HADÂ'İKU'Ş-ŞAKÂ'İK

Mecdî'nin Şakâ'ik Tercümesi

MECDÎ MEHMED EFENDİ

2. Cilt

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 212

Tarih ve Toplum Bilimleri Serisi : 37

Kitabın Adı : HADÂ'İKU'Ş-ŞAKÂ'İK
Mecdî'nin Şakâ'ik Tercümesi

Müellifi : Mecdî Mehmed Efendi (ö. 999/1591)

Özgün Dili : Osmanlı Türkçesi

Hazırlayan : Dr. Bilal Alpaydın
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi

Dr. Fatih Odunkıran
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi

Editör : Prof. Dr. Derya Örs

Proje Koordinatörü : Doç. Dr. Göker İnan

Son Okuma : Dr. İsmet İpek, Muhammed Said Güler

Yapım : Yüksel Yücel

Arşiv Kayıt : Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Ragıp Paşa Nr. 1000,
Pertevniyal Nr. 858, Nr. 859, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., A 1596

Kapak Görseli : TSMK, Hazine 1253'te kayıtlı *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye Tercümesi*'nde yer alan Kemâlpaşazâde tasviri

Baskı : Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mh. Dr. Ali Demir Cd. No: 51 Sefaköy - İstanbul
Tel: 0 (212) 624 21 11- Sertfika No: 40421

Baskı Yeri ve Yılı : İstanbul 2022

Baskı Miktarı : 1. Baskı, 1500 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Library of Congress A CIP Catalog Record

Mecdî Mehmed Efendi

Mecdî'nin Şakâ'ik Tercümesi, *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik*

1. Tarih, 2. Edebiyat, 3. Biyografi, 4. Şakâ'ik, 5. Mecdî Mehmed Efendi

ISBN: 978-975-17-5389-2 (Tk) 978-975-17-5390-8 (1.c)

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.
Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı*na aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayımlanamaz ve çoğaltılamaz.

T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
Süleymaniye Mh. Kanuni Medresesi Sk. No: 5 34116 Fatih / İstanbul
Tel.: +90 (212) 511 36 37
Faks: +90 (212) 511 37 00
info@yek.gov.tr
www.yek.gov.tr

HADÂ'İKU'Ş-ŞAKÂ'İK

MECDÎ'NİN ŞAKÂ'İK TERCÜMESİ

2. CİLT

(İNCELEME-TENKİTLİ METİN)

MECDÎ MEHMED EFENDİ
(ö. 1591)

Hazırlayan
Bilal Alpaydın - Fatih Odunkıran

Editör
Derya Örs

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

İÇİNDEKİLER

ṬABAḲA-İ ṢĀMİNE 779
ṬABAḲA-İ TĀSİ'A 1000
ṬABAḲA-İ 'ĀŞİRE 1143
LUGATÇE 1391
BİYOGRAFYA DİZİNİ 1 1457
BİYOGRAFYA DİZİNİ 2 1469
ÖZEL İSİMLER DİZİNİ 1481
KAYNAKÇA 1539
EKLER 1551

ṬABAḲA-İ ŞĀMİNE

Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd-i nīk-nüvīdüñ eyyām-ı salṭanat u hengām-ı ḫilāfetinde envāʿ-ı ʿulūm ve aḳsām-ı fünūnı ṣafā'iḥ-i ʿavālimde neşr eyleyen aʿlām-ı ʿulemānuñ beyānındadur. [P2 10a]

Ṭarīḳ-ı ders ü ḳażāya taṭarruḳ eyleyen fārisān-ı ṣaḥn-ı faẕīlet ve şeh-süvārān-ı meyādīn-i dīn ü diyānetüñ her birinüñ kitābe-i kitāb-ı ʿömrinde mektūb u mesṭūr ve levḥa-i ṣafḥa-i ṣuḥuf-ı aʿmārında muḳayyed ü mezbūr olan āyāt-ı beyyināt-ı aḥvāl-i şeref-āmāli ẕikr olındı.

[R 239b] Ārā-yı ʿālem-ārā-yı sālikān-ı mesālik-i tevfīḳ ve żamāʿir-i ʿuḳde-güşāyān-ı mālikān-ı memālik-i taḫḳīḳden pūşīde degüldür ki müsāʿade-i sāʿid-i saʿādet-i ezeliyye ile ʿalem-i kāmrānī vü rāyet-i kişver-sitānīyi ber ü dūşına alup ḫaẕāfīr-i meşārıḳ u meġāribde efrāḫte eyleyen aṣḥāb-ı saʿādetden ḳanġı ṣāḥib-i saʿādetdür ki livā-yı vālā-yı rifʿati nigūn-sār olmaya ve ḳanġı ṣāḥib-i **[T 311b]** ẓuhūrdur ki ḫūrşīd-i devlet ü āftāb-ı saʿādeti evc-i rifʿatde iken zevālini bulmaya. Ḍarb-ḫāne-i taḳdīrde sikke-i cihān-gīrī vü şehr-yārī ḳanġı pādişāhuñ nāmına uruldı ki ʿāḳıbet anuñ adı maḥkūk olmayup mürūr-ı eyyām ile ṣafḥa-i rūzgārdan silinmedi ve ḫaṭīb-i edīb-i cevāmiʿ-i ṣavāmiʿ-i vālā olan müşterī-i nīk-fıṭnat kimüñ adına minber-i çarḫ üzre ḫuṭbe-i salṭanat oḳıdı ki āḫir-i kār anuñ ẕikrinden ferāġat ḳılınmadı. Efser-i salṭanatı başına ve ḫilʿat-i ḫilāfeti ber ü dūşına alup ser-firāzlıḳlar eyleyen serdārlardan ḳanġı serdārdur ki dest**[P2 10b]**-bürd-i düzdān-ı ḥavādiṯ-i vāhiye ile libās-ı sündüs-iltibāsını aldurmayup nergis gibi başı berāberi tācını ḳapdurmadı. Zimām-ı mehāmm-ı salṭanat u ʿinān-ı yekrān-ı ḫilāfet el virüp esb-i kāmrānī zīr-i rānı olan merdān-ı meydān-ı şecāʿatden ḳanġı şeh-süvārdur ki merākib-i kevākib-i zindegānīsi ṣademāt-ı ḥavādiṯ-i eyyām ile şikeste-pā olmadı. Mālikü'l-mülk ḥażretlerinüñ rūz-ı ezelde ḫāme-i meşiyyet ü ḳalem-i irādet-ile ṣafḥa-i aḥvāli tevḳīʿ-i vaḳīʿ-i [1]﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ﴾ birle muvaḳḳaʿ olanlaruñ ve mażmūn-ı meymūn-ı şeref-meknūn-ı ﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ﴾[2] ile ʿunvān bulanlaruñ

1 "… Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lütfudur. …" Mâide (5), 54; Hadîd (57), 21; Cumʿa (62), 4.

2 "Sizi yeryüzünün halifeleri kılan, size verdiği (nimetler) hususunda sizi denemek için kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O'dur." Enʿâm (6), 165.

āḫir-i kār ism-i sāmīsi yāddan yād olmaḳ muḥaḳḳaḳdur. Muʿammā gibi adı ṣanı bilinmez olup bī-nām u nişān olması muṣaddaḳdur. Bu żābıṭa-i rābıṭa-i meʾlūfe-i maʿrūfe üzre merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān (ṭābe ṯerāhu) ḥażretleri tafṣīl-i sābıḳ üzre sekiz yüz seksen altı senesinde vefāt eyleyicek anuñ yirine Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd-i saʿādet-nüvīd ḥażretleri Amāsiyye'den gelüp taḫta cülūs eyledi.

Naẓm: جهاندار گیتی‌ستان بایزید
خدیو زمین شهریار سعید

[T 312a] [R 240a] سرتاجداران ابو النّصر شاه
بر افراخت سر چون به چتر و کلاه

به تیغ و قلم دست و بازو گشاد
به اورنگ اجلال بنشست شاد

[P2 11a] شه باکمال و هنر پرور است
پدر بر پدر خسرو و داور است[1]

Merāsim-i levāzım-ı pādişāhīden kemānı ve şemşīr-i bürrānı yanına alup taḫta cülūs eyledükde herkes "ehluhu ve maḥalluhu" diyüp

Mıṣraʿ: أعط القوس كف بأريها[2]

mıṣraʿını oḳudılar. Şeref-i ḳudūm-i saʿādet-rüsūmıyla ve cülūs-ı devlet-meʾnūsıyla ṣaḥn-ı ʿālem heşt bihişt-āsā olup ravża-i Dārüʾs-selām gibi nāẓır u reyyān oldı. Sāḥāt-i bāḥāt-i zemīn-i bāġ-ı ʿadn-āsā naẓret-i tāze buldı.

[Mıṣra]ʿ: جهان سرته‌سر نضرت تازه یافت[3]

Bu ṭabaḳada ʿālem bir ṭabaḳaya vāṣıl oldu ki semāvāt-ı heftümīnden bālā-ter rütbet ve felek-i eflāk ve semek-i simākden ziyāde mertebet taḥṣīl eyledi. Sāḥa-i ʿālem fiʾl-meṯel bir ḳaṣr-ı müṣemmen oldı ki aña ṣānī bulınmayup nāẓir ü bedīli mevhūm ve mānendi vü ʿadīli maʿdūm idi.

1 Cihanın fâtihi ve sahibi Bayezid. Yeryüzünün sultanı ve mesut padişah. Ebu'n-nasr (künyeli) ve bütün taç sahibi şahların başı. Nitekim tacı ve gölgeliği ile övündü. Kılıç ve kalem ile elini ve kolunu açtı. Mutlu olarak yücelik tahtına oturdu. Hüner ve kemal sahibi bir sultandır. Atadan dededen padişah oğlu padişahtır.

2 Yayı atıcının eline ver. (İşi ehline havale edin.)

3 Dünya baştan başa yeni bir tazelik ve parlaklık elde etti.

Hicret-i Nebeviyye'den sekiz yüz elli altı senesinde vücūda gelüp otuz yaşında iken evreng-i ʿOṣmānī'yi teşrīf eyledi. Ser-rişte-i müddet-i salṭanatı otuz iki yıl olup ṭoḳuz yüz on sekiz senesine varduḳda esb-i reh-vār-ı ecel-ile āḫiret mülkine rıḥlet eyledi. ʿÖmr-i nāzenīni altmış iki yıla varup vilādetinden vefātına degin bu deñlü ʿömr sürmiş-idi. Ṭūmār-ı ḥayātını dest-i ecel sene-i merḳūmede dürmiş-idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[1] **[P2 11b]**

Mevlānā ve Evlānā[2] Muḥyiddīn Muḥammed bin İbrāhīm bin Ḥasan Niksarī Raḥimehumu'llāh

Ṣāḥib-i *Şaḳā'iḳ*'uñ vālid-i ʿazīzi Mevlānā Muṣliḥüddīn'üñ ittiṣāl-i ẓāhiriyle ḫāli ve ittiṣāl-i maʿnevīyle üstādıdur. Zamānesinde olan mevālī-i ẕevi'l-ʿavalīden evvelā Ṭoḳatlu Mevlānā Ḥüsām Çelebi'den **[T 312b]** ve Mevlānā Yūsuf Bālī ibn Muḥammed Fenarī'den ve Mevlānā Yegān'dan telemmüẕ eyleyüp himem-i vālā-şiyemleri berekātında tekmīl-i şān-ı mekremet-nişān eyledi.

Beyt:[3] همّت استاد باشد موجب فضل وكمال
می‌شود تعليمشان مستوجب جاه و جلال[4]

ʿĀdat-ı sādāt-ı ʿulemā üzre menāṣıb-ı şeref-şiʿārdan Ḳasṭamonı'da İsmāʿīl Beg Medresesi'ne **[R 240b]** müderris olup erbāb-ı ṭalebe ifāde eyledi. İsmāʿīl Beg medrese-i meẕkūreyi sālifü'ẕ-ẕikr fāżıl içün binā idüp tefāsīr ü eḥādīṣden şerʿiyyāt u ʿaḳliyyātdan üç yüz ḳıṭʿa mücelled kitāb vaḳf eyledi.

Naẓm: خيز و آباد كن مقامی نيك
تا بر آری به خير نامی نيك

چند راحت بری ز ملك كسان
راحتی هم ز ملك خود برسان[5]

1 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥmetu'llāhi teʿālā T
2 Mevlānā ve Evlānā R, P2 | Mevlānā T
3 Beyt R, P2 | Şiʿr T
4 Üstadın himmeti, fazilet ve olgunluğu mûciptir. Onların (verdiği) eğitim makam ve yücelik kazandırır.
5 Kalk ve (kendine) iyi bir makam inşa et. Böylece hayırla iyi bir ad bırakabilirsin. Ne zamana kadar başkalarının mülkünden huzuru kaçıracaksın? (Artık) kendi mülkünden huzuru getirsene! Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Ma'rûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 541.

Her bir kitāb-ı müsteṭāb ki maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı ﴿لَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾[1] olduġı mübeyyen ve her bir nüsḫa-i berāʿat-niṣāb ki "فيه شفاء و هدى ورحمة للعالمين"[2] ʿunvānıyla muʿanven oldıġı muʿayyendür, fāżıl-ı mezbūr ol kütüb-i muʿtebere-i muʿtevereyi dest-yārī-i iẕʿān-ı **[P2 12a]** pākle tetebbuʿ idüp daḳāʾiḳ-ı raḳāʾiḳ-ı ʿulūm ve muʿḍilāt-ı müşkilāt-ı fünūnı niṭāḳ-ı ṭāḳ-ı insānī ile iḥāṭa eyledi. Fünūn-ı şāyiʿa-i ẕāyiʿaya müteʿallıḳ ʿaḳāʾiḳ-ı ḥaḳāʾiḳ-ı ġaybiyyeye ve maḫzūnāt-ı meknūzāt-ı lā-reybiyyeye mānend-i genc-i şāyegān-ı rāyegān ẓafer bulup ḫazāʾin-i defāʾin-i ʿulūm-ı nāfiʿayı ol üstad-ı naḳḳād inḳād eyledi. Kütüb-i merḳūme-i berāʿat-şiʿār ki lücec-i biḥār-ı bī-kenār-kirdar muḥīṭ-i dürer-i ġurer-i ābdārdur, ol ḥabr-ı fāḫir ve baḥr-ı baḫīr-i zeḫḫār añа teġavvür idüp tebaḥḥur u teḥabbur eyledükden ṣoñra ele getürdügi ferāʾid-i fevāʾid-i bī-şümārı ṣarrāfān-ı ʿarrāfan-ı bāzār-ı ṭaleb ü erebe īṣār u niṣār eyledi. Ol ḥadāʾiḳ-ı ẕāt-ı efnān-ı fünūna dest-res bulup ṣemerāt-ı nāfiʿa-i sāṭıʿasından behre-ver olduġı gibi **[T 313a]** kendü daḫi ḫūşe-çīnān-ı bāġ-ı ṭalebden çoḳ kimesneye ifāde idüp eṣmār-ı ʿulūmı beẕl eyledi. Eṣnāf-ı ālāf-ı cidd ü cehd-ile ʿulūm-ı ʿArabiyye'de ve fünūn-ı şerʿiyye vü ʿaḳliyyede mahāret-i tāmme taḥṣīl idüp fażl-ı ẓāhir ü bāhir-ile meşhūr u dā'ir olduġından ġayrı fünūn-ı riyāżiyyeyi Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ telāmiẕesinden Mevlānā Fetḥullāh Şīrvānī'den telemmüẕ idüp ol fennüñ daḫi meşāhīr-i esātiẕesinden oldı.

Beyt:[3] از رسوم شرع و حکمت با هزاران اختلاف
نکته‌ای هرگز نشد فوت از دل دانایشان[4]

ʿUlūm-ı ḳırāʾat-ı şeref-āyāt, bi-tefāṣīlihā **[P2 12b]** maʿlūmı ve mefhūmı olup fenn-i tecvīdde **[R 241a]** ḳadr-i mufaḫḫam ve şān-ı mustaṭīli olanlardan istiʿlā eyledi.

Şiʿr: يقول لسان الدهر مدحك دائما
ولكنه فوق الذي هو قائل[5]

1 "… Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." En'âm (6), 59.
2 Onda şifa ile hidayet vardır ve âlemler için rahmettir.
3 Beyt R, P2 | Şiʿr T
4 Binlerce tartışma konusu ile hikmet ve şeriat ilimlerinden en ufak bir ayrıntı (dahi) onun âlim gönlünden asla kaçmadı. Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî*, Hattat Mustafa Eşrefî, Tahrân: Peyâm-ı Adâlet, 1392, s. 342.
5 Zamanın dili daima senin övgünü söyler. Fakat (senin övgün) onu söyleyenden üstündür.

Ḳur'ān-ı ʿaẓīmüñ elfāẓ-ı şerīfesi ve maʿānī-i iʿcāz-mebānīsi mażbūṭı ve maḥfūẓı olup Ḳur'ān-ı Furḳān-ʿunvānuñ ẓāhir-i ṭāhirine müteʿallıḳ ḥaḳā'iḳ-ı bāhirede māhir ve bāṭın-ı ʿāṭırında olan daḳā'iḳ-ı raḳā'iḳa vāḳıf bir ʿārif kimesne idi. Bu dāʿiyeyle cumʿa günlerinde ḫalḳa tefsīr ü vaʿẓ u teẕkīr idüp keşf-i esrār-ı esmār-ı Ḳur'āniyye eylemegin āyāt-ı feżā'ili ʿālemde mütevātir oldı.

Mıṣraʿ: زين قصّه هفت گنبد افلاك پر صداست[1]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri serīr-i saʿādet ü erīke-i salṭanatda cülūs eyledüginde Mevlānā Niksārī'nüñ maḥāmidini istimāʿ idüp teşrīfen yevmī elli aḳçe ʿulūfe taʿyīn eyledi. Fāżıl-ı meẕkūr daḫi gāh Ayaṣofya Cāmiʿi'nde ve gāh Sulṭān Meḥmed Ḫān Cāmiʿi'nde Ḳur'ān-ı ʿaẓīmi tefsīr ü teẕkīr eyleyüp istimāʿ eyleyen kimesnelere ẓāhiren ve bāṭınen ḥadden ziyāde ifāde eyledi. Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri Ayaṣofya Cāmiʿi'nde meclis-i[2] tefsīr ü teẕkīrine ḥāżır olup **[T 313b]** dürer-i ġurer-i kelimāt-ı şāhvārın gūş-ı hūşlarına āvīḫte eyledi. Mervīdür ki evāḫir-i ʿömrinde Ayaṣofya Cāmiʿi'nde bir cumʿa güni Ḳur'ān-ı ʿaẓīmi itmām idüp tefsīr-i şerīfi **[P2 13a]** iḫlāṣla ḫatm eyledükde ol meclis-i feżā'il-celīsde Müselmānlara ḫiṭāben "Bundan aḳdem cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'dan bu ḫatm-i şerīf-i şeref-güster müyesser olıncaya degin ṣaḥā'if-i aʿmārum maṭvī olmasın diyü recā itmiş-idüm. Ḫālā tefsīr-i kelām-ı Rabb-i enām ḫatm ü encām bulup mehl tamām oldı. Şimdiden ṣoñra bu ḫatm-i şerīfüñ muḳābelesinde bańa ḥüsn-i ḫātimet müyesser olmaḳ recā iderin." diyüp duʿā eyledi. Ḥuẓẓar-ı meclis daḫi anuñ yanınca "Āmīn!" diyüp icabet-i istidʿā eylediler.

Şiʿr:[3] با دل نالیده و با چشم تر
خواسته غفران ز در دادگر[4]

Fāżıl-ı mūmā ileyh evine geldükde ḫasta olup zamān-ı ḳalīlde muṣḥaf-ı vücūdı ḫatm olup ṣuver-i ʿacāyib-ṣuver-i ḥayātı tamām oldı. Hicret-i Nebeviyye'nüñ ṭoḳuz yüz **[R 241b]** bir senesinde vefāt idüp Şeyḫ İbn Vefā mezārınuñ ḳurbında defn olındı.

1 Feleğin yedi kubbesi bu hikâye ile dolup taşmıştır. Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî*, Hattat Mustafa Eşrefî, Tahrân: Peyâm-ı Adâlet, 1392, s. 92.

2 meclis-i R, P2 | -T

3 Şiʿr R, P2 | Beyt T

4 İnleyen bir gönül ve ıslak gözler ile Allah'ın kapısından mağfiret istemiş.

Şiʿr:[1] خاك شده حامل آن درّ پاك
كوس تغلب زده بر چرخ خاك[2]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* pederinden naḳl eyledi ki; "Ol nāhic-i minhāc-ı neḥḥāc, mecmaʿ-ı zühd ü ṣalāḥ ve menbaʿ-ı taḳvā vü felāḥ olup mekārim-i aḫlāḳı cāmiʿ ve ʿayş-ı ḳalīl ile ḳāniʿ bir kimesne idi.

Mıṣrāʿ: قانع شده با خشك تر و با نانى[3]

Müddet-i ʿömrinde ʿalāyıḳ-ı ḫalāyıḳdan münḳaṭıʿ olup nefs-i zekiyyesine meşġūl mütemaḥḥıż ila'llāh idi." *Sūre-i Duḫān*'ı tefsīr idüp merḥūm Sulṭān **[P2 13b]** Bāyezīd Ḫān ḥażretlerine anı ihdā eyledüklerinde ol ʿaṣruñ ʿulemāsı telaḳḳī bi'l-ḳabūl idüp sünnet-i ḥasene-i büzürg-vārān üzre istiḥsān eylediler. Zamān-ı iştiġāl u āvān-ı istikmālinde müṭālaʿa **[T 314a]** itdügi *Tefsīr-i Ḳāḍī*'sinüñ ḥavāşīsine maḥāll-i müşkilede ḥall-i ʿuḳde-i işkāl içün fevā'id-i ferīde ve ferā'id-i müfīde taḥrīr eyledi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*, merḥūmuñ ḫaṭṭıyla bu tefsīr-i bā-teysīri seyr idüp[4] "'İlm-i tefsīrde āyet-i kübrādur." diyü anuñ ḥaḳḳında ḥüsn-i şehādet eylediler.

Şiʿr: هذا الكتاب فَدَعْ مادونه وذَرْ
لو استطعنا حملناه على البصر

ما في البسيطة من مثل لصاحبه
وإن هذا المن آية الكبرى[5]

Fenn-i fürūʿdan *Viḳāye*'nüñ şerḥi *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'ya daḫi ḥavāşī taḥrīr ü tasṭīr eyledi.

Teẕyīl: Baʿżı şiḳātuñ ḫaṭṭından menḳūldür ki *'Aḳā'id-i Nesefiyye*'ye ḥāşiye tersīm ü terḳīm eyledi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[6]

1 Şiʿr R, P2 | Beyt T
2 Toprak, o temiz inciyi taşımaktadır. Yeryüzü, zafer davulunu feleğe karşı çalmıştır.
3 Elde var olana ve ekmeğe kanaat getirmişti.
4 seyr idüp R, T | -P2
5 Bu kitaptan başkasını terket ve bırak. Eğer yapabilseydik onu gözümüz üzere taşırdık. O kitabın sahibi gibisi yeryüzünde yoktur. Muhakkak o, bir âyet-i kübrâdır. Abdülkerîm b. Muhammed er-Râfiʿî el-Kazvînî, *et-Tedvîn fî Ahbâri Kazvîn*, c. I, haz. Azîzullâh el-Utâridî, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-ʿİlmiyye, 1987, s. 316.
6 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥmetu'llāhi teʿālā T

Mevlānā Aḫī Yūsuf bin Cüneyd-i Toḳatī [Aḫī Çelebi] Raḥimehu'llāh

Evvelā Merzifon'da müderris olan Mevlānā Seydī Aḥmed Ḳırımī ḥażretlerinden ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ ḫᵛācesi Mevlānā Ṣalāḥuddīn ḥażretlerinden ve Mevlānā Ḫüsrev ḥażretlerinden telemmüẕ eyledi. Menāṣıb-ı sāmiyetü'l-merātibden maḥmiyye-i Burūsa'da Mevlānā Ḫüsrev Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ne ve maḥrūsa-i İstanbul'da Ḳalenderḫāne Medresesi'ne **[P2 14a]** ve Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Medāris-i meẕkūreden ṣoñra maḥrūsa-i Burūsa medreselerinden Sulṭān Medresesi'ne müderris olmış-iken elli aḳçe vaẓīfeyle Medāris-i Ṣemān-ı **[R 242a]** heşt behişt-nişāndan birisine naḳl olınup ḳābiliyyet-i kemāl ve kemāl-i ḳābiliyyet ile pīrāste vü ārāste olan hūşmend-i dānişmende ifāża eyledi. Fāżıl-ı merḳūmuñ ʿulūfesine bi'd-defaʿāt onar aḳçe teraḳḳī olınup seksen aḳçeye vāṣıl oldı. Vaẓīfe-i merḳūmeyle Ṣaḥn'da müderris iken ṣaḥn-ı cihāndan buḳʿa-i maġfiret-meşḥūn-i cināna revāne oldı. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de **[T 314b]** sākin olduġı evüñ ḳurbında bir mescid binā eyleyüp bu bahāne ile menāzil-i ʿuḳbādan bir menzil-i aʿlāya ẓafer buldı ve daḫi mālik olduġı kütüb-i nefīseyi ʿulemāya vaḳf eyledi. Fātiḥa-i ʿömrinden ḫātimesine degin ʿilm ü maʿrifete muvāẓıb u mülāzim ve tilāvet-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīme ve müṭālaʿa-i kütüb-i fıḳhiyyeye müdāvim idi.

Şiʿr:[1] به علم و فضیلت شب و روز قائم
به دانش ملازم به عرفان مداوم[2]

Neşr:[3] Elfāẓ-ı küfre müteʿallıḳ mesā'ili şāmil *Hediyyetü'l-Mehdiyyīn* nām risāle te'līf eyledi. Fenn-i fürūʿdan *Ṣadru'ş-Şerīʿa* nām kitāb-ı müsteṭāba *Ẕaḫīretü'l-ʿUḳbā* nām bir ḥāşiye tesvīd idüp ṣadr-ı müşkilāt-ı *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'yı şerḥ eyledi.

Teẕyīl: Bu kitābuñ te'līf **[P2 14b]** ü taṣnīfiyle meṣūbāt-ı nāfiʿa-i sāṭıʿadan bī-nihāye ezḫār iddiḫār idüp dār-ı ʿuḳbāda intifāʿ u istimtāʿ içün ḥadden

1 Şiʿr R, P2 | Beyt T
2 Gece ve gündüz ilim ve fazilet ile meşgul olup ilm ü irfandan ayrılmaz.
3 Neşr: T | -R, -P2

ziyāde zād ü zevāda teheyyüʾ eyledi. Ol şehsüvār-ı ṣaḥn-ı feżāʾil Ṣaḥn Medresesi'nde müderris iken sekiz yüz ṭoḳsan bir senesinde bu kitābuñ teʾlīfine şürūʿ idüp onuncı yılda ṭoḳuz yüz bir şehr-i ẕi'l-ḥiccesinüñ sekizinci gününde itmām eyledi. Müddet-i merḳūmenüñ ortalarında Kaʿbe-i Şerīfeʾye varup ḥacc-ı mebrūr u saʿy-ı meşkūr eyledi. Bu ebyāt-ı muʿciz-āyātı ol kitāb-ı iʿcāz-niṣābuñ vaṣfında īrād eyledi.

Şiʿr:

كتاب فيه تبيان المعاني
بيان فيه غايات البياني

محيط فيه تبيين الكنوزي
ينابيع العلوم كالمثاني

عيون الفقه معيار الفتاوي
مصفى عن زيارات الثواني

هو المرقاة والمرآة حقا
هو الوافى بانجاح الاماني

وجيز اللفظ كاف الواقعات
شفاء الجهل في كل الزماني[1]

Mevlānā Aḫī sekiz yüz ṭoḳsan bir senesinde Ṣaḥn'a vardukda bu tārīḫi didiler:

Tārīḫ:

مركز العلم مدار الفضل
فاضل العصر فريد الخلف

[T 315a]

نال إسمي رتب في التدريس
خصّه الله بحسن اللطف

[R 242b]

قلت في تهنية للتاريخ
كوكب العز جلا في الشرف[2]

1 İçinde manaların açıklandığı bir kitaptır. Beyanın nihayetine ulaşmış bir beyandır. İçinde hazineler gösteren bir denizdir. Kur'ân-ı Kerîm gibi ilim pınarlarıdır. Fıkhın gözleri ve fetvaların ölçütü, ikinci derecedekilerin ziyaretlerinden arınmış. O, gerçekten bir merdiven ve aynadır. Arzuların gerçekleşmesi için yeterlidir. Lafzı veciz, olaylar hakkında yeterli; daima cehalete karşı bir dermandır.

2 İlmin merkezi, fazilet medârı, asrın fâzılı ve haleflerin biriciği. İsmim ilim tedrisinde rütbe kazandı. Allah onu lutfu ile başkalarından ayrı tuttu. Tebrik maksadı ile tarihini dedim: Şeref (burcunda) izzet yıldızı parladı.

Uzun Ḥasan'uñ inhizāmına Mevlānā Aḫī bu iki tārīḫi didi:

Tārīḫ: بطلان كيد الخائنين[1]
حلّ لي فتح قريب[2]

[P2 15a]

Mevlānā Ḳāsım bin Yaʿḳūb Raḥimehu'llāh [Ḫaṭīb Ḳāsım]

Amāsiyyelüdür. Ḫaṭīb Ḳāsım dimekle meşhūrdur. Mevlānā Seydī Aḥmed Ḳırımī ḥażretlerinden telemmüẕ idüp tekmīl-i kemālāt eyledükden ṣoñra ʿādāt-ı eslāf-ı eşrāf üzre menāṣıb-ı ʿāliyeden Amāsiyye Medresesi'ne müderris oldı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri şehzādeyken Amāsiyye sancaġına vālī olduḳda fāżıl-ı merḳūmı ḫᵛāce idinüp müddet-i medīd anuñla muṣāḥabet-i ʿilmiyye eyledükden ṣoñra saʿādetle taḫt-ı salṭanata cülūs müyesser olduḳda maḥmiyye-i Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ni iʿṭā eyledi. Baʿdehu Şehzāde Sulṭān Aḥmed ḥażretlerine Amāsiyye sancaġını ṣadaḳa eyledükde fāżıl-ı merḳūmı aña daḫi ḫᵛāce naṣb eyledi. Bu ḥālet üzre maḥrūsa-i meẕkūrede vefāt idüp rūḥ-ı pür-fütūḥı şehr-i beḳāda mütevaṭṭın u mütemekkin oldı. Mūmā ileyh ʿulūm-ı ḳırā'āt u tefāsīr ü eḥādīṯe ve fünūn-ı uṣūl ü furūʿa ıṭṭılāʿ-ı tāmmı var-idi. Ṭā'ife-i ṣūfiyyeye muḥibb olup maḥabbetinde[3] müdāvim ve anlaruñ ile mücāleset ü müvānesete mülāzım olup aḫlāḳ-ı kerīme ile müteḫallıḳ nīk-nefs bir kimesneydi.

Mıṣraʿ: جهد كن تا خُلق نيك آرد به دست[4]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf Raḥimehu'llāh

Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī merḥūmuñ vüzerāsından **[P2 15b]** birinüñ ḳullarındandur. Zamān-ı ṣıġarında mebānī-i ʿulūmı taḥṣīl idüp ol ʿaṣruñ ʿulemāsı ḫıdmetlerinde işti̇ġāldeyken bāz-ı riyāż-ı riyāżiyyāt yaʿnī ʿAlī Ḳuşçı

1 Hainlerin hilesinin iptal oluşu.
2 "Fethun karîb" ibaresi benim için âşikâr oldu.
3 maḥabbetinde R, T | maḥabbetde P2
4 İyi bir ahlak edinmek için gayret et!
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥmetu'llāhi teʿālā T

[T 315b] ḥażretlerinüñ evcāt-ı ḫıdemāt-ı ʿaliyyesine perr ü bāl-i cidd ü iḳdām ile ṣuʿūd eyledi.

Şiʿr:[1] به سُستی بر نیاید کام دل‌ها
بکن در هنر مرامی جدّ و اقدام[2]

Şīme-i kerīme-i ʿulemā üzre menāṣıbdan maḥmiyye-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne müderris olup erbāb-ı ḳarāyiḥ-i naḳḳādeye ifāde eyledükden ṣoñra yevmī elli aḳçe vaẓīfeyle Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde seccāde-i ifādeye cülūs eyledi. Medrese-i meẕkūrede vaẓīfesine defaʿātle onar aḳçe teraḳḳī **[R 243a]** olınup seksen aḳçeye yitmiş-iken şaṣt-ı ecele giriftār olup vefāt eyledi. Mūmā ileyh şerā'if-i evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp meşāġil-i ʿilmiyyeye[3] iştiġālde beẕl-i cehd eyleyen ṭā'ifeden idi. Naẓar-ı şerīfi taʿalluḳ itdügi kütübüñ ḥavāşīsine fevā'id taʿlīḳ idüp mevāẓiʿ-i müşkile ve mevaḳiʿ-i muʿḍileden ʿuḳde-i işkāli münḥall ider-idi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* "Fāżıl-ı merḳūmuñ kitāblarından nesaḳ-ı maʿhūd üzre fātiḥasından ḫātimesine degin ḥavāşīsinde fevā'idi ḥāvī bir *Tefsīr-i Beyżāvī* gördüm." diyü ifāde eyledi. Ol fāżıl-ı kāmil kendünüñ üstādı ʿAlī Ḳuşçı'nuñ ʿilm-i hey'etde yazduġı **[P2 16a]** *Risāle-i Fetḥiyye*'sine bir şerḥ-i nāfiʿ terḳīm idüp muġlakāt-ı nikāt-ı sedīdeyi lisān-ı beyān ile fetḥ eyledi.

Şiʿr: سر کلك او فاتح مشکلات
لسانش کلید درِ معضلات

جنابش جلیل است و کامل‌تر است
فضائل نصاب و هنر گستر است[4]

Raḥimehu'llāh.[5]

1 Şiʿr R, P2 | Beyt T
2 Gevşeklik ile gönül muradına ermez. Bir hünerde meramına ulaşmak için çalış ve çabala!
3 ʿilmiyyeye R, T | ʿilmiyye ile P2
4 Onun kaleminin ucu, müşkilleri çözer. Dili, anlaşılması güç şeylerin kapısının anahtarıdır. Zatı yücedir ve çok olgundur. Faziletli ve hüner sahibidir.
5 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Sinān Raḥimehu'llāh[1]
[Şāʿir Sinān] {Sinān}

Germiyān'dandur. Şāʿir Sinān dimekle meşhūrdur. Eʿālī-i mevālī-i ẕevi'l-maʿālīden Mevlānā Ḫüsrev ḥażretlerinden aḫẕ-ı ʿulūm eyledükden ṣoñra cümle-i ecille-i evḳātını ʿulūm- ı muʿtebere-i mütedāvileye ṣarf idüp **[T 316a]** fünūn-ı feżā'il-meknūna ġāyet-i iştiġāl ile meşġūl oldı. Ṣıdḳ-ı raġbet ü ṣafā-yı himmetle kemer-i tetebbuʿı miyān-ı cāna bend ve ṭavḳ-ı iḥāṭayı gerden-i cenāna peyvend idüp uṣūl ü fürūʿı şāmil bir fāżıl ve maʿḳūl u meşrūʿı cāmiʿ bir nāfiʿ kimesne oldı.

Şiʿr:[2] جمعتَ كل ماتشتّت من الورى
من الخلق والأخلاق والعلم والعلى[3]

Fenn-i fürūʿda *Viḳāye*'nüñ şerḥi *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'ya bir ḥāşiye tesvīd ü terḳīm idüp Mollā Aḫī'nüñ ḥāşiyesinde mesṭūr u muḥarrer olan kelimātını redd itmegi iltizām eyledi.

Teẕyīl: Toḳat nām ḳaṣabada olan Medrese-i Sulṭāniyye binā olınduḳda evvelā ol fāżıla ṣadaḳa buyurıldı. Baʿdehu Şemāniyye Medreseleri'nüñ **[P2 16b]** birisi añа tevcīh olınup ṣaḥn-ı ifādede ifāża ider-iken buḳʿa-i beḳāya rıḥlet eyledi.

Mervīdür ki fāżıl-ı mūmā ileyh Seyyid Şerīf Cürcānī ḥażretleriyle şerīk **[R 243b]** olup miżmār-ı feżā'ilde müsābaḳa-künān, hem-ʿinān oldılar. Gūy-ı meziyyet ü faẓīlete dest-res bulmaḳ recāsına tek ü pūy idüp ṣavlecān-ı kūşiş ile ʿarṣa-i verzişde teşmīr-i sāḳ-ı ihtimām eylediler. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Murād Ḫān ḥażretleri şāʿir Şeyḫī ile ikisini imtiḥān idüp "Ḫamse diñüz!" diyü emr eyledükde *Ḫüsrev ü Şīrīn*'den biñ miḳdārı beyt diyüp pādişāha ʿarż eyledi. Pādişāh ḥażretleri bu ebyātı ġāyet begenüp bī-ḥadd ü pāyān iḥsān eyledi. Bu ġanīmetle mesken ü mavṭınına gider-iken ġamze-i ḫūn-rīz-i dilrübāyān gibi ḫūnī ḥarāmīler seyl-i eşk-i ʿāşıḳ-miṣāl anuñ yolına inüp cümle-i mā-melekini ġāret eylediler. Bu vāḳıʿa-i nekbet-encāmdan ṣoñra çoḳ zamān geçmedin ol fāżıl-ı faẓīlet-āyāt vefāt eyledi. **[T 316b]**

---

1 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Sinān Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Sinān Raḥimehu'llāh T
2 Şiʿr R, P2 | Beyt T
3 İnsanlardan dağılan yücelik, ilim ve güzel ahlaktan ne varsa hepsini topladın.

Şiʿr:[1] گمان مبر که جهان اعتماد را شاید
که لازم عدم است آنچه در وجود آید[2]

Raḥimehu'llāh.[3]

Mevlānā Şücāüddīn İlyās Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[4] [Uṣlı Şücāʿ]

Uṣlı Şücāʿ dimekle meẕkūrdur. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından telemmüẕ idüp ehliyyet-i menāṣıb ile menāṣıb-ı **[P2 17a]** ehliyyete vāṣıl olduḳda baʿżı medārise müderris olduḳdan ṣoñra semiyy-i heşt bihişt olan Ṣemāniyye'den birisine terfīʿ olındı. Medrese-i meẕkūrede erbāb-ı ṭaleb ü aṣḥāb-ı erebe ifāde ṣadedinde iken medrese-i beḳāya ṣuʿūd idüp vefāt eyledi.

Mıṣrāʿ: رفتست از این بِقاع در باغ جنان[5]

Mūmā ileyh selīmü'l-ʿaḳl ve müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ ve ḳaviyyü'n-nefs ve zekiyyü'ẕ-ẕihn bir kimesne idi.

Şiʿr:[6] به دانش بزرگ و به عقل ارجمند
به عرفان فرید و به گوهر بلند[7]

ʿUlūm-ı şerʿiyyede ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyede yed-i ṭūlāsı olup bu fünūn-ı fażīlet-maḳrūnda yed-i beyżā iẓhār iden ser-firāzān-ı ʿālemiyāna bī-bahāne dest-yārī-i meziyyet-i cāvidāne ile ġalebe eyledi.

Mıṣrāʿ: Bu meṣel meşhūrdur kim dest-ber-bālā-yı dest[8]

---

1 Şiʿr R, P2 | Beyt T
2 Dünyanın itimada şâyân olduğunu sanma! Çünkü varlık âlemine gelen şey yok olur. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Mevâʿiz*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 857.
3 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T
4 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāh T
5 Bu topraklardan cennet bahçelerine gitti.
6 Şiʿr R, P2 | Beyt T
7 İlim cihetinden yüce, akıl cihetinden saygıdeğer. Marifette yegâne, asıl itibari ile yüksek.
8 Bu mısra Hayâlî Beg, Nevʿî, Hisâlî ve Sehâbî'de şu şekilde geçmektedir.

Serv-i kaddindir çınârı eyleyen gülşende pest
Bu mesel meşhûrdur kim dest-ber-bâlâ-yı dest — Hayâlî Beg

Bkz. Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1945, s. 112.

Pençe-i şîr olsa pençen anı eylerler şikest
Bu mesel meşhûrdur kim dest-ber-bâlâ-yı dest — Nevʿî

Kaya Bilge, "Hisâlî, Hayatı-Eserleri ve Metâliü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)", c. I, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003, s. 225

Ve lākin taṣnīf ü te'līf meslegine sālik olup nesne ibdāʿ itdügi mesmūʿ olmadı. Raḥimehu'llāh.[1] **[R 244a]**

Mevlānā ve Evlānā İlyās Raḥimehu'llāh[2]

Mūmā ileyh Şücāʿüddīn baʿżı ʿulemānuñ ġılmānındandur. ʿĀlem-i ṣıġarda efendisinüñ terbiyetine ḳarīn ü rehīn olup ʿulūm-ı keşīre taʿallüm eyledükden ġayrı zamānesi ʿulemāsından daḫi oḳumuşdur. Cenāb-ı büzürg-vārı menāṣıb-ı ʿāliyeye istiḥḳāḳ iktisāb eyledükde baʿżı medārise müderris olduḳdan ṣoñra Ṣaḥn Medreseleri'nden birisine **[P2 17b]** müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede ifāde ider-iken rūḥ-ı pür-fütūḥı müderris-i medrese-i mele'-i aʿlā ṣavbına revāne olup **[T 317a]** vefāt eyledi. Ḥażret-i Muḥavvilü'l-aḥvāl ve Muḳaddirü'l-ācāl ezel-i āzālde itdügi farż-ı ḳaṭʿī mūcibince dest-i meniyye anı ümniyyesine ittiṣālden ḳaṭʿ u istīṣāl idüp ol fāżıl-ı ba-iḥtirāmı iḥtirām itmegin ṭūl-i ʿömr müyesser olmayup te'līf ü taṣnīfe işti ġāle zamān olmadı.

Şiʿr:

علم دارد طُرُق گوناگون
مرد از حدّ ضرورت بیرون

عمر کم فضل و ادب بسیار است
کسب آن کن که تو را ناچار است[3]

Zamān-ı ifādesinde ṭalebe zümresine ifāżada saʿy-ı belīġ ü cidd-i bī-dirīġ itmegin vicāh-ı nebāh-ı ṭullābdan çoḳ kimesne anuñ ḫıdmetinde ġāyāt-ı kemālāt-ı ʿāliyeye vuṣūl buldı. Cenāb-ı feżā'il-niṣābı muʿterek-i müteberrik-i dānişmendān ve müzdeḥim-i mülte'im-i aṣḥāb-ı ʿirfān oldı. Zīver-i aḫlāḳ-ı celiyyeyle pīrāste olup müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ ve selīmü'n-nefs iken yine ʿinād u mükābere üzreydi.[4]

Şol muhennâ pençen itdi pençe-i mercânı pest
Bu mesel meşhûrdur kim dest-ber-bâlâ-yı dest Hisâlî

Bilge, "Hisâlî, Hayatı-Eserleri ve Metâliü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)", c. I, s. 226

Dest-i hattuñ pençe-i Yâkût'a virmişdür şikest
Bu mesel meşhûrdur kim dest ber-bâlâ-yı dest Sehâbî g.38/1.

1 Sehâbî Hüsâmü'd-dîn Bin Hüseyn, *Sehâbî Dîvânı – İnceleme-Metin*, haz. Cemal Bayak, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

Raḥimehu'llāh. T | -R, -P2

2 Mevlānā ve Evlānā İlyās Raḥimehu'llāh | Mevlānā Şücāʿüddīn İlyās Raḥimehu'llāh T

3 İlmin türlü türlü yolları vardır. İnsanın ihtiyaçları ise çok ama çok fazladır. İlim az, edep ve fazilet çoktur. Senin için elzem olanı elde etmeye çalış.

4 Zīver-i aḫlāḳ-ı … mükābere üzreydi. R, T | -P2

Şiʿr: يافت مقصود و مرامش جملهٔ اصحاب عشق
زآن سبب شد آستانت مرجع ارباب عشق[1]

Mevlānā ʿAlāüddīn Yegānī Raḥimehu'llāh[2]

Ol yegāne-i ʿālem kendü zamānesi ʿulemāsından ḳırā'at ṭarīḳıyla istifāża eyleyüp tekmīl-i ẕāt-ı ṣafā-yı ṣıfāt eyledükden ṣoñra ʿādāt-ı eslāf üzre baʿżı medārise ve Sulṭān Medresesi'ne ve Ṣemāniyye'nüñ birisine müderris **[P2 18a]** olmış-iken maḥrūsa-i Burūsa'da yevmī seksen aḳçe vaẓīfe-i naẓīfeyle müftī naṣb olındı. Ol laṭīfü'ṭ-ṭabʿ, selīmü'l-ʿaḳl, ḫuṭṭāb-ı ʿarā'is-i ʿulūm ḥaḳḳında techīz-i esbāb-ı taḥṣīl ü tekmīl idüp ol merd-i güzīn tenmiyet-i terbiyet ü temşiyet-i taḳviyetde fevḳa'l-maḳdūr saʿy-i meşkūr itmegin çoḳ kimesne anuñ enfās-ı müteberrikesinden intifāʿ u istimtāʿ eyledi.

Şiʿr: لكل زمانٍ واحدٌ يقتدى به
وهذا زمانٌ لا شك أنت واحدُه[3]

Ṣafā-yı ḳarīḥa vü şiddet-i ẕekāsı iḳtiżāsınca feżā'il-i bī-nihāye taḥṣīl itmiş-idi.[4] **[R 244b] [T 317b]** Lākin semt-i te'līfe sālik olmayup meşġale-i taṣnīfe meşġūl olmadı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ṭoḳuz tārīḫinde ḫurūş-ı ḫorūs-ı ﴿اِرْجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ﴾[5] murġ-ı rūḥına vāṣıl olduḳda kebk-i derī gibi kūhsār-ı ʿademe perrān oldı. Baʿżı fuḥūl-i erbāb-ı ʿuḳūl anuñ vefātına bu tārīḫi didiler:

Tārīḫ:[6] وحيد مات مرحوما سعيدا[7]

1 Âşıkların hepsi muradına erdi. O yüzden senin huzurun aşk ehlinin bir mercii oldu.
2 Mevlānā ʿAlāüddīn Yegānī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Yegān Raḥimehu'llāh T
3 Daima kendisine tabi olunan biri. Şüphesiz ki bu devrin yegânesi sensin.
4 Ṣafā-yı ḳarīḥa … taḥṣīl itmiş-idi. R, T | -P2
5 "… Rabbine dön." Fecr (89), 28.
6 Tārīḫ R, P2 | -T
7 Yegânî, rahmet ve saadet içinde vefat etti.

Mevlānā Luṭfullāh Toḳatī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1] [Mollā Luṭfī]

Mollā Luṭfī dimekle meşhūrdur. Merḥūm Sinān Paşa'dan oḳuyup anuñ ḫıdmetinde melekāt-ı melekiyye ve kemālāt-ı felekiyyeyi tekmīl ü taḥṣīl eyledi.

Naẓm:

پشت بر کن تو به عادات و رسوم
روی جهد آر به تحصیل علوم

حفظ کن مختصری در هر فن
گیر خوشبو گلی از هر گلشن[2]

Mevlānā ʿAlī Ḳuşcı būm-ı Rūm'da āşiyān-gīr olduḳda mūmā ileyh Sinān Paşa'nuñ icāzetiyle **[P2 18b]** Mevlānā Luṭfī ʿulūm-ı riyāżiyyeyi ʿAlī Ḳuşcı'dan oḳuyup gūş-ı hūşla istimāʿ eyledi. Bu ṭarīḳla rüsūm-ı ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳı levḥ-i ḫāṭırda ḫāme-i ḥıfẓ u żabṭ ile şebt ü imlā eyledükden ṣoñra seḥāb-ı feyż-baḫş gibi biḥār-ı teyyārdan istifāże eyledügi dürer-i ġurer-i fevā'id-i riyāżiyyeyi ol lücce-i ʿilm ü faźl u inşā yaʿnī Sinān Paşa'nuñ ṣadef-i derūnına ilḳā eyledi.

Mıṣraʿ: دُر به دریا بُرده و گوهر به کان آورده است[3]

Ol naḥl-i faḥl-i ʿālemiyān ol şükūfe-i riyāż-i riyāżiyyātdan aḫẕ idüp kivāre-i ḫāṭırında cemʿ itdügi şehd-i şīrīni müşārün ileyh Sinān Paşa'ya beẕl eyledi. Mevlānā Sinān Paşa fenn-i meẕkūrı bu vāsıṭa ile aḫẕ eyleyüp anda daḫi yed-i beyżā ve mahāret-i tāmme taḥṣīl eyledi. Mevlānā Luṭfī'yi Sinān Paşa ḥażretleri zamān-i vezāretinde merḥūm[4] Sulṭān Bāyezīd **[T 318a]** Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ḥużūr-i şerīfinde terbiyet idüp fāżıl-i merḳūmı ḫızāne-i ʿāmirede maḫzūn olan leṭā'if-i kütübüñ ḥıfẓ u żabṭı içün emīn vażʿ eyledi. Bu bahāneyle Mollā Luṭfī fünūn-i ġarībeden cevāhir-i kütüb-i girān-māyeye destres buldı. Gencūr-ı beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i behiyye-i şehiyye olan naḳḳādān-i ʿālem mü'ellefātında derc ü ibdāʿ eyledükleri ʿaḳā'iḳ-ı ḥaḳā'iḳ-ı ʿulūm ve ecnās-i beżāyiʿ-i fünūna vāṣıl oldı. **[R 245a] [P2 19a]**

1 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāh T

2 Âdet ve teâmüllere sırtını dayadıktan sonra, ilim tahsil etmeye yönel. Her fenden bir şeyler ezberle. Her gülşenden güzel kokulu bir gül al. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 689.

3 Denize inci, madene mücevher götürmüştür.

4 merḥūm R, P2 | merḥūm u maġfūrun leh T

Şiʿr: سرچشمهٔ تحصیل کتاب است کتاب
اصل همه تسهیل کتاب است کتاب

گنج هنر است و کان عرفان و کمال
سرمایهٔ تکمیل کتاب است کتاب[1]

Sālifü'ẕ-ẕikr Sinān Paşa'nuñ taḳallubāt-ı taṣarrufāt-ı edvār-ile iḳbāli idbāra münḳalib olup Seferiḥişār'a nefy olınduḳda Mevlānā Luṭfī anuñ ile bile gidüp ḫāṣṣa-i lāzıme gibi anuñ yanından müfāraḳat eylemedi. Vaḳtā ki merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerine devlet ü saʿādetle serīr-i felek-mesīr ü sipihr-maṣīre cülūs-i hümāyūn müyesser olup ābā vü ecdādından berü kābiren ʿan kābir mevrūṯ olan mesned-i müşeyyed-i salṭanat u ḫilāfeti birāderleri elinden alduḳda ve ol ẓıllu'llāhuñ kevkeb-i baḫt-ı bülend-āftāb-ı işrāḳı meşārıḳ u maġāribe pertev ṣalduḳda

Şiʿr: چو خسرو به تخت خلافت نشست
جهان از نو آیین شاهیش بست

به پیش رخش داشت از دلبری
رخ روم مرآت اسکندری[2]

Medāris-i ʿāliyeden maḥmiyye-i Burūsa'da merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ni ve Filibe'de Şihābüddīn Paşa Medresesi'ni ve maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ni yevmī ḳırḳ aḳçe ile ṣadaḳa eyledükden ṣoñra mümāṯil-i heşt-behişt olan medārisüñ birisine **[T 318b]** terfiʿ eyledi. Medrese-i meẕkūrede erbāb-ı ṭabāyiʿ-i maṭbūʿa vü aṣḥāb-ı ḳarāyiḥ-i **[P2 19b]** maṭmūʿaya ifāde vü ifāża üzreyken Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri maḥrūsa-i Burūsa'da cedd-i şerīfi Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ medresesini altmış aḳçe ʿulūfe-i muʿayyene ile ol fāżıl-ı muḥiḳḳa ṣadaḳa eyledi. Mevlānā Luṭfī kendünüñ aḳrān ü emṯāline belki ʿulemā-yı ʿiẓām ve eslāf-ı eşrāfa güstāḫāne kemān-ı āzārdan tīr-i ṭaʿne pertāb idüp ḫadeng-i türrehāt-ı nā-şāyeste ile hedef-i ḫāṭırlarına ṭoḳınurdı. Kāffe-i ʿulemā anuñ tīġ-i zebān-ı ziyān-kārından mecrūḥ olup şemşīr-i āzārından ṣaḳınur yaḳınur idi.

1 İlim tahsilinin menbaı kitaptır. Bütün kolaylıkların aslı kitaptır. Kitap; hüner hazinesi, irfan ve kemal madenidir. Olgunlaşmanın mayası kitaptır.

2 Padişah halifelik tahtına oturunca dünya yeniden şahlık merasimi düzenledi. Dilberliğinden yüzünün karşısında Rûm tacını ve İskender'in aynasını tuttu.

Şi'r: ز شمشیر آزار باید گریز
که باشد جگرسوز و خونریز و تیز[1]

Ol ṭalīḳü'l-lisān ve ceriyyü'l-cenān **[R 245b]** rü'esā-yı ʿulemānuñ ḥaḳḳında lisān-ı ẕemm ü ḳadḥi iṭāle idüp libās-ı hezlle nāzikāne ṭonatmaġın ve aḳrān u emṯālinüñ her birine nā-münāsib meṣālib isnād idüp ḳavl-i şārid ü bāridle anları biribirine ḳatmaġın cümle-i aʿlām-ı ʿulemā-yı ʿuẕemā-yı vālā-rütbet añа buġz u ʿadāvet idüp her biri ṣamīm-i ḳalbden ʿadū olmış-idi. Cevher-i derūnları ʿaraẕ-ı ġaraẕ u ġayẕ ile ṭolmış-idi. ʿUlemā-yı ʿiẕām cānibinden olan şekker-āba muʿāṣır olduġı kimesnelerüñ zehr-i ḥıḳd ü ḥasedleri āmīḫte olmaġın iki fırḳa bile Mevlānā Luṭfī'yi semm-i isnād-ı ilḥād-ile ihlāk **[P2 20a]** itmege ḳaṣd idüp anı mābeynden refʿ itmege cezm eylediler. Bu dāʿiye ile ol müsnedün ileyh mesned-i ḳażāyla ilḥād ü zendeḳa isnād olınup āyīne-i dil-i ṣafā-engīzi jeng-i reng-i küfr-ile tīre ve dīde-i bāṭını ḫīredür diyü güft ü gū iḥdāṯ eylediler.

Şi'r: چنین گفت دانای آموزگار
مکن بد که بینی بد از روزگار[2]

[T 319a] Ḫalḳ-ı ʿālem içre bu ḫaber meşhūr olup ʿizz-i ḥużūr-ı pādişāhīde bu ḥadīṯ-i mevẓūʿ merfūʿ olduḳda pādişāh ḥażretleri ﴿مَا هٰذَا إِلَّا إِفْكٌ مُفْتَرًى﴾[3] diyüp "Ḫayır, bu ḫaber ṣaḥīḥ degüldür, bunuñ mevẓūʿı ve maḥmūli ṣaḥīḥ olmaḳ bāʿiddür. Bu ḫuṣūṣ görilsin." diyü fermān eyledi. Aʿlām-ı ʿulemādan Mevlānā Ḫaṭīb-zāde ve Mevlānā ʿİẕārī ve Mevlānā Efḍalüddīn ve Mevlānā Aḫaveyn ve sā'ir eʿālī-i ahālī-i ẕevi'l-maʿālī ʿaḳd-i meclis eyleyüp Mevlānā Luṭfī'yi ihẓār eyledüklerinde faṣl u bāb-ı kelāmı bu ṭarīḳla vaṣl u feṭḥ eylediler ki "Senüñ cenāb-ı maʿālī-niṣābuñ Ḫafiyyü'l-elṭāf'uñ maẓhar-ı luṭfı olup derūn-ı feżā'il-maḳrūnuñ ḫızāne-i leṭā'if-i maʿārif iken cādde-i hidāyetden ḫurūc idüp ṭarīḳ-ı ḍalālete taṭarruḳ eylemişsin. Bunuñ ne luṭfı vardur?" didüklerinde Mevlānā Luṭfī "هَذِهِ فِرْيَةٌ بِلَا مِرْيَةٍ"[4] diyüp şöyle basṭ-ı

1 Düşmanlık kılıcından kaçmak gerek. Çünkü o; ciğer yakıcı, kan dökücü ve keskindir.
2 Âlim hoca böyle dedi: Kötülük yapma, çünkü devrandan kötülük görürsün.
3 "… uydurulmuş bir yalandan başka bir şey değildir …" Sebe (34), 43.
4 Bu şüphesiz yalandır.

cevāb eyledi ki; "Benüm [1]"ما جاء من عندالله"a īmān u taṣadduḳum **[P2 20b]** muṣaddaḳ ve faṣlu'l-ḫiṭāb-ı kitābu'llāhda mektūb olan evāmir ü nevāhī ḥaḳḳında taḥḳīḳum muḥaḳḳaḳdur. Esās-ı dīn-i İslāmum ṭārem-i Sebʿ-i Şidād gibi ḫalelden ḫālī ve mihr-i ḥüsn-i iʿtiḳādum şeref-i zevālden ʿālīdür. Meẕāḳ-ı diyānetüm zeḫr-i mürr-i ilḥād-ile telḫ-kām **[R 246a]** olmayup nebāt-ı ʿaḳīde-i pāküm çūb-i iḫtimāl-i şirk ü küfrden ṣāfdur. Bu ḫuṣūṣda benüm içün söylenen söz kiẕb ü meyn ü lāfdur. Ḥāṣā ki bende küfr ü ilḥād ola [2]﴿وَمَا يَكْفُرُ بِهَآ اِلَّا الْفَاسِقُونَ﴾ diyü ḫatm-i kelām eyledi.

Şiʿr: حال من گریان ز ضلالت دور است
از کفر و از الحاد دلم مهجور است

در بارهٔ من هیچ مکن زشت گمان
از تابش توحید درونم نور است[3]

Bu maḥalde iki yüz miḳdārı kimesne ḥāżırūn olup her biri birer mādde naḳl idüp [4]﴿إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ﴾ [5]﴿وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ﴾ diyü ʿalā vechi't-taḥḳīḳ **[T 319b]** ve'l-īḳān meẕkūruñ ilḥādına şehādet eylediler. Mevlānā Luṭfī ol şühūd-ı meşhūdü'l-buṭlān ḥaḳḳında [6]﴿مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ﴾ diyüp anlaruñ şāhid-i şehādetlerini tīġ-i tekẕīb ile cerḥ eyledükçe ʿulemā-yı maʿālī-intimā "Ol şāhidlerüñ şehādetleri şerʿan maḳbūl ve bizüm yanımuzda maʿmūldür." diyüp mūcibini tenfīẕ ü imżā eylediler. [7]"السيف محّاء الذنوب" feḥvāsınca imḥā-yı enḥā-yı āṣām içün şemşīr-i siyāset ile ḳatl itmegi taşmīm eylediler. Gürūh-ı ʿulemādan **[P2 21a]** Mevlānā Ḫaṭīb-zāde ve Mevlānā ʿİẕārī bī-tevaḳḳuf ḳatline emr idüp ibāḥat-ı irāḳat-ı demine ḥükm eyledi ve lākin Mevlānā Efḍalüddīn ve Mevlānā Aḫaveyn tereddüd idüp bī-muḥābā iʿdām ü ifnāsına ḥükm itmege cür'et itmeyüp nā-ḥaḳ ḳatl itmekden ḥaẕer eyledi.[8] Bu ḫuṣūṣ pāye-i serīr-i aʿlāya ʿarẕ olınduḳda Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri envāʿ-ı taḥarrīden ṣoñra sünnet-i ḥasene-i mendūbe üzre icmāʿ-ı

1 Allah katından gelen şeye.
2 "… Onları ancak fasıklar inkâr eder." Bakara (2), 99.
3 Benim ağlamaklı hâlim, sapkınlıktan uzaktır. Gönlüm küfür ve dinsizlikten uzaktır. Benim hakkımda sakın kötü zanlara kapılma, (çünkü) içim tevhid ışığı ile nurlanmıştır.
4 "O, asla bir şaka değildir." Târık (86), 14.
5 "(Hak ile bâtılı) ayıran bir sözdür." Târık (86), 13.
6 "… hiçbir bilgileri yoktur …" Nisâ (4), 157; Kehf (18), 5.
7 Kılıç, günahların temizleyicisidir.
8 eyledi R, P2 | eylediler T

ʿulemā ile ʿamel idüp bu ʿazīmete ruḫṣat buyurdı. Bināen ʿalā ẕālik Mevlānā Luṭfī'yi At Meydānı'na iletüp ḥadd-i seyf-i şerʿle ḥadden ḳatle mübāşeret eyledüklerinde mevlānā-yı mūmā ileyh başını meydāna ḳoyup tīġ-i ḳatle gerden-i ḳabūlle boyın virdi. Cellād-ı rūzgāruñ tīġ-i ḥayfı anuñ bir dem içinde başın alup ḳanına girdi.

Maṭlaʿ: Tīġ-i cellād-ı felek kār itdi anuñ cānına
Seyf-i ḥayfı rūzgāruñ girdi anuñ ḳanına

Ol ʿaṣruñ müverriḫlerinden mülhemāt-ı ġaybiyyeyi nāṭıḳ bir ṣādıḳ kimesne merḳūm-ı merḥūmuñ ḥayn ü helāki ḥīninde **[R 246b]** bu tārīḫi didi:

Tārīḫ: و لقد مت شهيدا[1]

Baʿżı şāʿir-i māhir-i sütūde-me'āṣir bu maḥallde bu kelāmı tārīḫ didi:

Tārīḫ: تَلِفَ نفس نفيس[2]

ve baʿżıları

خلاف واقع بود[3]

kelāmını tārīḫ didi. **[P2 21b] [T 320a]**

Tārīḫ: افتخار فضلا لطفئ مقتول كه او
بود در جمله فضائل به همه ملك فريد

چون كه اهل حسد او را ز تعصّب كشتند
گشت تاريخ وفاتش و لقد مات شهيد[4]

Neşr:[5] El-ḥaḳ bu cümle mevḳiʿinde vāḳiʿ olup maḥall ü maḫarrında ṣādır oldı. Sene-i merḳūmenüñ şehr-i rebīʿü'l-āḫirinüñ yigirmi beşinci güni se-şenbe gün ḳatl olınup Ebī Eyyūb Enṣārī'de defterdār-ı merḥūm Maḥmūd Çelebi'nüñ mescidi ḳurbında defn olındı.

1 Şehit olarak öldün!
2 Çok değerli birisi helâk oldu.
3 Yanlış bir iş oldu.
4 Bütün fazilet ehline bir iftihar vesilesi olan Maktul Lutfî, tüm güzel vasıflarda herkesin üstünde ve yegâne idi. Kıskanç kişiler taassup ile onu öldürdükleri için vefatına tarih 'şehit olarak öldü" oldu. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 310.
5 Neşr: T | -R, -P2

Ḥikāyet olınur ki fāżıl-ı mezbūruñ Mevlānā Ḫaṭīb-zāde nesaḳ-ı meşrūḥ üzre ḳatline ḥükm eyledükden ṣoñra maḳarr-ı muḳarrerine gelüp bu ḥükmüñ ṣudūrıyla mübāhāt eyleyüp "El-minnetü li'llāhi teʿālā kitābumı anuñ teṭāvül-i dest-i redd ve naẓar-ı ʿayn-ı iʿtirāżından ḫalāṣ eyledüm. Zīrā ol kişi benüm kitābumı tezyīf itmege ṭoġrılup ḫaṭālarını yazup çizmege ḫāme[1] gibi bel baġlamış-idi." didi.

Meẕkūruñ ḳatline ḥāżır olan ṣiḳāt-ı tuḳātdan menḳūldür ki Mevlānā Luṭfī maḥall-i ḳatle giderken yoluñ iki cānibinde ṭuran müselmānları kendünüñ Ḫallāḳ-ı ʿālemüñ vaḥdāniyyetine iḳrārına ve inkārı lāzım olanlaruñ inkārına ışrārına işhād idüp muttaṣıl sāḥa-i derūn-ı pākini gerd-i sū'-i iʿtiḳādden tebri'e ve ʿaḳīdesini keder-i ilḥāddan taṣfiye eyledi. Kelimeteyn-i şehādeti şehd-i mükerrer-kirdār tekrār-be-tekrār teẕkār idüp İslām u īmānını taṣdīḳ u taḥḳīḳ eyledi. Ḫattā rivāyet olınur ki dem-i ḳatl ve ḥīn-i ḥayn ü helakde **[P2 22a]** mübārek başı müntehā-yı ẕerā-yı bedenden ḥażīż-i vech-i arża sāḳıt olduḳda lisān-ı pākinden tevḥīd ṣādır olup kelīme-i şehādeti tekellüm eyledi.

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥażretlerinüñ ʿammīleri naḳl eyledi ki "Ol menbaʿ-ı yenābīʿ-i ifādenüñ enfās-ı rūḥ-baḫşından istifāże itdügümde evvelā Buḫārī naḳl idüp ṣoñra dersimüzi oḳudurdı. Eṣnā-yı naḳlde *Kitāb-ı Buḫārī*'yi açup rāviyān-ı rāviye-i rivāyetüñ **[R 247a]** esāmī-i sāmiyelerini silk-i taḳrīre **[T 320b]** tanẓīm itmege bed' itdüginden ṣıḥḥāḥ-ı milāḥ-ı eḥādīṣ-i nebeviyyeyi itmām idinceye degin girye idüp nāvdān-ı müjgānından ṣafaḥāt-ı vecenātı üzre ḳaṭarāt-ı ʿaberātını ʿalā vechi't-tevālī aḳıdur-idi."

Şiʿr:

شمع‌وارت چو تاج زر باید
گریه‌ات از خنده بیشتر باید[2]

Bu minvāl üzre bir gün *Buḫārī* naḳl ider-iken ḥikāyet eyledi ki ʿAlī ibn Ebī Ṭālib ḥażretlerinüñ baʿżı ġazavātında cism-i şerīfine sehm-i cerāḥet işābet idüp ḍarb ü ḥarbden ol sehme şikest irüp peykān-ı ḫūn-feşānı beden-i laṭīfinde ḳaldı. Ḫadeng-i iżtırābı anuñ cigerine geçüp "Beni iḫrāc eyle!" diyü cānını aldı.

1 ḫāme R, T | -P2

2 Mademki sana mum gibi altın bir taç gerekiyor, (o hâlde) gülmekten daha çok ağlaman gerek! Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Genceî*, (*Heft Peyker*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 465.

Şi'r: تیر خدنگ غمزەات از جان ما گذشت
بر ما ز غمزۀ تو چه گویم چەها گذشت[1]

Bu sehm-i cerāḥet-sehmüñ ucından açılan yara günden güne işleyüp derūnına işler işledi ki ol Ḥażret-i ʿAlī-i ʿālī-menzilet cānından uṣanup kendünüñ bu maḳūle **[P2 22b]** bir bitmez oñılmaz derde uġradugından ġāyet mecrūḥ oldı.[2] Ol düzd-i ḫūn-rīzi iḫtifā itdügi maḥalden cerrāḥlar iḫrāc idüp ele getürmege ḳaṣd eyledükçe ḥażretleri taḥammül itmeyüp cezaʿ u fezaʿ eyledi. Āḫirü'l-emr, bir gün namāza meşġūl olup Cenāb-ı Ḥażret'e kemāl-i teveccüh ile mütemaḥḥiż olduḳda aña ẓafer bulup ol peykānı iḫrāc eylediler.

Beyt: هر آن پیکان که از تیر خدنگش در جگر گم شد
برون آمد ز راه دیده نور چشم مردم شد[3]

Lākin ḥażret-i sāmī-menzilet anı ḥiss itmeyüp peykānı iḫrāc eyledüklerinden ḫaberdār olmadı. Mevlānā Luṭfī bu ḳıṣṣaı naḳl eyledükden ṣoñra te'essüfen girye vü zārī idüp "Ḥaḳīḳat-i ḥāl-i ṣalāt budur. Yoḫsa bizüm ḳılduġumuz ʿamel ḳurı ḳıyām u inḥinādur. Anda fā'ide vü ʿā'ide yoḳdur." diyü buyurdı. "Ol derse ḥāżır olan şürekāmuz rūz-ı teftīş ve meclis-i maʿhūdda namāz didükleri ḳurı ḳıyām u inḥinādur aña ʿibret yoḳdur didi." diyü mūmā ileyhüñ kelāmın **[T 321a]** vāḳiʿ-i ḥāle muḫālif naḳl eylediler. Rāvī-i mesfūr Mevlānā Ḳıvāmüddīn Ḳāsım yemīn eyledi ki "Ẕikr olınan **[R 247b]** ḥikāyet bu nesaḳ üzre vāḳiʿ oldı. Meẕkūrlaruñ naḳl itdügi ḫilāf-ı vāḳiʿdur. Mevlānā Luṭfī'nüñ ḳatl olınduġını meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan ʿārif bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn Ḳocavī ḥażretleri istimāʿ eyledükde mevlānā-yı mesfūr ilḥād u **[P2 23a]** zendeḳadan berī vü ʿarīdür. Anuñ sāḥa-i bāḥa-i ḳalbi keder-i küdūrāt-ı sū'-i iʿtiḳāddan pākdur. Bu ḫuṣūṣa ben şehādet iderin." didi. Mervīdür ki ol fāżıl-ı ẕī-şān dervīşāne elbise-i rediyye geyüp ḥaḳīrāne ṣūret iḫtiyār itmiş-idi.

---

1 Senin yan bakışının oku canımızı (delip) geçti. Senin o yan bakışından bizim cenahımızda ne diyeyim neler oldu bitti. Selmân-ı Sâvecî, *Dîvân-ı Selmân-ı Sâvecî*, haz. Ebu'l-Kâsım Hâlet – Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1371, s. 396.

2 oldı R, T | olur-idi P2

3 Senden gelip de ciğerimde kaybolan her ok, gözden dışarı çıkıp halkın gözünün nuru oldu.

Beyt: ما و کلیم فقر که تاری از آن بِه است
ازحلّۀ یمانی و دیبای شستری[1]

Derse varduġında bindügi atı medrese ḳapusında ḥalḳaya baġlayup öñine ʿalef dökivirürdi. Kendüleri ders-ḫānede ikindü zamānına degin ders didükden ṣoñra atına binüp ʿārif bi'llāh Şeyḫ Vefā-zāde'nüñ zāviyesine gider-idi. Aḫşama degin anda *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī* naḳl ider-idi. Meẕkūruñ de'b-i ḳadīm ü şīve-i müstedīmi böyleydi.

Mevlānā Luṭfī'nüñ aḥvāl-i şeref-āmālinden nigāşte-i ṣaḥā'if-i taḥrīr ve raḳam-zede-i aḳlām-ı taṣvīr ü tasṭīr olandan ġayrı nevādir-i ʿacībesindendür ki maḥrūsa-i Burūsa'da müderris iken bir gün aṣḥāb u aḥbābıyla bir ser-çeşme-i İrem-meşrebde tenezzüh içün oṭurmış iken ahālī-i ḳurādan bir kimesne elinde yular ve boynında ṭūrba çıḳagelüp ol çeşmeden ṣu içdükden ṣoñra arḳası üzre yatup istirāḥat eyledi. Fāżıl-ı mezbūr bir saʿāt te'emmül eyleyüp hużżār-ı meclise "Bu kişi Allāhu aʿlem İnegöl'dendür. Ṭavar żāyiʿ eylemişdür. Anı arar." diyü buyurduḳdan ṣoñra bir miḳdār daḫi tedebbür ü tefekkür idüp **[P2 23b]** "Bu kimesnenüñ adı Sevindik'dür ve torbasında nıṣf etmek ile bir pāre penīr[2] ve üç baş ṣoġanı **[T 321b]** vardur." diyü taʿyīn eyledi. Aṣḥāb u aḥbābı bu cevāb-ı bā-ṣavābı bilmek içün şaḫṣ-ı mezbūrı yanlarına daʿvet idüp ism ü resm ve mavṭın u meskenini ve sāyir aḥvālini mufaṣṣal u meşrūḥ istiḳṣā idüp vāḳiʿ-i ḥāle vāḳıf oldılar. Cümlesini mevlānā-yı mesfūruñ taḳrīr-i sābıḳına muṭābıḳ u muvāfıḳ[3] buldılar. **[R 248a]**

Şiʿr: همه کلام تو ای رازدار عالم غیب
موافق قدر است و مطابق ازل است[4]

Meẕkūrlaruñ her birisi ol fāżıluñ bu taʿyīn ü tebyīnine ḥayrān olup dendān-ı ḥayret ile engüşt-i inṣāfı ve leb-i taʿaccübi gezīde eylediler.

Mıṣraʿ: به دندان تعجّب لب گزیدند[5]

---

1 Bir ipi Mânî'nin bir kıyafetinden ve Şuster'in dibasından daha iyi olan bir kilim bize yeter.
2 penīr R, T | -P2
3 u muvāfıḳ R, T | -P2
4 Gayb âleminin sırlarını bilen! Senin bütün sözlerin kadere münasip ve ezele mutabıktır.
5 Şaşkınlık dişi ile dudaklarını ısırdılar, üzüldüler.

Ol fāżıl-ı kāmilüñ āyīne-i sīne-i bī-kīnesi meclā-yı mücellā-yı ṣuver-i vāridāt-ı ġaybiyye olduġına yaḳīn ḥāṣıl idüp verā-yı perde-i ġaybda mütevārī olan nesneleri bilmekde aṣḥāb-ı ʿirfāna ḥicāb olmaduġını yaḳīnen maʿlūm idindiler.

Şiʿr: عجب سرّی است سرّ اهل عرفان
که يك چيزی بر ايشان نيست پنهان

دل ايشان چو مرآت مجلّاست
همه اشيا در او تابان و پيداست[1]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* "Bu ḳıṣṣayı ṣikāt-ı kifātden istimāʿ itmesem taṣdīḳ itmez-idüm." diyü buyurdılar. Cümle-i nevādir-i laṭīfe vü leṭā'if-i nādiresindendür ki merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri Ṣaḥn-ı Ṣemāniyye'de **[P2 24a]** müderris olan sekiz ʿaded ṣanādīd-i efāżıl-ı feżā'il-ḥāfilüñ her birine "'İlm-i luġatden, *Kütüb-i Sitte*'yi, *Ṣıḥāḥ-ı Cevherī*'yi ve *Tekmile*'yi ve *Ḳāmūs*'ı ve bunlaruñ emṣālini cemʿ eyleñüz." diyü emr eyledi. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından Uṣlı Şücāʿ dimekle maʿrūf u meşhūr bir fāżıl-ı mebrūr bu eṣnāda bir gün Mevlānā Luṭfī ile ḥammāmda cemʿ olup luġate müteʿallıḳ biribirinüñ aḥvālini istifsār u istiḫbār eyledükde sālifu'ẕ-ẕikr Uṣlı Şücāʿ "Her satruñ başında bir ʿalāmet-i şekk vażʿ iderin." diyü buyurduḳlarında Mevlānā Luṭfī "Sen **[T 322a]** benden eşekk imişsin." diyü laṭīfe eyledi. Meẕkūruñ bu maḳūle leṭā'if-i ʿacībe vü nevādir-i ġarībesine bu muḫtaṣar kifāyet itmeyüp tekṣīr-i süḫan īrāṣ-ı şecen eylemek muḳarrer olduġı sebebden taṭvīl-i kelām olınmadı. [2]"القطرة تُنبي عن الغدير" mes'elesi üzre bu miḳdār ile kifāyet olındı.

Şiʿr: گرچه مشك اندك بود خوشبوی گردد زو دماغ
خانهٔ روشن كند گرچه بود كوچك چراغ[3]

Fāżıl-ı merḳūmuñ raḳam-zede-i ḳalem-i belaġāt-şiyem olan muṣannefāt-ı bedīʿasından *Ḥāşiye-i Şerʿ-i Meṭāliʿ*a taḥrīr itdügi ḥāşiyesi **[R 248b]** kütüb-i müteḳaddimīn ḫālī olduġı fevā'id-ile ḥālī ve lisān-ı

1 Âriflerin sırrı çok acayip bir sırdır. Çünkü onlara tek bir şey bile saklı değildir. Onların gönlü parlatılmış bir ayna gibi olduğu için her şey o aynada apaçık aşikârdır.

2 Damla, gölden haber verir.

3 Misk az olsa da insanın dimağı ondan güzel koku alır. Kandil küçük olsa da bir evi aydınlatır. Hüsâmeddîn-i Hoyî, *Mecmûʿa-i Âsâr-ı Hüsâmeddîn-i Hoyî*, *(Nüzhetü'l-Küttâb u Tuhfetu'l-Aḥbâb)*, haz. Suğrâ Abbâs-zâde, Tahrân: Merkez-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1379, s. 158.

ḳaleme gelmedük taḥḳīḳāt-ı daḳā'iḳ-āyātla mālīdür. Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına ḥavāşī taḥrīr ü tasṭīr idüp ol kitābuñ ʿuḳūd-ı mevāżiʿ-i müşkilesini dendān-ı beyān **[P2 24b]** ve ser-engüşt-i aḳlām-ı tibyānla bir vech üzre ḥall eyledi ki erbāb-ı elbāb aña ḥayrān ü dem-beste olup kemāl-i ḥayret ile müteḥayyir oldılar ve daḫi fāżıl-ı mümā ileyh Seyyid Şerīf ḥażretlerine baḫṣ-i mevżūʿda yedi ʿaded esvile-i ḳaviyye īrād idüp *Sebʿ-i Şidād* adlu bir risālede derc eyledi. Mevlānā ʿİẕārī gerçi bu esvileye cevāb virüp defʿ ü refʿine çoḳça diḳḳat eyledi. Lākin ḥabl-i metīn esvile-i ḳavī olmaġın ʿalāḳasını ḳaṭʿ itmege ḳādir olmadı ve daḫi mevżūʿāt-ı ʿulūmı beyān-ı üslūbı üzre ʿulūm-ı şerʿiyye ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'nüñ aḳsām u eṣnāfını ẕikr idüp yüz miḳdārı fünūn-ı feżā'il-nümūnı bir risālede taʿrīf eyledi. El-ḥaḳ, resā'il-i meẕkūrede icāde vü ifāde eyledügi ḥaḳā'iḳ-ı daḳā'iḳ-şiʿār u daḳā'iḳ-ı ḥaḳā'iḳ-āṣārı pīr-i felek gūş itmedi. İbdaʿ itdügi ʿacā'ibi esmāʿ u āẕān-ı ʿulemā işitmedi. Her bir risālesi ʿilm ü faẕīletine ve şeref ü meziyyetine bürhān-ı sāṭıʿ vāḳiʿ olup ġayr-ı muṣannefātı olmasa bunlaruñ birisi kāfī vü vāfī olduġı muḳarrerdür. **[T 322b]**

Şiʿr: بود به ذات تو قائم صفات فضل و کمال
بلی به ذات میسّر شود قیام صفات

به برق خاطر گیتی نما چو ذو القرنین
زدوده نقش سواد از حواشی ظلمات[1]

Teẕyīl:[2] Meẕkūruñ Türkī eşʿārı daḫi vardur. **[P2 25a]**

Şiʿr: ʿAşḳuñ ḳopuzın yine çalayın mı ne dirsin
ʿĀlemlere āvāze ṣalayın mı ne dirsin

Rüsvāy-ı cihān olmaġ-içün şīşe-i ʿārı
Ne olsa gerek ṭaşa çalayın mı ne dirsin[3]

Bu maṭlaʿ daḫi anuñdur.[4]

1 Fazilet ve kemal sıfatları senin zatınla vardır. Elbette sıfatlar mevsuf ile mevcut olabilir. Cihanı gösteren gönlünün yıldırımı ile Zülkarneyn gibi Zulümât haşiyelerinden yazı nakışlarını temizlemiştir.

2 Teẕyīl T | -R, -P2

3 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 311.

4 anuñdur. R, P2 | anuñdur ki ẕikr olınur. T

Maṭlaʿ: Gördi gönlüm ki gözi ḳaşı güzel
Sevdi bir berberi tırāşı güzel[1]

Ḥikāyet olınur ki ol ʿaṣrda diyār-ı ʿAcem'den gelmiş bir kimesneye Dāru'l-Ḥadīṣ Medresesi elli aḳçe iken ḳırḳ aḳçe ile tevcīh olındı. Bu ḫuṣūṣda Mevlānā Luṭfī bu ḳıṭʿayı naẓm eyledi. **[R 249a]**

Ḳıṭʿa: Ey dehr ʿaceb ḥādiṣedür kim ḥadeṣ itdüñ
Bünyādını ʿilmüñ yıḳuben hep ʿabeṣ itdüñ

Bir dehrīye yir çıḳmaḳ içün Dār-ı Ḥadīṣ'üñ[2]
Naḳṣ eyleyüben ünini dārü'l-ḥadeṣ itdüñ[3]

Ḥikāyet olınur ki Leysī Çelebi, Sulṭān Bāyezīd Ḫān devrinde Ṣaḥn Medresesi'nden defterdār olup taġyīr-i üslūb eylemiş-iken zümre-i ʿulemāyla imtiḥāna ḥāżır olmaḳ murād idindükde Mevlānā Luṭfī laṭīfe idüp "Senüñ ismüñ efʿāl-i nāḳışadandur. Keẕālik efʿālüñ daḫi noḳṣān-ı tāmmla nāḳışdur. Sen bizüm ortamuzdan çıḳmış iken yine bizümle baḫṣe girmek istedügüñ muḳteżā-yı maḳāmdan ḫāric maḥall-i baḫṣdür. Şimden ṣoñra var ʿāmillerüñle ḥisābuñ eyle." didi. Bu maḥallde bedīheten bu beyti didi:

Beyt: Görenler işidenler hep begendi
Efendüm ʿilmiyile ʿāmil olmış[4]

ʿUlemā-yı sālifeden Baġdād ḳāḍīlıġından maʿzūl olup vefāt **[P2 25b]** eyleyen Dülger-zāde Meḥmed Çelebi'den menḳūldür ki Mevlānā Luṭfī'nüñ *Buḫārī*'ye ve *Telḫīṣ-i Miftāḥ*'a şerḥi ve ʿilm-i ādābda risālesi vardur ve *Ferec Baʿdeẕ-Şidde* **[T 323a]** nām kitābı Türkī'ye terceme eyledi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

1 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 466.
2 Dār-ı Ḥadīṣ'üñ R, T | Dāru'l-Ḥadīṣ'üñ P2
3 Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ*, haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 723.
4 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, s. 467.
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥmetu'llāhi teʿālā T

ʿĀlim ü ʿĀmil, Fāżıl u Kāmil Mevlānā Ḳāsım Germiyanī Raḥimehu'llāh[1] [Mevlānā ʿİẕārī] {ʿİẕārī}

Mevlānā ʿİẕārī dimekle şöhret-yāftedür. *Ḫüsrev ü Şīrīn* ṣāḥibi Mevlānā Şeyḫī'nüñ ḳız ḳarındaşı oġlıdur. Ol ʿaṣrda olan ʿulemānuñ ḫuṣūṣen Mevlānā ʿAbdülkerīm[2] māşiṭa-i nāşıṭa-i ḥüsn-i terbiyet ve yümn-i taḳviyetleriyle ruḥsāre-i ehliyyeti gül-gün olup ʿiẕār-ı ʿaẕrā-yı aḥvāli gül-güne-i feżā'il ile rengīn olduḳdan ṣoñra ifāde semtine sālik oldı. Vüfūr-ı ʿilm ü maʿrifet ve mezīd-i fażīlet ü meziyyetle pīrāste vü ārāste olanlara menāṣıb-ı ʿāliyeyle riʿāyet ve meratib-i sāmiyeyle taḳviyet olınmaḳ şīve-i ḳadīm olmaġın fāżıl-ı meẕkūruñ şānında mūdaʿ olan feżā'il-i insāniyye ʿavāṭıf-ı ḫüsrevāniyye ve leṭā'if-i raḥmāniyyeyle müteʿāżid olup Amāsiyye'de müderris oldı. Medrese-i meẕkūreden ṣoñra yevmī otuz aḳçeyle Ebī Eyyūb Enṣārī ḥażretlerinüñ medresesi ve maḥmiyye-i İstanbul'da Ḳalenderḫāne Medresesi ve maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisi ve Ṣaḥn-ı Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisi **[R 249b]** ṣadaḳa olındı. **[P2 26a]** Ṣaḥn-ı ifādede envār-ı āṯār-ı feżā'ili derece-i nıṣfu'n-nehārda āftāb-ı felek-medār-kirdār fürūzende olmış-iken Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz bir senesinüñ şehr-i ramażānınuñ on beşinci güni yevm-i sebtde vefāt idüp maġrib-i ʿademde ufūl eyledi. Ḳabr-i şerīfi Ebī Eyyūb Enṣārī'nüñ mezārı civārındadur.

Mūmā ileyh ẕihn-i ṣāḳıb u ḥads-i ṣā'ib ṣāḥibi olup ṭabʿı selīm ve ʿaḳlı müstaḳīm ve ḳarīḥası ṣaḥīḥa bir kimesneydi. Zamān-ı müdāresede ʿādet-i kerīmeleri iki saṭr veya üç saṭr yiri[3] bir ders idüp ol maḥalde **[T 323b]** ḳavāʿid-i naḥv ü ṣarf ü maʿānī vü beyān u manṭıḳı ve ḳavāʿid-i ʿilm-i münāẓarayı icrā itmek idi. Bu vech-i vecīh üzre taḳrīr-i kelām eyledükden ṣoñra aḥsen-i esālib ü elṭaf-ı eżārīb üzre taḥḳīḳ-ı maḳām idüp felaḳ-ı ṣubḥdan vāżıḥ ve envār-ı ḫūrşīdden bādī vü sāniḥ taḳrīrātla ṭullāb-ı[4] kemāl-iktisābuñ istişkāl eyledükleri işkālleri defʿ ü refʿ ider-idi. Ṭalebesinden baʿżı kimesne bu defʿden ġāfil bulınup şübhesini ʿarż u ẕikr eylese "Bunda degül miydüñ?" diyü tevbīḫ ider-idi. Ol maḳūle ġāfil bulınan ʿāḳılları levm ider-idi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ ʿammisi Mevlānā Ḳıvāmüddīn Ḳāsım "İki yıl miḳdārı fāżıl-ı

1 ʿĀlim ü ʿĀmil, Fāżıl u Kāmil Mevlānā Ḳāsım Germiyanī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Ḳāsım Germiyanī Raḥimehu'llāh T

2 Mevlānā ʿAbdülkerīm R, P2 | Mevlānā ʿAbdülkerīm'üñ T

3 saṭr yiri R, T | saṭrı P2

4 ṭullāb-ı | R ve P2 nüshalarında müstensih hatası olarak "ṭılāl-ı" şeklinde imla edildiğinden T nüshasındaki "ṭullāb-ı" yazımı tercih edildi.

mezbūrdan vech-i meşrūḥ üzre oḳıdum, üslūb-ı maʿhūdı anlaruñ şīme-i müstedīmeleri üzre **[P2 26b]** buldum." didi. Eyyām-ı ṣayfda baʿżı dil-keş maḳām ve bī-miṣl gūşelerde ve eyyām-ı şitāda kendü saʿādet-ḫānelerinde ṭalebesinüñ yegāneleriyle rūz-ı taʿṭīlde müctemiʿ olup eştāt-ı esbāb-ı şuġl ile ḥāṣıl olan teşettüt-i bāli ve teferruḳ-ı ḥāli tefriḳayçün ol cemʿ-i keşīr ādāb-ı erbāb-ı elbāb üzre bir yire gelürler-idi. İkisinde bile yemek zamānına degin mübāḥaṣe-i ʿilmiyye idüp baʿde'ṭ-ṭaʿām leṭā'ife meşġūl olurlar-idi.

Şiʿr: هر که باشد همنشین دوستان
هست در گلخن میان بوستان[1]

هرچه می‌جویی به صحبت قائم است
نه زبانت کار می‌آید نه دست[2]

از لقای هر کسی فیضی بری
وز قران هر قرین چیزی خوری[3]

Üslūb-ı meẕkūr üzre olan mübāhaṣātuñ eṣnāsında fevā'id-i celīle vü ʿavā'id-i cezīle aḫẕ **[R 250a]** olınduġından māʿadā dersde münḥall olmayan mevāżiʿ-i müşkile ol mecālisde ḥall olur-idi.

Şiʿr: دل ز هر یاری غدایی می‌خورد
جان ز هر علمی صفایی می‌خورد

چون ستاره با ستاره شد قرین
لائق هر دو اثر زاید یقین[4]

[T 324a] Bu ḳażıyyeyi Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* "Mevlānā ʿİẕārī'nüñ baʿżı telāmiẕesinden istimāʿ eyledüm." diyü ifāde eyledi. Fāżıl-ı mūmā ileyh *Şerḥ-i Mevāḳıf*'uñ ilāhiyyātına ḥavāşī taḥrīr idüp ol ḳadar taḥḳīḳāt-ı bedīʿa vü leṭā'if-i ṣanīʿa derc eyledi ki nuẕẕār-ı ulü'l-**[P2 27a]**ebṣār ġarīḳ-ı baḥr-i efkār olup lücce-i taʿaccübde müstaġraḳlardur ve daḥi Mevlānā Luṭfī'nüñ taʿalluḳātından *Sebʿ-i Şidād* ʿunvānıyla muʿanven olan su'āllerine cevāb ifāża idüp her birini

1 Dostlarla oturan kişi, külhanda da olsa bahçede oturmuş (gibidir). Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 507.

2 Her ne ararsan sohbette kâimdir. (Yoksa) ne dil işe yarar, ne el! Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 611.

3 Herkesin cemalinden feyz alırsın, her dostun yakınlığından bir şey nasiplenirsin. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 179.

4 Gönül her bir dosttan gıdalanır. Can ise her bir ilimden bir başka safa bulur. Bir yıldızın bir başka yıldız ile kırânı vâki olunca, kesinlikle her ikisi için münasip olan bir şey zuhur eder. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 179.

ḫāme-tırāş-ı redle ṣafḥa-i ḳabūl ü vürūddan ḥakk eyledi. Ẕikr olınan feżā'il-i celiyyesinden ġayrı zebān-ı Fārisī ve lisān-ı Türkī'de eşʿār-ı iʿcāz-işʿārı vardur ki gūş-i zamāneye anuñ gibi dürr-i yektā āvīze olmadı.

Şiʿr: زهی غواص دریای معانی
تعالی الله از این گوهر فشانی

ز تحریك قلم فرخنده حالش
که آمد بس نکو زین قرعه فالش[1]

Teẕyīl: Türkī'de olan eşʿārı ekṣeriyyā baḥr-i ḫafīf ve ṭarz-ı laṭīfdür:

Şiʿr: Ṣaḳın āhumdan ey nigār ṣaḳın
Yile varur bu kār u bār ṣaḳın

Ben ne ḫākem keder virem baḥra
Ḳonmasın ḫāṭıra ġubār ṣaḳın[2]

Bu iki beyt anuñ bir ġazelindendür:

Şiʿr: Serv, dīvāne hevā-yı ḳad-i dil-cūyından
Sidre, āşüfte vü ḥayrān gidemez kūyından

Dilber-ile başa varılmaz-imiş şāne gibi
Kişi biñ dürlü belā çekmeyicek mūyından

Ve bu meşhūr ḳıṭʿa anuñ güftar-ı siḥr-āṣārındandur:

Ḳıṭʿa:[3] Bir yaña küşt-gīr-i ʿaşḳ-ı nigār
Bir yaña āteş-i ġam-ı dildār

Bilmezin ḳanġısıyla ṭutuşayın
Ve ḳınā rabbenā ʿaẕābe'n-nār[4]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

---

1 Ne güzel bir dalgıç ki manalar deryasında maşallah ne güzel cevherler saçıyor. Onun uğurlu kaleminin hareket etmesinden dolayı bu güzel talihle nice iyilikler hâsıl oldu.

2 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 363.

3 Ḳıṭʿa R, P2 | Şiʿr T

4 "Ey Rabbimiz bizi cehennem azâbından koru." Bakara (2), 201.
Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, s. 363.

5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā T, Raḥimehu'llāhu teʿālā P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Ḳıvāmüddīn Ḳāsım bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿālī[1]

[P2 27b] Kendünüñ ʿaṣrında olan ʿulemādan taʿallüm idüp ḥüsn-i ihtimāmlarıyla tekmīl-i kemālāt-ı ʿaliyye itdügi ṣadedde Mevlānā ʿAlī bin Muḥammed Ḳuşçı ḥażretlerinüñ **[T 324b]** ḫıdmetlerine ittiṣāl eyledi. **[R 250b]** Ḳısmet-i ezeliyyede tevrīṯ olınan enṣıbā-yı istiʿdādāt-ı evveliyyesi ḳuvvetden fiʿle ʿavl eyledükde fāżıl-ı meẕkūra baʿżı medāris tevcīh ü tefvīż olınduḳdan ṣoñra Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisi ṣadaḳa olındı. Emr-i ḳażā mūriṯ-i ẕikr-i cemīl ü bāʿiṯ-i ṣevāb-ı cezīl olmaġın semt-i tedrīsden ṣarf-ı ʿinān eyleyüp ḳāḍīlıḳ cānibine tevcīh-i zimām eyledi.

Mıṣrāʿ: امر قضا از همه اشیا بِه است[2]

Menāṣıb-ı ʿāliyeden maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḳāḍī olup ḳaẓiyye-i marẓiyye-i naṣfet ü maʿdileti şerayiʿ-i Muḥammediyye üzre tenfīẕ ü imżā ider-iken şāhid-i ḥayātı cerḥ olınup vefāt eyledi.

Mervīdür ki mūmā ileyh kemāl-i iştiġāl ile ʿilme meşġūl olup ḳuvvet-i ḥāfıẓası ḳavī olduġı sebebden kütüb-i muṭavvele-i mütedāvilenüñ ekṣerini ḥıfẓ idüp ṣaḥīfe-i dilde ṯebt eyledi. Nebāhet-i şān ve feḫāmet-i ʿaḳl ile beyne'l-emṯāl hilāl-miṯāl engüşt-nümā olup māh-ı ʿıyd gibi manẓūr-ı ulü'l-enẓār ve maḳbūl-i ẕevi'l-ebṣār idi.

Şiʿr: مقبول قلوب است به فضل و به کمال
منظور جهان است به جاه و جلال[3]

Ġınā-yı ḳalb ve seḫāvet-i nefse mālik **[P2 28a]** olup bāzū-yı bā-nīrū-yı cūd u luṭfı ve yed-i ʿulyāsı ellerden üstün idi. Keff-i nediyy-nedāsı "الجود أعزّ من الذخر"[4] diyü nidā idüp nevādī-i sāmiyede ebr-i keff-i gevher-bārı zer ü sīm yaġdurur idi.

---

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Ḳıvāmüddīn Ḳāsım bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī Raḥimehu'llāhu'l-Meliki'l-Müteʿālī R, P2 | Mevlānā Ḳıvāmüddīn Ḳāsım bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī Raḥimehu'llāh T

2 Kadılık, her şeyden daha iyidir.

3 Fazilet ve kemal ile bütün gönüllerin beğenisini kazanmıştır. İtibar ve makam ile bütün dünyanın makbulüdür.

4 Cömertlik, biriktirmekten daha şereflidir.

Şiʿr: كفی داشت چون ابر بهمن سخی
ازو یافته اختر فرّخی[1]

Teẕyīl: Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* fāżıl-ı meẕkūr içün "Nesne taṣnīf ü te'līf itmedi." diyü buyurmışlardur ve lākin ʿalāḳa-i nesebiyyeyle müteʿallıḳ olan ṣiḳātdan mesmūʿımuzdur ki Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ *Şerḥ-i Ferā'iż*'ine ḥavāşī taḥrīr eyledi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.

ʿĀlim ü ʿĀmil, Fāżıl u Kāmil Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī Raḥimehumu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿālī[2] [Zenbilli ʿAlī Efendi]

[T 325a] Zamān-ı ṣıbā ve āvān-ı ṣıġarda Ḳaramanlu Mevlānā Ḥamza'dan oḳuyup *Muḫtaṣar-ı Ḳudūrī*'yi **[R 251a]** ve *Manẓūme-i Nesefī*'yi anuñ ḫıdmetinde ezber eyledi ve ābrū-yı memālik-i būm-ı Rūm olan[3] maḳarr-ı erbāb-ı cāh u celāl ve müstaḳarr-ı aṣḥāb-ı faẕl u kemāl olan maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp Mevlānā Ḫüsrev ḥażretlerinden telemmüẕ ṭarīḳıyla istifāde vü istifāże eyledi. Mevlānā Ḫüsrev ve fāżıl-ı mezbūra ifāde emrinde taʿallül idüp "Bizi meşāġil-i fetvā ders ü taʿlīmden şāġildür ve lākin maḥrūsa-i **[P2 28b]** Burūsa'da Sulṭān müderrisi[4] Mevlānā Muṣlihüddīn bin Ḫüsām ḫuṣūṣ-ı ders ü ifādede iḳdām-ı tāmm u ihtimām-ı tamām ider. Anlaruñ ḫıdmetine varuñ." diyüp ol cānibe irsāl eyledi. Mevlānā ʿAlī Çelebi, Mevlānā Ḫüsrev'üñ söziyle maḥrūsa-i Burūsa'ya varup ʿulūm-ı şerʿiyye vü fünūn-ı ʿaḳliyyeyi Mevlānā Ḫüsām-zāde Efendi'den taʿallüm eyledi. Envār-ı āṯār-ı büzürgvārı günden güne ẕāt-ı sāṭıʿatü'l-levāmi'inde fürūzān olmaġın Mevlānā Muṣliḥüddīn anı muʿīd idinüp duḫter-i nīk-aḫterini añа tezvīc eyledi.

Şiʿr: به این زهره آن ماه شد چون قرین
قران کرده در منزل بهترین

1 Behmen ayındaki bulut gibi, cömert bir eli vardı. Onun sayesinde yıldız kutluluğu bulmuştur. Reşîdüddîn Fazlullah-ı Hemedânî, *Câmiʿü't-Tevârîh (Târîh-i Mübârek-i Gâzânî)*, c. I, haz. Muhammed Rûşen-Mustafa Mûsevî, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1394, s. 546.

2 ʿĀlim ü ʿĀmil, Fāżıl u Kāmil Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī Raḥimehumu'llāhu'l-Meliki'l-Müteʿālī R, P2 | Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī Raḥimehu'llāh T

3 ve ābrū-yı memālik-i būm-ı Rūm olan R, P2 | -T

4 Sulṭān müderrisi R, P2 | Sulṭān Medresesi T

قدر چون زد این نقش زیبا بر آب
از آن اختر سعد زاد آفتاب[1]

Meẕkūrlaruñ ictimāʿından evlād-ı emcād tevellüd idüp her birisi nihāl-i bār-ver gibi āb-ı ḥayātla tāze vü ter ve ṣemere-i ṭūl-i ʿömr-ile behre-ver olup bāġ-ı ʿālemde berḫūrdār oldı. Maḫzen-i ḫazā'in-i[2] efnān-ı fünūn olan zebān-ı şīrīn-beyān ve lisān-ı rengīn-tibyānı ḥüsn-i ifāża ve şeref-i ifādeyle (lāyezāl fi'l-ġudüvvi ve'l-āṣāl) maḳsem-i ḥuẓūẓ-ı ṭālibān-ı faẓl u kemāl olmaġın merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri maḥmiyye-i Edirne'de ʿAlī Beg Medresesi'ni yevmī otuz aḳçe ile ol fāżıla iʿṭā eyledi. Baʿdehu ol fāżıl-ı vesīʿü'l-feżā'il ve fesīḥü'l-kemālātuñ **[T 325b]** keff-i maʿāş u intiʿāşı teng olduġına pādişāh-ı gerdūn-cenābuñ vuḳūfı olup anuñ faḳr u fāḳasına **[P2 29a]** ıṭṭılāʿı olduġı sebebden bir miḳdār elbise-i laṭīfeyle dört bin aḳçe infāḳ eyledi.

Şiʿr:
ز الطاف آرای گیتی پناه
چو خورشید بخشید خلعت به ماه

درِ گنج بگشاد و دینار داد[3]
به لطفش ز هر جنس بسیار داد[4]

[R 251b] Mevlānā ʿAlī Çelebi sevālif-i eyyāmda Sinān Paşa'nuñ iḥsān-dīdesi olup çeşm-i iḥsān u ʿayn-i inʿām ile manẓūrı olmaġın mābeynlerinde maḥabbet-i ʿaẓīme-i müstedīme olup keşret-i ṣoḥbet sebḳat itmiş-idi.

Beyt:
صحبت یاران غنیمت دان که نقد زندگی
خاص از بهر نثار صحبت یاران خوش است[5]

Bu iki ḫudāygān-ı ʿālemiyānuñ biri biriyle bī-tereddüd teveddüd ve bī-tekellüf te'ellüf eyledüklerine Ḳaramanī Meḥmed Paşa ḥased idüp kānūn-ı derūnında āteş-i reşk ü ḥased müşteʿil ve ḫākister-i żamīr-i veḳāḳat-semīrinde nā'ire-i buġż u ʿadāvet mużmer olmış-idi. Ḫāne-i ḳalbi eştāt-ı esbāb-ı ġayẓ u kīneyle ṭolmış-idi.

1 O zühre ile bu ay arasındaki yakınlıktan en iyi gök menzilinde "kırân" hâsıl oldu. Kader bu güzel resmi suya vurunca, o uğur yıldızından bu güneş doğdu.
2 ṭūl-i ʿömr-ile … ḫazā'in-i R, T | -P2
3 Firdevsî, *Şâhnâme-i Firdevsî*, c. I, haz. Muhammed Ramazânî, Tahrân: Külâle-i Hâver, 1365, s. 230.
4 Cihanın sığınağı olan padişahın fikirlerindeki lütuf ile güneş gibi aya bir hilat bağışladı. Hazinenin kapısını açtı ve para verdi. Lütfuyla her cins maldan çokça ihsan etti.
5 Dostların sohbetini ganimet bil çünkü hayat parasını özellikle dost meclisinde saçmak pek güzeldir. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 506.

Şiʿr: چه آن کس که دامن فراهم گرفت
چه آن کو به شمشیر عالم گرفت

کس از مکر و دستان حاسد نرست
که بنیاد اهل حسد باد پست[1]

Bu sebebden Meḥmed Paşa ol fāżıla her zamānda cefā üzre olup seng-i cevr-ile āşiyāne-i bālden murġ-ı ḥużūrın uçurmış-idi. Vaẓīfe-i muʿayyenesinden beş aḳçe noḳṣānla Ṭaşlıḳ Medresesi'nden bir ġayrı medreseye tebdīl idüp ḫançer-i hemm ü ġammı cānına geçürmiş-idi. **[P2 29b]**

Şiʿr: نهال کینه که در سینه‌ها نشانده شود
مقرّر است و معیّن که بر چه خواهد داد

درخت حقد بر آن نوع میوه‌ای دارد
که طَعم او به مذاق دل کسی مرساد[2]

Fāżıl-ı mümā ileyh Meḥmed Paşa'nuñ tīġ-i cevr ü cefāsıyla Mevlānā Sinān Paşa'dan münḳaṭıʿ olmayup ḥabl-i metīn-i maḥabbet ve ser-rişte-i taʿalluḳı elden **[T 326a]** düşürmedügiyçün Meḥmed Paşa'nuñ nār-ı dil-i zārında ʿuḳde-i ʿadāvet ve girih-i ʿudvān muḥkem olup beş aḳçe noḳṣān ile daḥi bir ġayrı medreseye tebdīl eyledi. Mevlānā-yı mümā ileyh ol vezīrüñ seng-i teşvīş ü tefriḳasıyla müteşettitü'l-bāl u müteferriḳü'l-ḥāl olup cāh-ı tedrīsi terk eyledükden ṣoñra ʿārif bi'llāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn bin Vefā ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine ittiṣāl eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī vefāt idüp vezir-i mezbūr yeñiçeri elinde ḳatl olınduḳda ve Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī maḫż-ı feyż-i fażl-ı Sübḥānīyle taḫt-ı saʿādete cülūs idüp mażmūn-ı meymūn-ı ﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾[3] ʿunvān-ı menāşīr-aḥvālinde nüvişte vü nibişte olduḳda **[R 252a]**

1 Ne bu dünyadan elini eteğini çeken kişi ne de kılıcı ile bu dünyayı ele geçirmiş kişi, haset eden kişinin hile ve tuzağından kurtuldı. Haset ehlinin binası yerle bir olsun. Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fi Âsâri Mülûki'l-ʿAcem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 281.

2 Gönüllere dikilmiş olan kin fidanının ne meyve vereceği katî surette bellidir. Garaz ağacının meyvesi öyle bir özelliktedir ki onun tadı hiçbir kimsenin gönül damağına gitmesin.

3 "O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini, kendi katından (bir lütfu olmak üzere) size boyun eğdirmiştir …" Câsiye (45),13.

Şiʿr: به سلطانی به تخت و تاج پیوست
ز الطاف خدا بر تخت بنشست[1]

Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī bir gice vāḳıʿasında merḥūm-ı merḳūmı görüp ertesi şeref-i mülāḳātıyla **[P2 30a]** teşerrüf itmege daʿvet-içün vüzerāyı ʿizz-i ḥużūrlarına irsāl eyledi. Fāżıl-ı mezbūr bu daʿvete icabet itmeyüp selāṭīn ile mülāḳāt, ebġaż-ı mübāḥātdur diyü imtināʿ eyleyicek

Beyt: مرو نزد شاهان که شاه آتش است
به آتش که از دور دیدن خوش است[2]

Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī maḥrūsa-i Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ni otuz aḳçe vaẓīfe ile cebren aña iʿṭā eyledi. Baʿdehu maḥmiyye-i Amāsiyye'de iftā içün[3] otuz aḳçe vaẓīfe ṭaʿyīn idüp cebren ol cānibe irsāl itmiş-iken ṣāniyen yine Ḳapluca Medresesi'ne naḳl eyledi. Bu maḳūle evżāʿ-ı müteḫālifetü'l-envāʿ īḳāʿ eyledükden ṣoñra yevmī elli aḳçe ʿulūfe ile merḥūm Sulṭān Orḫān Ġāzī ḥażretlerinüñ İznīḳ'de olan medresesini baʿdehu vaẓīfe-i merḳūme ile maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Murād Ḫān ḥażretlerinüñ medresesini ṣadaḳa eyledi. Baʿdehu medrese-i meẕkūreyi terk idüp **[T 326b]** Amāsiyye'de ʿammisi oġlı Şeyḫ Meḥmed Cemālī'yi ziyāret içün ol cānibe revāne[4] oldı. Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri[5] Amāsiyye'de medrese-i şerīfelerini binā eyledükde mevlānā-yı merḳūmı anda müderris naṣb idüp ol diyāruñ fetvāsını daḫi aña tefvīż eyledi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān'uñ evlād-ı emcādından Şehzāde Sulṭān Aḥmed ḥażretleri Amāsiyye sancaġına vālī olup kendünüñ şehzādesi Sulṭān Murād ḥażretlerini **[P2 30b]** ṭarīḳa-i mesnūne üzre sünnet idüp dügün eyledükde baʿżı ḫuddām-ı sidre-maḳām Sulṭān Aḥmed ḥażretlerinüñ ḫ̱ʷācelerini ol fāżıldan artuḳ riʿāyet idüp bunuñ iʿzāz ü iʿẓāmında taḳṣīr eyledi.

Beyt: رتبهٔ خلق را رعایت کن
هرکسی را به قدر خویش انگار[6]

1 Saltanat ile tac u tahta kavuşunca Allah'ın lütfu ile tahta oturdu. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, *(Hüsrev ü Şîrîn)*, haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 92.
2 Padişahların yanına gitme çünkü padişah ateştir. Ateşe uzaktan bakmak ise güzeldir.
3 otuz aḳçe vaẓīfe … iftā içün R, T | -P2
4 revāne R, T | revān P2
5 ḥażretleri R, T | -P2
6 Halka kıymetince muamele et. Herkesi değer ne ise öyle düşün.

Fāżıl-ı mūmā ileyh bu cemʿiyyetden perişān-ḥāl olup nüzhet-serāy-ı derūnı gerd-i küdūretle mükedder olmaġın fetvā ve medreseyi terk idüp maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye geldi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd-i nīk-nüvīd **[R 252b]** ḥażretleri kendü medresesini terk itdügiyçün aña ġażab idüp ʿazl eylediler.

Ḳıṭʿa:

غضب پادشاه سخت‌تر است
هر که عاقل شود بپرهیزد

خندهٔ او چو خندهٔ شیر است
که به یکدم به گریه انگیزد[1]

Fāżıl-ı merḳūm altı ay maʿzūlen ṭurduḳdan ṣoñra bir gice ʿālem-i menāmda pādişāh-ı merḥūmuñ vāḳıʿasına girüp ṣūret-i celālden ʿarż-ı cemāl eyledi. Pādişāh-ı maġfiret-penāhuñ dil-i deryā-bārı ʿavāṣıf-ı ḫavf u ḫaşyetle ḫīzān ü inḳılāb ve ḳalaḳ u ıżṭırāb eyledükden ṣoñra irtesi ʿālem-i vāḳıʿada pādişāhla kendü ortasında vāḳiʿ olan kelimātı ḥarf-be-ḥarf bi-ʿibāretihā yazup pādişāh ḥażretlerine irsāl ü īṣāl eyledi. Pādişāh-ı sāmī-menzilet bu ḳıṣṣadan ḫavf idüp iḳlīm-i ḳalbine leşker-i ruʿb **[P2 31a]** ü hirās istīlā itdüginden vāḳıʿa-i vāḳıʿayı **[T 327a]** ve mevlānā-yı meẕkūruñ mektūbını vüzerāsına gösterüp "Mevlānā-yı mezbūr içün bir medrese açılsun." diyü fermān eyledükde ittifāḳan Sulṭān Medresesi açılup aña iʿṭā eylediler. Medrese-i meẕkūrenüñ aṣḥāb-ı iʿtibār ortasında mertebesi ʿādeten Amāsiyye fetvāsından münḥaṭṭ olmaġın Mevlānā ʿAlī Çelebi ol medreseyi ḳabūl itmekde envāʿ-i tereddüd eyledükden ṣoñra kerāheten ḳabūl eyledi. Bu maʿnā erkān-ı devletüñ maʿlūmı olup Sulṭān Medresesi'ni ḳabūl itdügi kerāheten olduġı meclā-yı mücellā-yı żamīr-i münīr-i pādişāh-ı devlet-semīrde ṣūret-peẕīr olmaġın eglenmeyüp Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisini feṭḥ idüp ol fāżıl-ı zamāneye ṣadaḳa eylediler. Müddet-i medīd ü zamān-ı baʿīd ol şehsüvār-ı ṣaḥn-ı ifāde ḳābiliyyet-i kemāl ve kemāl-i ḳābiliyyet ile mevṣūf olan aṣḥāb-ı ereb ve erbāb-ı ṭalebe ifāża eyledükden ṣoñra ḥacc içün niyyet idüp Mıṣr cāniblerine teveccüh eylediler. Lākin Mekke-i Müşerrefe'de baʿżı fitne ḥādiṯ olup ol senede ṭarīḳ-ı ḫacc münsedd olmaġın bir yıl miḳdārı Mıṣr'da tevaḳḳuf eyledi. Ol ʿasrda maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de müftī olan Efḍal-zāde

1 Padişahın öfkesi tehlikelidir. Akıllı olan ondan uzak durur. Padişahın gülüşü aslanın gülüşüne benzer. Bakarsın birden insanı ağlatır.

Mevlānā Ḥamīdüddīn vefāt idüp emr-i fetvā maḥlūl ü muʿaṭṭal ḳalduḳda pādişāh **[P2 31b]** ḥażretleri "Manṣıb-ı fetvāyı ben Mekke-i Müşerrefe'de olan Cemālī Mevlānā ʿAlāüddīn'e virdüm. Ol gelince düşen fetvāları Ṣaḥn müderrisleri yazsun." diyü emr eyledi. Mevlānā ʿAlī Çelebi ḳavāfil-i ṣıdḳ **[R 253a]** u ṣafāyla Kaʿbe-i Şerīfe'den medīne-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳufūl u rücūʿ eyledükde yevmī yüz aḳçe ile cāh-ı fetvāyı aña taʿyīn eyledi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri teʾsīs-i mebānī-i ḫayrāt u teşyīd-i esās-ı ḥasenāt itmek-içün şürefātında sünbüle-i felek çīde ve ġurefātında zemzeme-i melek şenīde olmaḳ müyesser olan medrese-i şerīfelerini maḥmiyye-i **[T 327b]** Ḳosṭanṭiniyye'de binā eyledükde

Mıṣraʿ: بر آستانهٔ او آشیانه ساخته نسر
فرو ز قائمهٔ او وطن گرفته سِماك[1]

Muḳābele-i tedrīsde elli aḳçe vaẓīfe ile anı daḫi aña iḥsān eyledi. Ol zamānda olan ʿulemādan Mevlānā Ḥamīdī Ḳara Seydī bu ḥāle ḥased idüp "Mevlānā ʿAlī Çelebi'nüñ baʿżı fetāvāsı ḫaṭādur. Cevābında olur olmaz nesne yazılmış." diyü dīvān-ı hümāyūna irsāl eyledi. Vüzerā daḫi fetāvā-yı meẕkūreyi mevlānā-yı mezbūra irsāl idüp cevāb ṭaleb eyledükde ḫaṭā ẓann olınan mesāʾilden her mesʾelede taṣḥīḥ-i naḳl idüp şerʿ-i şerīfe tevfīḳ u taṭbīḳ eyleyüp rūy-ı dil-cūy-ı ʿarūs-ı cevāb-ı ṣavāb-nişābdan niḳāb-ı **[P2 32a]** ẓann ü gümānı refʿ ve gūş u gerden-i şāhid-i kelām-ı ṣıdḳ-ilmāmdan şebeh-i şübeh ü şükūkı refʿ eyledi.

Şiʿr: بر پایگاه رتبت او نیست در علوم
اوهام را مجال نه افهام را مگر

بر تافت حق بخت چو خورشید در سخن
انوار صدق محض درخشید چون سحر[2]

Mevlānā Ḳara Seydī'nüñ bu vaż'-ı nā-sezāsından Mevlānā ʿAlī-i ʿālī-ḳadruñ ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı ʿanber-bārı ġubār-ı infiʿālle muġberr olup derūn-ı pāki envāʿ-ı küdūrātla ṭoldı. Şükūfe-i ḳalbi ġonçe gibi dil-teng oldı. Bu ḳıṣṣa ortasında

1 Onun eşiğinde kartal yuva yapmış, kaidesinin altında ise balıklar mesken tutmuştur.
2 İlimde onun rütbesi üzerinde bir makam yoktur. Vehimlere imkân yok (iken) idrâke var mıdır? Sözde güneş gibi bahtın hakikati parladı. Seher gibi sıdk nurları ışıldadı.

Mevlānā ʿAlī Çelebi bir gün kendünüñ Mollā Çelebi dimekle meşhūr olan büyük oġlı Meḥmed Şāh Efendi merḥūma ḫiṭāben "Kaʿbe-i Şerīfe'ye varup ʿArefe'den döndügümde Cenāb-ı Rabbü'l-erbāb ṭarafından bana bir ceẕbe ḥāṣıl oldı ki ol zamāndan berü mābeynde ḥicāb olur nesne ḳalmayup ebvāb-ı luṭf-ı İlahī bana mekşūf oldı. Ḥażret-i Cebbār-ı bā-intiḳāmdan niyāzum oldur ki Mevlānā Ḳara Seydī'den benüm ḥaḳḳumı alıvirüp bana itdügi cefāya mükāfat ü mücāzāt eyleyeyin. Ben anı Allāh'a ṣaldum." diyü buyurdı. İttifāḳen bir hafta geçmedin Ḳara Seydī bir gice füc'eten vefāt idüp Mevlānā ʿAlī Çelebi **[T 328a]** Efendi'nüñ **[R 253b]** ḫadeng-i duʿāsı maḫarrına vāṣıl oldı.

Şiʿr: هرچه در دل بود و آمد بر زبان
گشت مقرون اجابت هر زمان[1]

Ol fāżıl-ı **[P2 32b]** ʿaliyyü'l-ḳadr ve semiyy-i ʿAlī-yi Murtażā cümle-i cemīle-i evḳātını ʿilm ü ʿibādete ve ders ü fetvā vü tilāvete ṣarf idüp ṣalāt-ı ḫumsı cemāʿatle edā ḳılurdı. Nefs-i nefīsi kerem üzre mecbūl olup aḫlāḳ-ı ṭayyibe ṣāḥibi mütevāżiʿ u müteḫaşşiʿ kimesne idi. Ṣıġār-ı nāsı kibār gibi tebcīl ü taʿẓīm idüp vażīʿ u vaḳīʿ ve ḫaṭīr ü ḥaḳīri biribirinden tercīḥ itmeyüp seng ü miḳdārda muʿaddil-i mīzān gibi iki cānibi berāber ṭutar-idi. Dā'imā luṭfla tekellüm idüp şīr-i rıfḳı[2] kelām-ı sükkerīnine ḳatar-idi.

Şiʿr: صورتی از پای تا سر جمله روح
لطف در لطف و فتوح اندر فتوح[3]

Ferd-i āferīdeyi sü'-i ḥālle ẕikr itmeyüp fuḥş u kiẕbden lisānı ṭāhir ve envār-ı ʿibādet ṣafaḥāt-ı levḥāt-ı cebhesinde bāhir ü ẓāhir idi.

Şiʿr: از فحش و اکاذیب لسانش طاهر
و انوار عبادت به جبینش ظاهر[4]

Ekṣer-i evḳātda şīme-i kerīmeleri böyle idi ki kendünüñ mesken ü maḳarrında bir yüksek yerinde oṭurup penceresinden aşaġa bir zenbīl aṣar-idi. Müsteftī olan kimesne müşkilini yazup zenbīl içine bıraġup zenbīlüñ

1 Gönülde olup da dile gelen her şey, daima kabule karîn oldu.
2 rıfḳı R, T | rifʿati P2
3 Bir suret ki baştan ayağa tamamen ruh; lütuf içinde lütuf bu, daima gönül ferahlığı. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Musîbet-nâme*, haz. Muhammed Rıza Şefîʿî Kedkenî, Tahrân: İntişârât-ı Sühan, 1386, s. 330.
4 Hakaret ve yalanlarla kirlenmemiş bir dil, ibadet nurları ile ağarmış bir alın.

ipini taḥrīk ider-idi. Mevlānā ḥażreti bu vaż'dan āgāh olıcaḳ zenbīli çeküp varaḳayı gördükden ṣoñra cevābını altına yazup yine zenbīli aşaġa **[P2 33a]** ḳoyıvirür-idi. Bu ṭarīḳla zümre-i müsteftiyān, rāygān cevāblarını alup az zamānda maḳṣūdlarına vāṣıl olurlar-idi. Ol ḥabl-i metīn ve 'urve-i vüṯḳāya istimsākle ser-rişte-i maḳṣūda ẓafer bulurlar-idi.

[Mıṣra]': همین باشد اوضاع معجزنمای[1]

Mervīdür ki merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri zamān-ı salṭanat u āvān-ı **[T 328b]** sa'ādetlerinde ḫızāne-i 'āmire ḫıdmet-kārlarından yüz elli nefer kimesnenüñ ḳatline emr eyledi diyü istimā' idüp bu ma'nādan āgāh olıcaḳ 'ale'l-ġafle dīvān-ı 'ālīye vardılar. Zümre-i ekābir ü a'yān ve aṣḥāb-ı dīvān-ı felek-'ulvān u āsumān-'unvān mevlānā-yı faẕīlet-nişānuñ ḫilāf-ı me'mūl, dīvāna geldügine ḥayrān olup her birinüñ sāḥa-i derūnı gerd-i ḥayretle ṭoldı.

Mıṣra': خلایق به حیرت گرفتار شد[2]

Lākin 'ādāt-ı sādāt üzre istiḳbāl idüp **[R 254a]** ol re'īs-i 'ulemāyı ṣadr-ı meclisde iclās eylediler daḫi "Dīvāna gelmege dā'ī vü bādī ne oldı?" diyü istifsār eylediler. Mevlānā 'Alī Çelebi "Pādişāh ḥażretleriyle maṣlaḥatum vardur, mülāḳāt itmek isterin." diyü buyurduḳlarında vāḳi'-i ḥāl pādişāhuñ pāye-i serīr-i felek-miṣāline 'arż olınup iẕn ü icāzet ṣudūr eyledükden ṣoñra mevlānā-yı mūmā ileyh yalıñuz pādişāh-ı maġfiret-penāhuñ ḫużūr-ı 'ālilerine vāṣıl oldı. **[P2 33b]** Bu iki ḫıdīv-i vālā-cenāb cānibinden ādāb-ı selām u taḥiyyat ri'āyet olınup celse-i ḫafīfeden ṣoñra müftī ḥażretleri ġurre-i ġarrā-yı kelāmdan ṭurre-i muṭarrā-yı ḫiṭābı bu vechle feṯḥ eyledi.

Şi'r: ایا شهی که ز امداد حشمتت هرگز
نیافت حادثه در ساحت ممالك راه

بماند آیینهٔ دولت تو روشن از آنك
ز هیچ سینه به عهد تو بر نیامد آه[3]

1 Mucize gösteren hâller işte böyle olur.
2 İnsanlar hayrete düştü.
3 Ey padişah! Senin haşmetin sayesinde hiçbir kötü olay mülkünde vuku bulmadı. Senin devlet aynan daima parlaktır. Çünkü senin devrinde hiçbir sineden âh çıkmadı. Zahîr-i Fâryâbî, *Dîvân-ı Zahîrüddîn-i Fâryâbî*, haz. Emîr Hasan-ı Yezdgerdî, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 160.

"Ki ḳullaruñdan yüz elli nefer-i bī-günāhuñ ḳatline emr eylemişsin ve çāşnī-i ḥayātlarına şehd-i şehādet ḳatılsun dimişsin. Bu ʿazīmete ruḫṣat ve bu ruḫṣata ʿazīmet uṣūl-i aṣḥāb-ı sünnet ve erkān-ı erbāb-ı dīn ü millete nā-muvāfıḳdur. Şöyle ki ol bī-günāhlaruñ şāhbāz-ı ecel gibi ʿömrine[1] ḳonup şemşīr-i bed-ḫᵛāhān-ı devlet gibi ḳānına girmege ictiyāz iḫtiyār eyleyesin. Ruḫsāre-i aḥvālüñde āṣār-ı ʿişyān nümāyān olup ṭurre-i ṭarrār-ı yār ve zülf-i siyeh-kār-ı dildār gibi büyükce günāha girürsin. Zīrā bunlaruñ ḳatli **[T 329a]** şerʿan cā'iz ve cevāzı ḥā'iz degüldür.

Şiʿr: مکن اندر کُشِش خلق شتاب
که تأنّیست درین کار صواب

هر که شد سر به زمین افکنده
نشود جز به قیامت زنده[2]

Aṣḥāb-ı fetvānuñ ise vaẓīfeleri ḫalīfetu'llāhuñ āḫiretini ṣaḳınup bu maḳūle nā-sezā sehv ü ḫaṭā hüveydā olduḳda menʿ eylemekdür." didükde ol sulṭān-ı edīb-i bā-ereb ḥiddet ü ġażab **[P2 34a]** eyleyüp "Senüñ bu sözüñ umūr-ı salṭanata taʿarrużdur. Pādişāhlar ile emr ü nehy bābında mükāleme eylemek ādāb-ı erbāb-ı elbābdan ḫaricdür." diyü nevʿan ḫiṭāb-ı ʿitāb-āmīz eyledi.

Şiʿr: مکن در ملك سلطان هرچه خواهی
که شرکت بر نتابد پادشاهی[3]

Fi'l-vāḳiʿ selāṭīn-i ʿāliyetü'l-maḳāḍīr, müttekā-yı istiḳlālde nişīmen-gīr olup umūr-ı salṭanatda muttaṣıl müstaḳill olmaḳ gerekdür.

Şiʿr: ز یك ساغر دو شربت خورد نتوان
دو صاحب را پرستش کرد نتوان[4]

Ḥabl-i metīn-i salṭanatda ġayruñ yed-i taṣarrufı olmaḳ ser-rişte-i **[R 254b]** saʿādetüñ elden gitmesi ve ẓulmet-i ẓulm, ʿālemi tārīk itmesidür.

1 ʿömrine R, P2 | ʿömrlerine T

2 Halkı öldürmekte bu kadar acele etme. Çünkü bu işte teenni ile hareket etmek daha doğrudur. Kafası yere düşen kişi kıyametten başka (bir zamanda) dirilmez. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 679.

3 Padişahın mülkünde istediğin her şeyi yapmaya kalkışma! Çünkü padişahlık ortaklığa tahammül etmez.

4 Bir kadehten iki farklı şerbet içilmez. İki dosta (aynı anda) hizmet edilmez. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencî*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 129.

Bu ḫuṣūṣda lāzım olan ancaḳ ʿaḳl-ı kāmil ve re'y-i ṣā'ib ṣāḥibleriyle müşāvere idüp aṣḥāb-ı ḥads-i şāmille istişāre eylemekdür. Bunuñ verāsında ferd-i āferīdenüñ daḫli ve ṣunʿı olmaḳ emāret-i zevāl-i mihr-i imāret ve ḫarābī-i mülk ü memleketdür.

Mıṣraʿ: Ki bir iḳlīm iki sulṭān götürmez

Mevlānā Müftī ʿAlī Çelebi Efendi merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerine cevāb virüp "Benüm vaż'um emr-i salṭanata taʿarruż degüldür. Senüñ āḫiretüñ emrine taʿarrużdur. Bu maʿnā benüm ʿuhdeme lāzım ve ẕimmetime vācibdür. İmdi eger meẕkūrlaruñ hefevātını ʿafv iderseñ febihā ve niʿme! Ve eger ʿafv itmez iseñ ʿiḳāb-ı ʿaẓīme müsteḥaḳḳ olursın." didi. Fi'l-ḥāl ol fāżiluñ enfās-ı müteberrike-i **[P2 34b]** mü'essiresi **[T 329b]** berekātında pādişāh ḥażretlerinüñ āteş-i ġażabları āb-ı nuṣḥ u pend-ile munṭafī vü müntefī olup "Ṣafā-yı ḫāṭır-ile ʿavf eyledüm." didi. [1]"العفو عند الاعتذار من علو الاقتدار".

ز ابتدای دور آدم تا به عهد پادشاه
از بزرگان عفو باشد وز فرودستان گناه[2]

Baʿdehu mābeynlerinde bir miḳdār mükāleme vü muḫāṭabe vāḳiʿ olup ʿizz-i ḥużūr-ı pādişāhīden mevlānā-yı merḳūm ḳalḳup gider olduḳda pādişāh ḥażretlerine ḫiṭāben "Meẕkūrlaruñ günahını gerçi āḫiretiñüz içün bizüm sebebimüz ile ʿafv itdüñüz, [3]﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾ feḥvāsınca ʿafv ṭarīḳına gitdiñüz.

Mıṣraʿ: Bāreka'llāh begüm luṭf u kerem ancaḳ olur

Lākin mütevaḳḳıʿdur ki şān-ı saʿādet-nişānıñuzda merkūz olan mürüvvet ü fütüvvet muḳteżāsınca meẕkūrları manṣıblarında manṣūb idüp leṭā'if-i ʿavāṭıf-ı şāhāneñüzden her birisini maḳarrında muḳarrer eyleyesiz. Zīrā pādişāhuñ ʿabīd-i saʿīd-i nīk-nüvīdleri manṣıblarında merdūd olup mutaṣarrıf olduḳları emrden nehy ü keff olıcaḳ ẕüll-i su'āle giriftār olup kifāf içün ḫalḳuñ keffine baḳmaḳ lāzım gelür."

1 Özür dilendiğinde affetmek, gücün yüksekliğine işaret eder.
2 Hz. Âdem'in devrinden padişahın saltanatına kadar (böyle olagelmiştir ki) büyüklerden af, küçüklerden günah (sudûr eder).
3 "… öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. …" Âl-i İmrân (3), 134.

Şiʿr: چو نرگس مکن با کف کس نگاه
شود همچو لاله دل تو سیاه[1]

"Ol ṭā'ifenüñ baḥr-i medīd-i aḥvāl-i muntaẓaması ziḥāfāt-ı hümūm u ġumūmdan sālim iken ḥālā baʿżı **[P2 35a]** sebeb-i ḫafīf ile serīʿan manṣıblarından mekfūf olmaḳ bi'l-külliye maġbūn u maḫbūn olmaḳdur. Bu ḫuṣūṣ ʿırż-ı salṭanata muḫālif olduġı manṣūṣdur." didi.

Şiʿr: چو از خواجهٔ خود برنجد غلام
بَدِ او دهد شرح با خاص و عام

به بهتان و غیبت گشاید زبان
که تا خواجه را افگند در زیان[2]

[R 255a] Pādişāh ḥażretleri "Ben senüñ bu merāmda şefaʿatüñi ḳabūl eyledüm. Fe-ammā ḫıdmetlerinde taḳṣīr itdükleriyçün bunları taʿzīr iderin." diyü buyurduḳda **[T 330a]** Mevlānā ḥażreti[3] "Taʿzīr re'y-i salṭanata müfevveżdür. O rāyı siz bilürsiz. Bizüm şefāʿat itdügimüz nesne ḳarīn-i ḳabūl olduġı bize yeter." diyü ḥużūr-ı pādişāhīden meşkūren munṣarif oldı.

Rivāyet olınur ki ḫulāṣa-i dūdmān-ı ʿOṣmāniyān yaʿnī merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'den maḥrūsa-i Edirne'ye gidüp Müftī Efendi şiyem-i müstedīme üzre zümre-i ʿulemāyla gönderi çıḳup pādişāha teşyīʿ u tevdīʿ eyledüklerinden ṣoñra şehre ṭoġru gider-iken yolda dört yüz kimesnenüñ ellerini ḥabl ile meşdūd görüp ṭarīḳ-ı ḥayātları dest-i hāẕimü'l-leẕẕātla[4] mesdūd olmaġı muḳarrer müşāhede eyledi.

Şiʿr: دیدم نشان مرگ در او چون معاینه
از خشم بر زمین زدم از دست آینه

[P2 35b] گفتا مرا چه می‌زنی بی‌وجه بر زمین
نه هر که او بزاد و بمیرد هرآینه[5]

1 Nergis gibi başkasının eline bakma! (Çünkü) gönlün lâle gibi siyah olur sonra!
2 Köle efendisinden incinince bunu herkese anlatır. Efendisini zarara uğratmak için dilini iftira ve gıybete açar.
3 ḥażreti R, P2 | ḥażretleri T
4 hāẕimü'l-leẕẕātla R, P2 | hādimü'l-leẕẕātla T
5 Onda ölüm emarelerini gözlemleyince sinirlenip aynayı elimle yere çaldım. Bana dedi ki niçin sebepsiz yere aynayı yere çaldın? Her doğan mutlaka bir gün ölmez mi?

Mevlānā Müftī ʿAlī Çelebi Efendi bu ṭā'ifenüñ ḳatl olınmaġa istiḥḳāḳlarınuñ sebebini su'āl idüp pādişāh ḥażretleri kendünüñ ḥavme-i salṭanatında "Ḥarīr beyʿ u şirā olınmasın!" diyü nehy itmiş-iken emrine muḫālefet idüp "Bunlar ḥarīr alup ṣatmaġla muḳayyed olduḳları sebebden bu ḳayda giriftār oldılar." diyü ẓābiṭlerinden cevāb alduḳda fi'l-ḥāl girü pādişāhla mülāḳāt idüp "Bu dört yüz elleri[1] baġlu kimselerüñ ḳatli şerʿan ḥelāl degüldür. Bu ḫuṣūṣ içün mes'ūl olursın ṣaḳın bunları ḳatl eyleme" didi.

Şiʿr: صواب است پیش از کُشش بند کرد
که نتوان سر کُشته پیوند کرد[2]

سر آدمی باز نآید به جا
نروید دگر بار همچون گیا[3]

Pādişāh ḥażretleri bu sözden ġażaba gelüp "Ḫalḳuñ ṣülüṣinüñ aḥvālinüñ intiẓāmıyçün ṣülüṣānını ḳatl eylemek cā'iz iken bu maḳūle eḳallün mine'l-ḳalīl birḳaç ẕelīlüñ bir avuç ḳanına istikṣār eylemek **[T 330b]** ḳatı çoḳdur." diyü buyurduḳlarında mevlānā-yı mükerrem "Neʿam! Ḫalel-i ʿaẓīme mü'eddā olursa ḥāl bu minvāl üzredür. Ammā ḥarīr almaḳda ṣatmaḳda intiẓām-ı ʿāleme ne ḫalel vardur ki bir bölük ḥarīr gibi nāzik-beden olup yarıya ibrişim götürmez. Ḫʿāceleri ḳatl idersin, anlaruñ gerdenine ḳatl gibi **[P2 36a]** bār-ı girānı taḥmīl idersin, bu taḳrīble tār ü bāl ve ḥabl-i günāhı gerdenüñe bend idüp ẓaleme zümresinüñ **[R 255b]** ṭarīḳına gidersin." diyü ṣūret-i iʿtirāżdan cevāb viricek pādişāh ḥażretleri "Benüm emrime muḫālefetden ġayrı ḫalel mi olur?" didiler. Mevlānā Müftī ḥażretleri tekrar cevāba mutaṣaddī olup "Meẕkūrlar senüñ emrüñe muḫālefet itmemişlerdür. Zīrā senüñ ḥarīr emīni naṣb itdügüñ anuñ mübāyaʿasına delāleten ruḫṣatdur, belki ṣarāḥaten icāzetdür." didükde pādişāh ḥażretleri "Bu maḳūle umūr-ı salṭanata müteʿallıḳ ḫuṣūṣda söylemek senüñ vaẓīfeñ degüldür." diyü kelimāt eyledi. Mevlānā-yı merḳūm "Bu ḫuṣūṣ umūr-ı āḫiretdendür. Añа ḳarışmaḳ benüm ẕimmet-i vālā-nehmetüme lāzımdur." diyüp selām virmedin pādişāh ḥażretlerinden

1 elleri R, T | elli P2

2 Öldürmeden önce bağlamak daha doğrudur. Çünkü kesilen baş yeniden birleştirilemez. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûġî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 220.

3 İnsanın başı yeniden yerine gelmez. Ot gibi değildir ki bir daha çıksın.

müfāraḳat eyledi. Bu ḥāletden merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerine ḥiddet-i ʿaẓīme istīlā idüp ruḫsāre-i āli gülgüne-i kemāl-i ġażab ile pīrāste oldı ve kāse-i çeşmi devāt-ı sürḫ gibi ḳanla ṭoldı.

Şiʿr: شاه من رخساره‌ات از خشم گلگون می‌کنی
تیغ داری در میان خواهی مگر خون می‌کنی[1]

Merdüm-i çeşmi germiyyet-i neş'e-i cām-ı ḥiddet ü ġażab ile laʿl ü mercān gibi ḫūnīn olup gözini ḳan büridi. Çoḳ zamān at üzre mevḳıf-ı ḥayretde tevaḳḳuf eyleyüp fikr eyledi **[P2 36b]** yüridi. Erkān-ı devlet ve aʿyān-ı ʿizzet pādişāhuñ kemāl-i ḥayretinden vāḳıf olduġına vāḳıf olmaġın ol neyyir-i evc-i salṭanatuñ eṭrāfında ṣüreyyā gibi müctemiʿ olup cümlesi nücūm-ı ḫamse-i müteḥayyire gibi vāḳıf-ı **[T 331a]** mevāḳıf-ı ḥayret ve rāṣıd-ı merāṣıd-ı żucret olup ṭurdılar. Dest-i iżṭırabı zānū-yı fikrete urdılar. Pādişāh ḥażretleri menzile vāṣıl olduḳlarında ﴿وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ﴾[2] mażmūnıyla ʿamel içün meẕkūrları ʿafv eyleyüp ṣafāḥat-ı defātir-i ẕellāta ḫāme-i luṭfla raḳam-ı iġmāż icrā eyledi.

Şiʿr: چو قدرت داد ایزد بر گنهکار
به عفوش بنده کن تا بنده گردد

که مُذنب کُشتهٔ افعال خویش است
چو بوی عفو باید زنده گردد

اگر صورت پذیرد پیکر عفو
چو ماه و مشتری تابنده گردد[3]

Merḥūm Sulṭān Selīm-i Süleymān-menzilet[4] ʿazīmet buyurduḳları maṭlab-ı sāmīleri ki maḥrūsa-i Edirne'ydi añа vāṣıl olduḳlarında yarlıġ-ı belīġ-i şeref-iştimāl irsāl idüp mażmūn-ı saʿādet-mekmūnında fāżıl-ı merḳūma ḫiṭāben "Senüñ nāṭıḳ bi'l-ḥaḳḳ olup iʿlām-ı aʿlām-ı kelimāt-ı ʿulyā itmekde

1 Benim sultanım! Yüzünü öfke ile al al ediyorsun. Kılıç ise belinde, acaba kan mı dökmek istiyorsun?
2 "… affetmeniz takvâya daha uygundur …" Bakara (2), 237.
3 Allah sana suçluya karşı güç verince onu affederek kendine bağlı bir kul yap! Çünkü suçlu kendi yaptıklarının maktûlüdür, affın kokusunu alınca diriliverir. Eğer affın yüzü kendini gösterirse, ay ve müşteri gezegeni gibi parlar. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 425.
4 Sulṭān Selīm-i Süleymān-menzilet R, T | Sulṭān Selīm Ḫān-ı Süleymān-menzilet P2

mānend-i seyf-i şārim, cāzim olduġuña yaḳīnüm olmaġın iki ḳāḍī-ʿaskerligi cemīʿan sańa **[R 256a]** tefvīż eyledüm." diyü fermān-ı şerīf ışdār eyledi. **[P2 37a]**

Şiʿr: سزد كه صدر صدور جهانيان باشى
سر افاضل و سر تاج عالمان باشى

جناب درگه تو مرجع جهان باشد
ميان جمله افاضل خدايگان باشى[1]

Bu muḳābelede mevlānā-yı feżā'il-nişāb bu vech üzre cevāb yazdı ki "Cenāb-ı niʿme'l-me'ābdan bu dāʿīlerine vārid olan kitāb-ı müsteṭābuñ feḥvā-yı şeref-iḥtivāsında "İki ḳāḍī-ʿaskerlik sańa tefvīż ü taḳlīd olındı." diyü fermān olınmış. İmtiṯālen li'l-emri'l-ʿālī ḳażāya rāżī olup telaḳḳī bi'l-ḳabūl eyledük.

Mıṣraʿ: بهر چه حكم كند چاكريم و فرمانبر[2]

"Ve lākin benden lafẓ-ı ḥikmet ṣādır olmayup nāmum dīvān-ı ḳużātda mesṭūr ve adım ṣukūkda mesfūr[3] olmasın diyü Ḫallāḳ-ı cihān ile bundan aḳdem **[T 331b]** ʿahd ü vaʿdüm sebḳat itmiş-idi. Bu vaʿd ü miṯāḳı incāz ü īfā itmekde ṯābit-ḳadem olup cāh-ı ḳażādan iʿrāż üzreyin" didi.

Şiʿr: جاه را حرف سه است جيم جحيم
الف آفت است و هاى هلاك

هر كه ترکش كند شود ايمن
از بليّات گردش افلاك[4]

Pādişāh-ı selīmü'ṭ-ṭabʿ ol fāżıluñ cāh u celāl ve māl ü menālden iʿrāż idüp meḥābb-ı merġūbe-i dünyeviyyeden meṭālib-i dīniyye-i uḫreviyyeyi tercīḥ it-dügiyçün ġāyet maḥabbet idüp beş yüz filori irsāl eyledi. Mevlānā-yı merḳūm

1 İnsanların ileri gelenlerine baş olmak sana layık olduğu gibi âlimlerin başı olmak da sana yaraşır. Senin yüce dergâhın insanlar için bir merci olsun. Cümle fazıllar içinde en büyük efendi sen olasın.

2 Her ne emrederse onun kulu ve kölesiyiz.

3 mesfūr R, T | -P2

4 Câh (makam) kelimesi üç harftir. Cim cehennem, elif âfet ve he ise helâk demektir. Kim onu terk eder ise feleğin musibetlerinden emin olur.

ol filorileri ḳabūl idüp bī-ḳuṣūr aḫẕ ü ḳabż eyledi. **[P2 37b]** Merḥūm u maġfūrun leh sulṭān-ı selāṭīn-i saʿādet-āyīn semiyy-i Ḥażret-i Süleymān-ı maʿdelet-güzīn çār-bāliş-i salṭanatda cülūs idüp visāde-i cihāngīrīde ittikā eyledükde ṭoḳuz yüz otuz bir senesinüñ şehr-i ẕilhiccesinde elli aḳçe vaẓīfesini ziyāde idüp mevlānā-yı merḳūmuñ ʿulūfesini iki yüz aḳçe eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz iki senesinde ḫākdān-ı kevn ü fesāddan feżā-yı füsḥat-ābād-ı ḳuds ki ṣafā-yı hevā-yı cinān-āṣārı mütekeffil-i ḥayāt idi ve mültezim-i beḳā-yı sermedīdür, ol cānibe revāne olup ṭāḳ-ı revāḳ-ı aḥadiyyet ve dīvān-ı eyvān-ı bisāṭ-ı ṣamediyyetde ārām eyledi. Ol ʿaṣruñ siḥr-āferīn şāʿirlerinden biri [1]"مات زبدة الأهالي" **[R 256b]** kelāmını ve biri [2]"تم فتواه" kelāmını[3] ve biri [4]"وفات عالم ربانئ ما" kelāmını tārīḫ didi.

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* naḳl eyledi ki "Mevlānā Müftī ʿAlī Çelebi Efendi'nüñ maraż-ı mevtinde pederüm ile ʿıyādete varup muṣāḥabete şürūʿ itdügimüzde vālid-i ʿazīzümle ikisi sırren bir söz söyleşüp pederüm girye eyledi. Meclis-i ʿıyādetden eve varduġumuzda pederümden istikşāf-ı ḥāl idüp giryenüñ sebebini su'āl itdügümde cevāb virüp Mevlānā ḥażretleri **[T 332a]** kendülerüñ taḥḳīḳan vefātını bana iʿlām eyledi. Enbiyā-yı ʿiẓām ('aleyhimü'ṣ-ṣalātu ve's-selām) zümresinden **[P2 38a]** Mūsā peyġamber ('aleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām) ḥażretlerinüñ rūḥ-ı pür-fütūḥı vaḳt-i işrāḳde gelüp kendüyi dār-ı beḳā ve diyār-ı āḫirete daʿvet eyledügiñi ḥikāyet eyledi. Bu ḥikāyeti istimāʿ itdigümde bī-iḫtiyār girye eyledüm." didi.

Mıṣraʿ: [5]در میان اولیا باشد کرامت این چنین

Mūmā ileyh fenn-i fiḳhda muḫtārāt-ı mesā'ili şāmil bir kitāb-ı rezīn tedvīn idüp ism-i sāmīsini *Muḫtārāt* diyü vażʿ eyledi. Zamān-ı iftāsında ol ekmel-i enām, *Hidāye*'yi tamām tetebbuʿ idüp ol dürc-i mesā'ilde derc olınan dürer-i ġurer-i muḫtārātı kendü kitābında īrād eyledükden ġayrı sā'ir-i kütüb-i fiḳhiyyeden bulduġı mesā'ili *Hidāye*'den aḫẕ itdügi mesā'ilüñ yanına te'līf eyledi.

1 İnsanların güzidesi öldü.
2 Fetvası tamam oldu.
3 kelāmını R, T | P2
4 Bizim rabbânî âlimimizin vefatı.
5 Evliyalar içinde keramet böyle olur.

Şi'r: نفوس ناطقه که ایشان مدبّر سخنند
در آن غرائب معجزنگار حیرانند[1]

Ve bi'l-cümle ol fāżıl-ı āzāde fetvāda āyet-i kübrā olup zühd ü verā' u taḳvāda müfredāt-ı dünyādandur.

Şi'r: عارف بسی شنیده بسیار دیدهایم
نی دیدهایم همچو تویی نی شنیدهایم[2]

'Ulūm-ı şer'iyyede ve 'ulūm-ı dīniyyede fi'l-meṣel cebel-i rāsiḫ ve ṭūr-ı şāmiḫ idi. Anuñ indirāsıyla medāris münderis olup ma'ālim-i ta'līm ü ta'allüm munṭamis oldı. Cevāhir-i zevāhir-i hüner-ile dürretü't-tāc-ı 'ulemā ve kālā-yı bālā-yı feżā'ille ḫ'āce-i fużalā olup yigirmi dört yıl miḳdārı **[P2 38b]** şeyḫ-i İslām ve müftī-i enām oldı. Ol baḥr-ı baḥīr-i taḥḳīḳ ve lücce-i 'umman-ı tedḳīḳuñ bāḥa-i sāḥa-i aḥvāli[3] eṣmār-ı eşcār-ı kemālāt-ı 'ilmiyye vü 'ameliyye ve eşcār-ı eṣmār-ı feżā'il-i dīniyye vü dünyeviyye ile pīrāste vü ārāste olup murādāt-ı ṣuveriyye vü ma'neviyye ve sa'ādāt-ı[4] dünyeviyye vü uḫreviyyeyle ḥālī oldı. Ol 'allāme-i **[R 257a]** **[T 332b]** zamāne ḥücec-i şer'iyyede bu 'alāmeti vaż' ider-idi:[5]

Naẓm:[6] صح عندي إنّ مضمون الكتاب
قد جرى شرعا على نهج الصواب

راقم الرسم علىّ بن احمدا
الجمالي الذي يرجو الثواب

قد عفى رب البرايا عنهما
حين حار الناس من سؤء العذاب[7]

1 Sözünde tedbir sahibi olan nefs-i nâtıkanın gösterdiği eşi benzeri olmayan şeyler karşısında mucize yazanlar hayret içinde kalmışlardır.
2 Nice ârifler gördük ve işittik. Fakat senin gibisini ne gördük ne işittik.
3 aḥvāli R, T | aḥvālini P2
4 sa'ādāt-ı R, T | sa'ādet-i P2
5 ider-idi R, P2 | eyledi T
6 Naẓm R, P2 | Şi'r T
7 Yazılanların manası katımda doğrudur. Doğru yol üzere şer'e münasip olmuştur. Bu yazıyı yazan sevap ümit eden Ahmed oğlu Ali Cemâlî'dir. Korkunç azaptan dolayı herkesin şaşkın bir hale düştüğü anda Allah her ikisini de affetsin.

Teẕyīl:[1] Ve daḫi merḥūm Sulṭān Bāyezīd-i saʿīdüñ nāmına aḫlāḳa müteʿallıḳ bir kitāb taṣnīf eyledi ve büyük oġlı Fuḍayl Çelebi Efendi ve Cemāl Çelebi ve Fāżıl Çelebi nām dīger oġulları ve sā'ir eḳāribi kendü Müftī ʿAlī Çelebi Efendi'yle[2] cümlesi Zeyrek ḳurbında mekteb-ḫānesinde medfūndur. Raḥmetullahi ʿaleyhim dā'imen.

Fāżıl-ı Kāmil Amāsiyyelü Mevlānā ʿAbdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[3] [Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān] {Ḫātemī}

Müeyyed min ʿindi'llāhdur. Mevlid-i ḳadīm ve maḥtid-i kerīmleri Amāsiyye'dür. Vilādetleri sekiz yüz altmış senesinüñ ṣafer-i muẓafferinde ḳaṣaba-i meẕkūrede vāḳiʿ oldı. Neşv ü nemāsı mehd-i niʿmet-i vāfirede şīr-i dāye-i devlet-i vāsiʿa-i nāfiʿa ile olup babası devletinde nāz ü naʿīm ile perveriş buldı. **[P2 39a]**

Şiʿr:
به جان مادر دهر شد بَرده‌اش
ز شیر خِرد کرد پرورده‌اش[4]

Sīn-i sinni birḳaç noḳṭa-i rebīʿ-i sālle şīn-i bī-şeyn-i şebāb-ı bā-şitāba bāliġ olduḳda ve ser-çeşme-i mīm-i ʿilm ve ʿayn-i ʿirfāna ẓafer bulduḳda nev-bāve-i bāġ-ı salṭanat ve nev-resīde-i gülşen-i ḫilāfet merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı vālā-rütbet henüz Amāsiyye sancaġındayken fāżıl-ı meẕkūr ile muṣāḥabet idüp şīr ü şekker gibi iḫtilāṭ ü imtizāc eylediler. Baʿżı ḥasūd-ı bī-sūd bunlaruñ ḫulṭasından perīşān-ḥāl olup ittiḥādlerinden müteşettetü'l-bāl olduġı sebebden şehinşāh-ı vālā-cāh yaʿnī Sulṭān **[T 333a]** Meḥmed Ḫān-ı maġfiret-penāh (raḥimehu'l-Melikü'l-İlāh) ḥażretlerine ġamz u nifāḳ idüp fāżıl-ı merḳūmuñ ḳatline emr itdürdiler.

Şiʿr:
منِه گوش بر قول صاحب نفاق
کز ایشان رسد ملك دین را شکست

غرض‌جوی اگر از تو شد سربلند
شود پایهٔ قدر و جاه تو پست

1 Teẕyīl T | -R, -P2
2 Fuḍayl Çelebi Efendi ve Cemāl Çelebi ve Fāżıl Çelebi nām dīger oġulları ve sāyir eḳāribi kendü Müftī ʿAlī Çelebi Efendi'yle R, T | Fuḍayl Çelebi Efendi'yle P2
3 Fāżıl-ı Kāmil Amāsiyyelü Mevlānā ʿAbdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin ʿAlī bin Müeyyed Amāsī Raḥimehu'llāh T
4 Devran annesi can u gönülden onun kölesi oldu. Akıl sütü ile onu besleyip büyüttü.

دگر با حسودان شوی هم رکاب
عنان بزرگی بدادی ز دست[1]

Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri ḳatl ḫuṣūṣıyçün vārid olan fermān-ı vācibü'l-iẕʿān kendülerine vāṣıl olmadın **[R 257b]** bu ḳıṣṣadan āgāh olup fāżıl-ı merḳūma on biñ aḳçe ve birḳaç at ve bir miḳdār sefer esbābı virüp bir gice Amāsiyye'den iḫrāc eyledi. Sekiz yüz seksen bir senesinde[2] fāżıl-ı merḳūm yigirmi yaşındayken şehzāde-i āzādenüñ iʿānetiyle memālik-i **[P2 39b]** Çerākise'den Ḥaleb diyārına vāṣıl olup ʿilm-i naḥvden İmām Zemaḫşerī'nüñ *Mufaṣṣal* nām kitābını ol diyāruñ ʿulemāsından ḳırā'at idüp fenn-i mezbūrı taḥṣīl ü tekmīl eyledükden ṣoñra baʿżı ʿulūm-ı ʿāliyeyi daḫi oḳımaġ-içün ādem arayup kendülere ifāde eyleyicek kimesne bulımadı. Ol diyārda ferd-i āferīdenüñ ifādesiyle ḳāniʿ olımadı. Bilād-ı ʿAcem'den gelen tüccārdan baʿżı tüccār-ı rāst-hencār Mevlānā Celālüddīn-i Devvānī ḥażretlerinüñ gūşvāre-i feżā'il-i celīle-i cezīlesini gūş-i hūşına āvīze idüp maḳāṣıd-ı ʿulyāya taṭarruḳ içün ol cānibe sevḳ eylediler. Mevlānā ʿAbdurraḥmān anlaruñ bu nuṣḥ u pendini semʿ-i ḳabūl ile ışġā idüp ṭā'ife-i tüccar ile Şīrāz ṭaraflarına revāne olup Mevlānā Celāl'ün ḫıdmet-i vālā-nehmetlerine vāṣıl oldı. Fāżıl-ı merḳūm ile Mevlānā Celāl'ün evā'il-i ṣoḥbetlerinde vāḳiʿ olan muṣāḥabetleri Ḫᵛāce-zāde'nüñ tercemesinde ẕikr olınmaġın bu maḥalde iʿāde olınmadı. Mevlānā-yı mūmā ileyhden yedi yıl miḳdārı oḳuyup ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü ʿArabiyye'yi ve eḥādīṯ ü tefāsīri tekmīl eyleyüp ʿāmme-i müdevvenāt-ı ʿulemāyı tetebbuʿ-ıla temettuʿ eyledi. Ol yenbūʿ-ı ʿulūm u feżā'il **[T 333b]** ve ser-çeşme-i fünūn-ı fevāżil şeref-i ifāżası berekātında günden güne cevāhir-i bevāhir-i ḥaḳā'iḳ-ı ʿacībe ve daḳayıḳ-ı ġarībeyi **[P2 40a]** deryā-yı muḥīṭ gibi iḥāṭa idüp efvāc-ı emvāc-ı bī-kerāne ile tebaḥḥur u teḥabbur eyledi. Mevlānā Celāl ol fāżıl-ı fehhāma icāzet-nāme virüp müddeʿā-yı meziyyetini ṣukūk-ı ʿavālimde tenfīẕ ü tevṯīḳ içün anuñ ḥaḳḳında ḫayli şehādet eyledi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol icāzet-nāmeye ẓafer bulup taʿlīḳ-ı naẓar ḳılmışdur. Anuñla Mevlānā Müeyyed-zāde'nüñ kemā hüve haḳḳahu fażīletini bilmişdür. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ serīr-i salṭanat u evreng-i saʿādete **[R 258a]** cülūs idüp mesned-i

1 Nifak ehline kulak verme sakın! Çünkü onlardan din mülküne zarar erişir. Eğer garazkâr senden yüce olursa senin makamın ve değerin alçalır. Eğer kıskanç kişiler ile hareket edersen yücelik dizginini kaybettin demektir.

2 fāżıl-ı merḳūma … Sekiz yüz seksen bir senesinde R, P2 | -T

ḫilāfete istinād eyledüklerini diyār-ı ʿAcem'de istimāʿ eyleyicek būm-ı Rūm'a ḥāzim ü ʿāzim olup ṭūmār-ı zemīni pey-ender-pey ṭayy eyledi. Sekiz yüz seksen senesinüñ ramażan-ı şerīfinde mesken-i ḳadīmi Amāsiyye'ye vāṣıl olup ḳırḳ gün anda iḳāmet eyledükden ṣoñra maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye nā'il olup diyar-ı Rūm'uñ ʿulemāsıyla ʿulūm-ı mütenevviʿa-i müteferriḳadan mübāḥaṯe ve muṣāḥebet-i ʿilmiyye eyledüginde cümlesi fażīlet ü meziyyetine iʿtirāf idüp ḥadd-i ḳıyāsdan bīrūn istiḥsān eylediler.

Mıṣraʿ: همه اصحاب فضایل به وی استحسان کرد[1]

Ol ʿaṣruñ eʿālī-i mevālīsinden efḍal-i aṣḥāb-ı ifāde Mevlānā Ḫaṭīb-zāde fāżıl-ı merḳūmuñ ḥaḳḳında sulṭān-ı enāma yaʿnī pādişāh-ı be-nāma ṣūret-i ʿarżda şehādet-nāme irsāl idüp **[P2 40b]** feżā'il-i maʿārifini iʿlām eyledi. Vüzerā-yı saʿādet-ārā daḫi bu ḫuṣūṣı pādişāh-ı saʿādet-destgāha ʿarż eyledüklerinde sene-i meẕkūrede yaʿni sekiz yüz seksen sekiz senesinde maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Ḳalenderḫāne Medresesi'ni iʿṭā eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den sekiz yüz ṭoḳsan bir senesinüñ şehr-i rebīʿü'l-evvelinüñ on yedinci güninde Mevlānā Muṣliḥüddīn Ḳasṭallānī'nüñ kerīmesini tezevvüc idüp Medāris-i **[T 334a]** Ṣemān-ı heşt behişt-ʿunvānuñ müderrislerinden maḥrūsa-i İstanbul ḳāḍīsı olan Mevlānā Efḍal-zāde'nüñ yerine terfīʿ olındı. Pādişāh-ı mekremet-penāhuñ maḥabbet-i sābıḳası muḳteżāsınca ʿavāṭıf-ı şāhāne-i kerīmāne-i bī-kerānesi ẓuhūr idüp te'ehhül itdügi günde medrese-i meẕkūre ile terfīʿ olındı. Medrese-i meẕkūrede sekiz yıl miḳdārı ḳarāyiḥ-i kāmile ve ṭabāyiʿ-i şāmile aṣḥābına envār-ı feżā'il-i lāmiʿatü's-sevāṭıʿ ve eşiʿʿa-i maʿārif-i sāṭıʿatu'l-levāmiʿi ol maşrıḳ-ı ṭavāliʿ-ı te'yīdāt-ı Rabbāniyye ve maṭlaʿ-ı şevārıḳ-ı bevārıḳ-ı füyūżāt-ı Sübḥāniyye ifāde vü ifāża eyledi. Müddet-i meẕkūreden ṣoñra mir'āt-ı aḥvāl-i ferḫunde-āmāli meclā-yı ʿināyet-i pādişāhī olup sekiz yüz ṭoḳsan ṭoḳuz senesinde Edirne ḳāḍīsı Mevlānā ʿĪsā Faḳīh nām kimesne vefāt eyledükde maḥrūsa-i Edirne ḳāḍīsı **[P2 41a]** ve ṭoḳuz yüz yedi senesinüñ şehr-i rebiʿü'l-evvelinde Mevlānā İmām ʿAlī maʿzūl olduḳda Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri ve ṭoḳuz yüz on bir senesinde vefāt eyleyen Ḥācī Ḥasan-zāde yirine Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri oldı. Maḳāḍīr-i hünerverānı miʿyār-ı re'y-i cihān-ārāsıyla ʿayār idüp **[R 258b]** onlaruñ evzān-ı istiḥḳāḳlarını taʿyīn ü tebyīn itmek-içün

1 Bütün fazilet sahipleri onu beğendi.

Mevlānā Müeyyed-zāde mümeyyiz naṣb olındı. Ol kāmil-i mükemmel daḫi ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾[1] feḥvāsınca seng ü ḳadri ziyāde olan fāżıl ṣavbına mā'il olup ol maḳūleleri tercīḥ itmekde bī-iḫtiyār-idi.

Şiʿr:
هر آن کس که شد مستحق جلال
بده حق او تا نباشد وبال

بکن بر کسی رغبت بی‌کران
که در فضل می‌داشت سنگ گران[2]

Mevlānā Müeyyed-zāde ol manṣıb-ı valā-ḳadrde iḥkām-ı aḥkām-ı[3] şerʿiyye-i nebeviyye idüp umūr-ı cumhūr-ı ʿasākir-i manṣūre-i mebrūreyi ʿayn-ı ʿināyet-i dūr-bīn ile **[T 334b]** görüp gözedür-iken bād-ı ḥādiṯe-i ʿaẕīmeyle gerd-i fitne peydā olup yeñiçeri ṭā'ifesinüñ yed-i tārācıyla dil-i ʿuşşāḳ gibi fāżıl-ı meẕkūruñ evi ve ḫānumānı ġāret olındı.

Mıṣraʿ: چشم تاتار تو عقل و دل من غارت کرد[4]

Bu sebebden ṣadr-ı ṣadāretden ʿazl olınup yevmī yüz elli aḳçe vaẓīfe taʿyīn olınmış iken ḳabūl itmeyüp meccānen teḳāʿüd iḫtiyār **[P2 41b]** eyledi. Bu minvāl üzre çoḳ müddet ʿubūr itmedin merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerine serīr-i salṭanatda şeref-i cülūs müyesser olduḳda anuñ aḥvāl-i ḫuceste-āmālini vüzerāsından ḫaber alıcaḳ vaẓīfe-i merḳūme ile Ḳaraferye ḳāḍīlıġını ikisini añа ṣadaḳa eyledi. Baʿdehu ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz senesinüñ silkinde münselik olan şehr-i recebde girü Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri olup pādişāh ḥażretleriyle Ḳızılbaş Seferi'nde Şāh İsmāʿīl Bahādır-ile Çaldıran'da vāḳiʿ olan muḥārebede ḥāżır oldı.

Şiʿr:
عجب محاربه بود و عجب مقاتله بود
که شد عساکر اسلام را ظفر رهبر[5]

تبارك الله از آن رزمگاه هول آثار
که داشت ساحۀ او هول عرصۀ محشر

1 "O gün kimin tartılan ameli ağır gelirse işte o, hoşnut edici bir yaşayış içinde olur." Kâriʿa (101), 6-7.
2 Yüceliği her kim hakediyorsa ona ver ki vebali sende kalmasın. Fazilet cihetinden ağır basan kişiye hesapsız rağbet göster.
3 aḥkām-ı R, T | -P2
4 Senin tatar gibi olan gözlerin aklımı ve gönlümü yağma etti.
5 İslâm askerine zaferin rehberlik ettiği acayip bir muharebe ve vuruşma idi.

گشاده دست اجل بر رخ فنا پرده
کشیده دست قضا بر رخ امل خنجر[1]

Ẕikr olınan sefer-i ẓafer-eṣerden muʿāvedet olınup Çoban Köprüsi nām gūşeye gelindükde pādişāh ḥażretleri fāżıl-ı merḳūmuñ ʿaḳlında iḫtilāl fehm eyleyüp ṭoḳuz yüz yigirmi şaʿbānında ḳāḍī-ʿaskerliginden maʿzūl eyledi. Yevmī iki yüz aḳçe vaẓīfe-i naẓīfeyle maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de teḳāʿüd idüp kendünüñ aḥvāl-i şeref-āmāline meşġūl iken ṭoḳuz yüz yigirmi iki senesinüñ leyle-i Berāt'ında cumʿa gicesi **[R 259a]** vefāt eyleyüp Ebī Eyyūb Enṣārī ḥażretlerinüñ mezārı ḳurbında defn olındı. **[P2 42a]** Baʿżı müverriḫler bu tārīḫi dimişlerdür:

Tārīḫ: نفسي الفداء لحبرٍ حلّ حين قضى
في روضة وهو في الجنان محبور

مقامُه في العُلى الفردوس يَسكُنه
أنيسه في الثرى الولدان والحور

[T 335a] قل للذي يبتغى تاريخ رحلته
نَجل المؤيّد مرحوم ومبرور

وأبق من بعده ذرية نجباء
يزداد في قبره منهم له نور[2]

Mevlānā-yı meẕkūruñ ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i bedīʿü'l-beyānı ḥāvī kelimāt-ı ʿacībesi ve leṭā'if-i ġarībesi çokdur. Her sözinüñ dürre-i yetīme gibi miṯli vü naẓīri yokdur. Lākin ʿaẓā'im-i ʿazā'imi umūr-ı ḳażāya maṣrūf olup evḳāt-ı şeref-ġāyātı aña maʿṭūf olmaġla müsveddātını tebyīż idemeyüp iẕʿān ü imʿānla īḳān ü itḳān eyleyemedi. ʿİlm-i kelāmdan mevāżiʿ-i müşkileyi taḥḳīḳ idüp bir risāle-i laṭīfede derc eyledi. Daḫi ol risāleyi şehzāde-i

1 Mahşer meydanındaki dehşeti taşıyan o müthiş korkunç savaşı Allah mübarek etsin. Ecel eli, yokluğun yüzündeki perdeyi açmış, kazâ eli (ise) emelin yüzüne (karşı) hançer çekmişti. Reşîdüddîn Vatvât, *Dîvân-ı Reşîdüddîn Vatvât*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Bârânî, 1339, s. 198.

2 "O âlime can feda, göçtü bir bahçede kadılık yaparken, cennetlerde nimetlendirilsin. Makamı yücelerde Firdevs olsun. Bolluk içinde yâranı vildan ve hûriler olsun

Onun ölüm tarihini öğrenmek isteyene de ki: Müeyyed'in pak soyundan, rahmet ve nimet içindedir Allah'ım, onun ardından soylu bir nesil bırak ki, onlar sebebiyle kabrinde nur artsın."

Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nuʿmâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye - Osmanlı Âlimleri*, haz. Muhammet Hekimoğlu, ed. Derya Örs, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 472.

saʿādet-mevrūd yaʿnī Sulṭān Ḳorḳud ḥażretlerine irsāl ü īṣāl eyledi. Ẕikr olınan şehzāde-i āzādenüñ sā'ir-i efāżıl-ı emāṣil gibi fünūn-ı muʿtebere-i muʿtevereden berūmend olduġına iʿtināsı olmaġın ol risālenüñ ḫuṭbesinde mefāḫir-i me'āṣir ve ekārim-i mekārimini şāmil bir ḳaṣīde-i ʿArabiyyeyle anı medḥ eyledi ve daḥi şübhe-i ʿāmmeyi ḥall itmekde ḥaḳā'iḳ-ı ceyyide vü daḳā'iḳ-ı eyyideyi ḥāvī bir risāle ve kürre-i mudaḫracanuñ taḥḳīḳında kemāl-i leṭāfet ü nihāyet-i berāʿati **[P2 42b]** muḥtevī bir risāle tedvīn eyledi. El-ḥaḳ, ol şehsüvār-ı miżmār-ı fażīletüñ yanında fāris-i meyādīn-i feżā'il olan ʿAllāme-i Fārisī rācil ü ʿacemī ve aña nisbet İmām Beġavī ġabī vü ġavī idi. Kelimāt-ı şīrīninüñ yanında İbn Nübāte'nüñ kelimāt-ı berāʿat-āyātınuñ leẕẕeti ve Bedīʿ-i Hemedānī'nüñ beyānınuñ berāʿati yoġdı. Anlaruñ ḥüsn-i kelimātından bunuñ leṭāfet-i maḳālātı çoġdı.[1]

Şiʿr:[2] لفظ شیرین تو را نشنیده‌ام هرگز نظیر
چون حدیث تو نه دیدم هیچ شیرین‌تر حدیث[3]

ʿUlūm-ı ʿaḳliyyede vü naḳliyyede emed-i aḳṣā vü ġāyet-i ḳuṣvāya vāṣıl bir fāżıl ve fünūn-ı **[R 259b]** edebiyye vü ʿArabiyye'de ẕirve-i ʿulyāya nā'il bir kāmil idi. **[T 335b]** Müddet-i ʿömrinde bī-nihāye kütüb-i girān-māye cemʿ idüp ṣaḥā'if-i ʿālemde bī-miṣl ü bī-naẓīr dil-peẕīr kitāblara mālik oldı. Ḥadd-i me'mūlden ziyāde yādigāra dest-res buldı. Naḳl olınur ki müddet-i ʿömrinde mükerrerātdan ġayrı yedi biñ ʿaded mücelled kitāba ḳādir olup içinde ebnā-yı zamān adını işitmedük[4] çoḳ kitāba mālik oldı.

Teẕyīl: Ol fāżıl-ı me'āṣir-eṣer elsine-i ṣelāṣede şiʿr diyüp ʿArabī vü Fārisī vü Türkī naẓma ḳādir ḫūb şāʿirdür. Selāḳat-ı ṭabʿ u selāmet-i ʿaḳl ile ve farṭ-ı fıṭnat ü mezīd-i kiyāsetle fenn-i şiʿrde māhirdür. Evrāḳ-ı rūzgārda ṣebt itdügi eşʿār-ı īcāz-şiʿārı vāfirdür.

Ḥikāyet **[P2 43a]** olınur ki ol ʿaṣruñ ʿulemāsından biri bir risāle teʾlīf idüp Ḥācī Ḥasan-zāde'yle ikisi ḳāḍī-ʿasker-iken anlardan imżā iltimās idüp vażʿ-ı ḳalem recā eyledi. Mevlānā Müeyyed-zāde ol risāleyi şeref-i ḫaṭṭ-ı şerīfiyle teşrīf idüp bu ʿArabī rubāʿīyle anı tevḳīʿ eyledi.

1 çoġdı R, T | çoḳdur P2
2 Şiʿr R, P2 | Beyt T
3 Senin tatlı sözüne benzer söz hiç duymadım. (Nitekim) senin sözünden daha tatlı bir söz de hiç görmedim.
4 işitmedük R, P2 | işitmedügi T

Rübāʿī:[1] هاتيك رسالة على وفق سؤال
مَن اَمعن فيها يتلقّى بقبول
يستَعظِمُ من الّفها ثم يقول
يا خيرَ رسالةٍ و يا خير رسول[2]

Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde Efendi bu beyti yazup anuñla şeref-baḫş oldılar:

Beyt: رسالة لنكاة الفنون جامعةٌ
و مثلُها لدليلٌ لفضل صاحبها[3]

Mervīdür ki [4]"حسن الخط من أسباب النشاط" feḥvāsınca ḫūb ḫaṭṭa dest-res bulup naḳş-ı nigīn ṭābiʿ-i ṭabʿ-ı maṭbūʿ olmaġa lā'iḳ u fā'iḳ yazu[5] yazardı. Nūk-i ḫāme-i fūlād-miṣāl ile sikkeyi[6] mermerde ḳazırdı. Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerine ḫançer-redīf bir Fārisī ḳaṣīde diyüp mülk-i feṣāhāti ḳılıcıyla almışdur ve Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerine ʿArabī ḳaṣīde diyüp eslāf-ı şuʿarā-yı ʿArab'a kümeyt-i **[T 336a]** ḫāmeyle ve ablaḳ-ı ṭabʿ-ı çālākle at ṣalmışdur. Bu maṭlaʿ ḫançer ḳaṣīdesinüñ maṭlaʿıdur:

Maṭlaʿ: ز دست شاه جهان می‌دهد نشان خنجر
که کرد جوهر و زر جمله در میان خنجر[7]

Ve daḫi bu birḳaç meṭāliʿ-i **[P2 43b]** ābdār ol fāżıl-ı feżā'il-şiʿāruñdur:

Maṭlaʿ: Çāk olan dest-i cefāyile girībānumdur
İlişen ḫār-ı ġam ü miḥnete dāmānumdur[8]

[R 260a]

Ve lehu:[9] Niçe bir ṣūfī ṣāfī āb içelüm
Vaḳt-i gül geldi gel şarāb içelüm

1 Rübāʿī R, P2 | Rübāʿī-i ʿArabī T
2 İşte murada uygun bir risale! Ona nazar-ı dikkatle bakan onu kabul eder. Bu risaleyi yazanı tazim edip sonra der ki ne hayırlı bir risale ve ne hayırlı bir resûl!
3 İlimlerin bütün nüktelerin içeren bir risale! Onun misli sahibinin faziletine bir şahittir.
4 Hüsn-i hat sevince vesile olur.
5 yazu R, P2 | yazı T
6 sikkeyi R, P2 | sikkei T
7 Bütün değerli taşlar ve altını ortaya döken hançer, cihan padişahının imkân ve gücünden haber vermektedir.
8 Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 321.
9 Ve lehu T | -R, -P2

Āḫiretde olur şarāba ḥisāb
Biz anı bunda bī-ḥisāb içelüm[1]

Luṭf-ı ṭabʿ u kerem-i cibillīsi muḳteżāsınca zümre-i ʿulemā ve fırḳa-i şuʿarāya ẓahīr olup ḫāme-i şikeste gibi üftāde-i ḫāk-i meẕellet olanlara destgīr olur-idi.

Şiʿr: نه قطره ماند به دریا نه ذرّه ماند به دشت
که از فواید احسانش بهره دار نگشت[2]

Ḥattā Necātī Beg, *Dīvān*'ınuñ dībācesini anuñ nāmına dimişdür. Ol zamānuñ vüzerāsı añа incinmişdir ve daḫi mesā'il-i fürūʿiyyede fetāvāya müteʿallıḳ bir kitāb teʾlīf eyledi ve daḫi *Şerḥ-i Miftāḥ*'a ḥavāşī ve *Baḥs-i Cüz'-i Lā Yetecezzā*'ya bir risāle ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'uñ ilāhiyyātına bir risāle ve daḫi ﴿اَلْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ﴾ āyetinde bir risāle taṣnīf eyledi. Raḥimehu'llāh.[3]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Muṣliḥüddīn Muṣṭafā[4] [Berīkī-zāde]

Berīkī-zāde dimekle meşhūrdur. Ḥumāt-ı şerīʿat olan ḳużātdan bir ḳāḍīnuñ oġlıdur. Mebādī-i şürūʿında zamānesinde olan ʿulemā-yı aʿlāmdan ḳırā'at idüp Ḳāḍī-zāde dimekle şöhre-i āfāḳ olan Mevlānā Ḳāsım'uñ muʿīdi oldı. **[P2 44a]** Ḳānūn-ı ḳadīm-i eslāf üzre ṭullāb-ı kemāl-iktisāb ifāde eylemege ḳudret ü ḳuvvet taḥṣīl eyledükde baʿżı medārise müderris olup aṣḥāb-ı erebe ifāża eyledükden ṣoñra merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān'uñ **[T 336b]** oġlı Şehzāde Sulṭān Aḥmed'e Amāsiyye sancaġındayken ḫˇāce oldı. Baʿdehu ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i ġarībeyle ārāste vü pīrāste olan Medāris-i Ṯemān-ı heşt behişt-ʿunvānuñ birisine terfīʿ olınmış-iken ṭoḳuz yüz yedi senesinde Müeyyed-zāde yerine maḥmiyye-i Edirne'ye ḳāḍī olup dārü'l-ḳażāyı meẕkūrda[5] müddeʿā-yı[6] şerʿ-i şerīf-i lāzımü't-tebcīli tescīl itmek-içün taʿdīl-i aḫlāḳ-ı rā'iḳa ve tezkiye-i şāhid-i nefs-i nāṭıḳa eyledi.

Şiʿr: ای پسر مگذار راه شرع را
اصل یابی کی بگیری فرع را

1 Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, s. 321.
2 Ne denizde damla ne de çölde zerre kaldı. Onun ihsanlarından faydalanmayan kim kaldı?
3 "Hac, bilinen aylardadır ..." Bakara (2), 197.
4 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Muṣliḥüddīn Muṣṭafā R, P2 | Mevlānā Berīkī-zāde Muṣliḥüddīn Muṣṭafā Raḥimehu'llāh T
5 meẕkūrda R, P2 | meẕkūrede T
6 müddeʿā-yı R, P2 | müddeʿāsı T

از شریعت گر نهی بیرون قدم
در ضلالت اوفتی رنج و الم[1]

Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ livā-yı vālā-yı salṭanatı vilāyet-i ʿOṯmāniyye'de efrāşte olduġı zamānuñ evā'ilinde ʿazl olınup yevmī yüz otuz aḳçe ʿulūfe taʿyīn olındı.

Hicret-i Nebeviyye'den **[R 260b]** ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫlerinde maḥrūsa-i meẕkūrede vefāt idüp sicill-i aʿmārı ṭayy olındı. Mūmā ileyh fāżıl u kāmil mütefennin ü mütefaṭṭın, ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳü'l-lisān, faṣīḥü'l-beyān, melīḥü't-tibyān **[P2 44b]** bir kimesneydi. Maʿnā yüzinde ḥüsn-i aḫlāḳ ve cemāl-i kemāle maẓhar u meclā olduġı gibi ẓāhir-i ḥālde daḫi ḥüsn-i ṣūret ve kemāl-i cemale maẓhar idi. Rūy-ı dil-cūyı gül-i sūrī gibi ḫandān olup aʿżāsı ser-tā-pā mānend-i gül-i raʿnā, zībāydı.

Şiʿr: ز سر تا پای حسن و دلبری بود
چو عقل و جان ز هر عیبی بری بود[2]

بدین قد و بدین منظر که او راست
به سروی و به ماهی ماند او راست[3]

Teẕyīl: *Sūre-i Ḳadr*'üñ tefsīrinde iki cüz' miḳdārı bir risālesi ve daḫi ﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ﴾[4] āyet-i kerīmesinüñ tefsīrinde **[T 337a]** bir risālesi vardur. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

ʿĀlim-i Kāmil, Fāżıl-ı ʿĀmil Muḥyiddīn Muḥammed Samsūnī Raḥimehu'llāh[6]

Fāżıl-ı meẕkūr kendünüñ peder-i ḫuceste-eserinden ve ol ʿaṣruñ Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī ʿArabī nām fāżıl-ı ferḫunde-siyerinden telemmüẕ idüp mertebe-i istifādeden rütbe-i ifādeye vāṣıl oldı. Eṣna-yı ifādede āyīn-i

1 Ey evlat! Şeriat yolunu bırakma! Fer'i tutunca aslı bulursun. Şeriat (dairesinin) dışına adım atarsan sapkınlıkta acı ve sıkıntıya düştün demektir. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 45.

2 Baştan ayağa güzellik ve dilberlik idi. Akıl ve ruh gibi her türlü kusurdan uzak idi.

3 Sahip olduğu bu boy bos ve sima ile aynen servi ve aya benzerdi. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Hüsrev-nâme*, haz. Ahmed Süheylî Hânsârî, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1355, s. 48.

4 "Hac, bilinen aylardadır. …" Bakara (2), 197.

5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, T | Nevvera'llāhu teʿālā merḳadehu T, Raḥimehu'llāh P2

6 ʿĀlim-i Kāmil, Fāżıl-ı ʿĀmil Muḥyiddīn Muḥammed Samsūnī Raḥimehu'llāh R, T | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḥasan Samsūnī Raḥimehu'llāh T

müstedīm-i eslāf-ı eşrāf üzre menāṣıb-ı ʿāliyetü'l-merātibden maḥmiyye-i Burūsa'da Mevlānā Ḫüsrev Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve İznīḳ'de merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Orḫān **[P2 45a]** Ġāzī Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine ve Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris olduḳdan ṣoñra yevmī seksen aḳçe vaẓīfeyle teḳāʿüd eyledi. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri maḥmiyye-i Edirne'ye ḳāḍī eyleyüp zimām-ı tenfīẕ-i aḥkām-ı şerʿiyye-i Muṣṭafāviyye'yi anuñ dest-i taṣarrufına tefvīż ü taḳlīd eyleyüp ol daḫı merāsim-i ḳażāyı ḳażā vü edā ider-iken ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz senesinde veṣīḳa-i ḥayātı mühr-i ḫatm-i iḫtitām ile maḫtūm olup vefāt eyledi.

Şiʿr:[1] کفی گِل در همه روی زمی نیست
که در وی خون چندین آدمی نیست

به هر ذرّه که آرد تند بادی
فریدونی بود یا کیقبادی[2]

Müddet-i ʿömrinde kūşiş ü verziş üzre olup tekmīl-i kemālāt eylemekde şümūʿ-ı himem-i ʿulyāsına **[R 261a]** āteş-i kemāl-i iştiġāl ile işti'āl virüp envār-ı āṣār-ı diḳḳat ü ihtimāmla müşkilāt-ı fünūndan ẓalām-ı işkāli rūz u şeb ḥall eylemekden ḫālī olmaz-idi.

Beyt: ذُکا و خور نکند معضلات شب را حل
اگر ضمیر تواش یاری ضیا نکند[3]

Müzaḫrefāt-ı müstaṭrefāt-ı dünyeviyyeden **[T 337b]** iʿrāż idüp temvīhāt-ı tesvīlāt-ı şeyṭāniyyeden şöyle imtināʿ ider-idi ki anuñ yanında ẕeheb ü meder yek-ser berāber idi. Ġınā-yı ḳalb ve kīmyā-yı saʿādet-i maʿneviyyeye dest-res bulup cevher-i hidāyetu'llāhla işini altun itmegin sīm ü zere **[P2 45b]** füls-i aḥmer ḳadar raġbet itmeyüp zeḫārif-i dünyānuñ maḥabbetin dilden ṭarḥ eylemiş-idi.

1 Şiʿr R, P2 | Naẓm T

2 Yeryüzünde bir avuç çamur yoktur ki onda birkaç insanın kanı bulunmasın. Şu fırtınanın getirdiği her bir zerrede ya Ferîdûn var ya Keykubâd. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 209.

3 Eğer senin derûnun nuru ile ona yardım etmese, güneş gecenin müşküllerini halledemezdi.

Şiʿr: سیم و زر با خاك یکتاست نزد عاقلان
زآن سبب قدری ندارد در بَرِ دانشوران[1]

Efrād-ı nāsdan muṭlaḳa fuḳarā ṭā'ifesini ḥuṣūṣā ṣūfiyye zümresini ḥuṣūl-i maḳāṣıd-ı merṣūdede nefsinden taḳdīm ü tercīḥ idüp fırḳa-i merḳūmenüñ kendüden muḳaddem murādāta vuṣūllerini iḫtiyār ḳılmış-idi. Envāʿ-i sitāyiş ü nevāzişle terfīh-i ḥāl-i dervīşāna tebādüri kendünüñ ilerü gelmesine ʿillet-i müstaḳille bilmiş-idi.

Şiʿr: به ره خدمت درویشان پوی
کحل بینش ز درِ ایشان جوی

خاطرشان به کرم‌ها بنواز
دل ایشان همه با لطف بساز[2]

Fuḳarā-yı żuʿafā ve żuʿafā-i[3] fuḳarānuñ yolına beẕl-i maḳdūr idüp anlaruñ riʿāyetleriyle iktisā-yı ṣevb-i ṣevāb ve istīfā-yı mevā'id-i ʿavā'id-i bī-ḥisāb içün kendü ʿıyş-i ḳalīl ile iktifā idüp ḳāniʿ u cāyiʿ ve ʿüryān ü büryān gezer-idi.

Beyt: جامهٔ خود را همی‌پوشید بر اصحاب فقر
راست آمد اطلس فقر و فنا بر قامتش[4]

Seyyid-i eyyid-i muṣannifīn Seyyid Şerīf Cürcānī ḥażretlerinüñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına ve *Şerḥ-i Tecrīd*'e yazduġı ḥavāşīye şerḥ ü tavṣīfden müstaġnī ḥavāşī taʿlīḳ eyledi ve daḫi ḫā'iż-i fā'iż-i feyż-i Rabbānī ʿAllāme Taftāzānī'nüñ *Telvīḥ-i Ḥāşiye*'sine ḥavāşī tenmīḳ **[P2 46a]** eyledi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[5]

1 Âkillerin katında gümüş ve altın toprakla bir tutulur. Bu yüzden ilim ehlinin yanında bunların bir değeri yoktur.
2 Dervişlere hizmet yolunda koştur. Onların kapısında basiret sürmesini ara! Onların hâtırını keremle hoş tut. Gönüllerini lütuf ile yap!
3 ve żuʿafā-yı R, T | -P2
4 Ashâb-ı fakr yanında daima kendi elbisesini giyerdi. Fakr u fena kumaşı onun boyuna tam uydu.
5 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ Raḥimehu'llāh[1] [Ḳara Seydī] {Seydī}

Zamānesinde olan ʿulemānuñ ḫıdmet-i me'āṣir-eṣerlerinden taḥṣīl ü tekmīl ṣadedinde iken Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī'nüñ ḫıdmetine **[T 338a]** vāṣıl u nā'il oldı. Himmet-i vālā-nehmetleri ḳarīn-i ḥāli olmaġla kemālāt-ı ünsiyyeye dest-res buldı.

Şiʿr:
همّت درویش چو همره شود
خواجه از اسرار دل آگه شود

هر که ز معنی خبری یافتست
از دل صاحب نظری یافتست[2]

[R 261b] ʿĀdāt-ı ḳadīme-i ḳavīme üzre merātib-i sāmiyeden Sivas Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da merḥūm Sulṭān Murād Ḫān-ı Gāzī Medresesi'ne ve İznīḳ'de merḥūm Sulṭān Orḫān Ġāzī Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne ve Ṣemāniyye Medreseleri'nden Çenārlu Medrese'ye müderris olup ṭabʿ-ı naḳḳād u ẕihn-i vaḳḳād ṣāḥibi olan aṣḥāb-ı istifādeye ifāde eyledükden ṣoñra yevmī seksen aḳçe vaẓīfeyle teḳāʿüd eyledi. Baʿdehu maḥkeme-i muḥkeme-i ezelde imżā olınan ḳażā iḳtiżāsınca maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳāḍī naṣb olınup sicill-i devleti tenfīẕ olınmış iken çoḳ zamān geçmedin ṭoḳuz yüz on üç tārīḫlerinde vefāt eyledi. Müddet-i ʿömrinde ʿilme **[P2 46b]** iştiġālden ḫālī olmayup ṭarīḳ-ı kūşişde teşmīr-i ẕeyl-i ihtimām eylemegin feżā'il-i cemīle-i cezīleye ẓafer bulup bir mertebe taʿayyün taḥṣīl eyledi ki ḫalḳ-ı ʿālem anı emṣāl ü aḳrānından tafḍīl ü taḳdīm ider oldı.

Şiʿr:
لقد فاق في الدنيا على كل فاضلٍ
بتكثير عرفانٍ و فَرطِ الفضائل[3]

Mūmā ileyh esvedü'l-levn, ʿaẓīmü'l-cüsse, keşīrü'l-liḥye, mehābet ü vaḳār ṣāḥibi bir ẕāt-ı büzürgvār-idi. Seyyid Şerīf ḥażretlerinüñ *Şerḥ-i*

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Seydī-i Ḥamīdī Raḥimehu'llāh T

2 Dervişin himmeti yoldaş olunca hoca, gönül sırlarından haberdar olur. Kim ki manadan bir haber buldu ise bir sâhib-nazarın gönlü sayesinde bulmuştur.

3 Fazilet ve irfanın ziyade oluşunda dünyadaki bütün fâzılların önüne geçti.

Miftāḥ'ına ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ına su'ālleri ve *Şerḥ-i Miftāḥ*'uñ evā'iline başḳa ḥāşiyesi var-idi. Ḳarīḥa-i naḳīḥasında merkūz olan ḳuvvet-i naẓm sebebiyle lisān-ı ʿArabī'de kelimāt-ı manẓūmesi vardur. **[T 338b]** Lākin żaʿīf ü süst olmaġın īrād olınmadı.

Beyt: حسد چه می‌بری ای سست نظم بر حافظ
قبول خاطر و لطف سخن خداداد است[1]

Teẕyīl: Menḳūldür ki fāżıl-ı müşārün ileyh yaʿnī Ḳara Seydī Ṣaḥn'da müderris iken merḥūm Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd añа kendünüñ evḳāfını taḥrīr itdürüp itmām-ı merām müyesser olduḳdan ṣoñra bu ḫıdmet muḳābelesinde İstanbul ḳāḍīlıġını ṣadaḳa eyledi. Zamān-ı ḳażāsında ṣukūk üzre vażʿ itdügi ʿalāmāt-ı ʿunvān-āyātdan ekṣeriyyā taḥrīr eyledükleri imżā bu imżādur: **[P2 47a]**

Şiʿr: كل مطوي هذه الأوراق
روعى الشرع فيه بالأرفاق

فقضى ماضيا بحجته
راقم الحرف سيدى بن إسحاق[2]

Ḥikāyet olınur ki Mevlānā Ḳara Seydī Ḳapluca müderrisiyken Yıldırım müderrisi Zeyrek-zāde Rüknüddīn Çelebi'nüñ **[R 262a]** zamānında medresenüñ bir dīvārına yıldırım inüp ḫarāb eyledi. Mevlānā Seydī bu maṭlaʿı ol zamānda didi:

Maṭlaʿ: ای فلك آهسته رو کاری نه آسان کرده‌ای
یلدرم خانیّه را از رکن ویران کرده‌ای[3]

[Derkenār:][4] Mervīdür ki mebāḥiṣ-i caʿle bir risālesi vardur.

---

1 Ey başarısız şair! Niçin Hâfız'ı kıskanıyorsun? Gönül rağbeti ve söz letâfeti Allah vergisidir. Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî*, Hattat Mustafa Eşrefî, Tahrân: Peyâm-ı Adâlet, 1392, s. 54.

2 Dürülmüş bütün bu evraklarda şeriat (kanun) gözetilmiştir. Delillerini ortaya koyarak hüküm verdi, bu harfleri yazan Seydî bin İshak.

3 Ey felek! Yavaş yürü de işimizi zorlaştırma. Yıldırım Han (Medresesini) temelinden yıkmışsın. bkz. Selmân-ı Sâvecî, *Dîvân-ı Selmân-ı Sâvecî*, haz. Ebu'l-Kâsım Hâlet – Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1371, s. 523.

4 [Derkenār:] R | -T, -P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳaramanlu Seydī Efendi[1]

Zamān-ı ifādesine yetişdügi ʿulemādan oḳuyup taḥṣīl ü tekmīl ṣadedindeyken Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī ʿArabī'nüñ ḫıdmet-i vālā-nehmetine vāṣıl olup kemāl-i istiʿdādāt-ı kemāliyyesi sebebiyle muʿīdi oldı. Zümre-i ʿulemāya rūz-ı ezelde fütūḥāt-ı İlāhiyye taḳdīr olınup ḫudāygān-ı cihāniyān cānibinden daḫi ʿavāṭıf-ı şāhāne ẓuhūr idegelmegin mūmā ileyhüñ ḥaḳḳında ʿināyāt-ı ḫāḳāniyyeden şemme-i ʿināyet erzānī görilüp evvelā Toḳat Medresesi ve Ḳalenderḫāne Medresesi ve maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisi ve maḥmiyye-i Edirne'de merḥūm **[T 339a]** Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinün medresesi iḥsān olındı. Ol fāris-i ṣaḥn-ı feżā'il semt-i tedrīsden munṣarif olup ḳażā cānibine ṣarf-ı zimām itdügi sebebden **[P2 47b]** maḥrūsa-i Burūsa'ya ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳāḍī oldı. Baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup ṣoñra Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri oldı. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ evā'il-i salṭanatında ʿazl olınup Medāris-i Ṣemān-ı āsumān-bünyānuñ birisinde yevmī yüz yigirmi aḳçe ile müderris iken ṭoḳuz yüz yigirmi üç senesinde ṣaḥn-ı fenādan buḳʿa-i beḳāya intiḳāl eyleyüp maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de binā itdügi dārü't-taʿlīmde defn olındı.

[Derkenār:][2] Baʿżı ṣiḳātdan mervīdür ki ṭoḳuz yüz yigirmi dört senesinüñ ramāżānında vefāt eyledi.

Şiʿr:

منسوخ شد ز لوح هنر آیت علوم
معدوم شد ز اوج شرف گوهر ثمین

کو آن طبیعت و خرد و عقل کاردان
کو آن فضیلت و هنر و رای دوربین[3]

Müddet-i ʿömrinde evḳāt-i şerīfesini faẕl u kemāle iştiġāle ṣarf idüp ʿilm ü ʿirfān ve īḳān ü itḳān ile meşhūr bir fāżıl-ı feżā'il-mevfūr-idi. Diḳḳat-i ṭabʿ-ı mūşikāfiyla ḥallāl-i müşkilāt olup hīç bir maḥalde ser-i mū deñlü ḥall itmedük işkāl ḳomaz-idi. Ẕükā-yı ẕekā-yı re'y-i ġarrā-yı[4] ẓulmet-zidāsı sāyesinde mevāżiʿ-ı müşkileden hīç bir mevḍiʿde mürtefiʿ olmaduḳ **[R 262b]**

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳaramanlu Seydī Efendi R, P2 | Mevlānā Seydī-i Ḳaramanī Seydī bin Üveys bin Aḥmed Raḥimehu'llāh T

2 [Derkenār:] R | -T, -P2

3 Hüner levhasından ilim ayeti silindi. Şeref zirvesindeki kıymetli cevher yok oldu gitti. Nerede o tabiat ve iş bilen akıl? Nerede o fazilet, hüner ve uzgörüşlü fikir (sahibi)?

4 ẕekā-yı re'y-i ġarrā-yı R, P2 | -T

ẓulmet-i şekk ü gümān ḳalmaz-idi. Envār-ı ʿilm ü ṣalāḥ, cebīn-i pāk u cebhe-i tāb-nākinde raḫşende vü dıraḫşende olup eşiʿʿa-i ḥüsn-i ḫulḳ u kerem, şān ü tevāżuʿ ve mekremet ü iḥsān **[P2 48a]** mānend-i mihr-i dıraḫşān raḫşān ü nümāyān idi.

[Mıṣra]ʿ: چون مهر فروزنده و چون روز هویداست[1]

Sīmā-yı necābet-īmāsında şemʿ-i tābān gibi nūr-ı şeybet-i ʿaẓīme tele'lü' idüp kūh-ı ʿaẓīmü'l-ḳadr gibi pāy-ı temkīni dāmen-i vaḳāra çekmiş vaḳūr u mehīb bir edīb ü erīb idi. **[T 339b]**

Şiʿr: نور شیبت رخشد از سیمای او
راست آمد فضل بر بالای او

شد متوّج با ادب آن سرفراز
در فنونش داشته دست دراز[2]

Sālifü'ẕ-ẕikr Ḳara Seydī'nüñ *Esvile*'sine ve *İşkālāt*'ına ecvibeyi mutażammın bir risāle tesvīd ü taṣnīf eyledi.

Teẕyīl: Mevlānā Gürz Seydī Efendi Kaʿbe-i faẕl u kemāl olmaġın ḫıdmet-i şerīfinde reh-revān-ı bādiye-i ṭaleb cemʿ olup anuñ ḳırān-ı şeref-ʿunvānından temettuʿ iderler-idi. Ol ʿaṣruñ meşāhīr-i cemāhīr-i ṭalebesinden Üsküblü Şeydā Efendi ve Manastırlu Çelebi ve Aḳşemsüddīn nām fāżıllar mevleviyyetden müteḳāʿid-iken Ṣaḥn'da aña dānişmend olup *Keşşāf-ı Seydī* oḳurlar-idi[3] ve Müftī Mollā ʿArab-oġlı ʿAbdülbāḳī Çelebi *Şerḥ-i Miftāḥ* oḳuyup ol cemʿ-i keşīr anuñ dersini diñler-idi ve Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi anuñ Sulṭān Bāyezīd Medresesi'nde muʿīdiydi. Bu cümleyi merḥūm ʿAbdülbāḳī Çelebi naḳl eyledi.

[**Derkenār:**][4] Baʿzı ṣiḳātdan mervīdür ki ṭoḳuz yüz yigirmi dört senesinüñ ramażānında vefāt eyledi.

Nevvera'llāhu teʿālā mażcaʿahu.[5] **[P2 48b]**

1 Işık saçan güneş ve gün gibi âşikârdır.
2 Onun yüzünde yaşlılığın nuru parıldamaktadır. Fazilet onun boyuna posuna uygun geldi, muvafık oldu. O yüce kişi edep ile taçlandı. Nice ilimde onun çok behresi ve üstünlüğü vardı.
3 fāżıllar … *Keşşāf-ı Seydī* oḳurlar-idi R, T | *Seydī* oḳurlar-idi P2
4 [Derkenār:] R, P2 | -T
5 Nevvera'llāhu teʿālā mażcaʿahu R, T | Nevvera'llāhu teʿālā P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Kāmil-i Fāżıl Mevlānā Ḳaraṣilü Nūreddīn Efendi ʿAleyhi'r-Raḥme[1]

Zamānesi ʿulemāsınuñ ve Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'nüñ ve Mevlānā Ḫʿāce-zāde'nüñ ve Mevlānā Sinān Paşa'nuñ ḫıdmet-i sāmīlerinde telemmüẕ idüp istiʿdād-ı kemālden kemāl-i istiʿdāda vāṣıl oldı. Mevlānā Sinān Paşa evcāt-ı derecāt-ı ʿizzetde mihr-i tābdār-kirdār, ʿalem- efrāşteyken,

Şiʿr:

قضا قدرتی بود و گردون توان
فلك صولتی بود و فرمان روان

به گنج و به مال و به ساز به رخت
ز باران فزون بود و برگ درخت[2]

Ḳurbet-gāh-ı vezāretden ṭarḥ u ibʿād olınup devāʿī-i ḫışm-ı pādişāhīyle nefy-i beled olınduḳda ve ḫūrşīd-i devleti evc-i ʿizz ü saʿādetden hübūṭ idüp maġrib-i nekbet ü nuḥūsetde **[T 340a]** ṭolınduḳda **[R 263a]** fāżıl-ı merḳūm anuñ ḫıdmetinden mufārıḳ olmayup ḫāṣṣa-i lāzıme gibi aña mülāzım oldı. "دولة العلم تبطئ ولا تخطئ" feḥvāsınca merḥūm Sulṭān Bāyezīd'üñ zamānında iltifāt-ı pādişāhī Sinan Paşa'nuñ ḳarīn-i ḥāli olup Seferiḥişār ḳāḍılıġından maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne iʿāde olınduḳda Mevlānā Nūreddīn anuñ muʿīdi oldı. Āyīn-i bedīʿ-i ʿOṯmāniyān üzre mülāzım olup sā'iḳ-ı ṣā'iḳ-ı İlāhī sevḳıyla[4] baʿżı menāṣıb-ı **[P2 49a]** sāmiyetü'l-meratibde müderris olduḳdan ṣoñra maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne ve Üsküb Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne ve Ṣaḥn Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı. Ẕikr olınan medāris-i ʿaliyyede vereṯe-i enbiyā-yı ʿiẓām (ʿaleyhimü'ṣ-ṣalātu ve's-selām) zümresinden olmaġa istiʿdādı olanlara sihām-ı ʿilm ü ʿirfān ve enṣıbā-yı faẕl u kemāli bi-ṭarīḳi't-taʿlīm taḳsīm idüp rūz-ı ḳısmet-i ezeliyyede mefrūż u muḳadder olduġı üzre aṣḥāb-ı istifāżeye ifāża eyledi.

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Kāmil-i Fāżıl Mevlānā Ḳaraṣilü Nūreddīn Efendi ʿAleyhi'r-Raḥme R, P2 | Ḳaraṣilü Mevlānā Nūreddīn bin Yūsuf Raḥimehu'llāh T

2 Kaza kadar kudretli ve felek kadar güçlü idi. Felek heybetli ve hükmü revan idi. Malda, mülkte, silahta ve elbisede yağmurdan ve ağaçtaki yapraktan (dahi) fazlasına (sahip)ti.

3 İlim devleti yavaşlar ama hata yapmaz.

4 sevḳıyla R, P2 | şevḳıyla T

Mıṣraʿ: بر وجه قسمتش همه را كرد افاضه‌ای[1]

Baʿdehu medreseden ferāġat idüp yevmī seksen akçe vaẓīfe-i naẓīfeyle teḳāʿüd eylemiş iken merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳāḍī eyledi. Ol manṣıb-ı vālādan ʿalā vechi't-teraḳḳī ḳuṣārā-yı meʿāric-i medāric-i sāmiye olan Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligine ve Rūmili ḳāḍī-ʿaskerligine ṣuʿūd idüp ʿasākir-i ferḫunde-me'āṣirüñ cumhūr-ı umūrını çeşm-i baṣīret ü ʿayn-ı maʿdilet ile ṭarīḳa-i şerʿ üzre görivirdi. Rāst-ı bāzār-ı feżā'ilde āzmūn-ı maẓmūn-ı ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾[2] içün mīzān-ı ʿadl ve terāzū-yı **[T 340b]** inṣāfı keff-i iḫtiyār ü iḳtidārına alup maḳāḍīr-i nāsa göre **[P2 49b]** tevcīh-i menāṣıb ider-iken merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleriyle mābeynlerinde bir ḥādiṣe ḥādiṯ olup ol ḥādiṣe anuñ manṣıbından maʿzūl olmalarına bāʿiṯ oldı.

Şiʿr: كه را پای دولت بلغزد ز جای
نه مردی كند پای مردی نه رای[3]

Baʿde'l-ʿazl Medāris-i Ṣemān-ı cinān-ʿunvāndan birisine yevmī yüz yigirmi akçe ile müderris olup beṣṣ ü neṣṣ-i ʿulūm itmege meşġūl iken girü maḥmiyye-i İstanbul ḳāḍīsı olup müddet-i keṣīr anda icrā-yı aḥkām-ı şerʿiyye eyledi. Ol fāżıl-ı fāṣıl-ı **[R 263b]** ḥaḳḳ u bāṭıl ve kāmil-i feżā'il-kāfil u fevāżıl-ḥāfil manṣıb-ı ḳażādan maʿzūl olup yevmī yüz yigirmi akçe ʿulūfeyle teḳāʿüd eylemiş-iken ṭoḳuz yüz yigirmi sekiz tārīḫlerinde vefāt idüp ol nūr-ı dīn ü dünyā ẓalām-ı beşeriyyeti cirm-i neyyir-i vücūd-ı ḥaḳīḳiden refʿ eyledi. Daḫi maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de binā itdügi mescidde defn olındı.

Mıṣraʿ: مدفنش باد جنّت المأوى[4]

Mūmā ileyh muḥaddiṯ ü faḳīh ve vecīh ü nebīh, müteşerriʿ u müteverriʿ ve ʿaḳīdesi ṣāf ü pāk bir fāżıl-ı bī-bāk idi. Āyīne-i sīmāsında ṣūret-i ṣavlet ü heybet nümāyān olup mir'āt-ı ẕāt-ı ṣafā-ṣıfātında şekl-i şükūh u celāl āşikār-idi. Kelām-ı ḥaḳḳı bī-pervā edā ve umūr-ı şerʿiyyeyi bi-muḥābā icrā itmekde süyūf-ı İlāhiyyeden bir seyf-i meslūl idi. **[P2 50a]**

1 Nasibine göre herkesi feyizlendirdi.
2 "… De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? …" Zümer (39), 9.
3 Bir kişinin devlet ayağı kayınca ne akıldan ne de ayaktan hayır gelir.
4 Kabri Me'vâ cenneti olsun.

Beyt:[1] چو شمشیر برّان شد آن سیف جازم
در آنجا ز حق سخن تیز و صارم[2]

Sālifü'ẕ-ẕikr Mevlānā Ḥamīdlü Seydī'nüñ su'āllerinüñ eşkāl-i işkāl-iştimālinden niḳāb-ı iʿżāli rāfiʿ cevābları mutażammın bir risāle taṣnīf eyledi ve daḫi fenn-i fıḳhda muḫtārāt-ı mesā'ili şāmil bir metn-i metīn tedvīn idüp o fāżıl-ı ʿaliyyü'l-ḳadr añа *Murtażā* diyü tesmiye eyledi. Revveḥa'llāhu merḳadehu.[3]

[Derkenār:][4] Baʿżı aḥfādından mesmūʿdur ki babasınuñ adı Yūsuf'dur. Balıkesri tevābiʿinden bir ḳaryedendür. Ṭoḳuz yüz otuz dört senesinüñ şehr-i ṣaferinüñ onıncı güninde vefāt eyledi. **[T 341a]**

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Ḳaviyy[5]

Mūmā ileyhüñ peder-i ferḫunde-manẓarı meşāhīr-i cemāhīr-i ʿulemādan olup müddet-i keşīre Merzifon Medresesi'nde müderris olmış-idi.[6] Fāżıl-ı merḳūm kendünüñ pederinden ve Mevlānā Bahāüddīn'den ve Amāsiyye Medresesi müderrisi olan Mevlānā ʿAbdī'den ve Meḥmed Şāh Fenārī'nüñ oġlı Ḥasan Çelebi'den telemmüẕ eyledi. Ḥażīż-i ḳuvvetden evc-i kemālāta ʿurūc u ṣuʿūd idüp müntehā-yı ẕerā-yı ifādeye nā'il olduḳda Mıġalḳara (Malkara) Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de İbrāhīm Paşa Medresesi'ne ve İznīḳ'de merḥūm Sulṭān Orḫān Ġāzī Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne ve maḥrūsa-i İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris olup müteʿaṭṭışān-ı bevādī-i ṭaleb ü teşnegān-ı ṭarīḳa-i erebe zülāl-i enfās-ı **[P2 50b]** müteberrikesiyle feyż-baḫş oldı.

---

1 Beyt R, P2 | Şiʿr T
2 O kararlı kılıç, keskin bir kılıç oldu. Yeri geldiğinde sözün hak olması ile daha keskin oldu.
3 Revveḥa'llāhu merḳadehu. T | -R, -P2
4 [Derkenār:] R | -T, -P2
5 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī Raḥimehu'llāhu'l-Meliki'l-Ḳaviyy R | Mevlānā Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Ḳaviyy T, ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
6 olmış-idi R, T | olup P2

Mıṣraʿ: شد به انفاس لطیفش فیض بخش تشنگان[1]

Ẕikr olınan medāris-i ʿāliyeden İbrāhīm Paşa Medresesi ve Muṣṭafā Paşa Medresesi buḳʿa-i Ḳosṭanṭiniyye'de iḥdāṯ olınduḳda ikisinüñ miḥrāb-ı ders-ḫānesinde seccāde-i ifādeye evvel cülūs eyleyen **[R 264a]** fāżıl-ı mümā ileyh vāḳiʿ oldı.

Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān)[2] ḥażretleri bi-ṭarīḳı't-teḳāʿüd añа yevmī seksen aḳçe ʿulūfe taʿyīn itmiş-iken merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretleri maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳāḍī naṣb eyledi. Baʿdehu Anaṭolı vilāyetine ḳāḍī-ʿasker eyleyüp ol cānibüñ cumhūr-ı umūr-ı ʿaskeriyyesini añа tefvīż itmiş-iken ol fāżıl-ı fażīlet-intimā istiʿfā idüp **[T 341b]** ol cāh-ı celīlü'l-ḳadri terk eyledi.

Şiʿr:[3] طالب منصب مشو ای دل که جمله حرف‌هاش
از ملامت وز ندامت وز صلابت وز بلاست[4]

Pādişāh-ı saʿādet-destgāh daḫi bu muḳābelede Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisini yevmī yüz yigirmi aḳçe vaẓīfeyle añа taʿyīn eyledi. Lakin fāżıl-ı merḳūm anı daḫi terk idüp bir zamān kendü evinde fāriġ oturduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Mıṣr'a ḳāḍī oldı. Maḥrūsa-i meẕkūrede bir yıl **[P2 51a]** miḳdārı iḥkām-ı aḥkām-ı şerʿiyye-i ferʿiyye idüp Ḳāḍi'l-ḥācāt'uñ veṣā'iḳ-ı emr ü nehyini tenfīẕ ü tevṣīḳ eyledükden ṣoñra ḳāfile-i ʿazīmetini ṣafā-yı himmetle eşref-i aḳṭār ü emṣār olan Kaʿbe-i Şerīfe ṣavbına sevḳ idüp merve-i merāma vāṣıl u nā'il oldı. Baʿdehu maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳufūl u rücūʿ idüp yevmī yüz otuz aḳçeyle anda ʿilm ü ʿibādete işṭiġāl üzreyken ṭoḳuz yüz otuz bir senesinde vefāt eyledi.

Mūmā ileyh cümle-i ecille-i ʿulūm-ı ʿArabiyye'ye ve kāffe-i fünūn-ı ʿaḳliyyeye ve tefsīr ü ḥadīṯ ve uṣūl ü fürūʿa ʿālim bir şaḫṣ-ı keṯīrü'l-mekārim idi ve ʿilm-i belāġatda māhir, lisānı faṣīḥ ve beyānı melīḥ bir fāżıl-ı vāsiʿü't-taḳrīr ve nıḥrīr-i kāmilü't-taḥrīr idi.

1 O latif nefesi ile susamışlara feyz verdi.
2 ve'l-ġufrān R, T | ve'r-rıḍvān P2
3 Şiʿr R, P2 | Beyt T
4 Ey gönül! Sakın mansıb isteme. Çünkü mansıb kelimesinin harfleri; melâmet, nedâmet, salâbet ve belâdır.

Şiʿr:[1] همه علم و عرفان همه فضل و دانش
به سیمای احوال او گشت باهر

بیان ملیح و ادای لطیفش
ز تحریر و تقریر او هست ظاهر[2]

Bu celâ'il-i feżâ'ilinden ġayrı ʿArabī inşâ ibdâʿ idüp cezâlet-i lafẓ ve celâlet-i maʿnâyı muḥtevī kelimât iḫtirâʿ eyledi. Baʿżı risâlesinde zamân-ı pîrî ve âvân-ı meşîb irişüp kendünüñ ser ü rîşi mûy-ı sefîd ile ṭolduġı ve bâr-ı girân-ı żaʿf ü ʿaczden kemân gibi **[R 264b]** ḳâmeti ḫamîde olduġını tavṣîf ü taʿrîf ṣadedinde,

Naẓm:[3] نزل الثلوج على هامتي
حتى تقوّس بها قامتي[4]

[T 342a] [P2 51b] diyü istiʿâre-i ḥasene ve terşîḥ-i belîġ îrâd eyledi. El-ḥaḳ, ol fâżıl-ı raṭbü'l-lisân u ʿaẕbü'l-beyânuñ itdügi kelâm-ı belâġat-encâm-ı ʿılḳyân-maʿânî müheẕẕibe-i müẕehhebeyi ḳâlıb-ı elfâẓda bir vechle sebk itdi ki İmâm Sübkī ḥażretleri seng ü miḳdârda aña nisbet sebük-ḥâl idi.

Şiʿr:[5] تشبيه تو با دگر افاضل
چون بيضهٔ عنبر است با طين[6]

Teẕyîl: Maḥrûsa-i Ḳosṭanṭîniyye'de Sulṭân Meḥmed merḥûmuñ câmiʿi ḳurbında müfessir Şeyḫ-zâde'ye müntemî vü müntesib olan mescidde defn olındı. Ḳocalu Mevlânâ Muṣliḥüddîn ve[7] oġlı Şeyḫ Muḥyiddîn ikisi daḫi anda medfûndur ve Mevlânâ Ḥamîdlü Ḳara Seydî'nüñ su'âllerine ecvibeyi müştemil bir risâle ibdâʿ eyledi. Nevvera'llâhu teʿâlâ meżcaʿahu.[8]

1 Şiʿr R, P2 | Beyt T
2 Tamamen ilim, irfan, fazilet ve bilgiden (ibarettir). Yüzünden onun bütün sıfatları okunabilir. Onun latif edası ile tatlı dili konuşmasından ve yazısından açıkça anlaşılmaktadır.
3 Naẓm R, P2 | Beyt T
4 Boyum yay gibi bükülüne kadar başıma karlar yağdı.
5 Şiʿr R, P2 | Beyt T
6 Senin diğer fazilet sahiplerine benzetilmen amber yumurtası ile çamuru (mukayese) etmek gibidir.
7 ve R, P2 | -T
8 Nevvera'llâhu teʿâlâ meżcaʿahu. T | -R, -P2

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Bālī Aydınī Raḥimehu'llāh[1]

Mebādī-i taḥṣīlde ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳuyup taḥṣīl-i kemālāt itdügi ṣadedde Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'nüñ ve Mevlānā Sinān Paşa'nuñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerinde tekmīl-i melekāt-ı ünsiyye-i ḳudsiyye eyledi. Bu taḳrīble derūn-ı feżā'il-meknūnı cevahir-i ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳ ile memlū olıcaḳ tervīc-i nuḳūd-ı ʿulūm eylesün diyü baʿżı medārisde müderris naṣb olındı. Cümle-i menāṣıbdan maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de **[P2 52a]** ʿAlī Paşa Medresesi'nde ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris olduḳdan ṣoñra yevmī seksen aḳçe vaẓīfeyle teḳāʿüd eyledi. Baʿdehu manṣıb semtine müsāmit olup maḥrūsa-i Burūsa ḳāḍīsı olmış-iken ʿazl olınup ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i nüzhet ü bahāyı ḥāvī ve bedāyiʿ-i ṣanāyiʿ-i behcet ü ṣafāyı muḥtevī Medāris-i Ṣemān-ı ferḳadān-nişān ki

Şiʿr:[2] سبق نبرده به خوبی نقوش درگه آن
ز نقش‌بندئ رخسار لعبتان چگل

[T 342b] ز آستانهٔ این همچنان نمودی چرخ
کز اوج چرخ نمودی محیط مرکز گل[3]

feḥvāsına[4] mā-ṣadaḳdur, ol medreselerüñ birisinde seksen aḳçe ile müderris olmış-iken ʿulūfesine yigirmi aḳçe teraḳḳī olınup yevmī yüz aḳçe ʿulūfe ile ifāża añа tefvīż olındı. Defʿa-i ṣāniyede maḥrūsa-i Burūsa'ya müvellā olup ıṣlāḥ-ı meṣāliḥ-i ṣāliḥ ü ṭāliḥ **[R 265a]** ve ḳażā-yı mühimmāt-ı enām-ı eyyām itmege meşġūl iken maʿzūl olup minvāl-i meşrūḥ üzre medrese-i sābıḳaya iʿāde olındı. Ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde Ṣaḥn müderrisiyken vefāt idüp maḥrūsa-i meẕkūre-i seniyye yaʿnī Ḳosṭanṭiniyye'de yapduġı mescidde defn olındı. Kāffe-i evḳāt-i şeref-ġāyātını ʿilme işṭiġāle ṣarf idüp ﴿يَهْدِي اللهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ﴾[5] feḥvāsınca **[P2 52b]** nūr-ı hidāyet-i İlāhiyyeyle genc-i derūnı müşteʿil olup çerāġ-ı dil-i tābnāki mānend-i mihr-i münīr

1 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Bālī Aydınī Raḥimehu'llāh R, P2 | Aydınlu Mevlānā Bālī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
2 Şiʿr R, P2 | Naẓm T
3 Çiğil güzellerinin yüzlerinin süsleyicisi onun dergâhının nakışlarının güzelliğini geçememiş. Okyanus'un feleğin en üst noktasından göründüğü gibi onun huzurundan (bakıldığında) felek de aynen o şekilde görünürdü. Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fî Âsâri Mülûki'l-Acem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 287.
4 feḥvāsına R | feḥvāsınca T, P2
5 "… Allah dilediği kimseyi nûruna eriştirir. …" Nûr (24), 35.

müstenīr oldı. Ol re'īs-i ʿulemā-yı aḥrār, şademāt-ı rūzgārla atdan düşüp dest-i zamāne ayaġına şikest irgürmegin iki ay miḳdārı döşekde arḳası üzre yatdı. Bu ḥāletde yine ders fevt itmeyüp kendü saʿādet-ḫānesinde ol ḫˇāce-i bāzār-ı feżā'il, beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i ʿulūmı ḫarīdār olanlara aldı, satdı. Cümle-i ʿulūmda müşāreket-i ʿilmiyyesi olup ʿāmme-i fünūn-ı iʿcāz-nümūnuñ ġavāmıż-ı müşkile vü müşkilāt-ı ġāmıżasını ḥall itmege ḳudret ġāyetde ve ḳuvvet-i ḥāfıẓasında ḳuvvet nihāyetdeydi.

Şiʿr:[1] به فکرت مدقّق و به طبعش محقّق
به کوشش چو گردون به دانش چو عمان[2]

Maṭāmiʿ-i maṭāmiḥ-i ḥissiyye-i dünyeviyyenüñ fenāsına ve ṣadaḳāt-ı cāriye-i bāḳiye ḳısmından olan ḥasenāt-ı mebrūre-i meşkūre olduġına vāḳıf olmaġın ḳabża-i taṣarruf ve taḥt-ı mülkinde olan kütüb-i muʿtebere-i muʿteveresini bi'l-külliyye ʿulemāya vaḳf eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[3] قَدِّم لنفسك خيرا
وأنت مالكُ مالِك

من قبل أن يتلاشى
ويكون حالكُ حالِك[4]

[T 343a] Ve daḥi sālifü'ẕ-ẕikr Mevlānā Ḥamīdī Seydī Efendi'nüñ iʿtirāżāt-ı işkāl-āyātına ecvibe-i laṭīfeyi ḥāvī bir risāle taṣnīf eyledi.

Teẕyīl: Zeyrek nām mevżiʿde Ḫayrüddīn Paşa Ḥammāmı ḳurbında **[P2 53a]** bir mescid ile birḳaç ḥücreler binā eyledi. Te'sīs-i esās-ı müberrāt-ı cemīle idüp dārü'n-naʿīmde kendüye yer idinmek-içün ol ḥücreleri ʿulemāya şarṭ eyledi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

1 Şiʿr R, P2 | Beyt T
2 Fikirde müdekkik ve yaratılışta mudakkik, çalışmada felek gibi ilimde ise umman gibidir.
3 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
4 Durumun kötüleşip hâlin perişan olmadan önce, hazır malın da senin iken nefsine hayrı takdim et. Ebü'l-Feth el-Büstî, *Dîvânu Ebi'l-Feth el-Büstî*, haz. Dürriyye el-Hatîb-Lütfî es-Sakkâl, Dımaşk: Matbûʿâti Mecmaʿi'l-Lügati'l-ʿArabiyye, 1989, s. 140.
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T

Mevlānā ʿAbdurraḥīm ʿAlāüddin ʿArabī Raḥimehu'llāh[1] [Bebek Çelebi]

Aña vālid-i mācidi "Bebek Çelebi" diyü laḳab vaż' itmegin emācid ü ekārim arasında laḳab-ı mesfūrla meşhūr oldı. Evvelā peder-i ḫuceste-siyerinden ṣoñra Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'den oḳuyup **[R 265b]** tekmīl-i kemālāt-ı ʿāliyāt eyledi. Zümre-i ʿulemāya tevfīr-i tevḳīr olınmaḳ ʿādāt-ı sādāt olmaġın fāżıl-ı meẕkūra daḫi riʿāyeten baʿżı medāris tevcīh olınduḳdan ṣoñra sümüvv-i senām-ı meʿāric ü ʿulüvv-i liṣām-ı medāric ile felekü'l-eflāke hemser olan Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisi ṣadaḳa olındı.

Şiʿr:
با اساس بیستون در استواری توأمان
با عنان آسمان اندر بلندی هم عنان

بقعه‌اش از مقدم زیبای او تشریف یافت
این مثل شد کز مکین یابد شرف هر دم مکان[2]

Baʿdehu maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḳāḍī naṣb olınup intiẓām-ı menāẓım-ı ʿadl ü dīn ve tanẓīm-i merāsim-i şerʿ-i mübīn re'y-i rezīn ve fikr-i raṣīnine menūṭ u merbūṭ olmış-iken ʿazl olınup yine Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisi iʿṭā olındı. Medrese-i meẕkūrede **[P2 53b]** yevmī yüz aḳçe vaẓīfeyle müderris iken cerā'id-i ḥayātı ḫitām-ı iḫtitāmla maḫtūm olup ṭoḳuz yüz yigirmi üç senesinde vefāt eyledi.

Şiʿr:
سرو بالای تو در خاك دریغ است دریغ
زیر خاك آن گهر پاك دریغ است دریغ

جای آن بود که جای تو بود دیدهٔ من
راستی جای تو در خاك دریغ است دریغ[3]

---

1 Mevlānā ʿAbdurraḥīm ʿAlāüddin ʿArabī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā ʿAbdurraḥīm bin Mevlānā ʿAlāüddin ʿArabī Raḥimehu'llāh T

2 Sağlamlıkta Bîsütûn'un temeli ile eştir. Yücelikte feleğin hareketine denktir. Makamı onun güzel gelişi ile şereflendi. Nitekim meseldir: Şerefü'l-mekân bi'l-mekîn (Mekânın şerefi içindekilerledir).

3 Senin servi boyun (şimdi) toprağın altındadır. Yazık ki ne yazık! O temiz cevher toprak altında eyvah ki ne eyvah! Münasip olan senin yerinin benim gözüm olmasıydı. Gerçekten (şimdi ise) senin yerin toprakta! Eyvah ki ne yazık! Selmân-ı Sâvecî, *Dîvân-ı Selmân-ı Sâvecî*, haz. Ebu'l-Kâsım Hâlet – Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1371, s. 536.

Mümā ileyh ʿulūm-ı muʿtebere vü fünūn-ı muʿteverenüñ fürūʿ u uṣūline ve maʿḳūl **[T 343b]** u menḳūline ʿālim olup ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳa vāḳıf bir ʿārif idi. Ḳuvvet-i fıṭnat ve şiddet-i ẕekāsı sebebiyle meşāġil-i ʿilmiyyeye çendān meşġūl olmayup cevdet-i ṭabʿ ve ḥiddet-i ẕihn-i pākine iʿtimād itmegin cümle-i evḳātını ʿilme ṣarf itmedi. Tekmīl-i ẕāt itmege kūşişde taḳṣīr eyleyüp ġāyet-i ġāyāt-ı kemālāta vuṣūlüñ mebānīsini berkitmedi.

Şiʿr-i ʿArabī:[1] بقدر الكَدِّ يُكتسبُ المعالي
ومن طلب العُلى سَهِر اللّيالي

يَرومُ العز ثُم ينام ليلا
يَغوص البحر من طلبَ اللآلي[2]

Maṭārīḥ-i müktesebāt-ı beşeriyyeye ṭarḥ içün maḫlūḳ olan cevher-i ʿaḳl-ı iksīr-te'ṣīrini ʿamelden ṭarḥ idüp te'līf ü taṣnīfe[3] çalışmamağın kīmyāgerler gibi müflis ü ṣıfru'l-yed oldı ḳaldı. Şemşīr-i ẕihn-i pāk ü ḥadīdini ġılāf-ı baṭālet ü ʿaṭāletde ḥabs idüp istiḫdām itmemegin **[P2 54a]** āṯār ışdār itmekde kes düşdi.

Şiʿr: به سستی نیاید کسی کام دل
ز رنج تن افزاید آرام دل

بترسید باید ز رنج بزرگ
که در زیر آن است گنج بزرگ[4]

[R 266a] Lākin mükāleme deminde nevādir-i ṣanīʿa tekellüm idüp ḥīn-i muḥāverede ceriyyü'l-cenān ve ṭalīḳü'l-lisān idi. Nevvera'llāhu merḳadehu.[5]

1 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
2 Emek miktarınca yüce şeylere sahip olunur. Yücelik isteyen gecelerce uykusuz kalır. İzzet ister de sonra gece uyur. İnci isteyen kişi denize dalar. İmâm Şâfiʿî, *Dîvânu'l-İmâm eş-Şâfiʿî*, haz. İ. Bedîʿ Yaʿkûb, Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-ʿArabî, 1996, s. 123.
3 taṣnīfe R, T | taṣnīfine P2
4 Tembellikle kimse muradına eremez. Bedenin sıkıntı çekmesi ile gönül rahatı artar. Büyük zahmetten korkmak gerekir. Çünkü büyük hazine onun altındadır.
5 Nevvera'llāhu merḳadehu. T | -R, -P2

ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ṣalāḥüddīn Mūsā ibn Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn-i Ḥüseynī[1]

Evḳāt-ı şeref-ġāyātını ʿilm ü ʿibādete ve ders ü ifādeye ṣarf idüp maṭāriḥ-i mesāriḥ-i ʿilmiyye vü ʿameliyyeye ẓafer buldı. Devḥa-i ʿilm ü ʿamelden berūmend oldı. Menāṣıb-ı sāmiyeden evvelā Maḥmūd Paşa Medresesi'ne baʿdehu Ṣaḥn Medreseleri'nüñ birisine müderris olup beẕl-i eştāt-ı esbāb-ı ifāde vü ifāża ider-iken maʿzūl olup altmış aḳçe vaẓīfe-i naẓīfeyle teḳāʿüd eyledi. Zamān-ı ʿazlinde ʿalā'ıḳ-ı ḥalā'ıḳdan münʿazil ve ʿavā'ıḳ-ı **[T 344a]** ḫalā'ıḳdan münḳaṭıʿ, müteverriʿ u müteşerriʿ kimesneydi. Mesken-i me'lūfında ʿibādete meşġūl olup kendüyi ziyāret içün gelen kimesneler-ile dünyā kelāmını söyleşmez-idi. Ṣandūḳ-ı dehān-ı gevher-bārını açmayup ferd-i āferīdeyle dilleşmez-idi.

Beyt:[2] ز گوهر سفتن استادان هراسند
که قیمت‌مندی گوهر شناسند[3]

Ve daḫi ehl ü ʿıyālden mücerred olup ancaḳ kendünüñ ḫıdmetiyçün maḥāriminden bir ʿacūze **[P2 54b]** ʿavret iḫtiyār eylemiş-idi.

Beyt: گر صفایی بایدت تجرید شو
گر خبرداری ز اهل دید شو[4]

Ol merd-i pāk-bāzuñ ẓāhiri ve bāṭını ṭahāret-i kāmile ile ṭāhir olup derūnı ḫabā'iṣ-i ḫabeṣ ü günāhdan pāk olduġı gibi ẓāhir-i zāhiri daḫi ﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾[5] muḳteżāsınca iḫtimāl-i televvüṣden pāk idi.

Şiʿr:[6] جامه‌ات ناپاك كردن كی خطاست
از تلوّث دامن از چینی رواست

پیش مردم پاك باش و حق شناس
نیست در تن بهتر ز تقوی لباس[7]

1 ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ṣalāḥüddīn Mūsā ibn Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn-i Ḥüseynī R, P2 | Mevlānā Ṣalāḥüddīn Mūsā bin Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn-i Ḥüseynī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

2 Beyt R, P2 | -T

3 Üstatlar inciyi delme hususunda korkarlar. Çünkü kıymetli olanı sarraf bilir. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 100.

4 Eğer sana safâ-yı derûn lazım ise yalnız ol! Eğer ilmin var ise basiret ehlinden ol! Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pendnâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 44.

5 "Elbiseni tertemiz tut." Müddessir (74), 4.

6 Şiʿr R, P2 | Başlık noksan. -T

7 Elbiseni kirletmen büyük hatadır. Eteği kirletmek Çinliye revâdır. Halkın yanında hakşinas ve temiz ol! Bedene takvadan daha iyi bir elbise yoktur.

Lākin ābdestde vesvesesi olup aʿżāsına mā-yı müstaʿmel ittiṣāli iḥtimālinden ḫavf itmegin tekṣīr-i taṭhīr içün mā-yı keṣīr istiʿmāl ider-idi. Mūmā ileyhüñ ābdest alduġını görenlerden bir kimesne rivāyet eyledi ki "Eyyām-ı şitāda bir gün ābdest almaġa meşġūl olup vesvesesinden yalñız zirāʿeynine yigirmi ḳoġa ṣu döküp itmām-ı vużū' eyledükden ṣoñra arḳasında olan ṣiyābını ḳurutmaġa varup dāmānı yanmaġa başladı. Merḥūm-ı merḳūm cümle-i evḳātda ġaflet üzre olup bu maḳūle ḥālete ṣuʿūrı olmaduġından **[R 266b]** ve ḫıdmetinde olan ʿacūze yanında bile bulınmaduġından gitdüginçe āteş yuḳaruya çıḳup ol şemʿ-i cemʿ-i fażīletüñ cism-i şerīfi ser-tā-pā yanup āteş-i[1] mevtle penbe-i bünyesi nār u nūr oldı." **[P2 55a]**

Şiʿr: این چه سوز است که از او جان و جهان می‌سوزد
از فراق تو دل پیر و جوان می‌سوزد

شرح این غم چه نویسم که قلم می‌شکند
وصف این حال چه گویم که زبان می‌سوزد[2]

Ṣiḳāt-ı kifātdan menḳūldür ki Mevlānā Mūsā Çelebi merkez-i dā'ire-i salṭanat olan maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Paşa Medresesi'nde bir gün dersḫānede **[T 344b]** ders ü ifādeye meşġūl iken mü'eẕẕin eẕāna bed' idüp "Allāhu Ekber" didükde mevlānā-yı mūmā ileyh "teʿālā ve teḳkaddes" diyüp "Bu lafẓ-ı şerīfi mü'eẕẕinden muḳaddem melā'ikeden istimāʿ itmiş-idüm." didi.

Beyt: دی خبر دادی به فکر روشن و رای منیر
هرچه فردا منتقش گردی به الواح ضمیر[3]

"Bu kelāmuñ kendüden ṣudūr itdügine nādim olup bu sırr-ı mektūm ve rāz-ı mermūzı ifşā eylemek münāsib degül-idi." diyü te'essüf ü telehhüf eyleyüp elleriyle dizlerine urdı. Engüşt-i nedāmeti dendān-ı maʿẕeretle ışırdı ṭurdı. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[4]

1 āteş-i R, T | -P2

2 Bu nasıl bir yanmadır ki canı da cihanı da yakıyor. Senin ayrılığından dolayı genç, yaşlı (herkesin) gönlü yanmada! Bu derdi nasıl anlatıp yazayım? Çünkü kalemim (bile) kırılıyor. Bu durumu nasıl tasvir edebilirim ki dilim de yanıyor. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Ravzatu'ş-Şühedâ*, haz. Hasan-ı Zülfikârî, Ali Tesnîmî, Sabâ Vâsıfî, Tahrân: İntişârât-ı Muʿîn, 1390, s. 272.

3 Gönül levhalarına yarın nakşolacak şeyleri parlak ve nurlu fikrinle dün haber verdin.

4 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn ʿAcemī[1]

Mevlānā Gūrānī'nüñ telāmiẕesindendür. Pāye-i medāric-i istiḥsāl-i ʿilmden aḳṣā-yı meʿāric-i ifāżeye ʿurūc eyledükde medāris-i sāmiyeden baʿżı medreseye müderris oldı. Müstenṣiḳān-ı revā'iḥ-i fevā'iḥ-i fünūna micmere-i muʿaṭṭara-i ḳuvvet-i fikriyyesinden sipend-i ifādeyi tebḫīr itdügi ṣadedde Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ **[P2 55b]** birisinde seccāde-i tedrīs ü ifādeye cülūs eyledi. Baʿdehu iʿlā-yı aʿlām-ı şerʿ-i mübīn ü icrā-yı aḥkām-ı dīn-i metīn itmek-içün maḥrūsa-i Edirne'de ḳāḍī olup tenfīẕ-i umūr-ı meşrūʿa ider-iken vefāt eyledi. Ḳabr-i şerīfi maḥrūsa-i Edirne'de Ḳāsım Paşa Cāmiʿi'nde Ḳāḍī-ʿasker Mīrim Çelebi'nüñ[2] mezārı yanındadur.

Beyt: اگر به دانش و تدبیر دفع گشتی مرگ
به خاك میر و گدا هر دو کی شدی همبر[3]

İʿlā-yı ḥaḳ ve imḥā-yı bāṭıl itmekde müteṣallib ü mutaʿaṣṣıb olup ḳıblenümā-yı ḳalb-i ṣulbi semt-i ḥaḳdan ʿudūl eylemez-idi. Ẕāt-ı sāmī-simātı aḫlāḳ-ı ṣāliḥa-i ṣuleḥāyla müteḥallī olup müteṭavviʿ u müteberriʿ ve müteverriʿ u müteşerriʿ kimesne idi. **[R 267a]**

Şiʿr: در ورع ثابت قدم باش ای پسر
گر همی‌خواهی که گردی معتبر

خانهٔ دین گردد آباد از ورع
لیك می‌گردد خرابی از طمع[4]

Nıḥrīr-i muḥarrirüñ taḥrīri şāhidān-ı raʿnā-āsā dil-firīb ve ḥüsn ü taḳrīr-i dil-peẕīri **[T 345a]** fātiḥa-i ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi vāżıḥ u rūşen idi.

Şiʿr: پیش لطف سخنش گِرد رخ آب ز شرم
عرقی است آن که نهادند برو نام حباب[5]

Māṣıṭa-i kilk-i seḥḥārdan ẓuhūr eyleyen ḫaṭṭ-ı müşkīni ḫaṭṭ ü ḫāl-i şāhidān-miṣāl ʿunvān-ı dīvān-ı melāḥet ve maḳṭaʿ-ı mecmūʿa-i leṭāfetdür.

---

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn ʿAcemī | Mevlānā Muḥyiddīn ʿAcemī Raḥimehu'llāh T
2 Çelebi'nüñ R, T | Çelebi P2
3 Eğer bilgi ve tedbir ile ölüm defedilebilse idi, sultan ile dilenci toprakta (birbirlerine) nasıl arkadaş olurdu?
4 Ey evlat! Eğer muteber olmak istiyorsan, veraʿda sâbit-kadem ol. Din evi veraʿ ile mamur olur. Fakat tamah ile de harap olur. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 34.
5 Yüz, sözünün letafeti karşısında utancından su kesildi. O (halkın) su kabarcığı/köpüğü dediği terdir.

Beyt:[1] سواد او مثال زلف دلدار
بیاض او نشان عارض یار

شده خط سیاه او معنبر
بیاضش همچو خور بوده منور[2]

[P2 56a] Ve netāyic-i ḫāṭır-ı ʿātırından Seyyid Şerīf'ün *Ferā'iż*'e yazduġı şerḥe ḥavāşīsi ve baʿżı maḥallerde taʿlīḳātı ve resā'ili ve Bāb-ı Şehīd'de *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'ya bir risālesi vardur.

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf ʿAcemī Raḥimehu'llāh[3]

Berdaʿa nām ḳaṣaba ḳurbında Gence nāmıyla muʿanven olan ḳaṣabadandur. Mebādī-i şürūʿda ol diyāruñ ʿulemāsından taʿallüm idüp ﴿وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ maẓmūnına māṣadaḳ olan zümreden olduḳda bilād-ı Rūm'a gelüp maḥmiyye-i Burūsa'da Mevlānā Ḫüsrev Medresesi'nde ve maḥmiyye-i İznīḳ Medresesi'nde ve daḥi merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ Amāsiyye'de ibdāʿ itdügi medresede müderris oldı. Emr-i fetvā daḥi ana tefvīż olındı. Medrese-i meẕkūrede müderris iken nüsḫa-i vücūdı mensūḫ olup ḫuṭūṭ-ı aʿmārı ṣaḥā'if-i eyyāmdan maḥkūk oldı.

Beyt:[5] بماند دُرج سیادت تهی ز گوهر فضل
بماند اوج سعادت تهی ز اختر علم[6]

Mūmā ileyh ṣāliḥ ü mütedeyyin ve taḳī vü naḳī vü müteverriʿ kimesne olup ʿilm ü ʿamel ü ʿibādeti şāmil bir fāżıl ve saʿādet-i dāreyni cāmiʿ bir nāfiʿ kimesneydi.

Beyt: جامع علم و عمل مهبط انوار صلاح
مجمع زهد و ورع کاشف اسرار اله[7]

1 Beyt R, T | -P2
2 Onun yazısı sevgilinin saçı gibidir. Onun beyazı ise yârin yanağından haber vermektedir. Siyah hattı anberlenmişken beyazı güneş gibi nurlanmıştır.
3 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf ʿAcemī Raḥimehu'llāh | Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf ʿAcemī Raḥimehu'llāh T
4 "… kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. …" Mücâdele (58), 11.
5 Beyt R, P2 | Şiʿr T
6 Efendiliğin mücevher kutusu, fazilet incisinden mahrum kaldı. Saadet burcunda (artık) ilim yıldızı kalmadı.
7 İlmi ve ameli (kendisinde) toplayan, iyilik nurlarının indiği yer. Zühd ü veraʿın birleştiği (kişi) ve İlâhî sırların kâşifi.

Müddet-i ʿömrinde ders ü ifādeye meşġūl **[P2 56b]** olup teʾlīf ü taṣnīfden daḫi ḫālī olmadı. Kendünüñ raḳam-zede-i ḳalem-i belāġat-şiyeminden Seyyid Şerīfʾüñ **[T 345b]** *Şerḥ-i Mevāḳıf*ına ḥavāşīsi ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd*e daḫi ḥavāşīsi vardur. Bu kitābı maḥżā Ḫaṭīb-zādeʾnüñ ḥavāşīsini redd içün ibdāʿ idüp reʾy-i iʿtirāżla intiḳāż-içün īcād eyledi. Ol kitāb-ı berāʿatnümūd **[R 267b]** u belāġat-şühūdda nā-maʿdūd ü nā-mahdūd rüdūd-ı ṣaḥīḥü'l-vürūd īrād eyledi ve daḫi ʿilm-i heyʾetden bir risālesi ve ādāb-ı baḥṯden bir maḳālesi vardur. Raḥimehuʾllāhu teʿālā.[1]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil, Ḥasīb ü Nesīb, Şerīf ü Laṭīf,[2] Maẓhar-ı Luṭf-ı Ḫudā-yı ʿAlīm Yaʿnī Mevlānā Seyyid İbrāhīm Raḥimehuʾllāh

Merḥūmuñ vālid-i mācidi sādāt-ı ʿAcemʾden olup evliyā-yı kerāmāt-ı seniyye vü aṣḥāb-ı ḫavārıḳ-ı ʿādāt-ı behiyye olan evliyā-yı kibār ve eʿāẓım-ı efāḫim-i ebrārdan idi. Kendü diyārından bilād-ı Rūmʾa irtiḥāl idüp Amāsiyye ḳurbında Yeñice nām ḳaryede temekkün ü tavaṭṭun eyledi.

Cümle-i kerāmātındandur ki āḫir-i ʿömrinde aʿmā olup ḳuvvet-i bāṣırası münmeḥī olduġı eyyāmda bir gün peder-i ḫuceste-manẓarı Seyyid İbrāhīm ol ser-firāzuñ yanında başın açup otururken peder[3] ḫażretleri aña ḫiṭāben "Ey nūr-ı dīde başuñı açma hava bāriddür. Nāgāh **[P2 57a]** saña żarar eyleye." didi. Bu muḳābelede Seyyid İbrāhīm vālidine suʾāl idüp "Senüñ kimseleri görecek gözlerüñ yoġ-iken beni nice gördüñ ve benüm baş açuḳ oturduġumı neden bildüñ?" diyicek ol pīr-i kerāmet-nişāb cevāb virüp "Cenāb-ı Rabbü'l-erbābʾdan senüñ yüzüñi bir naẓar görmek murād idinüp ol ḫuṣūṣda duʿā eyledüm idi."

[Mışrā]ʿ: در آن زمان نشده در ره دعا پرده[4]

feḥvāsınca ḳılduġum duʿā kerrūbiyān-ı ūlī-ecniḥa ḳanadıyla evc-i icābete ṣuʿūd idüp āmīn-i rūḥ-ı emīnle ḳarīn-i ḳabūl olmaġın ḳuvvet-i bāṣıra ʿavdet

1 Raḥimehuʾllāhu teʿālā. R, P2 | Raḥmetuʾllāhi teʿālā. T
2 Şerīf ü Laṭīf R, P2 | -T
3 peder R, T | -P2
4 O vakitler dua yolunda hiç engel yokmuş!

eyleyüp benüm ol naẓarum senüñ başın açuḳluġına müṣādif oldı. **[T 346a]** Lākin ḥālā yine kemā kāne mekfūfü'l-baṣar olup sen nūr-ı dīdemüñ cemāline naẓardan maḥcūb u maḥrūm oldum." didi.

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri Amāsiyye sancaġındayken ol ʿazīzi baba idinüp mābeynlerinde mülāzemet-i übüvvet ü[1] bünüvvet gibi ʿalāḳaları olup her zamānda duʿāsından istimdād ider-idi. Her ḳaçan ẕikr ider olsa nāmıyla ẕikr itmeyüp "baba" diyü yād ider-idi.[2]

Rivāyet olınur ki ol ʿazīz-i ʿizzet-ʿunvān Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerini eṣnā-yı muṣāḥabetde bir gün ṣayddan menʿ idüp selāṭīn-i mekremet-āyīn ḥażretlerine āşikāre "Şikāre gitmek münāsib degüldür. Ḳayd-ı ṣayd ile taḳayyüd, ṣūret-i celālde irāḳat-ı dimā ve izāḥat-ı ervāḥı mutażammındur. Bundan teḥāşī lāzım olduġı mütebeyyindür. Elbette elbette **[P2 57b]** bu kārdan ferāġat eyle!" diyü sipāriş eyledi.

Beyt: مکن صیدی که صیدی نیست کاری
اگر صیدی کنی دل صید باری[3]

[R 268a] Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri şeyḫüñ kelāmıyla ʿāmil olup birḳaç gün şikārı terk eylemiş iken yine bir gün şikāra çıḳup ṣayd-gāha revāne oldılar. Pādişāhuñ ṣaġında ve ṣolında olan ḫadem ü ḥaşem eṭrāf ü eknāfdan bī-ʿayb u bī-āhū bir gürūh-ı pür-şükūh āhūları anuñ cānibine sürdükde ve getürdükde her bir āhū "Başum cānum yoluña fedā olsun. Sana ḳurbān olayın." diyü kendüye ḳarşu geldügini gördükde,

Şiʿr: به جان مشتاق تیرش آهوی زار
به دل پیکان تیرش را خریدار

چو چشم خویش تیری گر گشادی
هزار آهو به پای او فتادی[4]

1 übüvvet ü R, T | -P2
2 Her ḳaçan ẕikr … yād ider-idi. R, T | -P2
3 Avcılık yapma çünkü avcılık iş değil! Eğer avcılık yapacaksan bari bir gönül avla!
4 İnleyen ceylan onun okuna candan müştak, okunun temrenine can u gönülden müşteridir. Kendi gözü gibi bir ok açarsa, binlerce ahu ayağına düşerdi.

pādişāh ḥażretleri bī-iḫtiyār ṣayda müteheyyī olup kemend-i dil-bende ṣayd içün tāb virüp mānend-i kemān-ı bī-gümān [1]"حاضر باش" olmış-iken ve elinde olan tīġ-i tārek-şikāf yalmanup ḫadeng-i cān-şikārı hemān atılmaġa **[T 346b]** ṭururken fi'l-ḥāl ṣayd ü şikārdan el çeküp bu sevdādan ferāġat eyledi.

Şiʿr:

ملك در كف كمان دلستانی
چو ابروی بتان آشوب جانی

زبون گشتی ز بیم جان پلنگان
دویدی هر طرف همچون دو رنگان

غزال نازنین از ناز ماندی
ز غمزهٔ چشم مستش باز ماندی

[P2 58a]

فراغت كرد لیك از صید نخجیر
مؤثر بود با شه منع آن پیر[2]

Pādişāh-ı gerdūn-penāhuñ naẓarında her bir āhū kendüyi oḳlanmış şikār bilüp naḫcīrler başını terküde bilür-iken bu varṭadan ḫalāṣ bulduġına ve kemend-i pertāba her ġazāl dil baġlayup pādişāhuñ yolına ḳurbān olmaġa cān virür iken bu ḥāletden maḥrūm olduġına ḫalḳ-ı ʿālem taʿaccüb eylediler. Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinden bu sırr-ı ʿacīb istikşāf olınduḳda cevāb virüp "Pīr ḥażretleri ırāḳdan ḳaṭīʿa-i meẕkūreden bir āhūya binüp bañā ḳarşu gelüp ʿBen seni bundan menʿ itmedüm mi? Sen niçün benüm sözümi ışġā itmedüñ?' didi. Bu ḫavf-ıla ben de tīr ü kemāndan el çeküp şikārdan fāriġ oldum." diyü ḫatm-i merām eyledi. Mevlānā Seyyid İbrāhīm peder-i necābet-siyerinüñ ḥacrında ʿafāf ü ṣalāḥla neşv ü nemā bulup sīmāsında nūr-ı ʿaḳl ve āṯār-ı rüşd ẓāhir ü bāhir olduḳda ṭaleb-i ʿilm içün maḥmiyye-i Burūsa'ya rıḥlet eyleyüp mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ vālidesi ṭarafından ceddi Şeyḫ Sinān'dan bir miḳdār zamān telemmüẕ ü taʿallüm eyledükden ṣoñra Şeyḫ Sinān meşāyiḫ-i ṣūfiyyeye **[R 268b]** mülāṣıḳ u mülāḥıḳ olup Seyyid İbrāhīm'i maḥrūsa-i Burūsa'da Cāmiʿ-i Kebīr'de yalñuz ḳodı gitdi. Seyyid İbrāhīm ḥażretleri

1 Hazır ol!

2 Padişahın elinde canlar alan bir yay ki sevgililerin kaşı gibi gönülde fırtınalar estiriyor. Can korkusundan kaplanlar perişan olurdu, iki yüzlüler gibi her tarafa koşarlardı. O nazenin ceylan naz ile durur ve onun mest gözünün bakışından yerinde sayardı. Ancak avlanmaktan vazgeçti. Çünkü o şeyhin yasaklaması padişaha tesir etti.

ḥikāyet eyledi ki "Şeyḫ Sinān bir gün beni bulup baña baʿżı veṣāyā-yı maḳbūle ile **[P2 58b]** vaṣıyyet eyledükden ṣoñra ʿEncām-ı kelāmda[1] tezkiye-i nefs ve taṣfiye-i bāṭın eyle.' diyü vaṣıyyet eyledi. İttifāḳen bir gice ʿālem-i menāmda kendümi ḳızıl minḳārlu **[T 347a]** iki yeşil ḳanādlu bir büyük murġ-ı sefīd ṣūretinde ʿarş u kürsī üzre ve sebʿ-i semāvāt üzre ṭayerān iderken gördükden ṣoñra felek-i eflākle hem-ser bir büyük şecerüñ budaḳlarından şarḳdan ġarba mümtedd olmış bir budaġuñ üstinde ḳonmış gördüm. Bu vāḳıʿayı şeyḫ ḥażretlerine[2] taḳrīr eyledügümde taʿbīr itmeyüp ancaḳ "meşāġil-i rūḥāniyyeye iştiġāle müdāvemet eyle." diyü buyurdılar. Baʿde zamānin girü ʿālem-i vāḳıʿada yuları yirde sürinür ḫamr yüklü bir merkebe binüp elümde ṭanbūr ve ardumca bir melīḥü'l-vech emred oġlan gelür gördüm. Bu vāḳıʿa-i vāḳıʿadan maḥzūn ü maḥnūn olup ġāyetle mużṭaribü'l-ḥāl ve müteşettitü'l-bāl oldum. Emed-i medīdden ṣoñra şeyḫ ḥażretleriyle mülāḳī olup vech-i meşrūḥ üzre vāḳıʿayı taʿbīr ü taḳrīr eyledügümde "Bu vāḳıʿa evvel görilen vāḳıʿadan eyüdür. Zīrā ḫamr, ṣūret-i ceẕbedür ve ol oġlan[3] rūḥdur ve ol ṭanbūr ʿālem-i ḳudse inciẕābuñ ṣūretidür. Lākin zimām-ı ḥimār elüñde olmaduġı senüñ hīç bir kimseye ittibāʿ u iḳtidā itmedügüñdür." didi. Fi'l-vāḳiʿ Şeyḫ Sinān'uñ çeşm-i derūn-ı cihān-bīn ü dīde-i ʿayne'l-yaḳīnine bādī vü sāniḥ olan nesne didügi gibi olup inşā eyledügi ḫaber vāḳiʿ-i ḥāle muṭābıḳ ve muḳteżā-yı maḳāma muvāfıḳ oldı.

Beyt: رای غرّای تو بودست موافق به قضا
حکم افکار تو بودست مطابق به قدر[4]

[P2 59a] Baʿdehu Seyyid İbrāhīm Efendi ʿulūm-ı ʿāliyeye meşġūl olup Mevlānā Samsunī Ḥasan Efendi'nüñ ḫıdmetlerinde fuṣūṣ-ı cevāhir-i ʿulūmı zīr-i nigīn-i żabṭına alup zīver-i feżā'il ile engüşt-nümā olduḳdan ṣoñra Seyyid İbrāhīm'üñ tedrīs[5] ü ifādeye istiḥḳāḳı beyyin ve ehliyyeti müteʿayyin olduḳda aña cāh-ı tedrīs sevḳ olındı. Lākin ḳabūl itmeyüp Mevlānā Ḫʿāce-zāde maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīlıġından maʿzūl olup İznīḳ Medresesi'ne **[T 347b]** müderris olduḳda müddet-i keşīre aña ḫıdmet eyledi.

1 Encām-ı kelāmda R, T | Encāmda P2
2 şarḳdan ġarba mümtedd … vāḳıʿayı şeyḫ ḥażretlerine R, T | -P2
3 eyledügümde … ve ol oġlan R, T | -P2
4 Senin parlak görüşün kazâya muvafık oldu. Fikirlerinin hükmü kadere mutabık oldu.
5 Tedrīs R, T | -P2

Şiʿr: در پناه همّت صاحب دلان
راه جوید هر که هست از عاقلان

گر تو در گلشن در آیی گل بری
سوی بستان بگذری سنبل چری[1]

[R 269a] Ol ʿaṣruñ vüzerāsından Ḳaramanī Meḥmed Paşa'nuñ iltimāsıyla kendünüñ oġlına bir miḳdār rūzgār taʿlīm eyledükden ṣoñra merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretlerinüñ ḥayātlarında oġlınuñ oġlı Sulṭān Ḳorḳud'a ḫᵛāce oldı. Baʿdehu Merzifon Medresesi'ne ve Ḳaraḥiṣār Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne yevmī seksen akçe vaẓīfe ile müderris oldı. Emr-i dersden ġayrı emr-i fetvā daḫi aña tefvīż olınup ol diyārda ḫıdemāt-ı ders ü fetvāyı edā ider-iken ikisinden daḫi ferāġat eyledi. **[P2 59b]** Merḥūm Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd evāḫir-i salṭanatında iki yüz akçe vaẓīfe-i naẓīfe taʿyīn eyleyüp biñ dürlü riʿāyetler eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri çār-bāliş-i salṭanatında ve mesānid-i ḫilāfetde cülūs eyleyicek Ebī Eyyūb Enṣārī (ʿaleyhi raḥmetü'l-Bārī) ḥażretlerinüñ mezārınuñ civārında bir ḫāne alıvirdi. Bu ṭarīḳla ol fāżıluñ göñline girdi. Mevlānā İbrāhīm ol maṭāf-ı enām ve maḳām-ı şeref-muḳāmuñ şeref-i civārī vāsıṭasıyla milket-i beḳāya vāṣıl u nā'il olıncaya degin ol evde temekkün eyledi. Kendüden ṣoñra anı Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne müderris olanlara vaḳf eyledi. El-ān daḫi vaḳfdur.

Mıṣraʿ: من يفعل الخير لم يَعْدَم جَوازِيَه[2]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz beş senesinde müddet-i ʿömri ṭoḳsandan mütecāviz olduḳda **[T 348a]** raḫt u buḫtını mavṭın-ı me'lūf-ı fenādan dārü'l-beḳāya naḳl eyledi.

Mūmā ileyh müddet-i ʿömrinde te'ehhül itmeyüp ḳuyūdāt-ı evlāddan āzāde ve ʿalā'iḳ-ı ehl ü ʿıyālden mücerred idi. Zen ü ferzend ve ḫᵛīş ü peyvendle ʿalāḳa itmeyüp semt-i tecrīdde nevʿ-i müfred idi. Nefs-i bed-kirdārını

1 Akıllı olan kişi, ehl-i dilin himmetine sığınmaya yol arar. Sen gül bahçesine girersen gül toplarsın, bostana uğrarsan sünbül derersin. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 313.

2 Hayır yapan mükâfatsız kalmaz. Hutay'e, *Dîvânu'l-Hutay'e bi-Rivâyeti ve Şerhi İbni's-Sikkît*, haz. Müfîd Muhammed Kamîha, Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1993, s. 120.

imâtet idüp ḳuvvet-i şehevât-ı nefsâniyyeyi şemʿ-i küşte gibi mürde ve şükūfe-i bāġ-ı şehveti pejmürde eyledi. **[P2 60a]**

Şiʿr: اصل تجریدت وداع شهوت است
بلکه کلّی انقطاع شهوت است

[R 269b] گر دهی یکباره شهوت را طلاق
آن زمان گردی تو در تفرید طاق[1]

Mervīdür ki Seyyid İbrāhīm'üñ vālid-i ʿazīzi kendünüñ tevābiʿinüñ ibrāmıyla bir ṣālih kimesnenüñ ḳızını aña tezvīc itmege ḳaṣd idüp ḥuṣūl-i merām içün ibrām eyledükde Seyyid İbrāhīm pederinüñ ḫāṭır-ı ʿāṭırını riʿāyet-içün rāżī olmış-iken nāgāh ol pīr-i ʿazīz bu maṣlaḥatdan ferāġat eyledi. Mūmā ileyh bu sırruñ aṣlından suʾāl olınup istikşāf-ı ḥāl olınduḳda cevāb virüp "Vāḳıʿamda Cenāb-ı Risālet-meʾāb-ı nübüvvet-niṣāb Resūlullāh (ṣallaʾllāhu ʿaleyhi ve sellem) ḥażretlerini gördüm. Bańa ḫiṭāb idüp 'Haḳḳ (celle ve ʿalā) sańa Seyyid İbrāhīm gibi oġul virmiş-iken bunuñla ḳanāʿat itmeyüp anuñ evlādın daḫi görmek mi istersin he mi?' diyü buyurdılar. Anuñ-içün ferāġat eyledüm" didi. Sālifü'ẕ-ẕikr Seyyid İbrāhīm ḫalḳla ittiṣālden münḳaṭıʿ olup ʿilm ü ʿibādete bī-ġışş ü ġıll müştaġıl idi. Şān-ı mekremet-nişānında ṣalāḥ ü ʿiffet ve taḳvā vü diyānet nihāyetde olup zāhid ü ʿābid, müteverriʿ u müteşerriʿ, ḥasīb ü nesīb ve edīb ü erīb idi. Rūz-ı evvelde iksīr-i saʿādet-i ezeliyyeye mālik olmaġın anuñ yanında sīm ü zer ve ẕeheb ü meder berāber olup **[P2 60b]** cevāhir-i girān-māye ile şebeh ü pīlever hemser idi. **[T 348b]** İbtiġā-yı müberrāt-ı meserrāt-āyāt-içün ikṣār-ı ṣadaḳāt idüp eli açıḳlıġından dest-res bulduġı māl ü menāli elden çıḳarur-idi.

Ḳıṭʿa: يقولون أَبقِ المالَ وأَجمَعه مُمسِكاً
فعزُّ الفتى في أن يَجِم ثراه

فقُلتُ كِلا لا محالةَ هالك
فاهونُ عندي مِن فنائي فناؤه[2]

1 Senin tecridinin esası şehvete elveda demektir. Belki şehvetten tamamen vazgeçmektir. Eğer bir defa şehveti boşarsan o vakit tefridde yegâne olursun. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 44.

2 İnsanlar bana mal bırak ve cimrice mal topla diyorlar. Mertliğin izzeti zenginlik biriktirmektir. Onlara dedim ki muhakkak ikimiz de yok olacağız. (Hâl böyle iken) benim nezdimde onun yok olması benim

Fātiḥa-i aʿmārından ḫātimesine degin mużṭaciʿ olmayup celevāt u ḫalevātında dizi üzre oturur-idi. Müddet-i ʿömrinde pister-i rāḥatda ḥużūra varmaḳ müyesser olmayup her zamānda oturur-iken uyur-idi.

Şiʿr:

بگشا دیده که هشیاری بِه
از همه دولت بیداری بِه

وصف خود کرد خداوند بیان
گفت «لا تأخذه» در قرآن

نوم چون همنفس موت آمد
بانگ النوم اخ الموت آمد

شرم بادت همه شب در همه حین
دوست بیدار و تو در خواب چنین[1]

Kendünüñ ḫuddām u memāl[ī]kine şöyle eyle diyü emr itmeyüp emr-i maʿrūf ve nehy-i münkerden ġayrı yerde emr ü nehy itmez-idi. **[R 270a]** Meṣelā meşrebesini ḫālī vü fāriġ bulsa "Bunı ṭoldur!" dimeyüp "Bunı yapan kimesne ṣu ḳoymaġ-içün yapmışdur." diyü edā-yı merām ve taʿbīr-i kelām ider-idi. Meẕkūr-ı mebrūr ṭavīlü'l-ḳāme ve kebīrü'l-liḥye ve ḥüsnü'ş-şeybe kimesne idi. Envār-ı ʿilm ü ʿibādet ve eşiʿʿa-i şeref-i **[P2 61a]** siyādet, rūy-i pak ve vech-i tābnākinde ke-żav'i'n-nehār tābdār ü āşikār idi.

[Mıṣra]ʿ: به طلعت بر او فروخته آفتابی[2]

Ḥīn-i muḥāverede nevādir ṣādır olup ḳavlen ve fiʿlen ṣaġīri kebīr-ile berāber tebcīl ü tevḳīr ider-idi. Evḳāt-ı ḫamseyi cemāʿatle edā idüp imātet-i nefs içün ʿışā'eynüñ mābeynini mescidde iḥyā ider-idi. Evliyāu'llāhdan emr-i iḥyāda ʿĪsī-nefesler ṭarīḳına gider-idi. Ẕikr olınan celā'il-i feżā'ilden ġayrı ḥüsn-i ḫaṭṭda yed-i beyżā ṣāḥibi **[T 349a]** olup kütüb-i mütedāvileden ʿāmme-i muḫtaṣarāt u muṭavvelātı ve kāffe-i muʿteberātı kendü ḫaṭṭ-ı şerīfiyle yazmış-idi.

---

yok olmamdan daha iyidir. Tuğrâ'î, *Dîvânu't-Tuğrâ'î*, haz. Ali Cevâd et-Tâhir-Yahyâ el-Cebûrî, Katar: Matâbiʿü'd-Devhati'l-Hadîse, 1986, s. 42-43.

1 Aç gözünü çünkü ayıklık iyidir. Tüm ikbal ve talihlerden daha iyi olan şey uyanık olmaktır. Allah kendi vasfını Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle beyan etmiş: "Ne uykusu gelir ne de uyur." Çünkü uyku ölümün arkadaşıdır. (Nitekim) 'Uyku ölümün kardeşidir.' sedası geldi. Utanmalısın, çünkü bütün gece boyunca sevgili uyanık iken sen böyle uykuda idin.

2 Yüzünde bir güneş parlamış.

Beyt: زُحل شاگرد او در نکته‌دانی
عطارد چاکرش در خامه‌رانی[1]

Āḫir-i ʿömrinde müddet-i keşīre nūr-ı baṣar cevher-i bāṣırasından ʿaraż-ı mufārıḳ gibi müfāraḳat eyleyüp aʿmā olmış-iken keḥḥāl-i ʿināyet-i Yezdānī ve kuḥl-ı cilā-yı tevfīḳ-ı Rabbānī iʿānetiyle ʿilāc olınup bir gözi açılup maḥsūsāt-ı dünyeviyyeden göz yumıncaya degin ol açılan göziyle ḳanāʿat eyledi. Maṭāmiʿ-i maṭāmiḥ-i ḥissiyyeye artuḳ iki göz-ile baḳmayup min baʿd dünyāya çeşm-i raġbetle naẓar eylemedi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* naḳl eyledi ki "Seyyid İbrāhīm ḥażretlerinüñ maraż-ı mevtinde iḫtiżāra ḳarīb olduġı eyyāmda bir gün nevāziş-i ḫāṭır-içün **[P2 61b]** ʿıyādete varduġumda ol kişi gözini açup "Haḳḳ (celle ve ʿalā) kerīm ü laṭīfdür. Anuñ ḥadd ü ʿadd ve ṭaʿrīf ü tavṣīfden bīrūn kerem ü luṭfını müşāhede eyledüm." diyü buyurduḳdan ṣoñra kendü nefsine meşġūl oldı. Ben daḫi duʿā idüp vedāʿ eyledüm. Merḥūm daḫi ol gice vefāt eyleyüp Ebī Eyyūb Enṣārī'nüñ Cāmiʿi ḳurbında defn olındı."

Mıṣraʿ: دری بگشای بر وی از بهشتش[2]

Mervīdür ki zamānesinde olan ṭalebeden baʿżısı ġā'ibāne kendüye iṭāle-i lisān idüp kemān-ı ṭaʿneden söz atar-idi. **[R 270b]** Bu maʿnā Seyyid İbrāhīm'üñ ḥużūr-ı pür-ḥubūrında bi'd-defaʿāt ẕikr olınmış-iken hīçbir defʿada iẓhār-ı teʾeṣṣür itmeyüp cümlesinde sükūt eylediler-idi.

Beyt: تو بد کنندهٔ خود را به روزگار سپار
که روزگار تو را چاکری است کینه‌گذار[3]

Bir gün yine ol ṣaḥṣ-ı bed-sigālden baʿżı kelimāt-ı müstevcibü't-tenekkür naḳl u teẕekkür olınup "Sizüñ haḳḳıñuzda şöyle didi." dinildükde evvelden naḫl-i cerāḥat **[T 349b]** zemīn-i derūnında rāsiḫ olmaġın bī-iḫtiyar ol defʿada iẓhār-ı infiʿāl idüp "'Aceb lisānı ḥareket ider mi ola?" diyü buyurdılar. Bu ʿibāretle[4] "Berg-i zebān-ı tāzesi pejmürde olup dili ḳurısın."

1 Nüktedanlıkta Zuhal yıldızı onun talebesidir. Yazmada ise Utârid yıldızı onun kölesidir. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 310.

2 Cennetinden ona bir kapı aç.

3 Sana kötülük edeni sen feleğe havale et. Çünkü felek senin kindar bir kölendir.

4 buyurdılar. Bu ʿibāretle R, P2 | buyurdıḳlarında T

diyü göñülden bed duʿā eyledüklerini ḫalḳa ṭuyurdılar. Ol şaḫṣuñ rişte-i zebānına ol gice ʿuḳde-i iʿtiḳāl ʿārıż olup **[P2 62a]** ölinceye degin münḥall olmadı. Kilīd-i zebān-ı ziyān-kārı ucından bāb-ı dehānı bağlu ḳalup min baʿd bu ʿıḳālden ḫalāṣ bulmadı.

Beyt:[1] لب او بسته شد مانند پسته
گره منحل نشد هیچ اندر زبانش[2]

Revvaḥa'llāhu teʿālā rūḥahu ve nevvere meżcaʿahu.[3]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Amāsiyyelü ʿAlī Raḥimehu'llāh[4]

[**Derkenār:**][5] Mervīdür ki babasınuñ adı Şeyḫ Aḥmed'dür. Ḥācī Bayrām Sulṭān'uñ ḫulefāsındandur.

Amāsiyye nevāḥīsinde Çorum nām ḳaṣabadandur. Nev-bāve-i bākūre-i çemen-i ser-firāzī yaʿnī merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri[6] Amāsiyye sancaġındayken ol muḳtedā-yı enāmı imām idinüp ṣalavāt-ı mefrūżede añа iḳtidā eyledi. Bu ṣadedde merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretlerinüñ cenāb-ı vālālarına şefāʿat idüp hezār tażarruʿ u niyāz-ile Gümüş nām ḳaṣabada olan medresei[7] añа alıvirdi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri müttekā-yı vālā-yı salṭanata ittikā eyledükde Engüri ḳāḍīlıġını virüp anda olan Aḳ Medrese'yi añа żamīme eyledükden ṣoñra maḥmiyye-i Burūsa'nuñ ḳāḍīlıġını iḥsān eyledi. Ol fāżıl-ı āzāde bu manṣıb-ı vālāda şerʿ-i şerīfi icrāda olup rūz u şeb tanẓīm-i menāẓım-ı dīn-i ezher ider-iken pādişāh ḥażretleri maḥrūsa-i Mışr sulṭānı Sulṭān Ḳayıtbay-ı saʿādet-pīrāyla kendülerüñ mābeynlerini ışlāḥ içün anı risālet **[P2 62b]** ṭarīḳıyla Mışr ṣavbına irsāl eyledi.

Şiʿr: فرستاده باید که دانا بود
به گفتن دلیر و توانا بود

1 Beyt R, P2 | Mışrāʿ T
2 Dudakları fıstık gibi kapalı kaldı. Dilindeki düğüm hiçbir zaman çözülmedi.
3 Revvaḥa'llāhu teʿālā rūḥahu ve nevvere meżcaʿahu R, T | Revvaḥa'llāhu teʿālā rūḥahu P2
4 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Amāsiyyelü ʿAlī Raḥimehu'llāh R | Mevlānā Amāsiyyelü ʿAlī Raḥimehu'llāh T, ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl Amāsiyyelü ʿAlī Raḥimehu'llāh P2
5 [Derkenār:] R | -T, -P2
6 merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri R, P2 | Ḥażret-i Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī T
7 medresei R, P2 | medreseyi T

[R 271a] از او هرچه پرسند گوید جواب
به نوعی که باشد طریق صواب

[T 350a] سخن‌های خوش آشکارا کند
بدانسان که مجلس تقاضا کند[1]

Mevlânâ-yı mümâ ileyh bu iki pâdişâh-ı fermân-fermâyuñ[2] mizâcları-na göre ḥakîmâne şerbet bağlayup kelimât-ı âbdâr-ı ḥikmet-şi'ârla def'-i fesâd ve taṣḥîḥ-i mâbeyn eyledükden ṣoñra dârü's-salṭanatı's-seniyye ya'nî maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye maḳżıyyü'l-murâd u marżiyyü'l-fu'âd 'avdet eyledi. Ba'dehu gerd-i küdürât-ı seferden çihre-i aḥvâli şüste olduḳda sekiz yüz ṭoḳsan yedi senesinde Anaṭolı ḳâḍî-'askerligini ṣadaḳa idüp niẓâm-ı mehâmm-ı enâmı re'y-i ṣavâb-nümây u işâbet-pîrâyına rabṭ eylemiş-iken ṭoḳuz yüz yedi senesinde 'azl eyleyüp yevmî yüz aḳçe vaẓîfe ta'yîn eyledi. Bu ḥâletde oğlı Sulṭân Ḳorḳud ile kendülerüñ ortalarını taṣḥîḥ ü ıṣlâḥ içün irsâl idüp emr-i risâleti aña sipariş eyledi. Ol fâżıl-ı fażîlet-rütbet itmâm-ı ḫıdmet idüp maḳarrına 'avdet eyledükde a'mâ olup merdüm-i dîde-i cihân-dîdesi verâ-yı perde-i 'amâda mestûr oldı. Semûm-ı 'amâyla şükûfe-i bâṣırası ṣoldı. Rivâyet olınur ki mevlânâ-yı müşârün ileyh ḫuṣûṣ-ı **[P2 63a]** risâletde Sulṭân Ḳorḳud ḥażretlerinüñ kelâm-ı metînini kendüleri taḥḳîḳ it-dügi nüsḫaya muvâfıḳ naḳl itmeyüp anuñ kelâmına kendüden ḥavâşî ilḥâḳ itmegin Sulṭân Ḳorḳud anuñ ṣafḥa-i celiyye-i baṣarınuñ midâd-ı 'amâyla tesvîd olınmasına du'â itmiş-idi. Bu du'â[3] "سمع الله لمن دعا" dâ'iyesince icâbete ḳarîn olup ol fâżıl a'mâ olduğından ṣoñra ṭoḳuz yüz yigirmi yedi senesinde vefât eyledi. Mümâ ileyh ṭalîḳü'l-lisân, ceriyyü'l-cenân, muḥibb-i ḫayrât u ṭâlib-i meberrât idi. Raḥimehu'llâh.[4]

1 Elçi, bilgili olmalıdır. Konuşma esnasında cesur ve muktedir olmalıdır. Ondan bir şey sorulduğunda doğru olmak kaydıyla cevap verir. Söylediği güzel sözler ile meclislerin aranılan (kişisi) olur.
2 fermân-fermâyuñ R, T | fermânuñ P2
3 Allah kendisine dua edeni işitir.
4 Raḥimehu'llâh R, T | Raḥmetu'llâhi 'aleyh T, Raḥimehu'llâhu te'âlâ P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd bin Şeyḫ Muḥammed[1]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerinüñ **[T 350b]** ḫᵛācesi Muʿarrif-zāde'nüñ terbiyetiyle zamān-ı salṭanatlarında İmām ʿAlī'den ṣoñra imām olmış-iken maḥrūsa-i Burūsa'da on yıldan ziyāde Ḳāḍī olup himem-i vālā-şiyemi faṣl-ı haḳḳ u bāṭıla **[R 271b]** maṣrūf oldı. Baʿdehu merḳūm-ı merḥūm, pādişāh-ı būm-ı Rūm zamānında ṭoḳuz yüz on bir senesinde Anaṭolı vilāyetine ḳāḍī-ʿasker olmış-iken maʿzūl olup yevmī yüz aḳçe ʿulūfe taʿyīn olınduḳdan ṣoñra zamān-ı yesīrde vefāt eyledi. Ol fāżıl-ı vālā-māye ferīḳ-ı saʿādet-refīḳ-ı ʿulemāya ve fırḳa-i ṣuleḥā-yı ṣalāḥ**[P2 63b]**-intimāya maḥabbet üzre olup kerem-i nefsle maʿrūf aḫlāḳ-ı zekiyyeyle müteḫallıḳ u mevṣūf bir fāżıl-ı maʿālī-maḥfūf idi. Elsine-i nāsda tedāvül eyleyen *Muḥammediyye* nām kitāba naẓīre-i Türkī bir kitāb tanẓīm idüp *Maḥmūdiyye* diyü tesmiye eyledi. Lākin fāżıl-ı merḳūmuñ naẓmı süst olup mertebesi[2] rütbe-i ḳabūlden sāḳıṭ olmaġın beyne'l-ḥalāyıḳ, raġbete lāyıḳ olmadı. Ṣaḥā'if-i defātir-i mecmūʿa-i ḫavāṭır anuñla ṭolmadı. Her bir kelām-ı manẓūmınuñ ṣadr u ʿarūżı viṣāḥ-ı ḥaṣv ve ziḥāf-ı ʿaybdan sālim olmayup mīzān-ı iʿtibārda terāzūdan aġmaduġı muḳarrer olmaġın ḫarīdārān-ı beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i maṣnūʿa anı alup ṣatmadı ve sā'ir-i ḫᵛācegān-ı bāzār-ı naẓmuñ cevāhir-i girān-māye-i manẓūmesine ol şebeh-i kem-ʿayārı ḳatmadı.

Şiʿr:[3]

لفظها جمله نا مناسب هم
معنیَش نی دگر بود بهم

گفتن نظمکی چنان بحرج
رویش نا روا ردیفش کج

حضرت از ژاژخایئ خود شاد
وز دم سرد خویش رفته به باد

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd bin Şeyḫ Muḥammed | Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd bin Şeyḫ Muḥammed Raḥimehu'llāh T

2 mertebesi R, P2 | mertebe-i T

3 Şiʿr R | Ferd T. 1, 3 ve 4. beyitler noksan. -T

نیست میلی به او ز سوء نظر
قدر و قیمت نداشت او چو گهر[1]

Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḫalīl ʿAleyhi Raḥmetü'l-Celīl[3] [Germiyānlu Ḫalīlī]

Emāṣil ü efāżıl ortasında Ḫalīlī dimekle meşhūr **[P2 64a]** u meẕkūrdur. Bu Mollā Ḫalīlī *Firāḳ-nāme* ṣāḥibi Mollā Ḫalīlī'nüñ ġayrıdur. Bu Ḫalīlī'nüñ babasınun adı Maḥmūd'dur. Aṣlı Germiyānlu'dur. Kütāhiyye'de medresesi vardur. Ammā şāʿir Ḫalīlī şarḳdan gelüp İznīḳ'de tavaṭṭun idüp anda bir zāviye binā eyledi. Hāviye-i fenādan zāviye-i beḳāya rıḥlet idinceye degin onda irşād eyledi. Evvelā baʿżı medārisde **[T 351a]** müderris olup żavʿ-ı miṣbāḥ-ı iḳbās ve ışbāḥ-ı meṣābīḥ-i ifāżasıyla tārīk-derūnān-ı peyġūle-i iktisābı vāṣıl-ı envār-ı feżā'il eyledükden ṣoñra Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris olup anda daḫi ifāde vü ifāża eyledi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri maḥmiyye-i Edirne'de binā itdügi medrese-i vālā ki gūşe-i bām-ı rifʿati ṭāḳ-ı āsmāna hem-ser ve farḳ-ı ferḳadāna berāberdür, ol fāżıl-ı ser-firāza iʿṭā eyledi.

Şiʿr: مدارس همچو گردون ارجمند است
چو حسن دلربایان دلپسند است[4]

چو کاخ آسمان فیروزه خشتی
زمین از لطف وضع او بهشتی

[R 272a] پر از نقش و نگار از فرش تا سقف
مهندس را برو فکر و نظر وقف[5]

---

1 Sözlerinin tamamı münasebetsiz ve beraber olsalar da (bu sözlerin) manası yoktur. Redifi eğri büğrü, kafiyesi bozuk böyle tatsız tutsuz bir şiircik söylemek... Üstat kendi saçmalamasından memnun, kendi soğuk nefesi ile uçup gitmiş. Kötü bakıştan dolayı ona hiç rağbet yoktur. Mücevher gibi kadir kıymet sahibi değildir.

2 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2

3 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḫalīl ʿAleyhi Raḥmetü'l-Celīl R, P2 | Mevlānā ve Evlānā Ḫalīl ʿAleyhi Raḥmetü'l-Celīl T

4 Medreseler felek gibi kıymetlidir. Sevgililerin güzelliği gibi gönle hoş gelir.

5 (Medrese) gökyüzü kasrı gibi firuze kerpiçlidir. Yeryüzü onun varlığından dolayı bir cennettir. Mimarın ilmi, nazarı ve fikri ile (medrese) zeminden tavana kadar nakış ve resimlerle doludur. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Yûsuf u Züleyhâ*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 188.

Baʿdehu maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye (ṣāneha'llāhu teʿālā ʿani'l-beliyye) ḳāḍīlıġını ve Rūmili ḳāḍī-ʿaskerligini ṣadaḳa eyledi. Ẕikr olınan cāh-ı celīlü'l-ḳadrde basṭ ü rabṭ-ı ḳavānīn-i **[P2 64b]** maʿdilet ve ḳabż u feyż-i āyīn-i ʿadālet ider-iken dest-i zamāne vedīʿa-i ḥayātına ḫıyānet eyledügi ecilden ol fāżıl-ı feżā'il-şiʿār Sulṭān Selīm-i maġfiret-medāruñ evā'il-i salṭanatında vefāt eyledi.

Beyt: روان بگذرد عمر چون باد دشت
تو غافل نشینی از آن سرگذشت[1]

Mūmā ileyh selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs ve kerīmü'l-me'āb, ʿaẓīmü'l-cenāb mütevażıʿ u müteḫaşşiʿ kimesneydi. Lākin eks̱er-i evḳātde rüʿyet-i çeşm-i reviyyet ve baṣar-ı dīde-i baṣīreti perde-i ġafletle mestūr u maḥcūb olup aġleb-i aḥvālinde maġlūb-ı iġfāl idi. Mühimmāt-ı lāzımesinde teyaḳḳuẓ u intibāh üzre olmayup ḫˇāb-ı ġaflete ibtilāsından ʿayn-ı ʿaḳl u hūş ve dīde-i idrāki bīdār ü güşāde ve esbāb-ı farḳ u temyīzi āmāde degül idi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Pīr Meḥmed Cemālī[3] [Pīr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlānā Cemālüddīn Meḥmed Aḳsarāyī] {Remzī}

Çār-yār-ı bā-ṣafādan yār-ı ṣadīḳ Ḥażret-i Ebī Bekr-i Ṣıddīḳ neslinden olup **[T 351b]** şeref-i neseb ġāyetde ve kemāl-i ḥaseb nihāyetdedür ve Şeyḫ Cemālüddīn-i Aḳsarāyī ḥażretlerinüñ aḥfādındandur. Silsile-i nesebleri Pīr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlānā Cemālüddīn Meḥmed Aḳsarāyī'dür. Merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān zamānında maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp anda temekkün ü tavaṭṭun[4] eyledi.[5]

Mebādī-i aḥvālinde ol ʿaṣrda olan ʿulemā-yı maʿālī-intimādan taʿallüm idüp taḥṣīl-i melekāt ve tekmīl-i kemālāt eyledükden ṣoñra baʿżı bilada ḳāḍī

1 Ömür, çöl rüzgarı gibi hemen geçip gider. Sen ise olan bitenden habersiz oturuyorsun!
2 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2
3 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Pīr Meḥmed Cemālī R, P2 | Mevlānā Pīr Meḥmed Cemālī Raḥimehu'llāh T
4 temekkün ü tavaṭṭun R, P2 | tavaṭṭun u temekkün T
5 Silsile-i nesebleri … temekkün ü tavaṭṭun eyledi. R, T | -P2

olup [1]"الَّذِيْنَ قَضَوْا بِالْحَقِّ وَبِهِ كَانُوْا يَعْدِلُوْنَ" feḥvāsınca iḥḳāḳ-ı ḥaḳḳ **[P2 65a]** ve maḥḳ-ı zūr itmekde kemā hüve ḥaḳḳuhu sā'ī vü muḥıḳḳ olup vebāl ü nekālden taḥarruz eyledi.

Şi'r: از عقل در زمانه چه بهتر به نزد عقل
از عدل می‌شود متمشّی علی الدّوام

هم شرع را طراوت و هم علم را کمال
هم خلق را فراغت و هم ملك را نظام[2]

Ḳuṣārā-yı meṭālib-i seniyyesi Ṣofya ve Ġalaṭa ve Silivri ḳāḍīlıḳları-na müntehī olduḳda merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretlerinüñ İstan-bul'da yapduġı 'imāret-i[3] 'āmiresine mütevellī oldı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ evāḫir-i salṭanatında ol kām-kār-ı **[R 272b]** büzürgvār defterdār olup dībāce-i rūz-nāmçe-i rıżāu'llāhda[4] müş-bet olan ḳavā'id-i mümehhede ile 'amel eyledi. ﴿فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ﴾[5] mażmūnına māṣadaḳ olmaġ-içün aḥvāl-i emvāl-i pā-dişāhīye müte'allıḳ ḍurūb-ı taḳsīmāt-ı merāsim-i lāzımeyi[6] fihrist-i ḥaḳḳ-ı ṣarīḥa göre tafṣīl ü taḳsīm idüp Ḫallāḳ-ı levḥ ü ḳalemüñ rūz-ı ḥisābda su'āl ü cevābına nāẓır idi.

Meşnevī: ای چو قلم صورت خود کرده راست
میل رقم‌های کج از تو خطاست

هیچ نکردی رقم ناصواب
یاد کنی دفتر یوم الحساب

هر که به یك حرف قلم کج نهاد
حرف وی از لوح بقا محو باد[7]

---

1 Onlar ki hak ile hükmederler ve onunla doğru hükmederler.

2 Bu devirde daima adaletle birlikte yürüyen aklın yanında akıldan daha iyi ne var? Hem şeriata tazelik hem ilme kemal hem halka rahat hem de mülke nizam verir.

3 'imāret-i R, T | -P2

4 rıżāu'llāhda R, P2 | rıżāu'llāhdan T

5 "Kimin kitabı sağından verilirse, kolay bir hesapla hesaba çekilecek." İnşikâk (84), 7-8.

6 lāzımeyi R, T | lāzıme P2

7 Ey kalem gibi kendi suretini düzeltmiş olan! Yamuk harflerin meyli senden kaynaklı bir hatadır. Eğer hesap gününü hatırlarsan hiç bir şekilde yanlış bir şey yazmazsın. Her kimin kalemi eğri büğrü bir söz yazdı ise onun bahsi bekâ levhinden silinip gitsin. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet,

Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ cülūs-ı hümāyūnlarıyla serīr-i salṭanat müktesib-i şeref ü iclāl **[T 352a]** ve müctelib-i **[P2 65b]** ʿizzet ü iḳbāl olduḳda,

Naẓm: به فرّخ‌ترین ساعت آمد به تخت
خدیو جهانگیر و فیروز بخت

بر آمد شه کامران بر سریر
چو بر آسمان آفتاب منیر[1]

Mevlānā Pīr Meḥmed'i ṣadr-ı ṣadārete terfīʿ ü taṣdīr itmiş-iken çoḳ zamān geçmedin vezīr idinüp Pīrī Paşa ʿunvānıyla muʿanven eyledi. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretlerinüñ ḳudūm-i saʿādet-rüsūmıyla ercā u enḥā-yı ʿālem, iktisāb-ı ḳadr ve tekmīl-i şān eyleyüp cümle-i ʿālemiyān ve [2]﴿يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللهِ وَفَضْلٍ﴾ beşāretiyle istibşār eyledükde,

Meṣnevī: به شوکت چو بر تخت شاهی نشست
کُلَه گوشهٔ خسروی بر شکست[3]

قضا پیش حکمش سر افکنده بود
فلك بر درِ او یکی بنده بود[4]

Pīrī Paşa ṣadr-ı vezāretde vezīr-i aʿẓam bulınup āsitāne-i saʿādet-āṣiyānı melce' ü melāẕ-ı enām-ı eyyām ve merciʿ u meʿāẕ-ı ḫavāṣṣ u ʿavām idi. Cenāb-ı felek-nişābı caʿbe-i nibāl-i istiḳāmet ü sedād ve kaʿbe-i riḥāl-i hidāyet ü reşād olup cumhūr-ı umūr-ı salṭanat aña müfevveż iken ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde Rodos Seferi'nden rücūʿ olınduḳda vezāretden ʿazl olınup Dimetoḳa nām mevziʿe ḳarīb bir gūşede teḳāʿüd eyledi. Baʿde'l-ʿazl ḫulāṣa-i evḳāt ve nuḳāve-i **[P2 66a]** sāʿātini ʿibādete müvāẓebete ṣarf eyleyüp ʿömrini zühd ü ṣalāḥ ve ʿiffet ü felāḥ ile ḫatm eyledi.

Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 531.

1 Ülkeler fetheden, bahtı açık padişah en uğurlu vakitte tahta çıktı. Gökteki parlak güneş gibi olan ve her istediğine kavuşan sultan tahta çıktı.

2 "Onlar, Allah'tan gelen nimet ve keremin sevinci içindedirler …" Âl-i İmrân (3), 171.

3 O, şevketle padişahlık makamına oturunca taç sultanlık köşesini terketti.

4 Kazâ onun hükmü yanında başı eğik (bir kimse) iken, felek onun kapısında bir köledir. Reşîdüddîn Fazlullah-ı Hemedânî, *Câmiʿü't-Tevârîh (Târîh-i Îrân u İslâm)*, c. I, haz. Muhammed Rûşen, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1392, s. 471.

Mūmā ileyh ʿāḳil ü edīb ve mehīb ü nehīb ve ḥads-i ṣāʿib ve re'y-i ṣāḳıb ṣāḥibi bir ẕekī kimesneydi. Gürūh-ı ʿulemāya **[R 273a]** ve fırḳa-i ṣuleḥāya derūn-ı dilden muḥibb olup fuḳarāya ve muḥtāclara ġāyet riʿāyet ider-idi ve bi'l-cümle anuñ zamān-ı vezāreti tevārīḫ-i eyyāmdan olup ẕāt-ı feżā'il-ṣıfāt ve melek-i melekātı berekāt-ı İlāhiyyeden bereket-i behiyye idi. Dāʿī-i duʿā-yı cezīl **[T 352b]** ve bādī-i ṣenā-yı cemīl olmaġ-içün bıḳāʿ-ı ʿālemde inşā itdügi ḥasenāt-ı ḥisān-ı ferḥat-nişān u meberrāt-ı meserrāt-feşān ṭavr-ı ġavr-ı tevaḳḳuʿ u teṭalluʿdan ziyādedür. Maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir cāmiʿ ve bir medrese ve bir zāviye ve Silivri nām ḳaṣabada bir cāmiʿ ve bir medrese ve bir ʿimāret ve bir tābḫāne binā eyledi. Miʿmar-ı ʿaḳl ve mühendis-i tedbīr anuñ cümlesinüñ esāsını gerçi ẓāhirde burc-ı meġāk-ı ḫak üzre urmışdur, ammā küngüre-i ẕirve-i ʿulyāsını ḳunne-i ḳubbe-i mīnāya irgürmişdür. Her biri reṣānet ü rezanetde tev'em-i irem-i ẕātü'l-ʿimād ve maḥrem-i ḥarem-i Sebʿ-i Şidād olup iḥkām ü istiḥkāmda ṭāḳ-ı āsmān gibi bī-miṯl ü ṭāḳdur.

Şiʿr:

بارك الله آن بنا كه بِه است
به همه پایه از بهشت برین

[P2 66b]

می‌زند نور تیشه‌اش چون صبح
خنده بر ماه و زهره و پروین

شده ایمن نهادشان چو سپهر
از خطاب خلقته من طین[1]

Bundan māʿadā mevāżiʿ-i müteʿadidede ḫayrāt u āṯārı bī-nihāyedür.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫi ḥudūdında vefāt idüp verā-yı serā-perde-i ḳurbet-i aḥadiyyetde seyr-i melekūt eyledükde Silivri nām ḳaṣabada olan cāmiʿnüñ ḥareminde defn olındı.

Beyt:

گر خرد فردوسیش خواند نباشد عیب از آن
جنّت فردوس بابی باشد از مأوای او[2]

1 Her açıdan cennetten efdal olan o yapı maşallah ne güzeldir. Sabah, keserinin nurunu vurunca Ay, Zühre ve Pervin'de (bir) tebessüm (peyda olur). 'Onu topraktan yarattın' hitabı ile tabiatları felek gibi güvendedir.

2 Eğer akıl onu firdevsî olarak isimlendirirse yanlış olmaz. Çünkü firdevs cenneti onun meskeninde bir kapıdır.

Tezyîl: Ol ḥażret-i vālā-rütbet, cevdet-i ṭabʿat u ḥiddet-i ẕihn u ġazāret-i fiṭnatla maʿrūf ü mevṣūfdur. Baḥr-ı medīd-i ṭabʿ-ı ṣafā-şiʿārından ve muḥīṭ-i kāmil-i bī-sāḥil-i dil-i deryā-bārından dürer-i ġurer-i kelimāt-ı manẓūme-i s̱üreyyā-intiẓām ilti'ām bulup cenāb-ı meʿālī-me'ābı[1] silk-i şuʿarāda münselikdür. Ṣadr-ı şerīfi esbab-ı ʿaḳl-ı vāfir ve muḥassināt-ı bedīʿiyye-i mütevāfir ile ḥālī vü mālī olup[2] ziḥāfāt-ı meḫā'il-i reẕā'il-i nefsāniyye-i insāniyye andan maḫẕūf ü maṭrūddur. Maḫlaṣ-ı şerīfi Remzī'dür. Bu maṭlaʿ u beyt anuñ kelimātındandur. **[T 353a]**

Maṭlaʿ: Şeb-i zülfinde ḳalanlar ẓulumāt-ile yürür
İrişen lebleri ābına ḥayāt-ile yürür[3]

Beyt:[4] Zāhidi ḥasret-i mey şöyle żaʿīf eyledi kim
Elde tesbīḥ ü ʿaṣāsı ṣalavāt-ile yürür[5]

[R 273b] [P2 67a] Mūmā ileyh ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz senesinde vefāt idüp Mevlānā Naẓmī bu mıṣraʿı aña tārīḫ dimişdür.

Tārīḫ: Pīrī Paşa'nuñ mekānın ʿAdn ide Ḥayy u Vedūd[6]

Raḥimehu'llāh.

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed Raḥimehu'llāh[7] [Zeyrek-zāde]

Zeyrek-zāde dimekle meşhūrdur. Peder-i necābet-eşeri vefāt eyledükde ṣaġīr ḳalmış idi. Mebādī-i taḥṣīlde Mevlānā Sinān Paşa'dan ve Mevlānā Ḫʷāce-zāde'den ve Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'den ve sā'ir-i ʿulemādan ḳırā'at eyledi. Merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretleri maḥmiyye-i Burūsa'da Vāʿiẓiyye Medresesi dimekle maʿrūf olan medreseyi Mevlānā Rüknüddīn'e virüp ol daḫi medrese-i merḳūmede ifāde üzreyken ferāġat idüp Sulṭān Medresesi

1 meʿālī-me'ābı R, P2 | meʿālī T
2 olup R, P2 | -T
3 Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 33.
4 Beyt R | -T, -P2
5 Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, s. 33.
6 Edirneli Nazmî, *Edirneli Nazmî Divanı*, haz. Dr. Sibel Üst, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 3862.
7 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed Zeyrek eş-Şehīr bi-Zeyrek-zāde T

müderrisi olan Mevlānā Dervīş Meḥmed bin Ḫızır Şāh'dan oḳımaġ-içün yine aña dānişmend olup ol medresenüñ ḥucerātından bir ḥücrede[1] sākin olur-idi. Baʿdehu ḳaṣaba-i Kütāhiyye'de Germiyān-oġlı Medresesi'ne İnegöl Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Yıldırım Sulṭān Bāyezīd merḥūmuñ medresesine ve İznīḳ Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne müderris oldı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı saʿīd Amāsiyye'de binā itdügi medresesini ve emr-i fetvāyı **[P2 67b]** ikisini aña tefvīż itmiş-iken tekrār[2] Sulṭān Medresesi'ni ve maḥrūsa-i Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ni iḥsān eyledi. Baʿdehu medāric-i celīlesi ke'n-necmi'l-lāmiʿ sāṭıʿ olan ḳażā meslegine sālik olup maḥrūsa-i Edirne ḳāḍīsı ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīsı ve Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri ve Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri olup her birisinde mütābaʿat-ı ṭarīḳat-ı Seyyidü'l-mürselīn **[T 353b]** ve intihāc-ı menāhic-i şerʿ-i mübīn idüp ḥudūdu'llāhı icrā ve menāhīyi menʿ ü defʿ eyledi.

Meşnevī:

دافع سر جمله مناه است او
تابع فرمان اله است او

بانئ مقصورهٔ عدل و قضا
حارس معمورهٔ امر خدا[3]

Ṭoḳuz yüz yigirmi bir[4] senesinde merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri ṭarafından Sulṭān Ġavrī'ye risālete varup yigirmi iki senesinde maḳarr-ı aṣīl-i salṭanata muʿāvedet eyledükde Rūmili ḳāḍī-ʿaskerliginde muḳarrer ḳılınup müddet-i keşīre ol manṣıbda aḥvāl-i ʿasākir-i manṣūre-i mebrūreyi sīret-i marżiyye üzre görivirdi.

Hicret-i Nebeviyye'den **[R 274a]** ṭoḳuz yüz yigirmi dört senesinde ʿazl olınup yevmī yüz aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe taʿyīn olmış-iken otuz aḳçe ziyāde olınup ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz senesinde vefāt eyledi.

Mıṣrāʿ:[5] منزلش باد همين دارالسّلام[6]

1 ḥucerātından bir ḥücrede R, P2 | ḥucerātında T
2 tekrār R, T | -P2
3 Dinen yasak olan her şeyi meneden odur. İlâhî emirlerin hepsine uyan odur. Adalet ve hüküm hisarını bina eden odur. Emr-i İlâhî mamûresini koruyan odur.
4 Ṭoḳuz yüz yigirmi bir R, P2 | Ṭoḳuz yüz yigirmi T
5 Mıṣrāʿ T | -R, -P2
6 Menzili şimdi cennet oldu.

Teẕyīl: Baʿżı şiḳāt-ı müteʿālliḳātından mesmūʿumdur ki Mevlānā Rüknüddīn **[P2 68a]** Edirne'ye bi'ṭ-ṭabʿ mā'il olup mizāc-ı şerīfi anuñ āb ü hevāsıyla imtizāc eylemegin kendünüñ vaẕīfesi maḥrūsa-i merḳūmede Murādiyye evḳāfından taʿlīḳ olmasını ṭaleb eyledi. Bu meʿmūl ḥuṣūle vuṣūl bulup Mevlānā Rüknüddīn ḥażretlerinüñ murādı üzre Murādiyye'den taʿyīn olınduḳdan ṣoñra nefs-i Ḳırḳkilīsā añа arpalıḳ taʿyīn olındı. Zamān-ı ʿazl ve āvān-ı teḳāʿüdde oturup Üç Şerefelü'den aşāġa Çāvuş Beg Mescidi'nüñ ardında bir mekteb-i şerīf binā eyledi. Tārīḫ-i mesṭūrda vefāt eyledükde ol mektebde defn olındı.

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳıvāmüddīn Yūsuf Raḥimehu'llāh[1] [Baġdād Ḳāḍīsı]

Baġdād Ḳāḍīsı dimekle meşhūrdur. Bilād-ı ʿAcem'den Şīrāz nām ḳaṣabadan idi. Evā'il-i aḥvālinde maḥmiyye-i Baġdād'da müddet-i keẕīre ḳāḍī olmış-iken Şāh İsmāʿīl-i Erdebīlī'nüñ bād-ı ḥareket ü ẓuhūrıyla gerd-i fitne-i ʿaẓīme-i cesīme peydā vü hüveydā olduḳda

[Mıṣra]ʿ: فتنه بر پا شده از گردش چرخ مکّار[2]

[T 354a] Mardin'e rıḥlet idüp zamān-ı keẕīr ol yirde sākin oldı. Baʿdehu diyār-ı celīlü'l-miḳdār Rūm'a irtiḥāl eyleyüp teṭallub-ı mezīd-i ʿizz ü rifʿat eyleyicek merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri anuñ ẕātına riʿāyet içün **[P2 68b]** Sulṭān Medresesi'ni baʿdehu Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisini iʿṭā eyledi. Medrese-i meẕkūrede ifāde üzre iken merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ zamān-ı salṭanatınuñ evāʿilinde medīne-i fenādan dārü's-selām-ı beḳāya intiḳāl eyledi.

Naẓm: نیاید کس در این فیروزه منظر
که ننهد مرگش آخر رخت بر در[3]

Mūmā ileyh ʿālim ü ʿāmil ve ṣāliḥ ü müteşerriʿ ve mütezehhid ü müteverriʿ ve sükūn u vaḳār ṣāḥibi bir ẕāt-ı büzürgvār-idi. Metn-i *Tecrīd*'e fevā'id-i

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳıvāmüddīn Yūsuf Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Ḳıvāmüddīn Yūsuf bin Ḥasan bin İsḥāḳ bin Aḥmed Ḥüseynī Raḥimehu'llāh T

2 Hilekâr feleğin dönüşünden fitne baş göstermiş.

3 Bu firuze renkli dünyaya hiç kimse gelmemiştir ki sonunda ölüm onu kapı dışarı etmesin. Muslihüddîn Muhammed-i Lârî, *Mir'âtu'l-Edvâr u Mirkâtu'l-Ahbâr*, c. II, haz. Seyyid Celîl Sâgarvâniyân, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1397, s. 817.

keşīreyi cāmiʿ bir şerḥ-i nāfiʿ teʾlīf ü taṣnīf eyledi ve imām-ı hümām-ı faẓīlet-fercām ʿAlī bin Ebī Ṭālib ḥażretlerinüñ *Nehc-i Belāġa*'sını şerḥ eyledi.

Ḳıṭʿa:

ينظم فى نهج البلاغة متقنا
جواهر زينها نحور الحوائك

[R 274b]

بفكرٍ لاسرار الدقائق كاشف
و ذهنٍ لاستار السرائر هاتك[1]

Ve daḫi muḳaddemāt-ı tefsīr-i pür-teysīri şāmil bir kitāb-ı müsteṭāb ve baʿżı resāʾil ü ḥavāşī daḫi taḥrīr ü tasṭīr eyledi. Lākin vefātından ṣoñra evlād-ı kibārından kimesne ḳalmamaġın cümlesi żāyiʿ oldı.

Teẕyīl: Mūmā ileyhüñ Baġdādī-zāde dimekle maʿrūf iki oġlı ḳaldı. Büyük oġlı Ḥüsāmüddīn Ḥasan naḳībü'l-eşrāf olmış-iken maʿẕūl olup Burūsa'da teḳāʿüd idüp anda vefāt eyledi ve küçek oġlı Mevlānā **[P2 69a]** Şemsüddīn Aḥmed Medīne-i Münevvere ḳāḍīsı olmış-iken maʿẕūlen anda vefāt eyledi. Mūmā ileyh Ḳāḍī Baġdādī'nüñ *Telvīḥ*'e ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ve *Tefsīr-i Ḳāḍī*'ya ḥavāşīsi vardur ve daḫi Ḳara Seydī'nüñ **[T 354b]** *Esvile*'sine vü *Ecvibe*'sine rüdūdı müştemil risālesi vardur ve daḫi ﴿يَا أَرْضُ ابْلَعِي﴾[2] āyetinüñ tefsīrinde risālesi vardur ve *Neṣāyiḥ-i Mülūk* ve *Aḥkām-ı Selāṭīn* nām iki Fārisī kitābları vardur ve ʿilm-i riyāżī ve ʿilm-i nücūma müteʿallıḳ teʾlīfātı daḫi vardur. Bu cümle ṣıḳāt-ı ʿulemādan menḳūldür. Raḥmetu'llāhi [ʿaleyh].[3]

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī[4] [İdrīs-i Bidlisī] {İdrīs}

Ümerā-yı küberā-yı ʿAcem'den baʿżısınuñ dīvānında muvaḳḳaʿ olup ol fāżıl-ı feżā'il-nişān Nişāncı ʿunvānıyla ile muʿanven idi.

Meşnevī:

به خط چون كلك بر كاغد نهادى
چو حرف كلك دستش بوسه دادى

1 *Nehcü'l-Belâga* isimli kitapta onun boynunu süsleyecek cevherler nazmedilmiştir. Sırların ayrıntısını keşfeden bir fikir ve yine sırların örtüsünü kaldıran bir zihin.

2 " Ey yer suyunu yut! …" Hûd (11), 44.

3 Raḥmetu'llāhi [ʿaleyh]. T | -R, -P2

4 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī R | Mevlānā İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī Raḥimehu'llāh T, ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī P2

بران خطی که جان را بود از او قوت
ز حسنش رفته در خط جان یاقوت

گم از ثلثی رقاع خط جانان
ز توقیعش محقّق نسخ ریحان[1]

Ṭuġrā-yı ġarrā-yı berāʿat-pīrāyı, dürc-i evāmir-i nevāhī olan aḥkām ü berevātda derc idüp ḫāme-i iʿcaz-nişānla nişān vażʿ ider-idi. Bu mābeynde Ḳızılbaş-ı evbāş baş[2] ḳaldırup ṣarṣar-ı tünd-reftār-ı ḥavādiṯle efvāc-ı **[P2 69b]** emvāc-ı fesād ü fitne telāṭum eylemegin ol ġavvāṣ-ı baḥr-ı feżāʾil ve lücce-i kemālātuñ dil-i deryā-bārı ʿavāṣıf-ı ḥavādiṯden ḫīzān ü inḳılāba ve teşevvüş ü ıżṭırāba düşüp küdürāt-ı seyl-i fitne ile kendü diyārından bilād-ı Rūm'a mükedderü'l-ḥāl ü mużṭaribü'l-bāl irtiḥāl eyledi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri anuñ celāʾil-i feżāʾil-i maṭbūʿasını ve ekārim-i mekārim-i maṭmūʿasını ʿayne'l-yaḳīn ile müşāhede itmegin tevḳīrini tevfīr ve tekbīrini teksīr idüp māh-be-māh taʿyīn olınan müşāhereden ġayrı **[R 275a]** müsāneheten sālyāne taʿyīn eyledi. Ol şecere-i şemere-i bāġ-ı salṭanat u iclāl ve şemere-i şecere-i çemen-i ḫilāfet ü iḳbālüñ sāye-i saʿādet ve ẓıll-ı ẓalīlinde āsūde-ḥāl olup kenef-i ḥimāyetinde müreffehü'l-bal oldı. Ol pādişāh-ı Cemşīd-rāyet **[T 355a]** ü Dārā-dirāyet "Kendünüñ ābā-yı kirām u ecdād-ı ʿiẓāmınuñ aḥvāl-i şeref-āmāl ve ġazavāt-ı meberrāt-āyātını ve bi'l-cümle kāffe-i tevārīḫini dil-güşā inşā ile inşā eyle." diyü aña emr itmegin *Heşt Bihişt* ʿunvānıyla muʿanven bir kitāb-ı laṭīf taṣnīf eyledi. Ol ʿaḳl-ı evvel ve muʿallim-i şānī *Heşt Bihişt* ismiyle tesmiye itdügi kitābda Sulṭān Oṣmān-ı Keyvān-eyvānuñ ibtidāsından Sulṭān Bāyezīd-i saʿīdüñ āḫirine degin sekiz pādişāhuñ ḳışaṣ u āṯārını **[P2 70a]** ve aḫyār-ı aḫbārını iḫbār eyledi. Bu kitāb-ı müsteṭāb-ı leṭāfetde felek-i ṣāmin ve heşt bihişte mümāṯil olup Sebʿ-i Şidād-i eflākden ve *Ḫamṣe-i Niẓāmī* ve *Heft-Evreng-i Cāmī*'den birḳaç ṭabaḳa aʿlādur. Ol çemen-pīrā-yı ḥadāʾiḳ-ı ḥaḳāʾiḳ ve naḫl-bend-i ḥaḳāʾiḳ u daḳāʾiḳ bir devḥa-i dil-keş ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi ki

1 Yazmak için kalemi kağıdın üzerine koyunca kalemin yazdıkları elini öperdi. Ruha gıda olan yazısının güzelliği karşısında Yâkût-ı Mustaʿsımî'nin içi giderdi. Sevgilinin yazdığı yazıların hattından ve imza ettiği tevkî'lerden dolayı reyhan çiçeğinin hükmü muhakkak ortadan kalkar.

2 Ḳızılbaş-ı evbāş baş R, T | Ḳızılbaş P2

her bir şecere-i saṭr-ı belāġat-şaṭrı [1]﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي﴾[2] ﴿الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ﴾ maṣdūḳası olmaġa erzānī eşmār-ı maʿānīyle pīrāstedür ve her bir varaḳ-ı ṭabaḳ-ı leṭāfet-bārı [3]"لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ" feḥvāsına[4] māṣadaḳ olmaġa sezāvār rengīn ü şīrīn ezhārla ārāstedür. Meydān-ı inşāda ṣavlecān-ı beyān-ı bedīʿle gūy-ı müsābaḳayı alup münşiyān-ı süḫān-āferīnānuñ muḳaddimlerinden teḳaddüm-i ẕāt-ile teḳaddüm eylemişdür. Zümre-i muʿāṣırīn u fırḳa-i müteʾaḫḫirīnden ise ferd-i āferīde anuñ ne ġubārına yitmişdür ve ne iṯr-i saʿādet-eşerine gitmişdür ve biʾl-cümle ẕāt-ı ekārim-simāt u mekārim-ṣıfātı cevdet-i ḳarīḥat ve reṣānet-i fikret ve ḥüsn-i beyān ü neżāret-i tibyānla müfredāt-ı dehr ve nevādir-i ʿaṣrdandur ve daḫi elsine-i ṣelāṣede ḳaṣīdeleri vardur ki her beyti beyt-i maʿmūre gibi raṣīn ü rezīn olup her sözi Bennāyī kelimātı gibi **[P2 70b]** müstaḥkemdür ve daḫi **[R 275b]** fünūn-ı muḫtelifeden meṭālib-i müteferriḳada **[T 355b]** ḥadd ü ʿaddden bīrūn resāʾil-i[5] ʿacībesi vardur.

Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ evāʾil-i salṭanatında vefāt idüp ʿālem-i lāhūta revāne oldı.

Şiʿr:[6] نیست امین روزگار ایمن از او چون شوی
ور تو امین خوانیش دولت مأمون کجاست

حکمت ادریس کو مردئ رستم چه شد
جاه سلیمان که راست ثروت قارون کجاست[7]

[Derkenār:][8] **[Teẕyīl:]** Merḥūm Mollā İdrīs ṭāʿūndan firāra cāʾiz olduġına müteʿallıḳ risāle dimişdür. "Ol risāle bende vardur" diyü Mevlānā ʿArab-zāde

1 "…canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı …" Zuhruf (43), 71.
2 "… Canlarınızın çektiği her şey var …" Fussilet (41), 31.
3 "… hiç bir gözün görmediği hiç bir kulağın işitmediği ve hiç bir insan gönlünün hatırlamadığı …" (Buhârî, Bed'u'l-Halk, 8; Müslim, Cennet, 1; Tirmizî, Tefsir/Sûre, 32)" Hadis. bkz. Alparslan Kartal, "Baba Nimetullah Nahcivanî'nin Hidayetu'l-İhvan Adlı Eserinde İşârî Hadis Yorumları", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, nr. 25, 2020, s. 196.
4 feḥvāsına R, T | feḥvāsınca P2
5 resāʾil-i R, P2 | risāle-i T
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Felekten emin olan kimse yok iken sen nasıl (kendini) ondan masûn (tutarsın)? Eğer sen onu güvenilir olarak telakki ediyorsan Halife Me'mûn'un devleti nerededir? İdris'in hikmeti hani ve Rüstem'in yiğitliğine ne oldu? Süleyman'ın makamı kimdedir ve Karun'un serveti nerede?
8 [Derkenār:] R | -T, -P2

Efendi bir kitābınuñ kenārına yazmışdur. Bu ḥaḳīr anuñ ḫaṭṭıyla ol ḥāşiyeyi görüp ṭururın ve Ebī Eyyūb Enṣārī'de İdrīs Köşki didükleri maḥallde defn olınup ol maḥall anlara intimāyla meşhūr oldı. Raḥimehu'llāh.

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Yaʿḳūb bin Seydī ʿAlī[1]

Āvān-ı ifāżesine vāṣıl olduġı ʿulemā-yı keşīrü'l-efḍālden telemmüẕ idüp mebādī vü maḳāṭıʿ-ı ʿulūma behre-ver olduḳda sünnet-i aṣḥāb-ı aḥsāb u ṭarīḳa-i erbāb-ı elbāb üzre maḥmiyye-i Burūsa'da Ḫamza Beg Medresesi'ne ve vilāyet-i Aydın'da İbn Melek Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Yıldırım Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne ve merḥūm Sulṭān Murād Ḫān-ı maġfiret-ʿunvān Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de merḥūm Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd Medresesi'ne müderris olmış-iken meslek-i ḳażāya sālik olup maḥrūsa-i meẕkūreye ḳāḍī oldı. Baʿdehu semt-i tedrīs ü ifādeye iʿāde olınup medrese-i meẕkūreye ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ **[P2 71a]** birisine seksen aḳçe ʿulūfeyle müderris ḳılınduḳdan ṣoñra ʿazl olınup teḳāʿüd ṭarīḳıyla yevmī yüz aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı.

Hicret-i Nebeviyye-i Muṣṭafāviyye'den ṭoḳuz yüz otuz bir tārīḫlerinde ḥacc idüp ol sefer-i ṣafā-eṣerden döndükde sāʿī-i nāʿī-i ecele lebbeyk-gūyān istiḳbāl idüp vefāt eyledi.

Ṣaḥā'if-i eyyāmda meṣṭūr u muḥarrer olan muʿteberat-ı mü'ellefātdan *Şirʿatü'l-İslām* nām kitāb-ı berāʿat-fercām-ı fażīlet-encāmuñ şerḥi Seydī ʿAlī-zāde'nüñ nigāşte-i aḳlām-ı müşkīn-erḳāmındandur.

Şiʿr: این دُرّ شاهوار از آن بحر زاخر است
این نقد با عیار زآن گنج وافر است[2]

Ẕikr olınan kitāb-ı feżā'il-encām, şāriʿān-ı şirʿa-i İslām içün **[T 356a]** ferā'id-i fevā'id-i laṭīfeyi müştemil olmaġın merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ol şerḥe kemāl-i meyelān ile mā'il olup şāriḥ-i merḳūma "Şāriḥ-i Şirʿa" diyü laḳab vażʿ eyledi. Şāriḥ-i mūmā ileyh muḫtaṣarāt-ı muʿteberāt-ı ʿilm-i naḥvden *Dībāce Şerḥi* diyü meşhūr olan kitāba ḥavāşī taḥrīr eyledi. El-ḥaḳ aḥsen-i taḳvīm üzre taṣvīr **[R 276a]** eyledi.

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Yaʿḳūb bin Seydī ʿAlī R, P2 | Mevlānā Yaʿḳūb bin Seydī ʿAlī Raḥimehu'llāh T

2 Bu şahlara yakışır inci o coşkun denizdendir. Bu ayarı tam para, o bol hazinedendir.

Beyt: در قامت تو احسن تقویم را ظهور
در صورت تو معنی فی احسن الصور[1]

Ḥâşiye-i meẕkūre, ṭālibān-ı rāġıbān-ı feżā'il içre maḳbūl ü muʿteber ve ʿāzimān-ı **[P2 71b]** ḥāzimān-ı kemālāt ortasında mütedāvil ü muʿteverdür. Eʿāẓım-ı meşāyiḫ-i kibāruñ mümtāz ü ser-firāzı yaʿnī Şeyḫ Saʿdī-i Şīrāzī'nüñ ezhār-ı leṭāfet-bār-ı mevāʿiẓ ü ḥikāyāt ile memlū olan *Gülistān* nām kitābına ʿArabī şerḥ tesvīd eyledi. Nāzenīnān-ı lūliyān-ı ʿAcem'e libās-ı Tāzī ilbās idüp tebdīl-i câme ve taġyīr-i üslūb eyledi. Pehlevānān-ı nevādī-i bevādī-i ʿIraḳ-ı ʿArab ṭarīḳ-ı vuṣūl-i maḳāṣıdı ṭayy ü ḳaṭʿ itmekde fārisān-ı fāris ve şehsüvārān-ı endiye-i evdiye-i ʿAcem ile hem-rikāb ü hem-ʿinān olsun diyü bu ṭarīḳa taṭarruḳ idüp bu vādīye sülūk eyledi. Ol gülistān-ı ẓarāfet ve būstān-ı leṭāfet ki nesīm-i kelimāt-ı miskiyyetü'ş-şemīmi maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı ﴿فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ﴾[2] dür ve şemīm-i ʿibārāt-ı rendiyyetü'n-nesīmi żamīn-i meżāmīn-i ﴿خِتَامُهُ مِسْكٌ﴾[4] ﴿وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ﴾[3] dür. ʿIrāḳ u Ḥicāz'dan gelen bülbülān-ı bāġ-ı belāġat-ı bī-minnet anda zemzeme-sāz olsun diyü ol naḫl-bend-i bāġ-ı feżā'il ve ol çemen-pīrāy-ı gülşen-i iḫtiyār ʿArabī şerḥ iḫtiyār eyledi.

Teẕyīl: Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ *Şerḥ-i Ferā'iż*'ine ḥāşiyesi vardur ve Ḳara Seydī'nüñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'a olan *Esvile*'sine *Ecvibe*'si vardur ve *Tevārīḫ-i İbn Yāfiʿī*'yi muḫtaṣar ḳılmışdur. **[T 356b] [P2 72a]**

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Nūreddīn Ḥamza[5] [Leys Çelebi]

Aydın ilindendür. Leys Çelebi dimekle maʿrūfdur. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından telemmüẕ idüp istiḥṣāl-i ʿulūm itdügi ṣadedde Mevlānā Ḫᵛāce-zāde ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine vāṣıl u nā'il oldı. Sünnet-i ḳadīme-i ḳavīme üzre maḥrūsa-i Burūsa'da baʿżı medārise müderris olduḳdan ṣoñra Ḫallāḳ-ı levḥ ü ḳalemüñ fihrist-i rıżāsında mesṭūr u muḥarrer olan üslūb-ı muḳarrer üzre ʿamel idüp taḥṣīl-i māl-i pādişāhīde kemāhī mesāʿī-i nā-mütenāhī ibdā

1 Senin boyunda 'ahsen-i takvîm' ve yüzünde 'fî ahseni's-suver'in manası görünmektedir.
2 "Ona rahatlık, güzel rızık ve Naîm cenneti vardır." Vâkıʿa (56), 89.
3 "Karışımı Tesnîm'dendir." Mutaffifin (83), 27.
4 " sonunda misk kokusu vardır …" Mutaffifin (83), 26.
5 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Nūreddīn Ḥamza R, P2 | Mevlānā Nūreddīn Ḥamza eş-Şehīr bi-Leys Çelebi Raḥimehu'llāh T

eyledi. Ḫazâ'in-i pâdişâhînüñ idrârât ü iḫrâcât ve meṣârif-i vâridâtına müteʿallıḳ ḥisâb ü kitâbda ḫâme gibi eżʿâf-ı mużâʿaf istiḳâmetler idüp nâ-sezâ kesr ü tefrîḳ ve nâ-maḥal cemʿ ü taḳsîmden iḥtirâz eyledi. **[R 276b]**

Mıṣraʿ: در جمع مال همچو قلم مستقیم بود[1]

Baʿdehu maḥmiyye-i Burûsa'da Sulṭân Murâd Ḫân-ı merḥûmuñ medresesine müderris olmış-iken Sulṭân Bâyezîd Ḫân merḥûmuñ zamânında ferâġat idüp tekrâr defterdâr oldı. Bu taḳrîble mâl-i pâdişâhîye müteʿallıḳ umûrda saʿy-i belîġ üzre olup cemʿ ü taḥṣîl bâbında ṣarf-ı maḳdûr ider-iken ʿazl olınup mavṭın-ı aṣlîsi olan maḥrûsa-i Burûsa'da mütemekkin ü müstekinn oldı. Maḥrûsa-i meẕkûrede ṣuleḥâ içün bir zâviye-i sâmiye binâ idüp **[P2 72b]** ﴿وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللهِ﴾[2] feḥvâsınca ibtiġâ-yı ḫayrât-ı celîle içün taḳdîm-i muḳaddemât eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'nüñ ṭoḳuz yüz on üç târîḫlerinde vefât eyleyüp ol zâviyede defn olındı.

Mıṣraʿ: آن گنج هنر همیشه در خاك بماند[3]

Teẕyîl: Baʿżı tevârîḫde mesṭûr u muḳayyeddür ki mûmâ ileyh Sulṭân Bâyezîd Ḫân-ı Ġâzî zamânında iki defʿa defterdâr olup evvelki defʿada sekiz yüz seksen altı senesinde defterdâr olup **[T 357a]** zamân-ı yesîrde maʿzûl oldı. İkinci defʿada ṭoḳuz yüz târîḫinde defterdâr olup ṭoḳuz yüz beş senesinde ʿazl olındı. Bu defʿa beş yıl miḳdârı defterdâr oldı. Raḥimehu'llâhu teʿâlâ.[4]

ʿÂlim-i ʿÂmil, Fâżıl-ı Kâmil Mevlânâ Şücāʿüddîn İlyâs[5]

Mûmâ ileyh Ḳasṭamonı nâḥiyesinden idi. Zamânesinde olan aʿlâm-ı ʿulemâdan telemmüẕ idüp meşâġil-i ʿilmiyyeye meşġûl iken Mevlânâ Ḫᵛâce-zâde ḥażretlerinüñ ḫıdmetine vâṣıl olup muʿîdi oldı. Medâris-i ʿâliyeden baʿżı medreseye müderris olup mesned-nişîn-i ifâde olduġı ṣadedde İznîḳ Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ

1 Mal toplamada kalem gibi dosdoğru idi.
2 "… Kendiniz için önden (dünyada iken) ne iyilik hazırlarsanız Allah katında onu bulursunuz …" Müzzemmil (73), 20.
3 O hüner hazinesi daima toprakta kaldı.
4 Raḥimehu'llâhu teʿâlâ. R, P2 | Raḥmetu'llâhi teʿâlâ. T
5 ʿÂlim-i ʿÂmil, Fâżıl-ı Kâmil Mevlânâ Şücāʿüddîn İlyâs R, P2 | Mevlânâ Şücāʿüddîn İlyâs Raḥimehu'llâh T

birisine ve Medāris-i Ṣemān-ı cinān-nişānuñ birisine müderris **[P2 73a]** olduḳdan ṣoñra sinn-i şerīfi ḥadd-i ʿadd-i tisʿīnden tecāvüz idüp neşīb-i meşībe revāne vü vāṣıl ve ḥarem-i hereme dāḫil ü nā'il olmaġın maʿzūl olup bi-ṭarīḳi't-teḳāʿüd yevmī altmış aḳçe ʿulūfe taʿyīn olındı.

Şiʿr:

نشاط جوانان ز پیران مجوی
که آب روان باز ناید به جوی[1]

چو بر سر نشیند ز پیری غبار
دگر عیش صافی توقّع مدار[2]

Mūmā ileyh merāḳıb-ı menāḳıb-ı ḥamīde vü mefāḫir-i me'āṣir-i güzīde ṣāḥibi kerīmü'n-nefs ve mütevāżiʿ **[R 277a]** u müteḥaşşiʿ kimesneydi. Müddet-i ʿömrinde kendünüñ aḥvāl-i şeref-āmāline meşġūl olup ḫalḳdan inḳıṭāʿ u imtināʿ üzre idi. ʿĀ'iḳ-ı ḫālıḳ olan ʿalā'iḳ-ı ḫalā'iḳdan feẕālik, inḳıṭāʿla ḳaṭʿ-ı taʿalluḳ idüp ḥabl-i metīn-i ḫumūlle nefs-i nefīsine mürtebiṭ idi.

Beyt:

ای پسر با یاد حق مشغول باش
از خلایق دور همچون غول باش[3]

Hicret-i Nebeviyye-i Muḥammediyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi üç senesinde serāçe-i fānīden darü'l-ḳarār-ı ebrāra revāne oldı. **[T 357b]**

Beyt:

اگر صد سال مانی ور یکی روز
بباید رفت از این کاخ دلفروز[4]

Ol fāżıl-ı keşīrü'l-me'āṣirüñ Yūsuf nām bir peser-i necābet-fercāmı ḳalup feżā'il-i cezīle vü maʿārif-i cemīle ile emācid-i emāṣil ortasında şöhret-yāfte oldı idi. Lākin zamān-ı şebāb-ı bā-şitābda vefāt idüp **[P2 73b]** ol ʿazīz-i Mışr vücūd-ı Ḳāhire-i ʿademde nā-būd oldı. Raḥimehu'llāh.[5]

---

1 Gençlerin çevikliğini yaşlılarda arama! Çünkü akan su nehre geri dönmez. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 380.

2 Yaşlılıktan dolayı toz başa oturunca artık safi bir hayattan ümidi kes. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 379.

3 Ey Evlat! Allah'ın zikri ile meşgul ol. Hayalet gibi halktan uzak ol. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 13.

4 İster yüz yıl ister bir gün yaşa, (nihayetinde) gönlü aydınlatan bu saraydan gitmek gerek. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Genceî*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 105.

5 Raḥimehu'llāh. T | -R, -P2

Şiʿr:[1] رفتی و سیر ندیده رخ تو دیده هنوز
گوش یك نکته ز لب‌ها نشنید هنوز

چید دست اجل ای غنجهٔ نورسته تو را
گلی از شاخ امل دست تو ناچیده هنوز[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şücāʿüddīn İlyās Rūmī[3]

Maḥrūsa-i Edirne (ḫuffet bi'l-meymene)nüñ ḳurbında Dimetoḳa nām ḳaṣabadan idi. Ol zamānuñ ʿulemāsından telemmüẕ ü taʿallüm itdügi ṣadedde Mevlānā Ṭūsī'nüñ muʿīdi Eşref-zāde Mevlānā Meḥmed'den telemmüẕ eyledi. Mevlānā Eşref-zāde fāżıl-ı merḳūmı fiḳr-i girih-güşā ve ṭabʿ-ı mūşikāf-ile ḥall-i daḳā'iḳ-ı raḳā'iḳ itmekde Mevlānā Ṭūsī'den taḳdīm ü tafḍīl ider-idi ve lākin ṣafāḥat-ı levḥāt-ı cerīde-i ḫāṭır-ı ʿāṭırında meẕkūr u mesṭūr olan maẓbūṭātuñ ve sebbūr u seffūr-ı cān ü cenānda mezbūr u mesfūr olan maʿlūmātuñ keṣret ü vefretine naẓar[an] Mevlānā Ṭūsī'i andan tercīḥ ider-idi. Bu iki fāżıluñ beyninde ʿumūm u ḫuṣūṣ min vechin ṭarīḳı üzre nisbet beyān ider-idi.

Beyt: غالب است آن به هنر بر همه کس بی‌منّت
وین به تمکین و فضیلت بگذشت از همه چیز[4]

Mevlānā Şücāʿ mebādī-i aḥvālinde baʿżı **[P2 74a]** müderrisīnüñ ḫıdmetlerinde kesb-i kemālāt-ı insāniyye-i nefsāniyye eyledükden ṣoñra Mevlānā Sinān Paşa'nuñ ḫıdmetine vāṣıl olup meyāmin-i himem-i ʿāliyesi **[R 277b]** berekātıyla aḳṣā-yı meʿāric-i medāric-i ʿulūma ṣuʿūd-ı pür-süʿūd eyledi. Aṣḥāb-ı rüsūm-ı ʿulūm-ı saʿādet-mersūmuñ ḫāṭır-ı ʿāṭırlarını menāṣıb-ı ʿāliyeyle terfīh ü teṭayyub itmek ekābir ü aʿyānuñ **[T 358a]** ādābından olmaġın fāżıl-ı berāʿat-nişānuñ şānına riʿāyeten Dimetoḳa'da Oruç Paşa

1 Şiʿr R, P2 | -T

2 Gittin ve göz, senin yüzünü henüz doyuncaya kadar gör(e)medi. Kulak dudaklarından henüz bir latife işitmedi. Ey yeni bitmiş gonca! Ecel eli seni devşirdi. Halbuki senin elin emel dalından bir çiçek dermemişti.

3 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şücāʿüddīn İlyās Rūmī R, P2 | Mevlānā Şücāʿüddīn İlyās er-Rūmī Raḥimehu'llāh T

4 O, hünerde minnetsizce herkese gâliptir. Bu temkin ve fazilette herkesi geçti. İkinci mısra için bkz. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Gülistân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 178.

Medresesi ve ḳaṣaba-i Filibe'de Şihābüddīn Paşa Medresesi ve maḥmiyye-i Edirne'de Ḥalebī Medresesi ve Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisi ve Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisi iʿṭā olındı. Medāris-i meẕkūrede meʿāric-i saʿādet ü medāric-i siyādete ʿurūc itmege ḳābil olan erbāb-ı ḳābiliyyete ifāde vü ifāża eyledükden ṣoñra şāriʿ-i meşāriʿ-i ḳażā olup evvelā maḥrūsa-i Edirne'de ṯāniyen maḥrūsa-i Burūsa'da şerīʿat-ı şerīfe-i Muḥammediyye ve sünnet-i seniyye-i Aḥmediyye üzre iʿlā-yı dīn-i mübīn eyledi. Baʿde zamānin ẕikr olınan manṣıbdan ʿazl olınup girü maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine yevmī seksen aḳçe ile müderris naṣb olınmış-iken yevmī yüz aḳçe ile Şemāniyye Medresesi'ne baʿdehu maḥrūsa-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne terfīʿ olındı. **[P2 74b]** Mevlānā Şücāʿuñ gūş-i pür-hūşına ṣiḳal ü ṣamem ʿārıż olup şeyb ü heremden ḳuvvet-i sāmiʿasına żaʿf-ı ḳavī ʿārıż olmaġın semt-i tedrīsden ṣarf olınup yevmī yüz aḳçe ile teḳāʿüd eyledi. Müddet-i ḥayātı ḥadd-i tisʿīnden tecāvüz idüp ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz tārīḫine bāliġ olduḳda mażāyıḳ-ı cihān-ı nā-muvāfıḳdan ḫurūc idüp nüzhet-gāh-ı beḳāda tenezzüh eyledi.

Mıṣraʿ: رفت از این عالم به نزهتگاه قُدس[1]

Mūmā ileyh ʿālim ü ʿāmil ve ṣālih ü kāmil, ʿābid ü zāhid kimesne idi. Nuḳāve-i evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp ʿayş-ı ḳalīl ile ḳanāʿat ve meşāyiḫ-i ṣūfiyyeye maḥabbet üzreydi. Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ *Şerḥ-i Tecrīd*'ine ḥāşiye ve *Şerḥ-i Meṭāliʿ*'ine ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Şemsiyye*'sine ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i ʿAḍud*'ına ḥavāşī tenmīḳ u tensīḳ eyledi ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'e ḥāşiye yazan Ḫayālī Çelebi'nüñ[2] kitābına ḥāşiyesi vardur. Recāḥet-i ʿaḳl **[T 358b]** ve nezāket-i ṭabʿ iḳtiżāsıyla ve ṣafā-yı ḳarīḥat u naḳā-yı serīret ibtiġāsıyla ʿulūm-ı ʿaḳliyyede mahāret-i tāmmesi olup ġayrı fünūndan aña ziyāde iḫtiṣāṣ ü intisābı var-idi. Ekṣer-i evḳātde merāsim-i levāzım-ı iştiġāli aña maḳṣūr **[R 278a]** u maḥṣūr olup eştāt-ı esbāb-ı ictihādı aña maṣrūf u maʿṭūf idi. Eslāf-ı eşrāfdan seyyid-i eyyid-i mü'ellifīn **[P2 75a]** yaʿnī Seyyid Şerīf ḥażretlerini ʿAllāme Taftāzānī'den tafḍīl idüp "Mevlānā Saʿdüddīn'üñ

1 O, bu âlemden cennet seyrângâhına gitti.
2 Ḫayālī Çelebi'nüñ R, T | Ḫayālī'nüñ P2

ḥaḳḳında egerçi baḥr-ı baḥīr-i taḥḳīḳ u tedḳīḳdür ve lākin ḫas ü ḫāṣāk-ı tevehhümāt ve şükūk ü şübehāt ile mükedderdür." didi ve daḫi Mevlānā Ḫᵛāce-zāde'yi ẕikr-i cemīl ile ẕikr idüp anuñ ḥaḳḳında ṣenā-yı keṣīr eyledükden ṣoñra "Anlardan oḳımaḳ müyesser olmadı. Zīrā vālidemüz Anaṭolı vilāyetine gitdügüme rāżıye degül idi." diyü teʾessüf-künān kelimāt eyledi. Müʾellif-i *Şaḳāʾiḳ* naḳl eyledi ki; "Evāḫir-i aʿmārında bir gün vālid-i mācidüm ile fāżıl-ı merḳūmuñ ziyāretine varduġumuzda pederüm ile muʿānaḳa idüp kendü yirine iclās eyledükden ṣoñra muṣāḥabete şürūʿ eyledükde encām-ı kelāmı aña mecrūr ü müncerr oldı ki "Benüm zamān-ı mevt ü āvān-ı vefātum ḳarībdür. Bu ṣoḥbet sizüñle āḫir ṣoḥbetimüzdür. Allāhu aʿlem ü aḥkem bundan ṣoñra bir daḫi muṣāḥabet müyesser olmaz." diyüp girye eyledi. Fiʾl-vāḳiʿ buyurduḳları gibi vāḳiʿ olup fermūde-i sütūdeleri muḳteżā-yı ḥāle muṭābıḳ oldı." Ol şücāʿ-ı meydān-ı fażīletüñ meḥāmid-i memdūḥayla mevṣūf Ebū Ḥāmid nām bir oġlı ve Luṭfullāh nām dīger oġlı var-idi. Bu ikisi feżāʾil-i insāniyyeyle pīrāste vü ārāste olup aḳrān ü emṣāli arasında fażīletle meşhūr u müteʿārif **[P2 75b]** olmış-iken muʿammer olmayup sinn-i şebābda vefāt eylediler.

Teẕyīl: Mevlānā Şücāʿuñ büyük oġlı Ebū Ḥāmid Filibeʾde Şihābüddīn Paşa Medresesiʾnde müderris **[T 359a]** iken vefāt eyledi. Küçük oġlı Mevlānā Luṭfullāh, Efḍal-zāde Medresesiʾnde müderris iken vefāt eyledi. Bu oġlı Mevlānā Ḫayālī Çelebiʾnüñ *Şerḥ-i ʿAḳāʾid*ʾe yazduġına ḥavāşī ve Mevlānā ʿİmādʾuñ *Şerḥ-i Ādāb-ı Baḥṣ*ʾe yazduġı ḥāşiyeye ḥavāşī ve *Kūçek Ḥāşiye*ʾye ḥavāşī ve Mevlānā Kestelīʾnüñ *Şerḥ-i ʿAḳāʾid*ʾe yazduġı ḥāşiyeye ḥavāşī taḥrīr ü tasṭīr eyledi ve Mollā-zādeʾnüñ *Hidāyetüʾl-Ḥikmet* nām kitāba yazduġı şerḥe ḥavāşī taḥrīr eyledi ve fünūn-ı müteʿaddideden baʿżı mevāżiʿ-i müşkileye risāleler tesvīd eyledi. Bu cümle ʿArab-zāde Efendi merḥūmdan ve Sinān Paşa-zāde merḥūmdan menḳūldur. Raḥimehuʾllāh.[1] **[R 278b]**

1 Raḥimehuʾllāh. R, P2 | Raḥimehuʾllāhu teʿālā ve nevvere merḳadehu. T

ʿĀlim-i ʿĀmil Tācüddīn İbrāhīm Raḥimehu'llāhu Teʿālā[1] [Üstād-oġlı]

Üstād-oġlı dimekle meşhūrdur. Babası debbāġlıḳ ṣanʿatında māhir olup diyār-ı Rūm'da lāciverdī saḫtiyānı evvel ol iḫtirāʿ eyledi. Ṣınāʿat-i meẕkūre sebebiyle ḥelāl māl kesb idüp me'ākil ü meşārib ve melābis ü mekāsibini ve bi'l-cümle kāffe-i mühimmāt-ı mülimmātını anuñ-ıla tedārük ider-idi. Bu ṭarīḳ ile [2]"الكَاسِبُ حَبِيبُ الله" kelāmına māṣadaḳ olan **[P2 76a]** zümrenüñ iṣrine gider-idi.

Şiʿr:
از توکّل در طلب کاهل مشو
رمز الکاسب حبیب الله شنو[3]

کسب کن پس تکیه بر جبّار کن
گر توکّل می‌کنی در کار کن[4]

"Peser-i necābet-siyerini taḥṣīl-i ʿulūm ve tekmīl-i fünūn itmege terġīb idüp kendüñi ārāyiş-i maʿārif ve zīver-i feżā'il ile teẕhīb ü tehẕīb eyle." diyü nuṣḥ u pend ider-idi.

Şiʿr:[5]
باشد مجامع علما روضه‌های قدس
خود را به آن ریاض کش از مرتع دواب[6]

Ol fāżıl-ı feżāʿil-mevfūr zamānesi ʿulemāsından ḳırā'at idüp **[T 359b]** Mevlānā Sinān Paşa'nuñ ḫıdmetinde tekmīl-i ẕāt eyledi. Himem-i saʿādet-şiyemi berekātıyla ʿārā'is-i nefāyis-i feżā'ili der-āġūş idüp mümā ileyhüñ enfās-ı müteberrikesinden teberrük eyledi. ʿĀdāt-ı eslāf üzre menāṣıb-ı sāmiyyetü'l-merātibden Engüri nām ḳaṣabada Aḳ Medrese'ye yigirmi aḳçe ile müderris olmış-iken şehzāde-i āzāde-i civān-baḫt u saʿādet-destgāh Sulṭān

1 ʿĀlim-i ʿĀmil Tācüddīn İbrāhīm Raḥimehu'llāhu Teʿālā R, P2 | Mevālā Tācüddīn İbrāhīm Raḥimehu'llāh T
2 "Çalışan, kazanan Allah'ın dostudur." Hadis-i şerif. Cemal Aksu, "Hanif'in Manzum Kırk Hadis Tercümesi Şerhi", *İlmî Araştırmalar*, nr. 17, İstanbul, 2004, s. 33.
3 Tevekkülden dolayı talep yolunda tembellik etme! 'Çalışan kişi Allah'ın sevgilisidir.' sırrını işit! Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 35.
4 Çalış sonra Allah'a dayan! Tevekkül ediyorsan çalışmakta tevekkül et. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 36.
5 Şiʿr R, P2 | Beyt T
6 Ulema meclisleri cennet bahçeleridir. Kendini hayvanların otlandığı yerlerden o bahçelere çek! Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Dovvom Vâsıtatu'l-ʿIkd – Hâtimetü'l-Hayât*, haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 44.

ʿAbdullāh ḥażretlerine ḫᵛāce oldı. Mevlānā Sinān Paşa'nuñ baḫt-ı bergeştesi sebebiyle dīde-i devleti tīre olup ʿavāṣıf-ı nekebāt-ı dehr, gerd-i keder ve ġubār-ı idbārla çeşm-i iḳbālini mālāmāl eyledükde ol fāżılı daḫi ıṭṭırāden ḫᵛāceliḳden ṭard u ʿazl idüp on beş aḳçeyle Çubuḳ ḳāḍīlıġını iʿṭā eyledi. **[P2 76b]**

Şiʿr: چو دولت را به رفتن باشد آهنگ
شود میدان عالم مرد را تنگ

چو پای خنك دولت لنگ باشد
به سر از سمّ نکبت سنگ باشد[1]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı ʿaẓīmü's-sulṭān ḥażretlerinüñ maḳdem-i şerīfleriyle muʿasker-i ṭalīʿa-i **[R 279a]** devlet olan pāy-i taḫt-ı iḳlīm-i saʿādet yaʿnī maḳarr-ı aṣīl-i cezīl-i salṭanat iḳtinā-yı şeref ü celāl eyledükde

Beyt: مبارك ساعتی کآن مه به شهر ما کند منزل
ز وصلش سر فرازد جان به اقبالش بنازد دل[2]

Amāsiyye Medreseleri'nden Ḥüseyniyye Medresesi'ni iḥsān idüp yevmī otuz aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe taʿyīn eyledi. Bu ḥālet üzre medrese-i meẕkūrede müderris iken ṣademāt-ı ʿazemāt-ı hādimü'l-leẕẕāt ile fınā-yı binā-yı vücūdı ḫarāb ü yebāb olup esās-ı fenā-mesās-ı ḥayātı münhedim ü münʿadim oldı.

Mıṣraʿ: سنگ اجل اساس وجودش خراب کرد[3]

Müddet-i ʿömrinde zühd ü ṣalāḥ ve ʿiffet ü felāḥ üzre olup nefs-i nefīsine iştiġālde ebnā-yı zamāndan iʿrāż ü imtināʿdaydı. Neḳāḥet-i aṣlī **[T 360a]** vü semāḥat-i fıṭrī mübteġāsınca ve ẕekā-yı ṭabīʿī vü neḳā-yı cibillī muḳteżāsınca ʿulūm-ı mütedāvilede müşāreketi olup aḳrān ü emṣālinden tefevvuḳ eyledi. Güy-ı sebaḳı meydān-ı müsābaḳada çevgān-ı fażīlet ü ṣavlecān-ı meziyyet ile emāṣil-i efāżıl elinden ḳapup ṭuruḳ-ı rüchāna taṭarruḳ eyledi. **[P2 77a]**

1 İkbal ayrılmaya niyetlenince dünya meydanı insana dar gelir. Devlet atının ayağı topallayınca toynağından başına kadar uğursuzluk ve bela kesilir.

2 O ay yüzlünün şehrimize geldiği vakit ne uğurlu bir zamandır. Onu vuslatı ile can şeref kazanır ve gönül onun ikbali ile övünüp gururlanır.

3 Ecel taşı varlığının temelini harap etti.

Mıṣraʿ: لستُ في حلبة الفضائل تُسبَق[1]

Raḥimehu'llāh.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muʿīd-zāde[3]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm idüp ḥaẓīż-i istifādeden evc-i burc-ı ifādeye ʿāric olup baʿżı medārisde ifāde eyledi. Baʿdehu Üsküb nām şehr-i merġūbda müderris olup zümre-i ṭullāba ifāżet üzreyken mażāyıḳ-ı künc-i ḥücerāt-ı fenādan bıḳāʿ-ı ḳudsiyyetü'ş-şu'ūn-ı beḳāya irtiḥāl eyledi.

Mıṣraʿ: همه را بر دل خاك است مقرّ چه توان كرد[4]

Mūmā ileyh istiḥṣāl-i ʿulūm-ı feżā'il-şümūle ġāyet-i işti̇ġāl ile meşġūl olup tekmīl-i kemālāt itmekle cümle-i fünūna mütefaṭṭın bir mütefennin kimesne oldı.

Mıṣraʿ: هو العالم الكامل الفاضل[5]

Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'nüñ *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd*'e yazduġı ḥavāşīi telḫīṣ idüp ḫulāṣa-i kelām u nuḳāve-i merāmını tanṣīṣ eyledi ve daḫi meʿārik-i ārā olan mebāḥiṣ-i ġāmıżada baʿżı resā'il tenmīḳ u tensīḳ eyledi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[6]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿİbrī-zāde Raḥimehu'llāh[7]

Ol ḳarnuñ ʿulemāsından taʿallüm idüp Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'nüñ ḫıdmetinde tekmīl-i kemālāt eyledi. Sünnet-i ḥasene-i ḳadīme-i ḳavīme üzre baʿżı medārise müderris olup **[P2 77b]** maḥmiyye-i Amāsiyye'de Ḥüseyniyye Medresesi'nde **[R 279b]** müderris iken vefāt eyledi. ʿĀdet-i müstedīmesi medrese-i meẕkūrenüñ ḥücerātından bir ḥücrede sākin olup leylen ve nehāren sırren ve cehren **[T 360b]** meşāġil-i ʿilme işti̇ġālden ḫālī olmamaġ-idi.

---

1 Fazilet meydanında benim önüme geçilemez.
2 Raḥimehu'llāh. R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T
3 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muʿīd-zāde R, P2 | Mevlānā Muʿīd-zāde T
4 Herkesin gönlüne makam, topraktır. Elden ne gelir?
5 O kemal ve fazilet sahibi bir âlimdir.
6 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2
7 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿİbrī-zāde Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā ʿİbrī-zāde Raḥimehu'llāh T

Mıṣrāʿ: نشد فارغ از اشتغال علوم[1]

Bu şīme-i ḥasene üzre erbāb-ı ṭalebe ifāde idüp te'līf ü taṣnīfe meşġūl oldı. Lākin müsveddāt ü muṣannefātı müsveddede ḳalup iḥtirām-ı meniyye sebebiyle iḥtirām-ı ümniyyei[2] itmām u tebyīżden maḥrūm oldı. Mevlānā ʿİbrī-zāde bir maṣlaḥat-içün maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp itmām-ı merām eyledükden ṣoñra Amāsiyye'ye dönüp menāzil ü merāḥilde giderken bir gün bir saṭḥ üzre tefsīr-i şerīfe müṭālaʿa idüp aḫṣama ḳarīb zamānda müṭālaʿadan ferāġat idüp saṭḥdan nüzūl itmege ḳaṣd eyledi. Ol kevkeb-i burc-ı fażīlet derece-i ḥayātdan sāḳıṭ olup burc-ı ḫākīden nāzil olmaġın oturduġı saṭḥdan aşaġa düşüp arḳası üzre vāḳiʿ oldı.

Beyt: از اوج حیات و برج حکمت
آن مرد گزین سقوط می‌کرد[3]

Bu vāḳıʿanuñ vuḳūʿında müṭālaʿa itdügi tefsīr-i şerīf gögsi üstinde olup manẓūrı olan maḥall ki sūre-i Yāsīn idi, ol maḥall açuḳ bulındı. Raḥimehu'llāh.[4]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Yegānī Raḥimehu'llāh[5] [Eyyühüm]

[Derkenār:][6] Mevlānā Yūsuf Bālī bin Molla Yegān'uñ oġlıdur.

[P2 78a] Eyyühüm dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Ol devrde olan ʿulemā-yı vālā-rütebden ḳırā'at idüp tekmīl-i ẕāt-ı melek-i melekāt eyledükden ṣoñra ifāde vü ifāżaya müstaḥaḳḳ olduġı muḳarrer olmaġın baʿżı bilāda ve Amāsiyye'ye ḳāḍī oldı. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri ol fāżıl-ı semiyyü'l-cenāba maḥrūsa-i Burūsa ḳāḍīlıġını iʿṭā eylemiş-iken yine ʿazl idüp Amāsiyye ḳāżāsını ṣadaḳa eyledi. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri Amāsiyye'den maʿzūl idüp Gelibolı ḳāḍīlıġını iḥsān eyledi. Zamān-ı medīd ü āvān-ı baʿīd Ḳāḍi'l-ḥācāt'uñ vesā'iḳ-ı marāżī-i seniyyesini **[T 361a]** seccāde-i ḳażāda tenfīẕ ü imżāda olup şāhid-i nefs-i nāṭıḳasını naḳż ü cerḥden

1 İlimle uğraşmaktan vazgeçmedi.
2 iḥtirām-ı ümniyyei R, T | -P2
3 Hayat zirvesinden ve hikmet burcundan o seçkin kişi düşüyordu.
4 Raḥimehu'llāh. R, P2 | Raḥmetu'llāh. T
5 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Yegānī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Yegānī Raḥimehu'llāh T
6 [Derkenār:] R | -T, -P2

taʿdīl ü tezkiye eyledükden ṣoñra manṣıb-ı ḳażāyı terk idüp vefāt idinceye degin yevmī elli aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd eyledi. Mūmā ileyh ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳü'l-lisān olup melāḥat-i beyān ve ḥüsn-i edāyla ḳaviyyü'l-bāl idi. Lākin feżā'il-i ʿilmiyyede żaʿīfü'l-ḥāl idi. **[R 280a]** Sīmā-yı necābet-īmāsında şeybe-i ʿaẓīme nümāyān olup mehīb ü nehīb ve edīb ü erīb kimesneydi ve daḫi ḫayrāt-ı ḫıyār ve ḥasenāt-ı ḥisāna maḥabbet üzre olup beẕl-i mālla nā'il-i uḫrevīye nā'il olmaġa **[P2 78b]** mā'il idi. Bu dāʿiyeyle maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'nüñ mużāfātından Ḳāsım Paşa nāḥiyesinde bir cāmiʿ ve bir medrese ve bir ḥammām binā eyledi. Bu ebniye-i ʿāliyenüñ sāyesinde ravża-i dārü's-selāma feṭḥ-i bāb müyesser olup ḳuṣūr-ı bī-ḳuṣūr-ı cināna revāne oldı. Evāḫir-i ʿömrinde ol re'īs-i ʿulemānuñ ayaḳları muḫtell olup esās-ı ṣıḥḥati pāydār olmaduġından ölinceye degin kötürüm teḳāʿüd eyledi.

Şiʿr:[1] گر نیاوردم به در که درد سر معذور دار
من که درد پای دارم درد سر معذور دار[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Ḥalebī[3]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳuyup Mevlānā Sinān Paşa'nuñ ḫıdmet-i vālā-rütbetiyle müstesʿid olduḳda fāżıl-ı merḳūmuñ ḥüsn-i terbiyet ü yümn-i taḳviyeti ḳarīn-i ḥāli olmaġın beyne'l-aḳrān faḍl u ʿirfān ve ẕekā vü iẕʿān ile meşhūr oldı. Merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretleri ol fāżıluñ faḍl-ı vāfir ü nübl-i zāhirini istimāʿ eylemegin muṣāḥib idinüp meclis-i şerīflerine idḫāl eyledi. Bu taḳrīble nüzhet-gāh-ı ḳurbetde müteḥayyiz olup ḳabūl-i tāmm-ıla maḳbūl olmış-iken sū'-i edeb ṣādır ü bādir olup güstāḫlıḳ ṣudūr u ẓuhūr itmegin pādişāh ḥażretleri cenāb-ı **[P2 79a]** saʿādet-nişābından ibʿād idüp **[T 361b]** resm-i müfāreḳātı ve ṭarḥ u ṭard ü mübāʿadeti mābeynde resm ü ṭarḥ eyledi.

Şiʿr: موج دریاست قربت شاهان
خشم ایشان بلای ناگاهان

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Eğer kapına baş ağrısından başka bir şey getirmediysem beni mazur gör. Çünkü benim ayaklarım ağrıyor. Sana verdiğim baş ağrısından dolayı özür dilerim.
3 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Ḥalebī R, P2 | Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Ḥalebī Raḥimehu'llāh T

در مکش خط به نام نزدیکان
پی منه بر مقام نزدیکان

شاه را بی‌نفاق طاعت کن
به قبولی از او قناعت کن[1]

Pādişāh-ı maġfiret-destgāh ḥażretleri fāżıl-ı mezbūra kemāl-i buġż u kīnesinden "Eger üstādum oġlı olmasa tedmīrine tedbīr idüp tīġ-i ḳatl ve şemşīr-i helākle ihlāk iderdüm." diyü buyurdı. Bu ʿadāvet ve bu mübāʿadet taḳrībiyle müddet-i ʿömrinde manṣıbı manṣıb-ı ḳażāya maḳṣūr u maḥṣūr olmaġın Kütāhiyye'de ḳāḍīyken vefāt eyledi. Ol fāżıl-ı müşārün ileyhi **[R 280b]** bi'l-benān; ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳü'l-lisān olup ṭabʿ-ı vaḳḳād u ẕihn-i naḳḳād ṣāḥibi laṭīfu'ṭ-ṭabʿ, pesendīde-kirdār bir kimesne idi. Emr-i ḳażāda sīret-i maḥmūdeye mālik olup ʿulüvv-i himem ü sümüvv-i şiyem ile mevṣūf ve vüfūr-ı diyānet ü ẕuḫūr-ı emānetle maʿrūf bir fāżıl-ı feżā'il-maḥfūf idi. Ḥīn-i mükālemede basṭ-ı bisāṭ-ı neşāṭ u inbisāṭ idüp āyīne-i ṣafā-āyīn gibi ṣāf-dil ve gül-i sūrī gibi ḫande-rūy idi. *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Meṭālīʿ*e taʿlīḳāt taḥrīr eyleyüp ol **[P2 79b]** ḥāşiyede temhīd olınan mebāḥiṣden mebāḥiṣ-i ḥamdi kendünüñ taʿlīḳātında ḫayli īḳān ü itḳān eyledi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAbdulvehhāb bin ʿAbdülkerīm[3] {Ḫayālī}

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından Mevlānā ʿİẕārī ve Mevlānā Luṭfī ve Mevlānā Ḫaṭīb-zāde ve Mevlānā Kestelī ḥażretlerinden taʿallüm ü telemmüẕ idüp ol mes'ele-āmūzān-ı cemāhīr-i meşāhīr-i ümem ve meşʿale-efrūzān-ı meşāhīr-i cemāhīr-i ʿālemüñ envār-ı āṯār-ı ifāżalarından iḳtibās ü istināre eyledükden ṣoñra Ḳalenderḫāne Medresesi'ne müderris olup erbāb-ı istiʿdād u aṣḥāb-ı istimdāda imdād ü ifāde eyledi. ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾[4] feḥvāsınca

1 Padişahlara yakın olmak, denizdeki dalga (gibi)dir. Onların öfkesi beklenmedik bir musibettir. Mukarreblerin adı ile bir işe girişme. Onların yanına sakın gitme. Padişaha hulûs-ı kalb ile itaat et ve onun makbul tutması ile yetinmeyi bil. Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Ma'rûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 535.

2 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2

3 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAbdulvehhāb bin ʿAbdülkerīm R, P2 | Mevlānā ʿAbdulvehhāb bin ʿAbdülkerīm raḥimehu'llāh T

4 "Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz…" Ankebût (29), 69.

itmām-ı mücāhedāt-ı ʿilmiyye eyledükden ṣoñra delālet-i bedraḳa-i hidāyet-i İlāhiyyeyle ser-menzil-i sübül-i rıżā-yı **[T 362a]** İlāhī olan meşraʿ-ı şerʿ-i muṭahhar ve meslek-i ḳażā-yı ezhere şürūʿ u sülūk idüp baʿżı yirde ḳāḍī oldı. Aḥvāl-i şeref-āmālinde ḫāme-i ʿAbbāsī-câme gibi istiḳāmet teferrüs olınup saʿy u kifāyeyle engüşt-nümā-yı ʿālem olmaḳ teḥaddüs olınmaġın merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı maġfiret-ʿunvān zamānında defterdār oldı. Ḍurūb-ı cemʿ-i māl-i pādişāhī vü envāʿ-ı taḳsīmāt-ı emvāl-i **[P2 80a]** şehinşāhīde ḥüssāb u küttābuñ ḥisāb ü kitābından ziyāde beẕl-i mechūd idüp ol feẕālik-i muḥāsibān-ı ʿalemiyān ʿulüvv-i şānla ʿunvān buldı. Ṭoḳuz yüz yigirmi bir senesinde maḥmiyye-i Amāsiyye'de yeñiçeri ṭā'ifesi ġavġā eyledükde maʿzūl olup meslek-i ḳadīm ü ḳavīmine sālik olmaġın tekrār baʿżı yirlerde ḳāḍī olduḳdan ṣoñra İzmir nām ḳaṣabada ḳāḍī oldı. **[R 281a]** Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretlerinüñ eyyām-ı salṭanatınuñ evā'ilinde ḳaṣaba-i merḳūmede ḳāḍīyken ṭā'ir-i rūḥ-ı pür-fütūḥı sāḥa-i ʿālem-i nāsūtdan nişīmen-i şāḫsār-ı ceberūta pervāz eyledi. Pederi Mevlānā ʿAbdülkerīm'üñ maḥmiyye-i Edirne'de Sulṭān Cāmiʿi ḳurbında binā itdügi mektebde defn olındı. Ol ṣāḥib-i ẕekā vü fıṭnat ḥüsn-i edā ve luṭf-ı nuṭḳ u beyānı ve selāmet-i ṭabʿ ve ṭalāḳat-ı lisānı ucından iʿlā-yı ḥaḳḳ itmekde bī-bāk idi. Ṭabʿ-ı vaḳḳād u ẕihn-i naḳḳādı ḳażāyā-yı müşkile istintāc itmekde ve berḳ-ı ḫaṭṭāf-miṣāl serīʿü'l-intiḳāl ve vehm ü ḫayāl-i timṯāl cüst ü çālāk idi.

Şiʿr: فکر سریع او چو برق خاطف تیزرَو شده
رای شریف او چو مَه روشن و پاك و پر ضیاست[1]

Ḫuṣūṣ-ı ḳażāda sīret-i marżiyye vü ṭarīḳa-i maḥmūde üzre olup ol muḥiḳḳ-ı **[P2 80b]** fāżıl-ı fāṣıl maḥḳ-ı zūr u bāṭıl itmekde şücāʿ u mehīb idi. Amma aṣḥāb-ı ṣoḥbetle muṭāraḥa-i kelāmda resm-i tekellüfi ṭarḥ u ṭard idüp ṣoḥbeti leẕīẕ ve nādiresi güzel **[T 362b]** kimesneydi.

Şiʿr: مجلس او دلگشا صحبت او دلپذیر
لذّت گفتار او همچو شکر بی‌نظیر[2]

1 Onun hızlı fikri bir şimşek gibi hızlı gider. Onun şerefli görüşü, ay gibi temiz, parlak ve ışıl ışıldır.

2 Onun meclisinde gönüller açılır ve sohbetinden (herkes) memnundur. Onun sözündeki lezzet şeker gibidir, eşsizdir.

ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü fünūn-ı şerʿiyyede mahāret-i tāmmesi olup sā'ir-i ʿulūm-ı muʿteberede daḫi maʿrifet-i kāmilesi var-idi.

Teẕyīl: Mūmā ileyhüñ ẕikr olınan celā'il-i feżā'il-i cezīlesinden ġayrı şāʿirliġi daḫi var-idi. Ḳuvvet-i müteḫayyilesinüñ kemāl-i ḳuvvetinden ḫayālāt-ı kemālden muḫayyel ḫayāller taḫayyül itmegin Ḫayālī tahallüṣ idüp sā'ir-i şuʿarādan imtiyāza anı maḫlaṣ idindi. Lākin ebnā-yı zamāneden kendüyi süḫān-şinās ẓann idüp mecmūʿa nāmına perīşān evrāḳda ġazel cemʿ eyleyen bī-temeyyüzler anuñ ġazellerini Ḫayālī Beg gazellerinüñ arasında ṣebt idüp bu iki şāʿir-i siḥr-āferīnüñ eşʿār-ı ābdārını biri birine ḫalṭ eyledi.

Mıṣrāʿ: إنه عذب فرات إنه ملح أجاج[1]

Bu iki ḫᵛāce-i bāzār-ı feżā'ilüñ başḳa başḳa le'ālī-i ābdārını bir silkde tanẓīm idüp ṣāḥiblerini farḳ itmedüginden ikisini[2] bir dürcde derc eyledi. Bu birḳaç maṭlaʿ u eşʿār ol şāir-i siḥr-āferīnüñdür.

Maṭlaʿ:[3] Ḫarāb olupdur ol ābād gördügüñ göñlüm
Ġamuñla ṭopṭoludur şād gördügüñ göñlüm[4]

Beyt:[5] Merḳadi ṭaşını Mecnūn'uñ ʿalāmet ṣanmañuz
Seng-i miḥnetdür ki yaġdurdı zamāne başına[6] **[P2 81a]**

[R 281b] Türkī dilde *Leylī vü Mecnūn* ḳıṣṣasını naẓm idüp bir laṭīf kitāb-ı müsteṭāb imlā eyledi. Ol kitābda dürretü't-tāc-ı eşʿār olmaġa sezā-vār güftārı ʿarūż-ı ṣebt ü imlādan bīrūn ve āvīze-i esmāʿ u āẕān-ı ʿālemiyān olmaġa erzānī kelimātı mīzān-ı naẓm u neṯr ü[7] inşādan efzūndur. Raḥimehu'llāh.[8]

1 O tatlı bir su, öbürü acı bir su.
2 ikisini R, T | -P2
3 Maṭlaʿ R, P2 | Şiʿr T
4 Bu matla beyti Ali Nihat Tarlan'ın Hayâlî Bey Divanı neşrinde Hayâlî Beg'e isnad edilmiştir. Bkz. Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1945, s. 295.
5 Beyt R, P2 | -T
6 Bu beyitte yine Ali Nihat Tarlan'ın Hayâlî Bey Divanı neşrinde Hayâlî Beg'e isnad edilmiştir. Bkz. Tarlan, *Ahmet Paşa Divanı*, s. 389.
7 neṯr ü R, T | -P2
8 Raḥimehu'llāh. R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Yūsuf Ḥamīdī Raḥimehu'llāh[1] [Şeyḫ Sinān]

Şeyḫ Sinān dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm idüp ḳābiliyyet-i kemāl ve kemāl-i ḳābiliyyeti sebebiyle Mevlānā Ḳāḍī-zāde'nüñ muʿīdi olduḳda terk idüp Mevlānā Ḫᵛāce-zāde'nüñ **[T 363a]** ḫıdmet-i vālālarına vāṣıl oldı. Şüʿūn-ı eslāf-ı efāżıl üzre baʿżı medārise müderris olduġı ṣadedde maḥmiyye-i Burūsa'da Veliyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi'ne müderris[2] olduḳdan ṣoñra Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz on iki tārīḫlerinde maʿzūlen vaṭanında vefāt eyledi.

Mūma ileyhüñ fıṭrat-ı selīme vü fıṭnat-ı müstaḳīmesi serv-i sehī-kirdār selāmet ü istiḳāmet üzre olup ḳarīḥa-i naḳīḥası mānend-i mir'āt-i mücellā jeng-i evhām ü aġlāṭdan muṣaffāydı. **[P2 81b]**

Şiʿr: پاك دل از ژنگ ظنون و گذاف
سینهٔ او بود چو آیینه صاف[3]

Ẕāt-ı şerīf-i şeref-āṣārı cevdet-i ḳarīḥa vü icādet-i fikretle mevṣūf olmayup ṭabīʿat-i şerīfesi egerçi ẕekā üzre mecbūl degül idi, lākin rūz u şeb ḳarʿ-ı bāb-ı cidd ü iḳdām idüp ānā-yı revāḥ u eṭrāf-ı sabāḥda terādüf-i kemālāt-ı İslāmiyye içün mesāʿī-i meşkūre-i meḳṣūre itdüginüñ ve tekmīl-i kemālāta kemāl-i iştiġālle meşġūl olduġınuñ āṣār-ı berekātıyla tekmīl-i melekāt-ı melekiyye idüp kümmel-i fużāladan oldı. Ḫazīne-i derūnı beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i kemālātla ṭoldı.

Şiʿr:[4] در استحکام کار خویش می‌کوش
مکن قانون حکمت را فراموش

کسی کو کار بر بنیاد سازد
بنای عقل را آباد سازد[5]

1 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Yūsuf Ḥamīdī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Yūsuf Ḥamīdī Raḥimehu'llāh T
2 olduġı … Veliyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi'ne müderris R, P2 | -T
3 Onun gönlü dedikodu ve zanlardan berîdir. Onun sinesi ayna gibi temizdir.
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 İşini sıkı tut da öyle çalış! Hikmet kanununu unutma. Temel atmaya çalışan kişi, akıl binasını mamur eder. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 390.

Cenāb-ı Vehhāb-ı Muṭlaḳ'a irtibāṭ-ı ḳalbī olmaġın maḥmiyye-i Burūsa'da baʿżı ribāṭda sākin olup gūşe-i ʿuzletde niʿmet-i bī-nıḳmet-i ḳanāʿatden behre-yāb idi.

Şiʿr: قناعت کن ای نفس با اندکی[1]
که از حرص خواری رسد بی‌شکی[2]

ندانست قارون نعمت پرست
که گنج قناعت به کُنج اندر است[3]

Müddet-i ʿömrinde tezevvüc itmeyüp taʿalluḳāt-ı ehl ü ʿıyāl ve ḳuyūdāt-ı ḫʿīş ü peyvendden mütecerrid ve kāffe-i ʿalā'iḳ-ı dünyeviyyeden mütezehhid **[R 282a]** bir kimesne idi. Devāʿī-i muṭālebāt-ı leẕẕāt olan reyeʿān-ı ʿömr ve ʿunfuvān-ı şebābında[4] nisā ṭā'ifesiyle **[P2 82a]** cüft olmayup elif gibi mücerred ü yektā ve semt-i tecerrüdde **[T 363b]** mānend-i Ḥażret-i ʿĪsā ṭāḳ u bī-hemtāydı.

Şiʿr: الفت مگیر همچو الف هیچ با کسی
تا وقت انقطاع الم او نمی‌کشی[5]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet eyledi ki; "Benüm vālidümle mebādī-i şürūʿda baʿżı medārisde cemʿ olduḳları ecilden aḥyānen babamı ziyārete gelüp mülāḳāt eyledüklerinde babam daḫi aña ikrām-ı belīġ ü iclāl-i bīdirīġ idüp ḫaylice tevḳīr ü taʿẓīm ider-idi." Fāżıl-ı mūmā ileyhüñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'a beyneʾṭ-ṭalebe maḳbūl ü muʿteber bir ḥāşiyesi vardur ve "'Allāme Taftāzānī'nüñ *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'ine daḫi ḥāşiye taḥrīr ü tasṭīr eyledi." diyü istimāʿ olındı. Lākin anuñ bu maḳūle kitābına ẓafer müyesser olmadı. Raḥimehu'llāh.[6]

---

1 Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 334.

2 Ey nefis! Az ile kanaat et. Çünkü şüphesiz hırstan dolayı rezil olmak var.

3 O zengin Kârûn, kanaat hazinesinin köşede olduğunu bilmedi. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 340.

4 şebābında R, P2 | şebābda T

5 Ayrılık vaktinde acısını çekmemek için, elif gibi hiç kimse ile ülfette olma!

6 Raḥimehu'llāh. R, P2 | Revveḥa'llāhu merḳadehu. T

ʿĀlim ü Fāżıl Mevlānā Tācī Beg-zāde Caʿfer Çelebi Raḥimehu'llāh[1] [Tācī-zāde Caʿfer Çelebi] {Caʿfer}

Peder-i necābet-eṣeri merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı cennet-mekān Amāsiyye sancaġında iken müdebbir-i ʿumūrı idi.[2] Mebādī-i şürūʿda ṭaleb-i ʿilme raġbet eyleyüp maḳāṭıʿ-ı fünūn-ı me'āṣir-meknūna vuṣūl içün Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde ve Mevlānā Kestelī ve Mevlānā Ḫaṭīb-zāde ve Mevlānā Ḫʷāce-zāde'nüñ mecālis-i şeref-güsterlerinde enfās-ı müteberrikelerinden istifāże vü istifāde eyledi. Ṭanṭana-i celā'il-i feżā'il-i **[P2 82b]** cezīlesi ve debdebe-i maʿārif-i ʿavārif-i celīlesi ercā u enḥā-yı ʿavālimde esmāʿ u āẕān-ı cihāniyān ve ṣūrāḫ-ı ṣımāḫ-ı ʿālemiyana vāṣıl u nā'il olup vüfūr-ı faẓl-ı bedīʿ ve zuḫūr-ı[3] feyż-i şāmil ile şöhre-i āfāḳ oldı. Bu ḫaber pādişāhuñ gūş-i pür-hūşına vāṣıl olup ʿavāṭıf-ı ḫüsrevāniyyeye istiḥḳāḳı muḳarrer fehm eylemegin maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Paşa Medresesi'ni iḥsān eyledi. Mevlānā-yı mūmā ileyh medrese-i mesfūrede ṭullāb-ı kemāl-iktisāba ders ü taʿlīm idüp ol menbaʿ-ı yenābīʿ-i ʿulūm, teşnegān-ı bevādī-i saʿy u ṭalebe zülāl-i ifādeyle **[T 364a]** rūḥ-baḫş olmaġın anuñ ḫıdmetine zümre-i fużalā ṣu gibi aḳarlar idi.

Şiʿr:[4]

ای تشنگان بادیهٔ شوق یافته
از بحر طبع روشنت آب زلال علم

بر داشته ضمیر منیرت به دست فکر
روزی هزار بار نقاب از جمال علم[5]

Āyīne-i aḥvāl-i şeref-āmālinde emāret-i imāret[6] **[R 282b]** ve nişān-ı ʿulüvv-i şān nümāyān olup ṣafaḥāt-i levḥāt-i fıṭratında ʿunvān-ı ʿunfuvān-ı ʿizz ü devlet mersūm u merḳūm olduġı ecilden pādişāh-ı maġfiret-nişān ol fāżılı nişāncı idinüp manṣıb-ı mezbūra terfīʿ itmekle tevḳīʿ eyledi. Ol hümā-yı

1 ʿĀlim ü Fāżıl Mevlānā Tācī Beg-zāde Caʿfer Çelebi Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Tācī Beg-zāde Caʿfer Çelebi Raḥimehu'llāh T
2 idi R, T | -P2
3 faẓl-ı bedīʿ ve zuḫūr-ı R, T | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Naẓm T
5 Ey parlak tabiatının denizinden ilmin tatlı suyu ile şevk sahrasının susuzlarına su veren! Senin saf gönlün fikir eliyle günde bin defa ilmin yüzündeki peçeyi kaldırmıştır. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 559.
6 emāret-i imāret R, T | -P2

evc-i salṭanatuñ sāye-i vālā-pāyesinde devlet-i vāfire vü ḥaşmet-i mütekāṣire ile istiẓlāl idüp encümen-i ʿişret ve nüzhetgāh-ı kāmrānīde şāhid-i dilfirīb-i meṭālib **[P2 83a]** ü me'ārib ile āsūde vü ġunūde iken teṣārīf-i muḫtelife-i edvār-ı bed-eṭvārla ol ʿayn-ı kemāl ü ʿirfān u merdüm-i aʿyān-ı zamāna ʿayn-ı kemāl işābet idüp māl ü menāl ve emlāk ü esbābı nehb ü ġāret olındı.

Şiʿr: مه گیتی فروز بختش کاست
رو باو کرد نکبت از چپ و راست

هرچه می‌کرد آن زیان می‌شد
آنچه می‌خواست غیر آن می‌شد[1]

Ol mihr-i sipihr-i saʿādet irtifāʿ-ı ḥāl u ʿulüvv-i şān ile evc-i burc-ı suʿūdet-de iken ṭāliʿ-i nāhemvār ve baḫt-ı nāsāzkār ucından yıldızı düşüp çarḫı batdı. Dest-i zamāne anı müntehā-yı ẕerā-yı ʿizzetden ḥażīż-i ẕüll ü hevāna atdı.

Şiʿr:[2] آه از این طالع بر گشت که هر روز مرا
ره به جایی بنماید که بلا بیش‌تر است[3]

Muḳteżā-yı maḳāmdan ḫāric ḳażıyye sebebiyle merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı saʿīdüñ evāḫir-i salṭanatında manşıbından ʿazl olınup bi-ṭarīḳi't-teḳāʿüd yevmī yüz aḳçe ʿulūfe taʿyīn olındı. Lakin anuñla tesellī bulmayup telaḳḳī bi'l-ḳabūl eylemedi. Ammā merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı **[T 364b]** semiyyü'l-mekānuñ şeref-i ḳudūm-i saʿādet-rüsūmıyla mesned-i ḫilāfet ü erīke-i salṭanat müktesib-i celālet olduḳda vaẓīfe-i merḳūmeye baʿżı bilā-duñ ḳāḍīlıġı żamīme ḳılınup tevfīr-i tevḳīr olınmaġla ḳabūl eyledi. Bu minvāl üzre bir miḳdār rūzgār mürūr u ʿubūr **[P2 83b]** eyledükden ṣoñra teşrīfāt-ı pādişāhī ḳarīn-i ḥāli olup dīvān-ı āsmān-ʿunvānda ṣāniyen nişāncı naṣb olındı. Aḳlām-ı müşkīn-erḳāmla ebrū-yı dilber gibi ġarrā ġarrā ṭuġrālar ve hilāl-miṣāl bī-naẓīr ü bī-hemtā miṣāller resm idüp ruḫsār-ı şāhid yarlıġ-ı ʿaẕrā-ʿiẕāra ḫaṭṭ u ḫāl, sevād-ı midād-ile zīver-baḫş olur-idi. Aḥsen-i taḳvīm üzre taṣvīr itdügi **[R 283a]** ṭuġrā-yı ġarrā-yı gītī-sitān ile ṣaḥā'if-i bā-leṭā'if ʿunvān bulur-idi.

---

1 Dünyayı aydınlatan o ayın kısmeti azaldı. Sağdan soldan musibetler ona yöneldi. Her ne yapsa zararlı idi ve ne istese aksi olurdu.

2 Şiʿr R, P2 | Beyt T

3 Bu ters dönmüş talihin (elinden) âh (ediyorum). Çünkü bana her gün daha fazla bela bulacağım bir yeri gösteriyor.

Şiʿr: مقاطر قلمش در سطور منثورات
ز لطف تعبیه چون سمط در و مرجان است

بیاض رقعهٔ فرمان چو پر طاوسان
ز رشح خامهٔ او پر نقوش و الوان است[1]

El-ḥaḳ, bu zamānda dīvān-ı ʿOṯmāniyān'da tersīm ü terḳīm olınan menāşīr-i sulṭāniyye ve ferāmīn-i ḥāḳāniyye-i ʿOṯmāniyye'nüñ terkīb ü tertīb ve imlā vü inşāsında ḳavāʿid-i cedīde-i sütūde iḫtirāʿ idüp aḥkām-ı nāfiẕü'l-kelām u maḳṭūʿu'l-merām ve menāşīr-i ḳażā-cereyān ve ḳader-fercāmda iẓhār-ı yed-i beyżā eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[2] إن هَزَّ اقلامَه يوما ليعملها
أَنساكَ كلّ كمّي هزّ عاملَه

وإن أمرّ على رقٍّ أناملَه
أقرَّ بالرِق كتابُ الأنام له[3]

Meşşāṭa-i ḫāmesi şāhid-i ṭuġrāya zīb ü zīver virüp ḫayli çekdi çevirdi ve şiʿār ü diṯārını ṭırāz-ı ṭarz-ı merġūbla muṭarraz idüp rengīn libāslar geyürdi. Ẕikr olınan nişāncılıḳdan **[P2 84a]** ṣadr-ı ṣadārete ṣuʿūd idüp Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olduḳdan ṣoñra merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı ḳuds-āṣiyān kendü żamīr-i pākinde mużmer olan **[T 365a]** ġayż ü kīne iḳtiżāsıyla "Yeñiçeri ṭā'ifesinüñ Amāsiyye'de ṭuġyānına muḥarrik oldı." diyü töhmet eyleyüp bu bahāneyle ṭoḳuz yüz yigirmi senesinüñ recebinüñ sekizinci güni sebt güninde ḳatl eyledi. Mezār-ı şerīfi Balaṭ ṭarafında kendü binā itdügi cāmiʿdedür. Mevlānā-yı sālifü'ẕ-ẕikrüñ lisān-ı Türkī'de bī-nihāye kelimāt-ı manẓūmesi vardur. Her biri erbāb-ı naẓm içinde maḳbūl ve aṣḥāb-ı ṭabʿ ortasında muʿteberdür. Dībāc-ı kelām-ı berāʿat-ilmāmı ṭırāz-ı iʿcāzla muṭarraz olup aʿlām-ı feṣāḥat u meʿālim-i belāġat ü nezāketle muʿallemdür. Ḥażret-i İmām Muṭarrizī anuñ bu ṭarz-ı bedīʿine ālüfte ve aʿlām-ı ʿulemādan

1 Onun kaleminin damlaları tertibindeki letafetten dolayı inci dizili gerdanlık gibi satırlara dağılmıştır. Fermandaki beyazlık, onun kalemindeki sızıntı ile tavusların kanadı gibi rengârenktir.

2 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T

3 Öğretmek için bir gün kalemini sallayacak olursan sahibini sarsan zırhı bile sana unutturur. Köle için en acı olan şey parmak ucudur, kölelerin arasında insanlığın kitabını hâkim tut! Ebü'l-Feth el-Büstî, *Dîvânu Ebi'l-Feth el-Büstî*, haz. Dürriyye el-Hatîb-Lütfî es-Sakkâl, Dımaşk: Matbûʿâti Mecmaʿi'l-Lügati'l-ʿArabiyye, 1989, s. 158.

ʿallāme-i ʿālem anuñ maʿārifine āşüftedür. Tertīb ü terkīb itdügi dīvānınuñ Mīr ʿAlī Şīr ve Mīr Şāhī kemāhī ḥayrānı ve eşʿār ü ebyāt-ı ḥisānınuñ Saḥbān u Ḥassān ḥassānıdur.

Şiʿr:[1] شده طالع از مطلع هر غزل
فروغ تباشير صبح ازل

ز مقطع چه گويم كه هر مقطعی
كه فيض آبدار بود منبعی

در ادراك اسرار امّ الكتاب
ز هر مصرعش عقل را فتح باب[2]

[R 283b] Kendünüñ mübtedeʿātından *Heves-nāme* adlu bir dāstān-ı **[P2 84b]** dil-sitān ve aḫlāḳa müteʿallıḳ bir kitāb-ı müsteṭābı vardur. El-ḥaḳ, bu ikisi daḫi anuñ luṭf-ı ṭabʿına şāhidān-ı ʿādilān meṣābesinde olup faẕl-ı vāfir ü zāḫirine beyyine-i beyyinetü'd-delāletdür. Ol fāris-i meydān-ı faẕl, zebān-ı Fārisī'de daḫi laṭīf eşʿār ışdār idüp ḳaṣīde vü ġazel vādīsinde bī-naẓīr kelimāt-ı dil-peẕīr taṣdīr eyledi. Ammā lisān-ı Türkī'de olan eşʿārına nisbet azdan azdur. Bu maṭlaʿ-ı dil-keş anuñ Sulṭān Selīm[3] merḥūmuñ medḥinde didügi ḳaṣīdesinüñ nevādir-i kelimāt-ı muḫayyelesindendür.

Şiʿr:[4] جان آفرين كه در كف ما نقد جان نهاد
بهر نثار مقدم شاه جهان نهاد[5]

Beyt:[6] ز غنج لعل لبت غنجه را جگر پر خون
ز شرم سنبل زلفت سر بنفشه نگون[7]

[T 365b] Ve lisān-ı ʿArab'da daḫi aʿlā ḳaṣīdeleri vardur. Bu ebyāt anuñ Sulṭān Bāyezīd ḥaḳḳında didügi ḳaṣīdesindendür.

---

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Her gazelin matla beyitinden ezel sabahının ilk ışıkları doğmuştur. Makta'ı hakkında ne diyeyim? Çünkü her makta'ı akıcı ve parlak bir suyun kaynağıdır. Onun her mısraı Ümmü'l-kitâb'ın sırlarını anlamada akla kapılar açar. Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Evvel Fâtihatu'ş-Şebâb*, haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 176.
3 Türkī'de olan eşʿārına nisbet azdan azdur. Bu maṭlaʿ-ı dil-keş anuñ Sulṭān Selīm R, T | Selīm P2
4 Şiʿr R, P2 | Beyt T
5 Canı yaratan Allah, can nakdini cihan padişahının gelişi şerefine saçmamız için avucumuza koydu.
6 Beyt R | -T, -P2
7 Senin la'l renkli dudağının cilvesinden goncanın ciğeri kanla doldu. Sünbül saçının utancından menekşenin başı yerde eğik kaldı.

Şiʿr: الله أنشاءكم في أحسن الصور
ولا يُرى نِدَّكم في الذُلّ والحِور

لمَّا بَدا ثِغره في فيه منتظماً
حسبتُه لؤلؤاً في خاتمٍ عِطر[1]

Bu cümleden māʿadā semt-i inşāda daḫi yed-i ṭūlāsı olup ol vādīde daḫi ḫāme gibi müşārün ileyh bi'l-benāndur. Neffāṣāt-ı aḳlām-ı müşkīn-erḳāmından müntefeş olan münşe'āt-i mübdeʿātı iʿcāza ḳarīb bir emr-i ġarībdür. Bu meṭāliʿ daḫi anuñdur.

Maṭlaʿ: Sebz-ḫat kim sāye ṣalmış zülf-i müşg-efşān añа
Ḫıżr'dur ki_olmış müyesser ʿömr-i bī-pāyān añа[2]

Maṭlaʿ: Lebüñe öyküneldеn ġonçe-i ter
Ṣabā ḫışm eyleyüp **[P2 85a]** aġzını yırtar[3]

Dīger:[4] Günde biñ kez görse bilmez ol büt-i raʿnā beni
N'eylesün bir demde biñ şekle ḳoyar sevdā beni[5]

Maṭlaʿ:[6] Ḫaṭṭ yazar ḫaṭṭuñ ḳalemsüz ṣafḥa-i sīm üstine
Bu ne sırdur noḳṭa ḳor ḫāl-i lebüñ mīm üstine[7]

Tezyīl: Mervīdür ki merḥūm Caʿfer Çelebi'ye degin nişāncılar defterdārlaruñ altına oturup selāmda aşaġa ṭurur-idi. Meẕkūr-ı mebrūr nişāncı olduḳda anuñ celālet-i şān u übbehet-i ʿunvānı muḳteżāsınca maṣṭaba-i hümāyūnda vüzerānuñ ṣol cānibinde iclās olınup Nişāncı Paşa ʿunvānıyla muʿanven oldı ve daḫi ḳatl olınduġından muḳaddem Sürūş-ı Ġayb'dan lisānına bu beyt ilhām olınup kendünüñ şehīd olacaġına işāret olınmışdur. **[R 284a]**

Beyt:[8] Ben şehīd-i tīġ-i ʿaşḳ olduḳda rāh-ı yārda
Yumadın defn eyleñüz tenden ġubārı gitmesün[9]

---

1 Allahu Teâlâ sizi en güzel surette yarattı, güzellikte ve vakarlıkta sizin bir benzeriniz görünmez. Ağzında dişleri düzgün bir şekilde görününce onu hoş kokulu yüzükteki bir inci zannettim.
2 İsmail E. Erünsal, *The Life and Works of Tâcî-zâde Caʿfer Çelebi, with a Critical Edition of His Dîvân*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1983, s. 199.
3 Erünsal, *The Life and Works of Tâcî-zâde Caʿfer Çelebi,* s. 223.
4 Dīger R, P2 | Maṭlaʿ T
5 Erünsal, *The Life and Works of Tâcî-zâde Caʿfer Çelebi,* s. 462.
6 Maṭlaʿ R, P2 | Lehu T
7 Erünsal, *The Life and Works of Tâcî-zâde Caʿfer Çelebi,* s. 384.
8 Beyt R, P2 | Ferd T
9 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâʿirü'ş-Şuʿarâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı

Ve bu Fārisī maṭlaʿ ḳatlinden bir hafta muḳaddem ʿālem-i menāmda leyālī-i müteʿaddidede lisānına cārī oldı.

Şiʿr: من آن دو روزه عمری که به زیستن نیرزد
پس از آن که من بمیرم به گریستن نیرزد[1]

Ve daḫi mebānī-i bī-meṣānī-i ḫayrātdan maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir mescid ve bir medrese ve maḥrūsa-i Burūsa'da bir mescid ve Germiyān vilāyetinde **[T 366a]** Simav nām ḳaṣabada bir mescid binā eyledi. Raḥimehu'llāh.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Tācī Beg-zāde Saʿdī Çelebi[3]
[Tācī-zāde Saʿdī Çelebi] {Saʿdī}

[P2 85b] Sālifü'ẕ-ẕikr Caʿfer Çelebi'nüñ birāderidür. ʿAṣrında olan ʿulemādan taʿallüm idüp ol kevkeb-i saʿd-ı burc-ı saʿādet ü aḫter-i mesʿūd-ı evc-i ʿizzet Ḳāḍī-zāde dimekle meşhūr olan Mevlānā Ḳāsım'uñ ve Mevlānā Meḥmed bin Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ ḫıdmetlerinde teşmīr-i sāḳ-ı ihtimām idüp meʿāric-i medāric-i feżā'il-i ẕātiyyenüñ müntehā-yı ẕerā-yı vālāsına ṣuʿūd-ı pür-süʿūd eyledi. Āvāze-i meḥāmid ü me'āṣiri aḳṭāʿ-ı erbāʿ-ı rubʿ-ı meskūnda ḳarʿ-ı esmāʿ u āẕān eyleyüp şemā'im-i nesā'im-i feżā'il-i ʿilmiyyesi dimāġ-ı cihāniyānı taʿṭīr eyledükde ol fāżıl-ı sāmī-menzilet riʿāyet ḳaṣd olınup maḥrūsa-i Burūsa'da merḥūm Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ medresesi baʿdehu Ḳosṭanṭiniyye'de ʿAlī Paşa Medresesi baʿdehu mecmaʿ-ı aṣḥāb-ı fünūn u muʿterek-i erbāb-ı ʿulūm-ı ʿāliyetü'ş-şu'ūn olan Medāris-i Ṯemān-ı bedāyiʿ-meknūnuñ birisi ṣadaḳa olındı. Medāris-i meẕkūrede neyyir-i aʿẓam gibi maṭāriḥ-i ḳulūb-ı erbāb-ı ḳabūle ṭarḥ-ı eşiʿʿa-i envār-ı feżā'il eyleyüp niçe müstaʿidd ü müstemiddüñ sümüvv ü semāsına bādī oldı.

Şiʿr: رسد به خدمت او هرکسی به مطلب خویش
رسد به همّت او طالبان به صوب سما[4]

Baʿdehu ṣafā-yı niyyet ile ḥacc idüp ḳırān-ı ṯevāb-ı bī-kerān müyesser

---

Yayınları, Ankara, 2018, s. 197.

1 İki günlük ömür için yaşamaya değmez. O halde ben öldükten sonra ağlamaya değmez.

2 Raḥimehu'llāh. R | Revveḥa'llāhu merḳadehu. T, Raḥimehu'llāhu teʿālā. P2

3 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Tācī Beg-zāde Saʿdī Çelebi R, P2 | Mevlānā Tācī Beg-zāde Saʿdī Çelebi Raḥimehu'llāh T

4 Herkes kendi talebi ile onun huzuruna çıkar ve onun yardımı ile talipler yüceliklere erişir.

olduḳdan ṣoñra mavṭın-ı aṣlīsine **[P2 86a]** muʿāvedet eyleyüp yevmī seksen aḳçe vaẕīfe ile teḳāʿüd eyledi. Bevāḳī-i aʿmārını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp ʿömr-i nāzenīnini bu ḥāl üzre geçürürken Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi iki senesine bāliġ olduḳda ol saʿd-ı ekber ḫāne-i saʿādet ü şerefden derece-i nuḥūset-i **[R 284b]** zevāle rāciʿ olup vefāt eyledi. **[T 366b]**

Teẕyīl: Mūmā ileyhüñ kāffe-i ʿulūm-ı berāʿat-rüsūmda müşāreketi olduġından ġayrı fünūn-ı ʿArabiyye'ye iḫtiṣāṣ-ı tāmmı olup faẕl-ı mütevāfir ü ʿilm-i mütekāṯir ve ṣıyt-ı müteṭā'ire mālik idi. Ol sütūde-ṣıfāt u pesendīde-simātuñ ṣalāḥ-ı ḥāl u ṣıdḳ-ı maḳāl ve kerem-i nefsi nihāyetde ve dürūġ-ı bī-fürūġdan ictinābı ġāyetdeydi. Maṭlaʿ-ı kelām-ı şemsiyetü'ş-şuʿāʿ ve bedriyyetü'l-iltimāʿında fürūġ-ı ṣıdḳ, subḥ-ı ṣādıḳ-kirdār āşikār ü pedīdār-idi.

Şiʿr: ای چو صبح آخرین سر تا پا صدق و صفا
وی چو عقل اوّلین پا تا به سر فضل و هنر[1]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ peder-i ʿazīzi fāżıl-ı meẕkūruñ ḥaḳḳında "Müddet-i ʿömrinde kiẕb itmedi diyü şehādet eylesem Allāhu aʿlem kiẕb itmiş olmazın." diyü buyurdı. Fāżıl-ı meẕkūruñ elsine-i ṣelāṣede ebyāt ü eşʿārı bī-şümār ve Türkī ġazelleri bī-ḥisābdur. Dil-i deryā-bārı biḥār-ı naẓmdan bī-sāḥil bir baḥr-ı kāmil ve celā'il-i feżā'ili baḥr-i muḥīṭ gibi muḥīṭ u şāmildür. Zebān-ı Türkī'de bu maṭlaʿ anuñdur: **[P2 86b]**

Maṭlaʿ: Ya Rab n'olaydı ʿālem içinde dil olmasa
Bārī olursa her güzele mā'il olmasa[2]

Maṭlaʿ: Rūşen ḳılan cihānı bu gün ḥüsni māhıdur
Meftūn iden bu göñlümi zülf-i siyāhıdur[3]

Lisān-ı ʿArab'da dürer-i manẓūme-kirdār, bī-şümār kelimāt-ı feṣāḥatşiʿār tanẓīm idüp fuṣaḥā-yı ʿArab'uñ eşʿārına naẓīr[4] ḳaṣā'id-i dil-peẕīr naẓm eyledi. Ḳaṣā'id-i şerīfesine ʿayn-ı iẕʿān u çeşm-i imʿānla naẓar eyleyen kimesne intiẓām-ı kelimātından fuṣaḥā-yı ʿArab eşʿārı ẓann eyleyüp ḥüsn-i edāsından ekābir-i şuʿarā-yı sālife kelimātından gümān ider-idi. El-ḥaḳ, her bir ḳaṣīdesinüñ büyūt-i ebyātı maʿmūr ve ḳuṣūr-ı naẓmı bī-ḳuṣūrdur.

1 Ey fecir vakti gibi baştan ayağa sıdk u safâ olan ve ey ilk akıl gibi baştan ayağa fazilet ve hüner olan!
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 425.
3 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 425.
4 naẓīr R, T | -P2

Şiʿr: کلامش بهره یاب از رقّ منثور
در او هر بیت او بیت است معمور

چو نظمش چون ثریا دلپسند است
از آنش پایه بر عرش بلند است[1]

[T 367a] Ol ʿāḳıl-ı kāmil-ḫıred ü bāliġ-naẓaruñ yanında İmriü'l-Ḳays, Ḳays-ı ʿAmirī meşābesinde olup anuñ zebān-ı kilk-i leṭāfet-şiʿārı maḫzen-i esrār-ı feṣāḥat ve maṭlaʿ-ı envār-ı belāġatdür. Münşe'āt-ı muḫtereʿāt-ı aḳlām-ı müşkīn-erḳāmı ﴿وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ﴾[2] kelām-ı ilhām-ilmāmına mā-ṣadaḳdur. Kelām-ı şerīfinüñ rütbe-i belāġatı aʿlā-yı merātib-i belāġata ve mertebe-i feṣāḥati aḳṣā-yı me'ārib-i feṣāḥate vāṣıl u nā'ildür. Bu kemîne **[R 285a]** anuñ **[P2 87a]** münşe'ātınuñ şeref-i müṭālaʿasıyla teşerrüf idüp añа taʿlīḳ-ı naẓar eyledüm ve *ʿAḳā'id-i Nesefiyye*'i cevdet-i ḳarīḥa iḳtiżāsıyla ʿArabī naẓm idüp ṣaḥīfe-i ʿālemde bir naḳş-ı dil-keş resm eyledi.

Naẓm: آب حیوان قطرهای بود از سواد
لوح محفوظ آیتی شد زآن کتاب

معنئ او شمع صورت را فروغ
صورت او جام معنی را شراب

نکتههایش مشرب دل را زلال
نقطههایش چشمهٔ جان را حباب[3]

Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına ḥavāşī taḥrīr eyledi ve Mevlānā Ṣadrüşşerīʿa'nuñ *Viḳāye*'ye yazduġı şerḥden "bāb-ı şehīd"e ḥāşiye-i sedīde tasṭīr eyledi ve maḥāll-i müteʿaddide de ḳavā'id-i ʿavā'id-i celīleyi şāmil resā'il ibdāʿ eyledi.

1 Sözü dağınık ve delinmiş incilerin yazılı olduğu ince derilerden faydalanmıştır. Onun her beytinde "Beyt-i Ma'mûr" vardır. Nitekim onun şiiri Süreyya yıldızı gibi makbûldür. Bu yüzden onun makamı yüce arşın üzerindedir.

2 "Denizde yüce dağlar gibi yükselen gemiler de O'nundur." Rahmân (55), 24.

3 Ölümsüzlük suyu, o yazıdan bir katredir. Levh-i Mahfûz o kitaptan bir ayettir. Onun manası yüz mumuna nur, onun yüzü mana kadehine şaraptır. O (kitabın) ince manaları, gönlün tabiatına saf bir su, noktaları ise can çeşmesinde birer köpüktür.

Şiʿr:[1] يك به يك در و لعل ناسفته
سر به سر نكته‌های ناگفته

بسته او نقش‌های زیبنده
خاطر افروز و دل فریبنده[2]

[Derkenār:] Merḥūm Mevlānā ʿArab-zāde'nüñ ḫaṭṭından menḳūldür ki *Mü'enneṣāt-ı Semāʿiyye*'yi naẓm eyledi[3] ve birāderi Caʿfer Çelebi'nüñ mescidi yanında bir mektebi vardur. Mezārı ol mektebdedür. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[4]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳuṭbuddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehu'llāh[5]

Vālidesi ṭarafından ceddi Mevlānā ʿAlī bin Muḥammed Ḳuşçı ḥażretlerinden ve Mevlānā Ḫʷāce-zāde'den ḳırā'at eyleyüp **[P2 87b]** anlaruñ mecālis-i me'āṣir-eṣerlerinden feżā'il-i ʿaẓīme vü leṭā'if-i cesīme taḥṣīl eyledi. **[T 367b]** Sünnet-i seniyye-i nebeviyye üzre Mevlānā Ḫʷāce-zāde'nüñ kerīmesini tezevvüc idüp cevzā gibi iki başdan kemer-i taʿalluḳı miyān-ı cānlarına muḥkem ʿaḳd eylediler.

Şiʿr: عقد بستند و پیش بردندش
هر یکی بر دیگر سپردندش

یافتند آن دو تن به دهر مراد
چرخ آخر مراد ایشان داد[6]

Müsteclib-i raġebāt-ı müşteheyāt-ı nefsāniyye olan reyeʿān-ı şebābdan āḫir-i ʿömrine degin zühd ü ṣalāḥ ve ʿiffet ü diyānet üzre rūzgār geçürüp

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Her biri delinmemiş inci mercan, baştan başa söylenmemiş (nice) manalar… Ne güzel nakışlar bağlamış; gönlü aydınlatan ve gönlü çelen…
3 naẓm eyledi R, P2 | naẓm idüp başḳa bir risāle eyledi T
4 Raḥimehu'llāhu teʿālā P2 | -R, -T
5 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳuṭbuddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehu'llāh R | Mevlānā Ḳuṭbuddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehu'llāh T, ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳuṭbuddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
6 Nikâhı kıydılar ve onu huzura götürdüler. Onları birbirlerine emanet ettiler. O iki kişi dünyada muradlarına erdiler. Felek sonunda onlara muradlarını verdi.

aḫlāḳ-ı ḥamīde ile müteḫallıḳ u mütemelliḳ ve eştāt-ı esbāb-ı edeb ü ereb ve teḫaşşuʿ u teḫażżuʿ ile muttaṣıf bir munṣıf kimesne idi.

Şiʿr: ای ز سر تا پا چو چشم خویش عین مردمی
کَی تواند بود چندین لطف در یك آدمی[1]

Maḥmiyye-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ne müderris iken tekmīl-i kemālāt eylemekde bir mertebe kūşiş ü verziş eyledi ki ḫāme-i dü-zebān beyānında ʿāciz ü fürū-māndedür. Medrese-i meẕkūrede **[R 285b]** aṣḥāb-ı ṭaleb ü erbāb-ı erebe ifāde üzre olup henüz ʿunfuvān-ı şebāb-ı bā-şitāb-dayken vefāt eyledi. Ṭāliblerüñ her birisi anuñ menāfiʿ-ı beżāyiʿ-i ifāża-i nāfiʿasıyla müntefiʿ ü müstefīd olup kemālāt-ı ʿaliyyeye vāṣıl oldılar. Mü'ellefāt-ı iʿcāz-iltiyāmından itmāmı aḳṣā-yı maḳāṣıdı resā'il **[P2 88a]** ü fevā'idi bī-nihāyedür ve lākin māniʿ-i vuṣūl-i ümniyyet olan meniyyeniñ tasalluṭ ü iḫtirāmıyla itmāmı müyesser olmadı ve sürʿat-i mevt ü ḥimāmdan mükemmel bir kitāb tedvīn itmege ẓafer bulmadı. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[2]

[Derkenār:][3] Mevlānā Ḳuṭb Çelebi'nüñ babası Şemsüddīn Muḥammed, Mevlānā ʿAlī Ḳuşcı'yla Rūm'a gelüp baʿżı yirlerde ḳāḍī olduḳdan ṣoñra anda vefāt eyledi.

Mevlānā Maḥmūd bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehu'llāh [Mīrim Çelebi]

Erbāb-ı feżā'il ve aṣḥāb-ı maʿālī ortasında Mīrim Çelebi dimekle meşhūrdur. Ol ʿaṣruñ aʿlām-ı ʿulemāsından ifāde maḳāmında ḳā'im olan kimesnelerden taʿallüm ü telemmüẕ idüp Mevlānā Ḫᵛāce-zāde'nüñ **[T 368a]** ve Mevlānā Sinān Paşa'nuñ ḫıdmet-i me'āṣir-güsterlerinde istifāde eyledi. Şīme-i ḳadīme-i eslāf-ı ercmend ü şīve-i müstedīm-i eşrāf-ı saʿādetmend üzre menāṣıb-ı vālā-merātibden Gelibolı Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de ʿAlī Beg Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Manastır Medresesi'nde müderris olup ṣıyt-ı faẓl u ifādesi kemāl-i teṭāyürinden çevgān-ı eflāk ve ṭūb-ı ḫūrşīdden müsābaḳa eyledi.

1 Ey baştan ayağa benim gözümün gözbebeği gibi olan! Bu kadar lütuf bir insanda nasıl olabilir?
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā. R | Raḥmetu'llāh. T, Raḥmetu'llāhi teʿālā raḥmeten vāsiʿaten. P2
3 [Derkenār:] R | -T, -P2

Naẓm: بود فضلش بلند آوازه
كرد سبقت ز گردش افلاك[1]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı maġfiret-medār ol büzürgvārı kendüye ḫᵛāce idinüp ʿulūm-ı riyāżiyyeyi andan ḳırā'at eyledi. Fenn-i mesfūrda bir mertebe mahāreti var idi ki zümre-i muʿāṣırīn ve fırḳa-i aʿḳabdan ol fāżıla müdānī vü ḳarīb bir fāżıl-ı **[P2 88b]** erīb gelmedi.

Merḥūm u maġfūrun leh şehriyār-ı maġfiret-şiʿār Sulṭān Selīm Ḫān-ı baḫtiyāruñ zamān-ı salṭanatında Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup re'y-i nīk-nümāy u ṣavāb-fermāyları menāṭ-ı meṣāliḥ-i ʿasākir-i manṣūre ve merciʿ u mev'il-i ḥall ve ʿaḳd-i menāṣıb-ı mekṣūre olduḳdan ṣoñra ʿazl olınup yevmī yüz aḳçe ʿulūfe taʿyīn olındı. Baʿdehu Kaʿbe-i Şerīfe'yi aḳdām-ı ʿazīmet-i ḫāliṣe ile ziyāret eyleyüp saʿādet-i ḥacc ile müstesʿad olduḳda ḳavāfil-i selāmet ü ṣıḥḥatla vaṭanına muʿāvedet idüp maḥrūsa-i Edirne'de ṭoḳuz yüz otuz bir senesinde vefāt eyledi.

[Derkenār:][2] Mezār-ı şerīfi maḥmiyye-i Edirne'de Ḳāsım Paşa Cāmiʿi'n-dedür.

Mūmā ileyh selīmü'ṭ-ṭabʿ ve müstaḳimü'ẕ-ẕihn ve ḥalīmü'n-nefs kimesne idi. Şedā'id-i rūzgār-ı zūr-kāra ṣabr eyleyüp ol şecere-i ṣemere-i feżā'il, şāḫ-ı berūmend-mānend seng-i cefāya taḥammül ider-idi.

Şiʿr: تحمّل كند هر كه را عقل هست
نه عقلی كه خشمش كند زيردست[3]

[R 286a] تحمّل چو زهرت نمايد نخست
ولی شهد گردد چو در طبع تُست[4]

[T 368b] Nihād-ı melek-necādı mürüvvet üzre mecbūl olup ẕāt-ı şerīf-i şeref-āyātı ḥilye-i celiyye-i mükremāt-ı mükerremāt-ı bī-ġāyātla muḥallā

1 Onun fazileti feleğin devredişini aşacak (kadar) meşhurdu.
2 [Derkenār:] R | Derkenar noksan. -T, -P2
3 Kimin aklı varsa tahammül eder. Öfkesi elinde zebun olan akıllı değildir. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 220.
4 Sabır önce sana zehir gibi görünür ama senin tabiatında bal (gibi) olur. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 308.

idi. Müddet-i ʿömrinde kendü nefs-i nefîsinüñ aḥvāline meşġūl olup ġayrun tefaḳḳud-i aḥvāliyle teḳayyüd itmemişdi.

Meşnevī: به احوال دیگر تقیّد مکن
به خود باش و کس را تفقّد مکن

[P2 89a] تعلّق مکن با کسی چون الِف
به خلق زمانه مشو مؤتلِف[1]

Vufūr-ı ṣalāḥ-ı ḥal u mezīd-i necāḥ-ı āmāli ucından dā'ire-i edebde noḳṭa gibi ṣābit-ḳadem olup maḥarr-ı merkez-i maʿḳūldan ṭaşra gitmemiş-idi.

Mıṣraʿ: آن مرد هنرور نشد از حدّ ادب[2]

Fünūn-ı[3] mütenevviʿadan uṣūl ü furūʿa ve maʿḳūl ü menḳūle ʿārif ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'nüñ envāʿ u eṣnāfına vāḳıf kimesne idi. Tevārīḫ ü muḥāżarata ıṭṭılāʿ-ı ʿaẓīmi olup ḳaṣā'id-i ʿArabiyye vü Fārisiyye'den çoḳ nesne mażbūṭı idi. Ḫarā'id-i cerā'id-i ḫāṭırı ferā'id-i ḳalā'id-i maʿlūmatla pīrāste ve ṣaḥā'if-i derūnı kelimāt-ı ekābir-i ẕevi'l-me'āṣir-ile ārāste idi.

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ emriyle *Zīc-i Uluġ Beg* nām kitābı Fārisī şerḥ eyledi ve Mevlānā ʿAlī Ḳuşçı'nuñ ʿilm-i hey'etden *Fetḥiyye* nām kitābını şerḥ eyledi ve daḫi semt-i ḳıblei bilmekde bir risāle-i ġarrā ibdā eyledi. Aʿlām-ı ʿulemā-yı sālifenüñ ḳıble-nümā-yı ḫāṭırları envāʿ-ı taḥarrī idüp Kaʿbe-i maḳṣūda müṣādif olan semt budur diyü taʿyīne ḳādir olmaduḳları sümūtdan bir semti iḫtiyār eyledi ve daḫi birḳaç maḥāll-i muḫtelife-i nā-mü'telifede ferā'id-i fevā'idi şāmil risāleler taḥrīr ü tasṭīr idüp aṣḥāb-ı aḥsāb u erbāb-ı elbāb yanında bu risāleler ḳarīn-i ḳabūl oldı. Raḥmetu'llāhi [ʿaleyh].[4] **[P2 89b]**

1 Başkalarının hâllerine meraklı olma! Kendine bak ve kimseyi yoklama! Elif gibi (ol da) kimseye yakın durma, zamane insanı ile birlik olma!
2 O hünerli kişi, edep sınırını (hiç) aşmadı.
3 Fünūn-ı R, T | -P2
4 Raḥmetu'llāhi [ʿaleyh]. T | -R, -P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ġıyāṣüddīn Paşa Çelebi Raḥimehu'llāh[1] [Paşa Çelebi] {Ḳuṭbī}

ʿĀrif bi'llāh Şeyḫ Aḳşemsüddīn ḥażretlerinüñ birāder-zādesidür. **[T 369a]** Elsine-i enāmda Paşa Çelebi dimekle meẕkūr olup maʿārif-i müteṭā'ire vü feżā'il-i mütevāfire ile meşhūr oldı. Vāḳıf-ı mevāḳıf-ı ifāde olan eʿāli-i ahālī-i zamāneden Mevlānā Ḫayālī Çelebi'nüñ ve Mevlānā Ḫʿāce-zāde'nüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i kemālāt-ı me'ṣūre eyledükden ṣoñra meşāyiḫ-i ṣūfiyyenüñ cenāb-ı ʿālīlerine **[R 286b]** ittiṣāl eyledi. Bu ittiṣāl ortasında yine[2] muḳteżeyāt-ı beşeriyyet üzre menāṣıb-ı dünyeviyyeden infiṣāl ü inḳıṭāʿ itmeyüp ecell-i matāriḥ-i enẓār u ḳuṣārā-yı mesāriḥ-i efkār olan menāṣıb-ı maḥmidet-şiʿārdan maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Mevlānā Gūranī Medresesi'ne ve ḳaṣaba-i Begbāzārı Medresesi'ne ve ḳaṣaba-i Engüri'de Seyfiyye Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Amāsiyye'de Ḥüsāmiyye Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne ve ḳuṣārā-yı me'ārib-i aṣḥāb-ı meṭālib olan Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris olmış iken ol medreseyi terk idüp Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī'nüñ medresesini iḫtiyār eyledi. Medāris-i meẕkūreden ṣoñra maḥrūsa-i Amāsiyye'de Sulṭān **[P2 90a]** Medresesi'ne manṣıb-ı fetvāyla müderris olup istintac-ı mesā'il-i ferʿiyye-i şerʿiyye[3] ider-iken terk-i cāh-ı tedrīs idüp yetmiş aḳçe ile teḳāʿüd iḫtiyār eyledi. Baʿdehu Ḳuds-i Şerīf Medresesi'ne ṭālib olup henüz ol cānibe sefer itmedin ṭoḳuz yüz yigirmi yedi tārīḫinde mülk-i fenādan ʿālem-i ḳudse intiḳāl idüp vefāt eyledi. Zamānesinüñ müverriḫlerinden biri bu tārīḫi didi:

Tārīḫ: Ġıyāṣüddīn baḥr-ı ʿilm-i taḥḳīḳ
Civār-ı Ḥaḳḳ'a itdi çünki rıḥlet

Duʿā idüp felekde rūḥ-ı ḳudsī
Didi tārīḫini rūḥına raḥmet

[T 369b] Mevlānā-yı saʿādet-maḳrūn kāffe-i fünūn-ı bedāyiʿ-meknūnda su'āller tersīm ü terḳīm eyleyüp lā-yuʿadd ve lā-yuḥṣā risāleler tenmīḳ u tensīḳ eyledi ve lākin bir mükemmel kitāb tedvīn eylemek vāḳiʿ olmadı.

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ġıyāṣüddīn Paşa Çelebi Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Ġıyāṣüddīn Paşa Çelebi Raḥimehu'llāh T
2 yine R, T | -P2
3 ferʿiyye-i şerʿiyye R, T | ferʿiyye P2

Teẕyīl: *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā*'da mesṭūr ü muḥarrerdür ki fāżıl-ı merḳūm Şeyḫ Ḳuṭbuddīn Efendi'nüñ oġlıdur.

Mıṣraʿ:[1] Ḳuṭbī taḫalluṣ eyledi Āl-i Resūl'dür

Belāġat ü feṣāḥatde Saḥbān-ı ṣānī ve süḫān-āferīnliḳde Ḫażret-i Ḫāḳānī'dür. Mülk-i süḫanda ḫüsrev-i aṣḥāb-ı belāġat ve tertīb-i şiʿr ü terkīb-i ġazelde ḫıdīv-i erbāb-ı feṣāḥatdür. Bu iki beyt anuñ eşʿārındandur:

Şiʿr: Ne dil-i ḫaste-i mecrūḥuma merhem bulınur
Ne zamān ġuṣṣaları defʿine emsem bulınur

Āşinālıḳda ṣebāt üzre ne **[P2 90b]** bir kimse olur
Bu cihān içre ḳarār üzre hemān ġam bulınur[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şeyḫ Muẓafferüddīn ʿAlī Şīrāzī Raḥimehu'llāh[3]

Diyār-ı ʿAcem'de olan aṣḥāb-ı feżā'ilüñ mümtāzı vü ser-firāzı yaʿnī Mevlānā Mīr Ṣadrüddīn **[R 287a]** Şīrāzī'nüñ ve maẓhar-ı kemāl-i Yezdānī ve cemāl-i Rabbānī yaʿnī Mevlānā Celālüddīn-i Devvānī'nüñ enfās-ı müteberrikelerinden teberrük idüp aḫẕ-ı ʿulūm-ı ʿāliye-i ġāliye eyledi. Vüfūr-ı celā'il-i feżā'il-i beşeriyye ile beyne'l-aḳrān bāriʿ u fā'iḳ olup ṣıyt-ı mefāḫir-i me'āṣir-i cezīlesi peyk-i şimāl-i gītī-neverd-miṣāl eṭrāf ü eknāfa şāmil oldı.[4]

Mıṣraʿ: آوازۂ فضلش به جهان شامل شد[5]

Şehr-i Şīrāz'da efḍal-i ʿulemā-yı zamāne meşrūṭ olan medrese-i keyvān-eyvān u āsmān-ʿunvānda ol ʿaṣruñ ecell-i ecille-i aṣḥāb-ı ʿirfānı yaʿnī Celāl Devvānī müderris olup ḥaşr ü neşr-i esbāb-ı ifāde ider-iken müddet-i keṣīre marīż olup kendü maḳāmına Şeyḫ Muẓaffer'i iḳāmet eyledi. Mevlānā Mīr Ṣadr ve Mevlānā Celāl Devvānī vefāt idüp maḥrem-i sürādiḳāt-ı ġufrān-ı Sübḥānī **[T 370a]** olduḳlarında bilād-ı ʿAcem'de

1 Mıṣraʿ R, P2 | Başlık noksan. -T
2 Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 56.
3 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şeyḫ Muẓafferüddīn ʿAlī Şīrāzī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Şeyḫ Muẓafferüddīn ʿAlī Şīrāzī Raḥimehu'llāh T
4 oldı R, T | olındı P2
5 Onun faziletinin şöhreti bütün cihanı kapladı.

Şi'r: عَلم بالا كشيده آتش قهر
شده چون تلّ خاكستر دِه و شهر[1]

feḥvāsınca nār-ı fitne **[P2 91a]** vü fesād ve āteş-i ẓulm ve āşūb-ı ṣā'iḳa-i āteş-bār gibi 'ālemi odlara yaḳup sükkān-ı dār ü diyāruñ cigerlerini ṭaġladuḳda Mevlānā Şeyḫ Muẓaffer-i Şīrāzī būm-ı Rūm'a irtiḥāl ü intiḳāl eyledi.

Naẓm: چو خاك بايد خوردن مرا به مسكن خويش
رها كنم بروم خاك بر سر مسكن

كه دوستكام به مردن غريب اولی‌تر
كه با شماتت اعدا ميان اهل وطن[2]

Ol zamānda ḳāḍī-'asker olan Mevlānā Müeyyed-zāde fāżıl-ı merḳūm ile Mevlānā Celālüddīn-i Devvānī'den oḳuduḳlarında kendüden muḳaddem olduġı ecilden ol ḥuḳūḳı ḥālā ri'āyet içün ikrām-ı 'aẓīm ile tekrīm ü iclāl eyledi.

Naẓm: ز بهر حقوقش رعايت بكرد
به او عزّت بی‌نهايت بكرد[3]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı firdevs-āşiyān ḥażretlerinüñ pāye-i serīr-i a'lālarına ḥasb-i ḥali 'arż eyledükde şehriyār-ı sa'ādet-destgāh ya'nī pādişāh ḥażretleri maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ni ba'dehu Şemāniyye Medreseleri'nüñ birini i'ṭā eyledi. Medāris-i meẕkūrede emed-i medīd ü 'ahd-i ba'īd ifāde vü ifāże eyledükden ṣoñra merdümüñ dīde-i remed-dīdesi ḥilye-i celiyye-i bīnişden 'arī vü berī olup istīfā-yı ḥaḳḳ-ı ifādeden ve iḳāmet-i ḥuḳūḳ-ı tedrīsden 'āciz olduḳda **[R 287b]** merḥūm Sulṭān **[P2 91b]** Selīm Ḫān-ı cinān-mekān fāżıl-ı merḳūma teḳā'üd ṭarīḳıyla yevmī altmış aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe ta'yīn eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi iki senesinde vefāt idinceye degin maḥrūsa-i Burūsa'da tavaṭṭun u temekkün eyledi.

1 Kahır ateşi, sancağını yukarı kaldırmış da şehirler ve köyler kül yığınlarına dönmüş.

2 Eğer toprağın beni yutması gerekirse bırakın kendi toprağımın meskenine gideyim. Çünkü gurbette muradım üzere ölmektense hemşehrilerimin arasında düşmanların alay ve istihzası ile ölmek yeğdir. Kemâleddîn-i Isfahânî, *Dîvân-ı Hallâku'l-Ma'ânî Ebu'l-Fazl Kemâlüddîn İsmâ'îl-i Isfahânî*, haz. Hüseyn Bahru'l-'ulûmî, Tahrân: İntişârât-ı Kitâbfürûşî-i Dehhodâ, 1348, s. 178.

3 Hukukundan dolayı ona riayet gösterdi. Ona sayısız defa hürmet etti.

Mūmā ileyh kāffe-i ʿulūm-ı müteḫālifede ve ʿāmme-i fünūn-ı **[T 370b]** naḳliyyede māhir bir ḥabr-i fāḫir ü baḥr-i zāḫir-idi. Lākin Şāfiʿiyyü'l-meẕheb olup meslek-i Nuʿmānī'den ġayrı bir meẕheb-i müheẕẕeb-i müẕehhebe ẓāhib idi. ʿİlm-i ḥisābda ve ʿilm-i hendesede ve ʿilm-i hey'etde yed-i ṭūlāsı olup ʿilm-i kelām u manṭıḳda ḫuṣūṣen *Ḥavāşī-i Tecrīdiyye*'de ve *Ḥavāşī-i Şerḥ-i Meṭāliʿ*'de mahāret-i tāmmesi var-idi. Ol kitāblarda müdrec olan fevā'id maḥfūẓ-ı dil-i feżā'il-şiʿār-idi. Mevlānā Muẓafferüddīn ʿilm-i hendeseden *Öḳlides* nām kitābı Mevlānā Mīr Ṣadr'dan fātiḥasından ḫātimesine degin ḳırā'at idüp muḥtāc-ı ḥall olan müşkilāt ü muʿḍilātı ḥall içün bir nüsḫanuñ ḥavāşīsine fevā'id-i celīle tesvīd ü taḥrīr eyledi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol nüsḫaya ẓafer bulup ġavāşī-i ḥavāşīsinde rişte-i süṭūr üzre manẓūm olan ferā'id-i fevā'ide ʿayn-i imʿān ü iẕʿānla müṭālaʿa eyledi. Bu taḳrīble Mevlānā Muẓafferüddīn'ün fenn-i merḳūmda yed-i ṭūlāsı olup ḫāme gibi şe've-i nā'iye **[P2 92a]** ṣāḥibi olduġına itḳān ü īḳān eyledi. Bu maʿnāyı bu maḥallde ifāde vü ifāża eyledi. Mevlānā-yı mesfūruñ ʿaḳīdesi nebāt-ı muṣaffā-āsā çirk-i ẓunūn u vehmiyyātdan ḫāliş ü ṣāf olup nüzhet-serāy-ı iʿtiḳādı gerd-i şükūk ü şübühātdan pāk idi.

[Derkenār:][1] Mervīdür ki ekābir-i mevālī-i ʿAcem Mevlānā Muẓafferüddīn'i ʿilm-i manṭıḳda Mollā Celāl'den tercīḥ ider-idi. Ve daḫi mervīdür ki ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا﴾[2] āyet-i kerīmesine müteʿallıḳ bir risālesi vardur.

Naẓm:[3] نگه‌دار اعتقاد ای دل به خوبان
که رأس المال صوفی اعتقاد است[4]

Neşr:[5] Müddet-i ʿömrinde ferd-i āferīdenüñ aḥvālini tefaḳḳud-ile teḳayyüd itmeyüp kendü nefs-i nefīsine müteʿallıḳ maṣlaḥata meşġūl selīmü'n-nefs ve müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ kimesne idi. ʿIyş ü zindegānīde emr-i yesīr ve şey'-i ḳalīl ile rāżī vü ḳāniʿ olup ol muḫtār-ı bā-iḫtiyār faḳrı ġınā üzre iḫtiyār itmiş iken yine beẕl-i maḳdūr idüp olanca māl ü menālini ve sīm ü zerini fuḳarā vü maḥāvīce ṣarf ider-idi. **[T 371a]**

1 [Derkenār:] R | -T, -P2
2 "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti …" Enbiyâ (21), 22.
3 Naẓm R, P2 | Şiʿr T
4 Ey gönül! İyilere (olan) itikadını muhafaza et. Çünkü sufinin sermayesi itikadıdır.
5 Neşr: T | -R, -P2

Meṣnevī: دولتیان کآب درم یافتند
دولت باقی ز کرم یافتند

تخمِ کرم کشت سلامت بود
چون برسد زاد قیامت بود[1]

Teẕyīl: Mūmā ileyhüñ fenn-i şiʿrde mahāreti var idi. Mānend-i dürr-i meknūn mevzūn kelimāt naẓm idüp biḥār-ı buḥūr-ı şiʿrden **[R 288a]** sübḥa-i ebrār olmaġa sezā-vār derārī-i ābdār īṣār ider-idi. Ser-i ḫāme-i müşk-bārına kelimāt-ı manẓūmeden vāfir leʾālī-i fāḫir niṣār ider-idi. Ekṣer-i kelimātı muḥaḳḳıḳāne olup dürc-i eşʿārında maʿārif-i ledüniyye derc itmiş-idi. **[P2 92b]**

Mevlānā Şāh Muḥammed Ḳazvīnī Raḥimehu'llāh[2]

Pederi eṭibbā zümresindendür. Kendüleri ʿallāme-i ʿālem Celāl Devvānīʾnüñ telāmiẕesindendür. Kāffe-i ʿulūmı fāżıl-ı merḳūmdan ḳırāʾat idüp fünūn-ı meʾṣūre-i meşhūrede ḫuṣūṣen ʿilm-i ṭıbda bāriʿ u fāʾiḳ olduḳdan ṣoñra Mekke-i Müşerrefeʾye göçüp müddet-i keṣīre anda mücāveret eyledi. Ḳıble-i aḥrār ve Kaʿbe-i ebrār olan eşrāf-ı aḳṭāruñ iḥrām-ı mücāveretiyle miyān-beste olup rūz u şeb ṭāʾif ü ʿākif oldı. Mevlānā Müeyyed-zāde merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ meclis-i saʿādet-celīslerinde ol fāżılı medḥ idüp ʿilm ü faẓl u ṭabābetini vaṣf u taʿrīf eyleyicek pādişāh ḥażretleri anuñ gelmesine ṣamīm-i ḳalbden ṭaleb ü raġbet eyleyüp yevmī yüz yigirmi aḳçe vaẓīfe-i muʿayyeneyle Mekke-i Müşerrefeʾden maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyyeʾye getürdi. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı maġfiret-işтimāl serīr-i salṭanata cülūs eyleyicek ḥarīm-i taḳarrübe maḥrem ve şeref-i muṣāḥabetleriyle müşerref ü muġtenem olup aḳṣā-yı ʿaẓāyim-i ʿazāyime vāṣıl ve ḳuṣārā-yı merātib-i seniyye-i semiyyeye nāʾil oldı.

Şiʿr:[3] صحبت شاهان بسی دارد شرف
هر که محرم بوده‌اش شد سرفراز[4]

---

1 Dirhem suyunu bulan ikbal sahipleri daimî ikballerini cömertlikten buldular. Cömertlik tohumu ekmek selamettir. Çünkü ileride kıyamet azığı olur. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Mahzenü'l-Esrâr*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 68.

2 Mevlānā Şāh Muḥammed Ḳazvīnī Raḥimehu'llāh R | Mevlānā Ḥekīm Şāh Muḥammed Ḳazvīnī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Mevlānā Şāh Muḥammed Ḳazvīnī Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2

3 Şiʿr R, P2 | Naẓm T

4 Padişahların sohbetinde nice şerefler vardır. Ona mahrem olan kişi yücelir.

[T 371b] Neşr:[1] Sulṭān Süleymān Ḫān-ı[2] vālā-mekānuñ eyyām-ı salṭanat u hengām-ı ḫilāfetinde **[P2 93a]** şerbet-i mergi nūş idüp māristān-ı ʿālem-i ḳuds ve dārü'ş-şifā-yı beḳāya intiḳāl eyledi. Ol nıḥrīr-i bedīʿü't-taḥrīr Ḳur'ān-ı ʿaẓīmi Sūre-i Feṯḥ'den bed' idüp ḫātimesine degin tefsīr eyledi ve daḫi fātiḥasından ḫātimesine degin ser-tā-pā süver ü āyātı rabṭ idüp biri birine vücūh-ı irtibāṭını beyān ṣadedinde müstaḳill bir kitāb-ı laṭīf te'līf eyledi.

Şiʿr: به سر گردیده کلکش راه‌پیمای
کند سیر فلك بی‌منّت پای

به گردون مرغ طبعش کرده پرواز
بکرد از روح عیسی کسب اعجاز[3]

Ve Mevlānā Ḫʷāce-zāde'nüñ *Tehāfüt* nām kitāb-ı müsteṭābına ḥavāşī ve ʿAllāme Devvānī'nüñ [*ʿAḳā'id-i*] *ʿAḍudiyye*'ye yazduġı şerḥe ḥavāşī tasṭīr eyledi ve *Ḥayātü'l-Ḥayevān* nām kitābı Fārisī terceme **[R 288b]** eyledi ve metn-*i Īsāġūcī*'ye ve metn-*i Kāfiye*'ye ve metn-*i Mūcez*'e birer şerḥi ve bunlardan ġayrı birḳaç resā'il ü kütübi daḫi vardur. Bu cümle muṣannefāt-ı feżā'il-elīfinüñ aʿẕeb ü aṭyebi ve aḥsen ü ebyeni sālifü'ẕ-ẕikr tefsīr-i bedīʿü't-terkīb ve ṣanīʿü't-tertībdür ki ṣaḥā'if-i eyyāmda anuñ miṯli mesṭūr ve ṣafā'iḥ-i devrānda anuñ naẓīri mezbūr degüldür.

Şiʿr: معلوم نگردد سخن فضل به تقریر
کآیات فضائل نبود قابل تفسیر

چون شرح دهم لطف فضائل که نگنجد
اسرار کمالات تو در طیّ طوامیر[4]

[P2 93b] Teẕyīl:[5] Mervīdür ki Mevlānā Şāh Muḥammed Ḳazvīnī, Nevāī zamānından ṣoñra ʿAcem'de ve Rūm'da gelen şuʿarāyı cemʿ idüp başḳa bir

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Sulṭān Süleymān Ḫān-ı R, T | Sulṭān Selīm Ḫān-ı P2
3 Kalemi başı ile beraber yollar katetmektedir. Ayağa minnet etmeksizin feleklerde dolaşmaktadır. Tabiatının kuşu, feleklere kanatlanıp Hz. İsa'nın ruhundan mucizeler elde etmiştir.
4 Fazilet sözü açıklama ile anlaşılmaz. Çünkü fazilet ayetleri tefsir edilemez. Fazilet lütuflarını nasıl açıklayabilirim? Çünkü senin kemâlâtının sırları tomarlara sığmaz. Hâcû-yı Kirmânî, *Dîvân-ı Kâmil-i Hâcû-yı Kirmânî*, haz. Saʿîd Kâniʿî, Tahrân: İntişârât-ı Behzâd, 1374, s. 660.
5 Teẕyīl R, P2 | Neşr T

teẕkire tesvīd eyledi ve daḫi ekābir-i ʿulemādan birinüñ ḫaṭṭından menḳūldür ki mūmā ileyhüñ *ʿAḳā'id-i Nesefiyye*'nüñ şerḥine ḥāşiyesi ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ḥāşiyesi vardur. "Bu ikisini kendü ḫaṭṭıyla gördüm." didi.

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Seyyid Maḥmūd Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Vedūd[1]

[T 372a] Meẕkūruñ pederi Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ ḫᵛācesiydi. Ḳahhār-ı Cebbār-ı ʿālemüñ emriyle tengnā-yı kevn ü fesāddan intiḳāl idüp vefāt eyleyicek fāżıl-ı mūmā ileyh yetīm ḳalup baʿżı ṣuleḥānuñ ḥavze-i ḥavme-i terbiyetinde neşv ü nemā buldı. Ol nihāl-i bāġ-ı rüşd ü necābet anuñ temşiyet ü taḳviyetiyle serv-i dil-ārā gibi nāmī oldı.

Şiʿr: تبارك الله از این اختر خجسته که یافت
به نور طلعت تو نور و فرّ یزدانی[2]

Neşr:[3] Zamānesi ʿulemāsından telemmüẕ itdügi ṣadedde Mevlānā Luṭfī'nüñ ve Mevlānā Berīkī-zāde'nüñ ḫıdmetlerinde taḥṣīl-i melekāt u tekmīl-i kemālāt eyledükden ṣoñra meslek-i taṣavvufa sālik oldı. Merḥūm pādişāh ḥażretleri fāżıl-ı merḳūmı şeref-i neseb ü kemāl-i ḥasebi sebebiyle naḳībü'l-eşrāf eyleyüp **[P2 94a]** sādāt-ı siyādāt-āyātuñ taşḥīḥ-i ensāb u tenḳīḥ-i aḥsābı aḥvāline müteʿallıḳ umūrı[4] aña tefvīż eyledi.

Şiʿr:[5] حسیب و نسیب است او زآن سبب
شهشنشاه عالم نقابت سپرد

به چوگان رجحان ز میدان فضل
ز اقران خود گوی اجلال برد[6]

---

1 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Seyyid Maḥmūd Raḥimehu'llāhi'l-Meliki'l-Vedūd R | Mevlānā Seyyid Maḥmūd bin ʿAbdullāh Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Seyyid Maḥmūd Raḥimehu'llāhi'l-Meliki'l-Vedūd P2

2 Bu kutlu yıldıza (maşallah) mübarek olsun, ne de olsa İlâhî nurları senin cemalindeki ışıktan aldı.

3 Neşr: T | -R, -P2

4 umūrı R, P2 | umūrı "و لعن الله الداخل والخارج" (Allah girene ve çıkana lanet etsin.) feḥvāsınca duḫūl u ḫurūcı mūris-i laʿnet olan ḫuṣūṣa mürtebiṭ olan meṣāliḥi T

5 Şiʿr R, P2 | -T

6 O asil ve soylu olduğu için âlemin padişahı nakîbü'l-eşrâflık makamını ona emanet etti. Üstünlük çevgânıyla fazilet meydanında bütün akranlarından yücelik topunu kaptı, götürdü.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç senesine degin manṣıb-ı neḳābetde ṣābit-ḳadem olup sene-i meẕkūrede tengnā-yı zevāyā-yı fenādan ḥayāt-ı ebedī ve beḳā-yı sermedīyi mütekeffil olan **[R 289a]** feżā-yı füsḥat-ābād-ı ḳudse revāne oldı. Mūmā ileyhüñ ẕāt-ı maḥmidet-simāt u mekremet-ṣıfātı zīver-i siyer-i şāyeste vü pīrāye-i ḫulḳ-ı ḥamīd-i bāyeste ile ḥālī olup cemīʿ-i umūrında ṭarīḳa-i maḥmūde-i mesʿūde vü sīret-i marżiyye-i rażiyyeye sālik idi.

Şiʿr: في بابه شرف الإقبال والدول
في شانه آية الأخلاق والسير[1]

Ḥüsn-i ʿaḳīde vü ṣıḥḥat-i iʿtiḳāde mālik olup selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, mütevāżıʿ u müteḫaṣṣiʿ ve müteşerriʿ ü müteverriʿ kimesneydi. **[T 372b]** Nīrū-yı bāzū-yı cūd ü seḫāyla iẓhār-ı yed-i beyżā idüp dest-i luṭf u iḥsānla fuḳarā vü żuʿafānuñ göñlini ele alur-idi.

Şiʿr: نبشته است بر گور بهرام گور
که دست کرم بِه ز بازوی زور[2]

بِه است ار به کف ابر بهمن شوی
از آن گر به زوری تهمتن شوی[3]

[Derkenār:][4] Mervīdür ki Mevlānā Seyyid Maḥmūd'uñ ḳabr-i şerīfi Edirneḳapusı'nuñ ṭaşrasında mevālī arasındadur. Ve daḫi ḥavāşī-i *Şaḳā'iḳ*'da "قد دعاه ربه الحق إلى دار السلام"[5] tārīḫi mesṭūr u muḥarrer bulındı. Lākin *Şaḳā'iḳ*'da taʿyīn olınan seneye muḫālifdür.

[P2 94b] Müddet-i ʿömrinde ṣıġār u kibāruñ aḥvāline taʿarruż itmeyüp kendü maṣlaḥatlarıyla muḳayyed ü meşġūl idi. Eṣnā-yı muṣāḥabetde mābeynden tekellüfi ṭarḥ eyleyüp ḫīn-i muḥāverede ve muḥāżarada leṭā'if-i laṭīfe söyler-idi. Bu muḥassenāt-ı laṭīfeden ġayrı mengūş-ı gūş-ı ḳabūl

1 İkbal ve devlet şerefi onun kapısındadır. Güzel ahlak ayeti ise onun şanındadır.
2 Behrâm-ı Gûr'un mezarında "Cömert el, güçlü koldan üstündür." diye yazılmıştır. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Gülistân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 98.
3 Güçte, kudrette Rüstem gibi olmaktansa Behmen bulutu olmak daha iyidir.
4 [Derkenār:] R | -T, -P2
5 Hak olan Rabbi onu selâm yurduna çağırdı.

olmaġa sezā-vār dürer-i ġurer-i eşʿār ışdār eyleyüp zebān-ı Türkī'de ḳaṣā'id-i laṭīfe ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi.

Şiʿr: چون کنم وصف کتابت که دوری است ورق
چون دهم شرح تو را چون دو زبان است قلم[1]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[2]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabl-bāzī Raḥimehu'llāh[3] [Ṭabl-bāz]

Elsine-i nāsda Ṭabl-bāz dimekle meẕkūrdur. Zamānesi ʿulemāsından ḳırā'at idüp ifāde mertebesine vāṣıl olduḳda baʿżı medārise müderris oldı. Eṣnā-yı tedrīsde maḥmiyye-i Burūsa'da merḥūm Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ni ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisini ve medāris-i gerdūn-füsḥat yaʿnī Ṣemāniyye'nüñ birisini mutaṣarrıf olup vereşe-i enbiyā zümresinden olmaġa sezā-vār olanlara sihām-ı ʿulūm ve enṣıbā-yı feżā'ili maḳāḍīr-i istiḥḳāḳları üzre taḳsīm ü tevzīʿ eyledi. Ol muḳsim-i ferā'iż-i ifāde medrese-i meẕkūrede taṣḥīḥ-i aḥvāl-i aṣḥāb-ı **[P2 95a]** istifāże itmege meşġūl iken vefāt idüp ʿaḳabinde çoḳça telāmiẕe īrāṣ eyledi. Müddet-i ḥayātında nuḳāve-i evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp ḫulāṣa-i ezmānını bu iki nesneye ḥaṣr u ḳaṣr **[T 373a]** eyledi. Edā-yı ḥaḳḳ-ı merāmda süḫān-sāz u dil-pesend[4] ve ḫoş-zebān **[R 289b]** u bedīʿü'l-beyān olup kelimātında ḥüsn ü behcet ve taḳrīrinde behā vü nüzhet nihāyetdeydi. Şekl-i maṭbūʿ ve sīmā-yı ferḥat-īmāsında nūr-ı şeybet-i ʿaẕīme tele'lü' idüp envār-ı āṣār-ı luṭf-ı ṭabʿ āşikār ü pedīdār idi.

Şiʿr:[5] حسن تقریر و شکل مطبوعش
هر دو مقبول خلق و معتبر است

تافت خرشید شیبت از سیماش
همه عالم از او به نور و فر است[6]

1 Onun kitabetini nasıl anlatabilirim ki buna kâğıt yetmez. Kalemin (ancak) iki dili varken sana (onu) nasıl izah edeyim?
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā P2 | -R, -T
3 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
4 dil-pesend R, P2 | dil-peẕīr ü dil-pesend T
5 Şiʿr R, P2 | Naẓm T
6 Onun güzel sureti ile beyanındaki letâfet, her ikisi halkın kabul ve itibarını kazanmıştır. Simasından yaşlılık güneşi doğunca bütün âlem onun sayesinde nurlandı.

ʿİlm-i kelāmdan *Ṭavālīʿ* nām metn-i metīne bir şerḥ-i rezīn tedvīn eyledi. Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh.[1]

ʿĀlim-i Kāmil Mevlānā İbrāhīm Raḥimehu'llāh[2]

Ḥāşiye-i Tecrīdiyye ṣāḥibi Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'nüñ birāderidür. Ol zamānuñ fużalāsından ve birāder-i mihteri Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'den ḳırā'at eyleyüp seccāde-i ifādede ifāżaya miknet ü istiṭāʿat taḥṣīl eyledükden ṣoñra baʿżı medārise müderris oldı. Bu eṣnāda İznīḳ Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da **[P2 95b]** Sulṭān Medresesi'ne ve Medāris-i Ṣemān-ı cinān-āsānuñ birisine ve maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ne müderris olup ṭullāb-ı feżā'il-iktisāba[3] ifādeye meşġūl iken ṭoḳuz yüz yigirmi senesinde vefāt idüp ṣaḥn-ı beḳāda daḫīl-i serā-perde-i ḳuds oldı. Mūmā ileyh kendü nefsine meşġūl olup ḫalāyıḳ ile iḫtilāṭdan iʿrāż ü imtināʿ ider-idi.

Şiʿr: ای چو گلت جیب به چنگ کسان
دامن صحبت بکش از ناکسان

گرچه ز آغاز گشادت دهند
عاقبت الامر به بادت دهند[4]

Celā'il-i feżā'il-i insāniyyeden feżā'il-i ḥamīdesi bī-nihāye olup recāḥat-i ʿaḳl ve secāḥat-i ṭabʿ ile

Mıṣraʿ: Selīm ü ḥalīm ü edīb ü erīb

idi. Lākin **[T 373b]** sū'-i mizāca mübtelā olup żaʿf-ı ḳuvvet ve ḳuvvet-i żaʿf[5] anuñ cānına geçüp ḳuvāsına żaʿf-ı küllī müstevlī olduġı ecilden ḳuvvet-i derrākesine daḫi żaʿf istīlā idüp kendüden ṣoñra āṣār-ı cemīle taʿḳīb itmege ẓafer bulmadı.

1 Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh R, T | Raḥmetu'llāhi teʿālā P2

2 ʿĀlim-i Kāmil Mevlānā İbrāhīm Raḥimehu'llāh R | Mevlānā İbrāhīm eş-Şehīr bi-İbni'l-Ḫaṭīb Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā İbrāhīm Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2

3 feżā'il-iktisāba R, T | iktisāba P2

4 Ey gül gibi yakası namertlerin pençesinde olan sen, nâkeslerden uzak dur! Onlar her ne kadar önceleri sana hoşluk ve ferahlık verseler de nihayetinde seni mahvederler. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 516.

5 ve ḳuvvet-i żaʿf R, T | -P2

Mıṣrāʿ: امراض شود مانع آمال و امانی[1]

Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[2]

Mevlānā Şeyḫ Yaḥyā bin Baḫşī Raḥimehu'llāh[3]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm idüp tekmīl-i ẕāt eyledükden ṣoñra Ḳaraṣi vilāyetinde olan **[R 290a]** Ḳızılca Ṭuzla Medresesi'nde müderris oldı. Baʿdehu silk-i taṣavvufa sālik olup tehẕīb-i ẕāt-ı **[P2 96a]** ṣafā-ṣıfāt eylemegin meblaġ-ı irşāda bāliġ oldı. Zamān-ı inḳıṭāʿ ve āvān-ı irşādında vilāyet-i meẕkūrede ḫalḳa vaʿẓ u teẕkīr idüp aṣḥāb-ı ṭalebe *Tefsīr-i Ḳāḍī* oḳudur idi.[4] Ḳuvvet-i iḥāṭa ve kemāl-i istiḥżārı ucından müṭālaʿasuz taʿlīm ider ṭurur-idi. Rūz-ı ezelde hidāyetu'llāha ḳarīn-i āmāli olup saʿādet-i dāreyn añа müyesser olması muḳadder olmaġın aṣḥāb-ı ẕevāhire müdārese ṭarīḳıyla taʿlīm itdügi gibi müteṭarrıḳān-ı ṭarāyıḳ-ı ṣūfiyyeyi daḫi irşād eyleyüp saʿādet-i ʿilm ü ʿameli cemʿ eyledi. *Şirʿatü'l-İslām* nām kitāba bir şerḥ-i laṭīf te'līf eyleyüp *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'ya daḫi ḥavāşī taṣnīf eyledi. Bu ḥaḳīr anuñ *Şirʿa*'ya didügi şerḥe dest-res bulup anuñ şeref-i müṭālaʿasıyla teşerrüf müyesser oldı. Mi'e ʿāşirenüñ evā'ilinde medār-ı kevn ü fesāddan dār-ı āḫirete[5] revāne oldı. Raḥimehu'llāh.[6]

Mevlānā Ḳaramanlu Kemālüddīn İsmāʿīl Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Celīl[7]

Kendünüñ ʿaṣrında olan Mevlānā Ḫayālī Çelebi'den ve Mevlānā Ḫüsrev'den telemmüẕ idüp kemāl-i istiʿdāddan kemāl-i isʿāda vāṣıl olduḳda baʿżı medārise müderris olup ifāde vü ifāża eyledi. Mervīdür ki Mevlānā Müeyyed-zāde Efendi Edirne ḳāḍīsıyken ve Mevlānā **[P2 96b]** İsmāʿīl, Üç Şerefelü **[T 374a]** Medreseleri'nüñ birisinde müderris iken bir mes'elede ikisinüñ iḫtilāfı olup Mevlānā Müeyyed-zāde'yi taḫṭi'e eyledi. Mevlānā

1 Hastalıklar emel ve isteklere engel oluyor.
2 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2
3 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
4 oḳudur idi R, T | oḳur idi P2
5 dār-ı āḫirete R, T | āḫirete P2
6 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāh T, -P2
7 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Celīl R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2

İsmāʿīl'üñ bu taḫṭi'ede muṣırr olup "Ser-rişte-i ḥaḳḳ benüm elümdedür" diyü ṣābit-ḳadem olduġından Mevlānā Müeyyed-zāde'nüñ dā'ire-i derūnında ḫuṭūṭ-ı keder muḳarrer oldı. Teṣārīf-i edvār-ı eṭvār-ı evṭārla ḳāḍī-ʿasker olduḳda mevlānā-yı merḳūmı medresesinden[1] maʿzūl itdürüp yevmī altmış aḳçe teḳāʿüd aḳçesi taʿyīn eyledi. Mevlānā İsmāʿīl bu şey'-i yesīr ile ḳanāʿat idüp meblaġ-ı merḳūmı "elfü niʿme" diyüp telaḳḳī bi'l-ḳabūl eyledi. Meblaġ-ı merḳūm **[R 290b]** ve miḳdār-ı maʿhūduñ ḳısmet-i ezeliyyede taḳdīr olınan sehm-i maʿdūd u farż-ı mevʿūda muvāfıḳ virildügini bildügi sebebden istiḥḳār u istiḳlāl itmeyüp olancasına şükr eyledi. Kendü ḫalvet-i pür-selvetinde ʿilm ü ʿibādete meşġūl olup vefāt idinceye degin taṣnīf ü te'līfe iştiġāl eyledi. Bu iştiġālüñ āṯār-ı berekātında *Keşşāf*'a ve *Ḳāḍī*'ye birer ḥāşiye diyüp *Şerḥ-i ʿAḳā'id-i Nesefiyye*'ye ḥavāşī yazan Ḫayālī Çelebi'nüñ kitābına ve *Metn-i Viḳāye*'nüñ *Ṣadruş-Şerīʿa*'sına ve Seyyid Şerīf'üñ yazduġı *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a birer ḥāşiye tesvīd eyledi. Raḥimehu'llāh.[2] **[P2 97a]**

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAbdülevvel bin Ḥüseyn[3] [Ümmü Veled-zāde]

Pederleri Ümmü Veled ʿunvānıyla meẕkūr olup kendüleri Ümmü Veled-zāde dimekle meşhūrdur. Evā'il-i ṭalebde babalarından ve Mevlānā Ḫüsrev'den taʿallüm ve telemmüẕ idüp iktisāb-ı istiḥḳāḳ-ı menāṣıb-ı sāmiye eyledükde Mollā Ḫüsrev'ün ḳızını tezevvüc eyleyüp Sulṭān Meḥmed merḥūmuñ zamānında Silivri ḳāḍīsı oldı. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* naḳl eyledi ki pederüm Mevlānā Muṣliḥüddīn, Mevlānā ʿAlī ʿArabī'den oḳıduġı zamānda **[T 374b]** Ümmü Veled-zāde ḳaṣaba-i meẕkūrede ḳāḍī idi. Müddet-i ʿömri taḳrīben yüz yaşına ḳarīb olup sīmā-yı aḥvālinde āṯār-ı şeyb ü herem ẓāhir ü bāhir olıncaya degin cāh-ı ḳażāda ṣābit-ḳadem olup Silivri ḳāḍīlıġında baʿżı bilād-ı meşhūrede ḳāḍī oldı. Evāḫir-i aʿmārında ol fāżıl-ı āsmān-şükūh maʿtūh olup lisānına iʿtiḳāl ü kelāl ʿārıż oldı. Ṣayyād-ı ġaddār-ı ʿatehe murġ-ı ʿaḳlını aldurup şāhbāz-ı tekellümi āşiyānından uçurdı. Ser-rişte-i ʿaḳl u süḫānı elden ḳaçurdı. Ḫāme-i dü-zebān ve kilk-i serīʿü'l-beyān gibi süḫān-güẕār ü ṭalīḳü'l-lisān iken

1 medresesinden R, P2 | medreseden T
2 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāh T, Raḥmetu'llāhi teʿālā P2
3 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAbdülevvel bin Ḥüseyn R | Mevlānā ʿAbdülevvel bin Ḥüseyn Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAbdülevvel bin Ḥüseyn Raḥmetu'llāh P2

rişte-i lisānında girih-i iʿtiḳāl ḥādiṯ olup devāt-miṣāl dem-beste vü lāl oldı. Bu sebebden **[P2 97b]** żarūrī ḫalḳdan iʿtizāl idüp ölinceye degin maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de evinde otururdı. Fāżıl-ı meẕkūruñ kāffe-i fünūnda müşāreket-i ʿilmiyyesi olup fażīlet-i ʿāmme ṣāḥibi bir fāżıl-ı büzürg-vār idi. Ammā fenn-i fıḳh u ḥadīṯ ve ʿilm-i Ḳur'ān'da mahāret-i tāmmesi **[R 291a]** var-idi. *Keşşāf*'uñ ekṣer-i mevāżiʿi ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳıyla maḥfūẓı ḳaṣā'id-i ʿArabiyye'den bī-şümār eşʿār-ı feṣāḥat-meknūn mażbūṭı idi. İbn Ḥācib'üñ *Kāfiye* nām kitābı şürūḥından Ḫabīṣī'nüñ şerḥine ḥavāşī yazmışdur. Ol kitāba imʿān-ı naẓar eyleyen aṣḥāb-ı nühye-i behiyye anuñ ʿulūm-ı ʿArabiyye'de ḳudret ü ḳuvvetine muṭṭaliʿ olur. Müddet-i ʿömrinde ehl-i dünyānuñ aḥvāl-i melāl-āmāline taʿarruż itmeyüp kendü nefsine meşġūl idi. Eḥibbā vü eviddāsıyla mücālese vü muṭāraḥa eylese tekellüfāt-ı taʿassüfāt-ı ʿādiyyeyi ṭarḥ idüp ṭarḥ-ı ḥuşūneti ṭāriḥ mütevāżıʿ u müteḫaşşiʿ kimesne idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[1]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed[2] [Mevlānā Māşī]

Mevlānā Māşī dimekle iştihār bulmış-idi. Mebādī-i şürūʿda baʿżı ʿulemādan taʿallüm idüp rütbe-i ifādeye nā'il olduḳda baʿżı medārise **[T 375a]** müderris oldı. **[P2 98a]** Baʿdehu maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Ḳalenderḫāne Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne ve Amāsiyye'de merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı saʿīdüñ medresesine müderris olup rāh-peymāyān-ı ṭarīḳ-ı istifādeye icāle-i kümeyt-i ifāde eyledi.

Mıṣraʿ:[3] پنبهٔ او همین افاده شده[4]

Medrese-i meẕkūrede hem müderris ve hem müftī olup ders ü fetvānuñ ḫıdemāt-ı lāzımesini kemā hüve ḥaḳḳahu edā vü īfā eyledi. Aʿlām-ı merfūʿa-i ifādeyi semek-i simākde refʿ idüp livā-yı vālā-yı fetvāyı felek-i eflākde naṣb eyledi. Bādiye-i saʿy u ṭalebde iḳdām-ı aḳdāmla tek ü pūy üzre olan ṭāliblerüñ ḳadem-i ṣıdḳla öñince māşī olup delīl-i rāh-ı hüdā

1 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā T, P2

2 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed R, P2 | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

3 Mıṣraʿ T | -R, -P2

4 Onun övgüsü daha önce ifade edilmişti.

olmış-iken raḫt-ı iḳāmeti dārü'l-bevār-ı fenādan ser-menzil-i beḳāya naḳl idüp [1] ﴿فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾ maḳāmında ārām u ḳarār eyledi. Aḳrān ü emṡāli ortasında ḥüsn-i taḳrīr-i dil-peẕīr ve luṭf-ı muḥāvere-i bī-naẓīr ile faṣīḥü'l-lisān, melīḥü'l-beyān olup ʿulüvv-i şān u sümüvv-i mekānla celīlü'l-me'āb, cezīlü'n-niṣāb idi. Cümle-i ʿulūmda müşāreket-i ʿilmiyyesi olduġından ġayrı ʿilm-i fıḳh u uṣūlda yed-i ṭūlāsı var-idi.

Şiʿr-i ʿArabī: [2]

هو البحر فضلا زاخرا متموجا
لديه البحارُ الزاخراتُ جداولُ [3]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[4] **[R 291b] [P2 98b]**

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ḳaramanī[5] [Hevāyī]

Üdebā-yı elibbā ortasında Hevāyī dimekle meẕkūr u meşhūr oldı. Mebādī-i ṭalebde[6] hevā vü hevese düşmeyüp rūz u şeb taḥṣīl-i kemālāt itmek hevāsında olduġı zamānda[7] baʿżı ʿulemādan ḳırā'at idüp aʿlā-yı muʿallā-yı merātib-i fażīlet-i ʿilmiyyeye ʿurūc eyledi. Bu ṣadedde baʿżı medārise müderris olup maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisini mutaṣarrıf iken ʿazl olınup bi-ṭarīḳi't-teḳāʿüd elli aḳçe vaẕīfe-i **[T 375b]** naẕīfe taʿyīn olındı. Bu sebebden maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de vaḥdet ü ʿuzlet iḫtiyār idüp taṣnīf ü te'līfe meşġūl olup ḫāme vü pergār-kirdār yazup çizmege iştiġāl eyledi. Lākin nüsḫa-i ʿömri kendünüñ müsveddātını beyāż itmege vefā itmeyüp ṣafḥa-i mütefekkiresinde ṣebt itdügi ṣuver-i nüsḫa-i taḳdīr-i İlāhīyle muvāfıḳ olmamaġın[8] merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı vālā-mekānuñ evā'il-i salṭanatında vefāt eyleyüp mü'ellefātından bir varaḳ ẓuhūr eylemedi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[9]

---

1 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda hak meclisindedirler." Kamer (54), 55.
2 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
3 O, dalgalanan ve coşan bir fazilet denizidir. Onun yanında çalkantılı denizler birer su arkıdır.
4 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā T, P2
5 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ḳaramanī R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ḳaramanī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
6 ṭalebde R, T | ṭalebden P2
7 zamānda R, T | -P2
8 olmamaġın R, P2 | olmaġın T
9 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā T, P2

ʿĀlim-i Fāżıl Mevlānā ʿAlāüddīn Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1]
[Yetīm ʿAlāüddīn]

Aydın vilāyetindendür. Aḳrān ü emṣāli arasında **[P2 99a]** Yetīm laḳabıyla mülaḳḳabdur. Merḥūm Sulṭān Murād Ḫān-ı maġfiret-ʿunvān zamānında vebā-yı ʿaẓīm olup aḳrabāsı cümleten vefāt eyleyüp ancaḳ bir ʿammetesi ḳalmış-idi. Ol gevher-i ṣıdḳ-ı feżā'il dürr-i yektā-āsā yetīm ḳalup mertebe-i bülūġa bāliġ olıncaya degin meẕkūre ʿammetesinüñ taḥt-ı ḥacrında terebbī eyledi. Maṭlaʿ-ı aḥvāl-i şeref-āmālinde envār-ı āṣār-ı ḥicur ü ʿaḳl lāmiḥ ü ṭāmiḥ olduḳda Tire'ye irtiḥāl eyleyüp mebādī-i ʿulūmı ve ṭarīḳ-ı kitābeti anda taḥṣīl eyledi. Baʿdehu maḥmiyye-i Burūsa'ya rıḥlet idüp baʿżı müderrisīnüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i ẕāt-ı ṣafā-ṣıfat eyledi.

Şiʿr:[2]

ای روح اگر به مرکب جسمانی
حاصل نکنی معرفت یزدانی

روزی که علاقه ز بدن قطع کنی
در ظلمت جهل جاودانی مانی[3]

Merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān, Medāris-i Ṣemān-ı ferḳadān-bünyānı binā eyledükde sükkān-ı mesākin-i saʿy u ṭaleb ve ḳuṭṭān-ı mevāṭın-ı de'b ü ereb anuñ ḥucerāt-ı cennet- nişānında sākin olurlar-idi. Lākin bu gürūh-i saʿādet-şükūhdan **[R 292a]** çeşm-i ḥayret ü iḫtiyār ve ʿayn-i ʿibret ü iʿtibārla naẓar-ı kāmil ü baṣar-ı şāmile ḳādir olan ẕevi'l-baṣā'ir bu medāris-i ʿāliyenüñ binā olınduġını **[T 376a]** mebānī-i bī-meṣānī-i ʿilmüñ indirāsına ve maʿālim-i ʿalā'im-i faż̧l u kemālüñ inṭimāsına sebeb-i **[P2 99b]** ḳavī ittiḫāẕ eylediler. Maṭāmiḥ-i maṭāriḥ-i enẓār olan merātib-i muʿteverenüñ iʿtibārāt-ı nā-muʿteberesi reh-neverdān-ı ṭarīḳ-ı ʿilme rāhzendür diyü taḥḳīḳ ḳıldılar. Manṣıb-ı manṣūbe-nişān ve cāh-ı çāh-mümāṣilüñ sevdāsına düşüp anuñ dām-ı ḳuyūd-ı müteferriḳasına giriftār olmaḳ kendülerüñ ṭarīḳ-ı ʿilmde ser-menzil-i maḳāṣıd-ı insāniyyeye vuṣūline māniʿ u ḥācib olduġını muḥaḳḳaḳ bildiler.

---

1 ʿĀlim-i Fāżıl Mevlānā ʿAlāüddīn Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R | Mevlānā Aydınlu ʿAlāüddīn ʿAlī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAlāüddīn Raḥmetu'llāhi ʿAleyh P2

2 Şiʿr R, P2 | Naẓm T

3 Ey ruh! Beden bineğine binmişken marifet-i İlâhiyye'ye varamamışsan bedenden ayrıldığın gün ebedî olarak cehalet karanlığında kalırsın.

Şiʿr:[1] ای برادر ترك عزّ و جاه کن
خویشتن شایستهٔ درگاه کن

عزّ و جاهت سر به هستی می‌کشد
مر تو را در خود پرستی می‌کشد

خوار باشد هر که باشد جاه جوی
ای برادر قرب این درگاه جوی[2]

Bu dāʿiyeyle ṭullāb-ı sāmī-menzilet çoġı perīşān-ḥāl olup eṭrāf ü eknāfa münteşir olmaġın Mevlānā Yetīm daḫi Tire'ye varup Ḳāḍī-zāde'yi anda müderris bulmaġın anuñ ḫıdmetinde kemālāt-ı beşeriyyeye iştiġāl-i ʿaẓīm ile meşġūl oldı.

Şiʿr:[3] به دانش باش تا دنیات باشد
تو اسما خوان که تا معنات باشد[4]

Merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretleri Mevlānā Ḳāḍī-zāde'yi Tire Medresesi'nden Medāris-i Ṣemān'uñ birisine naḳl eyledükde Mevlānā Yetīm Ḳosṭanṭiniyye'ye anuñla bile gelüp maḥmiyye-i Burūsa ḳāḍīsı olıncaya degin ol fāżıl-ı vālā-cenābdan **[P2 100a]** müfāraḳat eylemedi. Mevlānā Ḳāḍī-zāde fāżıl-ı merḳūma manṣıb alıvirmek içün maḥmiyye-i Burūsa'dan ʿatebe-i ʿulyāya göndermek murād idindükde rāżī olmayup "Ḥażret-i Rabbü'l-erbāb'la manṣıb ḳabūl itmeyeyin diyü ʿahdüm vardur." diyü defʿ eyledi.

Şiʿr: طلب منصب عالی نکند صاحب عقل
عاقل آن است که اندیشه کند پایان را[5]

Āḫir-i ʿömrine degin maḥrūsa-i Burūsa'da dil-i düşmen-kirdār gibi teng ü tār bir gūşe iḫtiyār idüp bī-yār ü gam-güsār anda ḳarār eyledi.

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Ey kardeş! Makam ve mevkiyi bırak, kendini dergâha lâyık hâle getir. Makam ve itibar seni varlık âlemine çeker, (böylece) seni bencil birine çevirir. Kim makam peşine düşerse rezil olur. Ey kardeş, bu dergâha yakın olmaya bak! Bkz. Osman Emre Miyasoğlu, *Nâilî Sâlih Kenz-i Nesâyih (Metin-İnceleme)*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011, s. 172-173.
3 Şiʿr R, P2 | Naẓm T
4 Bir dünyan olması için ilim ile uğraş. Bir manayı hâiz olmak için esmâ oku.
5 Akıl sahibi yüksek mevkileri istemez. Akıllı kişi (her şeyin) sonunu düşünen kişidir. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Mevâʿiz*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 785.

Şi'r: جلوه مده همچو خور انوار خویش
باش چو سایه پس دیوار خویش

[T 376b] دیرنشین باش چو عیسی دَمان
خانه‌ای بپرداز ز نامحرمان[1]

Ṭullāb-ı kemāl-iktisābdan kimseyi kendüden istifādeden men' itmeyüp bāb-ı ifādeyi min ba'd dest-i reddle mesdūd itmedi. **[R 292b]** Ṣarf ü naḥv-den ḥadīṣe degin olan fünūn-ı mütenevvi'adan ders isteyenlere ta'līm içün nefs-i nefīsini li-vechi'llāh beẕl eyledi. Bir günde yigirmi kimseye[2] ta'līm eylemek vāḳi' oldı. Muḳābele-i ta'līmde vaẓīfe ḳabūl itmedüginden mā'adā kimseden[3] ücret daḫi almayup nergis gibi kimesnenüñ keff-i iḥsānına nigerān itmedi. Ve serv ü çenār gibi ḫām ṭama'lıḳ idüp kimesnenüñ mīve-i iḥsānına dest-i recā'ı uzatmadı. **[P2 100b]** Müddet-i 'ömrinde tezevvüc itmeyüp ehl ü 'ıyāl ve evlād ü ensāb idinmedi. Rişte-i ta'alluḳ ile nisā ḳısmına dil baġlamayup ḥarām nesneye aṣlā çekinmedi. 'Iyş-ı ḳalīl ve şey'-i yesīr ile ḳāni' olup "القَناعَةُ كَنزٌ لا يَفْنَى"[4] feḥvāsınca ḳanā'at gibi kenz-i bāḳīye destres buldı. Maṭāmi'-i maṭāmiḥ-i dünyeviyyeden fāriġ olup kendü aḥvāline iştiġāl üzreydi. 'İlm ü 'ibādetden ġayrı matmaḥ-ı naẓarı olmayup evḳāt-ı şeref-ġāyātı ikisine maṣrūf idi.

Şi'r:[5] نشد ز علم مجرّد چو کام من حاصل
به آن شدم که کنم آن علوم را اِعمال

زدم قدم به صف صوفیان صافی دل
که نیست مقصدشان از علوم جز اَعمال[6]

1 Güneş gibi ışıklarını gösterme, gölge gibi ol da duvar ardında dur. İsa nefesliler gibi kilisede otur ve evini yabancılardan boşalt! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 516.

2 kimseye R, T | kimesne P2

3 kimseden R, T | kimesneden P2

4 Kanaat tükenmez bir hazinedir.

5 Şi'r R, P2 | Naẓm T

6 Sadece ilim ile muradım hâsıl olmayınca o ilimleri amel sahasına tatbik etmeye niyetlendim. Temiz yürekli sufilerin meclisine ayak bastım. Çünkü onların ilimden maksadı amelden başkası değilmiş. Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Dovvom Vâsıtatu'l-'Ikd – Hâtimetü'l-Hayât*, haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 36.

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* naḳl eyledi ki; "Fāżıl-ı mūmā ileyh bāliġ olduġı zamāndan berü ṣalavāt-ı mefrūże-i mektūbeden bir vaḳt namāzı ḳażāya ḳomayup her birini vaḳtinde edā eyledi. Sinn-i şerīfi ṭoḳsandan mütecāviz iken esnānından bir sinni sāḳıṭ olmayup dürc-i dehānında müdrec olan le'ālī-i ābdārından bir dānesi żāyiʿ olmadı. Evāḫir-i ʿömrinde ḳuvvet-i bāṣıra ḳuvvetiyle ḫuṭūṭ-ı raḳīḳai bī-pervā oḳuyup bī-miṣl ü bī-naẓīr ḫaṭṭ taḥrīr ider-idi.[1] Baʿżı ebter kitābları **[T 377a]** iştirā idüp kendü ḫaṭṭıyla tekmīl eyledükden ṣoñra aña cild ider-idi. Bu ṭarīḳle bī-ḥisāb kitāb **[P2 101a]** idinüp çoḳça kitāba mālik oldı." Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* mebādī-i iştiġālinde fāżıl-ı merḳūmdan ṣarf ü naḥv oḳuyup re'y-i ġarrā-yı ḳamer-tenvīriyle żav'-ı miṣbāḥ-ı ifādesinden iḳtibās eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi senesinde ol dürr-i yetīm-i ṣadef-i feżā'il ü gevher-i yektā-yı lücce-i fevāżıluñ tīz-bāzār-ı fenāda ḳadr ü ḳıymeti pest ve narḫı şikest olup sāḥil-i ʿademde nā-yāb oldı.

Mıṣraʿ: رفت از صدف وجود آن درّ یتیم[2]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* **[R 293a]** ol ḥāvī-i ḥaḳā'iḳdan naḳl eyledi ki; "Zamān-ı şebabumda merḥūm Sulṭān Murād Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerini görüp ʿunfuvan-ı ʿömrümde şeref-i dīdār-ı meserret-şiʿārıyla müşerref oldum." didi. Bu kelāmdan fehm olınur ki Mevlānā Yetīm'e ṭūl-i ʿömr müyesser olup sinn-i şerīfi taḳrīben yüz yaşına ḳarīb olmış ola. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[3]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şeyḫ Raḥimehu'llāh[4]

Ol ʿālim ü ʿāmil, ṣālih ü muṣliḥ, müteberriʿ u müteṭavviʿ olup zīver-i ṣalāḥ ile pīrāste vü ārāste olduḳdan ġayrı cümle-i ʿulūm-ı ʿāliyede müşāreketi var-idi ve lākin ʿulūm-ı ʿArabiyye'de aña müşārik ü müsāhim ve şerīk ü müzāḥim yoġ-idi.

Mıṣraʿ: في الكمالات ما له مثل[5]

1 bī-miṣl ü bī-naẓīr ḫaṭṭ taḥrīr ider-idi R, P2 | -T
2 O eşsiz inci, varlık sadefinden ayrıldı.
3 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥmetu'llāhi teʿālā T
4 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Şeyḫ Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Şeyḫ Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
5 Kemâlâtta onun eşi benzeri yoktur.

Zamān-ı ifādede erbāb-ı ṭalebüñ niẓām-ı mehāmm u intiẓām-ı **[P2 101b]** merāmlarında teşemmür-i tām u ihtimām-ı tamām eyleyüp ḫuṣūṣ-ı ifāżada beẕl-i mechūd ve saʿy-i meşkūr ider-idi.

Şiʿr-i ʿArabī:[1] كأن الله لم يخلقه إلاّ
لنشر الفضل أو بث الفنون[2]

Bu sebebden anuñ ḫıdmetinden cemʿ-i keşīr ve cemm-i ġafīr ẓuhūr idüp vāridān-ı mevārid-i saʿy u kūşiş ve nāhilān-ı menāhil-i cidd ü cehd ü verziş ol ser-çeşme-i yenābīʿ-i ʿulūmuñ cenābında izdiḥām ider-idi. **[T 377b]** "المشرب العذب كثير الازدحام"[3]

Şiʿr: مشرب عذب مزدحم باشد
چشمهٔ آب ملتثم باشد[4]

Fāżıl-ı meẕkūruñ selāset-i elfāẓ ve nefāsetü'l-maʿnāyı şāmil neşr-i neşre-ilti'āmı ve biḥār-ı buḥūr-ı naẓmdan sāḥil-i vücūda gelmiş naẓm-ı şüreyyā-intiẓāmı bī-nihāyedür. Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'nde müderris iken taḳrīben ṭoḳuz yüz sekiz[5] senesinde peyġūle-i ḫucerāt-ı fenādan buḳʿa-i ḳudsiyyetü'ş-şuʿūn-ı beḳāya vāṣıl oldı.

Teẕyīl: Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretlerinüñ maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de cedīden binā itdügi dārü's-saʿādenüñ vaṣfında şeyḫüñ manẓūm bir ḳıṭʿa-i kebīresi vardur. Bu beyt ol ḳıṭʿadandur:

Tārīḫ: صار تاريخ قصره العالي
أيّد الحق خلّد بانيه[6]

Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh. **[R 293b] [P2 102a]**

1 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
2 Sanki Allah onu fazilet ve ilim yaymaktan başka bir şey için yaratmamış gibidir.
3 Tatlı suyun başı kalabalık olur.
4 Tatlı suyun çıktığı yer kalabalık olur. Su gözesi daima öpülür.
5 sekiz R, P2 | seksen T
6 Onun yüce kasrının tarihi oldu: Allah, bânisini cennette dâim eylesin.

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Żamīrī Raḥimehu'llāh[1] {Żamīrī}

Nām-ı nāmī ve ism-i sāmīsini bilür kimse bulınmamaġın imtiyāza maḫlaṣ olan Żamīrī maḫlaṣınıñ ẕikriyle iktifā olındı. Merḥūm-ı merḳūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ kendü ḳullarından olmaġın kemāl-i mertebe ve mertebe-i kemālde maḥabbet idüp cānı gibi severdi.[2] Şarṭ-ı farṭ-ı taʿalluḳından[3] anuñ mezīd-i cāh u celāli bābında biḥār-ı teyyār-ı ʿavāṭıf-ı ḫüsrevāniyyesi temevvüc eyleyüp[4] medāris-i ʿāliyeden aña baʿżı medrese ṣadaḳa eyledükden ṣoñra Medāris-i Ṯemān'uñ birisiyle teşrīf eyledi. Mevlānā Müeyyed-zāde bu maḥallde fāżıl-ı merḳūmı ẕemm ü ḳadḥ idüp ḳadḥde ḳıdḥ-i[5] muʿallaya fā'iz olup "Ol medrese-i şerīfede ifāde itmege ḳādir degüldür." diyü mānīʿ olmaḳ murād idindi. Pādişāh-ı maġfiret-niṣāb cevāb virüp "Fünūn-ı ʿāliyeden kütüb-i sāmiye dimege ḳādir degül ise *Kāfiye* nām kitābun şürūḥ-ı pür-fütūḥından *Mutavassıṭ* nām kitābı ders virsin aña ḳādirdür." buyurdılar.

Şiʿr: زین پس سخنان فتنه انگیز حسود
دربارهٔ دوستان نخواهیم شنود[6]

Merḥūm u maġfūrun leh şehriyār-ı ʿālī-tebār Sulṭān Selīm Ḫān-ı büzürg-vār medrese-i **[T 378a]** meẕkūreden maʿzūl idüp bi-ṭarīḳı't-teḳāʿüd **[P2 102b]** yevmī altmış aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi senesinde ḥālet-i ʿazlde ṭā'ir-i rūḥ-ı pür-fütūḥı şāḥ-ı sidreye pervāz eyledi. Mūmā ileyh ṣāliḥ ü mütedeyyin ve mütevāżıʿ u müteḥaşşiʿ, ḥalīmü'n-nefs, kerīmü'ṭ-ṭabʿ kimesne idi. Lākin faḍl u ʿirfān ile meşhūr olmayup elsine-i ḫalāyıḳda faḍīlet ü meziyyetle meẕkūr degüldür.

---

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Żamīrī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Żamīrī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
2 cānı gibi severdi R, P2 | -T
3 taʿalluḳından R, P2 | taʿalluḳdan T
4 eyleyüp R, P2 | eyledi T
5 ḳadḥ-i R, P2 | medḥ-i T
6 Bundan sonra kıskanç kişinin dostlar hakkında söylediği fitneci sözlerini dinlemeyeceğiz. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 459.

Teẕyīl: Şiḳāt-ı niḳāt-ı[1] ʿulemā-yı zamānenüñ baʿżısından mesmūʿumdur ki "Ol żamīr-i münīr ṣāḥibinüñ ismi Ḥamza Nūreddīn'dür. Medāris-i Şemān-ı heşt-bihişt-ʿunvānda müderris olduġı zamānda vaẓīfe-i muʿayyene-i yevmiyyesi ḳırḳ aḳçedür ve daḫı taʿlīm-i ṣıbyān içün Şeyḫ Vefā Cāmiʿi'nüñ ḳurbında bir mekteb binā eyleyüp añа ḳırḳ biñ aḳçe vaḳf eyledi. Ḥālā ol mektebde medfündur. Bu tefāṣīle kendünüñ *Vaḳf-nāme*'sinde ẓafer buldum." didi.[2] Raḥimehu'llāh.[3]

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿÖmer Ḳasṭamonī[4]

Mūmā ileyh ʿilm-i ḳırā'atde ḫalḳa ifāde vü ifāża idüp iḳrā ider-idi. Ẕāt-ı melek-i melekātı **[R 294a]** zīver-i ṣalāḥ ile ārāste olup müteşerriʿ u müteverriʿ ve nīk-nefs ü ḫayr-endīş kimesne idi. Ferd-i āferīde anuñ tīr-i āzār ve şemşīr-i tedmīrinden **[P2 103a]** mecrūḥ olmayup her kişi anuñ sīretinden ḫoşnūd olmış-idi.

Şiʿr: ز نیکی بدی تا بدانسته شد
نکرده بدی تا توانسته شد[5]

Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh.

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAlāüddīn Ḳasṭamonī[6]

Sālifüẕ-ẕikr Mevlānā ʿÖmer Ḳasṭamonī'den ʿulūm-ı ḳırā'ati taḥṣīl idüp tekmīl-i merām eyledükden ṣoñra aṣḥāb-ı ṭalebe ḳırā'at-i sebʿayı taʿlīm eyledi. Bu taḳrīble ol fāżıl-ı feżā'il-nişābuñ enfās-ı mübārekesinden çoḳ kimesne istifāże vü istifāde idüp ḫurūf-ı müstaʿliye-i feżā'il ile **[T 378b]** tefḫīm-i şān ve tecvīd-i ẕāt eylediler. Cenāb-ı sāmīleri ṣāliḥ ü ʿābid ve ṣalāḥ-pīşe vü nīk-endīşe ve mütezehhid kimesne idi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[7]

---

1 niḳāt-ı R, P2 | -T
2 didi R, P2 | -T
3 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T
4 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿÖmer Ḳasṭamonī R, P2 | Mevlānā ʿÖmer Ḳasṭamonī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
5 İyilik ve kötülüğü birbirinden ayırtedebildiği müddetçe mümkün olduğu kadar kötülük yapmamış.
6 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAlāüddīn Ḳasṭamonī R, P2 | Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Ḳasṭamonī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
7 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T | -R, -P2

Şiʿr:[1] وفي ذاته كل المحاسن يؤخذ
وفي شانه آثار المكارم نازل[2]

ʿĀlim-i Kāmil Mevlānā ʿÖmer-zāde Raḥimehu'llāh[3]

Mebādī-i şürūʿda vālid-i mācidinüñ tilmīẕ-i ḫāṣı Mevlānā ʿAlī Ḳasṭamonī'den telemmüẕ idüp ʿulūm-ı ḳırā'atı taḥṣīl ü tekmīl eyledi. Mümā ileyh ʿābid ü zāhid ve nīk-nefs ü mübārek-nefes kimesne olmaġın taṭallub-ı izdiyād-ı faẓīlet eyleyen ṭālibler anuñ āṯār-ı himem-i ʿāliyelerinden intifāʿ eyledi. **[P2 103b]**

Şiʿr: مهندس همّت هر كه را عمارت كرد
خلل ز صدمت دوران دون نگيرد هيچ[4]

ʿĀlem-i ṣıġarda mevlānā ve evlānā ʿārif bi'llāh Şeyḫ Aḳşemsüddīn ḥażretlerinüñ şeref-i ṣoḥbetleriyle müşerref ü müstesʿid olup kendünüñ başını Şeyḫ Aḳşemsüddīn Efendi mübārek elleriyle mesḥ idüp "'İlm ü ʿibādete muvāẓabet eyle." diyü duʿā eylemegin āṯār-ı berekāt-ı enfāsına maẓhar u meclā olup ol iki saʿādetle istisʿād añа müyesser oldı.

Ḥikāyet olınur ki bir gün merḥūm Aḳşemsüddīn ḥażretlerinüñ mezār-ı şerīfini ziyārete varup türbe ḳapusını kilidlenmiş bulduḳda nidā idüp "Ey Şeyḫ senüñ ziyāretüñden maḥrūm olmaḳ revā degüldür." diyü āvāz idicek ol kilīd yire düşüp dest-i ġaybdan feṭḥ-i bāb vāḳiʿ oldı. Baʿdehu içerü girüp vāfir tilāvet-i Ḳur'ān-ı şerīf eyledükden ṣoñra duʿā eyleyüp vaṭanına muʿāvedet ü mürācaʿat eyledi. El-ḥaḳ, ol müyessirü'l-āmāl ve müfettiḥü'l-ebvābuñ eʿizze-i ʿibād-ı ʿubbādınuñ kilīd-i rūḥāniyyetiyle **[R 294b]** fütūḥāt-ı ġaybiyye çoḳ vāḳiʿ olur. Ol ṭā'ife biri birinüñ dillerini bilüp serā'ir-i Sübḥāniyye'ye müteʿallıḳ rumūzda açılu gelmegin bir sözle bu maḳūle çok müşkiller açılur. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5] **[T 379a] [P2 104a]**

---

1 Şiʿr R, P2 | Şiʿr-i ʿArabī T
2 Bütün güzellikler onun zatından alınır ve yüce ahlak onun şanında nüzul eder.
3 ʿĀlim-i Kāmil Mevlānā ʿÖmer-zāde Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā ʿÖmer-zāde Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
4 Himmet mimarı her kimi âbâd ederse, aşağılık zamanenin hiçbir darbesinden etkilenmez.
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā T, P2

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥüsām Raḥimehu'llāh[1] [Dellāk-oġlı]

Dellāk-oġlı dimekle meşhūrdur. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye (ṣāneha'llāhu teʿālā ʿani'l- beliyye)de vāḳiʿ olan merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ cāmiʿ-i şerīfinde ḫaṭīb idi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd-i saʿīdüñ zamān-ı salṭanatında cāmiʿ-i mezbūrda ḫaṭīb iken vefāt eyledi. Ḫaṭīb-i rūḥ-ı edībi minber-i lāhūtda [2]﴿الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ [3]﴿الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ﴾ ḫuṭbesini[4] tekrār teẕkār eyledi. Mūmā ileyh ṣālih ü mütedeyyin ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'de ve ʿulūm-ı ḳırā'atde mütefennin, selīmü'ṭ-ṭabʿ, maḳbūl-i ḫāṣṣ u ʿāmm idi. Ḳur'ān-ı şerīf tilāvet eyledükde rūḥ-efzā edālar idüp ṣavt-ı laṭīf ve elḥān-ı ḥasene ḳādir üstād-ı māhir-idi. Raḥimehu'llāh.[5]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabīb[6]

Aṣlı Ḳocaili vilāyetindendür. Mebādī-i ʿulūmı taḥṣīlden ṣoñra ʿilm-i ṭıbba rāġıb olup nefsini maraż-ı cehlden taḫlīṣ itmek bābında envāʿ-ı kūşiş ü verziş itmekle fenn-i ṭabābetde mütemehhir ve kemāl-i ṭabābet ü ḥaẕāḳatle müştehir oldı. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı firdevs-āşiyān **[P2 104b]** fāżıl-ı merḳūmı re'īs-i eṭıbbā idinüp kendünüñ mülk-i bedenine istīlā eyleyen müteġallibe-i emrāżı defʿde anı istiḫdām eyledi. Sulṭān ḳuvā'ı maġlūb eyleyen marażı defʿ ḫuṣūṣında ṣudūr eyleyen muʿālecāt-ı mekṣūre meşkūre olup itdügi tedbīr taḳdīre muvāfıḳ vāḳiʿ oldı.

Şiʿr: اشارات تو قانون نجات است
بشارات تو مفتاح حیات است[7]

---

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥüsām Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Ḥüsām Raḥimehu'llāhu'l-ʿAllām T

2 "… gücüne karşı durulamaz olan bir tek Allah!" Yûsuf (12), 39, Raʿd (13), 16, İbrâhîm (14), 48, Sâd (38), 65, Zümer (39), 4, Mü'min (40), 16.

3 "O gün, mülk Allah'ındır. …" Hacc (22), 56.

4 ḫuṭbesini R, T | -P2

5 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

6 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabīb R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabīb Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

7 Senin işaretlerin kurtuluş kanunudur. Senin müjdelerin hayatın anahtarıdır.

Bu taḳrîble Sulṭān Bāyezīd'üñ zamānında luṭf-ı belīġ ü iʿzāz-ı bī-dirīġe maẓhar olup vefāt idinceye degin ʿavāṭıf-ı pādişāhāneye meclā oldı. Ẕāt-ı melek-nijādı ṣalāḥ u felāḥ üzre mecbūl olup fuḳarā vü mesākīne ġāyet riʿāyet ider-idi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[1] **[T 379b]**

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥekīm Ḥācī Raḥimehu'llāh[2]

Evā'il-i ʿömrinde ʿulūm-ı maʿālī-rüsūma ṭālib olup tevaḳḳuʿ-ı tereffuʿ-ı merātib-i ʿāliye itdügi ṣadedde ʿilm-i ṭıbbuñ tekmīl ü taḥṣīline tehālük üzreydi. Netāyic-i mesāʿī-i cemīlesi muḳteżāsınca kemāl-i ḫaẕāḳatle **[R 295a]** meşhūr olup cümle-i marażı anuñ ʿilācāt-ı rūḥ-baḫş ve tedbīrāt-ı cān-fezāsınuñ zindesi idi.

Şiʿr: تازه گردد جان بیمار از دمش
روح را راحت بود از مقدمش[3]

[P2 105a] Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı maġfiret-medār ol ṣadr-ı ser-firāzı gürūh-ı eṭıbbāya re'īs idüp kendünüñ mizāc-ı şerīfi anuñ ʿilācıyla imtizāc itdügi sebebden añа ġāyet maḥabbet eyledi.[4] Bu taḳrîble pādişāhuñ yanında taḳarrüb taḥṣīl eyledi.

Rivāyet olındı ki Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerine bir gün baʿżı emrāż istīlā idüp envāʿ-ı evcāʿ-ı aẕīme ġalebe eyledi. ʿĀmme-i ḥavāṣṣ-ı eṭıbbā añа ʿilāc idüp birisinüñ tedbīri taḳdīre müṣādif olmayup müfīd ü nāfiʿ olmaduḳdan ṣoñra Ḥekīm Ḥācī'yi daʿvet idüp andan istimdād eyledi. Ṭabīb-i meẕkūr Sulṭān Bāyezīd ḥażretlerine ʿaḳāḳīr ḳısmından ʿades miḳdārı bir nesne belʿ itdürüp leheb-i nā'ire-i vecaʿını āb-ı nāb-ı tedbīr-i şāfiyle teskīn eyledi.

Şiʿr: مسیح فطنت رایت به یك نفس ببُرد
بَهق ز روی قمر بی‌شراب و بی‌معجون[5]

Mervīdür ki Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı kām-kār bu ḫuṣūṣa kemāl-i sürūrla mesrūr olduġından ṭabīb-i mūmā ileyhüñ elini cebr-ile taḳbīl ü telṣīm eyledi.

1 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2
2 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥekīm Ḥācī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Ḥekīm Ḥācī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
3 Onun nefesinden hastaya taze can gelir. Onun gelişi ruha huzur verir.
4 eyledi R, T | idüp P2
5 Senin fikrindeki dâhî İsa, tek nefeste ayın yüzündeki siyah ve beyaz noktaları şurupsuz ve macunsuz ortadan kaldırır.

Hicret-i Nebeviyye'nüñ ṭoḳuz yüz on üç senesinde şerbet-i memātı nūş eyleyüp ecel gibi çāresiz derde mübtelā **[P2 105b]** oldı. Raḥimehu'llāh.[1]

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Muṣṭafā bin Muḥammed Raḥimehu'llāh[2]

Maḥrūsa-i Edirne'de sekiz yüz seksen beş ve sekiz yüz seksen altı tārīḫiyle **[T 380a]** müverreḫ temessükāt-ı şerʿiyyesi görildi. Götürisinde "وأنا الحقير مصطفى بن محمد القاضي بأدرنه المحمية"[3] diyü yazılmışdur. Bu kişi *Şaḳā'iḳ*'da ḳayd olınmamışdur. Raḥimehu'llāh.[4]

Mevlānā Muṣṭafā bin Muḥammed Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[5]

Maḥrūsa-i Edirne'de sekiz yüz seksen ṭoḳuz senesinde yazılmış temessükātı görildi. Her birisinde kendüleri Edirne ḳāḍīsı olduġı ṣarīḥan muḳayyeddür. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* bu kişiyi kitābında derc eylemedi. Raḥimehu'llāh.[6]

Ve Min Meşāyiḫi'ṭ-Ṭarīḳat fī Hāẕihi'd-Devlet[7]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī Raḥimehu'llāh[8]

Fātiḥa-i aʿmārında ʿilm-i ẓāhir-i celiyyü'l-meẓāhire iḫlāṣ ile ṭālib ü rāġıb olup āyāt-ı raġebāt-ı fünūn-ı ʿāliyetü'ş-şu'ūn ṣafaḥāt-ı levḥāt-ı derūn-ı saʿādet-meknūnında mesṭūr u muḥarrer ve mezbūr u muḳarrer **[R 295b]** olmaġın muḳaddemā anuñ mebānī-i bī-meşānīsini taḥṣīl ü tekmīl itmek-içün Mevlānā ʿAlī Ḳuşçı ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine ittiṣāl idüp ḫatm-i kemālāt-ı melekiyye ve tekmīl-i melekāt-ı **[P2 106a]** felekiyye eyledi.

Mıṣrāʿ: آراسته شد ذات تو با جمله كمالات[9]

---

1 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāh T

2 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Muṣṭafā bin Muḥammed Raḥimehu'llāh R | Mevlānā Muḥammed bin Bāyezīd Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Muṣṭafā bin Muḥammed Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2

3 Edirne şehrinde kadı olan hakir ben, Muhammed oğlu Mustafa.

4 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T

5 Mevlānā Muṣṭafā bin Muḥammed Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T | -R, -P2

6 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T

7 Başlık: M | -R, -T, -P2

8 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Muṣṭafā bin ʿİmādu'l-ʿİmādiyy li-İskilibī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

9 Varlığın tamamen kemâlât ile bezenmiştir.

Ol şāhbāz-ı riyāż-ı riyāżiyyātuñ yaʿnī Mevlānā ʿAlī Ḳuşçı'nuñ ṭā'ir-i rūḥ-ı pür-fütūḥı şāḫ-sār-ı bedenden hevā-yı feżā-yı melekūta pervāz eyledükde şeyḫ ḥażretleri meʿāric-i medāric-i taṣavvufa āġāz eyledi. Bu ʿazīmetüñ ibtidāsında evvelā Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī'nüñ yanında iştiġāl idüp istikmāl-i melekāt u istiḥṣāl-i kemālāt üzreyken tereffuʿ-ı tecerruʿ[1] idüp ʿārif bi'llāh Şeyḫ İbrāhīm Ḳayṣerī'nüñ ḫıdmetine vāṣıl oldı. Şeyḫ İbrāhīm'üñ sāyesinde āteş-i sūzān-ı riyāżet añа gülşen olup eşi"a-i lemeʿāt-ı bāriḳāt-ı ifāżasından sāḥa-i bāḥa-i bāṭını rūşen oldı. Ḳābil-i taḥṣīl olan beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i taṣavvufı taḥṣīl idüp tekmīl-i ẕāt eyledükden ṣoñra **[T 380b]** şeyḫüñ icāzetiyle seccāde-i irşād ü isʿāda cülūs eyledi daḫi ẓarā'if-i leṭā'if-i dīniyye vü dünyeviyye ve reġā'ib-i ġarā'ib-i ṣuveriyye vü maʿneviyyeyi cemʿ idüp saʿādet-i dāreyn ve riyāset-i neş'eteyne fā'iz ü ḥā'iz oldı.

Şiʿr:

درونش کون اشیا را کماهی
محقّق کرده از علم الهی

به صورت سرو بستان طریقت
به معنی شمع ایوان حقیقت

[P2 106b] همینش جمع کرد او صد سعادت
میسّر شد به او این دو سیادت[2]

Neşr:[3] Ol ḥażret-i sāmī-menzilet iḳāmet-i erkān-ı ḥacc-ı şerīf içün iḥrām-ı ʿazm-i ṣādıḳla eşref-i aḳtār u elṭaf-ı emṣāra gider olduḳda şehzāde-i āzāde Sulṭān Bāyezīd-i saʿīdü'l-ḥālle Amāsiyye'de mülāḳī olup encām-ı kelāmda merām-ı salṭanatuñ ḥuṣūline müteʿallıḳ kelām sevḳ olınduḳda şeyḫ ḥażretleri "İnşa'llāhu teʿālā ṭavāf-ı maṭāf-ı enāmdan yaʿnī Ḥarem-i muḥterem-i[4] İrem-iḥtirāmdan zemzeme vü ṣafāyla ḳufūl ü ricʿat eyledügümde serīr-i salṭanatı ḳudūm-i meymenet-rüsūmuñdan müktesib ü müntesib-i şeref ü ʿizzet ve müsteclib ü[5] müstaḥlib-i ʿizz ü saʿādet bulup Allāhu aʿlem bārgāh-ı siyādet-penāh-ı saʿādet-destgāhuñ mülte'em-i mülteşem-i esāṭīn-i

1 tecerruʿ R, P2 | tecerrüd T
2 Derûnu, eşyanın varlığını olduğu gibi İlâhî ilimle tahkik etmiştir. Görünüşte tarikat bahçesinin selvisi, manada hakikat eyvanının mumudur. O nice mutlulukları topladı; ona bu iki şeref nasip oldu.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 muḥterem-i R, P2 | -T
5 müsteclib ü R, T | -P2

selāṭīn-i ʿiẓām ve muḳbil ü müstaḳbil-i aʿyān-ı erkān-ı fiḫām olmaḳ muḳarrerdür." buyurdılar. Fi'l-vāḳiʿ, zamān-ı mevʿūdda maʿhūd olan maḳṣūd meşhūd olup mekmen-i ġaybden mebrez-i ḥuṣūle vuṣūl buldı. Bu sebebden müşārün ileyh pādişāh-ı maġfiret-penāh şeyḫ ḥażretlerine ġāyet maḥabbet idüp kemāl-i mertebe ve mertebe-i kemālde meveddet **[R 296a]** eylediler. Ḥatta kendülere intimāyla meşhūr **[P2 107a]** u meẕkūr olup elsine-i ḫalḳda "Pādişāh Şeyḫi" diyü añılur-idi. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de merḥūm-ı merḳūm[1] pādişāh-ı maġfiret-mersūm şeyḫ ḥażretleri içün bir zāviye-i ʿaẓīme yapup şol mertebe raġbet **[T 381a]** buyurdılar ki eʿālī-i mevālī-i maʿālī-güster ve ʿulāt-ı vülāt ve ḳużāt-ı ʿasker ve küberā vü vüzerā-yı maʿdilet-perver yek-ser, der-i felek-hem-serine ilti'ām u izdiḥām iderler-idi.

Şiʿr: راه نرفت آن که بدو ره نیافت
تافته گشت آن که ازو رخ بتافت

سر نکشید آن که از او سر کشید
هیچ ندید آن که در او ننگرید[2]

Neşr:[3] Baʿżı evḳātde ḳalb-i şerīfi tesḫīr içün daʿvet idüp dā'ire-i me'mūl ü mes'ūlden bīrūn iclāl ü ikrām ider-idi. Şeyḫ ḥażretleri şeref-i ṣoḥbet-i pādişāhī vü saʿādet-i muṣāḥabet-i sulṭānī ile bir dā'irede[4] übbehet ü celāl[5] ve riyāset ü iclāl ḥāṣıl eyledi ki māşiṭa-i nāşiṭa-i benān-ı beyān u vāsıṭa-i bāsıṭa-i kilk-i ʿanber-feşān ve müşg-efşān anuñ taḳrīr ü taḥrīrinde dem-beste vü fürūmānde idi.

Şiʿr: خجسته ذات بزرگت ز مدح مستغنی است
چه احتیاج بود وقت صبح را به چراغ[6]

Lākin ḳaṣr-ı bī-ḳuṣūr-ı dimāġına gerd-i ġurūr u naḫvet resīde ve bād-ı tekebbür ü tecebbür vezīde olmayup **[P2 107b]** tekāṣür-i ʿilel-i zelel ile binā-yı zühd ü taḳvāsına ḫalel ü ṭalel gelmedi.

1 merḥūm-ı merḳūm R, P2 | merḥūm u merḳūm T
2 Ona varmayan hiç yürümemiş (gibidir). Ondan yüz çeviren mutsuz oldu. Ona isyan eden yükselemedi. Ona bakmayan hiçbir şey görmedi.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 dā'irede R, P2 | dā'ire T
5 celāl R, P2 | iclāl T
6 Kutlu yüce zatının övülmeye ihtiyacı yoktur. Sabah vakti kandile ne ihtiyaç var?

Şiʿr: باد بیرون کن ز سر تا جمع گردی بهر آنك
خاك را جز باد نتواند پریشان داشتن[1]

Ve daḫı vüfūr-ı celā'il-i feżā'il-i ʿāliye-i ġāliye ve zuḫūr-ı eḥāsin-i meḥāsin-i maʿārif-i sāmiye-i nāmiye ile bir mertebe-i celālet ü ʿaẓameti var idi ki zümre-i ʿulemā vü fırḳa-i fużalā nehīb ü mehībinden ḫavf idüp anuñ ḥużūr-ı pür-ḥubūrında mebhūt u lāl ve maġlūb u menkūb olurlar idi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ vālid-i ʿazīzini bir gün uṣūlden bir mes'elede imtiḥān idüp anlar daḫı ol maḥalli tavżīḥ ü telvīḥ ve iżāḥ u tenḳīḥ eylemekde bir risāle yazup ḥużūr-ı pür- ḥubūrına īṣāl eyledükde mertebe-i ḳıyāsdan zā'id istiḥsān eyleyüp "Gürūh-ı ʿulemādan senüñ gibi bu daḳīḳa-i raḳīḳai fehm ider kimesne görmedüm." diyü buyurdılar. Mūmā ileyhüñ[2] eḥibbāsından bir kimesnenüñ bir yigit oġlından ḳānūn-ı sulṭānī ve āyīn-i ʿOṯmānī üzre ʿuḳūbet-i ʿaẓīme īcāb ider cerīme-i cesīme **[T 381b]** ṣudūr eyledükde ol kimesne şeyḫ ḥażretlerine istiġāṯe eyleyüp vüzerādan iltimās ṣūretinde taḫlīṣini tanṣīṣ itmegi teklīf eyledi. Şeyḫ ḥażretleri cevāb virüp "Zümre-i ʿubbāddan **[P2 108a]** ʿāriyet ṭarīḳıyla merciʿ-i erbāb-ı ḥācāt **[R 296b]** olan vüzerādan büyük teysīr-i ʿasā'ir-i emānī vü tebşīr-i beşā'ir-i şādmānī eyleyen pādişāh-ı bī-naẓīre yaʿnī Cenāb-ı Vehhāb-ı Muṭlaḳ'a teveccüh eyleyelüm." diyü buyurdılar.

Şiʿr: ای در دل تو هزار مشکل ز همه
مشکل شود آسوده‌تر اوّل ز همه

چون تفرقهٔ دل است حاصل ز همه
دل را به یکی سپار و بگسل ز همه[3]

Neşr:[4] Fi'l-vāḳiʿ irtesi sālifü'ẕ-ẕikr cānī vü mücrimi zecr ü ʿukūbet içün dīvān-ı āsmān-bünyān ü ferḳadān-ʿunvāna iḫżār eyledüklerinde Muḳallibü'l-aḥvāl ve Müyessirü'l-āmāl vüzerānuñ lisānını ol mücrimüñ ḥaḳḳında

1 Derlenip toparlanmak için kibri başından at. Çünkü toprağı rüzgârdan başkası dağıtamaz. Senâî-i Gaznevî, *Dîvân-ı Hakîm Ebu'l-mecd Mecdûd b. Âdem*, haz. Müderris Razavî, Tahrân: Senâyî, 1362, s. 466.

2 Mūmā ileyhüñ R, T | Mūmā ileyh P2

3 Gönlündeki binlerce sorun ile (uğraşmaktansa), biri ile (uğraşmak) daha kolaydır. Çünkü hepsi ile birden (uğraşmak) gönlü perişan eder. Gönlün bir sorun ile (hemhâl iken) diğerlerini bırak! Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Evvel Fâtihatu'ş-Şebâb*, haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 870.

4 Neşr: T | -R, -P2

ḥüsn-i şehādete tevcīh eyledi. Bu sebebden cirm-i cürmi nāçīz ü nā-peydā olup ḳatl ü ʿuḳūbetine ḥazm u cezm olmış-iken ıṭlāḳ olınup ḥarem-i pādişāhdan ḫurrem[1] çıḳup gitdi.

Şiʿr:

هر که را کرد خدا بهر بلندی پیدا
گر بری زیر زمین فرق به گردون ساید

وآن کسی کز پی پستیش پدید آوردند
در بلندی به سر آوردن کس کی شاید

آتش ار چند کنی پست کشد سر به فلك
آب هر چند که بالا ببری زیر آید[2]

Bu ḫuṣūṣda vüzerānuñ niyyetleri müteḥavvil olup ol mücrimüñ aḥvāl-i melāl-me'āli ḥayra münḳalib olduġı şeyḫ ḥażretlerinüñ teveccüh-i müstevcibü't-tereffühlerinüñ berekātındandur. **[P2 108b]**

Mıṣraʿ: در روز ازل کار چنین بود و چنین شد[3]

Şeyḫ ḥażretlerinüñ zümre-i ḫulefāsından Şeyḫ ʿAbdurraḥīm Müeyyedī ḥikāyet eyledi ki "Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī'nüñ evā'il-i salṭanatında ḳāḍī-ʿaskerlikden maʿzūl olan birāderüm ʿAbdurraḥmān Müeyyedī'nüñ bir gün ziyāretine varup anı cāh-ı ṣadāretden maʿzūl olduġına ġāyet müteferriḳü'l-ḥāl ü müteşettitü'l-bāl bulmaġın ḳalḳup anuñla ikimüz şeyḫ ḥażretleri **[T 382a]** cānibine revāne olduḳ. Lede'l-vuṣūl şeyḫ ḥażretleri çeşm-i firāset ile birāderimüñ nāṣıye-i aḥvālinde çīn-i ḥüzn ü melāl görüp vücūh-ı nāżıra-i āmālinden[4] gerd-i hemm ü kelāl müşāhede eyledi.

Şiʿr:

هر که چیزی به دل نهان دارد
بر دو رخ زآن نهان نشان دارد

گر بود شاد یا بود غمگین
رخ چو گل یا چو زعفران دارد[5]

1 ḫurrem R, T | ḥürr P2
2 Allah'ın yüce olması için yarattığı kişiyi yerin altın koysan başı göklere değer. Aşağılık ve pestpaye olmak için zuhur eden kişinin, yüceliklere baş uzatması nasıl mümkün olabilir? Ateşi her ne kadar aşağılara çeksen de başı göklere değer. Suyu her ne kadar yukarıda tutsan da (yine de) aşağılara gider.
3 Ezelde iş böyleymiş ve böyle de oldu.
4 āmālinden R, T | āmālinde P2
5 Gönlünde bir şey saklayan kişi, sırrını iki şekilde gösterir: Eğer mutlu ise yüzü gül gibi olur. Dertli ise safran gibi olur.

Neṯr:[1] Şeyḫ ḥażreti[2] dest-i tesliyet ile ġubār-ı melāl ve gerd-i iḫtilāl-i ḥāli defʿ ü refʿ itmege ḳaṣd idüp dürer-i ġurer-i kelimātını rişte-i nuṣḥ u pend üzre tanẓīm eyleyüp "Tārek-i tārik-i ʿizz ü cāh ve ʿunvān-ı aʿlā-yı şüref-i şeref, farḳ-ı ferḳadāna mümāss olduġı muḳarrerdür. Siz daḫi ol mesleke sālik oluñ." diyü sevḳ-ı kelām eyledükçe mezbūr ʿAbdurraḥmān-ı vālā-niṣāb cevāb virmeyüp **[P2 109a]** sükūt eyledi. Ġonçe-i ḫāṭır-ı fātiri ḫār-ı inḳıbāżdan açılmayup beşere-i mübeşşeresi **[R 297a]** gül gibi ḫandān olmadı. Āḫir şeyḫ ḥażretleri meclis-i hümāyūnında ol maḫdūm-ı saʿādet-maḫtūm u ṣadāret-maḥtūmı bir aʿlā firāş üzre iclās idüp "Zamān-ı ḳażāñuzda nice ʿizz ü nāz ve übbehet ü ihtizāz[3] üzre cünbiş ü ḥareket idersüñüz? Ḥālā daḫi vażʿ-ı maʿhūd üzre ḥareket eyleñüz." diyü emr eyledi. Mūmā ileyh ʿAbdurraḥmān Efendi daḫi meʿmūr olduġı umūra iṭāʿat idüp ol girān-māye firāş üstinde cülūs eyledükde şeyḫ ḥażretleri "Manṣıb mübārek ola." diyü tefe"ülen temşiyet-i tehniyet eyledi."

Şiʿr:[4] به فرخندگی فال زن ماه و سال
که فرّخ بود فال فرخنده فال[5]

Bu ḳıṣṣanuñ vuḳūʿından on beş yigirmi gün geçmedin[6] "الفال علی ماجری" mācerāsı üzre Sulṭān Selīm ḥażretleri anı maḥrūsa-i Edirne'ye getürdüp Rūmili ḳāḍī-ʿaskerligini ṣadaḳa eyledi. Bu luṭf u iḥsān anuñ ḥaḳḳında **[T 382b]** aṣla tevaḳḳuʿ u teṭalluʿ olınmaz-iken Muḥavvilü'l-aḥvāl ve Mübeşşirü'l-āmāl'üñ ḥavl-i vuṣūli ḳuvvetiyle mekmen-i ġaybdan mebrez-i bürūzda ẓuhūr eyledi. Bu ḳıṣṣa daḫi **[P2 109b]** şeyḫüñ cümle-i kerāmātındandur.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi senesinde mavṭın-ı aṣlīsi İskilib'de şeyḫüñ rūḥ-ı pür-fütūḥı ecniḥa-i rūḥāniyyetle ḳaṣd-ı burc-ı evc-i ʿilliyyīn idüp ṭūṭiyān-ı gülşen-serāy-ı melekūt u ʿandelībān-ı nüzhet-fezāy-ı ceberūtla hem-nişīn olmaḳ recāsıyla pervāza āġāz eyledi.

Teẕyīl: Mūmā ileyhüñ vefātında dinilen ebyātdandur:

1 Neṣr: T | -R, -P2
2 ḥażreti R, T | ḥażretleri P2
3 ihtirāz R, P2 | -T
4 Şiʿr R, P2 | Naẓm T
5 Uğur ile ay ve yılların falına bak. Çünkü iyi çıkan fal, mübarektir. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei, (Şeref-nâme)*, haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 687.
6 Falda geçtiği üzere.

Tārīḫ: کردم طلب ز هاتف تاریخ این مصیبت
گفتا بکن حسابش در سال نُه صد و بیست[1]

Ḳabr-i şerīfi ol diyārda muʿazzez ü mükerrem olup anuñ üstinde cāmiʿ u ʿimāret vardur. Merḥūm Ebussuʿūd Efendi binā eyledi ve daḫi şeyḫün *Vāridāt* nām kitāba şerḥi vardur ve ḥadīṯ-i şerīf naḳl itmege ʿAlī Ḳuşçı'dan mücāzdur ve şeyḫ ḥażretleri Mevlānā ʿAlī Ḳuşçı'nuñ birāderinüñ kerīmesini tezevvüc eyledi. Revvaḥa'llāhu rūḥahu.

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī Raḥimehu'llāh[2]

Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī'nüñ şürefā-yı ḫulefāsındandur. Merḥūm-ı merḳūm vefāt idüp rūḥ-ı şerīfi ʿālem-i bālāyı seyr ü temāşā eyledükde Mevlānā Muṣliḥüddīn **[P2 110a]** anuñ zāviyesinde ḳā'im-maḳām oldı. Mūmā ileyh ʿālim ü ʿāmil, müteʿabbid ü mütezehhid ḫulḳ-ı ʿamīm ü irşād-ı ʿaẕīm **[R 297b]** ṣāḥibi bir kimesne idi. Āṯār-ı eṭvār-ı kerāmet-edvārıyla cemʿ-i keṯīr ü cemm-i ġafīr intifāʿ idüp berekāt-ı enfās-ı müteberrikesiyle istimtāʿ eylediler.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi altı senesinde vefāt idüp enḥāyı Eyyūb Enṣārī'de defn olındı.

Teẕyīl: Mūmā ileyh Ebī Eyyūb Enṣārī (ʿaleyhi raḥmetü'l-Bārī) ḥażretlerinüñ nāḥiyesinde Ḳāsım Paşa Cāmiʿi dimekle meşhūr olan cāmiʿüñ miḥrābınuñ öñinde medfūndur. Bu kemīne anuñ levḥ-i mezārında bu ebyātı yazılmış buldum. **[T 383a]**

Tārīḫ: Muṣliḥüddīn mürşid-i āfāḳ
İtdi ʿazm-i maḳām-ı ḫuld-ı naʿīm

Didi Rıḍvān-ı ravża-i Firdevs
Aña tārīḫ raḥmet ide Raḥīm

Anuñ eḥibbāsından Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerliginden maʿzūlen vefāt eyleyen Caʿfer Çelebi ve müfessir Merzifonī Şeyḫ-zāde ʿAbdurraḥmān Efendi ve medrese-i meẕkūrede Ḳāsım Paşa'da müderris olup ṭoḳuz yüz yetmiş sekiz senesinde

1 Bu musibetin tarihini gayptan talep ettim; onu dokuz yüz yirmi yılında hesapla dedi.
2 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī Raḥimehu'llāh R, P2 | Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī Raḥimehu'llāh T

vefât eyleyen Necmī Çelebi mūmā ileyhüñ yanında medfūnlardur. Maḳām-ı mezbūr mekān-ı icābet-i ḥācātdur. Revvaḥa'llāhu rūḥahu. **[P2 110b]**

ʿĀrif Bi'llāh Seyyid Velāyet Raḥimehu'llāh

Şeref-i ittiṣāl-i neseb-i seyyid-i beşer ve saʿādet-i intisāb-ı şefīʿ-i maḥşer-ile müşerrefdür.

Mıṣraʿ: صلّ على من هو خير الأنام[1]

Silsile-i ittiṣālleri bu nesaḳ üzredür. Seyyid Velāyet ibn Seyyid Aḥmed bin Seyyid İsḥāḳ bin Seyyid ʿAlāüddīn bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Cihāngīr ibn Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḫayyāt bin Seyyid Rıża bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Mūsā bin Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Süleymān bin Seyyid Fażl bin Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḥüseyn ibn Seyyid İmām Muḥammed Bāḳır bin İmām Zeynelʿābidīn bin İmām Ḥüseyn bin İmām ʿAlī bin Ebī Ṭālib (rıḍvānu'llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn).

Vilāyet-i Anaṭolı'da Kirmasti nām ḳaṣabada vücūda gelüp sekiz yüz elli beş senesinde nüzhet-gāh-ı ervāḥdan ʿālem-i eşbāḥa geldi. ʿĀlem-i nāsūtda gehvāre-i vücūdda şīr-i māder-i ḥayātla perveriş buldı.

Şiʿr: ماهی از برج شرف زادهٔ خورشید کمال
زاده الله جمالا به جهان داد جمال[2]

Merḥūm u maġfūrun leh ʿĀşıḳ Paşa evlādından Şeyḫ Aḥmed ki Zeynüddīn-i Ḥāfī (raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Kāfī)'nüñ[3] şürefā-yı ḫulefāsındandur, anuñ kerīme-i muḫaddere-i **[P2 111a]** muvaḳḳarasını maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de sekiz yüz yetmiş dört senesinde tezevvüc eyleyüp **[R 298a]** ṭarīḳa-i ṣūfiyyeyi bu ʿalāḳa ile anuñ yanında taḥṣīl **[T 383b]** ü tekmīl eyledükden ṣoñra irşāda icāzet aldı. Seyyid Velāyet sekiz yüz seksen senesinde ḥacca gitmek niyyetiyle Mıṣr'a dāḫil olduḳda Şeyḫ Seyyid Vefā ibn Seyyid Ebī Bekr ḥażretleriyle muṣāḥabet idüp irşād ü imdāda icāzet

1 İnsanların en hayırlısına salât u selâm getir.

2 Kemal güneşinden doğmuş olan şeref burcundaki bir ay! Allah onun cemâlini artırsın, cihana zinet verdi. Selmân-ı Sâvecî, *Dîvân-ı Selmân-ı Sâvecî*, haz. Ebu'l-Kâsım Hâlet – Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1371, s. 260.

3 (raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Kāfī)'nüñ R, P2 | (raḥmetu'llāhu'l-Melikü'l-Kāfī)'nüñ T

alup kelime-i tevḥīdi andan telaḳḳun eyledi. Kaʿbe-i Şerīfe'de Şeyḫ ʿAbdülmuʿṭī ile mülāḳī olup e'imme vü meşāyiḫden cemʿ-i keşīrüñ maḥżarında esmā-yı ḥüsnā oḳımaġa icāzet alduġında ḥużżār-ı meclis bi-esrihim bereket ü ḫayr-ile duʿā eylediler. Ol ʿārif-i ṣāḥib-velāyet yaʿnī Seyyid Velāyet żikr olınan sefer-i fevz-eşerdeyken vālidesi maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de vefāt eyledi. Peder-i necābet-perveri maḫrūsa-i meẕkūrede sekiz yüz seksen altı senesinüñ muḥarremü'l-ḥarāmınuñ yigirmi ikinci güninde vefāt idüp sākin olduġı evüñ bir gūşesinde defn olındı. Ḥālā daḫi mezār-ı şerīfi mevżiʿ-i müteyemmin ve mevḳiʿ-i müteberrik ittiḫāẕ olınup maḥall-i icābet-i daʿavāt[1] olmaġla meşhūr u meẕkūrdur. **[P2 111b]**

Mışrāʿ: مرقد او محلّ غفران بود[2]

Merḥūmuñ babası Seyyid Aḥmed'üñ vefātından ḳırḳ iki gün ṣoñra merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı maġfiret-ʿunvān vefāt eyledi. Seyyid Velāyet ḥacca evvel varduġından ġayrı iki kerre daḫi varup üçünci ḥaccı merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel'üñ serīr-i salṭanatında cülūsınuñ ikinci senesinde vāḳiʿ oldı.

Tārīḫ-i Hicret-i Nebeviyye ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuzıncı senesine nā'il olup merḥūmuñ sinn-i şerīfi yetmiş üçe vāṣıl olduḳda maḫrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḳırḳ gün istisḳādan yatup ḳırḳ birinci gün muḥarremü'l-muḥteremüñ evāsıṭında vefāt eyledi. Ḥażīż-i beşeriyyetden evc-i burc-ı hüviyyete ʿurūc idüp şeref-i ġuref-i cennāta vülūc eyledi. Cenāze-i şerīfesine ʿulemā vü ṣuleḥādan bī-ḥadd ü pāyān kimesne cemʿ olup mevla'l-mevālī aʿla'l-eʿālī Müftī **[T 384a]** ʿAlī Çelebi Cemālī ḥażretleri namāzını ḳıluvirdi. Kendülerüñ vaṣıyyetleri mūcebince saʿādet-ḫānesinüñ ḳurbında vāḳiʿ olan mescidüñ öñinde taʿyīn buyurduḳları evde defn olındı.[3] Baʿdehu ḫātūnı Rābiʿa bint Şeyḫ Aḥmed vefāt idüp yanında defn olındı. **[P2 112a]** Dervīş Meḥmed nām oġlı merḥūmuñ zāviyesinde ḳā'im-maḳām olmış-iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinüñ ṣaferi ayında vefāt idüp Seyyid Velāyet ḥażretlerinüñ yanında defn olındı. **[R 298b]**

1 daʿavāt R, T | daʿvet P2
2 Onun kabri mağfiret yeri idi.
3 olındı R, P2 | olınduḳda T

Ḥikāyet olındı ki merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı[1] ġufrān-ʿunvān-ı cinān-mekān Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerini maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye daʿvet idüp beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i salṭanat ki vedāyiʿ-i revāyiʿ-i Sübḥāniyyenüñ aʿẓem ü ekremidür, anı ḥayātında anuñ dest-i taṣarrufına teslīm itmegi taṣmīm itmiş-iken Şehzāde Sulṭān Aḥmed'üñ[2] eḥibbāsınuñ ilḳāsıyla āyīne-i ḫāṭırlarında jeng-i tereddüd ḥādiṯ olup şāhid-i maḳṣūduñ cilve-nümā olmasına māniʿ oldı. Bu tereddüd eṣnāsında Sulṭān Selīm-i melek-nihād meşāyiḫ-i ṣūfiyyeden istimdād idüp nigīn-i engüşterīn-i aḥvālinde ﴿إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا﴾[3] feḥvāsı naḳşı mersūm olmaḳ bābında duʿā iltimās eyledi. Ol ʿaṣrda esrār-ı esmār-ı ġaybiyye vü serā'ir-i żamā'ir lā-reybiyyeden āgāh olan gürūh-ı nebāh-ı kerāmet-penāh ol ecell-i mehāmm-ı devlet-encām-ı saʿādet-fercāmuñ ḥuṣūline müteʿallıḳ ḫayr ḫaber inşā idüp her birisi ġāyet-i ġāyāt-ı ḳāṣıye-i nā'iye olan maḳṣad-ı aḳṣā vü merṣad-ı esnānuñ vuṣūliyle Sulṭān Selīm ḥażretlerine **[P2 112b]** tebşīr ü tebhīr eyledi. Bu mābeynde ġurre-i zümre-i erbāb-ı velāyet yaʿnī Seyyid Velāyet ḥażretlerini daḫi daʿvet idüp şeref-i liḳā-yı müḫeyyā-yı maḫyā-baḫşlarıyla teşerrüf murād idindükde mūmā ileyh imtināʿ idüp bu daʿvete icābetden iʿrāż ʿarż itmiş-iken devāʿī-i ḥuṣūl-i mehāmm olan ibrāmda iḳdām olınmaġın şehriyār-ı selīmü'ṭ-ṭabʿla mülāḳī **[T 384b]** oldılar. Encām-ı muṣāḥabetde ġaraż-ı aṣlī vü maḳṣūd-ı ḥaḳīḳīnüñ ḥuṣūle vuṣūl bulmasıyla işāret-i pür-beşāret idüp tenşīr-i tebşīr eyledi. Şehriyār-ı ʿālī-tebāruñ teyyār-ı biḥār-ı dil-i deryā-bārınıñ rīḥ-i ʿāṣıf-ı tereddüdiyle olan ḫīzān ü inḳılābını teskīn idüp ḳıble-nümāy-ı ḫāṭır-ı ʿāṭırınuñ[4] semt-i maḳṣūda[5] müsāmit olmasında itdügi iżṭırābı defʿ eyledi. Lākin Muḳaddirü'l-ācāl ve Müdebbirü'l-āmāl'üñ bī-taġyīr taḳdīr itdügi maḳṭūʿu'l-vuḳūʿ ve manṣūṣu'l-ḥuṣūṣ, eṭvār-ı evṭār üzre zamān-ı salṭanat ve āvān-ı ḫilāfeti mümtedd olmayup maḳarr-ı saʿādet-cülūsdan[6] ṣoñra şāhid-i ʿömr-i nāzenīni ḳaṣīrü'l-ḳadd ve kūtāh-ḳāmet olacaġını sürūş-ı ilhām lisānından ve tercemān-ı ġayb zebānından Sulṭān

1 R nüshasında "Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı" adı sehven iki defa yazılmıştır.
2 Şehzāde Sulṭān Aḥmed'üñ R, T | Şehzāde Sulṭān Aḥmed P2
3 "… Ben seni insanlara önder yapacağım …" Bakara (2), 124.
4 ʿāṭırınuñ R, P2 | ʿāṭırlarınuñ T
5 maḳṣūda R, P2 | maḳṣada T
6 saʿādet-cülūsdan R, P2 | saʿādet-cülūsından T

Selīm Ḫān ḥażretlerine[1] iblāġ u irsāl eyledi. Vāḳıʿā sekiz yıl pādişāh olup bu kelām-ı sāṭıʿ vāḳiʿ oldı **[P2 113a]** ve tekellüm itdügi kelām-ı fāḫir āḫir vuḳūʿ buldı. Bu ḳıṭʿa ḥasb-i ḥāli vāḳiʿ oldı:

Ḳıṭʿa:[2] Şems-i ʿaṣr-idi ʿaṣrda şemsüñ
Ẓıllı memdūd olur[3] zamānı ḳaṣīr

Az müddetde çoḳ iş itmiş-idi
Sāyesi olmış-idi ʿālem-gīr[4]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* Seyyid Velāyet'den semāʿ ṭarīḳıyla naḳl eyledi ki "Şeyḫ Aḥmed-i maḥmūdu'l-cenābla Kaʿbe-i Müşerrefe'ye varup ṣafā-yı ḥacc ile temettuʿ müyesser olduḳda rūz-ı ʿarefede bańa tenbīh idüp "Ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı[5] zamāne mevḳıf-ı ʿArafāt'da elbette imāmuñ saġ cānibinde vāḳıf olıgelmiş-dür. Ḥālā bu gün ol mevḳıfda vāḳıf **[R 299b]** olan kimdür? Vāḳıf olduñ mı?" didükde ben daḥi diḳḳatle naẓar idüp "Mevḳıf-ı maʿhūdda maḥmiyye-i Burūsa'da ḳoyup gitdügimüz eʿāli-i mevālīden[6] Mevlānā Ayas'ı gördüm." Bu merām tamām olup Kaʿbe-i Şerīfe'den maḥrūsa-i Burūsa'ya geldügimüzde ṣuleḥādan bir kimesne bańa su'āl idüp "Mevḳıf-ı ʿarefede ḫaṭībüñ ṣaġ cānibinde kim ṭurur-idi, gördüñ mi?" didükde **[T 385a]** "Mevlānā Ayas'ı gördüm. Ol maḳāmda ol fāżıl ṭururdı." didüm. Bu muṣāḥabet vāḳiʿ olduġı rūz-ı pīrūzuñ gicesinde kendü ḫalvet-ḫānemde yaturken ḫasta olup bedenümde bir vecaʿ-ı ʿaẓīm ḥādiṣ oldı ki ölmegi muḳarrer bilüp ḥayātumdan **[P2 113b]** me'yūs oldum. Ṣabāḥ olduġında Şeyḫ Aḥmed ile ittifāḳan Mevlānā Ayas'ı ziyārete varup ʿizz-i ḥużūrında ādāb üzre oturduġımuzda Mevlānā Ayas beni ʿömrinde görmemiş-iken bańa çeşm-i ḫışm ile nigāh idüp bańa ḫiṭāben "Sen benüm vāḳıf olduġuñ sırr-ı nühüftemi niçün ifşā eyledüñ ve zebān ü çeşmüñi anuñ sübūġ-ı şuyūʿına sebeb olmaḳdan nigāh eylemedüñ?

1 ḥażretlerine R, P2 | -T
2 Ḳıṭʿa R, T | Şiʿr P2
3 olur R, P2 | olup T
4 Birçok kaynakta Kemâl Paşa-zâde'ye isnad edilen bu şiir burada Mecdî tarafından Seyyid Velâyet'e isnad edilmiştir. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 120; Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 118.
5 Ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı R, P2 | Ḳuṭbu'l-aḳṭāb-ı T
6 eʿāli-i mevālīden R, P2 | -T

Şiʿr: چون واقف سرّ دوستان باشد کس
دست و دل و دیده را نگه باید داشت[1]

Ben bu gice senüñ vefātuñ içün üç kerre cenāb-ı Ḥayy-ı lā-yemūta teveccüh eyledüm. Her birinde Ḥażret-i Risālet-menziletüñ (ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem) rūḥ-ı ʿazīzi benümle duʿāmuñ beynine ḥācib u ḥāciz oldı. Bu sebebden senüñ şeref-i nesebüñe yaḳīn taḥṣīl eyledüm." didi. Şeyḫ Aḥmed ḥażretleri benüm cānibümden iʿtiẕar idüp ʿafv iltimās eyledükde mültemesleri ḳarīn-i ḳabūl olup benüm günāhumı ʿafv buyurduḳdan ṣoñra mübārek ellerini öpüp "Ḫayr duʿāsına maẕhar oldum." didi.

Şiʿr: اگر آید ز دوستی گنهی
به گناهی نباید آزردن

ور زبان را به عذر بگشاید
باید آن خشم را فرو خوردن[2]

Mezbūr-ı mebrūruñ nevādir-i kerīme ve kerāmāt-ı nādiresindendür ki maraż-ı mevtinden bir yıl muḳaddem ol merd-i saʿīd zamān-ı medīd **[P2 114a]** maraż-ı şedīd-i sedīdle ḫasta olup [3]﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾ dārü'ş-şifāsından ne ḥālet ẓuhūr eyleye diyü teraḳḳub üzreyken Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* pederiyle ʿıyādete **[T 385b]** varup ʿaraż-ı marażuñ keyfiyyetinden su'āl eyledükde Seyyid Velāyet **[R 299b]** "Ḫudāya minnet marażımuz şimdiki ḥālde ḫıffet üzredür." diyüp kelāmı bu cānibe ʿaṭf eyledi ki bu gün işrāḳ vaḳtinde melekü'l-mevt ʿAzrā'īl ḥażretleri Müftī ʿAlī Çelebi ṣūretinde mütemeṣṣil olup ben onları ḳabż-i rūḥ içün geldi ẓann idüp murāḳıben müteraḳḳıb ü müteveccih oldum. ʿAzrā'īl "Biz sizi ziyāret ü ʿıyādet içün geldük. Henüz ḳabż-ı rūḥ itmege me'mūr degülüz." diyüp temşiyet-i tesliyet eyledükden ṣoñra tevdīʿ eyledi. Baʿdehu fi'l-vāḳiʿ iki yıl miḳdārı daḫi ḥayātda olup ʿālem-i kevn ü fesādda zindegānī eyledi.

1 Birisi dostlarının sırrına vâkıf olunca eline, gönlüne ve gözüne sahip olmalıdır.

2 Eğer dosttan bir kötülük gelirse, kötülükle karşılık verip incitmemek gerekir. Eğer senden af diliyorsa o öfkeyi yutmak gerekir. Reşîdüddîn Vatvât, *Dîvân-ı Reşîdüddîn Vatvât*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Bârânî, 1339, s. 600.

3 "Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur." Şuʿarâ (26), 80.

Rivāyet olınur ki Seyyid Velāyet ḥażretlerinüñ meclisinde bir gün gül-i gülzār-ı cinān Sünbül Sinān içün "Bād-ı ḫazān-ı marażla şükūfe-i vücūdı gülzār-ı ʿālemden ber-kende oldı." diyü söylendükde Seyyid Velāyet Efendi bu kelāmı redd idüp "Sünbül Efendi benden ṣoñra vefāt idüp benüm namāzumı anlar ḳılsa gerekdür." buyurdılar. Vāḳiʿ-i **[P2 114b]** ḥāl bu minvāl üzre ẓuhūr u bürūz eyledi ve daḫi vüzerā-yı māżiyeden Pīrī Paşa (ṣāneha'llāhu ʿammā yaḫşā) ḥażretleri maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir zāviye-i refīʿü'l-bünyān ve raḳīʿü'l-ʿunvān[1] binā idüp ol zāviyede maẓhar-ı cemāl-i eḥadiyyet ve manẓar-ı kemāl-i ṣamediyyet[2] Şeyḫ Cemāl Efendi'yi iclās eyledi. İttifāḳen bir gice vezīr-i meẕkūr rebīʿü'l-evvel ayında mevlidini oḳıdup zāviye-i meẕkūrede kāffe-i meşāʿir-i maʿāşir-i ʿulemā[3] ve ʿāmme-i meşāhīr-i cemāhīr-i[4] ṣuleḥāyla ḥaşr olduḳda Seyyid Velāyet ḥażretleri mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'la ve ġayrı aṣḥāb u aḥbābıyla mescidüñ ṭaşra ṣuffesinde oturup mevlid istimāʿ ider-idi. Bu eṣnāda Seyyid Velāyet ḥażretleri ser-fürū idüp müddet-i medīd murāḳabeye varduḳdan ṣoñra "Bu zāviye merḥūm Cemāl Efendi'nüñ vefātından ṣoñra medrese olup aṣla zāviye olmayacaġını keşf-i ṣaḥīḥ u müşāhede-i ṣarīḥle maʿlūm idindüm." diyü buyurdılar. Merḥūmuñ bu maḳūle ṣınāʿat-i hikāyāt-ı[5] **[T 386a]** bedāyiʿ-āyātı ḥadd-i ʿaddden bīrūn ve miknet-i beyāndan ḫāricdür. Anuñ īrād u iʿdādı ıṭnāb, īrāṣ itdügi muḳarrer olmaġın bu ḳadarla iktifā olındı.

Şiʿr-i ʿArabī:[6] مهذب الخُلق لايُحصى فضائلَه
لو اقتصرْنا على هذا له لكفى[7]

Raḥimehu'llāh.[8] **[P2 115a]**

1 ve raḳīʿü'l-ʿunvān R | -T, -P2
2 ve manẓar-ı kemāl-i ṣamediyyet R, T | -P2
3 meşāʿir-i maʿāşir-i ʿulemā R | ʿulemā T, meşāʿir-i maʿāşir P2
4 meşāhīr-i cemāhīr-i R, P2 | -T
5 hikāyāt-ı R, P2 | -T
6 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
7 O güzel ahlak sahibinin faziletleri sayılamaz. Her ne kadar kısa kestiysek de bu ona yeter.
8 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāh T, -P2

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed Raḥimehu'llāh[1] [Bolulı Çelebi]

Bolulı Çelebi dimekle müteʿārefdür. Fenn-i ṭarīḳati Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'den aḫẕ idüp ṭūṭī-i nefs-i nāṭıḳası esmār-ı esrār-ı İlāhiyyeyi verā-yı mir'āt-ı ġaybdan terennüm eyleyen üstād-ı naḳḳād-ı feyżden taʿallüm eyledi. **[R 300a]** Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe merḥale-gāh-ı kevn ü fesāddan rıḥlet eyledükde anuñ maḳāmında ḳā'im olup seccāde-i irşāda cülūs eyledi. Mir'āt-ı tecelliyāt-ı İlāhiyye olan ḳalb-i ṣāfını mışḳal-ı mücāhedātla ṣadā-yı ḫavāṭır-ı nefsāniyyeden taṣfiye vü tenḳıye eyleyüp tevārüd-i ceẕebāt-ı Raḥmāniyye ile[2] ceẕbe vü istiġrāḳ semtinde merd-i kāmil oldı. Kemālāt-ı insāniyyede kümmel-i mükemmel-i evliyā gibi kemāl buldı. Evā'il-i aḥvālinde ʿilm-i ẓāhir-i ṭāhirde māhir olmaġın müderris olup ifāde vü ifāża üzreyken terk-i tedrīs eyleyüp ṭarīḳa-i fuḳarāya dāḫil ve mertebe-i irşāda nā'il oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz senesinde vefāt idüp perdegiyān-ı nişīmen-i ceberūtla hem-nişīn olduḳda kendü şeyḫinüñ yanında defn olındı. Raḥimehu'llāh.[3]

Şeyḫ Şücāʿüddīn Raḥimehu'llāhu Teʿālā[4] [Bursalı Niyāzī] {Niyāzī}

Bursalu'dur. Niyāzī dimekle meşhūrdur. Eʿālī-i ahālī-i ḥāmilü'l-feżā'ilden merd-i ʿāḳıl-ı bāliġ-naẓar **[P2 115b]** u celiyyü'l-ʿirfān yaʿnī Mevlānā Vildān'uñ birāderidür. ʿUnfuvān-ı ṭaleb u ʿunżuvān-ı erebde istintāc-ı muḳaddemāt-ı devlet idüp menāṣıb-ı ḳażādan Dimetoḳa ḳāḍılıġına müvellā olmış-iken terk-i cāh u celāl eyledi. Eṣnā-yı terk ü ferāġda Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'nüñ ḫıdmetine vāṣıl olup ṭarīḳa-i taṣavvufı taḥṣīl ü tekmīl itmekle irşāda me'ẕūn oldı.[5] **[T 386b]**

---

1 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
2 tevārüd-i ceẕebāt-ı Raḥmāniyye ile R, P2 | -T
3 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāh T
4 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R, P2 | Raḥimehu'llāh T
5 Mūmā ileyh ʿālim-i ʿāmil muḥaḳḳıḳ-ı müdeḳḳiḳ ʿilm ü ʿibādete meşġūl maḳbūl kimse idi.
Şiʿr: كبير فخيم ماجد جل ذكره
بمجد و احسان و حسن المناقب
(Büyük, yüce ve soylu olanın şeref, cömertlik ve güzel ahlak ile zikri yücelsin.) M | -R, -T, -P2

Hicret-i ḥażret-i cennet-ḫuḍretden ṭoḳuz yüz on dört senesinde vefât idüp maḥmiyye-i Burūsa'da naḳş-ı ġayrdan sāde bir menzil-i cennet-āsāda defn olındı.

Teẕyīl: Aḥfād-ı kirāmından mesmūʿumdur ki Şeyḫ Niyāzī ḥażretleri bir gün Meḥmed Çelebi nām ṣulbī oġlınuñ ḳızı Emetullāh'ı ṭoḳuz yaşında dizine alup oḫşar-iken kendünüñ ḫaṭṭıyla *Ṣadru'ş-Şerīʿa*[1] ve iki pāre kitāb[2] daḫi cemʿan üç pāre kitābı getürdüp "Ḳızum bu kitāblar sende emānet olsun. Senüñ Ḳorḳud Meḥmed nām bir oġluñ olsa gerekdür. Bu kitābları aña īṣāl eyleyesin." didi. Vāḳıʿā Emīn-zāde Ḳorḳud Meḥmed Çelebi ẓuhūra gelüp ol kitābları meẕkūre vālidesi Emetullāh aña[3] īṣāl eyledi[4] ve daḫi kendünüñ ḫaṭṭıyla biñ ʿaded ġazeli müştemil Türkī bir *Dīvān*'ı vardur. Bu ḥaḳīrüñ manẓūrı olmışdur. Bu maṭlaʿ anuñdur:

Maṭlaʿ: Ebrūsı nice ḥācib ola ḥüsni bāġına
Almış iki ḥarāmī yatur ḳucaġına[5]

Şeyḫ Ṣafiyyüddīn Muṣṭafā Rahimehullāh[6]

Aṣlı Kanḳırı nām ḳaṣabadandur. Merāsim-i levāzım-ı taṣavvufı merḥūm Ḥācī Ḫalīfe'den aḫẕ eyleyüp anuñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetinde taḥṣīl-i ṭarīḳat ve tekmīl-i ẕāt-ı melek-i melekāt eyledi ve lākin erbāb-ı istimdādı imdād ve aṣḥāb-ı istirşādı **[P2 116a]** irşād eylemek Şeyḫ Bolulı Çelebi ṭarafından feyż olup bu ḫuṣūṣda ruḫṣat u icāzet anuñ cānibinden müyesser oldı.

Mūmā ileyh ʿālim ü ʿārif, ʿābid ü zāhid, rāşid ü mürşid, ṣafiyyü'l-bāl, celiyyü'l-ḥāl bir kimesne idi. Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz senesinde vefât idüp ḳurāże-i rūḥ-ı ʿazīzini ʿurża-i ʿarṣa-i Kibriyā eyledükde merḥūm[7] Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'nüñ yanında defn olındı. Raḥmetu'llāhi teʿālā.[8] **[R 300b]**

1 *Ṣadru'ş-Şerīʿa* R, P2 | *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'yı T
2 ve iki pāre kitāb R, P2 | iki kitābı T
3 aña R, P2 | -T
4 Aḥfād-ı kirāmından mesmūʿumdur … Emetullāh aña īṣāl eyledi R, T | -P2
5 Bu beyit Latîfî'de Niyâzî-i Bursevî yerine Niyâzî-i Karamanî'ye isnad edilmiştir. bkz. Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 540.
6 Rahimehullah R, T | Rahimehullahu Teʿālā P2
7 ḳurāże-i rūḥ-ı ʿazīzini ʿurża-i ʿarṣa-i kibriyā eyledükde merḥūm R | -T, -P2
8 Raḥmetu'llāhi teʿālā P2 | Raḥmetu'llāh T, -R

ʿĀrif Bi'llāh Bursevī Şeyḫ Rüstem Ḫalīfe Raḥimehu'llāh[1]

Ol ḥarīḳ-ı ceẕve-i ceẕbe-i Rabbāniyye Anaṭolı vilāyetinden Göynük nām ḳaṣabadandur. Mir'āt-ı ṣafā-ṣıfāt-ı aḥvālinde nuḳūş-ı kerāmāt-ı celiyyesi nümāyān iken tesettür idüp ṣūretā jeng-i reng-i ālāyiş-i ārāyiş-i dünyevīyle muḫtecib idi. Serā'ir-i żamā'ir-i celiyyü'l-me'āṣirine kimesne muṭṭaliʿ olmasun diyü ṣıbyān-ı zamāna taʿlīm idüp aḥvāl-i şeref-āmālini anuñ-ıla setr ider-idi ve daḫi żarūret iḳtiżā itmeyince tekellüm itmeyüp sebeb-i ḳavī olmadan[2] dil-i ṣadef-i dehānını açmaz-idi. Evvelā kesb-i ḥelāl ile kāsib olup ʿaraḳ-ı cebīn ü kedd-i yemīnle maʿīşete ḳāniʿ iken tevekkül iḫtiyār idüp eştāt-ı esbāb-ı kesbe teşebbüṣ itmekden ferāġat eyledi. **[P2 116a]**

Şiʿr:[3] **[T 387a]**

سبب رزق توست کسب ولی
رازق تو مسبّب سببی است[4]

Kendünüñ cāh u celāl ve māl ü menāli yoġ-iken fuḳarā vü aġniyā dimeyüp her kişiye inʿām ider-idi. [5]"تَهَادَوْا تَحَابُّوا" ḥadīṯ-i şerīfinüñ maẕmūn-ı meymūnı üzre bir kimesne şey'-i ḳalīl ve hediyye-i yesīr ihdā eylese añа aż'āf-ı mużāʿaf nesne ile mükāfāt ü mücāzāt ider-idi. Mebādī-i aḥvālinde evvelā iḥrām-beste-i maḥabbetu'llāh olan[6] Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'nüñ ḫıdmetine intisāb eyledi. Bu mesleke sülūkdan fehm olınur ki "Meşreb-i şerīfi ṭā'ife-i ḫā'ife-i Üveysiyye'ye muvāfıḳ u muṭābıḳ ola." Mümā ileyhüñ eḥibbā-yı elibbāsından bir kimesne ḥikāyet eyledi ki "Bir zamānda benüm müddet-i medīd gözlerüm ağırup vecaʿ u elemi müştedd ü mümtedd olmaġın bir daḫi ʿacabā dünyā yüzin görem mi diyü gözlerüm dört olmış-iken şeyḫ ḥażretlerine dūçār oldum. Anlar benüm ıżṭırābumı ʿayn-ı ʿibretle müşāhede idicek bu yüzden feṯḥ-i kelām eyledi ki bir zamānda benüm daḫi aġrı gözlerüm incidüp ʿilāca çāre olmayup hīç bir kuḫl-i cilādan ve tūtiyādan müntefiʿ olmadum.[7] Bu ḥāletde[8] Ḫażret-i Ḫıżr (ʿaleyhisselām) bir şābb-ı kāmil-naẓar

1 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
2 sebeb-i ḳavī olmadan R, P2 | -T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Çalışmak, senin rızkına vesiledir ama senin rızkını veren Allah, vesileni de yaratır.
5 "Birbirinizi sevmek için hediyeleşiniz." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 2, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 198.
6 evvelā iḥrām-beste-i maḥabbetu'llāh olan R | -T, -P2
7 olmayup hīç bir kuḫl-i cilādan ve tūtiyādan müntefiʿ olmadum. R | olmadı. T, -P2
8 ḥāletde R, T | ḥālde P2

şeklinde benüm ile mülāḳī olup bańa ʿSünen-i mü'ekkedenüñ rekʿateyn-i āḫireteyninde muʿavviẕeteyn oḳumaġı sünnet-i ḥasene idin.' diyü sipāriş eyledi. Ben daḫi imtiṯālen li-ẕālik ańa müdāvemet ü mülāzemet[1] eylemegin şifā-ḫāne-i ġaybdan Ḥaḳḳ (celle ve ʿalā) bańa şifā **[P2 117a]** müyesser eyledi. 'İmdi sen daḫi ṣūreteyn-i meẕkūreteyne müdāvim olasın.' didiler. Fi'l-vāḳiʿ şeyḫ[2] ḥażretlerinüñ naṣīḥat-ı kerīmeleriyle ʿāmil olduġumda nefʿini müşāhede idüp gözlerüm görür oldı. Merdüm-i dīde-i remed-dīdemüñ ḥilye-i celiyye-i ḳuvvet-i bāṣıra-i nāẕırası bi-ʿaynihā muʿāvedet eyledi."

Rāvī-i sālifü'ẕ-ẕikr rivāyet ider ki Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz on yedi senesinde maḥrūsa-i Burūsa'nuñ eṭrāf-ı eknāfında Ḳızılbaş-ı evbāş **[T 387b]** tevābiʿinden Şeyṭān Ḳulı **[R 301a]** dimekle maʿrūf Ḳalender nām bir bedbaḫt Ḫāricī[3] ḫurūc idüp tīġ-i bī-dirīġ-i ḥayf ü ġadri ḫalḳa taṣlīṭ itmegin ahālī-i maḥrūsa-i meẕkūrenüñ memālik-i ḳulūbına leşker-i ḫavf u ḫaşyet istīlā eyledi. Tatar-ı herc ü mercüñ dest-i teṭāvulıyla māl u menālleri ġāret olup[4] kendüleri şemşīr-i ẓulmle helāk olmaġı muḳarrer bildiler. Bu sebebden kemāl-i ıżṭırābla mużṭaribü'l-bāl u münḳalibü'l-ḥāl olup ḳarārı fırāra taḥvīl itmegi taṣmīm itmiş-iken ol ġavṯ-i zamāneden istiġāṯe eylediler. Şeyḫ ḥażretleri ḫalḳa cevāb virüp "Ol gürūh-ı fażīḥat-şükūh maḥrūsa-i Burūsa'ya dāḫil olmayup ferd-i āferīdeye anlardan żarar nā'il olmaz." didi. Bināen ʿalā ẕālik ol ṭā'ife maḳāmlarında ṯābit**[P2 117b]**-ḳadem olup her biri kendü maḳarr-ı muḳarrerinde ḳarār eyledi. Bād-ı ruʿb u bīm ve rīḥ-i ḫavf ü hirās ile mānend-i berg-i ḫazān perīşān olmayup girdbād gibi güşe-i ḫāk-i meẕelletde ġalṭān ü ser-gerdān olmadılar. Fi'l-vāḳiʿ fihrist-i ġaybda mesṭūr olan icmāl tensīḳ olınan tafṣīl-i ḥālle muvāfıḳ u muṭābıḳ olup şeyḫüñ buyurduḳları nesne gerçek oldı. Şeyḫ ḥażretleri hicret-i Ḥażret-i Risālet-menziletden sene-i meẕkūrede yaʿnī ṭoḳuz yüz on yedide vefāt idüp ḫacle-nişīnān-ı ceberūt ile ḳarīn oldı.

Teẕyīl: Maḥrūsa-i Burūsa'nuñ ḥiṣārınuñ dāḫilinde Mevlānā Lāmiʿī Çelebi merḥūmuñ dedesi binā itdügi mescidde defn olındı. Raḥimehu'llāh.[5]

1 ü mülāzemet R, T | -P2
2 şeyḫ R, T | -P2
3 Ḫāricī R, P2 | -T
4 olup R, P2 | olınup T
5 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāhi teʿālā T, -P2

Şeyḫ ʿAlī Dede Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh[1]

ʿĀrif bi'llāh, vāṣıl ila'llāh Şeyḫ İbn Vefā ḥażretlerinüñ ḫulefāsındandur. Şeyḫ Vefā-zāde[2] (keṣṣera'llāhu teʿālā zādehu) vefāt idüp ʿālem-i beḳāya rıḥlet eyledükde ʿAlī Dede ḳā'im-maḳām olup anuñ maḳām-ı refīʿinde cülūs eyledi. Ol ʿālī-ḳadr u ʿaliyyü'l-miḳdār, mütevāżıʿ u müteʿabbid ve ehl ü ʿıyālden mütecerrid bir pīr-i żaʿīf idi. Esbāb-ı maʿāṣdan **[T 388a]** şey'-i ḳalīl ile iktifā itmegin żaʿfı ḳuvvetde ve ḳuvveti **[P2 118a]** żaʿfda olup nefesi maḳbūl ve simeti maʿḳūl kimesneydi.

Şiʿr:[3] جهان پیموده‌ای بسیار دانی
ضعیف الحال و پیر ناتوانی[4]

Teẕyīl: Ḳabr-i şerīfi şeyḫinüñ ḳabri yanında ḳubbe altındadur. Anuñ vefātına, "Rūḥına raḥmet" [h. 917] tārīḫini didiler. Ḳuddise sırruhu.

Şeyḫ Ḳara ʿAlī Raḥimehu'llāh[5]

[R 301b] Merḥūm u maġfūrun leh Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'nüñ ḫulefāsındandur. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* merḥūm Ḳara ʿAlī'den naḳl eyledi ki "Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe vefāt eyledügi güne degin ben anuñ ḫıdmetinde riyāżāt-ı şāḳḳaya meşġūl oldum idi. Zamān-ı iştiġālümde āteş-i mücāhede ile şöyle yanup yaḳıldım ki bedenümde olan laḥm üç kerre ẕevebān eyledi. Bu deñlü mücāhedāt-ı keşīre ve riyāżāt-ı ġazīreyle kendümi mertebe-i ʿulyāya vāṣıl oldum żann ider-iken merḥūm Ḥācī Ḫalīfe vefāt eyledükden ṣoñra Şeyḫ Muḥyiddīn Ḳocavī'nüñ ḫıdmetine varup anuñ daḫi ölinceye degin ḫıdmetinde oldum. İbtidā-yı vuṣūlümde kendümi üstād-ı naḳḳād öñinde ṭıfl-ı ebced-ḫᵛān gibi mübtedī meşābesinde buldum." didi. Bu iki ʿārif-i maʿārif-i Rabbāniyyenüñ icāzetleriyle kendü menzil ü me'vāsında oturup ʿalā'iḳ-ı ḫalāyıḳdan **[P2 118b]** inḳıṭāʿ u imtināʿ üzre müteveccih ila'llāh oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde vefāt idüp berāziḫ-i nāsūtiyyeden bālā-yı aʿlā-yı lāhūta revāne oldı. Raḥimehu'llāh.[6]

1 Şeyḫ ʿAlī Dede Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh R | Şeyḫ ʿAlī Dede Raḥimehu'llāh T, Şeyḫ ʿAlī Dede Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
2 Şeyḫ ibn Vefā ḥażretlerinüñ ḫulefāsındandur. Şeyḫ Vefā-zāde R, P2 | Şeyḫ ibn Vefā-zāde T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Dünyayı dolaşmış, çok bilen birisin. Zayıf halli, güçsüz bir yaşlısın.
5 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
6 Raḥimehu'llāh P2 | Raḥmetu'llāh T, -R

Şeyḫ Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī-i Endülīsī Raḥimehu'llāh

Bilād-ı Maġrib'de Şeyḫ ibn ʿArefe ve Şeyḫ Debbāsī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerinde mürebbā olup maġārib-i derūnı envār-ı āṣār-ı kevākib-i ṣevāḳıb-ı tevfīḳ-ı Rabbānī ile ṭolup meşārıḳ-ı mebārıḳ-ı ṣaʿāṣaʿ-ı levāmiʿ-i hidāyet oldı. Ol meclā-yı mücellā-yı[1] nūr-ı hūr-ı mükāşefāt-ı İlahiyye meşārıḳ u maġāribde mānend-i **[T 388b]** mihr, sā'ir ü dā'ir olup Ḳāhire-i Mıṣr'a dāḫil ve şeref-i ziyāret-i Beytullāh'a nā'il olduḳdan ṣoñra bilād-ı Şām-ı lāzımü'l-iḫtişāmda olan tārīk-nişīnān-ı zevāyā-yı ṭalebe eşi"a-i irşādla ināre eyledi. Muḳtebisān-ı diyār-ı Şām'a bir yüzden ṭoġmış-idi ki ol evc-i burc-ı faẕīletüñ eyyām-ı saʿādetinde anlaruñ şām-ı derūnları pür-envār olup her biri "günümüz ṭoġdı" diyü ḫoş-hāl oldılar. Baʿdehu birḳaç gün maḥrūsa-i Burūsa'da temekkün idüp girü bilād-ı Şām'a ʿavdet eyledükden ṣoñra **[P2 119a]** ṭoḳuz yüz on yedi senesinde anda vefāt eyleyüp şām-ı ʿadem ve mıṣr-ı fenāya rıḥlet eyledi ve bi'l-cümle maḳāmāt-ı ʿaliyye ve derecāt-ı celiyye ṣāḥibi, taḳī vü naḳī, ervaʿ u evraʿ, taḳvāsı ġālib rāġıb ila'llāh idi. Müddet-i ʿömrinde senen-i sünen-i Muḥammediyye'den ḫurūc[2] itmeyüp şerīʿat-i şerīfe-i Nebeviyye'ye muḫālif nesne işlemedi. Cenāb-ı şerīfine ziyāret içün gelen kimesnelere ḳıyām itmeyüp kendüye daḫi kimesne ḳıyām itdügine rāżī degül idi. Menḳūldür ki "Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd mezīd-i iḳbāl ü iclāl ile bańa gelse ḳalḳmayup anuñla sünnet-i seniyye üzre muʿāmele ider-idüm." diyü söyler-idi ve lākin zümre-i ʿulemādan bir ehl-i ʿilm kimesne gelse taʿẓīmen ańa bir post döşer-idi. İʿlā-yı kelime-i **[R 302a]** ʿulyā eylemekde levme-i lā'imden ḫavf itmeyüp kelām-ı ḥaḳḳı her yirde[3] tekellüm ider-idi. Ḫilḳat-i aṣliyyesinde tünd ü ġażūb olup kemāl-i veraʿ u taḳvā üzre mecbūl olmaġın ruḫṣata ʿazīmet itmeyüp yanında olanlardan ḫilāf-ı şerʿ-i ḳavīm bir vaż'-ı münker istişmām itdügine rāżī degül idi. Mürīdlerinden birinden ādāb-ı ṭarīḳata muḫālif nesne görse te'dīben döger-idi. Baʿżısınuñ üstüḫ ʿānlarını şikest eyleyicek **[P2 119b]** deñlü ḍarb-ı şedīdle ḍarb ider-idi. Küberā-yı ümerā vü esāṭīn-i selāṭīnden hedāyā almayup müddet-i ʿömrinde vaẓīfe ḳabūl itmemiş-iken yine her günde **[T 389a]** yigirmi miḳdārı fuḳarāya beẕl-i

1 mücellā-yı R, P2 | -T
2 ḫurūc R, P2 | ḫāric T
3 her yirde R, T | her bir yirde P2

ṭaʿām ider-idi ve bi'l-cümle meẕkūruñ aḥvāl-i şerîfe vü menāḳıb-ı celîlesi[1] ḥadd ü ʿaddden bîrûn olup bu muḫtaṣar-ı muʿteber-i muʿtever añа taḥammül itmedügi muḳarrer olduġı sebebden tafṣîl ü taṭvîl olınmadı.

Teẕyîl: Neseb-i şerîfi[2] Ḥasenî'dür. Ḥasan bin ʿAlī bin Ebī Ṭālib ḥażretlerine müntehîdür. Silsile-i ittiṣâli bu ṭarîḳledür. Şeyḫ ʿAlī bin Meymūn bin Ebī Bekr bin ʿAṭāullāh bin Ḥayyūn bin Süleymān bin Yaḥyā bin Naṣr bin Yūsuf bin ʿAbdülḥamīd bin Yeltin bin Fāzerrūḳ bin Deskūr bin ʿArab bin Hilāl bin Muḥammed bin Aḥmed bin İdrîs bin ʿAbdullāh bin Ḥasan bin Ḥüseyn bin ʿAlī bin Ebī Ṭālib.[3] Raḥimehumu'llāh.[4]

[Derkenār:][5] Mervîdür ki Seyyid ʿAlī Maġribī Mālikī-meẕheb idi. Ṭarîḳ-ı ṭarîḳate teṭarruḳ itmeksizin Fās nām şehrde ḳāḍîydi. Ecdād-ı ʿiẓāmı Fās'uñ mülûkından idi. Evvelā Ebu'l-ʿabbās Tūnusī nām kimesneden aḫẕ-ı ṭarîḳat itmiş-iken bilād-ı Şām'da ʿAbdülḳādir-i Gîlānī ṭarîḳından Şeyḫ ʿAbdülḳādir Ṣafedī'yle ve Kaʿbe-i Şerîfe'de Şeyḫ ʿAbdülmuʿṭī ḥażretleriyle muṣāḥabet eylediler.

Şeyḫ ʿUlvan Ḥamevī Raḥimehullāhu Teʿālā[6]

Celā'il-i evā'il-i şürūʿında müderris olup āyîn-i ḳadîm-i ḳavîm-i ʿulemā üzre ders ü ifāde ider-iken tedrîsi terk idüp Şeyḫ Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī'nüñ ḫıdmet-i vālā-rütbetine vāṣıl oldı. Ol ḳuṭb-ı aḳṭābuñ ḫıdmetinde ikmāl-i ṭarîḳat idüp ḳaʿr-ı baḥr-ı ḥaḳîḳatde tebaḥḥur eyledi. Aḫlāḳ-ı besîme-i vesîme ve eşfāḳ-ı **[P2 120a]** ʿaẓîme-i ʿamîme ile taḫalluḳ idüp zühd ü taḳvā ṣāḥibi ʿāḳıl-ı bāliġ-ḫıred bir merd-i mücerred idi.

Mıṣraʿ: له الفضل والخُلق والعزة[7]

Nigāşte-i aḳlām-ı ʿanber-fām olan feżā'il-i ʿadîdesinden ġayrı Şāfiʿî meẕhebinde daḫi fetvā virürdi. Târîḫ-i hicret-i ḥażret-i İrem-naẕretden ṭoḳuz

1 miḳdārı fuḳarāya beẕl-i ṭaʿām ider-idi ve bi'l-cümle meẕkūruñ aḥvāl-i şerîfe vü menāḳıb-ı celîlesi R, T | -P2
2 şerîfi R, P2 | şerîfleri T
3 Ṭālib R, P2 | -T
4 Raḥimehumu'llāh R, P2 | Raḥimehumu'llāhu teʿālā T
5 [Derkenār:] R | -T, -P2
6 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R, P2 | Raḥimehu'llāh T
7 Şeref, güzel ahlak ve fazilet onundur.

yüz yigirmi iki senesinde vefât idüp meǧāk-ı ḫāk-i beşeriyyetden müntehā-yı ẕerā-yı lāhūta ʿurūc eyledi.

Teẕyīl:[1] Adı ʿAliye bin ʿAṭiyye'dür. *Tā'iyye-i İbn Fārıż*'a bir şerḥi vardur ve Şeyḫ ʿAbdülḳādir Ṣafedī'nüñ *Silkü'l-ʿAyn li-İẕhābi'l-Ġayn* adlu ḳaṣīdesine şerḥi vardur[2] ve oġlı Şeyḫ Muḥammed Tācüddīn Ḥamevī-i Şafiʿī Ṣāẕeli[3] ki İbn Ḥacer'üñ telāmiẕesindendür, ṭoḳuz yüz otuz yedi senesinde vefât eyledi. Raḥmetu'llāhi [ʿaleyh].[4] **[T 389b]**

Şeyḫ Muḥammed ʿIrāḳī-zāde Raḥimehullahu Teʿālā[5]

Mūmā ileyh ümerā-yı Çerākise evlādındandur. ʿUnfuvān-ı aḥvālinde cündī ṭa'ifesinüñ ṭavrı ve ṭarzı üzre **[R 302b]** olup emīrāne ḥilye ile taḥallī eylemiş-idi. ʿAded-i mevākib-i kevākibden efzūn ʿaded-i fāḫire-i dünyeviyyeye ḳādir olup mīzān-ı iḥṣā vü istiḳṣādan bīrūn māl ü menāle ve ḥadd-i muʿtāddan ḫāric cedd ü ʿaẓamet ü ḥaşmet **[P2 120b]** ve cāh u celāle mālik idi.

Şiʿr:[6] چو گیتی به حشمت چو گردون به فسحت
چو کان است به مال و چو دریا به بخشش[7]

Baʿdehu sālik-i mesālik-i Ḫaḳḳ olup Seyyid ʿAlī Maġribī'nüñ ḫıdmetinde yārī-i Bārī ile merātib-i celīle vü meṭālib-i cemīleye vāṣıl u nā'il oldı. Merḥūm Seyyid ʿAlī bin Meymūn'uñ ḥamā-yı ḥimā-yı irşādında riyāżet-i şāḳḳaya meşġūl olup ekl ü şürbden imtināʿ ve ḫūrd u ḫˇābdan inḳıtāʿ eyledi.

Şiʿr:[8] ز کم خوردن کسی را تب نگیرد
ز پر خوردن به روزی چند بمیرد[9]

1 Teẕyīl R, P2 | -T
2 ve Şeyḫ ʿAbdülḳādir Ṣafedī'nüñ *Silkü'l-ʿAyn li-İẕhābi'l-Ġayn* adlu ḳaṣīdesine şerḥi vardur R, P2 | -T
3 Şeyḫ Muḥammed Tācüddīn Ḥamevī-i Şafiʿī Ṣāẕeli R, T | Şeyḫ Muḥammed Tācüddīn Şafiʿī Ṣāẕeli P2
4 Raḥmetu'llāhi [ʿaleyh] T | -R, -P2
5 Şeyḫ Muḥammed ʿIrāḳī-zāde Raḥimehullahu Teʿālā R, P2 | Şeyḫ Muḥammed eş-Şehīr bi-ʿIrāḳī-zāde Raḥimehullah T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Heybette dünya ve genişlikte felek gibi, mal mülkte maden ve cömertlikte deniz gibidir.
8 Şiʿr R, P2 | Ferd T
9 Az yemekle kimsenin ateşi yükselmez. Çok yemekle bir günde niceleri ölür. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 173.

Seḥā'ib-i mevāhib-i İlāhiyyeden tecerruʿ recāsına eyyām-ı ḥārrede yigirmi gün miḳdārı ṣu içmeyüp bu müddet-i medīdde teşnelige taḥammül eyledi.[1]

Şiʿr:[2] آب ارچه همه زلال خیزد
از خوردن پر ملال خیزد[3]

Ammā āḫir eyyām-ı maʿhūdede şiddet-i ʿaṭş ve ḥiddet-i ḥarāretden bī-ʿaḳl u bī-ḫıred yüzi üzre yire düşdi. Bu ḥāli müşāhede eyleyen ḫużżār u nuẕẕār Şeyḫ ʿAlī-i kerāmet-şiʿār ḥażretlerine ḫaber virüp "Şeyḫ ʿIrāḳī-zāde iltihāb-ı leheb-i teşnegī ve germiyyet-i āteş-i ʿaṭşdan ölmek vardur. Aña bir miḳdār ṣu virülsün." diyü işrāb u işʿār belki ṣarīhan ibrām u ilḥāḥ eyledüklerinde şeyḫ ḥażretleri "Ölürse emru'llāhuñ nihāyet-i raḥmet-i İlāhiyyeye ḥā'iz ü fā'iz ola." diyü cevāb buyurdı. Ol kimesneler tekrīr-i **[P2 121a]** kelām idüp tenfīẕ-i merāmda iḳdām eyleyicek şeyḫ ḥażretleri "Ol kişiye su virmek germiyyet-i şevḳ-ı İlâhī ve āteş-i maḥabbet-i Raḥmāniyyenün **[T 390a]** ocaġına ṣu ḳoymaḳdur." diyü ṣu virilmege iẕn ü icāzet virmeyüp "Ancaḳ başına ṣovuḳ ṣu döksünler." diyü ruḫṣat buyurdı. Bināen ʿalā ẕālik Şeyḫ ʿIrāḳī-zāde'nüñ başına ṣu ḳoyduḳlarında yüregine ṣu sepilüp ʿaḳlı başına gelüp biñ dürlü żaʿf u dehşet ve ḫavf u ḫaşyet ile yirinden ḳıyāma geldi. Bu ḳıṣṣadan birḳaç gün geçdükden[4] ṣoñra ebvāb-ı füyūżāt-ı fütūḥāt-ı Rabbāniyye münfetiḥ olup ol kişi az zamānda ġāyet-i me'mūl ü mütemennā ve nihāyet-i mes'ūl ü mütereccāsına dest-res buldı. Levāmiʿ-i sāṭıʿa-i ceẕebāt-ı Rabbāniyye ile micmere-i derūnı ṭoldı. Mūmā ileyh taḳī vü naḳī ve ervaʿ u evraʿ olup zühd ü taḳvā ṣāḥibi bir kimesne idi. Ceẕve-i ceẕbe-i İlāhiyye ile şemʿ-i dil-firūz gibi yanup yaḳılup ṭarīḳ-ı ḥaḳda nār-ı şevḳ-ı İlāhī ile cān eritdi. Envār-ı āṡār-ı irşād-ile sulṭān-ı çār-bāliş gibi[5] ʿālemi pür-nūr itdi. **[R 303a]**

Şiʿr:[6] شب چو شود شمع شب افروز باش
همنفس گریهٔ جان سوز باش[7]

---

1 teşnelige taḥammül eyledi. R, T | -P2
2 Şiʿr R | Ferd T, Şiir noksan. -P2
3 Su, berrak ve duru olsa da çok içmek rahatsızlık verir. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Genceî*, (*Leylî vü Mecnûn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 340.
4 geçdükden R, P2 | geçdi T
5 gibi R, T | -P2
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Gece olunca, geceyi aydınlatan mum ol! Ciğeri yanmışın gözyaşına ortak ol. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 522.

ذات تو تا مهر جهان می‌شود
جمله جهان از تو فروزان شود[1]

Şeyḫ Seyyid ʿAlī **[P2 121b]** ḥażretleri vefāt eyledükden ṣoñra Şeyḫ ʿIrāḳī-zāde müddet-i ʿömrinde Medīne-i Münevvere'de mücāvir olup ol saʿādetle müstesʿid iken kendü daḫi vefāt idüp anda defn olındı. Raḥimehu'llāh.[2]

Ṣūfi-zāde Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Raḥimehu'llāh[3] [Ṣūfī-oġlı]

[Derkenār:][4] Mervīdür ki Ṣūfī-zāde Ḳaraṣī vilāyetinden Balıkesri nām şehrdendür. Babası adı Seydī'dür.

Ṣūfī-oġlı dimekle maʿrūf u mevṣūfdur. Evvela ʿilm-i ẓāhir-i zāhire ṭālib olup aʿle'l-ʿulāt Mevlānā Efḍal-zāde Mūsa Çelebi Medāris-i Ṣemān-ı cinān-nişānuñ birinde müderris iken andan taʿallüm ü telemmüẕ eyledi. Baʿdehu ṭarīḳ-ı ʿilmi terk idüp refīḳ-ı tevfīḳ-ı Rabbānīnüñ telfīḳ u taṭbīḳıyla ʿārif bi'llāh Şeyḫ Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī'nüñ **[T 390b]** ḫıdmet-i vālā-rütbetine vāṣıl olup himmet-i sāmī-nehmetine ḳarīn ve temşiyet-i ḥüsn-i terbiyetine rehīn oldı. Bu şeref-i muḳārenet berekātında zamān-ı sehl-i ḳalīlü'l-mehlde ṭarīḳa-i ṭarīḳati taḥṣīl ü tekmīl idüp ḥaḳīḳat-i ḥaḳīḳate vülūc u duḫūl eyledi. Ḥikāyet olınur ki Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Efendi, Şeyḫ Seyyid ʿAlī ḥażretlerine nefs-i emmāreden şikāyet idüp "Ḫalḳ-ı ʿālemüñ ekṣerinüñ nefsi silāḥ-ı ṣalāḥ ile ışlāḥ olındı. Amma benüm nefs-i vārūn **[P2 122a]** u ser-keşüm ışlāḥ olınmadı. [5]"إمارة الأمّارة أمارة الخسارة" feḥvāsınca nefs-i emmārenüñ tasalluṭı ve imāreti emāret-i ḫayr degüldür."[6]

Şiʿr:[7] کند مرد را نفس امّاره خوار
اگر هوشمندی عزیزش مدار[8]

1 Senin varlığın cihanın güneşi olduğu müddetçe bütün dünya seninle aydınlanır.
2 Raḥimehu'llāh P2 | Raḥmetu'llāh T, -R
3 Raḥimehu'llāh | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
4 [Derkenār:] R | -T, -P2
5 Nefs-i emmârenin hükmetmesi zarara işarettir.
6 olınmadı. … emāret-i ḫayr degüldür. R, T | -P2
7 Şiʿr R | Ferd T, Şiir noksan. -P2
8 Nefs-i emmâre insanı rezil eder. Eğer aklın var ise ona değer verme. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 335.

diyicek şeyḫ ḥażretleri "Senüñ nefsüñ tehẕībe ḳarīn olmışdur. Emāret bi'l-ḫayrdur. Şürūr-ı umūrı emmāre degüldür." diyüp taṭyīb-i nefs içün talṭīf-i kelām eyledükde Şeyḫ ʿAbdurraḥmān ḥażretleri "Benüm nefs-i emmāremüñ şerr ü şürı muḳarrer ve mażārr u aḫṭārı muḥaḳḳaḳdur. Fi'l-meṡel yedi başlu bir ejderdür ki semm ü zehr anda[1] taʿbiye vü tehyi'e olınmışdur." diyü buyurdı.

Şiʿr:[2]

تا تو در بند نفس وسواسی
دشمن خود ز دوست نشناسی

نیست بر رهروان ستمکاره
هیچ دشمن چو نفس امّاره[3]

Bu maḥallde Şeyḫ Seyyid ʿAlī Maġribī, Şeyḫ ʿAbdurraḥmān'ı meclisden redd idüp "Var git!" diyü emr itdügi sebebden meclisden ḳıyām idüp ṭaşra çıḳdı gitdi. Şeyḫ ḥażretleri ḥużżār-ı meclise "Şeyḫ ʿAbdurraḥmān'uñ kendü nefsine ḥüsn-i ẓann itmeyüp nefs-i nefīsini bu maḳūle keyd-i ʿaẓīm-i nefsānī ve mekr-i cesīm-i şeyṭānīden taḫlīṣ eyledügine ġarīḳ-ı biḥār-ı teyyār-ı ḫayret oldum." didi. Ol maẓhar-ı feyż-i kesbī vü vehbī Şeyḫ Seyyid ʿAlī Maġribī maḥrūsa-i Burūsa'dan diyār-ı Şām'a **[R 303b]** rıḥlet eyledükde anı kendü yirine ḫalīfe naṣb eyledi. Ṣūfī-zāde'nüñ ẓāhir-i ḥālde libāsı melābis-i ʿavāma mülābis **[T 391a]** olup anuñ şiʿārı eṭvār-ı ʿāmiyāneyi işʿār ider-idi ve lākin ol fāżıl-ı feżā'il-iştimālüñ sīmā-yı necābet-īmasında āṡār-ı ḫayr u ṣalāḥ ṣāṭıʿ u lāmiʿ ve çehre-i ṭahāret-behresinde envār-ı zühd ü felāḥ şārıḳ u bārıḳ idi.

Şiʿr:[4]

درخشد به سیمای او نور زهد
صلاحش به دیدار چون ماه و مهر

همی‌تابد از طلعتش نور و فر
شد آن مرد چون شمع نورانی چهر[5]

1 diyicek şeyḫ ḥażretleri … yedi başlu bir ejderdür ki semm ü zehr anda R, T | -P2
2 Şiʿr R, P2 | Meṡnevī T
3 Vesveseler veren nefsin elinde esir oldukça dostunu düşmanından ayırt edemezsin. Sâlikler için nefs-i emmâre gibi zâlim düşman yoktur.
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Yüzünde takva nuru parlıyor, (cemâlinde) salâhı ay ve güneş gibi âşikârdır. Cemâlinden nurlar saçmada, o kişi nur yüzlü mum gibi olmuştur.

[P2 122b] Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz senesinde maḥrūsa-i Burūsa'da vefāt idüp mükāşefāt-ı hüviyyet ü müşāhedāt-ı eḥadiyyete maẓhar ü meclā oldı. Şeyḫ Seyyid ʿAlī Maġribī'nüñ ṭarīḳa-i muḳarrere vü şīme-i muʿteberesi bu idi ki mürīd-i sālik, mezīd-i sülūkı ḥālinde ḫāṭıra gelen ḫāṭırasını mürşidine ʿarż idüp ol daḫi ol ḫāṭırayı defʿ ider-idi. Bu ṭarīḳla mürīdüñ ḫavāṭırı bi'l-külliye münḳaṭıʿ olur-idi. Şeyḫ ʿAbdurraḥmān ḥażretleri bu meslek-i cezīl ü āyīn-i celīl üzre evā'il-i şürūʿ ve mebādī-i sülūkında bir gün şeyḫ ḥażretlerinüñ[1] meclisine ḥāżır olup "Benüm bir ḫāṭıram vardur. Söylemek isterin. Ne buyurursız? Emr var mıdur?" diyicek şeyḫ ḥażretleri "Söyle!" diyü emr eyledi. Şeyḫ ʿAbdurraḥmān söylemege ʿāzim iken söylemeyüp "Beni şeyṭān söylemekden menʿ ider. Zīrā meclisde senüñ üstāduñ olmış kimesne vardur. Sen anuñ yanında söyledügüñ gibi saña sū'-i ẓann ider diyü beni taḫvīf ider." didi. Şeyḫ ḥażretleri aña cevāb virüp "Senüñ müderris didügüñ vehm-i maḥżdur. Anuñ hücūm u istīlāsından söylemege[2] cür'et ü cesāret eylemezsin yoḫsa ʿāḳıl-ı nā-ġāfil ve kāmil-i bāliġ-naẓar ḳāḍī vü müderris ve müftī vü sulṭānı gözine göstermeyüp her kişi merāmını söylemekde cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'dan ġayrıdan **[P2 123a]** vehm ü ḫavf eylemez." diyü ḫatm-i merām eylediler. Raḥimehumu'llāhu teʿālā.[3] **[T 391b]**

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Īsmāʿīl Şirvānī Raḥimehu'llāh[4]

Evā'il-i aʿmārında ḫānesinde olan ʿulemā-yı feżā'il-intimādan telemmüẕ idüp ʿālim-i Rabbānī ve nıḥrīr-i Ṣamedānī Mevlānā Celāl Devvānī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerinde taḥṣīl-i ʿulūma meşġūl oldı. Bu eṣnāda murāfaḳat-ı muvāfaḳat-ı tevfiḳ-ı İlāhī ve müsāʿadet-i muʿāżadet-i teʾyīd-i nā-mütenāhī ile ser-çeşme-i ṭarīḳat-ı Naḳşbendiyye Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Semerḳandī ḥażretlerine ḫıdmet idüp nuḳūş-ı füyūżāt-ı fütūḥāt-ı Rabbāniyye mir'āt-i müşāhedesinde meşhūd olmaġla[5] ekmel-i kümmel-i aṣḥāb-ı kemāl oldı.

1 bu meslek-i cezīl … şeyḫ ḥażretlerinüñ R, T | -P2
2 söylemege R, P2 | söyleşmege T
3 Raḥimehumu'llāhu teʿālā R, T | Raḥimehumu'llāh P2
4 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Īsmāʿīl Şirvānī Raḥimehu'llāh R | Şeyḫ Īsmāʿīl Şirvānī Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Īsmāʿīl Şirvānī Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
5 meşhūd olmaġla R, T | -P2

Şiʿr:[1] به انواع کمالات الهی
شد آن مرد خدا انسان کامل[2]

[R 304a] Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Naḳşbendī dārü'n-naʿīm-i cināna revāne olduḳda Şeyḫ İsmāʿīl, Kaʿbe-i Şerīfe'ye irtiḥāl idüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ senesine ḳarīb eyyāmda vefāt idinceye degin anda tavaṭṭun eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ zamān-ı salṭanatında bilād-ı şeref-ābād-ı Rūm'a gelüp bir miḳdār müddet ṭarīḳ-ı taṣavvufda tek ü pūy eyledükden ṣoñra maḳarr-ı muḳaddese ʿavdet **[P2 123b]** eyledi. Ol fāżıl-ı mebrūr ʿırż u vaḳār üzre mefṭūr olup mehīb ü vaḳūr ve mütevāżıʿ u müteḫaşşiʿ bir kimesne idi. Ekābir ü aṣāġiri ve fuḳarā vü aġniyāyı berāber tevḳīr ü tebcīl eyleyüp mecālis ü maḥāfilde ġanīyi faḳīrden ve kebīri ṣaġīrden riʿāyetde farḳ itdürmez-idi. Tekellüfāt-ı ʿādiye-i sā'ire ve taṣallufāt-ı muʿtāde-i dā'ireyi ortadan ṭarḥ u ṭard idüp herkes ile aḥsen-i vücūh üzre muʿāmele ider-idi.

Şiʿr:[3] چو نیك و بد بخواهد هر دو بگذشت
خنك آن کس که نیکی کرد و بگذشت[4]

Ol serv-i cūybār-ı kerāmetüñ ḳāmet-i bālāsı himmet-i vālāsı gibi bülend ü aʿlā olup ʿömr-i dırāza el irgürmişdi.[5] Müyessirü'l-āmāl'üñ luṭfıyla muʿammer **[T 392a]** olup bāġ-ı ḥayātda çoḳ ʿömr sürmiş-idi. ʿUlūm-ı ʿāliye-i ġāliyede faż̇l-ı ʿaẓīm ü nübl-i cesīmi olup Kaʿbe-i Şerīfe'de *Buḫārī* vü *Beyżāvī* ders dir-idi. Müteṭarrıḳān-ı ṭarāyıḳ-ı istifādeye ifāde ider-idi. Raḥimehu'llāh.[6]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Baba Niʿmetullāh Raḥimehu'llāh[7]

Müddet-i ʿömrinde faḳr ü fenā iḫtiyār idüp kendünüñ aḥvālini iḫfā ve esrār-ı İlāhiyyeyi isrār eyledi. Ol āşinā-yı deryā-yı mezāyā-yı ṭarīḳat u sebbāḥ-ı **[P2 124a]** biḥār-ı zeḫḫār-ı esrār-ı ḥaḳīḳat ser-çeşme-i mīm-i feyż-i ʿamīm ve ﴿وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا﴾[8] ve menbaʿ-ı yenābīʿ-i feżā'il

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 O Allah adamı, türlü İlâhî kemâlât ile insan-ı kâmil oldu.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 İyilik ve kötülük her ikisi de geçecektir. Yaptığı iyiliği anmaya o kişiye ne mutlu!
5 irgürmişdi R, T | irgürmişdür P2
6 Raḥimehu'llāh T, P2 | -R
7 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Baba Niʿmetullāh Raḥimehu'llāh R, P2 | Şeyḫ Baba Niʿmetullāh Raḥimehu'llāh T
8 "… ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik." Kehf (18), 65.

﴿وَكَانَ فَضْلُ اللهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا﴾[1] yaʿnī ol lücce-i ʿummān-ı niʿam-ı bī-intihānuñ ṣavbına cedāvil-i enhār-ı füyużāt-ı Rabbāniyye vü yenābīʿ-i bī-şümār-ı fütūḥāt-ı Yezdāniyye ʿale'l-vechi'l-mütezāyid mütevārid olup günden güne tevārüdi mütezāyid oldı.

Şiʿr:[2]

آتشی کاوّل ز آهن می‌جهد
و قدم بس سُست بیرون می‌نهد

دایه‌اش پنبه است اوّل لیك اخیر
می‌رساند شعله‌ها او با اثیر

مرد اوّل بستهٔ خواب و خور است
آخر الامر از ملائك برتر است

در پناه پنبه و کبریت‌ها
شعله و نورش بر آید تا سُها

عالم تاریك روشن می‌کند
کُندهٔ آهن به سوزن می‌کَنَد[3]

Ol baḥr-ı baḥīr-i feżā'il tebaḥḥur u taḥabbur idüp "إنّ لربّكم في أيّام دهركم نفحات"[4] **[R 304b]** ile efvāc-ı emvāc-ı leṭā'if-i maʿārif-i ḳudsiyye-i ünsiyyesi temevvüc itmegin tefāsīr-i iksīr-te'ṣīre mürācaʿat itmedin[5] Ḳur'ān-ı ʿaẓīme tefsīr-i pür-teysīr taḥrīr ü taṣvīr eyledi. Ol dürc-i ḥaḳā'iḳda bī-nihāye ʿaḳā'iḳ-ı daḳā'iḳ derc idüp maʿāric-i medāric-i fehmden berter ve derecāt-ı ṭabaḳāt-i idrākden bālā-ter leṭā'if-i muntaẓama tanẓīm ü tersīm eyledi. ʿİbārāt-ı bā-istiʿārātında müdmec ü mevżūʿ olan feṣāḥat ve taʿbīrāt-ı **[T 392b]** pür-taḥbīrātında müdrec olan berāʿat **[P2 124b]** u belāġat, rütbe-i iʿcāza bāliġ olmaġın cemāhīr-i meşāhīr-i ḥalḳuñ mehere-i bereresi anı idrākden ʿāciz oldı ve daḫi

1 "… Allah'ın lütfu sana gerçekten büyük olmuştur." Nisâ (4), 113.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 Önce demirden sıçrayan ateş, adımını pek gevşek atar. Dadısı önce pamuktur ama sonra yalazları göklere ulaşır. İnsan önceleri yeme-içmeye muhtaçtır. Sonunda ise meleklerden üstün olur. Pamuk ve kibritlerin sayesinde nurunun ışıkları Sühâ yıldızına ulaşır. Karanlık âlemi aydınlatır, iğne ile demiri kazır. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 504.

4 "Şüphesiz yaşadığınız günlerde Rabbinizin üflemeleri vardır." Hadis-i şerif. Abdülhamit Sinanoğlu, "İbn Sinâ'nın Felak Sûresini Tefsiri Bağlamında İlk Yaratılış Düşüncesine Teolojik Bir Yaklaşım", *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, c. 7, nr. 2, 2009, s. 56.

5 tefāsīr-i iksīr-te'ṣīre mürācaʿat itmedin R, T | -P2

şaḳā'iḳ-ı ḥaḳā'iḳ-ı İlāhiyyeyi ḥāvī ve gülhā-yı ḥikem-i Ṣamedāniyyeyi muḥtevī olan *Gülşen-i Rāz* nām kitābı şerḥ idüp şevk-i nūk-i ḳaleminden şüküfte bir şükūfe-i raʿnā peydā oldı ki anuñ reng ü būyına ʿandelībān-ı gülzār-ı taṣavvuf şīfte ve ṭūṭiyān-ı şekkeristān-ı ṭarīḳat añа firīftedür.

Şiʿr:[1] بنامیزد چه خرّم نوبهاری است
کز او باغ ارم را خارخاری است

بود هر داستان زو بوستانی
به هر بستان ز گلرویی نشانی

هزاران تازه گل در وی شکفته
دو صد نرگس به خواب ناز خفته

خط مِشکین او بر لوح کافور
چو در پای درختان سایهٔ نور[2]

Ol maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللهِ لَا تُحْصُوهَا﴾[3] olan Baba Niʿmetullāh, Ḳaraman vilāyetinden Aḳşehir nām ḳaṣabada tavaṭṭun u temekkün idüp anda vefāt eyledi. Mezār-ı şerīfi mezār-gāh olup erbāb-ı ḥācāt u aṣḥāb-ı murādāt anuñ rūḥ-ı pür-fütūḥından istimdād eylemekden ḫālī degüldür.

Şiʿr:[4] مزارش مرجع اصحاب حاجات
همی‌یابند از قبرش مرادات[5]

Teẕyīl: Mūmā ileyhüñ ẕikr olınan *Tefsīr-i Şerīf*'inden ġayrı *Tefsīr-i Ḳāḍī*'ye ḥāşiyesi vardur. **[P2 125a]** Raḥimehu'llāhu teʿālā.[6]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Maşallah, ne kutlu bir ilkbahardır ki onun bu hali (kıskançlıktan) İrem bahçelerine dert olmuştur. Ondan (zuhur eden) her bir hikâye bir bostandır. Her bir bahçesinde bir gül yüzlüden işaret vardır. Onda binlerce gül açılmış ve iki yüz nergis çiçeği onda naz uykusuna yatmış. Onun misk renkli yazısı kâfur levha üzerinde ağaçların dibindeki nurun gölgesi gibidir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Yūsuf u Züleyhā*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 208.
3 "… Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. …" İbrâhîm (14), 34; Nahl (16), 18.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Onun mezarı ihtiyaç sahiplerinin mekânıdır. Muhtaçlar daima onun kabrinden arzularına ulaşırlar.
6 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu T, Raḥimehu'llāh P2

Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī Raḥimehu'llāhu Teʿālā[1]

Ol ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı lübb-i ulü'l-elbāb Mevlānā Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Naḳşbendī'nüñ aṣḥābından olan[2] Mevlānā Nizārī-zāde dimekle meşhūr ʿārif-i maʿārif-mevfūr ve fāżıl-ı feżā'il-mekṣūr ile muṣāḥabet eyledi. Kendü şeyḫinüñ ṭarīḳa-i enīḳası üzre pāy-ı himmet-i vālā-nehmeti dāmen-i ferāġ u ʿuzlete çeküp ḥucub-ı ʿavā'iḳ-ı ʿalā'iḳ-ı **[T 393a]** ḫalā'iḳumı dest-i cidd-i ṣādıḳ ile defʿ ü refʿ eyledi. Cenāb-ı Kibriyā'dan māsivādan tecerrüd idüp tārik-i dünyā olmaġla tārek-i felekü'l-eflāke hem-ser oldı.

Şiʿr:[3] عزّت آن یافت که بر کَند دل از مهر جهان
راحت او دید کز او دست طمع باز کشید[4]

[R 305a] Maḥrūsa-i Dımaşḳ-ı Şām-ı sāmī-mekānda tavaṭṭun idüp zāviye-i ḥumūl u peyġūle-i ẕühūlde[5] sākin iken şehriyār-ı maġfiret-şiʿār Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel ol diyār-ı bā-iʿtibārı feṭḥ idüp memālik-i mevrūṯe-i ʿOṯmāniyye'ye żamm eyledükde şeyḫ ḥażretlerinüñ evine iki kerre vardı. Evvel defʿa[6] mülāḳāt eyledüklerinde mābeynlerinde mükāleme olmayup iki ṭarafdan ṣamt u sükūt ve edeb üzre oturduḳdan ṣoñra müfāraḳat vāḳiʿ oldı. **[P2 125b]** Defʿa-i ṯāniyede Muḥammed Bedaḫşī ḥażretleri ṭarafından feṭḥ-i kelām olup silsile-i ḳīl ü ḳāl bu minvāl üzre taḥrīk olındı ki "İkimüz daḫi Ḫallāḳ-ı ʿālemüñ ḥavāṣṣ-ı ʿibādından olup raḳabemüzde ribḳa-i rıḳḳıyyet merbūṭ ve miyānımuzda kemer-i ʿubūdiyyet bestedür. ﴿وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾[7] feḥvāsınca semāvāt u arżeyn taḥammül itdügi bār-ı girān-ı ʿubūdiyyete taḥammül itmekde berāberüz.[8]

Şiʿr:[9] در ازل نوع بشر بود حمول
همهٔ خلق ظلوم است و جهول

---

1 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R, P2 | Raḥimehu'llāh T
2 aṣḥābından olan R, P2 | aṣḥābındandur. Ḳabr-i şerīfi Dımaşḳ-ı Şām'dadur. T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Dünya sevgisinden vazgeçen kişi, izzeti buldu. Hırsın tahakkümünden kurtulan rahatı gördü. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 253.
5 peyġūle-i ẕühūlde R, T | peyġūle P2
6 defʿa R, T | -P2
7 "… Onu insan yüklendi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir." Ahzâb (33), 72.
8 berāberiz R, P2 | berāberdür T
9 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

همه یکباره تکلّف کردند
جمله همواره تصلّف کردند[1]

Lākin senüñ ẕimmet-i himmetüñe alduġuñ ḥuḳūḳ-ı bī-ʿuḳūḳ beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i salṭanat ve ber ü dūş-ı nehmetüñe taḥammül itdügüñ ʿuhūd-ı ʿavārī-i mütevārī-i ḫilāfet faẕladur. Aʿbā-yı külfet-ülfet-i aḥvāl-i ümmete müteʿallıḳ eṭvār-ı evṭār, ser-bārdur. El-minnetü li'llāhi teʿālā benüm gerden-i muṭāvaʿatla boyun urduġum bār-ı meʾūnet senüñ bāruñdan ḫafîfdür ve ḫaṣāyiṣ-i ḫasāyis-i meʾūnāt-ı pādişāhdan laṭîfdür. El-ḥaḳ, senüñ taḥammül itdügüñ aḥmāl-i eşḳāli ṭaġ u ṭaş **[T 393b]** götürmez ve kāffe-i ḫalāyıḳ-ı ʿālemiyān aña ṭāḳat getürmez. Hemān saña lāzım olan [2]"كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤول عَنْ رَعِيَّتِهِ" maʿnāsın mülāḥaẓa idüp **[P2 126a]** reʿāyā vü berāyānuñ bālā-yı vâlā-yı istiṭāʿatlerini bār-ı girān-ı tekālîf-i şāḳḳayla ḫamîde itmemekdür.

Şiʿr:[3] حق ز شاهان به غیر عدل نخواست
آسمان و زمین به عدل به پاست

سلطنت خیمه‌ای است بس موزون
کش بود راستی و عدل ستون

گر نباشد ستون خیمه به جای
چون بود خیمه بی‌ستون بر پای[4]

Mümkin olduḳça anlaruñ aḥmāl ü eşḳālini taḫfîf idüp āb-ı cān-baḫş-ı ʿadl ü inṣāf-ile iḥyā-yı merāsim-i levāzım-ı dīn-i ezher ve şemşīr-i ḫazm ü ʿazm-ile imātet-i şemātet-i ʿudāt-ı ṭuġāt-ı şerʿ-i ebher itmekde cidd-i ḫaḳīḳ u saʿy-ı enīḳ itmekdür." didi.

Şiʿr:[5] چیست عدل آن که بگذری ز فضول
نکنی از طریق شرع عدول

1 Ezelde insanlık (yükü) yüklendi. Bütün halk zâlim ve câhil idi. Hepsi bir anda (yükü) üzerlerine aldılar. Hepsi daima (bu yüklenmeden dolayı) övündüler.

2 "Hepiniz birer çobansınız/sorumlusunuz ve hepiniz yönettiklerinizden mesulsünüz." Hadis-i şerif. Bkz. *Hadislerle İslâm*, c. 4, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020, s. 392.

3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

4 Allah, padişahlardan yalnızca adalet istedi. Gök ve yer adalet ile kâimdir. Saltanat dengeli bir çadırdır. Adalet ile doğruluk onun direğidir. Eğer çadırın direği yerinde olmazsa direksiz çadır nasıl ayakta durabilir? Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 74.

5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

شرع را نصب عین خود سازی
چشم بر غیر آن نیندازی[1]

Bu ḳıṣṣada pādişāh-ı **[R 305b]** saʿādet-destgāhdan evvel meclisde sükūt iḫtiyār eyledüklerinüñ sırrından istiḫbār u istifsār olınduḳda "Bu ṭarīḳla silsile-cünbān-ı ḫiṭāb oldı ki mecālisde ve maḥāfilde ādāb-ı erbāb-ı elbāb feṭḥ-i bāb-ı ḫiṭāb-ı cenāb-ı[2] maʿālī-nişābdan ṣudūr eylemekdür. Ol mihr-i sipihr-i kerāmetle ʿulüvv-i cenābda ve sümüvv-i nişābda ben ẕerre-i ḫāksāruñ[3] münāsebeti yoḳdur. Anuñ yanında benüm tekellüm itmedügüme ḥikmet budur. Lākin **[P2 126b]** şeyḫ ḥażretleri dürer-i ġurer-i kelimātını gūş-i hūşımuzda mengūş olmaġa lāyıḳ görmedügi sebebden söylemege tenezzül itmeyüp mübārek dehānı dürcinden kelām-ı gevher-bār ışdār eylemedi." diyü buyurdılar. Bu cevābuñ ʿaḳabinde ol sulṭān-ı ʿOs̱mānī-nijād bu ḥikāyeti īrād eyledi ki "Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara'nuñ evlād-ı emcādından Bedīʿüzzamān **[T 394a]** Mīrzā ki ʿulüvv-i ḥaseb ü sümüvv-i neseb ile meşhūr u meẕkūrdur, ṭoḳuz yüz yigirmi senesinde vāḳiʿ olan Ḳızılbaş Seferi'nde hümā-yı hümāyūn-fāl-i rāyāt-ı ẓafer-āyātum diyār-ı Āzerbāycān'a sāye ṣalup vilāyet-i Tebrīz muḫayyem-i sürādiḳāt-ı ʿāliyātum olduḳda ol şehriyār-ı ʿālī-cenāb pāye-i serīr-i felek-nişābuma ilticā idüp benüm ile mülāḳāt itdüginde evvel mülāḳī olduġumuzda söyleşmek vāḳiʿ olmadı. Bizüm şeyḫle olan ḳıṣṣamuz anuñ gibidür." didi. Ḫʷāce ʿUbeydullāh Semerḳandī ḥażretlerinüñ aṣl-ı cezīl ü nesl-i cemīlinden maḳsem-i aḳsām-ı füyūżāt-ı İlāhiyye olan Mevlānā Ḫʷāce Muḥammed Ḳāsım ḥikāyet eyledi ki "Maẓhar-ı esrar-ı Yezdānī Mevlānā İsmāʿīl Şīrvānī'nüñ bir gün ḫāk-i pāyine rū-māl olup şeref-i tilḳā-yı liḳā-yı meserret-iltiḳāsıyla müşerref olduġumda ol kişi beni kütüb-i muʿtebere-i muʿtevereye **[P2 127a]** müṭālaʿa eylemege terġīb eyledi.

Şiʿr:[4] انیس کنج تنهایی کتاب است
فروغ صبح دانایی کتاب است

1 Adalet nedir? Fuzûliyattan vazgeçmektir. Şerʿ-i Şerîf'in dışına çıkmamaktır. Şerʿ-i Şerîf'i daima göz önünde tut, ondan başkasına bakma! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 76.

2 cenāb-ı R, T | -P2

3 ḫāksāruñ R, P2 | ḫāksāruñ ise T

4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

بود بی‌مزد و منّت اوستادی
ز دانش بخشدت هر دم گشادی

به تقریر لطافت لب گشایند
هزاران معنئ گوهر نمایند[1]

Ben daḫi bu muḳābelede cevāb virüp "Ol maḳūle merām-ı ẕī-şān ve maḳṣad-ı ḫaṭīre vāṣıl olmaġa keşret-i meşāġil şāġildür. Benüm evḳāt-i şeref-ġāyātumda işti‘ġāl-i kütüb itmege[2] müsā‘ade yoḳdur." diyü i‘tiẕār eyledüm. Ba‘dehu Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī'nüñ ḫıdmetine varup sa‘ādet-i muṣāḥabetleriyle müstes‘id olduġumda Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī[3] buyurdılar ki "Ḥālā ġālibā Mevlānā İsmā‘īl Şīrvānī'den gelürsiñüz. Gerçi anlar sizi müṭāla‘a-i ‘ulūma terġīb eylediler. Ammā anuñ bu sözine iltifāt itmeñüz. Zīrā Ḳur'ān-ı ‘aẓīm ve Furḳān-ı kerīmi ‘ammumdan Fātiḥa-i fā'iḥasından *Sūre-i ‘Ādiyāt*'a degin ta‘allüm ü telemmüẕ itmiş-iken ṣaḥā'if-i şerā'if-i ġaybdan **[R 306a]** āyāt-ı beyyināt-ı **[T 394b]** leṭā'if-i ma‘ārif ve muḥkemāt-ı ġayr-ı müteşābihāt-ı ẓarā'if-i ‘avārif bañа münkeşif olup süver-i i‘cāz-ṣuver-i İlāhī kemā hiye bende ḫatm oldı. Ḥālā elḥamdüli'llāhi te‘ālā Mevlānā İsmā‘īl'e kāffe-i ‘ulūm ve ‘āmme-i fünūn-ı ‘āliyetü'ş-şü'ūnda iḥtiyācum yoḳdur." diyüp **[P2 127b]** kendünüñ mebānī-i faẓl-ı ẓāhir ü bāhirini keşf ü ilhām ṣavbına ilmām eyledi. Merāyā-yı mükāşefāt-ı Ṣamediyye olan aṣḥāb-ı füyūżāt-ı Aḥaddiyye intisāb-ı iktisābdan müstaġnī olup anlaruñ ḥaḳḳında keşf-i kāfī-i vāfī olduġın i‘lām eyledi. Vech-i mersūm u nesaḳ-ı merḳūm üzre faṣl-ı ḫiṭāb eyledükden ṣoñra "Mevlānā İsmā‘īl'i gāh gāh a‘lā-yı ‘illiyyīnde gāh gāh esfel-i sāfilīnde göririn." diyüp anuñ şān-ı vālāsına müte‘allıḳ bu maḳūle kelimāt idüp ‘aḳd-i ‘ıḳd-ı kelām eyledi. Ol meclis-i sa‘ādet-celīsden ḳalḳup Mevlānā İsmā‘īl'ün ‘izz-i ḫużūrına

1 Yalnızlık köşesinin dostu kitaptır. İlim sabahının ışığı kitaptır. Minnetsiz ve ücretsiz bir hocadır. İlim ile sana daima ferahlıklar bahşeder. Latif anlatımı ile dudak açarlar yani tatlı bir beyan ile konuşurlar. Binlerce mana cevherleri gösterirler. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Yûsuf u Züleyhâ*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 202.

2 itmege R, T | -P2

3 Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī R, P2 | Şeyḫ Bedaḫşī T

varduġumda mümā ileyh esās-ı kelāmı bu üslūb üzre te'sīs eyledi ki "Ḫıdmetüñüzi Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī'den gelür ẓann iderin. Ġālibā anlar sizi müṭālaʿa-i kütüb-i meşhūre vü mülāḥaẓa-i ʿulūm-ı meʾsūreden menʿ eyledi." diyü istiḫbār şeklinde istifsār eyledükde "Vāḳıʿā ol kişi beni müṭālaʿadan menʿ itdügi muḳarrerdür." diyüp taṣdīḳ-ı kelām eyledüm. Ol maḥallde Mevlānā İsmāʿīl "Müṭālaʿanuñ menāfiʿ-ı keṯīresi ve fevā'id-i ġazīresi vardur. Senüñ ceddüñ Ḫʷāce ʿUbeydullāh evāḫir-i aʿmārında ġalaḳ u ġasaḳ-ı şāmdan felaḳ u feraḳ-ı ṣubḥa degin **[P2 128a]** *Tefsīr-i Beyżāvī*'ye naẓar idüp neyyir-i beyżā maṭlaʿ-ı seḥerden ṭulūʿ idince her gice müṭālaʿa ider-idi." diyüp kendü müddeʿāsına bunı sened maḳāmında īrād eyledi. "Bu kelām tamām olduḳdan ṣoñra Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī ile ortamuzda bir ʿaceb ḥāl müşāhede iderin. Her ḳaçan anuñ ile muṣāḥabet itmege ḳaṣd eylesem kendü nefsümi felek-i eflāk ve aʿlā-yı ʿilliyyīn üzre **[T 395a]** göririn. Ammā bu sevdādan fāriġ olsam kendümi ḥażīż-i tenezzülde meġāk-ı ḫākde göririn." diyü buyurdılar. Mevlānā İsmāʿīl'üñ Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī ḥaḳḳında gāh evc ve gāh ḥażīżde göririn didügi Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī'nüñ āyīne-i ḫāṭırına münʿakis olup her birinüñ ẓahr-ı ġaybdan tekellüm itdügi süḫān-ı dil-güşā āşinā çıḳdı."

Mıṣraʿ: Āşinā gibi benümle ʿālem-i ervāḥdan

Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī ḥażretleri maḥrūsa-i Dımaşḳ'da vefāt idüp ṭoḳuz yüz yigirmi iki senesinde sitāre-i fīrūz-ı bürūzı maġrib-i ẕühūle üfūl eyledi. Mihr-i vücūdı ṭoġmaduġa **[R 306b]** dönüp şām-ı ʿademde nā-peydā oldı. Raḥimehu'llāh.[1]

Teẕyīl: Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī ḥażretleri Mevlānā Ḳuṭbuddīn-i Rāzī'nüñ *Şerḥ-i Şemsiyye*'sine ḥāşiye tesvīd eyledi. **[P2 128b]** Ekābir-i ʿulemādan biri "Ben gördüm." didi. Raḥimehu'llāh.[2]

1 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāh T
2 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī Raḥimehu'llāh[1] [Emīr Buḫārī]

Ṭā'ife-i ḫᵛācegānuñ ekābirindendür. Diyār-ı Rūm'da[2] bu ṭarīḳuñ şüyūʿına sebeb, ḥażretleri olmışdur. Eʿāẓım-ı müteṭarriḳān-ı ṭarīḳa-i Naḳşbendiyye'den evvelā Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Semerḳandī ḥażretleriyle muṣāḥabet idüp münāsebet-i tāmme itmiş-iken anlaruñ emriyle Şeyḫ İlāhī ḥażretlerine ittiṣāl eyledi. Şeyḫ İlāhī[3] būm-ı Rūm ṣavbına müteveccih olduḳda Seyyid Aḥmed Buḫārī ehl ü ʿıyālini Buḫārā'da terk idüp anuñla bile müsāferet eylediler. Şeyḫ İlāhī ḥażretleri, Seyyid Aḥmed Buḫārī'ye kemāl-i mertebe ve mertebe-i kemālde taʿẓīm ü tekrīm idüp mecālis ü maḥāfilde cānib-i yemīnini aña taʿyīn eyledi. Taʿẓīmü's-sādāt, kerā'imü'l-ʿādāt, zümre-i ʿulemā ve fırḳa-i fużalādan ferd-i āferīdei ol ḳıdve-i ʿulemādan taḳdīm itmeyüp Simav nām ḳaṣabada sākin olduḳça imāmeti aña tefvīż eyledi. **[T 395b]**

Şiʿr-i ʿArabī:[4]

جعلوا لأبناء الرسول علامةً
إنّ العلامةَ شأن من لايُعرف[5]

Dīger:[6]

نور النبوة في كريم وجوهِهم
يُغني الشريف عن الطِراز الأخضر[7]

[P2 129a] Şeyḫ İlāhī ḥażretlerinden menḳūldür ki "Seyyid Aḥmed Buḫārī ḥażretleri altı yıl miḳdārı sabāḥ namāzını bize yatsu namāzı ābdestiyle ḳıluvirdi diyü ḥüsn-i ḥāl ve ṣalāḥ-ı aḥvāline tanṣīṣ eyledi." Bu ḫuṣūṣ Emīr Buḫārī'den istifsār olınduḳda cevāb virüp "Şeyḫüñ maṭbaḫına odun getürmek-içün her gün ṭaġa gider oldığumda evā'il-i ṣubḥda şeyḫüñ bindügi ḳatırı ve odun ṭaşımaġ-içün taʿyīn olınan ḥimārı alup ikisini bile ṭaġda otlamaġa ṣalıvirüp anlar otlayınca kendüm bir aġaca ṭayanup bir sāʿat miḳdārı uyur-idüm. Şeyḫüñ taʿyīn itdügi yıllarda zamān-ı nevm

1 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī Raḥimehu'llāh R, P2 | ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Seyyid Aḥmed bin Muḥammed Buḫārī Ḥüseynī Raḥimehu'llāh T
2 Rūm'da R, P2 | Rūm'a T
3 Şeyḫ İlāhī R, P2 | -T
4 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
5 Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evlatları için alâmetler yaptılar. Alâmet ise bilinmeyen kişi için konulur. İbn Câbir, *Şiʿru İbni Câbiri'l-Endülüsî*, haz. Ahmed Fevzî Elheyb, Dımaşk: Dâru Saʿiddîn, 2007, s. 91.
6 Dīger R, T | -P2
7 Peygamberlik nuru asil yüzlerinde vardır. Şerîf'i yeşil süslerden müstağnî kılar. İbn Câbir, *Şiʿru İbni Câbiri'l-Endülüsî*, haz. Ahmed Fevzî Elheyb, Dımaşk: Dâru Saʿiddîn, 2007, s. 91.

her yevmde bańa sāʿat-i merḳūmeye maḥṣūr u maḳṣūr olup müddet-i yesīreye münḥaṣır oldı. Bu bīdārluġuñ berekātında mükāşefāt-i İlāhiyyeye ẓafer müyesser olup cemāl-i bā-kemāl-i[1] ṣunʿ-ı Ḥaḳḳ'ı müşāhedeye dest-res naṣīb oldı." didi. Fi'l-vāḳiʿ bir merdümüñ çeşm-i ẓāhir-bīnine niḳāb-ı ḫˇāb ḥicāb olup ġaflet perde olsa meẓāhir-i ẓevāhir-i esmā vü ṣıfāt ve merāyā-yı mezāyā-yı ẓuhūrāt-ı nuʿūt-ı sāmiyāt olan ẕevāt-ı ʿāliyāt ve aʿyān-ı ṯābitātuñ ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳına ıṭṭılāʿa[2] ḥācib ü ḥāciz **[P2 129b]** olmaḳ muḳarrerdür. Meclā-yı mücellā-yı **[R 307a]** dīde-i cihān-dīde zeng-i reng-i ḫˇābdan muṣaffā olmayıcaḳ şāhid-i maḳṣūd müşāhed olmaġa mecāl muḥāldür. Mir'āt-ı bāṣırada cemāl-i bā-kemāl merūm-ı ḥaḳīḳī cilve-nümā olmaḳ ne iḥtimāldür. Ṭālib-i dīdār bīdār ve rāġıb-ı rūy-ı yār-ı melek-niṣāb bī-ḫˇāb gerekdür. [3]"من سعی رعی و من نام رأی" **[T 396a]**

Şiʿr:[4] دیده بگشای چو صاحب نظران
کز پی ماست بسی خواب گران

عذر خود خواه به صد محنت و درد
که بسی خواب عدم باید کرد

من چه گویم تو خود انصاف بده
پیش رخ پرده‌ای از خواب منه[5]

Şeyḫ İlāhī ḥażretlerinüñ icāzetiyle Ḥicāz cānibine ḥacc ḳaṣd idüp tecerrüd ü tevekkül ṭarīḳıyla sefer-i fevz-eṣere sālik oldı. Bu ʿazīmet-i ʿaẕīmenüñ zamānında māmelek ḳısmından kendünüñ bir Muṣḥaf-ı Şerīf'inden ve *Meṯnevī* nām kitāb-ı müsteṭābından ġayrı şeyḫüñ virdügi bir ḥimār ve on dāne aḳçe ḫarçlıḳdan ġayrı nesnesi yoḳ-idi. Ancaḳ bundan ziyāde zād u zevāde ḳısmından şeyḫüñ aḫşam sofrasından "Ekmeklü bāzārdur" diyü teberrüken bir ekmek götürmişdi.

1 bā-kemāl-i R, T | kemāl-i P2
2 ıṭṭılāʿa R, P2 | ıṭṭılāʿına T
3 Çabalayan feyz elde eder, uyuyan (rüya) görür. Câhız, *el-Mehâsin ve'l-Ezdâd*, Mü'essesetü Hindâvî, 2017, s. 125.
4 Şiʿr R, P2 | Meṯnevī T
5 Nazar sahipleri gibi gözünü aç, çünkü nice uykular peşimizdedir. Bin türlü sıkıntı ve dert ile tevbe et. Çünkü nice yokluk uykuları çekmek gerekecek. Ben sana daha ne diyeyim? Sen insaf et! Yüzünün üzerine uykudan bir perde koymayıver!

Şiʿr:[1] صبر کن با فقر و بگذار این ملال
زآن که در فقر است عزّ ذوالجلال[2]

[P2 130a] هین توکّل کن ملرزان پا و دست
رزق تو بر تو ز تو عاشق‌تر است[3]

Ẕikr olınan Muṣḥaf-ı Şerīf'i yolda uġurıldup *Meṣnevī*'yi iki yüz aḳçeye fürūḫt eyledi. Müddet-i seferinde kimesneden aḳçe vü ṣadaḳa almayup ʿāleme istiġnā ṣatmış-idi. Ancaḳ bir kimesne Ḫʷāce Bahāüddīn rūḥıyçün bir filori neẕr idüp ol filoriyi biñ dürlü ibrām-ile aña ḳabūl itdürmiş-idi. Bu ḳadar faḳr u fāḳa ve teng-destīyle ol seferde aḥsen-i ḥāl u siʿat-i māl ile geşt ü güẕār idüp bir yıla ḳarīb Mekke-i Müşerrefe'de ve bir miḳdār rūzgār Ḳuds-i Şerīf'de ārām u ḳarār eyledi. Zamān-ı iḳāmetinde her gün yedi kerre Beytullāh'ı ṭavāf idüp ṣafā-yı niyyet ile beyne'l-meyeleyn yedi kerre saʿy itmegi kendü kendüye neẕr idüp ẕimmet-i himmetine ilzām ḳılmış-idi. Bu iki sünnet-i ḥasenenüñ edāsın farż bilmiş-idi. Bu sebebden ol menẕūruñ **[T 396b]** edāsında saʿy-ı meşkūr idüp īfā-yı merām-ı maʿhūd eyledi. Daḫi her gice bir sāʿat uyumayup gāh ṭavāf ve gāh ḳıyām üzre oldı. Meẕkūruñ żaʿf-ı bünyesi kemāl-i mertebe ḳuvvetdeyken teʾyīd-i İlāhīyle müʾeyyed min ʿindi'llāh olup bu maḳūle tekālīf-i şāḳḳaya taḥammül eyledi. **[P2 130b]**

Şiʿr:[4] کرد حج و طواف و سعی بلیغ
به صفای دل و خلوص جَنان

نائل زمزم صفا شد او
[R 307b] گشت واصل به حضرت حنّان[5]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Yoksulluğa sabret ve bu dertlerden vazgeç. Çünkü Cenâb-ı Hakkı'ın izzeti "fakr"dadır. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 85.
3 Peki (o hâlde) tevekkül et. Elin ayağın titremesin. Senin rızkın sana senin (ona olan aşkından) daha çok âşıktır. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 676.
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Haccını bihakkın, hulûs-ı kalb ve gönül sefası ile eda etti. O safâ zemzemine nail oldu. Hannân olan Allah'a ulaşmayı başardı.

Şeyḫ İlāhī ḥażretleri Simav'dan Emīr Buḫārī'ye mektūb-ı merġūb gönderüp ḥużūr-ı müstevcibü's-sürūrına gelmesini ṭaleb eylemegin Emīr Buḫārī ḥażretleri ḳıble-nümā-yı ʿazīmetini Simav cānibinde taḥvīl idüp imtiṯālen li'l-emr şeyḫüñ yanına muʿāvedet ü mürācaʿat eyledi. Ol emīr-i vālā-rütbet ḥikāyet eyledi ki "Şeyḫ İlāhī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerinde olurken meşāyiḫ-i Ḳoṣṭanṭiniyye'nüñ ziyāreti ve şeref-i muvāṣalatları ḫāṭıra ḫāṭıra olup bu dāʿiye-i rāʿiye bańa hücūm u istīlā itmegin Şeyḫ İlāhī ḥażretinden bu emel-i kelel-şiʿāruñ defʿiyçün isticāze eyledüm. Şeyḫ ḥażretleri bu mültemesüm ḳabūl idüp bańa icāzet virdükden ṣoñra "Ol diyāruñ ḫalḳı beni kendü cāniblerine daʿvet iderler göresin. Eger varmaḳ münāsib ise bańa ḫaber gönderesin." diyü vaṣıyyet eyledi. Ben daḫi bu ḫāṭıra ile Simav'dan maḥrūsa-i Ḳoṣṭanṭiniyye'ye varup Şeyḫ Vefā-zāde Zāviyesi'nde nüzūl eyledüm. Vaḳtā ki ikindü namāzınuñ zamānı gelüp mescide dāḫil olduġumda ol **[P2 131a]** imām-ı hümām ve muḳtedā-yı pīşvā-yı enām yaʿnī Şeyḫ Vefā-zāde (keṣṣera'llāhu teʿālā zādehu) ʿibādet-ḫānesinden çıḳup ḫalḳa imāmet eyledükden ṣoñra namāzdan fāriġ olup evrād ü eẕkāra meşġūl olduḳda ıraḳdan ādāb üzre ḳarşularında cülūs eyledüm. Her bār ki Şeyḫ Vefā-zāde'ye naẓar içün başumı ḳaldurup **[T 397a]** muḥayyā-yı maḥyā-baḫşlarına nigāh eyledüm, şeyḫ ḥażretlerini daḫi benüm cānibüme nāẓır u ḫāżır bulur-idüm. İkimizüñ naẓarını biri birine müṣādif görür idüm. Baʿdehu sünnet-i seniyye ve ṭarīḳa-i behiyyeleri üzre evrād-ı imdād-īrāddan ferāġat olınduḳda yirümden ḳalḳup şeyḫe müteveccih olduġumda anlar daḫi ḳadem-i iḳbālle bańa istiḳbāl idüp beni leb-i taʿẓīm ile telṣīm ḳılduḳdan ṣoñra yirlerinde cülūs eylediler. Ben daḫi şeyḫüñ ḥużūr-ı pür-ḫubūrında edeb-i tāmm ve ḫuşūʿ u ḫużūʿ üzre oturup bir zamān ṣamt u sükūt eyledükden ṣoñra şeyḫ ḥażretleri "Bunlar bizüm mihmānımuzdur. İclāl ü ikrām eyleñüz" diyü sipāriş eyleyüp ḫalvet-i selvet-baḫşlarına dāḫil oldılar. [1]"إكرام الأضياف من عاداة الأشراف" Sevākin-i emākin-i sipihrden pīr-i nūrānī-çihr-i mihr, baʿde'l-ʿaṣr ḥücre-i ufūle rücūʿ eyledükde ol gice zāviye-i meẕkūrede giceleyüp **[P2 131b]** baʿdehu üç gün anda iḳāmet eyledüm.

Şiʿr:[2] دیده از نادره دیدن بسته
گوش از نکته شنیدن بسته

1 Misafirleri ağırlamak şerefli kimselerin âdetidir.
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

[R 308a] ساخته در قفس تنگ دهان
طوطیٔ ناطقه را گُنگ زبان[1]

Evvel gicede merdüm-i çeşmüme uyḫu ġalebe idüp nuḳūş-ı levā'iḥ-i sevāniḥ-i mükāşefāt-ı ġaybiyye mir'āt-i miṣālde nümāyān olduḳda ve naẓar-ı ṣaḥīḥ u keşf-i ṣarīḥ ḳuvvetiyle dīde-i dil-i bīdārum umūr-ı māżiye-i vāḳı'āt ve ṣabġ-ı ātiye-i müstaḳbelāta vuḳūf bulduḳda vāḳı'a görüp cāmi'-i bedāyi'-i revāyi'-i ġarībe olan cāmi'-i şerīfüñ gūşesinde çerāġ-ı nīm-mürde gibi işti'āli ża'īf bir sirāc-i laṭīf ve benüm elümde bir şem'[2] görüp elimde olan şem'a ile üç def'a ol sirācdan iḳtibās murād idindüm. Üçinde daḫi ol sirāc naẓarumdan ġāyib oldı. Ol şem'-i cem'-i aṣḥāb-ı kerāmātuñ miş-kāt-ı irşādından bāña iḳtibās müyesser olmayup çerāġ-ı maḳāṣıdum anuñ **[T 397b]** nūr-ı ifāżesiyle uyanmayacaġını ve ol zāviyede müddet-i[3] iḳāme-tüm üç gün olup ziyāde olmayacaġını teferrüs idüp gördügüm vāḳı'ada bu ma'nāya īmā var idügini fehm eyledüm. Bu vāḳı'a tamām olup ḫ'ābdan bī-dār olduḳda şeyḫ ḥażretleriyle muṣāḥabet eyleyüp icāzet-i şerīfeleriyle revā-ne oldum. Bu eṣnāda Şeyḫ İlāhī'nüñ ṣavb-ı kerāmet-şevblerine **[P2 132a]** mektūb-ı berā'at-üslūb irsāl idüp mażmūnında maḳarr-ı muḳarrer ve müs-taḳarr-ı ḳadīminde ya'nī ḳaṣaba-i Simav'da ṣābit-ḳadem olup maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye naḥvine ḥareket itmekden terġīb ü terhīb eyledüm. Benüm bu mektūbum Şeyḫ İlāhī'nüñ müddet-i keṣīre anda iḳāmetine dā'ī oldı. Sālifü'ẕ-ẕikr Şeyḫ İlāhī ḥażretleri tedennüsāt-ı 'ālem-i eşbāḥdan 'arī vü berī olup ḥażīż-i rehebūtdan evc-i burc-ı raḥamūta ṣu'ūd-ı pür-sü'ūd eyledükde Emīr Buḫārī ḥażretlerinüñ āṣār-ı ḫilāfet ü eṭvār-ı velāyeti beyne'l-cumhūr meşhūr olup eṭrāf-ı vilāyetde şāyi' u ẕāyi' oldı. 'Āmme-i nās anuñ ḫıdmetine ṭālib ü rāġıb olup emācid ü ekābir menāṣıbını terk ider oldı. Ekābir-i ẕevi'l-me'āṣirüñ gerd-i ta'alluḳāt-ı cāh u celālden etek silküp şeyḫüñ dāmen-i irşādına teşebbüṣ idüp maḳṣūd-ı ḥaḳīḳīye ẓafer buldılar.

Mıṣra': تشبّث کرد اصحاب طلب با ذیل ارشادش[4]

1 Gözünü nadireleri görmeye ve kulağını nükteleri duymaya kapatmıştır. Dar ağızlı kafesin kapısını konuşan papağana lâl eylemiştir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 606.

2 ve benüm elümde bir şem' R, T | -P2

3 müddet-i R, P2 | -T

4 Ehl-i talep onun irşat eteğine sarıldılar.

Eḥibbāsı vü eviddāsı bī-nihāye olup şemʿ-i cemʿ-i irādetine zümre-i ṭullāb-ı bī-ḥisāb cemʿ olmaġın maḳām-ı maʿhūd ve mekān-ı mersūmda süknā içün ḥücerāt-ı keşīre ile bir mescid-i vālā binā idüp fuḳarā-yı sālikīnüñ maʿāşıyçün **[P2 132b]** bī-ḥisāb evḳāf vaḳf u ḥabs eyledi. Meclis-i şerīflerinde kendüleri heybet ü vaḳār ve temkīn ü iʿtibār-ile oturup felek-i ḳamerde māh-ı enveri ṣevābit-i lāmiʿatü'ṣ-sevāṭıʿ nice iḥāṭa iderse eḥibbāsı daḫi şeyḫüñ ḥavālī-i şeref-ḥālīsinde edeb üzre cülūs iderler-idi. **[R 308b]** Cümlenüñ **[T 398a]** ḫavāṭırına defʿaten vāḫideten müşrif olup cān göziyle muttaṣıl bunlaruñ cānibine nāẓır olur-idi. Aṣḥāb-ı ḫavāṭır ḫāṭıralarını lisān-ı ẓāhir-ile ʿarż itmeksizin şeyḫ ḥażretlerinüñ teveccüh-i müstevcibü't-tereffühi berekātında cevāblarını alurlar-idi. Ḫużżār-ı meclisüñ cümlesi mükāleme itmedin mücāb olurlar idi. Min baʿd meclis-i şerīf-i şeref-fezāsında kelimāt-ı dünyeviyye tekellüm olınmayup[1] dā'im ẕikr-i ḫafīye müdāvim olurlar-idi.

Şiʿr:[2] خوشا سرفرازان کوتاه دست
بزرگان خُرد بلندان پست

چو سوسن زبان آور امّا خموش
چو به خوش نفس لیك پشمینه پوش[3]

فرو خوانده حرف ازل تا ابد
قلم رانده بر حرف جان و خرد[4]

Ṭarīḳa-i muḳaddere-i muḳarrereleri ruḫṣatı terk ü ʿazīmet ile ʿamel ve senen-i **[P2 133a]** sünen-i Muḥammediyye'ye sülūk ve şerīʿat-ı şirʿat-i[5] Muṣṭafāviyye'ye ittibāʿ itmekdür. Rüsūm u ruḳūm-ı bidʿati ṣaḫīfe-i aʿmālden tırāş idüp ṭarḥ-ı sü'-i ʿameli maṭārih-i iʿmālden ṭarḥ eylemekdür. ʿAvā'iḳ-ı ḫālıḳ olan ʿalā'ıḳ-ı ḫalā'ıḳdan inḳıṭāʿ idüp terk-i ṣūret ve ʿuzlet ʿani'l-enām ve ḳıllet-i ekl ü ṭaʿām ve iḥyā-yı leyālī ve ṣavm-ı eyyām ʿādet-i muḳarreresiydi.

1 olınmayup R, P2 | -T
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Onlar ne güzel muradına erememiş başı yüce kimselerdir. Onlar küçük büyükler, alçak yücelerdir. Susen çiçeği gibi hoş sohbet ama sessizler, ayva gibi nefesleri güzel kokar fakat softan elbise giymiş dervişlerdir. Hâcû-yı Kirmânî, *Hamse-i Hâcû-yı Kirmânî (Hümây u Hümâyûn)*, haz. Saʿîd Niyâz-ı Kirmânî, Kirmân: İntişârât-ı Dânişgâh-ı Şehîd Bâhoner-i Kirmân, 1370, s. 266-267.
4 Ezel sözünü sonsuza kadar okumuş, can ve akıl kelimesinin üstüne bir kalem çekmiş.
5 şirʿat-i R, P2 | şerīʿat-i T

Şiʿr:[1] تابع شرع و تارك عالم
جالس چاربالش جبروت

صوم و احیاست عادتش زآن رو
کرد تسخیر ملکت ملکوت[2]

Merḥūm u maġfūrun leh ṭoḳuz yüz yigirmi iki senesinde vefāt idüp mescidinde defn olındı.[3] Mezār-ı raḥmet-medārı meẓānn-ı icābet-i edʿiye olan mevāżiʿden olmaġın anuñ şeref-i ziyāretiyle ḫalḳ-ı ʿālem teberrük ider ve merḥūmuñ maḳāmına ḳā'im olan Maḥmūd Çelebi ḥikāyet eyledi ki "Şeyḫ Emīr Buḫarī ḥażretleri vefāt eyledükde kendüm ġasl eyledüm. Ol zamānda bańa bir mertebe ḥicāb ü ḥayā istīlā eyledi ki ḥayā-yı eşk-i çeşm-i **[T 398b]** ʿāşıḳ gibi ḳan derleyüp ġarḳ-ı ʿaraḳ oldum. Eḥibbā-yı ṣādıḳadan yanumda bir kimesne benüm derümi **[P2 133b]** silüp bir kimesne daḫi meyyite ṣu ḳoyar-idi. Eṣnā-yı ġaslde üç kerre mübārek gözlerin açup ḥāl-i ḥayātında naẓar itdügi gibi bańa naẓar eyledi ve daḫi vücūd-ı şerīf ve beden-i laṭīfini laḥd-i pākine vaż' itdügimüzde hīç bir ferdüñ ṣunʿı vü ʿameli olmadın cānib-i ḳıbleye kendüleri müteveccih oldı. Bu ḥāleti cümle-i ḳurrā vü ḥāżırūñ ʿayne'l-yaḳīn ile müşāhede eylemegin ṣayḥa vü nevḥa idüp cemīʿan ṣalavāt getürdiler."

Teẕyīl: Meẕkūr-ı mebrūruñ ṭabʿ-ı kāmil-i deryā-bārından baḫr-ı medīd-i ḥaḳīḳatde mevzūn u āb-dār eşʿār ṣudūr eyledi. Bu maṭlaʿ anuñ kelimāt-ı ḳudsiyyesindendür: **[R 309a]**

Şiʿr:[4] هست تاج عارفان اندر جهان از چار ترك
ترك دنیا ترك عقبی ترك هستی ترك ترك[5]

Ḥażret-i Mevlānā-yı ḳudsiyyü'l-me'āṣirūñ;

دوش وقت صبحدم در چرخ پالان یافتم
در میان دانهٔ خشخاش سندان یافتم[6]

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Şer'-i Şerîf'e tâbi' ve dünyadan elini eteğini çekmiş, ceberût tahtında oturan. Âdeti oruç ve ibadet olduğu için melekût âlemini emrine râm etmiş.
3 defn olındı R, T | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Dünyada âriflerin tacı dört "terk"ten meydana gelir: Dünyayı terk, âhireti terk, varlığı terk, terki terk.
6 Dün sabah vakti, felekte bir palan buldum. Haşhaş taneleri arasında bir örs buldum. Bu beyit Hz. Pîr'in divanında yoktur. Ama Pîr'e ait olduğu düşünülerek bu beyte pek çok şerh yazılmıştır. Bk. Ali Temizel, *Mevlana Çevresindekiler, Mevlevilik ve Eserleriyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler*, Konya: S.Ü. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2009, s. 201.

Ġazelini tamām şerḥ idüp ışṭılāḥāt-ı meşāyiḫ üzre işārātını ve kināyāt ü nikātını ʿibārāt-ı berāʿat-āyāt ile tesrīḥ ü teşrīḥ eyledi. **[P2 134a]**

Şiʿr:[1] خیزد حقایق از نفس او گهی بیان
زآن سان که دانهٔ گهر از قطرهٔ مطر[2]

Ve daḫi sinn-i şerīfi yetmiş üçe bāliġ olduḳda yevm-i iṯneynde ḍaḥve vaktinde vefāt eyledi. Mervīdür ki āti'ẕ-ẕikr Şeyḫ Ḳāsım Çelebi, Emīr Buḫārī merḥūmuñ leyle-i vefātında olan ḫusūfı gördükde;

Hāy Emīr Buḫārī ḥażretleri vefāt eyledi

didi ve daḫi Müftī Aḥmed Paşa'nuñ oġlı Ḫıżr Beg Çelebi merḥūmuñ vefātına bu tārīḫi didi:

Şiʿr:[3] Müşkil imiş firḳati şeyḫüñ be-ġāyet āh şeyḫ
Ḳande gitdi hey[4] dirīġ ol maẓhar-ı Allāh şeyḫ

Bu firāḳ u ḥasrete bu derde vü bu ḥālete
Göñlüme didüm ki di tārīḫ didi vāh Şeyḫ 922

Raḥimehu'llāh.[5]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn-i Ṭavīl Raḥimehu'llāh

Aṣl-ı aṣīli Ḳasṭamonı vilāyetinde Baḳır Küresi dimekle meşhūr olan yirdendür. **[T 399a]** Muḳaddemā[6] muḳaddemāt-ı taḥṣīl-i ʿulūm ve mebādī-i tekmīl-i fünūna meşġūl olup intāc-ı netāyic-i ʿāliye ve te'līf-i meṭālib-i sāmiye itmekle **[P2 134b]** faẓl-ı ẓāhir-i bāhir ü nübl-i zāhir-i vāfir ṣāḥibi oldı.

Şiʿr: و شهرتُه من برج فضلٍ مکملٍ
لقد طلعَت مثلَ النجومِ الزواهرِ[7]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Yağmur damlasından inci tanesinin çıkması gibi bazen beyanından bazen nefesinden hakikatler zuhur eder.
3 Şiʿr R, P2 | Tārīḫ T
4 hey R, T | -P2
5 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
6 Muḳaddemā R, T | -P2
7 Şöhreti, olgunluğun fazilet burcunda olmasındandır. Nitekim parlak yıldızlar gibi doğdu.

Ṣıyt-ı mütevāfir ü şöhret-i müteṭā'ir-ile ol fāżıl-ı mütemehhir müştehir olup beyne'l- ʿulemāi'l-fuḫūl maḳbūl olmış-iken derūn-ı necābet-meknūnında ve sīne-i pür-sekīnesinde ṭarīḳa-i taṣavvufa meyl ü velā peydā eyledi. Ol ʿaṣruñ meşāyiḫ-i ʿiẓām ve mutaṣavvıfe-i kirāmını devr idüp hīç birisinüñ yanında teşeffī-i dil ḥāṣıl itmeyüp ancaḳ Şeyḫ İlāhī ḥażretlerinüñ ḫıdmetinde tesellīsin bulup anlar vefāt idinceye degin anuñ ḥużūrında ḳarār eyledi. Ṭarīḳa-i ṣūfiyyede ġāyet-i ġāyāt-ı ḳāṣıye ve nihāyet-i nihāyāt-ı nā'iyeye nā'il olup merātib-i taṣavvufda aḳṣā-yı kemālāt-ı felekiyye vü ḳuṣārā-yı melekāt-ı melekiyyeye vāṣıl u bāliġ oldı. Müddet-i ʿömrinde nās-ı nesnās-ı vesvāsdan inḳıṭāʿ u imtināʿ üzre olup aʿyān u eşḫāṣdan merdüm-i dīde gibi verā-yı perde-i iʿrāżda iḫticāb eyledi. **[R 309b]**

Şiʿr:[1] ز آشنایان آن قدر رنج و الم دیدم که نیست
میل آن اکنون که با خود نیز باشم آشنا

دل خراش و جان عنا بیند از ایشان گوییا
هست یك نصف از خراش دل دگر نصف از عنا[2]

[P2 135a] Ẓāhir-i ṭāhirinde āṣār-ı heybet ü celāl ḫayāl olınup ol kişiden egerçi ṣūretā baṭş u şiddet fehm olınur-idi. Ammā ṣoḥbet zamānında muṣāḥabet evānında luṭf u cemāl ve re'fet ü rıfḳ ve ḥilm ü mülāyemet görinür-idi.

Şiʿr:[3] آن کن که به رفق و دلنوازی
آزادان را غلام سازی[4]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet ider idi[5] ki zamān-ı ṣıbāda ve āvān-ı ṣıġarumda şeyḫ ḥażretlerinüñ dīdar-ı şeref-āṣārını seyr idüp cemāl-i bā-kemālini görmiş-idüm. **[T 399b]** Ol zamānda celāl-i ṣūretinden ʿarż-ı cemāl idüp bana bir yüzden görindi ki sāḥa-i bāḥa-i derūnum eştāt-ı esbāb-ı ḫavf ü ḫaşyetle

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Âşinalardan o kadar sıkıntı ve keder gördüm ki şimdi kendimle bile âşina olmaya hevesim yok. Onlardan dolayı gönül yaralı ve zahmete dûçâr olmuş. Sanki gönlün yarısı yara diğer yarısı zahmetten meydana gelmiş. Ali Şîr Nevâyî, *Dîvân-ı Emîr Nizâmüddîn Alî Şîr Nevâî (Fânî)*, haz. Rükneddîn Hümâyûnferruh, Tahrân: İntişârât-ı Kitâbhâne-i İbn-i Sînâ, 1342, s. 211.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Yumuşaklık ve gönül okşayıcılık ile hareket et ki özgürleri (bile) kendine köle yapabilesin. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Leylî vü Mecnûn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 420.
5 ider idi R | eyledi T, P2

māl-ā-māl oldı ve nüzhet-serāy-ı dil ü cānum ruʿb u bīm ü ḫaşyetle ṭoldı. Ol zamānda ol celāl ü ʿaẓamet ve saṭvet ü heybetden göñlümde temekkün eyleyen ḫavf ü ḫaşyet henüz daḫi göñlümde mütemekkindür.

Mıṣrāʿ: درونم پر از خوف و خشیت هنوز[1]

Ẕikr olınan fāżıl-ı merḥūm u maġfūrun leh[2] Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerine zamān-ı salṭanatında bir risāle irsāl idüp evvelinde ʿarş u kürsī aḥvālinden bir miḳdār nesne ẕikr eyledükden ṣoñra evāḫir-i risāleden esās-ı kelāmı bu nesaḳ **[P2 135b]** u reṣaf üzre tarṣīf eyledi ki baʿżı nevāḥīde ẓulm ü taʿaddī çoḳ olsa ol nevāḥīnüñ ṣuleḥāsı Resūl-i Ekrem (ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem) ḥażretlerini ʿālem-i vāḳıʿada maḥẓūn u maġmūm görüp dīdār-ı şerīf-i şeref-īṣārlarında āṣār-ı ġuṣṣa teferrüs iderler.

Şiʿr:[3] هر که داند که مؤمن آگاه
متفرّس بود به نور الله

خواند از لوح‌های چهره عیان
هر چه باشد نهان ز خلق جهان[4]

Bu diyāruñ ṣuleḥāsıyla ben daḫi Ḥażret-i Risālet-menziletüñ mihr-i cemāl-i bā-kemālinde āṣār-ı küsūf-ı hüzn ü melāl ve māh-sīmā-yı necābet-īmāsında ḫusūf-ı ġumūm u kelāl müşāhede idüp ẓalām-ı ẓulm ü bidʿat-den tīre-dil olduḳlarını bildügimüzde eṭrāf ü eknāfı tefaḥḥuṣ idüp "Baḳır Küresi'nde bī-ḥisāb ẓulm ü bidʿat buldum." diyüp ol ẓulmı pādişāh ḥażretlerine tafṣīlen iʿlām eyledi.

Şiʿr:[5] بیا تا ز بیداد شوییم دست
که بی‌داد نتوان ز بیداد رَست[6]

---

1 Şimdi içim korku ve dehşetle dolu.
2 maġfūrun leh R, P2 | maġfūr T
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Uyanık gönüllü müminin Allah'ın nuru ile baktığını bilen kişi, dünya halklarından her ne gizli ise yüzdeki sayfalardan açıkça okur. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 200.
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
6 Gel de zulümden vazgeçelim. Çünkü zulüm ile adaletsizlikten kurtulamayız. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Şeref-nâme*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 689.

سکندر به انصاف نام آور است
وگرنه ز ما هر یك اسکندر است[1]

[T 400a] تو را ایزد از بهر عدل آفرید
ستم ناید از شاه عادل پدید[2]

[R 310a] Pādişāh ḥażretleri Bakır Küresi ẓulmüñ maʿdeni olup nuḥās-ı fitne vü fesād, eṭrāf-ı ʿāleme ol diyārdan baḫş olduġına **[P2 136a]** ve ʿayn-ı ʿāleme miss-i nuḥūset ondan yayılduġına şuʿūr u ʿuṣūr ḥāṣıl eyledükde deyācīr-i ẓulmı nūr-ı ʿayn-ı ʿadāletle defʿ ü refʿ eyledi.

Şiʿr:[3] به نور عدل اطراف جهان را کرده نورانی
بلی از عدل روشن گردد آیین جهانبانی[4]

ʿUlemā-yı ẓāhirden baʿżı kimse ḥikāyet eyledi ki "Şeyḫ ḥażretlerinüñ ḫıdmet-i vālā-rütbetine varup ben bu ṭarīḳı terk itmek isterin didügümde "Ḳanġı[5] ṭarīḳı terk itmek[6] istersin?" diyü istifsār eyledi. Ben daḫi "Ṭarīḳ-ı ʿilmi terk itmek isterin." didügümde bana ḫiṭāb-ı bā-ʿitāb eyleyüp "Bundan aḥsen bir ṭarīḳ bulduñ mı ki anı terk idersin? Ṭarīḳ-ı ʿilm bir ṭarīḳdür ki aña taṭarruḳ eyleyen ser-menzil-i maḳāṣıd-ı dīniyye vü dünyeviyyeye vāṣıl olmaḳ muḳarrerdür. Anı terk eylemek cādde-i ḥaḳdan ʿudūldur." didi.

Şiʿr:[7] تاج سر جمله عمل‌هاست علم
قفل گشای همه درهاست علم

از طلب علم کمر چُست کن
دست ز اشعار دگر سُست کن[8]

---

1 İskender, adalet ile meşhur oldu. Yoksa herbirimiz İskender olurduk. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Şeref-nâme*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 797.

2 Allah seni adalet için yarattı. Adaletli padişahtan zulüm sudûr etmez. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*İkbâl-nâme*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 935.

3 Şiʿr R, P2 | Ferd T

4 Adalet nuru ile bütün dünyayı aydınlatmış, evet (zaten) adalet ile padişahlık töresi aydınlanır. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 25.

5 Ḳanġı R, P2 | Ḳankı T

6 itmek R, T | -P2

7 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

8 Tüm amellerin baştacı ilimdir. Tüm kapıları açan anahtar ilimdir. İlim talebiyle harekete geç. Başkalarının şiirlerinden el çek! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 548.

Bu ḥaḳīr, mebhūt u lāl olup sükūta varduġumdan ṣoñra şeyḫ ḥażretleri "Zümre-i ḳużātdan Germiyānlu Sinān Çelebi dirler bir ḳāḍī vardur, anı sizden bilür kimse var mıdur?" diyü buyurdılar. Ḥużżār-ı meclisden baʿżı kimesneler "Biz bilürüz. Bir ehl-i ʿilm **[P2 136b]** ḳāḍī kimesnedür. Menāṣıb-ı ʿāliye vü merātib-i sāmiye taṣarruf idüp gerden-i ẓāhiri ḥilye-i celiyye-i cāh u celālle muḥallādur.

Şiʿr:[1] با تو بس از علم چه گویم سخُن
علم چو آید به تو گوید چه کُن[2]

Ẓāhir-i ḥālde emr-i ḳażāda tescīl-i veṣā'iḳ-ı maʿdilet ü tenfīẕ-i ṣukūk-ı ʿadālet itdügiyçün menşūr-ı ḳażāsında[3] "قاض في الجنة" maẕmūn-ı meymūnı **[T 400b]** mezbūr u meẕkūr ve yarlıġ-ı ḥükm ü ḥükūmetinde[4] ﴿إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾[5] mefhūmı mesfūr u mesṭūrdur. Biz anuñ ẓāhirde bu mertebe ḥüsn-i ḥālini bilürüz. Ġayrı aḥvālini bilmezüz." didiler. Şeyḫ ḥażretleri buyurdılar ki "Ol Sinān Çelebi ṭarīḳa-i taṣavvufı ikmāl idüp müntehā-yı ẕerā-yı kerāmāt-ı ʿaliyyeye ṣuʿūd eylemiş bir kimesnedür. Ẓāhir-i aḥkām-ı İlāhiyyeyi sünnet-i seniyye-i şerʿiyye-i merʿiyye üzre tenfīẕ idüp riyāset-i ṣuveriyyeyle pīrāste olduġı gibi bāṭınen şāhid-i nefsini taʿdīl ü tezkiye idüp saʿādet-i maʿneviyyeyle daḥi ārāstedür. Ol ḫulaṣa-i erbāb-ı maʿḳūl ü meşrūʿ, uṣūl ü fürūʿ-i ʿulūm-ı[6] ẓāhireyi muḥīṭ ü ḥāvī olduḳdan ġayrı ẕāt-ı müsteṣfāsı bedāyiʿ-i revāyiʿ-i ṭarīḳat u yenābīʿ-ı ḥaḳīḳati cāmiʿdür. **[R 310b] [P2 137a]**

Şiʿr-i ʿArabī:[7] لقد فاق في الدنيا على كل فاضل
بتكثير إجلالٍ وفرط المناقب

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 O halde sana ilim hakkında daha ne diyeyim? İlim sana gelince o ne yapacağını söyler. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 548.
3 "(Adaletle hükmeden) kadı cennettedir." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 3, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 221.
4 ḥükūmetinde R, P2 | ḥükūmetde T
5 "… Allah âdil olanları sever." Mâide (5), 42, Hucurât (49), 9, Mümtehine (60), 8.
6 ʿulūm-ı R, T | -P2
7 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T

وهذا بتاج المكرمات متوَّجٌ
وهذا عرّى عن لباس المعايب[1]

Belki ẓāhirde olan ḥālinden bāṭında olan ḥüsn-i ḥāli çoḳdur. Ammā sizden anuñ bu ḥālini bilür kimesne yoḳdur." didi. Bu kelāmuñ ʿaḳabinde bu ḳāʿideyi beyān eyledi ki zümre-i ṭullābdan himmet-i ʿāliyesi ve ʿazīmet-i ṣārimesi olan ṭālib-i mümāris gerek ḳāḍī ve gerek müderris kimesnenüñ şuʿūrı olmadın ṭarīḳa-i taṣavvufı itmām ü ikmāl eyleyüp ġāyet-i baḳıyyet ü nihāyet-i ümniyyetine vāṣıl olur. Menāṣıb-ı dünyeviyye-i deniyye anuñ meslek-i haḳḳa sülūk itmesine rāh-zen olmayup celā'il-i menāzil-i ḳuṣvāya vuṣūline ḥācib ü ḥāciz olmaz. Fe-ammā teḳāʿüd-i ʿazā'im-i ʿaẓā'im ü kebvet-i ḥazā'im-i kerā'im ile mevṣūf olan kimesne tesvīfāt-ı nefsāniyyeye aldanup nefsinüñ ṭarīḳ-ı ʿilmi terk eyle didügi tesvīlāta tābiʿ olur ḳalur.[2] Bu mābeynde ol kişi ne ṭarīḳ-ı ʿilmi terk idebilür ve ne ṭarīḳat-i ḥaḳīḳate dāḫil olur." **[T 401a]**

Şiʿr: إذا قعد الرجال عن المساعي
فما فضلُ الرجال على الغواني[3]

Şeyḫ ḥażretlerinüñ **[P2 137b]** cümle-i aḥvāl-i şeref-āmālindendür ki maḥmiyye-i Burūsa'da Şeyḫ Tācüddīn Efendi'nüñ ḳabr-i şerīfi yanında bir haṣīr bıraġup vefātından ḳırḳ gün muḳaddem her gün ṣabāḥ namāzı zamānında[4] gelüp ol ḥaṣīrüñ üstinde *Sūre-i Yāsīn* tilāvet eyledi. Rūz-ı mevʿūd u maʿhūd irişüp ḳırḳ gün tamām olduḳda vefāt idüp ol ḥaṣīruñ vażʿ olınduġı yirde defn olındı. Raḥimehu'llāh.[5]

ʿĀrif Bi'llāh ʿĀbid Çelebi Raḥimehu'llāhu Teʿālā[6]

Ol ʿābid-i ṣalāḥ-şiʿār-ı evliyāu'llāhdan ʿārif-i büzürgvār u kāmil-i ḫudāvendigār yaʿnī Monlā Ḫünkār ḥażretlerinüñ nesl-i pākindendür. Evā'il-i aʿmārında ḳāḍī olup meṭāmiʿ-i ḥissiyye-i menāṣıb-ı dünyeviyyeye firīfteyken terk-i cāh-ı ʿizzet-destgāh eyleyüp meslek-i taṣavvufa sülūk eylemek istedi.

1 Güzel ahlakta ve ululukta dünyadaki bütün fâzılları geçmiştir. Cömertlik tacı ile taçlanmış ve bütün ayıplardan uzaktır.
2 ḳalur R, P2 | -T
3 Erkek çalışmaktan geri kalınca, erkeğin kadına karşı üstünlüğü nedir?
4 namāzı zamānında R, P2 | namāzında T
5 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
6 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R, P2 | Raḥimehu'llāh T

Bu ḫuṣūṣı kendünüñ ḫātūnıyla müşāveret idüp merām-ı dil-i müstehāmını ʿurża-i ʿarṣa-i ʿarż eyledükde ol ḫātūnı sükūt idüp dürc-i dehānını açmadı. Meẕkūrenüñ sükūtından ʿadem-i rıżā fehm idüp emr-i terki anuñ ġayr-ı marżīsi ẓann eyledi. Lākin ol ḫātūn ekābir ü emācidden birinüñ **[P2 138a]** ḳızı olup nihādında vüfūr-ı idrāk u mezīd-i ʿaḳl-ı pāk nihāde olmaġın erinüñ didügi maʿnāyı göñlinde telaḳḳī bi'l-ḳabūl eyledi. Bu müşāverenüñ ertesi ʿĀbid Çelebi gördi ki ḫātūnı şiyāb-ı zīnet-şiʿārını iḫrāc idüp dervīşāne pelās-ı **[R 311a]** libās geyüp taġyīr-i üslūb eyledi. Diş̱ār-ı ḳalb-i pākinde olan terk ü fenāyı şiʿārında geydügi pelāsla iş̱ʿār idüp bāṭında olanını iẓhār eyledi.

Meş̱nevī:

خواجهٔ مُنعِم کند اطلس لباس
عالم آگاه درون با پلاس

فخر به دیبای منقّش مکن
ز آدمیان نقش برون خوش مکن[1]

[T 401b] ʿĀbid Çelebi kendünüñ ḫātūnından mā-fi'ż-żamīrini[2] istikş̱āf idüp ṭarīḳ-ı taṣavvufa "Sizüñ daḫi meylüñüz mi vardur?" didükde "Benüm ol ṭarīḳa meyl ü raġbetüm senden artuḳdur. Bende taṣavvufa maḥabbet artuḳdan artuḳdur." diyü cevāb virdi. ʿĀbid Çelebi bu sebeble[3] terk-i cāh idüp Şeyḫ İlāhī'nüñ ḫıdmetine vāṣıl ve aḳṣā-yı merātib-i taṣavvufa nā'il oldı. Maḫrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de kendünüñ evi ḳurbında bir mescid binā idüp fuḳarāyiçün birḳaç ḫücerāt peydā eyledi. **[P2 138b]** Āḫir-i ʿömrine degin ṣalāḥ-ı ḥāl üzre ʿilm ü ʿibādete müdāvemet ü mülāzemet eyledi. Ṣoñra vefāt idüp ṭā'ir-i rūḥ-ı pür-fütūḥı dārü'n-naʿīm-i rıḍvāna revāne olduḳda kendünüñ mescidinde defn olındı. [4]"بانی خیرات باش و اهل خیر"[5] Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[6]

1 Zengin tüccar atlastan elbise yapar. Gönlü uyanık âlim ise paçavralar içinde. Nakışlı kumaşla övünme, insanları da dış görünüşlerine bakarak yargılama.
2 mā-fi'ż-żamīrini R, P2 | mā-fi'ż-żamīri T
3 sebeble R, P2 | -T
4 "بانی خیرات باش و اهل خیر" T | -R, -P2
5 Hayır ehli ve hayrat bânîsi ol!
6 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh R | Raḥmetu'llāh T, Raḥimehu'llāh P2

ʿArif Bi'llāh Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī Raḥmetu'llāh[1]

Ol fāżıl-ı kāmil-i feżā'il-kāfil ü şemā'il-ḥāfil kendünüñ ẕāt-ı ḥamīde-ṣıfāt u pesendīde-simātında olan celā'il-i feżā'il ile zamānesinüñ aʿlām-ı ʿulemāsından idi. Lākin muvāfaḳat-ı mürāfaḳat-ı tevfīḳ-ı Rabbānī'yle[2] ṭā'ife-i ḫā'ife-i ṣūfiyyeye maḥabbet idüp ol[3] zümrenüñ meşāhīr-i cemāhīrinden cemʿ-i keṯīr-ile muṣāḥabet eyledükden ṣoñra cenāb-ı irşād-penāhī-i kerāmet-destgāhī yaʿnī Şeyḫ İlāhī ḥażretleri maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Zeyrek Cāmiʿi'nde sākin iken anuñ ḫıdmetinde oldı. Sālifü'ẕ-ẕikr Şeyḫ Luṭfī ḥikāyet eyledi ki "Şeyḫ İlāhī'nüñ hāy u hūy-ı kerāmet ve āvāze-i velāyeti eṭrāf ü eknāf-ı vilāyetde meşhūr u meẕkūr olup kāḫ-ı ferāḫ-ı ṣımāḫuma bu ṣadā vāṣıl olduḳda mıḳnāṭīs-i maḥabbet-i İlāhiyye ile ḳalbüm şeyḫe münceẕib oldı. Bir gün pīrāye-i **[P2 139a]** lāzıme-i ʿulemā olan cübbe vü destārum ile öyle namāzı zamānında Zeyrek Cāmiʿine varup bir gūşede oturmışken **[T 402a]** ḫāṭıra bu ḫāṭıra lā'iḥ oldı ki "Şeyḫüñ velāyetde vü kerāmetde[4] ḳudret ü ḳuvvetini bilmek içün ol merd-i kāmili bu gün imtiḥān eyleyeyin." diyü ṣamīm-i ḳalbden müteveccih oldum. Eṣnā-yı teveccühümde cānib-i ḳıbleden ṣāḥibinüñ şaḫṣı görinmez bir el beni üç defʿa çeküp her birinde **[R 311b]** bir ṣaff ileri iletüp ṭurduġum yirden üçünci ṣaffa aldı gitdi. Baʿde zamānin namāza iḳāmet olınup şeyḫ ḥażretleri nüzhet-serāy-ı ḫalvetinden çıḳup iḳāmet-i ṣalāt eyledükden ṣoñra mübārek elini öpmek-içün ilerü varduġumda gördüm ki beni ilerü çeken el şeyḫüñ elidür. Bu vażʿdan şeyḫüñ velāyetde eli olup kerāmet bābında yed-i ṭūlāsı var idügini teferrüs eyledüm. ʿĀlem-i[5] maʿnāda benüm ile eli olup bańa sāʿid-i saʿādet el virdügini ve ṭurduġum yirden birḳaç ṣaff ilerü çekdüginden beni ilerü götürecegine işāret ḳılduġını fehm eyledüm. Fi'l-ḥāl kendü taḳṣīrüme iʿtirāf eyleyüp şeyḫüñ mübārek elini ʿalā vechi't-taʿẓīm telṣīm eyledüm. Şeyḫ ḥażretleri **[P2 139b]** bańa ʿitāb-āmīz ḫiṭāb idüp "Bizi bir kerre imtiḥān kifāyet itmez mi idi? Böyle üç mertebe imtiḥān ne lāzım idi?" diyicek kemāl-i mertebe ve mertebe-i kemālde

1 ʿArif Bi'llāh Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī Raḥimehu'llāh T, ʿArif Bi'llāh Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī Raḥimehu'llāh P2
2 Rabbānī'yle R, P2 | Rabbāniyye ile T
3 ol R, T | -P2
4 velāyetde vü kerāmetde R, P2 | velāyetinde vü kerāmetinde T
5 teferrüs eyledüm. ʿĀlem-i R, T | -P2

utanup ġāyet maḥcūb olduġumdan eṣnāf-ı ālāf-ı maʿẕeret eyledükden ṣoñra kendümi ḫıdmet-i şerīflerine ḳabūl eylemek iltimās eyledüm daḫi muḥkem ibrām eyledüm. Şeyḫ ḥażretleri "Bize ḫıdmet eylemek emr-i ʿasīrdür. Sen añа ṭāḳat getüremezsin." didükden ṣoñra [1]"الإبرام يحصّل المرام" maġzāsınca[2] ibrām-ı ḥuṣūl-i merām ve itmām-ı mehāmm-ı ilzām itmegin ibrāmımuz sebebiyle mültemesimüzi ḳabūl itmege tevcīh-i ḫāṭır idüp "Seni evvelā tecribe eyleyeyin. Eger işbu ṭā'ife-i ṣūfiyye-y-içün tehyi'e olınan destileri destüñe alup ṣu getürmege ḳādir olursañ seni ḳabūl eyleyeyin." didi. **[T 402b]**

Mıṣrāʿ:[3] از دوست يك اشارت و ز ما به سر دويدن[4]

Ben daḫi envāʿ-ı şevḳ u zevḳle şiyābumı arḳamdan çıḳarup ol destiler ile maḥall-i me'mūre bī-pervā vü bī-muḥābā ṣu getirdüm. Şeyḫ ḥażretleri benüm ṣamīm-i ḳalbden bu ḳulpa yapışup ṣıdḳ u ḫulūṣla cārūb gibi miyān-beste olduġumı **[P2 140a]** bildükde beni ḳabūl idüp yed-i te'yīd-i İlāhī ile temşiyet-i terbiyet eyledi. Şeyḫüñ himem-i vālā-şiyemi muḳteżāsınca merātib-i ʿaliyye ve meṭālib-i behiyyeye vāṣıl olup ol bedreḳa-i rāh-ı hidāyetüñ delāletiyle ṭarīḳ-ı ḥaḳḳuñ müntehāsına nā'il oldum."

Mūmā ileyh ʿābid ü zāhid, müteverriʿ u müteşerriʿ ʿilm ü ʿibādete meşġūl, maḳbūl kimesneydi. Maḥmiyye-i Üsküb ṭaġlarından bir ṭaġda sākin olup bir gūşede bir ṣavmaʿa peydā eyledi. Ol ṣavmaʿanuñ ḥavālīsinde gezen kefere çobānlarınuñ ekṣeri şeyḫüñ riyāżetini ve rūz u şeb zühd ü ʿibādetini seyr idicek müselmān olup şeref-i İslām'la müşerref oldılar. Bu ḥālet üzre anda vefāt idüp [5]﴿فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾ maḳāmına vāṣıl oldı.

Mıṣrāʿ:[6] باب غفران را به رويش باز كن[7]

Ḳabr-i şerīfi Üsküb'dedür. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. [8] **[R 312a]**

---

1 Israr ile murad hâsıl olur.
2 maġzāsınca R, P2 | feḥvāsınca T
3 Mıṣrāʿ T | -R, -P2
4 Dosttan bir işaret, bizden canla başla koşmak… Hümâm-ı Tebrîzî, *Dîvân-ı Hümâm-ı Tebrîzî*, haz. Reşîd Ayvazî, Tebriz: İntişârât-ı Mü'essese-i Târîh u Ferheng-i Îrân, 1351, s. 136.
5 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda hak meclisindedirler." Kamer (54), 55.
6 Mıṣrāʿ T | -R, -P2
7 (Yâ İlâhî) yüzüne mağfiret kapısını aç!
8 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T | -R, -P2

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Bedrüddīn Raḥmetu'llāh[1] **[Bedrüddīn Baba]**

Bedrüddīn Baba dimekle meşhūrdur. Faḫr-ı aḳṭāb-ı ẕuḫr-ı ulü'l-elbāb maẓhar-ı feyż-i nā-mütenāhī Şeyḫ İlāhī ḥażretlerinüñ aṣḥābındandur. Meẕkūr-ı mebrūr şeyḫ ḥażretleri vefāt eyleyicek[2] merḥūm-ı merḳūm Bedrüddīn Baba maḥrūsa-i Edirne'de **[P2 140b]** tavaṭṭun idüp ḫalḳdan inḳıṭāʿ u ʿuzlet ve kendü evine mülāzemet üzre oldı.

Rübāʿī:[3]
تا ترك عوايق و علايق نكنى
قطع نظر از كلّ خلايق نكنى
در قبلهٔ توحيد ز روى اخلاص
يك سجدهٔ شايستهٔ لايق نكنى[4]

Ol mihr-i sipihr-i ṭarīḳat u bedr-i semā-yı ḥaḳīḳat zümre-i enāmı irşād ü isʿād idüp daʿavāt-ı müsteṭābesi müstecābe olmaġla aṣḥāb-ı istimdād u erbāb-ı istirşād anuñ fütūḥat-i müstevcibü'l-berekātından **[T 403a]** müntefiʿ u mütemettiʿ oldı. Raḍıya'llāhu ʿanh ve erżāhu ve caʿale'l-cennete meṣvāhu. Raḥimehu'llāh.[5]

[Derkenār:][6] Mevlānā ʿArab-zāde merḥūmuñ ḫaṭṭından menḳūldür ki Bedrüddīn Baba ḥacc niyyetine gidüp Şām'a varduḳda yanınca olanlaruñ birisine "Bedenümi arāżī-i muḳaddesede ḳomaḳ isterin." diyüp vefātına birḳaç gün muḳaddem işāret eyledi. Ḥālā ol diyār-ı ḳuds-āṣārda medfūndur. Ġālibā bu Bedrüddīn Baba Edirne'de yatan Bedrüddīn Baba'nuñ ġayrıdur.

1 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Bedrüddīn Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Bedrüddīn Baba Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Bedrüddīn Raḥimehu'llāh P2
2 eyleyicek R, T | idicek P2
3 Rübāʿī R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Birtakım ilgi ve bağlardan kurtulmadıkça ve insanlarla olan rabıtanı kesmedikçe ihlas ile tevhid kıblesinde gereğince tek bir secde (bile) edemezsin. Molla Câmî, *Dîvân-ı Kâmil-i Câmî*, haz. Hâşim Razî, Tahrân: Çâp-ı Pîrûz, 1356, s. 837.
5 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
6 [Derkenār:] R | -T, -P2

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe Raḥmetu'llāh[1]

Ṭā'ife-i Cüneydiyye'den iken Şeyḫ Abdāl ʿAlāüddīn'e iktidā eyledi. Bu ṭarīḳla ṭarīḳa-i Ḫalvetiyye'ye intimā eyledi. Emr-i mücāhedede beẕl-i cehd idüp tevfiye-i taṣfiye ile ġāyet-i mütemennā ve nihāyet-i mürtecāsına vāṣıl olduḳdan ṣoñra Şeyḫ ʿAlāüdddīn Abdāl'un şürefā-yı ḫulefāsından Ḫalvetī Şeyḫ Sinān'un ḫıdmet-i sāmī-menziletine ittiṣāl idüp silsilede aña intisābla şöhret buldı. Maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir zāviye-i refīʿa-i **[P2 141a]** menīʿa-i İrem-bünyād ābād idüp ol zāviyede mürīdlerinüñ terbiyetine iştiġāl eyledi. Cenāb-ı maʿālī-niṣābı ṣāḥib-i ceẕbe vü ḥāl olup ṣalāḥ u zühd ve veraʿ u takvāsı ġāyetde vü nihāyetde idi. Baʿżı ṣiḳāt-ı aḫzāb ve nuḳāt-ı aḫbābı ḥikāyet eyledi ki "Bir zamānla sanʿat-ı iksīre mübtelā olup anuñ sebebiyle kendü mālumı āteş-i itlāf ü ihlākde iḫrāḳ eyledükden[2] ġayrı yüz biñ miḳdārı aḳçe deyn idindüm. Ol kīmyā-yı saʿādet ve cevher-i iksīr-i hidāyet benüm pūte-i felāketde çekdügüm sūz u güdāza mütefaṭṭın olup tafṣīl-i ḥāli benden ḫaber alduġında ʿİksīr emr-i ʿasīrdür. Ṣanʿatla ḥāṣıl olmaz. Cevher-i fütūḥat-ı İlāhiyyeye maẓhar olmayan üstād-ı naḳḳād aña ẓafer bulmaz. İşte iksīr böyle olur.' diyü yerden bir ḳabża ḫāk alup bir miḳdār zamān keffinde ṭutduḳdan ṣoñra yere urdı. Ol maḳūle Mālik-i Dīnār-ḫaṣlet büzürgvārlaruñ işi altun olup her ṭutduġı nesne cevher olmaġın fi'l-ḥāl ol ḫāk-i pāk anuñ elinde zer-i ḫāliṣ olup cevher-i himmetiyle altun oldı. **[R 312b] [T 403b]**

Beyt:[3] چون ز اکسیر رو نماید اثر
مس اگر کوه‌هاست گردد زر

[P2 141b] گشته ز اکسیر زر ناب آن مس
گرچه مس می‌نماید اندر حِس[4]

Ben daḫi ol altunı kuyumcılara iletüp raġebāt-ı keşīreden ṣoñra aġır bahāyla fürūḫt eyledüm. Ḥāṣıl olan şemeniyle cümle düyūnumı edā idüp kendümi

1 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi ʿAleyh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2

2 iḫrāk eyledükden R, T | -P2

3 Beyt R, P2 | Meṣnevī T

4 İksir işe yarayınca bakır dağlar kadar olsa bile altın olur. O bakır, iksir ile saf altın olmuş; her ne kadar his itibariyle bakır olsa da. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 212.

bu ṭarīḳla deynden taḫlīṣ eyledüm." didi. Şeyḫ ʿAlāüddīn-i ʿālī-menḳabetüñ bunuñ gibi menāḳıb u meḥāmidi bī-ḥadd ü pāyāndur. Anuñ tafṣīli mūriṣ-i taṭvīl olup bu muḫtaṣar-ı muʿteber añа taḥammül itmedügiyçün bu miḳdār ile iktifā olındı. Nevvera'llāhu teʿālā merḳadehu.[1]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Seydī Ḫalīfe Raḥmetu'llāh[2]

Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ḳullarından idi. Ol fāżıl-ı mebrūra ceẕbe-i İlāhiyye yetişüp ṭīnet-i bā-ṭībetinde merkūz olan āṣār-ı envār-ı saʿādet-i ezeliyye ẓuhūr itmegin Mevlānā Şeyḫ Mesʿūd'uñ ḫıdmetine ittiṣāl eyledi. Mūmā ileyhüñ berekāt-ı ḥüsn-i terbiyet ü āṣār-ı temşiyet-i taḳviyetiyle müntehā-yı mütemennā ve intihā-yı ümniyyāt-ı ḳuṣvāsına nā'il oldı.

Li-münşī'ihi:[3] به خدمت تو رسیدم به مطلب عالی
به همّت تو رسیدم به مقصد اعلی[4]

Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir zāviye binā idüp vefāt idinceye degin aḥibbāsını anda terbiyet eyledi. Ol **[P2 142a]** güzīde-i aḥbāruñ vecd ü ḥāli çeşm-i müşāhede ile müşāhed ve ʿayn-ı muʿāyene ile muʿāyen olmaġın her kişi taḥṣīl-i ḥüsn-i ḥāl içün añа iḳbāl idüp meclis-i saʿādet-celīsinde ḫalḳ izdiḥām eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[5] ولا عدمَ القصَّادُ بابَك إنّه
لنجح الرجا بابٌ صحيحٌ مجرَّبُ[6]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[7]

1 Nevvera'llāhu teʿālā merḳadehu. T | -R, -P2
2 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Seydī Ḫalīfe Raḥmetu'llāh R, P2 | Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe Raḥimehu'llāh T
3 Limünşihi R, P2 | Ferd T
4 Senin hizmetinle yüce maksada ulaştım. Senin himmetinle yüksek hedefe eriştim.
5 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
6 Kapınıza gelenler için yok diye bir şey yoktur. Çünkü bu kapı, ümitlerin gerçekleşmesinde denenmiş, doğru bir kapıdır. İbn Nübâte el-Mısrî, *Dîvânu İbni Nübâte el-Mısrî*, haz. Muhammed el-Kalkîlî, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-ʿArabî, ts., s. 61.
7 Raḥimehu'llāhu teʿālā P2 | -R, -T

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Sevindik Raḥimehu'llāh[1] [Ḳoġacı Dede]

Ḳoġacı Dede dimekle maʿrūfdur. Ceẕebāt-ı ʿaẓīme vü ḥālāt-ı cesīme ve aḥvāl-i seniyye-i semiyye vü kerāmāt-ı ʿaliyye-i celiyye ṣāḥibi bir kimesneydi. Ḥikāyet olınur ki **[T 404a]** mevla'l-mevālī müvella'l-maʿālī Mevlānā Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn ḥażretleri müftī iken anuñ meclis-i şerīf-i şeref-güsterinde maẓhar-ı ṣıdḳ u rāstī maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīsı Mevlānā Kirmastī ile Ḳoġacı Dede cemʿ olup muṣāḥabete şürūʿ eylediler. Eṣnāyı muṣāḥabetde Mevlānā Kirmastī[2] rişte-i kelāma tāb virüp "Mutaṣavvıfe-i zamāne ve müte'ellihe-i āvāne şerʿ-i şerīf-i Muḥammedī ve ṭarīḳ-ı münīf-i Muṣṭafāvī'ye muḫālif vażʿ idüp ẕikru'llāhda raḳṣ iderler." diyü şekvā eyleyicek Mevlānā Efḍal-zāde "Ol ṭā'ifenüñ re'īsi bunlardur. Eger bunları **[P2 142b]** ıṣlāḥ u menʿ iderseñüz ġayrıları daḫı bī-tekellüf ıṣlāḥ idersüñüz." diyüp Ḳoġacı Dede'yi irā'et eyledi. ʿAḳīb-i meclisde Mevlānā Kirmastī, Şeyḫ Ḳoġacı Dede'yi **[R 313a]** cümleten mürīdleriyle saʿādet-ḫānesine iletüp ẕiyāfet eyledi.

Meṣnevī:

مهیّا کرده خوان‌های ملوّن
به نعمت‌های گوناگون مزیّن[3]

برای بذل نعمت کرد تزیین
طبق‌های زر و فغفوریٔ چین[4]

Ādāb-ı ḳadīme-i ḳavīme üzre ṭaʿāmdan ferāġat olınup Mevlānā Kirmastī'nün ṭalebiyle vaḳār u sükūn üzre ẕikru'llāha bed' ü şürūʿ eylediler. Eṣnā-yı ẕikrde şeyḫ ḥażretleri Mevlānā Kirmastī'nüñ ḳulaġına şayḥa-i ʿaẓīme ile bir ṣayḥa eyledi ki bī-iḫtiyār ü bī-ārām maḳāmından ḳıyām idüp ʿimāmesi başından ve ridāsı dūşından yire düşdi.

Beyt:[5]

چو آواز آن مرد در گوش شد
همین هوش او رفت و مدهوش شد[6]

1 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Sevindik Raḥimehu'llāh R | Şeyḫ Sevindik eş-Şehīr bi-Ḳoġacı Dede Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Sevindik Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2

2 ile Ḳoġacı Dede cemʿ olup muṣāḥabete şürūʿ eylediler. Eṣnā-yı muṣāḥabetde Mevlānā Kirmastī R, T | -P2

3 Çeşit çeşit nimetlerle süslü, rengârenk sofralar hazırladı. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Yûsuf u Züleyhâ*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 105.

4 Nimetleri saçmak için (sofrayı) altın tabaklar ve çin kâseleri ile tezyin etti.

5 Beyt R, P2 | Ferd T

6 O erin sesini işitince aklı başından gitti ve dehşete düştü.

Neşr:[1] Ol merd-i kāmil-i mehīb yaʿnī Ḳoġacı Dede Efendi ṣūr-ı İsrāfīl gibi ol ṣayḥa-i ʿaẓīmeyle Mevlānā Kirmastī'nüñ başına ḳıyāmetler ḳoparup binā-yı ʿaḳl u hūşını münhedim ve esās-ı ṣabr u ḳarārını münʿadim ḳıldı. Ol gice Mevlānā Kirmastī ṣülüṯ-i leyl geçince mużṭaribü'l-ḥāl ve müşevvişü'l-bāl **[T 404b] [P2 143a]** olduḳdan ṣoñra ıżṭırābı u inḳılābı sākin olup āteş-i şevḳ u ḥarāreti teheyyüc ve bihār-ı teyyār-ı cūş u ḫurūşı temevvücden fāriġ olduḳda Şeyḫ Efendi mevlānā-yı mesfūra ḥiṭāben "Ṭā'ife-i ṣūfiyyeye vecd ü ḥāl istīlā idüp bī-iḫtiyār şevḳ u semāʿ eyledüklerine caḥd u inkār ider-iken niçün bu münkir nesneye mübāşir olup böyle mużṭarib oldıñuz." diyü tevbīḫan kelimāt eyledi.

Şiʿr:[2] انکار مکن به حالت صوفیٔ صاف
بر حالت صوفیان مزن لاف و گذاف

ایشان همه واصل خدایند بی‌لاف
بر دولتشان جحد نباشد انصاف[3]

Mevlānā-yı vālā-rütbet inkārdan rücūʿ u inābet eyleyüp "Artuḳ daḫi inkār itmeyeyin." diyü ʿahd ü vaʿd eyledi. Sālifü'ẕ-ẕikr Ḳoġacı Dede maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de vefāt idüp anda defn olındı. Kendünüñ mezārı merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān Cāmiʿi'nüñ ḳurbında olan mescidinde ve zāviyesindedür. Bu zāviyesinden ġayrı Murād Paşa Cāmiʿi ḳurbında bir zāviyesi daḫi vardur. Revveḥa'llāhu rūḥahu.

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ İmām-zāde Raḥmetu'llāh[4]

[P2 143b] Vilāyet-i Aydın'da mütevaṭṭın olup ṭarīḳa-i Ḫalvetiyye ādābı üzre sülūk eyleyen meşāyiḫüñ ekābirindendür. Cenāb-ı niʿme'l-me'ābı zīver-i şāyeste-i bāyeste-i zühd[5] ü taḳvāyla pīrāste vü ārāste olup ceẕebāt-ı raġebāt-ı Ḥaḳḳ'la mecẕūb bir merġūb kimesneydi. Vüfūr-ı mesāʿī-i meşkūreyle riyāżāt-ı şāḳḳa-i ḳaviyye ve mücāhedāt-ı ʿaẓīme-i vefiyye ṣāḥibi olup

1 Neşr R | -T, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Rübāʿī T
3 Temiz (gönüllü) sufinin halini inkâr etme. Sufilerin halleri üzerine boş boş konuşup atıp tutma! Onların hepsi sözsüz, kelimesiz Allah'a kavuşmuşlardır. Onların bu ikballerini bile bile inkâr adalete sığmaz.
4 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ İmām-zāde Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ İmām-zāde Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ İmām-zāde Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
5 zühd R, T | -P2

emr-i taṣavvufi ve taṣarrufı ikmāl ü tekmīl itmegin aṣḥāb-ı istifāże **[R 313b]** anuñ irşād ü imdādıyla maḳāmāt-ı seniyye-i semiyye ve kerāmāt-ı ʿaliyye-i celiyyeye vāṣıl u nā'il oldılar. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[1]

Ferd:[2] با زهد و ورع ذات تو پیراسته شد
با صد شرف و زیب و فر آراسته شد[3]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī Raḥmetu'llāh[4]

ʿĀlim ü ʿāmil ve müteʿabbid ü mütezehhid ve müteḫaṣṣiʿ u müteḫażżıʿ kimesneydi. Ṣalāḥ-ı **[T 405a]** ḥāl u aḫlāḳ-ı ḥamīde ve veraʿ-ı tāmm u nuʿūt-ı pesendīdesiyle maḥmūdu'l-ḥalīḳa ve maḳbūlu't-ṭarīḳa olmaġın isticlāb-ı ḳulūb-ı mekrūb idüp aṣḥāb-ı istirşāddan çoḳ kimesneyi irşād eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[5] في بابك العلم وفيض الندى
فلا خلا بابك من طالب[6]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe Raḥmetu'llāh[7]
[Bāyezīd-i Rūmī, Dervīş Bāyezīd]

[P2 144a] Zühd ü veraʿ u taḳvāda Bāyezīd-i Ṣānī'ydi. Maṭlaʿ-ı sīmāsında ḳāsım-ı envār-kirdār nūr-ı ʿibādet āşikār ve lemaʿāt-ı mihr-i mühr-i Ṣāniʿ-i perverdigār pedīdār-idi. Eʿāẓım-ı meşāyiḫ-i sālifeden ʿārif-i Rabbānī ve ḳuṭb-i Ṣamedānī Şeyḫ Ḫalīfe'nüñ ḫıdmetinde taḥṣīl-i ṭarīḳat u tekmīl-i ḥaḳīḳat idüp maḥrūsa-i Edirne (ḫuffet bi'l-meymene)de tavaṭṭun eyledi. Dār-ı dünyādan diyār-ı āḫirete irtiḥāl ü intiḳāli[8] ol diyārda vāḳiʿ olup anda defn olındı. ʿUlūm-ı ẓāhire-i ṭāhireye bi-cümletihā ʿālim ü ʿārif olup daḳā'iḳ-ı raḳā'ik-ı fünūna bi-rümmetihā şuʿūr u ʿuṣūrı var idi. ʿİlm-i

1 Raḥimehu'llāhu teʿālā P2 | -R, -T
2 Ferd T, P2 | Şiir noksan. -R
3 Zühd ü veraʿ ile senin zatın süslendi. Yüzlerce şeref, süs ve zinet ile müzeyyen oldu.
4 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
5 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
6 İlim ve bereket kapındadır. İsteyen için kapından başka (gidecek yer) yoktur. İbn Nübâte el-Mısrî, *Dîvânu İbni Nübâte el-Mısrî*, haz. Muhammed el-Kalkîlî, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-ʿArabî, ts., s. 61.
7 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
8 intiḳāli R, T | intiḳāl P2

ledünden ẕāt u ṣıfāta müteʿallıḳ esrār-ı esmār-ı İlāhiyyeye vāḳıf bir kāşif ve çeşm-i dil-i cihān-bīni küşūfāt-ı İlāhiyyeye maẓhar bir mükāşif idi.

Şiʿr:[1] خواجهٔ عارف جهان عقل و علم
مظهر حق مظهر سرّ قدر

علم شد از وی همیشه سرفراز
عقل شد از وی همیشه با ظفر[2]

Eṣnā-yı vaʿẓ u teẕkīrde ṭalāḳat-ı lisān u ʿuẕūbet-i beyāna mālik olup ṭūṭī-i şīrīn-güftār-kirdār taḳrīr-i vāżıḥ u edā-yı fāʾiḥ ile tekellüm ü terennüm itmegin her bir müstemiʿ müntefiʿ olup berekāt-ı enfās-ı müteberrikesinden müstefîd ü müstefîż oldılar.

Teẕyīl: Nihād-ı pākinde **[P2 144b]** leṭāfet nihāyetde olup luṭf-ı ṭabʿ üzre mecbūl olmaġın gül-i raʿnā-yı ruḫsār-ı yār gibi rengīn güftārı ve leb-i dilber gibi şīrīn eşʿārı var-idi.

Maṭlaʿ:[3] لفظ لطيف دلكشش خوب‌ترين ملاطفه
نطق بدايع خوشش پاك‌ترين محاوره[4]

[T 405b] Aʿlām-ı ʿulemā ortasında cemīʿ beyne'l-ḥaḳīḳa ve'l-mecāz mücāz degül iken ol bāriʿ-i bedīʿü'l-beyān ikisini ekṣer-i eşʿārında cemʿ eyledi. Bu maṭlaʿ anuñdur: **[R 312b] [T 403b]**

Maṭlaʿ:[5] Kendü ḥüsnin ḫūblar şeklinde peydā eyledi
Çeşm-i ʿāşıḳdan anı döndi temāşā eyledi[6]

Neṣr:[7] Mevlānā Cāmī'nüñ;

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Akıl ve ilim dünyasının ârif efendisi, Allah'ın mazharı ve kader sırrının kâşifi. İlim onunla daima yüceldi. Akıl onunla daima galip geldi.
3 Maṭlaʿ R, P2 | Ferd T
4 Gönlü çeken tatlı sözü en güzel latifedir. İlginç ve çok hoş olan konuşması en temiz sohbettir.
5 Maṭlaʿ T | -R, -P2
6 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 95.
7 Neṣr R | -T, -P2

Beyt:[1] از روی یار ظاهر و مظهر یکی است لیك
در حکم عقل این دگر آن دیگر آمده[2]

beytinüñ mażmūn-ı meymūnına mülāyim mażmūn edā eyledi. Mümā ileyh *Sūre-i Fātiḥa*'yı tefsīr eyledi ve *Ṭūru Sīnā* ve *Secencelü'l-Ervāḥ* adlu iki kitāb ve Türkī dilde[3] *Sırr-ı Cānān* ismiyle müsemmā manẓūm u mevzūn bir kitāb ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi ve Mollā Cāmī'nüñ *Nuṣūṣ* nām kitābını şerḥ idüp ol şerḥde neşr itdügi kelimāt-ı menşūre-i maṭbūʿa fuṣūṣ-ı nuṣūṣ-ı girān-māye gibi ṭābaʿ-i ṭabʿda yir eyledi.[4] Raḥimehu'llāh.[5]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Sinānüddīn Raḥmetu'llāh[6] [Sünbül Sinān]

[P2 145a] Sünbül Sinān dimekle meşhūrdur. Gülşen-i taḥḳīḳ u tevḥīdde anuñ gibi bir kimesne ḳopmadı ve bitmedi ve ravża-i ʿilm-i taṣavvufda añа beñzer bir kimesne ẓuhūr itmedi. Fevātiḥ-i fevā'iḥ-i aʿmārında ʿilm-i ẓāhire ṭālib ü rāġıb olup fażl-ı vāfir ü nübl-i mütevāfir-ile meşhūr aʿyān-ı insān ve müşārün ileyh-i bi'l-benān oldı. Şīme-i müstedīme-i ʿulemā üzre ṭarīḳ-ı ʿilmde tek ü pūy üzreyken Mevlānā Efḍal-zāde'nüñ ḫıdmet-i sāmī-menziletine vāṣıl oldı. Baʿdehu dest-i debīr-i taḳdīrle ṣaḥā'if-i aʿmālinde mesṭūr u muḥarrer olan maḥabbet-i taṣavvuf añа ġalebe idüp Şeyḫ Çelebi Ḫalīfe'nüñ ḫıdmetine ittiṣāl eyledi.

Mıṣrāʿ:[7] سعادت ازلیّه ظهور کرد از او[8]

---

1 Beyt R, P2 | -T

2 Sevgili zaviyesinden bakınca zâhir ile mazhar birdir. Fakat aklın hükmünce bunlar bir diğerinden farklıdır. Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Evvel Fâtihatu'ş-Şebâb*, haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 724.

3 Türkī dilde R, T | -P2

4 [Derkenar:] Menḳūldür ki pādişāh şarābdārlarından biri merḥūma maḥabbet idüp ḫāliyen Edirne'de Ḳıyıḳ Mezāristānı ḳurbında bir zāviye binā idüp bir ḳarye vaḳf idüp tevliyeti evlād[ı] elindedür. Kendüleri zāviye ḳurbında medfūndur. Babam merḥūm Ḫayālī kendülere yetişüp enfās-ı müteberrikelerinden müstefīd olduḳların kirāren ve mirāren beyān itmişlerdür. Kendülere vaḳf olınan meşnevī bendedür. M | -R, -T, -P2

5 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

6 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Sinānüddīn Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Sinānüddīn Yūsuf Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Sinānüddīn Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2

7 Mıṣrāʿ T | -R, -P2

8 Ezeli saadet ondan zuhur etti.

Mūmā ileyhüñ bāġ u rāġ-ı ferāġ ve riyāż-ı bā-irtiyāż-ı riyāżetde ġonçe-i ḳalb-i dem-bestesi tenessüm-i ṣabā-yı pür-ṣafā-yı şevḳ u ẕevḳ-ı maḥabbetu'llāhla gül gibi tebessüm eyleyüp ṣabvet-i bā-ṣafvet-i rabbāniyyeyle gül ü nergis gibi göñli vü gözi açıldı. ʿAnādil-i dil-i meyyāli reng ü būy-ı envār-ı **[T 406a]** esrār-ı Yezdāniyye ve nefaḥāt-ı fevaḥāt-ı nesīm-vesīm-i meveddet-i Ṣamedāniyyeyle naġme-sāz olmaġa āġāz eyledi. Envāʿ-ı riyāżāt u mücāhedātla taṣfiye-i derūn eyledükden ṣoñra Şeyḫ Çelebi Ḫalīfe'den irşāda icāzet alup diyar-ı Mıṣr'da müddet-i medīd iḳāmet **[P2 145b]** idüp fuḳarā zümresinden ṭālib-i İlāhī olanları terbiyet eyledi. Baʿdehu maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye irtiḥāl u intiḳāl idüp Muṣṭafā Paşa merḥūmuñ zāviyesinde ṭullāb-ı kemāl-iktisāb-içün temşiyet-i terbiyet ve ifāża-i taḳviyet eyledi.

Beyt:[1] کرد به ما تمشیت تربیت
جمله جهان یافت ازو تقویت[2]

Meşmūl-i şümūl-i ḳabūl olan aṣḥāb-ı istirşādı kemā-yenbaġī irşād itmegin cemʿ-i keṯīr ve cemm-i ġafīr anuñ ḫıdmetinde tekmīl-i ẕāt eyleyüp irşāda icāzet aldılar. ʿUlvān-ı ʿunvān- şürūʿından āḫir-i ʿömrine degin Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi tefsīr idüp ḫalḳa vaʿẓ u teẕkīr eyledi.

Teẕyīl: Ol sünbül-i gülşen zühd ü veraʿ **[R 314b]** vü taḳvā baʿżı ʿārıża ile pejmürde vü perīşān olup ṭoḳuz yüz otuz altı senesinde bāġ-ı fenādan ravża-i rıḍvāne revāne olduḳda ol ʿaṣruñ bülbül-i bāġ-ı naẓm olan muḫayyel-güftār şāʿirlerinüñ biri bu tārīḫi didi:

Mıṣraʿ: Eyledi bostān-ı zühdüñ sünbüli meʾvāya ʿazm

Neẕr:[3] Ve bir şāʿir-i süḫan-āferīn daḫi bu tārīḫi didi:

Mıṣraʿ:[4] Cennete ʿazm eyledi pīr-i ʿazīz

Neẕr:[5] Mezār-ı şerīfi zāviye-i merḳūmede Germiyanlu Yaʿḳūb Efendi'yle bir ḳubbe altındadur. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[6] **[P2 146a]**

1 Beyt R, P2 | Ferd T
2 Bizim terbiyemizle ilgilendi ve düzene koydu. Bütün dünya ondan güç aldı.
3 Neşr R | Dīger T, -P2
4 Mıṣraʿ R, P2 | -T
5 Neşr R | -T, -P2
6 Raḥimehu'llāhu teʿālā. P2 | -R, -T

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Cemālüddīn Ḳaramanī Raḥmetu'llāh[1] [Cemāl Ḫalīfe]

Cemāl Ḫalīfe dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Mebādī-i aḥvālinde ʿulūm-ı sāmiyyetü'r-rüsūma meşġūl olup eṣnāf-ı ālāf-ı kūşiş ü verziş ile meclā-yı mücellā-yı āyīne-sīmā-yı ṣafā-intimā-yı ḫāṭırında cemāl-i bā-kemāl-i şevāhid-i fünūn tecellī eyledi. Bu taḳrīble emṣāl ü aḳrānı ortasında şöhret-i seyyāregān-ı **[T 406b]** sitāregān-kirdār iştihār-ı seyyār bulup faẕl-ı mütekāṣir ve ṣıyt-ı müteṭāyiri ercā u enḥā-yı ʿavālimde müştehir ü münteşir olup ẕāt-ı şerīfi ḳarīn-i ḳabūl-i ḳulūb oldı. Cemāhīr-i meşāhīr-i ʿulemā ve ʿaṣā'ir-i maʿāṣir-i fużalādan keşşāf-ı müşkilāt-ı aṣḥāb-ı ifāde yaʿnī Mevlānā Ḳāḍī-zāde ḥażretleriyle ve daḥi maẓhar-ı feyż-i Raḥmānī Mevlānā Muṣliḥüddīn Ḳasṭallānī ḥażretleriyle muṣāḥabet-i ʿilmiyye eyledi. Mümā ileyhüñ nigāşte-i ḳalem-i müşkīn-raḳam olan celā'il-i feżā'ilinden ġayrı nesḫ-i nüsaḫ-i ḫaṭṭ-ı Yāḳūt ider ḫaṭṭ-ı dil-peẕīr taḥrīr itmekde yed-i beyżāsı var idi. Ḫuṣūṣ-ı ḥüsn-i ḫaṭda [2]﴿وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ﴾ maẕmūnı anuñ kendünüñ ḥasb-i ḥāli ve [3]﴿فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ﴾ **[P2 146b]** anuñ ḫāmesinüñ numūne-i aḥvāli idi. [4]"حسن الخط مفتاح الرزق" kelāmı mūcebince miftāḥ-ı rızḳ olan ḥüsn-i ḫaṭṭa mālik olmaġın merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri ʿilm-i naḥvden *Kāfiye* yazdurup aña vāfir māl iḥsān eyledi. Ol māla mālik olmaġla Kaʿbe-i Şerīfe'ye varup şeref-i ḥacc-i şerīf-ile müşerref olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de tavaṭṭun eyledi. Şeyḫ Cemāl Ḫalīfe Efendi bi-nefsihi ḥikāyet eyledi ki "Kaʿbe-i Şerīfe'ye gitdügümde benüm ile bile giden yoldaşlarumdan birinüñ Erġun nām kātib-i edībüñ ḫaṭṭıyla bir Muṣḥaf-ı Şerīf'i var idi. Ol Muṣḥaf-ı Şerīf'i elinden alup Mevlānā Kestelī maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīsı iken aña iletüp ʿarż itdügümde telaḳḳī bi'l-ḳabūl idüp hediyyesinüñ ḳıymetini su'āl eyledi. Ben daḥi "Bu Muṣḥaf'uñ ṣāḥibi altı biñ aḳçe bahā biçer" diyü ḫaber virdügümde istikṣār eyleyüp Muṣḥaf-ı Şerīf'i elime redd eyledi. İttifāḳ ol eṣnāda diyār-ı Ḳaraman'dan birḳaç at gelüp cümleden birisini **[R 315a]**

1 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Cemālüddīn Ḳaramanī Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Cemālüddīn İsḥāḳ Ḳaramanī Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Cemālüddīn Ḳaramanī Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2

2 "Ve elini (cebinden) çıkardı. Birdenbire o da seyredenlere bembeyaz görünüverdi." Aʿrâf (7), 108.

3 "Bunun üzerine Musa asasını yere attı. O hemen apaçık bir ejderha oluverdi!" Aʿrâf (7), 107.

4 "Güzel yazı rızkın anahtarlarındandır." Hz. Ali. Bkz. Ali Akay, "Kur'ân-ı Kerîm'in Kitabeti Bağlamında Hat Sanatında İcâzet ve Bir Hat İcâzetnâmesi Örneği", *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, nr. XII, 2014, s. 13.

on biñ aḳçeye iştirā eyledi. Āḫir-i ʿömrinde bu maḳūle vaż'-ı münker itdügine göñülden **[T 407a]** inkār idüp altı biñ aḳçeye Muṣḥaf almayup on biñ aḳçeye **[P2 147a]** at aldugından teneffür ü tenekkür eyledüm daḫi ṭarīḳ-ı ʿilmde mevlānā-yı merḳūm gibi olmayayın diyü derūnumda ferāġı taṣmīm ve inḳıṭāʿı taḥḳīḳ eyledüm. Bu bahāneyle pāy-ı himmeti dāmen-i ʿuzlete çeküp maḥbūb-ı Rabbānī Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine vāṣıl oldum. Şeyḫ Cemāl Efendi, Şeyḫ Ḥabīb'üñ ḫıdmetinde itdügi mücāhedāt-ı ʿaẓīme ḳuvvetiyle nefs-i emmāre-i mekkāresine silāḥ-ı ṣalāḥı ḥavāle idüp anuñla cihād itmege[1] beẕl-i cehd eyledükden ġayrı riyāż-ı cinānını riyāżāt-ı ḳaviyyeyle taṣfiye eyledi. Mir'āt-ı ṣafā-ṣıfāt-ı derūn-ı ṣafvet-meknūnında āṯār-ı ifāża nümāyān olmaġın irşāda icāzet alup müddet-i medīd diyār-ı Ḳaraman'da iḳāmet eyledükden ṣoñra maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye irtiḥāl idüp anda Pīrī Paşa merḥūm anuñ-içün bir zāviye binā eyledi. Şeyḫ ḥażretleri daḫi zāviye-i meẕkūrede seccāde-i irşāda cülūs eyleyüp firāş-ı merg ve bisāṭ-ı mevte ḳadem başıncaya degin ḫalḳı irşād eyledi. Mūmā ileyh ḫalḳa tefsīr ü[2] vaʿẓ u teẕkīr itdügi eṣnāda gāh gāh kendüye vecd ü ḥāl istīlā idüp sevret-i nā'ire-i maḥabbetu'llāhla bükā vü ṣayḥa ve girye vü nevḥa ider-idi. Gāh ulurdı kendüyi minberden aşaġa atup bir mertebe şūr u şeġab **[P2 147b]** peydā ider-idi ki ḥadd-i ʿibāret ve medd-i işāret anuñ taʿbīrinden ʿāciz olup niṭāḳ-ı nuṭḳ u iḥṣā anuñ beyānından ḳāṣır olur-idi. Enfās-ı müteberrike-i fā'izü'l-berekātını istimāʿ eyleyen kimesne behre-dār olup elbette anuñ girye vü nevḥasınuñ te'ṯīriyle münceẕib olmaḳ muḳarrerdür.

Meṯnevī: طفل یك روزه همی‌دارد طریق
که بگریم تا رسد دایهٔ شفیق

تو نمی‌دانی که دایهٔ دایگان
کم دهد بی‌گریه شیر او رایگان[3]

[T 407b] ʿAvām-ı nāsdan niçe fāsıḳ anı bir kerre görmekle tevbe idüp bī-ḥisāb aṣḥāb-ı ecrām ve erbāb-ı āṯām inābet eylemişdür." Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet eyledi ki: "Bir gün ıraḳdan bir kāfir, şeyḫ ḥażretlerinüñ

1 itmege R, T | itmekle P2
2 tefsīr ü R, P2 | -T
3 Bir günlük çocuk bile usûlü bilir. Ağlayayım da şefkatli dadı gelsin, der. Sen bilmiyorsun ki dadılar dadısı sen ağlamadıkça bedava sütü az verir. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Maʿnevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 579.

āvāz-ı ferḥat-sāz ü behcet-perdāzını istimāʿ idüp öñümde[1] mescide girüp anuñ elinde müselmān oldı. Merḥūm-ı merḳūm ʿābid ü zāhid, taḳī vü naḳī ve mütevāżıʿ u müteḫaşşiʿ **[R 315b]** ve aḫlāḳ-ı ḥamīde vü evṣāf-ı pesendīde ṣāḥibi bir kimesneydi.

Şiʿr:[2] عابد و زاهد و نقی و تقی
صالح و مفلح و تقی و نقی

قبلهٔ قوم و پیشوای سبیل
حرمش از شرف مقام خلیل[3]

Eṭrāf-ı ġuduvvāt u ʿaşiyyāt ve ḫalevāt u celevātda ʿibādet eyleyüp cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a münācāt u tażarruʿ ider-idi."

Beyt:[4] ممکن نبود وصول دلدار
بی‌واسطهٔ تضرّع و زار[5]

Neşr:[6] **[P2 148a]** Āferīdegān-ı cihāniyāndan ġanī vü faḳīr ve erāẕil ü aʿyān kā'inen men kāne yanında yeksān idi ve daḫi mizāc-ı şeref-imtizācında żaʿf-ı ḳavī var-iken şiyābını bi'ẕ-ẕāt kendü pāk idüp derūn-ı bāhir-i zāhirini taṭhīrde tekşīr itdügi gibi libāsını taṭhīrde daḫi ḫayli cidd-i keşīr ider-idi.

Mıṣraʿ: هر کسی کو پاك باشد پاك بازی می‌کند[7]

Neşr:[8] Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet eyledi ki: "Maraż-ı mevtinde şeyḫ ḥażretlerini ʿıyādete varup vaṣıyyet ṭaleb itdügümde buyurdılar ki "Erbāb-ı ʿirfān u aṣḥāb-ı īḳān zamānımuzda mesālik-i ṣūfiyyeye sālik olmamaḳ gerekdür. Zīrā şimdiki ḥālde gürūh-ı mutaṣavvıfeden aṣla aḥvāl-i taṣavvufı bilür kimesne ḳalmamışdur. Tevḥīd ü ilḥād biri birine müteşābih nesnelerdür. Anları biri birinden temyīz itmek degme kimesnenüñ ḥāli degüldür.

1 öñimde R, P2 | öñümde T
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Âbid, zâhid, nakî, takva sahibi, sâlih ve selâmete ermiş (bir kişidir). Kavmin kıblesi, yolun rehberi; hanesi şeref bakımından makâm-ı Halîl'e (denk).
4 Beyt R, P2 | Ferd T
5 Ağlayıp inlemeden, yalvarıp yakarmadan sevgiliye kavuşmak imkânsızdır.
6 Neşr R | -T, -P2
7 Temiz olan herkes temiz (hilesiz) oynar.
8 Neşr R | -T, -P2

İmdi sen kendü ṭarīḳuñda ṣābit-ḳadem olmaḳ eslemdür. Ammā şöyle ki ṭarīḳ-ı **[T 408a]** taṣavvufa maḥabbet ḫāṭır-ı ʿāṭırıña ġalebe eylerse meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan şerīʿat-ı şerīʿatde ṣābit-ḳadem olur bir şerʿī, ḳavī kimesne iḫtiyār idüp ol maḳūle ʿazīzüñ ẕeyl-i ṣoḥbetine teşebbüṣ ve ḥabl-i metīn-i şeref-muḳārenetine ilticā eyleyesin." **[P2 148b]**

Beyt:[1] اصل است شریعت و حقیقت فرع است
اصل طرق حضرت باری شرع است[2]

Neṣr:[3] Zīrā ṭarīḳat u ḥaḳīḳatüñ mebnāsı aḥkām-ı şerʿ-i Muḥammedī'yi ve ādāb-ı ṭarīḳ-ı Muṣṭafāvī'yi riʿāyetdür ve eger az ve çoḳ şerʿ-i şerīfe muḫālif ü mübāyin nesnesi ẓāhir olursa anı daḫi terk idüp ittibāʿ itmemek gerekdür." diyü itmām-ı vaṣıyyet[4] eyledi. Şeyḫ ḥażretleri bu vaṣıyyeti buyurduḳdan iki gün ṣoñra ṭoḳuz yüz otuz üç senesinde vefāt eyledi.

Teẕyīl: Ol ʿaṣrda olan erbāb-ı ṭabʿuñ biri şeyḫüñ vefātına[5] "مات زبدة الأولياء" tārīḫini didi. Aṣḥāb-ı naẓmdan bir kimesne daḫi bu mıṣrāʿı tārīḫ didi.[6]

Mıṣraʿ:[7] Cināna eyledi ʿazmi o mürşid-i kāmil

Ḳabr-i[8] şerīfi Ebī Eyyūb Enṣārī ḳarşusında Südlice nām mevżiʿdedür.[9]

Mervīdür ki Vāʿiẓ Mollā ʿArab raḳṣ u devrānuñ ḥurmeti ḥaḳḳında mektūb tesvīd idüp maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de olan ṭā'ife-i Ḫalvetiyye'ye irsāl eyledi. Şeyḫ Cemāl Efendi bu mektūba cevāb yazup evvelā ol mektūbuñ luġātine ve iʿrābına terkīb ü tertībine müteʿallıḳ ḫaṭarāt-ı evhām ve ʿaṣerāt-ı aḳlāmını beyān idüp ṣoñra ḫuṣūṣ-ı raḳṣ u devrānuñ **[R 316a]** ahālīsine ḥall ü cevāzını taḥḳīḳ eyledi. Bu kemīne ol risāleyi müṭālaʿa idüp naẓar-ı ḳabūl ü imʿānla manẓūr oldı.[10]

1 Beyt R, P2 | Ferd T
2 Şeriat asıldır ve hakikat onun bir şubesidir. Yüce Allah'a ait yolların esası şeriattır.
3 Neṣr R | -T, -P2
4 itmām-ı vaṣiyyet R, P2 | dā'imā T
5 Evliyaların güzidesi öldü.
6 Aṣḥāb-ı naẓmdan bir kimesne daḫi bu mıṣrāʿı tārīḫ didi. R | Ve biri T, -P2
7 Mıṣraʿ R, P2 | Tārīḫ T
8 Ḳabr-i R, P2 | tārīḫini didi. Ḳabr-i T
9 Eyyūb Enṣārī ḳarşusında Südlice nām mevżiʿdedür. R, T | -P2
10 Bu kemīne ol risāleyi müṭālaʿa idüp naẓar-ı ḳabūl ü imʿānla manẓūr oldı. T | -R, -P2

Meṣnevī: نغمهٔ جان شنو از چنگ و سماع
بجه از جسم به آهنگ سماع

همه ذرّات جهان در رقصند
رو نهاده به کمال از نقصند

[P2 149a] تو هم از نقص قدم نِه به کمال
دامن افشان ز سر جاه و جلال

زین سرودند بهائم هائم
تو از این گونه غنائم نائم[1]

Merḥūm-ı ġarīḳ-ı baḥr-ı raḥmet Mevlānā ʿArab-zāde Efendi'nüñ ḫaṭṭından **[T 408b]** menḳūldür ki "Şeyḫ Cemāl Ḫalīfe fenn-i ṣarfdan *Tevābiʿ-i Ṣarf* adlu bir kitāb te'līf eyledi. Ol kitābı kendüm nefsüm içün istiktāb eyledüm. Bi'l-fiʿl yanumdadur." didi ve daḫi *Tefsīr-i Ḳāḍī*'ye ḥāşiye yazmışdur ve *Sūre-i Mücādele*'den aşaġaya tefsīr yazmışdur ve *Eḥādīṯ*-i *Erbaʿīn*'i şerḥ eylemişdür ve ḳaṣā'id-i ʿArabiyye-i melīḥası çokdur. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[2]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Dāvūd Raḥmetu'llāh[3]

Mudurnı nām ḳaṣabadandur. Ḫalvetī ṭā'ifesinüñ ser-çeşmesi olup mürdegān-ı ʿālem-i eşbāḥa enfās-ı ʿİseveviyyesiyle rūḥ-baḫş olan Seyyid Yaḥyā ḥażretlerinüñ ḫulefā-yı şürefāsından Şeyḫ Ḥabīb-i edīb ile muṣāḥabet eyledi. ʿÜmera-yı sālifeden Ḳızıl Aḥmed dimekle maʿrūf olan emīr-i saʿādet-semīr Şeyḫ Dāvūd ḥażretlerine mektūb gönderüp ḫucub-ı ʿibārāt u elfāẓuñ verāsında mestūr olan muḫadderāt-ı muvaḳḳarāt-ı mermūzāt-ı ṣūfiyyeden aṣḥāb-ı sülūk ve erbāb-ı taṣavvuf ortasında dā'ir olan devā'ir-i ḫamsdan su'āl **[P2 149b]** idüp berāḳiʿ-i işkālüñ refʿini iltimās eyledi.

1 Çeng ve semâdan can nağmesini işit. Semâın âhengi ile varlığından çık. Cihandaki bütün zerreler noksandan kemale yönelerek raksetmekteler. Sen de noksandan kemale adım at, mansıp ve makamdan tamamen vazgeç. Şaşkın hayvanlar (bile) bunu söylemekteler. Sen ise böyle hazinelerden (mahrum) uykudasın. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 675-676.

2 Revveḥa'llāhu rūḥahu R, T | -P2

3 Raḥmetu'llāh R | Raḥimehu'llāh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2

Beyt:[1] طلب كرد تحقيق اين مشكلى
گشودن نقابى از اين معضلى[2]

Şeyḫ Dāvūd ḥażretleri devā'ir-i sülūkdan yedi dā'ire beyān idüp ṭārem-i Sebʿ-i Şidād gibi muḥkem ü raṣīn ʿibārātla bir kitāb-ı müsteṭāb tenmīḳ u tensīḳ eyledi. Bu kitāb-ı maʿālī- niṣāb ʿandelībān-ı gülistān-ı maʿārif-i Yezdāniyye lisānı üzre şaḳā'iḳ-ı ḥaḳā'iḳ-ı Ṣamedāniyye ve ezhār-ı esrār-ı esmār-ı Sübḥāniyyeyi cāmiʿ olmaġın *Gülşen-i Tevḥīd* diyü tesmiye eyledi. Bu kitābda kelimāt-ı şeref-āyāt-ı ekābirden Türkī vü ʿArabī kelimāt īrād idüp aña aṣḥāb-ı sülūk ortasında ḥüsn-i intiẓām virmegin ol gevher-i yektā, ṭıbāʿ-ı ḥasenede ke'l-fassi fi'l-ḫātem merkūz olup ḳarīn-i iʿtinā vü **[T 409a]** iʿtiḳād ve rehīn-i iʿtidād ü iʿtimād oldı. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥażretleri kendünüñ baʿżı aṣḥāb u aḥbābından naḳl eyledi ki: "'Unfuvān-ı aʿmārumda sinn-i ʿaḳl u temyīze bāliġ olıncaya degin lisānumda iʿtiḳāl vāḳiʿ olup tekellüm eylemek mümkin olmamış-idi. Rişte-i zebānum bu girih ucından açılmamış-idi." **[R 316b]** Bir gün peder-i necābet-eşerüm ile Şeyḫ Dāvūd ḥażretlerine **[P2 150a]** varup [3]﴿يَفْقَهُوا قَوْلِي﴾[4] ﴿وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي﴾ mażmūn-ı meymūnı üzre "Lisānumda olan ʿıḳāl-i iʿtiḳāl ḥall olsun." diyü duʿā recā eyledigümüzde bī-tekellüf duʿā eyleyüp kendünüñ mübārek aġzı yarından aġzıma bir miḳdār nesne vaż' u idḫāl eyledi. Fi'l-ḥāl, bu vaż'-ı şifā-sāzdan raṭbü'l-lisān u raḫbü'l-beyān olup berg-i zebānum sūsen-i jāle-bār gibi açıldı.

Şiʿr-i ʿArabī:[5] سهام الليل من بخبخة المساعي
إذا رميت بأوتار الخشوع[6]

İttifāḳ, eve geldükde vālideme "Ben söyledüm." diyüp şeyḫüñ berekāt-ı enfās-ı nefīsesiyle evvel bu kelāmı tekellüm eyledüm. Sālifü'ẕ-ẕikr ḥākī-i[7] fażīlet-ḥāli şeyḫüñ baʿżı aṣḥābından ḥikāyet eyledi ki: "Evā'il-i aḥvālümde

1 Beyt R, P2 | Ferd T
2 Bu sorunun çözülmesini istedi (yani) bu güç işten peçenin kaldırılmasını…
3 "Ki sözümü anlasınlar." Tâhâ (20), 28.
4 "Dilimden (şu) bağı çöz." Tâhâ (20), 27.
5 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
6 Gecenin okları, huşunun telleriyle bunca işin ortasında atıldığında…
7 ḥākī-i R, T | ḥālī-i P2

ṭalebe zümresinden birḳaç yārānla diyār-ı Ḳaraman'a varup bir berr-i pür-semūm u tāb ki kānūn-ı sīne-i ʿāṣıḳ gibi müşteʿil olup ṣafḥa-i ġabrā-yı feyḥāsında[1] [2] ﴿وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ﴾ [3] ﴿فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ﴾ mersūm idi.

Meṣnevī:

مانده حیرت زده در صحرایی
چرخ طولی و زمین پهنایی

خاك تفسیده هوا آتش بار
بادش آتش زده‌ای در خس و خار

نه در او خیمه به‌جز چرخ برین
نه در او سایه به‌جز زیر زمین[4]

[P2 150b] Ol ṣaḥrāda gider-iken tef ü tāb-ı āftābdan bize bir mertebe ḥarāret ü ʿaṭş istīlā eyledi ki yedi deryā gözümüze bir ḳaṭre āb ve çeşme-i āftāb serāb görindi.**[T 409b]**

Şiʿr-i Fārisī:[5]

گر صد هزار قرن کنم وصف تشنگی
از صد هزار گفته نیابد مگر یکی[6]

Vüfūr-ı feverān-ı āteş-i ʿaṭaş ve mezīd-i ṣeverān-ı leheb-i teşnegī ile cümlemüz ölmegi muḳarrer bilüp kendümüzden me'yūs olmış-iken ırāḳ-dan bir cemāʿat peydā vü hüveydā olup öñlerince bir mecẕūb-ı İlāhī cehr-le ẕikr eyleyürek çıḳageldiler.[7] Ol cemāʿati gördügümüzde yüregimüze ṣu sepilüp "Bunlaruñ ṣuyı vardur. Bizi ṣuvarurlar." diyü biñ dürlü şevḳ u ẕevḳle yaḳın vardıġumuzda ol mecẕūb miyānından baġlu bir ṣu ḳabı çözüp çıḳarup bizüm öñümüzde anı perrān eyledi. Ol ṣu ḳabı hevādan yere indükde fi'l-ḥāl benüm aġzum ṣulanup ḥarāret-i teşnegī munṭafī ve sūz u güdāzum bi'l-külliyye müntefī oldı. Ammā ol ẓarf şikest olmadı.

1 feyḥāsında R, P2 | feyḥāsından T
2 "Kapkara dumandan bir gölge altındadırlar" Vâkıʿâ (56), 43.
3 "İçlerine işleyen bir ateş ve kaynar su içinde," Vâkıʿâ (56), 42.
4 Çöllerde şaşıp kalmış, felek çok yüksek ve yer ise pek geniş. Toprak kızmış, hava ateş saçmada ve rüzgârı varı yoğu ateşe vermiş. O (yerde) yüce felekten başka çadır yok, o (yerde) yeraltından başka gölge yok. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 622.
5 Şiʿr-i Fārisī R, P2 | Ferd T
6 Eğer yüz bin asır bu susuzluğu anlatsam bu yüz bin sözden belki biri bile maksadımı ifade edemez.
7 çıḳageldiler R, T | çıḳageldi P2

Mecẕūb-ı meẕkūruñ āb u nāb-ı kerāmetine āġzımuzuñ ṣuyı aḳup bu vaż'-ı cān-baḫşından derūn-ı pür-tābumuz ḥayāt-ı tāzeye ḥā'iz ü fā'iz ve ġonçe-i dil tāb-dār, lāle-i **[P2 151a]** jāle-bār gibi sīrāb ü şādāb oldı. **[R 317a]** Ẕikr olınan cemā'atüñ re'īsi sālifü'ẕ-ẕikr Şeyḫ Dāvūd ve ol mecẕūb anuñ aḥibbāsından Şeyḫ Süleymān nām kimesneydi." Rāvī-i mūmā ileyh ol kerāmeti görüp ṭā'ife-i merḳūmenüñ ḫārıḳ-ı 'ādāta mālik olduḳlarını çeşm-i müşāhede ve 'ayn-i mu'āyeneyle gördükde anlara lāḥıḳ olup ol gürūha munżamm oldı. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[1]

'Ārif Bi'llāh Şeyḫ Ḳāsım Çelebi Raḥmetu'llāh[2]

Ṭarīḳa-i taṣavvufı Şeyḫ Ḫalīfe'nüñ ḫıdmetinde taḥṣīl idüp irşād ü imdād içün icāzet alduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de 'Alī Paşa merḥūmuñ zāviyesinde cülūs idüp aṣḥāb-ı istirşādı irşād ve erbāb-ı istimdādı imdād eyledi. Bu ṭarīḳ ile mutaṭarrıḳān-ı ṭarīḳ-ı sülūkdan çoḳ kimesne müntefi' olup anuñ temettu'āt-ı ifāżesinden mütemetti' oldı. Selāṭīn-i 'Oṯmāniyye'den ḫudāvend-i ercmend, ḫıdīv-i sa'ādetmend, merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı **[T 410a]** Evvel'üñ evāḫirinde vefāt eyledi.

Mūmā ileyh 'ābid ü zāhid, erva' u evra', mütevāżı' u müteḫaṣṣı', maḳbūlü't-ṭarīḳa, **[P2 151b]** maṭbū'ü'l-ḫalīḳa, edīb ü vaḳūr bir kimesneydi. Ānā-yı revāḥ u eṭrāf-ı sabāḥda 'ibādet üzre olup ġudüvv ü āṣālde ṭā'atden ḫālī olmaz-idi.

Li-münşīhi:[3] عبادت می‌کند در جمله اوقات
به طاعت می‌گذارد جمله ساعات[4]

Revveḥa'llāhu rūḥahu.[5]

1 Revveḥa'llāhu rūḥahu. R, P2 | -T
2 'Ārif Bi'llāh Şeyḫ Ḳāsım Çelebi Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Ḳāsım Çelebi Raḥimehu'llāh T, 'Ārif Bi'llāh Şeyḫ Ḳāsım Çelebi Raḥmetu'llāhi Te'ālā P2
3 Limünşīhi R, P2 | Ferd T
4 Bütün vaktini ibadet ile geçiriyor. Her anı tâat ile geçmektedir.
5 Revveḥa'llāhu rūḥahu R, T | Raḥimehu'llāh P2

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe Raḥmetu'llāh[1]

Ṭarīḳ-ı taṣavvufda rūze-i mücāhedeyi itmām idüp ʿıyd-ı viṣāl-i ḥaḳīḳīye vāṣıl olan Ḥācī Bayrām Sulṭān'uñ ṭarīḳasına mensūb olup semt-i irşādda ṭavd-ı şāmiḫ u cebel-i rāsiḫ idi.

Şiʿr:
هو البحر لكنه وافر
هو الطود لكنه راسخ[2]

Kūh-ı girān-ı seng-kirdār, temkīn ü vaḳārla maḥallinde cülūs idüp pāy-ı ʿuzleti dāmen-i ferāġata çekmiş-idi.

Şiʿr:[3]
از عوام تیرهٔ پر حرص دنیا دور باش
گر همی‌خواهی که گردد صد مشقّت از تو رفع[4]

Cedāvil-i celā'il-i fażā'il ü leṭā'if-i maʿārif-i İlāhiyyeyi muḥīṭ olup dil-i deryā-bārı ʿālem-i ḥaḳīḳatde bād-ı füyūżāt ile biḥār-ı zeḫḫār-kirdār mevvāc u teyyār idi. Emvāc-ı efvāc-ı ifāżesinden niçe deryā-dil-i **[P2 152a]** bī-sāḥil kāmiller sefīne-i sīne-i pür-sekīneleriyle istifāże eyledi. Ḥabl-i metīn-i imdādında **[R 317b]** iḥkām u istiḥkām olmaġın ẕeyl-i ʿiṣmet ü dāmān-ı ḫıdmetine teşebbüṣ ü ilticā eyleyen erbāb-ı irticādan çoḳ kimesne ḥasbe'l-mürtecī ez-eṭrāf ve ez-ercā belki ez-her-cā fevz-i mültecī eyledi. Memālik-i ʿOṣmāniyye'den maḥrūsa-i Edirne (ḫuffet bi'l-meymene)de tavaṭṭun idüp ʿalā ḳadri'ṭ-ṭāḳati'l-beşeriyye taʿabbüd ü tezehhüd üzreyken ḫudāygān-ı selāṭīn-i maʿdilet-kirdār yaʿnī Sulṭān Bāyezīd-i saʿādet-medāruñ eyyām-ı salṭanatında **[T 410b]** vefāt eyledi.

Mümā ileyh naḳī vü taḳī, bāriʿ ü edīb ve vaḳūr u ḳāniʿ ve lebīb ü ṣabūr, mücābü'd-daʿve bir kimesneydi.

Şiʿr:[5]
لبیب است و صبور است آن نکوکار
وقور و قانع و دانا و هشیار[6]

1 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2

2 O bir denizdir ancak (daha) engin, o bir ulu dağdır ancak (daha) sağlam.

3 Şiʿr R, P2 | Ferd T

4 Eğer bin türlü sıkıntıdan kurtulmak istiyorsan dünyanın haris ve karanlık insanlarından uzak dur. Ali Şîr Nevâyî, *Dîvân-ı Emîr Nizâmüddîn Alî Şîr Nevâî (Fânî)*, haz. Rükneddîn Hümâyûnferruh, Tahrân: İntişârât-ı Kitâbhâne-i İbn-i Sînâ, 1342, s. 209.

5 Şiʿr R, P2 | Ferd T

6 O iyi amelli kişi, akıllı ve çok sabırlıdır. Vakûr, kanaatkâr, bilgili ve kalben uyanıktır.

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ hengām-ı salṭanatında füyūżāt-ı seḥā'ib-i mevāhib-i İlāhiyye tereşşuḥ itmeyüp aḳṭār-ı emṭār-ı ʿavāṭıf-ı Rabbāniyye münḳaṭıʿ olmaġla aḳṭār-ı maḥmiyye-i Edirne'de bārān-ı[1] bārān olmayup merābiʿ u merātiʿ, yübs ü ẕübūl ve riyāż u ġıyāż, leheb-i āteş-i ḳahr-ı İlāhī ile ḫumūl ü hümūl üzre oldı. Ahālī-i maḥmiyye-i meẕkūre istisḳāyiçün birḳaç kerre duʿā idüp **[P2 152b]** ḳarīn-i icābet ü rehīn-i isticābet olmayıcaḳ şeyḫ ḥażretlerine istiġāṯe eylediler. Anlar daḫi kāffe-i aḥrār u ebrār ü aḫyār u aḥbārla ve ʿāmme-i ṣıġār u kibār ve edānī vü eḳāṣīyle muṣallāya çıḳup duʿā içün minbere ṣuʿūd eyledükde dest-i duʿāyı cānib-i āsumāna ve rūy-ı niyāzı ḫāk-i ẕüll ü hevāna tevcīh idüp kemāl-i ḍarāʿet ü ibtihālle enīn ü ḥanīn ve tażarruʿ u zārī eyledi. Ḥażret-i Müncīḥü'l-āmāl ve Muḥavvilü'l-aḥvāl şeyḫ ḥażretlerinüñ [2]﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ﴾ feḥvāsınca duʿāsını ḳabūl idüp henüz minberden nüzūl eylemedin [3]﴿مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ seḥā'ib peydā vü hüveydā olup emṭār-ı raḥmet-i İlāhī nāzil oldı.

Meṯnevī: گر دلت حاضر و تنت نور است
هر چه خواهی بخواه دستور است

نفس مستطاب آن کس راست
کز خدا جز خدا نجست و نخواست[4]

Ḫalḳ-ı ʿālemüñ ḳulūb-ı mekrūb-ı pür-tābına ṣu sepilüp āb-ı nāb-ı ferḥat-ı bī-endāzeyle ḥayāt-ı tāze müyesser oldı. Her kişinüñ riyāż-ı ġıyāż-ı derūnı naḍāret ü ṭarāvet ile ṭoldı. Bu maṭlūb-ı merġūbuñ ḥuṣūlinden şecere-i ṣemere-i maḳāṣıd nemā-nümā olup [5]﴿أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ﴾ feḥvāsı **[T 411a]** ẓuhūr eyledi. Cümle-i āferīdegān-ı cihāniyān **[P2 153a]** seḥāb-ı perde-i dīdeden mānend-i bārān eşk-rīzān olup nücūm-ı edʿiyeyi ḫāk-i pāk-i ḍarāʿete beẕl itmegin mezāriʿ u merātiʿ oñup bitüp ṣabā-yı ṣafā ve ruḥā-yı reḥā', ʿāleme vezīde oldı. **[R 318a]**

1 bārān-ı R, T | -P2
2 "yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren ve (başındaki) sıkıntıyı gideren …" Neml (27), 62.
3 "Ve ona beklemediği yerden …" Talâk (65), 3.
4 Eğer gönlün hazır ve bedenin pür nur ise her ne istersen iste, emirdir. O doğru kişinin makbul nefesi Allah'tan başkasını ne aradı ne istedi. Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Ma'rûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 638-639.
5 "… kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca (benzetti)." İbrâhîm (14), 24.

Şiʿr:[1] لله الحمد که آن نقش که خاطر می‌خواست
آمد آخر ز پس پردهٔ تقدیر برون[2]

Raḥimehu'llāh.[3]

Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī Raḥmetu'llāh[4]
{Yūsuf, İbn Şeyḫ, Şeyḫoġlı}

Bunlar daḫi Ḥācī Bayrām Sulṭān ḥażretlerinüñ ṭarīḳalarına müntesib olup anlaruñ meslek-i sülūklarına sālik oldı. Mūmā ileyh dindār ü şerīʿat-şiʿār ve murtāż-ı ḥaḳīḳat-diş̱ār, edīb ü büzürgvār, taḳī vü naḳī kimesneydi. Ādāb-ı şerīʿat-i şerīʿati ve ḥudūd-ı ṭarīḳat-i ṭarīḳati, ḥāfıẓ u rāʿī olup mesāʿī-i vāʿẓ u teẕkīrde sāʿī olmaġın enfās-ı nefīse-i müteberrikesinüñ muḥkem teʾs̱īri var-idi. Niçe seng-dillerüñ ṣaḫre-i ṣammā gibi ḳalb-i ṣulbını mūm gibi nerm idüp şeyḫüñ hāy u hūy ve āh u fiġānı inʿikās ṭarīḳıyla ol saḫt dillere feryād ü figān itdürür idi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı maġfiret-ʿunvān maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de binā itdügi **[P2 153b]** cāmiʿ-i şerīfini itmām eyledükde evvel cumʿasında pādişāh kendüleri bi-nefsihi ḥāżır olup namāzı tamām eyledükden ṣoñra Baba Yūsuf ḥażretleri minbere ṣuʿūd eyleyüp pādişāh-ı merḥūmuñ maḥżarında vaʿẓ u teẕkīr eyledi. Kelimāt-ı müʾeş̱siresinden ḫalḳa vecd-i ʿaẓīm ü ẕevḳ-ı cesīm istīlā idüp ḳulūb-ı nāsa bir mertebe teʾeş̱s̱ür ḥāṣıl oldı ki ḫāric-i mescidden āvāzını istimāʿ eyleyen küffārdan üç kimesne mühtedī olup şeyḫüñ öñinde müselmān oldılar.

Mıṣraʿ: به رخسارشان بود تابنده اسلام[5]

Merḥūm pādişāh-ı nīk-maḥżar u melek-manẓar bu ḳażıyye-i marżiyyenüñ vuḳūʿından ferḥān u şādān olup kemāl-i ḥaẓẓından ol müselmānlara kendüler māl-i firāvān iḥsān itdükden ġayrı emr eyleyüp **[T 411b]** vüzerāsına daḫi bī-ḥadd ü pāyān inʿām itdürdiler. Bu minvāl üzre bī-nihāye māl ü menāle mālik olup şeyḫ ḥażretlerinüñ berekāt-ı ṣoḥbetiyle gerçekden māldār ü büzürgvār oldılar.

---

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Allah'a şükürler olsun ki gönlümün istediği nakış nihayet takdir (kader) perdesinin ardından zuhur etti. Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Evvel Fâtihatu'ş-Şebâb*, haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 359.
3 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
4 Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī Raḥmetu'llāh R | Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
5 Yüzlerinde İslâm (nuru) parlamaktadır.

Meṣnevī: زر و سیمش چنین کردند ایثار
که شد چرخ و زمین با او گران بار

به زیر بار اثقال تجمّل
نمانده گاو و ماهی را تحمّل[1]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān, şeyḫ ḥażretlerine maḥabbet ü meveddet idüp mābeynlerinde ʿıḳd-ı übüvvet ü bünüvveti ʿaḳd eyledükden ṣoñra "Her ḳaçan eşrāf-ı **[P2 154a]** emṣār-ı aḳṭār-ı arż olan Kaʿbe-i Şerīfe'ye gider olursañız bizüm ile mülāḳī olup onda baʿżı maṣlaḥatımuz vardur göriviresiz." diyü sipāriş eyledi. Ortalarında bu ʿahd-i veṯīḳ tevṯīḳ olduḳdan ṣoñra şeyḫ efendi mavṭın-ı aṣlīsine Seferiḥiṣār'a ẕāhib oldı. Baʿde zamānin şeyḫ ḥażretlerine **[R 318b]** ʿālem-i vāḳıʿada verā-yı perde-i ġaybdan Mekke-i Müşerrefe'de Ḥacerü'l-Esved yanında bir kitāb naẓm itmege beşaret olınup ṣafā-yı niyyetle ḥacca müteveccih olduḳda maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de pādişāh-ı maġfiret-penāhla mülāḳī olup pādişāh ḥażretleri bir miḳdār altun virüp "Bu benüm elüm emegiyle ḥāṣıl olmış ḥelāl mālumdur. Bunı Türbe-i Muṭahhara'da olan ḳanādīlüñ zeytine ṣarf eyleyesin ve daḫi senüñ ümmet-i pür-ġummetüñden Bāyezīd nām bir ʿabd-i müẕnib ü āṣim ve bir ʿāṣī vü günehkār u mücrim sañа selām eyledi daḫi cenāb-ı niʿme'l-me'ābuñdan ḳanādīlüñ zeytiyçün ṣadaḳa ṭarīḳıyla irsāl itdügi ḥelāl mālı ḳabūl itmek bābında tażarruʿ u zārī eyledi diyesin." diyü minnet eyledükden ṣoñra şeyḫ ḥażretleri daḫi imtiṯālen li'l-emri'l-ʿālī itmām-ı merāmda saʿy-ı belīġ eyledi. Ol ekmel-i kümmel-i meşāyiḫ-i ẕevi'l-mefaḫir Kaʿbe-i Şerīfe'de bir yıl mücāvir olup **[P2 154b]** Ḥacerü'l-Esved'üñ yanında te'līf ü taṣnīf ile mülhem olduġı kitābı ṣafā'iḥ-i levā'iḥ-i ġaybdan ṣaḥā'if-i bā-leṭā'if-i şühūda naḳl eyledi. Bundan **[T 412a]** evvel naẓma ḳādir olmayup biḥār-ı naẓmda eli yoġ-iken sürūş-ı ilhāmuñ ilḳāsıyla ol bābda iẓhār-ı yed-i beyżā eyledi. Buṭūn-ı kümūn-ı muṣannefāt-ı iʿcāz-āyātda mektūb u muḥarrer olan leṭā'if-i maʿārif-i İlāhiyyeden luṭf-ı ʿişve-i ilhāma ḳarīn ve ḥüsn-i kirişme-i feyż-i maḫża[2] rehīn olanları ḫāme-i ʿabbāsī-ʿimāme eliyle taḥrīr ü tasṭīr eyledükden ġayrı ʿālem-i ʿibārāt ve ʿibārāt-ı[3] ʿālem ile taʿbīr olınmaduḳ ve aḳlām-ı müşkīn-erḳām ve erḳām-ı iʿcāz-peyġām ile taḥrīr olınmaduḳ yaʿnī

1 Ona o kadar altın ve gümüş ihsan ettiler ki bu ihsanla felek ve yeryüzünün yükü arttı. Bu zinetlerden oluşan yüklerin altında kalmaya ne balığın ne de öküzün takati yoktur.

2 feyż-i maḫża R, T | feyż P2

3 ʿibārāt-ı R, T | -P2

kendünüñ ve benī nevʿ-i insānuñ ḫāṭırına ḫuṭūr eylemedük mülhemāt-ı ġaybiyye-i lā-reybiyyeyi daḫi ol kitābda derc eyledi.

Ḳıṭʿa:[1] ای نسخ کرده گاهِ بیان کردن سخن
لفظ لطیف عذب روان تو آب را

تشویر داد از سر اعجاز در ظهور
معنیٔ بکر واضح تو آفتاب را[2]

Naẓm-ı kelām-ı ṣanāyiʿ-şiʿār u tanẓīm-i maḳāl-i bedāyiʿ-medār kār-ı düşvār iken Müsehhil-i ʿasā'ir ve Muḥaṣṣıl-ı yesā'ir anı şeyḫ ḥażretlerine teysīr ü teshīl eyledi. Baʿdehu Medīne-i Münevvere'ye varup[3] eski çullar geyüp elini ardına bağlayup ḳubbe-i şerīfeye ḳarşu yüzi üzre sürinerek ağlayu ağlayu[4] **[P2 155a]** tażarruʿ-künān varup istişfāʿ eyledi. Ḳubbe-i şerīfenüñ taşrasında maḥfūẓ u maṣūn ve maḳbūl ü merʿī bir ʿaṣā var-idi ki ḫuddām-ı Türbe-i Muṭahhara anı el üzre ṭutarlar idi. ʿĀlem-i rü'yāda cenāb-ı Ḥażret-i Risālet-menzilet'den şeyḫe şöyle işāret olındı ki ʿaṣāyı üç pāre eyleyüp bir ḳıṭʿasını diyār-ı Rūm'da maḥrūsa-i Burūsa'da **[R 319a]** Emīr Sulṭān ḥażretlerinüñ türbelerinde ve bir ḳıṭʿasını Ḥācī Bayrām Sulṭān'uñ Engüri'de olan türbet-i şüreyyā-rütbetlerinde ve bir ḳıṭʿasını bir ġayrı şeyḫüñ mezārında[5] vaż' eyleye. Müşārün ileyh üçünci şeyḫüñ adını rāvī **[T 412b]** unutmağın bu maḥalde taʿyīn olınmadı. Ẕikr olınan işārete i'tīmāren ʿaṣāyı almaḳ istedükde ḫuddām-ı sidre-maḳām aña mānīʿ u dāfiʿ olup ṭarafeynden münāzaʿa ider-iken huddāmuñ re'īsi gelüp kendüye daḫi bu ḫuṣūṣda işāret olındığını iʿlām idüp şeyḫ ḥażretlerine ol ʿaṣāyı almağa icāzet virdükden ṣoñra şeyḫ ḥażretleri ol ʿaṣāyla vaṭanına gelüp me'mūr olduġı emri īḳāʿ eyledi. Mümā ileyh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī'nüñ zamān-ı şerīfinüñ evā'ilinde maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de vefāt eyleyüp Ebī Eyyūb Enṣārī'nüñ civār-ı mezārında defn olındı. Revveḥa'llāhu merḳadehu.[6] **[P2 155b]**

1 Ḳıṭʿa T | -R, -P2
2 Söz söylediğinde senin akıcı, tatlı ve latif sözün suyun (hükmünü) kaldırmıştır. Senin açık ve bâkir manalı (söyleyişin) mucize olması hasebiyle zuhur ettiğinde güneşi utandırmıştır.
3 varup R, T | -P2
4 ağlayu ağlayu R, P2 | ağlayurek T
5 mezārında R, P2 | mezār-ı şeref-medārında T
6 Revveḥa'llāhu merḳadehu. T | Raḥimehu'llāh P2, -R

Mevlānā Şeyḫ ʿAbdülmü'min[1]

Bolulı'dur. Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī (ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz) ḥażretlerinüñ ṭarīḳasındandur. Müddet-i medīd ü ʿahd-i baʿīd onlaruñ ile muṣāḥabet idüp tünd-bād-ı imdād ile ḫār u ḫāşāk-ı vaḫşet-i ünsiyyeden ṭarā'iḳ-ı sülūkını pāk eyledükden ṣoñra Ṣūfī-zāde dimekle meşhūr olan Şeyḫ ʿAbdurraḥmān'uñ şürefā-yı ḫulefāsından baʿżısıyla muṣāḥabet eyledi. Baʿdehu maḥrūsa-i Burūsa'da vaʿẓ u teẕkīre meşġūl olup ʿavā'ıḳ-ı ḫallāḳ-ı ḥalā'iḳdan inḳıṭāʿ üzre oldı.[2]

Şiʿr:

لقي الناسِ ليس يفيد شيئا
سوى الهذيان من قيل و قالِ

فاقلُل من لقاء الناس إلّا
لأخذ العلم واصلاح حال[3]

Merḥūm-ı merḳūmuñ ḥaḳḳında ḫalḳ-ı ʿālem iki fırḳa olup bir fırḳası ṣalāḥ-ı ḥālle ve ḥüsn-i aḥvālle muʿteḳid olup kemāl-i diyānet ve ḥüsn-i iʿtiḳādını ḫaber virürler-idi. Bir fırḳası ẕemm ü ḳadḥ idüp baʿżı nā-şāyeste evżāʿını söylerler-idi. Ammā etḳıyā-yı ʿulemā vü nücebā-yı ṣuleḥādan baʿżı kimesneler ṣıḥḥat-ı ṭarīḳat u ḥüsn-i serīretine şehādet idüp Ḥażret-i Mü'min ü Mennān'uñ ʿabd-i mü'minidür **[P2 156a]** diyü ʿalā vechi'l-itḳān īḳān eylediler. Şehādetleri **[T 413a]** ḥüccet-i ḳāṭıʿa meşābesinde olan aḫyār u aḥbārdan cemʿ-i keṯīr ü cemm-i ġafīr anuñ ẓāhir ü bāṭını zīver-i ṣalāḥ u zühd ü taḳvāyla pīrāste vü ārāstedür diyü iḫbār eylediler. Bu sebebden añа ḥüsn-i iʿtiḳād üzre olup anuñ ḥaḳḳında söylenen türrehata iʿtimād itmemek münāsibdür. **[R 319b]** Belki [4]"حمل المؤمن على الصلاح" feḥvāsınca lāzım u lāzibdür. Ġālibā aṣḥāb-ı reyb ü imtirā iftirā idüp aġrāż-ı dünyeviyyeden bir ġaraż-ı fāsid içün fesād isnād itmişlerdür. Cādde-i ḥüsn-i iʿtiḳāddan rücūʿ idüp ṭarīḳ-ı sū'-i ẓanna gitmişlerdür.

Teẕyīl:[5] Baʿżı aṣḥāb u aḥbābından mesmūʿumdur ki mūmā ileyh Şeyḫ ʿAbdülmü'min ḥażretleri meẓāhir-i cemāl-i kemāl-i ṣunʿ-ı Yezdānī olan

1 Mevlānā Şeyḫ ʿAbdülmü'min R, P2 | ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAbdülmü'min Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
2 oldı R, T | olurdı P2
3 İnsanlar ile mülâkî olmak dedikodudan dolayı saçmalamaktan başka bir işe yaramaz. İlim öğrenmek ve nefsine çekidüzen vermek için insanlar ile irtibatını azalt!
4 Mümin kişi hakkında hüsn-i zan beslenir.
5 Teẕyīl T | -R, -P2

meḥābīb ḳısmına meyl-i ṣuverī ile mā'il olup ḥüsn-i ʿālem-gīr ve cemāl-i bā-kemālle pīrāste vü ārāste olan şāhidān-ı şimşād-ḳaddāndan ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i İlāhiyyeyi müşāhede içün nāẓır olur idi ve her birine naẓarda mü'essirden esere ve maṣnūʿdan ṣāniʿa istidlāl eylemek mes'elesince çoḳça ṣafā bulur idi. Bu dāʿiye ile baʿżı nādānlar anı

Şiʿr:[1] دلدادگان که دامن شهوت گرفته‌اند
معنی ز دست داده و صورت گرفته‌اند[2]

[P2 156b] mażmūnına maṣdūḳ olan ṭā'ife-i ġayr-ı nāciye gibi ṣūret-perest ẓann idüp "Maʿnā yüzinden āgāh degüldür." dirler idi ve daḫi istiḳāmet-i ṭabʿla ḳadd-i yār gibi ṭoġru iken ebrū-yı dilber gibi ve zülf-i müşkīn-i çīn gibi egri gümān iderler-idi. Ruḫsāre-i aḥvālinde gülgüne-i ṣalāḥ muʿāyen ü müşāhed iken vech-i vecīh teveccühine gerd-i se'āmet isnād olınur idi. Allāhu aʿlem bi-ḥaḳīḳati'l-ḥāl.

Mervīdür ki ol ʿaṣrda maḫrūsa-i Burūsa'da olan müderrislerden Ehlice Muḥyiddīn dimekle maʿrūf bir müderris Şeyḫ ʿAbdülmü'min ile muʿāraża vü mübāġaża maḳāmında olup birḳaç **[T 413b]** defʿa şeyḫi teftīş-i pür-teşvīş ile dil-rīş[3] itmiş idi. Bir gün yine bu maḳūle kār-ı nā-maḳbūle şürūʿ idüp tekrār şeyḫi teftīş itdürmek istedükde şeyḫ ḥażretleri āzürde-ḫāṭır ve rencīde-bāl olup "Şimdiye degin aña nesne dimemiş idük. Ammā ḥālen beddu'ā iderin." didi. Fi'l-vāḳiʿ ḫalvetine girüp bir miḳdār meşġūl olduḳdan ṣoñra elinde bir kerpiç ile ḫalvet-gāhından ṭaşra çıḳup rāvī-i ḳıṣṣaya "Al bu kerpiçi ṣuya bıraḳ. İnşāa'llāhu teʿālā bu ṭopraḳ ṣuda eridükçe ol ḫāk-siriştüñ vücūdı **[P2 157a]** daḫi āb-ı ʿadem ile günden güne eriyüp maḥv ola." didi. Rāvī ḥikāyet itdi ki: "Şeyḫüñ elinden kerpici alup Pıñarbaşı yanlarında ṣuya bıraḳdum. Bu vaż'-ı maʿhūddan çoḳ zamān geçmedin Mevlānā Ehlice ḫasta olup birḳaç günüñ içinde vefāt eyledi. Vücūd-ı ḫāk-nihādı şeyḫüñ nefes-i āteş-bārıyla yeltendügi hevāyı başa çıḳarmadın meġāk-i ḫāke vāṣıl oldı." Gökdere yanında bir cāmiʿi vardur mezārı ol cāmiʿdedür. Ḫalḳ-ı ʿālem anı ziyāret idüp anuñla teberrük iderler. Raḥimehu'llāh.[4] **[R 320a]**

1 Şiʿr R, P2 | -T
2 Şehvet eteğine yapışmış âşıklar, manayı kaybedip surete kapılmışlardır.
3 ile dil-rīş R, T | -P2
4 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāhi teʿālā ve nevvere merḳadehu T

ṬABAḲA-İ TĀSİʿA

Sulṭān Selīm Ḫān-ı ceng-azmāy u şecāʿat-pīrāy ḥażretlerinüñ zamān-ı salṭanat ve āvān-ı ḫilāfetinde merāsim-i levāzım-ı ʿulūmı ṣaḥā'if-i ʿālemde ṣebt ü imlā eyleyen aṣḥāb-ı ders ü ifādenüñ ve veṣā'iḳ-ı ʿadl ü dādı ṣukūk-ı ʿilmde tenfīẕ ü imżā eyleyen erbāb-ı ḥikemüñ ve ṣavāmiʿ-i cevāmiʿ-i ṭalebde istifāże-i esrār-ı İlāhiyye eyleyen meşāyiḫüñ aḥvālini beyān ider.[1]

Zamān-ı salṭanatı ġayrı selāṭīn-i ʿOṣmāniyye'ye nisbet az iken yine eʿālī-i mevālī-i feżā'il-diṣārdan **[P2 157b]** ve meşāyiḫ-i kirām-ı kerāmet-şiʿārdan anuñ eyyām-ı devletinde cemʿ-i keṣīr ü cemm-i ġafīr ẓuhūr idüp selāṭīn-i[2] māżiyede **[T 414a]** olan ʿulemā deñlü ʿulemā vücūd bulmışdur. Enẓār-ı ʿaliyye-i şāhāne-i pādişāhānesi[3] ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ işāretiyle müşārün ileyh olan ṭavā'ifden niçe gürūh-ı saʿādet-şükūhuñ ḳarīn-i ḥāli olmışdur. Mūmā ileyh ḫudāvendigār-ı büzürgvār sekiz yüz yetmiş dört senesinde Amāsiye'de raḥm-i ġayb ve meşīme-i ʿademden vücūda gelüp dāye-i vālā-māye-i rüşd ü necābetüñ ḳoltuġında şīr-i fıṭnat u ẕekāyla perveriş buldı. Māder-i ʿināyetu'llāhuñ sāyesinde ḥacr-ı ḥicr u ʿaḳl ve ḥavze-i ḫıred ü fehmde mürebbā oldı. Sinn-i şerīfi ḳırḳ altıya vuṣūl bulup tārīḫ-i hicret-i Ḥażret-i Risālet-menzilet ṭoḳuz yüz on sekiz senesinde vuṣūl bulduḳda evreng-i ḫilāfete cülūs ve müttekā-yı salṭanata ittikā eyledi.

Bu senenüñ silkinde münselik olan şühūrdan şehr-i ṣaferüñ sekizinci güni şenbe güninde bīʿat olındı. Erkān-ı devlet ve aʿyān-ı ʿizzet ol gün maḳām-ı ḫıdmetde bulındı. Tīġ-i cevher-dār gibi żamīr-i münīr-i saʿādet-semīrinde mużmer olan cevher-i şecāʿat ü ḫūn-ḫᵛārī nümūdār olup ḫançer-i cānsitān gibi cāna ḳıymaḳ āṣārı anuñ **[P2 158a]** şānında ẓuhūr eyledi. Ḥadeng-i ḳattāl u ḫūn-ḫᵛār ve nīze-i seffāk u cān-güẕār-kirdār-ı

1 | Aḥvāl-i İcmāl-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿaleyhi'r-raḥmetu ve'l-ġufrān M | -R, -T, -P2
2 selāṭīn-i R, T | -P2
3 "… ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır." Bakara (2), 5; Âl-i İmrân (3), 104; Tevbe (9), 88; Nûr (24), 51; Rûm (30), 38; Lokmân (31), 5.

istiḳāmet-ṭabʿ anuñ derūnında ġāyetde ve kemend ü kemān gibi tāb u tüvān nihāyetdeydi. İdālet-i evliyā-yı devlet ü iẕālet-i muḫālifān-ı mülk ü millet ḥaṣāyiṣ-i lāzımesinden olup ḳahr-ı ʿudāt-ı ṭuġāt ve ihlāk-ı ʿanede-i ʿabede-i aṣnām ve nevāziş-i dil-ḫᵛāh-ı küfāt u dühāt-ı aṣḥāb-ı İslām nihād-ı pākinde nihādeydi. Ẕikr olınan ṭoḳuzıncı pādişāh-ı samī-menzilet ki selāṭīn-i māżiyede añа mānend pādişāh-ı ercmend biñde bir bulınmaz ve silsile-i dūdmān-ı ʿOṯmāniyān'da ol dürretü't-tāc-ı ḥavāḳīn-i sālife gibi bir dürre-i **[T 414b]** girān-māye taṣavvur olınmaz, ābā-yı ʿiẓām u ecdād-ı kirāmından intiḳāl eyleyen memālik-i mevrūṯeden kendü ḳılıcıyla açduġı bilād-ı ḳuds-ābād-ı ʿArab ve diyār-ı nüzhet-diṣār-ı ʿAcem ziyāde olup sāyir eflākden felek-i tāsiʿ vāsiʿ olduġı gibi anuñ zamān-ı devletinde memālik-i ʿOṯmāniyye ġayruñ zamānından **[R 320b]** vāsiʿ oldı. Kaʿbe-i Münevvere ve Medīne-i Muṭahhara mülk-i ʿOṯmāniyān'a[1] munżamm olmaġla şeref-i kāmil buldı. Selāṭīn-i ʿOṯmāniyān'uñ "Ḫādimu'l-ḥarameyni'ş-şerīfeyn ve Mālikü Memāliki'l-ʿArab ve'l-ʿAcem" diyü yād olınmasına sebeb olup **[P2 158b]** ḫuṭabā-yı üdebā-yı menābirde onları bu elḳābla tavṣīf ü taʿrīf itmege[2] daʿī vü badī oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi altı senesinde sinn-i şerīfleri elli üç senesine vuṣūl bulduḳda ve müddet-i salṭanatları ṭoḳuz yıl ṭoḳuz ay olduḳda vefāt idüp ol şehriyār-ı devletmend [ü] saʿādet-ercmend ʿinan-ı semend-i devend-i rūḥ-ı revānını merātiʿ-i merābiʿ-i fenādan ġuref-i ṭaraf-ı dārü'n-naʿīm-i cināna ṣarf eyledi.

Meṯnevī:[3] که را بخت بر تخت شاهی نشاند
نخستش قضا نامهٔ عزل خواند

فلك کرده از بهرشان چنبری
برون رفت هر یك پی دیگری[4]

1 ʿOṯmāniyān'a R, T | ʿOṯmāniyye'ye P2
2 itmege R, T | itmekle P2
3 Meṯnevī T | -R, -P2
4 Baht her kimi padişahlık tahtına oturttu ise ilk önce ona kader, azil mektubunu okudu. Felek onlar için bir çember yaptı ve her biri bir diğerinin peşinden dışarı çıktı.

Mevla'l-Mevālī Aʿle'l-eʿālī Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa Raḥmetu'llāhi ʿAleyhim Ecmaʿīn[1] [Kemāl Paşa-zāde]

Maḥmiyye-i Edirne'ye mütenessiblerdür. Cedd-i büzürgvārı ümerā-yı ʿOṯmāniyye'den olmaġın ʿālem-i ṣıbāda mebānī-i ʿulūmı taḥṣīl ü tekmīl eyledükden ṣoñra kendüler daḫi imāret semtine sālik oldı ve lākin kemāl-i maḥabbet-i faż̈l u kemāl aña istīlā itmegin tekmīl-i melekāt-ı melekiyye vü taḥṣīl-i kemālāt-ı ʿaliyye idüp şeyḫ-i İslām ve müftī-i enām oldı. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol fāż̈ıl-ı fā'iḳdan **[P2 159a]** kendülerüñ ṭarīḳ-ı ʿilme şürūʿını bu ṭarīḳle naḳl eyledi ki: "'Unfuvān-ı şebāb-ı bā-şitābda merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ile sefer-i ẓafer-eṣere gidüp ʿasākir-i İslām ile menāzil ü merāḥilde ḳonup göçer iken ol zamānuñ **[T 415a]** vüzerā-yı ṣaffārā vü Āṣaf-ārāsından ʿaẓīmü'ş-şān semiyy-i Ḫalīlü'r-Raḥmān İbrāhīm Paşa ibn Ḫalīl Paşa'nuñ meclis-i hümāyūnlarında bir gün ümerā-yı rezm-ārādan Evrenos Beg-oġlı Aḥmed Beg nām bir emīr-i vālā-maḳām cülūs itmiş-iken yevmī otuz aḳçe ile ol ʿaṣrda Filibe müderrisi olup Ḫudā-yı ḫafiyyü'l-elṭāf'uñ aʿṭāf-ı celiyyesine maẓhar olan Mevlānā Luṭfī (raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Ḫafī) dervīşāne libāsla gelüp ol emīr-i vālā-maḳāmuñ üstine taṣaddur eyledi. Mevlānā Kemāl Paşa-zāde, Mollā Luṭfī'nüñ aḥvālini istiḳṣā idüp otuz aḳçe müderris olduġını maʿlūm-ı ʿilm-i ʿālem-ārā idindükde ol maḳūle ṣāḥib-i ʿizz ü cāh, emīr-i ʿizzet-penāhuñ üstine bu maḳūle niṣāb-ı menāṣıb-ı ʿāliyeden bī-naṣīb kimesne bī-tereddüd taṣaddur itdügine taʿaccüb eyleyüp niçe müddet ġarīḳ-ı baḥr-ı ḥayret ve ḥarīḳ-ı āteş-i fikret oldı." Şürefā-yı rüfeḳāsından **[P2 159b]** bir lebīb-i erīb ve ʿāḳıl u edīb bu ġubār-ı tereddüd ve jeng-i ḫāṭırayı mir'āt-ı ḫāṭır-ı ṣafā-güsterinden defʿ ü refʿ idüp şekl-i merāmı bu yüzden ʿarż eyledi ki; "Zümre-i ümerādan fırḳa-i ʿulemā iʿzāz ü ikrām olınmaġa evlā vü aḥrādur. **[R 321a]** Şüref-i şeref-i eşrāf-ı[2] ʿulemā, ser-ʿalem-i mancūḳ-ı rāyet-i ʿizzet-i ümerāyla yek-ser [ü] hem-ser ve mertebede berāber degüldür. Belki berterdür. Fırḳa-i ʿulemā, zümre-i ümerādan bihterdür. Yaʿnī onlar muʿteberdür." [3]"الملوك حكام على الناس والعلماء حكام على الملوك"

1 Mevla'l-Mevālī Aʿle'l-eʿālī Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa Raḥmetu'llāhi ʿAleyhim Ecmaʿīn R, P2 | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa Raḥmetu'llāhi ʿAleyh T

2 eşrāf-ı R, P2 | eşref-i T

3 Padişahlar halk üzerine, âlimler ise padişahlar üzerine hâkimdirler.

Şiʿr:[1] باشد لباب عالميان نوع آدمی
هستند زمرهٔ علما لُب آن لباب[2]

Zümre-i ʿulemānuñ menāşīr-i aʿmālleri ʿunvān-ı ﴿يَرْفَعِ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ el-āye ile muʿanven ve maḳāḍīr-i şü'ūn-ı ʿāliyeleri ﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾[3][4] ile mübeyyendür. Rūz-ı āḫirde derecāt-ı maʿneviyye **[T 415b]** ve merātib-i uḫreviyyeleri ʿāliye olduġı gibi bu ʿālemde daḫi maḳāḍīr-i ʿaliyyeleri berter olduġı muḳarrer ü muʿayyendür.

Şiʿr: فعظّم مقادير أهل العلوم
فقد أوجب الله اعظامهم[5]

Mecālis ü meḥāfilde tebcīl ü taʿẓīm olınduḳları maḥżā ʿilme intimāları olduġı **[P2 160a]** ḥayṣiyyetdendür. Cihet ü manṣıb cihetinden degüldür. Anlaruñ ʿulüvv-i şān u sümüvv-i mekānlarında manṣıbuñ daḫli ve taʿẓīm ü iclāl ü iḳbāllerinde merātib-i dünyeviyyenüñ ṣunʿı yoḳdur. Ol gürūh-ı vālā-güherüñ her birisi ḥüsn ü bahāda ferīde-i rūzgār olup ḳadr ü ḳıymetde dürretü't-tāc-ı enām-ı eyyām olmaġın mecālis ü meḥāfilde her birinüñ baş üzre yiri ve ṣudūr-ı mecāmiʿde maḳarr-ı muḳarreri vardur ve bi'l-cümle ser-firāzān-ı ʿulemānuñ ṣanādīd-i rü'esā-yı ümerādan muḳteżā-yı maḳām üzre taṣdīr ü taḳdīm olınduġı maḳāma muvāfiḳ bir vaż'-ı fā'iḳ ve maḥalle münāsib bir ʿamel-i vācibdür.

Şiʿr:[6] قدر ايشان برتر است از قدر افلاك برين
جای ايشان در ميان مردمان بر سر شده[7]

Ol nıḫrīr-i bedīʿü't-taḳrīr, bu maʿnāyı teẕkīr idicek Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı ḳudsiyyü'l-ḫavāṭırlarına bu maʿnī lāyıḥ

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Dünyadaki varlıkların seçkini insanoğludur. Ulema sınıfı ise bu seçkinlerin özüdür. Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Dovvom Vâsıtatu'l-ʿIkd – Hâtimetü'l-Hayât*, haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 44.
3 "… kalkın ki Allah sizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin …" Mücâdele (58), 11.
4 "… De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? …" Zümer (39), 9.
5 İlim ehlinin kadrini yüce tut. (Çünkü) Allah onların tazim edilmesini vâcip kıldı.
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Onların değeri yüce feleklerden bile daha yüksektir. Onların makamı insanlar arasında baş üzere olagelmiştir.

oldı ki bu emīr-i saʿādet-semīrüñ mertebe-i ʿaliyyesine vuṣūl mümkinü'l-ḥuṣūl degüldür. Ammā ol fāżıluñ medāric-i meʿāric-i feżā'il ve derecāt-ı ṭabaḳāt-ı fevāżılına dest-res müyesser belki muḳarrerdür. İnşa'llāhu teʿālā ṣıḥḥatle seferden ʿavdet itdügümde imāret ṭarīḳasından vazgelüp **[P2 160b]** irtifāʿ-ı derecāt-ı ʿāliyāt-ı faẕl u kemāl eyleyeyin diyü himmet-künān taṣmīm eyledi.

Şiʿr:[1] کسی را که همّت بلند اوفتد
مرادش کم اندر کمند اوفتد[2]

Fi'l-vāḳiʿ bu himmet-i vālā-nehmet **[R 321b]** ḳarīn-i ʿināyet-i Rabb-i ʿİzzet ve bu tedbīr-i saʿādet-maṣīr rehīn-i taḳdīr-i Ḫudā-yı Baṣīr olup ol seferden vaṭan-ı me'lūflarına **[T 416a]** geldükde Mevlānā Luṭfī'yi ol eṣnāda dārü'n-naṣr Edirne'de ḳırḳ aḳçeyle Darü'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris olmış buldı. Mevlānā-yı merḳūm fāżıl-ı mersūmuñ ḫıdmet-i vālā-rütbetlerine vāṣıl olup *Şerḥ-i Meṭāliʿ*'i ḥavāşīsiyle ʿalā vechi'l-ihtimām bi't-tamām anlardan oḳuduḳdan māʿadā Mevlānā Kestelī ve Mevlānā Ḫaṭīb-zāde ve Mevlānā Muʿarrif-zāde'yle daḫi baʿżı fünūnda muṣāḥabet-i ʿilmiyye eyledi. ʿĀdāt-ı sādāt-ı ʿulemā üzre tekmīl-i ṭarīḳ-ı ʿilm eyledükden ṣoñra menāṣıb-ı sāmiyeti'l-merātibden maḥrūsa-i Edirne'de Ṭaşlıḳ Medresesi dimekle meşhūr ʿAlī Beg Medresesi'nde ve Üsküb nām şehr-i merġūbda İsḥāḳ Paşa Medresesi'nde ve maḥmiyye-i Edirne'de Ḥalebī Medresesi'nde ve daḫi Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ **[P2 161a]** birisinde ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde[3] ve dārü'n-naṣr Edirne'de merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretlerinüñ medrese-i ʿāliye-i sāmiyesinde müderris oldı. Ẕikr olınan medāris-i şerīfe-i maʿālī-ibtināda erbāb-ı ʿarā'ik-i naḳḳāda ve aṣḥāb-ı ḳarāyiḥ-i vaḳḳādeden istiʿdād-ı kemāl ile mevṣūf ve kemāl-i istiʿdādla maʿrūf, ʿāḳıl u maʿḳūl ve ḳābil ü maḳbūl ercmend-i danişmendlere ifāde vü ifāża eyledi.

Şiʿr:[4] علم داری ز کس مدار دریغ
بر دل تشنگان ببار چو میغ

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Himmeti yüksek olan kişinin muradı tuzağının çemberine düşer. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 261.
3 ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde R, P2 | -T
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

می دِه ارزان که مایه‌ای داری
مستعدّ کمال را یاری[1]

"عَدْلُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً"[2] ḥadīṯ-i şerīfinüñ maẕmūn-ı meymūnına māṣadaḳ olmaġ-içün ol muḫtār-ı bā-iḫtiyār cāh-ı ḳażā iḫtiyār idüp maḥmiyye-i Edirne ḳāḍīsı ve Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri oldı.[3] Ḫalḳ-ı ʿālem anuñ ināyetiyle tamām şeref buldı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri ile vilāyet-i Mıṣr fetḥinden maḳarr-ı aṣīl-i **[T 416b]** cezīl-i salṭanat ve müstaḳarr-ı ḳadīm-i ḳavīm-i saʿādet ṣavbına ʿavdet eyledüklerinde baʿżı ẕemmām-ı nemmāmuñ kelām-ı hezl-ilmāmı ile ʿazl ü teftīş eyledükden ṣoñra yevmī yüz aḳçeyle **[P2 161b]** maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ni baʿdehu Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ni ṣadaḳa eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān[4] (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretlerinüñ zamān-ı salṭanat **[R 322a]** ve āvān-ı saʿādetlerinde sulṭānü'l-ʿulemā ve bürhānü'l-fużalā şeyḫülislām, müfti'l-enām Müftī ʿAlī Çelebi Efendi ḥażretleri ṭoḳuz yüz otuz iki senesinde fevt olduḳda ʿaḳabinde Mevlānā Kemāl Paşa-zāde müftī olup şerīʿat-ı şerīʿat-ı Aḥmediyye ve senen-i sünen-i Muḥammediyye üzre iftā buyurdı. Ḫuṣūṣ-ı fetvāda āyet-i kübrā olup istiftā ṭarīḳıyla ʿāmme-i ṭavā'if-i ins ü cān mesā'il-i müşkilede aña mürācaʿat eyledükleri sebebden elsine-i eşrāfda "Müfti'ṣ-ṣaḳaleyn" diyü meẕkūr u meşhūrdur. Baḥr-ı fetvā, kān-ı taḳvā, aḫter-i eflāk-i şerʿ, şeyḫ-i millet, pīr-i ümmet, zeyn-i dīn-i tāc-ı sünen ol fāżıl-ı fażīlet-āyāt cümle-i şerā'if-i evḳāt-i şeref-ġāyātını ʿulūm-ı ʿāliyeye iştiġāl naḥvına ṣarf idüp bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl iʿlām-ı aʿlām-ı faḍl u kemāl itmekden ḫālī olmaduġı[5] sebebden āṣār-ı cümle-i cezīlesiyle ercā u enḥā-yı **[P2 162a]** ʿālem ḥālī oldı. Sürūş-ı feyżüñ lisānından vārid ü nāzil olup levḥ-i maḥfūẓ-ı bedīʿü'l-beyān ḫāṭır-ı ʿāṭırında nümāyān olan

1 Eğer ilmin varsa onu kimseden esirgeme! Susamışların gönlüne bulut gibi yağ! Eğer kemal sahiplerine dost isen elindeki sermayeyi bolca ver! Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Ma'rûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 570.

2 "Bir saat adaletle hükmetmek altmış senelik ibadetten daha hayırlıdır." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 3, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 116.

3 oldı R, T | olup P2

4 Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ni ṣadaḳa eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān R, T | Sulṭān Bāyezīd Ḫān T

5 ḫālī olmaduġı R, P2 | ḥālī olduġı T

lā'iḥāt-ı sāniḥāt-ı feṣīḥü'l-bünyānı ʿulemā-yı eşrāfa īṣāl-içün tercemān-ı erbāb-ı elbāb-ı kemālāt olan aḳlām-ı ḫuceste-erḳām-ı muʿciz-āyātı istiḫdām idüp vāridāt-ı İlāhiyyeyi anuñ eliyle ṣafā'iḥ-i bā-levā'iḥde taḥrīr ve ṣaḥā'if-i bā-leṭā'ifde tasṭīr eyledi.

Şiʿr:[1]

نی کلکش که شکر بار دارد
بود خاری که گل بسیار دارد

همای دولت آمد خامهٔ او
فکنده سایه‌ای بر نامهٔ او

چو نخل خامه‌اش نشو و نما کرد
در اقلیم سخن قصری بنا کرد

[T 417a]

به هر روزن که چشم دل فتادش
دری از عالم معنی گشادش

ز معنی‌های رنگین ساختش جام
که ماند خیره در وی چشم ایام[2]

Üslūb-ı te'līf ü taṣnīfde eslāf-ı eşrāf añа ḫalef olmayup taḳaddüm-i ẕātıyla cümleden muḳaddem olduġı muḥāṭ-ı ʿilm-i şerīfdür. Ekābir-i ẕevi'l-me'āṣir efāżıl-ı māżiyenüñ ekṣeriyyā birer fenne iḫtiṣāṣı olup her biri ol fende bir kitāb-ı bedīʿ ibdāʿ eyledi ve lākin fāżıl-ı merḳūm ʿale'l-ʿumūm kāffe-i ʿulūma şümūlı olmaġın her fenn-i laṭīfde müteʿaddid kitāblar te'līf ü taṣnīf **[P2 162b]** eyledi. Kendünüñ zebān-ı serīʿü'l-beyānı diliyle ve ḫāme-i bedīʿü't-tibyānı eliyle ʿālem-i ẓuhūr u bürūza gelen mü'ellefāt-ı iʿcāz-āyāt u muṣannefāt-ı muʿciz-ġāyātından fenn-i tefsīrde tamāma ḳarīb bir tefsīr-i bedīʿü't-terkīb tertīb eyledükden māʿadā *Keşşāf*'a nā-tamām bir ḥāşiye tenmīḳ u tensīḳ eyledi ve daḫi fenn-i fiḳhda muḥīṭ-i **[R 322b]** bedāyiʿ-i revāyiʿ-i mesā'il olan *Hidāye*'yi şerḥ eyledi ve daḫi *Iṣlāḥ u Īżāḥ* nām bir metn ü şerḥ ibdāʿ u iḫtirāʿ idüp ḫulāṣa-i muḫtārāt-ı Ḥanefiyyeyi ol kenz-i bedāyiʿde derc eyledi.

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

2 Şekerler yağdıran kaleminin kamışı pek çok güle sahip bir dikendir. Devlet kuşu onun kalemi oldu. Onun yazdıklarının üzerine gölge saldı. Kalemi bir fidan gibi neşvünema buldu. Söz ülkesinde bir saray inşa etti. Ona gönül gözü olan her bir pencere, ona mana âleminden bir kapı açtı. Ona güzel ve hoş manalardan zamanenin gözlerini hayrette bırakan bir kadeh yaptı.

Şiʿr:[1] عبارتی که نباشد ز نکته‌هاش بدیع
بدیع اگر عرق شرم بر جبین آرد

خطی چنان که اگر ابن مُقله زنده شود
تراشهٔ قلم او به مقله بر دارد[2]

[Derkenār:][3] *Taġyīr ü Tenḳīḥ* nām kitābuñ itmāmı ṭoḳuz yüz otuz bir senesinde vāḳiʿ oldı. Bu maʿnā Ḥażret-i Mevlānā'nuñ kendü ḫaṭṭından menḳūldur.

Ve daḫi ʿilm-i uṣūlde *Taġyīr ü Tenḳīḥ* nām bir metn ü şerḥ ve Mevlānā Saʿdüddīn'üñ *Telvīḥ* nām kitābına ḥāşiye tenmīḳ u tensīḳ eyledi ve daḫi ʿilm-i kelāmda mīr-i ṣadr-ı cāh u celāl olan eslāfuñ muṣannefātından ṭabaḳātla rāciḥ *Tecvīd-i Tecrīd* adlu bir metn ü şerḥ teʾlīf ü taṣnīf eyledi ve daḫi merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān (ʿaleyhiʾr-raḥmetü veʾr-rıḍvān) ḥażretlerinüñ fermān-ı şerīfiyle mütekellimīn ile ḥükemā beyninde muḥākeme **[T 417b]** içün Mevlānā Ṭūsī ile Mevlānā Ḫʷāce-zādeʾnüñ **[P2 163a]** yazduġı *Tehāfüt* nām kitāba fāżıl-ı mümā ileyh daḫi yazmışdur. Ammā nūk-i ḫāme ile sikkeyi mermerde ḳazmışdur ve daḫi ʿilm-i maʿānīde *Işlāḥ-ı Miftāḥ* nām bir metn-i bedīʿü'l-beyān tesvīd idüp ḳānūn-ı evvel üzre aña bir şerḥ daḫi tenmīḳ eyledi ve daḫi seyyid-i eyyid-i ʿulemānuñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına bir ḥāşiye taṣnīf idüp bevāṭın-ı kelāmda mekniyye vü müteḫayyile olan ṣınāʿāt-ı ṣuveriyye vü maʿneviyyeye müteʿallıḳ miftāḥ-ı aḳlām-ı iʿcāz-ilmām ile çoḳ nesne açdı. Cevāhir-i zevāhir-i daḳāʾiḳ-ı raḳāʾiḳdan ḫarāʾid-i cerāʾidüñ başına gevher ṣaçdı. Fāżıl-ı merḳūmuñ baʿżı müʾellefātı itmām-peẕīr olmayup mevlānā-yı ecellüñ eceli itmāma mānīʿ olmışdur. Fe-ammā ol muṣannefātında daḫi faẕīlet ü kemāl ḫatm olup meziyyet nihāyet bulmışdur. Kemāl-i faẕl u kemālüñ nihāyetine vāṣıl olmışdur.

Cümle-i fünūn-ı feżāʾil-meknūnuñ maʿreke-i ārā olan mebāḥiṯ-i müşkile-i ġāmıżasında risāleler tesvīd idüp her mebḥaṣde kelimāt-ı ḳavī cemīʿan cemʿ itdükden ṣoñra ḳarīb ileʾl-ḥaḳḳ ve ḳabūle eḥaḳḳ olanını[4] telaḳḳī

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Onun nükteleri ile orijinallik kazanamamış bir ibarenin alnında utanma damarını zuhur ettirmesi pek uzaktır. Öyle bir yazı ki eğer İbni Mukle yaşasaydı, onun kaleminin yongasını gözüne (denk) tutardı.
3 [Derkenār:] R | -T, -P2
4 olanını R | olanı T, P2

bi'l-ḳabūl eyleyüp işkāl-i eşkāli ol maḥallden ḥall eyledi. Bu maḳūle maʿḳūle risālesi **[P2 163b]** ve maḳbūle maḳālesi yüz ʿaded vardur. Fünūn-ı ʿArabiyye'den ġāyrı lisān-ı Fārisī ve zebān-ı Türkī'de şiʿr ü inşā semtinde, neṡri Neṡre ve şiʿri Şiʿrā'ya ve naẓmı Pervīn ü Ṣüreyyā'ya irgürmişdür. Kendü ḳarīḥa-i naḳīḥasından ṣaḥā'if-i rūzgārda ṡebt itdügi eşʿār-i iʿcāz-şiʿār bī-şümārdur. Ġazeliyyāt-ı iʿcāz-āyātında maḫlaṣ ẕikr itmeyüp bī-maḫlaṣlıġla maḫlaṣ idindi. Bu birḳaç meṭāliʿ-i ābdār anuñ netāyic-i enfās-ı dürer-bārlarındandur.

Maṭlaʿ: Gülşenüñ āb-ı revānı sańa öykinmek neden
Oldı ise n'ola ger sengīn-dil ü nāzük-beden[1]

[R 323a] [T 418a]

Dīger:[2] Ḳāmetüñ üzre gören destāruñ ucın çīn-be-çīn
Didi ne zībā yaraşmışdur bu serv üstinde sīn

Dīger:[3] Nice ṭoyınca görem sen gül-i nāzük-bedeni
Kendü kirpügüm olupdur bańa gözüm dikeni[4]

Dīger:[5] Dūr ide devrān eger yüz yıl cemālüñden beni
Hey ne mümkin ayıra bir dem ḫayālüñden beni[6]

Dīger:[7] Kimse başa çıḳamaz ṭurre-i ṭarrāruñla
Kimse söz söyleşemez laʿl-i şeker-bāruñla[8]

Dīger:[9] Ṣanma gül-gūn oldı cāmum ḳanlu yaşumdan benüm
Nār-ı ʿaşḳuñ şuʿlesi görindi ṭaşumdan benüm[10]

Dīger:[11] Her ṣadā kim ẓāhir oldı tīşe-i üstāddan
Bir eṡerdür ṭaşda ḳalmış nāliş-i Ferhād'dan[12] **[P2 164a]**

1 M. A. Yekta Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2021, s. 290.
2 Dīger T | -R, -P2
3 Dīger T | -R, -P2
4 Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, s. 359.
5 Dīger T | -R, -P2
6 Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, s. 348.
7 Dīger T | -R, -P2
8 Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, s. 323.
9 Dīger T | -R, -P2
10 Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, s. 260.
11 Dīger T | -R, -P2
12 Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, s. 283.

Merḥūm Şeyḫ Saʿdī'nüñ *Gülistān* nām kitāb-ı bedāyiʿ-nigārına *Nigāristān* adlu rengīn ü bī-naẓīr bir naẓīre-i dil-peẕīr naḳş u taṣvīr eyledi ki naḳḳāş-ı ḫıred-i ḫurdedān ve naḳş-bend-i mütefekkire-i nezāket-nişān levḥa-i taḫayyül ü tefekkürde anuñ gibi naḳş-ı dil-keş taḥrīr itmege ḳādir degüldür.

Şiʿr:[1] بهارستان نگارستان ما نیست
و لیکن چون نگارستان ما نیست

گلستان کتاب ما ز هر باب
بِه از گل‌های رنگین معانی است[2]

Meşnevī:[3] زهی گلشن دلکش و دلگشایی
که شد جان عطار ازو عطر سایی

ز بس گل که از راز در وی شکفت
همی شایدش گلشن راز گفت[4]

Ve zebān-ı Türkī'de *Yūsuf u Züleyḫā* nām bir kitāb-ı muʿciz-niẓām naẓm[5] eyledi ve luġāt-ı Fārisiyye'nüñ ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳını *Daḳā'iḳu'l-Ḥaḳā'iḳ* nām kitābında derc idüp vaż'-ı muʿtāddan muʿteber ṭavr-ı ḫāṣ üzre tertīb ü terkīb eyledi ve *Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṣmān*'ı dil-güşā ve ḥālet-baḫşā inşāyla beyān ü tibyān eyledi ve bi'l-cümle cümle-i teṣānīf-i bedīʿası memālik-i ʿArab u ʿAcem'üñ ṣanādīd-i ʿulemāsı ve būm-ı Rūm'uñ esātīẕ ü fużalāsı yanında maḳbūl ü muʿteberdür. **[P2 164b]** Ol nıḥrīr-i bedīʿü't-taḳrīrüñ taḥrīrde tedbīrine her ḥürr-i ʿāḳıl bende-i şīfte olup ḫalḳ-ı ʿālem anuñ nefāsāt-ı nef-fāṣāt-ı aḳlām-ı müşkīn-erḳāmını evrāḳ-ı kāfūr-fām ve miskī[6]-ḫitām içre **[T 418b]** derc itdükden ṣoñra ḥırz-ı cān u taʿvīẕ-bend-i cenān yirine ḫıżāne-i ceybinden iḫrāc itmeyüp sübḥa-i ebrār gibi elden düşürmezler-idi.[7]

Şiʿr: تصانیفه بین التصانیف کلها
کشمس الضحی في أسود حالك

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

2 *Baharistan*, bizim *Nigâristan*ımız değildir. Fakat bizim *Nigâristan*ımız gibisi de yoktur. Bizim kitabımızın gül bahçesi her açıdan manaların güzel ve hoş çiçekleri ile makbuldür.

3 Meşnevī T | -R, -P2

4 Gönle ferahlık veren ne güzel ve hoş bir gül bahçesi! Nitekim aktarın dimağı onunla kokulanmıştır. Onda esrar içinde açılan nice güller vardır ki ona *Gülşen-i Râz* dense yeridir.

5 naẓm R, T | -P2

6 miskī R, P2 | misk-i T

7 [Derkenār:] "حَلِكَ كفَرِحَ فهو حالك و محلوك الحُلكة والحَلَك محركة شدة السواد قاموس. نَهَكَه كمَنَعَه بمعنى غَلَبَه. حاكَ الثوبَ نَسَجَه فهو حائك قاموس." R | -T, -P2

لَيحيى رميم العلم بعد وفاته
فاصبح في الاتقان أتقن حايك

بلفظ متين للحقايق شارح
ومعنى مبين للغوامض ناهك[1]

Teẕyīl:[2] Mervīdür ki Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ evā'il-i ẓuhūrında Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri Müeyyed-zāde Efendi Sulṭān Selīm merḥūmuñ **[R 323b]** ḥużūr-ı şerīfinde anı çoḳça terbiyet idüp celā'il-i feżā'il ve kemālāt-ı sāmiyesini taḳrīr eyledi. "*Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṣmān* Mollā İdrīs'e Fārisī dilde yazdurılduġı gibi aña Türkī dilde yazdurılsa daḫi münāsibdür. Belki lāzım u lāzibdür. Bu maʿnānuñ ẓuhūrı Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ iltifātına münḥaṣırdur. Ġayrı münşīler edā-yı ḥaḳḳ-ı merāmda muḳaṣṣırdur. Bundan ġayrı kimesne anuñ ḥaḳḳından gelemez **[P2 165a]** ve bu dürr-i nā-süfteyi anuñ ḥakkāk-ı ṭabʿ-ı gevher-şināsından ġayrı kimesne delemez." diyü ʿarż eyledi. Bu taḳrīble bu merāmuñ itmāmına fermān olınup mevlānā-yı mūmā ileyhe otuz biñ aḳçe ṣadaḳa olındı. Evvelā maḥrūsa-i Edirne'de Taşlıḳ Medresesi'ni baʿdehu maḥmiyye-i Üsküb'de İsḥāḳ Paşa Medresesi'ni alıvirüp küllī ẓuhūrına ve iʿtilā-yı menāṣıbına bāʿiṣ oldı. Ammā Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri Ḥācī Ḥasan-zāde ṭaraf-ı ḫilāfında olup anuñ ḥüsn-i terbiyetinde süst idi. Bu dāʿiye ile tevārīḫde Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ vefātını yazduġı yirde bu ḳıṭʿayı yazmışdur:

Şiʿr:[3] İbn Ḥasan ol ḳabīḥ-ṣūret
Şerr maẓharı muẓhir-ı cehālet

N'ola baña ger muʿārıż olsa
Ḫūrşīd-i kemāle ʿārıż olsa

Nā-ehl olur muʿārıż-ı ehl
Her Aḥmed'e bulınur Ebū Cehl[4]

1 Onun kitapları bütün kitaplar arasında zifiri karanlık içindeki kuşluk güneşi gibidir. Muhakkak ki ilmin öldükten sonra çürümüş olan (kemiklerini) diriltti ve becerikli bir dokumacı olarak bu işin üstesinden geldi. Sağlam sözleri ile hakikati açıkladı ve vâzıh manalar ile derin mevzularda mübalağaya vardı.

2 Teẕyīl R, P2 | Başlık noksan. -T

3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

4 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 119.

Neşr:[1] **[T 419a]** Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ telāmiẕesinden olan şiḳāt-ı ḳużātdan birinden mesmūʿdur[2] ki bir gün evlād-ı ʿArab'dan bir ḥabr-i fāḫir meclis-i şerīflerine ḥāżır olup diyār-ı Mıṣr'uñ ʿulemāsından ʿarż-ı hedāyā-yı teḥāyā-yı bedīʿa eyledükden ṣoñra celā'il-i mesā'il-i fünūn-ı müte-dāvileden ve bedāyiʿ-i revāyiʿ-i ʿulūm-ı ġarībeden[3] **[P2 165b]** baʿżı mevāżiʿ-i müşkileyi istişkāl idüp eʿālī-i ahālī-i ʿArab cenābuñuzdan ol maḥāll-i müş-kilenüñ ḥall olınmasını iltimās eylediler[4] ve bu müşkilāt-ı fünūn-ı muʿḍile-yi ḥāvī bir kitāb ibrāz eyledi. Fāżıl-ı mezbūr ol kitāba imʿān-ı naẓar-ile bir gice naẓar eyleyüp her mevẓiʿ-i işkāl-āmīz ve mevḳiʿ-i iʿżāl-engīzde kelimāt-ı pür-nikāt ve ʿibārāt-ı bā-istiʿārātla maḥalline münāsib mücmel ü mufaṣṣal ve muḫtaṣar u muṭavvel bi-ṭarīḳi'l-ḥall cevāb-ı bā-ṣavāb ifāża buyurduḳdan ṣoñra ʿale'ṣ-ṣabāḥ ẕikr olınan berīd-i nīk-nüvīde keşret-i iştiġāl-i eṣġāl-i fet-vāyla şekvā ṣūretinde iʿtiẕār eyleyüp ol kitāb-ı ḥall-intisābı redd ü teslīm ey-ledi.

Şiʿr:[5]

ایا رأی تو آفتاب معالی
ایا لفظ تو کیمیای معانی

شده فکر تو گنج حلّ حقایق
درو مندرج بود جمله دقایق[6]

Ol şems-i felek-i feżā'il-i dīniyye vü dünyeviyye ve mihr-i sipihr-i kemālāt-ı ʿilmiyye vü ʿameliyye maṭlaʿ-ı vücūdda ṭulūʿ idüp evcāt-ı derecāt-ı cāh u celāl ve maḳāmāt-ı ʿāliyāt-ı faż̈l u kemālüñ **[R 324a]** aʿlā-yı ẕerā-yı müntehāsına istiʿlā itmiş-iken Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ sene-sinüñ māh-ı şevvālinüñ ikinci güninde kemāl zevāle münḳalib olup maġ-rib-i ufūle rāciʿ olduġında ḫāric-i **[P2 166a]** Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Çelebi merḥūmuñ zāviyesinde defn olındı. Ol ʿaṣrda żamīr-i münīr-i ḫūr-şīd-tenvīre ḳādir olan baʿżı erbāb-ı naẓm bu tārīḫi didi:

1 Neşr R | -T, -P2
2 mesmūʿdur R, P2 | mesmūʿumdur T
3 ġarībeden R, T | ʿArabiyyeden P2
4 ol maḥāll-i müşkilenüñ ḥall olınmasını iltimās eylediler R, T | -P2
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
6 Ey fikri yücelikler güneşi olan ve ey lafzı manalar kimyası olan sen. Senin fikrin hakikatlerin hallinin hazinesi olmuş, bütün incelikler onun içinde mevcuttur.

Târîḫ:[1] Şems-i burc-ı kemāl u çarḫ-ı ʿulūm **[T 419b]**
Gitdi ʿuḳbāya raḥmet ide Ġafūr

Cennet-i ʿAdn ola maḳāmı anuñ
ʿAbd-i ġılmān ola kenīzek-i ḥūr

Geldi ilhām-ı Ḥaḳ-ıla tārīḫ
Ḳabr-i Aḥmed müdām ola pür-nūr

Sālikān-ı ṭarīḳa-i saʿy u ṭaleb ve rehrevān-ı bādiye-i edeb ü erebi ser-menzil-i maḳāṣıd-ı merāṣıd-ı ʿulyālarına īṣāl eyleyen gürūh-ı feżā'il-şükūhuñ ḳāfile-sālārınuñ yaʿnī Mevlānā Kemāl Paşa-zāde ḥażretlerinüñ irtiḥāl ü intiḳāline ʿArabī lisānla[2] "ارتحل العلوم بالكمال" kelāmı ve Türkī zebānla[3]

Mıṣraʿ:[4] Vāy[5] gitdi Kemāl'i bu ʿaṣruñ

mıṣraʿını tārīḫ didiler.[6]

Ḳıṭʿa-i Târîḫ:[7] Göçüben gitdi rükn-i aʿẓam-ı faẓl
Gör şebāṭını bī-beḳā ḳaṣruñ

Fevt-i Mollā'ya didiler tārīḫ
Vāy gitdi Kemāl'i bu ʿaṣruñ[8]

Ve Mevlānā Naẓmī daḫi bu tārīḫleri[9] didi:

Târîḫ:[10] Ol bārgāha vardı İbn Kemāl Paşa[11]

Dîger Târîḫ:[12] Göçüp müftī beḳāya ʿazm ḳıldı[13]

1 Târîḫ R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Kemal'le birlikte ilimler de göç etti. bkz. M. A. Yekta Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2021, s. 16.
3 Türkī zebānla R, T | Türk P2
4 Mıṣraʿ R | Târîḫ T, -P2
5 Vāy R, T | Göçüben P2
6 mıṣraʿını tārīḫ didiler R | mıṣraʿı tārīḫ dinildi T, P2
7 Ḳıṭʿa-i Târîḫ R, P2 | Ḳıṭʿa T
8 Zâtî. bkz. Saraç, *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, s. 16.
9 tārīḫleri R, T | tārīḫi P2
10 Târîḫ R, P2 | Başlık noksan. -T
11 Edirneli Nazmî, *Edirneli Nazmî Divanı*, haz. Dr. Sibel Üst, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 3866.
12 Dîger Târîḫ R, P2 | Dîger T
13 Edirneli Nazmî, *Edirneli Nazmî Divanı*, s. 3866.

Merḥūm-ı merḳūmuñ mezārına[1] "هذا مقام أحمد" ve kefenine[2] "هي آخر اللباس" tārīḫ vāḳiʿ oldı. **[P2 166b]** Mūmā ileyh Mevlānā ḥażretlerinüñ[3] kerāmātındandur ki zamān-ı iḫtiżarında[4] "يا أحد نجّنا مما نخاف" diyü buyurmışlar imiş. Baʿde'l-vefāt ḥisāb olınup tārīḫ vāḳiʿ oldı ve daḫi ṭoḳuz yüz on sekiz senesinde *Kāfiye* risālesini didükde "risāletü'l-ḳāfiye" diyü tārīḫ didi ve ṭoḳuz yüz yigirmi yedi senesinde işkāl-i ferā'iżi terbiyet eyledükde "قد تم الإشكال"[5] diyü tārīḫ didi ve *Nigāristān* nām bī-mānend kitābına "*Nigāristān*-ı bī-mānend" diyü tārīḫ didi.

Tetimme-i Teẕyīl:[6] Mevlānā ʿArab-zāde Efendi'nüñ ḫaṭṭından menḳūldür ki "Seyyid Şerīf ḥażretlerinüñ *Keşşāf*'a yazduġı ḥāşiyesini tekmīl ü teẕyīl ṣūretinde añа bir ḥāşiye daḫi yazmışdur ve *Ḳāḍī*'ye bir ḥāşiye yazmışdur. Bu ḥaḳīr bunlaruñ ikisine daḫi tefsīr oḳıduġumuzda **[T 420a]** ẓafer bulmışdur ve fenn-i ḥikmetde muḥākemāta ḥavāşī taḥrīr eyledi." Ve menḳūldür ki ḳırḳ aḳçeyle Üsküb müderrisi iken *Şerḥ-i Miftāḥ*'a ḥavāşī taḥrīr eyledi ve Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerliginden müteḳāʿid olup maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'nde müderris iken *Şerḥ-i Miftāḥ*'a bir ḥāşiye daḫi taḥrīr eyledi ve daḫi mesmūʿdur[7] ki *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'ye bir şerḥ ve *Meşārıḳ-ı Envār*'a bir şerḥ terḳīm **[P2 167a]** eyledi **[R 324b]** ve daḫi *Nücūmu Ẓāhire fī Aḥvāli'l-Mıṣrı'l-Ḳāhire* nām kitābı ve fenn-i ṭıbbdan *Rücūʿu'ş-Şeyḫ ilā Ṣıbāh* nām kitābı laṭīf inşāyla Türkī'ye terceme eyledi ve fetāvādan bī-nihāye mesā'il-i müşkile cemʿ idüp *Mühimmāt* diyü tesmiye eyledi ve luġāt-ı ʿArabiyye'yi Fārisī tercemeleriyle cemʿ idüp adını *Muḥīṭü'l-Luġat* diyü vażʿ eyledi.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī aʿlā ġurefi'l-cinān fütūḥahu.

1 Bu Ahmed'in makamıdır.
2 Bu son elbisedir.
3 ḥażretlerinüñ R, T | ḥażretinüñ P2
4 Ey Bir olan Allah'ım! Bizi korktuğumuzdan koru.
5 Meseleler tamamlandı.
6 Tetimme-i Teẕyīl R, P2 | -T
7 mesmūʿdur R, P2 | mesmūʿumdur T

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Ẕü'l-ʿİzzi'l-Celiyy ve'l-Ḳadri'l-ʿAliyy Mevlānā ʿAbdulḥalīm bin ʿAlī[1] {Ḥalīmī}

Nefs-i Ḳasṭamonı'da vücūda geldi. Zamānesinde olan fużalādan telemmüẕ idüp taḥṣīl-i şerā'if-i maʿārif ve tekmīl-i leṭā'if-i ʿavārif içün Mevlānā ʿAlāüddīn-i ʿArabī'nüñ ḫıdmetlerine vuṣūl buldı.[2] Mevlānā ʿAlāüddīn-i ʿArabī vefāt itdükde Mevlānā Ḥalīmī diyār-ı ʿArab'a irtiḥāl idüp ol diyarda fünūn-ı şettā aḫẕ eyledükden ṣoñra mezīd-i ṣafā-yı niyyetle ḥacc eyleyüp ﴿وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا﴾[3] āyetinüñ mażmūn-ı meymūnına maẓhar olduḳda bilād-ı ʿAcem'e revāne olup ol bilād-ı şeref-nihāduñ ʿulemā-yı şeref-nijādıyla muṣāḥabet-i ʿilmiyye eyledi. Fırḳa-i ʿulemādan māʿadā ṭā'ife-i ṣūfiyyeden Şeyḫ Maḫdūmī ḫıdmetlerinüñ tehni'e-i tehyi'e-i ḥüsn-i terbiyesiyle **[P2 167b]** mühennā ve mürebbā olup eşiʿʿa-i sāṭıʿa-i ḫūrşīd-i feyż-i aḳdesden müstefīż ü müstenīr olduḳda mesken-i me'lūf ve mavṭın-ı **[T 420b]** aṣlīsine yaʿnī Ḳasṭamonı'ya ʿavdet eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī serīr-i salṭanata[4] saʿādetle cülūs itmezden evvel Ṭrabuzan'da vālī iken ol hümāmı imām idinüp ihtidā niyyetine aña iḳtidā eyledi. Ol muḳtedā-yı erbāb-ı maʿārif-i ledüniyyeyi aḳrānından taḳdīm idüp farṭ-ı riʿāyetle ilerü götürdi. Raġbet ü iltifātını ġāyete yitürdi. Mezīd-i ʿināyāt-ı bī-ġāyāt-ı Rabbāniyye'yle evreng-i ʿOṯmānī'ye cülūs-ı hümāyūn müyesser olup pādişāhuñ mancūḳ-ı rāyet-i salṭanatı meşārıḳ u meġāribde efrāşte olduḳda yevmī iki yüz aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe ile kendülere ḫˇāce idinüp iltifāt-ı ʿālīlerine erzānī buyurdı. Ḥużūr-ı şerīfinde bir mertebe ḳurbet-i bī-kürbet taḥṣīl itdi ki meclis-i saʿādet-celīslerinden bir ān ḫālī olmayup şerā'if-i ʿavāṭıf-ı ḫüsrevāniyyeden aña baʿżı ḳaryeler temlīk olındı.

Şiʿr:[5] نشد مهجور چون سايه ز خورشيد
چو پروين متّصل بودند جاويد

---

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Ẕü'l-ʿİzzü'l-Celiyy ve'l-Ḳadri'l-ʿAliyy Mevlānā ʿAbdulḥalīm bin ʿAlī R, P2 | Mevlānā ʿAbdulḥalīm bin ʿAlī Raḥimehu'llāhi'l-ʿAliyy T

2 Mevlānā ʿAlāüddīn-i ʿArabī'nüñ ḫıdmetlerine vuṣūl buldı. R, T | -P2

3 "… Sizin gayretiniz karşılığını bulmuştur." İnsân (76), 22.

4 Ḳasṭamonı'ya ʿavdet eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī serīr-i salṭanata R, T | -P2

5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

به یکدیگر انیس و یار بودند
به دیگر هر یکش الفت فزودند[1]

Merḥūm-ı merḳūm pādişāh-ı būm-ı Rūm ḥażretleriyle **[P2 168a]** Mıṣr fetḥinden pāy-i taḫt ṣavbına ġānimen ve rāġımen ʿavdet **[R 325a]** idüp hezār iḥtişāmla diyār-ı Şām'a gelindükde ṭoḳuz yüz yigirmi iki senesinde medīne-i Dımaşḳ'da vefāt idüp şām-ı ʿademe revāne oldı. Mevlānā Ḥalīmī maʿārif-i cezīle vü ʿavārif-ı cemīle ṣāḥibi olup ḥāvī-i kemālāt-ı ʿilmiyye vü ʿameliyye ve müstecmiʿ-i feżā'il-i dīniyye vü dünyeviyye saḫī [vü] vefī ve kerīm ü ḥalīm kimesne idi. Nihād-ı kerem-nijādında nihāde olan elṭāf-ı vesīʿa vü aʿṭāf-ı feṣīḥa iḳtiżāsıyla fuḳarā vü żuʿafāya bī-pāyān iḥsān ve bī-imtinān elṭāf-ı firāvān ider-idi. Bāzū-yı bā-nīrū-yı cūd ü seḫāyla Ḥātem-i Ṭayy'uñ defterini ṭayy idüp ḳara yazulularuñ göñlini yazar-idi. Bu ṭarīḳla kendünüñ evṣāf-ı cemīlesini **[T 421a]** evrāḳ-ı eṭbāḳ-ı āfāḳda ṣebt ü imlā eyledi.

Teẕyīl:[2] Mevlānā Ḥalīmī Çelebi diyār-ı Rūm'da meşāyiḫ-i Zeyniyye'den Ḥācī Ḥalīfe'den tevbe vü inābet idüp meşāġil-i İlāhiyyeye meşġūl olduḳda tekmīl-i nefs idemedügi sebebden diyār-ı ʿAcem'e varup Şeyḫ Maḫdūmī'nüñ şeref-i ḫıdmetleriyle teşerrüf eyledi ve daḫi maḥrūsa-i Şām'da ḫasta olduḳda **[P2 168b]** merḥūm Sulṭān Selīm anı ʿıyādete varup vefāt itdüginde namāzına ḥāżır oldı. Bu iki maṭlaʿ[3] anuñ enfās-ı nefīsesindendür:

Şiʿr:[4] Elime girmiş-idi dün gice ol zülf-i dü-tā
Ṣanki destümdeyidi memleket-i Çīn ü Ḫıtā[5]

Şiʿr:[6] Ol mihr-ruḫ ki ḫalḳı yaḳan ḥüsni tābıdur
Germ olmasun mı yiryüzinüñ āftābıdur[7]

1 Gölge gibi güneşten hiç ayrılmadı. Ülker yıldızı gibi daima birbirlerine bitişiktiler. Birbirlerine arkadaş ve dost oldular. Her biri bir diğerine (karşı) muhabbet ve dostluğunu ziyadeleştirdi.
2 Teẕyīl R, P2 | -T
3 maṭlaʿ R, P2 | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Maṭlaʿ T
5 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 270.
6 Şiʿr R, P2 | Dīger T
7 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 270.

Bu Ḥalīmī Çelebi'den ġayrı iki defter üzre *Baḥrü'l-Ġarā'ib* nām Farisī bir luġat cemʿ eyleyen Ḥalīmī daḫi vardur. Bunuñ ikisi bir degüldür. Başḳa başḳa kimselerdür. Ṣāḥib-luġātuñ adı dībacesinde ẕikr itdügi üzre Luṭfullāh bin Yūsuf Ḥalīmī'dür. Bunun adı ʿAbdulḥalīm bin ʿAlī'dür ve ferā'iż fenninde bir metn ü şerḥ dimişdür. Anuñ dībācesinde daḫi luġatdeki gibi Luṭfullāh bin Yūsuf Ḥalīmī diyü īrad eyledi ve bunuñ memdūḥı Sulṭān Meḥmed merḥūmdur ve daḫi diyār-ı ʿAcem'den gelmişdür. Ol bir Ḥalīmī Ḳasṭamonī'dür. Sulṭān Selīm devletinde vefāt itmişdür. Bunlar biri birinüñ ġayrı olduġı fāḥişdür. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[1] **[R 325b] [P2 169a]**

Mevlānā Muḥyiddīn Meḥmed Şāh ibn Mevlānā ʿAlī bin Mevlānā Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn el-Fenārī[2]

Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī devletinde vālid-i ʿazīzi ḳāḍī-ʿasker iken vücūda geldi. Rūz-ı vilādetinden yevmī otuz aḳçe vaẓīfe taʿyīn olınup şeref-i ḥaseb ü nesebī riʿāyet olındı. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī zamānında peder-i faẓīlet-eşeri fevt olıcaḳ ʿulūfesine teraḳḳī fermān olınup vaẓīfesi elli oldı. Ol merdüm-i aʿyān-ı insān ve nūr-ı insān-ı aʿyān ḥacr-ı ġunc u delāl ve mehd-i şeref ü kemālde perverde olmaġın nebāhet-i şānla **[T 421b]** ʿulemā-yı ulü'l-ebṣāruñ görür gözi olup sā'ir merdümler arasında mānend-i teşaḫḫuṣ taʿayyün buldı.

Şiʿr:[3] شخصی که چو مردمان دیده
در دیدهٔ مردم آفریده

پاکیزه چو قطرهٔ گلابی
رخشان رخشان چو آفتابی[4]

Ḥilye-i celiyye-i meḥāsin-i ḫaṣā'il ü mekārim-i feżā'il ile pīrāste vü ārāste olup aḫlāḳ-ı ḥamīde ve ādāb-ı pesendīde aṣḥābından idi ve ṭabʿ-ı ẕekī ve vech-i behī ve kerem-i vefī ve luṭf-ı melī erbābından idi.

1 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T, Raḥmetu'llāhi teʿālā P2

2 Mevlānā Muḥyiddīn Meḥmed Şāh ibn Mevlānā ʿAlī bin Mevlānā Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn el-Fenārī R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Meḥmed Şāh bin ʿAlī bin Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn el-Fenārī T

3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

4 Halkın nazarında gözbebeği gibi yaratılmış birisi. Gülsuyu damlası gibi tertemiz, güneş gibi parıl parıl parlamakta.

Şiʿr:[1] مایهٔ توفیق کرم کردن است
گنج یقین ترك درم کردن است[2]

[P2 169b] گنج روان را که بپرسی نشان
نیست به جز آن که ببخشی روان[3]

Evā'il-i şürūʿında kendünüñ vālidinden taʿallüm idüp vefāt idinceye degin[4] telemmüẕi anuñ cenābına ḥaşr u ḳaşr eyledi. Lākin pederinüñ ṭā'ir-i rūḥ-ı ʿazīzi bāġ-ı cināna revāne olduḳda Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'den ve Mevlānā Muʿarrif-zāde'den taʿallüm ü telemmüẕ idüp merāḳī-i himem-i ʿulyāsıyla pāye pāye ẕirve-i müntehāya ʿurūc eyledükde ifāde vü ifāżeye bed' eyledi. Zümre-i ʿulemānuñ ḥabl-i metīn-i riʿāyetleriyle ser-rişte-i kār u bār-ı salṭanatı ʿaḳd u rabṭ eylemek şīme-i selāṭīn-i kirām olmaġın merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) yevmī elli aḳçe ile maḥmiyye-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ni baʿdehu Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisini ṣadaḳa eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) zamānında[5] maḥrūsa-i Burūsa ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīsı eyledi. Ẕikr olınan mertebe-i behiyyeden yaʿnī ḳażā-yı Ḳosṭanṭiniyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi üç senesinde bilād-ı ʿArab **[R 326a]** ḳāḍī-ʿaskeri ve ṭoḳuz yüz yigirmi dört senesinde Mevlānā Ḥarżeme Şücāʿ yirine maḥrūsa-i Edirne'ye ve ṭoḳuz yüz yigirmi beş senesinde Mevlānā **[P2 170a]** Kemāl Paşa-zāde yirine Anaṭolı'ya ve sene-i merḳūmede Mevlānā Zeyrek-zāde yirine[6] Rūmili'ne ḳāḍī-ʿasker oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den **[T 422a]** ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde ḳırḳ altı yaşında Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri iken vefāt idüp maḥrūsa-i Burūsa'da cedd-i saʿīdinüñ mezārı civārında defn olındı. Ol fāżıl-ı feżā'il-niṣāb reyeʿān-ı şebāb-ı bā-şitābda vefāt itmeyüp muʿammer olmış olsa ḫalḳ içinde ḳarīn-i raġbet ü rehīn-i ʿibret olan mü'ellefāt-ı fażīlet-āyātından ġayrı

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Muvaffakiyetin sermayesi cömertliktir. Yakîn hazinesi ise parayı terk etmektir. Hâcû-yı Kirmânî, *Hamse-i Hâcû-yı Kirmânî (Ravzatu'l-Envâr)*, haz. Saʿîd Niyâz-ı Kirmânî, Kirmân: İntişârât-ı Dânişgâh-ı Şehîd Bâhoner-i Kirmân, 1370, s. 68.
3 Eğer bana Kârûn'un hazinesini soruyor isen, o da can bağışlamaktan başka bir şey değildir.
4 degin R, P2 | dek T
5 zamānında R, P2 | -T
6 Anaṭolı'ya ve sene-i merḳūmede Mevlānā Zeyrek-zāde yirine R, P2 | -T

bī-nihāye āṣār iẓhār ü īṣār ider-idi. Seyyid Şerîf'üñ kütüb-i muʿteberesinden *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ve *Şerḥ-i Ferâ'iż-i Sirâcî*'ye ḥāşiye tenmīḳ u tensīḳ idüp her birisinde mebāḥiṣ-i ġāmıżayı taḥḳīḳ u tedḳīḳ eyledi ve fenn-i fürūʿda *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'nuñ metn-i *Viḳāye*'ye yazduġı şerḥ-i vecīzüñ evā'iline ḥāşiye taḥrīr ü tasṭīr eyledi.

Teẕyīl: Mūmā ileyh Mevlānā Fenārī Şāh Meḥmed Çelebi'nüñ luṭf-ı ṭabʿı ve ḳuvvet-i şiʿriyyeye iḳtidārı olup ḥüsn-i naẓma ḳudreti var-idi. Bu maṭlaʿ anuñdur:

Ferd:[1] N'ola geldiyise ḫaṭṭuñ didüm daḫi ḳıyāmetsin
Eyitdi ḳurtılış yoḳdur elüñden özge āfetsin[2] **[P2 170b]**

Ve baʿżı mecmūʿada;

Mıṣraʿ:[3] Gitdüñ ey Şāh Efendi eyvāh

mıṣraʿını tārīḫdür diyü mesṭūr u muḥarrer buldum. Bundan fehm olınan ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde vefāt itmekdür. Mūmā ileyh *Evā'il-i Ḥāşiye-i Meṭāliʿ*e ḥavāşī ve *Şerḥ-i Ṭavāliʿ-i Işfahānî*'ye ḥavāşī taḥrīr eyledi ve *Miḳyās*'da bir maḳbūle risāle ve *Hidāye*'de *Kitāb-ı Siyer*'e risāle ve Celāl Devvānî'nüñ iṣbāt-ı vücūdda olan risālesine şerḥ ve edʿiye-i me'ṣūrede bir kitāb tasṭīr eyledi ve fünūn-ı keṣīreden mesā'il-i ʿacībe vü esvile-i ġarībe cemʿ idüp Ḫādım ʿAlī Paşa'ya ihdā eyledi ve bundan māʿadā *Ḥāşiye-i Tecrīd*'e ḥavāşī ve mevāżiʿ-i müteʿaddidede resā'il-i keṣīre yazmışdur. Ammā ḳıllet-i ʿömr ve sū'-i mizāca ibtilāyla ve menāṣıb-ı celīleye taḳayyüdle beyāż itmege zamān olmayup **[T 422b]** ḫāme-i ʿabbāsī-cāmesi sevād-ı milket-i devātda ḳalmışdur.

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[4]

1 Ferd T | Maṭlaʿ P2, -R
2 Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 40.
3 Mıṣraʿ T | -R, -P2
4 Raḥimehu'llāhu teʿālā. R, T | Raḥimehu'llāh. P2

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Muḥyiddīn Çelebi ibn Meḥmed bin ʿAlī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī Raḥimehumu'l-Melikü'l-Bārī[1] [Fenārī-zāde Muḥyiddīn Çelebi] {Muḥyī}

[R 326b] Eyyām-ı ṣıbā ve hengām-ı ḥadāṣetinde vālid-i ʿazīzinden **[P2 171a]** oḳuyup mebanī-i ʿulūmı taḥṣīl eṣnāsındayken peder-i ḫayr-eṣeri vefāt eyledi. Bu vāḳıʿanuñ vuḳūʿından ṣoñra Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'yle ve Mevlānā Efḍal-zāde'yle muṣāḥabet-i ʿilmiyye idüp mişkāt-ı ifażāt-ı münīrelerinden istiżāʿet-i envār-ı miṣbāḥ-ı ʿulūm-ı ʿaḳliyye ve istināret-i żav'-ı sirāc-ı fünūn-ı naḳliyye eyledi.

Şiʿr:

هو واحد ضم الفروع
من العلوم إلى الأصول

قد حاز تفسير الكتاب
وعلم أخبار الرسول[2]

ʿĀdāt-ı sādāt-ı ʿulemā üzre Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'den mülāzım olduḳdan ṣoñra menāṣıb-ı ʿaliyye-i ʿāliye ve meratib-i semiyye-i sāmiyeden maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de merḥūm ʿAlī Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı. Ẕikr olınan medreselerde ifāde-i erbāb-ı istifāde ve ifaże-i aṣḥāb-ı istifāże eyledükden ṣoñra evvelā dārü'n-naṣr Edirne'ye ṣāniyen maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳāḍī olup sünnet-i seniyye-i Aḥmediyye ve şerīʿat-ı behiyye-i Muḥammediyye'ye taṭarruḳ eyleyenleri şeb-i muṭālebātda şümūʿ-ı ʿadl ü dādla ṭarīḳa-i müstaḳīme-i Ḥaḳḳ'a ihdā eyledi. Baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup ol semtde **[P2 171b]** ḥabl-i metīn-i ʿazl ü naṣb anuñ elindeyken Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri[3] oldı. Bu iki manṣıb-ı ʿaẓīmü'l-ḫaṭarda on beş yıl miḳdārı ḥall ü ʿaḳd-ı umūr-ı cumhūr-ı ʿulemā ve żabṭ u rabṭ-ı cumhūr-ı umūr-ı fużalā eyledükden ṣoñra ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinde ʿazl olınup yevmī yüz elli aḳçe vaẓīfe-i muʿayyeneyle maʿzūlen teḳāʿüd eyledi. Baʿdehu ʿulūfesine elli aḳçe teraḳḳī olınup yevmī iki yüz aḳçeye mustaṣarrıf

1 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Muḥyiddīn Çelebi ibn Meḥmed bin ʿAlī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī Raḥimehumu'l-Meliki'l-Bārī R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Çelebi bin Meḥmed bin ʿAlī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī Raḥimehu'llāh T

2 O ilimlerden fürû'ı usûle ilave etmiş birisiydi. Kur'ân-ı Kerîm'e bir tefsir yazmaya muvaffak oldu ve Hz. Peygamber'in hadislerini biliyordu.

3 olup ol semtde ḥabl-i metīn-i ʿazl ü naṣb anuñ elindeyken Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri R, P2 | -T

iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ ṭoḳuz senesinde Mevlānā Ḳādirī Çelebi'nüñ yirine müftī olup ḫıdmet-i fetvā ile şeref taḥṣīl eyledi. Lākin zamān-ı sehl ve āvān-ı ḳalīlü'l-mehlde kendü iḫtiyārı **[T 423a]** ile emr-i fetvādan ferāġat idüp ṭoḳuz yüz elli iki[1] senesinde yevmī iki yüz aḳçe ile teḳā'üd iḫtiyār eyledi. Sābıḳan cāh-ı ṣadāretden maʿzūl olup henüz müftī olmadın Kaʿbe-i Şerīfe'de bir yıl mücāvir olup ḫıdmet-i ziyāret-i Ḥarem-i İrem-maḥrem ile muḥterem olduḳdan ṣoñra ferāġ-ı bāl ü refāġ-ı ḥāl ile tefsīr-i şerīf dersine meşġūl olup vefāt idinceye degin fenn-i mezbūrda taṣnīf **[P2 172a]** ü tedvīn itmege ṣarf-ı maḳdūr u saʿy-ı meşkūr eyledi **[R 327a]** ve lākin bu emr-i ḫaṭīr itmām-peẕīr olmaḳ müyesser olmadı. Ol fāżıl-ı müntehīnüñ teʾlīf ü taṣnīf itdügi tefsīr-i şerīf-i iʿcāz-rütbet nihāyet bulmadı.

Şiʿr:[2] نارسیده به لبم جرعه‌ای از ساغر عشق
می‌زند دست جفا جام مرادم بر سنگ[3]

Fünūn-ı muʿtebereden fenn-i fıḳhda olan kütüb-i muʿtevereden *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'ya müteʿallıḳ risāleler ve *Hidāye*'ye müteʿallıḳ maḳāleler tenmīḳ u tensīḳ eyledi ve fenn-i maʿanīde Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına ḥāşiye ibdāʿ idüp delāʾil-i iʿcāz olan elfāẓ-ı īcāz-ṭırāz-ile niçe niçe esrār-ı belāġat-ısrārı beyān ve niçe niçe maʿānī-i bedāyiʿ-şiʿārı tibyān eyledi.

Şiʿr:[4] کتاب دلکشی چون یار و دلبر
به روی از مسك و عنبر بسته زیور

خط مشکین و لفظ جان فزایش
چو گیسوی مرصّع در قفایش[5]

Mūmā ileyh muḥibb-i fuḳarā vü ṣuleḥā olup erbāb-ı ṣalāḥ u felāḥa māyil bir fāżıl ve aṣḥāb-ı zühd ü taḳvāya ḳā'il bir kāmil idi. Ḫuṣūṣ-ı veraʿ u taḳvāda āyet-i kübrā olup taḳī vü naḳī ve müteverriʿ ü müteşerriʿ olmaġın mübāyaʿātında ḥelāli ḥarāmdan **[P2 172b]** temyīz ve ḥuḳūḳ-ı ʿibāddan ġāyetle perhīz ider-idi.

1 iki R, T | -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Aşk kadehinden bir damlacık dudaklarıma ulaşmadan cefanın eli muradımın kadehini taşa çalıyor.
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 Dilber sevgili gibi gönlü cezbeden bir kitap; yüzü misk ve anber ile zinetlenmiştir. Misk renkli yazısı ve cana can katan sözü, süslenmiş saç gibi sırtında.

Şiʿr:[1] وآن که باشد طالب قوت حرام
در تن او دل همی‌میرد تمام

[T 423b] تا شود دین تو صافی چون زلال
باش دائم طالب قوت حلال[2]

Girîbân-ı aḥvâl ü dâmân-ı âmâli dest-i menhiyyât ve gerd-i muḥarremâtdan pâk olup sübḥa vü ʿaṣâdan ġayrı kimesnenüñ eli eline degmemiş-idi. Ḳıblegâh-ı enâm olan gūşe-i miḥrâbdan ġayrı nesneye baş egmemiş-idi.

Şiʿr: خم مشو پیش توانگر همچو طاق
تا نگردی یار با اهل نفاق[3]

Âb-ı âbdestden ġayrı nesneye yüz yumayup ibrîḳ-ı vużū'dan ġayrı ḳulpa yapışmamış-idi. Âyîne gibi nâ-maḥreme baḳmayup her gördügine ṣūret virmemiş-idi.

Şiʿr:[4] هرآیینه مشو ناظر به هرکس
مکن نامحرمان را عرض دیدار[5]

Bu maḳūle şürūr-ı umūrdan kemâliyle iḥtiyâṭ eylemegin baʿżı efʿâli ḥadd-i vesveseye müntehî vü müntemî olur-idi. Ol sebebden baʿżı esâfil-i nâs-ı nesnâs-ı vesvâs "Ol fâżıluñ cümle aḥvâlinde vesvese vardur." diyü medḫal bulur-idi. Eṣnâ-yı muṭâraḥa-i kelâmda ḳaviyyü'l-ḳalb ve ceriyyü'l-cenân ve ṭalîḳü'l-lisân olup ṣaġîr ü kebîr vażîʿ u refîʿ **[P2 173a]** anuñ yanında yeksân olmaġın kelime-i Ḥaḳḳ'ı bî-pervâ iʿlâ itmekde levme-i **[R 327b]** lâ'imden ḫavf itmez-idi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli dört senesinüñ ẕilḳaʿdesinüñ yigirmi altıncı güni vāḳiʿ olan yek-şenbe gün ṭulūʿ-ı şems zamânında vefât idüp Ebî Eyyūb Enṣârî (ʿaleyhi raḥmetü'l-Bârî) ḥażretinüñ câmiʿ-i şerîfinüñ civârında defn olındı.

1 Şiʿr R, P2 | -T
2 Haram rızka talip olan kişinin bedeninde gönlü tamamen ölür. Senin dininin saf ve temiz su gibi sâfî olması için daima helal rızka talip ol. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 47.
3 Nifak ehli ile dostluk yapmamak için zenginin önünde kemer gibi eğilme. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 13.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Asla herkese nazar eyleme! Nâmahremlere yüzünü gösterme!

Teẕyīl:[1] Baʿżı mecmūʿada bu mıṣraʿ-ı tārīḫdür diyü ḳayd olınmış bulındı:

Mıṣraʿ:[2] İde Muḥyiddīn Efendi rūḥını şād ol Vedūd[3]

Şuʿarā-yı sālifeden Mevlānā Naẓmī bu ḫuṣūṣa bu mıṣrāʿı tārīḫ didi:

Tārīḫ:[4] Muḥyī-i Dīn oldı ʿāzim raḥmete[5]

Ve beyān-ı vāḳiʿ semtinde tārīḫdür:

"مات أحدُ أولادِ الفناري"[6]

Neşr:[7] Mevlānā Muḥyiddīn Çelebi'nüñ **[T 424a]** kerāmātındandur ki ol zamānuñ vüzerāsından vezīr-i aʿẓam olan Ayas Paşa merḥūm, fāżıl-ı merḳūmı Körfüz[8] [Korfu] Seferi'nde dönüşde Siroz'da Rūmili ḳāḍī-ʿaskerliginden maʿzūl itdürdigiyçün żamīr-i pākinde keder mużmer idi. Bu dāʿiye ile zamān-ı mücāveretde Beyt-i Şerīf'üñ ḫalḳa-i bābına yapışup Müfettiḥü'l-ebvāb'dan vezīr-i meẕkūruñ helāki bābında feṯḥ-i bāb iltimās eyledi. **[P2 173b]**

Şiʿr:[9] تویی حاجت روای مستمندان
به سر افسر نِهِ تارَك بلندان

مفاتیح آور درهای بسته
درستی بخش دل‌های شکسته[10]

بگیر از دشمنم تاج بلندی
بزن او را به خاك خودپسندی[11]

---

1 Teẕyīl R, P2 | -T
2 Mıṣraʿ R | Ferd T, -P2
3 Muhyî (Fenarîzade Muhyiddin Çelebi), *Dîvân*, haz. Mustafa Arslan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2020, s. 7.
4 Tārīḫ T, P2 | -R
5 Muhyî (Fenarîzade Muhyiddin Çelebi), *Dîvân*, s. 6.
6 Fenârî'nin evlatlarından biri öldü.
7 Neşr R, P2 | Teẕyīl T
8 Körfüz R, P2 | Körfüs T
9 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
10 Düşkünlerin ihtiyaçlarını gideren sensin. Yücelerin başına taç koyan sensin. Kapalı kapıların anahtarlarını getirensin, kırık gönülleri onaran sensin. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Yûsuf u Züleyhâ*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 190.
11 Düşmanımdan yücelik tacını al. Onu kibir toprağına çal!

Bu duʿā-yı icābet-i daʿāyī Ḳādir-i Ẕü'l-celāl fi'l-ḥāl ḳabūle īṣāl idüp ol fāżıl-ı feżā'il-iştimālüñ tīr-i duʿāsı hedef-i icābete iṣābet eyledi.

Şiʿr: سِهام الليل لا تُخطي ولكن
لها أمدٌ وللأَمدِ انقضاء[1]

Mir'āt-ı dil-i[2] ṣafā-ṣıfātında bu mes'ūlüñ ḥuṣūle vuṣūli ve bu me'mūlüñ vuṣūli ḥuṣūli münʿakis olup mübeşşir-i ġayb ve sürūş-ı feyż ü ilhāmuñ tebşīri ile bu mültemes maḫarrında vāḳiʿ olduġı maʿlūmı olmaġın vezīr-i mezbūr içün "Bugün helāk oldı." diyü ol gün[i] taʿyīn eyledi. Ol baḥr-i muḥīṭ-i kāmil dil-i deryā-bārından üç dilde daḫi iḫrāc-ı leʿālī-i muntaẓama idüp maṭlaʿ-ı aʿmārından maḳṭaʿ-ı ḥayātına degin didügi ġazelleri terkīb eyledi. ʿArūż-ı şümārdan bīrūn ġazeliyyātını ve ḳaṣā'id ü muḳaṭṭaʿātını dīvān üslūbı üzre tertīb eyledi. Sā'ir şuʿarādan imtiyāz-içün Muḥyī taḫallüṣ idüp bunı kendüye maḫlaṣ idindi. Bu birḳaç maṭlaʿ anuñdur: **[P2 174a]**

Şiʿr:[3] Aġzı nāzüklükle ḳanum nūş idüp oldı revān
Ḳatre-i ḫūnum anuñ aġzında ḳalmışdur nişān[4]

Beyt:[5] Nigāruñ rüyı Rūmumdur ḳara zülfi Ḳaramanum
Aḳ alnı Aydınum başında ṣırma ṣaçı Ṣaruḫānum[6]

Şiʿr:[7] Ögerler gerçi kim ṣabr-ı cemīli
Velī ṣabruñ daḫi erzānı ḫoşdur[8]

[T 424b] Dil-i Muḥyī'den eksük olmasun derd
Müsāfir-ḫānenüñ mihmānı ḫoşdur[9] **[R 328a]**

1 Gecenin okları hata etmezler. Fakat onların da bir zamanı, zamanın da bir bitişi vardır. İmâm Şâfiʿî, *Dîvânu'l-İmâm eş-Şâfiʿî*, haz. İ. Bedîʿ Yaʿkûb, Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-ʿArabî, 1996, s. 41.
2 dil-i R, T | -P2
3 Şiʿr R, P2 | Maṭlaʿ T
4 Muhyî (Fenarîzade Muhyiddin Çelebi), *Dîvân*, haz. Mustafa Arslan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2020, s. 477.
5 Beyt R, P2 | Dīger T
6 Muhyî (Fenarîzade Muhyiddin Çelebi), *Dîvân*, s. 435.
7 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
8 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 337.
9 Muhyî (Fenarîzade Muhyiddin Çelebi), *Dîvân*, s. 272-273.

Mervīdür ki ṣadr-ı ṣadāretde kendünüñ ḳarīni vü hem-nişīni olan Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri Ḳadrī Çelebi Efendi mūmā ileyhden muḳaddem muḳārenet-i ʿināyet-i İlāhiyyeyle ve muʿāżadat-ı ʿāṭıfet-i pādişāhīyle müftī olduḳda Muḥyiddīn Çelebi Efendi yüz elli aḳçe ile müteḳāʿid[1] iken tesliyet içün elli aḳçe teraḳḳī olınup ʿulūfesi iki yüz ḳılındı. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil[3] Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAlāüddīn ʿAlī el-Cemālī Raḥimehumu'l-Melikü'l-Müteʿālī [Monlā Çelebi]

Zamān-ı taḥṣīl ü āvān-ı tekmīlde vālidesi cānibinden ceddi olan Mevlānā Ḥüsām-zāde'den[4] ve kendünüñ vālid-i mācidinden ve Mevlānā Müeyyed-zāde'den telemmüẕ eyleyüp bu cümlenüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerinde tekmīl-i **[P2 174b]** melekāt-ı melekiyye eyledi. Pādişāhān-ı celīlü'l-ʿunvān ortasında zümre-i ʿulemā ḥaḳḳında temhīd-i muḳaddemāt-ı tebcīl ü iclāl, müstevcib-i netāyic-i beḳā-yı cāh u celāl olmaġın ol fāżıla pādişāh-ı vālā-rütbet riʿāyet idüp maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Murād Paşa Medresesi'ni ve Dāvūd Paşa Medresesi'ni ve mümāṯil-i heşt-bihişt olan Medāris-i Şemān'uñ birisini ṣadaḳa eyledi. Ẕikr olınan medāris-i sāmiyetü'l-aṭlālda müderris olup efāżıl-ı zamāneye ifāża buyurduḳdan ṣoñra dārü'n-naṣr Edirne'ye ḳāḍī oldı. Zamān-ı ḳażāsında meymenet-i maʿdiletiyle enḥā-yı ʿālem ṭoldı.

Şiʿr:[5] عدل نور است كز او ملك منوّر گردد
وز نسيمش همه آفاق معطّر گردد[6]

Aṣḥāb-ı ḥaḳā'iḳa maʿlūm u mefhūmdur ki vāḳıʿāt-ı kevniyye-i ṣā'iḳa ḥikem-i mektūme-i fā'iḳa üzre cilve-nümā olup mir'āt-ı ʿālemde eṭvār-ı edvār-ı muḫtelife üzre nümāyān olur evṭār-ı me'mūle-i mes'ūle-i insāniyye verā-yı perde-i ġaybdan gāh bir ṭavr-ı bedīʿ u maṭbūʿ üzre ẓāhir ve gāh bir ṭavr-ı baʿīd u münker üzre cilve-ger olur. Belki ekṣer-i aḥvāl ve

1 aḳçe ile müteḳāʿid R, T | aḳçeyle teḳāʿüd P2
2 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | -R, -P2
3 ʿĀlim-i ʿĀmil R, P2 | -T
4 Mevlānā Ḥüsām-zāde'den R, P2 | Ḥüsām-zāde'den T
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Adalet bir nurdur ve memleket onunla aydınlanır. Onun esintisinden dünyanın her tarafı güzel kokulara gark olur.

aġleb-i āmālde muḳteżā-yı maḳām ve mübteġā-yı dil-i **[T 425a]** müstehāma muḫālif ẓuhūr bulur.[1] **[P2 175a]**

Şi'r:[2] هزار نقش بر آرد زمانه و نبود
یکی چنان که در آیینهٔ تصور ماست[3]

Bu ḳā'ide üzre mūmā ileyhüñ āyīne-i āmālinde ṣūret-i 'azl görinüp ol manṣıb-ı celīlü'l-ḳadrden ma'zūl olduḳda Medāris-i Ṣemāniyye'den birisine ṣāniyen müderris oldı. Ba'dehu def'a-i ṣāniyede yine maḥrūsa-i Edirne'ye mevlā olup i'lā-yı[4] ma'ālim-i dīn-i Muḥammedī iderken yine cāh-ı ḳażādan ma'zūl olup ṣālişen Medāris-i Ṣemāniyye'den birisine **[R 328b]** yevmī seksen aḳçe ile müderris oldı. Erbāb-ı ṭalebden ma'ḳūl fehm ü dāniş-perver süḫānverlere ve pāk-idrāk ü fażīlet-güster bāliġ-naẓarlara ifāde üzreyken ol kāmil-i melek-nihād teḳā'üd murād idinmegin yevmī yüz aḳçe vaẓīfe ta'yīn eylediler.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde dār-ı āḫiret ve civār-ı raḥmete intiḳāl u irtiḥāl idüp ravża-i dārü'n-na'īm-i cāvidānīye rıḥlet eyledi. Kendünüñ müte'alliḳātından bir şā'ir bu iki tārīḫi naẓm eyledi:

Tārīḫ:[5] Monlā Çelebi rūḥını şād eyleye Ḳayyūm

Tārīḫ-i dīger:[6] Monlā Çelebi cānına raḥmet ide Vehhāb

Ol efḍal-i ecille-i fuḥūl kendü aḥvāline **[P2 175b]** meşġūl olup umūr-ı nāsa nīk ü bed ta'arrużdan i'rāż üzreydi. Her kişi anuñ ġā'ile-i hā'ilesinden ve ḫadeng-i āzār u seng-i cefāsından emīn idi.

Şi'r:[7] مرا با خویشتن وقتی است بس خوش
نباشم بعد از این با هیچ کس خوش[8]

1 bulur R, P2 | buldı T
2 Şi'r R, P2 | Ferd T
3 Devran binlerce suret peyda eder de bir tanesi bile bizim tasavvur aynamızdaki gibi olmaz. Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364, s. 27.
4 i'lā-yı R, P2 | i'lām-ı a'lām-ı T
5 Tārīḫ R, P2 | Mışrā' T
6 Tārīḫ-i dīger R, P2 | Dīger T
7 Şi'r R, P2 | Ferd T
8 Benim kendimle öyle hoş bir vaktim vardır ki bundan sonra hiç kimse ile hoş olamam.

Ṭabʿ-ı şerîfinde meşâyiḫ ü ṣuleḥâya maḥabbet ġâyetde ve meveddet nihâyetde olup ṣalâḥ u felâḥ üzre mecbûl ü maḫlûḳ, bârr u ṣadûḳ, ḥalîm ü ḫalûḳ ve râʿiyü'l-ḥuḳûḳ kimesne idi.

Şiʿr:[1] ملك بود او در لباس بشر
به آداب و ادراك او در نگر

حقوق احبا رعايت كند
به خاطرنوازی حمايت كند[2]

Maḥmiyye-i Ḳosṭanṭîniyye'de mülâzimîn, sâkin olmaġ-içün ḥücerât-ı keşîre binâ idüp **[T 425b]** her ḥücrede sâkin olan kimesneye Ḳur'ân-ı ʿaẓîm ve Furḳân-ı kerîmden bir cüz'-i şerîf tilâvet itmek şarṭı ile yevmî birer aḳçe taʿyîn eyledi. Ol bânî-i mebânî-i ḫayrâtuñ rûḥına tâze-be-tâze vâṣıl olup meberrât-ı bî-endâze anuñla âḫireti maʿmûr oldı.

Şiʿr:[3] هر كه خيری كرد چون محمِل بدان عالم كشيد
روح او را هر نفس فيض ديگر خواهد رسيد[4]

Ol fâżıl-ı kâmilüñ kâffe-i fünûn-ı feżâ'il-meknûnda müşâreket-i ʿilmiyyesi olup **[P2 176a]** her birinde[5] nebâlet-i tâmmesi ve cezâlet-i ʿâmmesi var idi. Lâkin fenn-i ferâ'iżde ve ʿilm-i fürûʿ ve ʿilm-i uṣûlde ve ʿilm-i ṭıbda yed-i ṭûlâsı olup fünûn-ı maḫṣûṣa-i manṣûṣada aḳrânından bâriʿ u fâ'iḳ oldı. Fenn-i fıḳhdan *Hidâye* nâm kitâba müteʿallıḳ kelimât-ı bedîʿa-i bî-naẓîr ve maḳâlât-ı ṣanîʿa-i dil-peẕîr taḥrîr eyledi ve *Tevârîḫ-i ʿOṣmâniyye*'de bir kitâb-ı laṭîf te'lîf idüp ol dûdmân-ı şeref-ʿunvânuñ aḥvâl-i celîlü'l-âmâlini ve ol urûme-i kerîmenüñ vâḳıʿât-ı şeref-âyâtını kitâb-ı mesṭûrda taḥrîr eyledi.

Şiʿr:[6] ز طبعت عجيب نقشی آمد عجب
كه جادودمان را بود مهر لب

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevî T
2 O insan suretinde bir melekti. Onun edebine ve aklına bakıver. O dost hukukunu ve vefayı korur kollar.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Bir hayır yapan kişi, öteki dünyaya göçünce ruhuna her nefeste bir başka feyz erişecektir.
5 birinde R, T | birinden P2
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevî T

ز چرخ آفرین‌ها بر آن کلك باد
که این نقش مطبوع از آن کلك زاد[1]

[R 329a]

Levḥa-i ṣafḥa-i taḥrīrde mesṭūr u muḥarrer olan meḥāsin-i feżā'ilinden ġayrı Fārisī vü Türkī dilde naẓma ḳādir ve muʿammeyāt u muḥāḍarātda māhir bir kimesne idi. Bu maḳūle maʿārif-i cemīle-i cezīlede dil-i daḳā'iḳ-şināsınuñ Nāmūs-ı Ekber ile dili ve ḫāme-i iʿcāz-ṭırāzınuñ ḳalem ü levḥle eli var-idi. Maḥrūsa-i Edirne'de ṭoḳuz yüz otuz sekiz tārīḫiyle müverraḫ bir ḥüccetde imżāsı **[P2 176b]** görildi ve bulındı. Raḥimehu'llāh.[2]

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Meḥmed Şāh ibn Mevlānā Meḥmed bin Ḥācī el-Ḥāc Ḥasan Raḥimehumu'llāh[3]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm ü telemmüẕ idüp tekmīl-i esbāb-ı eştāt-ı faẓl u kemāl eyledükden ṣoñra ʿādet-i me'lūfe üzre menāṣıb-ı maʿrūfede **[T 426a]** maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Dāvūd Paşa Medresesi'nde ve dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birinde ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde ve maḥrūsa-i Burūsa'da Murādiyye Medresesi'nde ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde ṣāniyen müderris olup seksen aḳçe vaẓīfe-i naẓīfeyle vefāt idinceye degin[4] ol medresede erbāb-ı ṭaleb ve aṣḥāb-ı erebe ifāde eyledi. Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz senesinde murġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥı ʿālem-i bālāya ʿurūc idüp āṣiyān-ı ḳudsde cāy-gīr oldı. Fāżıl-ı merḳūmuñ cümle-i fünūn-ı ʿArabiyye'de ve aḳliyyede ve kāffe-i ʿulūm-ı şerʿiyyede vü naḳliyyede müşāreket-i ʿilmiyyesi olup şiʿr ü inşā vü tevārīḫ semtinde ṣāḥib-i yed-i ṭūlā ve menāḳıb-ı ḥamīde-i eslāf-ı eşrāfı żabṭ itmekde āyet-i kübrā idi. Ol fāżıl-ı

1 Senin tabiatından öyle acayip tasvirler zuhur etti ki büyücülerin dudaklarına kilit vuruldu, mühürlendi. Felekten o kaleme binlerce kez aferin olsun. Çünkü bu güzel nakış o kalemden doğdu. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 529.

2 görildi ve bulındı. Raḥimehu'llāh. R, P2 | görildi. Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh. T

3 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Meḥmed Şāh ibn Mevlānā Meḥmed bin Ḥācī el-Ḥāc Ḥasan Raḥimehumu'llāh R | Mevlānā Meḥmed Şāh ibn Mevlānā Meḥmed bin el-Ḥāc Ḥasan Raḥimehumu'llāh T, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Meḥmed Şāh ibn Mevlānā Meḥmed bin Ḥācī el-Ḥāc Ḥasan Raḥimehumu'llāhu Teʿālā P2

4 degin R, P2 | dek T

feżâ'il-āyāt şerâ'if-i evḳāt-i şeref-gāyātını **[P2 177a]** ʿulūm-ı ʿāliye naḥvine ṣarf idüp peyġūle-i ḥücerāt-ı kūşiş ü verzişde çerāġ-ı iştiġāle işti'āl viren aʿlām-ı ʿulemādan idi. Semt-i iştiġālde baʿżı aḥvāl ışdār eyledi ki ebnā-yı zamāne inanmayup taṣdīḳ u taḥḳīḳ itmemek muṣaddaḳ u muḥaḳḳaḳ-dur. Ekṣer-i zamānda keṣret-i fikretden ḥayret ü żucret müstevlī olup kendünüñ umūrını tedārük eylemege ḳādir olmaz-idi. **[R 329b]** Eṣnā-yı muṣāḥabetde ṭarḥ-ı tekellüfi ṭarḥ u ṭard idüp ferd-i āferīdenüñ ʿırżına müteʿallıḳ kelām-ı hezl-ilmāma taʿarruż itmez-idi.

Şiʿr:[1] پاك دل و پاك زبان است او
گنج هنر كان بيان است او[2]

Muḫtaṣar-ı Ḳudūrī'ye bir şerḥ-i bedīʿü'l-üslūb taṣnīf eyledi ve fenn-i fıḳhda dürer-i ġurer-i fevā'idi ḥāvī vü müştemil, müstaḳil bir metn te'līf idüp ol metnde metn-i *Viḳāye*'den ziyāde bī-nihāye mesā'il-i ittifāḳiyye derc eyledi ve ʿilm-i ḥadīṣden şülāṣiyyāt-ı *Buḫārī*'ye bir şerḥ-i laṭīf taṣnīf eyledi **[T 426b]** ve sā'ir fünūn-ı muʿteverede ḥadd-i ʿadden bīrūn resā'il ü ḥavāşī imlā vü inşā eyledi ve lākin cümlesi ṣaḥā'if-i müsveddede ḳalup vefāt eyledükden ṣoñra beyāza çıḳmadı. **[P2 177b]** Raḥimehu'llāhu teʿālā.[3]

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin ʿAbdurraḥmān[4]

Zamānesi ʿulemāsından taʿallüm ü telemmüẕ idüp Mevlānā Efḍal-zāde ve Mevlānā Müeyyed-zāde ve Mevlānā Ḫʷāce-zāde (raḥimehumu'llāhu teʿālā) ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup taḥṣīl-i melekāt-ı melekiyye ve tekmīl-i kemālāt-ı ʿaliyye eyledi. Ḳāʿide-i maʿrūfe-i ʿulemā ve żābıta-i me'lūfe-i fużalā üzre menāṣıb-ı sāmiyetü'l-merātibden Kütāhiyye'de Mevlānā Vācid Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ne ve Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne müderris

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 O temiz dilli ve saf yüreklidir. O hüner hazinesi ve beyan madenidir.
3 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Nevvera'llāhu teʿālā merḳadehu T, Raḥimehu'llāh P2
4 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin ʿAbdurraḥmān R | Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin ʿAbdurraḥmān Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin ʿAbdurraḥmān Raḥmetu'llāhi'l-Meliki'l-Celīl P2

oldı. Ẕikr olınan medārisden ṣoñra maḥmiyye-i Amāsiyye'de merḥūm[1] Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ne ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris olmış-iken semt-i ḳażāya müteveccih olup dārü'n-naṣr Edirne'de ve Burūsa'da ḳāḍī oldı. Baʿdehu cāh-ı ḳażādan maʿzūl olup Medāris-i Ṣemān'uñ birisinde yevmī seksen aḳçe ʿulūfe ile ṣāniyen müderris olmış-iken tārīḫ-i hicretüñ ṭoḳuz yüz yigirmi **[P2 178a]** altı senesinde dār-ı āḫirete rıḥlet eyledi. Ol fāżıl-ı faẕīlet-iştimāl, kemāl-i iştiġāl ile meşġūl olup faẕl u kemālüñ müntehāsına ve ʿulūm-ı ʿāliyenüñ ẕirve-i ʿulyāsına vāṣıl u mütevāṣıl oldı. Ḥüsn-i ḫulḳla muʿāşeret **[R 330a]** ve luṭf-ı muvāneset üzre olup ādāb-ı ḥamīde vü aḫlāḳ-ı pesendīde ile be-nām-ı enām ve emṣel-i eşbāh u ekfā oldı.

Şiʿr:[2] در زمانه خبر دانش او دائر شد[3]

Ol fāżıl-ı rūşen-żamīr *Şerḥ-i Tecrīd*'üñ evā'iline ḥavāşī-i bī-naẓīr taḥrīr ve *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'ya müteʿallıḳ baʿżı kelimāt-ı dil-peẕīr tasṭīr idüp cevāz-ı istiḫlāf-ı ḥaṭīb ve cevāz-ı ẕikr-i cehrī **[T 427a]** ḥaḳḳında daḫi risāleler tenmīḳ u tensīḳ eyledi.

Şiʿr:[4] قطره‌هایی چکیده از قلمش
همه نیسان صفت گهر گردد

مشك از خرده‌هاش خشك شده
بحر از نکته‌هاش تر گردد[5]

Teẕyīl:[6] Mervīdür ki mūmā ileyhüñ naḳl-i şehādete müteʿallıḳ risālesi ve ḥāşā sebb-i Nebī'ye müteʿallıḳ risālesi ve *Evā'il-i Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ḥāşiyesi vardur.

1 Sulṭān Medresesi'ne müderris oldı. Ẕikr olınan medārisden ṣoñra maḥmiyye-i Amāsiyye'de merḥūm R, T | -P2
2 Şiʿr R, P2 | Mışrāʿ T
3 O devirde onun ilminin şöhreti yayıldı.
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Onun kaleminden damlayan damlalar nisan (yağmuru) gibi inci olur. Misk onun dakîk idrâkinden (dolayı) kuruyup kalmıştır. Deniz onun nüktelerinden (dolayı) ıslaktır.
6 Teẕyīl R, P2 | -T

ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Ḫalīl Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Celīl[1]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*-ı ṣāḥib-ḥaḳā'iḳuñ vālid-i mācididür. **[P2 178b]** Şehriyār-ı cihān-güşāy u gītī-sitān Sulṭān Meḥmed Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretleri rāyāt-ı ẓafer-āyāt-ı fetḥ ü nuṣreti dest-yārī-i şemşīr ile meşārıḳ u meġāribde efrāşte idüp [2]﴿لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ﴾ feḥvāsınca aʿdā-yı bed-gümāna ġālib olduġı seferlerden livā-yı vālā-yı saʿādet-iltivā-yı İslām'ı burc u bārū-yı ḳalʿa-i gerdūn-āsā-yı Ḳosṭanṭiniyye'de naṣb itdügi senede yaʿnī Hicret-i Nebeviyye'den sekiz yüz elli yedi senesinde fāżıl-ı mūmā ileyh Mevlānā Muṣliḥüddīn Ṭaşköpri nām ḳaṣabada vücūda geldi. Ol fetḥ-i cemīl ile bu vaż'-ı celīl ikisi bir senede vāḳiʿ oldı.

Şiʿr:[3] زهی فتوح لطیف و زهی وجود شریف
که هر دو وضع فرح بخش و بهجت افزای است[4]

ʿĀlem-i ṣıġarda vālid-i ʿazīzinden ve ḥilye-i celiyye-i feżā'il-i ʿaliyye ile ḥāli olan ḫāli Mevlānā Meḥmed Niksarī'den telemmüẕ eyledi. Mevlānā Dervīş Meḥmed bin Mevlānā Ḫıżr Şāh maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'nde müderris iken ve Mevlānā Bahāüddīn Şemāniyye Medreseleri'nden bir medresede müderris iken anlaruñla muṣāḥabet-i ʿilmiyye idüp enfās-ı muʿteberelerinden nefāyis-i fevā'id-i **[P2 179a]** celīle istifāde eyledi. Mevlānā Maġnisa-zāde'nüñ ve Mevlānā Ḳāḍī-zāde'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup tavżīḥ-i uṣūl-i meşrūʿ u mesmūʿ ve telvīḥ u tenḳīḥ-i furūʿ **[T 427b]** menḳūl ü maʿḳūl eyledi. Celā'il-i feżā'il-i insāniyyeyi bir mertebe ḥāvī olmışdı ki anuñ ednā pāyesinden İbn Ḫācib maḥcūb ve Maʿarrī muʿarrā idi. **[R 330b]** Ḥażret-i İmām Rāġıb añā[5] rāġıb olup İmām Ebherī anuñ mefāḫir-i cezīlesinden bī-behreydi. Ẕikr olınan eʿālī-i mevālīnüñ ḥużūr-ı pür-ḥübūrlarında maḳbūl olup fā'iḳ-ı beyne'l-aḳrān ve müşārün ileyhi bi'l-benān olduḳdan ṣoñra ʿādet-i ḥasene-i efāżıl üzre maḥrūsa-i Burūsa'da Esediyye Medresesi'ne

1 ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Ḫalīl Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Celīl R | Mevlānā Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Ḫalīl Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, ʿĀlim-i ʿĀmil, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muṣliḥüddīn bin Muṣṭafā bin Ḫalīl Raḥmetu'llāhi'l-Meliki'l-Celīl P2

2 "… Bugün insanlardan size galip gelecek kimse yoktur …" Enfâl (8), 48.

3 Şiʿr R, P2 | Ferd T

4 Ne güzel bir fetih ve ne şerefli bir varlık! Çünkü her iki durum da mutluluk ve sevinç bahşetmektedir.

5 añā R, T | -P2

ve ḳaṣaba-i Engüri'de Aḳ Medrese'ye ve müftī içün muʿayyen olan Medrese-i Seyfiyye'ye[1] ve şehr-i Üsküb'de İsḥāḳ Paşa Medresesi'ne ve dārü'n-naṣr Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne müderris olduḳdan ṣoñra merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ol fāżılı Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerine şehzādeligi ʿāleminde ḫ̱ʷāce naṣb eyledi ve lākin ol şehriyār-ı selīmü'ṭ-ṭabʿuñ intiḳālāt-ı ʿakliyye ve ḥarekāt-ı fikriyyesi cāh-ı salṭanata ẓafer bulmaḳ bābında lāzım olan cünbiş ü ḥarekāta maṣrūf olup kendüleri ekṣer-i evḳātda seyr **[P2 179b]** ü sefere müteʿallıḳ umūruñ tedbīriyçün tek ü pūy üzre olmaġın meşāġil-i ʿilmiyyeye işti̇ġāle mecāl olmadı. Bu maḳūle ḳalaḳ u ıẓṭırāb ve ḫ̱īzān u inḳılābla temkīn ü ārāmı olmayup Kaʿbe-i maḳṣūda vuṣūl ümmīdiyle ḳıble-nümā gibi derūnında ḫ̱afaḳān olmaġın taḥṣīl-i kemālāta zamān bulmadı. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān, Mevlānā Muṣliḥüddīn'i maḥrūsa-i Amāsiyye'de Ḥüseyniyye Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisine naḳl eyledi. Mūmā ileyh medrese-i merḳūmede ifāde vü ifāże üzreyken merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān'uñ zamānında evvel fetḥde maḥrūsa-i Ḥaleb ḳāḍīlıġı añа ʿināyet olınup ol fāżıl-ı maʿḳūl imtiṣālen li'l-emri'l-maḳbūl[2] telaḳḳī bi'l-ḳabūl itmiş-iken Ḥaleb'e varup henüz umūr-ı ḳażāya tevaġġul itmedin vālid-i ʿazīzinüñ kendüye "ḳāḍī olma!" diyü vaṣıyyetini pādişāh-ı ʿālem-penāha ʿarż idüp cāh-ı ḳażādan istiʿfā eyledi. Pādişāh-ı sāmī-menzilet ol ferīd-i rūzgāra Ṣemāniyye Medreseleri'nden **[T 428a]** sābıḳan müderris olduġı medreseyi ṣadaḳa eyledükden ṣoñra yetmiş aḳçeyle Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ni ṣadaḳa idüp yirini Mevlānā Ḥüsām Çelebi'ye **[P2 180a]** iḥsān eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ evā'il-i salṭanatında Mevlānā Ḥüsām Çelebi vefāt eyledükde Mevlānā Muṣliḥüddīn yevmī seksen aḳçeyle Ṣaḥn Medresesi'ne iʿāde olınup ʿulūfesine on aḳçe teraḳḳī olındı. Medrese-i mezbūrede yevmī ṭoḳsan aḳçeyle ifāde üzreyken ṭoḳuz yüz otuz beş senesinde vefāt eyleyüp medrese-i **[R 331a]** vücūdı münderis oldı. Ol fāżıl-ı faẓīlet-şiʿār, ṣāḥib-edeb ü vaḳār, zāhid ü ʿābid ü dīndār, ḫ̱āşiʿ u ḫ̱āżıʿ u şerīʿat-diṣār idi. Fuḳarā-yı aḥrār ve ṣuleḥā-yı ebrāra muḥibb olup ẓāhiri ṭāhir ve bāṭını ʿāṭır bir kāmil-i büzürgvār-idi. Rāyiḥa-i kiẕb olan kelimāt-ı ʿāṭıla ve şemme-i fuḥş olan türrehāt-ı bāṭıla müddet-i ʿömrinde andan ṣudūr eylemeyüp laġv ü lehve

1 Medrese-i Seyfiyye'ye R, T | Seyfiyye'ye P2
2 li'l-emri'l-maḳbūl R, P2 | li'l-emri'l-ʿālī T

müteʿallıḳ aḳvāl ü efʿāl ol fāżıl-ı fażīlet-iştimālden ṣādır ü bādir olmadı. Ferd-i āferīde anuñ cevāhir-i süḫānı arasında pīle-i dürūġ bulmadı.

Şiʿr:[1] سلامت اگر بایدت گوش باش
ز گفتار بیهوده خاموش باش

و گر زآن که گویی سخن راست گوی
به جز راستی زیور آن مجوی[2]

Cümle-i şerāʾif-i evḳātını bī-maʿnī **[P2 180b]** ve mālāyaʿnī umūrdan ṣarf eyleyüp ekṣer-i ezmine ve aġleb-i āvenesi müṭālaʿaya ṣārif [ü] ʿārif idi. ʿİlm-i tefsīr ü ḥadīṯ ve uṣūl-i fıḳh ve ʿulūm-ı edebiyyede māhir ve ḥüsn-i taḳrīr ü taḥrīre ḳādir üstād-ı ḳudsiyyü'l-ḥavāṭır-idi. Bu fünūn-ı iʿcāz-nümūnda kūşiş ü verzişi nihāyetde olup ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye çendān iltifātı olmaz-idi. Ve lākin aḳrān ü emṣālinden daḫi ḳalmaz-idi. *Tefsīr-i Beyżāvī*'nün baʿżı mevāżiʿinde ve *Ṣadruʾş-Şerīʿa* nām kitābuñ baʿżı mevaḳıʿında **[T 428b]** risāleler taḥrīr ü tastīr eyledi ve *Şerḥ-i Miftāḥ*'uñ bir miḳdār yirine ḥāşiye tesvīd eyledi ve ʿilm -i ferāʾize müteʿallıḳ bir risāle-i ḫūb ve ibtidāya müteʿallıḳ eḥādīṯ-i şerīfenüñ ḥallinde bir maḳāle-i merġūb ibdāʿ eyledi. Ẕikr olınan ḥavāşī vü resāyilden ġayrı niçe niçe risāleler daḫi tenmīḳ u tensīḳ eyledi ve lākin ṣavārif-i eyyām ve taġallübāt-ı aʿvāmla ḫuṭūṭ-ı ẓalām-ı şeb-i deycūr gibi müsveddede ḳalup ol risāleler tebāşīr-i ṣubḥ-miṣāl beyāża çıḳmadı. Raḥimehu'llāh.[3]

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳıvāmüddīn Ḳāsım ibn Ḫalīl[4]

[P2 181a] Mü'ellif-i *Şaḳāʾiḳ*-ı şāmilü'l-ḥaḳāʾiḳuñ ʿammisidür. Ol ḳıvām-ı dīn-i Muḥammedī ve ḳāsım-ı enṣıbā-yı şerʿ-i Aḥmedī sekiz yüz altmış yedi senesinde vücūda gelüp ʿālem-i ṣıbāda **[R 331b]** vālid-i mācidi Mevlānā Ḫalīl'den ḳırāʾat eyledi. Kendünüñ ḳarındaşı Mevlānā Muṣliḥüddīn'üñ ve ḫāli Mevlānā Muḥammed Niksarī'nüñ ḫıdmet-i ʿālīlerine vāṣıl olup telā-mīẕe-i refīʿatü'l-merātibleri silkine münselik oldı. Efāżıl-ı sālifeden Şeyḫ

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Eğer sana selamet gerekse, dinle! Boş konuşmaktan vazgeç. Konuşacaksan doğru konuş ve sözlerine doğruluktan başka süs arama. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 470.
3 Raḥimehu'llāh R, P2 | Revveḥā'llāhu teʿālā T
4 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Ḳıvāmüddīn Ḳāsım ibn Ḫalīl R, P2 | Mevlānā Ḳıvāmüddīn Ḳāsım bin Ḫalīl ʿAfā bi-Rabbihi'l-Celīl Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

Muḥammed bin Ḫᵛāce-zāde maḥrūsa-i Burūsa'da Çendik Medresesi'nde müderris iken ve Ḳızıl Ḳatır dimekle meşhūr u meẕkūr olan Mevlānā Muṣliḥüddīn maḥrūsa-i mezbūrede Manastır Medresesi'nde müderris iken bunlaruñ daḫi meşāʿil-i ifādesinden iḳtibās eyledi. Ol necm-i evc-i saʿādetüñ māh-ı ʿarīke-i vaḳḳādesi meẕkūrlaruñ ḫūrşīd-i ifāżesinden aḫẕ-i nūr u fer idüp maʿārif ile münevver oldı. Lemeʿāt-ı sāṭıʿasıyla meşārıḳ u meġārib ṭoldı. Ẕikr olınan Mevlānā Muṣliḥüddīn, Manastır Medresesi'nden maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine müderris naṣb **[P2 181b]** olıcaḳ anuñla bile gidüp şeref-i ḫıdmet ve saʿādet-i muḳārenetiyle **[T 429a]** feżā'il-i keşīre vü fevāżıl-ı ġazīre taḥṣīl ü tekmīl eyleyüp[1] āyīne-i dil-i ṣafā-āyīninde ḥaḳā'iḳ-ı ʿulūm-ı ʿāliye ṣūret-nümā ve daḳā'iḳ-ı raḳā'iḳ-ı fünūn-ı sāmiye çehre-güşā oldı. Mūmā ileyh Mevlānā Muṣliḥüddīn vefāt eyledükde Ṣaḥn-ı Ṣemāniyye Medreseleri'nden Mevlānā Müeyyed-zāde ve Mevlānā Luṭfī ve Mevlānā ʿİẕārī'yle muṣāḥabet-i ʿilmiyye idüp her birinüñ ḥüsn-i ḳabūlle maḳbūlı oldı. Feżā'il-i zāhiye-i bāhiyesiyle aḳrānı ortasında ḫayli şöhret buldı.

Mıṣraʿ: قبول افاضل شد و مطبوع افاخم[2]

Ol eʿālī-i mevālīnüñ ḫıdmetlerinden Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'nüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetine varup Seyyid Şerīf'üñ *Ḥāşiye-i Keşşāf*'a yazduġı ḥāşiyeyi[3] Ḫaṭīb-zāde'nüñ kendüden oḳuyup mevāżiʿ-i keşīresini müvāceheten ve müşāfeheten redd ü naḳż eyledi. Mevlānā Maġnisa-zāde vilāyet-i Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri iken ḫıdmet-i şerīfine vāṣıl olup enfās-ı nefīsesinden nefā'is-i fevā'id-i ʿavā'id-i maʿḳūl ü menḳūl istifāde eyleyen fuḥūl silkinde muntaẓam oldı. Mevlānā Maġnisa-zāde vefāt eyledükde Mevlānā Ḳıvamüddīn **[P2 182a]** maḥrūsa-i Burūsa'da Esediyye Medresesi'nde ve Mevlānā Ḫüsrev Medresesi'nde **[R 332a]** ve İnegöl'de İsḥāḳ Paşa Medresesi'nde müderris oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz senesinde medrese-i meẕkūrede müderris iken vefāt idüp bebġā-yı rūḥ-ı pür-fütūḥı ḳafes-i bedenden

1 eyleyüp R, T | idüp P2
2 Fâzıllar ve ulu kişiler nezdinde kabul görüp sevildi.
3 ḥāşiyeyi R, P2 | -T

ṭayerān ve ferādīs-i cinān ṭaraflarına seyrān eyledi. Eṣnā-yı muḥāverede nevādir-i keṣīre-i ʿazīze-i maṭbūʿa ẕikr idüp muṣāḥabet ü münāsebet zamānında ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳu'l-lisān idi. Sīmā-yı necābet-īmāsında vecāhet nihāyetde ve ʿulūm-ı edebiyyede ve ʿaḳliyyede mahāret ġāyetdeydi. Vücūd-ı ẕihnī baḫṣinde bir risāle-i laṭīfe ibdāʿ idüp ṣanādīd-i ʿulemā-yı ʿilm-i kelāmuñ **[T 429b]** ol mebḥaṣda eyledükleri taḥḳīḳāt u tedḳīḳātı telfīḳ eyledükden ṣoñra rūḥ-ı kelāmı mevcūd-ı ḫāricī meṣābesine tenzīl eyledi. Seyyid-i erbāb-ı ʿirfān-ı Rabbānī Mevlānā Saʿdüddīn-i Taftāzānī'nüñ *Muṭavvel* nām kitābına su'āller īrad eyleyüp ol su'ālleri başḳa bir risāle[1] eyledi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* "Bu iki risāle bende mevcūddur." diyü taḥḳīḳ eyledi. Ol nıḥrīr-i bī-naẓīr ḫaṭṭ-ı ḫūb u dil-peẕīr taḥrīr **[P2 182b]** itmekde iẓhār-ı yed-i beyżā idüp ḫaṭṭ-ı dil-keş taṣvīr ü tasṭīr itmegin merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī añа baʿżı resā'il yazdurup inʿām-ı cemīl ü iḥsān-ı cezīl eyledi. Mervīdür ki ol fāżıl-ı feżā'il-āṣār, ḫāme-i bedāyiʿ-nigār ve ḫaṭṭ-ı müselsel-i ābdārla eslāf-ı eşrāfuñ mü'ellefātından kütüb-i keṣīre terḳīm idüp çoḳça nefā'is-i laṭīfe yazmış-idi ve meşāhīr-i muṣannefāt-ı muʿtebereye taʿlīḳāt tesvīd idüp ḫayli nesne ibdāʿ u iḫtirāʿ itmiş-idi. Bu cümlenüñ ekṣeri mānend-i aṣdāf-ı ecvāf-ı deryāda ġarḳ olup az nesne ḳurtulmış-idi. Bunlar daḫi vefātından ṣoñra żāyiʿ oldı ve bi'l-cümle bu iki cins dürer-i ġurer-i nefīse bu vaż'-ı ābī sebebiyle ṣakk-ı ʿālemden maḥkūk oldı. Raḥimehu'llāh.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAbdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr[3] {Vāsiʿī}

Vālid-i mācidi ümerā-yı ʿOṣmāniyye'den idi. Ammā kendüleri dārü'n-naṣr Edirne ḳurbında Dimetoḳa nām ḳaṣabada vücūda geldi. Evā'il-i bahār-ı civānīde taḥṣīl-i ʿilm-i şerīfe meşġūl olup nem-i yem-i himem-ile nihāl-i āmāli **[P2 183a]** mānend-i bāġ-ı İrem tāze vü ḫurrem olduḳda baʿżı efāżıluñ ḫıdmetinde dānişmend oldı. **[R 332b]** Dimetoḳa müderrisi Mevlānā Şücāʿüddīn-i Rūmī'nüñ ve mecmaʿ-ı mekārim-i ẕātī vü ṣıfātī Mevlānā Luṭfī-i Toḳatī'nüñ ve maẓhar-ı elṭāf-ı celiyye-i Bārī **[T 430a]** Mevlānā ʿİẕārī'nüñ ve faḫr-ı erbāb-ı ifāde Mevlānā Efḍal-zāde'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl oldı. Ol eʿālī-i ahālīnüñ her birisinden leṭā'if-i maʿārif-i cezīle ve

1 başḳa bir risāle R, P2 | başḳa başḳa risāleler T
2 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T, Raḥmetu'llāh P2
3 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAbdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr R | Mevlānā ʿAbdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr Raḥimehu'llāh T

şerā'if-i ʿavārif-i cemīle aḫẕ eyledükden ṣoñra diyār-ı celīlü'l-iʿtibār ʿAcem'e irtiḥāl ü intiḳāl eyledi. Bu eṣnāda pāy-i taḫt-ı vilāyet-i Ḫorāsān olan Herāt şehrinde şeyḫ-i İslām, ʿallāme-i enām, ḥāvī-i ʿilm-i Rabbānī Saʿüddīn-i Taftāzānī'nüñ ḥāfid-i mācidinden Seyyid Şerīf'üñ yazduġı *Ḥāşiye-i ʿAḍudī* ve baʿżı kütüb-i mütedāvileyi oḳudukdan ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ evāḫir-i salṭanatında diyār-ı Rūm'a ʿavdet eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān (aleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretleri[1] serīr-i salṭanat u müstaḳarr-ı ḫilāfete cülūs-ı hümāyūn buyurduḳlarında

Şiʿr:[2] کهن ایوان گیتی را نوی داد
نشست آنگاه و داد خسروی داد

[P2 183b] جهان پیر را از سر جوان کرد
ز آرایش زمین را آسمان کرد[3]

Edirne şehrinde Ṭaşlıḳ Medresesi'ni ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Paşa Medresesi'ni ve dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nden birisini ṣadaḳa eyledi. Ẕikr olınan medāris-i şerīfe-i vālā ki reġā'ib-i ġarā'ib-i ʿizz ü ʿalā ve bedāyiʿ-i revāyiʿ-i ḳadr u ḥüsn ü bahāyla muḥāṭ u maḥfūfdur, her birinüñ miḥrābında ṭullāb-ı kemāl-intisāba ifāża eyledükden ṣoñra müsāvī-i farḳ-ı farḳadān ve muḥāẕī-i merz-i merzbān olan Medāris-i Ṣemān'uñ birisine terfīʿ olındı. Lākin henüz ol medresenüñ ṣaḥn-ı ifādesinde ifāża eylemedin maḥmiyye-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'yle tevḳīʿ olındı. Eslāf-ı mevālī vü eşrāf-ı eʿālī ki medāric-i meʿāric-i tedrīs ü ḳażāya ṣāʿid-i ūlā gelmişlerdür, ol zümre-i sāmī- menziletüñ şīme-i ḳadīme-i ḳavīmeleri üzre Mevlānā ʿAbdulvāsiʿ semt-i tedrīsden semt-i ḳażāya taḫrīf olınup maḫrūsa-i Burūsa ḳāḍılıġı **[T 430b]** tefvīż ü taḳlīd olındı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān **[P2 184a]** Ḫān-ı Ġāzī, Mālikü'l-mülk ḥażretlerine[4] ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنبَغِي لِأَحَدٍ﴾ diyü itdügi duʿā ḳarīn-i icābet olup ol Süleymān-saṭvet ve İskender-ḥaşmet,

1 ḥażretleri R, P2 | ḥażretlerinüñ T
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Eski eyvanlı dünyayı yeniledi. Tahta geçtikten sonra adalet dağıttı. Yaşlı cihanı yeniden gençleştirdi. Zinetlerle yeryüzünü gökyüzü (gibi) yaptı.
4 "Rabbim! Beni bağışla; bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver. …" Sâd (38), 35.

Belḳīs-ı taḫt-ı salṭanat u ʿarūs-ı evreng-i saʿādetle hem-zānū olduḳda ṭoḳuz yüz yigirmi yedi senesinde maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīlıġı ṣadaḳa olınup iki günden ṣoñra Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligi baʿdehu **[R 333a]** sene-i merḳūmede Mevlānā Mīrim Çelebi yiri[ne] Rūmili ḳāḍī-ʿaskerligi virildi. Cenāb-ı devlet-me'āb ü bāb-ı saʿādet-iyābı me'āb-ı cumhūr-ı umūr-ı ʿulemā ve mev'il-i umūr-ı cumhūr-ı fużalā olup ḥall ü ʿaḳd-ı menāṣıb-ı ders ü ḳażā tedbīr-i işābet-peẕīrine ve ārā-yı memālik-ārālarına tefvīż olınmış-iken ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde maʿzūl olup yevmī yüz aḳçe vaẕīfe-i naẕīfeyle teḳāʿüd eyledi. Ol fāżıl-ı feżā'il-iştimāl cümle-i māl ü menālini envāʿ-ı ṣadaḳāt u eṣnāf-ı ḫayrāta ṣarf ve taḫt-ı mülkinde dāḫil olan[1] kitābları maḥrūsa-i Edirne'nüñ ʿulemāsına vaḳf eyledi. Bu taḳrīble ṣaḥā'if-i aʿmālinde ḥurūf-ı meṣūbāt-ı ʿaẕīme muḥarrer olup rūz-ı ḥisābda ʿunvān-nāme-i āmāl olmaġa lāyıḳ āyāt-ı müberrāt-ı cesīme taḥrīr olındı. Seciyye-i semiyyesinde merkūz **[P2 184b]** olan āṣār-ı īmān, ẓāhir ü bāhir[2] olup ṣadaḳāt-ı cāriye ḳısmından Dimetoḳa'da bir medrese-i şerīfe-i raʿnā ve bir mekteb-i vālā-yı fīnā binā eyledükden ġayrı maḥrūsa-i Burūsa'da Yaşıl ʿİmāret yanında daḫi bir mekteb binā eyledi.

Meṣnevī:[3] مستوجب جنّت است خیرات
از وی برسد به تو مَثوبات

بر خیز و بساز جای نامی
از وقف بر آر نیکنامی[4]

Neṣr:[5] Münādemet-i meclis-i maḥmidet-maḳrūnıyla müşerref olan ṭalebesinden kemāl-i ḳābiliyyet ile mevṣūf ve ḳābiliyyet-i kemāl ile maḥfūf olanlarınuñ ḥaḳḳında ʿināyet-i **[T 431a]** şāhī ve riʿāyet-i pādişāhī ẓuhūra gelüp fermān-ı ḳażā-cereyān ile ḥall olan menāṣıbdan her biri ḥāline münāsib bir manṣıb ile tevḳīʿ olındı ve daḫi saʿādet-ḫānesinde ḫıdmet eyleyen cāriyesini ıʿtāḳ u taḥrīr eyleyüp bir ṣālih ü müteverriʿ ve bir

1 olan R, T | olınan P2
2 ü bāhir R, T | -P2
3 Meṣnevī T | -R, -P2
4 Hayırlı işler cennete girmeye sebep olur. Hayır hasenattan sana nice sevaplar erişir. Kalk da namdar bir yer inşa et. Vakıf sayesinde iyi bir nâm elde et.
5 Neṣr: T | -R, -P2

müttaḳī vü müteşerriʿ kimesneye nikāḥ eyledi ve bi'l-cümle ʿalāḳa-i māl ü menāl ve ehl ü ʿıyāl ve ḥubb-ı cāh u celālden derūn-ı hidāyet-meknūnını pāk eyleyüp ālāyiş-i ārāyiş-i dünyeviyyeden ferāġ-ı bāl taḥṣīl itdükden ṣoñra ṣafā-yı niyyet ve naḳā-yı ṭaviyyet ile ḥarem-i muḥteremi ṭā'if ve maṭāf-ı ṭavā'ifde ʿākif olmaġa iḥrām-ı ʿaẕīmeti berdūş eyleyüp revāne oldı.[1] **[P2 185a]** Baʿdehu saʿādet-i ziyāret-i Kaʿbe-i Şerīfe'yle temettuʿ u ḳırān müyesser ü muḳadder olup ḥużūr-ı ḥāl u ḥubūr-ı bāl ile ol mevḳıf-ı iḳbālde ʿibādete iştiġāl eyledi.

Meṣnevī:[2] هست طواف حرم کردگار
در دو جهان واسطهٔ اقتدار[3]

گر تو رسی با حرم محترم
درگه والات شود ملتَثَم[4]

[R 333b]

Neṣr:[5] Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş tārīḫlerinde merve-i rıżāda saʿī-i nāʿī-i ecele lebbeyk-gūyān, ḥācc-ı rūḥ-ı ʿazīzini Kaʿbe-i maḳṣūdına ve ḳıble-i meşhūdına īṣāl eyledi.

Teẕyīl:[6] 'Abdulvāsiʿ Efendi'nüñ maḫlaṣı Vāsiʿī'dür. Bu maṭlaʿlar anuñdur:

[Maṭlaʿ:] Ḳaşuñ kemānlarıyla ġamzeñ ki ata oḳlar
ʿUşşaḳı sīnesinde siḥr-ile bir bir oḳlar[7]

[Maṭlaʿ:] Çeşmüñ baḳışaldan bańa ḫışm-ıla baḳışlar
Ceyḫūn u Furāt'a gözüm ögretdi aḳışlar[8]

1 oldı R, T | -P2
2 Meṣnevī T | -R, -P2
3 Cenâb-ı Hakk'ın evini tavaf etmek, her iki dünyada da iktidara vesiledir. Bkz. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Ahlâk-ı Muhsinî – Kâşifî'nin Ahlak Kitabı*, haz. Murat Demirkol, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 136-137.
4 Eğer Harem-i Muhterem'e vâsıl olursan, yüce kapın öpülmeye (değer) olur.
5 Neṣr R, P2 | -T
6 Teẕyīl T | -R, -P2
7 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 543.
8 Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 41.

Mevlānā ʿAbdülʿazīz bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī Raḥimehu'llāh[1] [ʿĀbid Çelebi]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ ḫālidür. Eʿālī-i mevālī-i ẕevi'l-meʿālī ortasında ʿĀbid Çelebi dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Mevlānā Muḥyiddīn Samsunī, Burūsa şehrinde Mevlānā Ḫüsrev Medresesi'nde müderris iken ve Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ ḥāfidi Mevlānā Ḳuṭbuddīn, Manastır Medresesi'nde **[T 431b]** müderris iken ve metn-i *Viḳāye*'nüñ şerḥi *Ṣadru'ş-Şerīʿa* **[P2 185b]** nām kitāb-ı ilhām-intisāb içün ḥāşiye yazan Mevlānā Aḫī Çelebi Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris iken bu cümlenüñ ḫıdmet-i sāmīlerine vāṣıl olup meyāmin-i himem-i ʿāliyeleriyle fütūḥāt-ı füyūżāt-ı İlāhiyyeye nā'il oldı. Baʿdehu Mevlānā ʿAlī bin Yūsuf Fenārī'nüñ ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ ḫ˅ācesi olan Muʿarrif-zāde'nüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerinde olup berekāt-ı enfās-ı müteberikelerinden nefā'is-i nefîse-i ferā'id-i fevā'idi müstefîd ü müstefîż oldı. Ol fāżıl-ı ḥamīdetü'l-menāḳıb, menāṣıb-ı ʿāliyetü'l-merātibden Gelibolı Medresesi'nde müderris olup erbāb-ı ṭaleb ve aṣḥāb-ı erebden ḫücre-i telemmüẕde eyādī-i iḳdām ile çerāġ-ı iştiġāle iştiʿāl virenlere ifāde eyledi. Ṭarīḳa-i ḳavīme-i dersden cādde-i müstaḳīme-i ḳażāya sālik olup bilād-ı keşīrede merāsim-i levāzım-ı ḳażāyı edā itdükden ṣoñra Hicret-i Nebeviyye'nüñ ṭoḳuz yüz otuz bir senesinde Kefe ḳāḍīsiyken ḥażret-i Ḳāḍi'l-ḥācāt'uñ ḥükmiyle dārü'l-ḳażā-yı dünyādan dārü'l-ḳarār-ı beḳāya mürācaʿat eyledi. Ol ḳıdve-i aṣḥāb-ı ẕekā vü fıṭnat ve ʿumde-i **[P2 186a]** erbāb-ı ḥiddet-i fikret ṣaġīr ü kebīr ile mütevāżıʿ olup ḫāk-miṣāl alçaḳgöñüllü yüzi yirde bir kimesneydi. Nihād-ı pākinde kār-ı cūd u seḫā merkūz olup vāsiʿu'l-ālā ve sāyiġu'n-naʿmā, saḫiyyü'ṭ-ṭabʿ, kerīmü'n-nefs olmaġın fuḳarā vü żuʿafāya beẕl-i māl ü ṣarf-ı emvāl ider-idi.

Ḳıṭʿa:[2] گرت شادئ هر دو كون آرزوست
به احسان دل سائلان شاد كن

[R 334a] ور آزاديَت بايد از هر بلا
فقيرى ز بند غم آزاد كن[3]

1 raḥimehu'llâh R, P2 | raḥmetu'llâhi ʿaleyh T

2 Ḳıṭʿa T | -R, -P2

3 Eğer her iki dünyada mutlu olmak arzusunda isen, senden bir şey isteyenleri lutf u ihsan ile mutlu et! Eğer her türlü beladan azat olmak ister isen, bir fakiri dertlerinden halâs et. Bkz. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Ahlâk-ı Muhsinî – Kâşifî'nin Ahlak Kitabı*, haz. Murat Demirkol, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 455.

Ānā-yı revāḥ u eṭrāf-ı ṣabāḥda ʿıyş ü ʿişret ve ẕevḳ u muʿāşeret üzre olup hemīşe maṭāmiʿ-i[1] leẕẕāt-ı fāniyāt-ı dünyeviyye ʿazā'im-i ʿaẓā'im-i ḫāṭır-ı **[T 432a]** ḫaṭīrine muvāfiḳ u muṭābıḳ idi. Şāhid-i murādātı istedügi gibi el virüp ʿarā'is-i merām kendüye rām olduġı sebebden nefs-i vārūnına aʿbā-yı şākka taḥmīl itmedi. Tarā'iḳ-ı ṣıʿāb-ı şiʿāb-ı meşāġil-i kemālāt-ı insāniyyeye taṭarruḳ itmeyüp te'līf ü taṣnīf semtine meşġūl olmadı. Renc-i kūşiş ile mü'ellef ḳısmından nesneye ẓafer bulmadı. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[2]

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī[3]

[P2 186b] Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ ḫālidür. ʿĀlem-i şebābda Mevlānā Muḥammed Samsunī ve Mevlānā Ḳāḍī-zāde'nüñ ḥāfid-i mācidi Mevlānā Ḳuṭbuddīn ve Mevlānā ʿAlī Fenārī ve Mevlānā ʿAlī Yegānī (raḥimehumu'llāhu teʿālā) ḫażretlerinüñ ḫıdmetlerinde mebādī vü maḳāṭıʿ-ı ʿulūm-ı ʿāliyeye vāṣıl oldı. Şān-ı melek-nişānında mevżūʿ olan ġazāret-i faḍl ve leṭāfet-i ʿaḳl ile ẕikr olınan ecille-i fuḥūl yanında maḳbūl olup ol ʿaṣruñ ṭalebesinüñ ṭabaḳa-i ʿulyāsından oldı. Eslāf-ı eşrāfuñ ʿādet-i ḳadīmesi üzre tekmīl-i ṭarīḳ-ı ʿilm eyledükden ṣoñra menāṣıb-ı ʿāliyetü'l-merātibden vilāyet-i Anaṭolı'da Bolı nām ḳaṣabada olan medresede ve Burūsa şehrinde Çendik Medresesi'nde müderris oldı. Eşvāḳ-ı eẕvāḳ-ı İlāhiyyenüñ istīlāsıyla terk-i tedrīs ü ifāde idüp yevmī on beş aḳçe vaẓīfe ile keşretden ferāġat u inḳıṭāʿ ve ḫalḳdan ʿuzlet ü imtināʿ iḫtiyār idüp vaẓīfe-i merḳūmeden ziyāde vaẓīfe ḳabūl itmeyüp miḳdār-ı muḳadder[4] ile iktifā eyledi. **[P2 187a]**

Şiʿr:[5] من و دو نان و کتابی و کنج مدرسه‌ای
اگر دو عالم پر شغل پادشا باشد[6]

1 maṭāmiʿ-i R, P2 | meṭāliʿ-i T
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā T, P2
3 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī R | Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī Raḥimehu'llāh T, ʿĀlim-i ʿĀmil ʿAbdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī P2
4 miḳdār-ı muḳadder R, T | miḳdār P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Eğer iki dünya padişahlık mansıbı ile dopdolu olsa da (bana) iki parça ekmek, bir kitap ve bir medrese köşesi (kâfîdir).

Zamān-ı ṣıbādan maẓhar-ı envār-ı ceẕve-i ceẕbe-i İlāhiyye olup inḳıṭāʿ-dan maḥẓūẓ u müteleẕẕiẕ olmaġın maḥmiyye-i Burūsa'da kendü ḫalvetine mülāzemet **[T 432b]** ve ʿibādet-i Rabb-i ʿizzete müdāvemet eyledi. Ġalebāt-ı ceẕebāt-ı maḥabbet-i **[R 334b]** İlāhiyye-i Rabbāniyye[1] ve taġallübāt-ı taḳallübāt-ı meveddet-i ṣamediyye-i Raḥmāniyye sebebiyle cibāl-i ʿāliyede ṣā'im ü ḳā'im, cāyiʿ u ṭāyiʿ, bī-zād ü zevāde birḳaç aydan ziyāde ʿibādet idüp gūşe-i ʿuzletde bī-tūşe muʿāşeret eyledi. Mü'ellif-i Şaḳā'iḳ naḳl eyledi ki; ol zamānda żaʿf-ı cūʿ u mecāʿat, ḳuvvet bulup taḳavvī içün teġaddī itmek lāzım olduḳda eşcār ü aḥcār üzre nān-pāre bulup ﴿وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾[2] feḥvāsı üzre sofra-i ġaybdan bañа nevāle ḥavāle olınur-idi. Geşt ü güẕār itdügüm cibāl-i şāmiḫada ded ü dām eṭrāfumda izdiḥām idüp sibāʿ-ı vaḥşī-ṭıbāʿ benüm ile bī-külfet ülfet eyledi.

Şiʿr:[3]

بسان کوه پا در دامن حلم
کشیده از جهان با دانش و علم

به جز کبك دری یارش نباشد
جز آهو به ره غمخوارش نباشد[4]

Bu inḳıṭāʿuñ ʿaḳabinde ḫalḳla iḫtilāṭ [u] **[P2 187b]** irtibāṭ eyleyüp meşā-yiḫ-i kirāmuñ ḫalīḳası üzre vaḥdetle keṣreti cemʿ eyledi. Ekābir-i evliyāu'l-lāhla ḥüsn-i muʿāşeret idüp ol gürūh-ı saʿādet-şükūhdan kerāmāt-ı ʿaliyye ve velāyāt-ı celiyye rivāyet ü ḥikāyet ider-idi. Kendünüñ cümle ḥikāyāt-ı bedīʿa-sındandur ki maḥrūsa-i Burūsa'da mevlānā-yı meẕkūra baʿżı ʿārıża ʿārıż olup pister-i miḥnetde bī-yār-ı ġam-güsār bīmār u zār ḫasta vü dil-figār yaturken

Şiʿr:[5]

بیمارم و جز خاك فنا بستر من نیست
بی‌یارم و کس غیر اجل بر سر من نیست[6]

1 İlāhiyye-i Rabbāniyye R, P2 | İlāhiyye vü Rabbāniyye T
2 "Ve ona beklemediği yerden rızık verir …" Talâk (65), 3.
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 İlm ü irfana dalıp dünyadan geçmiş ve hilm ile dağ gibi (her şeyden) elini eteğini çekmiş. Güzel sesli keklikten başka dostu, ceylan yavrusundan gayrı hemderdi yoktur.
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Hastayım ve yokluk toprağından başka yatacak yerim yok. Sahipsizim, ecelden gayrı başımda bekleyen yok.

Miḥnet-ḫānesinüñ dīvārı her gice münşaḳḳ olup [1]﴿مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ bir şaḫṣ-ı ferḫunde-ruḫsār ve ḫuceste-āṣār ʿarż-ı dīdār idüp nān u āb ve ṭaʿām u şarāb iḥżār eyledükden ṣoñra tekrār dīvār münşaḳḳ olup şaḫṣ-ı mezbūr ġāyib olur-idi. Birḳaç günden ṣoñra ṭabīb-i āfāḳ ve ḥekīm-i ʿale'l-ıṭlāḳuñ ʿināyetiyle ol marażdan ḫalāṣ u ifāḳat müyesser olduġı ṣadedde bir gice **[T 433a]** ol şaḫṣ aña vedāʿ idüp "Ben bu giceden ṣoñra artıḳ gelmezin. Sizi Ḫudā'ya ışmarladuḳ." didükde Mevlānā ʿAbdurraḥmān mūmā ileyhden kendünüñ mekānını istifsār ve ism ü resmini **[P2 188a]** istiḫbār eyledi. Bu muḳābelede ol kimesne şöyle cevāb virdi ki; "Eger beni görmek maḳṣūd olursa şehrden giden yolcılarla çıḳup ṭarīḳ-ı müsāferete **[R 335a]** taṭarruḳ eyleyesin." didi. Mevlānā ʿAbdurraḥmān daḫi birḳaç günden ṣoñra baʿżı ahālī-i ḳurāyla refīḳ u hem-ṭarīḳ olup şehrden ṭaşra gider iken eṣnā-yı muṣāḥabetde yoldaşlarınuñ birinden "Bu mevżiʿe ḳarīb āb ü hevāsı ḫūb bir cāy-ı merġūbda Ḳara Ḫʷāce adlu ṣālih ü dindār bir kimesne vardur." diyü bir ḫaber[2] istimāʿ eyledi. Mevlānā ʿAbdurraḥmān'uñ gūş-i hūşına bu maḳūle kelām-ı meserret-encām vāṣıl olduḳda şādān u ḫandān ol ḳarye cānibine revān u devān olup bir sehl zamān gitdükde mevlānā-yı meẕkūra bīmār-iken tīmār eyleyen kimesne ḳarşudan ḫande-künān nümāyān olup ol şaḫṣ-ı ʿĪsā-ḫıṣāl, Ḫıżr-miṣāl istiḳbāl eyledi.

Şiʿr:[3] به فال خیر رسیدی بدین خجسته مقام
خوش آمدی و علیك السّلام و الاکرام[4]

Bu iki ḫudaygān-ı emācid-i zamāne biri biriyle mülāḳī olup ezelde olan teʿārüf ü i'tilāf iḳtiżāsınca bī-tekellüf te'ellüf eyledi.[5]

[Beyt]:[6] با لبت جان من تعارف داشت
آشنایی‌شان ز ارواح است[7]

1 "Ve ona beklemediği yerden …" Talâk (65), 3.
2 āb ü hevāsı ḫūb … diyü bir ḫaber R, T | -P2
3 Şiʿr R, P2 | -T
4 Uğurlu bir fal ile bu mübârek makama yetiştin. Hoş geldin, sana selam ve ikram olsun. İkinci mısra için bkz. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Gazeliyyât*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 543.
5 Bu iki ḫudaygān-ı … bī-tekellüf te'ellüf eyledi. R | -T, -P2
6 Beyt R | -T, -P2
7 Benim canım ile senin dudağın arasında Bezm-i Elest'ten gelen bir aşinalık mevcuttur.

Ol rūz-ı fīrūzda zamān-ı ṣoḥbetleri mümtedd olup ikindü namāzınuñ zamānı irişdükde şeyḫ-i mümā ileyh Mevlānā ʿAbdurraḥmān'a bir cāy-ı vālā-mekān-ı mürtefiʿ gösterüp "İşbu ʿarṣa-i bihişt gibi feraḥ-bahş, ürd-i behişt gibi dil-keş ü meserret**[P2 188b]**-naḳş olan mevżiʿde edā-yı ṣalāt eyleyelüm." diyü ikisi ol cāy-ı laṭīfe ʿurūc u ṣuʿūd eylediler. Şaḫṣ-ı mezbūr Mevlānā ʿAbdurraḥmān'dan bu cāy-ı cennet-nişān ḥaḳḳında "Ne dirsin begendüñüz mi?" diyü suʾāl eyledükde ol daḫi bī-ḥadd ü bī-pāyān istiḥsān idüp ḥadd-i ḳıyāsdan bīrūn medḥ eyledi.

Şiʿr:[1] فضای دلگشایش همچو جنّت
مکمّل بود در وی لطف و خُضرت[2]

زلالش رشك آب زندگانی
نسیمش روح بخش جاودانی[3]

ز آبش کوثر اندر انفعال است
درختانش همه طوبی مثال است[4]

[T 433b] Şeyḫ ḥażretleri bu maḥalde Mevlānā ʿAbdurraḥmān'a "Ben saña bu mevżiʿ-i vālā-yı İrem-maḥremden Kaʿbe-i Şerīfe'yi göstereyin." diyüp ol mekān-ı mürtefiʿden Kaʿbe-i Şerīfe cānibine işaret idüp muḳabbel-i mübeccel-i enām-ı eyyām olan buḳʿa-i fāyiżü'l-berekātı añа irā'et eyledi.

Mıṣrāʿ: اولیاء الله را بُعد مکان حائل نشد[5]

Fātiḥa-i şürūʿdan ḫātime-i ṣalāta degin Kaʿbe-i Şerīfe ikisinüñ daḫi dīde-i dūr-bīninden merdüm-i dīde gibi ġā'ib olmayup ol iki kāmil-naẓaruñ naẓarından zā'il olmadı.

Mıṣraʿ: زهی کرامت کامل زهی ولایت تام[6]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Gönülleri ferahlatan havası cennet gibidir, ondaki letafet ve yeşillik mükemmeldir.
3 Suyu âb-ı hayâtı kıskandırır, esintisi ise ebedî bir can bağışlar. Hândmîr, *Me'âsirü'l-Mülûk – Hâtime-i Hulâsatu'l-Ahbâr fî Ahvâli'l-Ahyâr – Kânûn-ı Hümâyûnî*, haz. Mîr Hâşim Muhaddis, Tahrân: Müessese-i Hıdemât-ı Ferhengî Resâ, 1372, s. 201.
4 Onun suyundan dolayı Kevser ırmağı kırgınlık içindedir. Bütün ağaçları Tûbâ ağacına benzer. Emîn-i Ahmed-i Râzî, *Tezkire-i Heft İklîm*, c. II, haz. Seyyid Muhammed Rızâ Tâhirî, Tahrân: İntişârât-ı Sürûş, 1378, s. 1275.
5 Allah dostlarına mesafeler engel olmadı.
6 Maşallah ne büyük kerâmet ve ne güzel bir mübârek.

Ṣāḥib-i *Şaḳā'iḳ*'a **[R 335b]** şiḳāt-ı ʿulemādan bir fāżıl-ı **[P2 189a]** kāmilü'l-ʿaḳl naḳl eyledi ki; "Mevlānā ʿAbdurraḥmān ḥażretlerini vefātından ṣoñra maḥmiyye-i Burūsa'da rü'yāda görüp rūḥānī āşinālıḳ itdigümüzde "Emīr Sulṭān ḥażretlerinüñ ʿimāretinde nāzil olanlardan bir müsāfir-i rāh-ı ṭarīḳat u bir mücāvir-i şehr-i ḥaḳīḳat benüm ḳabrimi ziyāret itmek ister. Aña delālet eyleyesin." diyü bana tenbīh eyledi. ʿAle'ṣ-ṣabāh ʿimāret-i merḳūmeye varup anda bir müsāfir görüp ḳuṣārā-yı āmālini kendüden istiḳṣā idüp maṭlab-ı maʿhūda ṭālib olduġını ḥaber alduḳdan ṣoñra Mevlānā ʿAbdurraḥmān'uñ mezār-ı şerīf ü ḳabr-i laṭīfine iletüp ol kimesneyi maḳṣad-ı vālāsına īṣāl eyledüm. Müsāfir-i mezbūr mevlānā-yı meẕkūruñ ḳabri üzre cülūs idüp müteveccih olduġında[1] evżāʿ u eṭvārında[2] tenhā ḳalmaḳ murād idindügini teferrüs itmegin yanından gidüp dāḫil-i mescide dāḫil oldum. Bu eṣnāda Mevlānā ʿAbdurraḥmān'un ḥāl-i ḥayātında semʿüme vāṣıl olan mübarek ṣadāları bi-ʿaynihi yine semʿüme vāṣıl olup zamān-ı ḥayātında ne keyfiyyet ile tekellüm eylediyse ḥālā daḫi ber- nehc-i sābıḳ ol kimesneyle mükāleme vü muḫātaba eyledi. **[P2 189b]** Bu muṣāḥabet nihāyet bulup rişte-i süḫan, girih-i ferāġatla maʿḳūd olduḳda mescidden ṭaşra çıḳup ol müsāfiri ṭaleb eyledügümde yirinde **[T 434a]** bulımadum. Ol şaḫṣ-ı ṭarīḳat-intimā ricāl-i ġayb-āsā nā-peydā olup dehān-ı yār gibi bīnām u nişān olmaġın aña vāṣıl olımadum."

Şiʿr:[3] یار رفت از چشم و آن مردم برفتست از نظر
چون پری آن حور غایب شد ز چشم مردمان[4]

Bu maḳūle hikāyāt-ı ʿacībe-i ġarībesi bī-nihāyet olup tekşīr-i teẕkīri mūriş-i ıṭnāb olduġı muḳarrer olmaġın iḫtişār iḫtiyār olındı.

Mışrāʿ: جرعه‌ای کافی بود از خم برای چاشنی[5]

Ol muḥaḳḳıḳ-ı Rabbānī vü müdaḳḳıḳ-ı Ṣamedānī raṭbü'l-lisān, ʿaẕbü'l-beyān olup cezālet-i lafẓ u celālet-i maʿnāyı şāmil edāya mālik olmaġın fünūn-ı ḥikmet-meknūndan her bir fenni müddet-i yesīr ve zamān-ı ḳalīlde taḳrīr-i vecīzle taḳrīr idüp herkese tefhīm itmege ḳādir idi.

1 olduġında R, T | olduġına P2
2 eṭvārında R, P2 | eṭvārından T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Yâr gözümüzün önünden gitti ve gözbebeği önemini kaybetti. Nitekim halkın gözü önünden o peri gibi olan hurinin kaybolması gibi…
5 Küpten alınan bir damla tatmak için yeterlidir.

Şiʿr:[1] از خوبئ تقریر تو وز حسن خطابت
یابد همه اموات جهان تازه حیاتی[2]

Kāffe-i ʿulūm-ı muʿtebere-i muʿtevereden ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye artıḳ māyil olup ṣafā-yı ʿaḳl-ı vāfir ve naḳā-yı ṭabʿ-ı zāhir iḳtiżāsıyla bi'ṭ-ṭabʿ añа rāġıb idi. Sā'ir fünūn-ı maʿḳūle-i maḳbūleye **[P2 190a]** meylinden ʿulūm-ı mersūmeye meyli ġālib idi. Ol ʿaṣrda nuʿūt-ı sāmiyāt u ṣıfāt-ı nāmiyātla menʿūt u mevṣūf olan efāżıl-ı emāṣilden mümtāz olup ʿulüvv-i şān u sümüvv-i mekānla rü'esā-yı ʿulemādan **[R 336a]** fā'iḳ u ser-firāz idi. Ḳuvvet-i ḳudsiyyesi ġāyetde ḳuvvetde olmaġın eṣnā-yı mübāḥeṣe ve muḥāveretde ferd-i āferīde añа muḳābele vü muʿāraża idemeyüp her kişi kendü ʿaczine muʿterif ve mevlānā-yı mezbūruñ biḥār-ı teyyār-ı meziyyet ü fażīletine muʿterif olur-idi. ʿAcz ü ıżṭırār nihāyetin bulur-idi. Fātiḥa-i fā'iḥa-i ʿömrinden āḫirine degin huḳūḳ-ı ʿibāddan iḫtirāz u ictināb üzre olup zühd ü veraʿ u taḳvāsı ġāyetde ve huḳūḳu'llāhdan perhīzi nihāyetdeydi. Fāżıl-ı merḳūmuñ yanında zeḫārif-i dünyeviyyeden ḫaḳīr ü ḫaṭīr, ḫasīs ü nefīs yek-ser berāber **[T 434b]** olup maṭāmiḥ-i enẓār olan maṭāmiʿ-i pür-mażārrdan mücānib olmaġın eṣtāt-ı esbāb-ı dünyādan bir nesne taḫlīf ü tevrīṣ eylemedi. Kelimāt-ı ṣādıḳa-i ṣıdḳ-āyātı iʿlā vü iʿlān itmekde levme-i lā'imden ḫavf itmeyüp ḳavvāl bi'l-ḥaḳḳ ve mütekellim bi'l-eḥaḳḳ bir fāżıl-ı muṭlaḳ idi.

[P2 190b] Hicret-i Nebeviyye'den sekiz yüz yetmiş dört senesinde vücūda gelüp mekmen-i mīm-i ʿademden rāy-ı irādetle ẓuhūr eyledi. Ṭoḳuz yüz elli dört senesinde vefāt idüp maḥrūsa-i Burūsa'da zāviye-i Zeyniyye'de merḥūm vālid-i mācidinüñ ḳurbında defn olındı.

Şiʿr:[3] زین ماتم ار سپهر به قانون گریستی
از چشم اختران همه شب خون گریستی[4]

Revvaḥa'llāhu rūhahu ve zāde fi aʿlā ġurefi'l-cināni fütūḥahu.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Anlatımındaki güzellik ve hitabındaki letafetten dünyadaki bütün ölüler yeniden canlanırlar.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Bu matemden dolayı felek usulünce ağlasa idi, yıldızların gözünden bütün gece kan ağlardı. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Ravzatu'ş-Şühedâ*, haz. Hasan-ı Zülfikârî, Ali Tesnîmî, Sabâ Vâsıfî, Tahrân: İntişârât-ı Muʿîn, 1390, s. 639.

ʿĀlim ü ʿĀmil, Fāżıl u Kāmil Mevlānā Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi[1]

Mevla'l-efāżıl, müvella'l-fevāżıl Mevlānā Ḳāḍī-zāde ol fāżıluñ vālidesini tezevvüc eyledi. Bu taḳrīble Mevlānā Pīr Aḥmed Çelebi Efendi mevlānā-yı mūmā ileyhüñ ḥużūr-ı pür- ḥubūrından müfāraḳat itmeyüp vefāt idinceye degin andan taʿallüm ü telemmüẕ eyledi. El-ḥaḳ, mülāzemet-i maḥfil-i mekremet-meknūnlarıyla şerā'if-i maʿārif ile pīrāste ve leṭā'if-i ʿavārif ile ārāste olup iktisāb-ı ʿulūm-ı zāhire-i bāhire ve iḳtirān-ı fünūn-ı fā'iḳa-i fāḫire eyledi. Menāṣıb-ı ʿāliyeden Tire nām ḳaṣabada İbn Melek Medresesi'ne ve maḥmiyye-i **[P2 191a]** Ḳosṭanṭiniyye'de Ḥācī Ḥasan Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne ve Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birine müderris oldı. Medrese-i merḳūmede müddet-i medīd ve ahd-i baʿīd seccāde-nişīn-i ifāde ve nişīmen-gīr-i miḥrāb-ı ifāża olup vaẓīfe-i naẓīfesine şey'en fe-şey'en teraḳḳī olınmaġın fevt olduġı zamānda ʿulūfesi seksen aḳçede bulındı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz iki senesinde dār-ı fenādan diyār-ı beḳāya **[R 336b]** rıḥlet idüp temettuʿāt-ı ḥayāt-ı dünyāyı **[T 435a]** leẕẕet-i bāḳī-i ﴿وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَار﴾[2]'a tebdīl eyledi.

Şiʿr:[3] آن سرو قامتی که تو دیدی به خاك شد
و آن مایهٔ حیات دریغا هلاك شد[4]

Mūmā ileyh ṣalāḥ u felāḥla mevṣūf ve zühd ü taḳvāyla maʿrūf bir ḥaḳā'iḳşināṣ ve daḳā'iḳ-iḳtibās, celīlü'ẕ-ẕāt, cemīlü'ṣ-ṣıfāt kimesneydi.

Şiʿr:[5] فضایل‌نواز است و درویش‌دوست
پسندیده خلق است و پاکیزه خوست[6]

1 ʿĀlim ü ʿĀmil, Fāżıl u Kāmil Mevlānā Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi R | Mevlānā Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi Raḥimehu'llāh T, ʿĀlim ü ʿĀmil, Fāżıl u Kāmil Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi P2

2 "… Ama ahiret, gerçekten kalınacak yurttur**.**" Mü'min (40), 39.

3 Şiʿr R, P2 | Ferd T

4 O gördüğün selvi boylu toprağa gitti. Ne yazık ki hayat sermayesi yok oldu, gitti.

5 Şiʿr R, P2 | Ferd T

6 Fazılları destekler, dervişleri sever. Halkın makbulü ve temiz huyludur. Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fî Âsâri Mülûki'l-ʿAcem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 62.

Şerâ'if-i evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp ḫalvete vü vaḥdete mülāzım ve taḥṣīl-i merātib-i ʿāliye itmege müdāvim idi. Ol ser-firāzuñ **[P2 191b]** ayaḳları ḫarekete el virmeyüp ʿarecden gezmekde ḫarec olmaġın biriyle ḫareket itmez-idi. Bu dāʿiye ile evinden ṭaşraya çoḳluḳ gitmez-idi. Eṣnā-yı iştiġālde tesvīd itdügi taʿlīḳāt-ı fażīlet-āyātı kendü intiḳāl eyledükden ṣoñra ʿālem-i iḫtifā vü kitmānda mektūm olup ẓuhūr eylemedi.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḍarīḥahu.

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī Raḥimehumu'llāhu Teʿālā[1] [Ḫaṭīb-zāde, İbnü'l-Ḫaṭīb, Ḫaṭīb Ḳāsımoġlı]

Hicret-i Nebeviyye'den sekiz yüz altmış dört senesinüñ şaʿbānınuñ yigirmi yedinci güni ṣalı gün seḥer vaḳtinde Amāsiyye'de ṭoġdı. Evā'il-i taḥṣīlde evvelā vālid-i[2] saʿīdinden oḳuyup temhīd-i mebānī-i ʿulūm eyledükden ṣoñra Mevlānā Aḫaveyn'den ve Mevlānā Sinān Paşa'dan taʿallüm ü telemmüẕ eyledi. Ol mihr-i sipihr-i ḳābiliyyet ve ġurre-i ġarrā-yı ehliyyet māh-ı nev gibi rūz-be-rūz bürūz u teraḳḳī üzre olup şümūs-ı semā-yı feżā'il olan erbāb-ı fevāżıldan iḳtibās-ı envār-ı faźl u kemāl ve istināre-i eşiʿa-i elmiʿa-i ʿizz ü iclāl eyledi. **[P2 192a]**

Mıṣraʿ: قدر والا يافت او مانند بدر[3]

Bu minvāl üzre bedr-i vālā-ḳadr gibi tekmīl-i ẕāt-ı şerīf eyledükden ṣoñra meʿāric-i medāric-i menāṣıb-ı vālā-merātibden şehr-i Amāsiyye'de müderris oldı. Baʿdehu maḥmiyye-i Burūsa'da Çendik Medresesi'ne ve Veliyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa **[T 435b]** Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Ḳoṣṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Merḥūm u maġfurun

1 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī Raḥimehumu'llāhu Teʿālā R | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb bin Aḥmed bin Maḥmūd bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī Raḥimehu'llāh T, Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī Raḥimehumu'llāhu Teʿālā ʿAleyhim Ecmaʿīn P2

2 taḥṣīlde evvelā vālid-i R, P2 | -T

3 O, dolunay gibi yüce bir makama çıktı.

leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufran) zamānında Şehzāde Sulṭān Aḥmed'e ḫᵛāce olup şehzāde vefāt itdükde maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'nde ve dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde ve Amāsiyye'de merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī[1] binā itdügi medresede **[R 337a]** müderris oldı. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān[2] (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufran) Ayaṣofya Cāmiʿi'nüñ civārında binā itdügi Medrese-i Cedīde-i sedīdeyi itmām eyledükde ibtidā Mevlānā Ḫaṭīb Ḳāsım-oġlı'na ṣadaḳa eyledi. Nihād-ı insānda nihade olan ḥubb-ı iʿtilā-yı menāṣıb ve maḥabbet-i irtiḳā-yı merātib muḳteżāsınca intāc-ı netāyic-i ʿāliye-i ġāliyeyiçün tertīb itdügi muḳaddemāt-ı sāmiye-i nāmiye **[P2 192b]** ve mesāʿī-i meḳṣūre-i meşkūre olmaġın medrese-i meẕkūreden medrese-i Ṣemāniyye'nüñ birisine ve maḥmiyye-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi'ne tereffuʿ eyleyüp ḥuẓūẓ-ı huẓūẓāt-ı menāṣıb-ı sāmiyāt ile temettuʿ eyledi. Ẕikr olınan medreseden ṣoñra leṭāfetde heşt-bihişte mümāṣil ve ʿulüvv ü rifʿatde ṭoḳuz eflāke muʿādil olan Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde ṣāniyen yevmī seksen aḳçe vaẓīfe ile müderris olup vefāt idinceye degin ol medresede ifāde vü ifāże eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde bülbül-i rūḥ-ı pürfütūḥı ḳafes-i fenādan gülzār-ı cinān ve ravża-i rıḍvāna pervāz eyledi. Merḥūmuñ namāzını Kemāl Paşa-zāde ḳılıvirüp Ebī Eyyūb Enṣārī'de defn olındı. Ol ʿaṣrda erbāb-ı ṭabʿdan biri bunı tārīḫ didi:

Tārīḫ:[3] Ṣaḥn-ı cināna gitdi ol pīr

Fāżıl-ı merḳūm rüsūm-ı ʿizz ü şeref ile mersūm ve simāt-ı ṣıfāt-ı faẕl u kemāl ile mevsūm olup ḥāvī-i meḥāsin-i ḫaṣā'il ü cāmiʿ-i meḥāmid-i **[T 436a]** şemā'il bir kāmil idi. Ḥadd-i ẕātında ṣalāḥ-ı ḥālle ḥālī olup ṣālih ü dīn-dār ve muḥibb-i ebrār ü aḥrār bir ẕāt-ı büzürgvār-idi. Aḥvāl-i[4] pür-ehvāl-i dünyāya iltifāt itmeyüp kendünüñ āmāl-i nefs-i nefīsine meşġūl **[P2 193a]** ve ʿıyş-ı ḳalīl ile ḳāniʿ bir kimesne idi.

1 Ġāzī R, P2 | Ġāzī'nüñ T
2 Sulṭān Süleymān Ḫān R | Sulṭān Selīm Ḫān T, P2
3 Tārīḫ R, P2 | Mışrāʿ T
4 ṣālih ü dīn-dār ve muḥibb-i ebrār ü aḥrār bir ẕāt-ı büzürgvār-idi. Aḥvāl-i R, T | -P2

Şiʿr:[1] خنك آن پیشه‌كار حاجتمند
به كم و بیش این جهان خرسند

گشته قانع به رزق و روزئ خویش
دست در كار كرده سر در پیش[2]

Eṭrāf-ı ġudüvvāt ü ʿaşiyyātda şerā'if-i evḳāt ve leṭā'if-i[3] sāʿātini ṣarf-ı ʿilm ve beẕl-i ʿibādet itmek üzre idi.

Şiʿr:[4] سرمایهٔ سعادت دینی عبادت است
پیرایهٔ كرامت عقبی عبادت است[5]

ʿİlm-i vefḳ u cifr ü mūsıḳī maḳūlesi fünūn-ı ġarībenüñ ve sāyir ʿulūm-ı riyāżiyye-i ʿacībenüñ cümlesine ıṭṭılāʿ-ı tāmmı olup **[R 337b]** ʿilm-i ḳırā'at ve tefsīr ü ḥadīṯ ü tevārīḫde māhir üstād-ı ḥamīdetü'l-me'āṯir idi. Muʿāṣır olduġı aʿlām-ı ʿulemā ile sā'ir fünūn-ı ʿāliyetü'ṣ-ṣü'ūnda müşāreketi olduġından ġayrı muḥāżarāt u tevārīḫ ü eşʿār-ı ʿArabiyye'den çoḳ nesne żabṭ eyledi.[6] Lisān-ı ʿArabī ve zebān-ı Türkī'de ḥadd ü ʿaddden bīrūn ḳaṣīde-i ʿaṣīde naẓm eyleyüp mānend-i le'ālī-i muntaẓama bedāyiʿ-i mülte'ime neṣr eyledi.

Şiʿr:[7] من نمی‌دانم كه این جنس سخن را نام چیست
نه نبوّت می‌توانم گفتنش نه ساحری[8]

Semt-i vaʿẓ u teẕkīrde yed-i ṭūlāsı olup müddet-i ʿömrinde müṭālaʿa ve tedrīsden melāl **[P2 193b]** ü kelāl ḥāṣıl itmez-idi. Cümle-i mü'ellefātından ʿilm-i muḥāżarātda *Ravżü'l-Aḫyār* nām bir kitāb-ı berāʿat-ilmām ve belāġat-fercām tensīḳ u tenmīḳ eyledi.

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 O ihtiyaç sahibi sanatkâr ne güzeldir. Bu dünyanın azına da çoğuna da razıdır. Kendi nasibine razı olmuş, eli işinde başı önündedir. Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Ma'rûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 569.
3 evḳāt ve leṭā'if-i R, T | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Dinde mutluluğun mayası ibadettir. Ahiretteki kerametin süsü ibadettir.
6 eyledi R, T | idüp P2
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Bu tür söze ne isim verilir, ben bilmiyorum. Buna nübüvvet de denemez, büyücülük de… Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364, s. 302.

Şiʿr:[1] چو روضه‌ای که شود وقت صبح‌دم ممطور
چو دوحه‌ای که درو میوهٔ هنر مکثور[2]

Seyyid Şerīf'üñ metn-i *Ferā'iż*'e yazduġı şerḥe ve *Ṣadru'ş-Şerīʿa* nām kitābuñ **[T 436b]** evā'iline[3] ḥavāşī taḥrīr eyledi.

Teẕyīl: Mūmā ileyhüñ bundan māʿadā mevżūʿāt-ı ʿulūma müteʿallıḳ bir risālesi ve sāyir fünūn-ı mütedāvileyçün baʿżı resā'il ü taʿlīḳātı daḫi vardur ve daḫi Mevlānā Kemāl Paşa-zāde ol fāżiluñ namāzını ḳılıvirüp Ebī Eyyūb Enṣārī'de defn olınduḳdan ṣoñra eglenmeyüp haftasında Kemāl Paşa-zāde daḫi vefāt eyledi. Menḳūldür ki ʿAllāme Zemaḫşerī'nüñ *Rebīʿü'l-Ebrār* adlu kitābınuñ eṣmār-ı tāzesinde ḫūşe-çīnlik idüp nev-bāve mīvelerini intiḫāb eyledükden ṣoñra kendünüñ ravża-i nāżırasında nişānde eyledi.

Fāżıl-ı Kāmil Zeynüddīn Muḥammed bin Meḥmed Şāh el-Fenārī ʿAleyhi Raḥmetü'l-Bārī[4]

Mebādī-i şürūʿda zamān-ı ifāżasına vāṣıl olduġı aṣḥāb-ı ifādeden ḳırā'at idüp kendünüñ ʿammī-zādesi Mevlānā ʿAlāüddīn **[P2 194a]** Fenārī'nüñ ve Mevlānā Muʿarrif-zāde'nüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerinde taḥṣīl-i ʿulūm-ı cāvidān eyledi. Menāṣıb-ı ʿāliyetü'l-merātibden maḥrūsa-i Burūsa'da merḥūm Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ve merḥūm Sulṭān Orḫān Ġāzī'nüñ ve Amāsiyye'de merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān'uñ binā eyledükleri ʿimāretlerinüñ[5] evḳāfına mütevellī oldı. Semt-i tevliyetden menāṣıb-ı ʿulyāya irtifāʿ u irtiḳā eyleyüp Tire nām ḳaṣaba-i be-nāmda ve maḥrūsa-i Dımaşḳ-ı Şām-ı lāzımü'l-iḥtişāmda ve maḥrūsa-i Ḥaleb'de ḳāḍī oldı. Ṭoḳuz yüz yigirmi altı senesinüñ **[R 338a]** silkinde münselik olan şehr-i rebīʿü'l-evvelüñ ġurresinde maḥrūsa-i Ḥaleb'de ḳāḍī iken dārü'l-ḳażā-yı ʿademe mürācaʿat eyledi.

Şiʿr: أُفٍّ للدنيا الدنية
خَبُثَت فعلاً ونيةً

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Sabah vakti yağmur yağmış bir bahçe gibi, kendisinde pek çok hüner meyvesi bulunan bir ağaç gibi…
3 evā'iline R, P2 | evā'ilinde T
4 Fāżıl-ı Kāmil Zeynüddīn Muḥammed bin Meḥmed Şāh el-Fenārī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī R, P2 | Mevlānā Zeynüddīn Muḥammed bin Meḥmed Şāh Fenārī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī T
5 ʿimāretlerinüñ R, P2 | -P2

ولعيش كله همٌّ
وعقباه منِيَّةٌ[1]

Mümā ileyh ẕekī, kāmil ve ḳaviyyü'l-cenān ü ceriyyü'l-lisān olup aṣḥāb-ı ṭabʿ-ı vaḳḳāduñ mümtāzı ve erbāb-ı ẕihn-i naḳḳāduñ ser-efrāzı idi. **[T 437a]** Żamīr-i münīrinde efrād-ı āferīdeden bir ferd içün sū' u żarar mużmer olmayup me'mūnü'l-ġā'ile ve nīk-nefs bir kimesne idi.

[Şiʿr]:[2] مكن بد كه هركس كه او بد كند
جهان با مكافات يك صد كند

نكويى به هر حال بهتر بود
اگر نيك و بد كرد با خود كند[3]

Ẓāhiri ve bāṭını muvāfıḳ ve derūnı ve bīrūnı **[P2 194b]** muṭābıḳ bir fā'iḳ idi. Biʿṣet-i evveliyesinde fütüvvet-i kāmile vü mürüvvet-i şāmile üzre mecbūl olup muḥibb-i fuḳarā vü ṣuleḥā ve mürebbī-i mesākīn ü żuʿafā olmaġın luṭf-ı ṭabʿ ve naḳā-yı ṭīnet iḳtiżāsınca gül-i raʿnā-miṣāl iki yüzlü olmayup kendünüñ cibilletinde merkūz olan mürüvvet-i birr ü iḥsān iḳtiżāsınca cumhūr-ı umūrda anlaruñ cānibini riʿāyet ü ḥimāyet ider-idi.

Şiʿr:[4] نظر كردن به درويشان منافئ بزرگى نيست
سليمان با چنان حشمت نظرها بود با مورش[5]

Emr-i ḳażāda muḳteżā-yı kitāb u senen-i sünen üzre olup sīret-i marżiye-i maḥmūde ve ṭarīḳa-i merʿiyye-i mesʿūdesinden cümle-i ʿālem rāżī vü şākir ve rıżā vü şükrānlarını ẕākirler idi. Raḥimehu'llāh.[6]

1 Ah bu alçak dünyanın elinden! Gerçekten işe yaramaz ve gevşektir. Hayat tamamen keder ve akıbeti ölümdür.
2 Şiʿr R, P2 | -T
3 Herkesin yaptığı gibi sen de kötülük yapma! Dünya mükâfât olarak biri yüz yapar. İyilik, her hâlükârda daha iyidir. Kim iyilik ve kötülük yaparsa kendine yapar.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Dervişlerle ilgilenmek büyüklüğe halel getirmez. Nitekim Süleyman bütün haşmetine rağmen karıncadan nazarını esirgemedi. Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî*, Hattat Mustafa Eşrefî, Tahrân: Peyâm-ı Adâlet, 1392, s. 239.
6 Raḥimehu'llāh. R, P2 | Raḥimehu'llāhu teʿālā. T

ʿĀlim-i ʿĀmil Ḳara Dāvūd bin Kemāl Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿāl[1]

Ḳocalı'dur.[2] Zamānesi ʿulemāsından taʿallüm ü telemmüẕ idüp evvelā zübde-i efāżıl-ı ẕevi'l-feżā'il Mevlānā Luṭfī ḥażretlerinden baʿdehu Ḥācī Ḥasan-zāde ḥażretlerinden ve Müeyyed-zāde ḥażretlerinden aḫẕ-ı ʿulūm eyledi. Menāṣıb-ı vālā vü merātib-i ʿāliyeden maḥrūsa-i Burūsa'da Ḳāsım Paşa **[P2 195a]** Medresesi'ne ve Ḳapluca Medresesi'ne müderris olduḳdan ṣoñra Ṭrabuzan Medresesi'ne müderris oldı. Ẕikr olınan medrese-i şāmiḫatü'l-erkān u buḳʿa-i rāsiḫatü'l-bünyān binā olınduḳda miḥrāb-ı ifādesinde evvel nişīmen-gīr olan ol fāżıl-ı fażīlet-intimā oldı. Medrese-i meẕkūreden ṣoñra dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde ve Medāris-i Ṣemān'uñ birinde **[R 338b]** müderris olup semt-i tedrīsde olan merātib ü me'āribüñ ẕirve-i ʿulyāsına vāṣıl u nā'il oldı. Baʿdehu "أمر القضاء من وسائل الحسنات"[3] feḥvāsınca vesīle-i cemīle-i **[T 437b]** ḫuṣūl-i devlet-i dāreyn ve ẕerīʿa-i refīʿa-i vuṣūl-i ʿizzet-i neş'eteyn olan meslek-i ḳażāya sālik olup maḥrūsa-i Burūsa'da ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde ḳāḍī olmış-iken ol cāh-ı refīʿü'l-ḳadrden ʿazl olınup bi-ṭarīḳı't-teḳāʿüd yevmī seksen aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı. Bu ḥālet üzre niçe müddet mürūr u ʿubūr idüp ʿömr-i nāzenīn[4] āb-ı revān gibi güzerān eyledükde maḥrūsa-i meẕkūreye ṣāniyen müvellā olup aḥkām-ı şerʿ-encāmı iḥkām u icrā üzreyken yevmī yüz **[P2 195b]** aḳçe ʿulūfeyle ol muḫtār-ı bā-iḫtiyār teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz senesinüñ şehr-i ṣaferinde diyār-ı āḫirete sefer idüp [5]﴿وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ﴾ mihmān-ḫānesinde ḳarār eyledi. Ol fāżıl-ı fażīlet-iḫtivānuñ cümle-i fünūnda müşāreket-i ʿilmiyyesi olup beḍāyiʿ-i ṣanāyiʿ-i ʿulūm-ı ʿāliyeyi ḥāvī ve reġā'ib-i ġarā'ib-i fünūn-ı sāmiyeyi muḫtevī bir fāżıl-ı muḥaḳḳıḳ ve ẕekī-i müdaḳḳıḳ idi. Ṭabīʿat-ı behiyyesinde luṭf u iḥsān merkūz olup ẕāt-ı şerīfi cūd ü kerem üzre mecbūl olmaġın eḥibbā vü aṣdiḳāsıyla olan ḫuḳūḳ-ı sābıḳayı[6] riʿāyet

1 ʿĀlim-i ʿĀmil Ḳara Dāvūd bin Kemāl Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿāl R, P2 | Mevlānā Ḳara Dāvūd bin Ḳara Kemāl Ḳocavī Raḥimehu'llāh T

2 Ḳocalı'dur. R | -T, -P2

3 Kadılık makamı (işi) hayırlara vesiledir.

4 nāzenīn R, P2 | nāzenīni T

5 "… Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır …" Zuhruf (43), 71.

6 cūd ü kerem üzre mecbūl olmaġın eḥibbā vü aṣdiḳāsıyla olan ḫuḳūḳ-ı sābıḳayı R, T | -P2

ider-idi. İʿlām-ı kelām-ı ḥaḳīḳat-ilmām itmekde levme-i lā'imden ḫavf itmeyüp iʿlā-yı Ḥaḳḳ itmege ʿāzim ü ḥāzim ve ʿazm ü ḥazminde mānend-i seyf-i ṣārim ḳātıʿ u cāzim idi. Ol fāżıl-ı feżā'il-iştimālüñ mizācında iʿtilāl ü iḫtilāl olduġı sebebden taṣnīf ü te'līfe iştiġāl eylemedi.

Tezyīl: Seyyid Şerīf'üñ *Kūçek Ḥāşiye* dimekle müteʿārif olan kitābına ḥāşiye ve *Şerḥ-i Meṭāliʿ* ʿunvānıyla muʿanven olan kitāb-ı müsteṭābına ḥāşiye taṣnīf eyledi. İkisi daḫi beyne'l-ʿulemā mütedāvildür. **[P2 196a]** Raḥimehu'llāhu teʿālā. **[R 339a]**

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd Raḥimehu'llāhu'l-Vedūd[1] [Kūçek Bedrüddīn]

Ḳaraṣi vilāyetinden İnecik nām ḳaṣabadandur. Kūçek Bedrüddīn dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından Mevlānā ʿİẕārī ve Mevlānā **[T 438a]** Luṭfī ve Mevlānā Muʿarrif-zāde ḥażretlerinüñ mecālis-i me'āṣir-eṣerlerinde taḥṣīl-i faźl u kemāl eyledi. Saʿādet-i faźīlet-i ʿilmiyyeyle müstesʿid olduḳdan ṣoñra ʿulemā-yı kirām ortasında muʿtād olan sādāt-ı ʿādāt üzre ders ü taʿlīm ve ifāde vü tefhīm semtine salik olup Balıkesri nām ḳaṣabada müderris oldı. Ẕikr olınan medreseden ṣoñra maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye dāḫilinde olan Ḳalenderḫāne Medresesi'nde ve Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve dārü'n-naṣr Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne ve ṣaḥn-ı ifāde vü ifaże olan Ṯemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris oldı. Medāris-i meẕkūreden ṣoñra Ayaṣofya Cāmiʿi'nüñ civārında olan medresede seksen aḳçe ʿulūfeyle müderris olup ifāde emrinde teşmīr-i sāḳ-ı ictihād **[P2 196b]** üzreyken medreseden ferāġat idüp yevmī yüz aḳçeyle[2] teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı senesinde levḥa-i ṣafḥa-i ḥayātdan ḥarf-i vücūd-ı bihbūdı ḫāme-tırāş-ı fenāyla maḥv ü ḥakk oldı. Ol fāżıl-ı feżā'il-mevfūr, zīb ü zīver-i zühd ü ṣalāḫla pīrāste olup[3] ḫılḳat-i ezeliyyesinde saʿādet mużmer ve necābet muḳarrer olmaġın ṭarīḳa-i taṣavvufa maḥabbet ġāyetde ve meveddet nihāyetde idi.

1 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd Raḥimehu'llāhu'l-Vedūd R, P2 | Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd Raḥimehu'llāhu'l-Vedūd T

2 yevmī yüz aḳçeyle R, P2 | vaẓīfe-i merḳūmeyle T

3 Ol fāżıl-ı feżā'il-mevfūr, zīb ü zīver-i zühd ü ṣalāḫla pīrāste olup R, T | -P2

Şi'r:[1] ای آن که تو بر جامهٔ اسلام طرازی
وی آن که تو بر نامهٔ اقبال نشانی

بنیاد خرد اهل هنر مایهٔ دانش
خورشید سخا بحر کرم گنج معانی[2]

ʿİlm-i ḥadīṯde mahāret-i tāmmesi olup fera'id-i eḥādīṯ-i şerīfe vü nevādir-i āṯār-ı laṭīfeyi żabṭ itmekle rāvī-i rāviye-i rivāyet ü dirāyet olduġından māʿadā cümle-i fünūn-ı fażīlet-meknūna ṭālib ü rāġıb idi. Fe-ammā ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye iştiġāli ġālib idi. Fünūn-ı me'ṯūreden kütüb-i meşhūrenüñ baʿżı mevāḳiʿ u mevāżiʿine ḥavāşī taʿlīḳ eyledi ve lākin ʿavāyıḳ u ʿalāyıḳ ḥasebiyle itmām u tedvīn eylemege ẓafer müyesser olmadı.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cinān fütūḥahu. **[R 339b] [T 438b] [P2 197a]**

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Nūreddīn Ḥamza Raḥimehu'llāh[3] [Üçbaş]

Ol serdār-ı rü'esā-yı ʿālemiyān u re'īs-i ser-firāzān-ı ʿālimiyān Üçbaş dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Sevālif-i ʿulemā vü sevābıḳ-ı fużalādan, zamān-ı ifāde ve āvān-ı ifāżesine vāṣıl olduġı ʿulemādan telemmüẕ idüp Mevlānā Muʿarrif-zāde'nüñ ḫıdmet-i sāmi-rütbetlerinde tekmīl-i ṭarīḳ-ı ʿilm eyledükden ṣoñra Maġnisa Medresesi'ne ve İznīḳ Medresesi'ne ve Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne ve dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı. Menāẕım-ı ẕikrde muntaẓam olan medreselerden ṣoñra merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ Amāsiyye'de binā eyledügi medresesine müderris olduġından māʿadā ol diyār-ı celīlü'l-iʿtibārda müftī naṣb olınmış-iken terk-i ders ü fetvā eyleyüp yevmī yetmiş aḳçe ile teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

Şi'r:[4] ترك بكن جاه مناصب همه
دور شو از جمله مأرب همه

1 Şi'r R, P2 | Ḳıṭ'a T
2 Ey İslâm elbisesini süsleyen ve ikbal fermanında nişan olan! Aklın esası, ehl-i hüner, ilmin mayası; cömertlik güneşi, kerem denizi, manalar hazinesi!
3 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Nūreddīn Ḥamza Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Nūreddīn Ḥamza Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
4 Şi'r R, P2 | Meşnevī T

عارف خود باش و عوارف مخوان
معرفت حق ز معارف مدان[1]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ senesinden ṣoñra tengnā-yı **[P2 197b]** nāsūtdan evcāt-ı derecāt-ı lāhūta revāne oldı. Ḳabr-i şerīfi kendü binā itdügi mesciddedür.

Şiʿr:[2] سوی بالای چرخ در نگرید
از ثری تا به ساق عرش پرید[3]

Mūmā ileyh bedāyiʿ-i berāyiʿ-i ʿulūma vāṣıl ve maṭāmiḥ-i maṭāriḥ-i fünūna mütevāṣıl bir fāżıl ve fenn-i fıḳhda mertebe-i ictihāda nā'il bir kāmil idi. ʿAlā'iḳ-ı ḫalāyıḳ ki ʿavā'iḳ-ı ḫālıḳdur, andan münḳaṭıʿ olup kendü[4] aḥvāline iştiġāl üzreydi.

Şiʿr:[5] روی گریز نیست که گردون کمان کش است
جای درنگ نیست که گیتی مشوّش است

با هر که اُنس گیرم از او سوخته شوم
بنگر که اُنس نیز به تصحیف آتش است[6]

Cemʿ-i māl ü menāl itmek bābında cidd-i cedīd ü kedd-i ʿatīd idüp tekṣīr-i sīm ü zer itmege saʿy-i belīġ ü cidd-i bī-dirīġ ider-idi. Emr-i maʿāṣda mūriṣ-i **[R 340a] [T 439a]** ẕillet olan ḳıllet ve mūcib-i ḫasāset olan ḫisset cenāb-ı vālālarına ṭabīʿat olup bir dirhem ḫarc itse derhem ü perīşān ve bir dīnār ardınca ḫarīḳ-ı nār-ı hicrān olur-idi. ﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾[7] el-āyeh. Aḳrān ü emṣālinden sāyir aṣḥāb-ı cāh u

1 Bütün makam ve mevkileri bırak, bütün arzu ve isteklerinden uzaklaş. 'Avârif'i okuma, kendinin ârifi ol. Ma'rifet-i Hakk'ı (diğer) ma'rifetlerden sayma! Hâcû-yı Kirmânî, *Hamse-i Hâcû-yı Kirmânî (Ravzatu'l-Envâr)*, haz. Sa'îd Niyâz-ı Kirmânî, Kirmân: İntişârât-ı Dânişgâh-ı Şehîd Bâhoner-i Kirmân, 1370, s. 82.

2 Şiʿr R, P2 | Ferd T

3 Feleğin en yüksek tarafına baktı ve yerden arşın kenarına uçtu.

4 kendü R, T | kendünüñ P2

5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

6 Kaçacak yer yok, çünkü felek yayını kurmuş bir okçudur. Oyalanma yeri değil, çünkü dünya karmakarışıktır. Kiminle ünsiyet peyda etsem, dilim ondan yanmaktadır. Baksana "üns" bile yanlış yazılsa "ateş" olur. Hâkânî-i Şirvânî, *Dîvân-ı Hâkânî-i Şirvânî*, haz. Cihângîr Mansûr, Tahrân: Neşr-i Gül-ârâ, 1379, s. 321.

7 "… Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara elem verici bir azabı müjdele!" Tevbe (9), 34.

celāl ve erbāb-ı **[P2 198a]** ʿizz ü iḳbāl gibi merāsim-i ʿırż u vaḳārı ḥimāyet itmeyüp levāzım-ı nāmūs u ḥaşmeti ḥimāyet itmedüginden şiyāb-ı denī'e-i rediyye giyer-idi. Zümre-i ʿulemānuñ şü'ūn-ı rifʿat-nümūnınuñ muḳteżāsınca at ile gitmesi lāzım olan yirlere ol kişi yayan gider-idi. Ammā fārisān-ı ḥārisān-ı meydān-ı ʿirfān u şehsüvārān-ı ser-firāzān-ı ʿırāṣ-ı faẕl u īḳānuñ ata binmekden maḳṣūdları tecebbür ü tekebbür olmayup ancaḳ kendülerinüñ ʿulüvv-i cenāb u sümüvv-i nişāblarını iʿlām u iʿlān eylemekdür. Bu maʿnādan ol ʿāḳıl, ġāfil ve bu maḳūle umūrdan ol şehsüvār-ı meydān-ı feżā'il rācil idi.

Mūmā ileyh ġāyet-i ġāyāt-ı ḫisset ü imsāke vāṣıl u nā'il olduġı ecilden bīşümār dirhem ü dīnār iddiḫār idüp kīse-i ʿadd u iḥṣāya ṣıġmaz ve engüşt-i ḥisāb u iḥtisābla ṣayılmaz māl-i firāvān cemʿ eyledi. Enfaʿ-ı vesā'il-i celā'il-i saʿādet-i uḫreviyye vü esraʿ-ı ẕerāyiʿ-i berāyiʿ-i devlet-i maʿneviyye olan ṣadaḳāt-ı cāriye-i bāḳiye ḳısmından kendü evi ḳurbında bir mescid-i şerīf ü maʿbed-i laṭīf binā idüp ḥavālīsinde ḥücerāt-ı müteʿaddide binā eyledi. Ẕikr olınan ḥücerātda sākin olan fuḳarā-yı ʿulemā ve ʿulemā-yı **[P2 198b]** fuḳarā içün vaẓīfe taʿyīn idüp bu cümleye bī-şümār nuḳūd u ʿaḳār ve kütüb-i muʿtebere vaḳf eyledi. [1]"المال لا ينفعك ما لم يفارقك"

Şiʿr:[2] ای هنرور بکن عمارت عام
که درو خیر باشد و هم نام

گرچه بعضی ز مال کاست شود
کار بسیار خلق راست شود

[T 439b] هر که را رای وقف ساختن است
اوّل شرط مال باختن است[3]

Rivāyet olınur ki merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ zamān-ı salṭanatında olan vüzerā-yı vālā-cenābdan vezīr-i aʿẓam ve müşīr-i efḫam merḥūm İbrāhīm Paşa (ṣāneha'llāhu teʿālā fi'l-āḫireti ʿammā yaḫşā) **[R 340b]** bir gün mevlānā-yı mezbūrla muṣāḥabet ider-iken ʿinān-ı kelāmı bu cānibe ṣarf ü sevḳ eyledi ki "Sizüñ cenāb-ı

1 Mal senden ayrılmadıkça sana fayda etmez.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 Ey hüner sahibi! Herkes için imaret yap. Çünkü bu işte hem sevap hem de şöhret vardır. Her ne kadar malın bir kısmı azalsa da (böylece) halkın pek çok işi düzelir. Mal vakfetmek niyeti olan kişiye ilk şart mal kaybetmektir. Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Maʿrûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 541.

müẕehhebü'ş-ṣıfātuñuzuñ sīm ü zer ve dirhem ü dīnāra kemāl-i mertebe ve mertebe-i kemālde meyl ü maḥabbeti var-iken bu ḳadar nuḳūd-ı vāfire ve emvāl-i mütekāṯireyi bī-bāk kīse-i imsākden iḫrāc idüp vücūh-ı ḫayrāt u ḥasenāta ṣarf eylemek ve mevāḳıf-ı meberrāt olan merāṣıd-ı ṣadaḳāta vaḳf eylemek ġayrı me'mūl idi. Bu maḳūle emr-i baʿīd ü kār-ı ġarīb ne taḳrīble sizden ṣādır ü bādir oldı?" diyü istiʿcāb **[P2 199a]** ü istiġrāb ṭarīḳıyla su'āl eyledi. Bu muḳābelede Üçbaş din[en] mevlānā-yı feżā'il-niṣāb cevāb[1] virüp "Bedāyiʿ-i beżāyiʿ-i dünyā-yı bī-ḳadr ü miḳdār yaʿnī dirhem ü dīnār ḳısmına farṭ-ı maḥabbetümden ve kemāl-i meveddetümden anı ḳabża-i ḳabżamdan ayırmayup ücūr-ı müterettibesi gibi anı semt-i āḫirete bile iletmek mülāḥaẓa eyledüm" didi.

Şiʿr:[2] غم مخور جان من از فوت شد مال و منال[3]
که این عمل باعث نیکویئ عقبا باشد[4]

El-ḥaḳ, bu cevābda menhec-i ṣavāba nāhic olup ser-menzil-i iṣābete iṣābet eyledi. Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu.[5]

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Muḥammed Berdaʿī ʿAleyhi Raḥmetü'l-Meliki'l-ʿAliyy[6]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından bir fāżıluñ oġlıdur. ʿUnfuvān-ı şebābda vālid-i ʿazīzinüñ ḫıdmetinde ʿulūm-ı şerīfe vü fünūn-ı laṭīfeye iştiġāl eyledükden ṣoñra Şīrāz ve Herāt cāniblerine irtiḥāl idüp ol diyār-ı celīlü'l-iʿtibāruñ fużalāsından taḥṣīl-i ʿulūm-ı keṯīre ve tekmīl-i fünūn-ı ġazīre idüp vilāyet-i Rūm ṣavbına intiḳāl eyledi. Ẕāt-ı şerīfi müsteḥaḳḳ-ı riʿāyet olmaġın menāṣıb-ı ʿāliye sevḳ **[T 440a]** olınup maḥrūsa-i Burūsa'da Veliyüddīn-zāde Aḥmed Paşa Medresesi ve Filibe'de Şihābüddīn **[P2 199b]** Paşa Medresesi ṣadaḳa olındı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ol fāżıl-ı ser-firāzı sarāy-ı ʿāmirede olan ḫuddām-ı sidre-mekān içün muʿallim naṣb itmiş-iken dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisini ṣadaḳa eyledi.

1 ṭarīḳıyla su'āl eyledi. Bu muḳābelede Üçbaş din[en] mevlānā-yı feżā'il-niṣāb cevāb R, T | -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 256.
4 Ey benim canım! Malım mülküm gitti diye üzülme! Çünkü bu amel ahirette iyiliğe vesile olur.
5 Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu R, T | Revveḥa'llāhu teʿālā P2
6 Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Muḥammed Berdaʿī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Meliki'l-ʿAliyy R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Muḥammed Berdaʿī Raḥimehu'llāh T

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi sekiz tārīḫlerinde ẕikr olınan medresede müderris iken resm-i vücūdı ṣakk-ı ḥayātdan maḥkūk oldı. **[R 341a]** Mūmā ileyh vecīh ü nebīh ve edīb ü erīb mütevāżıʿ u müteḫaṣṣiʿ, aḫlāḳı ḥamīde ve ādābı pesendīde bir kimesne idi. Muṣāḥabet-i dil-güşāsında leṭāfet ü leẕẕet ġāyetde ve sīmā-yı necābet-īmāsında vecāhet ü nezāhet nihāyetdeydi. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de ve ḥadīṯ ü tefsīrde ḥaẕẕ-ı evfer ve fażīlet-i tāmmesi ve fürūʿ u uṣūl ve maʿḳūl ü menḳūlde naṣīb-i eczel ve meziyyet-i ʿāmmesi var-idi. Lisān-ı ʿArabī'de ve zebān-ı Fārisī'de ʿaẕb-i Furāt'dan aʿẕeb ve āb-ı ḥayātdan müstaʿẕeb ābdār u revān-baḫş edālar ile laṭīf inşālar imlā idüp tevārīḫ ü muḫāḍarātdan ve menāḳıb-ı eslāf-ı feżā'il-āyātdan çoḳ nesne ḫāṭır-nişān eyledi. ʿAllāme Beyżāvī'nüñ **[P2 200a]** *Tefsīr-i Şerīf*'ine ve Seyyid Şerīf-i vācibü't-teşrīfüñ *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd*'ine ve *Telvīḥ* nām kitāb-ı müsteṭāba ḥavāşī tenmīḳ u tensīḳ eyledi ve ʿAllāme ʿAḍudüddīn'üñ *Ādāb-ı Baḥş*'e yazduġı kitābı şerḥ eyledi. Ṣaḥā'if-i ẕikrde tasṭīr olınan meḥāmid-i feża'ilinden māʿadā aḥsen-i ḫaṭṭa mālik olup bī-naẓīr kitābete ḳādir-idi. Ḫuṭūṭ-ı ḥuẕūẕ-āmīzi nesḫ-i riḳāʿ-ı Yāḳūt idüp taḥrīr itdügi miṣāllere miṣāl bulınmaġa mecāl muḥāl idi. Kümeyt-i ḫāme-i muʿciz-beyānı ġāyet serīʿ olup ṭarfetü'l-ʿayn içinde meydān-ı **[T 440b]** ṣaḥā'ifde ṭayy-ı mekān ider-idi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Seydī bin Ḥācī Maḥmūd Raḥimehu'llāh [Mücellid-oġlı]

Mücellid-oġlı dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Aṣlı Ḳocaili vilāyetindendür. Zamānesinde olan ʿulemā-yı ʿiẓāmuñ mecālis-i me'āṣir-eṣer ü mefāḫir-siyerlerinde ʿulūm-ı muʿtebereyi taḥṣīl ü tekmīl itdükden ṣoñra semt-i tedrīs ü ifādeye sülūk eyledi.

Mıṣrāʿ: هو السيد المحمود بالفضل والكمال[1]

Bu eṣnāda maḥrūsa-i Burūsa'da ʿĪsā Beg Medresesi'ne müderris olmış-iken ʿināyet-i bī-ġāyet-i **[P2 200b]** Vāhibü'l-āmāl, ḳarīn-i ḥāl-i şeref-me'āli[2]

1 O fazilet ve kemal ile övülmüş bir seyyiddir.
2 şeref-me'āli R, T | şeref-me'āl P2

olup bedreḳa-i hidāyetu'llāha ittibāʿen ṭarīḳ-ı taṣavvufa taṭarruḳ eyledi. Bu üslūb-ı merġūb üzre teḳāʿüd iḫtiyār idüp sevād-ı ḥubb-ı cāh u celāli **[R 341b]** ṣakk-ı dilden ḥakk idüp yevmī on beş aḳçe vaẓīfe-i muʿayyeneyle ḳanāʿat eyledi.

Şiʿr:[1]

كيميايى كنم تو را تعليم
كآن در اكسير و در سعادت نيست

رو قناعت گزين كه در عالم
كيميايى بِه از قناعت نيست[2]

Meşāyiḫ-i kirāmdan[3] ʿārif bi'llāh, ḳurbet-penāh, maʿārif-destgāh, Seyyid Buḫārī ḥażretleriyle muṣāḥabet idüp ḫıdmet-i şerīflerinde ṭarīḳ-ı taṣavvufı taḥṣīl ü tekmīl eyledi. Bereket-i muḳārenet-i fevā'id-güsterleri sebebi ile tecrīd-i nefs-i nāṭıḳa vü tehẕīb-i aḫlāḳ-ı rā'iḳa idüp ṣalāḥ u ʿiffet ve zühd ü diyāneti nihāyete irgürdi. Mūmā ileyh taḳī vü naḳī ve mütevāżıʿ u müteḥaşşiʿ, maḥmūdu'l-ḥāl bir ṣāḥib-kemāl idi. Girih-i ʿalā'iḳ-ı ḫalā'iḳı engüşt-i inḳıṭāʿla ḥall idüp cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a mütemaḥḥıż olmış-idi. Kemāl-i meskenet ve nihāyet-i taʿabbüdinden aṣlen ḫıdmetkār istiḫdām itmeyüp ḥavāyic-i lāzıme ve levāzım-ı mühimmesini evine kendü nefsiyle götürür-idi. Merḥūm **[P2 201a]** u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī'nüñ evā'il-i eyyām-ı salṭanatında ﴿اِرْجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾[4] ḫiṭāb-ı saʿādet-intisābına imtiṣāl eyleyüp ﴿عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ﴾[5] **[T 441a]** maḳāmına vāṣıl u nā'il oldı. Ẕikr olınan meḥāsin-i feżā'ilinden māʿadā mefāḫir-i me'āṣirden ḥüsn-i ḫaṭṭa mālik olup yazduġı huṭūṭ-ı huẕūẕ-ı raġbetle mahẕūẕ ve leḥaẓāt-ı raġebātla melḥūẕ idi.

Şiʿr-i ʿArabī:[6]

إن سلّ أقلامَه يوما ليُعمِلَها
أَنساك كلَّ كَميّ هزَّ عاملَه

1 Şiʿr R, P2 | -T
2 Ne *İksir*'de ne de *Saʿâdet*'te olmayan bir kimyayı sana öğreteyim. Kanaatkâr ol çünkü dünyada kanaatten daha iyi bir kimya yoktur. Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364, s. 358.
3 Meşāyiḫ-i kirāmdan R, T | -P2
4 "Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön." Fecr (89), 28.
5 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda..." Kamer (54), 55.
6 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T

وإن أمرّ على رقٍّ أنامِله
أقرّ بالرق كتاب الأنام له[1]

Baʿżı kütüb-i muʿtebere tasṭīr idüp bir vechle taṣḥīḥ ü taḥşiye ider-idi ki ḫuṭūṭ-ı ābdār-ile ḥavāşī-i kitāb-ı berāʿat-şiʿār envāʿ-ı ezhārla zīnet bulmış cedāvil-i enhār-kirdār nümāyiş bulur-idi. Her bir şecere-i saṭr-ı muḥaşşāsı şemere-i fevā'idle müzeyyen olur-idi. Eşnā-yı iştiġālinde fünūn-ı ʿāliye-tü'ş-şü'ūndan naẓar-ı şerīfi müteʿallıḳ olduġı mevāżiʿ-i müşkile ve mevāḳiʿ-i muʿḍileyi taḥḳīḳ idüp ḳuvvet-i ṭabʿ-ı diḳḳat-bīnle maḥāll-i daḳīḳa-i raḳīḳayı tedḳīḳ u terḳīḳ ider-idi. **[R 342a] [P2 201b]**

Şiʿr:[2] طبع دقت بین او هرگز نمی‌دارد عدیل
فهم تیز موشکاف او نمی‌یابد بدیل[3]

Raḥimehu'llāh.[4]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb[5] [Ece-zāde]

Ece-zāde dimekle maʿrūfdur. Kendünüñ ʿaṣrında olan ʿulemādan taʿallüm idüp defātir-i āzālde[6] kendüyiçün mesṭūr u muḥarrer ve maḳdūr u muḳadder olan desātir-i ʿulūmı istifāże eyledi. Bu eşnāda ḳıdve-i aṣḥāb-ı ifāde Mevlānā Ḫaṭīb-zāde ḥażretlerinden telemmüẕ idüp mülāzemet-i münādemet ve mümāreset-i müdāresetle tekmīl-i ẕāt eyledi.

Şiʿr:[7] تلمّذ کرد از آن استاد کامل
تعلّم کرد از آن دانای فاضل[8]

Menāṣıb-ı tedrīsden İznīḳ Medresesi'ne müderris olmış-iken manṣıb-ı ḳażā silkine sālik olup baʿżı ḳaṣabalarda ḳāḍī olduḳdan ṣoñra Sulṭān Selīm

1 Öğretmek için bir gün kalemini sallayacak olursa sahibini sarsan zırhı bile sana unutturur. Köle için en acı olan şey parmak ucudur, kölelerin arasında insanlığın kitabını hâkim tut! Ebü'l-Feth el-Büstî, *Dîvânu Ebi'l-Feth el-Büstî*, haz. Dürriyye el-Hatîb-Lütfî es-Sakkâl, Dımaşk: Matbûʿâti Mecmaʿi'l-Lügati'l-ʿArabiyye, 1989, s. 158.
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Onun dikkatli tabiatının asla dengi yoktur. Kılı kırk yaran anlayışının eşi benzeri yoktur.
4 Raḥimehu'llāh. T | Raḥimehu'llāhu teʿālā P2, -R
5 Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb Raḥimehu'llāh T
6 āzālde R, P2 | ezelde T
7 Şiʿr R, P2 | -T
8 O kâmil üstattan ders aldı. O faziletli bilginden ilim tahsil etti.

Ḫān-ı maġfiret-ʿunvānuñ zamān-ı salṭanatında Selanik **[T 441b]** ḳāḍīsı ve maḥrūsa-i Burūsa ḳāḍīsı oldı. Maḥrūsa-i meẕkūrede icrā-yı şerāyiʿ-i Nebeviyye ve imżā-yı aḥkām-ı Muṣṭafāviyye ider-iken ʿazl olınup ṭoḳuz yüz yigirmi dört tārīḫlerinde maʿzūlen vefāt eyledi.

Mıṣrāʿ: رحمت به روح اقدس او باد بی‌شمار[1]

Ol fāżıl-ı ẕekī, ẕihn-i pāki ḳavī, nīk-endīş **[P2 202a]** ü ṣadāḳat-kīş ve nefsi mübārek bir kimesne idi. Ẕāt-ı şerīfi aḫlāḳ-ı ḥamīde vü eṭvār-ı pesendīde ile pīrāste vü ārāste olup ṭarā'if-i meḥāsin ü meʿāṣir ile mevṣūf ve leṭā'if-i mefāḫir ü mekārim ile maʿrūf idi.

Şiʿr:[2] همه مردمی بود و صدق و صفا
همه مکرمت بود و مهر و وفا

پسندیده خو بود و پرهیزکار
وجودش شده مایهٔ افتخار[3]

Teẕyīl: Baʿżı aḳrabāsından menḳūldür ki merḥūm şehzāde Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel şehzādelügi ʿāleminde Ṭarab-efzūn [Trabzon] sancaġı begi olup şuḳḳa-i tūġ u livāsı ve ser-i ʿalem-i vālāsı ol diyāra sāye-güster-iken mevlānā-yı müşārün ileyh şeref-i muṣāḥabetleriyle müşerref olmaġın babası Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı saʿīdden şefāʿat ṭarīḳıyla Ṭarab-efzūn [Trabzon] ḳāḍīlıġını alıvirmişler-idi. Baʿdehu merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān cülūs-ı hümāyūn buyurduḳda mevlānā-yı merḳūmuñ kendüye Selanik ḳāḍīlıġını ve birāderi Ẕünnūn Çelebi'ye Filibe ḳāḍīlıġını ṣadaḳa eyledi.

Revveḥa'llāhu rūḥahumā ve zāde fī ġurefi'l-cinān fütūḥahumā.[4]

1 Onun mübarek ruhuna sayısız rahmet olsun.
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 O bizzat mürüvvet, doğruluk ve saflıktı. O cömertlik, vefa ve muhabbetti. Ahlakı makbul ve takva sahibi; varlığı gurura vesile olmuştu. Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fî Âsâri Mülûki'l-ʿAcem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 174.
4 Revveḥa'llāhu rūḥahumā ve zāde fī ġurefi'l-cinān fütūḥahumā R, T | Revveḥa'llāhu rūḥahu teʿālā P2

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Raḥimehu'llāh [Şeyḫ Şāẕelü]

[R 342b] Şeyḫ Şāẕelü dimekle meşhūrdur. Emāṣil-i efāżıl-ı zamāneden telemmüẕ idüp tekmīl-i ṭarīḳ-ı ʿilm eyledükden **[P2 202b]** ṣoñra Amāsiyye'de Meydān Medresesi'ne ve Ḳasṭamonı nām ḳaṣabada Ata Beg Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Burūsa'da Veliyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi'ne ve dārü'n-naṣr Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne müderris olup erbāb-ı sedād u aṣḥāb-ı istiʿdāda imdād ü isʿād eyledi. Medrese-i merḳūmede müderris-iken ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫinde vefāt **[T 442a]** idüp menzil-i üns ve maḥfel-i ḳudsde nişīmen-gīr oldı. Mūmā ileyh fāżıl-ı kāmil ve müteʿabbid ü mütezehhid ve müteḫażżıʿ u[1] müteḫaṣṣıʿ ve müteverriʿ u müteşerriʿ, mışbāḥ-ı deyācīr-i ṭarīḳat ve miftāḥ-ı ebvāb-ı ḥaḳīḳat idi. Şerā'if-i evḳāt-ı şeref-ġāyātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp fi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl kendü aḥvāline iştiġāl üzre oldı.

Mışrāʿ: مشغول بود مدت عمرش به حال خود[2]

ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de ve tefsīr-i şerīfde ve fenn-i fiḳhda yed-i ṭūlāsı olup kāffe-i fünūn-ı feżā'il-meknūnda fażīlet-i tāmmesi var idi. Lākin[3] bu biżāʿet-i ḳaviyye ve istiṭāʿet-i behiyyeyle nesne taṣnīf itdügi istimāʿ olınmadı.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[4]

Fāżıl-ı Kāmil Sinānüddīn Yūsuf bin Mollā Yegānī[5]

Ol Yūsuf-ı mışr-ı fażīlet ve ʿazīz-i ḫ̆ʿācegān-ı **[P2 203a]** bāzār-ı maʿrifet zamānesi ʿulemāsından vālid-i fażīlet-intimāsından telemmüẕ idüp ṭarīḳ-ı ʿilmi tekmīl itdükden ṣoñra eslāf-ı eşrafuñ üslūb-ı merġūbı üzre maḥrūsa-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve İnegöl Medresesi'ne ve Yıldırım Bāyezīd Ḫ̆ān Medresesi'ne ve İznīḳ Medresesi'ne müderris olmış iken semt-i ḳażāya müsāmit olup Amāsiyye şehrine ḳāḍī oldı. Çehre-i aḥvāl-i şeref-āmālinde āṣār-ı sedād u reşād müteḥaddis ve cebhe-i āmālinde simāt-ı

1 müteḫażżıʿ u R, T | -P2
2 Ömrü boyunca kendi hâli ile meşguldü.
3 Lākin R, T | -P2
4 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu R, T | Raḥimehu'llāhu teʿālā P2
5 Fāżıl-ı Kāmil Sinānüddīn Yūsuf bin Mollā Yegānī R, P2 | Fāżıl-ı Kāmil Sinānüddīn Yūsuf bin Mevlānā ʿAlī Yegānī Raḥimehu'llāh T

ṣıfāt-ı ṣadāḳat u istiḳāmet müteferris olmaġın merḥūm Sulṭān Selīm-i kāmkār zamānında ol ẕāt-ı büzürgvār defterdār naṣb olındı.

Şiʿr-i ʿArabī:[1] تُهنَّى المناصبُ حقّاً به
وما جاءه منها حقيقٌ بها[2]

Cumhūr-ı umūr-ı saʿy u kifāyede iḳdām-ı belīġ ve ihtimām-ı bī-dirīġ idüp istikmāl-i māl-i mīrī üzreyken nehc-i aṣīl-i celīlü'l-ḳadre sālik **[T 442b]** olup maḥrūsa-i Dımaşḳ-ı Şām-ı kāmilü'l-iḫtişāmda ḳāḍī oldı. Ẕikr olınan **[R 343a]** menāṣıb-ı müteḫālifetü'l-merātibden ṣoñra maḥrūsa-i Burūsa'da Yıldırım Ḫān Medresesi'ne ve ṣānī-i ravża-i rıḍvān olan Medāris-i Ṣemān'uñ birisinde yevmī yetmiş aḳçe ʿulūfe ile müderris olmış-iken medreseden ʿazl olınup bi-ṭarīḳı't-teḳāʿüd seksen aḳçe **[P2 203b]** vaẓīfe taʿyīn olındı. Müddet-i ʿömrinde kütüb-i muʿtebere-i muʿtevereyi tetebbuʿ idüp mebādī-i ʿulūm ve maḳāṭıʿ-ı fünūna meşġūl bir fāżıl-ı maḳbūl ve ḥāvī-i maʿḳūl ü menḳūl idi.

Şiʿr:[3] دلت كتاب مبين و حقايق تو بر آن
بسانِ حاشيه بود است ثابت و مسطور[4]

Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ muṣannefātından *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ḥavāşī[5] ve fünūn-ı ʿadīdeden mebāḥiṯ-i müteʿaddidede resā'il-i keṯīre ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi. Ẕāt-ı şerīfi zühd ü ṣalāḥ ve fevz ü necāḥla mevṣūf olup ṭā'ife-i ṣūfiyyeye farṭ-ı maḥabbeti olduġı bāʿiṯden sāl-be-sāl şehr-i ramażān-ı şerīfüñ ʿaşr-ı aḫīrinde anlar-ile iʿtikāf ider-idi. Ṣıyt-ı mefāḫir-i cūd u mevāhibi ercā u enḥā-yı ʿavālimde meşhūr u meẕkūr olup "الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنْ الْيَدِ السُّفْلَى"[6] maʿnāsını iẓhār itmekde yed-i beyżā irāʿet eyledi.

Şiʿr: فتىً مطلق الكفين بالجود و الندى
غياث من البلوى امانٌ من الفقر[7]

1 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
2 Makamlar gerçekten onunla kutlanır ve makama ondan daha layık olan biri gelmedi.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Gönlün açık bir kitap ve senin hakikatlerin onun üstünde bir haşiye gibi sabit ve yazılıdır.
5 Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ muṣannefātından *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ḥavāşī R, T | -P2
6 "Üstteki (veren) el, alttaki (alan) elden daha hayırlıdır." Hadis-i şerif. bkz. *Hadislerle İslâm*, c. 5, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020, s. 56-57
7 Cömertlikle ellerini açmış bir yiğit; beladan kurtarıcı ve fakirliğe karşı halâs edici. Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fî Âsâri Mülûki'l-ʿAcem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 66.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş senesinde vefāt idüp rūḥ-ı pür-fütūḥı zīr-i şerādan bālā-yı şüreyyāya ʿurūc eyledi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[1]

Fāżıl-ı Kāmil[2] Mevlānā Pīr Aḥmed Çelebi ibn Nūreddīn Ḥamza bin ʿAlī Raḥimehumu'llāh [Leys-zāde]

Leys-zāde dimekle meşhūrdur. Zamānında olan **[P2 204a]** ʿulemādan telemmüẕ idüp fünūn-ı mütedāvileyi aḫẕ ü żabṭ eyledükden ṣoñra eʿālī-i mevālīnüñ ʿādet-i ḥasenesi üzre baʿżı menāṣıb-ı ʿulyā vü merātib-i ḳuṣvāya vāṣıl u nā'il olup Üsküb Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne **[T 443a]** müderris oldı. Ol şehsüvār-ı miżmār-ı feżā'il ṭarīḳ-ı tedrīsden semt-i ḳażāya ṣarf-ı ʿinān idüp şehr-i Üsküb'de ḳāḍī olmış-iken tekrār medrese semtine sülūk eyleyüp bu taḳrīble dārü'n-naṣr Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne ve Dāru'l-Ḥadīṣ Medresesi'ne ve Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı. Baʿdehu yine ṭarīḳ-ı ḳażāya taṭarruḳ idüp bir miḳdār müddet maḥrūsa-i Mıṣr'da ḳāḍī olduḳdan ṣoñra ol manṣıb-ı ʿaẓīmü'l-ḳadrden ʿazl olınup yevmī ṭoḳsan aḳçe vaẓīfe taʿyīn olınmış-iken şāniyen maḥrūsa-i Mıṣr'a müvellā oldı. Ol maḳarr-ı ḳadīm-i nüzhet-nedīmde ḥuḳūḳ-ı mersūme-i ḳażāyı edā idüp ḥücec-i bī-ʿivec-i ʿadl ü dādı tenfīẕ ü imżā ider-iken ʿazl olınup yevmī yüz aḳçe ʿulūfe ile teḳāʿüd **[R 343b]** iḫtiyār eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli iki senesinde vefāt idüp ʿandelīb-i rūḥ-ı **[P2 204b]** hümāyūn-bāli anuñ āşiyāne-i ḳudsde nişīmen-sāz oldı. Bülbül-i cānı Sidretü'l-müntehā'ya vuṣūl buldı. Ol fāżıl-ı kāmil mütetebbiʿ u müteberriʿ ve müteverriʿ u[3] müteşerriʿ, ʿilm-i fürūʿda māhir ve aḫlāḳ-ı müstaḥseneye ḳādir kerīmü'n-nefs bir kimesneydi.

Şiʿr:[4] خامهٔ مستوفی دیوان اعلی قاصر است
از سواد نسخهٔ اخلاق مستوفای تو[5]

1 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. T | Revveḥa'llāhu rūḥahu teʿālā P2, -R
2 Fāżıl-ı Kāmil R, P2 | -T
3 müteverriʿ u R, P2 | -T
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Yüce divan kâtibinin kalemi senin kâmil ahlâkının nüshasını yazmaktan âcizdir.

Mūmā ileyh Leys-zāde Efendi'nüñ ẕāt-ı şerīf-i şeref-āyātı ābā-yı maḥmūdetü'ṣ-ṣıfātı gibi efʿāl-i nāḳıṣa ile mevṣūf olmayup nuʿūt-ı nā-pesendīde ile menʿūt degül idi. Maḥrūsa-i Mıṣr'da emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīd ḳāḍī olmaġın ṣervet-i ʿaẓīme ṣāḥibi olup ḥadd-i ʿadden mütecāviz nefā'is-i kütüb-i laṭīfe cemʿ eyledi ve lākin ol ḫʷāce-i efāżıl, ḫazā'in-i defā'in-i ʿulūmı tetebbuʿ itmeyüp nuḳūd-ı ḥaḳā'iḳ ve ʿurūż-ı daḳā'iḳa dest-res bulmamış-idi. Te'līf ü taṣnīfe müteʿallıḳ ʿıḳyān-ı ʿirfān ve mektūmāt-ı **[T 443b]** meknūzāt-ı ʿilmiyyeye vāṣıl olmamış-idi. Tercemān-ı hem-zebān, erbāb-ı ʿirfān olan ḫāme-i dü-zebān ol fāżıluñ eliyle ḥaḳā'iḳ-ı ʿulūm ve daḳā'iḳ-ı fünūnı ṭūmār-ı pīçīde-i ġaybdan levḥa-i ṣafḥa-i beyāna kemā yenbaġī naḳl idüp kitābete **[P2 205a]** kesilmiş ʿabd-i mekātib gibi ḫıdmetinde ṯābit-ḳadem iken anı istiḫdām itmeyüp āṯār-ı berāʿat-īṯār[1] ışdār eylemedi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[2]

Mevlānā Yegānī Paşa Çelebi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[3]

İsmi Muṣṭafā'dur. Zamānesinüñ ʿulemāsından mü'eyyed min ʿindi'llāh Mevlānā Mü'eyyed-zāde'nüñ ḫıdmetlerinde te'yīd-i mebānī-i ʿulūm ve teşyīd-i esās-ı fünūn idüp tekmīl-i ṭarīḳ-ı ʿilm eyledükden ṣoñra maḥrūsa-i Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ne iki defʿa ve dārü'n-naṣr Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne ve Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris oldı. Ẕikr olınan medresede ifāde üzre iken ol fāżıl-ı ecille ecel yitişüp ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz tārīḫlerinde maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de vefāt eyledi. Ol fāżıl-ı fażīlet-āyāt, ḥamīde-ṣıfāt ve pesendīde-simāt olup ḥalīm ü kerīm ve saḫī-i vefīydi. Cümle-i fünūn-ı fażīlet-meknūnda müşāreket-i ʿilmiyyesi olup aḳsām-ı ʿulūm-ı mütedāvileye kemāl-i iştiġālle meşġūl, maḳbūl kimesne idi. Lākin mizāc-ı şerīfinde küllī iḫtilāl **[R 344a]** olup istiṭāʿat-i bedeniyyesinde żaʿf-ı ḳavī olmaġın ḳuvvet-i derrākesinde daḫi żaʿf u fütūr olup te'līfe mecāli[4] olmadı. Semt-i imlā vü inşāda **[P2 205b]** yed-i ṭūlāsı olan ḫāmeyle anuñ eli olup taḥrīrde ḳalem-i dü-zebānla dili var-iken te'līf ü taṣnīf emrini başa çıḳarmamış-idi. Pergār-ı efkār u kilk-i

1 berāʿat-īṯār R, T | berāʿat P2
2 Revveḥa'llāhu rūḥahu R, T | Revveḥa'llāhu teʿālā P2
3 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāh T
4 mecāli R, P2 | mecāl T

pür-kārla yazup çizmege çoḳluḳ eli varmamış-idi. Ḫāme-i serīʿü'l-beyān ol nıḥrīr-i maʿārif-nişānuñ taḥrīrātını yazmaḳda **[T 444a]** ney gibi ḫıdmete bel bağlayup[1]

Mıṣrāʿ: از دوست يك اشارت وز ما به سر دويدن[2]

mażmūnınca edā-yı ḫıdmete ḥāżır baş iken ol ser-firāz-ı ʿālemiyān anuñ eliyle teşānīf ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi. Ancaḳ Seyyid Şerīf ḥażretlerinüñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ınuñ bir miḳdārına ḥavāşī yazmış-idi. Ammā iḫtilāl-i mizāc olmasa çoḳça āṣār ẓuhūr iderdi. Lisān-ı Türkī'de enāşīd-i belāġat-bünyād inşād idüp ḳılāde-i rūzgār ve gūşvāre-i mesāmiʿ-i felek-i devvār olmaġa sezā-vār dürer-i ġurer-i eşʿār-ı şiʿrā-şiʿār tanẓīm eyledi. Raḥimehu'llāh.[3]

Mevlānā Zeyrek-zāde Paşa Çelebi Raḥimehu'llāh

Zamān-ı ifāżesine vāṣıl olduġı fużalādan tekmīl-i ṭarīḳ-ı ʿilm eyledi. Baʿdehu meslek-i ifādeye sülūk idüp baʿżı medārisde müderris olduḳdan ṣoñra Üsküb Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Burūsa'da **[P2 206a]** Manastır Medresesi'ne ve dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede eẕkiyā-yı zamāneye ifāde idüp her bir ṭālibüñ levḥa-i müteḫayyilesinde rüsūm-ı ʿulūmı resm ü ṣebt ider-iken merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ evā'il-i salṭanatı tārīḫlerinde vefāt eyledi. Mūmā ileyh temşiyet-i taḳviyet-i erbāb-ı ṭalebde ḳavī bir fāżıl-ı ẕekī olmaġın ol zamānuñ maḳbūllerinden bī-ḥadd ṭalebe-i fażīlet-ḳarīn ḫüsn-i terbiyetlerine rehīn olup şümūl-i envār-ı āṣār-ı ifāżesiyle müstenīrān-ı şümūs-i felek-feżā'il, ṭabaḳāt-ı ʿāliyeye vāṣıl oldılar. **[R 344b]**

Şiʿr:[4] زهی بلند جنابی كه از ره تعليم
گذشته پايهٔ قدرت به رتبه از مه و هور

ز نور و فر تو بودند مقتبس عالم
رسيده‌اند به معراج جمله اهل شعور[5]

1 bağlayup R, P2 | bağladı T
2 Dosttan bir işaret, bizden canla başka koşması… Hümâm-ı Tebrîzî, *Dîvân-ı Hümâm-ı Tebrîzî*, haz. Reşîd Ayvazî, Tebriz: İntişârât-ı Mü'essese-i Târîh u Ferheng-i Îrân, 1351, s. 136.
3 Raḥimehu'llāh R, T | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Sen ne güzel bir şahsiyetsin ki ilim tariki ile kıymetin derece olarak ayı ve güneşi geçmiş. Bütün cihan senin nurundan aydınlanmış ve bütün şuur sahipleri (sayende) miraca varmışlar.

Cenāb-ı şerīfleri muʿāṣır olduġı müderrisīn arasında şöhret-i tāmmeyle meşhūr olup şeref-i ifāżeyle keʾş-şemsi fī vasatı'n-nehār[1] iştihār-ı seyyār **[T 444b]** buldılar.

Teẕyīl: Şiḳāt-ı aḳribāsından olan baʿżı ṣādıḳu'l-ḳavl kimesneden mesmūʿumdur ki meẕkūr Paşa Çelebi'ye Üç Şerefelü Medresesi'nden Ṣaḥn Medresesi virilüp kendüleri İstanbul'a varup **[P2 206b]** birḳaç gün edāyı ḫıdmet-i ifāde eyledükden ṣoñra baʿżı muḳteżayāt iḳtiżāsıyla Edirne'ye gelüp mesmūmen anda vefāt eyledi. Ḥiṣār içinde Kenīsā Cāmiʿi ḳurbında mekteb-ḫānede defn olındı. Raḥimehu'llāh.[2]

Fāżıl-ı Kāmil Zeyrek-zāde Meḥmed Çelebi Raḥimehu'llāh

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳıyup taḥṣīl-i ʿulūm-ı ẓāhire-i zāhire eyledükden ṣoñra bilād-ı keşīreye ḳāḍī vü müvellā oldı. Dārü'l-ḳażā-yı ḥükm ü ḥükūmetde müddeʿā-yı şerʿ-i şerīf-i vācibü't-tebcīli[3] tenfīẕ ü tescīl idüp edā-yı merāsim-i ḳażāda sīret-i veşīḳa-i marżıyye üzreydi. Meclis-i şerīfinde ebnā-yı zamāneye taʿarrużdan iʿrāż idüp kendü aḥvāline iştiġāl üzreydi.

Şiʿr: هو مُنصِف بين الأنام بعدله
و مُبيدُ ذي ظلمٍ و ذي إجحافِ[4]

Teẕyīl:[5] Mesmūʿumdur ki Kütāhiyye ḳāḍīlıġından ferāġat idüp teḳāʿüd eyledükde maḥmiyye-i Burūsa'da Yıldırım Ḫān evḳāfından birḳaç aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretlerinüñ evāḫir-i eyyām-ı salṭanatında vefāt idüp Yıldırım Cāmiʿi'nüñ[6] ḥareminde[7] defn olındı. **[P2 207a]** Raḥimehu'llāh.[8]

---

1 Gün ortasındaki güneş gibi.
2 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T
3 vācibü't-tebcīli R, P2 | vācibü't-tebcīl T
4 İnsanlar arasında adaletle insaf sahibidir. Zulm ve gadr ehline karşı ise yok edicidir.
5 **[Derkenār:]** "باد يَبِيدُ بَواداً و يُبوداً بمعنى ذَهَبَ و انقطع المُحاجف المُعارض" R | -T, -P2
6 Yıldırım Cāmiʿi'nüñ R, P2 | Yıldırım Ḫān Cāmiʿi'nüñ T
7 ḥareminde R, T | ḥaremine P2
8 Raḥimehu'llāh. R | -T, -P2

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAbdülʿazīz

Ümmü Veled ʿunvānıyla muʿanven olan fāżıluñ oġlı Mevlānā Zeynelʿābidīn'üñ oġlıdur. [1]

Kendü ʿaṣrında olan ʿāmme-i ʿulemā-yı ʿiẓāmdan ḫuṣūṣen Mü'eyyed-zāde'den taʿallüm ü telemmüẕ idüp mertebe-i ifādeye nā'il olduḳda maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Burūsa'da **[T 445a]** Manastır Medresesi'ne müderris olmış-iken menhec-i ḳażāya **[R 345a]** nāhic olup niçe şehrlerde imżā-yı ḥuḳūḳ-ı ḳażā eyledükden ṣoñra tekrār müderris meslegine sülūk eyleyüp Ṭarab-efzūn Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris oldı. Bu medāris-i şerīfeden ṣoñra maḥrūsa-i Ḥaleb'de ḳāḍī olup merāsim-i ḳażāyı ḳażā vü edā üzreyken Amāsiyye şehrinde müderris ü müftī olup niçe zamān bu iki emrüñ muḳteżayātını iḳāmet eyledükden ṣoñra yevmī yetmiş aḳçe vaẓīfeyle teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

Evāḫir-i ʿömrinde ol serdār-ı ʿulemā ve ṣadr-ı vālā-ḳadrüñ yanlarında iʿtilāl ü iḫtilāl vāḳiʿ olup esās-ı ʿömri pāydār olmaduġı sebebden Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli tārīḫlerinde sāḳī-i fenā elinden mevt ayaġını nūş eyledi. **[P2 207b]**

Mıṣrāʿ: كان ما شاء ربنا وقضى[2]

Ol şaḫṣ-ı edīb ü erīb ve ḥasīb ü nesīb ḥadd-i ẕātında lebīb ü kerīm, vaḳūr u ḥalīm bir fāżıl-ı lāzımü't-taʿẓīm idi. Ṣıyt-ı mefāḫir-i luṭf u iḥsānı ḳarʿ-ı esmaʿ u āẕān-ı ʿālemiyān ve āvāze-i cūd u mürüvveti taḳrīṭ u teşnīf-i mesāmiʿ-i cihāniyān eyledi.

Şiʿr:
تراه إذا ما جيئته مُتهلِّلاً
كأنّك تعطيه الذي أنت نائله[3]

1 **[Derkenār:]** Mevlānā Zeynelʿābidīn ḳuḍâtdandur. Tire nām şehrde ḳāḍīyken vefāt idüp anda defn olındı. R | -T, -P2

2 Rabbimizin isteği idi ve böyle oldu.

3 Ona geldiğinde kendisini çok sevinmiş bir hâlde görürsün sanki elde ettiğin şeyi ona verdiğini sanırsın. Züheyr b. Ebî Sülmâ, *Dîvânu Züheyr b. Ebî Sülmâ*, haz. Ali Hasan Fâʿûr, Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-ʿİlmiyye, 1988, s. 92.

[Derkenār:][1] Bu ḳıṭʿa Ebī Temmām nām be-nām şāʿirüñdür.

Eṣnā-yı muṣāḥabetde cümle-i ʿālemi ḫayr-ile yād eyleyüp ferd-i āferīdenüñ ʿırżına şeyn īrāṣ ider kelām-ı hezl-ilmāmdan iʿrāż ider-idi. "مَنْ كَفَّ لِسَانَهُ عَنْ أَعْرَاضِ النَّاسِ أَقَالَهُ اللهُ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ"[2] feḥvāsınca seng-i ṭaʿn u kāḫ-ı kelām-ı sütürg ile cevāhir-i aʿrāż-ı ʿālemiyānı şikest itmeyüp kimesnenüñ ḫāṭırına ṭoḳınmaz-idi.

Şiʿr:[3] نخواهی که گویدت عیب‌جوی
بدِ هیچکس تا توانی مگوی[4]

Cümle-i ʿulūm-ı zāhire-i bāhire ve fünūn-ı mütedāvile-i fāḫirede müşāreket-i **[T 445b]** ʿilmiyyesi var-idi. Amma ʿulūm-ı ʿaḳliyyenüñ aḳsāmına iḫtiṣāṣ-ı tāmmı olup ġayrı fünūndan aña artuḳ ṭaleb-kār-idi. Lisān-ı ʿArab'da ġāyet-i feṣāḥat u nihāyet-i belāġat üzre ḳaṣā'id-i laṭīfe naẓm idüp kelimāt-ı Ḥarīrī'den ince muḫayyel ve nāzük ʿArabī ḳaṣīdeler **[P2 208a]** dimişdi. Her bir ḳaṣīde-i ʿaṣīdesi ṣaḥā'if-i dīvān-ı rūzgārda levḥa-i iftiḫār ve ḥüsn-i maṭlaʿ-ı dībāce-i iġtirār olmaġa sezā-vār-idi.

Şiʿr: نظمٌ يَدُلُّ على بلاغة شاعر
نطقَتْ معانيه على التحقيق

فِيها بدايعُ صنعة و لطائف
أُلِفنَ بالتهذيب والتوفيق[5]

Teẕyīl: Mevlānā ʿAbdülʿazīz'üñ evi muḳābelesinde bir medresesi ve daḫi ḫāric-i Ḳosṭanṭiniyye'de Emīr Buḫārī Zāviyesi diyü **[R 345b]** meşhūr olan zāviyenüñ yanında bir mektebi vardur. *Ṣadruʾş-Şerīʿa* nām kitāb-ı hidāyet-niṣāba ḥavāşī dimişdür ve Maġnisa ḳāḍīsı iken bu imżāyı yazmışdur:

Şiʿr: هذه حجة مبانيها
أُسّست بالوثوق تأسيسا

1 [Derkenār:] R | -T, -P2
2 Allah, insanların namus ve şereflerine dil uzatmaktan kaçınanların kıyamet gününde günahlarını siler.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Sana kusur arayan demelerini istemiyor isen, kimsenin günahını mümkün olduğu müddetçe dile getirme! Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fî Âsâri Mülûki'l-ʿAcem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 73.
5 Şairin belagatini gösteren ve gerçekten manalar dile getiren bir manzume. Onda güzel sanatlar ve latifeler mevcuttur. Tehzîb ve tevfîk ile yazıldı.

صَحَّ عندي جميعُ محويها
لن ترى في السطور تلبيسا

صار عبد العزيز كاتبها
قاضياً في ديار مغنيسا[1]

Raḥmetu'llāhi teʿālā.[2]

Mevlānā Şeyḫ Muḥyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī[3]

Meşāyiḫ-i aḫyārdan Ḳocalu Şeyḫ Muḥyiddīn'üñ dāmādıdur. Zamānesinde olan ʿulemādan telemmüẕ idüp Mevlānā Efḍal-zāde'nüñ **[P2 208b]** ḫıdmetlerinde faẕl u kemāli kemāle irgürdi. Şenşene-i ḳadīme-i eslāf-ı ʿulemā üzre maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Ḫʷāce Ḫayrüddīn Medresesi'ne müderris olup iḳbās-ı meşāʿil-i meşāġil-i ʿilmiyye iderken dāʿiye-i rāʿiye-i ferāġ u ʿuzlet ġalebe eyleyüp yevmī on aḳçeyle teḳāʿüd eyledi.

Şiʿr:[4] چو حافظ در قناعت کوش و از دنیای دون بگریز
که یك جَو منّت دونان به صد من زر نمی‌ارزد[5]

[T 446a] Ol fāżıl-ı feżā'il-āṣār meblaġ-ı merḳūmı istikṣār idüp "Benüm mühimmātuma on aḳçe kāfī vü vāfīdür.[6] Ḳadr-i ḥācetden ziyādeye meyl ü raġbetüm ve cīfe ʿunvānıyla muʿanven olan murdāra maḥabbetüm yoḳdur." diyü buyurdı. [7]"طلبُ ما فوق الكفاف اسراف"

Şiʿr: وليس الليثُ من جوعٍ بِغادٍ
على جيفٍ يُحيط بها كِلابٌ[8]

1 Bu temelleri sapasağlam bir şekilde atılmış bir hüccettir. İçindekilerin tamamı benim nezdimde doğrudur. Onun satırlarında bir yanlışlık göremezsin. Manisa diyarında kadı olan Abdülaziz bu hüccetin katibi oldu.

2 Raḥmetu'llāhi teʿālā P2 | -R, -T

3 Mevlānā Şeyḫ Muḥyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī R, P2 | Mevlānā Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Muṣliḥüddīn Ḳocavī Raḥimehu'llāh T

4 Şiʿr R, P2 | Ferd T

5 Hâfız gibi kanaatkâr ol da şu alçak dünyadan kaç! Çünkü birazcık (dahi olsa) alçaklara minnet etmek yüz batman altına değmez. Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî*, Hattat Mustafa Eşrefî, Tahrân: Peyâm-ı Adâlet, 1392, s. 141.

6 kāfī vü vāfīdür R, P2 | vāfī vü kāfīdür T

7 Yeteri kadar olandan fazlasını istemek israftır. bkz. Mâverdî, *Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn*, Darü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, Beyrut, 1971, s. 194.

8 Aslan köpeklerin sarmış olduğu leşi bırakıp, aç olduğu hâlde ayrılacak değildir.

Rūz u şeb evinden ṭaşra çıḳmayup kendü ʿibādet-ḫānesine muvāẓabet ü mülāzemet ve şerā'if-i evḳāt u leṭā'if-i sāʿātde[1] ʿibādete münādemet ü müdāvemet ider-idi. Erbāb-ı ṣalāḥ u felāḥa ġāyet maḥabbet idüp muvālāta ṣālih olan ṣuleḥāyla muvāḫāt ider-idi.

Şiʿr: لم يبق من لذتي شئ أَسَّر به
إلا صديق صدوق كامل الأدب[2]

Cibillet-i aṣliyyesinde żarāʿet u istikānet ve ḫuşūʿ u ḫużūʿ ve meskenet meknūz olmaġın iştirā itdügi ḥavāyic-i lāzımesini ġayra taḥmīl itmeyüp bāzārdan evine kendüleri **[P2 209a]** getürürler-idi. Bu maḳūle aʿbā-yı meşaḳḳate taḥammül idüp minvāl-i meşrūḥ üzre olan bār-ı cefāyı götürürler-idi.

Şiʿr:[3] خيل عشّاق جفاكش باشد
محنت يار به او خوش باشد[4]

Eḥibbā vü aṣdiḳāsı ḫıdmet-i sāmī-rütbetine ṣamīm-i dilden ṭālib ü rāġıb olup

Şiʿr:[5] سری که پیش تو بر آستان خدمت نیست
سری است آن که سزاوار تاج عزّت نیست[6]

feḥvāsınca iḳāmet-i ḫıdmet cānlarına minnet iken **[R 346a]** tevāżuʿan li'l-lāhi teʿālā ve hażmen li-nefsihi'l-ezkā ve ol fāżıl-ı feżā'il-intimā ḫıdmetine kendü mübāşeret idüp ser-i kārında ġayruñ eli olduġına rāżī olmaz-idi. Sākin olduġı maḥallenüñ mescidinde tefsīr-i şerīf naḳl idüp bu bahāne ile ahālī-i vilāyet anda müctemiʿ ve kelimāt-ı ṭayyibesini müstemiʿ olup enfās-ı şerīfe-i müteberrikesinden çoḳ kimesne müntefiʿ oldılar. **[T 446b]**

Şiʿr:[7] مفرّحی به جگر خستگانِ عشق رسان
ز کیمیای سعادت که در دهان داری[8]

1 ʿibādet-ḫānesine muvāẓabet ü mülāzemet ve şerā'if-i evḳāt ve leṭāif-i sāʿātde R, T | -P2
2 Edeben mükemmel ve dürüst bir dosttan gayrı yüzümüzü güldüren bir şey kalmadı.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Âşıklar cemiyeti cefâkâr olur. Sevgilinin mihneti ona hoş gelir.
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Senin katında hizmetinde olmayan bir baş, izzet tacına lâyık bir baş değildir. Kemâl-i Hucendî, *Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî*, haz. Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1372, s. 73.
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Ağzındaki saadet iksirinden aşk hastalarının ciğerine bir ilaç ulaştır.

Ḳāḍī Beyżāvī ḥażretlerinüñ *Tefsīr-i Şerīf*'ini şerḥ eyleyüp kütüb-i tefāsīrde müteffer̲iḳ olan evābid-i fevā'idi cāmiʿ ü ḥāvī ḥavāşī taḥrīr eyledi. Bu kitāb-ı müsteṭābda **[P2 209b]** olan me'āḫıẕ-ı müşkileyi ve medārik-i muʿḍileyi mübtedī olanlara teshīl ü teysīr-içün ʿibārāt-ı vāżıḥatü'd-delālātla ḥall ü keşf eyledi. Fenn-i fiḳhdan *Viḳāye* nām metn-i metīni ve *Ferā'iż-i Sirāciyye* gibi kitāb-ı raşīni ve ʿAllāme Sekkākī'nüñ *Miftāḥu'l-ʿUlūm* nām kitāb-ı iʿcāz-nişābını ve *Ḳaṣīde-i Bürde* ʿunvānıyla muʿanven olan ḳaṣīdeyi şerḥ eyledi.

Şiʿr:[1] زهی نفوس و عقول از ضمیر روشن تو
علوم کلّی وجزؤی نموده استخراج

فوائد تو معانئ کشف را مفتاح
عبارت تو فروع اصول را منهاج[2]

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol fāżıl-ı fā'iḳdan bi'ẕ-ẕāt naḳl eyledi ki āyāt-ı kerīmeden bir āyet-i iʿcāz-āyetde istişkāl eylesem cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a ṣamīm-i dilden müteveccih olurın. Bu teveccühümüñ āṯār-ı berekātıyla maḳṣūduma ẓafer bulurın. Eṣnā-yı teveccühde sīne-i bā- sekīneme sāḥa-i fesīḥa-i dünyā ḳadar üsʿat gelüp anda iki māh-ı tābān raḫşān olur ki bunlar fülāndur diyü taʿyīn itmege mecālüm olmaz. Bu iki ḳamer-i żiyā-güsterden bir nūr-ı lāmiʿ sāṭıʿ olur ki ol nūruñ delaletiyle levḥ-i maḥfūẓ üzre merkūz olan rümūz āşikār olup esrār-ı kelām-ı vaḥy-ilmām bi't-tamām bańa vāżıḥ ü lā'iḥ olur.

Şiʿr:[3] هر که شد نور حق در او مکنون
بود مَجلای فیض او به درون[4]

روشن اندر دل چو مصباحش
کشف کشّاف و فتح مفتاحش[5]

[P2 210a]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T

2 Ne güzel ki senin aydınlık yüreğinden niceleri cüzî yahut küllî ilimler elde etmiş. Senin faydaların keşfin anlamlarına bir anahtar, senin ifaden usûlün fürûına bir yoldur. Hândmîr, *Me'âsirü'l-Mülûk – Hâtime-i Hulâsatu'l-Ahbâr fî Ahvâli'l-Ahyâr – Kânûn-ı Hümâyûnî*, haz. Mîr Hâşim Muhaddis, Tahrân: Müessese-i Hıdemât-ı Ferhengî Resâ, 1372, s. 217.

3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

4 Her kimde Hakk'ın nuru gizli ise onun içinde feyz aynası vardı.

5 Onun anahtarının açışı ve keşfedici özelliği, gönülde kandil gibi parlak ve açıktır. Hândmîr, *Me'âsirü'l-Mülûk – Hâtime-i Hulâsatu'l-Ahbâr fî Ahvâli'l-Ahyâr – Kânûn-ı Hümâyûnî*, haz. Mîr Hâşim Muhaddis, Tahrân: Müessese-i Hıdemât-ı Ferhengî Resâ, 1372, s. 209.

Ve daḫi eger bu kemîneden aʿmâl-i ʿazîmet-ḳarîn ṣâdır ü bâdir olsa kendümi nüzhet-serây-ı cinân ve ʿişret-fezây-ı rıḍvânda müşâhede iderin ve eger efʿâl-i ruḫṣat-rehîn ẓâhir ü bâhir olsa kendümi ol saʿâdetden **[T 447a]** mehcûr u maḥcûr[1] görüp rütbe-i taḳarrübden dûr ve mertebe-i rifʿatden sâḳıṭ **[R 346b]** görürin." didi. Mü'ellif-i *Şaḳâ'iḳ*[2] kendüye Şeyḫ-zâde Efendi ṣamîm-i dilden maḥabbet idüp [3]"حبّذا المُتَخلِّلونَ مِن أُمَّتِي" kelâmınuñ manṭûḳınuñ nâṭıḳ olduġı muvâḥât u muvâlâtı ikisi mâbeynlerinde tevfîḳ eyledükleriyle iftiḫâr u iġtirâr ider-idi diyü taṣrîḥ eyledi.

Şiʿr:[4] راعئ دوستی و اخوّت گذار باش
تا باشدت لطائف فیض خدا رفیق[5]

Ve daḫi Mü'ellif-i *Şaḳâ'iḳ* ḥikâyet eyledi ki fevâtiḥ-i aʿmârumda netâyic-i aḥvâlümi mülâḥaẓa itdügümde şöyle ki sâ'iḳ-ı ṣâ'iḳ-ı ḳażâ[6] iḳtiżâsıyla menâṣıb-ı ʿâliyeye ẓafer müyesser ve merâtib-i sâmiyeye vuṣûl muḳadder ü muḳarrer olursa manṣıb-ı ḳażâyı ḳabûl itmeyeyin diyü taṣmîm idüp ʿunfuvân-ı şebâbda **[P2 210b]** bu maʿnâ üzre ḥazm ü cezm eyledüm idi. Ol zamânlarda Şeyḫ-zâde Efendi bâña bir gün naṣîḥat idüp "Eger sâña zamânla câh-ı ḳażâ tevcîh olınup ol mesned-i ḫaṭîr-i saʿâdet-elîf teklîf olınursa ḳażâya rıżâ lâzımdur mes'elesi üzre elbette elbette anı ḳabûl itmek gereksin.

Mıṣrâʿ: Bu meṣeldür dostlar devlet ḳażâ yanındadur

Zîrâ sünnet-i ḳażâ, emr-i mendûb u ṭarîḳa-i merġûbdur. Ol mesleke sülûk eyleyen kimesne maṣdûḳ-ı manṭûḳ-ı [7]"قاض في الجنة" olmaḳ muḳarrerdür.

Şiʿr:[8] قضا کار مندوب و مستحسن است
ز جمله مفاخر قضا احسن است[9]

1 u maḥcûr R, T | -P2
2 *Şaḳâ'iḳ* R, T | *Şaḳâ'iḳ*'uñ P2
3 "Ümmetimden ovup temizleyenler takdire layıktır!" Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 2, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 255.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Dostluğa riayet edici ve kardeşlik hukukunun uygulayıcısı ol ki Allah'ın feyiz lütufları sana arkadaş olsun.
6 ḳażâ R, T | -P2
7 "(Adaletle hükmeden) kadı cennettedir." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 3, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 221.
8 Şiʿr R, P2 | Ferd T
9 Kadılık, şeriatçe uygun ve makbul bir iştir. Kadılık, bütün övünülecek işlerden yücedir.

Ben daḫi ol ekmel-i vereṣe-i enbiyā yaʿnī ḫulāṣa-i müstaṣfā-yı zümre-i ʿulemānuñ vaṣıyyetiyle ʿāmil olup ḫātime-i aʿmārumda cāh-ı ḳażāyı anuñ söziyle ḳabūl eyledüm. Fāżıl-ı mümā ileyh bańa bu vaṣıyyet ü naṣīḥati itdügi eṣnāda mesāḳ-ı kelāmı bu nesaḳ-ı ḫūb u nemaṭ-ı merġūb üzre sevḳ u basṭ eyledi ki ḫumāt-ı şerʿ olan şiḳāt-ı ḳużātdan bir ṣālih dostum ḳāḍī var-idi. Ol ḳāḍī[1] **[T 447b]** seccāde-nişīn-i manṣıb-ı ḳażāyken ferāġat idüp teḳāʿüd iḫtiyār eyledükden ṣoñra tekrār yine ḳāḍī oldılar. Bu ḳazıyyenüñ sebebini **[P2 211a]** kendüden istiḫbār itdügümde[2] buyurdılar ki ḳāḍī olduġum zamānda Cenāb-ı Risālet-menzilet (ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem) ḥażretlerinüñ rūḥāniyetleriyle münāsebet-i tāmme idüp haftada bir kerre vāḳıʿamda şeref-i rüʿyetleriyle müşerref olur-idüm. Fe-ammā manṣıb-ı ḳażāyı terk itdügümde münāsebet-i sābıḳaları bi'l-külliye benden münḳaṭıʿ u mürtefiʿ olup bańa bu maḳūle ḫüsrān nümāyān oldı. Ben daḫi ikinci defʿa yine semt-i ḳażāya sālik olup seccāde-i şeriʿat-i Muḥammediyye'ye ḫıdmete mübaşeret eyledüm. Bu eṣnāda **[R 347a]** bir gice ḫātime-i enbiyā olan Resūl-i Mükerrem (ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem) ḥażretlerini vāḳıʿamda görüp "Benüm zamān-ı ferāġatümde inḳıṭāʿ-ı saʿādet-i rü'yetüñ sebebi nedür?" diyü su'āl itdügümde buyurdılar ki zümre-i ḳużātuñ benüm ile maʿnevī ḳurbetleri ve rūḥānī münāsebetleri zamān-ı ḳażādan ġayrı zamāndan ziyādedür. Zīrā maḥkeme-i ḳażāda seccāde-nişīn olup senen-i sünen üzre infāẕ-ı ḳażāyā-yı şerʿiyye-i merʿiyye eyledükleri zamānda kendü nefslerini ışlāḥ u iflāḥ itdüklerinden[3] māʿadā ümmetümüñ fuḳarāsı ve żuʿafāsı ḥaḳḳında iẓhār-ı ḫuḳūḳ ve ibṭāl-i ʿuḳūḳ idüp iʿānet ü iġāset-i melhūfān ve müẓāheret ü müẓāferet-i maẓlūmān iderler. Bu sebebden her biri **[P2 211b]** müṣāb u meʾcūr olup āṣār-ı şefāʿatümle meʾṣūr ve enẓār-ı rūḥāniyetümle manẓūr olurlar. Ammā cāh-ı ḳażāyı terk eyledüklerinde kendü nefslerine meşġūl olup ümmetümüñ fuḳarāsınuñ aḥvāliyle taḳayyüd ve żuʿāfanuñ āmālini tefaḳḳud eylemezler. Bu dāʿiyeyle mertebe-i taḳarrübden ibʿād olınup tezāyüd-i tevārüd-i ḳurbetleri noḳṣān-peẕīr olur. Fi'l-vāḳiʿ[4] "خَيْرِكُمْ أَحْسَنَكُمْ قَضَاءً" maẓmūnıyla muʿanven[5] olan ṭā'ife-i iḥkām-ı

1 var-idi. Ol ḳāḍī R, P2 | -T
2 itdügümde R, P2 | itdükde T
3 itdüklerinden R, T | itdüklerinde P2
4 "Sizin en hayırlınız, borcunu en iyi şekilde ödeyeninizdir." Bkz. *Hadislerle İslâm*, c. 5, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020, s. 118-119.
5 muʿanven R, P2 | maẓmūn T

aḥkām-ı şerʿ-i mübīn **[T 448a]** ve teʾbīd ü teʾyīd-i dīn-i metīn itmekde sīret-i marżiyye-i müstaḥsene üzre olup bu ḫuṣūṣda nesaḳ-ı ḫūb u ḥasen ve nemaṭ-ı merġūb u müstaḥsen iḫtiyār itdükleriyçün ṣıfat-ı ḫayrla mevṣūf olduġı muḥaḳḳaḳ ve işāret-i mażmūn-ı meymūn-ı "قاض في الجنة"[1] ile mübeşşerün ileyh olduġı muṣaddaḳdur. Her birinüñ elvāḥ-ı aḥvālinde levḥa-i āyet-i saʿādet ve şems-i necābet ü suʿūdet lāʾiḥ u sāniḥ olup ezimme-i rekāyib-i meṭālib-i dünyeviyye ve eʿinne-i cenāyib-i meʾārib-i uḫreviyye ḳabża-i iḳtidārlarına tefvīż olındı.

Şiʿr:[2] قاضیيی موجب رضای خداست
باعث نشر نیکنامئ ماست[3]

Bu ḥikāyetüñ ʿaḳabinde ol fāżıl-ı saʿādetmend müʾellif-i **[P2 212a]** *Şaḳāʾiḳ*'a nuṣḥ u pend idüp manṣıb-ı ḳażāyı ḳabūl eylemek umūr-ı mühimmedendür diyü ḫatm-i kelām u itmām-ı merām eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli bir senesinde şehbāz-ı rūḥ-ı ḳudsī-pervāzı āşiyāne-i ẓulmānī-i cismānīden nişīmen-i aṣīl-i nūrānī-i rūḥānīye āġāz eyledi. Raḥimehuʾllāh.[4]

Mevlānā Şerīf ʿAbdurraḥīm bin ʿAbdurraḥmān bin Aḥmed ʿAbbāsī-i Şāfiʿī Raḥimehumuʾllāh[5]

[R 347b] Maḥrūsa-i Mıṣrʾda vücūda geldi. Ol diyār-ı celīlüʾl-iʿtibāruñ ʿulemāsından telemmüẕ idüp meyāmin-i himem-i ʿāliyeleri berekātıyla ʿulūm-ı edebiyyeyi ve ʿilm-i maʿānī vü beyān ve ʿilm-i tefsīr ü ḥadīṯi tekmīl eyledi ve ʿulemā-yı ḥadīṯden sened-i ʿālī aḫẕ ü taḥṣīl idüp Şeyḫ Ṣāliḥ Necmüddīn Ṣaḥrāvīʾden ve Şeyḫ Muḥyiddīn Kāfiyeciʾden ve ʿallāme-i zamān Emīnüddīn Aḳsarāyīʾden ve ḳāḍīʾl-ḳużāt Muḥibbüddīn-i Ḥanefīʾden ve bunlardan ġayrı yetmiş miḳdārı ʿulemā-yı muḥaddiṯīnden rivāyet-i ḥadīṯe icāzet aldı. Vilāyet-i Mıṣrʾda vālī olan Sulṭān Ġavrī ṭarafından merḥūm

1 "(Adaletle hükmeden) kadı cennettedir." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 3, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 221.
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Kadılık, Allah'ın rızasını kazanmaya sebeptir. Bizim iyi bir adla anılmamıza vesiledir.
4 Raḥimehuʾllāh. T, P2 | -R
5 raḥimehumuʾllāh R | raḥimehumuʾllāhu teʿālā P2, -T

Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerine risālet **[T 448b]** ṭarīḳıyla gelen **[P2 212b]** resūl-i ferḫunde-vuṣūl ile maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye geldi. Bu eṣnāda Mevlānā Müeyyed-zāde ḳāḍī-ʿasker bulınup şerīf-i mezbūrı çoḳça riʿāyet idüp tevfīr-i tevḳīr ü tekṣīr-i tekbīr eyledi. Mūmā ileyh şerīfüñ eṣnāf-ı kemālāt-ı ʿaliyyesini ʿarṣa-i ʿarża iblāġ idüp ṭaraf-ı tuḥaf-ı mü'ellefātından *Buḫārī*'ye yazduġı şerḥ-i vecīz-i iʿcāz-engīzi merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ meclis-i sāmī vü mevḳıf-ı nāmīlerine īṣāl eyledi. Bu muḳābelede cā'ize ṭarīḳıyla şerīf-i meẕkūra bī-pāyān iḥsān olınduḳdan māʿadā[1] merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretinüñ maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de binā itdügi medrese-i vālā ḥadīṣ-i şerīf naḳl itmek-içün sevḳ olınduḳda rāżī olmayup vaṭan-ı aṣlīsine ʿavdet eyledi.

Mıṣrāʿ:[2] هَوى الأَوطانِ مركوزٌ على القلب[3]

Sulṭān Ġavrī'nüñ eyyām-ı[4] eyālet ve hengām-ı devleti munḳarıż olduḳdan ṣoñra maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ṣāniyen gelüp teḳāʿüd ṭarīḳıyla yevmī elli aḳçe vaẓīfe ile riʿāyet olındı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış üç senesinde müddet-i ʿömri taḳrīben yüz yıla yitmiş iken şast-ı ecele giriftār olup ḥażīż-i nāsūtdan evcāt-ı **[P2 213a]** derecāt-ı lāhūta vāṣıl oldı. Ol seyyid-i eyyid-i ʿulemā vü eşref-i[5] elṭaf-ı fużalāda Seyyid Şerīf-i Ṣānī ve şerā'if-i maʿārifle mālīdür. Cümle-i ʿulūm-ı edebiyyede ve ʿilm-i tefsīrde māhir bir fāżıl-ı seniyyü'l-me'āṣir-idi.

Şiʿr:[6] له الفضلُ بين أَكِفَّائه
له السّبقُ بين الأَفاضِل[7]

ʿİlm-i ḥadīṣde yed-i ṭūlā ve sened-i aʿlā ṣāḥibi olup **[R 348a]** tevārīḫ ü muḥāżarātdan ve nevādir-i ḥikāyāt u rivāyātdan ve ḳaṣā'id-i ʿArabiyye-i maṭbūʿadan ve münşe'āt-ı laṭīfe-i maṭmūʿadan çoḳ nesne ḥıfẓ itmiş-idi. Kendü ḳarīḥa-i ṣaḥīḥasından daḫi bī-nihāye laṭīf inşālār ibdāʿ **[T 449a]** u iḫtirāʿ

1 māʿadā R, P2 | ṣoñra T
2 Mıṣrāʿ R, P2 | -T
3 Vatan sevgisi kalbin tabiatında mevcuttur.
4 eyyām-ı R, P2 | -T
5 eşref-i R | eşrāf-ı T, P2
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Akranları arasında fazilet onundur. Fâzıllar arasında öncelik ona aittir.

idüp lisān-ı ʿArab'da eşʿār-ı belāġat-işʿār[1] inşā ider-idi. Kelimāt-ı manẓūme-i muntaẓamasınuñ cevāhir-i zevāhir-i ferā'id-i fevā'idi ḳalā'id-i ḫarā'id-i beyān ve ḥuliyy-i buḥūr-ı nevāhid-i tibyān idi. Gevher-i şeb-çerāġ-ı ʿibāreti şemʿ-i cemʿ-i şāʿirān-ı siḥr-āferīn ve ʿayn-ı nūr-ı ʿayn-ı nāẓımān-ı berāʿat-āyīn olup her sözi revāc-ı bāzār-ı feṣāḥat u revnaḳ-ı gülzār-ı belāġat idi. Yerāʿa-i bā-berāʿa-i ḳaviyyü'l-istiṭāʿesinüñ işāre itdügi āşār-ı belāġat-īşārından birḳaç ebyāt-ı iʿcāz-āyāt īrād olındı: **[P2 213b]**

Şiʿr:[2]

ما لي أَرَى أحبابَنا في الناس
صاروا كمثل حُبابنا فى الكأس

صُوَرٌ تَروقك عند أول نظرةٍ
كاللّؤلؤ المتناسق الأجناس

و إذا أَعدتَ الطرفَ فيهم لم تَجد
شيئاً وصار رخاؤهم لليأس[3]

Pīrlik ʿāleminde nişīb-i meşībe ṭoġrılduḳda didügi naẓmlardandur:

Şiʿr-i ʿArabī:[4]

أزْعشنى الدّهرُ أىّ رعشٍ
و الدّهرُ ذو قوّةٍ و ذو بَطْشٍ

قد كنتُ اَمشى و لستُ أعيي
فاليوم أعيي ولستُ اَمشى[5]

---

1 belāġat-işʿār R, P2 | belāġat-şiʿār T

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 "Halk içinde görürüm dostları, ne oluyor?
Kadehteki köpük gibi olmuşlar
İlk bakışta hoş görünen sûretler
Birbiriyle uyum içindeki inciler
Tekrar dönüp baktığında bunlardan eser bulamazsın
İkballeri ye'se dönmüş"

Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nuʿmâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye - Osmanlı Âlimleri*, haz. Muhammet Hekimoğlu, ed. Derya Örs, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 650.

4 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T

5 "Felek beni çok ürpertti
Zaten felek güçlü ve kuvvetlidir
Önce yürür sonra düşünürdüm
Şimdi ise önce düşünüyorum sonra yürüyorum"

Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nuʿmâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye - Osmanlı Âlimleri*, haz. Muhammet Hekimoğlu, ed. Derya Örs, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 650.

Ṣabāḥat-i cebhe-i aḥvāli ṣabāḥ-ı ʿıyd-ı saʿīd ve fürūġ-ı āftāb-ı ʿālem-tāb gibi maṭlaʿ-ı envār-ı saʿādet ü siyādet olup rāy-ı cihān-ārāsı ṣubḥ-ı nūr-efzā-yı muʿḍilāt ve ḫūrşīd-i ẓulmet-zidā-yı şeb-i müşkilāt idi. Sīmā-yı laṭīf-i vech-i besīmi ve ḫulḳ-ı ʿaẓīm ü luṭf-ı cesīmi ḫalḳ-ı ʿālemi şādān idüp güler yüziyle gül gibi ḫandān itmiş-idi. Ḥīn-i muṣāḥabetde laṭīfü'l-muḥāvere ve leẕīẕü'l-muḥāżara ve ʿacībü'n-nādire olup mütevāżıʿ u müteḫaṣṣıʿ kerīmü'ṭ-ṭabʿ ve saḫıyyü'n-nefs kimesneydi. Enfās-ı müteberrikesinden cümle-i ʿālem teberrük ü teyemmün idüp vücūd-ı şerīfini[1] ʿayn-ı saʿādet u maḫż-ı bereket ittiḫāẕ itmişler-idi.

Şiʿr:[2] ز انفاس نفیس تو به هر باب
شد انفاس مسیحی زندگی یاب[3]

[T 449b] [P2 214a] Aṣāġir-i nāsa ekābir-i ẕevi'l-me'āṣir gibi **[R 348b]** tebcīl ü teclīl idüp fuḳarāya daḫi kemā-yenbaġī taʿẓīm ü tekrīm ider-idi. Ẕikr olınan *Buḫārī Şerḥi*'nden ġayrı *Şevāhid-i Telḫīṣ* nām kitābı şerḥ idüp *Meʿāhid-i Tanṣīṣ* diyü tesmiye itmiş-idi. El-ḥaḳ, sā'ir şürrāḥa mevāżiʿ-i keşīrede tefevvuḳ u tefażżul idüp anlaruñ gitdügi merātib-i ʿulyādan bālā-ter mertebeye ʿurūc eyledi. ﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ﴾[4] bu feżā'il-i ʿadīdeden māʿada ḥüsn-i ḫaṭṭa mālik olup aḥsen-i taṣvīr üzre ḫaṭṭ-ı dil-peẕīr tasṭīr eylemekde Yāḳūt-āsā iẓhār-ı yed-i beyżā eyledi.

Şiʿr:[5] مولا بلاغة لفظه وبيانه
روض يُزانُ بحسنها الأوراق

وله يَراعٌ كالغصون فخطُّه
أزهارُها وثِمارُها الأرزاق[6]

Raḥimehu'llāh.

1 şerīfini R, P2T | şerīfi P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Senin değerli nefesinden her konuda Hz. İsa'nın nefesi hayat buldu.
4 "… Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lütfudur. …" Mâide (5), 54; Hadîd (57), 21; Cumʿa (62), 4.
5 Şiʿr R, P2 | Başlık noksan. -T
6 Bir efendi ki kullandığı kelimeleri ve açıklamaları yaprakların güzelleştirdiği bahçeye benzer. Onun ağaç dalları gibi bir kalemi var, yazısının ise çiçekleri ve meyveleri erzaklardır.

Mevlānā Amāsiyyelü Baḫşī Ḫalīfe Raḥimehu'llāh

Ḳaṣaba-i meẕkūre mużāfātından bir ḳaryede vücūda geldi. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından telemmüẕ idüp taḥṣīl-i kemālāt eyledükden ṣoñra tekmīl-i melekāt-ı melekiyye itmek-içün bilād-ı ʿArab'a irtiḥāl ü intiḳāl eyledi. Ẕikr olınan **[P2 214b]** bilād-ı şerīfenüñ fużalāsıyla muṣāḥabet-i ʿilmiyye eyledükden ġayrı meşāyiḫ-ı kibārīnüñ ẕeyl-i irşādına teşebbüṣ idüp merātib-i celīle vü meṭālib-i cezīleye vāṣıl u nā'il oldı. Ol ʿābid-i zāhid-nijād ḫāḍiʿ u ḫāşiʿ ve müteverriʿ u müteşerriʿ ve müteberriʿ u müteṭavviʿ kimesneydi. [1]"رُبَّ ضيقٍ افضلُ من سعةٍ و عنا خير من دِعةٍ" feḥvāsınca ʿıyş-ı ḳalīl ve kifāf-ı sīr-ile[2] ḳanāʿat iktifā eyledi. Rūz u şeb ṣiyāb-ı ḫaşene-i ġayr-ı ḥasene geyüp ve nihāl-i şükūfe-bār gibi gün-ā-gün cāmeler ile geyinüp ṭonanmaz-idi. Aṣḥāb-ı ṭaleb ü erbāb-ı erebe ifādeden kendüyi ve evḳātını ṣaḳınmaz-idi. **[T 450a]** ʿİlm-i fıḳh ve fenn-i[3] tefsīrde yed-i ṭūlāsı olup ekṣer tefāsīr-i şerīfe ḥıfẓındaydı. Mecālis-i sāmiyesinde fünūn-ı ʿāliyeden ders ṭarīḳıyla ifāde eyledükden māʿadā meclis-i vaʿẓ u teẕkīr ʿaḳd eyleyüp çoḳ kimesneye menāfiʿ-i keṣīresi ṭoḳınur-idi. **[R 349a]** Eṣnā-yı muṣāḥabet-i ʿilmiyyede baʿżı kelimāt-ı feżā'il-āyāt-içün "Levḥ-i maḥfūẓ-ı varaḳ-ı menşūrda böyle menşūrdur. Ben gördüm." diyü naḳl idüp ʿalā vechi't-taḥḳīḳ tevṣīḳ ider-idi. **[P2 215a]** Bu maḳūle cevāb-ı ṣavāb-nişābında ḫaṭāsı ẓāhir olmayup ṣafḥa-i ġaybdan naḳl itdügi kelām-ı fā'iḳ vāḳıʿ-ı ḥāle muṭābıḳ ve cerīde-i ümmü'l-kitāb ve ḫarīṭa-i faṣlü'l-ḫiṭābla muvāfıḳ idi.

Şiʿr:[4] كلك زبان بُريدش مستوفى فلك را
جاسوس‌وار می‌كرد اسرار ملك اِنهاء

تا وقت كارسازى عقل دقيقه دان را
او باشد آشنا خلوت سراى اِنشاء[5]

1 Nice darlık genişlikten iyidir ve nice zorluk rahatlıktan… bkz. Hanzâde, *Minhâcü'l-Yakîn Şerhu Edebi'd-Dünyâ ve'd-Dîn*, Darü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, Beyrut, 1971, s. 447.

2 sīr-ile R, P2 | yesīr-ile T

3 fenn-i R, P2 | -T

4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

5 İncelikleri bilen aklı işleri yoluna koymak maksadı ile inşâ halvethanesinde vâkıf olsun diye feleğin kâtibinin dilinin kalemini kesti. Çünkü casus gibi devlet sırlarını ifşa ediyordu.

Cenāb-ı Resūl-i Ekrem (ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem) ḥażretlerine mirāren ʿālem-i vāḳıʿada mülāḳāt idüp bu ṭarīḳla merreten baʿde kerretin rü'yetlerini ve kerreten baʿde kerretin añlarunla ṣoḥbetlerini şāmil bir risāle-i bī-naẓīr taḥrīr eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz tārīḫlerinde ṭā'ir-i sidre-nişīn-i rūḥ-ı pür-fütūḥı şāḫ-sār-ı bedenden cānib-i riyāż-ı uçmaġa meyl eyledi. Raḥimehu'llāh.[1]

Muḥammed bin ʿÖmer bin Ḥamza Raḥimehu'llāh[2]

Fāżıl-ı meẕkūruñ ceddi Māverāünnehr ṭaraflarından ve ʿAllāme Taftāzānī'nüñ telāmiẕesindendür. Mavṭın-ı aṣlīsinden rıḥlet idüp Anṭakiyye'de tavaṭṭun eyledükde Mevlānā Muḥammed vücūda geldi. **[P2 215b]**

Şiʿr: صبر بسیار کشیده پدر پیر سپهر
تا از آن مادر گیتی چو تو فرزند آید[3]

ʿĀlem-i ṣıġarda Ḳur'ān-ı ʿaẓīmi ve *Şāṭibī*'yi ve *Keşīr*'i ḥıfẓ idüp ṣaḥā'if-i şerā'if-i dilde ṣebt ü imlā eyledükden ṣoñra ʿulūm-ı ʿāliyeden ʿilm-i fiḳhı **[T 450b]** vālid-i ʿazīzinden ve Şeyḫ Ḥasan ve Şeyḫ Aḥmed nām ʿammilerinden ʿilm-i uṣūl ve ʿilm-i ḳırā'at ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'yi oḳuyup anlaruñ meyāmin-i edʿiye-i müstecābe vü meḥāsin-i eṣniye-i müsteṭābeleri berekātıyla iktisāb-ı kemālāt-ı ʿaliyye eyledi. Baʿdehu Ḥışn-ı Keyf ve Āmid ve Tebrīz cāniblerine varup birḳaç yıl ol diyāruñ ʿāmme-i ʿulemāsından ḫuṣūṣen Tebrīzlü Mevlānā Mezīd'den aḫẕ-ı ʿulūm-ı berāʿat-mersūm eyledi. Vilāyet-i Tebrīz'den Anṭakiyye cāniblerine ʿavdet idüp maḥrūsa-i Ḥaleb'de vaʿẓ ve ders ü ifādeye ve iftā-yı mesā'il-i şerʿiyye itmege münādemet ü mülāzemet eyledi. Mevlānā ʿArab diyār-ı ʿArab'da ve ʿAcem'de meşhūr olup berīd-i āvāze-i şerā'if-i maʿārifi ve peyk-i nīk-nüvīd-i celā'il-i feżā'ili eṭrāf ü eknāfa varduḳdan ṣoñra kendüler daḫi anlaruñ ʿaḳabinde Ḳuds-i Şerīf ve Mekke-i Müşerrefe'ye vāṣıl olup her birisinde bir müddet iḳāmet ü mücāveret eyledi. **[R 349b] [P2 216a]**

1 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi teʿālā P2

2 Muḥammed bin ʿÖmer bin Ḥamza Raḥimehu'llāh| Mevlānā Muḥammed bin ʿÖmer bin Ḥamza Raḥimehu'llāh T

3 Feleğin yaşlı babası, dünya annesinden senin gibi bir evlat doğsun diye çok sabretmiş. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Gazeliyyât*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 511.

Şiʿr:[1] با فضل و هنر شهرهٔ آفاق شده
در مشرق و مغرب به حسب طاق شده[2]

Baʿdehu Mıṣr'a varup Mevlānā Suyūṭī'nüñ ve Mevlānā Şemmenī'nüñ mecālis-i maʿālī-güsterlerinde[3] ḥaḳḳ-ı semāʿ iṯbāt eyledükden[4] ṣoñra icāzetleriyle vaʿẓ u ders ü fetvāya meşġūl olup ifāde-i fünūn-ı ʿulyāda ḥadden ziyāde hünerler gösterüp ol bābda iẓhār-ı yed-i beyżā eyledi.

Şiʿr:[5] قافلهٔ فضل را صدر تو اُمُّ القری
فاتحهٔ عقل را روح تو اُمُّ الکتاب[6]

Diyār-ı Ḳuds-āṯār-ı Mıṣr'uñ ḫalḳı añа rūy-i iḳbālle iclāl idüp ol dürretü't-tāc-ı efāżıl-ı ser-firāzānı ḫalā'iḳ baş üzre ṭutarlardı.

Şiʿr:[7] دارند به سر جای تو ای سرو روان
چون درّه‌ای تاج سرفرازان زمان[8]

Vālī-i vilāyet olan Ḳayıtbay ol fāżıl-ı fāżīlet-pīrāyuñ ṣoḥbet-i şerīfine raġbet idüp kendünüñ meclis-i saʿādet-celīsine getürdüp şeref-i vaʿẓ u teẕkīri ile müşerref olduḳda ḥadd-i ʿadden bīrūn taʿẓīm ü tekrīm **[T 451a]** eyledükden ġayrı endāze-i meʿmūlden ziyāde basṭ-ı bisāṭ-ı luṭf u iḥsān idüp bī-pāyān cā'izeler beẕl eyledi. **[P2 216b]**

Şiʿr:[9] جوائزُ موصولةٌ بِعوائدٍ
و مواهِبُ مشعوفةٌ بِفوائِدٍ[10]

Fāżıl-ı mūmā ileyh Sulṭān Ḳayıtbay'uñ nām-ı nāmīsine ʿilm-i fıḳhdan müstaṣfā-yı dürer-i ġurer-i mesā'ili ḥāvī *Nihāye* nām bir kitāb-ı vecīz ibdāʿ eyleyüp añа inhā eyledi. Vālī-i mesfūruñ ol fāżıla kemāl-i taʿalluḳ ve farṭ-ı ʿalāḳayla taʿalluḳı olduġından ayrılmaġa icāzet virmeyüp ḥavme-i ḥimāʿ-i Mıṣr'dan rıḥlet itmege ruḫṣat virmedi.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Fazilet ve hüner ile her tarafta meşhur olmuş. Doğuda ve batıda şeref ve değer itibariyle yegâne olmuş.
3 maʿālī-güsterlerinde R, T | güsterlerinde P2
4 eyledükden R, T | eyledükde P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Fazilet kafilesine senin makamın Ümmü'l-kurâ'dır. Aklın fatihasına senin ruhun Ümmü'l-Kitâb'dır.
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Ey yürüyen selvi! Zamanın önde gelenlerinin taçlarındaki büyük inciler gibi senin yerini baş üzere tutarlar.
9 Şiʿr R, P2 | Ferd T
10 Ödüller, kazanımlara bağlıdır. İhsanlar ise faydalara tutkundur.

Şiʿr:[1] دوستی‌ای باید از آن گونه چُست
کآن ابد الدهر بماند درست

خانه کاساسش بود از خشت خام
پست شود از دو سه باران تمام[2]

Lākin mīr-i müşārün ileyh ṭoḳuz yüz üç tārīḫinde vefāt idicek Mevlānā ʿArab memālik-i Rūm ṣavbına rıḥlet idüp maḥrūsa-i Burūsa'da iḳāmet eyledi. Maḥrūsa-i meẕkūrenüñ ḫalḳı añа ġāyet maḥabbet eyleyüp envāʿ-ı tebcīl ü taʿẓīm ve eṣnāf-ı tevḳīr ü tekrīm ile riʿāyetler eylediler. Fāżıl-ı mesfūr ol şehr-i meşhūrda meşāġil-i vaʿẓa meşġūl olup mecālis ü meḥāfilde münkerāt-ı şürūr-ı umūrdan ḫalḳı zecr ü menʿ eyledükden[3] ṣoñra maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp anda **[P2 217a]** daḫi iʿlā-yı emr-i maʿrūf ve inhā-yı nehy-i münker eyledi. Fāżıl-ı merḳūmuñ ṭanṭana-i feżā'il-i cezīle **[R 350a]** ve debdebe-i şemā'il-i cemīlesini merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī istimāʿ idüp meclis-i vaʿẓına ḥāżır olduġında ol fāżıluñ muḥaḳḳıḳāne kelimāt-ı berāʿat-āyātından küllī ḫaẓẓ eylemegin nüzhet-gāh-ı derūn-ı necābet-meknūnında kemāl-i meyl ü velā peydā idüp ekṣer-i evḳātda ol fāżıla küllī cā'izeler irsāl ü īṣāl eyledi. **[T 451b]** Baʿżı evḳātda mülāḳāt-ı mübāhāt-āyātla ibtihāc kesb idüp devām-ı devletleriyçün duʿāsın alurlar-idi.

Şiʿr:[4] هر آن دولت که از انفاس اخیار
مدد یابد قوی بنیاد باشد[5]

Ḥażret-i Risālet-menzilet'üñ sīret-i şerīfelerini beyānda Sulṭān Bāyezīd'üñ nāmına *Tehẕībü'ş-Şemā'il* adlu bir kitāb-ı müheẕẕeb ve ʿilm-i taṣavvufda birḳaç kitāb-ı iʿcāz-niṣāb te'līf ü taṣnīf eyledi. Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri ﴿فَضَّلَ اللهُ الْمُجَاهِدِينَ ... عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً﴾[6] feḥvāsınca feżā'il-i ġazā ve meṣūbāt-ı cihādla müṣāb olmaġ-içün Moton Seferi'ne gitdükde Mevlānā ʿArabī'yi bile iletüp ʿarā'is-i nefā'is-i feṭḥ ü ẓafer verā-yı perde-i ġaybdan

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Dostluğun dünyanın sonuna kadar bozulmadan kalabilmesi için çok sağlam olması gerekir. Temeli olgunlaşmamış kerpiçten yapılan ev birkaç yağmurdan sonra tamamen harap olur. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 238.
3 eyledükden R, T | eyledükde P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Hayır sahiplerinin dualarıyla medet bulan ikbalin temeli sağlam olur.
6 "… mücahidleri, oturanlardan çok büyük bir ecirle üstün kılmıştır." Nisâ (4), 95.

cilve-ger olsun **[P2 217b]** içün duʿā itdürür-idi. Ol ʿazīz-i mıṣr-ı velāyet ü vālī-i velāyet-i kerāmetüñ meyāmin-i edʿiye-i icābet-ġāyet ü meḥāsin-i eṣniye-i iṣābet-nihāyetleri berekātıyla Moton nām ḳalʿa-i metīn ü ḥiṣār-ı rezīn feth olındı. Evāʾil-i fetḥde evvel içerü giren ġuzāt-ı kümātuñ ikincisi veyā üçüncisi Mollā ʿArab olup āṣār-ı şeref-i ḳudūmiyle ol diyār dār-ı küffār-ı ḫāk-sār iken dāḫil-i İslāmʾa medār oldı.

Şiʿr: چه گونه فتح و ظفر هم عنان او نبود
که هر کجا که نهد رو خدای همراه است[1]

Sefer-i hümāyūndan maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyyeʾye ʿavdet olınduḳda mecālis-i[2] vaʿẓda nuṣḥ u pend idüp bī-bāk u bī-pervā kelime-i ḥaḳḳı tekellüm ü terennüm eyledi. Meclis-i vaʿẓında zenādıḳa ve mülḥidīn ve raḳṣ iden ṣūfiyye-i müteʾellihīn ḥaḳḳında ḳadḥ-āmīz ü daḫl-engīz kelimāt ider-idi. Müddet-i keşīreden ṣoñra ehl ü ʿıyāliyle Ḥaleb diyarına rıḥlet idüp ümerā-yı Çerākiseʾden emīrüʾl-ümerā Ḫayr Beg ile mülāḳāt eyledükde kemāl-i taʿẓīm ile tekrīm eyleyüp ol fāżıl-ı şerīfden teşerrüfen telemmüẕ eyledükden māʿadā cümle-i ḥavāyic ü levāzımını iltizām idüp **[R 350b] [T 452a]** ʿāmme-i meʾūnetinden maʿūnet **[P2 218a]** üzreyken Mevlānā ʿArab kemāl-i taḳvāsından miḳdār-ı ḫardal bir nesnesini ekl eylemedi. Maḥrūsa-i Ḥalebʾde üç yıl miḳdārı vaʿẓ u ḥadīṣ ü tefsīr ile eglenüp revāfiż ü melāḥideyi ḫuṣūṣen ṭāʾife-i Erdebiliyyeʾyi ḳadḥ ü ẕemm idüp bu iki gürūh-ı mekrūh ve ṭāʾife-i ġayr-ı ḫāʾifenüñ nihād-ı nā-pāk ve cibillet-i bā-cibilletlerinde[3] nihāde olan sūʾ-i aḥvāl-i demīme-i ẕemīmeyi ve ḳabīḥ-i efʿāl-i nāḳıṣa-i şenīʿa-i nā-hemvārı ḫalḳ-ı ʿāleme teblīġ itmekde mübālaġalar ider-idi.

Şiʿr:[4] سخن اهل ضلالت مشنو
به رهِ باطل ایشان مگِرو

مشنو نکتهٔ هر مُضعِفِ دین
قول با معجز پیغمبر بین

1 O her nereye yönelse Allah onunla yoldaş olmuşken, nasıl olur da fetih ve zafer onunla yan yana gitmez?
2 mecālis-i R, T | -P2
3 bā-cibilletlerinde R, T | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

او به ما داده نشان‌ها از دوست
به خلافش گرویدن نه نکوست[1]

Ṭā'ife-i Erdebiliyye fāżıl-ı meẕkūra buġż u ʿadāvet idüp mesācid ü meʿābidde ḥāṣṣā aṣḥāb-ı kirām-ı ẕevi'l-iḫtirāmdan ṣoñra añа daḫi laʿnet iderlerdi. Baʿdehu diyar-ı Rūm'a gelüp merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerini Ḳızılbaş-ı evbāşa cihād itmege taḥrīż ü taḥrīṣ idüp emr-i ġazānuñ feżā'iline ve aḥvāline müteʿallıḳ bir kitāb-ı bedīʿü'l-üslūb ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi. **[P2 218b]** Pādişāh-ı selīmü'ṭ-ṭabʿ, yek-rān-ı ʿazm-i ṣādıḳla hem-ʿinān olup ʿasākir-i ẓafer-rehber ile Ḳızılbaş Seferi'ne giderken fāżıl-ı mūmā ileyh rāh-ı ġazāda ġuzāt u[2] kümāta meşūbāt-ı cihādı beyān ve müberrāt-ı ġazāyı tibyān eyledi. Zamān-ı muḳābele ve āvān-ı muḳātelede nār-ı kārzār ve āteş-i muḥārebe germ olup [3]﴿وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ﴾ maʿnāları ẓāhir olduḳda ol ṭā'ife-i ṭāġıye-i bāġıye-i[4] dīv-ṣūret ü ġūl-sīretüñ żarar u gezendini müselmānlardan defʿ içün duʿā idüp cümle-i mücāhidīn ve pādişāh-ı saʿādet-āyīn **[T 452b]** āmīn didiler. [5]"سَلْ مَوْلاكَ تَجِدْ مُناكَ" feḥvāsınca tīr-i duʿā hedef-i icābete ve nişān-ı isticābete müṣādif olup umac-ı maḳṣūda vāṣıl olmaġın ṭā'ife-i Ḳızılbaş-ı evbāş münhezim ü münʿadim oldılar. ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ﴾[6] **[R 351a]** Bu ḳāzıyye-i marżiyyenüñ vuḳūʿından ṣoñra Rūm illerine revāne olup mecālis ü meḥāfilde vaʿẓ u pend itmegin ḫalḳ-ı ʿālem anuñ enfās-ı müʾeşşire-i müşmirresi berekātında evāmir-i İlāhiyyeye inḳıyād ve menhiyyāt-ı münkerāt-ı memnūʿadan imtināʿ eyledi. **[P2 219a]**

Şiʿr:[7]
چو از صحبت کند بر نفس تأثیر
به صحبت دوستانِ پر خرد گیر[8]

Cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'da ẕimmet-i himmet-i ʿālemiyāna taḥmīl olınup nuṣūṣ-ı manṣūṣu'd-delālātla ve ḳavāṭıʿ-ı maḳṭūʿatü'l-istidlālātla sünen-i

1 Sapkınların sözünü işitme, onların batıl yoluna gitme! Dini zayıflatmaya çalışanların dediklerini dinleme, Hz. Peygamber'in mucizevi sözlerine bakıver! O, bize dosttan nice alametler göstermiş; (onun gösterdiği yolun) hilafına inanmak hoş değildir.
2 ġuzāt u R, T | -P2
3 "… yürekler gırtlağa geldiğinde …" Ahzâb (33), 10.
4 bāġıye-i R, P2 | -T
5 Rabbinden iste, arzu ettiğine kavuşursun.
6 "… Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun …" Fâtır (35), 34.
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Mademki sohbet vasıtası ile nefse tesir ediyor, o halde sohbet için akıllı arkadaşlar bul.

mendūbe-i farżiyyeti ve seniyyeti ṣābit olan ferā'iż-i manṣūṣa vü maḫṣūṣaya imtiṣāl ü iṭā'at ve ḳavāri'-i zevācir ve ġavā'il-i hā'ileyi müstetbi' olan münkerāt-ı memnū'adan ve men' ü nehy inhā olınan menhiyyāt-ı merfū'adan imtinā' u vaḥşet eyledi.

Şi'r:[1] امتثال اوامر باری
لازم و واجب است بر همه کس

ممتنع باش از مناهی هم
این سخن بس بود به ما و تو بس[2]

Vilāyet-i Bosna'dan Sarāy nām şehrde bir cāmi' ve mescid ve Üsküb nām şehrde bir mescid binā eyledi.

Şi'r:[3] مساجد را چنان افراشت پایه
که بر چرخ برین انداخت سایه

بنای چرخ اساسی کرد پیوند
که در عالم نماند مثل و مانند[4]

Ḳaṣaba-i meẕkūrede on yıl miḳdārı her gün tefsīr-i şerīf naḳl itdügi sebebden āṣār-ı enfās-ı müteberrikesiyle bī-şümār küffār şeref-i İslām'la müşerref oldı. **[P2 219b]** Ol ṭā'ife-i Mehdiyye'nüñ ḳalb-i ṣulbı maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı **[T 453a]** ﴿فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً﴾[5] iken ol āftāb-ı burc-ı kerāmetüñ te'ṣīri ile mūm gibi nerm olup seng-i bī-menfa'at iken gevher oldı.

Şi'r:[6] مهر پاکان در میان جان نشان
دل مدِه الّا به جمعی سرخوشان

سنگ اگر خارا اگر مرمر شود
چون به صاحب دل رسد گوهر شود[7]

1 Şi'r R, P2 | Ḳıṭ'a T
2 Allah'ın emirlerine itaat etmek herkes üzerine vaciptir. Dinen yasaklanmış olan şeylerden uzak dur! Bu söz sana da bize de kâfîdir.
3 Şi'r R, P2 | Meşnevī T
4 Mescitlerin payesini öyle yükseltti ki (mescitler) yüce feleğe gölge saldı. Cihanda eşi menendi görülmemiş, felek temelli bir bina yaptı.
5 "… taş gibi yahut daha da katıdır …" Bakara (2), 74.
6 Şi'r R, P2 | Meşnevī T
7 Temiz siretlilerin muhabbetini canının merkezine yerleştir. Sarhoşlar cemiyetinden başkasına gönül verme. Taş ister kaya ister mermer olsun; bir gönül ehline ulaşınca cevher olur. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî, *Mesnevî-i Ma'nevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388, s. 29.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz iki senesinde merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretleri Engürüs vilāyetine sefer eyleyüp ḥīn-i muḳābelede buyurduḳları duʿānuñ berekātı sebebi ile fetḥ ü ẓafer müyesser oldı.

Şiʿr:[1] ز شام پرچم سلطان هلال فتح شد پیدا
چو شمع از سر گرفت این بار کار ملك و دین بالا

نسیم صبح نصرت داد روح شرع را مایه
هوای جام دولت کرد بخت پیر را برنا[2]

Ẕikr olınan sefer-i hümāyūndan ʿavdet idicek maḥrūsa-i Burūsa'da sākin olup bir cāmiʿ-i kebīr binā itmege şürūʿ eyledi ve lākin bu emr-i ḫaṭīr itmām-peẕīr olmayup tamām olmazdan evvel ṭoḳuz yüz otuz sekiz muḥarreminüñ dördünci güni vefāt idüp binā itdügi cāmiʿinüñ ḥarem-i muḥtereminde defn olındı. **[R 351b] [P2 220a]** Mevlānā Ḳandī añа bu tārīḫ-i laṭīfi naẓm eyledi:

Tārīḫ: Ḳandī dāʿī[i] didi ilhām-ıla tārīḫini
İrdi Mevlānā ʿArab iʿzāz-ile Mevlāsına

Zamān-ı vefātında sinn-i şerīfi ḥadd-i ʿadd-i sebʿīne vāṣıl olup şeyḫūhet ʿālemine yitmiş-idi. Ṣulb-i pākinden müddet-i ʿömrinde yüz ʿaded miḳdārı evlād-ı büzürgvārı vücūda geldi. Ẕikr olınan *Nihāye* ve *Tehẕībü'ş-Şemā'il* nām kitāblarından ġayrı fünūn-ı müteʿaddide-i feżā'il-intimāda ḫuṣūṣen ʿilm-i kīmyāda resā'il-i keẕīre tenmīḳ u tensīḳ eyleyüp ṭālibān-ı iksīr-i faẕīlet ü rāġıbān-ı cevher-i meziyyete menāfiʿ-i bedīʿa ibrāz u taṣʿīd eyledi.

Şiʿr:[3] در آن کتاب نظر کن به چشم معنی‌بین
که رشك صورت مانی و لعبت چین است

کتاب نیست غلط می‌کنم که دریایی است
که دست عقل از اطراف آن گهرچین است[4]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

2 Sultanın sancağının gecesinden fetih hilali göründü. Bu defa mum gibi din ve devlet işini başından yüksekte tuttu. Zafer sabahının esintisi şeriatın ruhuna güç verdi. İkbal kadehinin aşkı yaşlı bahtı gençleştirdi.

3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

4 Manalar gören göz ile o kitaba bak! Çünkü o, Mânî'nin yaptığı resim ve Çinli put gibi olan sevgililer tarafından kıskanılmaktadır. Kitap değildir. Yanlış söyledim. O akıl elinin çevresinden inciler topladığı bir denizdir. Hândmîr, *Me'âsirü'l-Mülûk – Hâtime-i Hulâsatu'l-Ahbâr fî Ahvâli'l-Ahyâr – Kânûn-ı Hümâyûnî*, haz. Mîr Hâşim Muhaddis, Tahrân: Müessese-i Hıdemât-ı Ferhengî Resâ, 1372, s. 210.

[T 453b] ʿİlm-i kīmyānuñ ʿameline ḳādir olup fenn-i mezbūrda yed-i beyżā peydā itmiş-iken istiʿmāl itmeyüp ol ʿameli iʿmālden ṭarḥ eyledi. Kemāl-i veraʿ u taḳvāsından ticāret ṭarīḳından ġayrı[1] ṭarīḳla ḥāṣıl olan şems ü ḳamere cevher-i iltifātını ṣarf ü ṭarḥ itmeyüp nafaḳasını ondan ḥāṣıl olan māla ḥaṣr u ḳaṣr **[P2 220b]** itmemiş-idi. [2]"تِسْعَةُ أعشارِ الرزقِ في التجارةِ" me'ākil ü melābisde iḥtiyāṭ-ı tāmm idüp ṭahāret-i ṣuveriyye ve nezāhet-i maʿneviyyeyle pīrāste vü ārāste idi. Ekṣer-i evḳātı vaʿẓ u ders ü fetvāya maṣrūf olup ol kişi fażl-ı tāmm u nübl-i ʿāmm ile maʿrūf idi. Ḳuvvet-i ḥāfıẓası sebebiyle kütüb-i ṣıḥāḥda mesṭūr olan eḥādīṣ-i nebeviyyeden maḥfūẓ u mażbūṭı olmaduḳ ḥadīṣ-i şerīf ü celīl eḳallu mine'l-ḳalīl idi. Eṭrāf ü eknāf-ı vilāyātda ekṣer-i evḳātde menāzil ü maḳāmātda seyr idüp mānend-i necm-i sā'ir şehrden şehre dā'ir olmaġın maḥbūbü'l-ḳulūb olup aṣḥāb u aḥbābı bī-ḥisāb idi. Kütüb-i tefāsīre müracāʿat itmedin tefsīr-i ḥaḳḳā'iḳ-ı Ḳur'ān-ı ʿaẓīm idüp müṭālaʿa vü mülāḥaẓa eylemedin teysīr-i daḳḳā'iḳ-ı Furḳān-ı kerīm itmege ḳudret-i tāmmesi var-idi. Eyyām-ı cumʿada ḫaṭīb-i edībüñ namāzda ḳırā'at itdügi āyāt-ı kerīmeyi keyfe mā ittefaḳ dībāce-i belīġa ile tefsīr idüp vücūh-ı muḫtelife üzre taḥḳīḳ itmek ādāb-ı muḳarreresinden idi.

Şiʿr:[3] عقليش از قياس عقل برون
نقليش از مقام نقل برون[4]

[P2 221a] Her meclisde bir dībāce-i bedīʿa ibdāʿ idüp ibtidā-yı meclisden intihāsına degin kelimāt-ı pür-nikat u ʿibārāt-ı bā-istiʿārātla **[R 352a]** bī-tedebbür ü tefekkür tefsīr ider-idi. Ol ḥabr-i fāḫir, baḥr-ı zāḫir teḥabbur u tebaḥḥur idüp bād-ı füyūżāt-ı İlāhiyyeyle cūş u ḫurūş eyledükde aṣdāf-ı ecvāfından[5] beẕl itdügi dürer-i ġurer-i nevādirüñ ġavvāṣān-ı baḥr-ı feżā'il ve seyyāḥān-ı lücce-i fevāżıl-ı ma'ārif niçe günler bahr-ı te'emmülde seyāḥat

1 ṭarīḳından ġayrı R, T | -P2
2 "Rızkın onda dokuzu ticarettedir." Hadis. Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Metâlibü'l-Âliye fi Zevâidi'l-Mesânîdi's-Semâniye*, (2/1368), Ocak Yayıncılık, İstanbul, 2012.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Akıllılığı aklın mukayesesinden uzakta. Nakildeki (mahareti) nakil makamından ırakta. Hândmîr, *Me'âsirü'l-Mülûk – Hâtime-i Hulâsatu'l-Ahbâr fi Ahvâli'l-Ahyâr – Kânûn-ı Hümâyûnî*, haz. Mîr Hâşim Muhaddis, Tahrân: Müessese-i Hıdemât-ı Ferhengî Resâ, 1372, s. 215.
5 aṣdāf-ı ecvāfından R, T | aṣdāf P2

[T 454a] u ġavṭa eyleseler biñde birine dest-res bulmazlar-idi. Ḫ^{v}ācegān-ı bāzār-ı ḥaḳā'iḳ anuñ taḥḳīḳātı gibi girān-māye cevāhire vāṣıl olmazlar-idi. Aṣḥāb-ı ẓāhir ḥaẓẓ alduġı mertebede ẓevāhir-i bevāhir-i elfāẓ u maʿānīye müteʿallıḳ taḳrīrle ve erbāb-ı maʿnī vü bāṭın behre-dār olduġı derecede aḥruf-ı rümūz ve nikāt ü mezāyāya müteʿallıḳ taʿbīrler idüp şāhid-i Ḳur'ān-ı kerīmüñ luṭf-ı maḳāl ve ḥüsn-i ḫiṭābını beyān ṣadedinde çoḳ söz açar-idi. Bu iki ṭā'ifeye bile ifādeyçün ʿarā'is-i nefā'is-i muḥkemāt u müteşābihātuñ ẓāhir ü bāṭınından berāḳıʿ-ı işkālātı refʿ idüp vücūh-ı muḫtelifesini keşf iderdi. **[P2 221b]**

Şiʿr:[1] سطر قرآن چو شطر ایمان است
که از او راحت دل و جان است

زوست از بهر باطن و ظاهر
منشعِب علم اوّل و آخر

پاك شو تا معانی مکنون
آید از کسوهٔ حروف برون[2]

Ol ʿālim-i Rabbānī ṣalāḥ u felāḥa hādī vü bādī olup refʿ-i[3] bidaʿ-ı keşīre ve sünen-i şettā iḥyā itmekle bī-ḥadd ü bī-ḥisāb erbāb-ı elbāb intifāʿ idüp enfās-ı müteberrikesini istimāʿ eyleyen ḫavāṣṣ u ʿavām ve ʿulemā-yı ṣūfiyye-i ṣafā-fercām behremend oldılar. Ekābir-i evliyāu'llāhdan añа feṭḥ olan ebvāb-ı fütūḥat-ı İlāhiyye bir ferde açılmamışdur ve anuñ cenāb-ı sāmī-nişābına müyesser olan ṭuref-i tuḥaf-ı füyūżāt-ı Rabbāniyye bir kimesneye ṣunılmamışdur. ﴿وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ﴾[4] Raḥimehu'llāh.[5]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Kur'ân'ın satırı imanın cüz'ü gibidir. Çünkü can ve gönlün huzuru ondandır. Başlangıç ve sonun ilminin dallanıp budaklanması zahir ve bâtın için ondandır. Gizli manaların harf elbiselerinden çıkması için temiz ol! Senâî, *Hadîkatu'l-Hakîka ve Şerîʿatu't-Tarîka*, haz. Müderris-i Razavî, Tahrân: Çâphâne-i Sipihr, 1329, s. 177.
3 refʿ-i R, T | -P2
4 "… Lütuf bütünüyle Allah'ın elindedir, onu dilediğine bahşeder …" Hadîd (57), 29.
5 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T, Raḥimehu'llāhu teʿālā P2

Mevlānā Ḫayrüddīn Ḫıżr bin Maḥmūd bin ʿÖmer Ḳasṭamonī[1] [Mevlānā ʿAṭūfī]

Mevlānā ʿAṭūfī dimekle maʿrūfdur. Zamānesi ʿulemāsından telemmüẕ idüp sālifüʾẕ-ẕikr Mevlānā Baḫşī Ḫalīfe'den ʿilm-i tefsīr ü ḥadīṯi ve Amāsiyyelü Mevlānā ʿAbdī'den ʿilm-i maʿānīyi ve Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ ḥāfidi Mevlānā **[R 352b]** Ḳuṭbuddīn Meḥmed'den ʿulūm-ı ʿaḳliyyeyi ve Mevlānā **[T 454b]** Ḫᵛāce-zāde'den ʿilm-i uṣūli ve Mevlānā Efḍal-zāde'den[2] ʿulūm-ı şer'iyyeyi tekmīl ü taḥṣīl eyledi. **[P2 222a]**

Şiʿr:[3]

هر که ز آموختن ندارد ننگ
دُر بر آرد ز آب و لعل از سنگ

آن که دانش نباشدش روزی
ننگ دارد ز دانش آموزی[4]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ eyyām-ı saʿādetinde dārüʾs-saʿādede olan ḫuddām-ı sidre-maḳām içün muʿallim olmış-iken ferāġat idüp eyyām-ı cumʿa-i mübārekede cevāmiʿ-i şerīfe-i müteberrikede vaʿẓ u tefsīri tefsīr eylemek meslegine sülūk eyledi. Bu ṣadedde yevmī elli aḳçe vaẓīfe taʿyīn olınup şeyʾen feʾşeyʾen teraḳḳī olınmaġla seksen aḳçe vaẓīfeye vāṣıl oldı. ʿAlāʾiḳ-ı ḫalāʾiḳdan ḥabl-i ittiṣāli ḳaṭʿ idüp ferāġ-ı bāl ü refāġ-ı ḥālle kendü nefs-i nefīsine meşġūl oldı. Şecere-i inḳıṭāʿuñ şemeresinde ser-rişte-i maḥabbet-i ḥaḳīḳiyyeye dest-res buldı. ʿUlūm-ı edebiyyede ve ʿilm-i maʿānī ve ʿilm-i beyānda bāriʿ u kāmil bir fāżıl ve ʿilm-i tefsīrde ġāyet-i itḳān ü īḳān üzre ḥaḳāʾiḳ u daḳāʾiḳ-ı ḳırāʾate vāḳıf bir ʿārif idi. Ol keşşāf-ı müşkilāt-ı tenzīl *Kitāb-ı Keşşāf*'a ḥavāşī teʾlīf idüp *Meşārıḳ*'a bir şerḥ-i veşīḳ **[P2 222b]** tensīḳ eyledi. El-ḥaḳ, bu iki kitāb-ı müsteṭābda kendünüñ ḥavāşī-i derūn ve ṣafāʾiḥ-i ḫāṭırında mesṭūr olan āyāt-ı muḥkemāt-ı feżāʾil-i İlāhiyyeyi bī-ḫāme vü midād iẓhār ü ibrāz idüp Ḥażret-i Ḫıżr-miṣāl eḥādīṣ-i maʿārif-i ledüniyyesini irvā u iʿlā eyledi.

---

1 Mevlānā Ḫayrüddīn Ḫıżr bin Maḥmūd bin ʿÖmer Ḳasṭamonī R, P2 | Mevlānā Ḫayrüddīn Ḫıżr bin Maḥmūd bin ʿÖmer Ḳasṭamonī Raḥimehuʾllāh T

2 ʿilm-i uṣūli ve Mevlānā Efḍal-zāde'den R, P2 | -T

3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

4 Öğrenmekten utanmayan kimse sudan inci taştan cevher çıkarır. Bir kişinin ilim nasibi değil ise ilim öğrenmekten haya eder. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Heft Peyker*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 471.

Şiʿr:[1] گرنه خضر دیگر آمد نام نیکت پس چرا
هم بگردد گِرد گیتی هم بماند جاودان

بخت اگر صورت پذیرد پیش تو بوسد زمین
عقل اگر نیکو پذیرد پیش تو بندد میان[2]

Ẕikr olınan kitāblardan ġayrı ṭıbba müteʿallıḳ bir kitāb-ı laṭīf te'līf ve ʿilm-i kelāmda resā'il-i keşīre taṣnīf eyledi. Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz senesinde vefāt idüp ravża-i Rıḍvān ve civār-ı **[T 455a]** Raḥmān'a vāṣıl oldı. **[R 353a]**

Teẕyīl: ʿİlm-i[3] taʿbīrde *Mir'ātü'r-Rü'yā* ismiyle müsemmā bir risāle-i zībā taṣnīf eyledi ve *Meşārıḳ*'a didügi şerḥüñ adını *Keşfü'l-Meşārıḳ* vażʿ eyledi. Bu kitābda rü'yete müteʿallıḳ [4]"مَن رَآنِي في المَنامِ فقَدْ رَآنِي، فإنَّ الشَّيْطانَ لا يَتَمَثَّلُ بي" *el-ḥadīṣ* ḥadīṣ-i şerīfinüñ şerḥinde mufaṣṣal kelāmı ol risāleye taʿlīḳ eyledi **[P2 223a]** ve daḥi Ebī Eyyūb Enṣārī'de kendünüñ evinüñ civārında Ḫaṭīb Ḳāsım-oġlı'nuñ ḳabri ḳurbında medfūndur. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[5]

Mevlānā ʿAbdülḥamīd bin Eşref[6]

Ḳasṭamonı'da vücūda geldi. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳuyup zīb ü zīver-i feżā'il ile ẕāt-ı şerīfini tehẕīb eyledükden ṣoñra ʿilm-i taṣavvufa ṭālib ü rāġıb oldı. Ṭā'ife-i Naḳşbendiyye'nüñ kibārından ekmel-i kümmel-i müte'ellihīn ʿārif bi'llāh Uzun Muṣlıḥüddīn ile muṣāḥabet idüp anuñ şeref-i ṣoḥbetiyle tekmīl-i şān-ı saʿādet-nişān eyledi.

Şiʿr:[7] همنشینی کو لطیف و کامل است
راحت روح است و آرام دل است[8]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Yoksa bir başka Hızır mı geldi? O halde neden senin güzel ismin hem dünyanın her tarafını dolaşmakta hem de ebedî kalmaktadır? Baht eğer mücessem olsa idi senin katında yerleri öperdi. Akıl eğer bir surete bürünse idi senin huzurunda hizmete hazır dururdu. Ezrakî-i Herevî, *Dîvân-ı Ezrakî-i Herevî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1336, s. 74.
3 ʿİlm-i R, T | -P2
4 "Beni rüyada gören gerçekten beni görmüştür çünkü şeytan benim sûretime giremez." Hadis. Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 4, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 22.
5 Revveḥa'llāhu rūḥahu R, T | Revveḥa'llāhu teʿālā P2
6 Mevlānā ʿAbdülḥamīd bin Eşref R, P2 | Mevlānā ʿAbdülḥamīd bin Eşref Raḥimehu'llāh T
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Latif ve olgun bir arkadaş, ruha huzur ve gönle sükûndur.

Uzun Muṣliḥüddīn ḥażretleri vefāt eyledükde ṭarīḳa-i vaʿẓı iḫtiyār eyleyüp yevmī otuz aḳçe vaẓīfe ile maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḫalḳa vaʿẓ u naṣīḥat eyledi. ʿİlm-i tefsīrde yed-i ṭūlā ṣāḥibi olup eşnā-yı vaʿẓında kelimāt-ı faṣīḥa vü ʿibārāt-ı melīḥa ile taḳrīr ü taʿbīr ider-idi. Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi ekşeriyyā ders ṭarīḳıyla kendünüñ **[P2 223b]** evinde tefsīr ider-idi.

Şiʿr:[1] لفظ تو روح پرور و تقریر تو لطیف
تعبیر دلگشای تو مقبول و جان فزاست[2]

İfāde itdügi ṭullāb-ı kemāl-iktisābdan cemʿ-i keşīr ü cemm-i ġafīri ẕirve-i ʿulyā vü ġāyet-i ḳuṣvāya irgürmişdi. Muʿāṣır olduġı fuḥūl-i efāżıluñ defter-i mefāḫirini dürmiş-idi. Ekşer-i evḳātda şamt u sükūt **[T 455b]** üzre olup cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a müteʿallıḳ bir sāʿat fikretden ve bir laḥẓa mülāḥaẓadan ḫālī olmaz-idi.

Şiʿr:[3] نیست خالی لحظه‌ای از فکرت ذات خدا[4]

Ẕāt-ı şerīf-i şeref-ġāyātı edīb ü erīb ve lebīb ü mehīb olup meşāġil-i dünyeviyyeden şāġil ü muʿtezil ve kendünüñ nefsinüñ ıṣlāḥına mütemaḥḥiż u mütevaġġıl kimesneydi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz senesinde vefāt eyleyüp ḥażīż-i nāsūtdan ẕirve-i[5] lāhūta ʿurūc eyledi. Raḥimehu'llāh.[6] **[R 353b]**

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿĪsā Ḫalīfe[7]

Nevāḥī-i Ḳasṭamonı'dandur. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳuyup taḥṣīl-i şerā'if-i maʿārif itdügi ṣadedde Mevlānā Efḍal-zāde'nüñ **[P2 224a]** ḫıdmetine vāṣıl oldı. Fāżıl-ı mezbūruñ ḥüsn-i terbiyeti ile ʿulūm-ı ẓāhire-i zāhireyi tekmīl eyledükden ṣoñra maḥabbet-i İlāhiyye istīlā idüp ḫalecāt-ı Rabbāniyye ġalebe itmegin sālik-i silk-i taṣavvuf olup ol muḫtār-ı aḫyār otuz aḳçe ile ṭarīḳ-ı vaʿẓı iḫtiyār eyledi.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Senin kelâmın ruha can katar ve senin anlatımın latiftir. Senin gönle ferahlık veren ibarelerin makbul ve can artırıcıdır.
3 Şiʿr R, P2 | Mışrāʿ T
4 Bir an dahi olsa Allah'ın zatını düşünmekten hâlî değildir.
5 ẕirve-i R, P2 | -T
6 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh ve revveḥa'llāhu rūḥahu T, Raḥimehu'llāhu teʿālā P2
7 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿĪsā Ḫalīfe R | ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿĪsā Ḫalīfe Raḥimehu'llāh T, ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā ʿĪsā Ḫalīfe Raḥmetu'llāh P2

Şiʿr:[1] طریق وعظ طریق خدای لم یزل است
هر آنچه واصل حق شد به او شود سالك[2]

Eyyām-ı cumʿada maḥmiyye-i Ḳoṣṭanṭiniyye'nüñ mevāżiʿ-i şerīfe vü cevāmiʿ-i laṭīfesinde vaʿẓ u teẕkīr ve Ḳur'ān-ı ʿaẓīmi tefsīr ü teysīr ider-idi. Kelām-ı ilhām-ilmāmında kemāl-i te'ṣīr olup āṯār-ı enfās-ı şeref-īṣārı ile cümle-i ʿālem ü kāffe-i ümem müte'eṣṣir olur idi. Huẓūẓāt-ı ledüniyyeden kendülerde ḥaẓẓ-ı vāfir bulurlar-idi.

Şiʿr:[3] نفس تو مؤثّر و دلکش
سخنت روح پرور و جان بخش[4]

ʿUlūm-ı me'ṯūre-i meşhūrede ve fünūn-ı muʿtevere-i[5] muʿteverede aḳrān ü emṯāliyle müşāreket-i ʿilmiyyesi olup her birinde mahāret-i tāmmesi var-idi. Ḫuṣūṣen fenn-i tefsīrde yed-i ṭūlā ṣāḥibi bir fāżıl-ı büzürgvār idi.

Şiʿr:[6] چو وصف طبع سلیمت کند زبانِ قلم
عجب مدار که آب حیات ازو بچکد[7]

[P2 224b]

[T 456a] Eṯnā-yı vaʿẓda muḳteżā-yı ḥāl u mübteġā-yı maḳāl üzre fī baʿżin mine'l-evḳāt baʿżı Fārisī ebyāt inşād ider-idi. Baʿdehu merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretlerinüñ cāmiʿ-i şerīfinde emr-i pādişāhla ḫaṭīb olmış-iken ḫiṭābetden fāriġ olup girü vāʿiẓ oldı. Bu ḥālet üzre vefāt eyleyüp sükkān-ı cāmiʿ-i lāhūt olan ḳuṭṭān-ı ʿālem-i ceberūt ile ḥaşr oldı.

Şiʿr:[8] دارد این روضه لطایف بسیار
لیك باشد گل او همدم خار

صحن وی جای اقامت نبود
حاصلش غیر ندامت نبود[9]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Vaaz yolu, ebedî olan Allah'ın yoludur. Hakk'a ulaşmış kişi, o yola sülûk eder.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Senin nefesin gönlü celbedici ve etkilidir. Senin sözün ruhu besler ve cana can katar.
5 muʿtevere-i R, T | -P2
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Kalemin dili, senin her türlü sakametten azade tabiatını vasfederken ondan ölümsüzlük suyunun damlamasına şaşırma!
8 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
9 Bu bahçede pek çok güzellikler vardır. Ancak onun gülü dikene arkadaştır. Onun meydanı durulacak bir yer değildir. Orada pişmanlıktan gayrısı elde edilmez.

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Şuʿayb Raḥimehu'llāh[1] **[Mevlānā Türābī]**

Mevlānā Türābī dimekle meşhūr-idi. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından telemmüẕ idüp Mevlānā Kirmastī'nüñ ve Mevlānā Ḥüsām-zāde ve Mevlānā ʿAlāüddīn ʿArabī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine vāṣıl oldı. Ẕikr olınan ecille-i efāżıluñ temşiyet ü taḳviyetleriyle tekmīl-i şan eyledükden ṣoñra merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī **[R 354a]** zamānında darü's-saʿāde içün ḫᵛāce naṣb olınup ḫuddām-ı **[P2 225a]** sidre-maḳāma taʿlīm ü tefhīm eyledi. Aʿlām-ı ʿulemānuñ şu'ūn-ı ʿāliyelerine riʿāyet içün naṣb olınan menāṣıbdan Filibe Medresesi ve dārü'n-naṣr Edirne'de Ḥalebī Medresesi iʿṭā olınup ol fāżıl-ı vālā-rütbet anuñla riʿāyet olındı.

Mışrāʿ:[2] [3]به همه اهل کمالات رعایت باید

Sālifü'ẕ-ẕikr medresede müderris iken ṭarīḳ-ı tedrīsden ferāġat idüp yevmī ḳırḳ beş aḳçe vaẓīfe ile ol fāżıl-ı ercmend ḫalḳ-ı ʿāleme nuṣḥ u pend idüp āḫir-i ʿömrine degin tefsīr ü teysīr itmege iştiġāl üzre oldı. Bu minvāl üzre ifāde idüp yed-i ṭūlāsıyla feṭḥ-i ebvāb ve fuṣūl-i uṣūl-i ʿulūm-ı me'ṣūre ider-iken dār-ı fenādan diyār-ı beḳāya rıḥlet eyledi. Ol müteverriʿ u bārr u ṣadūḳ ve dīndār u ḫalūḳ, muḥibb-i fuḳarā vü ṣuleḥā olup ṣāḥib-i vecd ü ḥāl bir ṣāḥib-kemāl idi. Cibillet-i **[T 456b]** aṣliyyesinde fıṭrat-ı İslāmiyye üzre mevlūd olup cānib-i bidʿatden mütecānib ve senen-i sünene rāġıb u ṭālib bir kimesneydi.[4]

Eṣnā-yı muṣāḥabetde gāh olurdı ki kelimāt-ı mizāḥ-āmīz ü maḳālāt-ı ẓarāfet-engīz ışdār idüp leṭā'if-i ẓarā'if-i meserret-baḫş-ıla erbāb-ı meclisi güldürür-idi. Her birinüñ **[P2 225b]** sürūr-ı sīnesine nihāyet buldurur-idi. Gāh olurdı ki ḳahhār-ı cebbār-ı ʿālemüñ sıfāt-ı ʿaẓamūt u ceberūtı ve nuʿūt-ı celāl ü kibriyāsı müstetbiʿ olduġı ʿuḳūbāt-ı[5] ʿaẓīme ve zevācir-i elīmesi ḫav-

1 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Şuʿayb Raḥimehu'llāh R | ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Şuʿayb Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2, ʿĀlim ü ʿĀmil Mevlānā Şuʿayb Raḥimehu'llāh T

2 Mışrāʿ T | -R, -P2

3 Kemâlât ehline riayet etmek gerektir.

4 | **Meṣnevī:** سیف حقی که تا کشیده شدست
دست باطل ز حق بریده شدست
(Hakikat kılıcı bir kere çekildi mi bâtılın eli hak ile kesilir.)
M | -R, -T, -P2

5 ʿaẓamūt u ceberūtı ve nuʿūt-ı celāl ü kibriyāsı müstetbiʿ olduġı ʿuḳūbāt-ı R, T | -P2

fından ağlar-idi. Ol maḥallde ḥāżır olanlar daḫi anuñ yanınca bile bükā vü girye idüp her biri āh-ı sūz-nāk ile cigerler ṭaġlar-idi. Ḥadd-i ḥadd ve gird-i ruḫsāresinde olan gerd-i ʿişyānı āb-ı çeşm-ile defʿ ü refʿ eyleyüp ālūdelikden ḫalāṣ bulurlar-idi. Eşk-i dīde-i ġam-dīdeleri ucından ābrū taḥṣīl idüp bu yüzden yüz aḳlıġına vāṣıl olurlar-idi. Ol fāżıl-ı maḳbūl u efḍal-i fuḥūl ġāyetle ekūl olup ṭavr-ı ʿaḳldan baʿīd ekle mübtelāydı. Lākin baʿżı zamānda **[R 354b]** açlıġa ṣabr idüp ḳuvvet-i mecāʿetden istīlā eyleyen żaʿfa taḥammül ider-idi.

Şiʿr:[1]

اصل دانش بود ز کم خوردن
کار پر خوار مردم آزردن

گر ز خوردن شوی ز روح بعید
کشتهٔ دوزخی بوی نه شهید[2]

Sinn-i şerīfi ḥadd-i tisʿīne yitmiş-iken ḳuvvet ü ḳudret nihāyetde olup ellerini ṣıḳduġı kimesne[3] üstüḫ ānlarını münkesir oldı ṣanur-idi. Mervīdür ki ḳuvvet-i pençe-i bī-rence-i āhenīni ucından ʿunfuvān-ı şebābında[4] naʿl-i devvābı **[P2 226a]** iki barmaġıyla ufadur-idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

Amāsiyyelü Şeyḫ Muḥyiddīn Raḥimehu'llāh[6]

Muḥaddiṯ ü müfessir, vāʿiẓ u müẕekkir idi. Ḫudā-yı sāmiʿü'l-münācāta ṣamīm-i dilden mütevecciḥ olup ḥuṣūl-i merām içün duʿā eylese elbette ḳarīn-i ḳabūl **[T 457a]** olur-idi. Ḫadeng-i niyāzı umac-ı icābete ve hedef-i isticābete vuṣūl bulur-idi. ﴿إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾[7] kemāl-i veraʿ u taḳvāsından enfās-ı şerīfesi ḳulūb-i nāsda mü'eṯṯir olup ʿāmme-i ḫavāṣṣ u ʿavām aña münceẕibler-idi. Cenāb-ı sāmīleri ṭarīḳ-ı taṣavvufa müntesib olup günden güne kemālāt-ı beşeriyyeyi müktesibler idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.

1 Şiʿr R, P2 | Başlık noksan. -T
2 Bilmenin esası az yemekle ilgilidir. Çok yemek kazıyyesi insan incitmektir. Eğer yemekten dolayı ölürsen cehennemlik olursun cennetlik değil! Senâî, *Hadîkatu'l-Hakîka ve Şerî'atu't-Tarîka*, haz. Müderris-i Razavî, Tahrân: Çâphâne-i Sipihr, 1329, s. 390-391.
3 kimesne R, P2 | kimesnenüñ T
4 şebābında R, P2 | şebābda T
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, T | Raḥmetu'llāhi teʿālā P2
6 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
7 "'… Şüphesiz Rabbim duayı işitendir.'" İbrâhîm (14), 39.

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Toḳatī Çelebi Raḥimehu'llāh

Bu nisbetle meẕkūr u meşhūr olup ism-i sāmī ve nām-ı nāmīsine ẓafer müyesser olmadı. Şehr-i Amāsiyye'de müderris olup dār-ı āḫirete intiḳāl idinceye degin anda ifāde vü ifāże eyledi. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī'nüñ evā'il-i salṭanatında ṭūmār-ı 'ömri maṭvī olup nāme-i vücūd-ı bihbūdı ḫatm-i ecel **[P2 226b]** ile maḫtūm oldı. Ol fāżıl-ı kāmilü'l-feżā'il muḥaḳḳıḳ u müdaḳḳiḳ olup 'ilm-i ders ü 'ibādete meşġūl mübārek kimesneydi. 'Avā'iḳ-ı ḫālıḳ olan 'alā'iḳ- ı ḫalāyıḳdan inḳıṭā' eyleyüp 'adem-i iḫtilāṭla bir mertebeye vāṣıl olmışdı ki ḫalḳdan vaḥşet ü istiḥyā idüp mecālis ü meḥāfile varmaḳdan **[R 355a]** imtinā' ider-idi.

Şi'r:[1] خلق جز بهر بند و پیچ نیند
همه را آزمودم ایچ نیند

چون نه‌ای همچو مه به نور گرو
همچو خورشید باش تنها رو[2]

Raḥimehu'llāhu te'ālā.[3]

Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā[4] [Ḥāfıẓ-ı Kütüb]

[Derkenār:][5] Mezbūr Çelebi Amāsiyye'dendür. İsm-i şerīfi Mūsā ve babasınuñ ismi daḫi Mūsā'dur. Kendi te'līfi *Maḫzenü'l-Fıḳh*'dan yazılmışdur.[6]

Ḳaṣaba-i mezbūrede merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ cāmi'-i şerīfinde ḥāfıẓ-ı kütüb olmaġın beyne'l-enām "Ḥāfıẓ-ı Kütüb" dimekle meşhūr-idi. Kendü bilādında olan 'ulemānuñ ḫıdmetlerinde basṭ-ı bisāṭ-ı mebānī-i 'ulūm eyledükden ṣoñra seyāḥat eyleyüp diyār-ı 'Acem ve bilād-ı 'Arab'uñ fużalāsıyla daḫi muṣāḥabet eyledi. **[T 457b]**

---

1 Şi'r R, P2 | Meşnevī T
2 İnsanlar ayak bağı ve çarpıklıktan başka bir şey değillerdir. Hepsini denedim hiçbir şey değillerdir. Nur almakta mademki ay gibi değilsin bari güneş gibi ol da tek başına yürü! Senâî, *Hadîkatu'l-Hakîka ve Şerî'atu't-Tarîka*, haz. Müderris-i Razavî, Tahrân: Çâphâne-i Sipihr, 1329, s. 452.
3 Raḥimehu'llāhu te'ālā R | -T, -P2
4 Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā R, P2 | Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā Raḥimehu'llāh T
5 [Derkenār:] R | -T, -P2
6 Bu bilgiler "Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Toḳatī Çelebi raḥimehu'llāh" maddesinin derkenarında yer almasına rağmen bir sonraki madde olan "Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā" hakkında bilgiler ihtiva ettiği için buraya alındı.

Şiʿr:[1] در سفر گرچه بود رنج بسی
هست در رنج کشی گنج بسی

در صدف دانهٔ باران بیمار
می‌کشد تلخی و شوری بسیار

عاقبت لؤلؤی غلطان گردد
لایق افسر سلطان گردد[2]

Medīne-i ḫayrāt olan **[P2 227a]** Ḥarem-i muḥterem'üñ bādiye-i ʿazīmetini aḳdām-ı iḳdāmla ḳaṭʿ eyleyüp şeref-i ṭavāf-ıla temettuʿ itdükden ṣoñra diyār-ı Rūm'a gelüp Mevlānā Efḍal-zāde'nüñ ḫıdmet-i şerīfinde taḥmīl-i feżā'il eyledi. Rūz-ı ezelde muḳadder ü muḳarrer olan ġalebāt-ı ceẕebāt-ı İlāhiyye teḳāżāsıyla meslek-i taṣavvufa sālik olup ḥaẓẓ-ı ʿaẓīm ü ẕevḳ-ı cesīm taḥṣīl eyledükden ṣoñra ḳaṣaba-i Amāsiyye'de teḳāʿüd eyledi. Ol ābrū-yı emṣār-ı aḳṭār-ı arż-ı arīżüñ ṭalebesine ve ṣıbyānına taʿlīm ü ifāde eyledükden ġayrı istiftā eyleyen aṣḥāb-ı mesā'ile fetvā virür-idi.

Mūmā ileyh selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, mütevāżıʿ u müteḫaşşiʿ, müteddeyyin ü müteverriʿ, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde ṣāḥib-i aḫlāḳ-ı ḥamīde idi.

Şiʿr:[3] سر اصحاب زهد و اهل ورع
رشك ارباب عقل و فضل و هنر

خلق او شد ستوده در عالم
مثل او نیست در میان بشر[4]

Sīret-i marżiyye-i merʿiyyeyle cenāb-ı vālāsınuñ melekiyyeti ġālib olup vücūd-ı şerīfi bī-minnet-i bereket idi. ʿUlūm-ı ʿaḳliyyeden ve fünūn-ı edebiyyeden ḥaẓẓ-ı vāfiri olup ʿilm-i tefsīr ü ḥadīṯ ve uṣūl ü fıḳhda yed-i ṭūlāsı var-idi. Ẓāhir-i ḥālde ḥāfıẓ-ı kütüb olduġı gibi ʿālem-i **[P2 227b]** maʿnāda daḫi hāfıẓ-ı kütüb idi. Kāffe-i ʿulūm-ı muʿteberede olan kütüb-i muʿteverenüñ

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Seferde her ne kadar çok sıkıntı olsa da o meşakkate tahammülde nice hazineler vardır. Sadefin içinde hasta yağmur tanesi çokça sıkıntı ve acı çeker. Sonunda yuvarlanan bir inci olup padişahın tacına lâyık hale gelir.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Zühd ü takva ehlinin başı; fazilet, hüner ve akıl erbabının kıskandığı kişidir. Onun ahlakı dünyada övülmüştür. Onun benzeri insanlar arasında yoktur.

mesâ'ilini żabṭ idüp ḥaḳâ'iḳ u daḳâ'iḳını ṣaḥâ'if-i ḥâfıẓasında ṣebt eylemiş-idi. Kemâl-i iḥâṭayla **[R 355b]** muḥîṭ u ḥâvî olduġı mesâ'il-i fıḳhiyyeyi naṣb-ı ʿayn idinüp dâ'imâ ṣafḥa-i ḫâṭırında ʿayne'l-yaḳîn ile müşâhede **[T 458a]** ider-idi. Emr-i istiḥżârda aña mânend kimesne bulınmayup muḥâṭ-ı ḥîṭa-i iḥâṭası ḥadd-i imkân ve maḳdûr-ı beşerden bîrûn idi. Cenâb-ı şerîfi cümle-i ʿulûmı müstaḥżır bir ẕû-fünûn idi.

Şiʿr:[1] فزون ز كنهِ عقول است كنه ادراكش
برون ز حيطهٔ فهم و احاطهٔ اذهان[2]

ʿÂyıḳ-ı[3] ḥaḳâ'iḳ ve nuḳûd-ı daḳâ'iḳı ḫızâne-i bî-kerâne-i ḥâfıẓasında ḥıfẓ idüp ol ṣarrâf-ı ʿarrâf-ı ferâ'id-i fevâ'id-i müktesebenüñ ṭabʿ-ı naḳḳâdı ḫarîdârân-ı bâzâr-ı feżâ'ile beẕl ü îṣârda naḳd-i vaḳt idi.

Şiʿr:[4] محيط فضل و هنر جامع علوم و فنون
حقايق كتب اندر درون او مكنون[5]

Fenn-i fürūʿda on ʿaded mütûn-ı me'ṣûre-i meşhûreyi cemʿ idüp mükerrerâtını ḫaẕf ü ṭard eyledükden ṣoñra ḫulâṣa-i müfredât-ı mesâ'ili ḥâvî bir metn-i metîn ü kitâb-ı raṣîn te'lîf ü taṣnîf **[P2 228a]** eyledi. Tertîb ü terkîbinde ṭarîḳ-ı ḥüsn ve üslûb-ı müstaḥsen iḫtiyâr idüp ol dürc-i feżâ'ilde cevâhir-i zevâhir-i mesâ'il-i şerʿiyyeyi ve nefâ'is-i nefîse-i aḥkâm-ı ferʿiyye-i merʿiyyeyi[6] derc itmegin *Maḥzenü'l-Fıḳh* diyü tesmiye eyledi. Metn-i merḳûmuñ yalñız ʿibâdâtına bir şerḥ yazdı ki ḫaṭṭ-ı daḳîḳ-ı raḳîḳ ile ancaḳ otuz ʿaded kürrâseye ṣıġar-idi. Raḥimehu'llâhu teʿâlâ.[7]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 İdrakinin cevheri, akılların özünden (dahi) fazladır. Zihinlerin ihatasından ve anlayışın kapsamının dışındadır.
3 ʿÂyıḳ-ı R, P2 | ʿÂḳâyıḳ-ı T
4 Şiʿr R, P2 | Başlık noksan. -T
5 Fazilet ve hüneri ihata eden, ilim ve fenleri (kendinde) toplayan. Kitaplardaki hakikatler onun derûnunda gizlenmiştir.
6 ferʿiyye-i merʿiyyeyi R, T | ferʿiyyeyi P2
7 Raḥimehu'llâhu teʿâlâ R, T | Raḥmetu'llâhi teʿâlâ P2

Fāżıl-ı Kāmil[1] Amāsiyyelü Muʿīd-zāde Raḥimehu'llāh

Ẕikr olınan künyet ile meşhūr olup ismine ıṭṭılāʿ ve nām-ı şerīfi istimāʿ olınmadı. Cenāb-ı niʿme'l-me'ābı muḥaḳḳıḳ u müdaḳḳiḳ, müteverriʿ u müteşerriʿ olup nefsi mübārek ve duʿāsı maḳbūl kimesneydi. Sāḥa-i bāṭını şücūn-ı ʿulūm-ı ẓāhire ile pīrāste ve bāḥa-i ḫāṭırı efnān-ı fünūn ile ārāste olup kāffe-i ʿulūmdan ḥaẓẓ-ı vāfiri var-idi. Pīşvāyān-ı rehneverdān-ı ṭarīḳ-ı ḥaḳla hem-rāh olup meslek-i taṣavvufa sülūk eylemiş idi. **[T 458b]** ʿAvā'ıḳ-ı Ḫālıḳ ve ʿalā'ıḳ-ı ḫalā'iḳdan münḳaṭıʿ olup sīret-i marżiyye-i maḥmūdeye ve ṭarīḳa-i merʿiyye-i mesʿūdeye mālik bir sālik idi. **[P2 228b]**

Şiʿr:

ظاهر او به خلق پیوسته
باطن او ز خلق بگسسته

از درون آشنا و همخانه
وز برون در لباس بیگانه[2]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḳabrehu.[3]

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā ʿAbdullāh Ḫʷāce Raḥimehu'llāh

[R 356a] Köpricek nām[4] ḳaṣabada mütevaṭṭın idi. Ercā u enḥā-yı ʿālemde fıḳh ile ve ʿulūm-ı ʿArabiyye ile iştihār ü intişār bulmaġın ol ʿaṣruñ ṭalebesi eṭrāf ü eknāfdan anuñ yanına cemʿ olmışlar-idi. Müddet-i ömrinde ḫalḳdan inḳıṭāʿ u ʿuzlet ve imtināʿ u ferāġat üzre olup rūz u şeb ifāde vü ʿibādet ider-idi. Mūmā ileyh ṣāliḥ ü müteşşerriʿ, mü'min ü müteverriʿ, maḥmūdu't-ṭarīḳ ve marżiyyü's-sīre ve mücābü'd-daʿveydi.

Raḥimehu'llāhu teʿālā raḥmeten vāsiʿaten.[5]

---

1 Fāżıl-ı Kāmil R, P2 | Fāżıl u Kāmil T

2 Zâhiri halk ile beraber, batını ise halktan ayrıdır. Derûnunda aşina ve komşu, dışında ise bigânelik elbisesi (vardır). Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 80.

3 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḳabrehu R, P2 | -T

4 Köpricek nām R, P2 | Köprücek nām T

5 Raḥimehu'llāhu teʿālā raḥmeten vāsiʿaten R | Raḥimehu'llāhu teʿālā T, Raḥimehu'llāh P2

Fāżıl-ı Kāmil[1] Dedecik-oġlı Raḥimehu'llāh

Bu künyet ile şöhret-yāftedür. Anaṭolı vilāyetinde Ladiḳ nām ḳaṣabada tavaṭṭun eyledi. Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve Furḳān-ı kerīmde ḳırā'at-i ʿaşereye ḳādir olup ṭālibān-ı tecvīd-i ḳırā'ata mevṣūlen taʿlīm ü tefhīm itmekle Kesāī gibi iktisā-yı ṣevb-i ṣevāb ve intihāc-ı ṣavb-ı ṣavāb eyledi. **[P2 229a]** Sīret-i marżiyye ve ʿaḳīde-i ṣaḥīḥaya mālik olup ḫalḳdan münḳaṭıʿ ve emr-i maʿāşda şey'-i ḳalīl ile ḳāniʿ u mütemettiʿ kimesneydi.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī'l-cināni fütūḥahu. Raḥimehu'llāh.[2]

Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Kilīdci-zāde Raḥimehu'llāh

Sinob nām ḳaṣabada mütevaṭṭın olup ḫalḳdan inḳıṭāʿ ve taʿlīm ü ifādeye iştiġāl üzreydi. Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve Furḳān-ı kerīmi ḳırā'at-i sebʿa ile edā idüp emr-i taʿlīmi tefḫīm ü tecvīd itmege ḳādir bir üstād-ı māhir idi. Rūz u şeb ʿibādete meşġūl olup ḫāliṣü'l-fu'ād, **[T 459a]** ṣaḥīḥü'l- iʿtiḳād nefsi mübārek ve sīreti marżiyye kimesneydi.

Şiʿr:[3] به دانش بزرگ و به عقل ارجمند
به تدبیر پیر و به گوهر بلند[4]

Revveḥa'llāhu rūḥahu.

Mevlānā Maġnisalu Ṣādıḳ Ḫalīfe[5]

Ḳırā'at-ı sebʿaya mālik olup zamānesinüñ ṭāliblerine taʿlīm ü tefhīm itdügi sebebden bī-ḥadd ü pāyān erbāb-ı ʿirfān müntefiʿ u mütemettiʿ oldı. Ol fāżıl-ı feżā'il-āyīn maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı[6] "وَاِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ" olan **[P2 229b]** zümre-i ṣadāḳat-pīşeden olup ṣālih ü dīndār ve ṣādıḳ u bārr, nefsi mübārek, ḫayr-endīş ü[7] ṣadāḳat-kīş bir dervīş kimesneydi. Raḥimehu'llāh.[8]

---

1 Fāżıl-ı Kāmil R, P2 | Fāżıl T
2 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī'l-cināni fütūḥahu. Raḥimehu'llāh. R | Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī'l-cināni T, Revveḥa'llāhu rūḥahu P2
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 İlimde büyük ve akılda saygıdeğer; tedbirde yaşlı, cevherinde ise yücedir.
5 Mevlānā Maġnisalu Ṣādıḳ Ḫalīfe R, T | Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā Maġnisalu Ṣādıḳ Ḫalīfe P2
6 "… Şüphesiz ki o doğru söyleyenlerdendir.'" Yûsuf (12), 51.
7 ṣadāḳat-pīşeden olup … ḫayr-endīş ü R, T | -P2
8 Raḥimehu'llāh R, P2 | -T

Mevlānā Meḥmed bin Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan[1]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳuyup ṣafā'iḥ-i aḥvāl-i şeref-āmālinde muḥkemāt-ı feżā'il maḳruvv u metlüvv **[R 356b]** olduḳdan ṣoñra ʿādāt-ı saʿādāt-ı ẕevi'l-feżā'il üzre maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Tabʿ-ı şerīfi tevfīr-i ḥaşem ü tekṣīr-i ḫadem semtlerine rāġıb olup zīb ü zīnet ve ʿıyş ü ʿişret vādīlerine mā'il olmaġın şāriʿ-i ḳażāya şāriʿ olup niçe şehrlerde ḳāḍī vü vālī oldı. Ālāyiş-i ārāyiş-i dünyevīye şīfte ve maṭāmiʿ-i maṭāmiḥ-i ḥissiyyeye fırīfte olduġı sebebden ẓāhirini gūnāgūn muḥassinātla ṭonadup nihāl-i şükūfe-bār gibi zīver-baḫş u rengīn nesneler ile tezyīn ider-idi. Bu dāʿiyeyle ṭavr-ı ṭarzını emīrāne idüp ziyy ü şeklini sipāhiyāne eyledi. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ʿAcem Feṭḥi'nden dönüp saʿādetle Kütāhiyye'ye uġraduḳlarında mümā ileyh anda ḳāḍī bulınup zümre-i ümerāya sezā-vār olan elbise-i **[P2 230a]** nefīse-i fāḫire ve eştāt-ı esbāb-ı muḥassināt-ı vāfire ile istiḳbāl eyledükde pādişāh ḥażretleri añā sancaḳ ṣadaḳa idüp iltifāt-ı[2] ʿālīlerine erzānī gördi. **[T 459b]**

Şiʿr:[3]

كرده چو سر علم به نظرها بلند قدر
كرده به لطف بی‌حدّ و پایانش سرفراز

بسپرده‌اش مصالح سیف و قلم همه
زآن رو شدست انجمن آرای و دلنواز[4]

Bu ḳıṣṣa-i marżiyyenüñ vuḳūʿından ṣoñra ʿale't-tevālī vālī olup āḫir-i ʿömrine degin mev'il-i umūr-ı esāfil ü eʿālī oldı. Debdebe-i kūs-i şevketi eṭrāf-ı vilāyete ṭoldı. Ol fāżıluñ maṭlaʿ-ı sīmā-yı fażīlet-īmāsında ẕükā-yı ẕekā lāmiʿ u sāṭıʿ olup envār-ı fıṭnat u ʿirfān nümāyān idi.

Şiʿr:

لو حلَّ خاطرهُ في مُقعَدٍ لَمَشى
أو جاهلٍ لَصَحى أو أخرسٍ خطبا

بحرٌ عجايبُه لم يبق في سَمَرٍ
ولا عجايبُ بحرٍ دونها عجباً[5]

1 Mevlānā Meḥmed bin Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan R | Mevlānā Meḥmed bin Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan Raḥimehu'llāh T, P2

2 muḥassināt-ı vāfire ile … ṣadaḳa idüp iltifāt-ı R, T | -P2

3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

4 Alemin başı gibi bakışlarda kadrini yüceltmiş, sayılamayacak kadar lutf u ihsan ile onu seçkin kılmıştır. Bütün kalem ve kılıç işlerini ona havale etmiş, o yüzden meclislerin süsü ve sevgilisi olmuştur.

5 Onun kanaat ve görüşleri oturanı harekete geçirir, cahili uyandırır, dilsizi ise konuşturur. Öyle bir deniz ki acayiplikleri karanlığa kalmaz, denizin acayiplikleri üzerine de acayiplik yoktur. Mütenebbî, *Dîvânü'l-Mütenebbî*, Beyrût: Dâru Beyrût, 1983, s. 98-99.

ʿUlūm-ı ʿaḳliyye bi'l-külliye maʿlūm u maẕbūṭı olduġından māʿadā tevārīḫ-i eşrāf-ı eslāfı muḥkem żabṭ idüp ʿilm-i şiʿr ü inşāda ḥadden ziyāde ḫaṭṭ-ı vāfiri var-idi. Meḥāsin-i ʿilmiyyesinden ġayrı aḫlāḳ-ı ḥasene-i müheẕẕebe ile taḫalluḳ u teheẕẕüb eyleyüp ḥilye-i celiyye-i cūd ü seḫāyla ḥālī ve muḥassenāt-ı şemāyil ü mekārim ile müteḥallī oldı. Bāzū-yı bānīrū-yı kerem ü iḥsānla Ḫātem-i Ṭayy'uñ defterini ṭayy ü imḥā ve kendülerüñ erḳām-ı luṭf **[P2 230b]** u ʿaṭāsını evrāḳ-ı eṭbāḳ-ı āfāḳda şebt ü imlā eyledi.

Şiʿr: طَلَقُ المُحيَّا كريم كم لقاصِده
من جود راحته بذلٌ وإطلاقٌ

يَهتَزُّ للجود عطفاه وتبعثه
على المكارم عادات وأخلاق[1]

[R357a]

Fāżıl-ı Kāmil Meḥmed Paşa Raḥimehu'llāh[2]

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretlerinüñ ḫᵛācesi olan Mevlānā Muʿarrif-zāde'nüñ aḥfād-ı emcādındandur. Zamānesinde olan **[T 460a]** ʿulemā vü fużalādan oḳuyup ṭıfl-ı rażīʿ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırı māder-i ẕekā vü fiṭnat ve dāye-i cevdet ü ẕekāvetüñ āġūşında meblaġ-ı kemāle bāliġ[3] olduḳdan ṣoñra şīme-i esātiẕe-i ʿulemā üzre maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Ḳalenderḫāne Medresesi'nde ve dārü'n-naṣr Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde müderris oldı. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī'nüñ zamān-ı salṭanatında ve ʿunfuvān-ı ʿunvānında ṭoḳuz yüz yigirmi senesinde Tācī Beg-zāde Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olduḳda anuñ yirine nişāncı naṣb olınmış-iken vezāret ṣadrına terfīʿ olındı.

Şiʿr:[4] شد مرجع مراسم سيف و قلم همه
با لطف حق به صدر وزارت رسيده شد[5]

1 Güler yüzlü ve cömerttir, ona gelen herkese cömertliğinden bolca verir. Cömertlik konusunda çok merhametlidir, onu cömertlik yapmaya ahlâkı ve alışkanlıkları sevk etmektedir.
2 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
3 meblaġ-ı kemāle bāliġ R, T | meblaġ P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Kalem ve kılıç işlerinin hepsine bir merci oldu. Allah'ın lutfu ile vezirlik makamına ulaştırıldı.

[P2 231a] Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi üç tārīḫinde henüz ʿālem-i şebābda iken ḫallāḳ-ı bālā vü zīr, pādişāh-ı bī-müşīr ü vezīrüñ taḳdīr-i bī-taġyīriyle[1] cāh-ı ḥayāt-ı[2] bī-şebatdan refʿ ü ʿazl olınup dīvān-ı şeref-ʿunvān-ı ʿuḳbāda iclās olındı.

Şiʿr:[3]

به جاه ارچه بر آسمان تخت بُرد
به چاه لحد عاقبت رخت بُرد

جهان کار از این گونه بسیار کرد
زمانه نخستین نه این کار کرد[4]

Ol ẕekiyy-i fā'iḳ ẕihn-i rā'iḳ ve fiḳr-i ṣāḳıb ve re'y-i ṣā'ib ṣāḥibi olduġından ġayrı ʿaḳl-ı vāfir ve ḥüsn-i tedbīre ḳādir bir kimesne idi. Edā-yı merāsim-i ḫıdmet-i şāhī ve riʿāyet-i ādāb-ı ṣoḥbet-i padīşahīde yed-i ṭūlāsı olup mınṭaḳa-i iṭāʿat u muṭāvaʿati miyān-ı cāna niṭāḳ ve ṭavḳ-ı ṭavʿ u rıbḳa-i muvāfaḳat-ı emr-i ḫudāvendigārı gerden-bend-i aʿnāḳ itmegin kemāl-i taḳarrüble muḳarrebü'l-ḫażreti's-sulṭāniyye idi.

Teẕyīl:[5] Mevlānā Meḥmed Paşa, Uzun Ḥasan'uñ Sulṭān Meḥmed elinde inhizāmına bu ʿArabī tārīḫi didi:

Tārīḫ:[6]

غوث دین المصطفی سلطان محمد بن مراد
سلَّ سیفَ الحق للقهر علی الخصم الغَوی

[T 460b]

عن لسان القلب من غیب جری تاریخه
دام منصوراً بعون الله والحکم القوی[7]

[P2 231b]

1 taḳdīr-i bī-taġyīriyle R, T | taḳdīr-i bī-taġyīr P2
2 ḥayāt-ı R, P2 | ḥayātdan T
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Makam cihetinden gökyüzünün üzerine taht kurduysa da sonunda kabir çukuruna gitti. Dünya böyle işleri çok yaptı. Felek bu işi ilk defa yapmadı ki.
5 Teẕyīl T | -R, -P2
6 Tārīḫ R, P2 | Ferd T
7 Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dininin yardımcısı, Sultan Murad oğlu Sultan Mehmed. Sapkın hasmın üzerine onu kahretmek için hak kılıcını çekti. Kalbin dilinden gayben şu tarih vâki oldu: Kuvvetli bir hüküm ve Allah'ın inayeti ile (o padişah) daima muzaffer olsun.

Fāżıl-ı Kāmil ʿĪsā Paşa ibn İbrāhīm Paşa Raḥimehu'llāh[1]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsı ḫıdmetlerinde mebānī-i ʿulūmı te'sīs idüp faḍl u kemāli ḥadd-i kemāle irgürdükden ṣoñra menāṣıb-ı sāmiyetü'l-merātibden maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de **[R 357b]** Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde müderris oldı. Cādde-i ḳavīme-i tedrīsden ḫurūc idüp dīvān-ı āsmān-ʿunvān u ferḳadān-bünyānda niçe zamān nişāncı olmış-iken sancaġa çıḳup memālik-i ʿOṯmāniyye'den baʿżı vilāyetde vālī oldı. Mir'āt-ı ṣafā-ṣıfāt-ı aḥvālinde emāret-i devlet nümāyān olup imāret-i emrinde ʿalem gibi ser-firāz olduġı maḥsūs olduġı ecilden vilāyet-i Şām-ı müşkīn-meşāmda[2] mīr-i mīrān olup umūr-ı cumhūra niẓām u intiẓām virmegin ʿadl ü dād-ile yād olındı.

Şiʿr:[3]

فكم قد شفى بتواقيعه
صدوراً لها الظلم قد أخرجا

وكم قد رجى جوده سائلاً
فانجح للفوز ذاك الرجا[4]

Ol mihr-i sipihr-i saʿādetüñ **[P2 232a]** sāye-i devletinde rü'ūs-ı enām-ı Şām'uñ başına gün ṭoġup envār-ı maʿdiletle ẓalām-ı ẓulmi ercā ve enḥā-yı ʿālemden imḥā vü nā-peydā itmek üzreyken[5] maġrib-i zevālde ufūl eyledi.

Mıṣrāʿ: Ḥayf ol mihr-i saʿādet Şām'da ḳıldı ufūl

Eşbāh u enẓār-ile cümle-i fünūn-ı ʿizzet-nümūnda müşāreket-i tāmmesi olup sāyir zamān gibi eyyām-ı emāret ü hengām-ı eyāletinde daḥi enfās-ı ʿĪseviyye-i rūḥ-baḫşā[6] ve cān-efzāsıyla iḥyā-yı ʿulūm eylemek üzreydi. Meḥāsin-i ʿilmiyyesinden ġayrı ādāb-ı ḥasene ve eṭvār-ı müstaḥsenesi ve ḥüsn-i muʿāşeret ve luṭf-ı muḥāveresi ve ʿaḳl-ı kāmil ve faḍl-ı şāmili var-idi. Fıṭrat-ı evveliyyede bīdār-dil ü hūşyār ve kārdān u dūr-endīş ḫalḳ olınup cümle-i umūrda teyaḳḳuẓ u intibāh **[T 461a]** üzre mecbūl olmaġın ferd-i āferīde

1 R, P2 | Başlık noksan. -T
2 müşgīn-meşāmda R, P2 | miskīn-meşāmda T
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Onun fermanlarıyla nice zulme uğramış gönüller şifâ bulmuştur. Nice ihtiyaç sâhipleri onun cömertliğini talep etmiştir, bu taleplerde her zaman istediğini elde etmiştir.
5 üzreyken … R, T, P2 | üzreyken ṭoḳuz yüz elli senesinde … M
6 rūḥ-baḫşā R, T | rūḥ-baḫşāy P2

ġaflet ile aña mekr ü firīb itmek muḥāl idi. Ol merdüm-i kāmil-naẓar ve bāliġ-ḫıredüñ rūz u şeb manẓara-i bāṣıra-i baṣīreti ve revzene-i çeşm-i ʿibret ü ḥayreti güşāde olup ḳuvvet-i derrākesi nigehbān olduġı sebebden düzd-i ġaflet anuñ nüzhet-serāy-ı derūnına **[P2 232b]** yol bulmaz-idi. Müteṭarrıḳān-ı efkār-ı fāside aña müstevlī olmaz-idi. ʿAvāḳıb-ı umūr ve ḫavātim-i kār u bāra nāẓır olmaġın ibtilā-yı remed-i ġaflet ile ol dūrbīnüñ çeşm-i ʿaḳlı mesdūd olmayup hīç bir vechle baṣīreti baġlanmaz-idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[1]

Mevlānā Nihānī ʿAleyhi'l-Mennü's-Sübḥānī[2] {Nihānī}

Bu maḫlaṣ ile meşhūr olup ism-i sāmīsine ẓafer müyesser olmadı. Baʿżı ekābir-i ʿulemānuñ meclis-i şerīf-i şeref-perverlerinde mebānī-i ʿulūm-ı ʿāliyeyi taḥṣīl ve muḳaddemāt-ı feżā'il-i kāmileyi tekmīl eyleyüp ḳabūl-i fuḥūl-ı **[R 358a]** fużalāyı ḫā'iz ü ḫā'iz olduḳdan ṣoñra Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde ḫażretlerinüñ ḫıdmetlerine vāṣıl oldı. Mevlānā-yı mezbūruñ meşāʿil-i[3] feża'ilinden iḳtibās idüp ẕāt-ı şeref-ġāyātı muḳtebesāt-ı füyūżātı tenvīr itmekle şemʿ-i cemʿ-i aṣḥāb-ı ifāde vü ifāże oldı.

Şiʿr:[4] ز بس که شعلهٔ فضلت رود به چرخ برین
بسانِ مشعلهٔ ماه و مهر لیل و نهار

چراغ معتکفان صوامع ملکوت
عجب مدان که فروزد ز پرتو آن نار[5]

Menāṣıb-ı celīleden Ḳosṭanṭiniyye'de mūmā ileyh Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ **[P2 233a]** medresesine ve Üsküb-i nezāhet-üslūbda İsḥāḳ Paşa Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Lākin temettuʿāt-ı meṣūbāt ile istimtāʿ içün ṭarīḳa-i tedrīsden ferāġat eyleyüp şeref-i ziyāret-i Ḥarem-i muḥterem-i İrem-tev'em ile müşerref oldı. **[T 461b]**

---

1 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, T | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T, Raḥimehu'llāh P2
2 Mevlānā Nihānī ʿAleyhi'l-Mennü's-Sübḥānī R, P2 | Mevlānā Nihānī ʿAleyhi'l-Mennü's-Sübḥānī Raḥimehu'llāh T
3 meşāʿil-i R, P2 | meşāġil-i T
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Güneş ve ayın meşalesi gibi gece ve gündüz, faziletinin ışığı o kadar çok yüce feleğe ulaşmaktadır ki melekût âlemindeki ibadethanelerde itikâfa çekilenlerin, meşalesini o ateşin nurundan yakmasına şaşma!

Şiʿr:[1] ناگاه جمال کعبه دید او
لبّیك زنان به سر دوید او

با دیدن کعبه چون ظفر یافت
مهر دل او ضیا و فر یافت[2]

Baʿżı aṣḥābından menḳūldür ki erkān-ı ḥaccı itmām eyleyüp minā-yı münā-yı cemīl-i cezīline vāṣıl olduḳda ḫasta olup ʿayn-ı ʿibret ile aḥvālini tefekkür eyledükde kendünüñ eşgāl-i māsivāu'llāhda ve menāṣıb-ı dünyeviyyede güẕerān eyleyen ʿömr-i nāzenīni içün teʾessüf eyleyüp "'Araż-ı marażdan cevher-i vücūdum sālim olursa cāh-ı tedrīs iḫtiyār itmeyeyin." diyü taṣmīm eyledi ve lākin ol ʿārıżadan ḫalāṣ olmayup Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi altı tārīḫlerinde hezārān ṣafāyla ḥācc-i rūḥ-ı ʿazīzini Kaʿbe-i maḳṣūdına īṣāl idüp Mekke-i Mükerreme'de defn olındı.

Şiʿr:[3] در کعبه بمرد و واصل حق می‌شد
رَست از همه قید و بند و مطلق می‌شد[4]

[P2 233b]

Ol fāżıl-ı kāmilüñ[5] cümle-i ʿulūmda müşāreket-i ʿilmiyyesi olup fünūn-ı ʿArabiyye'de ve tefsīr-i şerīf ve uṣūl-i fażīlet-şümūlde yed-i ṭūlāsı var idi. Lisān-ı ʿArabī ve zebān-ı Fārisī vü Türkī'de naẓm u neṯrde mümāreset-i tāmmesi olup dürretü't-tāc-ı rü'ūs-ı sākinān-ı mele'-i aʿlā ve ḳurretü'l-ʿayn-ı aʿyān-ı ḳuṭṭān-ı ḥaṭīre-i vālā olmaġa sezā vü aḥrā kelimāt-ı manẓūme-i faṣīḥa ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi. Mü'ellif-i *Ṣaḳā'iḳ* (raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Ḫālıḳ)[6] bāʿzı eṣʿār-ı ʿArabiyye-i belīġasınuñ ḥaḳḳında "Ben gördüm. Ġāyetle faṣīḥ idi." diyü ḥüsn-i şehādet **[R 358b]** eyledi.

Şiʿr:[7] زبان دانی است ترك من که هنگام سخن گفتن
به عنوانی عجب بس نکتهٔ رنگین فرو ریزد[8]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 O ansızın Ka'be'nin cemalini gördü. Lebbeyk diyerek baş üzere koştu. Ka'be'yi görerek maksadına erişince gönlünün güneşi ışık ve nura kavuştu.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Ka'be'de öldü ve Hakk'a vâsıl oldu. Bütün kayıtlardan âzâde oldu ve kurtuldu.
5 kāmilüñ R, T | kāmil P2
6 raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Ḫālıḳ R, P2 | raḥmetu'llāhi'l-Melikü'l-Ḫālıḳ T
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Konuşma esnasında "ben" kelimesini terketmek dili bilmek demektir. Bir ünvanla nice çeşitli nükteler kaybolup giderler.

Tezyīl: Mūmā ileyh Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'nde müderris iken Mevlānā Sürūrī Çelebi aña dānişmend olmışdur ve ḳuvvet-i ḳarīḥa ve selāḳat-i ṭabīʿatıyla baʿżı eşʿār dimüşdür. ʿİşve-ger dil-rübālaruñ **[T 462a]** şīve-i nihānı gibi Mevlānā Nihānī'nüñ ġazellerinde leṭāfet ü ẓarāfet nihān u mużmerr-idi. Belki cemāl-i kemāl ü ḥüsn-i bī-miṣāl miṣāl-i cilve-ger-idi. Reddü ʿacüz ʿale'ṣ-ṣadr ṣanʿatında **[P2 234a]** anuñ bu ġazeli meşhūr ve mecmūʿalarda mesṭūrdur:

Şiʿr:[1] Tā ki göreli ṭalʿatuñı iy yüzi ḳamrā
Irmaḳ gibi çeşmümden aḳar şām u seḥer mā

Emdür didi dil laʿlüñe didi virürin merg
Germ olma igen bendeñi öldürmege yārā[2]

Raḥimehu'llāh.[3]

Mevlānā Ḥaydar bin Maḥmūd Raḥimehu'llāhu Teʿālā[4]

Mevla'l-mevālī Mevlānā Ḫayālī'nüñ ḳarındaşı oġlıdur. Vālidesi Fenārī neslinden Meḥmed Şāh Efendi'nüñ oġlı Meḥmed Beg'üñ bint-i ṣulbiyyesidür. Ol ʿaṣruñ ʿulemā-yı fażīlet-intimāsından temhīd-i mebānī-i ʿulūm eyledükde Mevlānā Seydī Meḥmed Ḳocavī maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'nde müderris iken anuñ muʿīdi olup *Muṭavvel* nām kitābı min evvelihi ilā āḫirihi imʿān ü iẕʿānla andan oḳıdı. Ẕikr olınan üstād-ı naḳḳād-ı feżā'il-nijāddan menḳūldür ki Mevlānā Ḥaydar kütüb-i eḥādīṯden *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'yi evvelinden āḫirine degin īḳān ü itḳān ṭarīḳıyla benden oḳuyup eṣnā-yı dersde *Kirmānī Şerḥi*'ni ʿalā vechi'l-ihtimām taḳrīr itmege iltizām eyledi. Bu merām-ı ḫaṭīr itmām-peẕīr olduḳdan ṣoñra Medīne-i feżā'il **[P2 234b]** ve Kaʿbe-i efāżıl olan maḥrūsa-i Mıṣr'a varup ol diyāruñ ʿulemā vü fużalāsından tefsīri ve ḥadīṯi ve uṣūl ü fürūʿı aḫẕ

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 399.
3 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
4 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2

eyleyüp vilâyet-i Rūm'a ʿavdet eyledi. Vüfūr-ı āb-ı revānla ābrūy-ı memālik-i ʿOṯmāniyye olan maḥrūsa-i Burūsa'da merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān ʿimāreti evḳāfına baʿdehu Sulṭān Orḫān ʿimāreti evḳāfına mütevellī oldı. Ḥüsn-i neẓāret ve mezīd-i ʿayn-i **[T 462b]** başāretle[1] merdüm-i dīde gibi taʿayyün buldı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ evāḫir-i eyyām-ı salṭanatında mütevellī iken tābḫāne-i dār-ı dünyā-yı ġāmireden ʿimāret-i ʿāmire-i āḫirete rıḥlet **[R 359a]** eyledi. Ḳabr-i şerīfi Mollā Fenārī'nüñ cāmiʿindedür. Ol fāżıl-ı cemīl-ṣūret u leẕīẕ-ṣoḥbet ü ʿazīz-rütbet muḥāżarası ceyyid ve münāẓarası maḳbūl bir maʿḳūl kimesneydi. Ḥüsn-i nādire vü luṭf-ı muḥāvereyle pīrāste ve eṣnāf-ı leṭā'if-i maʿārif ile ārāste olduḳdan[2],[3] ḥüsn-i naẓma ḳādir olup lisān-ı ʿArabī'de üslūb-ı naẓm u şiʿri Şiʿrā'ya ve fenn-i neṯri Neṯre vü Ṣüreyyā'ya irgürdi. Baʿżı ḳaṣīde-i ʿaṣīde dimüşdür ki ziḥāfāt-ı şiʿr ol ḳaṣīdede bi'l-külliye maḥẕūf u mekfūf olup muḥassinat-ı şiʿriyye ve ṣınāyiʿ-i bedīʿiyye anuñ her beytinde ḳayd u irdāf **[P2 235a]** olınmış-idi ve bi'l-cümle vücūd-ı şerīfi meḥāsin-i feżā'il-i şāmile ve meḥāmid-i şemā'il-i kāmilesiyle mecālis-i şerīfe-i maʿālī-perver ve meḥāfil-i laṭīfe-i fevā'id-güstere zīb ü fer virürdi.

Şiʿr:[4] نکوخوی از در راحت در آید
چو گل هر جا که باشد خوش بر آید

همه کس چشم خود بر گل نهاده
که خندان است با روی گشاده[5]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḍarīḥahu.[6]

1 başāretle R, P2 | başīretle T
2 Ḥüsn-i nādire ve luṭf-ı muḥāvereyle pīrāste ve eṣnāf-ı leṭā'if-i maʿārif ile ārāste olduḳdan R, T | -P2
3 olduḳdan R, P2 | olduḳdan ġayrı T
4 Şiʿr R, P2 | Meṣnevī T
5 İyi huylu kişi rahat kapısından içeri girer. Gül gibi her nerede olsa güzel geçinir. Herkes gözünü güle dikmiş, çünkü açık bir çehre ile gülümsemektedir.
6 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḍarīḥahu R, P2 | -T

Mevlānā Ḫıżr Şāh bin Meḥmed bin Ḥācī Ḥasan[1]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳuyup mevla'l-mevālī aʿle'l-eʿālī Müftī ʿAlī Çelebi Cemālī (raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿālī) ḥażretlerinüñ muʿīdi oldı. Menāṣıb-ı celīletü'l-merātibden maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de peder-i ʿazīzi binā itdügi medreseye müderris olmış-iken manṣıb-ı ḳażāya mā'il olup niçe şehrlerde ḳāḍī oldı.

Şiʿr:[2] جهان درس و قضا شد ز سعی او آباد
به سعی و علم عمل کارساز هر دو جهان[3]

Umūr-ı ḳażāya müteʿallıḳ vāḳıʿātda senen-i süneni eda idüp ḳabāle-i maʿdileti infāẕ u imżā iderken menāṣıb-ı dünyeviyyeden ḳażā-yı vaṭar idüp **[T 463a]** [4]﴿فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ﴾ āyet-i belāġat-āyetinüñ[5] mefhūmına mā-ṣadaḳ oldı. Mūmā ileyh **[P2 235b]** ḥalīmü'ṭ-ṭabʿ, selīmü'n-nefs, ʿaẕbü'l-beyan, raṭbü'l-lisān bir fāżıl-ı ʿaliyyü'l-ʿunvān idi. Ḫurūf-ı ʿalā'ıḳ-ı irtibāṭ-ı ḥalāyıḳı ḥarf-i cāzim-i inḳıṭāʿla ḳaṭʿ idüp kendünüñ aḥvāline iştiġāl üzreydi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol serv-i būstān-ı ḥaḳā'iḳ ile hem-sāye olup müddet-i medīd civārında sākin olmışken aḳvāl ü efʿālinden bir kerre müteʾeẕẕī olmaḳ vāḳiʿ olmadı didi.

Şiʿr:[6] دستگیری گر کنی همسایهٔ درویش را
با پیمبر در جنان همسایه بینی خویش را[7]

Raḥimehu'llāh.[8] **[R 359b]**

1 Mevlānā Ḫıżr Şāh bin Meḥmed bin Ḥācī Ḥasan R, P2 | Mevlānā Ḫıżr Şāh bin Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan Raḥimehu'llāh T
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Onun sa'yi ile kadılık ve ders âlemi mamur oldu. İlim ve sa'y ile edilen amel her iki dünyadaki işleri yoluna koyar.
4 "… onlardan kimi, adağını (sözünü) yerine getirdi …" Aḥzâb (33), 23.
5 āyet-i belāġat-āyetinüñ R, P2 | āyetinüñ T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Komşun olan dervişe eğer yardımcı olursan, cennette Hz. Peygamber ile kendini komşu göreceksin.
8 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

Ṭabīb-i Ḥāẕıḳ, Edīb-i Fā'iḳ Mevlānā Kemāl[1]

Ol kāmil-i mükemmel ve fāżıl-ı ṣāḥib-kemālüñ vaṭan-ı aṣlīsi nefs-i Tebrīz iken diyār-ı Rūm'a irtiḥāl ü intiḳāl idüp vilāyet-i Ḳasṭamonı'da emīr olan İsmā'īl Beg ḫıdmetlerine intisāb eyledi. Emīr İsmā'īl Beg vālī olduġı vilāyeti merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerine teslīm ü taḳdīm idüp tevābi' u levāḥıḳını yanından perīşān eyledüginde Mevlānā Kemālüddīn maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye geldi.

Maṭla':[2] Şikest olsa ṣurāḫī cām-ı meclis ber-ḳarār olmaz
Meṣeldür sāḳiyā baş gitse ayaḳ pāyidār olmaz[3]

[P2 236a]

Maḥrūsa-i meẕkūrenüñ çārsūlarından Maḥmūd Paşa Çārsūsı'nda dükkān açup aṣḥāb-ı emrāża 'ilācāt-ı şifā-baḫş ve mu'ālecāt-ı rūḥ-efzā itmegin fenn-i ṭıbda haẕāḳat ü mahāretle meşhūr u meẕkūr oldı. Cümle-i erbāb-ı ḥācet añа mürāca'at idüp māl ü menālle ve ġayrı ṭuruḳ-ı mütenevvi'ayla ri'āyet eylemegin ol kāmil, emvāl-i keṣīreye mālik olup tavaṭṭun u temekkün itmek-içün bir menzil-i İrem-āsā ve nüzhet-intimā iştirā eyledi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri fāżıl-ı meẕkūruñ dār-ı salṭanat ve sarāy-ı hümāyūna ḫıdmet eyleyen eṭibbādan olmasını murād idinüp bu ḫuṣūṣı **[T 463b]** mirāren emr itmiş-iken Mevlānā Kemāl i'rāż ü ibā idüp rūy-ı imtinā'la ṭaraf-ı ḫilāfa teveccüh eyledi. Bu muḳābelede temhīd-i tibyān-ı ma'ẕeret idüp "Ebrār ü aḥrārdan olan 'āḳıl-ı bā-iḫtiyār rıḳḳıyyet iḫtiyār eylemez." diyü istiġnā īmā eyledi. Raḥimehu'llāh.[4]

Mevlānā Meḥmed bin Kemāl Raḥimehu'llāh[5] [Aḫī Çelebi]

Sālifü'ẕ-ẕikr Mevlānā Kemāl'üñ oġlıdur. Aḳrān ü emṣāli ortasında Aḫī Çelebi dimekle meşhūr u müte'ārifdür. **[P2 236b]** Pederi Mevlānā Kemālüddīn ḳābil-i 'ilāc olmayan maraż-ı mevte giriftār olup ol ṭabīb-i

1 Ṭabīb-i Ḥāzıḳ, Edīb-i Fā'iḳ Mevlānā Kemāl R, P2 | Ṭabīb-i Ḥāzıḳ, Edīb-i Fā'iḳ Mevlānā Kemāl Raḥimehu'llāh T

2 Maṭla' R, P2 | Ferd T

3 Hilâlî. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 236.

4 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2

5 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥimehu'llāhu Te'ālā P2

ʿālemüñ emriyle vefāt eyledükden ṣoñra Ḥekīm Ḳuṭbuddīn ve Ḥekīm Altuncı-zāde'nüñ ḫıdmetlerinde fenn-i ṭıbbı tekmīl ve mahāret-i tāmme taḥṣīl eyledi. [1]"عليكم بحسن التجارب" feḥvāsınca yümn-i tecribe ve ḥüsn-i tedārükle muʿālecāt-ı marżāda baʿżı taṣarrufāt-ı ġarībe itmişdür ki eslāf-ı eşrāf-ı eṭibbā anuñ gibi aʿmāli iʿmāle ḳādir olmamışlar-idi. Ol kāmilüñ[2] iḥyā itdügi merāsim-i levāzım-ı ṭabābeti bunlar daḫi iḥyā itmege ẓafer bulmamışlar-idi. **[R 360a]**

Şiʿr:[3] تویی مسیح زمان و توانی ار بکنی
علاج صد چو من خسته دل به یك گفتار[4]

Muʿāṣır olduġı eṭibbā-yı elibbā dermān olmadı ki emrāż-ı müşkileye anuñ itdügi şifā-sāz ʿilācları idebileler-idi. Aṣḥāb-ı ḥikmetden ẕū-fünūn-ı ʿālem olan erbāb-ı feżā'il çāre olmadı ki anuñ ḳānūn-ı şifāsını iḥyā ḳılalar-idi. Merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān, maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de binā eyledügi dārü'ş-şifāda re'īs-i eṭibbā itmiş-iken merḥūm Bāyezīd Ḫān ḥażretleri cülūs-ı **[P2 237a]** hümāyūnlarında dārü's-saʿādeye ḫıdmet iden zümreden eyledi. Bir miḳdār müddetden ṣoñra ṭabīb-i merḳūmı maṭbaḫ emīni idinüp ḳānūn-ı şifā üzre mizāc-ı şerīflerine muvāfıḳ eṭʿime tedārük eylemek bābında müşāvere itmek-içün şeref-i ṣoḥbetleriyle müşerref ü müstesʿid eylediler. Ol ṭabīb-i raṭbü'l-lisānuñ **[T 464a]** kelimātında çāşnī vü leẕẕet ve muṣāḥabetinde ẕevḳ u ḥalāvet olmaġın pādişāh-ı ʿaẕbü'l-beyān anuñla şīr ü şekker gibi iḫtilāṭ u imtizāc eyledi. Vüzerādan baʿżı ḥāsid-i fāsid-mizāc u bed-imtizāc sümūm-ı hümūm ile mesmūm olup zehr-āb-ı ḥased-ile helāk olduḳları ecilden ikisinüñ mābeynlerinde şeker-āb iḫdāṣ eyleyüp ḫilāf-ı vāḳiʿ isnādlar-ile pādişāh-ı vālā-rütbetden anı mehcūr eylediler. Ṭabīb-i mesfūruñ ʿulüvv-i şānı iḳtiżāsıyla vāṣıl olduġı rütbe-i ʿulyādan ısḳāṭ idüp ʿazl īcāb ider muḫteraʿātla mertebe-i teḳarrübden dūr eylediler.

Şiʿr:[5] واثق مشو به جاه که جای ثبات نیست
گیرم که کرده بالش گردونت متکاست

1 Güzel tecrübeler edinmeniz gerekir.
2 kāmilüñ R, T | fāżıl-ı kāmilüñ P2
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Sen devrinin Mesîh'isin ve benim gibi hasta gönüllü yüzlerce kişiyi tek bir sözle iyileştirmeye muktedirsin.
5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

مشعوف عزّ و غَرَّهٔ اقبال خود مشو
روز سفید را شب ظلمانی از قفاست[1]

Baʿde zamānin Sulṭān Bāyezīd-i saʿīdüñ ḥużūrında Mevlānā Aḫī Çelebi'ye isnād olınan ḥurūf-ı ʿillet ṣaḥīḥ olmayup **[P2 237b]** saḳīm olduġı maʿlūm olmaġın ve pādişāh ḥażretlerinüñ mizāc-ı şerīf ü meşreb-i laṭīfine muḫālif añа nisbet itdükleri ʿaraż maraż-ı ġaraż olduġı ẓuhūr bulmaġın ol ser-firāzı eski mekānında naṣb idüp dārü's-saʿādeye ḫıdmet eyleyen eṭibbāya re'īs eyledi. Bu üslūb-ı merġūb üzre niʿmet-i vāfire vü ḥaşmet-i mütekāṣire ile erġad-ı ʿıyş üzre dā'im ü ḳā'im oldı. ʿIyş-ı ferāḫ ve devlet-i cāvīde vuṣūl buldı. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri serīr-i salṭanata cülūs eyledüklerinde bir miḳdār müddet **[R 360b]** maʿzūl u maḫẓūl idüp ol re'īs-i rü'esā-yı eṭibbāyı ḫāk-i ʿazlde pā-māl eylemiş-iken girü muṣāḥabet idüp dest-i luṭfla anı rütbe-i ḳadīme-i ḳavīmesine īṣāl eyledi. Eşk-i ʿāşıḳ u nāle-i Vāmıḳ gibi göñülden çıḳmış-iken esbāb-ı eştāt-ı ferḥat ü behcet gibi yine pādişāhuñ göñlinde yir idüp ḳabūl-i tāmm ile maḳbūlı oldı. **[T 464b]** Sulṭān Selīm'üñ zamānında daḫi ḫayli cāh u celāl ve rifʿat ü iḳbāle ẓafer buldı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī mesned-i salṭanat u müttekā-yı saʿādete ittikā eyleyicek ṭabīb-i mezbūrı **[P2 238a]** ʿazl idüp ol daḫi çāşnī-i hezl-i ʿazli anuñ meẕāḳ-ı cānına iẕāḳa eyledükden ṣoñra yine manṣıb-ı maḥmūd-ı maʿhūdına iblāġ eyledi.

Şiʿr:[2] غمگین مشو که ساقیٔ قدرت ز جام دهر
گه صاف لطف می‌دهد و گاه زهر قهر[3]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz tārīḫinde ḥacc eyleyüp şeref-i ṭavāf-ı Beyt-i Şerīf'le temettuʿ eyledükden ṣoñra maḥrūsa-i Mıṣr'da vefāt eyleyüp İmām Şāfiʿī (raḥimehu'llāh)[4] ḥażretlerinüñ ḳabr-i şerīfi ḳurbında defn olındı. Ḫīn-i vefātında sinn-i şerīfi ḥadd-i ʿadd-i tisʿīnden mütecāviz iken mizāc-ı laṭīfinde ḳuvvet nihāyetde olup esnānından bir sinnine noḳṣān irmemiş-idi. Ḳuvvet-i mizācdan kiber-i sinnle dendānlarınuñ birisine şikest yetişmemişdi.

1 Sebat yeri olmayan makama itimat etme! Farz edelim ki felek senin minderini bir makam eyledi. İzzetin meftunu ve kendi ikbalinin mağruru olma. Aydınlık günün ardında karanlık gece vardır.

2 Şiʿr R, P2 | Ferd T

3 Üzülme! Çünkü kudret sâkisi, dünya kadehinden sana gün gelir lütuf gün gelir kahır sunar. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 377.

4 raḥimehu'llāh R, P2 | raḥmetu'llāh T

Teẕyīl: Mūmā ileyh maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Yemiş İskelesi'nde deryā kenārında bir cāmiʿ-i şerīf ü maʿbed-i laṭīf binā idüp eṭrāfında olan dükkānları ve Un Ḳabbānı (Unkapanı) semtinde olan dükkānları ve maḫzenleri aña vaḳf eyledi ve maḥrūsa-i Edirne'de muḫtaṣarāt oḳumaġ-içün bir buḳʿa medrese ve bir mekteb-ḫāne binā eyledi ve maḥrūsa-i meẕkūrede Aḫī Çelebi Ḥammāmı dimekle meşhūr olan ḥammām-ı irem-iḥtirāmı bünyād eyleyüp **[P2 238b]** ġayrı ḥammāmlaruñ ābrūyını yirlere dökdi.

Şiʿr:[1] شد حريم سامى او قبلهٔ مُلكِ مَلَك
ساحتش را روضهٔ فردوس حدِّ مشترك

در خط از عكس خطوطش سطح لوح لاجورد
در گل از دور اساسش پيك وهم تيز تك[2]

Ve ḳażā-yı Çorlı'ya tābiʿ üç ʿaded ḳaryeyi ve Ḫayrabolı ḳāḍīlıġına tābiʿ üç ʿaded ḳaryeyi ve Aḫī Çelebi Mezraʿası dimekle maʿrūf olan yigirmi üç ʿaded ḳaryeyi ve Anaṭolı'dan Şibli ḳażāsında on bir **[T 465a]** ʿaded ḳaryeyi vaḳf eyledi. Bu cümlenüñ maḥṣūlātınuñ zevāyidini Medīne-i Münevvere **[R 361a]** fuḳarāsına ṣarf olınsın diyü şarṭ eyledi.

Tetimme-i ẕeyl:[3] Mervīdür[4] ki Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd[5] salṭanatdan ferāġat idüp Dimetoḳa'ya teḳāʿüd-içün teveccüh eyledükde aña ḫıdmet itsün diyü Aḫī Çelebi bile[6] ḳoşılmış-idi. Merḥūm-ı merḳūm Sulṭān Bāyezīd yolda vefāt eyledükde ṭabīb-i merḳūmuñ ḥaḳḳında bu beyti didiler:

Beyt:[7] Derde dermān ide ṣanurdum Aḫī
Olur-ise ḥekīm imiş o daḫi

Raḥimehu'llāh.[8] **[P2 239a]**

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Onun yüce harîmi melekler diyarının kıblesi oldu. Firdevs cennetinin bahçeleri onun meydanına sınırdaş oldu. Lâciverd gökyüzünün sathı onun fermanındaki hattan akseden şeylerle yazılı. Serîʿü'l-intikâl olan akıl onu idrak etmekte âciz kalmıştır. Selmân-ı Sâvecî, *Dîvân-ı Selmân-ı Sâvecî*, haz. Ebu'l-Kâsım Hâlet – Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1371, s. 248.
3 Tetimme-i ẕeyl R, P2 | -T
4 Mervīdür R, P2 | Ve daḫi mervīdür T
5 Sulṭān Bāyezīd-i saʿīd R, P2 | Sulṭān Bāyezīd T
6 Aḫī Çelebi bile R, P2 | Aḫī Çelebi'yle T
7 Beyt R, P2 | Ferd T
8 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

Fāżıl-ı Ḥāẕıḳ, Edīb-i Kāmil-i Fā'iḳ Mevlānā Bedrüddīn Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Muʿīn[1] [Hüdhüd]

Hüdhüd dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Evā'il-i taḥṣīlde ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳuyup mevla'l-efāżıl, müvella'l-feżā'il Mevlānā Muʿarrif-zāde'nüñ ḫıdmet-i şerīfinde tekmīl-i fünūn-ı me'āṣir-meknūn eyledi.[2] Evāḫir-i taḥṣīl ü encām-ı tekmīlde ʿilm-i[3] ṭıbba ṭālib ü rāġıb olup Ḥekīm Mevlānā Muḥyiddīn ḫıdmetlerinde fenn-i merḳūmı taḥṣīl eyledükden ṣoñra Sarāy-ı ʿĀmire'ye ḫıdmet eyleyen eṭibbā-yı elibbā zümresine ilḥāḳ olındı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli tārīḫinden ṣoñra ol hüdhüd-i evc-i ʿiffet ü ṣalāḥ ve hümā-yı feżā-yı fevz ü necāḥuñ ṭā'ir-i rūḥ-ı revānı Ṭāvus-ı Aḫḍar ve Nāmūs-ı Ekber ile hem-cenāḥ olup anuñla ʿālem-i ceberūta gitdi.

Mūmā ileyh ṣālih ü müteşerriʿ ve mütedeyyin ü müteṭavviʿ, selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, marżiyyü'l-ḥalīḳa, maḳbūlü'ṭ-ṭarīḳa, ṭabīb-i maḥbūbü'l-ḳulūb idi. Raḥimehu'llāh.[4]

Ṭabaḳa-i Meẕkūrede Olan Meşāyiḫ-i Kibārdur Ki Ẕikr Olınur. Raḥimehumu'llāhu Teʿālā.[5]

ʿĀrif Bi'llāh Ṭosyalu Şeyḫ Naṣūḥ Teġammedehu'llāhu bi'l-Fütūḥ[6] {Naṣūḥī}

[P2 239b] ʿĀlim-i ʿāmil, ṣālih-i kāmil, hāfıẓ-ı Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve żābıṭ-ı Furḳān-ı kerīm idi. Kenz-i maʿānī ve ḫırz-ı emānī olan maḳṭaʿ-ı ṣuḥuf-ı āsmānīyi ḥıfẓ idüp fātiḥasından ḫātimesine[7] degin ṣaḥā'if-i ḥāfıẓasında ṣebt itmiş-idi. **[T 465b]**

Şiʿr-i ʿArabī:[8] ليس بِعلمٍ ما حوى القَمْطَرُ
ما العلمُ إلّا ما حواه الصّدرُ[9]

1 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Muʿīn R, P2 | Raḥimehu'llāh T
2 Evā'il-i taḥṣīlde … me'āṣir-meknūn eyledi. R, T | -P2
3 ʿilm-i R, P2 | -T
4 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T, -P2
5 Ṭabaḳa-i meẕkūrede olan meşāyiḫ-i kibārdur ki ẕikr olınur. Raḥimehumu'llāhu Teʿālā. R, P2 | -T
6 Teġammedehu'llāhu bi'l-Fütūḥ R | Raḥimehu'llāh T, Teġammedehu'llāhu bi'l-Fütūḥ Raḥimehu'llāh P2
7 fātiḥasından ḫātimesine R, T | fātiḥasına P2
8 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
9 Kütüphanelerin sakladıkları ilim değildir, asıl ilim gönüllerde saklıdır.

Kendünüñ baḥr-i medīd-i ṭabīʿat ve ʿarūż-ı ṭavīl-i ḳarīḥasından eşʿār-ı belāġat-işʿār inşād idüp zümre-i nāẓımān-ı kelām-ı muʿciz-niẓām silkinde muntaẓım u mülteʾim idi. Bu maḳūle meḥāsin-i feżāʾilden māʿadā ḥüsn-i ḫaṭṭa mālik olup ol nıḥrīrüñ taḥrīr itdügi ḫaṭṭ-ı ḫūb, ḫaṭṭ-ı dilber gibi merġūb olup ruḫsār-ı ṣaḥāʾifde[1] cāy-gīr olan **[R 361b]** ḳaṭre-i midād, ḫāl-i şāhid-i raġbet ü iʿtibār idi. Ṭuruḳ-ı ḳadīme-i ḳavīme-i ṣūfiyyeden ṭarīḳa-i Zeyniyyeʾye müntesib olup ʿārif biʾllāh Şeyḫ Tācüddīn Ḳaramanī ḫażretlerinüñ ḫıdmetlerinde mertebe-i irşād ve dāʾire-i imdād ü isʿāda vāṣıl oldı. Merḥūm Şeyḫ Ṣafiyyüddīn vefāt eyledükde anuñ zāviyesinde seccāde-i irşāda cülūs eyleyüp ol ekmel-i kümmel-i evliyā, ṭālib-i kemāl olan nāḳışları ikmāl ve insān-ı **[P2 240a]** kāmil mertebesine īṣāl ider-idi.

Hicret-i Nebeviyyeʾden ṭoḳuz yüz yigirmi dört tārīḫlerinde vaṭan-ı aṣlīsinde vefāt idüp ḫażīż-i nāsūtdan evcāt-ı derecāt-ı lāhūta revāne oldı.

Şiʿr:[2] چه روز بود که آن روز را زوال رسید
چه ماه بود که آن ماه در محاق افتاد[3]

ʿĀrif Biʾllāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn el-İmām[4]

Ḫamīd-ili vilāyetindendür. Maḥrūsa-i Burūsaʾda sākin olup ol imām-ı hümām muḳtedā-yı pīşvā-yı enām-ı eyyām idi. Meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan Şeyḫ Ayasʾuñ kerīmesini tezevvüc idüp ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerinde ṭarīḳa-i ṣūfiyyeyi taḥṣīl ü tekmīl eyledi.

Mūmā ileyh ʿābid ü[5] ṣālih ve edīb ü erīb, vaḳūr[6] u mehīb kimesne idi. Ṣūret-i ḫūb u[7] pākinde mehābet ü ṣalābet ġāyetde ve sīret-i tāb-nākinde sükūn u vaḳār u edeb nihāyetde idi. **[T 466a]** Ḫalḳ-ı ʿālemden münḳaṭıʿ olup ʿuzletde ʿizzet bulınmaḳ muḳarrerdür diyü gūşe-i bī-tūşe-i vaḥdet iḫtiyār itmişdi. Kerāmāt-ı celiyye-i ʿayāniyyesi muʿayyen u muʿāyen olup ercā u enḥā-yı ʿālemde meşhūr u meẕkūr olmaġın tafṣīl **[P2 240b]** ü taṭvīl olınmadı.

1 ṣaḥāʾifde R, P2 | ṣaḥāʾifinden T
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Ne gündü ki o güne zeval geldi. Ne aydı ki o ay kararıp gitti.
4 ʿĀrif Biʾllāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn el-İmām R, P2 | ʿĀrif Biʾllāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn el-İmām Raḥimehuʾllāh T
5 ʿābid ü R, P2 | -T
6 vaḳūr R, P2 | ʿābid ü vaḳūr T
7 ḫūb u R, P2 | -T

Şiʿr:[1] آشنایئ خلق درد سر است
منقطع باش تا ندانندت

گِرد هر در مگَرد از پی نان
تا که همچو سگان نرانندت

گر شوی کوشه‌گیر چون ابرو
بر سر دیده‌ها نشانندت[2]

Raḥimehu'llāh.[3]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Meḥmed eş-Şehīr Acı Şurba[4]

Acı Şurba dimekle meşhūrdur. Cümle-i ḥālātında istiġrāḳ üzre olup esrār-ı estār-ı ġaybiyyeye vāḳıf ve merātib-i esmā vü ṣıfāta ʿārif kimesne idi.

Şiʿr-i ʿArabī:[5] داوَمَ الذكرَ والعبادةَ والصّومَ
وبذَلَ الندىَ ولمْ يتكلَّفْ[6]

[R 362a] Evliyā-yı kerāmāt olan evliyā-yı kirāmdan Şeyḫ Aḳşemsüddīn Efendi'nüñ oġlı Fażlullāh Efendi'nüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i merāsim-i ṭarīḳat u taḥṣīl-i levāzım-ı ḥaḳīḳat itdükden ṣoñra ʿalā'iḳ-ı ḫalā'iḳdan inḳıṭāʿ u imtināʿ eyleyüp ḥużūr-ı pür-ḥubūrında ġanī vü faḳīr ve seniyy ü ḥaḳīr berāber idi.

Şiʿr:[7] در راه رشد خاك شو ار طالبی كه آن
بهر مِس وجود تو اكسير و كيمياست[8]

Erbāb-ı istiʿdād u aṣḥāb-ı istimdād ḥaḳḳında isʿād ü imdād üzre olup ṭālibān-ı **[P2 241a]** iksīr-i saʿādete cevher-i irşādı ṭarḥ ider-idi. Meclis-i kerāmet-celīsinde ḥāżır olan ṭullāb-ı kemāl-iktisābdan baʿżı ṭālibler ḥāżır

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 İnsanlarla hemhal olmak baş ağrısına sebep olur. Seni tanımamaları için onlarla irtibatını kes! Seni köpek gibi kovalamamaları için ekmek (bulmak maksadıyla) her kapıya gitmeyi bırak. Kaş gibi köşene çekilirsen, seni göz üstüne oturturlar. İbn Yemîn-i Tuğrâî, *Dîvân-ı Eşʿâr-ı İbn Yemîn-i Feryûmedî*, haz. Hüseyn Ali Bâstânîrâd, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâî, 1344, s. 331.
3 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
4 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Meḥmed eş-Şehīr Acı Şurba R | ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Meḥmed eş-Şehīr bi-Acı Çorba Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Meḥmed eş-Şehīr Şurba P2
5 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
6 Oruca, ibadete ve zikre devam etti. Bol bol ihsanda bulundu ve tekellüfe girmedi.
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Eğer tâlip isen rüşd yolunda toprak ol. Çünkü o senin varlığının bakırı için kimya ve iksir (mesabesinde)dir.

olduġında berekāt-ı teveccüh-i müstevcibü't-tereffühleri sebebiyle baʿżı ʿacā'ib-i ġarībe ve baʿżı merātib-i seniyye ve meṭālib-i behiyye[1] seyr iderler-idi ki niçe yıllar mücāhede eyleyen kimesneler anı müşāhede itmemişler-idi.

Mıṣraʿ: Düşde daḥi görmedi bu ʿālemi Aṣḥāb-ı Kehf

Ekṣer-i leyālīde ıṭfāḥ-ı sirāc itdürüp ḥużżār-ı meclis-i ʿālīleriyle ẕikru'llāha meşġūl olduḳlarında **[T 466b]** rü'yet-i aṣḥāb-ı reviyyet taʿalluḳ itmedügi elvān-ı ʿacībe-i lāmiʿa, sāṭıʿa ve ḳarʿ-ı esmāʿ u āẕān itmedügi eṭvār-ı ġarībe-i zāhire, bāhire olup gözler görmedügi ve ḳulaḳlar işitmedügi aḥvāl-i ġayr-ı maʿhūde merreten baʿde uḫrā peydā vü hüveydā olur-idi. Ẓāhir-i ḥāle muḫālif ḥāller ẓuhūr bulur-idi. Mebādī-i aḥvālde mübtedī olanlara bu maḳūle eṭvār, āşikār ve envār, tāb-dār olıcaḳ niçe müddet ḫıdmet eyleyen kimesne ḳuṣārā-yı kerāmet-ārāy-ı merātib-i sāmiyeye müntehī olduġı **[P2 241b]** muḳarrerdür diyü evāḫir-i ʿömrinde nebāh-ı vicāh aṣḥābına tenbīh idüp "Aḳreb-i aḥyānda bańa insilāḫ vāḳiʿ olsa gerekdür. Ol zamānda üç günden ṣoñra benüm bedenümde intifāḫ āṣārı ẓuhūr iderse defn eyleyesiz." diyü taʿyīn ü telḳīn eyledi. Bu maḥalde ḥāżır olan aḥbābından bir kimesne rivāyet eyledi ki ol ʿārif bi'llāh üç gün emārāt-ı ḥayātdan ʿārī ve ʿalāmāt-ı ḥiss ü ḥareket ü sükūndan berī yatduḳdan ṣoñra cism-i pākinde āṣār-ı intifāḫ āşikār olmaġın emr-i şerīfleri üzre mezār-ı şerīflerinde[2] defn olındı. Bu maḳūle kerāmāt-ı ʿaliyye vü celiyyesi lā-yuʿadd u lā-yuḥṣādur. Bu miḳdār teẕkār olınmaḳ kāfī vü vāfīdür.

Şiʿr:[3] به اختصار سخن کوش دائما زین پیش
که هست حسن کلام آنچه آن بود اخصر[4]

Revvaḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[5] **[R 362b]**

1 ve baʿżı merātib-i seniyye ve meṭālib-i behiyye R, P2 | -T
2 şerīflerinde T, P2 | şerīfleri R
3 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
4 Her şeyden önce daima sözünü kısa tutmaya çalış. Çünkü sözün güzeli en kısa olanıdır.
5 Revvaḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu. R | Raḥimehu'llāh. T, Revvaḥa'llāhu rūḥahu. P2

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Meḥmed eş-Şehīr bi-Ebī Şāme Raḥimehu'llāh [Beńli Muḥyiddīn]

Beńli Muḥyiddīn dimekle meşhūr u maʿrūfdur. Ḳaṣaba-i Ḳasṭamonı'ya ḳarīb kūh-ı āsmān-mānendde tavaṭṭun eyleyüp ḫalḳdan inḳıṭāʿ içün anda binā itdügi zāviyede sākin olup gūşe-nişīn-i ḫāne-i ḫumūl u ʿuzlet-güzīn-i kāşāne-i **[P2 242a]** ufūl idi. Ol ʿanḳā-yı ḳāf-ı ḳanāʿat ve varḳā-yı evc-i zühd ü ʿibādet ol kūhda kendüyle āşiyān-gīr olanları dām ü dāne-i ḥubb-ı dünyāya giriftār olmaḳdan ḫalāṣ olmaġa bāʿiṣ olur-idi. Ẓılāl-i bāl-i terbiyetinde müstaẓıll olan zümre-i sālikīn, Nāmūs-ı Ekber ve Ṭāvus-ı Aḫḍar gibi mele'-i aʿlāda mekān bulur-idi. **[T 467a]**

Şiʿr:[1]

كوه ملاذى است بر اوتاد را
كوه معاذى است بر افراد را

عزلتيان را شده او قِبله گاه
دامن او شد همه را قُبله گاه[2]

Erbāb-ı ḳulūb ve aṣḥāb-ı mükāşefeden olup ḫaẕāfīr-i serā'ir ü żamā'ire vāḳıf ve ḫaẕāmīr-i ḫavāṭır u beṣā'ire ʿārif idi.

Şiʿr:[3]

پيشتر قافلهٔ پيش بين
مردمك ديدهٔ عين اليقين

واقف اسرار الهى همه
عارف اسماء الهى همه[4]

Meẕkūruñ bu bābda olan ḥikāyāt-ı ʿacībesinüñ teẕkārında ıṭnāb u itʿāb muḳarrer olmaġın bu miḳdārla iktifā olındı.

Şiʿr:[5] به وصف ذات او هر دم سخن را مختصر كردم
كه مستحسن نباشد نزد كس گفتار طولانى[6]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Tarikat pirlerine dağ bir kaledir. Dağ herkese bir sığınaktır. O, uzlete çekilmiş olanlara bir kıble olmuştur. Onun eteği herkesin öptüğü bir yer olmuştur.
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 İleriyi görenlerin öncüsü, yakîn sahibi gözün gözbebeği. Bütün İlâhî sırların vâkıfı, bütün İlâhî isimlerin ârifi.
5 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
6 Onun şahsiyeti vasfında daima sözümü kısa kestim. Çünkü insanların katında uzun söz makbul değildir.

Teẕyīl: Beñli Muḥyiddīn Efendi maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye meşāyiḫ-i kirāmınuñ Muḥarrem Ḫalīfe nām vāʿiẓ ü müfessirüñ şeyḫidür. Meẕkūruñ mezār-ı şerīfi ṭaġda olan zāviye-i merḳūmededür. **[P2 242b]** Ḳaddesa'llāhu sırrahu.[1]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAbdurraḥīm el-Müeyyedī eş-Şehīr bi-Ḥācī Çelebi

Evā'il-i aʿmārında ʿilm-i ẓāhire ṭālib ü rāġıb olup Mevlānā Sinān Paşa'dan ve Mevlānā Ḫᵛāce-zāde'den telemmüẕ eyledi. Fāżılān-ı merḳūmānuñ terbiyet ü taḳviyetlerine muḳārin olup kemāl-i ḳabūlle maḳbūlleri ve nihāyet-i riʿāyet ile merʿīleri oldı. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* vālid-i ʿazīzinden ḥikāyet eyledi ki Mevlānā Ḫᵛāce-zāde kendülerüñ emāṣil-i efāżıl-ı ṭalebesinden fāżıl-ı müşārün ileyh ile Mevlānā Ġıyāṣüddīn Paşa Çelebi'yi tafḍīl ü taḳdīm idüp teḳaddüm-i tefevvuḳ-ı aḳrānla ve tefevvuḳ-ı teḳaddüm-i emṣālle tavṣīf ü taʿrīf ider-idi. Bu iki **[R 363a]** ḫᵛāce-i bāzār-ı feżā'il içün beẕl eyledügi cevāhir-i zevāhir-i ṣenā-yı esnāyı[2] ġayrı ḫarīdārān-ı ʿarūż-ı kemālāt içün neşr itmeyüp ikisinüñ ḥaḳḳında eyledügi ḥüsn-i şehādeti ġayrı telāmiẕesi ḥaḳḳında tefevvüh itmez-idi. Fi'l-vāḳiʿ ol mihr-i sipihr-i saʿādetüñ **[T 467b]** ẕükā-yı ẕekā-yı ẓāhir cebhe-i ṭāhirinde zāhir ü bāhir ve ẕāt-ı şerīfi aḳsām-ı ʿulūm-ı ʿaḳliyyede ve fünūn-ı ḥikemiyyede māhir idi. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de rütbe-i ʿulyāsı olup **[P2 243a]** cümle-i ecille-i fünūnda mahāret-i tāmmesi var-idi. Ġayrı kāmillerden mükemmel bir ẕāt-ı büzürgvār-idi.

Şiʿr-i ʿArabī:[3]

جميلُ الصِّفات جليل الهيئات
أثير السِّماتِ كثيرُ الوَرَعْ

فلَمْ نَر مثلا لهذى الحُلا
وفي غيره بعضها ما اجتمع[4]

Ẓāhir-i ṭāhirini taṭhīr ü tekmīl eyledükden ṣoñra meslek-i taṣavvufa sālik olup derūn-ı fażīlet-meşhūnını taṣfiye vü tenḳıye itmek-içün ʿārif

1 merḳūmededür. Ḳaddesa'llāhu sırrahu. R, P2 | merḳūmdadur. Nevvera'llāhu merḳadehu. T
2 ṣenā-yı esnāyı R, P2 | medḥ ü ṣenāyı T
3 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
4 Güzel vasıfları haiz ve heybet sahibi, yücelik alametlerini taşıyan çok takva sahibi. Hilyesi bunun gibi olan birini ya da bunlardan bir kısmının başkalarında bir araya geldiğini görmedik.

bi'llāh İskilibī Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi'nüñ ḫıdmet-i ʿālīlerine ittiṣāl eyledi. Şeyḫüñ ḫıdmetinde merātib-i me'ārib-i ṣūfiyyeden ġāyet-i ġāyāt-ı ḳāṣıye ve nihāyet-i[1] nihāyāt-ı nā'iyeye vāṣıl olup ḳuṣārā-yı meṭālib-i ḳudsiyye-i İlāhiyyeye nā'il oldı. Şeyḫ İskilibī ḥażretlerinüñ zāviyesinde seccāde-nişīn olan Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī vefāt eyledükde zāviye-i meẕkūrede seccāde-i irşāda onlar[2] cülūs eyleyüp ḥüsn-i himmetle zümre-i ṭālibān-ı meṭālib-i lāhūt[3] ve cümle-i ḳāṣıdān-ı maḳāṣıd-ı ceberūtı menāzil-i maḳṣūdlarına īṣāl eyledi.

Mıṣrāʿ: [4] اصحاب عشق واصل حق شد به همّتش

Ve bi'l-cümle kemālāt-ı ʿilmiyye vü ʿameliyyeyi ḥāvī ve feżā'il-i ṣuveriyye vü maʿneviyyeyi muḥtevī bir ʿārif-i ḥaḳḳā'iḳ-şinās ve kāmil-i daḳā'iḳ-i'tīnās[5] **[P2 243b]** idi. Cümle-i erbāb-ı ẓāhir ve kāffe-i aṣḥāb-ı bāṭına vesīle-i ḥuṣūl-i devlet-i dāreyn ve ẕerīʿa-i vuṣūl-i saʿādet-i neş'eteyn idi. Leṭā'if-i maʿārif-i İlāhiyyede āyet-i kübrā olup ṭarā'if-i beżāyiʿ-i bedāyiʿ-i[6] ṣūfiyyeye mālik olduġından māʿadā ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir-idi. Ḫuṣūṣ-ı mezbūrda ﴿فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ﴾[7] feḥvāsınca iẓhār-ı yed-i beyżā eyleyüp sāʿid-i meziyyet ü fażīlet añа müsāʿade itmiş-idi. Mümā ileyhden ṣudūr iden kerāmāt-ı ʿaliyye ve ẓuhūr iden ḫavārıḳ-ı **[T 468a]** ʿādāt-ı celiyye lā-yuʿadd u lā-yuḥṣā olmaġın tafṣīl olınmadı. **[R 363b]**

Mıṣrāʿ:[8] [9] تفصیل نامناسب و تطویل ناسزاست

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesi tārīḫinde ʿālem-i keşretden maḳām-ı vaḥdet ü ḥaḳīḳiyyeye vāṣıl olduḳda birāderi Müeyyed-zāde Efendi'nüñ yanında Ebī Eyyūb Enṣārī'de defn olındı.

Teẕyīl: Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī'nüñ duḫter-i nīk-aḫterini tezevvüc eyledi. İkisinüñ ictimāʿından "Eyyūb ʿAlīsi" dimekle meşhūr olan merḥūm

1 nihāyet-i R, P2 | -P2
2 onlar R, P2 | anlar T
3 lāhūt R, P2 | lāhūta T
4 Aşk ehli onun himmeti ile Allah'a vâsıl oldu.
5 daḳā'iḳ-i'tīnās R, P2 | daḳā'iḳ-şinās T
6 bedāyiʿ-i R, P2 | -T
7 "… Birdenbire o da seyredenlere bembeyaz görünüverdi." Aʿrâf (7), 108; Şuʿarâ (26), 33.
8 Mıṣrāʿ R, P2 | Mısra noksan. -T
9 Tafsilat münasebetsiz ve sözü uzatmak uygunsuz.

ʿAlī Çelebi Efendi ẓuhūr eyledi. Bundan māʿadā bir oġlı daḫi ʿālem-i şebābda vefāt eyledi. Ḳaddesa'llāhu **[P2 244a]** sırrahu.[1]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn[2]

ʿUnfuvān-ı şebāb-ı bā-şitābda ʿulūm-ı ẓāhire-i zāhireye ṭālib ü rāġıb olup ol ʿaṣrda menbaʿ-ı yenābīʿ-i enhār-ı ifāże vü maṭlaʿ-ı ṭavāliʿ-ı envār-ı ifāde olan ẕevāt-ı ẕevāt-ı melekāt-ı ünsiyye-i ḳudsiyyeden istifāże-i zülāl-i cedāvil-i taḳviyet ve istiżā'at-i şevārıḳ-ı[3] levāmiʿ-i terbiyet eyledi. Ol fāżıl-ı fażīlet-iʿtinā evvelā kendü vālid-i mācidinden ve Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'den ve Mevlānā Muṣliḥüddīn Ḳasṭallānī'den ve merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ḫᵛācesi Mevlānā Muʿarrif-zāde'den taʿallüm ü telemmüẕ idüp nefāyis-i enfās-ı müteberrikelerinüñ berekāt-ı bī-ġāyātıyla teḳaddüm-i emāṣil-i efāżıl ve tefevvuḳ-ı efāżıl-ı emāṣil itdükden ṣoñra menāṣıbla teḳayyüd itmeyüp şāriʿ-i taṣavvufa şāriʿ olup ʿārif bi'llāh Şeyḫ Muḥammed İskilibī ḥażretinüñ ḫıdmetine ittiṣāl eyledi.

Şiʿr:

أَلَمَّتْ بي الأيامُ اِلمامَ ناصبٍ
اسعف بانسداد طرق المناصِ بي

صبى طاعةَ الرحمنِ قبل المَناصِبي
ولا تَقرَّبي يا نفسُ ذُلَّ المناصِب[4]

Bu ittiṣālüñ ṣemerātıyla devḥa-i ẕāt-ı şerīf-i feżā'il-bārı fażl-ı Bārī'yle mīve-i maḳṣūd-ı ḥaḳīḳatden **[P2 244b]** behre-ver olup **[T 468b]** ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾[5] feḥvāsınca aḳṣa-yı meṭālib-i ʿulya ve ḳuṣārā-yı me'ārib-i ḳuṣvāya vāṣıl oldı.

Şiʿr:[6]

آفتاب شرع و دریای یقین
اولیا را مهترین و بهترین

1 Ḳaddesa'llāhu sırrahu R, P2 | Raḥimehumu'llāhu teʿālā T
2 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn R, P2 | ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn Raḥimehu'llāh T
3 melekāt-ı ünsiyye-i ḳudsiyyeden … istiżā'at-i şevārıḳ-ı R, T | -P2
4 Günler beni oldukça yordu, kaçış yollarımın da tıkanmasına vesîle oldu. Ey nefis! Bir makama gelmeden önce Rahman'a itaati iste, makamların hakirliğine yaklaşma.
5 "Bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz…" Ankebût (29), 69.
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

شد ز الطاف الهی بهره‌ور
واصل باری شد آن والا گهر[1]

Kendünüñ mavṭın-ı aṣlīsinde yaʿnī Balıkesri nām ḳaṣabada bir miḳdār müddet merḥūm Şeyḫ İskilibī'nüñ icāzetiyle seccāde-nişīn olup **[R 364a]** istimdād iden erbāb-ı istiʿdāda imdād ve istiʿdādı olan aṣḥāb-ı[2] istimdādı isʿād ü irşād eyledi. Merḥūm Şeyḫ İskilibī'nüñ maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de olan zāviyesinde seccāde-i irşāda cālis olan Şeyḫ ʿAbdurraḥīm Müeyyedī vefāt eyledükden ṣoñra anlaruñ ʿaḳabinde zāviye-i mezbūrede ol ʿārif-i feżā'il-nijād beẕl-i mevā'id-i ʿavā'id-i irşād ve neşr-i ferā'id-i fevā'id-i isʿād eyledi ve bi'l-cümle ol bahā-yı dīn-i mübīn ve revnaḳ-ı şerʿ-i metīn, mütedeyyin ü müteşerriʿ, ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı lübb-i ulü'l-elbāb idi. Meclā-yı füyūżāt-ı Rabbāniyye'yle bir mertebe ṣafā-yı derūn ve naḳā-yı dil **[P2 245a]** ü sīne taḥṣīl itmiş-idi ki ẕāt-ı pāki mişkāt-ı envār-ı tevḥīdiyye ve mir'āt-ı teceliyyāt-ı Ṣamediyye olup nāṭıḳ bi'l-ḥaḳḳ ve mütekellim bi'l-eḥaḳḳ bir nūr-ı muṭlaḳ idi.

Şiʿr:[3] تو در صفای درون کوش و صاف کن دل را
که از صفای درون است صیقل دل و جان[4]

Ḥudūd-ı şāriʿ-i şerīʿat u ṭarīḳatı icrāya saʿī olup evāmir-i İlāhiyyeyi ve sünen-i nebeviyyeyi iʿlā itmegi ẕimmet-i himmetine farż u taḳdīr itmiş-idi. Aʿlām-ı iʿlām-ı kelām-ı ṣıdḳ-ilmām itmekde levme-i lā'imden ḥavf itmeyüp şemşīr-i zebān-ile ḥaḳḳ u baṭılı faṣl u ḳaṭʿ itmekde bī-pervāydı. ʿUlūm-ı şerʿiyye-i aṣlıyye vü ferʿiyyede ve fünūn-ı ʿArabiyye vü ʿaḳliyyede yed-i ṭūlāsı olup ʿilm-i tefsīr ü ḥadīṣde keşşāf-ı ḥaḳā'iḳ-ı esrār-ı tenzīl ve fettāḥ-ı ebvāb-ı **[T 469a]** daḳā'iḳ-ı te'vīl idi.

Şiʿr:[5] آن فاضلی که حلّ همه مشکلات عقل
در طینت تو تعبیه کرد آفریدگار[6]

1 Şeriat güneşi ve yakîn denizi; evliyanın en büyüğü ve en iyisi. İlâhî ihsanlardan istifade etti. Cevheri yüce olan o zât, Allah'a vâsıl oldu.
2 aṣḥāb-ı R, T | erbāb-ı P2
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Sen derûnunun safâsına gayret et ve gönlünü sâf eyle! Çünkü gönül ve canın cilası derûnun safâsındandır.
5 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
6 Sen yaratılışında, Allah tarafından aklın bütün müşküllerini çözmede amade kıldığı o fâzilet sahibi kişisin. Beytin ikinci mısra'ı için bkz. Zahîr-i Fâryâbî, *Dîvân-ı Zahîrüddîn-i Fâryâbî*, haz. Emîr Hasan-ı Yezdgerdî, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 94.

Aʿlem-i ʿālem, hümām-ı ekrem yaʿnī İmām-ı Aʿẓam ḥażretlerinüñ *Fıḳh-ı Ekber* nām kitāb-ı ilhām-ilmāmını şerḥ idüp ṭarīḳa-i kelām ve ṭarīḳa-i taṣavvufı cemʿ eyledi. Bu ikisi ʿaẕbun furāt ve milḥun ucāc gibi ẓāhir-i ḥalde biri birine muḫālif ü nā-muvāfıḳ iken kelimāt-ı **[P2 245b]** ḥikmet-āyāt-ile şīr ü şekker gibi imtizāc itdürüp[1] bunları ḫalt eyledi. Rişte-i kelāmda olan girih-i muḫālefeti nāḫun-ı tedḳīḳle ḥall idüp sūzen-i diḳḳat ve ṭabʿ-ı mūşikāfıyla ikisini rabṭ eyledi. Ol kitāb-ı müsteṭābda müdrec[2] olan mesā'ili bir vechle itḳān ü īḳān eyledi ki verā-yı perde-i iḫtifāda mütevārī olan vücūh-ı vicāh-ı şāhidān-ı ḥaḳā'iḳ ʿayne'l-yaḳīn ile muʿāyen ü müşāhed oldı. Rūy-ı ʿarūs-ı ḥaḳḳ rütbe-i ʿilmden mertebe-i ʿayāna teraḳḳī buldı. **[R 364b]**

Şiʿr:[3] کتاب او گلستان لطیف است این سخن داند
کسی کو برده باشد بوی از رنگ سخندانی

پی اهل طریقت بو ستانی از حقیقت دان
پر از گل‌های حکمت وز حقایق‌های ایمانی[4]

Leṭā'if-i maʿārif-i taṣavvufa müteʿallıḳ ḳābil-i taʿdād olmayan aʿdāddan efzūn resā'il-i feżā'il-meşḥūn tenmīḳ u tensīḳ eyledi. Merḥūm Müftī ʿAlī Çelebi Efendi (raḥmetu'llāhi [ʿaleyh])[5] evāḫir-i ʿömrine ḳarīb eyyāmda zamān-ı medīd ü āvān-ı baʿīd ḫasta olup ḳuvveti żaʿfda ve żaʿfı ḳuvvetde olıcaḳ istiftā olınan mesā'il-i şerʿiyye vü ferʿiyyede iftā-yı cevāb-ı bā-ṣavāb itmege mecāli ḳalmayup **[P2 246a]** yekrān-ı ḫāmesi meydān-ı nāmede tek ü pūy itmekden bi'l-külliye muʿaṭṭal ḳalmaḳ muḥtemel olduḳda şiḳāt-ı ʿulemādan bir fāżıl-ı feżā'il-fercām ḳā'im-maḳām naṣb olınsın diyü pādişāh-ı keyvān-eyvāndan fermān-ı ḳażā-cereyān ve ḳader-tüvān ṣudūr eyledi. Şeyḫ Bahāüddīn-zāde[6] ḥażretlerinüñ kemāl-i faḍl u kemāline iʿtiḳādı ve nihāyet-i veraʿ ve feḳāhet ü taḳvāsına iʿtimādı[7] olduġına bināen ol ḫayyir-i aḫyār-ı **[T 469b]** aḥbār ol muḫtār-ı bā-iḫtiyārı iḫtiyār idüp emr-i fetvāda kendü

1 itdürüp R, P2 | idüp T
2 müdrec R, P2 | derc T
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Güzel konuşmadan bir nebze nasibi olan kişi, onun kitabının hoş bir gül bahçesi olduğunu bilir. Tarikat ehlinin ardında bıraktığı ayak izi, hakikatlerden bir bahçedir. Öyle bir bahçe ki imani hakikatler ve hikmet çiçekleri ile dopdoludur, bil.
5 raḥmetu'llāhi R, T | -P2
6 Şeyḫ Bahāüddīn-zāde R, P2 | Şeyḫ Bahāüddīn T
7 iʿtimādı R, P2 | iʿtiḳādı vü iʿtimādı T

maḳāmına iḳāmet eyledi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet eyledi ki Medāris-i S̱emān-ı cinān-nişān u felek-bünyānun birisinde müderris olup fārisān-ı ṣaḥn-ı ifādeye ṣarf-ı zimām üzreyken bir gice s̱ülüs̱-i aḫīrde ʿālem-i vāḳıʿada gördüm ki Ḥażret-i Resūl-i Ekrem (ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem) ḥażreti[1] baña Medīne-i Münevvere'den berīd-i ġaybla bir tāc-ı saʿādet-ibtihāc itḥāf ü ihdā eyledi. Bu behcet-i mütevāfire ve ferḥat-i mütekās̱ire ile bālīn-i ḫˇāb-dan baş ḳaldurup ʿādet-i elīfemüz üzre *Tefsīr-i Beyżāvī* müṭālaʿasına iştiġāl eyledüm. Bu şeb-i fīrūzuñ **[P2 246b]** ṣabāḥında ṣalāt-ı fecri edā itdükde[2] ferd-i āferīdeye mülāḳāt itmedin şeyḫ cānibinden bir resūl-i belāġat-fer-cām ʿarż-ı selām eyleyüp "İnşāa'llāhurraḥmān aḳreb-i ezmānda ẕāt-ı refīʿleri manṣıb-ı ḳażāyla manṣūb olur. Bu gice gördükleri vāḳıʿanuñ taʿbīri budur diyü buyurdılar." didi. Şeyḫüñ āyīne-i żamīr-i münīrinde ol vāḳıʿa ve taʿbīri cilve-ger olup bi-ṭarīḳı'l-mükāşefe maʿlūmları olduġını iʿlām eyledi.

Şiʿr:[3]

یکی است پیش ضمیر تو غابر و ماضی
که حال مهر نه گردد ز گردش دوران

به فکر اندك تو در نظر شود مطوی
هر آنچه هست و بود بر صحایف ازمان[4]

Bu vāḳıʿa-i vāḳıʿa-i sāṭıʿadan çoḳ zamān geçmedin şeyḫ ḥażretlerinüñ şe-ref-i ziyāretleriyle müşerref olup vāḳıʿa-i meẕkūreyi ve berīd-i mezbūruñ **[R 365a]** naḳl itdügi taʿbīri ʿizz-i ḥużūrında ẕikr itdügümde taʿbīr-i sābıḳ-la taʿbīr idüp ʿan ḳarībin ḳāḍī olmamuzı tebşīr eyledi. Bu muṣāḥabet es̱nā-sında "Ben cāh-ı ḳażāyı ṭaleb itmezin baña gerekmez."[5] diyüp benden bu maḳūle kelimāt ṣudūr eyleyicek ol ʿārif-i ṣamedānī buyurdılar ki **[T 470a]** **[P2 247a]** "Manṣıb-ı ḳażāyı ṭaleb eyleme bu maʿnā şerʿī degüldür. Ammā ṭaleb ü raġbet itmeksizin virilürse redd itmeyüp ḳabūl eylemek gereksin." didi. Bu kelimāt-ı bī-naẓīr ü pür-te's̱īr benüm ḫāṭır-ı ḥaḳā'iḳ-nişānumda cāy-gīr olup çok zamān geçmedin baña maḥrūsa-i Burūsa (ṣāneha'llāhu ʿani'l-be'sā) ḳāḍīlıġı ṣadaḳa olınduḳda telaḳḳī bi'l-ḳabūl itdügime bāʿis̱-i ḳavī ol söz vāḳiʿ oldı.

1 ḥaẕreti T, P2 | -R
2 itdükde R | itdükden ṣoñra T, itdügümde P2
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Senin derûnunun yanında geçmiş ve gelecek birdir. Çünkü feleğin dönüşü güneşin hâlini değiştirmez. Senin azıcık bir fikrinle bir anda zaman sayfalarındaki olmuş ve olmakta olan her şey dürülür.
5 baña gerekmez R, T | -P2

Mervīdür ki şeyḫ ḥażretleri mecālis-i sāmiyesinde ḫıdīv-i vüzerā-yı ārā-ārā merḥūm İbrāhīm Paşa zamānında ṣudūr bulan münkerāt-ı rediyye vü aḥvāl-i deniyyeye daḫl ü taʿarruż idüp "Teżāʿīf-i vaʿẓda bunlar cādde-i ḥaḳḳ ve senen-i sünenden ḫāricdür." diyüp tīr-i ṭaʿn ü menʿ ile ırāḳdan ṭoḳın-duḳda vezīr-i mesfūr anı istimāʿ idüp[1] şeyḫüñ bu sözinden ḫayli müteġayyir ü mütekeddir oldı. Ḫadeng-i ṭaʿneden derūnı cerāḥatle ṭoldı.

Şiʿr:[2] هر آنچه غیر رضای حقّ است باطل دان
مباش آمرِ آن کو بدان نه‌ای مأمور[3]

Vezīr-i mūmā ileyhüñ āyīne-i dil-i ṣafā-āyīni şeyḫüñ enfās-ı şerīfesinden zeng-beste[4] olup **[P2 247b]** dil-i deryā-bārı seylāb-ı ṭaʿneden bir miḳdār mütekeddir olduġı ḫaber-i żarar-eṣer şeyḫ ḥażretlerinüñ eḥibbāsı ortasında işidildükde cümlesi şeyḫ ḥażretlerini bu vaż'-ı nā-mülāyimden menʿ eyleyüp bu maḳūle aḥvāl ü efʿāl-i bī-ṭā'ile ġā'ile müterettib olur didiler. Şeyḫ Bahāüddīn-zāde Efendi ol ṭā'ife-i ḫā'ifeye cevāb-ı bā-ṣavāb virüp kilīd-i lisānla ḳufl-i kelāmı bu bābdan feṭḥ eyledi ki "Bu maḳūle gümān ġayret-i Ḥaḳ cānibinden gelen tīr-i āzāruñ żararına incinmezin ve ṭavl ü ḥavl-i Ḫudā'yla ol maḳūlelerden yetişen ġā'ile-i hā'ileden ḳorḳmazın. Bu ḫuṣūṣda bańa eger ḳatl müteretteb olursa mü'eddāsı şehādet ve eger ḥabs müteretteb olursa[5] **[T 470b]** ʿuzlet ü ḫalvet ve eger nefy ʿani'l-beled müteretteb olursa mūcebi hicretdür. Bu cümle, ṭālib-i Ḥaḳḳ'a saʿādetdür. Bunuñ muḳābelesinde bī-ḥisāb ṣevāb iḥtisāb olınur ve bunuñ ḫātimesinde bī-şümār āṣār bulınur." diyü buyurdı. **[R 365b]**

Şiʿr:[6] چو گل عزیز شد آن کس که بوی حق دارد
هزار خارِ جفایش گرفت اگر دامان[7]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz **[P2 248a]** elli bir tārīḫinde ḥacc idüp sene-i ātiyede ʿavdet ü ricʿat eyledüginde Ḳayṣeriyye nām ḳaṣabada vefāt

1 idüp R, P2 | itdükde T
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Allah'ın rızasına muhalif olan şeyi bâtıl bil. Sana emrolunmamış şeyin âmiri olma!
4 zeng-beste R, P2 | jeng-beste T
5 mü'eddāsı şehādet ve eger ḥabs müterettib olursa R, P2 | -T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Rahmanî kokuya sahip olan kişi, eteğine binlerce cefa dikeni batsa da gül gibi aziz oldu.

idüp kendü şeyḫinüñ[1] şeyḫi Mevlānā Şeyḫ İbrāhīm Ḳayṣerī'nüñ yanında defn olındı. Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz.[2]

Teẕyīl: Sene-i merḳūmede yaʿnī ṭoḳuz yüz elli iki senesinde vefāt eylemegin Naẓmī añа bu mıṣrāʿı tārīḫ didi:

Tārīḫ:[3] Bahāüddīn-zāde itdi ʿazm-i dergeh-i Bī-çūn[4] 952

Raḥimehu'llāh.[5]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn Raḥimehu'llāh[6]

Mevlānā Ḫʷāce-zāde Efendi'ye müntesibdür. Evvelā basṭ-ı bisāṭ-ı mebānī-i ʿulūm idüp istiʿdād-ı kemālden kemāl-i istiʿdāda vāṣıl olduḳdan ṣoñra ʿārif bi'llāh Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'nüñ ḫıdmet-i sāmiyesine nā'il oldı. Ol ḳuṭb-ı ṣamedānīnüñ ḥużūr-ı pür-ḥubūrında taḥṣīl-i ṭarīḳat u tekmīl-i ḥaḳīḳat eyleyüp irşād ü isʿāda icāzet alduḳda Şeyḫ Ṣafiyyüddīn vefāt eyleyüp anlaruñ vaṣıyyetiyle zāviyede niçe eyyām ḳā'im-maḳām oldı. **[P2 248b]** Baʿde zamānin Ṭosyalu Naṣūḥ Ḫalīfe içün zāviyeyi terk idüp sā'ir-i ʿalā'iḳdan daḫi bi'l-külliye inḳıṭāʿ üzre olup nefs-i nefīsine meşġūl oldı. Ol merd-i Ḫudā mütevāżıʿ u müteḫaşşiʿ ve edīb ü mehīb ve vaḳūr u ṣabūr-idi.

Şiʿr:[7] آزاده رهروی که در این دور چون صبا
از قید آن گذشته که این چون و آن چراست[8]

Sīmā-yı kerāmet-īmāsında āṯār-ı istiġrāḳ ve envār-ı vecd ü ḥāl, ḫūrşīd **[T 471a]**-miṯāl lāmiʿ u sāṭıʿ idi.

Şiʿr:[9] نور وجد و حال در وی لامع است
همچو خور در جبههٔ او ساطع است[10]

1 şeyḫinüñ R, T | -P2
2 Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz R, P2 | Ḳaddise sırruhu'l-ʿazīz T
3 Tārīḫ R, P2 | Mıṣrāʿ T
4 Edirneli Nazmî, *Edirneli Nazmî Divanı*, haz. Dr. Sibel Üst, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 3928-3929.
5 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
6 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Bu devirde saba rüzgârı gibi niçin ve nasıl kayıtlarından kurtulmuş asalet sahibi bir sâliktir.
9 Şiʿr R, P2 | Ferd T
10 Vecd ve hâl nuru onda parlamaktadır. Onun cemalinde güneş gibi apaçık ortadadır.

Evāḫir-i ʿömrinde Ḳuds-i Şerīf'e irtiḥāl[1] eyleyüp Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz ile ḳırḳ tārīḫleri ortalarında ol maḳām-ı şerīfde intiḳāl eyledi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[2]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muṣliḥüddīn Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Muʿīn[3] [Muʿallim-zāde]

Aṣlı Maġnisa'dandur. Muʿallim-zāde dimekle meşhūrdur. ʿUlūm-ı ẓāhire-i zāhireye ʿālim ü ʿārif ve ḳırā'at-i ʿaşereye vāḳıf, ḥāfız-ı Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve żābıṭ-ı Furḳān-ı kerīm idi.

Şiʿr:[4] دلیل راه ایمان است قرآن
کلید گنج احسان است قرآن

[P2 249a] گرفته نور قافش قاف تا قاف
مگر خورشید رخشان است قرآن[5]

Fıṭrat-ı aṣliyye ve cibillet-i ezeliyyesinde merkūz olan saʿādet iḳtiżāsınca **[R 366a]** şāriʿ-i taṣavvufa şāriʿ olup Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ve Şeyḫ İbn Vefā'yla muṣāḥabet itdükden ṣoñra Şeyḫ Naṣūḥ Efendi añа irşāda icāzet virüp kendü maḳāmına iḳāmet eyledi. Ol edīb ü lebīb ve mütevāżıʿ u müteḫaşşiʿ, bāṭın u ẓāhiri ṭāhir[6] ve ḥavārıḳ-ı ʿādātı bāhir kimesne idi. Mücāhedāt-ı keşīre ve riyāżāt-ı mütekāṣiresi sebebiyle kerāmet-i celiyye-i mütevāfiresi ẓuhūra gelmişdür. Müddet-i ʿömrinde ḳırḳ yıl ṣalāt-ı terāvīḥi ḫatm-i şerīfle edā eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ʿöşr-i erbaʿīnde yaʿnī ḳırḳ ile elli tārīḫleri ortasında vefāt eyleyüp Zāviye-i Zeyniyye'de defn olındı.

Şiʿr:[7] هر دم هزار آه و فغانی ز حد فزون
ز اوضاع ناملایم این چرخ واژگون

---

1 irtiḥāl R, P2 | teveccüh ü irtiḥāl T
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu rūḥahu T, -P2
3 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Muʿīn R, P2 | Raḥimehu'llāh T
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Kur'ân, iman yolunun rehberidir. Kur'ân, lütuf hazinesinin anahtarıdır. Baş harfi olan kâfının nuru, bütün dünyayı kaplamıştır. Yoksa Kur'ân, parlak güneş midir?
6 ṭāhir R, T | -P2
7 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

از پا فکند نخل علومی که سایه‌اش
از ظل سدره بود به رفعت بسی فزون[1]

[T 471b]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Nebī Ḫalīfe[2]

Güzīde-i evliyā-yı aṣfiyā vü pesendīde-i etḳıyā-yı eẕkiyā ʿārif bi'llāh Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'nüñ ḫıdmet-i şerīfinde ikmāl-i ṭarīḳat u tekmīl-i **[P2 249b]** ḥaḳīḳat idüp mezbūr Ḥācī Ḫalīfe vefāt eyledükden ṣoñra kendü evinde ḫalvet ü vaḥdete münādemet ü mülāzemet eyledi.

Şiʿr:[3] عالم عزلت جهانی دیگر است
گوهر وحدت ز کانئ دیگر است[4]

Ol kāmil ü mükemmil, müteberriʿ u müteverriʿ, mütebettil ila'llāh olup nāhic-i menāhic-i kerāmet, şāriʿ-i meşāriʿ-i velāyet idi.

Şiʿr:[5] ذاتش برای روشنی ملك شرع و دین
بر برج زهد و رشد درخشنده اختر است[6]

Meclis-i şerīfinde aʿrāż-ı nāsa taʿarrużdan iʿrāż üzre olup miḳdār-ı ḫardala müsāvī mesāvīden imtināʿ üzreydi. Belki bu bābda meclisinde ḳufl-i dehānını feṭḥ idenleri menʿ idüp kesr-i ʿırż itmege taʿarruz eyleyenleri defʿ ü refʿ ider-idi.

Şiʿr:[7] چون غنچه همدمی به کسی کن در این چمن
کو را دمی چو باد بهاری گره گشاست

وآن کو فروکیش چو باد خزان بود
بگذر چو باد از او که دمش بر تو ناسزاست[8]

---

1 Bu uğursuz feleğin uygun olmayan hallerinden dolayı her an hadd ü hesaba gelmez binlerce âh ü figan (olsun)! (O uğursuz felek) gölgesi yücelikte Sidretü'l-müntehâ'nın gölgesinden çok fazla olan ilim ağacını kökünden söküp attı.

2 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Nebī Ḫalīfe R | ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Nebī Ḫalīfe Raḥimehu'llāh T, P2

3 Şiʿr R, P2 | Ferd T

4 Uzlet âlemi bambaşka bir dünyadır. Vahdet mücevheri bir başka madenden (gelir). Takî-i Evhadî, *Arafâtu'l-Âşıkîn ve Arasâtu'l-Ârifîn*, C. III, haz. Zebîhullah Sâhibkârî-Âmine Fahrahmed, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1389, s. 1804.

5 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T

6 Zatı zühd ve rüşd burcunda din ve şeriat mülkünün aydınlanması için parlak bir yıldızdır.

7 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

8 Gonca gibi bu bahçede öyle birisine dost ol ki onun nefesi bahar rüzgârı gibi düğümleri çözücü olsun. O aşağılık tabiatlı kişi sonbahar rüzgârı gibidir. Onu terket çünkü onun nefesi sana uygun değildir.

Ḥużūr-ı pür-ḥubūrında efrād-ı nevʿ-i insān kā'inen men kāne sū'-i ḥāl-le teẕekkür olınmayup cümle-i aḳvāl ü efʿāl ve kāffe-i evżāʿ u aḥvālinde ādāb-ı şerʿi kemā-yenbaġī edā ider-idi. **[P2 250a]** Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol merd-i vaḳūr-ile müddet-i keẕīre muṣāḥabet idüp "Hīçbir ḥālde anuñ **[R 366b]** ādāb-ı ḥamīdeye muḫālif bir nesnesini görmedüm ve anuñ gibi ādāb[a][1] riʿāyet ider bir şaḫṣ bulmadum." diyü buyurdılar.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ senesinden ṣoñra maḥrūsa-i Burūsa'da civār-ı Raḥmān'a ittiṣāl eyledi.

Raḥimehu'llāhu teʿālā raḥmeten vāsiʿaten.[2]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Muḥyiddīn Esved Raḥimehu'llāh [Ḳara Muḥyiddīn]

Ḳara Muḥyiddīn dimekle meşhūrdur. Evliyā-yı ʿiẕāmdan Ḥācī Ḫalīfe ile muṣāḥabet idüp ʿilm-i taṣavvufı anlardan aḫẕ eyledi. Erbāb-ı **[T 472a]** ādāb u maʿrifet, aṣḥāb-ı zühd ü veraʿ u ʿibādetden olup sīne-i bī-kīnesi maşrıḳ-ı envār-ı İlāhī ve maḫzen-i esrār-ı nā-mütenāhī idi.

Şiʿr:[3] رخشنده کوکبی است بر اوج سپهر زهد
کز عکس پرتوش همه آفاق پر ضیاست[4]

Teẕyīl: Mesmūʿdur ki Mevlānā Fenārī'nüñ maḥrūsa-i Burūsa'da olan cāmiʿinüñ yanında anuñ bir mescidi vardur. Ḳabr-i şerīfi baʿżı ṣuleḥā vü ʿulemānuñ maḳābiriyle anda vāḳiʿdür.

Ḳaddesa'llāhu teʿālā sırrahu'l-ʿazīz.[5]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Luṭfullāh Raḥimehu'llāh

[P2 250b] Vāḳıf-ı Merve-i ṣıdḳ u ṣafā, mücāvir-i Kaʿbe-i mihr ü vefā Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ḥażretlerinüñ aṣḥāb u aḥbābından idi. Ẕāt-ı şerīf[6] ve vücūd-ı laṭīfi, maẓhar-ı luṭf-ı İlāh olup füyūżāt-ı İlāhiyye anuñ ḳarīn-i ḥāli

1 ādāb[a] R, T | ādāt[a] P2
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā raḥmeten vāsiʿaten R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Zühd feleğinin zirvesinde nurunun yansımasından her yeri ışıl ışıl aydınlatan parlak bir yıldızdır.
5 Ḳaddesa'llāhu teʿālā sırrahu'l-ʿazīz R, T | Raḥimehu'llāh P2
6 şerīf R, P2 | şerīfi T

olmağın ḥaḳḳā'iḳ-ı rubūbiyyet ve daḳḳā'iḳ-ı ulūhiyyete vāḳıf bir kimesneydi. Maḥrūsa-i Burūsa'da baʿżı maʿābid-i şerīfede imām iken vefāt idüp rūḥ-ı ʿazīzi cevāmiʿ-i ṣavāmiʿ-i meleʾ-i aʿlāda ṣufūf-ı ervāḥ ile ḳā'im oldı.

Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz.[1]

ʿĀrif Bi'llāh Emīr ʿAlī bin Emīr Ḥasan[2]

Metn-i *Hidāye*'nüñ şürrāḥından ṣāḥib-i *Kifāye* Seyyid Celālüddīn-i Kürlānī'nüñ[3] nesl-i pākindendür. Vālid-i mācidi Emīr Ḥasan maḥrūsa-i Burūsa'da medfūn olan ʿārif bi'llāh Şeyḫ Muḥammed Buḫārī'nüñ yaʿnī Emīr Sulṭān'uñ beyt-i şerīfinde terbiyet olındı. Mezbūr Emīr ʿAlī zamānesi ʿulemāsından Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī'den ve Mevlānā Muḥammed bin Ḥācī Ḥasan'dan taʿallüm ü telemmüẕ idüp ʿādet-i elīfe üzre menāṣıb-ı şerīfeden yevmī yigirmi aḳçe ile maḥrūsa-i Burūsa'da Ḥamza Beg Medresesi'ne müderris oldı. Teḳāʿüd-i ʿazā'im-i aẕā'im-i **[T 472b]** cāh u celāl anuñ rehīn-i āmāli olduġı dāʿiyeyle[4,5] **[R 367a]** ol ʿārif-i muḫtār teḳāʿüd iḫtiyār eyleyüp **[P2 251a]** aña yevmī otuz aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı. Neş'e-i evveliyesinde olan saʿādet ẓuhūra gelüp ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye mā'il ve Ṭosyalu Şeyḫ Naṣūḥ'uñ ḫıdmet-i şerīfine nā'il oldı. Meẕkūr[6] Şeyḫ Naṣūḥ'uñ taʿyīni ile zümre-i müsterşidīni irşāda başlayup müstemidd olanları imdād üzreyken Şeyḫ Tācüddīn ḥażretlerine mensūb olan zāviyede cülūs eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinüñ ḥudūdında ḥażīż-i beşeriyyetden evc-i rūḥaniyyete ʿurūc eyledi.[7] Ẕāt-ı şerīfi luṭf-ı[8] tabʿ üzre mecbūl olup vech-i melīḥ ve şeybet-i ḥaseneye mālik bir sālik idi. Aḫlāḳ-ı kerīme-i laṭīfe vü ʿaḳīde-i ṣāfiye-i naẕīfesi muḳteżāsınca ʿāmme-i fuḳarā vü ṣuleḥāyı ḥimāyet ve ādāb-ı şerʿ-i şerīfi kemā yenbaġī[9] riʿāyet eyleyüp evḳāt-ı ṣalāt-

1 Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz R, P2 | Raḥimehu'llāh T
2 ʿĀrif Bi'llāh Emīr ʿAlī bin Emīr Ḥasan R | ʿĀrif Bi'llāh Emīr ʿAlī bin Emīr Ḥasan Raḥimehu'llāh T, P2
3 Celālüddīn-i Kürlānī'nüñ R, P2 | Celāl-i Kürlānī'nüñ T
4 Medresesi'ne müderris oldı. … olduġı dāʿiyeyle R, T | -P2
5 dāʿiyeyle R, P2 | ecilden T
6 Meẕkūr R, P2 | Mezbūr T
7 eyledi. R, T, P2 | eyledi. Burūsa'da Zāviye-i Zeyniyye'de medfūndur. M
8 luṭf-ı R, P2 | laṭīf T
9 kemā yenbaġī R, P2 | -T

da cemāʿata müdāvim olurdı.[1] İftitāḥ-ı şürūʿda herkes anı ḥāżır bulur-idi. Erkān-ı manṣūṣa-i şerīʿat u şerā'iṭ-i mefrūża-i ṭarīḳati edāda ḥāżır-ı vaḳt olup ḳażā-yı rıżāu'llāhda dā'im ḳā'im idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[2] **[P2 251b]**

ʿĀrif Bi'llāh Ḫıżr Beg ibn Mevlānā Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg[3]

Babası[4] Aḥmed Paşa'nuñ ḥavme-i ḥimāyet ve taḥt-ı ḥacrında terbiyet olınup taʿallüm-i hecādan rütbe-i ḥicāya ve mertebe-i ḥucra varduḳda ṭıyb-ı ṭīnet-i ezeliyye muḳteżāsınca ve saʿādet-i fütūḥāt-ı Lem-yezeliyye mübteġāsınca feżā'il-i ʿilmiyye taḥṣīl idüp eḍārīb-i esārīb-i ifādeye vuṣūl buldı. Bu ṭarīḳle maḥmiyye-i Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ne yevmī otuz aḳçe ile müderris oldı. Erbāb-ı ṭaleb ü aṣḥāb-ı edebden istimdādda istibdād üzre olan ḳābiller fāżıl-ı merḳūmuñ ḫıdmetine iḳbāl idüp **[T 473a]** cemʿ-i keşīrüñ ḳuṣārā-yı meṭālibine vāṣıl olmalarına sebeb oldı.

Şiʿr:[5] دارند رو ز هر جهتی خلق سوی او
زآن رو که از همه جهتش روی در خداست[6]

Mūmā ileyh ṭarīḳa-i taṣavvufa rāġıb olup maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de medfūn olan ʿārif bi'llāh, maẓhar-ı elṭāf-ı Bārī Seyyid Aḥmed Buḫārī ḥażretlerinüñ ḫıdmetine ittiṣāl eyleyüp aḫlāḳ-ı müheẕẕebe-i müşeẕẕebeyi ve meṭālib-i ʿaliyye-i ṣūfiyyeyi tekmīl eyledi. Ẕāt-ı kerīm-i şeref-şiʿārı nevādir-i eyyāmdan olup ḫavāṣṣ u ʿavām ortasında maḳbūl u **[P2 252a]** maʿḳūl kimesneydi. Ādāb-ı ṭarīḳat **[R 367b]** u merāsim-i şerīʿati riʿāyet idüp ṣāḥib-edeb ü vaḳār ve sükūn u ḳarār bir ẕāt-ı büzürgvār-idi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi dört tārīḫlerinde vefāt eyledi. Ḳuddise sırruhu.[7]

1 olurdı R, T | oldı P2
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh T, Raḥmetu'llāhi teʿālā P2
3 ʿĀrif Bi'llāh Ḫıżr Beg ibn Mevlānā Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg R | ʿĀrif Bi'llāh Ḫıżr Beg ibn Mevlānā Aḥmed Paşa ibn Ḫıżr Beg Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Ḫıżr Beg ibn Mevlānā Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
4 Babası R, P2 | Vālid-i mācidi T
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 O her açıdan yüzünü Allah'a çevirdiği için insanlar her cihetten ona yüz tutarlar, yönelirler.
7 Ḳuddise sırruhu R | Ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz T, -P2

Şeyḫ Maḥmūd bin ʿOṯmān bin ʿAlī Raḥimehumu'llāhu'l-Melikü'l-ʿAliyy [Lāmiʿī Çelebi, Naḳḳāş ʿAlī oġlı] {Lāmiʿī}

Lāmiʿī Çelebi dimekle maʿrūf u meşhūrdur. Ve elsine-i nāsda maḫlaṣ-ı mezbūr-ile meẕkūrdur. Levāmiʿ-i sāṭıʿa-i ẕükā-i[1] ẕekāyla sipihr-i feżā'ilüñ mihr-i lāmiʿi ve sevāṭıʿ-ı lāmiʿa-i żamīr-i münīr-i beyżā-kirdār-ile bürūc-ı ʿāliye-i fevāżilüñ ḫūrşīd-i sāṭıʿıdur. Cedd-i aʿlāsı ʿAlī-i ʿālī-menḳabet maḥrūsa-i Burūsa'dan idi. Emīr Timur-ı menfūr maḥrūsa-i meẕkūreyi ḫasārete cesāret eyledükde müşārün ileyh ʿAlī'yi ṣaġīr iken Māverāünnehr cānib-lerine alup gitmiş-idi. Ẕikr olınan diyār-ı şeref-āsārda naḳḳāşlıḳ ögrenüp ṣanʿatında bir mertebeye dest-res bulmış-idi ki ḫāme-i bedāyiʿ-nigārı ucın-dan nigāristān-ı Çīn'iñ ābrū-yı ġarrāsına çīn-i melāl ve zeng ü reng-i infiʿāl irmiş-idi.

Mıṣrāʿ: نه از نقّاش چین آید چنین نقش و نه از مانی[2]

Müddet-i **[P2 252b]** medīdden ṣoñra mavṭın-ı aṣīl ü cezīline ʿavdet ey-leyüp bilād-ı nüzhet-ābād-ı Rūm'da sürūc-ı münaḳḳaşayı meẕkūr ʿAlī iḥdāṯ eyledi. Mevlānā Lāmiʿī-i elmaʿīnüñ **[T 473b]** peder-i ḫuceste-siyeri ʿOṯmān vilāyet ü eyālet meslegine sālik olup dīvān-ı felek-ʿunvān-ı ʿOṯmānī'de def-terdār idi. Ammā kendüleri ezmine-i ṣıġarda mebānī-i ʿulūmı tarṣīṣ ü te'sīs eyleyüp ol ʿaṣruñ ʿulemāsından Mevlānā Aḫaveyn'üñ ve Mevlānā Ḥācī Ḥa-san-zāde'nüñ ve ġayrı ṣanādīd-i emāṯil-i efāżıl ve meşāhīr-i neḥārīr-i efāżıl-ı emāṯilüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i fünūn-ı ʿāliyetü'ş-şü'ūn ve taḥṣīl-i feżā'il-i müfāḫaret-meknūn eyledi. Fıṭrat-ı aṣliyyesinde merkūz olan saʿādet-i ezeliy-ye iḳtiżāsınca ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye meyl-i tāmm ile mā'il olup naḳş-perdāzān-ı ṭarīḳat-i Nakşbendiyyenüñ kibārından Emīr Buḫārī ʿunvānıyla muʿanven olan Seyyid Aḥmed Buḫārī ḫażretlerinüñ ḫıdmet-i vālā-nehmetlerine it-tiṣāl eyledi. Mūmā ileyhüñ lemeḥāt-ı lemeʿāt-ı ḫüsn-i ifāżesiyle[3] kerāmāt-ı seniyye-i ünsiyye ve maḳāmāt-ı semiyye-i ḳudsiyyeye vāṣıl u nā'il oldı. Ve levāmiʿ-i sevāṭıʿ-ı neyyirāt-ı maḥabbetu'llāh ile derūnı ṭoldı. Cenāb-ı maʿālī-nişābları yevmī otuz beş aḳçe teḳāʿüd aḳçesiyle **[P2 253a]** maḥrūsa-i Burūsa'da sükūn u ḳarār iḫtiyār idüp **[R 368a]** nuḳāve-i evḳātını ʿilm ü ʿibādete maṣrūf u maʿṭūf eyledi.

1 ẕükā-yı R, T | -P2

2 Böyle bir nakış, ne Çinli nakkaşlardan ne de Mânî'den zuhura gelir.

3 ḫıdmet-i vālā-nehmetlerine ittiṣāl eyledi. Mūmā ileyhüñ lemeḥāt-ı lemeʿāt-ı ḫüsn-i ifāżesiyle R, T | -P2

Merḥūm-ı merḳūmuñ ṭabʿ-ı mevzūn-ı belāġat-mekmūnı naẓm u neşre mā'il ve şiʿr ü inşāya ḳā'il olup lisān-ı Türkīde biḥār-ı buḥūr-ı naẓmdan neşr itdügi dürer-i ġurer-i maʿānī-i faṣīḥatü'l-mebānī ve cevāhir-i zevāhir-i feḥāvā-yı meslūbetü'l-meşānī silk-i ḥadd ü ḥaṣrda tanẓīm olınmaḳ mertebesinden bīrūn u efzūndur. Ġavvāṣ-ı fikret-i bā-ʿibreti eliyle lücce-i ʿummān-ı ġaybdan sāḥil-i vücūda getürdügi neşr-i Neşre-iltiyām ve naẓm-ı Şüreyyā-intiẓāmı bī-nihāyedür. Rişte-i ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i maṣnūʿa-i maṭbūʿa üzre tanẓīm itdügi dürer-i ġurer-i maḳālāt-ı manẓūme-i me'ṣūresi meşhūre ve silsile-i bedāyiʿ-i ṣanāyiʿ-i bedīʿa-i **[T 474a]** ṣanīʿa üzre neşr itdügi derārī-i dürriyy-i ibrāḳ-ı mübdeʿāt-ı menşūre menşūredür.

Şiʿr:[1]

تویی امیر کلام و خدایگان سخن
تویی که هست زبان تو ترجمان سخن

مجاهزان ضمیرت ز مصر جامع فکر
به شرق و غرب روان کرد کاربان سخن[2]

Hicret-i Nebeviyye **[P2 253b]** (ʿaleyhi ekmelü't-taḥiyye)nüñ ṭoḳuz yüz otuz sekiz tārīḫlerinde maḥrūsa-i Burūsa'da vefat idüp Mevlānā Lāmiʿī'nüñ ḥayātınuñ mihr-i lāmiʿi maġrib-i memātda ufūl eyledi.

Tezyīl: Mūmā ileyh aḳsām-ı şiʿrüñ her birinde mahāret irā'et idüp muḳaṭṭaʿāt-ı murabbaʿāt-ı rubʿ-ı meskūnda muḥarrer, belāġat-güster ġazeller ve devāvīn-i ḳulūb-ı ʿālemiyān ve defātir-i ḫavāṭır-ı ādemiyānda ṯābit ü muḳarrer ʿaṣīde ḳaṣīdeler ve meşnevī semtinde ḥikmet-niṣāb kitāblar naẓm eyledi. Ve inşā vādīsinde ḫāme gibi ser-firāzlıḳlar idüp resā'il ve mekātibinden[3] māʿadā ol semtde niçe niçe müdevven kitāblar te'līf ü taṣnīf eyledi. Ve[4] eslāf-ı şuʿarādan maẓhar-ı fütūḥāt-ı Bārī olan Fettāḥī'nüñ manẓūm u menṯūr *Ḥüsn ü Dil*lerine göre kilk-i berāʿat-şiʿār-ile bir naḳş-ı dil-keş taṣvīr ü tasṭīr eyledi ki[5] naḳḳāşān-ı ʿuḳūl u efhām anuñ derkinde mānend-i ṣüret-i bī-cān dem-beste ve deng ü

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Kelamın emîri ve sözün büyük efendisi sensin. Sözün tercümanı olan senin dilindir. Zamîrinin tüccarları tefekkürün büyük şehrinden doğuya ve batıya söz kervanları göndermişlerdir. Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fî Âsâri Mülûki'l-ʿAcem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 188.
3 mekātibinden R, P2 | mekātibden T
4 Ve R, P2 | -T
5 eyledi ki R, T | eyledükde P2

ḥayrān idi. Fettāḥī-i fesīḥü'l-ʿirfān anuñ yanında dehānını feṯḥ idemeyüp lisānī-i ḫoş-zebān-ı serīʿü'l-beyān dil **[P2 254a]** aġız virmez-idi. Fārisān-ı mülk-i Fārs ve çābük-süvārān-ı meydān-ı naẓm anuñ ġubārına irmez-idi.

Şiʿr:[1] ضمیر او چو شود بر سمند فکر سوار
به گَرد او نرسد آفتاب تیز عنان

بود ز رتبهٔ انصاف و راه دانش دور
مرا کسی که ندانست برتر از سلمان

[R 368b] ز راه علم فصاحت عدیل سحبان است
ز روی نظم و بلاغت زمانه را حسّان[2]

Ḥüsn ü Dil nām kitābı Sulṭān Selīm merḥūmuñ ḫāk-i pāy-i kīmyā-miṣāllerine **[T 474b]** ihdā u inhā idüp vaẓīfe-i merḳūme-i muʿayyeneye anuñla dest-res buldı.[3] Ve *Ferhād u Şīrīn* adlu kitābını[4] naẓm idüp ʿizz-i ḥużūr-ı pādişāhīye īṣāl eyledükde cā'ize ṭarīḳıyla bir köy ṣadaḳa olındı. *Veyse vü Rāmīn* nām kitābı terceme ṭarīḳıyla naẓm eyleyüp īṣāl idicek[5] avāṭıf-ı pādişāhīden oġullarına yigirmi aḳçe ʿulūfe ṣadaḳa[6] olındı. Bu kitāb-ı müsteṭābda yaʿnī *Veyse vü Rāmīn*'de kendünüñ manẓūm u menṯūr, mübdeʿātını vü muḫteraʿātını ʿaded-i sāʿāt-i leyl ü nehār gibi yigirmi dört ʿadeddür didi. Ammā ṣoñında daḫi ziyāde oldı. Günden güne teraḳḳīler buldı. Mevlānā Cāmī ḥażretleri gibi āṯār-ı nefīsesi çoḳ kimesne olup naẓm u neṯrde ve aḳsām-ı **[P2 254b]** şiʿrde māhir bir şāʿir-i zekiyyü'l-me'āṯir-idi. Baʿżı kütüb-i tevārīḫde ṭoḳuz yüz ḳırḳ senesinde faṣl-ı ḫamsīnde sinni altmışa yitmiş-iken vefāt eyledi. Ve babasınuñ dāḫil-i ḳalʿada olan mescidinde defn olındı diyü muḫarrerdür. Bu ebyāt anuñ muḫteraʿātındandur:

Maṭlaʿ: Ḫışm-ı çeşmüñ dilberā ʿayn-ı ʿināyetdür bańa
Tīr-i ġamzen dā'imā sehm-i saʿādetdür bańa[7]

1 Şiʿr R, P2 | Naẓm T
2 Onun zamîri fikir atına binince hızlı giden güneş bile onun tozuna erişemez. Onu Selman-ı Sâveci'den üstün bilmeyen kişi benim için insaf rütbesinden ve ilim yolundan uzaktır. Fesahat ilmi nokta-i nazarında Sahbân-ı Vâ'il'e denktir. Nazım ve belagat yönünden devrinin Hassân-ı Sâbit'idir.
3 buldı. R, T, P2 | buldı. Ve Mevlānā Cāmī'nüñ *Şevāhidü'n-Nübüvve* nām kitābını ve *Nefaḥātü'l-Üns* nām ṭabaḳātını Fārisīden Türkīye terceme eyledi. M
4 kitābını R, P2 | kitābı T
5 idicek R, T | -P2
6 ṣadaḳa R, P2 | taʿyīn T
7 Hamit Bilen Burmaoğlu, "Lâmiʿî Çelebi Dîvânı (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)", Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, , Erzurum, 1983, s. 196.

[Ḳıṭʿa:] Düzdi Dāvūdī zirihler ḫaṭṭ-ı ʿanber-sāy-ı yār
Çekdi ʿAbbāsī ʿalemler kākül-i müşkīn-i dost

Gūyiyā ḫāl-i perīşānum añılmış dilberüñ
Raḥm idüp gūşına söyler kākül-i müşkīn-i dost[1]

[Müfred:] Zülf ü laʿlüñden ṭolup sevdā göñül ḫūn-āb göz
Oldı ġamdan rūz u şeb şeydā göñül bī-ḫʷāb göz[2]

Bu ḥaḳīr ol ḫüsrev-i kişver-i ʿirfānuñ dīvānını ve sā'ir āṯārını tetebbuʿ eyleyüp çoḳ bī-miṯl ebyātına ve iʿcāza ḳarīb āṯār-ı şerīfesine ẓafer buldum. Fevḳa'l-me'mūl aña ḥüsn-i ẓann üzre oldum. Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz.[3]

ʿĀrif Bi'llāh Amāsiyyelü Seydī Ḫalīfe Raḥimehu'llāh

Meşāyiḫ-i ʿiẓām u evliyā-yı kirāmdan mārru'ẕ-ẕikr **[P2 255a]** Şeyḫ Ḥabīb ḥażretlerinüñ ḫulefāsındandur. Merḥūm Şeyḫ Ḥabīb'üñ şehr-i Amāsiyye'de olan zāviyesinde **[T 475a]** seccāde-i irşāda cülūs eyleyüp teşnegān-ı zülāl-i füyūżāt-ı İlāhiyyeye imdād u ifāże üzreyken vefāt idüp zāviye-i meẕkūrede defn olındı. Ānā-yı revāḥ u eṭrāf-ı ṣabāḥda mücāhede üzre olup **[R 369a]** heybet ü sükūn u ḳarārı ḥāvī ve şeb ü rūzda ṣā'im ü ḳā'im idi.

Şiʿr-i ʿArabī:[4] يَصِلُ الصَّومَ بالصَّلوة ويُحيى
الليلَ حتّى إذا الفجر أوتر[5]

Merḥūm Seydī Ḫalīfe'nüñ[6] vefātı zamānında ḥāżır u nāẓır olanlardan muʿtemedun ʿaleyh bir ṣāliḥ ü dindār kimesne rivāyet eyledi ki murġ-ı rūḥ-ı ḳudsī-āşiyānı ʿālem-i bālāya pervāz itmege āġāz eyledükde cennetde kendü maḳām-ı vālā vü menzil-i aʿlāsını ʿayne'l-yaḳīn ile müşāhede idüp eṣnāf-ı ālāf-ı iştiyāḳla derūnı mālāmāl oldı. Bu dāʿiyeyle cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a

1 Burmaoğlu, "Lâmiʿî Çelebi Dîvânı (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)"s. 203.
2 Burmaoğlu, "Lâmiʿî Çelebi Dîvânı (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)"s. 238.
3 Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T
4 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
5 Orucunu namazla birleştirir ve geceyi fecre kadar namazla geçirir ondan sonra vitri kılar.
6 Seydī Ḫalīfe'nüñ R, T | Seyyid Ḫalīfe'nüñ P2

"Rūḥumı serīʿan ḳabż idüp[1] min ġayri teʾḫīrin beni menzil[2] ü maḳāmātuma īṣāl eyle!" diyü zārī vü ḥanīn ve tażarruʿ u enīn eyledi.

Şiʿr:[3] ندای هاتف غیبم به گوش هوش آمد
که ای ز مأمن اصلیٔ خود شده مهجور

[P2 255b] تو مرغ عالم قدسی فراز سدره طلب
مشو مقیّد این دام و دانه چون عصفور

در این سراچهٔ سفلیت بودن از پستی است
بر آ به شهپر همّت سوی فضای سرور[4]

Merḥūm-ı merḳūmdan bu tażarruʿ u zārīnüñ ḫuṣūṣında istikşāf-i ḥāl eyledügümde; "Ravża-i Rıḍvān'da[5] ḥūr u ġılmān bańa maḳāmumı irā'et idüp iltiḳā-yı liḳā-yı Raḥmān'a daʿvet iderler. Anuñ-içün ol cānibe münceẕib oldum." diyü cevāb virüp envāʿ-i meserret ü şādmānī ve eṣnāf-ı behcet ü kāmrānī ile maḳām-ı maḥmūd-ı maʿhūda ṣuʿūd-ı pür-süʿūd eyledi.

Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz.[6]

Şiʿr:[7] قرارگاه تو آمد قصور علّیین
در این نشیمن سفلی است بودنت قصور[8]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAbdullaṭīf Raḥimehu'llāh

Şeyḫ İbn Vefā ḥażretlerinüñ ṭarīḳasındandur. Merḥūm ʿAlī Dede vefāt itdükde Şeyḫ İbn Vefā'nuñ maḳarrında ḳā'im-maḳām olup ḫalīfe oldı. **[T 475b]** Ẕāt-ı şerīfi maṭraḥ-ı tecelliyāt-ı İlāhiyye vü mesraḥ-ı ceẕebāt-ı Rabbāniyye-i ġayr-ı mütenāhiyye olup iḫtilāṭ-ı ḫalāyıḳ u irtibāṭ-ı ʿavā'ıḳdan iʿrāż u iġmāż üzre idi. Ḥużūr-ı pür-ḥubūrında ṣaġīr ü kebīr, ġanī vü faḳīr, celīl ü ẕelīl berāber idi. **[P2 256a]**

1 idüp R, T | -P2
2 menzil R, T | -P2
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Gayptan seslenen kişinin nidası akıl kulağıma geldi ve dedi: Ey kendi sığınağından ayrı düşmüş olan! Sen Sidre'yi arzulayan ve kudsî olan yüce bir âlemin kuşusun. Serçe gibi tuzağa ve tuzaktaki yemlere takılıp kalma. Bu pestpaye evde kalman senin için değersizlik (alâmetidir). Himmet kanadı ile Hz. Peygamber'in (s.a.v.) semasına yüksel.
5 rıḍvānda R, P2 | rıḍvāndan T
6 Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz R, P2 | -T
7 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
8 Yücelik köşkleri senin mekânın oldu. Bu süflî meskende sâkin olmak ayıptır.

Şiʿr:[1] زآن سان عمل به ترك ريا كن كه نزد تو
نبود تفاوتی كه مر اين شاه و اين گداست[2]

Baʿżı zamānda ceẕebāt-ı İlāhiyye telāḥuḳ u telāṣuḳ idüp derūn-ı maḥabbet-meknūna ḫalecāt-ı Rabbāniyye hücum u istīlā itmegin ṣayḥa idüp sīmā-yı aḥvālinde ıżṭırāb-ı tāmm u inḳılāb-ı mālā-kelām **[R 369b]** müşāhede olınur-idi. Esbāb-ı eştāt-ı ʿaşḳ-ı İlāhiyyenüñ eşk ü āh gibi cümle āṣārı anda bulınur-idi.

Şiʿr:[3] باور اگر نباشدت از اشكِ من بجوی
تا يك به يك نشان دهدت كين چه ماجراست

ور شاهدئ دگر طلبی راست آه من
روشن كند بر تو كه اين حال از چه خاست[4]

Teẕyīl: Mūmā ileyh Şeyḫ ʿAlī Dede'den ṣoñra ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde vefāt idüp Zāviye-i İbn Vefā'da defn olındı. Raḥimehu'llāh.[5]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ḥācī Ramażān Raḥimehu'llāh

Ḳasṭamonı'da tavaṭṭun itmişdür.[6] Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretlerinüñ evā'il-i salṭanatında āḫirete gitmişdür. Eyyām u leyālīde ṣā'im ü ḳā'im ve ṣıyām u ḳıyāma müdāvim ü münādim olup dā'imā **[P2 256b]** ḫalḳdan inḳıṭāʿ ve maḥabbet-i İlāhiyye ile temettuʿ üzreydi. Cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'uñ hidāye-i bī-bidāye-i mālā-nihāyesine[7] maẓhar olan kümmel-i efrād-ı insānuñ ekmeli ve cümle-i aṣḥāb-ı ʿurefānuñ ecmeli idi. Vücūd-ı şerīfini bereket ittiḫāẕ idüp enfās-ı müteberrikesiyle teberrük iderler-idi.

Teẕyīl: Mervīdür ki bir zamānda Şeyḫ Ḥācī Ramażān'uñ ḳızınuñ oġlı ḫasta olup cümle-i aḳribāsı ḥayātından me'yūs olduḳda ol ḫastanuñ vālidesi şeyḫden duʿā istimdād idüp oġlınuñ ṣıḥḥatiyçün cenāb-ı ḥażrete ṣamīm-i

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Öyle amel (işlemek yerine) riyayı terk et. Çünkü senin nezdinde padişah ile dilencinin herhangi bir farkı yoktur.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Eğer gözyaşlarıma inanmıyorsan nehre bak ki sana bir bir ne olup bittiğini göstersin. Eğer başka bir şahit talep ediyorsan işte âhım. O, bu hâlin neden zuhur ettiğini sana açıklar.
5 Raḥimehu'llāh T, P2 | -R
6 itmişdür R, T | itmiş-idi P2
7 mālā-nihāyesine R, P2 | mālā-nihāyesinde T

dilden teveccüh recā eyledi. Şeyḫ ḥażretleri bi-ṭarīḳi'l-murāḳabe **[T 476a]** cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a müteveccih olup āyīne-i ṣafā-āyīn-i ḫāṭır-ı ḳudsiyyü'l-ḫavāṭırına münʿakis olan füyūżātı ḳızına bu yüzden ʿarż eyledi ki; "Ben senüñ oġluñı murāḳabede namāzda gördüm. İnşāa'llāhu teʿālā bu maʿnā emāret-i ṣıḥḥat ve ʿalāmet-i ṣalāḥdur." Fi'l-vāḳiʿ irtesi ol ḫasta pister-i marażdan baş ḳaldırup ḫasta olmaduḳ gibi tamām ifāḳat buldı. ﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾[1] dārü'ş-şifāsından **[P2 257a]** müntefiʿ ü mütemettiʿ oldı.

Şiʿr:[2] زآن سبب انفاس عیسی شد شفاساز مریض
از دم خوبت مگر آموخت قانون شفا[3]

Şeyḫ ḥażretlerinüñ ḳaṣabasında olan müderrislerden bir kimesne ḥikāyet eyledi ki; "Bir ʿarefe güni müteʿallıḳātımuñ bayrāma müteʿallıḳ ḥavāyic-i lāzımesini görmege bende istiṭāʿat-i māliyye olmayup ḫūn-ı eşk-i nedāmet ve dāʿ-ı iflās u ġarāmetden ġayrı füls-i aḥmere ḳudret bulınmadı. Şehrimüzde olan aġniyādan borcum olmaduġı kimesne olmaduġından istiḳrāż u istidānete cür'et olınmadı. Bu ḥayret ü ıżṭırābla ḳıble-nümāy-ı[4] ḫāṭırumı hīç bir cānibe tevcīh idemeyüp kimüñ **[R 370a]** ḳapusına ṭoġrılup varacaġumı bilemedüm. Bu derde bir çāre ḳılamadum. İttifāḳ, ol eṣnāda evimüzüñ ḳapusı daḳḳ olınup ṭaşra çıḳduġumda şeyḫ ḥażretleri benüm ile merhabā idüp 'Ḳapuyı ben daḳḳ eyledüm.' diyüp elüme bir dürilmiş kāġıd virüp 'Bu kāġıduñ içinde ʿabīr[5] vardur. Anuñ ile taṭayyub eyleñüz, sünnetdür.' didi. Bu maḳūle kelimāt-ı ʿanberiyyetü'n-nefeḥāt ve miskiyyetü'l-feveḥāt ile ḫāne-i ḳalbümizi taʿṭīr eyledükden ṣoñra vedāʿ-künān kendü maṣlaḥatlarına revān **[P2 257b]** oldı. Bu ḥaḳīr daḫi içerü girüp kāġıdı açduġumda içinde bir miḳdār ʿabīr-ile iki dāne filori buldum. Bir filorisini düyūn-ı sābıḳaya virüp bir filorisini levāzım-ı mühimme ve mühimmāt-ı lāzımeye ṣarf eyledüm."

[T 476b] Mervīdür ki şeyḫ ḥażretlerinüñ maraż-ı mevtinde ol ʿaṣruñ ʿulemāsından Acı Şurba dimekle maʿrūf Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi sünnet-i mesnūne üzre ʿıyādete geldükde,

1 "Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur." Şuʿarâ (26), 80.
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Hz. İsa'nın nefesindeki hastalara şifa verme özelliği acaba senin güzel nefesinden öğrendiği şifâ Kanun'undan mıdır?
4 ḳıble-nümāy-ı R, P2 | -T
5 ʿabīr R, P2 | ʿanber T

Şiʿr:[1] بر سر بالین بیماران گذر
زآن که هست این سنّت خیر البشر[2]

Şeyḫ Ḥācī Ramażān Efendi encām-ı kelāmda Ḥaḳḳ (celle ve ʿalā) ḥażretlerinüñ emriyle "Ben yarın ölsem gerekdür. Benüm namāzumı siz ḳılmaḳ fermān olınmışdur,[3] öyle ḳılasız." didi. İrtesi şeyḫ ḥażretleri mülk-i melekūta revāne olduḳda namāzını Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi edā eyledi. Raḥimehu'llāh.[4]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Sinān Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Mennān[5] [Sūḫte Sinān]

Sūḫte Sinān dimekle meşhūrdur. Maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye (ṣuyyinet ʿani'l-beliyye)de tavaṭṭun idüp yevmen fe-yevmen kendü nefsinüñ tekmīline **[P2 258a]** ve zümre-i müstemiddīn ü müsterşidīnüñ ıṣlāḥ u iflāḥına kūşiş ü verziş ider idi.

Şiʿr:[6] بکوش تا که شوی باعث صلاح زمان
بکوش تا که کنی جمله طالبان ارشاد[7]

Āteş-i tecelliyāt-ı İlāhiyye ile Ṭūr gibi sūḫte ve envār-ı şemʿ-i cemʿ-i hidāyetle efrūḫte olup muḳtebisān-ı envār-ı şümūs-ı riyāżet olanlara iżā'et-i eşi"a-i terbiyet ider-idi.

Şiʿr:[8] قطب همه اقطاب که از روی حقیقت
بر جمله شهان است گدای در او شاه

مه کیست کین رهبر گردون جنابش
خورشید فلك نیز یکی سوختهٔ راه[9]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Hastaların başucuna bir uğra! Çünkü bu insanların hayırlısı olan Hz. Peygamber'in sünnetidir. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 46.
3 olınmışdur R, P2 | olmışdur T
4 Raḥimehu'llāh T, P2 | -R
5 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Mennān R, P2 | Raḥimehu'llāh T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Devrinin doğru yola (ermesine) vesile olmak için gayret göster. Bütün tâlibleri irşat için çalış, çabala.
8 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
9 Bütün kutupların kutbudur. Nitekim hakikatte onun kapısının dilencisi bütün şahlar üzerine şahtır. Felek kadar eşiği yüce olan bu zatın yanında ay kimdir? Felekteki güneş dahi onun yolundaki yanıklardan biridir.

Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī'nüñ evāḫir-i salṭanatında ol mişkāt-ı envār-ı ʿirfān ve mışbāḥ-ı pür-i-ışbāḥ-ı īḳān u itḳāna pervāne-i ﴿اِرْجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً﴾ vāṣıl olup şemʿ-i ḥayātı tünd-bād-ı **[R 370b]** ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ﴾ ile mürde oldı.[1][2]

Teẕyīl: Maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe'nüñ zāviyesinüñ yanında vezīr Pīrī Paşa, **[T 477a]** Sūḫte Efendi-y-çün bir mescid binā eyledi. Ḳabr-i şerīfi ol mesciddedür.

Nevvera'llāhu ḳabrehu ve żāʿafe ecrehu.[3] Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[4] **[P2 258b]**

ʿĀrif Bi'llāh Baba Ḫaydar Semerḳandī Raḥimehu'llāh

ʿĀlem-i ṣıġardan ḥadd-i kemāle bāliġ olıncaya degin zümre-i meşāyiḫüñ ercmendi Ḫʷāce ʿUbeydullāh Semerḳandī Naḳşbendī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerinde oldı.

Şiʿr:[5]
خدمت مردان عالم كيمياست
خاك پايش مردمان را توتياست[6]

Baʿdehu merḥūm Ḫʷāce ʿUbeydullāh Semerḳandī'nüñ aṣḥāb u aḥbābıyla muṣāḥabet eyleyüp Mekke-i Mükerreme'de niçe müddet mücāveret eyledükden ṣoñra diyār-ı Rūm'a dāḫil oldı. Kāffe-i ahālī-i būm-ı Rūm añа iʿtiḳād-ı tāmm-ıla muʿteḳid ve iʿtimād-ı mālā-kelāmla muʿtemid olup Şeyḫ Ḫaydar'uñ ṣalāḥ-ı ḥālle ḥālī olduġına īḳān u itḳān itmegin herkes añа ʿayn-ı riʿāyetle naẓardan ḫālī degüller-idi. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī[7] ḥażretleri ol bānī-i mebānī-i ʿibādātuñ kaʿbe-i ḳalbini yapmaġ-içün ḫāric-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir mescid-i şerīf ve maʿbed-i laṭīf binā idivirdi. Bu ṭarīḳla anuñ göñline girdi. Ol mescidüñ fınā-yı maʿālī-ibtināsında sākin olup ṣalavāt-ı ḫumsı cemāʿatle ol mescidde **[P2 259a]** edā iderken vefāt idüp genc-i vücūd-ı şerīfi maḫzen-i arżda defn olındı.

---

1 "Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön." Fecr (89), 28.
2 "Yer yüzünde bulunan her canlı yok olacak." Rahmân (55), 26.
3 Nevvera'llāhu ḳabrehu ve żāʿafe ecrehu R, P2 | -T
4 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh P2 | -R, -T
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Allah dostlarına hizmet etmek kimyadır. Onların ayak tozları insanlara tutiyadır.
7 Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī R, T | Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī P2

Şiʿr:[1] ای مردمك دیده كه در خاك نهانی
بر گوی كه چونی تو و چون می گذرانی[2]

Ol ḳuṭb-ı dā'ire-i irşād ve medār-ı pergār-ı rüşd ü reşād, rūz u şeb ṭāʿāt u ʿibādete muvāẓıb u mülāzım olup mütebettil ila'llāh idi. Ṣıġār u kibārı yekser berāber ṭutup kimesnenüñ ḳavl-i ṣavl-iştimāliyle muḳayyed olmaz-idi. Ġonçe-i ḳalbi ḥalḳuñ enfās-ı nā-mülāyiminden ṣolmaz-idi.

Şiʿr:[3] چون آب شو به پای كسی كو به باغ دهر
خندان چو گل بهر كس و چون سرو باغ راست

با آب لطف آتش حدّت بكُش اگر
با خاكیان دهر تو را زندگی هواست[4]

[T 477b] Ṣiḳāt-ı ṣuleḥādan bir müteverriʿ u müteşerriʿ kimesne rivāyet eyledi ki; "Bir ramażān-ı şerīfüñ ʿöşr-i aḫīrinde **[R 371a]** Ebī Eyyūb Enṣārī ḥażretlerinüñ cāmiʿ-i ḥaṭīrinde[5] Baba Ḥaydar ile ikimüz muʿtekif olduḳ. Zamān-ı iʿtikāfımuzda yaʿnī on günde Baba Ḥaydar Semerḳandī iki bādāmdan ġayrı nesne ifṭār eylemedi."

Mıṣrāʿ: بعید نیست چنین كار از آن جناب جلیل[6]

[P2 259b] Raḥimehu'llāh.

Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez[7]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından ʿulūm-ı ʿArabiyye'yi ve ʿilm-i ḥadīṯ ü ʿilm-i tefsīri taʿallüm ü telemmüẕ idüp aḳrān u emṯālinden ḳaṣabāt-ı sebaḳı iḥrāz eyledükden ṣoñra nihād-ı melek-nijādında nihāde olan saʿādet ẓuhūr u bürūza gelüp ṭarīḳa-i taṣavvufa ṭālib ü rāġıb oldı.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Ey toprakta gizlenmiş olan gözbebeği, anlat bakalım nasılsın, neler yapmaktasın?
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Dünya bahçesinde herkese gülen gül gibi ve serv-i sehî gibi olan kişinin ayağına su gibi git. Eğer dünyadaki insanlar ile yaşamak arzusunda isen lütuf suyu ile öfke ateşini söndür.
5 ḥaṭīrinde R, P2 | şerīfinde T
6 O yüce zattan böyle bir iş uzak değildir.
7 Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez R | Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez P2

Şiʿr:[1] طریق تصوف طریق خداست
عمل‌های دیگر که هست او هباست[2]

Ol fāżıl-ı feżā'il-mekṣūr saʿy-i meşkūr ve cidd-i mevfūrı vesāṭeti ile ṭarīḳa-i ṣūfiyyenüñ müntehāsına vāṣıl u nā'il olduḳdan ṣoñra vaʿẓ u teẕkīr ü tefsīr itmege meşġūl olup enfās-ı müteberrikesinden aṣḥāb-ı ṭaleb müntefiʿ u mütemettiʿ oldı. Fünūn-ı dā'ire-i mütedāvileden baʿżı meṣā'ilde resā'ili var idi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış üç senesinde ol merkez-i dā'ire-i muḥīṭ-i kerāmet ve mihver-i mınṭıḳa-i fülk-i velāyetüñ noḳṭa-i rūḥ-ı pür-fütūḥı maḥarrında ṣābit olmayup Muḥavvilü'l-aḥvāl'üñ emriyle **[P2 260a]** vefāt eyledi.

Şiʿr:[3] بحری است پر از موج بلا عالم خاکی
مردانه قدم در نِه و بگذر که گذرهاست[4]

Teẕyīl: Eski Zaġra'da sākin Zāhid Efendi nām bir zāhid ü müttaḳī ḥikāyet eyledi ki; "Merkez Efendi'nüñ oġlı babası yirine beş altı ay oturduḳdan ṣoñra Merkezlü'nüñ yanında Aḳçaköy'de sākin oldı. **[T 478a]** Ḳuvvet-i bāṭın kerāmet-i ʿāṭın ile üç dört günlük yolda fuḳarāsına ḫalvet itdürüp kendü oturduġı yirden anı terbiyet ider-idi. ʿİlm-i ẓāhirde ḳuvvet ü ḳudretiyle *Ḳāmūs* gibi kitābı terceme eyledi."

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Tasavvuf yolu Allah'ın yoludur. Mevcut olan öteki ameller ise beyhudedir.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Bu dünya bela dalgaları ile dopdolu bir denizdir. Ayağını yere sağlam bas ve geç! Çünkü (gidilecek) yollar vardır.
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥimehu'llāh T

Şeyḫ Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā Raḥimehu'llāh[1]

Şeyḫ Aḥmed Buḫārī ḥażretlerinüñ ḫulefāsındandur. Maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Ṭaşlu Zāviyesi[2] dimekle maʿrūf zāviyede tavaṭṭun eyleyüp nefs-i nefīsinüñ taṣḥīḥ ü tenḳīḥine ve nüfūs-ı müsterşidīnüñ ıṣlāḥ u iflāḥına meşġūl oldı. Ol pīr-i nūrānī ve ʿālim-i Rabbānī, müteverriʿ u müteşerriʿ **[R 371b]** ve maṭlaʿ-ı envār-ı kerāmāt-ı **[P2 260b]** celiyye ve maẓhar-ı āṣār-ı ḫavārıḳ-ı ʿādāt-ı behiyye idi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış senesine ḳarīb tārīḫlerde ṣademāt-ı ʿazemāt-ı hādimu'l-leẕẕātla esās-ı vücūd-ı bihbūdı ḫarāb u yebāb oldı.

Şiʿr:[3] معمور بود کشور دین با جناب تو
محروم ماند سائل بخت از جواب تو[4]

Ḳaddesa'llāhu teʿālā sırrahu'l-ʿazīz.[5]

1 Şeyḫ Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā Raḥimehu'llāh R, T | ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā Raḥimehu'llāh P2
2 Ṭaşlu Zāviyesi R, P2 | Ṭaşluḳ Zāviyesi T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Senin zatın ile din ülkesi bayındır idi. Kader dilencisi senin cevabından mahrum kaldı.
5 Ḳaddesa'llāhu teʿālā sırrahu'l-ʿazīz R, P2 | -T

ṬABAḲA-İ ʿĀŞİRE

Sulṭān Süleymān-ı Ḳahramān-ḳahr u Ferruḫ-ruḫ ve İskender-der ü Dārā-dārātuñ eyyām-ı devlet-i hümāyūnında ve ol şehriyār-ı Ferīdūn-fer ü Hūşeng-neng ve Minūçihr-çihr ü Keyvān-eyvānuñ hengām-ı saʿādet-i rūz-efzūnında ʿavāṭıf-ı leṭā'if-i ezmān u tevābiʿ-i nevābiġ-i āvānını tenḳīḥ-i ẕāt-ı ḫuceste-ṣıfāt eylemek naḥvine ṣarf idüp meṭāliʿ-i envār-ı ḳudsden istifāże eyleyen mühtediyān-ı hidāye-i bī-bidāye-i Rabbāniyyenüñ yaʿnī aʿlām-ı ʿulemā-yı Nuʿmāniyye'nüñ mebādī-i aʿmārından evāḫirine degin[1] **olan aḥvālini beyān ider.**

Ol pādişāh-ı Süleymān-saṭvetüñ zīr-i nigīninde olan memālikde [T 478b] naḳş-ı mühr-i mihr-i[2] **[P2 261a] maḥabbetu'llāhı faṣṣ-ı naṣṣ-ı dil-i deryā-bārında taṣvīr eyleyen meşāyiḫ-i kirāmuñ ve ḫaṭṭ-ı ḫātem-i meveddet-i Sübḥāniyyeyi nigīn-i derūnında tasṭīr eyleyen evliyā-yı ʿiẓāmuñ medāyiḥ ü menāḳıbını tibyān ider.**

Raḥimehu'llāhu teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn.[3]

İcmāl-i Aḥvāl-i Sulṭān Süleymān-ı Ḳahramān-ı Zamān[4]

Bisāṭ-ı maʿārif ve naṭʿ-ı feżā'ilde manṣūbe olan üstādān-ı naṭʿ-ı cāh u celāle ḫafī vü ḫabī degüldür ki Leclāc-ı lecūc-ı zamāne ve şaṭranc-bāz-ı ṣadrenc-sāz-ı āvāne-i bī-bahāne bir şāh-ı ferzāne-i yegāneyi naṭʿ-ı salṭanatdan ṭarḥ idüp verā-yı perde-i kitmānda taʿbiye vü tehyi'e ḳılduġı luʿbet-i bā-ruʿbet ü pür-kürbet ile anı kendü ḫānesinde açmaz yüzinden şāh-māt eyledükden ṣoñra bir ġayrı süvāre-i esb-i saʿādete ruḫ-ı iḳbāl ü devlet irā'et idüp fi'l-ḥāl anuñ maḳāmında bir ferzānei daḫi naṣb ider. ʿAḳībe ẕālik merḥūm u maġfurun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı vālā-mekān ṭoḳuz yüz bir senesinüñ māh-ı şaʿbānında vücūda gelüp [5]﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾ maẓmun-ı şerīfinüñ kārḫānesinde ḳāmet-i aḥvāl-i şeref-āmāline ḫilʿat-i salṭanat **[P2 261b]** u ḫilāfet bī-kem ü kāst rāst-dūḫte ve tügme-i şeb-çerāġ-ı girībān-ı

1 degin T | -R, -P2
2 mihr-i R, P2 | -T
3 Raḥimehu'llāhu teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn T
4 İcmāl-i Aḥvāl-i Sulṭān Süleymān-ı Ḳahramān-ı Zamān M | -R, -T, -P2
5 "Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez …" Enʿâm (6), 59.

[R 372a] āmāli neyyir-i ʿālem-tāb gibi efrūḫteydi. ʿİzzet ü şevket ve mecd ü ḥaşmet añа ʿanāṣır-ı erbaʿa meşābesinde olup şāhid-i ʿömr-i dırāzı ṣāḥib-cemāl ü serv-ḳāmet olacaġı müteferris ve ʿarūs-ı salṭanat ol faḥl-i ʿāleme rām olması müteḥaddis idi.

Şiʿr:[1] شدست از خاتم دولت سلیمانئ او ظاهر
ورت باور نمی‌آید ببین در حکم دیوانش[2]

Sinn-i şerīfi on sekiz yaşına varup cenāb-ı şerīfi Kefe sancaġı **[T 479a]** begi iken babası Sulṭān Selīm Ḫān-ı maġfiret-ʿunvān ṭoḳuz yüz on sekiz senesinüñ māh-ı ṣaferinüñ sekizinci güni şenbe güni taḫta cülūs idüp reʾy-i ʿālem-ārāsıyla ʿāmme-i ʿālemiyāna niẓām u intiẓām ve şemşīr-i cihān-gīrle[3] memālik-i ʿOṯmāniyye ve memālik-i ʿArab u ʿAcemʾe ilti'ām virdi.

Mıṣrāʿ: جهان را به عدل و به رایش گرفت[4]

Ṭoḳuz yüz yigirmi altı senesinüñ şehr-i şevvālinüñ on yedinci güninde mūmā ileyh Sulṭān Selīm Ḫān-ı merḥūm vefāt idüp

Mıṣrāʿ: قصور مملکت یا فوت دولت[5]

tārīḫleri maḫarrında vuḳūʿ bulduḳda müşārün ileyh **[P2 262a]** Sulṭān Süleymān-ı merḥūm taḫt-ı salṭanat-ı ʿOṯmāniyyeʾye cülūs eyleyüp erkān-ı devlet ü aʿyān-ı ʿizzet ol pādişāh-ı sāmī-menzilet ile bīʿat eyledi. Her biri kemer-i ʿubūdiyyeti şemşīr gibi iki yirden ḳuşanup maḳām-ı ḫıdmetde mānend-i ʿalem ṯābit-ḳadem oldılar. Zemīn-i muṭāvaʿatda rū-māl olmaġla şeref buldılar.

Şiʿr:[6] به فرّخ‌تر زمان شاه جوانبخت
به دار الملكِ خود شد بر سر تخت[7]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Onun Süleymanlığı devlet yüzüğünden görünür hale gelmiştir. Eğer buna inanmıyorsan, divandaki hükmüne bak!
3 cihān-gīrle R, P2 | cihān-gīriyle T
4 Dünyayı adaleti ve tedbiri ile fethetti.
5 Memleketin kabahati ya da devletin ölümü.
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Talihi genç olan padişah en kutlu bir vakitte ülkesinin başkentinde tahta oturdu. Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 142.

سریر و تاج و گنج و ملك و اقلیم
خدا بر دست او کردست تسلیم

همه عالم به پیشش سر نهاده
جهان یکسر به خدمت ایستاده[1]

Gevher-i girān-māye-i salṭanatla zīver-yāfte olan tāc-ı ḫilāfeti ol dürretü'ṭ-tāc-ı selāṭīn ü felek-temkīne ilbās idüp cevher-i saʿādet-i kübrāyla ārāste olan şemşīr-i salṭanatı beline ḳuşandı. Esb-i ʿizz ü nāz u kām-rānīyi zīr-i rānı idüp ezimme-i ʿazāyim-i ʿaẓāyim-i ḫāḳānī ve eʿinne-i merāsim-i levāzım-ı gītī-sitānīyi anuñ dest-i taṣarrufına tesḫīr ü taḳdīm eyledi. **[P2 262b] [T 479b]**

Şiʿr:[2] سلیمان حشمتی خسرو نشانی
فریدون شوکتی گیتی ستانی

پدید آرندهٔ آیین شاهی است
عدالت در زمان او کماهی است

خدا بر تخت بنشاند آن مهین را
بنامش زد رقم سیم و نگین را

از او آیین کسری تازه گردد
چو نوشروان بلند آوازه گردد

[R 372b] ستم را عدل او بر باد دارد
زمانش از سلیمان یاد دارد[3]

Ol pādişāh-ı dīn-penāhuñ tehniye-nāmesinde münşī-i dīvān-ḫāne-i[4] ġayb[5] ﴿إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ﴾ maẓmūn-ı meymūnınuñ ṭuġrā-yı ġarrāsını ṣebt ü imlā idüp menşūr-ı devlet ü iḳbālini[6] ﴿وَاللهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاء﴾ āyetinüñ feḥvāsı tevḳīʿiyle tevḳīʿ eyledi. Mübeşşir-i ʿālem-i vālā ol ser-firāzuñ

1 Allah tahtı, tacı, hazineyi, ülkeyi ve memleketi onun eline teslim etmiştir. Bütün dünya onun huzurunda yere baş koymuş ve bütün insanlar onun hizmeti için ayakta durmuşlardır.
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Süleyman haşmetli, Hüsrev alâmetli; Feridun şevketli bir cihan fâtihi. Şahlık töresini vücuda getiren, adalet onun devrinde olması gerektiği gibidir. Allah, o yüce kişiyi tahta oturttu. Onun namını gümüş ve mühüre hakketti. Onun sayesinde Kisralık ayini tazelendi. Nûşirevân-ı Âdil gibi çok büyük bir şöhrete sahiptir. Adaleti zulmü bertaraf eder. Onun devri Hz. Süleyman'ın zamanını hatırlatır.
4 dīvān-ḫāne-i R, P2 | dīvān-ı ḫāme-i T
5 "… Seni şüphesiz yeryüzünde hükümran kıldık …" Sâd (38), 26.
6 "… Allah mülkünü dilediğine verir. …" Bakara (2), 247.

cülūsını [1]﴿بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ﴾ diyü ḫalḳ-ı ʿāleme tebşīr idüp[2] [3]﴿اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ mefhūm-ı berāʿat-mersūmını cümle-i ʿālemiyāna iblāġ eyledi. Zamān-ı salṭanatı mümtedd olup cenāb-ı saʿādet-iyābı ʿömr-i dırāza mālik olmaġın muḫālifān-ı mülk ü milletden eben ʿan ceddin rāyet-i istibdād ve livā-yı istiḳlālle sāye-güster olan niçe gümrāh pādişāhlaruñ ellerinden memleketlerini[4] alup memalik-i ʿOṯmāniyye'ye ilḥāḳ eyledi.

Mıṣrāʿ:[5] ز اعدا بسی ملك و دولت گرفت[6]

Eṭrāf u eknāf-ı ʿālemde mesācid ü maʿābid binā idüp menāzil ü merāḥilde āyende vü revendeyçün ribāṭāt-ı[7] keṯīre[8] īcād eyledi. **[P2 263a]**

Şiʿr:[9] شه جنّت مكان مستغرق نور
سليمان زمان خاقان فغفور

به هر منزل رباط نو بنا كرد
منازل را سراسر شهرها كرد[10]

Bu ḫuṣūṣda erbāb-ı ṭabʿdan çoḳ kimesne tevārīḫ-i laṭīfe dimişlerdür. Ammā cümleden biri bu tārīḫi naẓm idüp mażmūnında Sulṭān Süleymān'uñ onuncı pādişāh olduġını taʿyīn eyledi:

Şiʿr:[11] Zihī devlet ki Ḥaḳḳ virdi şehinşāh Süleymān'a
Ḫilāfet degdi tārīḫi onıncı nesl-i ʿOṯmān'a h. 926

El-ḥaḳ, selāṭīn-i dūdmān-ı ʿOṯmāniyān anuñla maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı ﴿تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ﴾[12] olup ol kāmil-i mükemmilüñ vücūd-ı şerīfiyle kār-ı salṭanat

1 "… Bugün müjdeniz, …" Hadîd (57), 12.
2 idüp R, P2 | eyledi T
3 "… Bugün size dininizi ikmal ettim, …" Mâide (5), 3.
4 memleketlerini R, P2 | memleketlerin T
5 Mıṣrāʿ R, P2 | Mısra noksan. -T
6 Düşmanlardan nice devlet ve memleket aldı.
7 ribāṭāt-ı R, P2 | ribāṭ-ı T
8 ʿālemde mesācid ü maʿābid binā idüp menāzil ü merāḥilde āyende vü revendeyçün ribāṭāt-ı keṯīre R, T | -P2
9 Şiʿr R, P2 | Meṯnevī T
10 Nura garkolmuş, mekânı cennet olan padişah! Devrinin Süleymanı olan padişahlar padişahı, menziller için yeni kervansaraylar bina etti. Menzilleri baştan başa şehirler (gibi) kıldı.
11 Şiʿr R, P2 | Ferd T
12 "… hepsi tam on gündür …" Bakara (2), 196.

kemālini buldı. Ḫırām-ı ḥazmla ṣarf-ı ʿinān-ı ʿazm eyledükleri semtde **[T 480a]** ﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ﴾[1] kelām-ı şerīfinüñ mażmūnını bedraḳa-i rāh idinüp aʿlām-ı ẓafer-fercāmını tevcīh eyledükleri cānibde ʿaşere-i mübeşşere gibi ﴿لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ﴾[2] beşāretiyle mübeşşer olup her birine feṯḥ ü ẓafer müyesser oldı. Selāṭīn-i māżiye-i İslāmiyye bu gürūha ʿadīl ü bedīl olmayup onlaruñ cāh u celāli bu on nefer pādişāhuñ **[P2 263b]** ʿaẓamet ü saṭvetinüñ ʿöşr-i ʿaşīri belki biñde biri deñlü yoḫ-idi. Beyt-i salṭanat anlaruñ ile bir muʿaşşer mesābesinde oldı ki Ḫüsrev ü Ḫāḳānī anuñ naẓmına ḳādir **[R 373a]** olmayup hīç biri aña mānend olmaz-idi. Muṣḥaf-ı ḫilāfet ʿaşr ʿaşr taḳsīm olınsa bu ḥizb-i şerīfüñ āyāt-ı beyyināt-ı iʿcāz-āyātı sā'ir aḥzāb-ı İslāmiyāna nisbet muʿciz olup āṣār-ı ġazavāt-ı cemīleleri maṣdūḳ-ı ﴿فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ﴾[3] idi.

Mıṣrāʿ: رحمت و غفران شود بر روضهٔ عثمانیان[4]

Neşr:[5] Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥażretleri merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ zamān-ı salṭanatında ṭoḳuz yüz altmış beş senesinde taḥrīr-i kitābdan ferāġat idüp kendünüñ kitāb-ı ʿömri tamām olmaġın tārīḫ-i merḳūmdan ṣoñra vefāt eyleyen ʿulemā ve meşāyiḫüñ aḥvāli ẕikr olınmaġa[6] mecāl olmadı. Bu dāʿī daḫi aña peyrevlük idüp ancaḳ anuñ ẕikr itdügi kimesnelerüñ ẕikriyle iktifā idüp teẕyīl itmege cür'et ü cesāreti te'ḫīr eyledük. Ḫudā ḫayrlar-ile müyesser eyleye. Ḫālā maḳṣūd-ı aṣlīye şürūʿ olındı. Raḥimehu'llāh.[7]

ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Ḫayrüddīn Raḥimehu'llāh[8]

[P2 264a] Ḳasṭamonı tevābiʿinden Ṭaṭay nām ḳaṣabadandur. Mebādī-i şürūʿ ve evā'il-i taḥṣīlde ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm ü telemmüẕ idüp Mevlānā Aḫaveyn'üñ ḥıdmetinde oldı. Evāḫir-i istikmālde Mevlānā

1 "Fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın! …" Enfâl (8), 39.
2 "… Bugün insanlardan size galip gelecek kimse yoktur, …" Enfâl (8), 48.
3 "… Birdenbire o da seyredenlere bembeyaz görünüverdi." Aʿrâf (7), 108; Şuʿarâ (26), 33.
4 Osmanlıların ravzasına rahmet ve gufran olur.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 tārīḫ-i merḳūmdan ṣoñra … aḥvāli ẕikr olınmaġa R, T | -P2
7 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
8 ʿĀlim-i ʿĀmil Mevlānā Ḫayrüddīn Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā ve Evlānā Ḫayrüddīn Evḥad T

Berīkī **[T 480b]** Muṣliḥüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup ʿādāt-ı sādāt-ı emāṣil-i efāżıl-ı Rūmiyān üzre şeref-i mülāzemetle müşerref ü müstesʿad oldı. Merḥūm ve maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı vālā-mekānuñ ḫ̌āṣṣesi olup ol ḫ̌āṣṣe-i bircīs-menziletüñ levāmiʿ-i sevāṭıʿ-ı ifādesinden pādişāh-ı gerdūn-rütbetüñ aḳmār-ı efkār-ı ṣāḳıbe-i ṣā'ibesi istiżā'e eyleyüp aña muḳārenetle bedr-i kāmilü'l-ḳadr gibi yevmen fe-yevmen tekmīl-i żāt ü şān[1] eyledi. Fāżıl-ı mūmā ileyh ol ḫ̌ūrşīd-i sipihr-i ḫ̌ilāfetüñ zamān-ı salṭanatında sāye-i saʿādetinde bir mertebe cāh u celāl ve ʿizz ü iclāl ḥāṣıl eyledi ki zümre-i ʿulemādan aṣḥāb-ı menāṣıb-ı ʿāliye-i ʿaliyye ve erbāb-ı merātib-i sāmiye-i semiyye ḫ̌alḳa-i bāb gibi ḳapusında rūz u şeb **[P2 264b]** müdāvim ü mülāzım idi. ʿĀricān-ı maʿāric-i faż̌l u kemāl ve ṣāʿidān-ı maṣāʿid-i cāh u celāl anuñ āsitānında dā'im ḳā'im idi.

Şiʿr:[2] أرى كلّ ذي فضل إليك مغيث
كأنّك بحر والفحول جداول[3]

Bu ḳadar ḳadr-i vālā ve bu mertebe rütbe-i ʿulyāyla mecbūl olduġı tevāżuʿ u kerem ve luṭf u mülāyemet zā'il olmayup **[R 373b]** nihād-ı pākinde nihāde[4] olan ḫ̌üsn-i aḫ̌lāḳ ve cevdet-i şān kemā kāne merkūz u muḳarrer idi. Dāmen-i himmet-i ʿulyāsı gerd-i ʿucb u kibr-ile ālūde olmayup ṭarīḳ-ı Ḥaḳ'da ḫ̌ārḫ̌ār-ı tekebbür aña dāmen-gīr olmamış-idi.

Şiʿr: حميد السجايا كلّ ما ازداد رفعةً
تواضع حتّى قيل ماذا التواضع[5]

Ol zamānuñ eʿizze-i ṭalebesinden ḳābiliyyet-i kemāl ve kemāl-i ḳābiliyyet ile mevṣūf u maʿrūf olanlaruñ tefaḳḳudıyla taḳayyüd üzre olup ḫ̌üsn-i ḥālini istimāʿ itdügi ḳābilleri terbiyet ü riʿāyet itmegin mütemeşşiyān-ı berārī-i cāh u celāl ol kaʿbe-i āmāl ṣavbına iḳbāl iderler-idi. **[P2 265a]**

1 ü şān R, P2 | -T
2 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
3 Bütün fazilet sahiplerini sana yardım eder halde görüyorum. Sanki sen bir denizsin ve diğer seçkin kimseler birer küçük nehir. Mütenebbî, *Dîvânü'l-Mütenebbî*, Beyrût: Dâru Beyrût, 1983, s. 376.
4 nihāde R, P2 | -T
5 Yücelik cihetinden ziyadeleştikçe hasletleri övgüye lâyık oldu. Tevazu nedir dendiğinde bile tevazu gösterdi.

Şiʿr:[1] لب فحول بود هر کجا که یاری دست
سر صدور بود هر کجا که داری پای[2]

Mevlānā Merḥabā Çelebi Efendi ve Maʿlūl Emīr Efendi ve Sinān Çelebi **[T 481a]** Efendi gibi mevālī-i ẕevi'l-maʿālī anuñ ḫıdmetinden ẓuhūr eyleyüp her biri menāṣıb-ı ʿaliyye-i celiyyeye vuṣūl buldı. Fāżıl-ı meẕkūruñ zamānına gelince zümre-i ʿulemādan ferd-i āferīdenüñ mülāzımlarına yigirmi beşer akçe medrese virilmek vāḳiʿ olmamış-iken pādişāh ḥażretleri anuñ ḥaḳḳında farṭ-ı şarṭ-ı riʿāyetle muḳayyed olmaġın mülāzımlarına bu ṭavr-ı bedīʿ üzre riʿāyet eyledi.

Şiʿr:[3] همی بود دایم به فرهنگ و رای
به تعظیم استاد کوشش نمای

همی‌کرد آن شاه والا گهر
به اکرام استاد پیش از پدر[4]

Ol zümre-i eʿālī-i ẕevi'l-maʿālīnüñ mes'üllerin ḥuṣūle mevṣūl eyleyüp her birine iḥsān-ı bī-imtinān eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[5] فحصِّل مرادات أهل العلوم
فقد أوجب الله إكرامهم[6]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli senesinde vefāt idüp[7] girībān-ı câme-i ḥayātı çeng-i hādimü'l-leẕẕātla çāk ve çeşm-i cihān-bīnī ṣarṣar-ı merg ile pür-ḫāk olduḳda Eyyūb Enṣārī[8] **[P2 265b]** ḥażretlerinüñ civār-ı mezārında defn olındı.

Teẕyīl: Anaṭolı vilāyetinde bir mescid ve bir mekteb ve iki ribāṭ iḥdāṣ eyledi.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.

---

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Her nereye el uzatsa seçkin kimselerin en hâlisi olurdu. Her nereye adım atsa önde gelenlerin başı olurdu.
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 O daima ilim ve tefekkür üzere idi. O, üstadına hürmette gayret üzere idi. O yüce cevherli hükümdar, babasından ziyade üstadına ikramda bulunurdu.
5 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
6 İlim ehlinin arzularını gerçekleştir. Çünkü Allahu Teʿâlâ onlara ihtiramı gerekli kıldı.
7 idüp R, P2 | eyleyüp T
8 Eyyūb Enṣārī R, P2 | Ebī Eyyūb Enṣārī T

Mevlānā Ḳadrī Çelebi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1] {Ḳadrī}

Eṣnā-yı şürūʿında ol zamānuñ eʿālī-i mevālīsinden telemmüẕ idüp ẕāt-ı melekiyyü'l-melekāt u felekiyyü'l-kemālātını tekmīl ṣadedinde ṣanādīd-i ʿulemā vü esātiẕe-i fużalā Ḥamīdī Seydī Efendi'nüñ **[R 374a]** ve Zeyrek-zāde Mevlānā Rüknüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup[2] maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān müderrisi olduġı zamānda muʿīdi oldı. Ol ṣadr-ı celīlü'l-ḳadr u ḥabr-i ʿadīlü'l-baḥr, refīʿü'l-cenāb, menīʿü'l-me'āb, celīlü'ẕ-ẕāt, cemīlü'ṣ-ṣıfāt idi.[3] Ẕükā-yı ẕekā-yı sīmā-yı necābet-īmāsında ke'n-necmi'l-lāmiʿ sāṭıʿ ve māh-ı cāh ü celāl **[T 481b]** nāṣıye-i meymūnında ke'n-neyyiri's-sāṭıʿ lāmiʿ idi.

Şiʿr:[4] با عقل وی نباشد مرّیخ را توان
با طبع وی نباشد خورشید را ذکا[5]

Ol ġurre-i zümre-i fużalānuñ **[P2 266a]** ferr ü tāb-ı bedr-i ḳadri, ḳadr-i bedr-i tābānı şikest ve ṭalʿat-ı rūz-ı fīrūz-ı fürūzānı pest eyleyüp hizzet-i ʿizzeti ḳalb-i ṣulb-i ʿālemiyānda ke'n-naḳşı fi'l-ḥacer merkūz u muḳarrer-idi.

Şiʿr:[6] کجا به شمّهٔ قدر تو ماه و مهر رسند
که قدر و عزّت تو برتر از ثریّا شد[7]

Zamān-ı ṣadāretinde çeşm-i teṭallu[ʿ][8] ile müteraḳḳıb-ı şāhid-i menāṣıb olan aṣḥāb-ı merātib ve erbāb-ı me'ārib marżiyyü'l-bāl ve maḳżiyyü'l-ḥāl olup anuñ ʿahd-i devlet-i rūz-efzūnında eʿinne-i rekā'ib-i menāṣıb-ı ʿāliye ve ezimme-i cenā'ib-i merātib-i sāmiye aṣḥāb-ı istiḥḳāḳuñ dest-i ʿāẓā'im-i[9] ʿazā'imine musaḫḫar-idi. ʿUlūm-ı ʿāliyeden behre-ver olan ser-firāzları el üzre ṭutup her birine baş üzre yir eyler-idi. Bu maḳūle hünermend-i ercmend[10] ol rūḥ-ı ʿālem cānı gibi[11] sever-idi.

---

1 Mevlānā Ḳadrī Çelebi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Mevlānā ʿAbdülḳādir bin Muḥammed Raḥimehu'llāh T
2 olup R, T | -P2
3 idi. R, P2 | -T
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Merih, onun aklı ile baş edemez. Onun tabiatı karşısında güneşin harareti kalmaz.
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Ay ve güneş senin kıymetinin ufak bir parçasına (bile) nasıl ulaşabilirler? Nitekim senin kadr ü kıymetin Süreyya yıldızından bile daha yüksektir.
8 teṭallu[ʿ] R, P2 | muṭṭaliʿ T
9 menāṣıb-ı ʿāliye ve … dest-i ʿāẓā'im-i R, T | -P2
10 ercümend R, P2 | ercümendi T
11 her birine baş üzre … rūḥ-ı ʿālem cānı gibi R, T | -P2

Şiʿr:[1] چو آن زیرکی بر هنر دست یافت
پی دانش و نیکنامی شتافت

هنرمند را همچو جان داشتی
ز مه رایتش برتر افراشتی[2]

On dört yıl miḳdārı bāb-ı devlet-niṣāb u saʿādet-iyābı meʾāb-ı umūr-ı cumhūr-ı ʿasākir-i manṣūre olup ṣanādīd-i ʿulemā-yı ʿArab u ʿAcem devlet ü iḳbāl ve ʿizzet ü iclāl ile anuñ āsitānesine mülāzemet ü münādemet eyledi. Enṣıbā-yı menāṣıb-ı sāmiye ve sihām **[P2 266b]** u ḳıdāḥ-ı meṭālib-i nāmiyeyi aṣḥāb-ı istiḥḳāḳa taḳsīm ü tevzīʿ itmekde ḥaḳ cānibine māʾil idi. Muʿaddil-i lisān-ı mīzān-ı ṣarīḥü'l-īẕān gibi kāmil ü nāḳıṣı ve ġālib ü maġlūbı farḳ idüp ol tāmmu'l-ʿayār u ṣaḥīḥü'l-miʿyār seng ü miḳdār semtine nāẓır idi. Mevhibet-i vüfūr-ı ʿaḳl u dāniş ve ʿaṭiyye-i mezīd-i **[T 482a]** ḥüsn-i yümn-meniş ile mevṣūḳ u muʿavvel olmaġın pāye-i serīr-i gerdūn-mesīrde ḫaṭīr ü ḥaḳīr ne maḳūle manṣıb ʿarż eylese maʿraż-ı ḳabūlde vāḳiʿ olur-idi. **[R 374b]**

Şiʿr:[3] به حزم و جزم مشار الیه دوران است
به فکر ثاقب و اندیشه چون خرد مشهور

نه بر ولایت جزمش وزیده باد خطا
نه بر ممالك حزمش نشسته گَرد فتور[4]

Gāh gāh eline bir bölük ʿarż alup feḥāvāsında müdrec olan[5] menāṣıbuñ aṣḥābınuñ[6] ism ü resmini taʿrīf itmedin "Bu cümle müstaḥaḳḳlardur." diyüp niçe niçe menāṣıb ʿarż ider-idi. Pādişāh-ı maġfiret-destgāhla mükālemede bir mertebe cemʿiyyet-i ḫāṭır bādir olur-idi ki fātiḥa-i ṣıbādan maḳṭaʿ-ı aʿmārına degin ṣaḥīfe-i ḫāṭırında ṣebt olan **[P2 267a]** leṭāʾif ü ẕerāʾif ü eşʿār ve tevārīḫ u ḥikāyāt ve aḫbār u āṣār istiḥżār mertebesinde olup cümle-i

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 O kıvrak zekâlı, hüneri elde edince ilmin ve iyi şöhretin peşinde koştu. Hüner sahibini can mesabesinde tutardı, sancağını aydan da yüksekte açardı. Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî, *el-Muʿcem fî Âsâri Mülûki'l-ʿAcem*, haz. Ahmed Futûhîneseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383, s. 238.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 İşleri basiret ile idare ve kararlılıkta devrinde parmakla gösterilir. İsabetli fikir ve tavrı ile akıl gibi meşhurdur. Kararlılığının ülkesinde hata rüzgârı esmemiştir, basiretinin ülkesinde ümitsizlik ve atalet tozu oturmamıştır.
5 olan R, T | -P2
6 aṣḥābınuñ R, T | -P2

maʿlūmātı levḥ-i ḫāṭırda manẓūrı meşābesinde olur-idi. Mürsele-i maḳālātı cevāhir-i zevāhir-i nevādir-ile ve le'ālī-i mütelālī-i ferā'id-i fevā'id-ile zīver bulur-idi.

Şiʿr:[1] تو راست طیّ نظر آن چنان که می‌بینی
هر آنچه بر صفحات زمانه املا شد

ز نکته‌های دقیق تو زیب و حاشیه یافت
هر آن مسودّه کآن بر بیاض انشا شد[2]

Meẕkūr-ı mebrūr beẕl ü ʿaṭā ve cūd u seḫāda yed-i beyżā ibrāz idüp "الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى"[3] feḥvāsını iẓhārda yed-i ṭūlāsı var-idi. Şerm-i germ-i kereminden Ḥātem-i Ṭāī verā-yı ḥicāb-ı ʿademde mütevārī olup bir saḫī-vücūd merdüm-i büzürgvār-idi. Ṣıyt-ı birr ü inʿāmı ve ṣadā-yı luṭf u iḥsānı müṣriʿ-i felekden müsābaḳa idüp peyk-i deryā-neverd-i ʿālem- gerd-i şimālden sürʿat itmiş-idi.

Şiʿr: كريم السجايا عظيم الندى
جزيل العطايا جميل الشيم

له عند بذل الأيادى يدٌ
تَفوق بها كل بحر خصم

[T 482b] نیارد ز دل هر زمان در جواب
به گاه سؤال نِعم جز نَعم

[P2 267b] به جز در الف نی بعهد صِباء
به هم لام الف را نکردست ضمّ[4]

Ḫıdmet-i şerīfinde olan ḫadem ü ḥaşem elbise-i ʿāliye-i ġāliye geyüp meclis-i hümāyūnında ġulāmān-ı ġılmān-sirişt ü pāk-ṭīnet ḫıdmet ider-idi. Ve bi'l-cümle kümāt-ı ḥumāt-ı dīn ü devlet ve ʿulāt u vülāt-ı şerʿ ü milletden

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Zaman levhalarında yazılmış olan şeyleri göreceğin şekilde hızlıca bakıp geçebilmek senin özelliğindir. Beyaz üzerine yazılmış olan her müsvedde, senin ince nüktelerin sayesinde zinet ve kıymet kazandı.
3 "Veren el alan elden hayırlıdır." Hadis-i şerif. bkz. Muhyiddin en-Nevevî, *Riyâzü's-Sâlihîn –Metin ve Çeviri–*, çev. M. Emin Özafşar, Bünyamin Erul, c. I, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s. 298.
4 Yüce ahlaklı, lütfu büyük, ihsanı bol, karakteri güzel(dir). Sahip olduğu nimetler ve iyilikler saçan eli ile bütün denizlere üstün gelmiştir. Ondan bir ihsan istendiğinde daima cevap olarak gönülden evetten gayrısı gelmez. Çocukluk devresinden beri eliften gayrısı yoktur. Elifi lâm harfine eklememiştir.

anuñ gibi esbāb-ı eştāt-ı mecd ü ḥaşmet ve eṣnāf-ı ālāf-ı ʿizz ü devletüñ envāʿ u aḳsāmına dest-res bulmış kimesne olmayup ṣervet-i ʿaẓīme ve übbehet-i cesīmeye mālik olmış ẕāt-ı ʿulyā peydā olmadı.

Şiʿr:[1] آنچه او دید از جلال و مرتبت شخصی ندید
وآنچه او دید از نوال معدلت عالم ندید[2]

Evā'il-i aḥvālinde menāṣıb-ı sāmiyeden maḥrūsa-i **[R 375a]** Ḳosṭanṭiniyye'de Ḥācī Ḥasan-oġlı Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne ve Medāris-i Ṣemān-ı cinān-nişān u heşt-bihişt-ʿunvāndan birine müderris oldı. Medāris-i meẕkūrede ʿarā'ik-i naḳḳāde-i vaḳḳāde ve ḳarā'iḥ-i naḳīḥa-i melīḥa aṣḥābından maṣdar-ı fütūḥāt-ı Yezdāniyye olanlara ifāża eyledükden ṣoñra "عَدْلُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً"[3] ḥadīṯ-i meserret **[P2 268a]**-tevrīṣinüñ feḥvā-yı raʿnāsınca şerīʿat-i nebeviyye ve senen-i sünen-i Muṣṭafāviyye üzre tevṣīḳ-ı veṣīḳa-i ʿadālet ü naṣfet itmek-içün semt-i ḳażāya teveccüh eyledi. Bu ṭarīḳla ṭoḳuz yüz yigirmi yedi senesinde ʿAbdulvāsiʿ Çelebi'nüñ yirine maḥmiyye-i Burūsa (ṣuyyinet[4] ʿani'l-be'sā)da ve ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde Muḥyiddīn Çelebi'nüñ yirine maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de (ḥumiyet ʿani'l-beliyye)de ḳāḍī olmış-iken sene-i merḳūmede yaʿnī ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde[5] mevlānā-yı mesfūruñ yirine Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligine terfīʿ olındı.

Şiʿr:[6] بشد بدر قدرش ز بخت سعید
به صدر سمای سعادت بدید[7]

[T 483a] Bu cāh-ı celīlü'l-ḳadrde umūr-ı cumhūr-ı ʿasākir-i manṣūre-i mebrūreyi edā üzre iken müddet-i muʿayyene-i mübeyyeneden ṣoñra ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinde maʿzūl olup yevmī yüz elli aḳçe ile teḳāʿüd eyledi. "إني لأجد ريح الرحمن من جانب اليمن"[8] diyü ḳavāfil-i revāḥil-i ḥarem-i

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Onun celal ve itibardan yana gördüklerini hiç kimse görmedi. Ona adaletten yana nasip olanları dünya görmedi.
3 "Bir saat adaletle hükmetmek altmış senelik ibadetten daha hayırlıdır." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 3, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 116.
4 ṭoḳuz yüz yigirmi yedi senesinde ʿAbdulvāsiʿ Çelebi'nüñ yirine maḥmiyye-i Burūsa ṣuyyinet R, T | -P2
5 yaʿnī ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde T | -R, -P2
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Uğurlu bahtı sayesinde kadrinin dolunayı, saadet semasının en tepesinde görünür oldu.
8 "Rahman'ın nefesini Yemen tarafından duyuyorum." Hadis. bkz. Cemâleddin Muhammed bin es-Sıddîk el-Hâs el-Hanefî el-Yemenî ez-Zebîdî, *Menâkıb-ı Üveys el-Karenî – el-Mevâhibü'l-İlâhiyye fi'l-*

ḫurrem-intimāyla ol ḳıble-i ḳıble-gāh-ı enāmuñ[1] ziyāretine lebbeyk-zenān revān olup iḥrām-ı ʿazīmet-i ṣādıḳayı[2] ber-dūş eyledükde bi-ʿināyeti'llāhi teʿālā Kaʿbe-i maḳṣūda vāṣıl olup ḥadd-i iḥṣā vü iḥṣārdan bīrūn **[P2 268b]** meṣūbāt-ı cemīleyle temettuʿ eyledi. Baʿde zamānin maḳarr-ı sulṭān-ı selāṭīn olan maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de[3] müftī olup iftā-yı müşkilāt-ı mesā'il-i şerʿiyye-i ferʿiyye itmege meşġūl oldı. Lākin zamān-ı sehlde mizāc-ı iʿtidāl-imtizācına iʿtilāl ve dimāġında iḫtilāl vāḳiʿ olmaġın emr-i fetvāyı terk idüp yevmī iki yüz aḳçe ʿulūfeyle maḥrūsa-i Burūsa'da teḳāʿüd iḫtiyār eyledi. Maḳāṭıʿ-ı aʿmārına ḳarīb zamānında mebānī-i bī-meṣānī-i meberrāt-ı uḫreviyyeyi te'sīs ü tarṣīṣ itmek-içün maḥrūsa-i meẕkūrede bir mescid-i laṭīf ve bir medrese-i şerīf īcād u ibdāʿ eyledi.

Hicret-i Nebeviyye-i Muṣṭafāviyye'den[4] ṭoḳuz yüz elli beş senesinde sinni yetmişden mütecāviz iken ṣaḥā'if-i letā'if-i ʿömr-i maḫtūmı ﴿قُلْ يَتَوَفّٰاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ﴾[5] **[R 375b]** āyetiyle maḫtūm olup ḫaṭṭ-ı ḥayātı tamām oldı. Kendünüñ mescidinüñ ve medresesinüñ ḥaẓīresinde Mūsā Baba'nuñ[6] merḳadi civārında defn olındı. Bu ḳıṣṣa-i pür-ġuṣṣaya ol ʿaṣruñ şāʿirlerinden biri "*Göçdi ol fāżıl*" kelāmını tārīḫ didi. **[P2 269a]** Bir şāʿir-i māhir daḫi "*Rūḥına raḥmet ola*" sözini tārīḫ didi. Nigāşte-i ḫāme-i taḥrīr olan aḥvāl-i şeref-āmālinden mā-ʿadā fāżıl-ı merḳūmuñ nūk-i ḫāme-i müşg-bārı ve zebān-ı kilk-i ġāliye-āsārı īṣār eyledügi **[T 483b]** maʿānī-i müşkīn-nesemāt u feḥāvā-yı ʿanberīn-feveḥāt ile dimāġ-ı ʿālemiyān ser-tā-ser muʿaṭṭar u muʿanberdür. Kelimāt-ı manẓūme-i feṣāḥat-şiʿār u belāġat-diṣārını mānend-i sübḥa-i ebrār zümre-i aḥrār elden düşürmeyüp maḫzen-i esrār-kirdār her kişi anuñ leṭāfetinde[7] ḥayrāndur.

Şiʿr:[8] به حیرت کاتب چرخ از بیانش
قلم انگشت حیرت در دهانش

Menâkıbi'l-Kareniyye, çev. Ohrili Hüseyn Mazhar, haz. Bilal Alpaydın, Yunus Emre Varol, Buhara Yayınları, İstanbul, 2020, s. 13.

1 enāmuñ R, P2 | imāmuñ T
2 ṣādıḳayı R, P2 | ṣādıḳai T
3 Ḳosṭanṭiniyye'de R, P2 | Ḳosṭanṭiniyye T
4 Hicret-i Nebeviyye-i Muṣṭafāviyye'den R, P2 | -T
5 "De ki: Size vekil kılınan (bu konuda görevlendirilen) ölüm meleği canınızı alacak, …" Secde (32), 11.
6 Mūsā Baba'nuñ R, P2 | Mūsā Baba T
7 leṭāfetinde R, T | leṭāfetinden P2
8 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

به نظم او ملائك كرده اقبال
سوادش چون كبوتر بسته بال

بر آن لوحی كه نظم اوست مسطور
برندش بر فلك چون رَقّ منشور[1]

Ol ḫüsrev-i aṣḥāb-ı kemālüñ biñ dürlü leṭā'if-i ẓerā'ifi cāmiʿ olan penc-beyt ġazelleri ḥüsn-i niẓāmla *Ḫamse-i Niẓāmī*'ye ṣānī olup maẓhar-ı levāmiʿ-i sevāṭıʿ-ı lā'iḥāt-ı ġaybiyye olan her maṭlaʿı ṣāliṣü'l-ḳamereyn idi. Mānend-i āyāt-ı Sebʿu'l-meṣānī-i iʿcāz-mebānī olan kelimāt-ı muʿciz-nişānı *Heft-Evreng-i Cāmī* gibi şeş-ciḥāṭa āvāze ṣalup **[P2 269b]** muḳaṭṭaʿāt-ı murabbaʿāt-ı rubʿ-ı meskūn ve müsebbaʿāt-ı eḳālīm-i sebʿaya ṭanṭana-endāz oldı.

Şiʿr:[2] چو شد در پنج ابیات آن گهر سنج
حواسّ خمسه حیران ماند از آن پنج

نهان در سبعه‌اش گنج معانی
گرفته بهره از سبع المثانی[3]

Ve bi'l-cümle Mānī-i kilk-i bedāyiʿ-nigārı İbn Yemīn ve ḫāme-i belāġat-āyīni İbn Ḥüsām ve ṣarīr-i ḳalemi Nevāī-i zamān idi.

Şiʿr:[4] صریر خامه‌اش بس دلپسند است
کز آن آوازهٔ نظمش بلند است[5]

Bu birḳaç maṭlaʿ anuñ kelimāt-ı dürer-bārındandur:

Maṭlaʿ: Ḫançerüñ üzre düşüp virmedügi dil cānı
Cānı andan ṣaḳınur ṣanma ṣaḳınur ānı

Baʿde'l-ʿazl sefer olduḳda dimişdür:

Maṭlaʿ: Ne dūd-ı āteş-i ḥasret ne reşk odıyla dāġum var
Ferāġat mülkine şāhem ne ṭūġum ne otaġum var[6]

1 Feleğin kâtibi onun beyanından dolayı hayrettedir. Kalemin ise şaşkınlıktan parmağı ağzında (kalmıştır). Melekler onun nazmına yönelip onun yazdıklarına güvercin gibi kanat bağlamıştır. Üzerinde onun nazmının yazılı olduğu sayfayı "rakk-ı menşûr" gibi feleğe götürürler.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 O kuyumcu gibi olan zat, beş beyte girince o beşten beş duyu (birden) hayrette kaldı. Onun yedisinde "Sebʿü'l-mesânî"den nasiplenmiş manalar hazinesi gizlidir.

4 Şiʿr R, P2 | Ferd T

5 Kaleminin cızırtısı gönle çok hoş gelir. Bu yüzden onun şiirinin şöhreti çok yayılmıştır.

6 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 577.

Maṭlaʿ:[1] Aṭlas ḳabāya vireni köhne ʿabāsını
Zerbeft pistere ṣatanı būriyāsını

[T 484a] Eyler ḥased gedālaruñ emn ü ferāġına
Ehl-i ḥużūr ṣanma cihān pādişāhını

[R 376a] Virmez ṣınuḳ sifālini Cemşīd cāmına
Sen ḫor görme kūy-ı muġānuñ gedāsını[2]

Ve daḫi ḥikem-i keşīreyi[3] cāmiʿ bir ḳaṣīde iḫtirāʿ eyledi ki her beyti **[P2 270a]** mānend-i beyt-i maʿmūr, reṣānet-i elfāẓ ve rezānet-i mebānī-i maʿānīyle meşhūrdur. Ve ﴿إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ﴾[4] gibi miṯli maḫlūḳ olmayup ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i ʿacībe-i ḥikmet-āyātı muḥkemāt-ı beyyināt-ı iʿcāz-ġāyāt gibi dillerde metlüvv ü meẕkūrdur. Bu birḳaç beyt ol ḳaṣīdedendür:

Şiʿr:[5] Sāf-dil olup sebük-rūḥ ol mey-i rūşen gibi
Tīre-ṭabʿ olup girān-cān olma dürd-i denn gibi

Ḫalḳa gibi kimsene ḳapusına urma ḳulaġ
Baḳma hem-sāyeñ sarāyından yaña revzen gibi

Ḥākim olsañ ʿilm gibi kes taʿalluḳ ʿırḳını
Cānibeynüñ birine meyl itme vehm ü ẓann gibi

İstiḳāmet virmek isterseñ mizāc-ı ʿāleme
Gāh zaḫm ur gāh merhem fikrin it reg-zen gibi

Tīr-i pertābī gibi himmet periyle menzil al
Bir ḳadem varup girü dönme yine seg-zen gibi[6]

El-ḥaḳ, bu ḳaṣīde-i bī-naẓīr bir ḳaṣīde-i dil-peẕīrdür. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[7]

1 Maṭlaʿ R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 575.
3 keşīreyi R, P2 | keşīrei T
4 "Direkleri (yüksek binaları) olan, İrem şehrine..." Fecr (89), 7.
5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
6 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 575-577.
7 Revveḥa'llāhu rūḥahu R, P2 | Raḥimehu'llāhu teʿālā T

ʿĀlim-i ʿĀmil Saʿdullāh bin ʿĪsā bin Emīr Ḫān[1]
[Müftī Saʿdī Çelebi] {Saʿdī}

Mevlid-i ḳadīm ü maḥtid-i kerīmi vilāyet-i Ḳasṭamonı tevābiʿinden Ṭaṭay nām ḳaṣabadur.[2] Vālid-i mācidiyle **[P2 270b]** maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp neşv ü nemāsı ve sümüvv ü semāsı ol şehr-i semā-sīmāda vāḳiʿ oldı.[3]

Şiʿr:[4] بر آسمان بزرگی هلال یافت به نور
به بوستان هنر سرو یافت نشو و نما[5]

Babası merḥūm Murād Paşa Cāmiʿi'nde imām olup muḳtedā-yı pīşvā-yı enām oldı. Debīristān-ı ezelde muʿallim-i [6]﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾ taʿlīm itdügi ḳuvvet-i istiʿdād-ı icmāliyye ʿālem-i tafṣīle gelüp ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm ü telemmüẕ eyledükde mevlānā-yı meẕkūruñ ṣafaḥāt-ı aḥvāl-i şeref**[T 484b]**-āmālinde muḥkemāt-ı āyāt-ı feżā'il, mufaṣṣal u meşrūḥ, maḳruvv ü metlüvv oldı.

Şiʿr:[7] به معنی بس بزرگ و وضع کوچك
محاسن بی‌شمار و سالی اندك

منوّر طبعش از نور فضایل
مزیّن ذاتش از حسن شمائل[8]

Şīme-i ḳadīme-i ḳavīme üzre eʿālī-i ahālī-i ẕevi'l-maʿālī zümresinde rütbeten baʿde rütbetin ḥareket idüp Mevlānā Muḥammed Samsunī'nüñ ḫıdmetinde müntehā-yı ẕerā-yı istifāże **[R 376b]** ve ḳuṣārā-yı maḳāṣıd-ı istifādeye vāṣıl[9] olup mülāzemet-i ʿulūm-ı ʿāliyeyle mertebe-i mülāzemete nā'il[10] oldı. ʿĀdāt-ı sādāt-ı ʿulemā-yı māżiye üzre menāṣıb-ı[11] muʿtādeden

1 ʿĀlim-i ʿĀmil Saʿdu'llāh bin ʿĪsā bin Emīr Ḫān R | Mevlānā Saʿdu'llāh bin ʿĪsā bin Emīr Çelebi T, ʿĀlim-i ʿĀmil Saʿdu'llāh bin ʿĪsā bin Emīr Ḫān Raḥimehu'llāh P2
2 ḳaṣabadur R, P2 | ḳaṣabadandur T
3 oldı R, T | olındı P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Hilal gökyüzünde büyüklüğü nur ile elde etti. Servi ağacı hüner bahçesinde gelişip büyüdü.
6 "İnsana bilmediklerini belleten," Alâk (96), 5.
7 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
8 Görünürde küçük olsa da manada çok büyük, yaşı küçük (ama) güzellikleri saymakla bitmez. Fazilet nurları ile tabiatı nurlanmış, güzel huylar ile şahsı süslenmiştir.
9 vāṣıl R, P2 | ḳā'il T
10 nā'il R, P2 | vāṣıl T
11 menāṣıb-ı R, T | -P2

maḥrūse-i Ḳosṭanṭiniyye'de Başçı **[P2 271a]** İbrāhīm Medresesi'ne baʿdehu maḥmiyye-i Edirne'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ne baʿdehu[1] Maḥmūd Paşa Medresesi'ne baʿdehu Sulṭān Medresesi'ne baʿdehu[2] Ṣemāniyye Medresesi'ne müderris oldı. Ẕikr olınan medāris-i leṭā'if-ibtināda zümre-i müstenṣıḳḳān-ı revā'iḥ-i fevā'iḥ-i fünūn ḥaḳḳında tebḥīr-i buḥūr-ı ifāde eyledükden ṣoñra maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḳāḍī olup ḥüccet-i beyżā-yı şerʿ-i şerīfi meslek idindi. Ol fāżıl-ı sāmī-rütbet[3] müddet-i medīd maḥkeme ve maḥkeme-i maʿdiletde ḳażıyye-i marżiyye-i şerāyiʿ-i Muḥammediyye'yi tenfīẕ ü tescīl idüp on bir yıl miḳdārı icrā-yı enḥā-yı şerāyiʿ-i revāyiʿ-i nebeviyye eyledükde ʿazl olınup yevmī yüz aḳçe ʿulūfeyle Medāris-i Ṣemān-ı heşt-bihişt-bünyāda iʿāde olındı. Baʿdehu merḥūm u maġfūrun leh sulṭānu'l-mevālī ʿunvānu'l-eʿālī Kemāl Paşa-zāde,

Tārīḫ:[4] Raḥmet itsün aña Ḥaḳḳ ʿuḳbāda

vefāt idüp maẓhar-ı ġufrān olduḳda ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde anuñ yirine müftī olup beş yıl miḳdārı melceʾ-i mencā-yı aṣḥāb-ı müşkilāt u maʿāẕ ve melāẕ-ı erbāb-ı muʿḍilāt oldı. Bu ḫuṣūṣda aṣḥāb-ı ṭabʿ ve erbāb-ı naẓmdan biri,

Tārīḫ:[5] O kāmil müftī-i devrān oldı

[P2 271b] mışrāʿını tārīḫ didi. Ol neyyir-i saʿd-ı evc-i saʿādet-i ẕükā-yı ẕekā ve Beyżāvī-fıṭnat ḥażretlerinden **[T 485a]** zamān-ı tedrīs ü ifādesinde kevākib-i ṣevāḳıb-ı ehliyyet ü nücūm-ı bürūc-ı ḳābiliyyet istiżā'et ü istināre eyleyüp rāḳī-i merāḳī-i maʿārif ve ʿāric-i maʿāric-i feżā'il oldılar. Sā'ir neyyirāt-ı evcāt-ı derecāt-ı feżā'il ve sitāregān-ı seyyāregān-ı ebrāc-ı fevāżıluñ yaʿnī aḳrān u emṣālinüñ re'y-ı ġarrā-yı ḳamer-tenvīrleri ol ẕekī vü elmaʿīnüñ yanında sühā-yı bī-bahā ḳadar ḳadr ü miḳdārı olmaduġı mānend-i mihr-i dıraḫşān raḫşān idi. Ve daḫi zamān-ı ḳażāsında sīret-i marżiyye vü ṭarīḳa-i merʿiyye üzre olup āvān-ı ʿadāletinde cümle ṣılāt-ı ẕulm u muʿādāt mānend-i mużmerāt-ı żamā'ir, ʿadem ü iḫtifāda müstekinn ü mużmer idi.

---

1 Ṭaşlıḳ Medresesi'ne baʿdehu R, T | -P2
2 baʿdehu R, T | -P2
3 Ol fāżıl-ı sāmī-rütbet R, P2 | -T
4 Tārīḫ R, P2 | [Mışrā]ʿ T
5 Tārīḫ R, P2 | Mışrāʿ T

Şiʿr:[1] از معدلت شامل او رَفته ستم
صد منزل از آن سو به بیابان عدم[2]

Neşr:[3] Ādāb-ı şerīʿat-i[4] Muḥammediyye vü merāsim-i ṭarīḳat-i[5] Aḥmediyye'yi rāʿī ve riʿāyetde muḥkem sāʿī olup **[R 377a]** cümle-i ecille-i evḳātını ve kāffe-i eʿizze-i sāʿātini ʿilm ü kemāle ṣarf eyledi. Ve daḫi zamān-ı fetvāsında ol ḫulāṣa-i erbāb-ı maʿḳūl **[P2 272a]** u müstaṣfā-yı aṣḥāb-ı menḳūl istiftā olınan müşkilāt-ı mesā'ili aṣl[6] u ferʿiyle maʿlūm idinüp uṣūl u fürūʿa taṭbīḳ eyledükden ṣoñra olur olmaz cevābı yazmayup semt-i ṣavāba ihtidā ider-idi.

Şiʿr-i ʿArabī:[7] فحيث ما سار سار السّعد يَقْدِمُهُ
وحيث ما كان كان النجح يصحبه

فدام منتصِباً للشرع يَعضِده
فحكمه يا أخى حقاً ومذهبُه[8]

Ve daḫi fāżıl-ı meẕkūruñ ʿaḳīdesi ṣaḥīḥa ve ḳarīḥası naḳīḥa olduġı gibi lisānı daḫi televvüṯ-i fuḥşdan pāk u ṭāhir idi. Ferd-i āferīdeyi şerr-i şerer-eşer ve sū'-i ḥālle ẕikr itmeyüp ol maṣdar-ı meḥāsin ü me'āṣirden efʿāl-i nāḳıṣa ve aḳvāl-i ġayr-ı mendūbe ṣudūr u ẓuhūr[9] itmez-idi.

Şiʿr:[10] هزار گنج سعادت هزار خوان كرم
هزار طاعت شب‌ها هزار بيدارى

[T 485b] هزار روزه ماه هزار خلوت سال
قبول ناید اگر خاطرى بيازارى[11]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Zulüm, onun ihata edici adaletinden (hareket edip) yüzlerce menzil (katederek) oradan yokluk çölüne gitmiş.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 şerīʿat-i R, P2 | şerʿ-i T
5 ṭarīḳat-i R, P2 | ṭarīḳa-i T
6 aṣl R, T | aṣlı P2
7 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
8 Her nereye gitse şans ve tâlih peşinden gelir, her nerede olursa başarı da berâberinde olur. Her zaman şeriatı ayakta tutup desteklemiştir, ey kardeşim onun verdiği hükümler ve takip ettiği yol haktır.
9 itmeyüp ol maṣdar-ı meḥāsin … ṣudūr u ẓuhūr R, T | -P2
10 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
11 Binlerce saadet hazinesi, binlerce kerem sofrası, binlerce ibadet gecesi, binlerce uykusuzluk, binlerce oruç ve binlerce yıl halvet (sahibi olsan bile) bir gönül kırdın ise makbûl olmaz.

Neşr:[1] Kütüb-i keşīre-i muʿtebereye mālik olup anuñ tetebbuʿıyla ʿacā'ib-i ʿulūm-ı ġarībeye ẓafer buldı. Ḳuvvet-i ḥāfıẓası ḳuvvetde olmaġla cümle-i fünūn-ı ʿāliyetü'ş-şü'ūn maḥfūẓ u mażbūṭı olup menāḳıb-ı ʿulemādan ve tevārīḫden çoḳ nesne ḥıfẓ u żabṭ eyledi. Fünūn-ı meşhūrede baʿżı mebāḥiṯ-i ġāmıżada risāleleri ve zamān-ı müdāresede müṭālaʿa itdügi kitāblara taʿlīḳātı **[P2 272b]** var-idi. *Tefsīr-i Beyżāvī*'ye ḥāşiye yazup daḳā'iḳ-ı raḳā'iḳ-ı ʿibārātla taḥḳīḳ-ı maḳām ve tedḳīḳ-ı merām eyledükden ṣoñra şīve-i iʿcāz gibi mermūz u mektūm olan mezāyāyı tevriye eyledi. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān'uñ cāmiʿi civārında saʿādet-ḫāneleri ḳurbında bir dār-ı ḳurrā binā idüp āḫiretini anuñla yapmışdur.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş senesinüñ şehr-i şevvālinüñ ikinci güni vefāt idüp şürefāt-ı ʿālem-i kevn ü fesāddan ġurefāt-ı nüzhet-i[2] haḳīḳīye vāṣıl olduḳda Mevlānā Ḳandī bu tārīḫi didi:

Tārīḫ:[3] Ḫudā-yı Lem-yezeldür Ḥayy u Bāḳī
Görinen cümle mevcūdāt fānī

Mübārek ʿıyduñ ikinci güninde
Ki Monlā[4] göçdi yād idüp cihānı

Didi Ḳandī anuñ mevtine tārīḫ
Beḳāya göçdi Saʿdüddīn-i ṯānī[5]

[R 377b] Merḥūm Naẓmī bu tārīḫi naẓm eyledi:

Tārīḫ:[6] Müftī āh ol cihāna oldı revān[7]

Merḥūm ʿĀṣıḳ Çelebi bu tārīḫi didi:

"فقد مات شهيدا"[8]

1 Neşr: T | -R, -P2
2 nüzhet-i R, P2 | nüzhet-āyāt-ı T
3 Tārīḫ R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Monlā R, P2 | Mollā T
5 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 275.
6 Tārīḫ R, P2 | -T
7 Edirneli Nazmî, *Edirneli Nazmî Divanı*, haz. Dr. Sibel Üst, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 3894.
8 Şehit olarak vefat etti. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 426.

Bu daḫi tārīḫdür:

Tārīḫ:[1] **[P2 273a]** Saʿdī Efendi müftī-i dīn göçdi āh u vāh[2]

Teẕyīl: Mervīdür ki ol saʿd-ı erbāb-ı dīn ü millet zamān-ı ḳażāsında eyyām-ı muʿtādede her gün ṣabāḥ namāzını edā idüp evrād u eẕkārını **[T 486a]** itmām eyledükden ṣoñra henüz seccādesi üstinde cülūs ider-iken ol zamānuñ ḳābillerinden baʿżı ercmend dānişmendlere ifāża idüp anlaruñ ile müdārese ider-idi.

Şiʿr:[3] خجسته روز کسی که به یمن طالع سعد
نظر به طلعت آن شهریار بگشاید[4]

Eṣnā-yı dersde taḥḳīḳ-ı kelām u tedḳīḳ-ı merām olınup muḳteżā-yı maḳām üzre ol[5] maḥall münḥall olduḳda evvelā kendüler levā'iḥ-i sevāniḥ-i muḫtelifesini, ṣāniyen ṭalebesinden her kişi ḫavāṭır-ı nā-mü'telifesini ʿarż ider-idi. Ol maḳūle maḳbūl ḳābillerüñ vāridātından teżāʿīf-i taḥrīrde kendülerüñ lā'iḥāt-ı sāniḥāt-ı me'ṣūresini silk-i ẕikrde īrād idüp ser-rişte-i kelāmı kendünüñ kelimāt-ı dürrī-intiẓāmını ḳılduḳdan ṣoñra telāmiẕesinüñ ʿıḳd-ı ḳabūlde muntaẓam u mülte'em olan dürrehātını aña irdāf eyleyüp sübḥa-i mercān **[P2 273b]** gibi cümlesini aḥsen-i tertīb üzre terkīb ider-idi. Āyīne-i żamīr-i münīr-i ḫūrşīd-naẓīrinde bādī vü sāniḥ olan ṣuver-i vāridāt-ı ġaybiyyesiyle telāmiẕesinüñ şāhidān-ı süḫanān-ı rengīnini cümle-i taḥrīr ü taṣvīrde cemʿ idüp naḳḳāş-ı ṣuver-i leṭā'if ve ressām-ı nuḳūş-ı maʿārif yaʿnī ḫāme-i ʿAbbāsī-ʿimāmenüñ eliyle iki cinsini daḫi naḳş u taṣvīr ider-idi.

Şiʿr:[6] ز حرفش نامه را نشو و نمایی است
شب قدری است کش صبح صفایی است

ورا از بهر بزم افروزی جمع
قلم شمع است و نالش رشتهٔ شمع

1 Tārīḫ R, P2 | -T
2 Edirneli Nazmî, *Edirneli Nazmî Divanı*, haz. Dr. Sibel Üst, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 3895.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Kişinin o kutlu talihin bereketi ile gözünü o padişahın cemâline açtığı gün ne mübarek gündür.
5 ol R, P2 | o T
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

کشد از خانه نقشی همچو مانی
که بخشد بعد مردن زندگانی[1]

"Ḳāle baʿḍu'l-efāżıl" diyü kitābında yazduġı kelimāt dānişmendlerinden ṣudūr eyleyen kelimātdur. Ḥattā fülān maḥalde ol ʿunvānla meẕkūr u mezbūr olan kelām-ı fā'iḳ[2] telāmiẕesinden fülānuñ ve fülān maḥalde ol üslūb **[T 486b]** üzre mesṭūr u muḥarrer olan maḳāle-i laṭīfe fülānuñdur diyü rāvī-i mūmā ileyh[3] ṭaʿyīn eyledi. Ol mihr-i Enverī-ṭabīʿat ve Saʿdī-i Şīrāz-belāġatden[4] bī-miṯl **[R 378a]** ü bī-naẓīr eşʿār-ı dil-peẕīr ṣudūr idüp **[P2 274a]** ḳuvvet-i şiʿriyye ve selāḳat-ı ṭabʿ iḳtiżasıyla çoḳça ebyāt-ı laṭīfe ṣādır oldı. Bu maṭlaʿ anuñdur:

Maṭlaʿ: ʿĀleme ṭoldı meserret līk ben şād olmadum
Āh kim ben bende bir dem ġamdan āzād olmadum[5]

Bu ḳıṭʿa-i laṭīfe daḫi ol fāżıl-ı kāmilüñdür:

Ḳıṭʿa: Cāhil ü cilf ehl-i ḳadr oldı
Lāyıḳ-ı ḳadr olana ġadr oldı

Anlaruñ kim yiriydi ṣaff-ı niʿāl
Bu taḳaddümle cāyı ṣadr oldı[6]

Bu iki beyt-i şerīf daḫi ol bānī-i mebānī-i feżā'ilüñdür.

Şiʿr:[7] Seyl-i eşkümden binā-yı bünyeye irdi ḫalel
Bir kez iy miʿmār-ı sengīn-dil naẓar ḳıl el-ʿacel

Vaḳtidür merdümlük it iy nūr-ı dīdem gel yetiş
Göz ḳarasın merdüm-i dīdem gibi eyle maḥal[8]

---

1 Onun sözü sayesinde kitap neşv ü nema bulur. Onun sâfiyet sabahı kadir gecesidir. Meclisi aydınlatmak için kalemi mumdur ve kalemin çıkardığı inilti mumun ipidir. Mânî gibi öyle bir saray resmi çizer ki ölümden sonra hayat bahşeder.

2 kelām-ı fā'iḳ R, P2 | -T

3 rāvī-i mūmā ileyh R, P2 | -T

4 Saʿdī-i Şīrāz-belāġatden R, P2 | Saʿdī-i Şīrāz-belāġat ḫıdmetden T

5 Bu matlaʿ beyti Latîfî'de Müftî Saʿdî Çelebi'ye isnad edilirken bkz. Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 275; Âşık Çelebi'de ise Tâcî-zâde Caʿfer'in biraderi olan Saʿdî Çelebi'ye isnad edilmiştir. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 424.

6 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 275-276.

7 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

8 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 426.

Ḥikāyet olınur ki ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç senesinüñ evāḫirinde pādişāh-ı kişver-sitān yaʿnī Sulṭān Süleymān Ḫān,[1] Körfüz[2] [Korfu] Seferi'ne gidüp tevdīʿ u teşyīʿ içün gönderi çıḳılduḳda Mevlānā Saʿdī Çelebi pādişāh ḥażretlerine yanaşup "Bunları şimdi didüm." diyü bu iki tārīḫi oḳıyuvirdi: **[P2 274b]**

Tārīḫ: فتح مُلك الأفرنج
حتف مَلِك الأفرنج[3] 943

Sene-i ātiyede devletle geldigüñüzde

Tārīḫ:[4] فاتح ملك الأفرنج
حاتف ملك الأفرنج [5] 944

tārīḫlerini dirüz didi.

Menḳūldür ki Rodos fetḥinde bu kelām-ı cāmiʿi tārīḫ didi:

Tārīḫ:[6] Rodos alındı ṣafer ayınuñ evā'ilinde 929

Ḥikāyet olınur ki cāh-ı fetvā maḥlūl olup ʿAbdulvāsiʿ Efendi'yle **[T 487a]** bunuñ ortasında dā'ir iken ol gice vāḳıʿasında bir pīr gelüp bu beyti oḳıdı:

Beyt:[7] ثِقْ بالملكِ المسبب الأسبابا
الرزق إذا أتاكَ دقَّ البابا[8]

İrtesi ḳuşluḳ zamānında bir çavuş-ı pür-hūş daḳḳ-ı bāb eyleyüp maḳṣūddan cānibe fetḥ-i bāb olduġını müjde buyurdı. Fāżıl-ı merḳūmuñ ḫavāṣṣ-ı telāmiẕesinden Medīne ḳāḍīsı sālifü'ẕ-ẕikr[9] Aḥmed Çelebi merḥūm ḥikāyet eyledi ki; Larendelü ṣāḥib-tercīʿ Ġubārī nām şāʿir,

---

1 Sulṭān Süleymān Ḫān R, P2 | Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ T
2 Körfüz R, P2 | Körfüs T
3 Frenk ülkesini fethetti. Frenk kralını öldürdü.
4 Tārīḫ T | -R, -P2
5 Frenk ülkesini fetheden, Frenk kralını öldüren.
6 Tārīḫ R, P2 | Başlık noksan. -T
7 Beyt R, P2 | Şiʿr T
8 Sebepleri yaratan Allah'a güven. Rızık sana geldiğinde kapıyı çalar. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 426.
9 sālifü'ẕ-ẕikr T | -R, -P2

Şiʿr:[1] Naḳş iden Ḥaḳḳ'ı hilāli ṭāḳ-ı mīnā üstine
Görmedüm ebrū ben ol ebrū-yı ġarrā üstine

Kātib-i ḳudret kitāb-ı ḥüsnüñ içre ḳaşuñı
Rā-yı ġarrādur ki yazmış ʿayn-ı raʿnā üstine

Yā ḳaşuñ rādur ḳamer altında iy māhum benüm
Nūndur yāḥūd yazılmış nūr-ı zībā üstine

Şol hilāl ebrūñuñ üstinde ṣüreyyā beñlerüñ
Noḳṭalardur fi'l-meṣel rāy-ı ṣüreyyā üstine **[P2 275a]**

[R 378b] İy Ġubārī rā ḳaşını zülfi ilüp çekmesün
Kimse toz ḳondurımaz ʿālemde ol yā üstine

Bu ḳadar faḳr u felāketle bir altun vireyüm[2]
Kim naẓīre dir ise bu şiʿr-i ġarrā üstine[3]

Neṣr:[4] Ġazelini diyüp ol ʿaṣrda olan ṣuʿarā-yı ẕevi'l-me'āṣir vāfir neẓā'ir didiler. Mezbūr Ġubārī kendü ġazeliyle ḥayli raʿnālayup[5] cümleden id-diʿā-yı meziyyet eyledükde[6] neẓā'irden bir aʿlāsıyla merḥūm Ġubārī'nüñ ġazelini bir yire tesvīd idüp "Ḳanġı ġazel yegdür?" diyü merḥūmdan istiftā[7] eyledük. Mūmā ileyh ol ġazellerüñ redīf ü ḳāfiyesine muvāfıḳ müreddef ve muḳaffā bu beytle cevāb buyurdı.[8]

Şiʿr: Şāʿir-i evvel eger kim lāf ururse vechi var
Ḥüsn-i naẓmı dāldur itdügi daʿvā üstine[9]

Raḥimehu'llāhu ʿaleyh.[10]

---

1 Şiʿr R, P2 | Ġazel T
2 vireyüm R, P2 | vireyin T
3 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 426-427.
4 Neṣr: T | -R, -P2
5 raʿnālayup R, P2 | raʿnālanup T
6 eyledükde R, P2 | itdükde T
7 istiftā R, P2 | istifsār T
8 buyurdı R, P2 | buyuruldı T
9 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 427.
10 Raḥimehu'llāhu ʿaleyh T | Raḥimehu'llāhu teʿālā P2, -R

Mevlānā Muḥyiddīn Şeyḫ Meḥmed bin İlyās Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1] [Çivi-zāde]

Menteşe vilāyetindendür. Mevālī-i ẕevi'l-maʿālī **[P2 275b]** ortasında Çivi-zāde **[T 487b]** dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Ol ʿaṣrda olan ʿulemādan taʿallüm idüp ehliyyet-i kemālden kemāl-i ehliyyete bāliġ olduġı ṣadedde eʿālī-i mevālīden Tācī-zāde Saʿdī Çelebi'den ve Fenārī Muḥyiddīn Çelebi, Ḫādım ʿAlī Paşa Medresesi müderrisiyken ondan ve Mevlānā Meḥmed Paşa Ḳalenderḫāne Medresesi'ndeyken[2] onlardan[3] taʿallüm eyledi. Baʿdehu Mevlānā Ḳara Bālī'nüñ ḫıdmet-i vālā-rütbetinde tekmīl-i melekāt-ı me'sūre ve taḥṣīl-i kemālāt-ı meşhūre eyleyüp meẕkūr-ı mebrūr Ḳara Bālī Efendi'nüñ Ṣaḥn'da muʿīdi oldı. Esāṭīn-i selāṭīn-i ʿiẓām (keşşerehumu'llāhu'l-Melikü'l-ʿAllām) zamān-ı salṭanatlarında ẓuhūr eyleyen ʿulemāyı dest-i luṭfla nevāziş idüp her birinüñ şān-ı feżā'il-nişānına münāsib menāṣıbla tevfīr-i tevḳīr ü tekṣīr-i tekbīr eylemek ẕimem-i himem-i şāhānelerine lāzımdur.

Şiʿr:[4] هر که دارد دانش و عقل و تمیز
اهل حلم و علم را دارد عزیز[5]

Bu żābıṭa üzre ol şems-i felek-i salṭanat u neyyir-i evc-i saʿādetüñ yaʿnī Sulṭān Süleymān-ı vālā-rütbetüñ şeref-i **[P2 276a]** ifāżesiyle ol māh-ı āsumān-ı ʿizz ü cāh günden güne ḳadr-i ʿālī bulup evvelā maḥrūsa-i Edirne'de Beglerbegi Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Burūsa'da Veliyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi'ne ve Ferhādiyye Medresesi'ne ve Çorlı Medresesi'ne ve Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve[6] Üç Şerefelü Medresesi'nüñ birisine ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı. Çorlı Medresesi itmām olınup ṣanādīd-i ʿulemādan bir kimesneye tevcīh olınsun diyü fermān-ı ḳażā-cereyān ṣudūr eyledükde evvelā mūmā ileyh Çivi-zāde Efendi'ye **[R 379a]** tevcīh olındı. Ẕikr olınan medāris-i bedāyiʿ-ibtinā ve

1 Mevlānā Muḥyiddīn Şeyḫ Meḥmed bin İlyās raḥmetu'llāhi ʿaleyh R, P2 | Mevlānā Şeyḫ Meḥmed bin İlyās T
2 Medresesi'ndeyken R, P2 | Medresesi'nde müderris iken T
3 onlardan R | bunlardan T, ondan P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Kimde ilim, akıl ve temyiz melekesi varsa hilim ve ilim ehlini aziz tutar. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 8.
6 Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve R | -T, -P2

ṣanāyiʿ-iḥtivāda muḳtebisān-ı şemʿ-i cemʿ-i celā'il-i feżā'ili mışbāḥ-ı pür-ışbāḥ-ı re'y-i münīr-i ḫūrşīd-tenvīriyle iżā'et idüp tārīk-nişīnān-ı ḥucerāt-ı **[T 488a]** istifādeye delīl-i hüdā olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Mışr'a[1] ḳāḍī olup iḥkām-ı aḥkām-ı şerʿiyye-i ferʿiyye icrā eyledi. Baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup āsitāne-i fażīlet-āşiyānesi mevrid-i ḳażāyā-yı mūcibe-i külliyye ve maṣdar-ı aḥkām-ı sāliyye-i cüz'iyye olup anuñ tevcīh-i pür-terfīhiyle aṣḥāb-ı **[P2 276b]** manṭıḳ u kelām ʿalā muḳteżi'l-maḳām[2] maḳżi'l-merām oldı. Erbāb-ı ṭaleb ü aṣḥāb-ı erebüñ ṣuver-i taṣavvurāt-ı vuṣūl-ı meṭālib ü eşkāl-i ḳażāyā-yı ḥuṣūl-ı me'āribi ʿudūl u inʿikāsdan[3] maṣūn u me'mūn olup her kişi tertīb ü terkīb itdügi muḳaddemāt-ı ṣaḥīḥasınuñ netāyicine ẓafer buldı.[4]

Şiʿr:[5]

درگه تو ملجاء ارباب فضل
در کنف تو همه اصحاب فضل

با تو کند عالمیان التجاء
با تو کند جمله جهان انتماء

کار تو در قسمت جاه و جلال
عدل همی‌یابدت این است کمال[6]

Bu minvāl üzre icrā-yı evāmir ü nevāhī idüp sihām-ı istiʿdādāt-ı muḳaddere vü enṣıbā-yı istiḥḳāḳāt-ı muḳarrere üzre taḳsīm-i menāṣıb ider-iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş senesinde Mevlānā Saʿdī Efendi'nüñ yirine müftī oldı. Cenāb-ı niʿme'l-me'ābı bidāye-i āmālinde ġayet-i beyān ve nihāyet-i miʿrāc-ı dirāyete vāṣıl olup hidāyet-i Rabbāniyye'ye maẓhar olan ṣanādīd-i ʿulemānuñ ekmeli olmaġın ifāża itdügi cevāb-ı ṣavāb-nişābda nefsini ḫaṭādan ḥıfẓ u viḳāye eyleyüp ḫulāṣa-i aḳāvīl ve münteḳā-yı meẕāhibi yazar-idi. **[P2 277a]** Mevlānā-yı mūmā ileyh cāh-ı fetvādan maʿzūl olup yevmī iki yüz aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd itmiş-iken ḥacc idüp ziyāret-i Beytullāh'a ẓafer bulduḳdan ṣoñra

1 Mışr'a R, T | Mışr'da P2
2 muḳteżi'l-maḳām R, P2 | maḳżi'l-maḳām T
3 inʿikāsdan R, P2 | inʿikāsından T
4 buldı R, P2 | bulur-idi T
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
6 Senin dergâhın fazilet erbabının sığınağıdır. Fazilet sahiplerinin hepsi sana sığınmıştır. İnsanlar sana iltica eder. Bütün dünya sana intisap eder. Makam ve mevki meselelerinde senin yaptıkların hep adalet üzeredir. İşte kemâl de budur.

ṣāniyen Medāris-i Ṣemāniyye'nüñ birisine müderris oldı. Müddet-i yesīrden ṣoñra ṭoḳuz yüz elli iki senesinde Mevlānā Ebussuʿūd Efendi müftī olduḳda anuñ yirine Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri olup cenāb-ı niʿme'l-me'ābı maḳsem-i enṣıbā-yı menāṣıb oldı. Cümle-i umūrında taṣallufāt-ı tekellüfātı tarḥ u tard idüp **[T 488b]** evżāʿ u eṭvārında saṭavāt-ı menāṣıb-ı sāmiyātuñ muḳteżāsını virmemiş-idi. Rehzen-i teḥabbür ü tekebbür, nüzhet-serāy-ı derūnına yol bulmayup düzd-i ġurūr u naḫvet derūnına[1] girmemiş-idi. Germiyyet-i cāh u celāl ve tāb-ı āftāb-ı ʿizz ü iclālle mihr-i ʿālem-gīr gibi gerden-keş ü ser-firāz olmayup **[R 379b]** [2]"مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللّٰه" feḥvāsı üzre sāye gibi alçaḳ göñüllü, mütevāżiʿ u müteḫaṣṣiʿ kimesneydi.

Şiʿr:[3]

تواضع می‌دهد از روشنایی
بسی بیگانگان را آشنایی

تواضع هر که دارد سرفراز است
به روی او درِ اقبال باز است[4]

Mir'āt-ı **[P2 277b]** sīmā-yı necābet-īmāsında beşāşet nümāyān ve leṭāfet[5] lemeʿān olup āyīne-i aḥvālinde sīret-i marżiyye ve ṭarīḳa-i merʿiyye cilve-nümā ve çihre-güşāydı.

Şiʿr:[6]

سیرتش خوب و طلعتش محبوب
خنده رو بود و دلکش و مطبوع

خلق راضی همه ز اخلاقش
حکم او هست در عمل مقطوع[7]

Kāffe-i fünūn-ı sāmiyetü'ş-şü'ūnda müşāreketi olup ʿilm-i fıḳh u ḥadīṯ ü tefsīr ü uṣūleynde yed-i ṭūlāsı var-idi. Ḫuṣūṣan ʿilm-i fıḳhda mānend-i Muḥammed Şeybānī bānī-i mebānī-i uṣūl-i Nuʿmānī olup ismen ve ẕāten

1 derūnına R, P2 | göñline T
2 "Kim Allah için tevazu gösterirse, Allah onu yüceltir." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ,* c. 3, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 588.
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Tevazu nice yabancılara apaçık bir şekilde aşinalık verir. Tevazu sahibi olan kişinin başı yücedir. Onun yüzüne ikbal kapısı açıktır.
5 leṭāfet R, P2 | leṭā'if T
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Sîreti hoş ve cemâli güzel, güleryüzlü, cazip ve beğenilendir. Herkes onun ahlakından razıdır. Amelde onun verdiği hüküm hiç değişmez.

ol imām-ı hümāma şānīydi. Cümle-i ecille-i evḳāt-ı şeref-ġāyātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp [1]﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ﴾ feḥvāsınca mükerremāt-ı İlāhiyyeyle tekerrüm[2] ḳaṣdına levṣ-i muḥarremāt-ı mekrūheden perhīzkār u ʿafīf u pāk-bāz-idi. Ẕeyl-i câme-i aʿmāli şevā'ib-i mekārih-i mekkāreden pāk u muʿarrā ve dāmān-ı āmāli televvüṣāt-ı müştehiyāt-ı nefsāniyyeden müberrā olup bu ḥuṣūṣda ḥalḳdan mümtāz-idi.

Şiʿr:[3] عفّت آنجا که رایت افرازد
دل و دین را تمام بنوازد

نفس بدو نیك خوار و زار شود
روح مقبول کردگار شود[4]

[P2 278a] [5]﴿الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللهِ﴾ **[T 489a]** maṣdūḳı olan zümrenüñ silkine münselik olmaġ-içün defʿ-i rüsūm-ı mübtedeʿa-i muḫtereʿa ve iʿmāl-i umūr-ı me'mūre-i me'ṣūre ider-idi.

Şiʿr:[6] در رَهِ یأجوج بِدع گشته سد
بر گذر صید جنایت اَمَد

بستگی دیدهٔ عصیان از او
خستگی بازوی طغیان از او

در نظرش خون مُعاصی حلال
وز کدرش روز فضایح رُذال[7]

İcrā-yı ḥudūdu'llāhda nā-güzīr olup ālāt-ı maʿāṣī vü menāhī ve esbāb-ı eştāt-ı melāhī gördügi yirde biri birine ḍarb u żamm idüp cümlesini kesr ider-idi.

1 "… Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır …" Hucurât (49), 13.
2 İlāhiyyeyle tekerrüm R, T | -P2
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 İffet her nerede bayrağını yükseltirse gönül ve dini bihakkın muradına erdirir. Kötü nefis adam akıllı (ondan dolayı) zelil ve perişan olur. (Ancak) ruh, Allah'ın makbulü olur. Bkz. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Ahlâk-ı Muhsinî – Kâşifî'nin Ahlak Kitabı*, haz. Murat Demirkol, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 108-109.
5 "… iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır…" Tevbe (9), 112.
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Bidʿatler Yecüc'ü yolunda sed oldu. Büyük günahların avı yolunda son oldu. İsyanın gözü onun sayesinde kapalı, itaatsizliğin kolu onun sayesinde yorgundur. Günahkârların kanı onun nazarında helâldir. Onun öfkesinden aşağılık insanların günü berbat olur.

Şiʿr:[1] فاحشهٔ فاکره زو در حرم
مطربهٔ ناطقه زو بسته دَم

شهوتیان را شده کافور ناب
وآمده قانون زلل را حجاب[2]

Neşr:[3] Ṭarīḳa-i ṣūfiyyede meşāyiḫ nāmına geçinen kimesneleri taḍlīl idüp erbāb-ı bidaʿ ve aṣḥāb-ı ḍalāleti teẕlīl ider-idi. **[R 380a]**

Şiʿr:[4] معرفت بخش اهل علم و عمل
وحشت انگیز اهل زرق و حیل[5]

Neşr:[6] Ve daḫi iʿlām-ı kelime-i ʿulyā itmekde levme-i lā'imden ḫavf u bīm itmeyüp ẓāhiren mūriṣ-i kelāl[7] olan **[P2 278b]** kelām-ı ḥaḳḳı bī-pervā iʿlām u iʿlā ider-idi. Zamān-ı ḳażā ve ḥīn-i ḥükūmetde[8] ṣābitü'l-ḥazm ve nāfiẕü'l-ʿazm olup ḥaḳḳ u bāṭılı şemşīr-i şerīʿatle faṣl eylemek bābında mānend-i seyf-i ṣārim ḳāṭıʿ u cāzim idi.

Şiʿr:[9] يا مبدِّل العسر يسرا والضلال هُدى
لم يُؤت ما قبلك أوتيتَ إنسانٌ

فأنت من قوله فعل ومنطقه
فضل ومذهبه عدل وإيمان[10]

Teẕyīl: Efāżıl-ı emāṣil-i zamāneden eṣnāf-ı ālāf-ı cidd ü cehd-ile ḥadd-i cedd ü ʿizzete vāṣıl olanlardan ve baʿżı aṣḥāb-ı devletüñ muʿāvenetiyle menāṣıb-ı ʿulyāya vuṣūl bulanlardan bir nā-müsteḥaḳḳuñ **[T 489b]**

---

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 "Fâhişe-i fâkire" onun sayesinde haremdedir. Konuşan mutribin nutku onun yüzünden tutulmuştur. Şehvet düşkünlerine saf bir kâfûr olmuş, hata ve günah kanununa bir perde olmuş.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 İlim ve amel ehline marifet bahşeden, riya ve hile ashabını ürkütüp korkutan. Molla Câmî, *Nâmehâ vü Münşe'ât-ı Câmî*, haz. İsâmüddîn Orunbayef-Esrâr Rahmânof, Tahrân: Merkez-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 274.
6 Neşr: T | -R, -P2
7 mūriṣ-i kelāl R, T | mūriṣ P2
8 ḥükūmetde R, P2 | ḥükūmetinde T
9 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
10 Ey zorlukları kolaylıkla ve dalaleti hidayetle değiştiren, senden öncekine bir şey verilmedi, sana insanlık verildi. Sen sözü eylem, mantığı fazilet, mezhebi adalet ve iman olan kimsesin.

ḥaḳḳında[1] ḫilāf-ı ẓāhir bir emr zāhir-i bāhir olsa mevlānā-yı mūmā ileyh ol emr-i münkere inkār idüp "Bu kimesnenüñ şe'ni mānend-i ḫayr-ı mu'aḫḫar olmaḳ iken ednā ḥāle muḳteżiyye ile taḳdīm bi'ẕ-ẕikr olunduġı muḳteżā-yı maḳāmdan ḫāricdür. Elbette elbette bu vaż'uñ ḥaẕf u terk olınması lāzımdur." diyü teşemmür-i tāmm ider-idi. Bu sebebden pāye-i vālā-māye-i ṣaḥn-ı sa'ādet olan medāris-i sāmī-rütbetden maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü **[P2 279a]** medreselerinüñ birisinde fāżıl-ı mūmā ileyh müderris iken Medāris-i Ṣemāniyye'den biri feth olınup ol medreseye da'vā-yı istiḥḳāḳ idüp ṭālib oldı.[2]

Şi'r:[3] نیست عیار کسی همچو منم در سخن
نقد ضمیرم ببین در محکّ امتحان[4]

Neşr:[5] Kelāmınuñ feḥvāsını nāṭıḳ olup imtiḥāna rāġıb oldı. Ecille-i emāṣil-i 'aṣrdan maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṣ Medresesi müderrisi İsḥāḳ Çelebi Efendi ve maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi müderrisi İsrāfīl-zāde Mevlānā Faḫrüddīn Çelebi fāżıl-ı merḳūma mu'āraża idüp her birisi "Ol medrese benüm ḥaḳḳumdur." diyü teṭallub u te'errüb eylediler.

Şi'r:[6] بیایید گفتند تا یك به یك
ز نیم از سخن نقد خود بر محك

دو سه نکته از حکمت آریم پیش
نماییم از آن حاصل کار خویش[7]

Ṣayrefiyān-ı esvāḳ-ı ma'ārif ü ḫurde-fürūşān-ı bāzār-ı 'avārif ḥażretlerine ma'lūmdur ki bu maḳūle münāza'a vü mümāna'a zamānlarında feżā'il-sencān-ı sūḳ-ı 'irfān imtiḥān olınup seng-i fażīlet ü meziyyeti **[R 380b]**

1 ḥaḳḳında R, T | -P2
2 ṭālib oldı R, P2 | ṭālib ü rāġıb oldı T
3 Şi'r R, P2 | Ferd T
4 Söz söylemekte hiç kimsenin miktarı benim gibi değildir. İmtihan mihenginde benim derûnumun nakdine bir bak!
5 Neşr: T | -R, -P2
6 Şi'r R, P2 | Meşnevī T
7 Dediler ki geliniz tek tek söz bakımından kendi nakdimizi mihenge vuralım. Hikmetten birkaç nükte arz edelim de böylece kendi işimizin neticesinden haber verelim. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 491.

ziyāde gelenlerüñ şe'n-i vālāsına raġbet olınur. Bu żābıṭa-i maʿrūfe vü ḳāʿide-i **[P2 279b]** me'lūfe üzerine ẕikr olınan üç fāżıluñ ḳadr ü miḳdārını maʿlūm u mefhūm idinüp mīzān-ı āzmāyiş ile kālā-yı vālā-yı **[T 490a]** ḥāllerini bilmek-içün *Telvīḥ* ve *Hidāye* ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'dan imtiḥān fermān olındı. İmtiṣālen li'l-emri'l-ʿālī fermūde-i cihān-muṭāʿa her birisi cān u dilden raġbet idüp kālā-yı me'mūlleri tīz-bāzār-ı ḳabūlde ḥuṣūle vuṣūl bulmaḳ recāsına *Şerḥ-i Mevāḳıf*'dan iʿtimād mebḥaṣına ve *Hidāye*'den bāb-ı ribāya ve *Telvīḥ*'den ṭaʿn-ı rāvīye birer risāle yazdılar. Fāżıl-ı merḳūmuñ bu imtiḥānda meziyyeti ve fażīleti ẓāhir ü bāhir olup seng-i girānla anuñ cānibi tercīḥ olındı.

Beyt:[1] Seni māh-ile vezn itdüm terāzū-yı ḥayālümde
O bir yanı göge aġdı ḳo maʿlūm oldı miḳdārı[2]

Lākin nizāʿ olınan medrese aña müyesser olmayup ġayr-ı defʿada feṭḥ olınan medrese aña tevcīh olındı. Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli dört senesinde şehr-i şaʿbānuñ dördinci gicesi leyle-i iṣneynde yatsudan ṣoñra cevher-i vücūdına ʿaraż-ı maraż ʿārıż olup nıṣfu'l-leyl geçmedin vefāt eyledi.[3] **[P2 280a]** Fāżıl-ı merḳūmuñ baʿżı kütüb-i muʿtebere-i muʿtevere-i taʿlīḳāt-ı feżā'il-āyātı var-idi. Ve lākin vefātından ṣoñra ẓuhūr itmeyüp beyne'n-nās meşhūr olmadı.

Tārīḫ: Çivi-zāde itdi ʿazm-i dergeh-i Ḥayy [u] Laṭīf

Tārīḫ:[4] Nice giryān olmasun aṣdāf-ı baḥr-i ʿārifīn
Düşdi deryā-yı ecel ḳaʿrına bir dürr-i kemāl

Ṣuffa-i ṣadr-ı eʿālīde naẓīri yoġ-idi
Server-i fażl u kemāl itmişdi anı bī-zevāl

İy Ṣübūtī ben duʿā idüp didüm tārīḫini
Meşhedin firdevs-i aʿlā ide Ḥayy-ı bī-zevāl [954]

Raḥmetu'llāhi teʿālā [ʿaleyh].[5]

1 Beyt R, P2 | Ferd T
2 Üsküblü İshak Çelebi. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 138.
3 eyledi. R, T, P2 | eyledi. Ebī Eyyūb Cāmiʿi civārında medfūndur. M
4 Tārīḫ R, P2 | Dīger T
5 Raḥmetu'llāhi teʿālā. P2 | -R, -T

Mevlānā Muḥyiddīn bin Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn Meḥmed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehumu'llāh[1]

Mebādī-i tekmīlinde evvelā Şeyḫ Muẓafferüddīn-i ʿAcem'den ve Mevlānā Ḳocalu Seydī Çelebi'den ve Seydī ʿAlī-zāde Mevlānā Yaʿḳūb Efendi'den ve Mevlānā Müeyyed-zāde'den tertīb-i mesfūr üzre oḳudı. Ẕikr olınan esātīẕ-i ʿiẓām ve ṣanādīd-i kirām (keşşerehumu'llāhu'l-Melikü'l-ʿAllām) ḥażretlerinüñ **[P2 280b]** ḫıdmetlerinde ẕāt-ı maḥmidet-ṣıfāt **[T 490b]** u mekremet-simātını ḥuliyy-i celiyy-i leṭā'if-i maʿārif ü ḥilye-i celiyye-i şerā'if-i ʿavārif ile taḥliye idüp mecālis-i me'āṣir-eşer ü meḥāfil-i feyż-güsterlerinde **[R 381a]** enfās-ı müteberrikelerinden müntefiʿ ü mütemettiʿ oldı. Ol maḫdūm-ı mekārim-mersūm ki simāt-ı ḥaseb ü neseb ile mevsūm ve merāsim-i ʿizz ü şeref anda mersūmdur, babası cānibinden üçünci mertebede Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'ye vāṣıldur. Babası Ḳuṭbuddīn Meḥmed Çelebi'nüñ vālidesi Mevlānā ʿAlī Ḳuşçı'nuñ ḳızıdur. Kendünüñ vālidesi Mevlānā Ḫʿāce-zāde'nüñ ḳızıdur. Evvelā maḥrūsa-i Burūsa'da Veliyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Ḥācī Ḥasan-oġlı Medresesi ve maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi ve maḥrūsa-i İstanbul'da Eski ʿAlī Paşa Medresesi ve İznīḳ Medresesi ve maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi ve maḥrūsa-i Burūsa'da Murādiyye Medresesi virildi. Ẕikr olınan medāris-i bedīʿatü'l-esālībde eẕhān-ı vaḳḳāde vü ṭabāyiʿ-i naḳḳāde ṣāḥiblerinüñ sāḥa-i bāṭınlarını **[P2 281a]** eşiʿʿa-i lemeʿāt-ı bāriḳāt-ı ifāżayla rūşen idüp ol mihr-i sipihr-i feżā'il envār-ı āṣār-ı ifādesiyle taḥliye-i ḳulūb eyledükden ṣoñra taġyīr-i üslūb idüp meslek-i ḳażāya sülūk eyledi. Evvelā maḥrūsa-i Ḥaleb'de ve ṯāniyen maḥmiyye-i Edirne (ḥuffet bi'l-meymene)de ve ṯālişen[2] müstaḳarr-ı ṭalīʿa-i salṭanat olan maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḳāḍī naṣb olınup icrā-yı aḥkām-ı İlāhiyye eyledi. Baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup ʿasākir-i manṣūre-i mebrūrenüñ meṣāliḥini senen-i sünen-i Muḥammediyye üzre görürken ʿazl olınup yevmī yüz elli aḳçe ile Ṣaḥn Medreseleri'nüñ birisinde müderris oldı. Zamān-ı sehlde terk-i

1 Mevlānā Muḥyiddīn bin Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn Meḥmed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehumu'llāh | Mevlānā Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn Meḥmed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī T, Mevlānā Muḥyiddīn bin Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn Meḥmed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī Raḥimehumu'llāhu Teʿālā P2

2 R ve P2 nüshasında sehven "sāniyen" şeklinde yazılmış.

tedrīs eyleyüp ḥacc eylemek niyyetine iḥrām-ı ʿazīmeti ber-dūş idüp aḳdām-ı iḳdām ile bādiye-peymāy oldı. Fi'l-vāḳiʿ bu emr-i ḫaṭīre ṣafā-yı niyyet ile bed' idüp saʿyde **[T 491a]** ḳuṣūr ve ṭalebde fütūr üzre olmaduġından itmām-ı menāsik-i cemīle idüp meşūbāt-ı cezīle-i ḥacc ile temettuʿ naṣīb olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ʿavdet idüp vaẓīfe-i merḳūme-i maʿlūmeyle teḳāʿüd eyledi. Mūmā ileyh ʿālim ü ʿāmil **[P2 281b]** müteverriʿ u müteşerriʿ ve edīb ü erīb ve ḥasīb ü nesīb bir ẕāt-ı lebīb idi. Ẓāhir-i zāhiri mānend-i meẓāhir-i nūrī ṭahāret-i ṣūrīyle ḥālī ve derūn-ı feżā'il-meknūnı ercās-ı encās-ı bāṭından ḫālīydi. Mefāsid-i mekā'id-i nefs-i şūm-ı meş'ūmı tetebbuʿ idüp **[R 381b]** leylen ve nehāren, sırren ve cihāren anuñ mażārr u aḫṭārını defʿ ü refʿ eylemek üzreydi.

Şiʿr:[1]

زیر پا آور هوای نفس را
کم بدو ده وایه‌های نفس را

نفس و شیطان می‌زند از ره تو را
تا بیندازند اندر چَه تو را[2]

Neşr:[3] Cümle-i ḥalāyıḳı meclis-i saʿādet-celīsinde ḫayr ile ẕikr idüp ḥayā vü edeb ve temkīn ü vaḳārı vāfir bir fāżıl-ı seniyyü'l-me'āṣir ve bir kāmil-i behiyyü'l-mefāḫir-idi. Meşāyiḫ-i ṣūfiyyenüñ kendülerine ve ādāb-ı ṭarīḳatlerine ġāyet-i maḥabbet ü nihāyet-i meveddet üzre olup nās-ı nesnās-istīnāsdan münʿazil ve kendü nefsinüñ[4] aḥvāline müştaġil kimesneydi. Ḫallāḳ-ı ʿālemle derūnī bir muʿāmelesi var-idi ki ḫalḳ aña vāḳıf olmayup ferd-i āferīde muṭṭaliʿ degül idi. **[P2 282a]** Bu sırr-ı mermūz u nihān mānend-i dehān-ı cānān mektūm u pinhān olup şīve-i yār gibi aġyārdan maḫfī ve pūşīdeydi. Ḥadā'iḳ-ı derūn-ı pāki şecere-i şemere-i maḥabbetu'llāhla pīrāste vü ārāste olup eşmār-ı keşf ü kerāmetle ke'r-ravżi'l-mamṭūr naḍīr ü reyyān ve ezhār-ı velāyāt u ḫavārıḳ-ı ʿādātla ke'l-beyti'l-maʿmūr ʿāmir ü ābādān idi. Dīde-i

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Nefsin arzularını ayaklar altına al, nefsin nasiplerini ona azıcık ver! Nefis ve şeytan seni kuyuya atmak için yolunu keserler. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 10.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 kendü nefsinüñ R, P2 | kendünüñ T

müşāhedesi kuḥl-ı cevāhir-i ﴿اَللّٰهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾[1] ile mükeḥḥal u rūşen olup fāżıl-ı **[T 491b]** meẕkūrda naẓar-ı ṣaḥīḥ ile keşf-i ṣarīḥ müctemiʿ u müteḳārin ve şevāhid-i ḥadsīsi füyūżāt-ı ḳudsī vü fütūḥāt-ı ünsī birle müteʿāżid ü müteʿāvin idi.

Şiʿr:[2]

بصیرت کحل معنی در کشیده
به معنی بال صورت بر کشیده

قلم بر صفحهٔ ناسوت رانده
سبق از دفتر لاهوت خوانده

جهان در او گم و او در جهان گم
نهان از چشم مردم همچو مردم[3]

Neşr:[4] Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz elli yedi senesinde ferāġ-ı ḥāl u refāġ-ı bālle teḳāʿüd üzre iken nefs-i nefīs ü rūḥ-ı ʿazīzini taʿalluḳāt-ı heyūlānīden tecrīd ü tefrīd idüp ʿālem-i ḳudsde taḳayyüdāt-ı rūḥāniyyeyle taʿalluḳ eyledi.

Teẕyīl: Mūmā ileyh kendünüñ **[P2 282b]** ʿammisi Mīrim Efendi'nüñ ḥacrında mürebbā olup anlaruñ **[R 382a]** ḥüsn-i yümn-i terbiyetine ḳarīn olmaġın Mīrim Kösesi dimekle meşhūr olup anlara intimāyla meẕkūr u maʿrūf oldı. ʿİlm-i hey'etde bir metn-i laṭīf te'līf eyleyüp mülkün mażmūm ile'l-vaḳfdan emr-i pādişāhīle Ebussuʿūd Efendi ṭarafından bir risāle tesvīd eyledi. Ve ʿilm-i naḥvden *Kāfiye* nām kitāba bir şerḥ-i berāʿat-fercām terḳīm eyledi. Ammā itmām u iḫtitām müyesser olmadı. Ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir mescid ve bir mekteb binā eyledi diyü mesmūʿdur. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[5]

1 "Allah, göklerin ve yerin nûrudur …" Nûr (24), 35.
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Basiret, mana sürmesini çekmiş; mana ile sureti kanatlanıp uçmuş. Nâsût sayfasında kalem oynatmış, lâhût defterinden ders okumuş. Dünya onda, o dünyada kaybolmuş. Gözbebeği gibi insanların gözünden saklanmış.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 Revveḥa'llāhu rūḥahu R, T | Revveḥa'llāhu rūḥahu ilā yevmi'l-cinān P2

Mevlānā Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin ʿĀdil Çelebi[1] [Ḥāfıẓ-ı ʿAcem] {Ḥāfıẓ}

Aṣl-ı pāki ḥudūd-ı vilāyet-i ʿAcem'de Berdaʿī nām ḳaṣabada olup kendüleri Ḥāfıẓ-ı ʿAcem dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Zamān-ı ṣıbāda taʿallüm-i hecādan rütbe-i ḥicāya bāliġ olup ehliyyet-i kemālden kemāl-i ehliyyete vāṣıl olduḳda vilāyet-i Tebrīz'de Mevlānā Mürīd'den oḳuyup anuñ ḫıdmet-i şerīfinde cümle-i ʿulūmı taḥṣīl ve cümle-i kemālātı tekmīl eyledi. **[P2 283a]** Bu dāʿiyeyle aḳrān u emṯāli ortasında ḳaṣab-ı sebaḳ ve gūy-ı tefevvuḳı yed-i beyżāsıyla aḫẕ idüp **[T 492a]** kemāl u fażlla meşhūr u meẕkūr oldı.

Şiʿr:[2]

منم که همچو صدف از بدایع هنرم
همه مسامع ابناء فضل پر دُرر است

نه آفتابم لیکن فنون دانش من
چو آفتاب به شرق و به غرب مشتهر است[3]

Bilād-ı şeref-ābād-ı ʿAcem'de Şāh İsmāʿīl bin Erdebīl-i şeyṭān-bedīlüñ nā'ire-i fitnesi müştaʿil olup şerer-i şerr ü şürı hüveydā olduḳda gird-i sāḥāt-ı ʿālem gerd-i küdürāt-ı fitne vü fesād-ile ṭolduḳda diyār-ı Rūm'a irtiḥāl eyleyüp Mevlānā Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān Efendi'nüñ ḫıdmetine ittiṣāl eyledi. Baʿżı mecālis-i şeref-nümūnda maḥāll-i mefāḫir-kümūndan fünūn-ı maʿālī-şü'ūndan anuñla baḫṣ-i ʿilmī idüp mezāyā vü ḥaḳā'iḳ ve daḳā'iḳ u raḳā'iḳa vuḳūfını iṣbāt-ı ʿulemā içre iṣbāt eyledi. Mevlānā Hāfız'uñ her baḫṣde meziyyet ü fażīleti ẓuhūr idüp mecālis-i ʿilmiyyede ser-firāzlıḳları görülmegin ʿAbdurraḥmān Efendi'nüñ aña günden güne iʿtiḳādı müteʿāżıd oldı. Ol ḫᵛāce-i bāzār-ı feżā'ilüñ **[P2 283b]** dükkān-ı derūn-ı feżā'il-meknūnında[4] mekmūn u maḫzūn olan kālā-yı vālā-yı maʿārifi söyleyişinden maʿlūm idinüp ol üstād-ı naḳḳāduñ nuḳūd-ı feżā'ilini fehm eyledi.

---

1 Mevlānā Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin ʿĀdil Çelebi R, P2 | Mevlānā Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa Çelebi T

2 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

3 Benim sanatımın güzellikleri ile bütün fazilet erbabının kulakları sadef gibi incilerle doludur. Ben güneş değilim fakat benim bilgim (dahilindeki) ilimler güneş gibi doğuda ve batıda tanınmıştır. Reşîdüddîn Vatvât, *Dîvân-ı Reşîdüddîn Vatvât*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Bârânî, 1339, s. 91.

4 feżā'il-meknūnında R, T | feżā'il P2

Şiʿr:[1] زبان اندر دهان مرد دانا
کلید مخزن اسرار باشد

[R 382b] چو دکان بسته ماند کس نداند
در او عطّار ویا بیطار باشد[2]

Bu dāʿiyeyle merḥūm ve maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ḥużūr-ı pür-ḥubūrında fāżıl-ı merḳūmı muḥkem terbiyet idüp anuñ şān-ı vālāsını tefḫīm içün Engüri Medresesi'ni alıvirdi. Medrese-i meẕkūrede tekmīl-i kemālāt-ı ʿaliyye itmege meşġūl olup ḥüsn-i ḫaṭṭ ve sürʿat-i kitābetde yed-i ṭūlāsı olmaġın ḫaṭṭ-ı bī-miṯāl ile bir ayda bir *Ṣadruʾş-Şerīʿa* yazup ol medresede añа meşġūl oldı. **[T 492b]** Baʿdehu Merzifon Medresesi'ne müderris olup müsteftiḥān-ı ebvāb-ı ʿulūm ile müdārese itdügi eṣnāda Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına meşġūl olup ol kitāb-ı müsteṭābuñ bir miḳdār yirine ḫāşiye tesvīd ü taḥrīr eyledi. Metn-i Sekkākī'nüñ ḳısm-ı ṣāliṯini nessāc-ı ḳalem-i müşkīn-raḳam-ıla on beş günde yazup ol maḳūle kitāb-ı celīlü'l-ḳadr-ı ʿaẓīmü'l-ḥacmi bu ḳadar **[P2 284a]** müddetde itmām eyledi. Seyyid Şerīf ḥażretleri *Şerḥ-i Miftāḥ*'ında derc itdügi nuḳūd-ı kelimāt-ı müheẕẕebenüñ nuḥub-i nüceb-i müẕehhebesini Mevlānā Ḥāfıẓ-ı ʿAcem intiḫāb idüp yazduġı metnüñ ḥavāşīsinde anı taḥşiye eyledi. Sürʿat-i kitābet ve ḳuvvet-i müṭālaʿayı fā'iz ü ḫā'iz olduġı sebebden vech-i meşrūḥ üzre ḫāşiyeyi ve intiḫābı beş ayda ṣudūr u ẓuhūra getürdi.

Şiʿr:[3] نزد کلك نقش بندش نام مانی کی برند
با ید بیضا حدیث سحر بابل چون کنند[4]

Mānī-i bī-ṣānī-i naḳşbendān-ı ʿarā'is-i süḫan olan māşıṭa-i kilk-i seḥḥār-ı berāʿat-nigār-ile anuñ gibi reşk-i erbāb-ı berāʿat u ġayret-i aṣḥāb-ı belāġat olan kitābı ṣaḥīfe-i ġaybdan az zamānda cerīde-i ẓuhūra naḳl eyledi.

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Dil, âlim adamın ağzında sırlar mahzeninin anahtarı olur. Dükkân kapalı kalınca kimse içeride attâr mı yoksa baytar mı var bilemez!
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Onun nakışlar çizen kaleminin yanında Ressam Mânî'nin adını nasıl anarlar? Yed-i Beyzâ'nın nezdinde Bâbil sihrinden nasıl söz ederler?

Şiʿr:[1] رَو كه بر آمد تو را كلك سخن گوی
آنچه علی را به ذوالفقار بر آمد[2]

Medrese-i meẕkūreden munfaṣıl olup maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye geldükde minvāl- meşrūḥ üzre nesc eyledügi ḥāşiyeyi Müeyyed-zāde'nüñ ʿizz-i ḥużūrına ʿarż eyleyicek ol daḥi **[P2 284b]** ḥāşiye-i mesṭūreyi naẓar-ı ḳabūl ile manẓūr idüp bī-pāyān istiḥsān eyledi. Maḥrūsa-i meẕkūre medreselerinden Eski ʿAlī Paşa Medresesi'ne müderris olup medrese-i meẕkūrede Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Mevāḳıf*ından bir miḳdār yirine ḥāşiye ve İznīḳ Medresesi'ne **[R 383a]** müderris olup anda heyūlāya **[T 493a]** müteʿallıḳ bir risāle tenmīḳ u tensīḳ eyledi. Baʿdehu pīrāye-i rubʿ-ı meskūn olan Ṣaḥn Medresesi'ne müderris olup anda *Muḥākemāt-ı Tecrīdiyye* ʿunvānıyla muʿanven bir şerḥ-i *Tecrīd* tesvīd eyledi.

Şiʿr: يكاد معانيه خلال سطوره
بحسن مباني اللفظ أن يتكلّما[3]

Neşr:[4] Ẕikr olınan kitābda ʿilm-i kelāma müteʿallıḳ mevḳıf-ı ʿuḳūl u efhām ve mirṣad-ı idrāk-i evhām olan mebāḥiṣde ġayrı şürrāḥ u muḥaşşīnüñ taḥḳīḳāt u tedḳīḳatına iʿtirāż idüp "mīr-i ṣadr-ı cāh u celālüz" diyü ziyāde-i vücūd iddiʿā eyleyenlerüñ kelimātını ṭabaḳātla tezyīf eyledi. Baʿdehu Ayaṣofya Medresesi'ne varup *Medīnetü'l-ʿİlm* ismiyle müsemmā bir kitāb-ı bedāyiʿ-intimā peydā eyledi. Bu kitāb-ı müsteṭābı sekiz ḳısm idüp her ḳısmında meşāhīr-i cemāhīr-i **[P2 285a]** ʿulemā-yı sālifeden ṣāḥib-*Hidāye* ve ṣāḥib-*Keşşāf* ve ʿAllāme Beyżāvī ve ʿAllāme Taftāzānī ve Seyyid Şerīf Cürcānī (raḥimehumu'llāhu ʿaleyhim ecmaʿīn)[5] ḥażretleri gibi sekiz kişiye iʿtirāżāt-ı keẕīre-i ġazīre īrād eyledi. Tafṣīl olınan medāris-i vālā-bināda ol menbaʿ-ı yenābīʿ-i ifāde zülāl-i nevāl-i efḍāl ve sicāl-i faż̀l u kemāl ile aṣḥāb-ı ṭalebden sū-be-sū cūyān u pūyān olan müteʿaṭṭışān-ı bevādī-i berārī-i istifāżeye ifāża idüp bu taḳrīble müṭālaʿa eyledügi mevāżiʿ u mevāḳiʿde lā'iḥāt-ı sāniḥāt ve vāridāt-ı fāyiżātı taḥrīr ider-idi.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Yürü ki Zülfikar ile Hz. Ali için zuhur eden şey konuşan kalem ile senin için de ortaya çıkmıştır.
3 Satırların arasında yazdığı manalar, lafızlarının esasındaki güzellikle konuşmak üzereydi.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 raḥimehumu'llāhu ʿaleyhim ecmaʿīn R, P2 | raḥmetu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn T

Şiʿr:[1] دارم اندر حسن تقریر وادی بی‌نظیر
با دم عیسی ید بیضا نمایم چون کلیم

اندر این علم و در این عالم نظیرم نیست کس
عقل آگاه است و دوران واقف و ایزد علیم[2]

Vech-i meşrūḥ üzre emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīd müdāreseden ṣoñra terk-i tedrīs idüp yevmī yetmiş aḳçe ʿulūfeyle teḳāʿüd iḫtiyār eyledi. Fāżıl-ı meẕkūruñ *Noḳṭatu'l-ʿİlm* adlu ve *Fihristü'l-ʿUlūm* adlu[3] ve *Meʿārikü'l-Ketā'ib* **[T 493b]** adlu ve *Sebʿa-i Seyyāre* **[P2 285b]** ismiyle müsemmā risāleleri vardur. Bu risālelerden ġayrı bī-nihāye resā'il ve taʿlīḳātı daḫı var-idi. Lākin ekṣeri müsveddede ḳalup beyāża çıḳmadı. Mūmā ileyh nıḥrīr-i bedīʿü't-taḥrīrüñ müddet-i ʿömrinde ḳalem-i belāġat-şiyemi kitābetden ve lisānı müẕākereden **[R 383b]** ve ṭabʿ-ı laṭīfi müṭālaʿadan ḫālī olmayup ravża-i fażīlet ve ḥadīḳa-i ʿilm ü maʿrifet reşeḥāt-ı aḳlām u ḳaṭarāt-ı erḳāmından ṭarī vü muḫaḍḍaraydı. Mütenezzihān-ı bostān-ı ulūm-ı ʿāliye, eşmār-ı eşcār-ı maḳāṣıd-ı sāmiyeyi nihāl-i ḫāme ve devḥa-i lisānından ictinā u iḳtiṭāf idüp aṣḥāb-ı ṭaleb ol şecere-i ṣemere-i feżā'ilüñ sāyesinde tāb-ı āftāb-ı cehlden āremīde olmışlar-idi. Fāżıl-ı müşārün ileyh muḥaḳḳıḳ u müdaḳḳıḳ ve rezānet ü feṭānet ṣāḥibi nıḥrīr-i büzürgvār-idi. Ḳuvvet-i ḥāfıẓası ġāyetde ḳuvvetde ve ḥıfẓ u żabṭı nihāyetde keṣretde olmaġın ṣaḥā'if-i ḫāṭır-ı ʿāṭırında çoḳ nesne mersūm u merḳūm idi. Şerā'if-i evḳāt ve leṭā'if-i sāʿātde işti̇ġāl ü istikmāl üzre olup gāh gāh leyālī-i **[P2 286a]** ṭıvālde ġasaḳ-ı ẓalāmdan felaḳ-ı ṣubḥ-ı bāma degin istiḥṣāl-i kemālāt-ı celīle vü istikmāl-i feżā'il-i cezīle ider-idi. Aḳsām-ı ʿulūm-ı ʿaḳliyye ve eṣnāf-ı fünūn-ı edebiyyede īḳān-ı ʿaẓīm ve mahāret-i tāmmesi olup uṣūl-i fıḳh ve ʿilm-i tefsīr ü[4] ḥadīṣde rüsūḫ-ı kāmil ve menāḳıb-ı eşrāf ve tevārīḫ-i eslāfda iḥāṭa-i şāmili var-idi. Eṣnā-yı muṣāḥabetde efnān-ı fünūn ve leṭā'if-i maʿārif ifāża idüp selāṭīn-i māżiye ve ḫudāvendān-ı sālifenüñ meḥāmid-i siyer ve menāḳıb-ı mekārim-güsterlerinden çoḳ nesne ifāde ider-idi. Meclis-i şerīfi mürevviḥ-i rūḥ u müferriḥ-i ḳurūḥ olup kelimāt-ı ābdārı muʿidd-i mümidd-i ḥayāt-ı sermedīydi.

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Güzel anlatımda eşi benzeri olmayan bir üslubum var. Hz. İsa'nın nefesi ile Hz. Musa gibi Yed-i Beyzâ izhâr ediyorum. Bu ilimde âlemde eşim benzerim yoktur. Akıl da felek de Allah da bunu bilir.
3 adlu R, P2 | -T
4 eṣnāf-ı fünūn-ı edebiyyede īḳān-ı ʿaẓīm ve mahāret-i tāmmesi olup uṣūl-i fıḳh ve ʿilm-i tefsīr ü R, T | -P2

Şiʿr:[1] بوی عطر صحبتش سازد معطّر دهر را
شربت الفاظ او کام جهان شیرین کند[2]

Neşr:[3] **[T 494a]** Silsile-i naẓmda muntaẓam olan kelimāt-ı manẓūmeden elsine-i ṣelāṣede bī-nihāyet[4] yād-dāştı olup ṣaḥā'if-i bā-medāyiḥ-i ḫāṭır-ı ʿāṭırında ve ṣafaḥāt-ı levḥāt-ı żamīr-i münīrinde bī-şümār eşʿār-ı belāġat-işʿār mesṭūr u muḥarrer idi. Bu ḥāletden māʿadā kendünüñ ḳarīḥa-i pākinden ışdār itdügi eşʿār-ı ābdār bī-şümārdur. Mevlānā Laṭīfī, *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā*'da **[P2 286b]** "Bu maṭlaʿı anuñdur." diyü taḥrīr eyledi:

Maṭlaʿ:[5] ʿĀşıḳlaruz belā-zedeler mübtelālaruz
ʿĀlemde bir maḥabbete ḳalmış gedālaruz[6]

Merḥūm-ı merḳūmuñ nigāşte-i ḳalem-i ferḫunde-ḳadem olan aḥvālinden ġayrı aḫlāḳ-ı ḥamīde vü mürüvvet-i tāmmesi ve edeb-i kāmil ü mükemmel **[R 384a]** ve vaḳār-ı ʿaẓīm ü muʿavveli var-idi.

Ferd:[7] گر ز خلقت شمّه‌ای سوی دیار چین برند
سنگ را در ناف آهو از خجالت خون کنند[8]

Ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde ḥicāb-ı ġavāşī-i heyūlānī vü perde-i ḥavāşī-i cismānīyi refʿ idüp mevāḳıf-ı lāhūt u merāṣıd-ı ceberūtda olan maḳāṣıd-ı ʿāliyeye vāṣıl u nā'il oldı.

Şiʿr:[9] تکیه بر اسباب جهان مکن
هرچه توان تا بتوانی مکن

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Onun sohbetinin güzel kokusu dünyayı güzel kokularla kokulandırır. Onun sözlerinin şerbeti dünyanın dimağını tatlandırır.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 bī-nihāyet R, P2 | bī-nihāye T
5 MaṭlaʿR, P2 | Ferd T
6 Mecdî Mehmed Efendi, zühul eseri olarak Latîfî'yi referans göstererek burada yer alan beyti Hâfız-ı Acem'e isnad etmiştir ancak Latîfî'de bu beyit Hâfız-ı Sirozî'ye isnad edilmiştir. bkz. Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 183. Aynı beyit Âşık Çelebi'de de yine Hâfız-ı Sirozî'ye ait gösterilmiştir. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 259.
7 Ferd T | -R, -P2
8 Senin ahlakından küçük bir parçayı Çin diyarına götürseler, taşı ceylanın göbeğinde utançtan kan kılarlar.
9 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T

بازوی تو گر به مثل آهن است
پوست اگر بر تن تو جوشن است

دست اجل موم کند آهنت
تیغ قضا چاك کند جوشنت[1]

Tezyīl: Pādişāh-ı gerdūn-ʿunvān Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri Amāsiyye'de ḳışladuḳda Mevlānā Ḥāfıẓ-ı ʿAcem anuñla mülāḳāt idüp cevāhir-i zevāhir-i feżā'ilini[2] ʿizz-i ḥużūrlarına ʿarż **[P2 287a]** eyledükde ʿAlī Paşa Medresesi'ni ṣadaḳa eyledi. Ve Murād nām ḳulınuñ ḳulı olup anuñla ortalarında sebḳat eyleyen umūrı müştemil *Nefeṯü'l-Maṣdūr* adlu bir ḥasb-i ḥāl ibdāʿ eyledi. Ve Mevlānā Şerefüddīn Yezdī'nüñ *Timur-nāme*'sini Türkī'ye terceme eyledi. Ve Ḥażret-i ʿAlī-yi Murteżā'nuñ menāḳıb-ı şerīfesini başḳa bir kitāb eyledi. Ve Ḳāḍī-ʿasker Ḳadrī Çelebi Efendi'den menḳūldur ki; "Mevlānā Ḥāfıẓ-ı ʿAcem'üñ bu iki maṭlaʿı maṭlaʿ-ı[3] envār-ı āṯār-ı feṣāḥat ü belāġatdür. Anuñ bedīli vü ʿadīli meslūbdur." diyüp çoḳ medḥ ü ṯenāsın eylediler. **[T 494b]**

Maṭlaʿ: Felek altun benekdür ki zemīni āsumānīdür
Şeh-i miʿrāca lāyıḳdur bu ḫilʿat ḫüsrevānīdür[4]

Maṭlaʿ:[5] Ḫoşā ki meygede küncinde bir yataġum ola
Elüm ayaġum ola kāseden ferāġum ola[6]

Naẓm:[7] Bāde ḥılline ʿacā'ib ḥīle buldum güş idüñ
Mest oluñ teklīf sāḳıṭ olsun andan nūş idüñ[8]

Bu beyt daḫi iʿcāz-āyāt-ı ebyātındandur.[9]

---

1 Cihanın malına mülküne dayanma! Yapmaya muktedir olduğun şeyi yapabildiğin müddetçe yapma! Senin kolun mesela demir olsa ve üstündeki derin zırh olsa bile ecel eli senin demirini mum eyler; kaza kılıcı senin zırhını paramparça eder. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 536.

2 feżā'ilini R, T | feżā'ili P2

3 maṭlaʿ-ı R, T | -P2

4 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 257.

5 Maṭlaʿ R, P2 | -T

6 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 257.

7 Naẓm R, P2 | -T

8 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 258.

9 Bu beyt daḫi iʿcāz-āyāt-ı ebyātındandur. R, P2 | -T

Beyt:[1] Fenā ʿaşḳ içre ol bolġay ki ism ü resmi hem ḳalmas
Cünün birle ḥikāyetler ḳoyup gitmek ni şöhretdür[2]

Ẕikr olınan beytler cümle anuñ iʿcāz-āyāt-ı ebyātındandur.[3]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḳabrehu.[4]

Mevlānā Şeyḫ Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī Raḥimehu'llāh

[P2 287b] Mevlid-i meymūnı Tūnus iken Maġūşī diyü şöhret buldı. Merḥūm u maġfūr[5] Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretlerinüñ eyyām-ı salṭanat u hengām-ı maʿdiletinde maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp yevmī ḳırḳ aḳçe ʿulūfeyle Maḥmūd Paşa ʿİmāretinüñ **[R 384b]** tābḫānelerinden medrese cānibinde olan tābḫānede bir miḳdār müddet sākin oldı. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol fāżıl-ı fā'izü'l-ḥaḳā'iḳdan *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'nüñ evā'ilini ve Ḳāḍī ʿİyāż'uñ *Şifā* nām kitābından bir miḳdārını ḳırā'at idüp anuñ berekāt-ı ifāżesiyle istincāḥ-ı maḳāṣıd-ı cezīle-i celīle eyledi. ʿİlm-i maʿānī ve ʿilm-i beyān ve ʿilm-i cedel ve ʿilm-i kelāmda ol fāżıl-ı celiyyü'l-āṣār ile mübāḥaṣe-i ʿilmiyye idüp[6] "مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ" feḥvāsınca medārik-i idrākāt-ı beşeriyyeden bīrūn kemālāt-ı iʿcāz-meknūn istifāże eyledi. Cümle-i mesmūʿāt u maḳruvvātını ve sāyir rivāyeti ṣaḥīḥ ü cā'iz olan merviyyātını rivāyete icāzet-i melfūẓe ve icāzet-i mektūbeyle icāzet aldı. Mūmā ileyh cevdet-i ṭabʿ ve reṣānet-i ʿaḳl ve rezānet-i feṭānetle vülāt-ı feżā'il olan ʿulāt-ı efāżıldan bāriʿ u fā'iḳ **[P2 288a]** ve rāciḥ u rā'iḳ olup ḥıfẓ u żabṭ ve taḥḳīḳ u tedḳīḳde[7] āyet-i kübrāydı. Mir'āt-ı rūzgārda naẓīri görülmedük bī-miṣl ü bī-bedel bir fāżıl-ı mükemmel idi.

Mıṣraʿ: مرآت زمان ندیده مثلش[8]

1 Beyt R, P2 | -T
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 258.
3 Ẕikr olınan beytler cümle anuñ iʿcāz-āyāt ebyātındandur. T | -R, -P2
4 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḳabrehu. R | Revveḥa'llāhu rūḥahu. T, P2
5 maġfūr R, P2 | maġfūrun leh T
6 "… hiç bir gözün görmediği hiç bir kulağın işitmediği ve hiç bir insan gönlünün hatırlamadığı …" (Buhârî, Bed'u'l-Halk, 8; Müslim, Cennet, 1; Tirmizî, Tefsir/Sûre, 32)" Hadis. bkz. Alparslan Kartal, "Baba Nimetullah Nahcivanî'nin Hidayetu'l-İhvan Adlı Eserinde İşârî Hadis Yorumları", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, nr. 25, 2020, s. 196.
7 tedḳīḳde R, P2 | tedḳīḳe T
8 Zaman aynası onun bir benzerini daha görmemiş.

[T 495a] Aġleb-i aṭyeb-i evḳātında ḳırā'at-ı Ḳur'ān-ı ʿaẓīm eyleyüp ekṡer-i ānātında ḥırz-ı emānī ve kenz-i maʿānī olan Furḳān-ı kerīmi mevṣūlen tilāvete meşġūl olur-idi. ʿİlm-i ḳırā'atde kemāl-i mahāretinden Kelām-ı Ḳadīm'i ḳırā'at-ı sebʿa ile belki ḳırā'at-i ʿaşer ile[1] ḳırā'at idüp kitāba mürācaʿat itmeksizin vech-i meşrūḥ üzre ezberden oḳur idi. Ve daḫi ʿilm-i naḥvi maḳdūr-ı beşer olduġı ḳadar maʿlūm u maẕbūṭ idinüp ḥadd-i imkānda dāḫil olan mertebede iḥāṭa itmiş-idi. Ve daḫi ʿilm-i maʿānīde metn-i *Telḫīṣ*'üñ *Muṭavvel* nām şerḥi Seyyid Şerīf'üñ ḥāşiyesiyle maẕbūṭı olup evvelinden āḫirine degin ikisi daḫi taḥḳīḳāt-ı zā'ide vü tedḳīḳāt-ı müfīde ile ḫāṭırındaydı. Ve daḫi ʿilm-i kelāmdan ʿAllāme Iṣfahānī'nüñ yazduġı *Şerḥ-i Meṭāliʿ*i ve Seyyid Şerīf'üñ yazduġı *Şerḥ-i Mevāḳıf*ı īḳān u itḳān **[P2 288b]** ve iḥkām u istiḥkām üzre żabṭ itmiş-idi. Ve daḫi ʿilm-i manṭıḳdan ʿAllāme Beyżāvī ve Ḳuṭbuddīn-i Rāzī'nüñ *Şerḥ-i Meṭāliʿ*ini[2] maṭlaʿından maḳṭaʿına degin ve fenn-i uṣūlden *Telvīḥ* nām kitāb-ı müsteṭābı ve Ḳāḍī ʿAḍud'uñ *Muḫtaṣar-ı İbn Ḥācib*'e yazduġı şerḥi ḥavāşīsiyle ḥıfẓ itmiş-idi ve *Keşşāf* nām **[R 385a]** kitāb-ı berāʿat-fercāmı[3] ḥavāşī-i ṭayyibi ile fātiḥasından ḫātimesine degin maḥfūẓ u maẕbūṭıydı. Ḳavāʿid-i mümehhede-i uṣūl ü manṭıḳı ḥızāne-i derūnında ḥıfẓ idüp ḳuvvet-i ḥāfıẓasını aña mü'ekkel naṣb ḳılmış-idi. Bu cümleyi ṣafaḥāt-ı levḥāt-ı ḫāṭır-ı ḫaṭīrinde bir vechle ṣebt ü imlā itmiş-idi ki sikkīn-i ẕühūl u nisyān aña kārger olmayup hīç bir vechle ṣakk-ı ḫaṭırdan ḥakk olınmaz-idi. Kāffe-i maʿlūmāt u ʿāmme-i maḥfūẓātı[4] hīç bir zamānda naẓar-ı sedād-eṣerinden iġtiyāb itmeyüp cümle-i zamānda ebṣār-ı beṣāretle müşāhed ü muʿāyen idi.

Mıṣrāʿ:[5] ليسَتْ علومُك ما حوته دفاترُ
لكن علومك ما حوته صدور[6]

ʿĀmme-i fünūn-ı berāʿat-meknūnda tedvīn olınan kitāblardan yanında bir varaḳ ṭutmayup her kitābdan **[P2 289a]** istedügi maḥalleri vücūh-ı ṣaḥā'ife **[T 495b]** nāẓır olanlar gibi levḥ-i maḥfūẓ-ı ḫāṭırından müṭālaʿa ider-idi.

1 ḳırā'at-i ʿaşer ile R | ḳırā'at-i ʿaşere ile T, -P2
2 ve Seyyid Şerīf'üñ yazduġı *Şerḥ-i Mevāḳıf*ı īḳān u itḳān ve iḥkām u istiḥkām üzre żabṭ itmiş-idi. Ve daḫi ʿilm-i manṭıḳdan ʿAllāme Beyżāvī ve Ḳuṭbuddīn-i Rāzī'nüñ *Şerḥ-i Meṭāliʿ*ini R, P2 | -T
3 berāʿat-fercāmı R, T | berāʿat-fercām P2
4 maḥfūẓātı R, T | maḥfūẓāt P2
5 Mıṣrāʿ P2 | Şiʿr T. R nüshasında müstensih hatası olarak "Mısra" diye yazılmış.
6 İlimler defterlerin içindekiler değildir. Asıl ilim kalbin aldıklarıdır.

Şiʿr: إنّي لأكره علماً لا يكون معي
إذا خلوتُ به في جوف حمّام[1]

Ve bi'l-cümle ol ferīd-i zamān u vaḥīd-i āvān müfredāt-ı dünyādan olup yegāne-i rūzgār ve ferzāne-i büzürgvār-idi. Meydān-ı feżā'ilde cebel-i rāsiḫ u ṭavd-ı şāmiḫ gibi mezīd-şümūl ve ġāyet-i iḥāṭayla külliyyet-i taḥṣīl idüp yenābīʿ-i ʿulūm anuñ ṣadrından tefeccür ider-idi. Ẕikr olınan mertebe-i feḫāmet-i şān ve celālet-i ẕāt ile tekellüfāt-ı ʿādiyeyi maṭraḥ-ı ṭaraḥdan tarḥ idüp aḫlāḳ-ı müheẕẕebe-i müẕehhebeyle müteḫallıḳ u mütemellıḳ kimesneydi.

Şiʿr:[2] هر كه درو صورت نيكو بود
آدمی از آدميان او بود

نيكئ مردم نه نكو رويی است
خوی نكو مايهٔ نيكويی است[3]

Neşr:[4] Müellif-i *Şaḳā'iḳ* rivāyet eyledi ki fāżıl-ı mümā ileyh zamān-ı işti̇ġālinde itdügi mücāhedātdan kendünüñ baʿżı mücāhedesini naḳl eyledi ki inanmayup bu söz ṭılā-yı kiẕb ü meynle muṭallā ve ḥilye-i dürūġla muḥallādur diyü ḫāṭıra **[P2 289b]** ḫāṭıra olur-idi. "Bu maḳūle ḫālet ṭavḳ-ı beşerden ḫāricdür." diyü istimāʿ eyleyen kimesne taʿaccübde ḳalur-idi. Ve lākin çeşm-i ẓāhir-ile müşkil görinen nesne Müyessir-i Umūr u Muḳaddir-i Aḥvāl'üñ teysīr ü taḳdīrine muḳārin olduġı taḳdīrce müşkil olmaz, irādet-i İlāhiyyeyle ḳarīn ü rehīn olan maʿserāt, verā-yı perde-i kitmānda mektūm ḳalmaz. [5]"إنه على ما يشاء قدير" **[R 385b]**

Şiʿr-i ʿArabī:[6] و ليس من الله بمستنكر
إن يجمع العالَم في واحد[7]

1 Hamamın içinde kendisi ile yalnız kaldığımda benimle olmayan ilimden istikrah ederim. Ebû Mansûr Seʿâlibî, *Tahsînü'l-Kabîh ve Takbîhü'l-Hasen*, haz. Şâkir el-ʿÂşûr, Bağdâd: Vezâretü'l-Evkâf ve'ş-Şu'ûnu'd-Dîniyye, 1981, s. 82.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 Kimin güzel bir sîreti var ise insanoğulları içerisinde insan odur. İnsanların güzelliği güzel yüzlü olmaktan geçmez. Huy güzelliği, güzelliğin esasını oluşturur. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 494.

4 Neşr: T | -R, -P2

5 Muhakkak ki o istediğini yapmaya kâdirdir.

6 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T

7 Allah'ın bütün cihanı bir kişide toplamasını şaşılacak bir şey değildir. Ebû Nüvâs, *Dîvânu Ebî Nüvâs*, haz. Ahmed Abdülmecîd el-Gazâlî, Kâhire: Matbaʿatu Mısr, 1953, s. 454.

Neşr:[1] Mevlānā-yı müşārün ileyhüñ fıṭrat-ı aṣliyyesi bilād-ı muʿtedileden olup iʿtidālden ḫāric şitāba taḥammüle ḳādir degül idi. Būm-ı Rūm'uñ havāsıysa serd olup Mevlānā Maġūşī'yle bürūdet üzre ḥareket itmegin **[T 496a]** göñli andan ṣoġuyup Mıṣr diyārına intiḳāl eyledi. Finā-yı milket-i fenādan iḳlīm-i beḳā ve diyār-ı āḫirete intiḳāl idinceye degin maḥrūsa-i meẕkūrede tavaṭṭun idüp istīfā-yı levāzım-ı mühimme itmek-içün vaẓīfe-i merḳūmesini Mıṣr'uñ ḫazīnesinden alur-idi. Ol diyār-ı Ḳuds-āṣārda vefāt idüp **[P2 290a]** Kūçek Ḳarāfe'de İmām Şāfiʿī merḥūmuñ ḳabri ḳurbında defn olındı.

Şiʿr:

دریغا که آن کبک طوطی کلام
برون رفت چون مرغ وحشی ز دام

بر آمد فغان از کِهان و مِهان
که دردا که شد خرّمی از جهان[2]

Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[3]

Mevlānā ʿAbdulfettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil Raḥimehu'llāh[4]

Ol ʿaṣruñ ulāt-ı efāżıl u vülāt-ı feżā'ilinden[5] ḳırā'at idüp ʿulūm-ı ʿāliye ve fünūn-ı sāmiye telemmüẕ eyledügi ṣadedde Mevlānā Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī'nüñ ve Mevlānā Müeyyed-zādenüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerine vāṣıl olup enfās-ı müteberrikelerinüñ menāfiʿine nā'il oldı.

Şiʿr:[6]

مستعدّان به کام خویش رسند
کارها چون به کارساز رسد[7]

Āyīn-i ḳadīm-i ḳavīm-i eslāf üzre tekmīl-i ṭarīḳ eyledükden ṣoñra mesned-i ifādede seccāde-nişīn olup eyādī-i ifāżesiyle mürteḳıyān-ı merāḳī-i

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Eyvahlar olsun ki tuti dilli keklik vahşi bir kuş gibi tuzaktan kurtulup gitti. Herkesten feryatlar yükseldi, çünkü ne yazık ki cihanın saadeti gitti.
3 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T | Raḥimehu'llāh P2, -R
4 Mevlānā ʿAbdulfettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā ʿAbdulfettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa Raḥimehu'llāh T
5 Feżā'ilinden R, P2 | fevāżılından T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 İşler ehline gidince istidat sahipleri muratlarına ererler. Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364, s. 376.

kemālātı[1] maʿāric-i medāric-i ʿulyāya ışʿād eyledi. Ekārim-i mekārim ve celā'il-i feżā'ili muḳteżāsınca ẕāt-ı sāmī-simātına taʿẓīm u tefḫīm içün medāris-i sāmiyetü'l-merātibden maḥmiyye-i Burūsa'da **[P2 290b]** Mevlānā Yegān Medresesi ve Veliyyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de İbrāhīm Paşa Medresesi ṣadaḳa olındı. Ẕikr olınan medāris-i ʿāliye ki her birinüñ ṭāḳ-ı revāḳ-ı sipihr-irtifāʿı rifʿatde ṭāḳ olup ḳubbe-i felek-rütbeleri bülendlükde bī-mānend ercmend ḳubbeler-idi, ol medreselerde maṭāriḥ-i cenān-ı cinān-mümāṣil-i emāṣil-i[2] ṭālibāna ifāża eyledi.[3]

[T 496b] Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi dört tārīḫlerinde İbrāhīm Paşa Medresesi'nüñ müderrisiyken vefāt eyledi. **[R 386a]** Mūmā ileyh muḥaḳḳıḳ u müdaḳḳıḳ, kerīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet ve laṭīfü'l-muḥāvereydi. Kāffe-i ʿulūm-ı meziyyet-rüsūmda müşāreket-i ʿāmmesi olup her fende fażīlet-i tāmmesi var-idi. Ve lākin ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye iḫtiṣāṣ-ı tāmm-ıla iḫtiṣāṣı olup selāmet-i ʿaḳl ve selāḳat-ı ṭabʿla ʿaḳliyyāta ḫayli intisāb iktisāb eyledi. Fāżıl-ı merḳūmuñ nigāşte-i aḳlām-ı berāʿat-fercāmı olan meḥāmid-i maḥmūdesinden ġayrı ḫaṭṭ-ı dilber gibi ḫūb u merġūb ḫaṭṭ yazup bāʿa-i berāʿasınuñ ol semtde yed-i ṭūlāsı **[P2 291a]** var-idi.

Şiʿr:[4] باغ بینش را خط ریحانئ او خوش نظر
آب حیوان را سواد خطهٔ خطش ذهاب

شاهدی خوش منظر و شیرین حدیثی بی‌مثال
لعبتی مشکین خط و سیمین بری عنبر نقاب[5]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥaḥu.[6]

1 kemālātı R, P2 | kemālāt T
2 emāṣil-i R, T | -P2
3 Ol medreselerde meṭāriḥ-i cenān-ı cinān-ı mümāṣil-i emāṣil-i ṭālibāna ifāża eyledi. R, P2 | -T
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Nazar bahçesi için onun reyhanî hattı güzel bir manzaradır. Ölümsüzlük suyu için ise onun hattının ülkesindeki siyahlık bir menbadır. Öyle bir güzel ki tatlı dilli, güzel yüzlü ve eşsiz… Anber peçeli, gümüş bedenli ve ayva tüyleri yeni terlemiş bir sevgili…
6 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥaḥu T | Revveḥa'llāhu teʿālā P2, -R

Mevlânā Muṣliḥüddīn Raḥimehu'llāh[1]

Aṣlı Menteşe vilāyetindendür. Evā'il-i aʿmārından ḳırḳ yaşına degin cüllāhlıġa meşġūl olup tār u pūd-ı āmālini minvāl-i ʿabeş üzre nesc eyledi. Sinn-i şerīfi ʿaded-i merḳūma bāliġ olduḳda fıṭrat-ı aṣliyyesinde mensūc olan ser-rişte-i saʿādet-i ezeliyyeyi ele getürüp ḥabl-i metīn taḥṣīl ü tekmīle teşebbüş eyledi. Ol zamānenüñ ʿulemāsından taʿallüm idüp merāḳī-i ifāżeleriyle hażīż-i istifādeden evcāt-ı derecāt-ı ifādeye ʿurūc eyledükde menāṣıb ḳısmından ancaḳ Tire Medresesi'nde müderris oldı. Bu eṣnāda ʿārif bi'llāh Şeyḫ Meḥmed Cemālī ve maẓhar-ı füyūżāt-ı Bārī Seyyid Emīr Buḫārī ḥażretleriyle[2] muṣāḥabet idüp şeref-i ḫıdmet-i kīmyā-ḥāṣıyyetleriyle teşerrüf eyledükde cāh-ı tedrīsden **[T 497a]** münḳaṭıʿ **[P2 291b]** olup yevmī otuz aḳçeyle teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

Şiʿr:[3] ای برادر تکیه بر دولت مکن
یاد دار از ناصح خود این سخن[4]

هر که او را تکیه بر صانع بود
در جهان بر لقمه‌ای قانع بود[5]

Ve daḫi müsteftīlerüñ fetvāların yazıvirüp kitābet muḳābelesinde alduġı ücreti levāzım-ı mühimme ve meṣālih-i mülimmesine ḫarc ider-idi. Zamān-ı teḳāʿüdinde evḳāt-ı şeref-ġāyātını **[R 386b]** ʿibādete ṣarf idüp leṭā'if-i ānātını tedrīs ü teẕkīre tevzīʿ eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[6] أوقاتُه بين العبادة قُسِمَت
وساعاتُه من كلّ برٍّ لها قِسطٌ[7]

1 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2, -T
2 ḥażretleriyle R, T | ḥażretleri P2
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Ey kardeş! İkbale bel bağlama. Sana nasihat edenin bu sözünü hatırında tut. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 32.
5 Kim Allah'a istinat ederse, bu dünyada bir lokma ile iktifa eder. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 12.
6 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
7 Vakti ibadetler arasında bölüştürülmüştür ve saatleri tamamen iyiliğe hasredilmiştir.

Neşr:[1] [2]﴿قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾ āyet-i kerīmesinüñ feḥvāsınca ekṣer-i leyālīsini iḥyā idüp evā'il-i revāḥdan evāḫir-i ṣabāḥa degin güẕerān eyleyen ezmāndan az zamānda uyur-idi. Mesned-i ḥużūra istinād müttekā-yı istirāḥata ittikā itmeyüp aḫṣamdan ṣabāḥa degin ʿibādetde ḳā'im ṭurur-idi.

Şiʿr:[3]

عزّ نا خفتن ار تو هستی کس
نصّ یا ایّها المُزَّمِّل بس

خواب را گفتهای برادر مرگ
چو نخسبی نمیزنی درِ مرگ

آن که را جستهای خریدار است
تو چه خسبی که دوست بیدار است

[P2 292a]

تو در آن گوهر ار خریداری
نرسی جز به نور بیداری[4]

Neşr:[5] Ġalebāt-ı ceẕebāt-ı İlāhiyyeyle namāzda vecd ü ḥāl istīlā idüp bu mertebe müte'eṣṣir ü münfaʿil olur-idi ki āṣār-ı te'ṣīr müşāhede olınup ḥāżır olan kimesneler anuñ cenāb-ı Bārī'ye temaḥḥużını görürler-idi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz dört senesinde Tire'de vefāt idüp[6] şāmāt-ı fenādan maḳarr-ı beḳāya irtiḥāl eyledi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[7]

Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī Raḥimehu'llāh[8] [Şāh Ḳāsım]

[T 497b] Maḥmiyye-i Tebrīz'de mütevaṭṭın idi. Merḥūm ve maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri Ḳızılbaş Seferi'nde vilāyet-i Āzerbāycān'ı teşrīf idüp ol diyār-ı bā-iʿtibār süm-i semend-i ṣüreyyā-nişānıyla şeref-baḫş

1 Neşr: T | -R, -P2
2 "Geceleri pek az uyurlardı." Zâriyât (51), 17.
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Eğer sen mert isen uyumamak şerefi "Yâ Eyyühe'l-müzzemmil" ayeti ile sana yeter! Uykuya ölümün kardeşi demişsin. Uyumayınca ölümün kapısını çalmazsın. Aradığın şey (zaten sana) müşteridir. Sevgili uyanık iken sen nasıl uyursun? Eğer sen o mücevhere müşteri oldun ise ona uyanıklık nurundan başka bir şey ile ulaşamazsın. Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Maʿrûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 608-609.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 idüp R, T | eyledi P2
7 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh T, Raḥmetu'llāhi teʿālā P2
8 Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Şāh Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī T

olduḳdan ṣoñra muʿasker-i vüfūd-ı cünūd u ʿizz ü devlet olan maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ʿavdet eyledükde Ḥalīmī Çelebi'nüñ ilḳāsıyla fāżıl-ı merḳūmı yanınca bile getürüp yevmī elli aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe taʿyīn eyledi.

Mūmā ileyh muḥaḳḳıḳ u müdaḳḳıḳ, edīb ü erīb, ḥasīb ü necīb, muḥāveresi **[P2 292b]** leẕīẕ ve muḥāżarası laṭīf bir ẕāt-ı ẓarīf idi. ʿUlūm-ı ẓāhire-i ṭāhire vü fünūn-ı zāhire-i bāhirenüñ cümlesinde behresi olup ʿilm-i taṣavvufda daḫı ḥaẓẓ-ı ecell ü sehm-i eczel ṣāḥibi idi. Sāḥa-i ẓāhir-i ḥāli efnān-ı fünūnla pīrāste olduġı gibi bāḥa-i bāṭın-ı pāki bedāyiʿ-i revāyiʿ-i İlāhiyyeyle ārāste idi. **[R 387a]**

Ferd:[1] درون و برونش مکمّل همه
به فضل و به افضالش آراسته[2]

Ol şecere-i şemere-i feżā'ilüñ zülāl-i nevāl-i ifāżesinden evrāḳ-ı eṭbāḳ, muḫaḍḍara ve sicāl-i ʿayn-ı aṭyāb-miṣāl ifādesinden ṣafā'iḥ-i ṣaḥā'if müzehheredür. Devḥa-i aḳlāmı eṣmār-ı leṭāfet-i Bārī'yle bār-ver olmaġın ḫūşe-çīnān-ı bāġ-ı beyān anuñ ṣemerātından ictinā u iḳtiṭāf idüp müterennimān-ı gülistān-ı süḫanverī anuñ ezhār-ı āṣārından revā'iḥ-i fevā'iḥ-i feyż-i İlāhī istişmām iderler.

Şiʿr:[3] خطاست پیش خرد در همه فنون هنر
عطارد ار قلمی راند جز به فتوئ من

به نوبهار حقیقت میان روضهٔ فضل
شکوفه دار معانی‌ست شاخ طوبئ من[4]

Ve daḫı müfessir-i āyāt-ı żamā'ir ü muḥaddiṣ-i aḫbār-ı **[P2 293a]** serā'ir olan ḫāme-i ʿabbāsī-ʿimāmesi nesc eyledügi nüsaḫ-ı bī-miṣāl, nesḫ-i ḫaṭṭ-ı Yāḳūt idüp **[T 498a]** riḳāʿ-ı raġbetden anı ḥakk eyledi.

Şiʿr:[5] حسن خطش نسخ ریحان می‌کند
دفتر تیر فلك ابتر شده

1 Ferd T | -R, -P2
2 İçi ve dışı tamamen mükemmeldir. Fazilet ve erdemler ile zinetlenmiştir.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Eğer Utarid gezegeni benim aleyhimde kalem oynatırsa akıl katında bütün ilim ve hünerler bâtıldır. Hakikat baharında fazilet bahçesinin ortasında benim Tuba ağacımın dalı manalar ile çiçeklenmiştir.
5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

خط یاقوت و رقاع کاتبان
از غبار خط او مغبّر شده[1]

Ve daḫi fenn-i inşāda yed-i ṭūlāsı olup iẓhār-ı yed-i beyżā itmege ḳudret-i tāmmesi olmaġın *Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṯmān*'ı inşāya ibtidā eyledi. Lākin māniʿ-i vuṣūl-i ümniyyet olan meniyye tekmīle ḥācib ü ḥāciz olup ol merāmuñ itmām-peẕīr olmasına māniʿ u şāġil oldı.

Teẕyīl:[2] Mervīdür ki *Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṯmān*'ı taḥrīr u tasṭīr eyledükde birḳaç defʿa birḳaç cüzlerini Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretlerine īṣāl eyleyüp ʿulūfesine teraḳḳī olındı. Vefāt itdüginde yüz aḳçe ʿulūfesi bulındı. El-ḥaḳ, ol fāżiluñ Ḳāsım-ı Envār āṯārı gibi kelimāt-ı ṯüreyyā-intiẓāmınuñ niẓāmı ve neṯr-i neṯre-iltiṯāmınuñ[3] ḥüsn-i intiẓāmı maṭlaʿ-ı felegüñ mihr-i enveri gibi lāmiʿ ü sāṭıʿ ve necm-i rūşenī gibi zāhir ü bāhirdür. **[P2 293b]**

Şiʿr:[4] در او طبعی است کز بس تابش او
حسد باشد چراغ خاوری را

ز نظم دلفریب معجز وی
طرب زاید روان انوری را[5]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ ṭoḳuz tārīḫlerinde vefāt idüp nidā-yı ﴿ارْجِعِيَ﴾[6] ile bu serāçe-i nā-pāydārdan dāru'l-ḳarār-ı lāhūta revāne oldı.

Teẕyīl: Mevlānā Şāh Ḳāsım'dan menḳūldur ki; Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri baña bir gün meclis-i ʿālīlerinde **[R 387b]** vaʿẓ u tefsīr teklīf idüp "Tefsīr ü ḥadīṯe müteʿallıḳ vāridāt-ı Rabbāniyye'den söyleñüz!" diyü emr eyledi. Sevābıḳ-ı ezmānda mecālis-i şeref-ʿunvānda bī-muḥābā söyledügüm gibi bu meclisde söylemege ḳādir olmayup mehābet-i meclis-i pādişāhī ucından ben kendümi ġonca-miṯāl ebkem ü lāl olmaġı muḳarrer

1 Yazısının güzelliği reyhani hattı iptal eder. Felekteki Utarid gezegeninin defteri işe yaramaz hale gelmiştir. Yâkut'un yazısı ve katiplerin yazdıkları onun hattının tozundan gücenmişlerdir.
2 Teẕyīl T | -R, -P2
3 neṯre-iltiṯāmınuñ R, P2 | neṯre-ilti'āmınuñ T
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Onun tabiatındaki güçlü parıltıdan doğunun kandili kıskançlığa kapılır. Onun mucizevî ve gönül çelen şiirinden Enverî'nin ruhundaki neşe artar.
6 "… Rabbine dön." Fecr (89), 28.

bilür-idüm. Lākin Müfettiḥü'l-ebvāb **[T 498b]** feṯḥ-i bāb idüp ṭalāḳat-ı lisān u ʿuẕūbet-i beyān müyesser ḳılup sūsende zebān gibi ḥüsn-i taḳrīr ü luṭf-ı taʿbīr naṣīb eyledi. Pādişāh-ı gerdūn-penāhuñ muḳābelesinde bir aḳ kisbenüñ üstinde oturup basṭ u rabṭ-ı ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳ ve ḥaşr u neşr-i mevāʿiẓ ü zevācir itdügümce **[P2 294a]** riḳḳat-i ḳalble kemāl-i te'eşşürinden aġlayup ol serv-i bostān-ı salṭanatuñ nergisleri jāle-bār olup ruḫsāre-i rengīni gül-i pejmürde gibi taġayyür buldı.

Ve bi'l-cümle ol fāżıl-ı feżā'il-āyāt fenn-i tefsīrde *Keşşāf*-ı mūşikāf-ı müşkilāt ve *Ḳāḍī* gibi fāżıl-ı fāṣıl-ı ḥaḳḳ u bāṭıl-idi. İmām Ebu'l-leyṯ ve İmām Ṯaʿlebī ol şīr-i mīşe-i fażīletüñ yanında rūbāh-ı vaḳt idi. Fenn-i ḥadīṯde İbn Ḥacer ile hem-seng ve İbn ʿĀdil ile muʿādil idi. Fenn-i inşāda *Tārīḫ-i Muʿcem* ṣāḥibi aña nisbet aʿcem belki ebkem idi. Anuñ āyīne-i sīnesi mānend-i dil-i Vaṣṣāf ṣāf idi. Naẓm-ı kelāmda Niẓāmī-i ṯānī ve ol zamān şāʿirlerinüñ Ḥassān'ı ve Ḫāḳān'ıdur. ʿUlüvv-i cenābından Türkī dilde şiʿr dimege tenezzül itmeyüp bu dilde eşʿārı azdan azdur. Bu maṭlaʿı iltimās-ile dimişdür:

Maṭlaʿ: Āftāb-ı ḥüsne maṭlaʿdur girībānuñ senüñ
Nitekim ġarbī durur ol pāk-dāmānuñ senüñ[1]

Naʿt-ı Ḥażret-i Resūl'de bu birḳaç beyt anuñdur:

Şiʿr:[2] خودش نور و کتابش نور منشور
نزول او بر او نور علی نور

[P2 294b] دو گیسویش دو مشکین لام لولاك
دهانش میم لفظ ما عرفناك[3]

Raḥimehu'llāh.[4]

1 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irüş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 595.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 Kendisi nur ve kitabı ise nûr-ı menşûrdur. Ona gelen vahiy nur üstüne nurdur. İki (yana dökülen) saçı "Levlâk" kelimesindeki misk renkli iki lâm harfidir. Ağzı ise "Mâ-arefnâk" sözündeki mim harfidir.

4 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ḳarabaġī Raḥimehu'llāh[1]

Bilād-ı ʿAcem'de olan fużalādan taʿallüm idüp tekmīl-i kemālāt-ı maʿrūfe-i me'lūfe eyledükden ṣoñra diyār-ı Rūm'a gelüp metn-i *Şirʿa*'yı şerḥ eyleyen Mevlānā Yaʿḳūb bin Seydī ʿAlī'nüñ muʿīdi oldı. Menāṣıb-ı sāmiyeden baʿżı medāris-i semiyyeye müderris olup ṭullāb-ı kemāl-iktisāba ifāże eyledükden ṣoñra **[T 499a]** İznīḳ'de Sulṭān Orḫān Medresesi'ne **[R 388a]** müderris oldı. Ẕikr olınan medresede müderris iken vefāt eyleyüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde ḥücre-i tārīk-i ḳabrde defn olındı.

Mıṣraʿ: در خاك چو گوهرش فکندند[2]

Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh.[3]

Mūmā ileyh selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, mütevāżıʿ u müteḫaṣṣıʿ, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, ṣāḥib-sīret-i ḥamīdeydi. Rūz u şeb ʿilm-i şerīfe meşġūl olup şerā'if-i evḳātını meşāġil-i ʿilmiyyeye ṣarf itmekle tefsīr-i iksīr-te'ṣīrde ve ḥadīṯ-i şerīf ve fenn-i uṣūlde ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'de ve **[P2 295a]** maʿḳūlātda maʿrifet-i tāmme vü mahāret-i ʿāmme[4] taḥṣīl eyledi. Aṣḥāb-ı te'līf ü taṣnīfüñ şīme-i müstedīmeleri üzre kilīd-i ḫızāne-i bī-kerāne-i esrār-ı İlāhiyye olan aḳlām-ı müşkīn-erḳāmuñ eliyle genc-i ḫazīne-i sīne-i pür-sekīnelerinden ṭarā'if-i beżāyiʿ-i bedīʿa vü şerā'if-i bedāyiʿ-i ṣanīʿa ibrāz idüp vereṣe-i enbiyā olan ʿulemā zümresine īṣāl içün ceyb-i ġayb-i ṣafā'iḥde tevdīʿ eyledi.

Şiʿr:[5] گره گشای خرد خامهٔ نوان من است
خزانه دار روان خاطر روان من است

سزد که منبر دعوی هزار پایه کنم
که ترجمان رموز ازل بیان من است[6]

1 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāh T, Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
2 Bir mücevher gibi onu toprağa attılar.
3 Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh. R | -T, -P2
4 maʿrifet-i tāmme ve mahāret-i ʿāmme R, P2 | maʿrifet-i ʿāmme ve mahāret-i tāmme T
5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
6 Aklın düğüm çözeni, benim sıska kalemimdir. Ruhun hazinedarı benim ruhumun gönlüdür. Dava minberini bin basamaklı kılsam yakışır. Çünkü benim beyanım, ezel sırlarının tercümanıdır. Takî-i Evhadî, *Arafâtu'l-Âşıkîn ve Arasâtu'l-Ârifîn*, c. I, haz. Zebîhullah Sâhibkârî-Âmine Fahrahmed, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1389, s. 188-189.

Bu nesaḳ üzre Mevlānā Ḳarabaġī, *Keşşāf*'a ve ʿAllāme Beyżāvī'nüñ tefsīrine ve *Telvīḥ* ve *Hidāye* nām kütüb-i muʿtebereye taʿlīḳāt tesvīd eyledi. Ve *Ṣadruʾş-Şerīʿa* nām kitāb-ı müsteṭāba ḥavāşī ve ʿAllāme Devvānī'nüñ iṯbāt-ı vācibde olan risālesine şerḥ ve muḥāḍarātda *Cālibüʾs-Sürūr* adlu bir kitāb-ı laṭīf teʾlīf eyledi. Bu cümle muṣannefātını ol ʿaṣruñ ʿulemāsı ḳabūl idüp her birisi ol risālelere[1] ḥaẓẓ-ı ḳabul ve ʿalāmet-i istiḥsān **[P2 295b]** vaż' eylediler. El-ḥaḳ, mümā ileyhüñ tevālīf-i rūḥ-elīfi cezālet-i elfāẓ ve celālet-i maʿānīyi şāmil olup eḳānīm-i berāʿati[2] müstevʿib ü müstevdiʿ olduġı ecilden anuñ yanında kelimāt-ı[3] müberred **[T 499b]** bārid ü şāriddür. Ẕāt-ı ḥamīde-ṣıfātında olan ḥuẓūẓ-ı feżāʾili Cāḥıẓ gördükde[4] ḥaẓẓ itmeyüp İbn Ḥācib kendüden ḥicāb eyledi.

Şiʿr:[5] آن صدر روزگار که صدر رفیع تو
بالاتر از مدارج نه چرخ چنبری است

باشد غدای طوطیٔ شیرین سخن شکر
شیرین‌تر آن که طوطیٔ نطق تو شکری است[6]

Revveḥaʾllāhu rūḥahu ve nevvere meżcaʿahu.[7] **[R 388b]**

ʿAbdullāh bin Şeyḫ İbrāhīm Şebüsterī Raḥimehuʾllāh[8] {Niyāzī}

Bilād-ı ʿAcemʾüñ ʿulemā-yı feżāʾil-şiʿārından telemmüẕ eyleyüp ʿulūm-ı ʿArabiyyeʾde ve fünūn-ı ʿaḳliyyede temehhür eyledükden ṣoñra terk-i diyār idüp yevmī otuz aḳçeyle būm-ı Rūmʾda temekkün ü tavaṭṭun eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri müsāʿade-i sāʿid-i saʿādet ü iʿānet-i cedd ü baḫt ile taḫt-ı salṭanata cülūs idüp Rodos nām ḳalʿa-i felek-bünyānı feṯḥ eyledüklerinde

1 risālelere R, P2 | risāleleri T
2 berāʿati T, P2 | -R
3 kelimāt-ı R, P2 | -T
4 bārid ü şāriddür. … Cāḥıẓ gördükde R, T | -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
6 Devrin en yüce makamı, senin yüce makamındır. Feleğin bütün kademelerinden bile derece olarak daha yüksektir. Tatlı sözlü papağanın gıdası şekerdir. Senin bizatihi şeker olan nutkunun papağanı ondan da tatlıdır.
7 Revveḥaʾllāhu rūḥahu ve nevvere meżcaʿahu R, P2 | -T
8 R ve P2 nüshalarında zühul eseri olarak bir önceki maddede yer alan "Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ḳarabaġī Raḥimehuʾllāh" başlığı aynen tekrarlandığı için T nüshasındaki sahih olan başlık tercih edildi.

Şiʿr:[1] ز بهر مژدهٔ فتح و بشارت ظفرش
همیشه رنجه بود پای پیك دست دبیر[2]

[P2 296a] Anlaruñ nām-ı nāmīlerine altmış beyt bir ḳaṣīde-i ʿaṣīde-i dürer-niẓām naẓm eyleyüp silk-i ibdāʿda bir sübḥa-i girān-māye tanẓīm eyledi. Maṭlaʿ-ı kelāmdan maḳṭaʿ-ı merāma degin ol ḳaṣīdenüñ her beyt-i maʿmūrınuñ bir mıṣraʿı cülūs-ı hümāyūnlarına tārīḫ ve bir mıṣrāʿı Ḳalʿa-i Rodos fetḥine tārīḫ idi. El-ḥaḳ, nūk-i ḫāme-i tīz-i tīr-miṣāliyle sikkei mermerde ḳazup ṣaḥā'if-i rūzgār ve ṣafā'iḥ-i eyyām u aʿvāmda bir tārīḫ ḳodı.

Şiʿr:[3] اگر نبوّت اهل سخن كنم دعوى
مرا معانئ باريك بس بود اعجاز[4]

Ol fāżıl-ı nām-dār kendünüñ aʿmāl-i taḥṣīl ü tekmīli berekātında fenn-i muʿammāda bir risāle te'līf ü terkīb idüp her ḳāʿidenüñ miṣālinde Selīm ismini īrād itmegi tanṣīṣ ü taḥṣīṣ eyledi. Ve daḫi Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ[5] *Şerḥ-i Meṭāliʿ*e yazduġı ḥāşiyesine ḥavāşī tenmīḳ u tensīḳ **[T 500a]** eyledi. Fenn-i naḥvde metn-i *Kāfiye*'ye bir şerḥ taḥrīr ü tasṭīr eyledi diyü istimāʿ olınur ve lākin mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* aña ẓafer bulmayup ıṭṭılāʿ müyesser olmadı didi. Mü'ellefāt-ı menṣūre-i me'ṣūresi emāṣil-i efāżıl-ı sālifenüñ tār u pūd-ı **[P2 296b]** taḥḳīḳāt-ı daḳīḳayla nesc eyledükleri muṣannefāt-ı mensūcelerini nesḫ eyledi. İntiẓām-ı bedāyiʿ-i revāyiʿ-i muntaẓamasından ve ibtisām-ı levā'iḥ-i sevāniḥ-i mülte'imesinden ʿıḳd-ı lü'lü'-i manẓūmı silk-i ḫacāletde muntaẓam eyledi. Çehre-i bā-behresinde āṣār-ı beşāşet nümāyān olup cemīlü'ṣ-ṣūret ü ṭavīlü'l-ḳāmet[6] ve kerīmü'l-aḫlāḳ u selīmü'ṭ-ṭabʿ idi.

Şiʿr:[7] نجوم ثابته پيش سپهر قدرش پست
زبان ناطقه نزد صرير كلكش لال

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Onun fetih müjdesi ve zafer muştusundan dolayı daima kâtibin eli ve ulağın ayağı sıkıntı ve dert içindedir. Emîr Muʿizzî, *Külliyât-ı Dîvân-ı Emîr Muʿizzî*, haz. Nâsır Heyyirî, Tahrân: Neşr-i Merzbân, 1362, s. 234.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Eğer söz ehlinin peygamberliğini iddia etsem, ince hayal ve manalarım mucize olarak yeter.
5 Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ R, P2 | Seyyid Şerīf Cürcānī T
6 cemīlü'ṣ-ṣūret ü ṭavīlü'l-ḳāmet R, P2 | cemīlü'ṣ-ṣūre ü ṭavīlü'l-ḳāme T
7 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

جمال خورده ز حسن عبارتش تشویر
کمال کرده ز لطف مقالش استکمال[1]

[R 389a] Eṣnā-yı muṣāḥabetde edāsı luṭf u mülāyemet üzre olup ṣoḥbet-i şerīfi mürevviḥ-i rūḥ ve meclis-i saʿādet-celīsinde ṭarḥ-ı tekellüf maṭrūd u maṭrūḥ idi.

Şiʿr:[2] باهم به مراد دل توانند نشست
وقتی که تکلّف از میان بر خیزد[3]

Teẕyīl:[4] Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ evā'il-i eyyām-ı salṭanatında vefāt idüp āyet-i ﴿عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾[5] maẕmun-ı meymūnına māṣadaḳ oldı. Menāḳıb-ı ḥamīde-i sütūdesi taḥrīr ü tasṭīr olınan[6] Mevlānā Şebüsterī-zāde'nüñ ism-i sāmīsi ʿAbdullāh ve babasınuñ **[P2 297a]** adı Şeyḫ İbrāhīm'dür.[7] Ve Mevlānā ʿAbdullāh'uñ maḫlaṣı Niyāzī'dür. Rodos Fetḥi'nde didügi tercīʿ-bendüñ maḳṭaʿ-ı kelāmında Niyāzī maḫlaṣı meẕkūrdur. Ol tercīʿ-bendi bu maḥalde bi't-tamām īrād eylemek müriş-i itʿāb olmaġın maṭlaʿıyla maḳṭaʿı ẕeyl-i kelāma teẕyīl olındı:

Tārīḫ:[8] شه دین و دنیا چو باشد مسلّم
بود فتح اسلام او را دمادم

[T 500b] در اوّل جلوسی بدی سر فرازی
دوم فتح رُودِسْ الاّ ای نیازی[9]

Ẕikr olınan tercīʿ-bendi Mevlānā Ebu'l-faẕl'uñ ḫaṭṭıyla bu kemīne görmek müyesser olmışdur. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[10]

---

1 Onun kıymet feleğinin yanında gezegenlerin değeri düşüktür. Konuşan dil, onun kalemindeki cızırtı karşısında dilsizdir. Onun yazılarındaki güzellikten dolayı cemâl (mefhumu) utanmıştır. Onun sözlerindeki letafet sayesinde kemal (mefhumu) kemale ermiştir.
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Teklif tekellüf ortadan kalkınca gönüllerinin istediği gibi beraber oturabilirler.
4 Teẕyīl T | -R, -P2
5 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda …" Kamer (54), 55.
6 Menāḳıb-ı ḥamīde-i sütūdesi taḥrīr ü tasṭīr olınan R, P2 | -T
7 Şeyḫ İbrāhīm'dür. R, P2 | Şeyḫ İbrāhīm T
8 Tārīḫ R, P2 | Maṭlaʿ T
9 Din ve dünya padişahı layık ve uygun olunca İslâm'ın fethi daima onundur. İlk olarak kıvançlı olmak adına tahta geçmek olurdu. İkincisi ise Rodos'un fethidir, ey Niyâzî.
10 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cinān T, Raḥimehu'llāh P2

Mevlānā Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi Raḥimehu'llāh[1] **[Ḥasan Çelebi]**

Mevlid-i aṣīl-i cezīli ḳaṣaba-i Gelibolı'dur. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından dirāset ü ḳırā'et idüp taḳdīs-i ẕāt-ı feżā'il-ṣıfāt itdügi ṣadedde Ḳaramanī Gürz Seydī'nüñ ḫıdmetlerine ittiṣāl idüp maḥmiyye-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'nde anuñ muʿīdi oldı. Tevfīr-i tevḳīr-i şu'ūn-i ʿulemā vü tekṣīr-i tekbīr-i ẕevāt-ı fużalā, mühimmāt-ı mülimmāt-ı umūrdan olmaġın fāżıl-ı merḳūmuñ **[P2 297b]** cenāb-ı vālā-me'ābları-na maḥsūd-ı erbāb-ı me'ārib olan menāṣıbdan Gelibolı Medresesi ve Toḳat Medresesi ve İznīḳ Medresesi virildi. Baʿdehu maḥrūsa-i Edirne (ḥuffet bi'l-meymene)de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde[2] ve Ṣaḥn Medresesi'nde[3] müderris olup mütecerriʿān-ı sofra-i ṭaleb ü gürisnegān-ı nevāle-i ereb ḥaḳḳında beẕl-i mevā'id-i fevā'id-i celīle vü basṭ-ı simāṭ-ı füyūżāt-ı cezīle idüp ifāde vü ifāże bābında īfā-yı merām eyledi. **[R 389b]** Fātiḥa-i şürūʿdan ḫātime-i aʿmārına degin temhīd ü teşyīd itdügi muḳaddemāt-ı ṣaḥīḥa vü mebādī-i müstaḳīmenüñ netāyic-i ʿāliyesi ẓuhūr idüp maḥmiyye-i Burūsa (ṣāneha'llāhu teʿālā[4] ʿani'l-be'sā)da ḳāḍī oldı. "خِيَارَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً"[5] feḥvāsınca ẕāt-ı feżā'il-āyātı emr-i ḳażāda maṣdar-ı efʿāl-i ḥasene olup müddet-i medīd maḥrūsa-i meẕkūrede te'sīs-i ḳavāʿid-i ʿadālet ü tarṣīṣ-i maʿāḳıd-ı maʿdilet eyledükden ṣoñra Lāmiʿī Çelebi'nüñ ġamz u nifāḳıyla ʿazl olınup yevmī seksen aḳçe ile medāris-i heşt-behişt-ʿunvānuñ birisinde ṣāniyen müderris oldı. **[P2 298a]** Emrāż-ı şāḳḳadan nıḳrīs marażına mübtelā olup **[T 501a]** cünbiş ü ḥareketden ḳalmaġın ve maraż-ı merḳūm ol şehsüvār-ı ṣaḥn-ı fażīletüñ ayaġını almaġın teḳāʿüd iḫtiyār idüp yevmī yüz aḳçe ʿulūfeyle müteḳāʿid oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde maḥrūsa-i Burūsa'da vefāt idüp Zeynīler Tekyesi dimekle meşhūr olan tekyede defn olındı.

---

1 Mevlānā Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi eş-Şehīr bi-Aşcı-zāde Raḥimehu'llāh T

2 birisinde R, P2 | birine T

3 Ṣaḥn Medresesi'nde R, P2 | Ṣaḥn Medreseleri'nüñ birinde T

4 teʿālā R, P2 | -T

5 "Sizin en hayırlınız, borcunu en iyi şekilde ödeyeninizdir." Hadis-i şerif. bkz. *Hadislerle İslâm*, c. 5, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020, s. 118-119.

Teẕyīl:[1] [2]"سقى الله ثراه" kelām-ı ābdārı anuñ vefātına tārīḫ vāḳiʿ oldı. Ol fāżıl-ı ḥüsnü'l-ḫulḳ ve kāmil-i aḥsenü'l-ḫalḳ, ẕekī vü nāfiẕü'ṭ-ṭabʿ ve nāḳıdu'ẕ-ẕihn, muḥaḳḳıḳ-ı ʿadīmü'n-naẓīr ve müdaḳḳıḳ-ı reşīḳu't-taḳrīr-idi. Ḫıred-i ḫurde-dān ve ʿaḳl-ı żamā'ir-şināsınuñ ḳuvvetiyle mükāleme itdügi kimesnenüñ söylemedin gönlinde olanı bilür-idi. Ve tercemān-ı lisān-ı ġayb olan ḥāmenüñ cünbişinden ne söz söyleyecegine intiḳāl ḳılur-idi.

Şiʿr:[3] تویی که هر چه شود حادث از پس قرنی
کنون ز صاف دلی در دل تو پیدا شد

زهی مساعدت بخت و دولت آن که تو را
ز پیش بینش امروز کار فردا شد[4]

Nefs-i nefīsinüñ aḥvāl-i şeref-āmāline meşġūl **[P2 298b]** olup muḥadderāt-ı şehevāt-ı nefsāniyyeye ʿadem-i meylinden ehl ü evlāddan mücerred idi. شغل العیال نتیجة متابعة الشهوة باطلال[5]

Şiʿr:[6] مجرّدی به حقیقت عظیم سلطنت است
ز من شنو تن آزاد خویش بنده مساز

برای یکدمه شهوت که خاك بر سر او
اسیر زن نتوان شد به سال‌های دراز[7]

ʿAlā'iḳ-ı taʿalluḳdan tecerrüd idüp ol semtde bir vechle teferrüd itmiş-idi ki Ḥażret-i ʿĪsā gibi ferd ü ṭāḳ olup tecerrüd bābında añа cüft olur kimesne bulınmadı.

Şiʿr:[8] چو عیسی تا توانی خفت بی‌جفت
مده نقد تجرّد از کفت مفت

---

1 Teẕyīl R, P2 | -T
2 Allah, toprağını suvarsın.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Bir asır sonra zuhur edecek şey, sen gönlünün temizliğinden dolayı şimdiden senin gönlünde belirir. Ne güzel baht ve talih açıklığı ki görmeden önce sana bugünden yarınki iş malum olur.
5 Aile ile uğraşmak, vakit öldürerek şehveti takip etmenin bir sonucudur.
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Bekarlık hakikatte büyük bir sultanlıktır. Benden işit ki şu özgür bedenini köle etme! Allah'ın belâsı şehvetin bir anı için uzun yıllar boyunca bir kadının kölesi olunmaz.
8 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

ز دیده خواب راحت دور کردن[1]
بِه از هم خوابگی با حور کردن[2]

[R 390a] Neşr:[3] Ol ecell-i ecille-i fuḥūl-i ʿālemiyān, ʿAẕrā-ʿiẕārān-ı ḫaclegiyān-ı ʿizz ü nāz **[T 501b]** ve şīrīn-zebānān-ı pervegiyān-ı ihtizāza meyl itmeyüp ol ṭā'ifeye göñül virmemiş-idi. Zen-i dünyāyla er gibi dirilüp dāmen-i ʿiffetine dest-i şehvet irmemiş-idi. Ancaḳ ebkār-ı elfāẓ u maʿānī, ġavānī-i elhāẓa taʿalluḳ idüp cevāhir-i zevāhir-i leṭā'ifle gūş u gerdeni müzeyyen olan ʿarā'is-i nefā'is-i maʿārif u feżā'ile mā'il idi. Ṭīnet-i bā-ṭībeti luṭf u kerem üzre **[P2 299a]** mecbūl olup her kişiyi sū'-i ḥālle teẕekkür itmekden teneffür üzreydi.

[Meşnevī]:[4] تا توانی مگشا جیب کسان
منگر در هنر و عیب کسان

عیب بینی هنری چندان نیست
هدف قصد هنرمندان نیست

هرچه نامش نه پسندیده کنی
بهتر آن ست که نادیده کنی[5]

Ẕāt-ı mekārim-ṣıfātı[6] reẕā'il-simāt ve simāt-ı erāẕilden ʿarī vü berī olup ʿaẓīmü'n-nefs ü ʿālī-himmet olduġı bāʿiṣden ol ser-firāz, edānī ḳısmına tenezzül itmez-idi.

Şiʿr:[7] بزن دست و ز همّت بال بگشا
به روی خود درِ اقبال بگشا

---

1 Hz. İsa gibi tek başına uyuyabildiğin müddetçe bekarlık nakdini elinden bedavaya çıkarma! Gözden rahat uykusunu uzak tutmak, huri gibi bir güzelle beraber uyumaktan daha iyidir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Yûsuf u Züleyhâ*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 203.

2 Beyit noksan. -R, -P2 | T

3 Neşr: T | -R, -P2

4 Meşnevī R | Şiir noksan. -T, -P2

5 Mümkün olduğu müddetçe kimsenin cebini açma! Kimsenin aybına da hünerine de bakma. Kusur bulmak pek de bir beceri sayılmaz. Hüner ehlinin maksadı bu değildir. Her ne kadar o kişinin adını itibarsızlaştırsan da en iyisi onu görmeden geçmektir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 650.

6 mekārim-ṣıfātı R, P2 | mekārim-ṣıfāt T

7 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

ز همّت بر سر شیران رود مور
ز همّت نوش گردد نیش زنبور[1]

Neşr:[2] Rāy-ı rükūʿ ve dāl-i secde gibi bu iki yirden ġayrı yirde ser-fürū itmeyüp ḫāk-i meẕellete rūmāl olmaz-idi. Kūh-ı Ḳāf-āsā sengīn ü vaḳūr olup ʿulüvv-i şān u sümüvv-i mekāna mālik olmaġın kendüden ednāya iltifāt itmeyüp ancaḳ muḳaddemāt-ı devlet olan vicāh-ı erbāb-ı ʿizz ü cāh ile muʿāmele ider-idi.

Teẕyīl:[3] Mevlānā Aşcı-zāde, Kemāl Paşa-zāde merḥūma kemāl-i ittişālinden otuz aḳçe medreseden maʿzūl iken Mıṣr Seferi'ne anuñ yanınca bile gidüp sāye gibi ol mihr-i sipihr-i faẕīletden hīç bir gün müfāraḳat eylemedi. *Nücūm-ı Zāhire* ve *Rücūʿu'ş-Şeyḫ ilā Ṣıbāḥ* nām kitābı terceme fermān olınduḳda **[P2 299b]** Kemāl Paşa-zāde ḥażretleri "Ḥasan Çelebi bańa lāzımdur." dimegin yevmī ḳırḳ aḳçe ʿulūfeyle ol şehsüvār-ı ʿarṣa-i feżā'ili ańa bile ḳoşdılar. Ve daḫi kendünüñ ḳarīḥa-i naḳīḥasından rūḥ-baḫş u dil-keş ġazeller ṣudūr idüp ruḫsār-ı yār ve laʿl-i şeker-bār-ı dildār gibi rengīn ü şīrīn **[T 502a]** maṭlaʿlar ẓuhūr idüp[4] bu birḳaç maṭlaʿ-ı ābdār anuñ eşʿārındandur:

Maṭlaʿ: Geldükçe tīri sīneme dil murġı şād olur
Şād olmasun mı her birisi ḳol ḳanad olur[5] **[R 390b]**

Dīger:[6] Ḥayāt o dem irişür cism-i nātüvānum-içün
Ki kūyuñ itleri ceng ide üstüḫ̱ʷānum-içün[7]

Ve bu maṭlaʿını[8] Yaḥyā alup tamām ġazel eyledi:

Maṭlaʿ: Yoluńda virmez-isem baş u cānı gösgötüri
Benümle ḳorḳud efendi cihānı gösgötüri[9]

1 Teşebbüs et ve himmet ile kanatlan! İkbal kapısını kendine aç. Himmet ile karınca aslanın kafasında yürür. Himmet ile arının iğnesi bal kesilir.
2 Neşr: T | -R, -P2
3 Teẕyīl R, P2 | -T
4 idüp R, P2 | eyledi T
5 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 192
6 Dīger T | -R, -P2
7 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, s. 192.
8 maṭlaʿını R, T | maṭlaʿı P2
9 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 266.

Maṭlaʿ:[1] Vücūdum dehr bāġında dikilmiş ġam nihālidür
Ḫam olmış bād-ı miḥnetden ṣanasın derd dālıdur[2]

Bu iki tārīḫ ki hem lafẓları hem maʿnāları tārīḫdür, anuñdur:

Tārīḫ: از شمسهٔ تیغ تو جهان پر نور است
ای آن که به روز رزم چون مرّیخ است

المنّة لله که عدو شد مقهور
در نه صد و بیست جنگ وی تاریخ است[3]

Tārīḫ:[4] Ebu'l-feṭḥ Ġāzī vü Sulṭān Selīm
Ḫıred deng ü ḥayrānıdur rāyınuñ

Ḳızılbaş ceyşin ḳırup ser-te-ser
Ṣıdı başların kesdi ālāyınuñ

Didi kim müverriḫ ṭoḳuz yüz yigirmi
İkinci güninde receb ayınuñ[5] **[P2 300a]**

Raḥimehu'llāh.[6]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Pīr Muḥammed Paşa Cemālī Raḥimehu'llāh {Rāzī}

Fātiḥa-i aʿmār ve bidāye-i şürūʿda rütbe-i taʿallüm-i hicādan ḥavza-i ʿaḳl u ḥicāya dāḫil ve istiʿdād-ı kemāl ve kemāl-i istiʿdāda nā'il olduḳda peder-i meḫāmid-perverinüñ ẓılāl-ı iclāl ve sāye-i saʿādetinde ʿulūm-ı ʿāliye-tü'r-rüsūmı taḥṣīl ve fünūn-ı sāmiyetü'ş-şü'ūnı tekmīl eyledi. Bu ṣadedde mevla'l-mevālī müvella'l-maʿālī Mevlānā Kemāl Paşa-zāde

Mıṣraʿ:[7] Raḥmet itsün aña Ḫaḳḳ ʿuḳbāda

1 Maṭlaʿ R, P2 | Diğer T
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 266.
3 Ey savaş günü Merih yıldızı gibi olan, senin kılıcının şemsesinden bütün dünya nura gark oldu. Allah'a şükür ki düşman hezimete uğradı. Onun cengi 920 tarihindedir. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 266.
4 Tārīḫ R, P2 | Diğer T
5 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 266.
6 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
7 Mıṣraʿ R, P2 | -T

ve daḫi maẓhar-ı celāl-i kemāl-i lā-yezālī Müftī ʿAlī Çelebi-i Cemālī (raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿālī) ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerinde taḳdīs-i ẕāt-ı melā'ik-i melekāt eyleyüp Müftī ʿAlī Çelebi **[P2 300b]** Efendi'nüñ muʿīdi oldı. Menāṣıb-ı sāmiyetü'l-merātibden maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'nde ve Medāris-i Şemān-ı refīʿatü'l-cüdrānvemenīʿatü'l-erkānuñbirisindemüderrisolupaṣḥāb-ıistifāżeyeifāże **[T 502b]** eyledükden ṣoñra maḥrūsa-i Edirne'de ḳāḍī olup tevsīḫ-ı veseīḳa-i eṣīḳa-i ʿadālet ve tescīl ü tenfīẕ-i ḳażıyye-i marżiyye-i maʿdilet eyledi.

Ferd:[1] عدیل تو نبود در زمان بعد کسی
سزد که گویمت ازعدل را تویی میزان[2]

Bu nesaḳ üzre iḥkām-ı aḥkām-ı şerʿiyye-i ferʿiyye[3] ider-iken sicill-i ʿömri maṭvī olup Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ bir senesinde "الَّذِيْنَ قَضَوْا بِالْحَقِّ وَبِهِ كَانُوا يَعْدِلُوْنَ"[4] **[R 391a]** maṣdūḳası olan nüfūs-ı zekiyye-i muʿaddile zümresine mülḥaḳ olup Dāru'l-ḥadīṯ Cāmiʿ-i şerīfinde defn olındı. Ol ʿālī-himmet ü sāmī-nehmet, muḥaḳḳıḳ-ı maʿdūmu'l-ʿadīl, müdaḳḳıḳ-ı mefḳūdu'l-bedīl, ʿulüvv-i ḥaseb ü sümüvv-i neseb ile ferīd-i zamān u vaḥīd-i āvān idi.

Şiʿr:[5] در اصل و نسب بزرگوار است
در فضل و حسب که کامکار است

در جاه و جلال کس چو او نیست
در دانش و علم مثل او نیست[6]

Simāt-ı ekārim-i ulū'l-mekārim ve ṣıfāt-ı **[P2 301a]** me'āṣir-i ẕevi'l-mefāḫir-ile mersūm u mevsūm olup erbāb-ı elbāb u aṣḥāb-ı aḥsāb u ensābuñ ecell ü ecmeliydi. Ol merdüm-i aʿyān-ı insān ve ʿayn-ı insān-ı aʿyān mānend-i teşaḫḫuṣ taʿayyün bulup aʿyān-ı eʿāẓım-ı efāḫim içinde merdüm-i çeşm-i ʿālemiyān gibi bir maḫdūm-ı saʿādet-maḫtūm idi.

1 Ferd T | -R, -P2
2 Senden sonra kimse sana denk olamaz. Adaletin terazisi sensin desem yakışır.
3 ferʿiyye R, P2 | merʿiyye T
4 Hak ile hükmedenler, onunla adalet üzere davranırlardı.
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
6 Asıl ve nesepte yücedir. Fazilet ve ululukta çok bahtiyardır. Makam ve heybette onun gibisi yoktur. İlim ve irfanda benzeri gelmemiştir.

Şiʿr:[1] زهی فرشته صفاتی که چرخ ذات تو را
برای تربیت فضل در جهان بگماشت

کنون که دور زمان با کلاه دارئ خویش
کلاه کوشهٔ قدر تو بر فلك بگماشت[2]

Resm-i edeb ü vaḳār u temkīn ḥadd-i ʿadd ü beyāndan bīrūn olup ʿaẓamet-i cāh u celāl ve übbehet-i ḳadr ü iclāli ḥadd-i kemāldeydi. ʿUlūm-ı me'ṣūre-i meşhūre vü fünūn-ı riyāżıyye-i muʿtebere-i muʿteverede sehm-i eczel ü ḥaẓẓ-ı ekmel ṣāḥibi bī-müsāhim ü müşārik bir ʿāḳıl u müdrik kimesneydi. **[T 503a]**

Şiʿr:[3] فروغ اختر دین پیمبر
سپهر فضل و شمس کامرانی

کمال دین و گردون فضایل
جهانِ علم و دریای امانی[4]

Tezyīl: Rivāyet olınur ki merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān[5] (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerinüñ zamān-ı[6] **[P2 301b]** salṭanatında şehzāde-i āzāde-i civān-baḫt merḥūm, maḳtūl Sulṭān Muṣṭafā'nuñ sünneti cemʿiyyetinde fermūde-i cihān-muṭāʿ üzre *Sūre-i Fātiḥa*'dan vāḳiʿ olan imtiḥānda mümeyyiz taʿyīn olınan mümtāzlaruñ yaʿnī sulṭānu'l-ʿulemā Müftī Kemāl Paşa-zāde'nüñ ve ṣadr-ı[7] vālā-ḳadr Ḳadrī Çelebi Efendi'nüñ ve ḥabr-i ʿadīlü'l-baḥr Fenārī Muḥyiddīn Çelebi Efendi'nüñ taʿyīni ile ol ser-firāz muʿayyen ü mümtāz oldı.

Şiʿr:[8] آنم که بردهام عَلَم علم در جهان
بر کوشهٔ ثریّا از مرکز ثرا

شاهان همی‌کنند به فضل من افتخار
اقران همی‌کنند به رسم من اقتدا[9]

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Ne güzel melekî sıfatları haizsin ki felek seni, fazileti terbiye etmen için dünyada görevlendirdi. Şimdi devran kendi padişahlığı ile senin kadrinin tacını feleğin üzerine tayin etti.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Peygamberin dininin yıldızındaki ışık, berhordarlık güneşi ve fazilet feleğidir. Dinin kemâli ve faziletler feleği; ilim âlemi ve dilekler denizidir.
5 Sulṭān Süleymān Ḫān R, T | Sulṭān Selīm Ḫān P2
6 zamān-ı R, T | -P2
7 ṣadr-ı R, T | ṣudūr-ı P2
8 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
9 Dünyada ilim sancağını yeryüzünün merkezinden Süreyya yıldızının köşesine götürmüş olan kişiyim. Sultanlar daima benim faziletim ile iftihar ederler. Akranlarım benim tarzıma tabi olurlar.

[R 391b] Ṣanādīd-i ʿulemādan ol meclis-i saʿādet-celīse ḥāżır olan yigirmi dört nefer efāżıl-ı emāṣilüñ içinde mūmā ileyhüñ kelimātı ḳarīn-i ḳabūl olup raġbet-i tāmla merġūb oldı. Engüşt-nümā-yı aṣḥāb idi. Ve ebṣār olan kilk-i netāyic-i Bārīʾnüñ iʿānetiyle taḥrīr eyledügi risāle, maʿmūle ve lisān-ı seriʿü'l-beyānı ve zebān-ı bedīʿü't-tibyānı muʿāvenetiyle taḳrīr itdügi maḳāle, maḳbūle oldı. Ve ġāyet-i ġāyāt-ı ḳabūle vuṣūl buldı. **[P2 302a]** Bu kemālāt-ı felekiyye ve melekāt-ı melekiyyeden ġayrı ṭabīʿat-i şiʿriyyesi olup selāḳat-i ṭabʿ ve cevdet-i ḳarīḥa ḳuvvetiyle miyān-ı dildār-kirdār muḫayyel güftār ışdār eyledi. Emāṣil ü aḳrānından imtiyāza mesāġ u maḫlaṣ olsun diyü Rāzī taḫalluṣ eyledi. Bu maṭlaʿ-ı dil-āvīz ü gevher-bār anuñ cīd-i zamāneye taḳlīd itdügi ḳalā'id-i ferā'id-bārındandur:

Şiʿr:[1] Dilber ṭutarsa ʿāşıḳa n'ola cefā yolın
İrmez bisāṭ-ı ḳurba ṭutanlar vefā yolın[2]

[T 503b] Mervīdür ki bir gice ṭārem-i eflāk āteş-i şafaḳ ile ḥarīḳ olup eṭrāf-ı āfāḳa[3] şerer-i encüm perīşān olduḳda fāżıl-ı merḳūma germiyyet-i keyfiyyet-i bādeyle āteş-i ġaflet istīlā idüp ḫ̬ʿāba vardı. Ḥavāss-ı ẓāhire vü ḥavāss-ı bāṭıne bedende taṣarrufdan el çeküp ol nüzhet-ābādı ḫ̬ʿāb gibi pür-düzd-i[4] ʿayyāra sipāriş eyledi. Bu eṣnāda nār-ı ḳażā-yı āsumānī ve āteş-i belā-yı nāgehānīyle bünyān-ı cismānı āteşe yanup ḫ̬ākister-i vücūdı ṣarṣar-ı fenāyla berbād oldı.

Şiʿr:[5] اصل فساد و امّ خبائث ادات فسق
تشویش عقل و رخنهٔ دین و زیان مال

[P2 302b] می خور مخور که منهئ شرع است اگر خوری
چندان مخوار که بگذرد از حدّ اعتدال[6]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 61.
3 eṭrāf-ı āfāḳa R, T | -P2
4 pür-düzd-i R, P2 | bir düzd-i T
5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
6 Fesadın aslı, kötülüklerin anası, fısk aleti; aklı bozan, dine halel veren, mala mülke ziyan olan. Eğer içeceksen iç ama şeriatın menettiğini içme! İtidali kaybedecek kadar da içme!

Meẕkūruñ āḫir-i ʿömrinde ḥarīḳun fi'n-nār olduġından zamān-ı ḳażāsında teheyyüc itdügi şerer-i[1] şerr ü şūruñ netāyic-i hā'ilesi ẓuhūr eylemek teferrüs-i [2]﴿وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾ ḫiṭabıyla muḫāṭab olup nār-ı ġażab-ı İlāhīyle ḳāḍiyāni fi'n-nār zümresinden olması taḥaddüs olınur.

Mevlānā ʿAbdullaṭīf ki Pamuḳ Ḳāḍī Dimekle Maʿrūfdur[3] Raḥimehu'llāh[4]

Vilāyet-i Ḳasṭamonı'dandur. Zamānesi ʿulemāsından dirāset ü ḳırā'at idüp tekmīl-i ẕāt eyledügi ṣadedde Mevlānā Muṣliḥüddīn Yārḥiṣārī'nüñ ve daḫi Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olan **[R 392a]** İmām Şeyḫ Maḥmūd'uñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerine intimā eyledi. Cibillet-i insānda merkūz olan teṭallub-ı tereffuʿ-ı ḥāl u ḥubb-i irtifāʿ-ı cāh u celāl iḳtiżāsıyla menāṣıb taṣarruf itmek semtine sālik olduḳda evvelā Dimetoḳa Medresesi'ne baʿdehu maḥmiyye-i Edirne'de ʿAlī Beg Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Eski İbrāhīm Paşa Medresesi'ne ve Ḳalenderḫāne Medresesi'ne ve Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne ve Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve Üç **[P2 303a]** Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine ve Maġnisa Medresesi'ne müderris oldı. Medāris-i meẕkūreden ṣoñra heşt-behişt-ʿunvān Medāris-i Ṣemān-ı sāmī-bünyāndan **[T 504a]** birisine altmış aḳçeyle ve maḥrūsa-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne yevmī yetmiş aḳçeyle müderris oldı. Baʿdehu maḥrūsa-i Edirne ḳāḍīlıġı tefvīż ü taḳlīd olınup emed-i medīd icrā-yı aḥkām-ı şerʿiyye-i ferʿiyye eyledükden ṣoñra cāh-ı ḳażādan ferāġat eyleyüp "'Uzletde ʿizzet muḳarrer ve tārik-i cāh olan tārek-i saʿādetde cāy-gīr olmaḳ muḥaḳḳaḳdur." diyü bi-ṭarīḳı't-teḳāʿüd yevmī seksen aḳçe ʿulūfeyle manṣıbdan imtināʿ u inḳıṭāʿ eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz tārīḫlerinde maḥrūsa-i Edirne'de vefāt idüp berāziḫ-i nāsūtiyyeden menāzil-i lāhūtiyyeye teraḳḳī ve ḥaclegiyān-ı sürādiḳāt-ı ceberūtla telaḳḳī eyledükde Ḳāsım Paşa Cāmiʿi'nde Mīrim Çelebi yanında defn olındı.

---

1 şerer-i R, T | -P2
2 "… Tadın yakıcı cehennem azabını …" Enfâl (8), 50; Hacc (22), 22.
3 Maʿrūfdur R, P2 | Meşhūrdur T
4 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2

Mümā ileyh ʿābid ü zāhid, taḳī vü naḳī ve ḫāşiʿ ü ḫāżiʿ ve laṭīf ü naẓīf bir kimesneydi. ʿĀmme-i ʿulūm-ı mütedāvilede müşāreketi olup **[P2 303b]** efnān-ı fünūn-ı ẓāhireyle pīrāste olduġı gibi derūn-ı saʿādet-meşḥūnı ʿilm-i ledün ve maḥabbetu'llāhla ārāsteydi.

Şiʿr:[1] به فضل و هنر ظاهرش بود حالی
به علم لدن باطنش یافت زیور[2]

Neşr:[3] Nuḳāve-i evḳāt u ḫulāṣa-i sāʿātini ʿilm ü ʿibādete ḥaṣr u ḳaṣr idüp taʿyīnʿ-i evḳātdan kendüyi ḥaṣr u ḳaṣr eyledi. Ānā-yı ṭalʿat-ı revāḥ u celvet-i ṣabāḥda evrād u eẕkār u müṭālaʿadan ḫālī olmayup evḳāt-ı ṣalavāt-ı ḫamsede mesācid **[R 392b]** ü maʿābide mülāzemet eyleyüp ekṣer-i evḳātda iʿtikāf üzreydi. Meclis-i necābet-enīsinde vaẓīʿ ü şerīfi ḫayr-ile yād idüp her kişinüñ meḥāmid ü mekārimini teẕekkür ve mūriṣ-i lehv olan laġvden teneffür ider-idi.

Şiʿr:[4] منع کن خود را ز لهو و لغو و از فحش و دروغ
با نکویی ذکر کن بیگانه را و آشنا[5]

Raġebāt-ı dünyā-yı dūndan rāġıb olup meṭāliʿ-i meṭāmiḥ-i dünyeviyyenüñ hemm ü ġammıyla mehmūm u maġmūm olmaz-idi. Derūn-ı ṣāf ve ḳalb-i pāki **[T 504b]** ḥuṭām-ı dünyā hevāsıyla ḥabāb gibi ṭolmaz-idi. Ammā umūr-ı āḫirete **[P2 304a]** müteʿallıḳ mühimmātda ihtimām idüp mesāriḥ-i uḫreviyyede teşemmür-i tāmm ider-idi. Bu iki żıdd bir yirde cemʿ olmaz diyü ḥabl-i metīn-i taʿalluḳāt-ı dünyādan el çeküp ser-rişte-i saʿādet-i ʿuḳbāya teşebbüṣ itmiş-idi. Ve bi'l-cümle keḥḥāl-i ﴿اَلَمْ تَرَ اِلٰى رَبِّكَ﴾[6] başar-ı başīretinden remed-i ġışāve-i ġafleti refʿ ü defʿ idüp çeşm-i bāṭın-ı cihān-bīnini envār-ı tecelliyāt ve āṣār-ı mükāşefāt u müşāhedātla ʿale'l-vechi'l-mükemmel mükaḥḥal idi. ʿİbādet-i Rabb-i ʿizzetle kemāl-i taḳayyüdinden te'līf ü taṣnīfe meşġūl olmayup hīç bir nesne ibdāʿ u iḫtirāʿ eylemedi.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Zahiri fazilet ve hüner ile süslü, ledünnî ilim ile bâtını zinetlidir.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Kendini yalan, küfür, boş ve saçma (işlerden) men eyle! Tanıdığını tanımadığını iyilik ile an.
6 "Rabbini görmedin mi? …" Furkân (25), 45.

Tezyīl: Mervīdür ki meclis-i velāyetüñ çerāġ u rūşeni ve[1] ʿālem-i kerāmetüñ bāġ u gülşeni yaʿnī Şeyḫ Gülşenī ḥażretleri Ḳāhire-i Mıṣr'dan maḥrūsa-i İstanbul'a geldükde Mevlānā ʿAbdullaṭīf Efendi'yle mülāḳī olup teʿārüf-i ezelī muḳteżāsıyla ikisi biri birine maḥabbet itmişler-idi. Bu iki vāḳıf-ı ʿilm-i ledünn esrār-ı esmār-ı ġaybiyye-i sārreden bi-ṭarīḳi'l-mesārre mükāleme vü müẕākere eyledüklerinde Şeyḫ İbrāhīm ḥażretleri mevlānā-yı mūmā ileyhe vefāt **[P2 304b]** idecegi[2] seneyi işāret idüp bu sırr-ı mektūmdan ḫaber virmiş-idi. Mevlānā ʿAbdullaṭīf ḥażretleri Edirne ḳāḍīsıyken kendünüñ ol senede vefāt idecegini maʿlūm idinüp ol manṣıb-ı ḫaṭīr-ı ḫaṭar-nākden fāriġ olup maḥrūsa-i meẕkūrede ṣāniyen Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı. Evāsıṭ-ı şehr-i ramażānda ol ayuñ ʿulūfesi bi't-tamām geldükde Mevlānā ʿAbdullaṭīf Efendi **[R 393a]** üç günlük ʿulūfesini iḫrāc idüp "İnşāa'llāh biz bu Ḳadr gicesi vefāt itsek gerekdür. Vaḳfuñ ḥaḳḳı üzerimüzde ḳalmasun." diyü mütevellīye redd eyledi. Fi'l-vāḳiʿ ol Ḳadr gicesi vefāt idüp ol sırr-ı ġaybī ẓuhūr eyledi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[3] **[T 505a]**

Ece Ḫalīfe Dimekle Meşhūr Olan Mevlānā Ḥamīdlü Yaʿḳūb[4]

Zamānesi ʿulemāsından telemmüẕ idüp Mevlānā Fenārī ʿAlīsi ʿunvānıyla muʿanven olan fāżıluñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetine nā'il oldı. Sā'iḳ-ı şā'iḳ-ı taḳdīr teysīr itdügi menāṣıbdan evvelā Aḳşehir Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Ḳonya'da Naʿleynci Medresesi'ne, Aġras Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Maġnisa'da Sulṭān Medresesi'ne müderris oldı. Ẕikr olınan medrese-i[5] **[P2 305a]** fesīḥatü'l-erkān u vesīʿatü'l-cüdrān ki seng-i ḥavādiṣ ve ġubār-ı taġayyür ü indirāsdan me'mūn olup rūzgār-ı zūr-kār aña henüz toz ḳondurmamışdur[6] ve anuñ üstine yavuz yil esdürmemişdür, ol medrese-i bedāyiʿ-ibtinā binā olınduḳda evvel müderris olan ol fāżıl-ı feżā'il-niṣābdur.

---

1 meclis-i velāyetüñ çerāġ u rūşeni ve T | -R, -P2
2 idecegi R, T | idecek P2
3 Revveḥa'llāhu rūḥahu R | Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fi ġurefi'l-cināni fütūḥahu T, Raḥimehu'llāhu teʿālā P2
4 Ece Ḫalīfe Dimekle Meşhūr Olan Mevlānā Ḥamīdlü Yaʿḳūb R, P2 | Mevlānā Yaʿḳūb-ı Ḥamīdī Ḥamīdlü Yaʿḳūb Raḥimehu'llāh T
5 ve maḥmiyye-i Maġnisa'da Sulṭān Medresesi'ne müderris oldı. Ẕikr olınan medrese-i R, T | -P2
6 ḳondurmamışdur R, P2 | ḳondurmamışdı T

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz tārīḫlerinde medrese-i meẕkūrede müderris iken Ḥażret-i Yaʿḳūb-miṣāl Yūsuf-ı ḥayātuñ cemālini müşāhededen me'yūs olup beytü'l-aḥzān-ı ḳabrde münzevī oldı.

Şiʿr: دریغا که آن یوسف خوش لقا
ز مصر جهان شد به چاه فنا[1]

Neşr:[2] Ol fāżıl-ı mebrūr, bārr u ṣabūr, ḫāşiʿ u ḫāżıʿ ṣāḥib-ẕekā vü fıṭnat bir kāmil-i vālā-rütbet idi. ʿUlūm-ı muʿtebere-i muʿteverede müşāreketi olup ʿilm-i fıḳhda mahāret-i tāmmesi olduġından ġayrı ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye kemāl-i intisābla mensūb olup ʿaḳīdesi ṣaḥīḥa bir kimesneydi. Revveḥa'llāhu rūḥahu's-sāmī.[3]

Miʿmār-zāde Dimekle Maʿrūf Olan Mevlānā Muḥyiddīn Meḥmed Raḥimehu'llāh[4]

[P2 305b] Fāżıl-ı mümā ileyh bānī-i mebānī-i fünūn olup temhīd-i ḳavāʿid-i mü'ekkede-i kemālāt eyledügi ṣadedde ol ʿaṣruñ ṭarḥ-ı esās-ı ʿulūm-ı ʿāliye eyleyen ʿulemā-yı maʿālī-ibtināsından mevlānā ve evlānā Ḥācī Ḥasan-zāde Efendi'nüñ ḫıdmetine vāṣıl oldı. Tecerruʿ-ı izdiyād-ı merātib-i faẕl u kemāl ve teṭallub-ı irtiḳā-yı merāmī-i[5] cāh u celāl, ẕāt-ı insānda merkūz olmaġın ṣamīm-i ḳalbden **[R 393b]** raġbet-künān, cidd-i firāvān **[T 505b]** u cehd-i bī-kerān idüp ol fāżıl-ı feżā'il-intimā pāye pāye irtiḳā ve menāṣıb-ı sāmiyeye iltiḳā eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[6] تَرِق إلى صغير للأمر حتى
يُرقيك الصغيرُ إلى الكبير[7]

Evvelā Üsküb Medresesi'nde baʿdehu maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Paşa Medresesi'nde ve maḫrūsa-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde ve

1 Ne yazık ki o güzel yüzlü Yusuf, cihan Mısır'ından yokluk kuyusuna gitti.
2 Neşr: T | -R, -P2
3 Revveḥa'llāhu rūḥahu's-sāmī R, P2 | Revveḥa'llāhu rūḥahu T
4 Miʿmār-zāde Dimekle Maʿrūf Olan Mevlānā Muḥyiddīn Meḥmed Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Meḥmed Raḥimehu'llāh T
5 merāmī-i R, P2 | merāḳī-i T
6 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
7 Sen küçüğe emrederken bile kibar davranırsın, küçük de seni büyüterek yüceltir.

Medāris-i Ṣemān-ı cinān-nişānuñ birinde müderris olup ʿarā'ik-i vaḳ̇ḳ̇āde ṣāḥibi ercmend dānişmendlere temşiyet-i ders ü ifāde eyledükden ṣoñra reh-revān-ı maḥacce-i şerīʿat-i beyżā vü mütemeşiyyān-ı cādde-i ṭarīḳ̇a-i zehrā olan ṣiḳ̇āt-ı ḳ̇uḍātuñ meslegine sālik olup ve maḥrūsa-i Ḥaleb'de **[P2 306a]** ḳ̇āḍī oldı. Baʿdehu ʿazl olınup yevmī seksen aḳçeyle girü Ṣaḥn Medreseleri'nüñ birisine[1] müderris olmış-iken ṣāniyen maḥrūsa-i Ḥaleb'e müvellā oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz dört senesinde ḳażā-yı mezbūrda basṭ-ı bisāṭ-ı maʿdilet iderken ḥażret-i Ḳāḍi'l-ḥācāt ve Sāmiʿü'l-münācāt'uñ ṣavb-ı rubūbiyyet-şevbine müteveccih olup[2] nefs-i muʿaddel ü müzekkāsını maḥkeme-i ceberūtda işhād u iḥżār eyledi.

Şiʿr:[3]

عروس سپهر از دل تابناك
ز طارم در افتاد بر روی خاك

همه گهر بادام تر ریخته
زمین خاك با خون بر آمیخته[4]

Rāy-ı nāfiẕ ü nāḳıd ve fikr-i ṣāḳıb u ṣā'ib ṣāḥibi, vaḳūr u mü'eddeb kimesneydi. Ẕāt-ı maḥmidet-āyātı aḥlāḳ-ı ḥamīde vü sīret-i pesendīdeyle mevṣūf olup celā'il-i şemā'il ile ārāste ve meḥāmid-i ḥaṣāyil ile pīrāste idi.[5] ʿUhūd-ı nāsı nāsī olmayup ḥuḳūḳı sebḳat eyledügi aṣdiḳāsıyla sevābıḳ-ı āmāli mürāʿāt içün levāḥıḳ-ı aḥvālde aʿmāl-i ḥisān ve āṣār-ı ḥasene ışdār u iẓhār ider-idi. **[P2 306b]**

Şiʿr:[6]

بزرگانی که اهل اقتدارند
همه مسکین‌نواز و حق گذارند

ز جام جاه بیهوشی نه نیکوست
ز همراهان فراموشی نه نیکوست

1 birisine R, P2 | birinde T
2 olup R, P2 | oldı T
3 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
4 Felek gelini parlak gönlü ile kubbeden yeryüzüne düştü. Islak badem gözlerinden büsbütün inciler döküp yerdeki toprağı kanla karıştırdı.
5 idi R, P2 | idüp T
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

اساس مکرمت در حق شناسی است
به صورت ناشناسی ناسپاسی است[1]

Neşr:[2] Taṭyīb-i ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı aḥibbāyiçün beẕl-i maḳdūr idüp revā'iḥ-i fevā'iḥ-i ṭayyibāt-ı **[T 506a]** elṭāf-ı fā'iḥāt ile ve şemā'im-i nesā'im-i mubaḫḫarāt-ı mevāʿīd-i müneccezāt ile dimāġ-ı aṣdiḳāyı tebḫīr u taʿṭīr ider-idi. **[R 394a]**

Teẕyīl: ʿUlemā-yı Ḥaleb'den Mevlānā Ḥanbelī-zāde yazduġı *Tevārīḫ-i Ḥaleb*'de böyle īrād eyledi ki ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde[3] evvelā Ḥaleb ḳāḍīsı olmış-iken ṣoñra maʿzūl olup yine şāniyen ḳāḍī oldı. Sene-i merḳūmede Ḳara Ḳāḍī dimekle meşhūr olan Ḳāḍī ʿAlāüddīn'üñ ḳatli ḳıṣṣası ẓuhūr eyledükde ʿazl olınup maʿzūlen vefāt eyledi. Ve daḫi ʿilm-i hey'etde mahāret-i tāmmesi olup ol fennüñ mesā'iline ḫayli ıṭṭılāʿı var-idi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[4]

Kireççi-zāde Dimekle Meşhūr Olan Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed[5]

Meẕkūruñ mevlid-i meymūnı maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'dür. **[P2 307a]** Beyne'l-emṣāl ve'l-aḳrān Kireççi-zāde ʿunvānıyla muʿanvendür. Ol ʿaṣrda mesned-i müşeyyed-i ifādeye cülūs eyleyen gürūh-ı feżā'il-şükūhdan taʿallüm ü telemmüẕ idüp te'yīdāt-ı Rabbāniyyeyle eben ʿan ceddin mü'eyyed olan Mevlānā Müeyyed-zāde'nüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetine vāṣıl u nā'il oldı. Mūmā ileyhüñ leṭā'if-i ʿavāṭıf-ı şāhāne vü ālāf-ı aʿṭāf-ı ḫüsrevāneye istiḥḳāḳ-ı ẕātīsi mānend-i necm-i sāṭıʿ lāmiʿ olduġı bāʿiṣden şīme-i kerīme-i şehriyārān-ı māżiye üzre ol fāżıl-ı sütūde-ṣıfāta pādişāh ḫażretleri menāṣıb-ı ʿāliyeyle iʿẓām u iclāl eyledi.

---

1 İktidar sahibi büyüklerin hepsi garipleri korur ve adaleti gözetirler. Makam kadehi ile sarhoşluk iyi değildir. Yoldaşlarını unutmak iyi değildir. Asalet ve cömertliğin esası Hakk'ı tanımaktır. Hak bilinmediği takdirde bu şükürsüzlüktür.

2 Neşr: T | -R, -P2

3 senesinde R, P2 | senesinde Miʿmār-zāde T

4 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | Raḥmetu'llāhi teʿālā P2, -R

5 Kireççi-zāde Dimekle Meşhūr Olan Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Şems Aḥmed Raḥmetu'llāhi ʿAleyh T

Şiʿr:[1] حبّ علما و عزّت اهل هنر
مستوجب قدر و دولت جاوید است[2]

Evvelā Alaşehir Medresesi'ni baʿdehu maḥrūsa-i Burūsa'da Yıldırım Ḫān Medresesi'ni ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisini ve İznīḳ Medresesi'ni ve Sulṭān Medresesi'ni iḥsān eyledi. Medāris-i meẕkūrede bāb-ı ders ü ifādeyi feṯḥ idüp bünyān-ı ifāżeyi teşyīd eyledükden ṣoñra memālik-i maḥrūsadan Şām ḳāḍīsı olmış-iken ʿazl olınup Medāris-i Ṣemān'uñ birisinde yevmī seksen aḳçeyle müderris oldı. Ẕikr olınan **[P2 307b]** medresede ṣadr-ı ʿulūm ve metn-i **[T 506b]** fünūnı şerḥ idüp ḥavāşī-i ʿālemde vāḳıf-ı mevāḳıf-ı[3] ṭaleb ü ḳāṣıd-ı maḳāṣıd-ı ereb olanlara ifāde ider-iken vefāt idüp ṭoḳuz yüz iki senesinde ḫalevāt-ı ḥucerāt-ı ʿilliyyīnde envār-ı çerāġ-ı muḳtebesāt-ıla istināre eyledi.

Mūmā ileyh fesīḥü'l-me'āb, selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs kimesneydi. Ol fāżıl-ı ḥalīm ü selīm, aḫlāḳ-ı müheẕẕebe-i müşeẕẕebe **[R 394b]** ve şemā'il-i ḥamīde-i müstaʿẕebeyle taḫalluḳ idüp sīret-i marżiyye ve ṭarīḳa-i merʿiyyeyle müteḥallī bir şaḫṣ-ı ṣaḥīḥü'l-iʿtiḳād idi.

Şiʿr:[4] خلق نکو سیرت پیغمبر است
در چمن خلد تو را رهبر است

هست مقرّر که ز روز ازل
خلق حسن از حسنات عمل[5]

ʿĀmme-i ʿulūm-ı muʿteberede müşāreketi ve ḫaṣāyiṣ-i fünūn-ı ʿaḳliyyede mahāreti olup ʿaṭıyye-i behiyye-i nühye-i kāmileye maẕhar bir ẕāt-ı muṭahhar-idi. ʿĀmme-i aḳvāl u efʿāl ve kāffe-i[6] cumḥūr-ı umūrda tekellüfāt-ı taṣallufātı selb ü refʿ idüp [7]"أَنَا وَأَتْقِيَاءُ أُمَّتِي بَرَاءٌ مِنَ التَّكَلُّفِ" ḥadīṯ-i şerīfine mā-ṣadaḳ idi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[8]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Âlimlere muhabbet ve hüner ehline hürmet (göstermek), ebedî saadet ve kıymetin gereğidir.
3 mevāḳıf-ı R, T | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 Güzel ahlak peygamberin özelliğidir. Cennet bahçesinde sana rehberdir. Malumdur ki ezel gününden beri güzel ahlak güzel ameldendir.
6 ʿĀmme-i aḳvāl u efʿāl ve kāffe-i R, P2 | -T
7 "Ben ve ümmetimin müttakîleri, gösterişten uzaktırlar." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 1, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 507.
8 Revveḥa'llāhu rūḥahu R | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T, Raḥimehu'llāh P2

Çercīn Dimekle Meẕkūr Olan Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Ḥasan bin ʿAlī[1]

[P2 308a] Ol zamānuñ aʿlām-ı ʿulemāsından ʿalem-i ʿilm ü faẕl ile muʿallem olan Mevlānā Luṭfī'den ve Mevlānā ʿİẕārī'den ve Müeyyed-zāde'den taʿallüm ü telemmüẕ idüp tekmīl-i melekāt-ı melekiyye vü taḥṣīl-i kemālāt-ı felekiyye eyledi. Ṭarīḳa-i ʿilmde tek ü pūy idüp ḫıdemāt-ı mevālīde ḥareket itdügi ṣadedde Mevlānā Muʿarrif-zāde'nüñ ḫıdmetine ittiṣāl eyledi. Menāṣıb-ı sāmiyetü'l-merātibden maḥmiyye-i Burūsa'da Mollā Yegān Medresesi'nde[2] ve Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'nde[3] ve Filibe Medresesi'nde ve Muṣṭafā Paşa Medresesi'nde ve Ṭrabuzan Ṭarab-efzūn Medresesi'nde[4] ve Sulṭān Medresesi'nde ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris olup ṣavlecān-ı dāniş ü ʿirfān ile ṣaḥn-ı ifādede ḳaṣab-ı sebaḳı aldı. Ḫayl-i faẕīlet-i tāmmeyle ḫayl-i efāẕıl-ı ʿālemiyāna at ṣaldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz **[T 507a]** üç senesinde Ṣaḥn Medresesi'nde müderris iken vefāt idüp tārīḫ-i mesṭūrda kitāb-ı ʿömri ḫatm oldı.

Ferd:[5] منه تا توانی دل اندر جهان
که ناپایدار است و نامهربان[6]

Neṣr:[7] Ẕāt-ı feżā'il-āyātı aḫlāḳ-ı zekiyye ve şemā'il-i raẕiyyeyle müteḫallıḳ olup **[P2 308b]** kerem-i ṭabʿ ve seḫā-yı nefse mālik olduḳdan ġayrı muṣāḥabeti leẕīẕ ve muḥāveresi ḫūb bir maḥbūbu'l-ḳulūb idi. Zamān-ı muʿāşeretinde aṣḥāb u aḥbābıyla tekellüfi ṭarḥ idüp meclis-i şerīfinde düstūru'l-ʿamel olmaġa sezā-vār **[R 395a]** neṣāyiḥ-i menāfiʿ-şiʿār ışdār eyledi.

---

1 Çercīn Dimekle Meẕkūr Olan Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Ḥasan bin ʿAlī R | Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Ḥasan bin ʿAlī Raḥimehu'llāh T, Çercīn Dimekle Meẕkūr Olan Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Ḥasan bin ʿAlī Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2

2 Mollā Yegān Medresesi'nde R, P2 | Monlā Yegān Medresesi'nde T

3 Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'nde R, P2 | Ḥācī Ḥasan-oġlı Medresesi'nde T

4 Ṭrabuzan Ṭarab-efzūn Medresesi'nde R, T | Ṭarab-efzūn Medresesi'nde P2

5 Ferd T | -R, -P2

6 Yapabildiğin sürece dünyaya gönül verme. Çünkü o ebedî değildir ve acımasızdır.

7 Neṣr: T | -R, -P2

Şiʿr:[1] بیا گوش را قائد هوش کن
وز آن گوهر آویزۀ گوش کن

چو داری دل و هوش حکمت گرو
بکش پنبه از گوش حکمت شنو[2]

Neşr:[3] Kāffe-i ʿulūmda müşāreket-i ʿāmmesi olup her fende māhir bir ḫabr-i fāḫir idi. Lākin ʿulūm-ı ʿaḳliyyede iḫtiṣāṣ-ı tāmmı olup ʿaḳliyyātda ḫayli fażīlet ü meziyyet taḥṣīl itmiş-idi.[4] Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[5]

Mevlānā Seydī Efendi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[6] [Ayı Seydī]

Elsine-i nāsda Ayı Seydī dimekle meşhūr u meẕkūrdur.[7] Mebādī-i şürūʿ-da eslāf-ı eşrāf-ı ʿulemādan Mevlānā ʿİẕārī'den ve Mevlānā Luṭfī'den ve Mevlānā Muʿarrif-zāde'den dirāset ü ḳırā'at idüp gūş u gerden-i āmālini ḥilye-i celiyye-i feżā'il ile taḥliye eyledi. Evvelā Kütāhiyye Medresesi'ne baʿ-dehu Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne ve Çorlı Medresesi'ne müderris olup **[P2 309a]** ol medresede isʿāf-ı meṭālib-i ṭālibān u incāḥ-ı me'ārib-i müstemiddān eyleyüp ifāde vü ifāże bābında saʿy-ı meşkūr üzre iken ṭoḳuz yüz otuz üç senesinde vefāt idüp[8] ḫāric-i Ḳosṭanṭiniyye'de Emīr Buḫārī'ye[9] mensūb zāviyede defn olındı.

Mūmā ileyh ḥalīm ü selīm **[T 507b]** ve ḫalūḳ u kerīm ve ṣoḥbeti leẕīẕ ve muḥāveresi laṭīf bir ẕāt-ı şerīf idi. Aḳsām-ı ʿulūm-ı ʿāliyede müşāreket-i şāmilesi olup cümlesinde iḫāṭa-i kāmilesi var-idi. Lākin fünūn-ı ʿaḳliyyeye iḫtiṣāṣ-ı tāmm ile iḫtiṣāṣ idüp ġayrı fünūndan aña ziyāde rāġıb idi.

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Gel, kulağı akla önder eyle ve o inciden kulağına küpe eyle! Hikmete inanan bir aklın ve gönlün olduğu için hikmet işiten kulağından pamuğu çıkar. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 478.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 itmiş-idi R, T | eyledi P2
5 Raḥmetu'llāhi 'aleyh T | -R, -P2
6 Raḥmetu'llāhi 'Aleyh R, P2 | Raḥimehu'llāh T
7 meşhūr u meẕkūrdur R, P2 | meşhūrdur T
8 idüp R, T | eyledi P2
9 Emīr Buḫārī'ye R, P2 | Emīr Buḫārī ḥażretlerine T

Şiʿr:[1] شد از جودت فکر ظلمت زدای
مه نور حکمت ز سر تا به پای[2]

مکمّل به فرهنگ و رأی و خرد
کمالاتش افزون ز حدّ عدد[3]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[4]

Mevlānā Ḳara Ḥaydar Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Ekber[5]

Ḥamīd-ili vilāyetindendür. Zamān-ı ifādesinde vāṣıl olduġı nebāh-ı ʿulemā-yı ẕevi'l-intibāhdan taʿallüm idüp her birinüñ envār-ı āṣārından iḳtibās eyledükden ṣoñra efḍal-ı efāżıl-ı zamāne Mevlānā Efḍal-zāde'nüñ ḫıdmetinde tekmīl-i ṭarīḳ-ı ʿilm eyledi. Şīve-i ʿulemā-yı māżiye üzre menāṣıb **[P2 309b]** taṣarruf itdüginde Ḳaraḥiṣār Medresesi'nde ve maḥmiyye-i Burūsa'da **[R 395b]** Manastır Medresesi'ne[6] ve maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne[7] ve Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı cinān-mekān ḥażretlerinüñ medresesine müderris olduḳdan ṣoñra zamān-ı[8] taṣarrufı ṣavb-ı ḳażāya sevḳ idüp maḥrūsa-i Ḥaleb'de ḳāḍī oldı. Ve lākin ḫasāset-i ʿarīket ü denā'et-i seciyyet iḳtiżāsıyla ḥırṣ u āzı ḥadden ziyāde olup ol teng-çeşm her kişinüñ yüzine ʿayn-ı ṭamaʿ ile naẓar itmegin ve ol ḫām-dest gelen giden kimesnelerüñ[9] ellerine baḳmaġın emr-i ḳażāda şemā'il-i maḥmidet-kāfili ḥāfil ve meḥāmid-i ḫaṣā'il-i şāyesteyi şāmil olmadı.

Şiʿr:[10] حرص است که جمله را به دام اندازد
واندر طلب مال حرام اندازد

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Karanlığı silip atan düşüncesinin kusursuzluğundan dolayı baştan ayağa hikmet nurunun ayı oldu. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 455.
3 Akıl, tefekkür ve ilimde mükemmel, kemâlâtı saymakla bitmez.
4 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T | Raḥimehu'llāh P2, -R
5 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Ekber R, P2 | Raḥimehu'llāhu'l-Ekber T
6 Medresesi'ne R, P2 | Medresesi'nde T
7 ve maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne R, P2 | -T
8 zamān-ı R, T | -P2
9 kimesnelerüñ R, P2 | kimesnenüñ T
10 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

حرص است که جمله خلق را ز آسایش
باز آرد و در رنج مدام اندازد[1]

Neşr:[2] Ḥażret-i Ḳāḍi'l-ḥācāt'uñ emrinden ʿudūl u nükūl[3] idüp maḥkeme-i ezelde **[T 508a]** ḳabāle-i aḥvāl-i nā-maʿḳūlesinde icmālen muḥarrer olan[4] meẓālim ü me'āṣimi bu ṭarīḳle tenfīẕ ü imżā eyledi. Bu sebebden ʿāmme-i reʿāyā vü kāffe-i berāyā sīret-i nā-marżiyyesinden rāżī olmayup vażīʿ ü şerīf anuñ **[P2 310a]** aḫlāḳ-ı ẕemīmesinden ḫoşnūd olmadı.

Şiʿr:[5] نه حق راضی از او نه خلق خوشنود
به بد خلقی در این عالم عَلَم بود[6]

Bu maʿnā pādişāh-ı dīndār u şerīʿat-şiʿār ve sulṭān-ı raʿiyyet-nevāz u çāker-firāzuñ maʿlūm-ı ʿilm-i ʿālem-ārāları olup ol maṣdar-ı efʿāl-i nāḳışanuñ itdügi ḳabāyiḥ-i aʿmāli ve naḳāyış-ı āmāli āvīze-i gūş u hūşı olıcaḳ ġażab-ı pādişāhī ḳarīn-i ḥāli olup cāh-ı ḳażādan maʿzūl ve ol manṣıb-ı celīlü'l-ḳadrden dūr u mehcūr eyledi. Bu minvāl üzre emed-i medīd mürūr u ʿubūr eyledükden ṣoñra yevmī otuz aḳçe teḳāʿüd aḳçesi taʿyīn olınup vefāt idinceye degin evinden ṭaşra ḫurūc eylemedi. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de kendünüñ evi ḳurbında bir mescid binā idüp añа evḳāf-ı keşīre vaḳf eyledi. Zamān-ı ifādesinde emṣāl ü aḳrānı içinde engüşt-i tafḍīl ile müşārün ileyh olup aʿyān u eşrāf ortasında taʿayyün bulmış-idi. Lākin meşāġil-i mesā'il-i ʿulūm-ı berāʿat-rüsūma iştiġālinden meṭāmiʿ-i ḥissiyye-i dünyeviyyeye[7] iştiġāli ziyāde olup meṭālib-i **[R 396a]** me'ārib-i **[P2 310b]** ʿizz ü cāh u celāle meyli ḥadd ü ʿadd u inṣāfdan bīrūn idi.

Şiʿr:[8] جاهلانند همه جاه طلب
خویشتن را علما کرده لقب

1 Herkesi tuzağa düşüren hırstır. (Hırs, herkesi) haram mal peşinde koşturur. Cümle cihanı huzurdan alıkoyan ve daimî surette sıkıntıya sokan, hırstır. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 376.
2 Neşr: T | -R, -P2
3 ʿudūl u nükūl R, P2 | nükūl u ʿudūl T
4 muḥarrer olan R, T | -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Ondan ne Allah razı ne de halk memnundur. Bu dünyada kötü ahlak ile meşhur idi.
7 iştiġālinden meṭāmiʿ-i ḥissiyye-i dünyeviyyeye R, P2 | -T
8 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

جسم‌هایند در این تیره مغاك
گشته از جیفهٔ دنیا ناپاك

جستن پاکی از این قوم خطاست
آب ناپاك طهارت نه سزاست[1]

Mevlānā ʿAbdullāh Çelebi ibn Yaʿḳūb[2]

İsm-i şerīfi aṣlda Muḥammed'dür. Mūmā ileyh ana cānibinden Fenārī'dür. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından ḳırā'at idüp ʿilm-i şerīfe ġāyet-i iştiġāl ile meşġūl olduġı eṣnāda Mevlānā Muṣliḥüddīn Yārḥiṣārī'nüñ ve Anaṭolı **[T 508b]** ḳāḍī-ʿaskeri olan Şeyḫ Maḥmūd Efendi'nüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerine nā'il oldı. Āyīn-i ṣanādīd-i fużalā üzre baʿżı diyāra ḳāḍī olup nihāyetinde maḥrūsa-i Ḥaleb'e müvellā oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz altı senesinde vefāt idüp ṭā'ir-i rūh-ı pür-fütūḥı sidre-i ceberūtda niṣīmen-sāz oldı. Ḳabr-i şerīfi Ebī Eyyūb Enṣārī'de Ṭabīb Ḳuṭbuddīn'üñ mektebinüñ ardındadur.

Şiʿr:[3] در این شش جهت کارگاه خیال
مزاجش فتاد از حدّ اعتدال

[P2 311a] در این وحشت آباد پر قال و قیل
به گوش آمدش بانگ طبل رحیل[4]

Mūmā ileyh ḳuvvet-i ḥāfıẓası ḳuvvetiyle istimāʿ itdügi ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳı levḥ-i ḫāṭırda ṣebt ü imlā eyledi. Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve Furḳān-ı kerīmi altı ayda ḥıfẓ eyleyüp ʿilm-i ḳırā'atda maʿrifet-i tāmmesi ve sāyir ʿulūm-ı ʿāliyede müşāreket-i ʿāmmesi var-idi. Nūr-ı ẕekāsı ẕükā-yı ḍuḥā gibi tābān u lemeʿān olup ẕāt-ı maʿālī-rüsūmı aḫlāḳ-ı ḥamīde vü nuʿūt-ı pesendīdeyle muʿanven ü mevṣūf ve vüfūr-ı cūd ü seḫā ve mezīd-i beẕl ü kerem ile maʿrūf idi.

1 Makam mevki düşkünü herkes kendine âlim diyen cahillerdir. Bu karanlık çukurda dünya leşi ile kirlenmiş bedenlerdir. Bu kavimden temizlik ummak yanlıştır. Kirli su ile taharet olmaz. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 678.

2 Mevlānā ʿUbeydullāh Çelebi ibn Yaʿḳūb R, P2 | Mevlānā ʿUbeydullāh Çelebi ibn Yaʿḳūb Raḥimehu'llāh T

3 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T

4 Bu altı cepheli hayalhanede, mizacı itidalini kaybetti. Bu dedikodu dolu ısız ve korkunç yerde kulağına göç davulunun sesi geldi. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 440.

Şiʿr:[1] شرف مرد به جود است و کرامت به سجود
هر که این هر دو ندارد عدمش بِه ز وجود[2]

Neşr:[3] Ol şemere-i şecere-i[4] elṭāf-ı celīle vü şecere-i şemere-i aʿṭāf-ı cezīlenüñ devḥa-i mekremetinden berg-i şükūfe gibi dökilüp ṣaçılan aḳçeden ḫūşe-çīnān-ı bostān-ı iḥtiyāc iddiḫār ider-idi. Cānib-i beẕl ü keremde keşret-i ifrāṭla ḥadd-i isrāf u itlāfa vāṣıl olup bir mertebe luṭflar ider-idi ki bundan ziyāde luṭf eylemek degül belki aña muʿādil luṭf itmege mecāl muḥāl-idi. Menāṣıb-ı celīle vü merātib-i cezīleye[5] vāṣıl olup mevā'id-i ʿavā'id-i ʿamīmesiyle **[R 396b]** ḥadd ü ʿadd u taʿdāddan **[P2 311b]** bīrūn ve dā'ire-i ḥaṣr u istiḳṣādan efzūn māl u menāle dest-res bulmış-iken vüfūr-ı inʿāmāt-ı cezīle vü siʿat-ı keffe-i ifāżāt-ı vāsiʿayla teng-destī el virüp rūz-ı ḥisābda ṣıfru'l-yed ḳaldı. Kef-i deryā-nevāli ucından medyūn u müstaġraḳ olup ḳaʿr-ı lücce-i faḳra ṭaldı. **[T 509a]**

Şiʿr:[6] اگر چون شکوفه ز باران غیب
درم‌های سیمت بروید ز جیب

چو شاخ شکوفه مباش از کرم
که بر خار و خاشاك ریزد درم

چنان هم مشو ممسك و زر پرست
که چون افتدت تنگهٔ زر به دست

به ضرب طبانچه تو را آن ز کف
نگردد جدا چون جلاجِل ز دف

مزی ناخوش و خوش ز نابود و بود
طریق وسط ورز در بذل و جود[7]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 İnsanın şerefi cömertlikle keramet ise secde iledir. Bu ikisine sahip olmayan birinin yok olması var olmasından daha iyidir. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Mevâʿiz*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 792.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 şecere-i R, T | -P2
5 Menāṣıb-ı celīle ve merātib-i cezīleye R, P2 | Menāṣıb-ı cezīle ve merātib-i celīleye T
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Gayb yağmurları ile çiçek gibi senin cebinden gümüş akçeler bitse (bile) cömertlik bakımından çiçeğin dalı gibi olma! Çünkü çerçöpün üzerine dirhemler saçarsın. Elin altın yönünden dara düştüğünde de o kadar cimri ve para düşkünü olma. Defin çıngırakları gibi o elin tokat darbesi senden ayrı düşmez. Vara yoğa sevinip üzülerek yaşama. Cömertlikte orta yolu tut. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i

Neşr:[1] Ve daḫi on biñ mücelled kitāba mālik olup tetebbuʿ u müṭālaʿasıyla feżā'il ü kemālāta ẓafer bulmaġın *Ḳaṣīde-i Bürde*'ye bir şerḥ-i laṭīf te'līf eyledi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* anuñ ḥaḳḳında aḥsen-i şürūḥdur diyü ḥüsn-i şehādet eyledi.

Caʿalallahu'l-cennete meṣvāhu ve ṣayyere aʿlā'l-ferādīse me'vāhu.[2]

Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüsām Raḥimehu'llāh[3] [Gedik Ḥüsām]

[P2 312a] Elsine-i ḫavāṣṣ u ʿavāmda Gedik Ḥüsām dimekle meẕkūrdur. Neş'e-i aṣliyyesi vilāyet-i Ḳasṭamonı'dandur. Ol diyāruñ ʿulemāsından ḳırā'at idüp istiḥṣāl-i maʿārif-i celīle[4] vü istikmāl-i feżā'il-i cezīle itmegin emāṣil-i efāżıl-ı ṭalebe ortasında fażīlet ile meşhūr oldı.

Mıṣrāʿ: در زمانه خبر دانش او دائر شد[5]

Teṭallub-ı izdiyād-ı kemālāt idüp tecerruʿ-ı temettuʿ-ı melekāt itdügi ṣadedde Mevlānā Yārḥiṣārī'nüñ ve Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup menāzil-i ʿaliyye-i ʿāliye vü maḳāmāt-ı semiyye-i sāmiyeye nā'il oldı. Sādāt-ı ekārim-i ʿulemānuñ ʿādāt-ı mekārim-iḫtivāsı üzre menāṣıb-ı sāmiyeye vāṣıl olduḳda Kütāhiyye Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Ḳāsım Paşa Medresesi'ne ve Manastır Medresesi'ne müderris oldı. Baʿdehu Ṭarabuzan'da müderris ü müftī olup[6] bu iki emr-i celīlü'l-ḳadre meşġūl iken ṭoḳuz yüz otuz dört tārīḫlerinde vefāt **[R 397a]** eyleyüp **[T 509b]** ʿandelīb-i hümāyūn-bāl-i rūḥ-ı pür-fütūḥı āşiyāne-i ḳudsde pervāz itmege āġāz eyledi.

Ol muḥaḳḳıḳ u müdaḳḳıḳ, mütevāżıʿ u müteḥaşşiʿ, külfet-i tekellüfden berī ve reẕā'il-i **[P2 312b]** aḫlāḳdan ʿarī bir kimesneydi. Sāḥa-i ẓāhir-i ṭāhiri efnān-ı fünūn ile pīrāste olduġı gibi bāḥa-i bāṭın-ı ʿāṭıfı devḥa-i ṣalāḥ u ʿiffet ve eşmār-ı ezhār-ı verāʿ-ı diyānetle ārāsteydi. ʿUlūm-ı ʿāliye-i fażīlet-intimāda müşāreketi olup ol fāżıl-ı mütemehhir fażl-ı mütevāfir ile ṣıyt-ı müteṭā'ir ṣāḥibi idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[7]

Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 467.

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Caʿalallahu'l-cennete meṣvāhu ve ṣayyere aʿlā'l-ferādīse me'vāhu. R, P2 | -T
3 Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüsām Raḥimehu'llāh R | Mevlānā Ḥüsāmüddīn Raḥimehu'llāhu'l-Muʿīn T, Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüsām Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
4 celīle R, P2 | celiyye T
5 Zamanede onun ilminin haberi deveran etti.
6 Ṭarabuzan'da müderris ü müftī olup R, P2 | Ṭarabuzan Medresesi'ne fetvā ile müderris oldı T
7 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, T | Revveḥa'llāhu rūḥahum ve zāde fī ġurefi'l-cinān T, Raḥimehu'llāh P2

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Raḥimehu'llāh[1] [Ḳūṭās-zāde]

Ḳūṭās-zāde dimekle maʿrūf u meşhūrdur. Peder-i necābet-eşeri bilād-ı ʿAcem'den diyār-ı Rūm'a rıḥlet idüp baʿżı şehrlerde ḳāḍī oldı. Ol ʿaṣruñ esātīẕ-i ʿāliyetü'ş-şu'ūnından ḳırā'at itdügi ṣadedde Mevlānā Müeyyed-zāde'nüñ ve Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ[2] ḫıdmetine ittiṣāl idüp enfās-ı müteberrikelerinden temettuʿ eyledi.

Şiʿr:[3] صحبت نیکان بود مانند مُشك
کز نسیمش مغز جان یابد اثر[4]

فعلشان باشد سوی دانش دلیل
قولشان باشد به حکمت راهبر[5]

Neşr:[6] Aʿlām-ı ʿulemānuñ ʿādet-i ḳadīmeleri üzre maḥmiyye-i Üsküb'de İsḥāḳ Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i[7] Ḳosṭanṭiniyye'de Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede seccāde-i ifāże üzre cülūs **[P2 313a]** idüp müteṭarrıḳān-ı cādde-i ṭaleb ü mütemeşiyyān-ı menāhic-i erebe ifāde ider-iken ṭoḳuz yüz otuz beş senesinde vefāt eyledi. Ṣaḥā'if-i aʿmārı ḫuṭūṭ-ı nīlī-rüsūm-ı fenāyla mersūm olup ḫaṭṭ-ı pergār-ı memātla mevsūm oldı. Rūz u şeb tilāvet-i pür-ḫalāvet-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīme müdāvemet idüp evrād-ı me'ṣūre vü veẓā'if-i mekṣūreye mülāzemet ü münādemet eyledi.

Fıṭrat-ı bī-fetreti erkān-ı İslām ve bünyān-ı īmān üzre mecbūl olup ṭabʿı selīm **[T 510a]** ve ʿaḳlı müstaḳīm bir müteʿabbid ve bir mütezehhid ve ṭāʿāt u[8] ʿibādāta müctehid kimesneydi. **[R 397b]** Mecālis ü meḥāfilde meṭāriḥ-i tekellüfi ṭarḥ idüp luṭf-ı kerem-şānı şāmil bir fāżıl idi.

---

1 Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Raḥimehu'llāh R, T | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
2 ve Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ R, P2 | -T
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 İbn Yemîn-i Tuğrâî, *Dîvân-ı Eşʿâr-ı İbn Yemîn-i Feryûmedî*, haz. Hüseyn Ali Bâstânîrâd, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâî, 1344, s. 425.
5 İyilerin sohbeti misk gibidir. Onların esintisinden can dimağı tesir alır. Yaptıkları ilim cihetine giden bir delildir. Sözleri hikmet tarafına rehberdir.
6 Neşr: T | -R, -P2
7 maḥrūsa-i R, P2 | maḥmiyye-i T
8 ṭāʿāt u | -P2

Şiʿr:[1] كريم ذات تو در طیّ صورت بشری
تبارك الله گویی رحمتی است رحیم[2]

Raḥimehu'llāh.[3]

Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf bin Aḫī Raḥimehu'llāh[4] **[Aḫī-zāde]**

Neş'et-i aṣliyyesi vilāyet-i Aydın'dan Güzelceḥiṣār nām ḳaṣabadandur. Aḫī-zāde dimekle şöhret bulmışdur. Ol ʿaṣrda olan ʿulemādan taʿallüm idüp istirbāḥ-ı fevā'id-i celīle eyledükde **[P2 313b]** Mevlānā Berīkī-zāde Muṣliḥüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetine vāṣıl oldı. Baʿdehu diyār-ı ʿAcem'e rıḥlet idüp maẓhar-ı iḥsān-ı Sübḥānī Celālüddīn-i Devvānī ḥażretlerinden taʿallüm ü telemmüẕ eyledi. Ol diyāruñ medreselerinden baʿżısına müderris olup istiḥḳāḳı sebebiyle bir zamān aña mutaṣarrıf olduḳdan ṣoñra ʿAcem vilāyetinde temekkün ü tavaṭṭun ḫāṭırasıyla te'ehhül ü tezevvüc eyledi. Ve lākin [5]"حب الوطن من الایمان" feḥvāsınca maḥabbet-i vaṭan āṯār-ı īmāndan olmaġın bilād-ı şeref-ābād-ı Rūm'a ʿavdet idüp ġarā'ib-i reġā'ib-i ʿulūma ıṭṭılāʿı ḫalḳuñ maʿlūmı olmaġın cenāb-ı şerīfi manẓūr-ı çeşm-i iltifāt olup Murād Paşa Medresesi'ne ve Üsküb'de İsḥāḳ Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne müderris oldı. Medāris-i meẕkūreden ṣoñra maḥmiyye-i Ṭarabuzan'da müderris ü müftī olup çoḳ zamān ifāde vü ifāże eyledükden ṣoñra yevmī ḳırḳ aḳçe ile teḳāʿüd eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz altı tārīḫlerinde maḥrūsa-i Burūsa'da vefāt idüp murġ-ı rūḥı āşiyāne-i ḳudsde pervāz eyledükde Kükürdli yolında ve maḳābir-i **[P2 314a]** müslimīn arasında defn olındı.

Cümle-i fünūnda müşāreketi olup ol edīb-i erībüñ **[T 510b]** ʿulūm-ı edebiyyeye iḫtiṣāṣ-ı tāmmı var-idi. Sekkākī nām fāżıluñ *Miftāḥu'l-ʿUlūm* adlu kitābından bir miḳdār yirini[6] şerḥ idüp kilīd-i ḫāmeyle ebvāb-ı müşkilātını feṭḥ eyledi. **[R 398a]** Zamān-ı muṣāḥabetde ṭarḥ-ı tekellüf idüp luṭf u mülāyemet üzre mükāleme itmegin ol sebük-rūḥuñ ṣoḥbet-i şerīfi

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Senin kerim zatın insan suretinde maşallah sanki rahmet-i Rahmân'dır. Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364, s. 229.
3 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T
4 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
5 "Vatan sevgisi imandandır." Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/345/346. bkz. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 71.
6 miḳdār yirini R, T | miḳdārını P2

leẕẕetinden tervīḥ-i rūḥ u tefrīḥ-i ḳurūḥ ider-idi. Żamīr-i necābet-semīrinde ferd-i āferīdeyiçün sū'-i ḳaṣd ızmār itmeyüp derūn u bīrūnı gül-i raʿnā gibi biri birine muḫālif rengde degül idi. Sīne-i bī-kīnesinde ṣafā-yı kāmil olmaġın ḫāṭırına ḫuṭūr eyleyen nesneyi[1] ketm itmeyüp tekellüm ider-idi.

Şiʿr:[2] در این کهنه بیشه دورنگی مکن
ز شیری زنی دَم پلنگی مکن

درون را بیارای همچون برون
و یا کن برون را به رنگ درون[3]

Neşr:[4] ʿAle'l-ḫuṣūṣ ekṣer-i aḥvāl ü aġleb-i āmālinde ġaflet ġalebe idüp kelimātında teşevvüş nümāyān idi. Ve bi'l-cümle fıṭrat-ı İslām üzre mecbūl olup müddet-i ʿömrinde selāmet-i nefs ve ḥüsn-i sīret ile şerīʿat-ı şerīʿat **[P2 314b]** üzre ḥareket ider-idi. Cādde-i bidʿatden tecennüb eyleyüp iʿtiḳādiyāt u ʿameliyātda aʿmāl-i meşrūʿayı iʿmāl ider-idi.

Nevvera'llāhu ḍarīḥahu ve revveḥa'llāhu rūḥahu.[5]

Mevlānā Ḳādī Celālüddīn Raḥimehu'llāh[6]

Ol ʿaṣruñ ʿulemā-yı ẕevi'l-intibāhından dirāset ü ḳırā'et idüp Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ ḫıdmet-i ʿālīlerinde taḫliye-i ẕāt-ı melek-i melekāt eyledi. Aṣḥāb-ı feżā'il ü erbāb-ı fevāżıluñ şīme-i ḳadīmeleri üzre Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne müderris olup erbāb-ı istiʿdāda ve aṣḥāb-ı istimdāda emed-i medīd imdād eyledükden ṣoñra baʿżı bilāda ḳāḍī oldı. ʿAlā'iḳ-ı ʿavā'iḳ-ı ḫālıḳdan tecerrüd, emr-i mendūb olup şerāyiʿ-i ẕerāyiʿ-i me'ārib-i dünyeviyye olan menāṣıb-ı ʿaliyyeden yed-i taṣarrufı ṣarf u menʿ eylemek sünnet-i ḥasene-i eşrāf olmaġın ḳāḍīlıḳdan ferāġat idüp **[T 511a]** yevmī otuz beş aḳçe vaẕīfe-i naẕīfeyle teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

1 nesneyi R, P2 | nesnei T
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Bu kadim ormanda ikiyüzlülük yapma. Aslanlıktan dem vuruyorsun, kaplanlık yapma. İçini dışın gibi süsle ya da dışını içinin rengine boya! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 470.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 Nevvera'llāhu ḍarīḥahu ve revveḥa'llāhu rūḥahu R, P2 | Revveḥa'llāhu rūḥahu T
6 Mevlānā Ḳādī Celālüddīn Raḥimehu'llāh R | Mevlānā Celālüddīn el-Ḳādī Raḥimehu'llāh T, Mevlānā Ḳādī Celālüddīn Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2

Şiʿr:[1] تو عزلت جوی و دور از انجمن باش
رفیق خویشتن هم خویشتن باش

ز عزلت شاه مرغان گشت سیمرغ
یکی مرغ است و خوانندش به سی مرغ[2]

[P2 315a] Neşr:[3] Zamān-ı ferāġatinde nuḳāve-i evḳāt u ṣufāve-i sāʿātini merāsim-i levāzım-ı ṭāʿāt u ʿibādāta ṣarf idüp ṭoḳuz yüz otuz beş tārīḫlerinde vefāt eyledi. Ol taḳī vü naḳī ve mütevāżiʿ u müteḥaşşiʿün ẓāhir ü bāṭını ṭāhir ve meziyyet ü fażīleti ẓāhir bir fāżıl-ı behiyyü'l-me'āṣir-idi. **[R 398b]** Cenāb-ı niʿme'l-me'ābı selef-i ṣāliḥīn ü evliyā-yı sālifīne ḫayr-ı ḫalef olup ʿārifān-ı müte'ellihe vü ṣūfiyān-ı mütenezzihenüñ baḳıyye-i naḳiyyesi idi.

Mıṣraʿ: بقیهٔ سلف است و نقیهٔ صلحاست[4]

Neşr:[5] Emr-i ḳażāda ṭarīḳa-i maḥmūda vü sīret-i marżiyye üzre olup luṭf-ı ṭabʿından ṣaġīr ü kebīre yek-ser berāber tebcīl ü tevḳīr ider-idi. Ve daḥi nigāşte-i aḳlām-ı miskī-ḫıtām olan feżā'ilden ġayrı sevād-baḫş-ı ʿayn-ı ʿuṭārid olmaġa sezā-vār ḫaṭṭ-ı dil-güşā tesvīd itmekde yed-i beyżāsı var-idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[6]

Mevlānā Dervīş Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi[7] {Dervīş}

Ol ʿaṣrda mesned-i ifādede cülūs eyleyen aʿlām-ı ʿulemādan taʿallüm idüp Mevlānā Berīkī-zāde Muṣliḥüddīn Efendi'nüñ ve Müftī **[P2 315b]** Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg ḫıdmetlerinde iktisāb-ı eştāt-ı esbāb-ı ifāde eyledi. Metānet-i ʿaḳl ve feṭānet-i ẕihnle menāṣıb-ı ʿāliyeye istiḥḳāḳı-nı iẓhār u ibdā eyledükde Dimetoḳa Medresesi'ne müderris olup nuḳūd-ı

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Sen uzleti iste ve cemiyetten uzak ol! (Hatta) kendi dostundan ve dahi kendinden uzak ol. Uzlet ile Simurg kuşların padişahı oldu. Aslında bir kuştur ve ona otuz kuş (Sî-murg) dediler. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 395.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Kudemanın bakıyesi ve sâlihlerin temizidir.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu rūḥahu T, Raḥmetu'llāhi teʿālā P2
7 Mevlānā Dervīş Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi R, P2 | Mevlānā Dervīş Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi Raḥimehu'llāh T

feżā'ili ṣayārife-i ʿavārife ʿarż eyledi. Semt-i tedrīsde iştihār-ı seyyār bulup çār-bāliş-i ifādede gün gibi şöhret bulduḳdan ṣoñra baʿżı bilādda ḳāḍī olup iḳāmet-i sünnet-i ḳażā eyledi. Ḫātime-i aʿmārında ġāyet-i ġāyāt-ı menāṣıbı maḥmiyye-i Kefe vāḳiʿ olup[1] şerīʿat-i Muḥammediyye üzre anda infāẕ-ı emr-i maʿdilet ider-iken vefāt idüp **[T 511b]** sarāy-ı beḳāda civār-ı raḥmet-i Raḥmān ve ravża-i rıḍvāne revāne oldı.

Şiʿr:[2] اگر دادگر باشی و پاك رای
بیابی نکویی بهره دو سرای[3]

Neşr:[4] Mūmā ileyh fāżıluñ nūr-ı ẕekāsı, ẕükā-yı ḍuḥā gibi tābān u lemeʿān ve envār-ı īḳān u itḳān, ṭalʿat-ı rūz-ı fīrūz gibi raḫşān u dıraḫşān idi.

Şiʿr:[5] ذکایش چون ذُکا رخشنده‌ای شد
به عالم نور و فر بخشنده‌ای شد[6]

Neşr:[7] Te'sīs-i esās-ı dār-ı āḫiret-içün maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de dār-ı taʿlīm binā eyleyüp kendünüñ ḥavza-i taṣarrufında olan beş yüz ʿaded kitāblarını cemīʿan **[P2 316a]** Ṣemāniyye Medreseleri'nde müderris olan fużalā vü ʿulemāya vaḳf eyledi.

Teẕyīl:[8] Ẕikr olınan fāżıl-ı feżā'il-āyātuñ bī-naẓīr eşʿārı vardur. Fikr-i serīʿü'l-intiḳāli baḥr-i medīd ve basīṭ-i ġaybdan vāfir le'ālī iḫrāc idüp ezāḥīf ü ʿuyūbdan sālim ve ʿarūż-ı ṭıbāʿa muvāfıḳ güftār ışdār eyledi. Kendünüñ ismi Dervīş'i maḫlaṣ idinüp maḳṭaʿ-ı kelāmda anı īrād **[R 399a]** itmekle ġayrıdan mümtāz oldı. Zebān-ı Fārisī'de bu birḳaç maṭlaʿ-ı dilkeş anuñdur:

Maṭlaʿ: با غم از محتسب ار عیش کنی تنها کن
زورق جام به دست آور و دل دریا کن[9]

---

1 iḳāmet-i sünnet-i ḳażā eyledi. Ḫātime-i aʿmārında ġāyet-i ġāyāt-ı menāṣıbı maḥmiyye-i Kefe vāḳiʿ olup R, T | -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Eğer âdil ve temiz düşünceli olursan her iki dünyada nasibin iyilik olur.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Zekâsı güneş gibi parlak oldu. Cihana nur ve ışık saçar oldu.
7 Neşr: T | -R, -P2
8 Teẕyīl R, P2 | -T
9 Eğer muhtesipten korkarak âlem yapacaksan tek başına yap. Kadeh kayığını ele geçir ve gönlü deniz yap.

Dīger[1] تنگ دل زآن دهنِ چون سر يك مويم من
از تو پنهان چه كنم گم شده‌ای اويم من[2]

Berber bir dilberüñ ḥaḳḳında dimişdür. Tamām ġazeldür. Ancaḳ maṭlaʿı īrād olındı:

Maṭlaʿ: از رخ بربر ما آينه رخشان باشد
قالب آينه را صورت او جان باشد[3]

Bir Türkī ġazelinden bu beyti ṣebt[4] olındı:

Beyt:[5] Şuʿle-i āhum şeb-i firḳatde şemʿümdür benüm
Himmet eyleñ dostlar Mecnūn çerāġın ben yaḳam[6]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[7]

Mevlānā Germiyanlu Ketḫüdā-zāde Raḥimehu'llāh[8]

[P2 316b] Fāżıl-ı meẕkūr kendü zamānında olan ʿulemādan taʿallüm idüp Mevlānā ʿİẕārī'nüñ ve Mevlānā Ḫaṭīb-zāde'nüñ ḫıdmet-i vālālarına vāṣıl oldı. Baʿdehu diyār-ı şeref-medār-ı ʿAcem'e rıḥlet idüp ʿAllāme-i Rabbānī Celālüddīn-i Devvānī'den müddet-i keşīre telemmüẕ eyledükden ṣoñra būm-ı Rūm'a ʿavdet idüp ʿAllāme Devvānī'nüñ[9] **[T 512a]** işbāt-ı vācibü'l-vücūda yazduġı risālesini anuñ emriyle Mevlānā ʿİẕārī'ye īṣāl eyledi. Mevlānā ʿİẕārī ḫażretleri irsāl-i risāleden mübtehic olup ṭalebesinden ol risāleyi[10] ders-ḫānesinde ḳırā'at itdürdükde Mevlānā Ḫaṭīb-zāde bu vaż'a ḥased eyledi. Aḳrān u emṣālinden baʿżı fużalā Mevlānā

1 Dīger T | -R, -P2
2 O (sevgilinin) bir kılın ucu gibi dar olan ağzı yüzünden üzgünüm. Niçin senden saklayayım ki ben onun (yolunda) kaybolmuşum.
3 Bizim berberimizin yanağı sayesinde ayna parlar. Aynanın cismine onun sureti can olur. Bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 226.
4 ṣebt R, P2 | ṣebt ü taḥrīr T
5 Beyt R, P2 | Şiʿr T
6 çerāġın ben yaḳam R, P2 | çerāġumdur benüm T
bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 228.
7 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥimehu'llāh, P2, -T
8 Mevlānā Germiyanlu Ketḫüdā-zāde Raḥimehu'llāh R | Germiyanlu Ketḫüdā-zāde Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Mevlānā Germiyanlu Ketḫüdā-zāde Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
9 Celālüddīn-i Devvānī'den müddet-i keşīre telemmüẕ eyledükden ṣoñra būm-ı Rūm'a ʿavdet idüp ʿAllāme Devvānī'nüñ R, T | Celālüddīn-i Devvānī'nüñ P2
10 ṭalebesinden ol risāleyi R, P2 | ṭalebesine ol risālei T

ʿİẕārī'yi vaż'-ı maʿhūddan menʿ idüp ol risāleyi ders-ḫānede oḳutmaġı iḳtiżā ider bir ḥālet yoḫ-iken aña böyle raġbet eylemek muḳteżā-yı maḳāmdan ḫāric didiler. Mevlānā ʿİẕārī meẕkūrların menʿiyle memnūʿ olmayup "Ben ol risāleden istifāde ider-iken anı iḳrā itmemek maʿḳūl degüldür" diyü mürsele-i maḳāli cevāhir-i kelimāt-ı maʿẕeret-iştimālle tarṣīʿ eyledi. Sālifü'ẕ-ẕikr Keṯḫüdā-zāde, Kütāhiyye'de müderris olup şeref-i tedrīs ü ifādeyle müşerref olmış-iken **[P2 317a]** manṣıb-ı ḳażā iḫtiyār eyleyüp emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīd ṣūret-i ḥamīde üzre merāsim-i ḳażāyı bī-ḳuṣūr edā eyledi. Mūmā ileyh naẓar-ı ṣā'ib ü fikr-i ṣāḳıb ile imʿān-ı naẓar idüp **[R 399b]** "Tārik-i cāh-ı devlet, tārek-i saʿādetde cāy-gīr olmaḳ muḳarrerdür." diyü manṣıb-ı ḳażā-yı saʿādet-iḳtiżāyı terk idüp ḥarem-i muḥterem-i irem-maḥremi ʿākif ü ṭā'if olmaġa iḥrām-ı ʿazīmeti berdūş eyledi. Sā'iḳ-ı fā'iḳ-ı ḳażā vü ḳaderüñ sevḳ u delāletiyle meẕkūruñ saʿy-ı belīġi meşkūr olup ziyāret-i Beytullāh'la müstesʿid olduḳdan ṣoñra çoḳ eglenmeyüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫlerinde maṭāf-ı ceberūtda Kaʿbe-i maḳṣūda vāṣıl oldı. Mūmā ileyhüñ ʿulūm-ı muʿteberenüñ cümlesinde müşāreketi olup vüfūr-ı faḍl u maʿrifet ve mekārim-i aḫlāḳla meşhūr ve taḫḳīḳ u itḳān ile meẕkūr-idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[1]

Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Vedūd

Celālüddīn-i Rūmī ḥażretlerinüñ evlādındandur. Ol ʿaṣrda beẕl-i eştāt-ı esbāb-ı **[P2 317b]** ifāde eyleyen ʿulāt-ı efāżıldan dirāset ü ḳırā'et idüp aṣḥāb-ı nühye-i behiyye ortasında istiʿdād-ı kemāl ve kemāl-i istiʿdād ile mevṣūf u maʿrūf oldı. **[T 512b]**

Şiʿr:
فضله مثل البحر بل هو أوسع
وإسمه عين البدر بل هو أرفع[2]

Terġīb-i erbāb-ı ṭaleb içün şu'ūn-ı ʿulemāyı taʿẓīm ü tekrīm sünnet-i seniyye-i eslāf-ı eşrāf olmaġın fāżıl-ı merḳūma minvāl-i meşrūḥ üzre menāṣıb-ı ʿāliye sevḳ olınduḳdan ṣoñra[3] maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa

1 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥimehu'llāh T, P2
2 Onun fazileti deniz gibidir hatta daha genişi; onun ismi ayın kendisidir hatta daha yükseği.
3 olınduḳdan ṣoñra R, P2 | olınduḳda T

Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine ve Medāris-i Ṣemān-ı heşt-behişt-ʿunvāndan birisine müderris oldı. Ẕikr olınan medrese-i sāmī-menziletde ol ḳumrī-i bāġ u rāġ-ı feżā'il muḳrīyken ṭā'ir-i rūḥ-ı pür-fütūḥı ḳafes-i cismānī-i heyūlānīsini terk idüp ḳadīmī āşiyāne-i ḳudsīsine pervāz eyledi.

Mūmā ileyh selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, maḥmūdu'l-ḫalḳ, mesʿūdu'l-ḫulḳ, nāhic-i menāhic-i mürüvvet ve sālik-i mesālik-i luṭf u fütüvvet idi. Aḥvāl-i nāsa taʿarrużdan iʿtirāż üzre olup kendü ḥāline meşġūl bir kimesneydi. **[P2 318a]** Ol merdüm-i aʿyān-ı insān ve nūr-ı insān-ı aʿyānuñ evāḫir-i aʿmārında nūr-ı çeşmine iḫtilāl u iʿtilāl vāḳiʿ olup **[R 400a]** ḳuvvet-i bāşırası perde-i ʿamāyla başardan maḥcūb ve naẓardan mekfūf oldı. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[1]

Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd bin ʿAbdullāh[2]

Vüzerā-yı sālifeden ʿaliyyü'ş-şān, semiyyü'l-mekānuñ[3] merḥūm Ḫādım ʿAlī Paşa'nuñ ʿuteḳāsındandur. Ol ʿaṣruñ ekābir-i ʿulemāsından oḳıyup tekmīl-i kemālāt-ı ʿaliyye itdügi ṣadedde Mevlānā Luṭfī'nüñ ve Mevlānā Şücāʿ-ı Rūmī'nüñ ve Mevlānā Müeyyed-zāde'nüñ cenāb-ı vālālarından taʿallüm ü telemmüẕ eyledi. Şu'ūn-ı ʿulemā ḥaḳḳında iʿẓām u ifḫām ve iclāl u iḫtirām mü'eyyed-i devlet-i selāṭīn-i ʿiẓām olduġı muḳarrer olmaġın fāżıl-ı merḳūma menāṣıb-ı maḥmūdetü'l-ʿavāḳıb tevcīh olınup evvelā maḥmiyye-i Burūsa'da Çendik Medresesi baʿdehu Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de vezīr-i mesfūr Eski ʿAlī Paşa Medresesi ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ **[T 513a]** birisi[4] ve Medāris-i Ṣemān-ı vesīʿatü'l-erkān ki muḥāẕī-i farḳ-ı farḳadān ve müsāvī-i **[P2 318b]** merz-i merzbāndur birisi iḥsān olındı. Erbāb-ı ʿarā'iḳ-ı vaḳḳāde[5] ve aṣḥāb-ı ḳarā'iḥ-i naḳḳādeye[6] niçe yıllar ifāde idüp mişkāt-ı ışbāḥ ve mışbāḥ-ı iḳtibās-ile muḳtebisān-ı müktesibān-ı kemālāt-ı insāniyyeye ifāże eyledi. Ufḳ-ı ehliyyetde

1 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh raḥmeten vāsiʿaten T, Raḥimehu'llāh P2
2 Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd bin ʿAbdullāh R, P2 | Mevlānā Bedrüddīn Maḥmūd bin ʿAbdullāh Raḥimehu'llāh T
3 semiyyü'l-mekānuñ R, P2 | semiyyü'l-mekān T
4 birisi R, T | birisini P2
5 vaḳḳāde R, P2 | naḳḳāde T
6 naḳḳādeye R, P2 | vaḳḳādeye T

hilāl-āsā nev-peydā olanlar nāḳışu'l-ḳadr-iken żamir-i münīr-i ḫūrşīd-naẕīrinüñ envār-ı enẓārıyla onları kendü gibi kāmil eyledükden ṣoñra ol muḫtār-ı bā-iḫtiyār ʿinān-ı iḫtiyārı ṣavb-ı ḳażāya ʿaṭf idüp maḥrūsa-i Ḥaleb'de ve maḥmiyye-i Edirne'de ḳāḍī oldı. Menāṣıb-ı celīletü'l-aḳdārda müntehā-yı ẕerā-yı cāh u celāl ve aḳṣā-yı ḳuṣārā-yı ʿizz ü iclāle vāṣıl u nā'il olup [1]﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ﴾ feḥvā-yı ġarrāsı üzre ḳadem-i himmet-i vālā-nehmetin cādde-i şerīʿate istiḳāmet üzre vażʿ ider-iken ṭoḳuz yüz otuz yedi senesinde vefāt eyledi. Tārīḫ-i mesṭūrda ol bedr-i vālā-ḳadr evc-i kemālde mürtefiʿü'l-ḥāl iken ʿuḳde-i ḫusūf-ı maraż ile selḫ-i māh gibi cirm-i vücūdı günden güne noḳṣān-peẕīr olup az zamānda ṭoġmaduġa döndi. **[P2 319a]**

Şiʿr:[2] رخش بود بدر سپهر جلال
ولی شد ز کاهِش تنش چون هلال[3]

Neşr:[4] Ol bedr-i semā-yı faẓl u kemāl mütefaḳḳih u nebīh ve müteneb-bih ü vecīh, ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳü'l-lisān olup **[R 400b]** maḥmūdu'ẕ-ẕāt, memdūḥu'ṣ-ṣıfāt idi.

Mışrāʿ: هو البدر لکنّه المع[5]

ʿĀmme-i ʿulūm-ı mütedāvilede müşāreketi olup merāsim-i ḳażāda senen-i sünen-i marżiyye-i merʿiyye üzre idi.

Şiʿr:[6] در دین شرع آیت فرمان تست بس
نصّی که بی‌تکّلف برهان مبین است[7]

Maḥrūsa-i Edirne (ḫuffet bi'l-meymene)de ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i[8] ṣanīʿa vü bedāyiʿ-i ṣanāyiʿ-i bedīʿayı şāmil bir mescid binā idüp āḫiretini anuñla yapmışdur.[9]

---

1 "… emrolunduğun gibi dosdoğru ol! …" Hûd (11), 112.
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Onun yüzü celal feleğinin dolunayı idi. Fakat cisminin eksilmesi ile hilal gibi oldu. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 461.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 O bir dolunaydır fakat daha parlağı.
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Şeriat yolunda senin emir ayetin kâfidir ve sen öyle bir nassın ki delil tekellüfünden azadesin.
8 bedāyiʿ-i R, T | -P2
9 yapmışdur R, P2 | yapmış-idi T

Tezyīl: Mervīdür ki bu mescidi binā eyledükde merḥūmı sevmeyenlerüñ biri "لا خيرَ فيه[1]" **[T 513b]** tārīḫ didi. İttifāḳ ol senede Bedrüddīn Efendi vefāt eyledükde "الخير فيه"[2] tārīḫ didi. Merḥūmuñ leṭā'ifindendür ki kendünüñ efendisi Ḫādım ʿAlī Paşa'nuñ medresesinde on yıl miḳdārı müderris olup ḳalmış imiş. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri Mıṣr Seferi'nden ʿavdet idüp Anṭakiyye'ye geldükde mümā ileyh **[P2 319b]** Bedrüddīn[3] ḳarşu varup vüzerāyla mülāḳī olduḳda pādişāhuñ dāmādı Ferhād Paşa añа "Neye geldüñ?" diyü suʿāl eyledi. Mevlānā Bedrüddīn Efendi cevāb virüp "Bunda Anṭakiyye'de medfūn Ḥabīb-i Neccār[4] ḥażretleri beni olduġum medresede ḳaç yıl ṭursun diyü mıḫladuġını añа ṣormaġa geldüm." didi. Ferhād Paşa bu cevābdan ḥaẓẓ itdüginden pādişāh-ı selīmü'ṭ-ṭabʿ ḥażretlerine ʿarż idüp maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birini alıvirdi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā İsḥāḳ Çelebi ibn İbrāhīm Üskübī Raḥimehu'llāh[6] [Üsküblü İsḥaḳ] {İsḥaḳ}

Ol ʿaṣruñ ṣanādīd-i ʿulemāsından taʿallüm ü telemmüẕ idüp vülāt-ı feżā'il-i celiyye olan ʿulāt-ı efāżıl-ı ʿaliyyeden Mevlānā Ḳara Bālī (raḥimehu'llāhu'l-Müteʿālī) ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine ittiṣāl eyledi. Tecerruʿ-ı melekāt-ı melekiyye ve teṭallu'-ı temettuʿ-ı[7] kemālāt-ı felekiyyede cidd-i mütevāfir ü cehd-i mütekāṣir itmegin ẕāt-ı maḥmidet-ṣıfātı maẓhar-ı vüfūr-ı ʿilm-i ẓāhir ve maṣdar-ı mezīd-i faẓl-ı bāhir ü nübl-i zāhir oldı. **[P2 320a]**

Şiʿr:[8] ضميرش مهبّ رياح فضايل
جنابش محطّ رحال مآرب[9]

1 Onda hayır yoktur.
2 Hayır ondadır.
3 Bedrüddīn R, P2 | Bedrüddīn Efendi T
4 Ḥabīb-i Neccār R, P2 | Ḥażret-i Ḥabīb-i Neccār T
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu T, -P2
6 ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā İsḥaḳ Çelebi ibn İbrāhīm Üskübī Raḥimehu'llāh R | Mevlānā İsḥāḳ Çelebi ibn İbrāhīm Üskübī T, ʿĀlim-i ʿĀmil Fāżıl-ı Kāmil Mevlānā İsḥaḳ Çelebi ibn İbrāhīm Üskübī Raḥimehumu'llāhu Teʿālā ʿAleyh P2
7 temettuʿ-ı R, P2 | tereffuʿ-ı T
8 Şiʿr R, P2 | Ferd T
9 Derunu fazilet rüzgârlarının estiği yerdir. Şahsı istekler menzilidir.

Neşr:[1] Āyīn-i eşrāf-ı eslāf üzre baʿżı menāṣıb-ı sāmiye tevcīh olınup evvelā maḥrūsa-i Edirne'de İbrāhīm Paşa Medresesi baʿdehu Üsküb Medresesi ve Ḳapluca Medresesi ve İznīḳ Medresesi ve maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi ve ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i ʿibret-nümā ve bedāyiʿ-i ṣanāyiʿ-i ḥayret-fezāyla **[R 401a]** meşhūr olan Medāris-i Ṯemān-ı felek-iştibāhuñ birisi sevḳ olındı. Medāris-i meẕkūrede **[T 514a]** ʿāḳıl-ı maʿḳūl u ḳābil-i maḳbūl saʿādetmend dānişmendlere ifāde vü ifāże idüp tārīk-nişīnān-ı ḥucerāt-ı ṭaleb istiżā'et eylesünler diyü rūz u şeb iżā'et-i meşāʿil-i meşāġil-i ifāde eyledi. Ḫuṣūṣ-ı merḳūmda yed-i beyżā irā'et eyledükden ṣoñra iktisā-yı ṯevb-i ṯevāb ve iltiḳā-yı ṣavb-ı ṣavāb içün şāriʿ-i ḳażāya şāriʿ olup ʿazā'im-i ʿaẓā'imi iḥkām-ı aḥkām-ı nebeviyyeye maṣrūf ve ṣavārım-ı ṣarā'imi sülūk-ı senen-i sünen-i Muṣṭafāviyye'ye maʿṭūf oldı. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde maḥrūsa-i Şām-ı lāzımu'l-iḥtişāmda ḳāḍī olup **[P2 320b]** ḥüccet-i naṣfet ü ʿadāleti tenfīẕ ü imżā ve veṯīḳa-i eṯīḳa-i ḥükūmet ü maʿdileti tescīl ü icrā eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç senesinde maḥkeme-i ezelde maḥkūm u maḥtūm olan ḥükm-i marżī maḳżī oldı.

Şiʿr:[2] بر این طبقچهٔ چرخی و قرص کرم مَلرز
وز این سراچهٔ خاکی امید مهر مدار[3]

مباش غرّه بدین پنج روزه نقد حیات
که عمر بر سر پایست و چرخ بر سر کار[4]

Neşr:[5] Ol muḥaḳḳıḳ-ı faṣīḥu'l-lisān u müdaḳḳıḳ-ı ṣaḥīḥü'l-beyān ḫalūḳ u ṣadūḳ ve ʿaḳīdesi pāk ve simeti ḫūb bir fāżıl-ı merġūb idi. Eṣnā-yı mükālemede leṭā'if-i leṭāfet-şiʿār ve ẕerā'if-i ẕerāfet-diṣār ışdār idüp söyledügi zamānda nādire-i ʿacībe vü bādire-i ġarībe tekellüm eyleyüp rişte-i muḥāverede dürer-i ġurer-i kelimāt-ı laṭīfe tanẓīm ider-idi. Eslāf-ı eşrāfdan cemāhīr-i naḥārīr-i ʿulemānuñ āṣār-ı ʿibret-āṣārından meḥekk-i ṣoḥbetde muʿteber olan nuḳūd-ı ṣaḥīḥasını ve zümre-i şuʿarānuñ ġazeliyyāt u ḳaṣā'id u eşʿārınuñ cevāhir-i

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
3 Felek tabağındaki kerem "kursunu" sarsma ve bu toprak evden muhabbet ümit etme!
4 Bu beş günlük hayat nakdine sakın aldanma çünkü ömür ayaküstüdür ve felek iş başındadır. Rızâkulı Hân Hidâyet, *Tezkire-i Riyâzü'l-ʿÂrifîn*, haz. Mihralî Gorgânî, Kitâbfürûşî-i Mahmûdî, 1344, s. 107.
5 Neşr: T | -R, -P2

zevâhir-i naḳīḥasını ve ḫudāvendān-ı devletmendān-ı selāṭīn-i māżiyenüñ siyer-i ʿibret-eṣer ü tevārīḫ-i ġarābet-güsterinüñ[1] ḫulāṣa-i müheẕẕebesini **[P2 321a]** dürc-i derūnında derc idüp ḳufl-ı ḥıfẓ ile rabṭ u żabṭ eyledi. Ol fāżıl-ı kāmil-i feżā'il-güster ve[2] ol süḫan-āferīn ve zebān-āver **[T 514b]** ve süḫandān, nükte-perver, ḫᵛān-ı kelāma melāḥat-baḫş olup güftār-ı leẕẕet-āyīnine bir mertebe ḥalāvet virür-idi ki yārān-ı[3] ṣafā anuñ ḥüsn-i edā-yı şekkerīn ve şehd-i muṣāḥabet-i şīrīnine mānend-i meges pāy-beste vü firīfteydi.

Şiʿr:[4] طوطی نگوید از تو دلاویزتر سخن
با قند می‌رود ز دهانت بدر سخن[5]

[R 401b] اصحاب طبع شد به کلامت فریفته
شیرین بود ز لذّت شهد و شکر سخن[6]

Neşr:[7] Ṣadr-nişīnān-ı ʿarūżiyān ol baḥr-i vāfir-kāmilüñ meclis-i ifādesine reviyy gibi daḫīl olup mecmūʿ-ı ṣuʿarā ḳavāfī-i eşʿār-āsā anuñ ṭavr-ı bedīʿine iḳtifā eylemek ḳaydıyla muḳayyed idi. Ḥīn-i müṣāʿarede vech-i vecīh üzre tevcīh-i elfāẓ ve işbāʿ-ı maʿānī eyledügini aṣḥāb-ı meclis gördüklerinde kendülerini mevḳıf-ı ʿaczde görüp ṣadrı ʿacüzden farḳ itmeyen ṭā'ife meṣābesinde müşāhede iderler-idi. Fuṣahā-yı sālifeden İmriü'l-Ḳays nām şāʿirüñ ḳarīḥası anuñ yanında ḳarīḥ u cerīḥ olup Ebu'l-ʿAlā Maʿarrī'nüñ **[P2 321b]** eşʿārı anuñ eşʿārına nisbet şiʿār-ı belāġatden muʿarrāydı.

Şiʿr:[8] معجز است این نظم یا سحر حلال
هاتف آورد این سخن یا جبرئیل

کس نتابد گفت رمزی زین نمَط
کس نیارد سُفت درّی زین قبیل[9]

1 ġarābet-güsterinüñ R, P2 | ġarā'ib-güsterinüñ T
2 Ol fāżıl-ı kāmil-i feżā'il-güster ve R, P2 | -T
3 yārān-ı R, P2 | -T
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 Tûtî bile senden daha makbul söz söyleyemez. Söz senin ağzından şekerle çıkar. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Gazeliyyât*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 583.
6 Şairlik kabiliyetine sahip kişiler senin sözünle büyülenmiş, sözün şeker ve balın lezzetinden daha tatlıdır.
7 Neşr: T | -R, -P2
8 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
9 Bu şiir ya mucizedir ya da sihr-i helaldir. Bu şiiri ya Hâtif ya da Hz. Cebrail getirmiş olmalıdır. Kimse bu üslup üzere söz söyleyemez. Kimse böyle bir inciyi delemez. Sûdî-i Bosnevî, *Şerh-i Dîvân-ı Hâfız - Sûdî'nin Hâfız Dîvânı Şerhi*, c. III, haz. İbrahim Kaya, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2020, s. 2757.

Neşr:[1] Aḥsen-i terākīb ü eymen-i esālīb üzre bir dīvān cemʿ eylemişdür ki ḫüsrev-i iḳlīm-i süḫan anuñ terbiyetinde ḥayrān ve Mīr Şāhī anuñ üslūbında sergerdāndur.

Şiʿr:[2] گوییا هر مطلعش بُرجی است پر خورشید و ماه
یا نه هر درجی ازو درجی است پر دُرّ خوشاب

بحر او بحر محیط و بیت او بیت حرم
باب او باب جنان و فصل او فصل الخطاب[3]

Ekşer-i eşʿārı ʿuşşāḳ-ı ʿaşḳ-pīşenüñ yār-ı dil-rübāsıyla olan muʿāmelesini işʿār itmegin elsine-i nāsda meşhūr u meẕkūrdur.

Şiʿr:[4] غمگسار عاشقان و مونس دلخستگان
دستگیر خاص و عام و دلپذیر شیخ و شاب[5]

Bu birḳaç meṭāliʿ-i ābdār anuñ fażīlet ü meziyyetine delīl-i celīl īrād olındı: **[T 515a]**

Maṭlaʿ: Bu çeşmüm çeşme-sārınuñ ʿaceb ḫūnīn aḳar yaşı
Meger var-ise ol ʿaynuñ ciger ṭaġındadur başı[6]

Neşr:[7] Fāżıl-ı meẕkūruñ eşʿār-ı şiʿrā-niẓāmı ʿarūż-ı iḥāṭadan efzūn olduġı gibi kelimāt-ı menşūre-i neşre-ilti'āmı daḫi rişte-i beyānda **[P2 322a]** tanẓīm olınmaḳ mertebesinden bīrūndur. Menşe'-i inşā-yı mebānī-i feżā'il olan münşe'ātı cevārī-i münşe'āt-ı baḥr-i maʿārif olup sevād-ı midād-ile taḥrīr olınan her saṭr-ı berāʿat-şaṭrı güyiyā Ḳaradeñiz'den bir dildür. Ḥāşiye-i kitābı beyāż-ıla Baḥr-i Sefīd kenārında sāḥildür. **[R 402a]**

Şiʿr:[8] من آن کسم که نظم هیچ گوینده
به لفظ و معنی چون من ندارد استقلال

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
3 Onun her matla beyti sanki güneş ve ay ile dopdolu bir burçtur ya da güzel ve iri inciler ile dolu bir mücevher kutusudur. Onun denizi bahr-ı muhît ve onun evi Beyt-i Harem'dir. Onun kapısı cennet kapısı ve faslı faslu'l-hitaptır.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Aşıkların dert ortağı ve kırgınların dostudur. Herkesin yardımcısı ve makbulüdür.
6 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, haz. Mehmed Çavuşoğlu, M. Ali Tanyeri, Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1989, s. 313.
7 Neşr: T | -R, -P2
8 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

گهی به نثر فشانم ز لفظ درّ ثمین
گهی ز نظم نمایم به شعر سحر حلال[1]

Neşr:[2] Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel ḥażretlerinüñ maḳarr-ı salṭanatında ve taḫt-ı ḫilāfete cülūs idüp Ḥażret-i Yūsuf gibi iḫvānı ortasından ʿazīz-i mıṣr-ı saʿādet olduġında tafṣīl-i ḥāli beyān idüp dil-güşā inşāyla bir kitāb-ı laṭīf te'līf eyledi ki levḥa-i ṣafḥa-i ʿuṣūr u dühūr ve evrāḳ-ı eṭbāḳ-ı aʿvām u eyyām üzre ḫüsn-i intiẓām ve luṭf-ı ilti'āmınuñ evṣāfını debīr-i tīr taḥrīr eylese sürḫ-i şafaḳ u midād-ı bāmdād aña imdād itmeyüp aḳlām-ı şühüb-i ṣevāḳıb itmām-ı merām eyledükde nefād eylemez.

Şiʿr:[3] حسن و لطفش از بیان مستغنی است
بر فروغ خور کسی جوید دلیل

[P2 322b] آفرین بر کلك نقّاشی که داد
بکر معنی را چنین حسن جمیل[4]

Neşr:[5] Ol merd-i ḳaviyyü'l-cenān u faḥl-i ceriyyü'l-lisān ʿunfuvān-ı şebāb-ı bā-şitābdan āḫir-i ʿömrine degin ārāyiş-i ālāyiş-i zen-i dünyāya taʿalluḳ itmeyüp ʿarā'is-i nefā'is-i meṭāmiʿ-i[6] ḥissīyle izdivāc ve muḫaddarāt-ı muvaḳḳarāt-ı meṭāmiḥ-i şehevīyle imtizāc itmemiş-idi. Semt-i tecerrüdde teferrüd idüp nisā ḳısmıyla ṭāḳ u[7] cüft olmaġa ṭāḳat getürmedüginden ehl ü evlād-ıla ḳurbet ü ülfet itmemiş-idi. Lafẓ-ı şemsde te'nīṣ-i maʿnevī olmaġın aña iltifāt itmeyüp zühre ve ḳamer nām kevākib-i ṣevāḳıbı naẓardan ısḳāṭ itmiş-idi. **[T 515b]**

1 Ben hiçbir şairin lafız ve manada sahip olamadığı istiklale sahip kişiyim. Bazen nesirde lafız bakımından değerli inciler saçarım. Bazen de şiirde nazım bakımından sihr-i helal gösteririm. Mesʿûd-ı Saʿd-ı Selmân, *Dîvân-ı Mesʿûd-ı Saʿd*, (*Cild-i Evvel*), haz. Mehdî Nûriyân, Isfahân: İntişârât-ı Kemâl, 1364, s. 434.

2 Neşr: T | -R, -P2

3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

4 Onun lütfu ve güzelliği açıklamaya ihtiyaç duymaz. İnsan güneşin ışığı için delil arar mı? Ressamın kalemine aferinler olsun ki mana bâkiresine böyle güzel bir suret verdi.

5 Neşr: T | -R, -P2

6 meṭāmiʿ-i R, T | meṭāliʿ-i P2

7 ṭāḳ u R, P2 | -T

Şi'r:[1] خوش آن کو در این لاجوردی رواق
ز آمیزش جفت طاق است و طاق

دلش بستهٔ خویش و پیوند نیست
به سودای بیگانگان بند نیست

بود عیسی آساش همّت قوی
به تنها نشین و به تنها روی[2]

Neşr:[3] Mūmā ileyh ʿalā'iḳ-ı ensābdan kemāl-i tecerrüd-ile mücerred-iken ebkār-ı efkār-ı enīḳa vü ʿarā'is-i nefā'is-i eşīḳaya ʿalāḳa-i tāmmesi olup muḥadderāt-ı maʿānī-i ḫāṣṣaya ġāyet müteʿallıḳ idi. **[P2 323a]** Ehl-i Beyt'den bedel māşıṭa-i nāşıṭa-i kilk-i ġāliye-bār elinden çıḳmış pervegiyān-ı elfāẓ-ı ḥūrā-elḥāẓı ve ḥaclegiyān-ı maʿānī-i bī-meşānīyi müştemil ebyāt-ı maʿmūleye mā'il idi.

Teẕyīl:[4] Mervīdür ki ol ʿaṣruñ efāżıl-ı emāşilinden Çivi-zāde maḥmiye-i Edirne'de Üç Şerefelü müderrisi iken ve İsrāfīl-zāde Efendi **[R 402b]** maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi müderrisiyken[5] ve İsḥāḳ Çelebi Efendi maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-ḥadīş müderrisiyken[6] bu üç kişi ṭoḳuz yüz otuz beş senesinde Ṣaḥn Medresesi'yçün imtiḥān olduḳlarında imtiḥānları *Tavżīḥ* ve *Telvīḥ*'den[7] rükn-i şānīde ṭaʿn-ı rāvīden ve *Hidāye*'de bāb-ı ribādan ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'da el-maḳṣadu'ş-şāliş fi'l-iʿtimād didügi maḥalden bu üç fende üç maḥalden vāḳiʿ oldı. Ol ferīd-i rūzgāruñ her birisi üç maḥalde bile birer risāle yazup her risāle-i berāʿat-nişānda dürc-i beyānda ferā'id-i keşīre derc eylediler. Bu efāżıl-ı güzīnüñ her birisi ḫuşemāsınuñ risālelerini görüp biri birine cevāb virmek-içün tekrār pergār-kirdār yazup **[P2 323b]**

1 Şi'r R, P2 | Meşnevī T
2 Ne mutlu o kişiye ki bu lacivert renkli revağın altında çift olmaktan uzaktır, uzak. Gönlü yalnızca kendisine bağlı başkasına değil. Başkalarının sevdasına tutulmamıştır. Himmeti yüksek olan Hz. İsa gibi yalnız oturur ve yalnız yürür. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 431.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Teẕyīl T | -R, -P2
5 Sulṭān Medresesi müderrisiyken R, P2 | Sulṭān müderrisi iken T
6 Dāru'l-Ḥadīş müderrisiyken R | Dāru'l-Ḥadīş Medresesi müderrisi iken T, Dāru'l-Ḥadīş Medresesi müderrisiyken P2
7 *Tavżīḥ* u *Telvīḥ*'den R, P2 | *Telvīḥ* u *Tavżīḥ*'den T

çizdiler. Cevāhir-i zevāhir-i su'āl ü cevābı sübḥa gibi rişte-i taḥrīrde dizdiler. Eşnā-yı mübāḥaşede İsrāfîl-zāde Efendi uṣūl üzre çoḳ çalup çaġırup dā'ire-i edebden ḫāric ḫayli üfürdi ṣavurdı. Ve İsḥāḳ Çelebi Efendi, İsrāfîl-zāde gibi ṣaḥn-ı germiyyetde muḥkem yilüp yüpürür-iken Çivi-zāde Efendi **[T 516a]** gūy-ı fażīlet ü meziyyeti ol iki fāżıluñ elinden ḳaḳdı aldı. Ḫuṣemāsınuñ ikisi daḥi çeşm-i ʿibretle ardınca baḳdı ḳaldı. Ẕāt-ı feżā'il-şiʿārı ḥüsn-i naẓmla pīrāste olmaġın ol ʿaṣruñ şuʿarāsı anuñ her manṣıbına tārīḫ didi. Ṭoḳuz yüz otuz üç senesinde maḥrūsa-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris olduḳda Mevlānā Muʿammāyī bir musammaṭ naẓm idüp anda dört tārīḫ derc eyledi:

Tārīḫ:[1] ʿĀlim-i ehl-i tefsīr rūşen faḳīh-i āfāḳ
Allāh ne müsteḥaḳdur Dāru'l-ḥadīṯ'e İsḥāḳ[2]

Her ḳıṭʿa bir tārīḫdür ve Ṣaḥn müderrisi olduġında ʿAbdülkerīm-zāde'nüñ kūçeki "*Ṣaḥn'a şerefdür*" diyü tārīḫ didi. Bu manṣıbında,[3]

İsḥāḳ Efendi ola mübārek **[P2 324a]** bu medrese

mıṣraʿı daḥi tārīḫ vāḳiʿ oldı. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde maḥrūsa-i Şām'a ḳāḍī olduḳda kendüleri bu tārīḫi didi:

Tārīḫ: Şehr-i ẕilhiccede ʿazmüm sefer-i Şām oldı
Başladum[4] yazmaġa tārīḫini aḫşam oldı[5]

Bu meṭāliʿ-i[6] bī-nazīr ki ebkār-ı maʿānī-i laṭīfeyi şāmildür.[7] Kendülerüñ zāde-i tabʿıdur:

Maṭlaʿ:[8] Devr-i ḥüsnüñde ḫaṭuñ ẓulm-ıla cān u dil alur
Bir sipāhī gibi kim yılda iki ḥāṣıl alur[9]

---

1 Tārīḫ R, P2 | Ferd T
2 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, haz. Mehmed Çavuşoğlu, M. Ali Tanyeri, Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1989, s. 4.
3 manṣıbında R, P2 | manṣıbda T
4 Başladum R, P2 | İstedüm T
5 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, s. 7.
6 meṭāliʿ-i R, T | maṭlaʿ-ı P2
7 şāmildür R, T | şāmildür ki P2
8 Maṭlaʿ R, P2 | -T
9 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, s. 140.

Maṭlaʿ:[1] Menʿ eylese yaşum ruḫ-ı cānānı gözümden
Küllī güher-ise çıḳaram anı gözümden[2] **[R 403a]**

Bu beyti dānişmendānedür:

Beyt:[3] Ġonçe ṭıflına *Gülistān* oḳıdur şanki şabā
Ḳulıdur şāḫ-ı gül ardınca kitābın götürür[4]

Maṭlaʿ:[5] Zādumuz ġuṣṣa vü ġam derd ü belā rāḥilemüz
Çekilür Kaʿbe-i kūyuña gider ḳāfilemüz[6]

Beyt:[7] Mūy-ı sefīd başladı yir yir aġarmaga
Faṣl-ı ḫazānda açılur oldı bahārımuz[8]

Raḥimehu'llāh.[9]

Mevlānā Delü Birāder Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[10] {Ġazālī}

Kendü Burūsalıdur. Adı Meḥmed ve babasınuñ adı Ṭurmuş ve maḫlaṣı Ġazālī'dür.

Mıṣraʿ:[11] Rind ü evbāş u lāübālīdür[12]

Elsine-i nāsda **[P2 324b] "**Delü Birāder" laḳabıyla meẕkūr ve bu nām u nişānla meşhūrdur. Bu laḳabla meẕkūr olmaġa sebeb kendünüñ bu maṭlaʿı olmışdur: **[T 516b]**

Maṭlaʿ:[13] Mecnūn ki fenā deştini seyr itdi serāser
Ġam-ḫāneme geldi didi ḫālüñ ne birāder[14]

---

1 Maṭlaʿ R, P2 | Dīger T
2 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, s. 262.
3 Beyt R, P2 | -T
4 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, s. 160.
5 Maṭlaʿ R, P2 | -T
6 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, s. 178.
7 Beyt R, P2 | -T
8 Üsküblü İshak Çelebi, *Dîvan – Tenkidli Basım*, s. 179.
9 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
10 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāh T
11 Mıṣraʿ R, P2 | -T
12 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 691.
13 Maṭlaʿ R, P2 | Ferd T
14 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 691.

Bu maṭlaʿı didüginden ṣoñra her kişi aña Delü Birāder dimege başladı. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ol merd-i nāmdāruñ nām-ı nāmīsini taḥḳīḳ itmedügi sebebden bu maḥalde ismine taʿarruż itmeyüp "Laḳab-ı meẕkūr ile īrād eyledüm" didi. Mūmā ileyh mebādī-i şürūʿda zamānesi ʿulemāsından taʿallüm idüp Mevlānā Muḥyiddīn ʿAcemī'nüñ ḫıdmetinde derūn-ı necābet-meknūnını ṣevāġil-i meşāġilden[1] taḫliye ve celā'il-i feżā'il ile taḥliye eyledükden ṣoñra meslek-i taṣavvufa sālik olup ṭarīḳa-i ṭarīḳate sülūk eyledi. Ve lākin dehr-i būḳalemūn gibi televvün-ṭabʿ üzre mecbūl olup ḫāme-i naḳḳāş-miṣāl mütelevvin olmaġın ol cādde-i ḳadīme-i ḳavīmede ṣābit-ḳadem olımayup menhec-i saʿādet-enīs ki ṭarīḳ-ı tedrīsdür aña sülūk eyledi. Meslek-i merḳūmede evvelā maḥmiyye-i Burūsa'da Bāyezīd Paşa Medresesi'ne baʿdehu Seferiḥiṣār Medresesi'ne[2] **[P2 325a]** ve Aḳşehir Medresesi'ne ve Amāsiyye'de Ḥüseyniyye Medresesi'ne müderris olup müteraḳḳıbān-ı maʿāric-i medāric-i istifāżeye ifāże eyledi. Medrese-i meẕkūrede ṣavādī-i bevādī-i irtiḳā-yı ʿulūm olanlara ifāde üzreyken ol re'īs-i ʿulemā-yı aḫyār u ṣadr-ı ṣanādīd-i aḫbār, terk-i tāc u cübbe vü destār idüp Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı merḥūmuñ evḳāfınuñ zevāyidinden ayda biñ aḳçe vaẓīfe-i muʿayyeneyle gūşe-i ḳanāʿatde ve peyġūle-i ferāġatde teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.

Şiʿr:[3] فراغت در قناعت هر که دارد
ز مهر و مه کلاهش ترك دارد[4]

[R 403b] Ol sāde-naḳş u ṣāf-dil, nuḳūş-ı ʿilmiyyeyi ve elfāẓ-ı maʿānīye müteʿallıḳ rüsūm-ı maʿlūmātı levḥ-i müdrikesinden ḥakk idüp Ḫallāḳ-ı ʿālemüñ mülāḥaẓasına temaḥḥuż eyledi.

Şiʿr:[5] تا تو کردی علوم را احیا
به نهایت رسید دور بقا

از سواد و بیاض لیل و نهار
محو شد روزنامهٔ اعمار

1 meşāġilden R, T | meşāġilde P2
2 Seferiḥiṣār Medresesi'ne R, P2 | Sivriḥiṣār Medresesi'ne T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Kanaatte kimin feragati var ise onun tacında güneş ve aydan "terk" vardır. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Esrâr-nâme*, haz. Sâdık Gevherîn, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1361, s. 154.
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

[T 517a] برو و ترك قيل و قال بگوی
بگذر از گفت و گوی و حال بجوی[1]

Neşr:[2] Eṣnā-yı teḳā'üdde maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'nüñ mużāfātından Beşikṭaşı nām mevżi'de deryā kenārında bir mesken-i **[P2 325b]** laṭīf ve bir bāġçe ve bir zāviye ve bir cāmi'-i şerīf binā eyledi.

Şi'r:[3] بیاراست بس دلستان گوشه‌ای
بِه از غرفهٔ آسمان کوشه‌ای

زمینش چون فردوس عنبر سرشت
مزیّن چو گردون به فیروزه خِشت

همه سقف و دیوار او پر نگار
اساسش ز قصر جنان استوار[4]

Neşr:[5] Ẕikr olınan cāmi'-i şerīfe vaḳf itmek-içün ḥavżlu bir ḥammām binā idüp añа çoḳça ḫazīne telef eyledi. Ḫalḳ-ı 'ālem ol ḥammāma külḫan gibi ḳızġın müşterī olup gürūh gürūh ve mevc mevc ol cānibe aḳar idi. Evsāḫ-ı ġumūm u hümūmla ālūde olan tīre-diller añа dāḫil olduḳda yunup arınup çirk-i ġuṣṣadan pāk olur-idi. 'Ayn-ı 'ibretle añа naẓar idenlerüñ gözi cām gibi anda ḳalur-idi.

Şi'r:[6] ای نمودار سپهر لاجورد
گشته ایمن چون فلك از گرم و سرد

هم سپهر از رفعت بامت خجل
هم بهشت از غیرت صحنت به دَرْد[7]

---

1 Sen ilimleri ihya ettiğin için sonsuzluk devresi nihayete erdi. Gündüz ve gecenin beyazı ve siyahından ömür defteri mahvoldu. Hadi artık dedikoduyu bırak. Olmuş ve olandan geçip hâli ara!

2 Neşr: T | -R, -P2

3 Şi'r R, P2 | Meşnevī T

4 Gönül alıcı çok güzel bir köşeyi süsledi. Gökyüzünün kasırlarından da güzel bir köşe… Zemini anberle yoğrulmuş cennet (toprağı) gibi, firuze renkli kerpiçli felek gibi süslü. Bütün duvarları ve tavanı nakışlarla dolu, temeli cennet köşklerinden daha sağlam. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 473.

5 Neşr: T | -R, -P2

6 Şi'r R, P2 | Ḳıṭ'a T

7 Ey lacivert semanın alâmeti, felek gibi sıcak ve soğuktan masûn kalmış olan! Hem felek senin çatının yüksekliğinden mahcup düşmüş hem de cennet senin meydanına duyduğu kıskançlıktan derde düşmüş. Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364, s. 83.

Neşr:[1] Fāżıl-ı merḳūm evḳāt-ı muʿtāde-i mefrūżede cemāʿate ḥāżır olup ṣalāt-ı ḫamsı ol mescidde edā ider-idi.[2] Cümle-i ecille-i evḳātını bu minvāl üzre geçürüp **[P2 326a]** erkān-ı manṣūṣe-i ʿibādeti ve sünen-i mendūbe-i ṭāʿati rūz u şeb iḳāmet eyledi. Evāḫir-i aʿmārında baʿżı muḳteżayāt iḳtiżāsıyla būm-ı Rūm'dan Mekke-i Müşerrefe'ye rıḥlet idüp vefāt idinceye degin anda mücāvir oldı. Mūmā ileyh eḥāsin-i meḥāsin-i insāniyyeyle pīrāste olup şūḫ-ṭabʿ u çālāk-ʿaḳl, ḫalīmü'ṭ-ṭabʿ, selīmü'n-nefs ve ʿaḳīdesi pāk ve iʿtiḳādı laṭīf bir yār-ı ẓarīf idi. Rüsūm-ı tekellüfāt-ı ʿādiye-i bārideyi ṣaḥīfe-i dilden ḥakk u ḥaṭṭ idüp herkes ile bī-tekellüf geçinür-idi.[3] **[R 404a]** Eşnāyı muḫāṭabe ve muḥāverede nikāt u mezāyāyı **[T 517b]** ḥāvī ve leṭāʾif ü ẓerāʾifi muḥtevī kelimāt-ı zerāfet-āşār ışdār ider-idi.

Şiʿr:[4] طبع را لذّت از طرائف او
روح را بهجت از لطائف او[5]

Neşr:[6] Lisān-ı Türkī'de Ġazālī maḫlaşında bī-şümār eşʿār ibdāʿ idüp selāset-i elfāẓ ve nefāset-i maʿānīyi şāmil kelimāt-ı manẓūme naẓm eyledi. Faṣīḥ-i zebānān-ı ʿAcem ańa nisbet ʿacemī olup būm-ı Rūm'uń ṭūṭī-i gūyāları anuń yanında lāl ü dem-beste idi. Semend-i devend-i aḳlām-ı müşkīn-erḳāmına irḫā-yı ʿinān **[P2 326b]** idüp ol çābük-süvār-ı miżmār-i feżāʾil, meyādīn-i ṣaḥāʾif-i naẓmda tek ü pūy ile bu meydānuń yügrükleri anuń tozına irmez-idi.

[Mıṣra]ʿ:[7] هل يدرك الضالع شأو الضليع[8]

Gāh gāh semt-i inşāya munṣarif olup beydā-yı münşe'ātda bir mertebe cevelān ider-idi ki sā'ir çābük-süvārān-ı miżmār-ı belāġat ḫarekāt-ı fikriyyeyle ańa hem-pā olımayup ġayruń eblaḳ-ı ḫāmesi ańa hem-ʿinān olmaz-idi.

1 Neşr: T | -R, -P2
2 ider-idi R, T | eyledi P2
3 geçinür-idi R, T | geçinüp P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Onun güzelliklerinden insan tabiatına lezzet vardır. Onun latifelerinden ruha bir neşe (hâsıl olur).
6 Neşr: T | -R, -P2
7 [Mıṣra]ʿ T | -R, -P2
8 Kusurlu olan sağlam ve güçlü olana erişebilir mi?

Şiʿr:[1] دران ساعت که می‌شد گوهر افشان
نی کلکش بسان ابر نیسان

قدم بر فرق فرقد می‌نهاده
درِ قصر زبرجد می‌گشاده[2]

Neşr:[3] Ṣaḥā'if-i ezelde rüsūm-ı kā'ināt ḳalem-i ṣunʿ ile resm ü taṣvīr olınduḳda naḳḳāş-ı ḳudret mūmā ileyhi dīvāne-naḳş u lāubālī-naḳş eylemegin ḫalā'iḳ-ı ʿālem ortasında "Delü Birāder" diyü mülaḳḳab oldı. Merāyā-yı ṭabʿ-ı mezāyā-intimāsında eşkāl-i āmāl-i ʿacībe vü eṭvār-ı evṭār-ı ġarībe nümāyān olup muṣavvir-i ḳuvvet-i mütefekkiresi ve naḳḳāş-ı müteḫayyilesi bir anda günāgün ṣūret taṣvīr ider-idi. Ḳıble-nümā-yı ḥāṭırı hīç bir semtde ber-ḳarār **[P2 327a]** olmayup her zamānda ıżṭırāb u inḳılābdan ḫālī olmaz-idi. Ādāb-ı erbāb-ı elbābı merʿī ṭutmayup merāsim-i mersūme-i aḫrārı düstūr-ı ʿamel itmedügi sebebden ḫalḳ içinde ḥaşmet ü cāh ṣāḥibi olmayup ʿizz ü vaḳār ḥāṣıl eylemedi. **[T 518a]**

Şiʿr:[4] به استهزا و سخریّت مکن میل
که آنها لایق آزادگان نیست

کسی کو هزل و بازی ساخت پیشه
ازو بی‌آبروتر در جهان نیست[5]

Teẕyīl: Merḥūm u maġfūrun leh Şehzāde Sulṭān Ḳorḳud ḥażretleri Maġnisa sancaġındayken **[R 404b]** Delü Birāder'i muṣāḥib idinüp sāyesi gibi yanından eksük itmez-idi. Hīç bir gün ansuz bir yire gitmez-idi. Bezm-i ʿişret ve meclis-i ünsde Mevlānā Delü Birāder ṣürāḥī gibi hem-nişīn ü hem-zānū olup Sulṭān Ḳorḳud'uñ ḫıdmetinde dā'im ḳā'im olur-idi. Meşreb-i şerīfleri biri birine muvāfiḳ olmaġın hem-kāse olup bile yirler içerler-idi.[6]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 İnciler saçtığı vakit, kalemi nisan ayı bulutu gibidir. Ferkadan yıldızlarının başına ayak basarmış, zebercet renkli sarayın kapısını açarmış.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 İstihza ve alaya meyletme! Çünkü asil kimselere böyle şeyler yakışmaz. Bir kişi kendine boş iş ve eğlenceleri meslek edinir ise dünyada ondan daha onursuz kimse yoktur. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 243.
6 içerler-idi R, P2 | içerdi T

Kemāl-i ülfetlerinden ʿālem-i ʿaḳldan mestlük ʿālemine bile göçerler-idi. Sulṭān Ḳorḳud ḥażretleriyle diyār-ı Mıṣr'a bile gidüp **[P2 327b]** būm-ı Rūm'a ʿavdet eyledüklerinden ṣoñra Sulṭān Selīm Ḫān-ı ʿālī-tebāruñ elinde ḳatl olıncaya degin Delü Birāder, Sulṭān Ḳorḳud'uñ yanından ayrılmadı. Ol ʿazīz-i mıṣr-ı ḫilāfet birāderlerinüñ aḥvālini ber-ṭaraf idüp salṭanat ḫuṣūṣında ʿālem, aġyārdan ḫālī olduḳda Delü Birāder Efendi ḫāk-i pāylerine iltecā idüp Geyiklü Baba Zāviyesi'ne ṭālib ü rāġıb olmaġın ol pādişāh-ı kerīmü'ṭ-ṭabʿ ve selīmü'l-ʿaḳl zāviye-i meẕkūrenüñ meşīḫatin aña ṣadaḳa eyledi. Bu taḳrīble Ġazālī taḫalluṣ idüp bu kelimāt-ı ẕerāfet-āyātı naẓm eyledi:

Şiʿr:[1] Ḫayāl-i çeşm-i āhūlarla her bār
Geyiklü Baba'ya döndük be hey yār[2]

Maṭlaʿ:[3] Gözi āhūlaruñ āşüfte-ḥāli
Hevā şūrīdesi miskīn Ġazālī[4]

Neṣr:[5] Mervīdür ki Delü Birāder, Geyiklü Baba Zāviyesi'nüñ meşīḫatinden ferāġat idüp ṭarīḳ-ı ṭedrīse sülūk eyledükde Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri Ḳadrī Çelebi'ye bu ḳıṭʿayı virüp Aġrasī Medresesi'ni anuñla aldı:

Ḳıṭʿa: Deminde yaġmasa bārān-ı iḥsān
Leṭāfet sebze-zārı tāze olmaz

Cihānda kūçek ü büzürg ḳatında
Keremden rāst hīç āvāze olmaz **[T 518b]**

Efendi luṭf it ölçüp dökmegi ḳo
Metāʿ-ı himmete endāze olmaz[6] **[P2 328a]**

Neṣr:[7] Ve daḫi Beşikṭaşı'nda peydā itdügi mescidüñ ve zāviyenüñ ve ḥammāmuñ bināsından evvel bir *Cerr-nāme* diyüp İbrāhīm Paşa merḥūmuñ rāy-i ʿālem-ārāsıyla bir çavuşuñ eline virüp sā'ir vüzerā-yı ārānuñ ve

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 692.
3 Maṭlaʿ R, P2 | -T
4 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 691.
5 Neṣr: T | -R, -P2
6 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şuʿarâ*, s. 693.
7 Neṣr: T | -R, -P2

aʿyān-ı devlet ve erkān-ı saʿādetüñ[1] ve bi'l-cümle ṣıġār u kibāruñ[2] virdükleri ḥarīfāneyi[3] ol çavuşa cemʿ itdürdiler.[4] Bu merām itmām olup minvāl-i meşrūḥ üzre şühūr u dühūr mürūr eyledükden ṣoñra İbrāhīm Paşa'ya baʿżı ḥammām ṣāḥibleri şekvā idüp ol ḥammām mecmaʿ-ı şūr u şürūr ve menbaʿ-ı fısḳ u fücūr oldı. Yıḳılması lāzımdur diyü sevḳ itmegin yüz ʿaded ʿacemī oġlanı **[R 405a]** gönderilüp ḥammāmı ve ḥavżı yıḳdurdılar. Mevlānā Ḫāverī Efendi bu ḳıṣṣaya tārīḫ didi:

Tārīḫ:[5] Birāder gerçi ḥammām aḳçesiyle
Niçe dem yidüñ içdüñ ʿişret itdüñ[6]

Yıḳılduġın işidicek müverriḫ
Didi tārīḫin anuñ havża ṣıçduñ

Ol ḥarīf-i **[P2 328b]** ẓarīf-i ẓerāfet-perver yaʿnī Delü Birāder ḥammāmuñ ve ḥavżuñ yıḳılduġından nüzhet-serāy-ı ḳalbi yıḳılup bu ḳasāvetle külḫan-ı ḥammām gibi yanup yaḳılmaġın Kaʿbe-i Şerīfe'ye gitmege icāzet alup anda mücāverete istīẕān eyledi. Ṭoḳuz yüz otuz sekiz senesinde Mekke-i Müşerrefe'ye göçüp ol elṭaf-ı aḳṭār u eşref-i emṣār ki medār-ı aḥrārdur, anda temekkün ü tavaṭṭun eyledi. Zemzem-i ṣafā-yı derūn ve menā-yı minā-yı ʿaṣlīye vuṣūl içün mücāveret-i ḥarem-i ḥurrem ile temettuʿ idüp rūz u şeb Beyt-i Şerīf'le ḳırān iḫtiyār eyledi.

Şiʿr:[7] حریم وصل تو چون کعبه منزل به صفاست
مرا صفای عجب آن مقام می‌بخشد[8]

Diyār-ı Rūm'da peydā itdügi gibi Kaʿbe-i Şerīfe'de daḫi bir bāġçe ve bir mescid binā eyleyüp bu iki tārīḫi didi: **[T 519a]**

---

1 aʿyān-ı devlet ve erkān-ı saʿādetüñ R, P2 | erkān-ı devlet ve aʿyān-ı salṭanatuñ T
2 kibāruñ R, P2 | kibār T
3 ḥarīfāneyi R, P2 | ḥarīfānei T
4 itdürdiler R, P2 | itdiler T
5 Tārīḫ R, P2 | Ḳıṭʿa T
6 Niçe dem yidüñ içdüñ ʿişret itdüñ R, P2 | Niçe dem ʿişret idüp yidüñ içdüñ T
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Sana kavuşmanın harîmi Kâbe gibi safalı bir menzildir. O makam bana acayip bir safa bahşeder. Kemâl-i Hucendî, *Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî*, haz. Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1372, s. 154.

Târîḫ:[1] به نام حضرت سلطان سليمان
زدم مانند زر بر سنگ سکّه

بگفتم بهر او تاريخ بادا
تفرّجگاه بی‌مانند مکّه[2]

Târîḫ:[3] قد بنی المسجد عبدالله
حامداً شاکراً علی نعماه

قال وقت التّمام تاريخاً
[P2329a] مسجداً خالصاً لوجه الله[4]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ bir senesinde yetmişe yitmiş-iken vefât idüp Kaʿbe-i maḳṣûd-ı ḥaḳîḳîye vâṣıl olduḳda kendünüñ mescidinüñ ḥaẕîresinde defn olındı. Baʿżı mecmûʿada Delü Birâder'üñ vefâtına[5] "مات برادر عزيز" târîḫdür diyü yazılmış bulındı. Bu târîḫ üzre vefâtı ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde olmaḳ lâzım gelür. Allâhu aʿlem bi-ḥaḳîḳatihi'l-ḥâl. Mervîdür ki merḥûm u maġfûrun leh Sulṭân Ḳorḳud ḥażretlerinüñ ḫıdmetindeyken *Dâfiʿü'l-Ġumûm Râfiʿü'l-Hümûm* adlu semt-i hezlde bir kitâb-ı menẓûr iḫtirâʿ eyledi. Sulṭân Ḳorḳud ḥażretleri bu kitâbı gördükde ṭûmâr-kirdâr yüzini dürüp çîn-der-çîn oldı.[6] Âdâb-ı erbâb-ı elbâba muḫâlif kelimât-ı faẓîḥa-i feżâḥat-âyâtından sevâd-ı midâd gibi tîre-dil olup fâżıl-ı meẕkûrı maḳâlât-ı merdûdesi gibi redd eyledi. Mûmâ ileyhden vâdî-i şiʿrde ʿayâr-ı ḳabûle muvâfiḳ fâ'iḳ sözler **[R 405b]** ṣudûr eyledi. Bu maṭlaʿ anuñdur:

Maṭlaʿ: İrdi ḫazânı ʿömrümüñ veh ki **[P2 329b]** daḫi bahârı yoḳ
Ṣubḥ-ı sürûra irmedüm ġam şebinüñ nehârı yoḳ[7]

Bu maṭlaʿ[8] daḫi anuñdur:

---

1 Târîḫ R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Sultan Süleyman hazretlerinin namına altın gibi taşa sikke vurdum. Onun tarihi için dedim: Mekke'nin eşi benzeri olmayan bir seyrangâhı olsun.
3 Târîḫ R, P2 | Târîḫ-i Dîger T
4 Allah'ın kulu, Allah'ın verdiği nimetlere hamd ü senâ ederek bir mescit inşa etti. Bittiğinde tarih olarak dedi: Allah rızası için hâlisâne bir mescit.
5 Aziz (Deli) Birader öldü.
6 oldı R, P2 | itdi T
7 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâʿirüʾş-Şuʿarâ*, s. 700.
8 maṭlaʿ R, P2 | maṭlaʿ-ı ṣafâ-baḫş T

Maṭlaʿ:[1] Çıḳarma başuñı bir laḥẓa ceyb-i ġuṣṣa vü ġamdan
Ayaḳ çek dāmen-i faḳra ġanī ol cümle ʿālemden[2]

Şiʿr:[3] Bezm-i çemende jāleyile ṭoldı lāleler
ʿİşret zamānı geldi pür olsun piyāleler

Ṣabrum dükendi cānum ala gözlerüñ meger
Medyūn-ı müflisüñ nesin alur ḥavāleler[4]

Mevlānā Laṭīfī bu ebyātı aña isnād eyledi: **[T 519b]**

Şiʿr: Kaʿbe ḳıblem senüñ cemālüñdür
Zemzem aġzuñdaġı zülālüñdür[5]

Kaʿbe örtüsidür siyeh zülfüñ
Ḥacerü'l-Esved anda ḫālündür[6],[7]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[8]

Mevlānā Burūsalu Caʿfer Çelebi Raḥimehu'llāh {Nihālī}

Maḥrūsa-i Burūsa'dandur. Zümre-i süḫan-verān ortasında taḥṣīl-i imtiyāz-içün Nihālī maḫlaṣını maḫlaṣ idindi. Mebādī-i taḥṣīlde ol zamānuñ mubaṣṣırān-ı nāḳıd-başīretlerinden taʿallüm ü telemmüẕ idüp ḳuvvet-i bāṣıra-i başīreti ḳuvvet bulduḳda ve seccāde-i ifādeye cülūs itmege sezā-vār olduḳda evvelā Plevne'de Miḫaloġlı ʿAlī Beg Medresesi'ne baʿdehu maḥrūsa-i[9] Ḳosṭanṭiniyye'de Murād Paşa Medresesi'ne müderris oldı. **[P2 330a]** Baʿdehu meşraʿ-ı ḳażāya şāriʿ olup diyār-ı Rūm'uñ baʿżı bilād-ı şeref-nihādında ḳāḍī olmış-iken taġallüb-i taḳallüb-i bāl iḫtiżāsıyla tekrār menhec-i

1 Maṭlaʿ R, P2 | Maṭlaʿ noksan. -T
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 700.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 700.
5 Kaʿbe ḳıblem senüñ cemālüñdür / Zemzem aġzuñdaġı zülālüñdür R, P2 | Kaʿbe ḳıblem senüñ cemālüñdür / Ḥacerü'l-Esved anda ḫālündür T
6 Kaʿbe örtüsidür siyeh zülfüñ / Ḥacerü'l-Esved anda ḫālündür R, P2 | Kaʿbe örtüsidür siyeh zülfüñ / Zemzem aġzuñdaġı zülālüñdür T
7 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 390. Latîfî bu şiiri Deli Birâder Gazâlî'ye isnad ederken aynı şiir Âşık Çelebi'de Saʿdî'ye (Cem Saʿdîsi) isnad edilmiştir. bkz. Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 424.
8 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde ġurefi'l-cināni fütūḥahu T | -R, -P2
9 maḥrūsa-i R, P2 | -T

ḳadīm-i ḳavīme sülūk idüp maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Baʿdehu yine ṭarīḳ-ı ḳażāya teṭarruḳ idüp şehr-i Ġalaṭa ḳāḍīsı oldı. Evāḫir-i aʿmārında yaʿnī Sulṭān Süleymān Ḫān-ı merḥūm zamānında ol dürretü't-tāc-ı aḫyār-ı aḥbār terk-i cübbe vü destār eyleyüp ʿuzlet ü ferāġat iḫtiyār idüp ayda biñ aḳçe sālyāneye rāżī oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli tārīḫlerinde ol bostān-ı fażīlet Nihālī'nüñ eṣmār-ı ḥayātına tāb-ı teb-i ʿavārıż-ı cismāniyyeyle yübs ü ẕübūl ʿārıż olup ṣarṣar-ı ecel ile vücūdı nihāli, bāġ-ı ʿālemden ber-kende oldı.

Şiʿr:[1] گرچه تنش بستهٔ اشیا شده
روح سوی عالم بالا شده

یافته در کون و مکان دوست را
مغز گزیده چه کند پوست را[2]

Mūmā ileyh kiyāset ü ẕerāfetde māhir, sebük-rūḥ ve şūḫ u şāṭır **[T 520a]** ve kelimātı bārīk ve kendü **[R 406a]** güşāde-ḫāṭır, ẕarīfü'ṭ-ṭabʿ, laṭīfü'l-ʿaḳl, süḫan-senc, serīʿü'l-intiḳāl idi. Mecālis[3] ü meḥāfilde **[P2 330b]** tekellüm itdügi leṭā'if ü ẕerā'ifde leṭāfet ü leẕẕet ġāyetde ve çāşnī vü melāḥet nihāyetde olup ṣoḥbet-i şerīfi leẕīẕ ü rūḥ-efzāydı. Eṣnā-yı muṣāḥabetde her kişi añа gül ü nergis gibi göz ü ḳulaġ olup bülbül gibi terennüm eyledügi kelimāt-ı behcet-şiʿārını istimāʿ ider-idi. Beyne'l-ʿibād muʿtād olan rüsūm-ı tekellüfāt-ı bāride-i şārideyi ṭarḥ u ṭard[4] idüp ol nihāl-i bāġ-ı feżā'il mīve-i tevāżuʿ ile ārāste idi.

Şiʿr:[5] تا توانی بگِرد کِبر مگَرْدْ
متکبّر بری ز کبر نخورد

گر تو بی‌کبر و بی‌ریا باشی
محرم خاص کبریا باشی[6]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Her ne kadar bedeni masivaya bağlı kalmış ise de ruhu yüce bir âlem tarafına gitmiştir. Varlık âleminde dostu bulmuş, içi seçip almış kabuğu ne yapsın?
3 Mecālis R, P2 | -T
4 bāride-i şārideyi ṭarḥ u ṭard R, T | bārideyi ṭarḥ P2
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
6 Yapabildiğin müddetçe kibrin çevresinde dolanma! Kibir sahibinin kibirden faydalandığı görülmemiştir. Eğer sen kibirsiz ve riyasız olursan Allah'ın has kullarından olursun.

Neşr:[1] Meẕkūr-ı mebrūruñ gülşen-i süḫanda şāḥsār-ı beyānda bülbül-i zebānı terennüm eyledügi bedāyiʿ-i eşʿār-ı ṣanāyiʿ-işʿārı bī-şümārdur. Mir'āt-ı żamīr-i münīrinüñ verāsında üstād-ı feyż ü ilhāmuñ taʿlīm itdügi bedāyiʿ-i revāyiʿ-i ünsiyye-i ḳudsiyyeyi ṭūṭī-i ḫāmesi taʿallüm[2] idüp istimāʿ itdügi nesaḳ üzre aḫlāḳ-ı ercmende ismāʿ eyledi.

Şiʿr:[3]

از قلمش صورت مانی خجِل
وز رقمش اهل سخن منفعل

نکتهٔ زیباش چو سحر حلال
ناطقه‌اش طوطئ شیرین مقال

کلك کفش غالیه بار آمده
زآن به سمن مشك تتار آمده

[P2 331a]

خشك نیی معجزه دارد به کار
زآن که کند میوهٔ تر آشکار[4]

Teẕyīl: Menḳūldur ki Maḥmūd Paşa müderrisi Tācī-zāde Caʿfer Çelebi'den Ṣaḥn müderrisi Mevlānā Müeyyed-zāde'ye varup müsāʿade-i saʿādet-i ezeliyyeyle Müeyyed-zāde Edirne ḳāḍīsı olduġında andan mülāzım oldı. Mūmā ileyh Miḫāloġlı Meḥmed Beg nām bir emīr-i nīk-fercām ile **[T 520b]** meşrebleri muvāfıḳ olup biribiriyle mizācları alışduġı ecilden şīr ü şekker gibi imtizāc ve bāde-i ʿaḳīḳla[5] āb-ı nāb gibi iḫtilāṭ eylediler. Meclis-i ünsde şemʿ-i şebistān ve ṣürāḫī-i gerden-firāz gibi rūz u şeb ol mīr-i kelāmuñ ḳarşusında dikilüp ṭurup bülbül gibi yanından eksük olmaz-idi. Hīç birisinüñ ġonçe-i ḫāṭır-ı nāzüki refīḳınuñ dem-i serdinden ṣolmaz-idi. Rūz u şeb hem-kāse olup biribiriyle şöyle āmīzişleri var-idi ki hemān içdükleri ayru gidüp biri birinüñ ḫāṭır-ı ʿāṭırın cām-ı raḥīḳ gibi el üzre ṭutar-idi. Mevlānā-yı merḳūmuñ[6] ḥabāb-ı bāde gibi göñli gözi şarābda olup

1 Neşr: T | -R, -P2
2 taʿallüm R, P2 | taʿlīm T
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Onun kaleminden dolayı Ressam Mânî utanmış ve yazdıklarından söz ehli alınmıştır. Güzel nükteleri sihr-i helal gibi konuşması tatlı sözlü tuti gibi. Elindeki kalem güzel kokular saçmada sanki yasemin çiçeğinde Tatar miski olmuş gibi. O kuru kamış işlerken mucizeler gösterir. O yüzden taptaze meyveler zuhur ettirir.
5 ʿaḳīḳla R, P2 | ʿaḳīḳ T
6 merḳūmuñ R, P2 | mezbūruñ T

gice gündüz **[P2 331b]** derūnı cām-ı gülgūn hevāsında **[R 406b]** olmaġın evrāḳ-ı eṭbāḳ-ı ḫāṭırı ḥuẕūẕ-ı ḫuṭūṭ ve rüsūm-ı ruḳūma ḳābiliyyetden ḳalmış-idi. Ervāḥ u āṣālde bādeye iştiġālde mütemaḥḥiż olup şarāba ṭalmış-idi. Āḫirü'l-emr, nīrū-yı bāzū-yı hidāyet ḳuvvetiyle bāde-i nābdan el çeküp ḥabāb-āsā bir miḳdār ol hevādan berī olduḳda maḥrūsa-i İstanbul'a gelüp Murād Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Rivāyet olınur ki mūmā ileyh Nihālī[1] merḥūm İsḥāḳ Çelebi ile ve Ḳāḍī Bozan ile üçi maḥrūsa-i Ḥaleb'de Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretlerinüñ ṣoḥbetlerinden maṭrūd olup Rūm'a ʿavdet eyledüklerinde Mevlānā Nihālī'ye Ġalaṭa ḳāḍīlıġı ṣadaḳa olındı. Emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīdden ṣoñra Mevlānā Nihālī'nüñ tīr-i hicv[2] ve ḫadeng-i hezl-i nā-şāyestesi ucından mecrūḥ olanlaruñ baʿżısı hezl muḳābelesinde ʿazlle ve hicv ḥiẕāsında ḥaşv ile mükāfāt u mücāzāt eylediler. Bu ḥāletde kemāl-i felāketde olup erbāb-ı devletüñ yanınca sāyeleri ve dāmānları gibi sürinür yürür-idi. Aṣḥāb-ı ʿıyş **[P2 332a]** u ʿişretüñ ḫıdmetinde cām-ı meclis gibi döner ṭurur-idi. Āḫirü'l-emr, faḳr u fāḳa ve teng-destlük ucından devlete eli irmeyüp **[T 521a]** kendünüñ böyle pāymāl olduġını gördükde baʿżı ḳıṭʿalar diyüp ol ḥāvī-i mefāḫir āḫir ayda biñ aḳçe sālyāneye ẓāfir oldı. Ol yegāne-i zamāne şāʿirāne sālyāneye bu ḳıṭʿayla[3] ẓafer buldı:

Ḳıṭʿa: Kime seksen kime ṭoḳsan kime yüz
Riʿāyetler olur hep ehl-i ʿilme

Nihālī bunca yıldur ʿilm içinde
Bulursa otuz üçi elfü niʿme[4]

Bu birḳaç ebyāt-ı feṣāḥat-āyāt u belāġat-ġāyāt netāyic-i ṭabʿ-ı dürer-bārındandur:

Maṭlaʿ: Dil meges gibi ṭolaşdı ḳara zülfi aġına
ʿAnkebūt-ı ḫālini bend ideli ṣaç baġına[5]

1 mūmā ileyh Nihālī R | -T, -P2
2 hicv R, P2 | hücūm T
3 ḳıṭʿayla R, P2 | ḳıṭʿalar ile T
4 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 391.
5 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *a.g.e*, s.395.

Dīger:[1] Sevdi gönlüm yine bir sīm-beden sīm-keşi
Ki ḥased eyler anuñ çarḫına çarḫuñ güneşi[2]

Dīger:[3] Ḥammāma girdi nāz-ile bir sīm-ten güzel
Leb ābdār zülf muṭarrā beden güzel[4]

Maṭla':[5] ای که خاك درگهت چون کعبهٔ علیا شده
خلقه‌های آستانت عروهٔ وثقی شده[6]

Raḥmetu'llāhi 'aleyh.[7]

Mevlānā Işıḳ Ḳāsım Raḥimehu'llāh

İznīḳ nām ḳaṣabada vücūda geldi. **[P2 332b]** Ol 'aṣruñ 'ulemāsından ta'allüm idüp istirbāḥ-ı fevā'id-i celīle vü istintāc-ı 'avā'id-i cezīle eyledügi ṣadedde ġāyet-i ġāyāt-ı ḳāṣıyesi Mevlānā **[R 407a]** 'Abdulkerīm Efendi'nüñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerine ittiṣāl oldı. Meẕkūruñ şeref-i ḫıdmet-i mülāzemetleriyle teşerrüf eyledükden ṣoñra 'ādāt-ı eslāf-ı eşrāf üzre menāṣıb-ı sāmiyeden Balaṭ Medresesi'ne ve İnegöl Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ne müderris oldı. Manṣıb-ı manṣūbe-sāzuñ ġurūr u naḫvet ve saṭvet ü ceberūtına maġrūr olmayup terk-i cāh u celāl eyleyen kimesne ḥā'iz-i sa'ādet-i dāreyn ü fā'iz-i riyāset-i neş'eteyn olduġı muḳarrer idügini fehm itdükde yevmī otuz aḳçeyle teḳā'üd iḫtiyār eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den mietü 'āşirenüñ silkinde münselik olan ḳırḳ beş senesinde maḥmiyye-i Edirne'de vefāt idüp sinn-i şerīfi yüze yitmiş iken teng-nāy-ı kāf u nūndan nüzhet**[T 521b]**-serāy-ı beḳāya intiḳāl u irtiḥāl eyledi.

Şi'r:[8] باران کرم نثار او باد
سر سبز کنِ مزار او باد[9]

1 Dīger T | -R, -P2
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *a.g.e*, s. 393.
3 Dīger T | -R, -P2
4 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *a.g.e*, s. 392.
5 Maṭla' R, P2 | Dīger T
6 Ey dergâhının toprağı yüce Kâbe gibi olmuş olan, âsitânındaki (kapının) halkaları urve-i vüskâ olmuş olan!
7 Raḥmetu'llāhi 'aleyh P2 | -R, -T
8 Şi'r R, P2 | Ferd T
9 Kerem yağmurları ona hediye olsun. O yağmurlar mezarını yemyeşil ve taptaze kılsın.

Neşr:[1] Mümā ileyhüñ esās-ı ḥayātı münhedim olup binā-yı vücūdı ḫarāb **[P2 333a]** olduḳda ḥāl-i ḥayātında maḥrūsa-i Edirne'de binā itdügi mekteb-i refiʿü'l-bünyānda defn olındı. Mümā ileyh ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ, ḳaviyyü'l-fehm, maḳbūlu'l-kelām, laṭīfü'l-muḥāvere, ḥasenü'n-nādire bir kimesneydi. Eşnā-yı muṣāḥabetde leṭā'if-i luṭf-āmīz ü ẓerā'if-i ẓerāfet-engīzle mecālis ü meḥāfilde tenşīṭ-i ḳulūb-ı ẓürefā ider-idi.

Şiʿr:[2] عَلَم شد به علم و به دانشوری
به عرفان و فضل و سخن گستری

شده مهبط فضل جان آفرین
نمودار صنع جهان آفرین

به او درس حمکت چنان آمد است
سزاوار صد آفرین آمد است[3]

Neşr:[4] Fāżıl-ı meẕkūruñ leṭā'if-i nādiresinüñ çoḳluġından evrāḳ u eṭbāḳda ṣebt ü imlāsı melāl īrāṣ idüp anuñ īrādıyla defātir-i fātir[5] olduġı muḳarrer olmaġın ıṭnāb olınmayup iḫtiṣār iḫtiyār olındı.[6] Ol merd-i pāk-sīret ve[7] ol faḍl-i fuḍūl-i ʿulemā zen-i dünyāya ṭalāḳ virüp muḫadderāt-ı muvaḳḳarāt-ı meṭālib-i şeheviyyeyle muʿāmeleden el çekmiş-idi. Bu sebebden ʿömrinde[8] ḳuyūd-ı evlād u ensābla muḳayyed olmayup gerden-i aḥvāli revābıṭ-ı żavābıṭ-ı taʿalluḳ-ı **[P2 333b]** ʿıyālden mücerred-idi.

Şiʿr:[9] بیا ساقی آن طِلق محلول را
که زیرك کند غافل گول را

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 İlim, irfan, fazilet ve söz söylemede meşhur oldu. Canlar yaratan Allah'ın fazlına mazhar oldu. Cihanı yaratan Allah'ın sanatına delil oldu. Hikmet dersi ona öyle vârid oldu ki yüzlerce aferine lâyık oldu. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 471.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 defātir-i fātir R, T | defātir P2
6 olındı R, P2 | eyledi T
7 Ol merd-i pāk-sīret ve R, P2 | -T
8 ʿömrinde R, P2 | -T
9 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

بده تا نشینم ز هر جفت طاق
دهم جفت طاق جهان را طلاق

که رندان آزاده را در نکاح
نباشد به جز دختر رز مباح[1]

[R 407b] El-ḥaḳ, zümre-i zenān mekr ü ḥīlesi firāvān ve firīb ü āsī-bi bī-pāyān bir ṭā'ife-i pür-firīb ü dāstāndur. Anlaruñ gülgüne-i ruḫsār ve ḥınnā-yı engüşt ü pāyı[2] merdān-ı ʿāleme āl ve fuḥūl-i ʿālemiyāna rengdür. Vesme-i çeşm-i pür-ḫışmı ḫalḳuñ gözini boyamaġ-içün pür-ḥīle-i[3] rengīn ve rişte-i **[T 522a]** zülf-i girih-gīri ʿaḳd-i lisān-ı merdüm-i siḥr-āferīndür.

Şiʿr:[4]

حذر کن ز آسیب جادو زنان
به دستان سران را ز پای افکنان

به روی زمین دام مردان مَرد
بساط وفا و مروّت نورد

از ایشان دَرِ دُرج حکمت به بند
وز ایشان نگون قدر هر سر بلند

از ایشان خردمند را پایه پست
وز ایشان سپاه خرد را شکست

دهد طعم شهد و شکر زهرشان
مخور زهر را چون شکر بهرشان[5]

1 Ey sâkî, gel ve câhil gâfili akıllandıran o helal şarabı ver ki (her türlü) çift olma durumundan azade oturayım. Dünyanın hem tekini hem çiftini boşayayım. Çünkü özgür rindlerin nikâhında üzümün kızından başkası mübah olmaz. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 480.

2 pāyı R, P2 | pāyān T

3 pür-ḥīle-i R, P2 | bir ḥīle-i T

4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

5 Büyücü kadınların şerrinden sakın! Onlar hile ile başları alt ederler. Yeryüzünde mert erkeklerin tuzağı (olan kadınlar), insaniyet ve vefa yaygısını topladılar. Onlar yüzünden hikmet sandığı kilitli ve onlar yüzünden yüce insanların değeri alt üst oldu. Onlar yüzünden akıllının payesi düşük ve yine onlar yüzünden akıl askeri mağluptur. Onların zehri bal ve şeker tadı verir, sakın onlar için şeker gibi olan zehri yeme! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 458-459.

Neşr:[1] Ekşer-i evḳātda ẕikru'llāha meşġūl olup ānā-yı eyyām u leyālīde cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'ı fikrden ḫālī degül idi. Eṣnā-yı ṣalātda nihāyet-i **[P2 334a]** ḫuşūʿ u ḫużūʿ üzre olup kemāl-i teveccüh-i müstevcibü't-tereffüh ile müteveccih olmaġın namāz ḳılduġında cenāb-ı Aḥadiyyet'e mütemaḫḫiż olur-idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā ʿaleyh.[2]

Mevlānā Faḫrüddīn İsrāfīl Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Celīl[3]

Fātiḥa-i fā'iḥa-i aʿmārında ol ʿaṣruñ erbāb-ı ifāde ve aṣḥāb-ı ifāżesinden istifāde vü istifāże idüp evāḫir-i ṭalebde Caʿfer Çelebi'nüñ ḫıdmetlerinden mülāzım olup mertebe-i ifāde vü ifāżeye vāṣıl u nā'il olduḳdan ṣoñra baʿżı medāris-i ʿāliyeye müderris oldı. Bu cümleden maḥrūsa-i Edirne'de Ḳāḍī Medresesi'ne ve maḫmiyye-i Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne ve Manastır Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne müderris oldı. Ḫażret-i Ḳāḍi'l-ḥācāt ve Sāmiʿü'l-münācāt'uñ ḫükm-i ḥikem-iştimāliyle istintāc-ı ẕikr-i cemīl ü istirbāḥ-ı ecr-i cezīl içün ṣavb-ı ḳażāya münʿaṭıf olup Aḳlef Sinān'uñ yirine maḥkeme-i Dımaşḳ-ı Şām'da[4] ḳāḍī olmış-iken maʿzūl olup yevmī seksen aḳçe vaẓīfeyle teḳāʿüd eyledi. Bu minvāl üzre bir miḳdār **[P2 334b]** müddet mürūr eyledükden ṣoñra maḥrūsa-i meẕkūreye Kireççi-zāde'nüñ yirine ṯāniyen ḳāḍī olup rabṭ u basṭ-ı āyīn-i ʿadālet ider-iken **[T 522b]** ḥacc-ı şerīfe varup saʿādet-ḳırān-ı Beytullāh ile müstesʿid olduḳda girü ʿazl olınup yevmī seksen aḳçe ile[5] Murādiyye Medresesi'ne müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede fünūn-ı muʿtebere-i muʿtevereden **[R 408a]** ifāde ider-iken baʿżı ʿavārıż sebebiyle dimāġına[6] iḫtilāl ü iʿtilāl ʿārıż olup ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç senesinde vefāt eyledi.

Şiʿr:[7] بستند چو رخت و بخت از این حیّ

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā ʿaleyh R | Revveḥa'llāhu rūḥahu T, Raḥimehu'llāh P2
3 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Celīl R, P2 | Raḥimehu'llāh T
4 Dımaşḳ-ı Şām'da R, P2 | Dımaşḳ'da T
5 ile T | -R, -P2
6 dimāġına R, P2 | dimāġında T
7 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

ما نیز روانه‌ایم در پی

هر دم هوسی نشاید اینجا
جاوید کسی نیاید اینجا[1]

Neşr:[2] Cümle-i fünūnda müşāreket-i ʿāmmesi olup mihr-i istiṭāʿat-i ʿilmiyyesi her fende tābendeydi. Lākin ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye iḫtiṣāṣ-ı tāmmı olup rezānet-i ʿaḳl ve feṭānet-i ẕihn iḳtiżāsıyla añа ziyāde intisāb itmiş-idi.

Şiʿr:[3] صدر خداوند خدیوان فضل
فخر جهان و شرف روزگار

آن که ز علم است به عالم عَلم
آن که به فضل است به خلق اختیار[4]

Luṭf-ı muḥāvere ve ṭalāḳat-ı lisānla ʿālem-gīr olup ẕükā-yı ẕekā vü fıṭnatı mānend-i āftāb-ı dıraḫşende raḫşende ve ḥareket-i fikriyyesi miṣāl-i berḳ-ı ḫaṭṭāf-ı revende **[P2 335a]** devendeydi. Cenāb-ı niʿme'l-me'ābı selāmet-i ʿaḳl ve selāḳat-i ṭabʿ ile mevṣūf u maʿrūf olup fażl-ı mütevāfir ü nübl-i mütekāṣir ile ʿirāṣ-ı ʿavālimde[5] mānend-i necm-i seyyār, sā'ir ve aḳṭār-ı emṣārda ḍarb-ı meṣel gibi dā'ir idi.

Şiʿr:[6] آفرین تو در افواه جهان جای گرفت
کز میان سخن خلق برون شد نفرین[7]

Āvāze-i ṣūr-ı feżā'ili semʿ-i cemʿ-i ʿālemiyāna vāṣıl ve gūş-ı hūş-ı ādemiyāna nā'il olup anuñ kelimāt-ı rūḥ-efzāsından ḫalḳ-ı ʿālem ḥayāt-ı cāvidānī bulur-idi. Maḥşer-i ṭalebde maʿşer-i ṭullāba ḥaşr u neşr-i esbāb-ı eştāt-ı ifāde idüp şeref-i ifāżesiyle hūşmend dānişmendlerüñ vücūd u ẓuhūrına sebeb olur-idi. Enfās-ı Īseviyyesiyle ḳavālib-i ḳavābile ḥayāt-ı tāze baḫş idüp **[T 523a]** mürdegān-ı cehl ü ġavāyeti iḥyā ider-idi. Ol faḫr-i mevālī Mevlānā

1 Bu kabileden eşyalarını toplayıp gittikleri için biz dahi onların ardından gideriz. Burada daima bir heves peşinde olmak yakışık almaz. Kimse burada ebedî değildir.
2 Neşr: T | -R, -P2
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Fazilet sahiplerinin başı, cihanın gururu ve devranın şerefi. Dünyada ilmi ile meşhur olmuş ve fazileti ile halk içinde seçkin olmuş olan.
5 ʿavālimde R, P2 | ʿālemde T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Halkın konuştukları arasında lanet ve beddua terk olunduğundan beri senin takdirin insanların ağzında makam tuttu.

Çivi-zāde Efendi'yle ve Mevlānā İsḥāḳ Çelebi Efendi'yle imtiḥān olup tesvīd itdügi risālede beyāżāt-ı eṭbāḳ-ı kāfūr-fāmı gibi yüz aġartmış-idi.

Şiʿr: يُحاكِ المعاني في بدايع لفظها
عرايسٌ تبدو في ملابِس جَلوَةٍ[1]

[P2 335b] Meẕkūruñ ol baḥṣde taḳrīrden taḥrīre getürdügi maḳālāt-ı kemālāt-āyātını tavṣīf u taʿrīfde ḳadem-i ḳalem pāydār olmayup defātir, fātir olduġı muḳarrer olmaġın[2] anuñ vaṣfında bu miḳdārla iktifā olındı.

Şiʿr-i ʿArabī:[3] قدرُ أوصافِه على وَرَقي
عن بيانٍ لها على ورقي[4]

[R 408b] قلم ز وصف کمالش چگونه بنویسد
که آن سخن به زبان قلم چو مو آید[5]

Teẕyīl:[6] Mūmā ileyh āḫar risālesinde kendüyi faḫrü'l-aḳrān diyü tavṣīf eyledükden ṣoñra cenāb-ı maʿālī-me'ābınuñ ḫuṣemāsına ġalebe itdügine "حجّ على أقرانه بعون الرّحمن"[7] kelām-ı berāʿat-nişānını tārīḫ diyüp ol risālede īrād eyledi. Bu kemīne dānişmendligümüz ʿāleminde ol risālelerüñ şeref-i müṭālaʿasıyla teşerrüf müyesser oldı.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[8]

Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin ʿAbdullāh[9]

Sālifü'ẕ-ẕikr Amāsiyyelü İbrāhīm'üñ ʿuteḳāsındandur. Evvelā evā'il-i taḥṣīlde efendisinden[10] oḳuyup anuñ yanında tekmīl-i kemālāt eyledükden ṣoñra ḳāʿide-i maʿrūfe-i ʿulemā vü żābıṭa-i me'lūfe-i fużalā üzre nevāḥī-i

1 Manaları eşsiz lafızlarla uyum içinde kullanır, öyle ki gelinlik giymiş gelinler gibi görünür.
2 olmaġın R, P2 | olduġı T
3 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
4 Onun benim kâğıdımın üzerindeki özelliklerinin değeri yüksek ve yüce ifadelerdir.
5 Kalem onun kemalinin vasfını nasıl yazsın? Çünkü o söz kaleminin ağzına kıl gibi gelir.
6 Teẕyīl R, P2 | -T
7 Rahman olan Allah'ın yardımı ile akranlarına hüccetle galip geldi.
8 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu R | Raḥimehumu'llāh T, Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cinān P2
9 Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin ʿAbdullāh R, P2 | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin ʿAbdullāh Raḥimehumu'llāhu ʿAleyh T
10 efendisinden R, P2 | kendü efendisinden T

Amāsiyye'de baʿżı **[P2 336a]** medreseye müderris olup[1] aṣḥāb-ı ṭalebe ifāde eyledi. Baʿdehu nefs-i Amāsiyye'de Ḥüseyniyye Medresesi'ne ve Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne ve Medāris-i Ṣemān-ı refīʿü'l-bünyāna terfīʿ olındı. İstiḥṣāl-i ẕikr-i cemīl ü istikmāl-i nām-ı cezīl itmek-içün şāriʿ-i şerʿ-i şerīfe şāriʿ olup İsrāfīl-zāde Efendi'den ṣoñra Dımaşḳ-ı Şām ḳāḍīsı oldı.

Şiʿr:[2]
به خدا در چهار بالش شرع
حاکمی چون تو دید در عالم[3]

Ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinde maḥrūsa-i meẕkūrede iḥkām-ı aḥkām-ı şerʿiyye-i ferʿiyye[4] ider-iken **[T 523b]** vefāt eyleyüp[5] maḥall-i kevn ü fesāddan maḳām-ı ārām u beḳāya irtiḥāl eyledi.

Şiʿr:[6]
از هستی خود نجات می‌یافت
وز عمر ابد حیات می‌یافت

عمری که در این حیات فانی است
برقی ز سحاب زندگانی است[7]

Vaḳūr u ṣabūr ve edīb ü lebīb ve selīmü'ṭ-ṭabʿ ve ḥalīmü'n-nefs ve muḥibb-i ṣuleḥāydı. Ẓāhir-i ḥālde pīrāye-i şeybet-i ḥaseneyle pīrāste olup āṯār-ı ḥaşmet ü büzürgvārī ve envār-ı ṣalāḥ u dīndārī nāṣıye-i aḥvālinde āşikār-idi. Bāṭın-ı ʿāṭırı daḫi ʿaḳīde-i ṣaḥīḥa ve sīret-i marżiyyeyle müteḥallī olup ẕāt-ı ḥamīde-ṣıfātı simāt-ı sütūdeyle ārāsteydi.[8]

Şiʿr:[9]
سیرت نیکورَوِش مردم است
هر که بدین شیوه بود آدم است[10]

---

1 olup R, T | oldı P2
2 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
3 Allah'a yemin olsun ki şeriat divanında sen gibi bir hâkimi (hiç imse) dünyada görmüş mü?
4 ferʿiyye R, P2 | merʿiyye T
5 eyleyüp R, T | eyledi P2
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Kendi varlığından necat buluyordu ve (böylece) ebedî ömürden hayat elde ediyordu. Bu fânî dünyadaki ömür, hayat bulutundan (çıkan) bir şimşektir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Leylî vü Mecnûn*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 400.
8 sīret-i marżiyyeyle müteḥallī olup ẕāt-ı ḥamīde-ṣıfātı simāt-ı sütūdeyle ārāsteydi. R, T | -P2
9 Şiʿr R | Ferd T, -P2
10 İnsanlar içinde iyi tavır sahibi olmak, işte her kim bu özelliğe sahip ise o adamdır.

[P2 336b] Raḥimehu'llāh.[1]

Mevlānā Ḳareṣilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi[2]

Fevātiḥ-i fevā'iḥ-i ṭalebde ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm idüp Mevlānā ʿAbdulkerīm bin Mevlānā ʿAlāüddīn **[R 409a]** ʿAlī ʿArabī'den taʿallüm ü telemmüẕi tamām eyledi. Fāżıl-ı merḳūmuñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetine mülāzemet ü münādemet eyledükden ṣoñra baʿżı medārise ve Üsküb Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne ve Ṭrabuzon Medresesi'ne ve Kegbüveyze'de[3] [Gebze] Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve Medāris-i Ṣemān-ı keyvān-eyvānuñ birisinde müderris oldı. Zümre-i ʿulemā-yı fiḫām ortasında infāẕ-ı ḥükm-i maʿdilet, emr-i merġūb olmaġın Mevlānā Ḥasan Çelebi ḳāḍīlıḳ semtine müteveccih olup merāḳī-i menāṣıbda pāye pāye tereffuʿ eyledi. Bu ṭarīḳla semt-i ḳażāda ḳaṭʿ-ı merātib-i ʿāliye idüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinde maḥrūsa-i Burūsa'da ve maḥrūsa-i Edirne'de ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḳāḍī oldı. Emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīd icrā-yı aḥkām-ı Ḫudā-yı Mecīd eyledükden ṣoñra cāh-ı ḳażādan ʿazl olınup yevmī yüz aḳçeyle **[P2 337a]** ṯāniyen Medāris-i Ṣemān'uñ birisinde müderris oldı. **[T 524a]**

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde medrese-i meẕkūrede müderris iken peyġūle-i ḥücre-i tārīk-i fenādan bālā-yı vālā-yı ṣuffa-i ﴿عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾[4] de nişīmen-gīr oldı.

Şiʿr:[5]

گیتی که نشیمن زوال است
آسوده دلی در او محال است

ماتمکده‌ایست تیره و تنگ
در وی ز وفا نه بوی و نی رنگ[6]

Mūmā ileyh edīb ü erīb ve munṣıf u lebīb ve kerīmü'ṭ-ṭabʿ ve

1 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
2 Mevlānā Ḳaresilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi R, P2 | Mevlānā Ḳaresilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
3 Kegbüveyze'de R, P2 | Gegibuze'de T
4 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda …" Kamer (54), 55.
5 Şiʿr R, P2 | Meṣnevī T
6 Dünya ki yokluğun meskenidir. Onda rahata ermek imkânsızdır. Karanlık ve dar bir yas evidir. Onda vefadan ne bir renk ne de bir koku vardır. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Leylî vü Mecnûn*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 401.

saḫıyyü'n-nefs ve ḥalīm ü ṣabūr, ṣoḥbeti leẕīẕ ve mertebesi ʿazīz bir kimesneydi. Zamān-ı muṣāḥabetde binā-yı tekellüfi ṭarḥ idüp her yirde resm-i ḥüsn-i muḥāvereyi ṭarḥ ider-idi.

Mıṣrāʿ:[1] در وقت سخن طرح تکلّف کند آن یار[2]

Ferd-i āferīde içün żamīr-i münīrinde sü'-i ḥāl ıżmār itmeyüp her ḫuṣūṣda bād-ı şimāl-miṣāl iʿtidāl üzre ḥareket ider-idi. Cümle-i ecille-i ʿulūmda müşāreketi olup ṭabʿ-ı nāfiẕ ve ẕihn-i nāḳıd ṣāḥibi muḥaḳḳıḳ-ı ʿadīmü'l-ʿadīl ü müdaḳḳıḳ-ı mefḳūdu'l-bedīl idi.

Teẕyīl: Mervīdür ki Zeyrek-zāde Paşa Çelebi, Ḥarżeme Şücāʿ ile Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nde müderrisler[3] iken Mevlānā Ḥasan Çelebi birinden birine ḥareket eyledükde **[P2 337b]** anuñ ḥaḳḳında dinilmişdür:

Beyt:[4] Paşamuñ iştihāsı ḳıl ḳaparken
Ḥasan Balım Ḥareżme'yi (?) n'idersin

Revveḥa'llāh.[5]

Mevlānā Emīr Ḥasan-ı Rūmī Raḥimehu'llāh[6]

[R 409b] Ol zamānuñ ʿulemā-yı ẕevi'l-intibāh ve nebāh-ı feżā'il-penāhından taʿallüm idüp istikmāl-i kemālāt-ı melekiyye eyledükden ṣoñra baʿżı medārisde müderris olup ifāże-i aṣḥāb-ı istifāże eyledi. Bu ṣadedde[7] maḥmiyye-i Edirne'de Beglerbegi Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve İbrāhīm Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de **[T 524b]** Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris olup seccāde-i ifādede erbāb-ı ṭalebe ifāżeye meşġūl iken vefāt eyledi. Ol fāżıl-ı kerīmü'ṭ-ṭabʿ u ḥalīmü'n-nefs cümle-i ʿulūm u kāffe-i fünūna ḥasbe'l-maḳdūr saʿy-i mevfūr itmekle fażīlet-i tāmme vü meziyyet-i ʿāmme taḥṣīl idüp ẕāt-ı sütūde-ṣıfātını eḥāsin-i simāt ile tekmīl ü tehẕīb eyledi.

---

1 Mıṣrāʿ R, T | Şiʿr P2
2 O dost, konuşma esnasında teklif ve tekellüfü ortadan kaldırır.
3 Medreselerinde müderrisler R, P2 | Medreselerinden birinde müderris T
4 Beyt R, P2 | Ferd T
5 Revveḥa'llāh T | -R, -P2
6 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
7 ṣadedde R, P2 | ḫuṣūṣda T

Şiʿr:[1] چون گل آن به که خوش بود رویت
تا در آفاق خوش بود بویت

خلق را آن زمان به کار آیی
که به خُلقَت جهان بیارایی[2]

Neşr:[3] Seyyid Şerîf ḥażretlerinüñ **[P2 338a]** *Ferâ'iż*'e yazduġı şerḥine mümâ ileyhüñ ḥâşiyesi ve daḫi ʿilm-i ādābda Mesʿūd-ı Rūmî'nüñ şerḥine ḥâşiyesi vardur. Bu mü'ellefāt-ı cān-elīfi zebān-ı ḫāme-i serīʿü'l-beyān-la taḥrīre getürüp müteʿāḳıbān-ı ercmend istimāʿ eylesün diyü ṣaḥā'if-i kāfūr-fāmda tasṭīr eyledi.

Şiʿr:[4] نقش چین گرچه دلکش است و لطیف
لیك کلکش از آن خیال تو راست[5]

Fi'l-vāḳiʿ, bu kitāblar maḫarr-ı raġbet ü iştihār ve maḥall-i midḥat ü iʿtibārda vāḳiʿ olup beyne'l-ʿulemā'i'l-fuḥūl telaḳḳī bi'l-ḳabūl olındı.

Mıṣraʿ: در میان عالمان مقبول شد[6]

Teẕyīl: Mervīdür ki mümâ ileyh Emīr Ḥasan-ı Rūmî'nüñ *Telvīḥ*'e ḥâşiyesi vardur. Raḥimehu'llāh.[7]

Yegāne-i ʿUlemā-yı Rabbānī Mevlānā Meḥmed Şāh bin Mevlānā Şemsüddīn Yegānī[8] [Eyyühüm-zāde] {Riyāżī}

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm eyleyüp ʿilm-i vāfir ü faż̈l-ı mütevāfire intisāb u iktisāb eyledükde ʿaliyy-i ʿulāt-ı mevālī merḥūm Mevlānā Müftī

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Gül gibi güzel olan yüzün bütün cihanı güzel kokularla doldursun. Tabiatınla cihanı süsleyince o zaman insanlara faydan dokunur. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 495.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Çinli nakkaşların resmi her ne kadar latif ve güzel olsa da onun kalemi onlardan daha muhayyeldir. Kemâl-i Hucendî, *Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî*, haz. Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1372, s. 36.
6 Âlimler arasında kabul gördü.
7 Raḥimehu'llāh R, P2 | Revveḥa'llāhu rūḥahu T
8 Yegāne-i ʿUlemā-yı Rabbānī Mevlānā Meḥmed Şāh bin Mevlānā Şemsüddīn Yegānī R | Mevlānā Meḥmed Şāh bin Mevlānā Şemsüddīn Yegānī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Yegāne-i ʿUlemā-yı Rabbānī Mevlānā Meḥmed Şāh bin Mevlānā Şemsüddīn Yegānī Raḥimehu'llāh P2

ʿAlī Çelebi Cemālī'nüñ muʿīdi oldı. Zümre-i ṭalebeden rütbe-i ifādeye vāṣıl olan gürūh-ı efāżılı tevcīh-i cāh ile terfīh eylemek selāṭīn-i ʿiẓāmuñ şīme-i müstedīmeleri **[P2 338b]** olmaġın fāżıl-ı merḳūma daḫi minvāl-i meşrūḥ üzre ṭullāb-ı kemāl-iktisāba ifāże ḳılsun diyü menāṣıb-ı ʿāliye sevḳ **[T 525a]** olındı. Bu ṣadedde maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Murād Paşa Medresesi'ne ve Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve Ḳalenderḫāne Medresesi'ne **[R 410a]** ve İbrāhīm Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü Medresesi'ne ve Medāris-i Ṣemān-i cinān-nişānuñ birisine müderris olup erbāb-ı istiʿdād u aṣḥāb-ı istimdāda isʿād u imdād eyledi.

Hicret-i hilāliyye-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ bir senesinde vefāt eyleyüp ġuref-i dāru'n-naʿīmde temekkün eyledi. Ol edīb ü erīb ve ḥalīm ü selīmüñ kāffe-i ʿulūmda müşāreketi olup rūz u şeb taḥṣīl ü tekmīl itmege meşġūl ve ẕāt-ı maḥmidet-āyātı luṭf u kerem üzre mecbūl idi. Bu dāʿiyeyle ṣafḥa-i derūnında kimesneye sū'-i niyyet ṣebt itmeyüp cins-i beşerden ferd-i āferīdeyi şerr-ile ẕikr itmez-idi.

Şiʿr:[1] اگر یابی آگاهی از شرّ کس
به هر کس از آن بر میاور نفس

تو هستی بشر دیگران هم بشر
نباشد بشر پای تا سر هنر

ز خیر بشر شرّش افزون‌تر است
حروف بشر بیش‌تر زآن شر است[2]

Teẕyīl:[3] Mūmā ileyhüñ **[P2 339a]** maḫlaṣı Riyāżī'dür. Bu maṭlaʿ anuñdur:

Maṭlaʿ:[4] Nisbet itdügüm-içün ḳāmetüñe gāh gehī

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Eğer birinin şerrinden haberdar olur isen, o kusurdan herkese bahsetme! Sen de beşersin diğerleri de beşer. Beşer baştan ayağa hüner değildir. İnsanın şerri hayrından ziyadedir. Beşerin harfleri o şer kelimesinden daha fazladır. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 472.
3 Teẕyīl T | -R, -P2
4 Maṭlaʿ R, P2 | Şiʿr T

Nāzdan ayaġı üzre ṭuramaz serv-i sehī[1]

Neşr:[2] Bu ḳıṣṣa Mevlānā Laṭīfī'nüñ *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā*'sından menḳūldür. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[3]

Mevlānā Rūmī Süleymān Çelebi Raḥimehu'llāh[4]

Ol zamānda rütbe-i ifādeye nā'il olan aʿlām-ı ʿulemādan taʿallüm ü telemmüẕ[5] idüp istiʿdādāt-ı vehbiyyesi muḳteżāsınca müdāreseye mümārese eyledi. Bu eṣnāda Engüri Medresesi'nde ve Toḳat Medresesi'nde ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de ʿAlī Paşa Medresesi'nde ve ebniye-i ḫayrāt ortasında bir dāne olan Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede esbāb-ı eştāt-ı ders ü ifādeye meşġūl iken vefāt idüp ol Süleymān-ı milket-i faẓīlet **[T 525b]** ve ḫātem-i engüşt-i ʿilm ü maʿrifetüñ baḫt u ʿömri ṣarṣar-ı fenāyla berbād oldı.

Şiʿr:[6] بخوان دفتر کهنگان و نوان
به هر کشوری بین که چون خسروان

به میدان شاهی فرس تاختند
در آن عرصه نرد هوس باختند

فرود آمدند از فرس عاقبت
[P2 339b] عنان تافتند از هوس عاقبت[7]

Merḥūm u maġfūrun leh sulṭān-ı selāṭīn-i zamān u pādişāh-ı maġfiret-nişān, ḫażret-i tāc-baḫş u taḫt-nişān yaʿnī Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḫażretleri ṭoḳuz yüz otuz yedi senesinde

1 Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s. 113.
2 Neşr: T | -R, -P2
3 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | Raḥmetu'llāhi teʿālā P2, -R
4 Raḥimehu'llāh R | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2, -T
5 ü telemmüẕ R, P2 | -T
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Eskilerin ve yenilerin defterlerini oku! Padişahlar saltanat meydanına at sürdüklerinde o tavla oyunu sahasında heveslerini kaybettiklerini her memlekette gör! Nihayetinde onlar atlarından indiler ve sonunda heveslerinden vazgeçtiler. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 452.

[R 410b] sünnet-i seniyye-i selāṭīn-i māżiye üzre şehzādelerini sünnet eyleyüp velīme-i ʿaẓīme eyledi.

Şiʿr:[1] عجب سوری شد آن سور فرح بخش
سرورش در دل عالم شده نقش

نوای مطربان شد تا به افلاك
به چرخ آمد چو گردون مرکز خاك

بتان در رقص بر بانگ نی و دف
چو سرو ناز بر پا نخل بر کف

فلك را جامهٔ گلریز در بَرْ
طبق‌های نثار آورده در سر

ز قصر چرخ ابکار ستاره
به روی آورده سر بهر نظّاره[2]

Bu velīmede aʿlām-ı ʿulemāya imtiḥān ṭarīḳıyla sūre-i Fātiḥa-i fā'iḥanuñ evvelinden muṣāḥabet-i ʿilmiyye eylesünler diyü fermān eyledi.[3]

Şiʿr:[4] با اعالیٔ موالی گفت شاه کامکار
در محكّ امتحان هر یك بکن عرض عیار

هر که باشد در میان تجربه سنگش گران
می‌کنم از لطف بی‌پایان زر و سیمش نثار[5]

Bu sebebden mevālī-i ʿiẓām u eʿālī-i kirāmdan **[P2 340a]** yigirmi dört nefer kimesne ḥużūr-ı pādişāhīde cemʿ olup muḳteżā-yı maḳām üzre maḥall-i merḳūmdan feth-i kelām eylediler. Meclis-i meẕkūruñ ʿaẓamet ü übbeheti ve maḥfel-i mezbūruñ celālet ü mehābeti sebebiyle fāżıl-ı mümā

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 O mutluluk bahşeden düğün çok ilginç bir düğün oldu. Onun saadeti cihanın kalbine nakşoldu. Mutrib heyetinin sesi feleklere kadar gitti. Yeryüzü felek gibi dönmeye başladı. Güzeller, ayakta duran naz servisi ve el üzre duran nakıllar gibi ney ve def sesi (eşliğinde) raks halindeler. Felek üzerinde gül renkli bir elbise, saçı tabaklarını baş üzere getirmiş. Yıldız bâkirleri felek sarayından düğünü seyretmek için baş uzatmışlar.
3 eyledi R, P2 | olındı T
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 O her muradına erebilmiş olan padişah, mollaların yücelerine dedi ki imtihan mihenginde her biri kendi ayarını göstersin! Her kim ki imtihan esnasında ağırlığını ve kıymetini izhar ederse ona sınırsız bir ihsan olarak altın ve gümüş saçacağım.

ileyh maġşiyyun ʿaleyh olmaġın meclis-i saʿādet-celīsinden refʿ olınup bir ḫayme-i hümāyūnda vażʿ olındı. Keşret-i ḥayret ü vefret-i żucretden ḫavf u hirās istīlā eylemegin ol fāżıluñ **[T 526a]** zehresi çāk olup zamān-ı yesīrde helāk oldı. Sütūn-ı ebniyye-i ecsām-ı insāniyye olan üstüḫ̮ānlarınuñ maġzı şemʿ-i cān-güẕār-miṣāl eriyüp vücūd-ı bihbūdına tāb u tüvān viren ḥarāret-i ġarīziyyesi munṭafī oldı. Tār u pūd-ı nesīc-i cism ü ḥayāt olan aʿrāḳ u aʿṣābda cārī olan dimā ki rūḥ-ı ṣānī dimekle muʿabberdür, münʿaḳıd u müncemid olup āṣār-ı rūḥ-ı ḥayvānī müntefī oldı.

Şiʿr:[1] در این دیر فنا بر بست محمل
به قصر جاودانی ساخت منزل[2]

Neşr:[3] Mūmā ileyh kendü nefsine meşġūl olup ebnā-yı zamānenüñ ʿırżına müteʿallıḳ aḥvāle taʿarrużdan kendüyi ṣāġil idi. Efrād-ı ḫalḳı **[P2 340b]** ḫayrla ẕikr eyleyüp zebānıyla kimesneye ziyān itmez-idi.

Şiʿr:[4] حق ندارد دوست خلق آزار را
نیست این خصلت یکی دیندار را[5]

Neşr:[6] **[R 411a]** Aṣḥāb-ı ṭalebe ifāde eyleyen aṣḥāb-ı dersden ol fāżıl ziyāde ifāde idüp sā'irden[7] bu müfīd idi.[8] Raḥimehu'llāhu teʿālā ve ʿaleyh.[9]

Mevlānā Ḳuṭbuddīn Merzifonī Raḥimehu'llāh[10]

Ol ḳuṭb-ı dā'ire-i feżā'il-i insāniyye zamān-ı ifādesine[11] vāṣıl olduġı fużalānuñ mecālis-i fażīlet-baḫşlarında ḫuṣūṣan Müftī ʿAlī Çelebi Efendi'nüñ meclis-i maʿārif-güsterinde ḥāżır olup enfās-ı nefīselerinden istifāde[12]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Bu fânî dünyadan yola çıkıp ebedî sarayda karar kıldı.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Allah insanları inciteni sevmez. Bu, dindar insanların hasletlerinden biri değildir. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 5.
6 Neşr: T | -R, -P2
7 ol fāżıl ziyāde ifāde idüp sā'irden R, T | -P2
8 idi R, P2 | oldı T
9 Raḥimehu'llāhu teʿālā ve ʿaleyh T | -R, -P2
10 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
11 ifādesine R, P2 | ifādesinde T
12 istifāde R, T | istifāże P2

eyledi.

Şiʿr:[1] به حکمت چراغ دل افروخته
ره حلّ هر مشکل آموخته[2]

Neşr:[3] Aṣḥāb-ı ṭalebden ḳābil-i maḳbūl dānişmendlere ifāde eylemege ḳādir olup taḥṣīl-i istiḥḳāḳ ve tekmīl-i istiʿdād eyledükde baʿżı medārisde müderris olduḳdan ṣoñra İznīḳ Medresesi'nde ve Dāvūd Paşa Medresesi'nde ve Ṭrabuzan Medresesi'nde müderris olup ifāde vü ifāże eyledi. Ṭoḳuz yüz otuz beş senesinde binā-yı vücūdı dest-i hādimü'l-leẕẕātla ber-ṭaraf olup dār-ı āḫirete revāne oldı. **[T 526b]**

Mūmā ileyh fünūn-ı ʿArabiyye'de ve ʿilm-i fıḳha iḫtiṣāṣ-ı tāmla iḫtiṣāṣ idüp Seyyid Şerīf ḥażretlerinüñ **[P2 341a]** *Şerḥ-i Miftāḥ*'ından bir miḳdār yirine ve *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'ya taʿlīḳātı vardur.

Şiʿr-i ʿArabī:[4] وارغب إلى الدرّ ذي الانتظام
إذ هي عُقُدٌ حَسَنُ النّظام[5]

Raḥimehu'llāh.[6]

Mevlānā Pīr Aḥmed Çelebi Efendi Raḥimehu'llāh[7]

Ṭosya nām ḳaṣabadandur. Fātiḥa-i şürūʿda eʿāẓım-ı efāḫım-ı ʿulemā-yı zamāneden istintāc-ı fevā'id-i ʿāliye-i ġāliye eyledügi zamānda müntehā-yı ittiṣāli Mevlānā Müftī Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg ḥażretlerinüñ ḫıdmetine vāḳiʿ oldı. Şinşine-i ḳadīme-i eslāf üzre menāṣıb-ı sāmiye-tü'l-merātib ile tevḳīr olınduḳda maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Kürkçibaşı Medresesi'ne ve ḳaṣaba-i Ḳasṭamonı'da Ata Beg Medresesi'ne ve Filibe'de Şihābüddīn Paşa Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve maḥrūsa-i meẕkūrede Murādiyye Medresesi'ne müderris oldı. Semt-i tedrīsden şāriʿ-i aʿẓam-ı ḳażāya munṣarıf olup maḥrūsa-i Ḥaleb'e ḳāḍī olmış-iken maʿzūl olup yevmī seksen aḳçe vaẓīfeyle teḳāʿüd eyledi.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Hikmetle gönül meşalesini yakmış, her müşkilin hallini öğrenmiş.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
5 Düzenli bir şekilde dizilmiş incilere rağbet et! Çünkü o, intizamlı bir kolye gibidir.
6 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
7 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāh P2

Hicret-i Nebeviyye-i Muṣṭafāviyye'den[1] ṭoḳuz yüz elli ʿaşrında fınā-yı fenādan **[R 411b]** rıḥlet idüp dār-ı beḳāda **[P2 341b]** temettuʿ-ı cāvidānīyle mütemettiʿ oldı.

Şiʿr:[2] بگشاد ز خود رهی نهانی
تا نزهتگاه جاودانی[3]

Mūmā ileyh ḥalīmü'n-nefs, kerīmü'ṭ-ṭabʿ, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, naḳīḥü'l-ḳarīḥa ve ṣāf-dil ve vaḳūr u ṣabūr-idi. Ẕāt-ı faẕīlet-āyātı, sütūde-aḫlāḳ ve nīkū-ḫıṣāl olup mecmūʿ-ı nās ḥaḳḳında[4] nīk-endīş ü ḫayr-ḫᵛāh olmaġın ferd-i āferīdeyi[5] ḥadd-i edebden ḫāric sū'-i ḥālle ẕikr itmez-idi.

Şiʿr:[6] هر که نیك اندیش باشد خیر خواه
حال او هرگز نمی‌گردد تباه[7]

Zebān-ı bī-ziyān u cenān-ı cinān-nişānı ālāyiş-i ḳadḥ u ẕemmden pāk olup sāḥa-i ẓāhir ve bāḥa-i bāṭını gerd-i meẕemmetden rüfteydi.

Şiʿr:[8] گرت هواست که کاری ز غیب بگشاید
زبان پاك و دل پاك هر دو می‌باید[9]

[T 527a] Meẕkūruñ fünūn-ı ʿāliyetü'ş-şu'ūnda müşāreketi olup faẕīlet-i ʿilmiyyesi nihāyetde olduġı sebebiyle baʿżı mübāḥase-i taʿlīḳāt ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi. Raḥimehu'llāh.[10]

---

1 nebeviyye-i Muṣṭafāviyye'den R, P2 | nebeviyyeden T
2 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
3 Ebedî seyrangâha kadar (giden) gizli bir yolu kendi kendine açtı. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Leylî vü Mecnûn*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 401.
4 ḥaḳḳında R, P2 | -T
5 āferīdeyi R, P2 | āferīdei T
6 Şiʿr R, P2 | -T
7 Her kim ki iyi düşünceli ve iyilik isteyen olur ise onu hâli asla berbat olmaz.
8 Şiʿr R, P2 | -T
9 Eğer senin arzun gaybden (gelen bir yardım ile) çözülecek bir iş ise, sana temiz bir dil ile temiz bir kalp gerekir.
10 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Şeyḫ Bedrüddīn Maḥmūd Muġlavī-i Vefāyī Raḥimehu'llāh[1]

[P2 342a] Ol ʿaṣruñ cemāhīr-i meşāhīr-i ʿulemāsından taʿallüm idüp evāḫir-i ezmine-i taḥṣīlde Ḳaramanī Gürz Seydī Efendi'nüñ muʿīdi oldı. Ẕāt-ı insānuñ ʿulüvv-i himmet, ḫaṣā'iṣ-i lāzımesinden olmaġın ol fāżiluñ cibilletinde daḫi ʿulüvv-i himmet merkūz u mużmer-idi. Bu dāʿiyeyle tekmīl-i kemālāt-ı beşeriyye itmekde beẕl-i mesāʿī-i cemīle idüp baʿżı medārise müderris olduḳdan ṣoñra Kütāhiyye Medresesi'nde maḥmiyye-i Burūsa'da Ferhādiyye Medresesi'nde ve Kütāhiyye ḳurbında Bozöyük nām mevżiʿde Ḳāsım Paşa Medresesi'nde müderris oldı.

Şiʿr:[2] تو باز ساعد شاهی به استخوان منگر
هُمای همّت خود را بلند دِهْ پرواز[3]

Ṭoḳuz yüz ḳırḳ senesinde rūḥ-ı ʿazīzi tedennüsāt-ı ʿālem-i süflīden ḫalāṣ bulup muḳaddesān-ı ʿālem-i ʿulvīyle tehlīl ü taḳdīse iştiġāl eyledi.

Şiʿr:[4] گل صد برگ او باد خزان بُرد
چراغ عمرش از باد اجل مُرد

در این عالم به او یاری نماندست
به این عالم به او کاری نماندست[5]

Ol fāżıl-ı feżā'il, cenāb-ı maʿālī-niṣāb, ḥalīmü'n-nefs, kerīmü'ṭ-ṭabʿ, selīmü'l-ḫāṭır, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde **[R 412a]** **[P2 342b]** bir kimesneydi. Ṭuruḳ-ı taṣavvufda olan ʿāmme-i ṭā'ife-i müte'ellihīne ḫuṣūṣan ṭarīḳa-i Zeyniyye-i Vefāiyye'de olan fırḳa-i mütenezzeheye ġāyet maḥabbet idüp ʿibād-ı aṣfiyā vü ʿubbād-ı evliyāya nā'il oldı.

Şiʿr:[6] حبّ درویشان کلید جنّت است
دشمن ایشان سزای لعنت است[7]

1 raḥimehu'llāh R | raḥimehu'llāhu ʿaleyh T, raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Sen padişahın kolundaki şahinsin. Kemiğe nazar etme! Kendi himmet hümânı yükseklere uçur. Bkz. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Ahlâk-ı Muhsinî – Kâşifî'nin Ahlak Kitabı*, haz. Murat Demirkol, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 118-119.
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 Sonbahar rüzgârı onun yüz yapraklı gülünü aldı götürdü. Ecel rüzgârı onun ömrünün meşalesini söndürdü. Bu dünyada hiç dostu kalmamıştır. Bu dünyada yapacak bir işi de kalmamıştır.
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Dervişlere muhabbet beslemek, cennetin anahtarıdır. Onların düşmanı, lanete lâyıktır. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 11.

Bu dāʿiyeyle kendü daḫi anlaruñ işrine iḳtifā idüp sālik-i mesālik-i ḥaḳīḳat u nāhic-i menāhic-i ṭarīḳat oldı. Meḥāsin-i menāḳıb-ı ʿulemā vü ṣuleḥāyı ve tevārīḫ ü aḫbār-ı aḫyārı ḥıfẓ idüp cerīde-i ferīde-i ḫāṭırında **[T 527b]** çoḳ nesne ṣebt ü imlā eyledi.

Şiʿr:[1] بود در لوح مسطوری در افلاك
دل او لوح محفوظی است در خاك[2]

Ẕāt-ı ʿilme kemāl-i meveddetinden ʿulūm-ı ʿāliye-i sāmiyeye ʿazīmet-i ḫāliṣeyle bī-ġışş u ġıll müşteġıl olup kütüb-i keşīre-i mütedāvileyi[3] tetebbuʿ idüp fünūn-ı muʿtebere-i muʿteverenüñ ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳına ve leṭā'if-i nevādirine muṭṭaliʿ oldı.

Şiʿr:[4] تو هر معنی که دانی خاص استاد
چو نیکو بنگری از لوح وی زاد

نی کلکش بود ز انسان که خواهی
کلید گنج اسرار الهی[5]

Bu sebebden kütüb-i keşīre vü zübür-i ġazīre **[P2 343a]** teʾlīf idüp ʿilm-i naḥvde *Tehẕībü'l-Kāfiye* nām bir metn-i iʿcāz-fercām ve aña bir şerḥ-i berāʿat-encām ibdāʿ u taṣnīf eyledi.

Şiʿr:[6] سوادش نسخهٔ عرش برین است
کلامش بر فلك پیش از زمین است

پری چون سامری دیوانهٔ اوست
فسون ساحری افسانهٔ اوست[7]

Ekābir-i sālifeden Mollā-zāde'nüñ[8] *Ḥikmet*'den *Hidāye*'ye yazduġı şerḥe ḥāşiye yazup Ḫʿāce-zāde merḥūmuñ ḥāşiyesinden teẕnīb ü teẕyīl eyledi. Ol

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Feleklerdeki Levh-i Mahfuz'da yazılı idi. Onun gönlü yeryüzündeki Levh-i Mahfûz idi.
3 mütedāvileyi R, P2 | mütedāvilei T
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 Senin bildiğin her mana üstada hastır. Eğer iyi bakarsan onun levhasından doğduğunu görürsün. Onun kalemi İlâhî sırlar hazinesinin anahtarını isteyen insandır.
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Yazdıkları yüce arşın nüshasıdır. Söyledikleri yeryüzünden yukarıda feleklerin katındadır. Perî, Sâmirî gibi onun divanesidir. Büyücünün büyüsü onun efsanesidir.
8 Mollā-zāde'nüñ R, P2 | Monlā-zāde'nüñ T

ḫᵛāce-i bāzār-ı feżā'ilüñ ḫalḳa ṣatduġı ʿarüż-ı taḥḳīḳātı endāze-i maʿḳūlden ḫāricdür diyüp ve baʿżı ʿuyūb isnād idüp redd eyledi. Ve daḫi Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ *Ḥāşiye-i Tecrīd*'ine ḥavāşī taʿlīḳ eyledi. Ve daḫi *Sūre-i ve'ḍ-Ḍuḥā*'yı tesfīr ü tefsīr idüp *Tenvīrü'ḍ-Ḍuḥā* diyü tesmiye eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[1] كتابٌ على أعلى المراتب كلِّها
لأنَّ به نور البلاغة ساطعٌ[2]

Nigāşte-i ḫāme-i taḥrīr olan muṣannefāt-ı bedīʿasından ġayrı ḥadd ü ʿadden bīrün **[R 412b]** resā'il ü taʿlīḳātı vardur.

Teẕyīl: Merḥūm Şeyḫ Muḥyiddīn **[P2 343b]** Vefāyī'nüñ fünūn-ı müteʿaddideye iʿtirāżātı müştemil *Ravżu'l-Ezhār* adlu bir risāle-i bedīʿası var-idi. Raḥimehu'llāhu ʿaleyh.[3]

Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza[4] [ʿArab Çelebi]

[T 528a] ʿArab Çelebi dimekle meşhūr-idi. Mebādī-i şürūʿda ol ʿaṣruñ mehere-i bereresinden taʿallüm idüp ʿulemā-yı sālifeden Mevlānā Efḍal-zāde merḥūmuñ oġlı Mevlānā Mūsā Çelebi, Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde[5] müderris iken anuñ ḫıdmet-i sāmī-rütbetine vāṣıl u nā'il oldı. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretlerinüñ eyyām-ı devlet ü hengām-ı saʿādetinde Ḳāhire-i Mıṣr'a varup ol diyāruñ esātiẕe-i fiḫāmından *Ṣıḥāḥ-ı Sitte*'yi oḳuyup icāzet aldı. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥażretleri ol fāżıluñ fażīletine ve ṣalāḥ-ı nefs ü ʿiffetine meşāyiḫ-i muḥaddiṯīnüñ ḫüsn-i şehādetlerini müteżammın icāzet-nāmelerini kendüler gördügini bu[6] maḥalde ifāde eyledi. ʿİlm-i tefsīr ü fıḳh u uṣūlde ekārim-i fużalāyla muṣāḥabet-i ʿilmiyye idüp bedāyiʿ-i revāyiʿ-i fünūn-ı meẕkūreyi **[P2 344a]** ḥāvī vü muḥīṭ oldı. Fenn-i maʿānīden *Telḫīṣ* nām metnüñ *Muṭavvel* nām

1 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
2 Bütün mertebelerin üstünde olan bir kitaptır. Çünkü belâgatin yükselen nuru ondadır.
3 Raḥimehu'llāhu ʿaleyh R | Revveḥa'llāhu rūḥahu T, Raḥimehu'llāh P2
4 Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza R | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza Raḥimehu'llāh P2
5 birisinde R, P2 | birinde T
6 bu T | -R, -P2

şerḥini kendü ḳırā'at eyledükden mā'adā kitāb-ı meẕkūrı ve Zemaḫşerī'nün *Mufaṣṣal* nām kitāb-ı müsteṭābını iḳrā u taʿlīm eyledi. ʿİlm-i hendese ve[1] ʿilm-i hey'etden ve sā'ir-i fünūn-ı sāmī-menziletden kütüb-i muʿtebere-i muʿtevereyi ol diyāruñ ʿulemāsından ḳırāʿat idüp ṣıyt-ı mefāḫir-i ʿaliyyesi şāyiʿ u ẕāyiʿ oldı.

Mıṣraʿ: صیت هنرش تا به فلك سایر شد[2]

Mūmā ileyh taḥṣīl-i kemālāt u tekmīl-i ẕāt eyledükden ṣoñra diyār-ı Rūm'a gelüp vüzerā-yı ʿadl-ārādan Ḳāsım Paşa merḥūmuñ Ebī Eyyūb Enṣārī ḳurbında binā itdügi medresede müderris olup müddet-i ʿömrinde ol medresede ifāde eyledi. Ẕikr olınan fāżıl-ı keşīrü'l-feżā'il ʿālim ü ʿāmil,[3] ʿābid ü zāhid, mütedeyyin ü mütezehhid ve vaḳūr u ṣabūr bir fāżıl-ı celīlü'l-cenāb idi. ʿAḳīde-i ṣaḥīḥası pāk olup ẕāt-ı şerīfi ḫayr-ḫᵛāh u nīk-endīş bir dervīş idi. Ānā-yı ṣabāh u revāḥda **[T 528b]** ve ekṣer-i āṣāl u ervāḥda *Tefsīr-i Beyżāvī*'ye ve ʿilm-i fıḳha **[P2 344b]** işti̇ġāle meşġūl olup rūz u şeb ders ü ifādeden ḫālī olmamaġın ṭullāb-ı kemāl-iktisābdan **[R 413a]** cemʿ-i keşīr ü cemm-i ġafīr anuñ enfās-ı müteberrikesinden intifāʿ eyledi.

Şiʿr:[4] پر از معنی دل آگاه او بود
دم روح القدس همراه او بود

به صورت‌های مانی دسترس داشت
دم عیسئ مریم همنفس داشت[5]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli senesinde ṣafḥa-i aḥvālinde mersūm olan raḳam-ı mażmun-ı[6] ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾ tilāvet olındı.

Şiʿr:[7] ای گردش چرخ چند آری و بری
هستی ز وفا و عهد یکباره بری[8]

1 ʿİlm-i hendese ve R, P2 | -T
2 Hünerinin şöhreti feleklere kadar yayıldı.
3 ʿāmil R, P2 | ʿādil T
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 Onun ârif gönlü manalarla dolu idi. Hz. Cebrail'in mübarek nefesi onun yoldaşı idi. Mânî'nin nakışlarına vâkıf idi. Meryem oğlu Hz. İsa'nın nefesi onun en yakın arkadaşı idi.
6 "Her can ölümü tadacaktır. …" Ankebût (29), 57.
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Ey feleğin dönüşü ne zamana kadar böyle götürecek ve getireceksin? Vefa ve ahdinde durmaktan külliyyen uzaksın.

Tezyīl: Mervīdür ki *Ṣadru'ş-Şerīʿa* nām kitāba Türkī ḥāşiye yazup ḫayli fevā'id-i laṭīfe derc eylemiş-idi. Bu kitāb-ı müsteṭāb beyne'n-nās mütedāvil olup ḳarīn-i ḳabūl olmış-idi. Ve daḫi Ebī Eyyūb Enṣārī nām ḳaṣabada bir mescid yapup ol mescidde defn olındı.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere merḳadehu.[1]

Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Raḥimehu'llāh [Varaḳ Şemsüddīn]

Varaḳ Şemsüddīn dimekle maʿrūf u mevṣūfdur. **[P2 345a]** Zamānında olan esātiẕe-i fiḫāmdan taʿallüm ü telemmüẕ idüp tekmīl-i kemālāt-ı nefsāniyye eyledükde aña baʿżı medrese ṣadaḳa olındı. Fünūn-ı sāmiyetü'ş-şu'ūndan kütüb-i berāʿat-meknūnı varaḳ varaḳ ʿayn-ı mütālaʿayla gözden geçirüp eṭbāḳ-ı evrāḳ-ı kāfūr-fāmda maṭvī olan ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳı ṭabaḳan ʿan ṭabaḳin ḥıfẓ u żabṭ eyledi. Bülbülān-ı gülzār-ı te'līfüñ kelimātında ġonce-i ser-beste gibi mesṭūre olan ḥāḳā'iḳ aña gül gibi açılup sebbūr-ı seffūr-ı evrāḳda olan daḳā'iḳa eli irdi. Aṣḥāb-ı ṭalebden müstaʿidd ü müstemidd olup istimdāda müstebidd olanlara imdād itdügi ṣadedde Ḳalenderḫāne Medresesi'ne ve Çorlı Medresesi'ne ve Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne **[T 529a]** ve Medāris-i Şemān-ı refīʿatü'l-cüdrānuñ[2] birisinde müderris oldı. Ẕikr olınan medārisden Çorlı Medresesi'ne evvelā yevmī ḳırḳ aḳçe ile müderris olmış-iken on aḳçe teraḳḳī olınup elli aḳçe ile müderris oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli ṣadedinde[3] Ṣaḥn Medresesi'nde müderris iken vefāt idüp ḥażīż-i beşeriyyetden[4] ẕirve-i ʿālem-i taḳdīse ʿurūc **[P2 345b]** eyledi. **[R 413b]**

Şiʿr:[5] چنین است و چنین احوال عالم
گهی شادی نماید گاه ماتم[6]

1 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere merḳadehu R | Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere ḳabrehu T, Revveḥa'llāhu rūḥahu P2
2 refīʿatü'l-cüdrānuñ R, P2 | refīʿatü'l-bünyānuñ T
3 ṣadedinde R, P2 | ḥudūdında T
4 ṭoḳuz yüz elli ṣadedinde Ṣaḥn Medresesi'nde müderris iken vefāt idüp ḥażīż-i beşeriyyetden R, T | -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Dünyanın hâli bir öyledir bir böyle. Bazen (insana) saadet gösterir bazen de matem.

Mūmā ileyh ḥalīmü'n-nefs, selīmü'ṭ-ṭabʿ, aḫlāḳ-ı ṭayyibeye ḳādir bir fāżıl-ı ẕekiyyü'l-me'āṣir-idi. Enfās-ı müteberrikesinün berekāt-ı bī-ġāyātıyla erbāb-ı ṭalebden niçe kimesne istifāde eyledi. Meclis-i şerīf-i şeref-celīsinde ferd-i āferīdeyi sū'-i ḥālle ẕikr itmeyüp aṣlā[1] seng-i ṭaʿn u daḫl ile kimesnenüñ ḳalbine ṭoḳınmaz-idi.

Şiʿr:[2] آزار مجوی تا نیابی آزار
بیکار مساز تا نسازی بیکار[3]

Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh.[4]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī[5] [Ṣaçlu Emīr Efendi]

Mevlid-i aṣīl-i cezīli vilāyet-i Āzerbāycān'dan şehr-i Tebrīz'dür. Peder-i sedād-eṣeri Mevlānā ʿAbdulevvel maḥmiye-i leṭāfet-engīz yaʿnī Tebrīz'de Ḥanefī ḳāḍīsıydı. Mevlānā-yı merḳūmuñ kendüsi mebādī-i taḥṣīl ü evā'il-i tekmīlde vālid-i mācidinden ḳırā'at eyleyüp anuñ himmet-i meymenet-intimāsıyla taḳdīs-i ẕāt-ı melek-melekāt eyledi.

Şiʿr:[6] همّت تو را به کنگرهٔ کبریا کشد
این سقفگاه را بِه از این نردبان مجو[7]

[P2 346a] Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* fāżıl-ı merḳūmdan bi'ẕ-ẕāt naḳl eyledi ki Mevlānā Celālüddīn-i Devvānī ḥażretlerinüñ meclis-i saʿādet-celīsinde ʿulemā-yı Tebrīz ḥāżırūñ olup gird-i māhda seyyāregān-ı sitāregān cemʿ olduġı gibi onlar daḫi gird-ā-gird müctemiʿ olurlar-idi. Cümlesi anuñ yanında devāt u ḫāme gibi dil aġız virmeyüp sākit ü ṣāmit ṭururlar-idi. **[T 529b]**

1 Meclis-i şerīf-i şeref-celīsinde ferd-i āferīdeyi sū'-i ḥālle ẕikr itmeyüp aṣlā R, P2 | Ferd-i āferīdei sū'-i ḥāl ile ẕikrden teneffür idüp T
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 İncinmemek için incitme! Derbeder olmamak için derbeder etme!
4 Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh P2 | -R, -T
5 Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī Raḥimehu'llāh T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Himmet seni kibriyâ kubbesine yetiştirir. O yüce makama gitmek için bundan daha iyi bir merdiven arama! Hâkânî-i Şirvânî, *Dîvân-ı Hâkânî-i Şirvânî*, haz. Cihângîr Mansûr, Tahrân: Neşr-i Gül-ârâ, 1379, s. 259.

Şiʿr:[1] افاضل هر طرف بر پا ستاده
به خدمت همچو سایه سر نهاده

شدند اصحاب طبع از هر کناره
چو گِرد آفتاب و مه ستاره[2]

Ol fāżıl-ı celīlü'ş-şān u celālet-nişānuñ ġāyet-i ʿaẓamet ü celāl ve nihāyet-i übbehet ü iclālinden ḥużżār-ı meclisüñ her biri lām gibi ser-fürū idüp kemāl-i dehşetlerinden ṣafḥa-i ḫāke baḳarlar-idi. O ṣadr-ı cāh u celālüñ ḥavāşīsinde ādāb üzre cülūs idüp kendülerüñ ṣudūrını şerḥ içün anuñ metn-i metīn kelāmına taʿlīḳ-ı naẓar iderler-idi. Ol devḥa-i bāġ-ı fażīletden ne maḳūle kelimāt-i müşmire ṣādıre ola diyü gül ü nergis gibi **[R 414a]** göz ḳulaġ olup **[P2 346b]** ebr-i nīsān-ı dil-i deryā-bārında ne dürr-i girān-māye nāzil ola diyü ṣadef gibi aġız açup ṭururlar-idi. Mevlānā Celāl'üñ kelimāt-ı iʿcāz-āyātını ṣamīm-i ḳalbden gūş-ı hūşla ışġā eyleyüp ṣafaḥāt-ı dilde taḥrīr ü tasṭīr iderler-idi. Ẕikr olınan fāżıl-ı şeref-güster peder-i[3] feżā'il-perverinüñ zamān-ı ḥayātında Ḫādım ʿAlī Paşa'nuñ zamān-ı vezāretinde būm-ı Rūm'a gelüp āyīn-i ḳadīm ü şīve-i müstedīm üzre teṭallub-ı irtifāʿ-ı menāṣıb eyledi. Ol zamānuñ eʿālī-i mevālīsinden[4] Mevlānā Müeyyed-zāde merḥūmuñ ol fāżıluñ[5] pederiyle ḥuḳūḳı olup

Mıṣraʿ: حق گذاری سبب دولت و دین است همین[6]

feḥvāsınca anı riʿāyet maḳṣūdı olmaġın Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān)[7] ḥażretlerinden bir medrese alıvirmiş-iken fāżıl-ı merḳūmuñ bi'ṭ-ṭabʿ manṣıb-ı[8] ḳażāya meylini fehm itmegin bilād-ı Rūm'dan Siroz'a ve Filibe'ye ve ġayrı birḳaç yire ḳāḍī eyledi. Baʿdehu merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān)[9]

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Her tarafta fazilet sahipleri ayak üzere durmuş, gölge gibi hizmete baş koymuşlar. Tabiat sahibi kişiler güneş ve ayın etrafındaki yıldızlar gibi kenara çekilmişler.
3 ü tasṭīr iderler-idi. Ẕikr olınan fāżıl-ı şeref-güster peder-i R, T | -P2
4 mevālīsinden R, P2 | maʿālīsinden T
5 fāżıluñ R, P2 | fāżıl T
6 Din ve devleti (kazanmaya) sebep ancak kadirşinaslıktır.
7 ve'r-rıḍvān R, P2 | ve'l-ġufrān T
8 manṣıb-ı R, P2 | -T
9 ve'l-ġufrān R, T | ve'r-rıḍvān P2

ḥażretlerinüñ zamān-ı salṭanatında Kegbüveyze'de[1] [Gebze] Muṣṭafā Paşa Medresesi ve Maġnisa Medresesi ve Medāris-i Şemān-ı mü'essesü'l-esāsuñ birisi iḥsān olınup **[T 530a]** bu maḳūle cāh tevcīh **[P2 347a]** olınmaġla[2] terfīh olındı. Cāh-ı ḳażā saʿādet-i dāreyn iḳtiżā eylemegin ʿinān-ı iḫtiyārı ṣavb-ı ḳażāya ṣarf idüp Ḥaleb ḳāḍīsı ve Dımaşḳ-ı Şām ḳāḍīsı ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīsı olmış-iken ʿazl olınup yevmī yüz aḳçe ʿulūfeyle[3] teḳāʿüd eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış üç senesinde maʿzūlen vefāt idüp[4] teng-nāy-ı kevn ü fesāddan nüzhet-gāh-ı ceberūta ṣuʿūd-ı pür-süʿūd eyledi. Mūmā ileyh şerīf ü ẕarīf ve laṭīf ü naẕīf, ʿAcem-meniş, nāzük-ṭabʿ ve şīrīn-zebān, ḫande-rūy ve ṭalīḳu'l-lisān idi. Ḳarīn-i cidd-i mevfūr olan cehd-i mekşūr-ile ʿumūmen feżā'il-i insāniyyeye ḫuṣūṣen ʿulūm-ı ʿArabiyye ve fünūn-ı şerʿiyyeye vāḳıf bir ʿārif-i bedīʿü'l-beyān-idi.[5]

Şiʿr:[6] در کشور سخن چو منی نیست پادشا
بر لشکر هنر چو منی نیست پهلوان

سرمایهٔ عرب شد و پیرایهٔ عجم
طبعم گه معانی و لفظم گه بیان[7]

[R 414b] Eşnā-yı mükālemede nāzikāne ʿAcemāne edālar idüp merād-ı murādını beyān itdügi ṣadedde ṣanādīd-i ʿArab u ʿAcem ve esātiẕe-i būm-ı Rūm anuñ yanında ʿacemī meşābesinde görinür-idi. **[P2 347b]**

Şiʿr: عقل با ذوق سخن‌های من انصاف بداد
که فصاحت ز عرب بود کنون از عجم است[8]

1 Kegbüveyze'de R, P2 | Gegibuze'de T
2 olınmaġla R, P2 | olınmaḳ ile T
3 aḳçe ʿulūfeyle R, P2 | aḳçe ile T
4 idüp R, P2 | eyleyüp T
5 bedīʿü'l-beyān-idi R, P2 | bedīʿü'l-beyān idi T
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Söz ülkesinde benim gibi bir padişah yoktur. Hüner askeri katında benim gibi bir yiğit yoktur. Bazen tabiatım manalar ile bazen de lafzım beyan ile Arab'ın sermayesi ve Acem'in süsü oldu. Reşîdüddîn Vatvât, *Dîvân-ı Reşîdüddîn Vatvât*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Bârânî, 1339, s. 388.
8 Akıl, fesahatin geçmişte Arap'ta olduğunu ancak şimdi Acem'de bulunduğunu sözlerimdeki zevk ile teslim etti.

Ḥüsn-i edāda Bāḳılī'yi baḳlatu'l-ḥumeḳāya ṣaymayup leẕẕet-i kelāmda maḳālāt-ı şīrīn-i İbn Nübāte'ye çūb-ı nebāt deñlü ḳadr virmez-idi. Ol fāżıl-ı fāṣıl-ı ḥaḳḳ u bāṭıluñ ḳaṭʿ-ı nizāʿ ve faṣl-ı ḫuṣūmet deminde söyledügi her sözi fi'l-meṣel faṣlu'l-ḫiṭāb ve kitābu'llāhuñ ḥükmi üzre taḳrīre getürdügi cevāb şekk ü irtiyābsuz bir kitāb söz-idi.

Şiʿr:[1] كلامش فاصل حقّ است و باطل
جوابش ناطق حق و صواب است[2]

Lisān-ı ʿArabī'de ve zebān-ı Fārisī'de ve Türkī'de cezālet-i elfāẓ ve celālet-i maʿnāyı şāmil münşe'āt-ı belīġa inşā idüp muḥassināt-ı lafẓiyyeyi riʿāyet-de ve ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i inşāyı edāda üstād-ı ẕū-fünūn idi. Ṣaḥīfe-i inşāsı mir'ātu'z-zamān **[T 530b]** gibi meclā-yı mücellā-yı ṣuver-i maʿānī-i ṣanīʿa ve cihān-güşā inşāları āyīne-i ʿālem-nümā-āsā mir'āt-ı muṣaffā-yı eşkāl-i ṣanāyiʿ-i[3] bedīʿadur. Bedīʿ-i Hemedānī anuñ beyānına āferīn ve Ḥarīrī ve Ḫayālī anuñ ince ḫayālātına taḥsīn iderdi.

Şiʿr:[4] الفاظ او چو غرّهٔ اقبال جان فزای
گفتار او چو وعدهٔ معشوق دلپذیر[5]

[P2 348a] Nesr-i ṭā'ir-i ḫāṭır-ı ḥaḳā'iḳ-şikārı ve şehbāz-ı bülend-pervāz-ı efkārı, ḥamāmāt-ı mülhemāt-ı ṣınāʿāt-ı berāʿat-şiʿārı miḫlāb-ı fikret-i pür-ibret ve minḳār-ı yerāʿa-i bā-berāʿat ile ṣayd u şikār idüp ḳafaṣ-ı evrāḳ u eṭbāḳda ṣayd u ḳayd ider-idi.

Şiʿr:[6] ای با مسیر کلك تو عاجز مداد چرخ
وی در دوام ذات تو بسته دوام فضل[7]

Zamān-ı kitābetde istiḫdām itdügi ḫāme-i bedāyiʿ-nigārı naḳş-ı būḳalemūn gibi elinde münaḳḳaş u rengīn olup nihāl-i pür-şükūfe gibi gūnāgūn

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Sözü hak ve bâtılın arasını ayırır. Cevabı ancak hak ve hakikatin sözcüsüdür.
3 ve cihān-güşā inşāları āyīne-i ʿālem-nümā-āsā mir'āt-ı muṣaffā-yı eşkāl-i ṣanāyiʿ-i R, T | -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Onun lafızları ikbalin aklığı gibi cana can katar. Onun sözü, sevgilinin va'di gibi makbuldür.
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Feleğin kalemi senin kaleminin güzergâhı yanında âciz kalmıştır ve senin zatının kalıcılığı yanında faziletin tahammülü yoktur.

elvān ile mülevven idi. Ve daḫi aḥsen-i taḳvīm üzre terḳīm eyledügi sevād-ı ḫuṭūṭ-ı rengīni ruḫsāre-i ṣaḥā'if-i ʿālemde bir beg idi. Kütüb-i mütedāvilenüñ baʿżı mevāżiʿine taʿlīḳāt-ı feżā'il telfīḳ u tenmīḳ u tensīḳ idüp muḳteżā-yı maḳām üzre taḥḳīḳ eyledi. **[R 415a]** Ẕikr olınan mefāḫir-i meʾāṣirinden ġayrı edeb ü temkīn ü vaḳār ṣāḥibi olup aṣāġir ü ekābiri kā'inen men kāne ḫayr-ile teẕkār ider-idi.

Teẕyīl: Ol ʿaṣruñ mevālī-i ʿiẓāmından İslāmbul ḳāḍīsı Samsunī-zāde'nüñ Mıṣr ḳāḍīsı Maʿlūl Efendi'ye gönderdügi bir naḳlini nuḳl-i bezm **[P2 348b]** idinüp ol naḳle miḳdār-ı baḳla vaḳ' u vaḳār ḳomadı. Meġānī-i maʿānī olan elfāẕ-ı bedīʿü'l-beyānında ve maʿānī-i ṣanīʿü't-tibyānında olan ḫaṭāların beyān idüp ol dürc-i nā-pākde müdrec olan ʿaṣerāt-ı aḳlām u ḫaṭarāt-ı evhāmı ḫalḳa ibdā eyledi. Ekṣer-i kelimātına re'y-i redd ve ʿayn-ı iʿtirāżla naẓar idüp anuñ maḳālātını ḫāme-tırāş-ı tezyīf ile ṣakk-ı ḳabūlden[1] ḥakk itmegi iltizām eyledi. Mevlānā Kemāl Paşa-zāde merḥūmuñ **[T 531a]** Fenārī Muḥyiddīn Çelebi Efendi'nüñ ḥüccetine itdügi işi bu kişi[2] Samsunī-zāde'ye eyledi. Mevlānā Hümām'uñ bu rübāʿīsini ol risālede münāsebetle īrād eyledi:

Şiʿr:[3] حال عجبی مخالف ماضی شد
زین پیش کجا کسی بدین راضی شد

سگ شحنه و گاو محتسب خر نائب
سرگلهٔ این خرگله هم قاضی شد[4]

Mervīdür ki merḥūm Mevlānā Ṣaçlu Emīr Efendi maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye ḳāḍīsiyken ol ʿaṣrda olan ṣanādīd-i ʿulemā vü ekābir-i fużalā bir mes'elede iḫtilāf idüp[5] iki cānib oldılar. Ekṣer-i mevālī-i ʿiẓām (keṣṣerehumu'llāhu'l-Melikü'l-ʿAllām) müftī-i enām şeyḫülislām fāżıl-ı feżā'il-mevrūd merḥūm Ebussuʿūd Efendi cānibine olup **[P2 349a]** Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri Bostān Çelebi Efendi'yle ve Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri Sinān

1 ḳabūlden R, P2 | ḳabūlde T
2 bu kişi R, P2 | bu kişi daḫi T
3 Şiʿr R, P2 | Rübāʿī T
4 Hâl-i hâzırdaki bir garabet, geçmişe muhalif oldu. Bundan önce birisi buna nasıl razı oldu? Köpek şahne, öküz muhtesip, eşek nâ'ib; bu sürünün başı da hem kadı oldu.
5 idüp R, T | -P2

Çelebi Efendi'yle birḳaç kişi başḳa bir cānibe oldılar. Cemʿ-i keşīr ü cemm-i ġafīr taʿaddüd-i ārā vü teżāʿüf-i eşḫāṣla ḳuvvet bulup ol ictimāʿ, icmāʿ-ı ümmetden sehl berī-yidi. Lākin Sulṭān Süleymān merḥūm ḥaḳḳı ol cemʿ-i ḳalīl cānibindedür diyü iʿtiḳād itmegin ol cānibe mā'il olup anlara ḳuvvet virmiş-idi. Bu eşnāda Ṣaçlu Emīr Efendi ol mes'eleye müteʿallıḳ naḳller yazup pāye-i serīr-i aʿlāya ʿarż eyledükde ol risālenüñ żeylinde bu ḳıṭʿayı yazmış-idi:

Ḳıṭʿa:[1] چون شاه جهان پناه صاحب نظر است
داند که متاع بنده دُرج دُرَر است

[R 415b] ور زآن که عنایتش به سوی دیگر است
هر عیب که سلطان بپسندد هنر است[2]

Pādişāh-ı saʿādet-destgāh ḥażretlerinüñ ḫāṭır-ı ʿāṭırları bu ḳıṭʿadan muġber olup mevlānā-yı mūmā ileyhi İstanbul ḳażāsından ʿazl eyleyüp Ṣaçlu Emīr Efendi'ye cevāb içün bu ḳıṭʿayı irsāl u īṣāl eyledi: **[P2 349b]**

Şiʿr:[3] ای آن که ز علم‌ها شما را خبر است
باشاه جهان ادب کمال دگر است

[T 531b] چون عیب بود به نزد دانا تفتیش
هر عیب که سلطان بپسندد هنر است[4]

Bu rübāʿī Ebussuʿūd merḥūmuñdur:[5]

Rübāʿī: حقّا نظر شاه جهان حق بین است
حکمش سند شرع و عماد دین است
نزد عقلا این مثل دیرین است
هر کار که خسرو بکند شیرین است[6]

1 Ḳıṭʿa R, P2 | Rübāʿī T
2 Cihanın sığınağı olan padişah, görüş sahibi olduğu için kulunun metaının incilerle dolu bir mücevher kutusu olduğunu bilir. Padişahın inayeti öteki tarafa olduğundan padişahın beğendiği her ayıp bir hünerdir.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Ey ilimlerden behresi olan siz! Cihan padişahına karşı edep bir diğer kemâl (alâmeti)dir. Âlimler katında teftiş ayıp olduğu için padişahın beğendiği her ayıp bir hünerdir.
5 Bu rübāʿī Ebussuʿūd merḥūmuñdur R, P2 | Bu rübāʿī daḥi merḥūm Ebussuʿūd Efendi ḥażretlerinüñdür T
6 Gerçekten cihan padişahının nazarı, hakkı görmektedir. Onun hükmü şeriate senet, dine direktir. Akıl sahipleri katında bu mesel kadimdir: Padişahın yaptığı iş, güzeldir.

Merḥūm-ı merḳūm Ṣaçlu Emīr'üñ ʿazli ittifāḳen iki ḳāḍī-ʿaskerüñ ʿazline müṣādif olup üçinüñ ʿazli bir yirden oldı. Ol seyyid-i eyyid-i ʿulemā Ṣaçlu Emīr dimekle meşhūrdur. İki cānibinde olan gīsūlarınuñ biri fi'l-meṣel ālden lām ve biri siyādete dāldur. ʿAlāmet-i sebz-i gülşen-i siyādetden bir berg-i sebz ve ġonçe-i nā-şüküfte-i bāġ ser-firāzıdur ve ol ʿalāmetle ḥalḳuñ mümtāzıdur.

Raḥimehumu'llāhu teʿālā. [Revveḥa'llāhu] rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[1]

Mevlānā Muḥammed bin ʿAbdülḳādir Raḥimehu'llāh [Maʿlūl Emīr]

Fużalā-yı būm-ı Rūm ortasında Maʿlūl Emīr dimekle meşhūr u meẕkūrdur.[2] Fevātiḥ-i fevā'iḥ-i aʿmārında emāṣil-i efāżıl-ı zamāneden **[P2 350a]** taʿallüm eyledügi ṣadedde Mevlānā Fenārī Muḥyiddīn Çelebi'nüñ ve Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ ve Mevlānā Ḥüsām Çelebi'nüñ ve Mevlānā Nūreddīn Efendi'nüñ ve Mevlānā Ḳara Dāvūd Efendi maḥrūsa-i Burūsa'da Ḳāsım Paşa Medresesi'nde müderris iken ḫıdmet-i sāmī-rütbetlerinde teşerrüf eyledi. Maḳāṭıʿ-ı istiḥṣālde merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretlerinüñ ḫᵛācesi ḫayyir-i erbāb-ı ʿilm-i yaḳīn Mevlānā Ḫayrüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup şeref-i mülāzemetleriyle müşerref oldı. Senen-i sünen-i eslāf üzre ṣāʿid-i maṣāʿid-i menāṣıb-ı ʿāliye olduḳda yigirmi beş aḳçeyle maḥmiyye-i Burūsa'da Ḳāsım Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Efḍal-zāde Medresesi'ne ve Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve maḥmiyye-i meẕkūre Burūsa'da Sulṭān Medresesi **[T 532a]** nām medrese-i felek-āsāda ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris oldı. Aḳṭāʿ-ı erbāʿ-ı ṭaleb u bıḳāʿ-ı ribāʿ-ı erebde müstekinn olan żamīr-i münīr ṣāḥibi ḳābil-i vücūd dānişmendlere ṣıla-i ʿā'ide-i fā'idesini ircāʿ itmegin **[P2 350b]** ol zümreden[3] **[R 416a]** cemʿ-i keṣīr maḥall-i bürūz u ẓuhūrda imtiyāz buldılar. Ve ʿavāṭıf-ı menāṣıb-ı ʿāliyeyle maʿṭūf oldılar.

1 [Revveḥa'llāhu] rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T | -R, -P2
2 meẕkūrdur R, P2 | maʿrūfdur T
3 zümreden R, P2 | zamān T

Şiʿr:[1] افاضل که طبع گهر سنج داشت
به امکان درون از هنر گنج داشت

نشد ضایع اندر طلب رنج‌هاش
ز امکان به فعل آمد آن گنج‌هاش[2]

Mevāḳıf-ı ezelde maḳāṣıd-ı hidāye-i bī-bidāye-i Rabbāniyye ve ʿināye-i mālā-nihāye-i Sübḥāniyyeye maẓhar olan emāṣil-i efāżıl-ı ṭalebe anuñ ḫıdmetinde ṣıfāt-ı ẕemīme vü nuʿūt-ı demīmeden tecrīd-i ẕevāt-ı melek-i melekāt eylediler. Bu taḳrīble her biri ḥāvī-i uṣūl u fürūʿ olup ekmel-i kümmel-i emṣāl ü aḳrān ve ḫulāṣa-i müsteṣfā-yı emāṣil-i efāżıl-ı devrān oldı.

Şiʿr:[3] به غایت رسید است اِجلالشان
گذشتند ز اقران و امثالشان[4]

Müntehā-yı menāṣıb olan ṣaḥn-ı ifādede emed-i medīd ifāża eyledükden ṣoñra meslek-i ḳażāya sālik olup maḥrūsa-i Mıṣr'a ḳāḍī olmış-iken ʿazl olınup ṭoḳsan aḳçe vaẓīfeyle Ṣaḥn Medresesi'ne iʿāde olındı. Ol fāżıl-ı feżā'il-şiʿār tekrār Mıṣr ḳāḍīsı olup henüz ol diyāra varmamış-iken Mīrim Kösesi'nüñ yirine Anaṭolı **[P2 351a]** ḳāḍī-ʿaskeri oldı. Zamān-ı yesīrde āvāze-i cāh u celāli ʿāleme ṭoldı. Ẕikr olınan manṣıb-ı ʿaẓīmü'l-ḳadr ü celīlü'l-ḫaṭarda mezīd-i cāh u celāl ve vüfūr-ı ʿizz ü iclālle infāẕ-ı emr-i maʿdilet ü imżā-yı ḥükm-i ʿadālet eylemek üzreyken mevādd-ı balġamiyye manṣıb ile aralarına balġam bıraġup henüz yirini daḫi ışıtmadın ṣadr-ı ṣadāretle ortalarına bürūdet ilḳā eyledi. Feżā-yı ḳażā ve beydā-yı ḥall ü ʿaḳdde tek ü pūy idüp meydān-ı saʿādetde ol ser-firāz ihtizāz iderken ʿavārıż-ı insāniyye vü emrāż-ı cismāniyye ayaġın alup mesned-i ʿizzetde teḳāʿüd eylemek īrāṣ eyledi. **[T 532b]**

Şiʿr:[5] چون از آفت درد پا خسته شد
دل و دست اهل هنر بسته شد

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Cevherin kıymetini anlayan bir tabiate sahip fazilet ehli, derûnlarının miktarınca hünerden hazinelere sahiptirler. Talep yolunca çektikleri sıkıntılar boşa gitmedi. O hazineleri kuvveden fiile geçti. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 438.
3 Şiʿr R, P2 | -T
4 İclâlleri son raddeye erişmiştir. Emsal ve akranlarını geçmişlerdir.
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

طبیبان عیسی دم و هوشمند
همه جان به کف بهر دفع گزند

ز نیلوفر و سکّر مهر و ماه
معیّن شده شربت صبحگاه

قضارا چو شربت نمی‌داد سود
دوایش مرض بود و زحمت نمود[1]

Fāżıl-ı merḳūmuñ binā-yı vücūdı ḥurūf-ı ẓurūf-ı **[P2 351b]** ʿilletden ṣaḥīḥ ü sālim olup degme ʿillet ile **[R 416b]** ṣıḥḥatden munṣarıf olmaz-iken ḥālā ayaḳlarında ḥādiṯ olan iʿtidāl iḫtilāl iḳtiżā idüp ol marażuñ imtidād u iştidādı muḳarrer teferrüs olınmaġın ve tevārüd-i ʿilel-i muḫtelifeyle cenāb-ı şerīfi dā'imā maʿlūl u muʿtell[2] olup min baʿd ʿilletden münfekk olmaduġı muḥaḳḳaḳ taḥaddüs olınmaġın bir yıl[3] ḳāḍī-ʿasker olmadın ʿazl olınup bi-ṭarīḳi't-teḳāʿüd yevmī yüz aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı. ʿAraż-ı maraż-ı cevher vücūdından bi'l-külliye zāyil olmayup yevmen-fe-yevmen teżāʿüf-i esbāb-ı żaʿfla merḥūmuñ ḳuvā-yı insāniyyesinüñ ḳuvveti żaʿīf oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış üç senesinde müteḳāʿid iken vefāt eyleyüp [4] ﴿فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾ maḳāmına vāṣıl olup kendünüñ dār-ı ḳurrāsında defn olındı. Ol muḥaḳḳıḳ-ı ʿadīmü'l-ʿadīl, müdaḳḳıḳ-ı maʿdūmu'l-bedīl, mutaʿaṣṣıb u müteṣallib ve müte'eddib ü müte'errib, ʿaẓīmü'l-cenāb, kerīmü'l-me'āb, nāfidü'l-ʿazm,[5] ḳaviyyü'l-ḥazm, muʿazzez ü mükerrem bir kimesne idi. **[P2 352a]**

Şiʿr:[6] به تحصیل و تکمیل جان کاسته
به نقش حقایق دل آراسته

1 Ayak ağrısı âfetinden hasta olduğu için hüner ehlinin eli yüreği bağlandı. Hz. İsa nefesli ve becerikli hekimler canlarını dişine takıp hastalığı ortadan kaldırmak için nilüferden ve ay ile güneş şekerinden sabah şerbeti hazırlamışlardır. Ne yazık ki şerbet fayda etmeyince devası hastalık idi ve zahmet kıldı.

2 maʿlūl u muʿtell R, P2 | muʿtell u maʿlūl T

3 bir yıl R, P2 | bir yıl miḳdārı T

4 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda hak meclisindedirler." Kamer (54), 55.

5 nāfidü'l-ʿazm R | nāfiẕü'l-ʿazm T, P2

6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

مُصیقل شد آیینه سا سینه‌اش
دو عالَم مصوّر در آیینه‌اش[1]

ʿUlūm-ı şerʿiyye vü ferʿiyyede ve fünūn-ı naḳliyye vü ʿaḳliyyede mahāret-i tāmmesi olup resm-i taʿrīf ü tavṣīfden ḫāric faẓīlet ü meziyyeti var-idi.

Şiʿr:[2] رسم هنرش برون ز حدّ توصیف
حدّ فضلش فزون ز رسم تعریف[3]

Ḫalevāt u celevātda ḥaşmet ü temkīn üzre ḥareket idüp evżāʿ u eṭvārı edeb ü vaḳār üzreydi. **[T 533a]**

Şiʿr:[4] وقارش ز اندیشه بالاتر است
که گردون برش طفل بی‌لنگر است[5]

Ekşer-i evḳātda tenşīṭ-i ḫāṭır-içün aḥibbā-yı elibbāsıyla basṭ-ı bisāṭ-ı muʿāşeret idüp ḫ ʿān-ı iḥsān üzre[6] naʿmā-yı mütevāfire beẕl ider-idi.

Şiʿr:[7] چو باز باش که صیدی کنی و لقمه دهی
طفیل خواره مشو چون کلاغ بی‌پر و بال[8]

Maḥrūse-i Mıṣr'da ḳāḍī olmaġın kīse-i ʿadd ü iḥṣāda ḥıfẓ u żabṭ itmesi mümkin olmayan māl u menāle nā'il oldı.[9]

Şiʿr:[10] سیم و زرش از شمردن افزون
وز کفّهٔ وزن نیز بیرون[11]

---

1 Tahsil ve tekmil ile ömrü eksilmiş, hakikatlerin nakşı ile gönlü süslenmiş. Sinesi ayna gibi cilalandı, her iki dünya da aynasında görülmektedir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 439.

2 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T

3 Onun fazilet ve hüneri tarif ve tavsife sığmayacak kadar çoktur.

4 Şiʿr R, P2 | Ferd T

5 Onun vakarı aklın havsalanın alamayacağı seviyededir. Nitekim felek onun yanında ağırbaşlı olmayan bir çocuktur.

6 ḫ ʿān-ı iḥsān üzre R, P2 | -T

7 Şiʿr R, P2 | Ferd T

8 Avlandığında ve yiyecek verdiğinde şahin gibi ol! Kolsuz kanatsız karga gibi itibarsız bir tufeylî olma.

9 oldı R, P2 | idi T

10 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

11 Altını ve gümüşü sayılamayacak kadar çoktur. Terazi kefesine sığmayacak kadar çoktur. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Leylî vü Mecnûn*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 335.

[R 417a] بی‌حدّ چو ستاره در شماره
افزون ز شمارهٔ ستاره[1]

[P2 352b] Anaṭolı vilāyetinde Ḳumla nām ḳaṣabada bir dār-ı taʿlīm binā eyleyüp maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Edirneḳapusı semtinde Zencīrliḳuyu ḳurbında bir dār-ı ḳurrā peydā eyledi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[2]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi ki Merḥabā Çelebi Dimekle Meşhūrdur[3]

Mebādī-i şürūʿda ṣanādīd-i ʿulemā-yı zamāneden taʿallüm idüp Mevlānā Zeyrek-zāde Rüknüddīn Efendi'nüñ Mevlānā Mīrim Çelebi'nüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i ẕāt-ı ṣafā-ṣıfāt eyledükden ṣoñra merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretlerinüñ ḫᵛācesi Mevlānā Ḫayrüddīn Efendi'den mülāzım oldı. Ol şemʿ-i cemʿ-i faẓl u ereb sākinān-ı ḥucerāt-ı ṭaleb içün ināre-i meşāʿil-i meşāġil itmege istiʿdād-ı küllī ḥāṣıl eyledükde medāris-i ʿāliye taṣarruf eyledi. Evvelā maḥmiyye-i Burūsa'da Çendik Medresesi'ne baʿdehu Ḳaraḥiṣār Medresesi'ne ve maḥrūsa-i[4] Ḳosṭanṭiniyye'de Eski ʿAlī Paşa Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde ve Medāris-i **[P2 353a]** Ṣemān-ı cinānnişān ki rifʿatde müsāvī-i dāru'n-naʿīm-i rıḍvāndur, anuñ birisinde[5] müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede emr-i ifādeyi ẕirve-i[6] müntehā-yı merātib-i ʿāliyeye iʿlā eyledükden ṣoñra **[T 533b]** ṣavb-ı ḳażāya münʿaṭıf olup Dımaşḳ-ı Şām-ı lāzımu'l-iḥtişāmda ve maḥmiyye-i Burūsa'da ve maḥrūsa-i Edirne (ḥuffet bi'l-meymene)de ḳāḍī olup hicret-i Ḥażret-i Nebiyy-i Ekrem (ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem) ḥażretlerinüñ ṭoḳuz yüz elli bir senesinde maḥrūsa-i Edirne'de ḳāḍīyken vefāt idüp nefs-i muʿaddel ü müzekkāsını maḥkeme-i mele'-i aʿlāda iştihād u iḫżār eyledi. Mūmā ileyhe baʿżı maraż müstevlī olup rūz-be-rūz imtidād u iştidād üzre olmaġın Edirne ḳażāsından

1 Sayıda yıldızlar gibi sınırsız, (hatta) yıldızların sayısından fazla.
2 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | -R, -P2
3 Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi ki Merḥabā Çelebi Dimekle Meşhūrdur R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi eş-Şehīr bi-Merḥabā Çelebi Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
4 ve maḥrūsa-i R, P2 | baʿdehu T
5 ve Medāris-i Şemān-ı cinān-nişān ki rifʿatde müsāvī-i dāru'n-naʿīm-i rıḍvāndur anuñ birisinde R, P2 | -T
6 ẕirve-i R, P2 | ḳıdve-i T

ʿazl olındı. Lākin bu ḫaber-i cān-kāh anlaruñ semʿ-i şerīfine vāṣıl olmadın bezm-i keşretden yārān-ı ṣafāya yā hū diyüp sāḳī-i ecel elinden peymāne-i memātı nūş eyledi. Ol ʿaṣruñ şuʿarāsından bir şāʿir-i māhir-i ferḫunde-me'āşir aña bu tārīḫi didi: **[R 417b] [P2 353b]**

Tārīḫ:[1] Bir nidā irüp efendi ḫażretinüñ semʿine
Vuṣlat isterseñ çü bizden yaña gel yā hū dimiş

Ḫoş çeküp cām-ı fenā ol şevḳe bir tārīḫ idüp
Sāḳiyā bezm-i cihāndan Merḥabā yā hū dimiş[2]

Ol fāżıl, muḥaḳḳıḳ u müdaḳḳıḳ, nāzük-ṭabʿ u ḫoş-fehm, ḥalīmü'ṭ-ṭabʿ[3] u selīmü'n-nefs, zümre-i fuḳarāya maḥabbet üzre olup ẕekā vü fiṭnat ṣāḥibi bir kāmil idi. Eşnā-yı müṭālaʿada ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳa vāṣıl olup müşkilāt-ı ʿulūm u muʿḍilāt-ı fünūnuñ lübb ü maġzına nā'il olur-idi. Lücec-i nevādir olan maḥāll-i müşkilenüñ ḳaʿrına vuṣūl bulur-idi.

Şiʿr:[4] دلش خزانهٔ گنج حقایق و دانش
کَفَش سحاب نهال حدائق آمال[5]

Ḥallāl-i müşkilāt u fettāḥ-ı muʿḍilāt olan ḫāṭır-ı ḫaṭīr-i dāniş-peẕīri riş-te-i kelāmda olan ʿuḳde-i merāmı ser-engüşt-i ṭabʿ-ı mūşikāf-ile her maḥalde ḥall idüp ser-riş-te-i maḳāṣıda dest-res bulmaḳ muḳarrer idi.

Şiʿr:[6] سپهر خرد را وی است آفتاب
ز فیضش زمین و زمان نور یاب[7]

زبانش کند فتح هر مشکلات
بیناش بود فاتح معضِلات[8]

[P2 354a]

1 Tārīḫ R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Edirneli Emrî Çelebi. bkz. Mehmet A. Yekta Saraç, *Emrî Dîvânı*, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, t.y., s. 413.
3 ḥalīmü'ṭ-ṭabʿ R, P2 | -T
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Gönlü, ilim ve hakikatler hazinesinin bulunduğu yerdir. Eli, emel bahçelerinin taze fidanına buluttur.
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Akıl feleğine güneş odur. Onun feyzinden zemin ve zaman nurlanmıştır. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 437.
8 Dili her müşkilin (kapısını) açar. İfadesi bütün güç meselelerin açıklayıcısıdır.

Mevlānā Pīr Muḥammed bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī[1] [Pīrī Çelebi]

[T 534a] Ol zamānuñ mesned-nişīn-i ifāde olan ṭā'ifesinden taʿallüm idüp celā'il-i feżā'il ile taḥallī ve reẕā'il-i ḥaṣā'ilden taḫallī eyledügi ṣadedde bilād-ı şeref-nihād-ı ʿAcem'e irtiḥāl idüp Semerḳand u Buḫārā'nuñ ʿulemāsından ḳırā'at eyledükden ṣoñra bilād-ı Rūm'a ʿavdet eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ni ṣadaḳa idüp müsterşidān-ı cādde-i ʿulūmı irşād itmegi añа tefvīż eyledi. Medrese-i meẕkūreden ṣoñra maḥmiye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde ve Medāris-i Ṣemān-ı veṣīḳatü'l-cüdrānuñ birisinde müderris olup ṣaḥn-ı ifādede tek ü pūy üzreyken ʿazl olınup ifāde vü taḥṣīl ü tekmīlden taʿṭīl olındı. Defʿa-i ṣāniyede medrese-i meẕkūrede müderris olup aʿyān-ı ṭālibāna feyż-baḫş iken merdüm-i dīdesi ḥilye-i celiyye-i nūr-ı baṣardan ʿarī vü berī **[P2 354b]** olup iḳāmet-i ḫıdmet-i tedrīsden ʿāciz olmaġın yevmī seksen aḳçe vaẕīfeyle maʿzūlen teḳāʿüd eyledi. **[R 418a]**

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli beş tārīḫlerinde bu ḥāl üzre vefāt idüp bu dünyā-yı fānīye baḳacaḳ gözi ḳalmaduġından ʿālemden göz yumdı. Aḥvāli nigāşte-i aḳlām olan fāżıl-ı[2] mūmā ileyh ʿābid ü zāhid, ṣalāḥ u felāḥa ḳā'il bir kāmil ve ḫayrāt u ḥasenāt u ṣadaḳāta mā'il bir fāżıl idi.

Şiʿr:[3] بر ضعیفان گر ببخشایی رواست
کین ز سیرت‌های خوب اولیاست[4]

Aḫlāḳ-ı ḥamīde vü ḥüsn-i ʿaḳīdeye mālik olup mesālik-i ṣalāḥ u felāḥa sālik oldı. ʿİlm-i ḥikmetden *Hidāye* nām kitāba Mollā-zāde'nüñ yazduġı şerḥe ḥavāşī tenmīḳ u tensīḳ eyledi.

1 Mevlānā Pīr Muḥammed bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī R, P2 | Mevlānā Pīr Muḥammed bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī Raḥimehu'llāh T
2 Aḥvāli nigāşte-i aḳlām olan fāżıl-ı R, P2 | -T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Eğer düşkünlere lutf u ihsanda bulunursan uygundur. Çünkü bu, evliyanın güzel huylarındandır. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 46.

Tezyīl: Mervīdür ki merḥūm Pīrī Çelebi merḳūm Müftī ʿAlī Çelebi Efendi'nüñ muʿīdiydi. Ve Buḫārā'ya varduḳda Muḥammed bin İsmāʿīl Buḫārī'nüñ[1] mezārını ziyāret eyledükde terbiyet-i vālā-rütbetini ḥāfiẓ olan kimesneden *Buḫārī* naḳl eylemege icāzet ṭaleb idüp onlar daḫi bu mültemesi **[T 534b] [P2 355a]** telaḳḳī bi'l-ḳabūl eyledi. Ve daḫi ḳarīn-i iʿtimād olan nüsḫa-i ṣaḥīḥa-i[2] muʿavvelede "Ṭoḳuz yüz elli yedi senesinüñ şehr-i muḥarreminüñ on ikinci güni cumʿa güninde vefāt eyledi." diyü yazılmış bulındı. Ve daḫi ʿArab-zāde Efendi'nüñ ḫaṭṭından menḳūldur ki ʿArabī vü Fārisī biri biriyle mülemmaʿ *Lisānü'l-Ḥikmet*[3] adlu bir lüġat te'līf eyledi. Ol lüġat el-ān bendedür.

Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu.[4]

Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Ṣāliḥ Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[5]

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından meclis-i ifādede seccāde-güster olan fużalānuñ şeref-i ifāżesiyle teşerrüf eyledügi ṣadedde Mevlānā ʿAbdulvāsiʿ Efendi'nüñ muʿīdi olup şeref-i mülāzemet-i ḫıdmetleriyle rütbe-i istiʿdāddan mertebe-i isʿād u imdāda teraḳḳī eyledi. Zümre-i ʿulemā-yı feżā'il-intimādan menāṣıb-ı ʿāliyeye istiḥḳāḳı olanlara meṭālib ü me'āribini sevḳ eylemek ʿādāt-ı ḥasene-i eslāf olmaġın fāżıl-ı merḳūma[6] daḫi maḥrūsa-i Burūsa'da Bāyezīd Paşa Medresesi ve Ferhādiyye Medresesi **[P2 355b]** ve Ḳapluca Medresesi ve maḥrūsa-i Edirne'de Ḥalebī Medresesi ve Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisi ve Medāris-i Ṣemān-ı behişt-ʿunvān u ferḳadān-bünyānuñ birisi ve maḥrūsa-i Edirne'de Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ medresesi[7] **[R 418b]** ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı senesinde Sinān Çelebi'den ṣoñra aña tevcīh olındı. Baʿdehu semt-i tedrīsden cādde-i ḳażāya munṣarıf olup maḥrūsa-i Burūsa'da ḳāḍī olmış-iken ṭoḳuz yüz elli senesinde vefāt idüp rūḥ-ı ʿazīzi ʿālem-i melekūta revāne olduḳda Emīr Sulṭān Cāmiʿi'nüñ yanında defn

1 Muḥammed bin İsmāʿīl Buḫārī'nüñ R, P2 | Muḥammed bin İsmāʿīl'üñ T
2 ṣaḥīḥa-i R, P2 | ṣaḥīfe-i T
3 *Lisānü'l-Ḥikmet* R, P2 | *Lisānü'l-Ḥikme* T
4 Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu R | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T, Raḥimehu'llāh P2
5 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R | Raḥimehu'llāh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
6 merḳūma R, P2 | merḳūm T
7 ḥażretlerinüñ medresesi R, P2 | medresesini T

olındı. Mümā ileyhüñ ʿulūm-ı berāʿat-rüsūm ve fünūn-ı feżā'il-meknūnında müşāreketi olup ʿāmme-i ʿulūmı iḥāṭa itmiş-idi. Bu maʿnā ana ʿaraż-ı ġayr-ı müfārıḳ ve ḫāṣṣa-i lāzıme meṣābesindeydi.

Şiʿr:[1] کفایت است و سعادت مزاج و ترکیبت
فضیلت ملکی و سعادت قمری[2]

[T 535a] ʿİlm-i inşāda ḳudret-i tāmmesi ve miknet-i ʿāmmesi olup inşā itdügi aḫbār-ı laṭīfe-i aḫyār münşe'āt-ı aḫbār-idi. **[P2 356a]**

Şiʿr:[3] عَلَم افراخته از عالم فرش
رسانیده سخن را پایه‌ای بر عرش

فلك را ساخته گنجینهٔ راز
سخن را بر جهان کرده سرفراز

رسانیده به شِعری پای اشعار
بر ایوانش نوشته شعر بسیار[4]

Miftāḥ-ı aḳfāl-ı müşkilāt u fettāḥ-ı ebvāb-ı muʿḍilāt olan ḫāme-i ʿAbbāsī-cāmesinüñ eliyle feṭḥ itdügi esrār-ı belāġat delā'il-i iʿcāz olup ufḳ-ı ceyb-i ġaybdan nümāyān olan levāmiʿ-i sevāṭıʿ-ı maʿānī vāżıḥatu'l-mebānī mānend-i envār-ı Süheyl-i Yemānī raḫşende vü dıraḫşendedür.

Şiʿr:[5] به دستش خامه نخل میوه دار است
که از دوران مریم یادگار است

کسی کز میوه‌اش شیرین کند کام
نگردد تلخ کام از دور ایّام

نم کلکش که فیض جاودانی است
سواد خضر ز آب زندگانی است

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Senin tabiatın ve mizacın mutluluk ve yeterliliktir: Melekî bir fazilet ve kamerî bir saâdet. Ezrakî-i Herevî, *Dîvân-ı Ezrakî-i Herevî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1336, s. 95.
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Yeryüzünden sancak kaldırıp sözü arş üzerinde bir mertebeye ulaştırmış. Feleği sırlar hazinesi kılıp sözü cihan üzerinde seçkin ve mümtaz kılmış. Şiirin makamını Şi'râ yıldızına eriştirip onun eyvanına çok şiirler yazmış.
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

سلیمان را جهان شد گر میسّر
ورا شد کشور معنی مسخّر

بود آن هدهدش کلك سبك کام
که می‌آرد به روم از زنگ پیغام[1]

Muḳaṭṭaʿāt-ı aḳṭāʿ-ı ʿavālimde *Kelīle ve Dimne* ismiyle müsemmā olup ʿAcemāne ṭarz-ile muṭarraz olan **[P2 356b]** kitāb-ı müsteṭābdan zebān-ı Türkī'ye terceme itdügi *Hümāyūn-nāme* nām kitāb-ı berāʿat-fercām bir kitābdur ki miṣli maʿdūm ve ʿadīli mefḳūddur, ol ferḫunde kitāb ve ol *Hümāyūn-nāme*'nüñ sübūr-ı süfūr u ṣudūr-ı suṭūrında taḥrīr itdügi fıḳarāt-ı maṣnūʿa-i maṭbūʿa **[R 419a]** ve kelimāt-ı menşūre-i me'ṣūre olup şümūl-i ḳabūl-i ṭıbāʿ-ı muntaẓamayla meşmūl ü maḳbūldur.

Şiʿr:[2] همایون نامه کو خوب و دلاراست
ز دیگر نامه‌ها محبوب و رعناست

چو لعل یار در الفاظ رنگین
معانئ خوش و باریك و شیرین[3]

اگر بیند عطارد در سپهرش
کند نقش نگین ماه و مهرش

[T 535b] گلی بود است او از گلشن راز
که بر گل‌های فردوسی کند ناز

سوادش را ز حدّ معنی زیاد است
چو نور دیدگان بیش از سواد است

بیاض دفترش شد صبح امّید
نی کلکش زر افشان همچو خورشید[4]

1 Kalem elinde Hz. Meryem döneminden yadigâr kalan meyveli bir hurma ağacıdır. Onun meyvesinden ağzını tatlandıran kişi feleğin devranından dolayı rahatsız ve mutsuz olmaz. Kalemindeki damla ebedî bir feyzdir. Hızır gibi olan yazısı âb-ı hayattandır. Eğer Hz. Süleyman'a bütün cihan inkıyad etti ise, ona da mana ülkeleri musahhar oldu. Onun Hüdhüd'ü Zengibar'dan Rûm'a haber getiren hızlı giden kalemdir.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 Selmân-ı Sâvecî, *Cemşîd ü Hurşîd*, haz. F. Vahman – J. P. Asmussen, Tahrân: B.T.N.K., 1969, s. 11.

4 Gönlü süsleyen ve güzel *Hümâyûn-nâme*, diğer kitaplardan daha sevimli ve güzeldir. Rengîn lafızlarda sevgilinin dudağı gibidir; tatlı, ince ve hoş manalar… Eğer Utârit onu felekte görür ise onu güneş ve ayın yüzüğüne mühür yapar. O sır bahçesinden bir güldür ki cennet güllerine naz yapar. Gözlerin nuru karasından çok olduğu gibi yazısında hadden ziyade manalar mevcuttur. Defterindeki beyaz kısımlar ümit sabahı oldu. Kaleminin kamışı, güneş gibi altın saçar oldu.

Ol dürc-i leṭâ'if ü ẕerâ'ifde derc olınan ḥikem ü ʿiber aṣldan ziyāde olup meziyyet-i ferʿ ʿale'l-aṣl bu ḫuṣūṣda **[P2 357a]** vāḳiʿ oldı.

Şiʿr:[1] لله درّك ای ز جهان بر سر آمده
ذات تو از مقام دگر برتر آمده[2]

Meẕkūr-ı mebrūruñ aḫlāḳ-ı ḥamīdesi ġāyetde ve edeb ü vaḳārı nihāyetde olup ʿulüvv-i şān ve sümüvv-i mekān anda ḫatm oldı. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[3]

Mevlānā Ḳara Ṣālih Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh[4]

Evā'il-i taḥṣīl ü mebādī-i tekmīlde muḳārenet-i himmet-i üstād-ile ḥurūf-ı hecāyı żabṭ idüp[5] ʿulūm-ı ʿāliye ṭalebine ṣāliḥ olduḳda[6] ol ʿaṣruñ menābiʿ-i yenābīʿ-i ifāde olan ʿulemāsından istifāde idüp zülāl-i nevāl-i ifżālleriyle müstefīż olduġı ṣadedde merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ ḫᵛācesi Ḫayrüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetine vāṣıl olup andan[7] mülāzım oldı. Fırḳa-i ʿulemāya menāṣıb-ı vālā-māye vü me'ārib-i sāmī-pāye tevcīh eylemek sünnet-i ḥasene olmaġın fāżıl-ı mezbūra daḫi Çekmece Medresesi ve Maġnisa'da Sulṭān Medresesi ve Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisi ṣadaḳa olındı. Medrese-i meẕkūrede ferā'id-i fevā'id ve ʿaḳā'iḳ-ı ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳı gerden ü güş-ı aṣḥāb-ı hūşa güşvāre **[P2 357b]** idüp ber ü dūş-ı erbāb-ı ṭıbāʿ-ı selīmeye āvīḫte eylemek üzreyken ol dürretü't-tāc-ı ʿulemā ferīde-i rūḥ-ı ʿazīzini ṣadef-i beden-i pākinden iḫrāc idüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinde ḥakkāk-ı ecelüñ eline teslīm eyledi. **[R 419b]**

Mıṣraʿ: رحمت کند خدای به روح روان او[8]

Mūmā ileyhüñ ẕāt-ı pāki ism-i sāmīsi **[T 536a]** gibi ṣālih olup nefs-i nefīsi selīm ve ṭabʿ-ı maṭbūʿı ḥalīm idi. Kemāl-i taʿabbüd ü tezehhüdinden[9]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Aferin sana ey dünyada yücelmiş olan. Senin şahsın bambaşka bir makamdan daha yukarısına yükselmiş.
3 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu rūḥahu T, Raḥimehu'llāh P2
4 raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh R, P2 | raḥimehu'llāh T
5 żabṭ idüp R, P2 | -T
6 muḳārenet-i himmet-i üstād-ile ḥurūf-ı hecāyı żabṭ idüp ʿulūm-ı ʿāliye ṭalebine ṣāliḥ olduḳda R, T | -P2
7 andan R, T | anda P2
8 Allah onun ruhuna rahmet etsin.
9 tezehhüdinden R, P2 | tezehhüdden T

ṣadaḳāt u ḫayrāta mā'il olup meberrāt-ı meserrāt-āyātla mütefāḫir bir fāżıl-ı celīlü'l-me'āṣir-idi. Raḥimehu'llāhu ʿaleyh.[1]

Mevlānā Ebü'l-leyṣ Raḥimehu'llāh[2]

Manavġat vilāyetindendür. Zamān-ı ifādesine ve āvān-ı ifāżesine vāṣıl olduġı ʿulemādan taʿallüm idüp Mevlānā Żamīrī'nüñ muʿīdi oldı. Menāṣıb-ı sāmiyetü'l-merātibden Kütāhiyye Medresesi'ne ve Ḥācī Ḥasan-oġlı Medresesi'ne ve Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve Ebī Eyyūb Enṣārī (ʿaleyhi raḥmetü'l-Bārī) ḥażretlerinüñ Medresesi'ne ve Medāris-i Ṣemān-ı refīʿatü'l-bünyānuñ birisine müderris oldı. **[P2 358a]** Emr-i tedrīs ve kār-ı ifādeyi itmām idüp müntehā-yı ẕerāsına iʿlā eyledükden ṣoñra ḳażā ṣavbına müteveccih olup maḥrūsa-i Ḥaleb'de ve maḥrūsa-i Dımaşḳ-ı Şām'da ḳāḍī oldı.

[T 386b] Hicret-i Ḥażret-i cennet-ḫuḍretden ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinde İsḥāḳ Çelebi'den ṣoñra maḥrūsa-i Şām'da ḳāḍīyken vefāt idüp rāḥil-i rūḥ-ı ʿazīzi medīne-i melekūt ve Kaʿbe-i ceberūta irtiḥāl eyledi.

Mıṣraʿ: نظر از چشم رحمت بر وی انداز[3]

Mūmā ileyh ṣāliḥ ü mütedeyyin ve müfliḥ ü müteyaḳḳın, vaḳūr u edīb ve vecīh-i keşīrü'l-ḫayr ve faḳīh ü nebīh Ebü'l-leyṣ-i Ṣānī'ydi. Ol leyṣ-i bīşe-i faẕīlet, pençe-i meziyyetle şevārid-i ġarā'ib-i fünūnı ṣayd eylemekde fi'l-meṣel şīr-i ner-idi.

Mıṣraʿ:[4] هو الليث لكنَّه أشجع[5]

Revveḥa'llāhu rūḥahu.[6]

1 Raḥimehu'llāhu ʿaleyh T | Raḥimehu'llāh P2, -R
2 Mevlānā Ebü'l-leyṣ Raḥimehu'llāh R | ʿĀrif Bi'llāh Mevlānā Ebü'l-leyṣ Raḥimehu'llāh T, Mevlānā Ebü'l-leyṣ Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
3 (Allah'ım!) Ona rahmet nazarı ile bak.
4 Mıṣraʿ R, P2 | -T
5 O bir arslandır, fakat daha cesurdur.
6 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | -R, -P2

Mevlānā Faḫrüddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb[1] [Faḫrī Çelebi] {Faḫrī}

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm idüp merāḳī-i ṭaleb-i ʿilm ü ʿirfānda pāye-i īḳān u itḳānda ḳadem-i himmet vaż‘ eyledükde mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ **[T 536b]** vālidinden ve Mevlānā Şücāʿdan telemmüẕ eyledi. Bu taḳrīble aʿlāyı vālā-yı kemālāt-ı insāniyye-i nefsāniyyeye irtiḳā idüp **[P2 358b]** Mevlānā Seydī Çelebi'nüñ şeref-i ḫıdmet iʿādesiyle müşerref oldı. Ṭarīḳa-i ḳadīme-i ḳavīme üzre maʿāric-i menāṣıb-ı sāmiyeye ʿurūc eyledükde evvelā Efḍal-zāde Medresesi'ne baʿdehu Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Ḥalebī Medresesi'ne ve Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ **[R 420a]** birisine müderris oldı. Ġāyet-i ġāyāt-ı menāṣıb-ı ʿāliye olan medrese-i meẕkūrede erbāb-ı ḳarā'iḥ-i ṣaḥīḥa vü aṣḥāb-ı ṭabāyiʿ-i naḳīḥaya beẕl-i esbāb-ı eşтāt-ı ifāde üzreyken ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı senesinde vefāt eyledi. Mūmā ileyh ẕekī[2] ü faṭīn, elmaʿī vü mütefaṭṭın, edīb ü lebīb, ḥalīm ü selīm, vaḳūr u ṣabūr, celīlü'ẕ-ẕāt, cemīlü'ṣ-ṣıfāt idi.

Şiʿr:[3]

فخر ارباب علم و فضل و هنر
ذخر اصحاب حشمت و تمکین

درّ شهوار لفظ او گشته
نو عروسان قدس را کابین

فیض انوار خاطر تو نهد
هوس نطق در دماغ جَنین[4]

Celā'il-i feżā'il-i ḥamīde vü meḥāmid-i ḫaṣā'il-i güzīdeyle taḫallī eyleyüp meḫā'il-i reẕā'il-i nefsāniyyeden taḫallī itmege ʿāzim ü ḥāzim iken henüz müntehā-yı **[P2 359a]** aʿmāra vāṣıl olmadın ʿunfuvān-ı şebābda vefāt eyledi.

Şiʿr:[5]

دریغا که خورشید روز جوانی
چو صبح دگر بود کم زندگانی

---

1 Mevlānā Faḫrüddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb R, P2 | Mevlānā Faḫrüddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb Raḥimehu'llāh T

2 ẕekī R, P2 | ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ T

3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

4 Hüner, fazilet ve ilim erbabının övüncü; heybet ve vakâr sahiplerinin zahiresi. Onun sözü padişahlara lâyık bir inci olmuş. Onun lafzı cennetin yeni gelinlerine mehir olmuş. Senin gönlünün nurlarından çıkan feyz konuşma hevesini ceninin aklına koyar.

5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

دریغا که ناگه گل نو شکفته
فرو ریخت از تند باد خزانی[1]

Tezyīl: Mūmā ileyhüñ babası Muḥammed Çelebi ibn Yaʿḳūb ḳuḍāt zümresindendür. Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri şehzādeyken Ṭrabuzan'da ve Kefe'de anlaruñla bile olup bu iki şehrde ḳāḍīydi. Ṣoñra cülūs-i hümāyūn müyesser olup taḫt-ı salṭanata maḳdem-i şeref- **[T 537a]** tev'emiyle şeref-baḫş olduḳda anuñ elṭāf-ı ḫüsrevānesiyle mevlānā-yı mūmā ileyh maḥrūsa-i Burūsa'da ḳāḍī oldı. Cümle-i ḫalḳı anuñ sīret-i marżiyyesinden rāżī oldı. Vüzerā-yı ṣaff-der ü āṣaf-derden İbrāhīm Paşa merḥūmuñ düğüninde vefāt idüp dāġ-ı muṣībetle aḳrabāsınuñ cigerine düğün ḳodı. Mervīdür ki Mevlānā Faḫrī Çelebi, Ṭrabuzan'da vücūda gelüp Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretleriyle raḍīʿ oldı. Bu ḥālet ile şeref-i kāmil buldı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān-ı **[P2 359b]** cennet-mekān ḥuḳuḳ-ı uḫuveti riʿāyet-içün zamān-ı salṭanatında anuñ aḥvāliyle muḳayyed olup enẓār-ı ʿaliyyeyle naẓardan ḫālī olmadı. Lākin ol faḫr-i zümre-i ʿulemānuñ eyyām-ı civānīde[2] devḥa-i āmāli āsīb-i ṣarṣar-ı ḥadeṯātla şikest olup ṣemere-i şecere-i ṭūl-i ʿömrden berūmend ü behremend olmamaġın **[R 420b]** Ṣaḥn Medresesi'nde ḳalup ḳāḍī olmadın vefāt eyledi. Ol fāżıl-ı feżā'il-āyīn süḫan-āferīn olup ḳaʿr-ı baḥr-ı naẓmdan bī-şümār dürer-i ġurer-i ābdār yaʿnī eşʿār-ı gevher-bār ışdār eyledi. Bu maṭlaʿ anuñ āṣārındandur:

Maṭlaʿ: Çün siyeh-pūş ola ol dilber-i şīrīn-ḥarekāt
Ḳaplamışdur ṣanuram āb-ı ḥayātı ẓulemāt[3]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere merḳadehu.[4]

1 Ne yazık ki gençlik gününün güneşi, bir başka sabah gibi kısa ömürlü idi. Ne yazık ki yeni açılmış gül ansızın sonbaharın sert rüzgârlarından dolayı döküldü gitti. Selmân-ı Sâvecî, *Dîvân-ı Selmân-ı Sâvecî*, haz. Ebu'l-Kâsım Hâlet – Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1371, s. 325.

2 civānīde R, P2 | civānī T

3 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuʿarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 401.

4 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve nevvere merḳadehu R | Raḥimehu'llāh T, Revveḥa'llāhu rūḥahu P2

Mevlānā Muṣliḥüddīn Muṣṭafā Raḥimehu'llāh[1] [Maṣdar Muṣliḥüddīn]

Maṣdar Muṣliḥüddīn dimekle meşhūr u meẕkūr-idi. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsıyla muṣāḥabet-i ʿilmiyye idüp zīver-i istiʿdādāt ile müteḥallī olduḳda baʿżı medārisde müderris oldı. Bu taḳrīble miḥrāb-ı **[P2 360a]** ders ü ifādede cülūs idüp mütemeşşiyān-ı cādde-i ṭalebe reh-nümā olduḳda maḥmiyye-i Maġnisa'da Sulṭān Medresesi'ne ve Medāris-i Şemān ki ẕirve-i vālā-yı[2] meṭālib-i erbāb-ı āmāl u emānī ve aḳṣā-yı ḳuṣarā-yı me'ārib-i aṣḥāb-ı ṭaleb ü kāmrānīdür, anuñ birisine müderris oldı. **[T 537b]**

Şiʿr:[3] چه صحن است آن فلك بالای او بود
همه روی زمین پهنای او بود

تو گفتی فرق فرقد پایهٔ اوست
سپهر لاجوردی سایهٔ اوست[4]

Ol maṣdar-ı ʿulūm-ı me'ṣūreden efʿāl-i ḥasene vü aʿmāl-i müstaḥsene müştaḳḳ olup anuñ feżā'iline caḥd u inkār itmege[5] miknet, meslūb olduḳda semt-i tedrīsden munṣarif olup ḳażā vādīsinde maḥrūsa-i Ḥaleb'e[6] ve maḥrūsa-i Kaʿbe-i Şerīfe'ye müvellā oldı. Ẕikr olınan manṣıb-ı celīlü'l-ḳadrden ʿazl olınup maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳarīb Üsküdar nām mevżiʿe geldükde ḥācc-ı rūḥ-ı ʿazīzini medīne-i maḳṣad[7] ve Kaʿbe-i merāma īṣāl eyledi. Ol muḥibb-i fuḳarā vü ṣuleḥā ḥalīmü'n-nefs ü selīmü'ṭ-ṭabʿ, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, **[P2 360b]** ṣāḥib-aḫlāḳ-ı ḥamīdeydi. Ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye intisāb iktisāb idüp ol ṭā'ifeye kemāl-i mertebe ve mertebe-i kemālde maḥabbet üzreydi. Meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup şeref-i ṣoḥbetlerine[8] nā'il oldı.

1 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
2 vālā-yı R, P2 | -T
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 O nasıl bir sahndır ki felek hemen onun üzerindeydi. Bütün yeryüzü onun genişliğiydi. Sen dedin ki onun mertebesi ferkad yıldızının başı üzredir ve lacivert felek onun gölgesidir.
5 itmege R, T | itmekle P2
6 maḥrūsa-i Ḥaleb'e R | maḥrūsa-i meşhūr Ḥaleb'e T, maḥrūsa-i Ḥaleb'de P2
7 maḳṣad R, P2 | maḳṣūd T
8 ṣoḥbetlerine R, P2 | ṣoḥbetleriyle T

Şiʿr:[1] گر تو را عقل است با دانش قرین
باش درویش و به درویشان نشین

همنشینی جز به درویشان مکن
تا توانی غیبت ایشان مکن[2]

[R 421a] Teẕyīl: Mervīdür ki babasınuñ adı İdrīs idi. Maḥmiyye-i Burūsa'da Ḥamīdler Maḥallesi'nüñ imāmı iken oġlı Mevlānā Muṣṭafā vücūda geldi. Ve daḥi menḳūldür ki maḥmiyye-i Maġnisa'da müftī iken fetāvādan bir mecmūʿa cemʿ idüp çoḳça mesā'il-i ġarībe derc eyledi. Ḥanbelī-zāde, *Tevārīḫ-i Ḥaleb*'de şöyle īrād eyledi ki merḥūm Maṣdar Efendi ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinde Ḥaleb'e ḳāḍī olmış-iken Medīne-i Münevvere'ye ḳāḍī olup anda vefāt eyledi. Ve daḥi naḳl eyledi ki bir gün meclis-i müẕākerede "Lafẓ-ı deyyūs ne kelimedür?" diyü söyleşdükde kendüleri maṣdardur **[P2 361a]** diyü buyurdılar bu sebebden **[T 538a]** Maṣdar diyü mülaḳḳab oldı.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[3]

Mevlānā Şeyḫ Muḥammed ki Şeyḫī Çelebi Dimekle Maʿrūfdur[4]

Mebādī-i şürūʿda istiḥṣāl-i ʿulūm ve istikmāl-i fünūn eyledükde ol ʿaṣruñ efāżılından Mevlānā Fenārī Muḥyiddīn Çelebi'nüñ ve Mevlānā Ḳara Bālī'nüñ ḫıdmet-i ʿulyālarına ittiṣāl idüp bu ittiṣālle[5] meʿāric-i kemālāta ʿurūc u vülūc eyledi. ʿĀdāt-ı sādāt-ı ʿulemā üzre menāṣıb-ı felek-merātibe irtifāʿ eyledüginde maḥmiyye-i Burūsa'da Mevlānā Ḫüsrev Medresesi'ne ve Veliyyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi'ne ve Ṭrabuzan Medresesi'ne[6] Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne ve Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı.

---

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Eğer senin ilim ile hemhâl bir aklın var ise, derviş ol ve dervişler ile otur. Dervişlerden gayrı kimse ile oturup kalkma, mümkün olduğu müddetçe onların gıybetini de yapma! Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 11.
3 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T | -R, -P2
4 maʿrūfdur R, P2 | maʿrūf-idi raḥimehu'llāh T
5 ittiṣāl idüp bu ittiṣālle R, P2 | ittiṣāl ile T
6 Ṭrabuzan Medresesi'ne R, P2 | Ṭrabuzon Medresesi'ne T

Hicret-i Ḥażret-i Risālet-menzilet'den ṭoḳuz yüz elli bir senesinde ṣaḥn-ı ifādede ḳaṣabāt-ı meyādīn-i ifāżeyi[1] ḥā'iz ü fā'iz iken sihām-ı muḳaddere-i ācālle muḳāraʿa vü müsāheme idüp ḳıdāḥ-ı[2] ḥayātdan behremend olmadı.

Mıṣraʿ: سهم اجل رسید به آماج عمر او[3]

O fāżıl-ı ẕekī vü elmaʿ, taḳī vü naḳī vü evraʿ, ḫuşūʿ u ḫużūʿ üzre olup **[P2 361b]** ḥalīm ü selīm ve ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde kimesne idi. Ṭarīḳa-i maḥmūde vü sīret-i marżiyyesi muḳteżāsınca cümle-i ʿālemi ḫayr-ile ẕikr idüp nīk-endīş ü ḫayr-kīş bir dervīş idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[4]

Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf Raḥimehu'llāh[5] [Köpricük-zāde]

Köpricük-zāde ʿunvānıyla muʿanvendür. Mebādī-i şürūʿda eyādī-i ʿulūma[6] dest-res bulup pāye-i ifādeye tereffuʿ ṣadedinde Mevlānā Ḳara Seydī'den ve Mevlānā Muḥammed Samsunī'den **[R 421b]** telemmüẕ eyledi.

Şiʿr:[7] تلمّذ باعث فضل و هنر بود
تلمّذ موجب حسن اثر بود[8]

Neşr:[9] Ṭīnet-i bāṭınında merkūz u mermūz olan āṣār-ı rüşd ü necābet bürūz u ẓuhūr idüp ẕevāhir-i umūrında feżā'il-i sāṭıʿa-ı lāmiʿa[10] olduḳda **[T 538b]** maḥmiyye-i Kefe'ye varup fetvā ṭarīḳıyla beẕl-i menāfiʿ-i ʿilmiyye vü ṣarf-ı fevā'id-i feżā'il-i celiyye eyledi.

Şiʿr:[11] آن که از خاك پای او سازند
عنصر مجد و کیمیای مرام

1 ifāżeyi R, P2 | ʿulemāyı T
2 ifāżeyi ḥā'iz ü fā'iz iken sihām-ı muḳaddere-i ācālle muḳāraʿa vü müsāheme idüp ḳıdāḥ-ı R, T | -P2
3 Ecel oku onun ömür hedefine ulaştı.
4 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh T, Raḥimehu'llāh P2
5 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
6 ʿulūma R, P2 | ʿulūmda T
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Öğrencilik, hüner ve fazilete sebeptir. Öğrencilik, güzel eser bırakmaya vesiledir.
9 Neşr: T | -R, -P2
10 sāṭıʿa-ı lāmiʿa R, P2 | sāṭıʿa P2
11 Şiʿr R, P2 | Naẓm T

داد مر عِقد فضل و عرفان را
به لآلئ لفظ خویش نظام

گردن شاهدان معنی را
کلکش آراسته به درّ کلام[1] **[P2 362a]**

Baʿdehu maḳsem-i āmāl ü emālī olan maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp evvelā Ḳasṭamonı'da Ata Beg Medresesi'nde ve ġayrı birḳaç medārisde ve Ṣaḥn Medreseleri'nüñ birisinde ve maḥmiyye-i Burūsa'da Murādiyye Medresesi'nde ve maḥmiyye-i İstanbul'da Ayaṣofya Medresesi'nde müderris oldı. Baʿdehu Amāsiyye'de müftī ve müderris olup emr-i ders ü fetvāyı cemʿ itmiş-iken maʿzūl olup yevmī yetmiş aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd eyledi. Defʿa-i ṯāniyede girü Amāsiyye'de müftī olup iftā-yı mesā'il iderken ṭoḳuz yüz elli iki tārīḫlerinde vefāt idüp[2] rūḥ-ı ʿazīzi sükkān-ı erā'ik-i melekūt u ḳuṭṭān-ı ʿavālim-i ceberūtla muḫālaṭa eyledi. Ol fāżıl-ı necīb ü naḳīb ve ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīdenüñ cümle-i fünūn-ı ʿArabiyye-i merʿiyyede ḫuṣūṣen ʿulūm-ı şerʿiyyede mahāret-i tāmmesi olup ḥāvī-i bedāyiʿ-i revāyiʿ-i uṣūl u fürūʿ olan zümrenüñ ḫulāṣası ve müsteṣfāsı idi.

Şiʿr:[3] حدیث او معانی در معانی
رسوم او فضائل در فضائل[4]

Ekṣer-i evḳātda ʿalā'ıḳ-ı ḫalā'iḳdan münḳaṭıʿ olup edeb ü vaḳār üzre kendü aḥvāl-i şeref-āmāline iştiġālde kemālde **[P2 362b]** ve fırḳa-i fuḳarāya meyl ü maḥabbet nihāyetde idi.

Mışrāʿ:[5] محبّت فقرا اصل دولت و شرف است[6]

1 Ayağının toprağından arzunun kimyasını ve saygınlığın esasını yaptıkları o kişi, kendi lafız incileriyle irfan ve fazilet gerdanlığına bir düzen verdi. Kalemi mana güzellerinin boynunu kelam incileri ile süslemiştir.
2 iftā-yı mesā'il … tārīḫlerinde vefāt idüp R, T | -P2
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Onun sözü mana içinde manadır. Onun yazdıkları fazilet içinde fazilettir.
5 Mışrāʿ R, P2 | -T
6 Dervişlere muhabbet beslemek şeref ve ikbalin esasıdır.

Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Müeyyedī[1] [Ḥācī Çelebi Şeyḫ ʿAbdürraḥīm Müeyyedī'nüñ oġlı]

Meşāyiḫ-i kirām u evliyā-yı ʿiẓāmdan Ḥācī Çelebi ʿunvānıyla muʿanven olan **[T 539a]** ʿārif bi'llāh Şeyḫ ʿAbdürraḥīm Müeyyedī'nüñ peser-i necābet-eşeridür. Mebādī-i taḥṣīl **[R 422a]** ü evā'il-i tekmīlde ṣanādīd-i ʿulemā-yı būm-ı Rūm'dan taʿallüm ü telemmüẕ idüp ʿilm-i mütevāfir ü faẓl-ı müteṭā'ir taḥṣīl itmegin ṣıyt-ı feżā'il-i celiyye-i ʿaliyyesi erbāb-ı ṭaleb ü aṣḥāb-ı ereb ortasında mānend-i meṯel-i sā'ir dā'ir oldı.

Mıṣrāʿ: فضل او در همه عالم متطائر بود است[2]

Ẕāt-ı şerīf-i şeref-şiʿārı ḥuliyy-i celiyy-i şerā'if-i maʿārif ile müteḥallī olduġı mütecellī olduḳda sünnet-i seniyye-i selāṭīn-i maʿdilet-āyīn üzre tevfīr-i[3] tevḳīr içün menāṣıb-ı ʿāliye vü me'ārib-i sāmiyeye terfīʿ olındı. Medāris-i şerīfeden Dimetoḳa Medresesi'ne ve Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne ve Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Edirne'de Mollā Ḥalebī Medresesi'ne[4] ve Ebī Eyyūb Enṣārī **[P2 363a]** Medresesi'ne[5] ve Medāris-i Ṣemān-ı heşt-behişt-ʿunvānuñ birisinde müderris naṣb olındı. Eṣnā-yı dersde meşṣāṭagān-ı efkār-ı ṣā'ibe vü çehre-güşāyān-ı enẓār-ı ṣāḳıbesi nefā'is-i ʿarā'is-i ʿulūm ve muḥadderāt-ı muvaḳḳarāt-ı fünūnı minaṣṣa-i ifāde vü ḥacle-i ifāżede taḥsīn ü tezyīn ider-iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinde vefāt idüp ṣaḥn-ı dārü'n-naʿīm-i rıḍvānda ḥūr u ġılmānla muʿāmele itmege ʿāzim ü ḥāzim oldı. Ol kāmil, ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ ve ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, ḳavī-fiṭnat olup muṣāḥabeti ḫūb ve ṣoḥbeti merġūb bir kimesne idi. Cümle-i ecille-i ʿulūmda müşāreket-i ʿāmmesi olup ʿulūm-ı ʿArabiyye'ye iḫtiṣāṣ-ı tāmmı var-idi.

Şiʿr:[6] طبع چو دریا فراخ رای چو گردون بلند
عزم چو شمشیر تیز حزم چو کوه استوار[7]

---

1 Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Müeyyedī R, P2 | Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī bin Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Müeyyedī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

2 Onun fazileti bütün cihana yayılmıştır.

3 tevfīr-i R, T | -P2

4 Mollā Ḥalebī Medresesi'ne R, P2 | Monlā Ḥalebī Medresesi'ne T

5 Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne R, P2 | Eyyūb Enṣārī Medresesi'ne T

6 Şiʿr R, P2 | Ferd T

7 Deniz gibi engin bir hilkat, felek gibi yüce bir düşünce; keskin kılıç gibi bir azim, sağlam bir dağ gibi kararlılık. Mesʿûd-ı Saʿd-ı Selmân, *Dîvân-ı Mesʿûd-ı Saʿd*, (*Cild-i Evvel*), haz. Mehdî Nûriyân, Isfahân: İntişârât-ı Kemâl, 1364, s. 277.

Cümleden fenn-i inşāda yed-i ṭūlāsı olup istiḳāmet-i ṭabʿla ḫāme gibi ser-firāz u mümtāz olmaġın lisān-ı ʿArab'da ḳaṣā'id ü münşe'āt ibdāʿ u iḫtirāʿ eyledi. **[T 539b]**

Şiʿr:[1] معجز كلك تو تا ظاهر شد اندر باب نطق
بعد از آن نگذشت كس را بر زبان سحر متين[2]

[P2 363b] Fāżıl-ı merḳūmuñ cevdet-i ṭabʿ iḳtiżāsıyla egerçi baʿżı kütüb-i muʿtebereye taʿlīḳātı var-idi, lākin neḍāret-i sinn ü zindegānī ve ṭarāvet-i ʿömr ü kāmrānīde vefāt itmegin beyāża çıḳmadı. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[3]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdullāh Raḥimehu'llāh[4] [Muḥammed Beg]

[R 422b] Beyne'l-ʿulemā Muḥammed Beg dimekle meẕkūr u meşhūrdur. Ḥavāşī-i ṣaḥā'if-i aḥvālinde ḫuṭūṭ-ı bendegī muḳayyed olup selāṭīn-i ʿOṯmāniyye'den Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ ḳullarındandur.

Şiʿr:[5] اگر مرا به غلامئ خود قبول كنى
بسا كرشمه كه بر شاه و شهريار كنم[6]

Meşārıḳ-ı mebārıḳ-ı[7] aḥvālinde żiyā-yı ḳābiliyyet ﴿وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا﴾[8] vāżıḥ u lā'iḥ olup senā-yı ehliyyet ﴿وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَا﴾[9] sāniḥ ü lāmiḥ olmaġın ṭarīḳ-ı[10] emāreti terk idüp maʿāric-i ʿilme ʿāric oldı.

Şiʿr:[11] آمدى در هر هنر اقصى نهايات از كمال
چون محيط آسمان اعلى نهايات الجهات[12]

---

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Konuşma hususunda senin kaleminin aciz bırakan hususiyeti zuhur etti diye ondan sonra kimsenin dilinden sihir kelimesi geçmedi.
3 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | Raḥimehu'llāh P2, -R
4 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
5 Şiʿr R, P2 | Şiir noksan. -T
6 Eğer beni kulluğuna kabul eder isen, sultan ve padişahlara karşı çokça övünürüm.
7 mebārıḳ-ı R, P2 | mebādī-i T
8 "Güneşe ve kuşluk vaktindeki aydınlığına yemin ederim ki..." Şems (91), 1.
9 "Güneşi takip ettiğinde aya andolsun..." Şems (91), 2.
10 ṭarīḳ-ı R, P2 | -T
11 Şiʿr R, P2 | Ferd T
12 Hünerde kemâlin en son noktasına ulaştın. Nitekim yüceler yücesi olan gökyüzü gibi. Enverî, *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364, s. 24.

Ol ʿaṣruñ ʿulemāsınun miḥrāb-nişīn-i ifāde olanlarından taʿallüm idüp **[P2 364a]** Mevlānā Şeyḫ Muẓafferüddīn ʿAcemī'nüñ ve Mevlānā Fenārī Muḥyiddīn Çelebi'nüñ ḫıdmetlerinde tehẕīb-i derūn eyledükden ṣoñra Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ muʿīdi oldı. Sevdā-yı ḥubb-ı cāh süveydā-yı insānda merkūz u muḳarrer olmaġın mūmā ileyh daḫi meṭālib-i ʿāliyeye ṭālib ü rāġıb olup maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve baʿżı medārisde ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde müderris olmış-iken dimāġında iḫtilāl ẓāhir olmaġın cāh-ı tedrīsi terk eyledi. Müddet-i medīd ü ʿahd-i baʿīd mürūr eyledükden ṣoñra ifāḳat bulup cevher-i vücūdı ʿaraż-ı marażdan sālim olduḳda deryādan Mıṣr'a revāne oldı. İttifāḳ, deryāda kāfir gemilerine rāst gelüp iki ṭarafdan her bir peleng-i neheng-āheng ü bebr-i **[T 540a]** ceng, bī-direng ḳaṣd-ı ceng idüp āṣūb-ı heycā vü efvāc-ı emvāc-ı veġā başdan aşduḳda rūzgār-ı nā-muvāfıḳuñ muvāḳafatiyle küffār-ı ḫāksār ġālib olup ol fāżıl-ı āzāde-i isār ẕüll ü esārda giriftār **[P2 364b]** oldı. [1]﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللهَ مُخْلِصِينَ﴾ feḥvāsınca cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a tażarruʿ idüp [2]﴿رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ diyü duʿā eyledüklerinde duʿāları ḳabūl olmayup sāḥil-i necāta düşmege ḳādir olmadılar. Ehl-i İslām ol cengde çoḳça furtına çeküp sāḥil-i ḫalāṣdan alarġa düşdiler. Rūzgār-ı nā-hemvārī kendülerüñ bādbān-ı murādı üzre ḳullanmaġa mecāl olmayup keştī-i saʿyleri ḳaraya atdı. Fülk-i felāket ol ṭā'ifeyi[3] çigneyüp **[R 423a]** ʿadüvvi hezīmet her ṭarafdan irişdi, çatdı. Āḫir-i kār, girdāb-ı inhizāma düşüp küffār-ı ḫāksār elinde giriftār oldılar. Baʿżı aṣdiḳāsı ol ḫᵛāce-i feżā'ili iştirā idüp ḳayd u bende giriftārlikden[4] ḫalāṣ eylediler. Baʿde'l-ḫalāṣ ve ʿaḳību'l-menāṣ maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye geldükde merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī ḥażretleri maḥmiyye-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ni[5] ve maḥrūsa-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān)[6] ḥażretlerinüñ medresesini ṣadaḳa eyledükden **[P2 365a]** ṣoñra Dımaşḳ-ı Şām ḳāḍīlıġını tefvīż ü taḳlīd eyledi.

1 "Gemiye bindikleri zaman, dini yalnız O'na has kılarak (ihlâsla) Allah'a yalvarırlar …" Ankebût (29), 65.
2 "… Rabbim! Beni zalimler güruhundan kurtar …" Kasas (28), 21.
3 ṭā'ifeyi R, P2 | ṭā'ifei T
4 giriftārlikden R, P2 | giriftārlıḳdan T
5 Sulṭān Medresesi'ni R, P2 | Sulṭān Medresesi T
6 ve'r-rıḍvān R, P2 | ve'l-ġufrān T

Maḥrūsa-i meẕkūrede bir miḳdār nāhic-i menāhic-i naṣfet ü şāriʿ-i meşāriʿ-i ʿadālet olup envār-ı āṣār-ı maʿdilet-ile[1] ehl-i Şām'uñ güni ṭoġmış-iken ʿazl olınup maʿzūlen maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye geldi. Meẕkūr-ı mebrūruñ mizācında tekrār küllī iḫtilāl vāḳiʿ olup[2] maraż-ı şedīde giriftār olmış-iken eṣnā-yı marażda Mıṣr ḳāḍīlıġı iḥsān olındı. Eyyām-ı şitāda olan meşāḳḳ-ı esfārı irtikāb idüp Mıṣr cāniblerine revāne olduḳda ḳaṣaba-i Kütāhiyye'ye **[T 540b]** varup anda ṭoḳuz yüz elli senesinde iḳlīm-i vücūddan mıṣr-ı ʿademe irtiḥāl eyledi.

Mıṣraʿ: با مصر عدم رفت از ين ملك وجود[3]

Ol edīb ü erīb, vaḳūr u ḥalīm ü kerīm, ḫıred-i ḫurde-dānla müstecmiʿ-i ʿulūm-ı riyāżiyye ve müstevʿib-i fünūn-i ʿaḳliyyeydi. Derūn-ı saʿādet-meknūnında fırḳa-i ʿulemāya maḥabbet ġāyetde ve ẕāt-ı ʿilme meveddet nihāyetde olduġı gibi ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye muḥibb ü mürīd olup ahālī-i taṣavvufa kemāl-i mertebe mā'il idi.[4] **[P2 365b]**

Şiʿr:[5] محبّت كن به اصحاب تصوّف
كه در دست تو می‌باشد تصرّف[6]

Neṣr:[7] Ṭā'ife-i ʿulemādan beyne'l-kümmel mütedāvil olan kütüb-i muʿtebereye mālik olup aġleb ü ekṣerine müṭālaʿa eyledi. Bu sebebden baʿżı kitāba taʿlīḳāt ibdāʿ idüp fünūn-ı keṣīrenüñ ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳını taḥḳīḳ u tedḳīḳ eyledi.

Raḥmetu'llāhi ʿaleyh raḥmeten vāsiʿaten.[8]

1 maʿdilet-ile R, P2 | ʿadālet-ile T
2 olup R, T | olınup P2
3 Bu varlık mülkünden yokluk Mısır'ına gitti.
4 idi R, T | oldı P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Tasarruf senin elinde iken tasavvuf ehline muhabbet besle!
7 Neṣr: T | -R, -P2
8 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh raḥmeten vāsiʿaten T | -R, -P2

Mevlānā Manastırlı Çelebi Raḥimehu'llāh[1]

İsm-i sāmīsine ẓafer müyesser olmayup ʿunvān-ı meẕkūrla meşhūr olmaġın ol üslūb üzre ḳayd olındı. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından taʿallüm idüp sāḥa-i ḫāṭırında **[R 423b]** bāḥa-i ʿilm ü ʿirfānı[2] naṣb eyledükde Mevlānā Ḳaramanī Gürz Seydī Efendi'nüñ ḫıdmetlerine ittiṣāl eyledi. Mūmā ileyhüñ şeref-i ḫıdmetleriyle teşerrüf idüp cāh-ı istifāżeden cāh-ı ifāżeye ṣuʿūd eyledükde mavṭın-ı aṣlīsi Manastır'da iki müddet müderris olup zülāl-i nevāl-i ifādesiyle ṭullāb-ı kemāl-iktisābuñ ḥadā'iḳ-ı ḫāṭırlarını **[P2 366a]** reyyān eyledi. Aṣḥāb-ı menāṣıb ortasında ʿazl u naṣb übüvvet ü bünüvvet[3] gibi müteżāyiḳān olup māder-i vuḳūʿdan ikisi tevellüdde[4] tev'emān meṣābesinde olmaġın,

Şiʿr-i ʿArabī:[5]
الدّهر ينبسط حينا ثم ينقبض
و الامر ينحلّ يوماً ثم ينعقد[6]

Cāh-ı meẕkūrdan maʿzūl olup nuḳāve-i evḳāt u ḫulāṣa-i sāʿātini **[T 541a]** ʿilm ü ʿibādete ṣarf eyledi. Eṣnā-yı ʿazlde maḥrūsa-i Edirne'de olan Ḥalebī Medresesi teklīf olınup fāżıl-ı merḳūmı taʿẓīm ü tefḫīm olınmaḳ murād olınduḳda ḳabūl eylemedi.

Şiʿr:[7]
علم را بهر جاه و زر مَطلَب
دانش از بهر نصب و جرّ مَطلَب[8]

علم بهر کمال خواهد بود
نه به سودای مال خواهد بود

علم کان از پی تمامی نیست
موجب نشر نیکنامی نیست[9]

---

1 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
2 ʿirfānı R, T | ʿirfān P2
3 ü bünüvvet R, P2 | -T
4 māder-i vuḳūʿdan ikisi tevellüdde R, P2 | -T
5 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
6 Dünya bazen genişler sonra da daralır. İşler bir gün çözülür sonra da bağlanır.
7 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
8 İlmi makam ve altın için isteme! İlmi (menfaati) celb etmek ve makam için isteme!
9 İlim kemâl için olacak. Mal sevdası için değil! Tekâmül için olmayan ilim, iyi bir şöhretin yayılmasına vesile olmaz. Evhadüddîn-i Merâgî, *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Maʿrûf be-Merâgî*, (*Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340, s. 570.

Tārek-i tārik-i ʿizzet, farḳ-ı farḳadān ile hem-ser olup aṣḥāb-ı terk ü tecerrüd ser-firāz-ı ʿālem olduġı muḳarrer olmaġın devā'ir-i pergār-ı terkden ṭaşra ayaḳ baṣmayup ḥāḳḳ-ı vasaṭ-ı ʿuzlet ü inḳıṭāʿda ṣābit-ḳadem oldı. **[P2 366b]**

Şiʿr:[1]

جامی به کسی مگیر پیوند
کآخر دل از او ببایدت کَنْد

از خلق جهان جلیس خود شو
زین وحشتیان انیس خود شو[2]

Bu eṣnāda yevmī yigirmi aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe taʿyīn olınup ḳanāʿat vādīsinde ḥüsn-i maʿāş üzre intiʿāş eyledi. Murġ-ı rūḥı ﴿قُلْ يَتَوَفَّاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ﴾[3] maẕmūnı dāmına giriftār olup ṭoḳuz yüz elli tārīḫlerinde vefāt eyledi. Ol muḥibb-i zümre-i fuḳarā ṭarīḳa-i diyānet ü ʿibādetde ve cādde-i faẓīlet ü maʿrifetde Cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'dan mü'eyyed ve muvaffaḳ olup telfīḳ-ı tevfīḳ-ı Rabbānīyle vücūd-ı bihbūdı bereket-i İlāhiyyeydi.

Mıṣraʿ: شد از برکات حق وجودش[4]

Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu.[5]

Mevlānā Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī Raḥimehu'llāh[6] [ʿArab İmām Efendi]

[R 424a] Mūmā ileyhüñ cenāb-ı şerīfi Ḥanefiyyü'l-meẕheb ve masḳaṭ-ı re's ü mavṭın-ı aṣlīsi maḥrūsa-i Ḥaleb idi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerinüñ binā eyledügi cāmiʿ-i şerīf ki cāmiʿ-i ṣanāyiʿ-i bedāyiʿ-i ʿacībedür, anuñ **[P2 367a]** ḫaṭībi idi. **[T 541b]**

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Ey Câmî! Kimse ile rabıta kurma! Çünkü nihayetinde gönlünü ondan ayırman gerekir. Bu cihan halkından, bu vahşîlerden (ayrıl da) kendine arkadaş ve dost ol! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Leylî vü Mecnûn*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 402.
3 "De ki: Size vekil kılınan (bu konuda görevlendirilen) ölüm meleği canınızı alacak, …" Secde (32), 11.
4 Onun varlığı Allah'ın bereketlerinden oldu.
5 Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu T | -R, -P2
6 Mevlānā Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī ʿArab İmām T

Şiʿr-i ʿArabī:[1] فكأنّها من حسنها وبهائها
بُنِيَت قواعدُها على الأفلاك[2]

Neṣr:[3] Maḥrūsa-i meẕkūrenüñ baʿżı cevāmiʿinde imām olduḳdan ṣoñra ol cāmiʿ-i ʿulemā vü mecmaʿ-ı ṣuleḥā olan cāmiʿ-i şerīfde imām u ḫaṭīb olup merḥūm Mevlānā Saʿdī Çelebi Efendi'nüñ binā itdügi dār-ı ḳurrāda müderris oldı. Evā'il-i ṭalebde Ḥaleb'de ṣanādīd-i ʿulemā-yı ʿArab'dan ḳırā'at idüp ḳābiliyyet-i kemāl ve kemāl-i ḳābiliyyet mertebesine bāliġ olduḳda maḥrūsa-i Mıṣr'a rıḥlet eyledi.

Şiʿr:[4] قدر مردم سفر كند پيدا
خانهٔ خويش را وطن بند است

تا به سنگ اندرون بود گوهر
كس نداند كه قيمتش چند است[5]

Ẕikr olınan diyāruñ ʿulemāsından tefsīr-i iksir-te'ṣīri ve ḥadīṣ-i fażīlet-tevrīṣi ve uṣūl ü fürūʿı taʿallüm ü telemmüẕ idüp fünūn-ı meẕkūreyi tekmīl eyleyicek memālik-i Rūm'a müteveccih olup maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de tavaṭṭun u temekkün eyledi.

Hicret-i Ḥażret-i Vālā-rütbet'den ṭoḳuz yüz elli altı senesinde sinn-i şerīfi ṭoḳsandan tecāvüz eylemiş-iken vefāt idüp **[P2 367b]** seyāḥat-i ʿālem-i mülkden temāşā-yı mülk-i melekūta revāne oldı. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de ve ʿulūm-ı ḳırā'atde ve fünūn-ı tefsīr ü ḥadīṣde ıṭṭılāʿ-ı tāmmı olup ʿilm-i fıḳh u uṣūlde yed-i ṭūlāsı var-idi.

Şiʿr:[6] ای پرتو لقای تو نوروز عقل و جان
وی ظلمت خط تو شبستان حور عين

بر ذروهٔ مدارج قدر رفيع تو
وهم گمان نمی‌رسد و خاطر يقين[7]

1 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
2 Sanki o, güzelliği ve kıymetinden temelleri felekler üzerine bina edilmişti.
3 Neṣr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
5 İnsanın değerini seyahat ortaya çıkarır. Vatan, kendi evinin ayak bağıdır. Mücevher taş içinde olduğu müddetçe kimse onun kıymetinin ne kadar olduğunu bilmez. Senâî-i Gaznevî, *Dîvân-ı Hakîm Ebu'l-mecd Mecdûd b. Âdem*, haz. Müderris Razavî, Tahrân: Senâyî, 1362, s. 1052.
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Senin yüzünün nuru, akıl ve canın nevruzudur. Senin ayva tüylerinin karanlığı, hurilerin haremgâhıdır.

Mesâ'il-i fürūʿ anuñ naṣb-ı ʿaynı meşābesinde olup ʿuyūn-ı aʿyāna nūr u fer ve ḳuvvet-i baṣar lāzım-ı beyyin olduġı gibi müstaḥżarāt-ı fıḳhiyye ol merdüm-i vālā-naẓaruñ ṣafḥa-i ḫāṭırında müstaḥırr idi. Cümle-i mesâ'il-i şerʿiyye-i ferʿiyyeyi ol ferḫunde-me'āşir müstemirr-i müstaḥżır idi.

Şiʿr:[1] هرچه کنی زو گهر سلك خویش
ساز به تکرار زبان ملك خویش

حرف نوشته به دل طفل خُرد
کِزلك نسیان نتواند سُترد[2]

[T 542a] ʿĀmme-i ezmān u kāffe-i aḥyānda ʿilme iştiġāl ü müdāvemet **[R 424b]** ve rūz u şeb kendünüñ meskenine münādemet idüp enẓār-ı ʿālemiyāndan ricāl-i ġayb gibi iḫtifāyiçün ekşer-i evḳātda **[P2 368a]** evinde oturur-idi. Müḥeyyā-yı maḥyā-baḫşını görmek isteyen yā mescidde veyā mescide gelüp giderken yolda görürdi.

Mıṣraʿ: چون فضیلت معتبر چون دولت و عزّت عزیز[3]

Bu iki ṭarīḳdan ġayrı ṭarīḳla kimesne anı görmege ẓafer bulmazdı. Mesken-i şerīfinden[4] edā-yı ṣalāt içün mescide gider-iken ser-i rāhda ṭuran[5] ḫalḳdan iġmāż idüp nāẓıra-i bāṣırasını teġāfül ṣūretinde rūy-i zemīne ṣarf ider-idi. Eşnā-yı muṣāḥabetde ferd-i āferīdeyi[6] sū'-i ḥālle ẕikr itmeyüp hīç kimesneyi şerrle yād itmez-idi. Serd itdügi kelimātında serd söz-ile ferd-i āferīdeyi incitmez-idi.

Şiʿr:[7] ذکر بالخیر می‌کند همه را
نشود هیچ شرّ ازو صادر[8]

Senin yüce kıymetinin basamaklarındaki zirveye ne şüphenin vehmi ne de kesin bilgi ulaşabilir. Kemâleddîn-i Isfahânî, *Dîvân-ı Hallâku'l-Ma'ânî Ebu'l-fazl Kemâlüddîn İsmâ'îl-i Isfahânî*, haz. Hüseyn Bahru'l-ʿulûmî, Tahrân: İntişârât-ı Kitâbfürûşî-i Dehhodâ, 1348, s. 146-147.

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

2 O cevherden her neyi kendi ipine dizersen, dil tekrarı ile onu kendi mülkün yap! Küçük bir çocuğun kalbine yazılmış bir kelimeyi, unutma bıçağı silemez. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Tuhfetu'l-Ahrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 548.

3 Fazilet gibi muteber, ikbâl ve izzet gibi aziz.

4 şerīfinden R, P2 | şerīfinde T

5 ṭuran R, P2 | duran T

6 āferīdeyi R, P2 | āferīdei T

7 Şiʿr R, P2 | Ferd T

8 Herkesi hayırla zikreder. Ondan hiçbir kötülük zuhur etmez.

Leẕâ'iẕ-i dünyeviyyeden bir nesneyle iltiẕâẕ itmeyüp kendünüñ ẕevḳı yā ʿilm ü ʿibādet veyā taṣnīf ü kitābet idi.[1] Resâ'il ü kütübden çoḳ nesne te'līf ü taṣnīf idüp fenn-i fiḳhda *Mülteḳa'l-Ebḥur* ismiyle müsemmā bir kitāb-ı laṭīf **[P2 368b]** te'līf eyledi. Cevārī-i münşe'āt-ı mütūn-ı fiḳhiyyede müdrec olan dürer-i ġurer-i mesā'il-i dürrī-yi ebrāḳı ol metn-i metīn-i deryā-miṣālde derc eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[2]

كأنّه البحرُ كلَّ يوم
يَمُدُّ ولكن يغير جزر[3]

Neşr:[4] Ve daḫi *Münyetü'l-Muṣallī* nām metn-i raṣīni şerḥ idüp *Ġunyetü'l-Mütemellī* diyü tesmiye eyledi. Bu kitāb-ı müsteṭābda mesā'il-i ṣalāta müteʿallıḳ ḥilāfiyyātı bi'l-külliye evceh-i vücūh üzre īrād idüp elṭaf-ı taḳrīr ü aḥsen-i taḥrīrle taṣvīr ü taṣdīr eyledi.

Şiʿr:

يا ماجداً قد غدا في العِلم كالعَلم
ومن فضائله تُرْوى بكلِّ فم

حزتَ البلاغة لما حُزتَ رتبتها
وصافحتك يد الآداب من أمم

[T 542b]

وفُقتَ بالفضل أهلَ العصر قاطبةً
ومَن تقدَّمَ من عربٍ ومن عجمٍ[5]

Teẕyīl: Merḥūm ʿArab İmām Efendi *Hidāye*'nüñ *İbn Hümām* nām şerḥini telḫīṣ idüp bir cilde tenzīl eyledi. Ve daḫi mesmūʿ u mażbūṭumdur ki ṭabaḳāt-ı Ḥanefiyyeyi ol fāżıl-ı feżā'il-elīf taṣnīf ü te'līf eyledi. Ḥālā ol kitāb-ı müsteṭāb ʿulemādan baʿżı kimesnenüñ **[P2 369a]** taṣarrufındadur. Mezār-ı şerīfi ḫāric-i Ḳosṭanṭiniyye'de Emīr Buḫārī'ye mensūb Maḥmūd Çelebi'nüñ mezārı yanındadur.[6]

Raḥimehumu'llāhu teʿālā.[7] **[R 425a]**

1 idi R, P2 | ider-idi T
2 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
3 Sanki o her gün med-cezir hâlinde olan bir deniz gibi.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 Ey ilimde otorite sahibi olmuş şerefli kimse, onun faziletlerini herkes anlatır (rivâyet eder). Onun rütbesine ulaşınca belâgata da ulaştın, birçok milletin edep ve erkânı da seninle tokalaştı. Sen faziletinle yaşadığın dönemdeki herkesi aşıp geçtin, senden önceki Arapları ve bütün Acemleri bile.
6 yanındadur R, P2 | yanında medfūndur T
7 Raḥimehumu'llāhu teʿālā R, P2 | Raḥmetu'llāhi ʿaleyh ve raḥmeten vāsiʿaten T

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Ḥüseynī Raḥimehu'llāh

Engüri nevāḥīsindendür. Mevlānā Yūsuf Germiyānī'nüñ ve Mevlānā Seydī Muḥammed Ḳocavī'nüñ ve Mevlānā Berīkī-zāde Muṣliḥüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i ẕāt-ı[1] maḥmidet-ṣıfāt eyledükden ṣoñra Mevlānā Aydınlu Bālī Efendi'nüñ muʿīdi oldı. Meḥārīb-i ifādede mesned-nişīn olan ʿulemānuñ şu'ūnına muḳteżā-yı maḳām üzre tefḫīm ü taʿẓīm olınmaḳ umūr-ı lāzımeden olduġı ḳāʿide-i mümehhede üzre fāżıl-ı merḳūma Engüri Medresesi ve Merzifon Medresesi ve Toḳat Medresesi ṣadaḳa olındı.

Mıṣraʿ: تعظیم عالِمان به همه خلق لازم است[2]

Künc-nişīnān-ı ḥucerāt-ı istifāże olan müsteftiḥān-ı ebvāb-ı ʿulūma medrese-i meẕkūrede ifāde vü ifāże eyledükden[3] ṣoñra merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī'nüñ āzāde şehzādelerinden Sulṭān Meḥmed merḥūmuñ ḫᵛācesi olup merāsim-i lāzıme-i ʿulūmı aña taʿlīm eyledi. Ol şehriyār-ı saʿādet**[P2 369b]**-şiʿāruñ sāḥāt-i bāḥāt-i sarāy-ı derūnını cārūb-ı taʿlīm ile rüfte idüp meḫā'il-i ḥaṣā'il-i ẕemīmeden pāk eylemek üzreyken vefāt eyledi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ yedi senesinde ġavāşī-i ḥucub-i heyūlānīden munfaṣıl olup maḥrem-i serāperde-i ʿizzet-i aḥadiyyet oldı.

Mūmā ileyh ʿābid ü zāhid, ẕekī vü elmaʿ, evraʿ u ervaʿ, selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde bir kimesneydi. **[T 543a]** Zümre-i ṣuleḥā vü mesākīne ve fırḳa-i fuḳarā vü müte'ellihīne maḥabbet eyleyüp semt-i ḥaḳda olanlara kelām-ı ḥaḳḳı tekellüm ve bāṭıl olanlar-ile mükālemeyi teşe"üm ider-idi.

Şiʿr:[4] مکن آن سخن کاندر او سود نیست
وز آن آتشت بهره جز دود نیست[5]

Ẕāt-ı ʿilme kemāl-i mertebe ve mertebe-i kemālde taʿalluḳ idüp tefsīr-i iksīr-te'ṣīrüñ müṭālaʿasına ve mülāḥaẓasına ġāyet taʿalluḳ itmiş-idi.

1 Muḥammed Ḳocavī'nüñ … ḫıdmetlerinde tekmīl-i ẕāt-ı R, T | -P2
2 Âlimleri tazim etmek bütün insanlar için elzemdir.
3 eyledükden R, P2 | eyledüginden T
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Faydasız sözü söyleme! O senin ateşindendir; dumandan başka bir faydası yoktur. Firdevsî, *Şâhnâme-i Firdevsî*, c. IV, haz. Muhammed Ramazânî, Tahrân: Külâle-i Hâver, 1365, s. 416.

Şiʿr:[1] نامه کش عنوان نه قال الله و نی قال النّبی است
حاصل مضمون آن خسران روز محشر است[2]

Teẕyīl: [P2 370a] Mūmā ileyh kendünüñ ḳaṣabasında bir mescid ve bir dār-ı taʿlīm binā eyledi. ʿİlm-i tefsīr ü uṣūleynde ve *Hidāye*'nüñ ve *Ṣadru'ş-Şerīʿa*'nuñ baʿżı mevāżiʿinde risāleleri ve taʿlīḳātı vardur ve lākin müsveddede ḳalup beyāża çıḳmadı. Bu ẕeyl merḥūmuñ oġlınuñ ḫaṭṭından menḳūldür.[3]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[4] **[R 425b]**

Mevlānā Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī el-Müştehir bi-Muḥyiddīni'l-Esved[5]

Zamānesi ʿulemāsından taʿallüm itdügi ṣadedde ehliyyet-i istiʿdād ve istiʿdād-ı ehliyyet ile muttaṣıf olup Mevlānā Efḍal-zāde Ḫamīdüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetinde tekmīl-i melekāt-ı melekiyye eyledi. Ol maḳūlelere ʿavāṭıf-ı pādişāhī maṣrūf u maʿṭūf olmaḳ sünnet-i seniyye olmaġın fāżıl-ı merḳūma baʿżı medāris taḳlīd olındı. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān)[6] ḥażretlerinüñ şehzādelerinden merḥūm Sulṭān Muṣṭafā ḥażretlerine ḫᵛāce olup ḫıdmet-i merḳūmeyi kemā-yenbaġī edā ider-iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ **[P2 370b]** beş senesinde vefāt idüp rūḥ-ı ʿazīzi bālā-yı vālā-yı s̱üreyyāya ʿurūc ve cesed-i pāki ḥażīż-i ḫāk ve zīr-i türāba vülūc eyledi.

---

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T

2 Başlığı Kâlallâhu veya Kâle'n-nebiyyu olmayan bir kitabın manasından çıkan sonuç mahşer gününde hüsrandır. Molla Câmî, *Dîvân-ı Câmî Cild-i Evvel Fâtihatu'ş-Şebâb*, haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 76.

3 menḳūldür. R, T, P2 | menḳūldür. Merḥūm-ı mezbūruñ ḫayr-ı ḫalefi merḥūm Mevlānā Seyyid Şemsüddīn Ebū Meḥmed Aḥmed 932 senesinde dünyāya gelüp taḥṣīl-i ʿilmde neşv bulup efāżıl-ı zamānuñ ekābirinden merḥūm eş-Şeyḫ İbrāhīm el-Ḥalebī ḫaṭīb-i Cāmiʿ-i Sulṭān Meḥmed Ḫān ki şāriḥ-i *Münyetü'l-Muṣallī* ve muṣannif-i *Mülteḳa'l-Ebḥur*'dur, merḥūm ʿArab Çelebi dimekle meşhūr Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed ve Mevlānā Ṣāliḥ Çelebi eş-şehīr bi-Celāl-zāde ve muṣannifü'ş-*Şaḳā'iḳ* Mevlānā ʿİṣāmüddīn Aḥmed eş-şehīr bi-Ṭaşköprī-zāde ve ems̱allerinden zamān-ı ṭufūlliyetinde ve eyyām-ı şebābında taḥṣīl-i ʿulūm idüp 963 senesinde Burūsa'da Veliyyüddīn-zāde Medresesi'ne 970'te Ḳapluca Medresesi'nde müderris olup 974 senesinde ḥacc idüp 975 muḥarreminde civār-ı raḥmetde mücāvir olup Muʿallā'da medfūnlardur. Bir veled-i necībi vardur. Vilādeti 966 recebindedür. Ḳuḍāt zümresindendür. Sellema'llāhu teʿālā rūḥahum ve eslāfehum ve ebḳā aḫlāfehum. M

4 Raḥimehu'llāhu teʿālā T | -R, -P2

5 Mevlānā Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī el-müştehir bi-Muḥyiddīni'l-Esved R, P2 | Mevlānā Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī el-Müştehir bi-Muḥyiddīni'l-Esved Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

6 ve'r-rıḍvān R, P2 | ve'l-ġufrān T

Mıṣraʿ: در ثری آن رخ چون ماه دریغ[1]

Ol yār-ı ṣadūḳ u bārr-ı ḥalūḳ müddet-i ʿömrinde kendü ḥāline meşġūl olup ḫāricden hīç kimesneyi şerr-ile yād itmez-idi. Ferd-i āferīdeye tīr-i ṭaʿne atmayup cādde-i meẕemmete gitmez-idi.

Şiʿr:[2] مکن بد با کسی و بد میندیش
کجا گر بد کنی بد آیدت پیش[3]

Raḥimehu'llāh.[4] **[T 543b]**

Mevlānā Ḫayrüddīn Ḫıżr Raḥimehu'llāh[5]

Aṣlı Merzifon nām ḳaṣabadandur. Ol zamānuñ ʿulemāsından taʿallüm idüp aḳrān u emṣāli ortasında ʿilm-i vāfir ü faẕl-ı mütevāfir-ile meşhūr olduḳda baʿżı medāris-i ʿāliyeye müderris oldı. Baʿdehu merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) ḥażretlerinüñ Sulṭān Muṣṭafā nām şehzāde-i büzürgvārına ḫᵛāce olup me'ḫaẕ-ı ʿulūmı oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz **[P2 371a]** elli üç senesinde vefāt idüp ḥayāt-ı ebedī vü ʿömr-i sermedīye vāṣıl oldı.

Mıṣraʿ:[6] خدا رحمت کند بر روح پاکش[7]

Mūmā ileyh, ʿālim ü ʿāmil ve fāżıl u kāmil, ḥalīm ü selīm, edīb ü erīb, ḳarīḥa-i naḳīḥası pāk bir kimesneydi. Taḥṣīl-i ʿulūm ve tekmīl-i kemālāt itmekde beẕl-i cehd idüp istirbāḥ-ı fevā'id-i ʿavā'id-i fünūn içün cidd-i cedīd ü kedd-i ʿatīd eyledi.

Şiʿr-i ʿArabī:[8] من طریق سعی می‌آرم به جا
لیس للإنسان إلّا ما سعی[9]

---

1 Ne yazık ki o ay gibi olan yüz topraktadır.
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Kimseye kötülük yapma ve kötü düşünme! Her nerede kötülük yapar isen kötülük önce sana gelir. Fahreddīn Esʿad-ı Gürgânî, *Vîs ü Râmîn*, haz. Muhammed Rûşen, Tahrân: Sadâ-yı Muʿâsır, 1377, s. 252.
4 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
5 raḥimehu'llāh | raḥimehu'llāhu ʿaleyh T, raḥmetu'llāhi teʿālā P2
6 Mıṣraʿ R, P2 | -T
7 Allah onun pâk ruhuna rahmet etsin.
8 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
9 Ben çalışma kaidesini yerine getiriyorum. İnsan için çalıştığından başkası yoktur.

"الجِدّ وسيلة الجَدّ"[1] muḳteżāsınca müntehā-yı mütemennāsına ẓafer bulup aʿlā-yı vālā-yı maḳāṣıdı **[R 426a]** olan teʾlīf semtine sālik oldı.

Şiʿr-i ʿArabī:[2]
يَروم من المعالي مُنتَهاها
ولا يرضى بمنزلةٍ دَنِيَّة[3]

Cevdet-i ḳarīḥayla *Şerḥ-i Şemsiyye*'nüñ ḳısm-ı taṣdīḳātına ḥāşiyesi ve baʿżı mevāżiʿ ü mevāḳiʿde taʿlīḳātı ve resāʾili var-idi. Müʾellif-i *Şaḳāʾiḳ* ol resāʾil ü taʿlīḳātuñ ẓevāhir-i elfāẓ ve bevāṭın-ı maʿānīsi kendünüñ naẓar-ı ḳabūlle manẓūrı olduġını bu maḥalde zebān-ı ḫāme-i taḥrīrle taḳrīr **[P2 371b]** eyledi. Revveḥaʾllāhu teʿālā rūḥahu.[4]

Mevlānā Hidāyetullāh bin Mevlānā Yār ʿAlī ʿAcemī Raḥimehuʾllāh

Zamānesi ʿulemāsından Mevlānā Pīr Aḥmed Çelebiʾnüñ ve mevlānā müʾellif-i *Şaḳāʾiḳ*'uñ vālid-i ʿazīzinüñ ve Mevlānā Muḥyiddīn Çelebiʾnüñ ve Mevlānā Kemāl Paşa-zāde Efendiʾnüñ ḫıdmetlerinde melābis-i taḥṣīl ü tekmīle mülābis olup mecālis-i ʿāliyelerinde mücālis olmaġla ser-rişte-i kemālāta dest-res buldı.

Şiʿr:[5]
نور بخشد مجالس علما
باش با اهل علم و فضل قرين

[T 544a]
آن کسی که او شود به ایشان یار
می‌برد بار از دلش صد بار[6]

Gürūh-ı felek-şükūh-ı ʿulemānuñ merātib-i ʿaliyyelerine göre menāṣıb-ı sāmiyeyle riʿāyet olınmaḳ sünnet-i maʿrūfe vü şinşine-i meʾlūfe olmaġın fāżıl-ı merḳūma maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Efḍal-zāde Medresesi ve Manastır Medresesi ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleriʾnüñ birisi ṣadaḳa olındı. Merāsim-i levāzım-ı tedrīs ü ifādeyi kemā-yenbaġī edā

1 Gayret rızka vesiledir.
2 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
3 En yüce makamları istiyor. Aşağı mertebelere razı olmuyor.
4 Revveḥaʾllāhu teʿālā rūḥahu T | -R, -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Âlimlerin meclisi nurlar saçar. İlim ve fazilet ehli ile arkadaş ol! Âlimlere dost olan kişi, cân u gönülden yüzlerce sıkıntıya katlanır.

idüp iʿlām-ı aʿlām-ı ifāże eyledükden ṣoñra semt-i ḳażāya müsāmit olup **[P2 372a]** Mekke-i Müşerrefe'ye ḳāḍī oldı. Ezyāl-i aḥrām-ı iḥtirām-ı şerʿ-i muṭahhara teşebbüṣ idüp edā-yı menāsik-i mesālik-i ḳażā üzreyken merdüm-i dīdesi şiʿār-ı nūr u ferden el çeküp diṣār-ı baṣāretden ʿarī vü berī oldı. Bu dāʿiyeyle cāh-ı ḳażādan ferāġat idüp maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'ye müteveccih olup Mıṣr'a geldüginde reh-zen-i ecel yolını alup ṭoḳuz yüz ḳırḳ ṭoḳuz tārīḫlerinde ḳażā-yı İlāhīyle vefāt eyledi.

Şiʿr:[1] چه خوش باغی است باغ زندگانی
گر ایمن بودی از باد خزانی[2]

Cenāb-ı niʿme'l-me'ābı şiʿār-ı faẓl u kemālle pīrāste ve pīrāye-i edeb ü vaḳār u ḥilmle ārāste olup mütevāżıʿ u müteḥaşşiʿ kimesneydi.

Şiʿr:[3] آن ستوده چو فضل در هر فن
وان گزیده چو عقل در هر فن[4]

Neṣr:[5] **[R 426b]** ʿĀmme-i ʿulūm-ı maʿlūmede müşāreketi olup her birinde yed-i ṭūlāsı var-idi. Ve lākin fenn-i fıḳhda ve ʿilm-i uṣūleynde mahāret-i tāmmesi olup ġayrı fünūndan bunlara iḫtiṣāṣ var-idi.

Mıṣrāʿ: با فنّ فقه و علم اصول اختصاص داشت[6]

Raḥimehu'llāh.[7] **[P2 372b]**

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Hayat bahçesi ne güzel bir bahçedir. (Ancak o bahçe) sonbahar rüzgârından emniyette olsa idi… Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Genceî*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 136.
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 O fazilet gibi her fende övülmüştür ve o akıl gibi her fende mümtazdır. Mesʿûd-ı Saʿd-ı Selmân, *Dîvân-ı Mesʿûd-ı Saʿd*, (*Cild-i Dovvom*), haz. Mehdî Nûriyân, Isfahân: İntişârât-ı Kemâl, 1364, s. 622.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 Fıkıh ve ilm-i usûlde uzmanlık sahibi idi.
7 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn[1] {Hicrī}

Mūmā ileyhüñ peder-i necābet-şiʿārı merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ zamān-ı salṭanatında olan vüzerā-yı vizr-ārādan Maḳtūl Ḳaramanlu Meḥmed Paşa'nuñ ḳullarındandur.

Mıṣrāʿ: [T 544b] بندهٔ عشقم و از هر دو جهان آزادم[2]

Zamān-ı taḥṣīl ü āvān-ı tekmīlinde baʿżı ʿulemādan taʿallüm idüp tekmīl-i istiʿdādāt-ı kesbiyye eyledükde muḳteżā-yı ḥāl üzre mevāżiʿ-i müteʿaddidede ḳāḍī oldı. Teṣārīf-i edvār-ı nā-pāydār ile dār-ı fenādan munṣarıf olup vefāt eyledükde müşārün ileyh mevlānā-yı necīb-i edībi[3] taḫlīf[4] eyledi.

Şiʿr:[5] بماند در پس او آن جوان بی‌مانند
به سعد طالع و بخت جوان نیکو حال

نتیجهٔ کرم و مردمی و فضل است او
طلیعهٔ اثر لطف ایزد متعال[6]

Meẕkūr-ı mebrūruñ nāṣıye-i meymūnında lā'iḥ ü lāmiḥ olan āṯār-ı necābet-i ezeliyye ve ruḫṣāre-i hümāyūnında vāżıḥ u sāniḥ olan envār-ı **[P2 373a]** saʿādet-i celiyye iḳtiżāsınca mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ vālid-i mācidiyle ve Mevlānā Ḥüsāmüddīn ile ve Fenārī Muḥyiddīn Çelebi'yle muṣāḥabet-i ʿilmiyye idüp kemālāt-ı insāniyyeyle taḥliye-i ẕāt eyledi. Ẕikr olınan ṣanādīd-i mevālī-i ʿiẓāmdan ṣoñra Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ maḥrūsa-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'nde muʿīdi olup vüfūr-ı selāmet-i ṭīnet ü mezīd-i istiḳāmet-i cibillet ile maḳāṣıd-ı ʿulyā ve merāṣıd-ı kübrāya vāṣıl oldı.

---

1 Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

2 Ben aşkın kölesiyim ve her iki dünyadan azadım. Hâfız-ı Şîrâzî, *Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî*, Hattat Mustafa Eşrefî, Tahrân: Peyâm-ı Adâlet, 1392, s. 269.

3 edībi R, P2 | erībi T

4 taḫlīf R, T | taḫallüf P2

5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

6 Onun ardından bahtlı ve kutlu talih sahibi o eşsiz genç kalır. O mürüvvetin ve insaniyetin neticesidir. O yüce Allah'ın lütuf eserlerinin başlangıcıdır. Senâî-i Gaznevî, *Dîvân-ı Hakîm Ebu'l-mecd Mecdûd b. Âdem*, haz. Müderris Razavî, Tahrân: Senâyî, 1362, s. 1077-1078.

Mıṣraʿ: فاز باقصى الدّرجات العلى[1]

Merḥūmuñ şeref-i ḫıdmet-i şerīflerine münādemet ü mülāzemet ile mülāzemet-i muʿtāde müyesser olup ḥuṣūl-i vuṣūl-i menāṣıb-ı ʿulyāyla mübeşşer olduḳda maḥmiyye-i Burūsa'da ʿĪsā Beg Medresesi'ne ve Kütāhiyye'de Monlā Vācid Medresesi'ne ve Tire Medresesi'ne ve Amāsiyye'de Ḥüseyniyye Medresesi'ne ve Çorlı Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ne **[R 427a]** ve Maġnisa'da Sulṭān Medresesi'ne ve Medāris-i Ṣemān-ı felek-kirdār u heşt-behişt-ḳarāruñ birisinde ve maḥrūsa-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı **[P2 373b]** Ġāzī merḥūmuñ medresesine[2] müderris oldı. Medāris-i meẕkūrede ol dürretü't-tāc-ı **[T 545a]** cevher-şināsān-ı zamān ve yetīme-i temīme-i ḫurde-bīnān-ı āvānuñ cevāhir-i zevāhir-i ifādesiyle mesāmiʿ-i mecāmiʿ-i ṭālibān-ı bā-şeref müşerref iken ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı ḳudsiyyü'l-ḫavāṭırı semt-i tedrīsden münḥarif olup cānib-i ḳażāya munṣarıf oldı. Bu taḳrīble maḥrūsa-i Şām-ı lāzımu'l-iḥtişāmda ve maḥrūsa-i Burūsa (ṣāneha'llāhu teʿālā ʿani'l-be'sā')da ḳāḍī olup aʿbā-yı şāḳḳa-i ḳażāya rāżī olmış-iken ʿazl olınup yevmī seksen aḳçe vaẓīfeyle maḥrūsa-i meẕkūrede Murādiyye Medresesi'ne baʿdehu Ayaṣofya Medresesi'ne baʿdehu Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı. Defʿa-i ṯāniyede girü maḥmiyye-i Burūsa'da ve maḥmiyye-i Edirne'de ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de ḳāḍī olup iʿlā-yı merāsim-i levāzım-ı dīn-i Muḥammedī vü iʿlām-ı meşāʿir-i şeʿā'ir-i şerʿ-i Aḥmedī ider-iken ṭoḳuz yüz altmış beş senesinde vefāt eyledi. Müteḳāżī-i ecel ki ḥücceti nişān-ı ﴿لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾[3] maẕmūn-ı **[P2 374a]** meymūnıyla mümżādur, müddeʿāsını tenfīẕ eyledi.

Şiʿr:[4] چه خوش كاخ آمد اين كاخ زمانه
گرش بودی اساس جاودانه[5]

Mūmā ileyh eʿazz u eġarr ve evraʿ u ervaʿ, ẕekiyy ü yelmaʿiyy, faṭīn ü elmaʿī, ḫabr-i baḥr-mümāṣil bir fāżıl-ı ṣāḥib-feżā'il idi.

1 Yüceliğin en üst raddesini elde etti.
2 medresesine R, P2 | medresesinde T
3 "… ne bir an geri kalırlar ne de bir an ileri gidebilirler." Aʿrâf (7), 34; Yûnus (10), 49; Nahl (16), 61.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Bu felek sarayı ne güzel bir saray oldu. Eğer temeli ebedî olsa idi… Nizâmî-i Gencevî, *Hamse-i Nizâmî-i Gencei*, (*Hüsrev ü Şîrîn*), haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381, s. 136.

Şiʿr:[1] ز من این هنر بس که جان کاسته
به نقش حقایق دل آراسته

مُصیقل شد آیینه سان سینه‌اش
دو عالَم مصوّر در آیینه‌اش[2]

ʿİlm-i kelāmuñ maḳāṣıd u merāṣıdı ve mevāḳıf u leṭā'ifi fātiḥasından ḫātimesine degin mażbūṭı olup cevāhir-i nevādir-i kelāmiyye cevher-i ḫāṭırında aʿrāż-ı ṣābite gibi müteḥayyiz ü mütemeyyiz idi. Ve daḫi ʿilm-i fıḳhda kāffe-i bedāyiʿ-i mesā'ili ḥāvī vü muḥīṭ olup uṣūl u fürūʿı cāmiʿ bir nāfiʿ kimesneydi. Ol ḫulāṣa-i müstaṣfā-yı erbāb-ı maʿḳūl u meşrūʿuñ faẕlına şāhid-i ḳavī ṣıyt-ı ṣadā-yı müteṭā'iri kāfī vü vāfīdür. **[R 427b]**

Mıṣraʿ:[3] پس بود شاهد این حال صدای فضلش

Ve daḫi tevārīḫ ü muḥāżarātdan istiḥżār mertebesinde iḥżār itdügi aḫbār-ı aḫyār ve siyer-i pür-ʿiber **[P2 374b]** ve leṭā'if-i ẕerāfet-meşḥūn mertebe-i imkān-ı beyāndan bīrūn ve dā'ire-i taḥrīr ü taḳrīrden **[T 545b]** efzūndur.

Teẕyīl: Fāżıl-ı merḳūmuñ şāyeste-i taḥrīr ü bāyeste-i taḳrīr olan feżā'ilden[4] ġayrı Hicrī maḫlaṣında zebān-ı Türkī'de laṭīf eşʿārı ve bī-miṣl āṣārı vardur. Maḳāṭır-ı aḳlām-ı müşkīn-erḳāmı ʿanberīn-i ẕevā'ib-i kevāʿib gibi ḫāṭır-perīşān[5] olanlaruñ cemʿiyyetine bādī olup mesāṭır-ı kelām-ı belāġat-encāmı viṣāl-i cemāl-i bā-kemāl-miṣāl dāfiʿ-i melāl ü rāfiʿ-i kelāldür.

Şiʿr:[6] گر هست در جهان سخنی مثل این بگوی
گر هست بر زمین گهری جنس این بیار

جز لفظ جان فزای وی امروز لفظ نیست
در سلك نظم نیست چو او درّ شاهوار[7]

1 Şiʿr R, P2 | -T
2 Benden yana bu hüner kâfîdir ki canı yıpranmış ve hakikatlerin nakşı ile gönlü süslenmiş. Ayna gibi sinesi cilalandı. Aynasında her iki âlem görünür oldu. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 439.
3 Bu hâlin şahidi faziletinin yankısı idi.
4 feżā'ilden R, P2 | feżā'ilinden T
5 ḫāṭır-perīşān R, P2 | ḫāṭırı perīşān T
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Eğer dünyada bunun benzeri bir söz var ise, söyle. Eğer yeryüzünde bunun cinsinde bir cevher mevcut ise, getir. Onun cana can katan lafzından gayrı bugün başka bir söz yoktur. Nazım ipinde onun gibi padişahlara lâyık bir inci yoktur.

Bu birḳaç eşʿār-ı bedāyiʿ-şiʿār anuñ āṣārındandur: **[P2 375a]**

Maṭlaʿ: Gelse tīrüñ cāna ṭutmaz ḫançer-i dil-cū yirin
Rāst dirler iy şeker-leb nesne ṭutmaz ṣu yirin[1]

Maṭlaʿ:[2] Yime hicrān ġamın iy dil ecelden öñdin ölmiş yoḳ
Yiter çek ġuṣṣasın ḫaṭṭuñ yazılmış da yuyılmış yoḳ[3]

Maṭlaʿ:[4] Ṣanma baḫṣ içre Mesīḥā lebüñe söz yitürür
Ḫıżr ḫaṭṭuñ ṣuya iltür yine ṣusuz getürür

Beyt:[5] Dir-imişsin zülf ü ruḫsārına ʿömrüm devletüm
Olsun iy dil devletüñ pāyende vü ʿömrüñ dırāz[6]

Merḥūm u maġfūrun leh Ebussuʿūd-ı mesʿūduñ ḳāḍī-ʿaskerliginde istiẓhār idüp bu ḳıṭʿayı aña virmişdür.[7] Bu ṭarīḳla anuñ göñline girmişdür.[8]

Ḳıṭʿa: İy Mıṣr-ı faẓla ʿizz-ile sulṭān olan ʿazīz
Ḳaldum ayaḳda dāmenüñ olmazsa dest-gīr

Ḥikmetde Bū ʿAlī ola ger şiʿrde Ẓüheyr
İtmez ẓuhūr olmayıcaḳ kimseye ẓahīr[9]

Ol maẓhar-ı hidāyet-i Rabbāniyye fetāvādan *Vāḳıʿāt* adlu bir kitāb cemʿ idüp anda bī-nihāye mesā'il-i laṭīfe derc eyledi.

Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh raḥmeten vāsiʿaten.[10]

1 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 233.
2 Maṭlaʿ R, P2 | Dīger T
3 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 233.
4 Maṭlaʿ R, P2 | Dīger T
5 Beyt R, P2 | Dīger T
6 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 233.
7 virmişdür R, P2 | virmiş-idi T
8 girmişdür R, P2 | girmişdi T
9 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 234.
10 Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh raḥmeten vāsiʿaten R | -T, Raḥimehu'llāh P2

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Aydınī Raḥimehu'llāh[1] [Ehlice Muḥyiddīn]

Ehlice Muḥyiddīn dimekle meşhūr u meẕkūrdur. Ol zamānede olan çāpük-süvārān-ı ʿırāṣ-ı feżā'ilden ve gūy-rübāyān-ı meydān-ı fevāżıldan Mevlānā Pīr Aḥmed Çelebi'nüñ ve Mevlānā Ḥüsām Efendi'nüñ[2] ḫıdmetlerinde tekmīl-i ẕāt eyledi. **[P2 375b]** Ṭarīḳ-ı ʿilmde sā'ir-i **[R 428a]** müteṭarrıḳān-ı meydān-ı ṭalebüñ elinden ḳaṣab-ı sebaḳı aḫẕ idüp çevgān-ı **[T 546a]** himmetle ṭob-ı maʿārife dest-res buldı. Aḳrān u emāṯili içinde mümtāz olup Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ oġlı Muḥammed Şāh Efendi'nüñ muʿīdi oldı. Keşret-i muʿāvenet-i zamān u ḳıllet-i muʿānedet-i āvānla merātib-i ʿāliye ḳaṭʿ idüp āyīn-i eslāf-ı eşrāf üzre Kürkçibaşı Medresesi'ne ve daḫi Vardar Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Pīrī Paşa Medresesi'ne ve daḫi maḥrūsa-i Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne müderris olup ol medresede çoḳ zamān ḳarār eyledi. Maṣā'id-i ʿulyā-yı menāṣıb ve merāḳī-i sīnā-yı me'ārib ü merātibde ol pāyeden yuḳaru bir pāyeye ṣuʿūd u teraḳḳī itmeyüp ifāde vü ifāżesi ol medreseye maḳṣūr u maḥṣūr oldı. Ṭoḳuz yüz elli bir senesinde ifāde-i aṣḥāb-ı istifāżeye[3] meşġūl iken vefāt idüp ʿālem-i bālāya ʿurūc eyledi. Ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye intisāb idüp ol zümre-i nāciyeye **[P2 376a]** maḥabbet üzre olmaġın baʿżı evḳātda meclis-i ẕikr ü ʿibādāta ḥāżır olur-idi.

Şiʿr:[4]

به اصحاب تصوّف باش مائل
که باشد دین و ایمان تو کامل

برو با مجلس ذکر و عبادت
رسد تا از خدا با تو عنایت[5]

Enfās-ı müteberrikesinden fırḳa-ı ṭalebeden cemʿ-i keşīr intifāʿ idüp ẕāhiren ve bāṭınen çoḳ kimesne andan müntefiʿ ü mütemettiʿ oldı.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fi'l-cenneti fütūḥahu.[6]

1 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥimehu'llāhu Teʿālā T
2 Mevlānā Ḥüsām Efendi'nüñ R, T | Mevlānā Ḥüsāmüddīn Efendi'nüñ P2
3 istifāżeye R, P2 | istifādeye T
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 Din ve imanının kemale ermesi için tasavvuf ehline temayül göster. Allah'tan sana inayet ulaşması için zikir ve ibadet meclislerine katıl!
6 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fi'l-cenneti fütūḥahu R, P2 | Revveḥa'llāhu rūḥahu T

Mevlānā ʿAbdülḳādir Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1] [Manav ʿAbdī]

Manav ʿAbdī dimekle maʿrūf u mevṣūfdur. Mūmā ileyhüñ istiʿdādāt-ı ezeliyyesi mübteġāsınca nāṣıye-i aḥvālinde eʿālī-i mevālī ḫıdmetlerine ittiṣāle liyāḳat-ı ġāyāt olduḳda Mevlānā Ḥüsām Çelebi'nüñ ḫıdmetine vāṣıl olup menāṣıb-ı ʿulyāya istiḥḳāḳını iẓhār eyledi. Muḳaddemāt-ı istiḥḳāḳuñ netāyicini intāc eyledügi eṣnāda maḥrūsa-i Burūsa'da Mollā Ḫüsrev Medresesi'ne[2] ve Ferhādiyye Medresesi'ne ve Ḳaraḥiṣār Medresesi'ne ve Yıldırım Medresesi'ne[3] ve Sulṭān Medresesi'ne ve Maġnisa'da Sulṭān **[P2 376b]** Ḥażretleri Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Burūsa'da **[T 546b]** Murādiyye Medresesi'ne müderris oldı. Semt-i tedrīsde tekmīl-i ṭarīḳ eyledükden ṣoñra meslek-i ḳażāya sālik **[R 428b]** olup ol cādde-i müstaḳīmeye taṭarruḳ itmege ṭoġrıldukda anuñ ḥaḳḳında ʿināyet-i şāhī[4] kemāhī ẓuhūr idüp maḥrūsa-i Ḥaleb ḳāḍīsı ve Mekke-i Müşerrefe ḳāḍīsı ve maḥrūsa-i Mıṣr ḳāḍīsı oldı.

Mıṣr-ı meẕkūrda ḳāḍī olup şerāyiʿ-i ẕerāyiʿ-i dīniyye-i yaḳīniyyeyi şerīʿat-i maḳbūle üzre icrā ider-iken ṭoḳuz yüz elli dört senesinde vefāt idüp mażīḳ-ı teng-nāy-ı fenādan berīd-i ecelüñ reh-nümālıġıyla dāru'l-ḳarāra irtiḥāl eyledi.

Şiʿr:[5] با طائران سدره شود جفت روح پاك
روزی کز این نشیمن تاریك بگذری[6]

Ol fāżıl-ı ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, vaḳūr u selīm olup cānib-i ẓulm u iʿtisāfdan mütecennib bir kimesneydi. Emr-i ḳażāda sīret-i marżiyye ve ṭarīḳ-ı merʿiyye üzre ṣābit-ḳadem olup kelām-ı ḥaḳḳı tekellüm itmekde levme-i lā'imden ḫavf u hirās itmez-idi. **[P2 377a]**

Şiʿr:[7] اقضی القضاة عالم عادل که قول او
کرد از برای صدق سخن راست گوهری[8]

Raḥimehu'llāh.[9]

---

1 Mevlānā ʿAbdülḳādir Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | ʿĀrif Bi'llāh Mevlānā ʿAbdülḳādir Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
2 Mollā Ḫüsrev Medresesi'ne R, P2 | Monlā Ḫüsrev Medresesi'ne T
3 Yıldırım Medresesi'ne R, P2 | Yıldırım Ḫān Medresesi'ne T
4 şāhī R, P2 | pādişāhī T
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Sidre kuşları ile o temiz ruh eş olur. Bir gün bu karanlık meskenden geçip gidersin.
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 O âdil âlim, kadıların kadısının kavli, sözün doğruluğu için cevheri düzeltip tesviye etti.
9 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2

Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥüseyin Çelebi ibn Muḥammed Raḥimehu'llāh[1]

Sālifü'ẕ-ẕikr Ḳaresilü Ḥasan Çelebi'nüñ birāderidür. Ol ʿaṣruñ işʿtihār-ı seyyār[2] ṣāḥibi olan şümūs-ı āsumān-ı ifādesinden iḳtibās eyleyüp bedr-i münīr-miṣāl istikmāl eyledükde merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān ḥażretlerinüñ ḫᵛācesi Mevlānā Ḫayrüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetine vāṣıl oldı. Ādāb-ı erbāb-ı elbāb üzre baʿżı medārise müderris olduḳdan ṣoñra Maġnisa'da Sulṭān Medresesi'ne ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birine[3] müderris olup ṭoḳuz yüz ḳırḳ yedi senesinde medrese-i meẕkūrede ifāde üzreyken vefāt eyledi.

Mıṣrāʿ: خدایا بکن رحمتش بی‌کران[4]

Ol ḥüsām-ı meydān-ı faẕīletüñ derūn-ı pāki tīġ-i cevher-dār gibi cevher-i faẓlla pīrāste olup ʿālem-i bāṭında ṭabʿ-ı ḥādd u ẕihn-i vaḳḳād ṣāḥibi olduġı gibi ẓāhir-i ḥālde daḫi **[P2 377b]** cevāhir-i zevāhir-i **[T 547a]** feżā'ille muraṣṣaʿ, meclis-ārā bir kimesneydi. Kāffe-i ʿulūmda müşāreketi olup ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye iḫtiṣāṣı var-idi. Raḥimehu'llāh.[5]

Mevlānā Kemāl Çelebi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[6]

Ol zamānda olan kümmel-i aṣḥāb-ı kemālāt-me'ṣūrenüñ ḫıdmetlerinde istikmāl-i melekāt-ı **[R 429a]** melekiyye eyledükde Mevlānā Ḥüsām Çelebi'nüñ muʿīdi oldı. Ol fāżıl-ı büzürgvārun ẕāt-ı kāmilü'ṣ-ṣıfātına tevḳīr içün menāṣıb-ı sāmiye sevḳ olınup baʿżı medārisde seccāde-nişīn-i meclis-i ifāde ḳılınduḳdan ṣoñra İznīḳ Medresesi'nde ve maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde ve Medāris-i Ṣemāniyye-i[7] ʿaẓīmü'l-ʿunvānuñ birisinde ve maḥrūsa-i Burūsa'da Murādiyye Medresesi'nde müderris oldı.

---

1 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
2 iştihār-ı seyyār R, P2 | iştihār T
3 birine R, P2 | birisine T
4 Ey Allah'ım! Rahmetini onun için sınırsız eyle.
5 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥimehu'llāhu teʿālā raḥmeten vāsiʿaten T
6 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
7 Ṣemāniyye-i R, P2 | Ṣemān-ı T

Mıṣra': روز و شبش درس کمالات کرد[1]

Ol fāżıl Beyżāvī-fıṭnat ve ẕükā-yı ẕekā seyr itdügi menāṣıb-ı sāmiyenüñ ve evcāt-ı derecāt-ı 'āliyenüñ nihāyetinde burc-ı evliyā olan Baġdād ki bāġ-ı dāddur, aña ḳāḍī oldı. Maḥrūsa-i meẕkūrede iḥkām-ı aḥkām-ı şer'iyye **[P2 378a]** ider-iken ol kāmil-i mükemmel ki 'ayn-ı kemāl idi, 'ayn-u'l-kemāl-i ecelüñ şerr ü şūrıyla kemāl-i zevāle münḳalib olup ṭoḳuz yüz elli yedi[2] senesinde baġdād-ı fenādan mıṣr-ı rıḍvāne revāne oldı.

Mūmā ileyh ḥalīm ü selīm, vaḳūr u ṣabūr, kerīmü'l-aḫlāḳ, ṣaḥīḥü'l-'aḳīde, ḫayr u ṣalāḥa mā'il bir fāżıl idi.

Şi'r:[3] آن کامل مکمّل اصحاب علم و فضل
در وی مکمّل است کمالات بی‌حساب[4]

Raḥimehu'llāh.[5]

Mevlānā Emīr Ḥasan Çelebi ibn Seyyid 'Alī Çelebi[6]

Ol 'aṣruñ 'ulemāsından Mevlānā Gedik Ḥüsām'uñ ve Mevlānā Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi'nüñ ve Mevlānā Mi'mār-zāde'nüñ ve mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ vālid-i 'azīzinüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i ma'ārif eyledükden ṣoñra Ḳadrī Çelebi **[T 547b]** Efendi'den mülāzım oldı. Ol emīr-i semīr-i 'ulemā vü seyyid-i eyyid-i fużalā ba'żı medārisde müderris olduḳdan ṣoñra Dāvūd Paşa Medresesi'nde ve Muṣṭafā Paşa Medresesi'nde ve Ḫāṣekī Sulṭān Medresesi'nde ve Medāris-i Ṣemān-ı 'ālī-bünyān u sāmī-'unvānuñ birisinde[7] ve Ayaṣofya Medresesi'nde **[P2 378b]** müderris olmış-iken yevmī yetmiş aḳçe 'ulūfeyle ṣāniyen Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde[8] müderris oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde ṭā'irān-ı ülī-ecniḥa-i ceberūtla bāġ u rāġ-ı ferāġa uçmaġa pervāz eyledi.

1 Gündüz ve gecesini ders-i kemâlât eyledi.
2 yedi R, T | bir P2
3 Şi'r R, P2 | Ferd T
4 İlim ve fazilet ehlinin en mükemmeli, sınırsız kemâlât onda kemâl bulmuştur.
5 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
6 Mevlānā Emīr Ḥasan Çelebi ibn Seyyid 'Alī Çelebi R | Mevlānā Emīr Ḥasan Çelebi ibn Seyyid 'Alī Çelebi Raḥimehu'llāh T, P2
7 ve Ḫāṣekī Sulṭān Medresesi'nde ve Medāris-i Ṣemān-ı 'ālī-bünyān ve sāmī-'unvānuñ birisinde R, T | -P2
8 birisinde R, P2 | birinde T

Mıṣraʿ: آری اساس خانهٔ عمر استوار نیست[1]

Benān-ı beyānla müşārün ileyh olan ʿālim ü ʿāmil, ẕekī vü elmaʿ, mütevaḳḳıd u ervaʿ, şerīf ü ẓarīf, ḥasīb ü nesīb, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde bir kimesneydi. **[R 429b]**

Şiʿr:[2] ای گوهر تو مظهر مردی و مردمی
طبع تو کان گوهر مردی و مردمی

قدر تو چرخ اعظم افلاك و انجم است
رای تو سعد اکبر مردی و مردمی[3]

Beşere-i mübeşşeresinde āṣār-ı beşāşet nümāyān olup nāṣıye-i meymūnında nezāhet-i ʿaḳl ve recāhet-i fikr ve seḫā vü kerem ve mürüvvet ü fütüvvet, ẓāhir ü bāhir idi. Muḳteżā-yı maḳām üzre kelām-ı ḥaḳḳı tekellüm eylemek lāzım geldükde ġayret-i ḥaḳḳ ẓuhūra gelüp emācid ü ekārim maḥẓarlarında bī-pervā iʿlā-yı kelime-i ʿulyā ider-idi. Aṣdiḳā vü aḥibbāsınuñ meṣāliḥini ıṣlāḥ ve mühimmātını itmām itmekde ihtimām ve teşemmür-i tāmm ider-idi. **[P2 379a]**

Şiʿr:[4] کار یاران صفا تحصیل کن
از فتوّت کام او تکمیل کن[5]

Necābet-i ẕāt-ı pāk[6] ve şeref-i aṣl u neseb ile müşerref olup feżā'il-i insāniyye ve kemālāt-ı beşeriyye anda ḥadd-i kemāldeydi.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cinān [fütūḥahu].[7]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin el-Vezīr Muṣṭafā Paşa[8]

Vüzerā-yı sālifeden merḥūm u maġfūrun leh Muṣṭafā Paşa'nuñ ibn-i ṣulbīsidür. **[T 548a]** Ol ʿaṣruñ esātiẕe-i ʿiẓāmından telemmüẕ idüp şümūs-i meşārıḳ-ı mebārıḳ-ı ifāde olan ʿulemā-yı bercīs-fıṭnat u fużalā-yı

1 Evet, ömür evinin temeli sağlam değildir.
2 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
3 Senin cevherin mertlik ve insaniyete mazhardır. Senin tabiatın mertlik ve insaniyet cevherinin madenidir. Senin kadr u kıymetin yüce felekler ve yıldızlar (kadardır). Senin fikrin insaniyet ve mertliğin en büyük uğurudur.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Dostlarının işlerini hallet. Fütüvvet ile onları muradına erdir.
6 Necābet-i ẕāt-ı pāk R, P2 | -T
7 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cinān [fütūḥahu]. T | -R, -P2
8 Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin el-Vezīr Muṣṭafā Paşa R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin el-Vezīr Muṣṭafā Paşa Raḥimehu'llāh T

ʿuṭārid-fıṭratuñ sāyesinde serāçe-i żamīr-i münīr-i āyīne-naẓīri tebāşīr-i eşiʿʿa-i ifāże-i āftāb-te'şīrle rūşen oldı. Tevātür-i nevā'ir-i kemālātla aʿyān-ı ʿulemā içre taʿayyün buldı. Vüfūr-ı dāniş-i faẓlla[1] gün gibi meşhūr olup menāṣıb-ı ifādeye istiḥḳāḳı ke'n-neyyiri's-sāṭıʿ lāmiʿ olduḳda peder-i celīlü'l-iʿtibārınuñ maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de binā itdügi medreseye[2] ve maḥrūsa-i Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne müderris olup ḥucerāt-ı tārīk-i dil-i erbāb-ı ṭaleb ü erebi **[P2 379b]** fürūġ-ı çerāġ-ı ifāżeyle tenvīr eyledi.

Şiʿr:[3] فروغ رای تو در نیم شب تجلّی کرد
هزار صبح به یکدم ز هر کران بر خاست[4]

ʿĀlem-i şebābda ṭoḳuz yüz ḳırḳ bir tārīḫlerine bāliġ[5] olduḳda vefāt idüp livā-yı vālā-yı ʿömr-i merfūʿı dest-i kāsir-i mergle meksūr oldı. Ol kāmil, edīb ü erīb, cevdet-i ḳarīḥa ve istiḳāmet-i ṭabʿ ile mevṣūf olup vaḳūr u ḥalīm idi. Cümle-i ʿulūm-ı berāʿat-**[R 430a]** rüsūmda müşāreket taḥṣīl idüp[6] feżā'il-i ʿilmiyyeyle mābeynlerinde mülāzeme var-idi. Nuʿūt-ı ḥamīde vü ṣıfāt-ı pesendīde aña ʿaraż-ı ġayr-ı mufārıḳ meṣābesinde olup ḥüsn-i ḥāl ü temyīzle gürūh-ı fużalā ortasında mümtāz u müteferrid oldı. Raḥimehu'llāh.[7]

Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḫayrüddīn[8]

Sefīr-i ḫudāvendān-ı ʿirfān olan kilk-i müşkīn-cāmenüñ vesāteṭiyle aḥvāli taḥrīr olınan Sulṭān Süleymān merḥūmuñ üstādı Mevlānā Ḫayrüddīn Efendi'nüñ peser-i necābet-güsteridür.

Şiʿr:[9] ز دور عهد آدم تا به اکنون
چنین فرزانه فرزند همایون

1 dāniş-i faẓlla R, P2 | dāniş ü faẓlla T
2 medreseye R, P2 | medresede T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Senin düşüncenin ışığı, gece yarısında tecelli etti. Bir anda binlerce sabah her yönden zuhur etti.
5 bāliġ R, P2 | bülūġ T
6 taḥṣīl idüp R, T | -P2
7 Raḥimehu'llāh T, P2 | -R
8 Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḫayrüddīn R | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḫayrüddīn el-ʿAlem bi-Sulṭān Süleymān Raḥimehu'llāh T, Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḫayrüddīn Raḥimehu'llāh P2
9 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

[P2 380a] که این یکدانهٔ عالی نژاد است
یقین از مادر دوران نزاد است[1]

Ol zamānuñ ekārim-i ʿulemā vü eʿāẓım-ı fużalāsından taʿallüm ü telemmüẕ idüp **[T 548b]** taḥliye-i ẕāt-ı ṣafā-ṣıfāt eyledükden ṣoñra vālid-i büzürgvārınuñ ḥüsn-i terbiyet ü yümn-i taḳviyetiyle menāṣıb-ı ʿāliye ḳısmından maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'nde müderris oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç senesinde medrese-i meẕkūrede müderris iken sinn-i şebāb ve ʿunfuvān-ı civānīde vefāt idüp teng-nāy-ı żucret-fezā-yı kāf u nūndan nüzhet-gāh-ı ceberūta ʿurūc eyledi.

Şiʿr:[2] افسوس که نامهٔ جوانی طی شد
وین تازه بهار زندگانی دی شد

وآن مرغ طرب که آشیانش دل بود
من هیچ ندانم که کی آمد کی شد[3]

Ol kāmil, zekiyyü'l-me'āṣir ü behiyyü'l-mefāḫir, kerīmü'ṭ-ṭabʿ ve ḥalīmü'n-nefs olup ḫayrāta mā'il idi. Müddet-i ʿömrinde kendü nefsine meşġūl olup seng-i ṭaʿneyle ferd-i āferīdenüñ şīşe-i ḳalbine ṭoḳınmaz-idi.

Şiʿr:[4] بترس از خدا و میازار کس
ره رستگاری همین است و بس[5]

Raḥimehu'llāh.[6] **[P2 380b]**

1 Hz. Âdem'in zamanından şimdiye kadar, böyle yegâne ve asil olan uğurlu bir fâzıl evlat kesinlikle devran annesinden doğmamıştır.

2 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

3 Eyvahlar olsun ki gençlik defteri kapandı ve hayatın baharı kışa döndü. Yuvası gönül olan neşe kuşu, ben hiç anlamadım ki ne zaman geldi, ne zaman gitti? Ömer Hayyâm, *Rubâʿiyyât-ı Hakîm ʿÖmer Hayyâm* (*bâ-Terceme be-Şiʿr-i İncilizî ez-Edward Fitzgerald*), haz. Yûsuf Cemşîdîpûr, Tahrân: Kitâbfürûşî-i Fürûgî, 1343, s. 109.

4 Şiʿr R, P2 | Ferd T

5 Allah'tan kork ve kimseyi incitme! Kurtuluş yolu olarak da bu kâfîdir. Firdevsî, *Şâhnâme-i Firdevsî*, c. II, haz. E. E. Bertels, Moskova: Akademî-i ʿUlûm-ı İttihâd-ı Şoravî, 1960, s. 202.

6 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

Mevlānā Ḳaramanlu Feraḥ Efendi Raḥimehu'llāh[1]

İntāc-ı netāyic-i ʿāliye itmek recāsına terbiyet-i muḳaddemāt-ı ʿilmiyye idüp baʿżı efāḍim-i ekārim-i[2] ʿulemādan telemmüẕ eyledükden ṣoñra merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerinüñ ḫᵛācesi Mevlānā Ḫayrüddīn Efendi'den mülāzım oldı. **[R 430b]** Ḳavāʿid-i maʿrūfe-i me'lūfe vü żavābıṭ-ı mümehhede-i müşeyyede üzre baʿżı medārisde müderris olduḳdan ṣoñra Ḳalenderḫāne Medresesi'ne ve Çorlı Medresesi'ne ve maḥmiyye-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde emed-i medīd ü ʿahd-ı baʿīd ifāde eyledi. Medrese-i meẕkūreden ṣoñra felek-i esīs ü çarḫ-ı resīs ile hem-ser olan Medāris-i Ṣemāniyye'nüñ birisinde müderris olup ol ṣaḥn-ı fesīḥ-i vesīʿü'l-eṭrāfda icāle-i kümeyt-i ifāże ider-iken vefāt idüp ṭoḳuz yüz altmış dört senesinde eblaḳ-ı tīz-kām-ı ecel ile ṣaḥn-ı **[T 549a]** dünyā-yı ʿarīżi bir adım eyledi.

Mūmā ileyh laṭīfü'ṭ-ṭabʿ ve ẓarīfü'n-nefs, muṣāḥabeti feraḥ-baḫş ve muḥāveresi güzel bir fāżıl-ı ecell idi. Evā'il-i tedrīs **[P2 381a]** ü ifādede celā'il-i feżā'il ile iştihār-ı seyyār bulup tevāfür-i leṭā'if-i maʿārif ve tekāṣür-i meḫā'il-i fevāżıl ile meşhūr u nāmdār oldı. Ve lākin ḫavātīm-i āmālinde bu ṣıyt-ı müteṭā'ir ve ṣadā-yı münteşiri ẕāt-ı şerīfinüñ muḳteżayāt-ı cibilliyesinden maʿdūd olmayup sālifü'ẕ-ẕikr Ḫᵛāce Ḫayrüddīn Efendi'nüñ şeref-i intisābınuñ āṣār-ı nā-cemīlesinden ittiḥāẕ olındı. Ol merd-i nāmdāruñ zamān-ı şebābında hevā-yı fażīlet-i beşeriyye ve bād-ı naḫvet-i ʿilmiyye ile ḥabāb-āsā şişüp ḳabarduġı ṣoñında hebā-yı menṯūr oldı. Bu sebebden evāḫir-i aʿmārında cehlle müttehem olup çehre-i pākīze-i aḥvāli gerd-i töhmet-i cehālet ile ālūde oldı.

Şiʿr:[3] نامم نشانه‌ای شد در تهمت و ملامت
ای کاشکی نبودی نام من و نشان هم[4]

Ḫārḫār-ı isnād-ı mā-lem-yekün dāmen-gīr olup mezelle-i aḳdām olan ṣaḥn-ı devletden ḥareket itmege miknet el virmedi. Sāʿid-i taḳdīrüñ ʿadem-i müsāʿadesinden ser-rişte-i ḳuṣārā-yı cāh u celāle el irmedi.[5]

1 Mevlānā Ḳaramanlu Feraḥ Efendi Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Ḳaramanlu Feraḥ Efendi Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
2 efāḍim-i ekārim-i R, P2 | ekārim-i efāḍim-i T
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Adım töhmet ve kınanmaya hedef oldu. Keşke ne namım ne de nişanım olsaydı. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 370.
5 irmedi R, T | virmedi P2

Şiʿr:[1] دولت نه به اکتساب علم و هنر است
وابسته به احکام قضا و قدر است[2]

Bu dāʿiye ile **[P2 381b]** medrese-i meẕkūrede mekṣ-i ṭavīl ile mekṣ idüp vefāt idinceye degin anda teḳāʿüd eyledi.

Şiʿr:[3] گر کار تو نیك است به تدبیر تو نیست
ور نیز بد است هم به تقصیر تو نیست

تسلیم و رضا پیشه کن شاد بزی
کین نیك و بد جهان به تقدیر تو نیست[4]

Teẕyīl: Meẕkūruñ Ṣaḥn'da vefāt itdügine erbāb-ı naẓmdan bir şāʿir-ṭabʿ kimesne **[R 431a]** tārīḫ didi.

Mışrāʿ:[5] Gitdi Ṣaḥn'uñ Feraḥ'ı vāveylā

Bu ḥisāb üzre *Şaḳā'iḳ*'da olandan bir yıl noḳṣān üzre olmaḳ lāzım gelür. Ammā Allāhu aʿlem tārīḫ ṣaḥīḥdür. Raḥimehu'llāhu teʿālā ʿaleyh.[6] **[T 549b]**

Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Germiyānī ʿAleyhi'l-Mennü'ş-Sübḥānī[7] [Küçek Şems]

Bilād-ı Germiyān'dan Lāzıḳ nām ḳaṣabadan Küçek Şems dimekle maʿrūf u meşhūrdur. Ol ʿaṣrda olan ʿulemā-yı feżā'il-şiʿārdan telemmüẕ idüp muḥassināt-ı ṣıfāt-ı ḥamīde ile ẕāt-ı melek-i melekātını taḥsīn ü tezyīn eyledükden ṣoñra sālifü'ẕ-ẕikr Ḫᵛāce Ḫayrüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetinde şeref-i mülāzemet-ile müşerref oldı. **[P2 382a]** ʿĀdāt-ı sādāt-ı efāżıl-ı ẕevi'l-feżā'il üzre menāṣıb-ı sāmiyetü'l-merātibden maḥmiyye-i Burūsa'da

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 İkbal, ilim ve hüner kazanmakla elde edilmez. O, kaza ve kaderin hükümlerine bağlıdır.
3 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
4 Eğer işin yolunda gidiyorsa bu senin tedbirinle olmaz. Eğer kötü gidiyorsa dahi bu da senin kusurun değildir. Teslim ve rızayı kendine huy edin, mutlu yaşa! Çünkü bu dünyanın iyiliği ve kötülüğü senin takdirinde değildir. Ebû Saʿîd-i Ebû'l-Hayr, *Sohenân-ı Manzûm-ı Ebû Saʿîd-i Ebu'l-Hayr*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâî, ts., s. 20.
5 Mışrāʿ T | -R, -P2
6 Raḥimehu'llāhu teʿālā ʿaleyh T | Raḥimehu'llāh P2, -R
7 Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Germiyānī ʿAleyhi'l-Mennü'ş-Sübḥānī R, P2 | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Germiyānī ʿAleyhi'l-Mennü'ş-Sübḥānī eş-Şehīr bi-Şemsi'l-Aşġar Raḥimehu'llāh Aḥmed el-Lāzıḳī T

Çendik Medresesi'ne ve Efḍal-zāde Medresesi'ne ve Pīrī Paşa Medresesi'ne ve Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne ve Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisine müderris oldı. Ẕikr olınan medāris-i ṣanāyiʿ-ibtinā ki her bir ṭāḳ-ı vālāsı ḥamā'il-i nāhīd ve kemer-i dü-peyker olmaġa sezā-vārdur, anlarda ifāde vü ifāże[1] eyledükden ṣoñra merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Medresesi'ne müderrñis oldı. Aʿyān-ı ʿulemā-yı ẕevi'l-ebṣār ortasında re'y-i rūşen ve cevdet-i enẓār-ı ṣāḳıbe ile merdüm-i dīde gibi müteʿayyin olmaġın medrese-i meẕkūre binā olınduġında evvel ol şaḫṣ-ı bāliġ-naẓara[2] taʿyīn olınup sā'ir eʿālī-i mevālīden muḳaddem añа virildi.

Şiʿr:[3] دران مقام که آیند فاضلان در عقد
تو باشی اوّل اگرچه نباشدت ثانی[4]

Hicret-i ḥażret-i cennet-naḍret ü irem-ḥuḍretüñ ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde medrese-i meẕkūrede müderris iken vefāt idüp künc-i ṣerāda genc-i medfūn gibi defn olındı. **[P2 382b]** Mūmā ileyh muḥaḳḳıḳ-ı bedīʿü't-tedḳīḳ ve müdaḳḳıḳ-ı[5] ṣanīʿü't-taḥḳīḳ, cemīlü'l-feżā'il celīlü'l-efāżıl[6] bir fāżıl idi. Ẕāt-ı ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı ḫaṣā'iṣ ü feżā'il ile pīrāste olup kemālāt-ı insāniyyede bī-müsāhim ve bī-müşārik idi.

Şiʿr:[7] پیشوای علما خسرو دانشمندان
ای که بر اهل معانی و بیان پادشهی

[T 550a] آتشین شعله بر آید ز سر آب حیات
هر دم از غیرت خاکی که بر او پای نهی[8]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cinān fütūḥahu.[9] **[R 431b]**

1 ifāde vü ifāża R, P2 | ifāża vü ifāde T
2 bāliġ-naẓara R, T | bāliġ-naẓar P2
3 Şiʿr R, P2 | Ferd T
4 Fāzıl kimselerin toplandıkları o makamda sana (karşı kimse) ikinci olamasa da birinci sensin.
5 ve müdaḳḳıḳ-ı R, T | -P2
6 celīlü'l-efāżıl T, P2 | -R
7 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
8 Âlimlerin önderi, ilim ehlinin sultanı! Me'ânî ve beyân ehlinin padişahı olan sen, ölümsüzlük suyunun üzerinden bir şule yükselir de sen toprak asıllı olmanın gayreti ile daima onun üzerine ayak basarsın.
9 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cinān fütūḥahu. T | Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh P2, -R

Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Bursevī[1]

Zamānesinde olan ʿulemā-yı imdād-şiʿārdan taʿallüm eyleyüp enfās-ı müteberrikelerinden temettuʿ eyledükde[2] merḥūm Müftī ʿAlī Çelebi Efendi'nüñ ḫıdmetine ittiṣāl eyleyüp müntehā-yı tekmīli ol fāżıluñ temşiyet-i terbiyetiyle oldı.

Mıṣraʿ: اکسیر چو تربیت کند زر گردد[3]

ʿAṭıyye-i behiyye-i ifādeye maẓhar olan fużalāya riʿāyet müstevcib-i ḥimāyet-i Ḫudā-yı Rabb-i ʿİzzet olmaḳ muḳaddemesini temhīd içün pādişāh-ı saʿādet-penāh ḥażretleri fāżıl-ı merḳūma ʿĪsā Beg Medresesi'ni ve İnegöl Medresesi'ni iḥsān eyledi. **[P2 383a]**

Şiʿr-i ʿArabī:[4] أحْسِن إلى النّاس تستعبد قُلوبَهم
وقلّما استعبد الإنسانَ إحسان [5]

Medrese-i meẕkūrede tervīc-i esbāb-ı ifāde ider-iken merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerinüñ evā'il-i salṭanatında maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de vefāt eyledi.

Mıṣraʿ: این عالم فانی است وفا نیست در او[6]

Mūmā ileyh taḥṣīl-i ʿulūm ve tekmīl-i fünūn bābında ḥadd-i ʿadden ziyāde cidd-i ḥaḳīḳ ve saʿy-i enīḳ idüp eṭrāf-ı ġudüvvāt u ʿaşiyyātda resm-i tavṣīf ü taʿrīfden bīrūn mücāhede iderdi.

Şiʿr:[7] می‌باش به جدّ و جهد در کار
دامان طلب ز دست مگذار[8]

Ḳuvvet-i fikr-i daḳīḳ u ḥiddet-i ẕihn-i raḳīḳ ile fünūn-ı ʿāliyetü'ş-şü'ūnuñ müşkilāt-ı muʿḍile vü muʿḍilāt-ı müşkilesini ḥall idüp ḫılāl-i tedḳīḳde ḥallāl-ı mū-şikāf[9] idi.

---

1 Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Bursevī R, P2 | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed Bursevī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
2 eyledükde R, P2 | eyledükden ṣoñra T
3 İksir, terbiye edince altın olur.
4 Şiʿr-i ʿArabī R, P2 | Şiʿr T
5 İhsan, insanları kendine köle eder. (O halde) insanları kendine bende kılmak için onlara ihsanda bulun. Ebü'l-Feth el-Büstî, *Dîvânu Ebi'l-Feth el-Büstî*, haz. Dürriyye el-Hatîb-Lütfî es-Sakkâl, Dımaşk: Matbûʿâti Mecmaʿi'l-Lügati'l-ʿArabiyye, 1989, s. 187.
6 Bu fânî âlemdir. Bunda vefa yoktur.
7 Şiʿr R, P2 | Ferd T
8 Daima çalışma ve gayret üzere ol. İstek eteğini elden bırakma!
9 mū-şikāf R, P2 | müşkilāt T

Şiʿr:[1] حاسدت گشت چو موی از غمت ای پاك نظر
زآن كه هستئ تو به هنگام سخن موی شكاف[2]

Neşr:[3] Kütüb-i muʿtebere-i muʿtevereden taʿlīḳ-ı naẓar itdügi maḥāll-i müşkilenüñ taḥḳīḳinde tercemān-ı ḥaḳā'iḳ olan **[P2 383b]** ḫāme-i daḳā'iḳ-nişānı istiḫdām idüp ekşerine taʿlīḳāt ibdāʿ eyledi. Lākin ṣaḥā'if-i aʿmārı maṭvī olup ḳażā-yı Rabbānīyle **[T 550b]** vefāt eyledükde ol taʿlīḳāt keẕālik żıyāʿla ṣaḥīfe-i vücūddan maḥkūk oldı.

Mıṣrāʿ: در جهان باقی نه او ماند و نه تعلیقات او[4]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

Mevlānā ʿAbdurraḥmān bin Yūnus Raḥimehu'llāh[6]

Mezbūruñ vālid-i mebrūrı imām idi. Cenāb-ı şerīfleri ol zamānuñ eʿālī-i mevālī-i **[R 432a]** ẕevi'l-maʿālīsinden taʿallüm idüp Mevlānā Ḳocalu Seydī Muḥyiddīn Efendi'nüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i ṭarīḳ eyledi. Vüfūr-ı feżā'il-i nefsāniyye vü mezīd-i kemālāt-ı insāniyye muḳteżāsınca baʿżı medārise müderris olduḳdan ṣoñra ṭoḳuz yüz elli iki senesinde Çekmece Medresesi'nde ḳatl olındı.

Mıṣraʿ: وین كهنه جهانی است چها نیست در او[7]

Ol fāżıl-ı faẕīlet-pīrāy ḥüsn-i muḥāvere vü luṭf-ı muḥāżara ile mevṣūf olup **[P2 384a]** ḳarīḥası ceyyid ü naḳīḥa ve fıṭnat u fıṭratı ḳavī bir ẕekī kimesneydi. ʿĀmme-i fünūn-ı müşterekeden ʿilm-i[8] kelāma nisbet ḫāṣṣası olup mīr-i ṣadr-ı aṣḥāb-ı cāh u celāl ve ġıyāṣ-ı manṣūr-ı erbāb-ı faḍl u kemāl geç[in]enlere ol fende ṭabaḳātla ġālib idi.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Ey nazarı tertemiz olan! Konuşma esnasında tabiatın kılı kırk yaran bir mahiyette olduğu için seni kıskanan derdinden kıl gibi oldu. Kemâleddîn-i Isfahânî, *Dîvân-ı Hallâku'l-Maʿânî Ebu'l-Fazl Kemâlüddîn İsmâʿîl-i Isfahânî*, haz. Hüseyn Bahru'l-ʿUlûmî, Tahrân: İntişârât-ı Kitâbfürûşî-i Dehhodâ, 1348, s. 371.
3 Neşr T | -R, -P2
4 Dünyada ne ondan ne de yazdığı talikattan (bir şey) geriye kaldı.
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā T | -R, -P2
6 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
7 Ve bu köhne dünyadır. Onda neler yoktur ki?
8 ʿilm-i R, T | -P2

Şiʿr:[1] زهی چو عقل علم گشته در نکوکاری
مسلّم است تو را موقف کلام و بیان[2]

Neṯr:[3] Fenn-i merḳūmuñ ġavāmıżını bi-ṭarīḳi'l-ḥall münḥall idüp meṭālibini bir vechle tenḳīḥ itmişdi ki anuñ maḳāṣıdına vuṣūle ḳāṣıd olanlar mevāḳıf-ı ʿaczde vāḳıf olduḳları muḥaḳḳaḳdur.

Mıṣrāʿ: عاجزند اغلب امثال تو از فضل شما[4]

Neṯr:[5] Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*, merḥūmuñ vefātını beyān ṣadedinde şehd-i şehādet tenāvül idüp şehīden ḳatl olındı diyü bu maḥalde şehādet eyledi.

Şiʿr:[6] چون شهید عشق در دُنیِی و عقبی سرخ روست
خوش دمی باشد که ما را کُشته زین میدان بَرَند[7]

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[8]

Mevlānā Vizelü ʿAbdülkerīm Raḥimehu'llāh[9]

[P2 384b] Zamān-ı ifādesine vāṣıl olduġı esātīẕ-i kirāmdan telemmüẕ eyledüginüñ **[T 551a]** müntehāsı ṣāḥib-vaḳār u āzāde Mevlānā Kemāl Paşa-zāde ḥażretleri vāḳiʿ oldı.

Mıṣrāʿ:[10] Raḥmet itsün aña Ḥaḳḳ ʿuḳbāda

Būm-ı Rūm'da icmāʿ-i ʿulemā ile ḳarīn-i istiḥsān olan sünnet-i seniyye üzre Balıkesre Medresesi'nde ve maḥmiyye-i Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi'nde ders ü ifādeye iştiġāl eyledükden ṣoñra Çorlı Medresesi'ne müderris oldı. Ẕāt-ı kerīm-i kerem-iştimālinde meşmūl olan kerā'im-i

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Ne güzel, akıl gibi iyi iş işlemede meşhur olmuştur. Kelâm ve beyan durağı sana aittir.
3 Neṯr: T | -R, -P2
4 Akranlarınızın çoğu sizin faziletinizin karşısında acizdirler.
5 Neṯr: T | -R, -P2
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Aşk şehidi olmak dünya ve ahirette övünülecek ve sevindirecek bir şey olduğu için bizi bu dünya meydanından öldürerek götürmeleri iyi olurdu. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Ravzatuṣ-Şühedâ*, haz. Hasan-ı Zülfikârî, Ali Tesnîmî, Sabâ Vâsıfî, Tahrân: İntişârât-ı Muʿîn, 1390, s. 443.
8 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T | Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh P2, -R
9 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu'l-Kerīmü'l-Ḳadīm T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
10 Mıṣrāʿ R, P2 | -T

melekāt u ekārim-i kemālātını[1] zümre-i ṭālibān-ı fünūna ifāże idüp sihām-ı mehāmm-ı ʿulūm-ı muʿtebereyi rü'ūs-ı ṭullāba ḥasbe'l-meḳāḍīrü'l-mefrūże ḳısmet ider-iken medrese-i meẕkūreden **[R 432b]** Maġnisa'ya terfīʿ olınup anda müderris ve müftī naṣb olındı.

Şiʿr:[2] ای مسند فتوی ز علومت چو بهشتی
وی مجلس دانش ز جمالت چو جنانی[3]

Neşr:[4] Medrese-i meẕkūrede ḫıdmet-i ders ü ifādeyi sevākin-i ḥucerāt-ı ṭalebe ders ṭarīḳıyla edā idüp **[P2 385a]** muḥīṭ ü ḥāvī olduġı bedāyiʿ-i revāyiʿ-i fünūn-i ferʿiyyeyi ḫuṣūṣen uṣūl ü fürūʿ-ı ʿulūm-i şerʿiyyeyi zümre-i müsteftiyāna senen-i sünen üzre iftā ider-iken vefāt eyledi. Ṭāvus-ı rūḥ-ı ḳuds-āşiyānı ḳafes-i cismānī-i insānīde pervāz itmege āġāz idüp ṭāḳ-ı revāḳ-ı ḥażret-i aḥadiyyet ü dīvān-ı eyvān-ı bisāṭ-ı ṣamediyyetde nişīmen-sāz oldı. Mūmā ileyh ḳuvvet-i ṭabʿ ve şiddet-i ẕekāyla muttaṣıf olup kerīmü'n-nefs ü zebān-āver, süḫan-āferīn ü ẓerāfet-perver muḥāveresi ḫūb ve muḥāżarası laṭīf bir yār-ı ẓarīf idi.

Şiʿr:[5] چون طبایع سر فراز و چون شرایع دین فروز
از لطافت جان فزای و از سخاوت غم زدای

شد کلامت خوش دلان را چون محبّت پای بند
شد مقالت دوستان را چون مفرّح دلگشای[6]

Ol süḫandān-ı raṭbu'l-lisānuñ ḥalāvet-i beyān-ı ḳand-nişān u şekker-feşānı meẕāḳ-ı dil-i remīde-i ʿaṭaş-resīdeye ﴿هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ﴾[7] maẕmūnını tefsīr ü tebşīr idüp muṭāraḥa-i mümāzaḥada **[P2 385b]** laṭīfe-gūy u bedīhe-cūy idi. **[T 551b]** Kāffe-i ʿulūm-ı berāʿat-rüsūmda müşāreket-i tāmmesi olup fünūn-ı muʿtebere-i muʿteverede yed-i ṭūlāsı var-idi.

1 kemālātını R, P2 | kemālātı T
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Ey sahip olduğu ilimler ile fetva makamını ve cemâli ile ilim meclisini cennet gibi kılan sen! Senâî-i Gaznevî, *Dîvân-ı Hakîm Ebu'l-Mecd Mecdûd b. Âdem*, haz. Müderris Razavî, Tahrân: Senâyî, 1362, s. 689.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
6 Tabiatler gibi seçkin, şeriatlar gibi dini aydınlatan! Letafeti ile cana can katar, cömertliği ile dert siler. Senin sözün güzel gönüllülere muhabbet gibi bir ayak bağı, senin konuşman dostlara iç açıcı bir ilaç gibi gönül ferahlatıcıdır. Senâî-i Gaznevî, *Dîvân-ı Hakîm Ebu'l-Mecd Mecdûd b. Âdem*, haz. Müderris Razavî, Tahrân: Senâyî, 1362, s. 609.
7 "Birinin suyu tatlı ve susuzluğu giderici …" Furkân (25), 83.

Teẕyīl: Mervīdür ki eʿāẓım-ı efāḫim-i ʿulemā-yı sālifeden merḥūm u maġfūrun leh Mevlānā Ebussuʿūd Efendi ḥażretlerinüñ zamān-ı ṣadāretinde meẕkūr ʿAbdülkerīm Çelebi, ʿAbdülkerīm-zāde Efendi'yle ve Ḳāḍī-zāde Efendi'yle ve Ḳara ʿAbdurraḥmān Efendi'yle[1] ḫāric pāyesinde açılan medrese içün muʿārıż olup imtiḥān iltizām eyledi.

Şiʿr:[2] کُمیت فضل در میدان چهانید
روان چون باد بر خصمان دوانید

چو گوی بحث را در عرصه انداخت
هر آن که آمد برش پای و همی‌باخت[3]

Neṣr:[4] Bu dört ʿaded efāżıl-ı ẕevi'l-feżā'il kendülerüñ ṣıḥḥat-i ʿayārlarını miḥekk-i imtiḥānda iʿlān idüp āṯār-ı faẕīlet ü meziyyetlerini iẓhār eyledüklerinde ol kerīmü'n-nefs kendünüñ veṣīḳa-i enīḳa-i faẕīletini tenfīẕ idüp ḥüccet-i zekiyye-i meziyyetini yed-i beyżāsıyla imżā eyledi. **[P2 386a]**

Şiʿr:[5] چو فاضل بود بحّاث و سخن گوی
همی‌برد از افاضل در سخن گوی[6]

Dīger:[7] **[R 433a]** ز هر علمی هزاران نکته انگیخت
ز هر بحری به دامن‌ها گهر ریخت[8]

Neṣr:[9] Ol ṣadr-ı ṣudūr-ı vālā-şān ʿaḳīb-i imtiḥānda [10]"الْكَرِيمَ ابْنَ الْكَرِيم" ḥadīṯini oḳuyup bu güne laṭīfe-i luṭf-āmīz ile ol fāżıllaruñ beyninde nisbet beyān eyledi. [11]"عند الامتحان يُكرَم الرجل أو يُهان" ẕikr olınan imtiḥānda bir "lev" ʿibāretinde muḫālefet vāḳiʿ olup kimi ṣarṭiyyedür ve kimi vaṣliyyedür diyü

1 ve Ḳāḍī-zāde Efendi'yle ve Ḳara ʿAbdurraḥmān Efendi'yle T | -R, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Meṣnevī T
3 Fazilet atını meydanda sıçratırdı. Derhal rüzgar gibi hasımlarına at sürerdi. Tartışma topunu meydana atınca ayağa her kim kalsa onu yenerdi.
4 Neṣr: T | -R, -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Çok araştıran ve güzel konuşan bir fâzıl olduğu için bütün fazilet sahiplerine tartışmalarda galip gelirdi.
7 Dīger T | -R, -P2
8 Her ilim şubesinden binlerce nükte çıkardı. Her denizden etekler dolusu inciler saçtı.
9 Neṣr: T | -R, -P2
10 Hadisin tamamı şu şekildedir. "Kerim oğlu Kerim oğlu Kerim oğlu Kerim; İbrâhim'in oğlu İshak'ın oğlu Yakub'un oğlu Yusuf'tur." Bkz. *Hadislerle İslâm*, c. 6, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020, s. 50-51.
11 Bir imtihan esnasında insan ya itibar kazanır ya da itibar kaybeder.

mümāna'a eylemegin meẕkūr 'Abdülkerīm Çelebi bu beyt-i laṭīfi muṭāyebe ṭarīḳıyla naẓm eyledi:

Şi'r:[1] Lev-i vaṣliyyeyi şarṭiyye ṣandı
Bugün bu imtiḥānda iki levlev

Raḥimehu'llāh.[2]

Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā[3] [Ḳāf Aḥmed Çelebi]

Bolı diyārındandur. Debīristān-ı 'ālemde elif-miṣāl istiḳāmet-i ṭab' ile mevṣūf **[T 552a]** ve rāy-ı ġarrā-yı iṣābet-ārāyla ma'rūf olup[4] ḥurūf-ı feżā'ili şāmil olan efāżıl ortasında Ḳāf Aḥmed Çelebi dimekle meẕkūr u meşhūr idi. Āyāt-ı beyyināt-ı ṣanāyi'-i **[P2 386b]** bedī'ayı müştemil olan ṣaḥā'if-i vücūd-i şerīfi ḳāf-ı ḳıdem ve mīm-i 'ademde müdġam iken rāy-ı irādet ve inżimām-ı ḥareket ü sükūn ile 'ālem-i tafṣīle geldükde ol 'aṣruñ 'ulemāsından ta'allüm idüp aḳvāl ü ef'ālini ḥurūf-ı 'illet ü naḳāyıṣdan tecrīd eyledi.

Şi'r:[5] جهان داند كه چون عقل مجرّد
تو هرگز كار نازيبا نكردی[6]

Neşr:[7] Bu ṣadedde maṣdar-ı 'ulūm-ı 'aliyye[8] olan Ḳadrī Çelebi'nüñ ḫıdmetinde tekmīl-i ṣıbġ-ı kemālāt eyleyüp feżā'il-i bī-ḳıyās ile pīrāste olan 'ulemānuñ uṣūl-i muḳarreresi üzre ba'żı medārisde müderris olduḳdan ṣoñra ḳırḳ aḳçeyle Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve elli aḳçe ile Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve dāḫil-i Edirne'de Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisine ve ṣaḥn-ı Ḳosṭanṭiniyye'de Medāris-i Ṣemān-ı āsumān-bünyānuñ birisine ve[9] altmış aḳçe ile maḥrūsa-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı sa'īdüñ Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu şāri'-i şer'-i şerīfe şāri' olup maḥmiyye-i Şām-ı

1 Şi'r R, P2 | Ferd T
2 Raḥimehu'llāh T, P2 | -R
3 Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā R | Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā Raḥimehu'llāh T, Mevlānā Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā Raḥimehu'llāhu Te'ālā P2
4 olup R, T | -P2
5 Şi'r R, P2 | Ferd T
6 Bütün dünya bilir ki sen saf akıl gibi çirkin bir iş yapmadın.
7 Neşr: T | -R, -P2
8 'aliyye R, P2 | 'āliye T
9 ṣaḥn-ı Ḳosṭanṭiniyye'de Medāris-i Ṣemān-ı āsumān-bünyānuñ birisine ve T | -R, -P2

sāmī-iḥtişāmda ḳāḍī oldı. Zamān-ı ḳażāsında vāḳiʿ olan meṣāliḥ-i şerʿiyye-de aḥkām-ı ġayr-ı mendūbe-i nā-marżiyye ṣudūr idüp **[P2 387a]** ʿuḳūd-ı fāside vü şürūṭ-ı kāside gibi fesḥ ü ṣarfı vācib-i bī-ḳıyās **[R 433b]** evżāʿ-ı nā-meşrūʿa ṣādıre oldı diyü cāh-ı ḳażādan ʿazl eylediler.

Şiʿr:[1] پرسید یکی ز من که این قاضئ شهر
از فضل چه داند و به چه منسوب است

گفتم فقهش چو نحویش نا مضبوط
لیکن برِ جاهلان قوی مرغوب است

از فقه همین که مسح زانو فرض است
وز نحو همین که مبتداء منصوب است[2]

Neşr:[3] Ol Ḳāf-ı ḳarār u vaḳāruñ ve ol ʿayn-ı ʿulūm u maʿārifüñ ẕāt-ı şerīfi aḫlāḳ-ı ḥamīde-i marżiyye vü mekārim-i güzīde-i merʿiyye ile mevṣūf olduġı maʿrūf iken **[T 552b]** ve nīk-nefs ü pesendīde-ḫıṣāl olduġı muḳarrer olup ol[4] ḳıdve-i mevālī-i eʿālī maʿālī ile maḥfūf[5] iken rāy-ı ḳadruñ iḳtiżāsıyla ḳāf-ı ḳażādan sāḳıṭ olup yevmī seksen akçe vaẓīfe-i naẓīfe ile teḳāʿüd eyledi. Zamān-ı tedrīsde ol fāżıl-ı vālā-rütbet ṣāḥib-cemʿiyyet olup emāṣil-i efāżıl-ı zamāneden ḫıdmetinde çok fāżıl cemʿ oldı.

Şiʿr:[6] مجتمع در خدمت او قابلان
منتفع از همّت او کاملان[7]

[P2 387b] Baʿde'l-ʿazl niçe ercmend dānişmendleri birer refiʿü'ş-şān efendilere tenezzül eyleyüp her biri varduġı aʿyān-ı ʿulemānuñ yanında mā-nend-i teşaḫḫuṣ taʿayyün buldı.

Teẕyīl: Mesmūʿumdur ki eslāf-ı ʿulemādan sürʿat-i ḥarekāt-ı fikriyye ile meşhūr olan Fevrī Efendi merḥūm dānişmendlügi zamānında müderrisīn ortasında ḥareket eyledükde Ḳāf Efendi münāsebetiyle bu maṭlaʿı dimişdür:

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Biri benden bu şehrin kadısı fazilet cihetinden ne bilir ve neye mensuptur diye sordu. Dedim ki fıkıh bilgisi de nahiv bilgisi gibi bozuktur. Ama cahillerin katında çokça rağbet görür. Fıkıh zaviyesinden dizin meshi farzdır ve nahiv zaviyesinden mübteda mansûb olur demesi işte (delil olarak yeter).
3 Neşr: T | -R, -P2
4 ol R, T | -P2
5 maʿālī ile maḥfūf R, T | ile maḥfūẓ P2
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Kabiliyet sahipleri onun huzurunda toplanmış ve kemalat ehli onun himmetinden istifade etmiştir.

Maṭlaʿ: Bir bölük ṭāliblerüz cemʿ olmışuz eṭrāfdan
Gelmişüz ṣayd itmege ʿanḳā-yı ʿilmi Ḳāf'dan

Bu ḥaḳīr-i keşīrü't-taḳṣīr ḳażāyla ḫıdmetlerine düşüp dānişmendi olduġum zamānda Ḳıyāsī nām şāʿir ile muṭāyebe ve müşāʿaremüz olmış idi. Eşnā-yı muṭāyebede bir[1] ġazelimüzüñ maḳṭaʿı anuñ ġazelinüñ maḳṭaʿına cevāb ṣadedinde böyle vāḳiʿ oldı:

Beyt:[2] Ben ki Ḳāf-ı ḳudretüñ ʿanḳāsıyam Mecdī baña
Aġzıyıla ḳuş ṭutarsa şāhbāz irmek muḥāl[3]

Raḥimehu'llāh.[4]

Mevlānā Saʿdī Çelebī ibn Şeyḫ Tāc Aḥmed Akşehrī[5]

[P2 388a] Ol aḫter-i saʿd-i burc-i feżā'il Ḳaraman vilāyetine tābiʿ Akşehir nām ḳaṣabadan ẓuhūr eyledi.

Mıṣraʿ: در میان انجم تابنده سعد اکبر است[6]

Ol ʿaṣrda ifāde vü ifāże eyleyen **[R 434a]** aʿlām-ı ʿulemādan *Şirʿatü'l-İslām* nām kitābuñ şāriḥi Seydī ʿAlī-zāde'nüñ ve Mevlānā Fenārī'ye mensūb Muḥyiddīn Çelebi Efendi'nüñ ve Sulṭān Süleymān merḥūmuñ ḫᵛācesi Mevlānā Ḫayrüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl u nā'il[7] oldı. Ol ḫayyir-i ʿulemādan mülāzım olup muḫaddere-i pākīze-i **[T 553a]** ifādeyle teʿānuḳ eyledükden ṣoñra Dimetoḳa Medresesi'ne ve maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de İbrāhīm Paşa Medresesi'ne ve Filibe'de Şihābüddīn Paşa Medresesi'ne müderris olmış-iken merḥūm ve maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī'nüñ şāhzādelerinden Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretlerine ḫᵛāce oldı. Ol şehzāde-i āzādenüñ vefātından ṣoñra[8] fāżıl-ı mesfūra Şemāniyye Medreseleri'nüñ birisi ve maḥmiyye-i Amāsiyye'de ders ü fetvā ṣadaḳa olınup

1 bir R, T | -P2
2 Beyt R, P2 | Ferd T
3 Aġzıyıla ḳuş ṭutarsa şāhbāz irmek muḥāl | Aġzı ile ḳuş ṭutarsa şāhbāz irmez baña T
4 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
5 Mevlānā Saʿdī Çelebī ibn Şeyḫ Tāc Aḥmed Akşehrī R, P2 | Mevlānā Saʿdī Çelebī ibn Şeyḫ Tāc Aḥmed Akşehrī Raḥimehu'llāh T
6 Parlayan yıldızlar arasında Müşteri gezegenidir.
7 u nā'il R, T | -P2
8 Sulṭān Meḥmed Ḫān ḥażretlerine ḫᵛāce oldı. Ol şehzāde-i āzādenüñ vefātından ṣoñra R, T | -P2

ikisini cemʿ eyledükde dānişmend ḳısmından erbāb-ı istiʿdāda isʿād u ifāde ve erbāb-ı ḥācāta iftā vü ifāża üzre iken ve **[P2 388b]** maḥrūsa-i Burūsa'da nuḳūş-ı indirāsdan sāde Murādiyye Medresesi nām medrese-i felek-āsāda müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede müderris iken ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde ol kevkeb-i saʿd-ı evc-i[1] saʿādet ḥażīż-i nuḥūset ü memāta hübūṭ idüp vücūd-ı nā-būdı mānend-i Sühā nā-peydā oldı.

Şiʿr:[2] این کوکبی ز برج معالی هبوط کرد
خورشید آسمان فضیلت سقوط کرد[3]

Neṣr:[4] Mūmā ileyh müdaḳḳıḳ-ı[5] ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, ṣāḥib-aḫlāḳ-ı ḥamīde, ʿiffet ü diyānet ve zühd ü ṣalāḥa mā'il bir fāżıl idi. Ṭarīḳa-i ṣūfiyyede ḥaẓẓ-ı vāfir ü sehm-i mütevāfir taḥṣīl idüp riyāseteyn-i ʿilmiyye vü ʿameliyye ve saʿādeteyn-i ṣuveriyye vü maʿneviyyeyi cemʿ eyledi.[6]

Şiʿr:[7] با ادب دل پسند با سخن جان فروز
با خرد بی‌کران با هنر بی‌شمار

با همه عالم جواد و ز همه گیتی فروز
در همه دانش تمام در همه میدان سوار[8]

Neṣr:[9] **Teẕyīl:** Mūmā ileyhüñ babasınuñ adı Tāc Aḥmed'dür.[10] Ṭā'ife-i Ḫalvetiyye'nüñ ekābirinden ʿAlāüddīn Ḫalvetī'nüñ ḫulefāsındandur. Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātı mekārim-i celiyye-i ʿaliyye ile mevṣūf olup maḳāmāt-ı **[P2 389a]** seniyye-i semiyyeye vāṣıl olan kibār-ı meşāyiḫdendür. Mervīdür ki bunlaruñ silsile-i neseb-i şerīfleri beyt-i ḫilāfet olan ḫulefā-yı ʿAbbāsiyāna **[R 434b]** müntehī olup ʿanʿane-i ecdād-ı ʿiẓāmı ʿAbbās bin ʿAbdülmuṭṭalib ḥażretlerine müntemī olur. Mūmā ileyhüñ **[T 553b]** baʿżı mevāżiʿ-i ṣanīʿaya

1 Medrese-i meẕkūrede müderris iken ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde ol kevkeb-i saʿd-ı evc-i R, T | -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Bu yıldız, yücelikler burcundan indi. Fazilet semasının güneşi düştü.
4 Neṣr: T | -R, -P2
5 Mūmā ileyh müdaḳḳıḳ-ı R, P2 | Ol muḥaḳḳıḳ-ı T
6 eyledi R, T | idüp P2
7 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
8 Edebiyle makbul, sözüyle can aydınlatan; aklı sınırsız, hüneri hesapsız. Herkese karşı cömert ve herkes katında dünyaya nur; bütün ilimlerde kâmil, bütün meydanlarda şehsüvar! Mesʿûd-ı Saʿd-ı Selmân, *Dîvân-ı Mesʿûd-ı Saʿd*, (*Cild-i Evvel*), haz. Mehdî Nûriyân, Isfahân: İntişârât-ı Kemâl, 1364, s. 277.
9 Neṣr: T | -R, -P2
10 Tāc Aḥmed'dür R, T | Tācüddīn Aḥmed'dür P2

taʿlīḳāt-ı bedīʿası var-idi. Evlād-ı ṣulbiyyesinden ʿulūm-ı edebiyyeyi taḥṣīl ü tekmīl eylemiş bir ḳızı ḳalup kendüden ṣoñra on yedi yaşındayken vefāt eyledi. Raḥimehumu'llāhu teʿālā.[1]

Mevlānā Ḫayrüddīn Ḫıżr Raḥimehu'llāh[2] [Kūçek Ḫayrüddīn]

Kūçek Ḫayrüddīn dimekle meşhūrdur. Anaṭolı vilāyetinden Engüri nām ḳaṣabadandur. Şeref-i ḫıdmetleriyle müşerref olduġı mevālī-i maʿālī-intimādan Mevlānā Tācī-zāde Saʿdī Efendi'nüñ ḫıdmetinde itmām-ı merām eyledi. Cibilletinde olan istiḥḳāḳ-ı ẕātı iḳtiżasınca baʿżı medāris ṣadaḳa olınduḳdan ṣoñra Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi ve Üsküb Medresesi ve Çorlı Medresesi iḥsān olındı. Medrese-i meẕkūrede müderris iken **[P2 389b]** Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş senesinde murġ-ı rūḥ-ı revānı ḥamām-ı ḥimāme ile hem-cenāḥ olup vefāt eyledi.

Mıṣraʿ: قبر او باد روضه‌ای ز جنان[3]

Ol ḫayyir-i aḫyār-ı bā-iḫtiyār bir merdüm-i ʿālī-tebār olup sebük-rūḥ u mütevāżıʿ ve sütūde-ṣıfāt u müteḫaṣṣıṣ, nādiresi ḫūb ve muḥāżarası güzel kimesne idi. Ḳarīḥa-i naḳīḥasınuñ leṭāfetinden naẓm u neṣre ḳādir olup elsine-i ṣelāṣede reġā'ib-i ġarā'ib-i şiʿr ü inşāda māhir idi. Lākin añа isnād olınur bir şiʿr görmek müyesser olmadı.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[4]

Mevlānā ʿAbdullāh bin Şeyḫ Kemāl Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿāl[5] [Şeyḫ-zāde]

Boyabad vilāyetindendür. Ṭarīḳa-i Zeyniyye'nüñ ekābir-i meşāyiḫinden Şeyḫ Tācüddīn'üñ ḫulefāsından bir ʿazīzüñ oġlıdur. Añа bināen Şeyḫ-zāde dimekle maʿrūf u meşhūrdur. Fużalā-yı fażīlet-şiʿārdan Mevlānā Seydī Maḥmūd Ḳocavī'nüñ ve Mevlānā Muḥammed bin Ḥasan Samsunī'nüñ **[P2 390a]** enfās-ı şerīfe-i müteberrikelerinden istimtāʿ u

1 Raḥimehumu'llāhu teʿālā T | -R, -P2
2 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu Teʿālā T, Raḥmetu'llāh P2
3 Kabri, cennet bahçelerinden bir bahçe olsun.
4 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T | Raḥimehu'llāh P2, -R
5 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Müteʿāl R, P2 | Raḥimehu'llāh T

intifāʿ idüp ḳudemā-yı ʿulemānuñ ʿādet-i ḳadīmesi **[T 554a]** üzre Merzifon Medresesi'ne ve baʿżı medārise daḫi müderris olduḳdan ṣoñra ʿuzlet ü ferāġat iḫtiyār eyleyüp Boyabad ḫāṣlarından yevmī on beş aḳçe ile teḳāʿüd eyledi.

Şiʿr:[1] بگیر دامن جمعیّتی و فارغ باش
که سنگ تفرقه دوران در آستین دارد[2]

Neşr:[3] **[R 435a]** Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli yedi senesinde vefāt idüp cān-ı şīrīnini zehr-i mergle telḫ, zamān-ı ferāġatinde eʿāẓım-ı efāḫim-i meşāyiḫ ile muʿāşeret idüp ʿıyş-ı ḳalīl ile ḳāniʿ ve ehl-i dünyā ṣoḥbetinden münḳaṭıʿ, bārr u ṣadūḳ ve müteḥaṣṣiʿ u ḫalūḳ idi.

Şiʿr:[4] جهان را چو باران بپایستگی
روان را به دانش بشایستگی[5]

Neşr:[6] ʿĀmme-i ʿulūm-ı muʿteberenüñ verā-yı ḥucub-i tevārīde mütevārī olan ḥaḳḳā'iḳ u daḳḳā'iḳını iḥāṭa-i tāmme ile iḥāṭa idüp cümle-i fününda müşāreket-i tāmmesi var-idi. Lākin ʿulūm-ı ʿaḳliyyede vü naḳliyyede[7] kemāl-i mahāretle māhir ve *Tefsīr-i Beyżāvī*'de **[P2 390b]** yed-i ṭūlā ṣāḥibi bir fāżıl-ı seniyyü'l-me'āṣir idi.

Şiʿr:[8] زهی در علم همچون علم کامل
زهی در عقل همچون عقل صادق[9]

Neşr:[10] Ẕāt-ı pāki aḫlāḳ-ı zekiyye ve ḫıṣāl-i rażıyye ile bir mertebe taḫalluḳ itmişdi ki kendü nefs-i nefīsine taṣmīm itdügi meḥāsin-i umūrda iḫvān-ı ṣafāyı kendüden taḳdīm iderdi.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 İnsanlardan ayrılıp Allah'a yönelmenin eteğinin tut da her şeyden vazgeç! Çünkü felek tefrika taşını elbisesinin yenine saklamıştır. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 38.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Dünyaya gereklilikte yağmur gibi, ruha liyakatta ilim gibi. Firdevsî, *Şâhnâme-i Firdevsî*, c. I, haz. Muhammed Ramazânî, Tahrân: Külâle-i Hâver, 1365, s. 35.
6 Neşr: T | -R, -P2
7 vü naḳliyyede R, T | -P2
8 Şiʿr R, P2 | Ferd T
9 Mâşâallâh, ilimde ʿilm-i kâmil gibi, akılda ʿakl-ı sâdık gibi.
10 Neşr: T | -R, -P2

Şiʿr:[1] مکرمت کن که بگذرد همه حین
مکرمت پایدار در دنیاست

مکرمت را یکی درخت شناس
که برو برگ و بر ز شکر و ثناست[2]

Raḥimehu'llāh.[3]

Mevlānā Ḥasan Çelebi Raḥimehu'llāh[4]

Ḳaraman vilāyetinden Begşehri nām ḳaṣabadandur. Ol ʿaṣruñ ṣāḥib-ifāde olan ʿulemāsından Mevlānā Ḥamīdī Ḳara Seydī Efendi'nüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i ẕāt-ı ṣafā-ṣıfāt eyledi.

Şiʿr:[5] به دانش کوش گر بینا دلی تو
چرا آخر چنین بی‌حاصلی تو[6]

Neşr:[7] **[T 554b]** Āyīn-i aʿlām-ı ʿulemā üzre Burūsa'da baʿżı medārisde müderris olduḳdan ṣoñra Ġalaṭa ḳāḍīsı ve Ṭrablus ve Selanik ḳāḍīsı **[P2 391a]** oldı. Eşnā-yı ḳażāda merdüm-i dīdesi ḥilye-i celiyye-i başardan ʿārī olup şeref-i naẓardan maḥcūb olmaġın yevmī ḳırḳ aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe ile emed-i medīd teḳāʿüd eyledükden ṣoñra ṭoḳuz yüz altmış senesinüñ şehr-i ṣaferinde libās-ı[8] ḥayātdan ʿārī olup diyār-ı ʿademe kefen-ber-dūş revāne oldı.

Mūmā ileyh selīmü'ṭ-ṭabʿ, müstaḳīmü'l-ʿaḳl, müteverriʿ u müteberriʿ, mütedeyyin ü müteşerriʿ, sedīdü'r-re'y, ḥamīdü'l-efkār-idi.[9] ʿİlm-i tefsīr-i iksīr-te'şīrde ve ʿilm-i ḥadīṯde ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'de ve uṣūl-i fürūʿ ve uṣūl-i kelāmda **[R 435b]** ʿirfān-ı tām ve itḳān-ı mā-lā-kelāma mālik olup cümle-i fünūn-ı füsūn-nümūnda ḫuṣūṣen fenn-i fıḳhda yed-i ṭūlāsı var-idi.

---

1 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
2 Cömertlik yap çünkü zaman geçmektedir. Dünyada kalıcı olan şey, cömertliktir. Cömertliği meyvesi şükür ve övgü olan bir ağaç olarak bil! Mesʿûd-ı Saʿd-ı Selmân, *Dîvân-ı Mesʿûd-ı Saʿd*, (*Cild-i Evvel*), haz. Mehdî Nûriyân, Isfahân: İntişârât-ı Kemâl, 1364, s. 69.
3 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
4 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T, Raḥimehu'llāhu Teʿālā P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Eğer gönül gözün açık ise ilme himmet et. Yoksa neden böyle müflissin sen? Attâr-ı Nîşâbûrî, *Esrârnâme*, haz. Sâdık Gevherîn, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1361, s. 75.
7 Neşr: T | -R, -P2
8 libās-ı R, P2 | -T
9 ḥamīdü'l-efkār-idi. R, P2 | ḥamīdü'l-efkār T

Şiʿr:[1] جهان دانش و ذات كمال و كان علوم
سپهر حشمت و دریای فضل و كوه وقار[2]

Neşr:[3] Ol ḥasenü'l-ḫulḳ u aḥsenü'l-ḫalḳ ḥüsn-i ḥālle ḥālī olup emr-i ḳażāda ṭarīḳa-i ḥasene üzreydi. Ẕāt-ı mekārim-simātı aḫlāḳ-ı şāyeste-i bāyeste ile pīrāste **[P2 391b]** olup aṣāġir u ekābiri ẕikr eylese ḫayr-ile ẕikr ider-idi.

Şiʿr:[4] به همه خَلق جهان خُلقِ پسندیده نمای
كه سوی خلد برین راه بر آن خواهد بود[5]

Teẕyīl: Sevābıḳ-ı eyyāmda cāh-ı ḳażā kīmyā-yı saʿādet olup zümre-i kuḍātuñ sevād-ı midādı fi'l-meṣel müşterīsi yanında cevher ve sürḫi kibrīt-i aḥmer kendüydi. Ol cevher-i[6] girān-māyeyi bir miḳdār kāġıda ṭarḥ idüp taṣʿīd itmekle ḥadd ü ʿadd ü istiḳṣādan bīrūn ve merātib-i taʿdād-ı aʿdāddan efzūn, şems ü ḳamere dest-res bulur-idi. Bu taḳrīble işi altun olur-idi. Bu minvāl üzre zamān-ı ḳażāsında Mevlānā Ḥasan Çelebi daḫi dünyā ṭolusı māl u menāle mālik olup ṣervet-i ʿaẓīmeye vāṣıl olmaġın maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Müftī Ḥammāmı yanında bir medrese binā eyledi. Teḳabbela'llāhu mesāʿīhu.

[Mıṣra]ʿ: باد خیرش قرین روح روان[7]

Merḥūm Ḥasan Çelebi'nüñ **[T 555a]** oġlı Ḳāḍī ʿAbdülkerīm Çelebi'den mesmūʿumdur ki Sulṭān Selīm zamānında Burūsa'da Gökdere **[P2 392a]** Medresesi'nde müderris olduḳdan ṣoñra ḳırḳ aḳçeyle Midilli[8] ḳāḍīsı ve Filorina ve Vardar Yeñicesi ve Yanbolı ḳāḍīsı ve iki kerre Filibe ve iki kere Ġalaṭa ve Selanik ve Üsküb ḳāḍīsı oldı. Maḥrūsa-i meẕkūrede yaʿnī Üsküb'de ḳāḍīyken aʿmā olup ḳırḳ beş aḳçeyle teḳāʿüd iḫtiyār eyledi. Ve şuʿarā zümresinden bir şāʿir-i şīrīn-güftār yaʿnī Mevlānā Ḳandī anuñ vefātına tārīḫ didi:

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 İlim âlemi ve olgunluğun zâtı ve ilimler madeni; görkem feleği ve fazilet denizi ve vakar dağı. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Mevâʿiz*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 723.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Cihan halkına (daima) güzel ahlâkı göster. Çünkü yüce cennete giden yol onun üzerinde olacaktır.
6 cevher-i R, P2 | gevher-i T
7 Yaptığı hayır ruhuna arkadaş olsun.
8 Midilli R, P2 | Midillü T

Mıṣraʿ: Rūḥ-ı Monlā Ḥasan'ı şād ide Ḥayy-ı Ḳadīm **[h. 960]**

Raḥimehu'llāhu ʿaleyh.[1]

Mevlānā Ḥekīm-zāde Raḥimehu'llāh[2]

Peder-i necābet-eşerinüñ ismi Ḥekīm Muḥyiddīn idi. Ammā kendünüñ nām-ı nāmīsine ıṭṭılāʿ müyesser olmaduġı ecilden hemān ḥekīm-zādelikle[3] meşhūr oldı ḳaldı. Eşnā-yı ṭalebde maẓhar-ı mevhibet-i vüfūr-ı ʿaḳl u dāniş olmaġla aḳrānı arasında meşhūr olup şanādīd-i efāżıl-ı **[R 436a]** ẕevi'l-feżā'il yanında maḳbūl oldı.

Mıṣraʿ:[4] مقبول همه عالم و مطبوع جهان شد[5]

Teżāʿīf-i iştiġālde müdāvemet-i şuġl u tekmīl ile taḥṣīl-i istiḥḳāḳ-ı **[P2 392b]** menāṣıb-ı sāmiye eyleyüp bilād-ı keşīrede ḳāḍī olduḳdan ṣoñra Medīne-i Münevvere-i Muṭahhara'da ḳāḍī olup şeref-i ḫıdmet-i ḳażāyla müşerref oldı.

Mıṣrāʿ: امر قضا خیار امور است بی‌گمان[6]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli ʿaşrınuñ silkinde münselik olan senelerde Medīne-i Münevvere-i meẕkūrede ḳāḍī iken müteʿāḳıdān-ı rūḥ u beden ortasında olan ʿaḳd-i taʿalluḳı fesḫ idüp vefāt eyledi.

Mıṣraʿ: این کهنه سرا به کس نماند جاوید[7]

Ḫuṣūṣ-ı ḳażāda sīret-i marżıyye-i merʿiyye üzre olup simeti ḫūb ve ḥüsn ü aḫlāḳı merġūb u müstaḥsen, laṭīfü'ṭ-ṭabʿ, selīmü'n-nefs bir fāżıl-ı celiyyü'l-feżā'il idi.

Şiʿr:[8] ای خداوندی که از تو منقبت گیرد لقب
وی هنرمندی که از تو منزلت یابد خطاب

1 Raḥimehu'llāhu ʿaleyh T | Raḥimehu'llāh P2, -R
2 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
3 Ḥekīm-zādelikle R, P2 | Ḥekīm-zādelıġla T
4 Mıṣrāʿ T, P2 | -R
5 Bütün dünyanın makbulu ve mergûbu oldu.
6 Kadılık işi, şüphesiz işlerin seçkinidir.
7 Bu eski ev, ebedî olarak kimseye kalmadı. Ömer Hayyâm, *Rubâʿiyyât-ı Hakîm Hayyâm-ı Nîşâbûrî*, haz. Muhammed Ali Fürûğî - Kâsım-ı Ganî, Tahrân: İntişârât-ı ʿÂrif, 1372, s. 85.
8 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

سیرت تو در لطیفی چون هوای نو بهار
همّت تو در بلندی چون دعای مستجاب[1]

[T 555b] Merkez-i cibillet-i aṣliyyesinde ḫayrāt u ḥasenāta meyl ü maḥabbet merkūz olmaġın dārü'l-ḳarār-ı ḫilāfet olan maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de bir medrese-i firdevs-nişān **[P2 393a]** binā eyledi.

Şiʿr:[2] نعیم است دُنیی که پاینده نیست
به جز رنج و محنت فزاینده نیست

چو دستت دهد خیر می‌کن در او
نوابخشئ غیر می‌کن در او[3]

Raḥimehu'llāh.[4]

Mevlānā ʿAbdülḥayy bin ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed[5]

Ol ʿaṣruñ mehere-i kirām u berere-i ʿiẓāmından taʿallüm idüp yevmen-fe-yevmen izdiyād-ı merātib-i ʿilmiyye ile istintāc-ı menāṣıb-ı sāmiye eyledi. Būm-ı ʿālemde ʿibret-ḫāne-i memālik-i ʿOṡmāniyye olan Amāsiyye'de müderris olup vāridān-ı mevārid-i faẓl-ı Rabbānīye ve ṭālibān-ı meṭālib-i feyż-i Sübḥānīye beẕl-i ʿavā'id-i mevā'id-i ifāże iderken maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Muṣṭafā Paşa Medresesi tevcīh olındı.

Şiʿr:[6] شکوه طلعت او در میان مسند شرع
چنان که نور یقین در دل گمان روشن[7]

---

1 Övünülecek vasıflar dahi senin sayende isim kazanır Efendim! Hitap bile senin sayende bir mertebe bulur hünermendim! Senin tabiatın letafette ilkbahar havası gibidir. Senin himmetin yücelikte makbul dua gibidir.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 Dünya ebedî olmayan bir nimettir. Sıkıntı ve dert artıran bir yerden fazlası değildir. Eğer imkânın var ise onda hayır yap! Dünyada başkalarına lütuf ve ihsanda bulun! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Hırednâme-i İskenderî*), haz. Aʿlâ Hân Efsahzâd, Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 464.

4 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T

5 Mevlānā ʿAbdülḥayy bin ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed R, P2 | Mevlānā ʿAbdülḥayy bin ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed Raḥimehu'llāh T

6 Şiʿr R, P2 | Ferd T

7 Onun cemâlinin haşmeti, şeriat makamının ortasında zan ve şüphenin gönlündeki 'yakîn' nuru gibi açık ve parlaktır.

Külliyāt-ı mühimmāt-ı enāmı ṭarīḳa-i marżıyye üzre imżā eyleyen ḳāḍī-lar maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı **[R 436b]** ḥadīṯ-i şerīf-i[1] "قاض في الجنة" olduġı sebebden Mevlānā ʿAbdulḥayy daḥi nāhic-i menāhic-i ḳażā olup **[P2 393b]** baʿżı şehrlerde ḳāḍī olmış-iken manṣıb-ı ḳażādan iʿtizāl idüp kendünüñ ʿammīsi Ḥācī Efendi'nüñ zāviyesinde künc-i inzivā vü iḫtifā ve peyġüle-i ferāġ u refāġda bir miḳdār müddet teḳāʿüd eyledi.

Mıṣraʿ: آن بِه که در این زمانه فارغ باشی[2]

Ekābir-i ẕevi'l-me'āṣirden cāh-ı ḳażāyı ḳabūl itmekde mānend-i ḳażā-yı mübrem, muḥkem ibrām olınup ol ḥabr-i baḥr-mümāṣile cebr olınmaġın tekrār-ı semt-i ḳażāya müsāmit olup maḥrūsa-i Āmid'de ve masḳaṭ-ı re'si maḥmiyye-i Amāsiyye'de ḳāḍī oldı. Ol zamānda kendülerüñ ṭabʿ-ı dürer-bārlarından bu maṭlaʿ ṣudūr eyledi:

Maṭlaʿ: Uġradum bir ḳażā-yı mübreme āh
Oldı Āmid bañа belā-yı siyāh

Defʿa-i ṣāniyede cebr-i noḳṣān ve ḳażā-yı mā-fāt itmek-içün manṣıb-ı ḳażāyı terk idüp kendü mesken-i me'lūfında ḳażā-yı sevābıḳ-ı aʿmāl itmek üzreyken vefāt eyledi. **[T 556a]**

Şiʿr:[3] گمان مبر که جهان اعتماد را شاید
که لازم عدم است آنچه در وجود آید[4]

[P2 394a] Mūmā ileyh kerīmü'ṭ-ṭabʿ, saḫī-nefs, ḫayrāt u ḥasenāta mā'il ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde bir kimesneydi. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de ve fıḳhda ve fünūn-ı ḥadīṯ ü tefsīrde maʿrifet-i tāmmesi ve müşāreket-i ʿāmmesi olup şümūl-i kemāl ve kemāl-i şümūl ile kemālāt-ı beşeriyyeyi şāmil idi.

Şiʿr:[5] فاضلی را چو خرد در سر و مردم در چشم
کاملی را چو قدح در دل و جان در بدن است[6]

1 "(Adaletle hükmeden) kadı cennettedir." Bkz. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c. 3, Beka Yayınları, İstanbul, 2019, s. 221.

2 Bu devirde en iyisi her şeyden el etek çekmendir.

3 Şiʿr R, P2 | Ferd T

4 Dünyanın itimada şayan olduğunu zannetme! Çünkü varlık (âlemine) gelen her şey için yok olmak mukarrerdir. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Mevâʿiz*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 857.

5 Şiʿr R, P2 | Ferd T

6 Baştaki akıl ve gözde gözbebeği gibi olan fâzıl aşkına, gönüldeki vakit ve bedendeki can gibi olan kâmil aşkına!

Meşşāṭa-i muḥadderāt-ı vāridāt-ı ġaybiyye olan ḫāme-i bedāyiʿ-nigārınuñ taḥsīn ü tezyīn itdügi ḫuṭūṭ fi'l-meṯel bī-miṯāl bir maḥbūb-ı ṣāḥib-cemāl idi.

Şiʿr:[1] چشم عقل از حسن خطّ من همین حیران شود
کام جان را شربت الفاظ او شیرین کند[2]

Vücūh-ı ṣaḥā'if anuñ ḫaṭṭıyla bir mertebe zīb ü zīver taḥṣīl ider-idi ki debīr-i müteḫayyile, levḥa-i ḫayālde aña miṯāl ḫayāl itmege mecāl muḥāl idi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[3]

Mevlānā ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed[4]

[P2 394b] Ẕikr olınan fāżıluñ pederidür. ʿİlm-i tevārīḫ ü aḫbārda ve ḥikāyāt-ı ḳudemā-yı aḫyārda ıṭṭılāʿ-ı tāmmı olup bir mertebe istiḥżārı var-idi ki nevādir-i aḥvāl-i **[R 437a]** müteḳaddimīn aña nisbet maʿḳūlāt-ı uvel meṣābesindeydi. Merḥūm ʿAbdülkerīm'üñ daḫi oġlı Mevlānā ʿAbdülḥayy gibi ḥüsn-i ḫaṭda[5] yed-i beyżāsı var-idi. El-ḥaḳ, ikisinüñ daḫi Pādişāh u Şāh Maḥmūd nām be-nām ḫaṭṭātlar bende-i mekātibi meṣābesinde olup ḫalḫālı anlaruñ ṭavḳ-ı ʿubūdiyyetine boyun virmiş-idi. Her birisi ḥüsn-i ḫaṭṭı sarmaşıḳ gibi başa çıḳarup kemāle irgürmiş-idi.

Şiʿr:[6] شد حسن خطّ او چو خط و خال گلرخان
پر حسن و حال و لطف رخ یار دلستان

فرخنده همچو نامهٔ اعمال اهل رزق
پیروزه همچو نسخهٔ تعویذ و حرز جان[7]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Akıl gözü benim güzel yazımdan dolayı işte tam böyle hayran olur. Onun lafızlarındaki şerbet can dimağını tatlandırır. İmâmî-i Herevî, *Dîvân-ı İmâmî-i Herevî*, haz. İsmet Hûyînî, Tahrân: Merkez-i Pijûhişî-i Mîrâs-ı Mektûb, 1394, s. 37.
3 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T | Raḥimehu'llāh P2, -R
4 Mevlānā ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed R, T | Mevlānā ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed Raḥimehu'llāh P2
5 oġlı Mevlānā ʿAbdülḥayy gibi ḥüsn-i ḫaṭda R, P2 | ḥüsn-i ḫaṭda oġlı Mevlānā ʿAbdülḥayy gibi T
6 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T
7 Onun güzel yazısı, gül yanaklıların yüzündeki ben ve ayva tüyleri gibi ve gönül alan sevgilinin yüzündeki letafet ve güzellik oldu. Rızk ehlinin amel defteri gibi kutlu ve muska ve hırz-ı can nüshası gibi uğurlu oldu.

Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf Çelebi[1]

Mebde' ü menşe'i Ḳaraṣi vilāyetindendür. Fātiḥa-i şürūʿında ol zamānuñ aʿlām-ı **[P2 395a]** ʿulemāsından iḫlāṣla taʿallüm idüp istiḥṣāl-i ʿulūm-ı cezīle vü istikmāl-i fünūn-ı **[T 556b]** celīle eyledi. Bu ṣadedde kāḫ-ı ṣımāḫdan menzil-i müteberrik-i ḥüsn-i müşterekde ve ṣuffa-i ġurfe-i ḥāfıẓada temekkün eyleyen şāhidān-ı fevā'id-i kesbiyye-i lā-reybiyyeyi tesḫīr eyledükde ʿulūm-ı ẓāhire ile iktifā itmeyüp ʿilm-i taṣavvufda olan maʿārif-i İlāhiyyeye daḫi ṭālib ü rāġıb oldı.

Şiʿr:[2] معرفت حاصل کن ای جان پدر
تا بیابی از خدای خود خبر

هر که او را معرفت حاصل نشد
هیچ بامقصود خود واصل نشد

هر که عارف شد خدای خویش را
در فنا بیند بقای خویش را[3]

Neşr:[4] Ezel-i āzālde ṭīnet-i ṭībet-āmīzinde merkūz olan saʿādet-i ṣuveriyye vü maʿneviyye iḳtiżāsıyla ẕeyl-i pāk-āmālini ālāyiş-i ārāyiş-i menāṣıb-ı dünyeviyyeden taṭhīr idüp şerīʿat-i ṣūfiyyeyi taḥṣīl ve ṭarīḳat-i ḥaḳīḳat ü ṭarīḳati tekmīl eylemege temaḥḥuż eyledi. **[P2 395b]**

Şiʿr:[5] هر که او را معرفت بخشد خدای
غیر حق را در دل او نیست جای

نزد عارف جاه را نبود خطر
بلکه بر خود نیستش هرگز خبر[6]

1 Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf Çelebi R | Mevlānā Sinānüddīn Yūsuf Çelebi Raḥimehu'llāh T, P2
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Ey babasının canı! İlim öğren. Böylece kendi rabbinden haberdar olursun. Kimde marifet vücuda gelmez ise o kişi hiçbir maksadına erişemez. Kendi rabbini tanıyan kişi kendi bekasını kendi fenasında görür. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 33.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
6 Allah her kime marifet bahşederse o kişi, yüreğinde Allah'tan başkasına yer vermez. Ârif olanın nezdinde makam korkusu yoktur. Belki de kendisinin kendisinden asla haberi yoktur. Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 33.

Neşr:[1] Baʿżı diyārda yigirmi otuz yıl miḳdārı tefsīre kūşiş ü verziş idüp ʿulūm-ı ʿāliyeye meşġūl olduḳdan ṣoñra maḥmiyye-i Edirne'de tavaṭṭun idüp cevāmiʿ-i ʿadīde-i **[R 437b]** güzīdesinden Üç Şerefelü Cāmiʿinde emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīd vaʿẓ u teẕkīre iştiġāl eyledi. Eṣnā-yı tefsīrde ol müfessir-i Beyżāvī-fıṭnat levāmiʿ-i sevāṭıʿ-ı fevā'id ile tenvīr-i ḳulūb eyledükden māʿadā meṣābīḥ-i ifāde vü meşārıḳ-ı ifāżesiyle eḥādīṣ-i ṣıḥāḥ-ı milāḥı rūşen rūşen beyān u tibyān eyledi. Bu dāʿiye ile ol diyār-ı şeref-diṣāruñ ṣuleḥā vü fuḳarāsınuñ serāçe-i żamīr-i münīrleri tebāşīr-i eşiʿʿa-i kelimāt-ı āftāb-te'ṣīriyle raḥşende vü dıraḥşende ve meclis-i şerīfinde ḥāżır olanlaruñ ṣadef-i gūş-ı hūşı ve ṣandūḳ-ı ḫāṭır-ı ʿāṭırı dürer-i ġurer-i ferā'id-i fevā'id-i nāfiʿasıyla māl-ā-māl oldı. **[P2 396a]**

Şiʿr:[2] دلم حدیث تو خواهد که هر زمان شنود
بگوش جان سخن یار مهربان شنود[3]

Ol şehrüñ aġniyāsı kemāl-i maḥabbetlerinden aḳçe cemʿ idüp ḥużūr-ı bāl ü ferāġ-ı **[T 557a]** ḥāl ile temekkün ü tavaṭṭun eylesün diyü yanlarından añа bir mesken alıvirdiler. Bu ṭarīḳla anuñ ḫāne-i ḳalbini yapup devlet-i dāreyne irdiler. ʿAlem-i ʿilm ü fażīleti ve livā-yı vālā-yı şöhreti ḳubbe-i ḳunne-i devvārda manṣūb u merġūb olup aḳṭāʿ-ı erbāʿ-ı ʿālemde meşhūr u meẕkūr olmaġın maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Şehzāde Sulṭān Meḥmed Ḫān Cāmiʿi yapılduḳda Edirne'den getürdilüp anda vaʿẓ u teẕkīr eylemek fermān olındı.

Mūmā ileyh ṣāliḥ ü müfliḥ ve müteberriʿ u müteverriʿ, ḥalīm ü selīm, ṣabūr u vaḳūr nefsi mübārek, naẓarı müteberrik bir kimesne idi.

Ferd:[4] شخص تو کان فضائل طبع تو بحر هنر
فعل تو محض معارف قول تو عین بیان[5]

Neşr:[6] Beşere-i mübeşşeresinde āṣār-ı şeybet nümāyān olup ġurre-i ġarrā-yı cebīninde envār-ı ṣalāḥ u ʿirfān mānend-i mihr-i dıraḥşān raḥşān idi. **[P2 396b]**

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Gönlüm daima senin sözünü duymak ister. Can kulağı ile merhametli sevgilinin sözünü duymak ister.
4 Ferd T | -R, -P2
5 Senin şahsın faziletler madeni, senin yaratılışın hüner denizidir. Senin yaptıkların maarifin ta kendisi, senin söylediklerin beyânın aynısıdır.
6 Neşr: T | -R, -P2

Şiʿr:[1] ز اوج حسن مه عارض تو کرد طلوع
فرو گرفت جهان را به طلعت مطبوع[2]

Neşr:[3] Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış beş senesinde şevā'ib-i tedennüsāt-ı ʿālem-i süflīden pāk olup ḳażā-yı ʿālem-i ʿulvīye ʿurūc eyledi.

Şiʿr:[4] یاران همه رفتند روان باید کرد
منزل به سرای جاودان باید کرد[5]

Raḥimehu'llāh.[6]

Mevlānā Aydınlu Bedrüddīn Maḥmūd Raḥimehu'llāh[7]

Ol fāżıl-ı maḥmūdu'ẕ-ẕāt memdūḥu'ṣ-ṣıfāt mebādī-i aḥvālinde ol ʿaṣruñ ʿulemā-yı ʿiẓāmıyla **[R 438a]** muṣāḥabet-i ʿilmiyye idüp ẓāhir-i ṭāhirini feżā'il-i ḳudsiyyeyle taḥliye derūn-ı pākini reẕā'il-i insāniyyeden taḫliye eyledi. Müddet-i ʿömrinde ʿā'ıḳ-ı ḫālıḳ olan ʿalā'ıḳ-ı ḫalā'ıḳdan inḳıṭāʿ üzre olup nefs-i nefīsine iştiġāl ve kemālāt-ı insāniyyeyi[8] istikmāl eyledi.

Şiʿr:[9] مشغول باش با خود و بگسل ز مردمان
تکمیل ذات کن به کمالات جاودان[10]

Neşr:[11] Ekābir-i vüzerādan Ṣūfī **[P2 397a]** Meḥmed Paşa merḥūmuñ maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de tefsīr-i şerīf ü ḥadīṯ-i münīf naḳl olınsun diyü binā itdügi medresede müderris naṣb **[T 557b]** olınup miḥrāb-ı ifādesinde cülūs añа tevcīh olındı. Şeref-i ʿilm ve menāfiʿ-i faẕl u hüner berekātında ṭalebe zümresinden[12] çoḳ kimesne ol fāżıl-ı feżā'il-baḫşdan müntefiʿ u mütemettiʿ oldı.

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Güzelliğin zirvesinden senin yüzünün ayı doğdu. O makbul ve mergup olan yüzün bütün cihanı kapladı.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Bütün dostlar gitti, (artık) yola koyulmak gerek. Evi ebedî mekâna (taşımak) gerek.
6 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
7 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu'l-Vedūd T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
8 insāniyyeyi R, T | nefsāniyyeyi P2
9 Şiʿr R, P2 | Ferd T
10 Kendin ile meşgul ol ve insanlardan ayrıl. Ebedî kemâlât ile kendini tekmil etmeye bak.
11 Neşr: T | -R, -P2
12 zümresinden T, P2 | zümresinde R

Şiʿr:[1] ازو شد منتفع خلق زمانه
رسد فیضش به عالم جاودانه[2]

Neşr:[3] Ol fāżıl-ı fā'iḳ, ẕihn-i ṣāḳıb u rā'ıḳ ve ṭabʿ-ı selīm ü müstaḳīm ile müṭālaʿa ve müẕākereden ḫālī olmayup ifāde vü ifāże ile ḥālī olmaġın ʿulūm-ı ʿArabiyye ve tefsīr ü ḥadīṯde ve fenn-i uṣūl ü fürūʿda[4] yed-i ṭūlā ve bāʿ-ı ʿarīż taḥṣīl eyledi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli[5] senesinde medrese-i meẕkūrede müderris iken vefāt idüp dār-ı sürūr-ı pür-şürūrdan ʿālem-i ʿulvīye intiḳāl eyledi.[6]

Mıṣrāʿ:[7] خواهد از عالم برون شد هر که در عالم بود[8]

Teẕyīl: Menḳūldur ki İzmir nām ḳaṣabanuñ nāḥiyesindendür. Ḳur'ān-ı şerīf ve Furḳān-ı kerīmi tefsīr idüp derūnında olan ḥaḳā'iḳ-ı Furḳāniyye'yi ḫāme-i **[P2 397b]** ʿaẕbü'l-beyān ile taḥrīre getürüp müstaḳil bir kitāb eyledi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[9]

Mevlānā ʿAlāüddīn bin ʿAlī Aydınī Raḥimehu'llāh[10]

Ol zamānda olan fużalānuñ muṣāḥabet-i ʿilmiyyesinüñ āṯār-ı berekātıyla müntefiʿ olup müntehā-yı ẕerā-yı kemālāt-ı melekiyyeye nā'il ü vāṣıl oldı. Medāris-i ʿāliyeden baʿżı medārisde müderris olup semt-i tedrīsde naṣb-ı rāyet-i dirāyet ve refʿ-i ʿalem-i ʿilm iderken ferāġat eyledi. Eṯnā-yı ferāġatde tefsīr-i şerīf ü ḥadīṯ-i münīf naḳl itmek içün taʿyīn olınan medārisden bir medresede ʿilm ü ders ü ifādeye **[R 438b]** ve zühd ü veraʿ u ʿibādete meşġūl oldı.

Mıṣraʿ:[11] علم و عمل و زهد و ورع کارش بود

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Devrin insanları ondan istifade etti. Onun feyzi ebedî âleme (bile) ulaşır.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 uṣūl ü fürūʿda R, T | uṣūlde vü fürūʿda P2
5 ṭoḳuz yüz elli R, P2 | ṭoḳuz yüz elli altı T
6 ʿālem-i ʿulvīye intiḳāl eyledi R, T | ʿālem P2
7 Mıṣrāʿ R | [Mıṣra]ʿ T, Şiir noksan. -P2
8 Dünyada olan herkes dünyadan gidecektir.
9 Raḥimehu'llāhu teʿālā T | -R, -P2
10 Raḥimehu'llāh R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
11 İlim, amel, zühd ve veraʿ onun işi idi.

Tārīḫ-i hicretden ṭoḳuz yüz elli sekiz senesinde vefāt idüp rütbet-i maḳʿad-ı ṣıdḳ ve türbet-i ḳurbet-i Ḥaḳḳ'a vāṣıl oldı. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[1] **[T 558a]**

Mevlānā Şemsüddīn Muḥammed bin ʿÖmer bin Emru'llāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn[2]

[P2 398a] Ol ʿaṣrda olan ṣanādīd-i aṣḥāb-ı ifādeden Mevlānā İsrāfīl-zāde Efendi'den ve mü'ellif-i *Ṣaḳā'iḳ*'uñ vālidinden ve Mevlānā Fenārī Muḥyiddīn Efendi'den ve Mevlānā Ḳadrī Çelebi Efendi'den taʿallüm ü telemmüẕ idüp müntehā-yı āmālinde ḳadr-i ʿālīye vaṣıl oldı. ʿĀdāt-ı sādāt-ı ʿulemā üzre istiʿdād-ı fıṭrī vü istiḥḳāḳ-ı cibillīsi iḳtiżāsıyla baʿżı medārise ve maḥmiyye-i Burūsa'da Ḫançerlü Medresesi'ne müderris olduḳdan ṣoñra merḥūm u maġfūrun leh şehzāde Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī[3] ḥażretlerine ḫᵛāce olup şeref-i taʿlīm ile müşerref oldı. Müşārün ileyh Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri[4] ol fāżıl-ı raṭbü'l-lisānuñ bārān-ı nīsān-ı ifāżesinden müntefiʿ olup kendülerüñ ṣadef-i ḳalbine müṣādif olan dürer-i ġurer-i ferā'id-i fevā'idi berekātında ẕāt-ı şerīfi dürretü't-tāc-ı selāṭīn oldı.

Şiʿr:[5]

خداوندی که او شاه جهان بود
به عزّ و قدر و دولت کامران بود

رخ دولت جمال با کمالش
فروغ صبح دولت از جمالش

سران را افسر از خاك در اوست
که دولت‌های شاهان از سر اوست[6]

Ol ẕekiyy-i celiyyü'l-feżā'il **[P2 398b]** ve faṭın-i ʿaliyyü'l-efāżıl laṭīfü'ṭ-ṭabʿ, ẓarīfü'n-nefs olup himmeti maḳbūl ve ṭavrı maʿḳūl bir kimesneydi.

1 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | -R, -P2
2 Mevlānā Şemsüddīn Muḥammed bin ʿÖmer bin Emrullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn R, P2 | Mevlānā Şemsüddīn Muḥammed bin ʿÖmer bin Emrullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn Raḥimehu'llāh T
3 Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī R, T | Sulṭān Selīm Ḫān P2
4 ḫᵛāce olup … Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri R, T | -P2
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
6 Bütün dünyanın sultanı olan bir efendi idi. İzzet, kıymet ve devlet ile ber murat idi. Onun cemalinden devlet sabahının ışığı ve onun ber-kemâl olan cemâlindeki devletin yüzüdür. Onun kapısının toprağı başlar için bir taçtır. Çünkü sultanların devleti onun başı sayesindedir.

Şiʿr:[1] روان بزرگی و طبع مروّت
سپهر معالی و خورشید گوهر[2]

ʿĀmme-i ʿulūmda müşāreket-i tāmmesi olup fünūn-ı ʿāliyetü'ş-şu'ūndan mevāżiʿ-i müşkile vü mevāḳiʿ-i muʿḍilede taʿlīḳātı var-idi. Aṣḥāb-ı ḫayrāt u erbāb-ı ʿibādāta mā'il olup ol ṭā'ifeye ġāyet maḥabbet üzreydi.

Mıṣraʿ: مهر صلحا باعث غفران باشد[3]

Hicret-i Ḥażret-i Risālet-menziletden ṭoḳuz yüz elli ṭoḳuz senesinde Kaʿbe-i Şerīfe yolında vefāt idüp ʿālem-i ceberūta ʿāzim ü cāzim[4] oldı.

Şiʿr:[5] جاوید بهشت جای بادت
جان در حرم خدای بادت[6]

[R 439a] [T 558b] Sinn-i şebābda vefāt itmeyüp ser-rişte-i ṭūl-i ʿömre **[P2 399a]** dest-res müyesser olmış olsa āṣār-ı keşīresi ẓuhūr eylemek[7] muḳarrer idi.

Teẕyīl: Menḳūldur ki ḍurūb-ı emṣāli intiḫāb idüp lübb-i[8] kelām ve ḫulāṣa-i merāmı bir kitāb eyledi. Ve daḫi ṭabaḳāt-ı Ḥanefiyye'yi beyān ṣadedinde bir kitāb-ı laṭīf te'līf eyledi. Raḥimehu'llāh.[9]

Mevlānā Cāzim Ḫayrüddīn Raḥimehu'llāh[10]

Aṣl-ı pāki Ḳasṭamonı vilāyetindendür. Mebde'-i şürūʿında istikmāl-i ẕāt ve istintāc-ı kemālāt-ı ʿāliyāt itmege cāzim olup merād-ı murāda vuṣūl bābında refʿ-i mevāniʿ ve kesr-i ʿavā'ıḳ eyledükden ṣoñra mü'ellif-i *Ṣaḳā'iḳ*'uñ ḫāli Mevlānā ʿAbdurraḥmān Efendi'den ve Mevlānā ʿAbdullaṭīf Efendi'den ve Mevlānā Ḥācī Ḥasan-zāde Muḥammed Şāh Efendi'den ve mü'ellif-i

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Büyüklüğün ruhu ve mürüvvetin tabiatı; yüceliklerin feleği ve cevherin güneşi.
3 Sâlih kimselerin muhabbeti bağışlanmaya vesile olsun.
4 cāzim R, P2 | ḥāzim T
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Ebedî cennet sana makam olsun. Canın Allah'ın mahrem (meclisin)de olsun.
7 eylemek R, P2 | itmek T
8 lübb-i R, T | -P2
9 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2
10 Raḥimehu'llāh R, P2 | Raḥimehu'llāhu'l-Muʿīn T

Şaḳā'iḳ'uñ peder-i maġfiret-eşerinden ve Müftī Saʿdī Çelebi Efendi'den telemmüẕ idüp evāḫir-i taḥṣīl ü maḳāṭıʿ-ı tekmīlde ol saʿd-ı dīn ü milletüñ şeref-i ifāżesiyle müntehā-yı maṣāʿid-i istikmāle ṣuʿūd eyledi.

Mıṣraʿ: صاعد منتهای عرفان شد[1]

[P2 399b] Baʿżı medāris-i sāmiyede müderris olduḳdan ṣoñra merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān) ḥażretlerinüñ evlād-ı ʿiẓāmından şehzāde-i saʿādet-maṣīre yaʿnī Sulṭān Cihāngīr'e ḫᵛāce oldı. Mūmā ileyh ẕāt-ı ʿilme meveddet ve ahālīsine maḥabbet üzre olup simeti ḫūb ve ṭarīḳati merġūb, kerīmü'l-aḫlāḳ, ṭāhirü'l-lisān bir kimesneydi.

Şiʿr:[2] زبانش طاهر از بد گفتن و ذمّ
ضمیرش پاك از حقد و حسد بود[3]

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli üç senesinde vefāt idüp ṭā'ir-i rūḥı nişīmen-i ḳudse pervāz eyledi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[4]

Mevlānā Baḫşī Ḫalīfe Raḥimehu'llāh[5]

Nefā'is-i ʿulūm-ı meşhūre-i me'ṣūrenüñ nevāle-baḫşı yaʿnī Mevlānā Baḫşī, Baḳır Küresi'ndendür. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsınuñ şeref-i ḫıdmetleriyle teşerrüf eyledükden ṣoñra **[T 559a]** Boyabad vilāyetinden Mevlānā Şücāʿüddīn Efendi'nüñ ḫıdmetlerinde tekmīl-i ṭarīḳ eyleyüp müntehā-yı āmāle nā'il olduḳda baʿżı medārisde müderris oldı. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ṯānī ḥażretlerine **[P2 400a]** şehzādeligi zamānında ḫᵛāce olup naʿmā-yı füyūżāt-ı insāniyye **[R 439b]** ve ālā-yı kemālāt-ı nefsāniyyeden ol ẕāt-ı pāke nevāle-baḫş oldı.

Mıṣraʿ: ز آلای فضل و خوان هنر شد نواله بخش[6]

ʿUlūm-ı ʿaliyye-i ʿāliye ve fünūn-ı sāmiye-i nāmiyede müşāreketi olup sā'ir ʿulemā-yı ferḫunde-me'āṯir gibi her fenn-i vālā-ḳadrde eli var-idi. Ol

1 İrfanın son mertebesine yükseldi.
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Dili kötü söylemekten ve kınamaktan uzak idi. İçi kin ve kıskançlıktan berî idi.
4 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | -R, -P2
5 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu Teʿālā T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā P2
6 Hüner sofrası ve fazilet nimetlerinden ihsanda bulundu.

fāżıl-ı müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ ve ceyyidü'l-ḳarīḥa kendünüñ aḥvāl-i şeref-āmāline meşġūl olup ġayruñ aḥvāline müddet-i ʿömrinde gūşe-i çeşm-ile nāẓır degül idi. Ṭoḳuz yüz elli bir senesinde nefā'is-i leẕẕāt-ı ḥayātuñ ḥuẓūẓından ḳaṭʿ-ı tecerruʿ idüp zehr-i ḳahr-ı merg ü şerbet-i memātı nūş eyledi. Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.[1]

Sulṭān Bāyezīd Ḫᵛācesi Menteşelü Mevlānā Caʿfer Çelebi Raḥimehu'llāhu Teʿālā[2]

Mūmā ileyh rütbe-i taʿallüm-i hecādan mertebe-i kemāl-i ʿaḳl u ḥicāya bāliġ olduḳdan ṣoñra ol zamānda mesānīd-i ʿilm ü ʿirfānda nişīmen-gīr olan aʿlām-ı ʿulemādan telemmüẕ idüp **[P2 400b]** Mevlānā Ḳadrī Çelebi Efendi'nüñ ḫıdmetlerine ittiṣāl eyledi. Ol ṣadr-ı vālā-ḳadruñ şeref-i ifāżesiyle ḳadre müṣādif olmış kimesne gibi ḳadr-i vālā rütbe-i[3] ʿulyāya nā'il oldı. Āyīn-i eslāf üzre baʿżı medārisde müderris olmış-iken merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ evlād-ı emcādından şehzāde Sulṭān Bāyezīd'e ḫᵛāce oldı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış dört senesinde Ḥacc'a giderken yolda ḫār-ı muġaylān-ı mevt anuñ[4] câme-i ḥayātını çāk çāk eyledi. Mūmā ileyh müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ, selīmü'n-nefs ḳarīḥası naḳīḥa, vaḳūr u ṣabūr, muḥibb-i fuḳarā vü ṣuleḥā idi.

Şiʿr:[5] ستوده عادت و پاکیزه خوی و روشن رای
خجسته طلعت و شیرین حدیث و چرب زبان[6]

[T 559b] Müddet-i aʿmārında kendünüñ nefs-i nefīsine meşġūl olup ebnā-yı zamānenüñ ʿırżına müteʿallıḳ taʿrīżden iʿrāż üzre oldı.

Şiʿr:[7] مشکن ای مرد خدا عرض و وقار
تا که عرضت نشکند پروردگار[8]

1 Raḥmetu'llāhi ʿaleyh T | -R, -P2
2 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R | Raḥimehu'llāh T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyhim Ecmaʿīn P2
3 rütbe-i R, P2 | mertebe-i T
4 anuñ R, P2 | alup T
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Tavrı övülmüş, ahlakı temiz, fikri parlak; yüzü uğurlu, tatlı sözlü ve tatlı dilli.
7 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
8 Ey Allah adamı! Irz ve vakâra halel getirme. Böylece Allah da senin ırzını muhafaza eder.

گر همی‌خواهی که گردی معتبر
نام مردم جز به نیکویی مَبَر[1]

[P2 401a] Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu.[2]

Mevlānā Dervīş Meḥmed Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'ṣ-Ṣamed[3]

[R 440a] Vālide-i ʿazīzesi efāżıl-ı sālifeden Mevlānā Sinān Paşa'nuñ bint-i ṣulbiyyesidür. ʿAṣrında olan kümmel-i aṣḥāb-ı kemālātdan Mevlānā Kemāl Paşa-zāde ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerinde saʿādet-i mülāzemet ile müstesʿid olduḳdan ṣoñra baʿżı medārisde müderris oldı. Müvellā olduġı menāṣıb-ı sāmiyenüñ müntehāsı maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü Medresesi olup ol medresede ifāde üzreyken ṭoḳuz yüz altmış iki senesinde vefāt eyledi.

Mūmā ileyh nīk-nefs ve dervīş-sīret, pāk-sirişt ve ḫūb-ṭabīʿat muḥibb-i ehl-i ḫayr u ṣalāḥ ve mā'il-i aṣḥāb-ı zühd ü felāḥ idi. Müṭālaʿa-i kütüb-i muʿtevere-i muʿtebereye mülāzım ve tekmīl-i ʿulūm-ı feżā'il-rüsūma müdāvim olup ol merd-i necīb-i nesībüñ merdümlikde naẓīri ve ādemīlükde ʿadīli yoġdı. **[P2 401b]**

Şiʿr:[4] نه در مردی او را نه در مردمی
دوم در جهان کس ندید آدمی[5]

Maḳāṭıʿ-ı aʿmārında cenāb-ı maḥmidet-nişābına ṣamem ʿārıż olup ḳuvvet-i sāmiʿasına żaʿf u noḳṣān gelmiş-idi. Ḫalḳ-ı ʿālemüñ nīk ü bed kelimātını ışġā itmeyüp ne dürrehāt-ı girān-māyesini gūşvāre iderdi ve ne türrehāt-ı müzaḫrefesini ḳulaġına ḳoyar idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[6]

Mevlānā Menteşelü Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī[7]

[T 560a] Efāżıl-ı zamāne arasında Ayı Seydī dimekle meşhūr Menteşelü bir fāżıluñ oġlıdur. Eṣnā-yı işti ġālde taḥṣīl-i ʿulūm içün terbiyet itdügi

1 Eğer daima muteber olmak istiyorsan, insanların ismini iyilikten başka bir şeyle anma! Attâr-ı Nîşâbûrî, *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362, s. 5.
2 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T | raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh P2, -R
3 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'ṣ-Ṣamed R, P2 | Raḥimehu'llāh T
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Ne erlikte ne insanlıkta dünyada kimse onun ikincisini görmedi. Saʿdî-i Şîrâzî, *Külliyât-ı Saʿdî*, (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372, s. 323.
6 Raḥimehu'llāhu teʿālā T | raḥimehu'llāh P2, -R
7 Mevlānā Menteşelü Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī R, P2 | Mevlānā Menteşelü Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī Raḥimehu'llāh T

muḳaddemātuñ berekātında Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'nüñ şeref-i mülāzemetini istintāc eyledi. Eṭvār-ı merʿiyye-i marżıyye-i ʿulemā üzre mutaṣarrıf olduġı medāris-i sāmiyeden maḥrūsa-i Edirne'de vāḳiʿ olan Üç Şerefelü Medreseleri'nüñ birisinde müderris iken ṭoḳuz yüz altmış dört senesinde vefāt eyleyüp civār-ı Raḥmān'a revāne oldı. **[P2 402a]** Mūmā ileyhüñ ʿāmme-i ʿulūmda müşāreketi olup ẓuḥūr-ı feyż-i şāmil ü vüfūr-ı iḥāṭa-i kāmil ile mevṣūf ve istiḳāmet-i ṭabʿ ve cevdet-i ḳarīḥa ile maʿrūf idi.

Şiʿr:[1] خبرهایی که بیرون از اثیر است
به کشف خاطر او را در ضمیر است[2]

Raḥimehu'llāhu teʿālā.[3] **[R 440b]**

Şeyḫ Şāẕelī-zāde Mevlānā Saʿdullāh Raḥimehu'llāh[4]

Ġāyet-i ġāyāt-ı ṭalebinde mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ vālid-i ʿazīz-i ʿizzet-intimāsınuñ ḫıdmet-i şerīfinde muʿīdi[5] oldı. Ṭarīḳa-i ʿulemā üzre baʿżı medārisde müderris olduḳdan ṣoñra Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'nde ifāde ider iken ṭoḳuz yüz elli bir senesinde zelāzil-i fenā vü memātla binā-yı vücūdına tezelzül gelüp vefāt eyledi. Ol fāżıl-ı feżā'il-niṣāb cevdet-i ḳarīḥa vü ṣıḥḥat-i ʿaḳīdeye mālik olup fıṭrat-ı İslāmiyye üzre mecbūl bir ʿāḳıl u maʿḳūl ve şirʿat-i bidʿatden mütecānib bir fāżıl-ı leyyinü'l-cānib idi. **[P2 402b]**

Şiʿr:[6] دیوان دین ز مسند قدر تو مرتفع
بنیاد حق به قوّت علم تو استوار[7]

Cenāb-ı niʿme'l-me'ābı muḥibb-i ḫayrāt u meberrāt olup kemāl-i reşād u sedādından ahālī-i ʿilm ü ṣalāḥ ve ḫayra ṭālib ü rāġıb idi. Raḥimehu'llāh.[8]

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Gökyüzünden bile dolup taşan haberler keşif yolu ile onun hatrına derunundadır.
3 Raḥimehu'llāhu teʿālā P2 | -R, -T
4 raḥimehu'llāh R, T | raḥimehumu'llāh P2
5 muʿīdi R, P2 | muʿīd T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 Din divanı, senin kadr u kıymetinin mesnedi ile yücedir. Hak binası senin ilminin kuvveti ile sağlamdır.
8 Raḥimehu'llāh T | -R, -P2

Mevlānā ʿAbdülkerīm bin ʿAbdülvehhāb bin ʿAbdülkerīm[1]

Fātiḥa-i aʿmārında şerīʿat-i ṭaleb ü ṭarīḳat-i edebe sülūk idüp nüzhet-fezāy-ı sarāy-ı derūn-ı ḳābiliyyet-meknūnını gerd-i ferāġ u taʿṭīlden müteḥallī ve zīb ü zīver-i **[T 560b]** tekmīl ü taḥṣīl ile müteḥallī eyledi. Merḥūm Ebussuʿūd Efendi, Ṣaḥn müderrisi iken anuñ ḫıdmetinde ve ġayrı ekābir-i müderrisīnüñ ḫıdmetinde eyledügi eṣnāf-ı ālāf-ı[2] kūşiş ü verzişüñ nihāyetinde saʿd-ı ʿulemā ve şeref-i fużalā Mevlānā Saʿdī Çelebi Efendi'nüñ ḫıdmet-i ʿāliyesine vāṣıl olup tekmīl-i kemālāt-ı beşeriyye eyledi.

Şiʿr:[3] چون تو را بخت رساند به کسی
که تو را از تو رهاند نفسی

دست در دامنش آویز و بکَش
دامن از صحبت هر ناخوش و خوش[4]

Neşr:[5] Neş'et-i ezeliyyesi **[P2 403a]** ṣalāḥ u ʿiffet üzre olup ḥacr u ḥicr u ʿaḳlda perveriş buldı. Ol silsile-i kerīmenüñ ser-ḳılādesi olan müşārün ileyh-i fāżıl-ı vālā-güher ṣadef-i nezāhetde aḳṭār-ı emṭār-ı nīsān-ı nebāhet-ile ḥāṣıl olup niçe niçe üstād-ı naḳḳāduñ ḥüsn-i terbiyetine ḳarīn olmaġın aḳrān u emṣālinüñ dürretü'ṭ-tācı oldı. Ve lākin ʿālem-i şebāb-ı bā-şitābda vefāt idüp Hicret-i Nebeviyye'den **[R 441a]** ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı senesinde Burūsa'da Müftī Aḥmed Paşa Medresesi'nde müderris iken tedennüsāt-ı ʿālem-i beşeriyyetden ḫalāṣ buldı. Ol fāżıl-ı ḥasīb ü nesīb ve ẕekiyy ü lebīb meḥāsin-i kerem ü eḫāsin-i şiyem ile mevṣūf bir fāżıl-ı maʿārif-maḥfūf idi. Taḥṣīl-i ʿulūm ve tekmīl-i feżā'ilde teşemmür-i tāmm u ihtimām-ı tamām idüp fünūn-ı sāmiyeye iştiġālde yaʿnī istikmālde mertebe-i kemāldeydi. Bu ḫuṣūṣda ẓuhūra getürdügi ḥadd-i cidd ü cehdi benān-ı beyān ile tibyān-ı mertebe-i imkāndan ḫāric olmaġın **[P2 403b]** ʿulūm-ı edebiyyede ve fenn-i tefsīr ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyede mahāret-i tāmme vü müşāreket-i ʿāmme istirbāḥ u istintāc eyledi.

1 Mevlānā ʿAbdülkerīm bin ʿAbdülvehhāb bin ʿAbdülkerīm R, P2 | Mevlānā ʿAbdülkerīm bin ʿAbdülvehhāb bin ʿAbdülkerīm Raḥimehu'llāh T

2 eṣnāf-ı ālāf-ı R, P2 | ālāf u eṣnāf-ı T

3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

4 Seni senden bir anlık dahi olsa kurtaran birisi ile baht açıklığı sana ulaşınca, o kişinin eteğine asıl ve ister iyi ister kötü olsun herkes ile görüşmekten vazgeç! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 690.

5 Neşr: T | -R, -P2

Şiʿr:[1] هر که را بنگری ز دشمن و دوست
قیمت او به قدر همّت اوست[2]

Neşr:[3] Ve eger ser-rişte-i ṭūl-i ʿömre dest-res bulup ḥabl-i metīn-i ʿömri memdūd olsa ol kerīm bin kerīm şān-ı ʿaẓīm taḥṣīl idüp āṯār-ı cemīl-i keşīr ibdāʿ ider-idi. Raḥimehu'llāh.[4]

Mevlānā Şerîf Mîr ʿAlîm-i Buḫārî[5]

[T 561a] Diyār-ı bā-iʿtibār Buḫārā ve Semerḳand'da aʿlām-ı ʿulemā-yı ẕevi'l-aʿlāmdan taʿallüm eyleyüp ḫalvet-serāy-ı nüzhet-fezāy-ı derūnı eḫāsin-i meḥāsin-i feżā'il ve maʿāşir-i ʿulūm[6] u fevāżıl ile mürtesem olduḳda terk-i diyār idüp merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī'nüñ eyyām-ı salṭanatında būm-ı Rūm'a geldi. Ol ḫidīv-i ḫüsrevān-ı dād-ger u ḫudāygān-ı şehriyārān-ı ʿadl-güster müşārün ileyh-i mevlānā-yı kāmyāba Mışır ḥavālīsinde olan cevālīden **[P2 404b]** yevmī otuz aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe taʿyīn eyledi.

Ẕikr olınan edīb ü erīb, mücevvid[7] ü müdaḳḳıḳ, emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīd Mışr'da sākin olduḳdan ṣoñra maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp ṭoḳuz yüz elli senesinde[8] ﴿فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾ maḳāmında müstaḳırr oldı. ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü şerʿiyye[9] ve ʿilm-i tefsīr ü ḥadīşde ġāyet-i ġāyāt-ı ḳāṣıye-i nā'iyeye nā'il olup fünūn-ı ʿArabiyye'de[10] ḥaẓẓ-ı vāfire vāṣıl olmaġın ol Mīr Şerīf-i şeref-ʿunvān müşārün ileyh-i bi'l-benān oldı. Semt-i taṣnīfde taḥrīre getürdügi muṣannefātını yazıvirmekde ḫāme-i ser-firāz aña ser-fürū idüp kemer-i ḫıdmeti niçe yirden ḳuşanup bir işāretle derūn-ı dilden iʿānet eyledi.

Mışrāʿ:[11] [12] با افاضل خامه در تحریر او یاری کند

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Dost ya da düşman her kime bakarsan bak; kişinin kıymeti himmeti miktarıncadır.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 Raḥimehu'llāh T, P2 | -R
5 Mevlānā Şerîf Mîr ʿAlîm-i Buḫārî R, P2 | Mevlānā Şerîf Mîr ʿAlîm-i Buḫārî ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārî T
6 maʿāşir-i ʿulūm R, P2 | meşāʿir-i maʿāşir-i ʿulūm T
7 mücevvid R, P2 | muḥaḳḳıḳ T
8 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda hak meclisindedirler." Kamer (54), 55.
9 şerʿiyye R, P2 | şerʿiyyede T
10 ʿArabiyyede R, P2 | ġarībede T
11 Mışrāʿ T, P2 | -R
12 Bilginler ile beraber kalem onun telif (sürecinde) yardım eder.

Neşr:[1] Ol tercemān-ı erbāb-ı te'līfüñ yaʿnī ḫāme-i berāʿat-elīfüñ sāʿid-i müsāʿadesiyle ʿAllāme ʿAḍudüddīn'nüñ ʿilm-i belāġatden[2] *Fevā'id-i Ġıyāṣiyye* nām kitābına bir şerḥ-i rezīn tedvīn eyledi. Bu kitāb-ı berāʿat-niṣāb Mīr Şerīf'üñ vüfūr-ı ẓuḫūr-ı feżā'iline şāhid-i meşhūdu'd-delāle ve beyyine-i beyyinetü'ş-şehādedür. **[P2 405a]**

Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥasan Tālişī[3]

Mūmā ileyh Mevlānā Tālişī çalışı çalışı müntehā-yı ẕerā-yı kemālāta vāṣıl oldı. Aḳdām-ı iḳdām ve teşmīr-i sāḳ-ı ihtimām ile melekāt-ı ünsiyyeye dest-res buldı. **[T 561b]** Fāżıl-ı sālifü'ẕ-ẕikr maḥmiyye-i Tebrīz'de ṭoġup büyüyüp ol ʿaṣruñ ʿulemāsından telemmüẕ itmekle zīver-i mahāret ve ḥilye-i fażīlet ü meziyyet ile günden güne[4] cemāl-i aḥvāli ḥālī vü pīrāste olup ṭabʿ-ı laṭīfi medrek-i maḫfiyyāt-ı muṣannefāt-ı ulü'l-elbāb ve maẓhar-ı maḫẓūnāt-ı mü'ellefāt-ı ẕevi'l-ādāb **[P2 404a]** oldı. Mervīdür ki meclā-yı mücellā-yı cemāl-i kemāl-i Yezdānī yaʿnī ʿAllāme Devvānī ve Ġıyāṣüddīn Manṣūr bin Ṣadrüddīn Ḥüseynī ve maẓhar-ı kemāl-i Īzedī Mīr Ḥüseyin Yezdī bu üç kişi Tebrīz sulṭānınuñ meclis-i saʿādet-celīsinde cemʿ olup ol mihr-i sipihr-i imāretüñ çevresinde ṣüreyyā gibi müctemiʿ olmışlar idi.

Şiʿr:[5] به گِرد آن مهِ تابان و غرّا
افاضل مجتمع شد چون ثریّا[6]

Neşr:[7] Ẕikr olınan meclisde ol şehriyār-ı **[R 441b]** sāmī-menzilet ʿAllāme Devvānī ḥażretlerine Mevlānā Ġıyāṣüddīn Manṣūr'ı[8] gösterüp "Bunlaruñ ḫıdmetleriñüz ile muṣāḥabet-i ʿilmiyye itmege meylleri vardur. Luṭfuñuzdan bu ʿazīmetlerine ruḫṣat buyurup teşrīfen ve tekrīmen mübāḥaṣe itseñüz olmaz mı?" diyü mükāleme recā eyledi.

Şiʿr:[9] از دهانت يك سخن شد آرزوی جان من
گر بفرمایی سخن نبود عجب جانان من[10]

1 Neşr: T | -R, -P2
2 belāġatden R, P2 | belāġatde T
3 Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥasan Tālişī R, P2 | Mevlānā Ḥüsāmüddīn Ḥasan Tālişī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
4 güne R, T | -P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 O parlak ve aydınlık ayın çevresinde fazilet ehli süreyya yıldızı gibi toplanmıştır.
7 Neşr: T | -R, -P2
8 Mevlānā Ġıyāṣüddīn Manṣūr'ı R, T | Ġıyāṣüddīn Manṣūr'ı P2
9 Şiʿr R, P2 | Ferd T
10 Ağzından bir söz (duymak) benim canımın arzusu oldu. Eğer konuşursan bunda şaşılacak bir şey yok ki benim sevgilim!

Neşr:[1] Mevlānā Celāl ol muḳābelede "Bunlar hużżār-ı meclis ile muṣāḥabet eylesünler, biz anlaruñla teşerrüf ve kelimāt-ı dürer-bārları ile teḳarruṭ u teşennüf eyleyelüm!" didi. Ġālibā Mevlānā Celāl ol mīr-i ṣadr-ı faẓl u hüner mübāḥaṣede manṣūr u muẓaffer olup rişte-i mükālemenüñ iki başdan ḥall ü ʿaḳdı ile ortada girih-i ḫaclet vāḳiʿ ola diyü iḥtimāl virdügiyçün tār u pūd-ı kelāmı minvāl-i meşrūḥ üzre nesc idüp mübāḥaṣeye tenezzül eylemedi. Mevlānā Ḥasan Tālişī selāṭīn-i ʿOṣmāniyye'den Sulṭān Bāyezīd-i Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ zamānında diyār-ı Rūm'a gelüp Şeyḫ Muẓafferüddīn **[P2 405b]** Şirvānī ve şāriḥ-i *Şirʿa* Mevlānā Yaʿḳūb bin Seyyid ʿAlī'den oḳuyup tekmīl-i melekāt-ı ünsiyye-i ḳudsiyye eyledükden ṣoñra Mevlānā İdrīs-i bercīs-ṣıfātla evāḫir-i salṭanat-ı Sulṭān Bāyezīd'de Kaʿbe-i Şerīf-i **[T 562a]** vālā-rütbete mücāverete iḥrām-ı ʿazīmeti ber-dūş eyledi.

Şiʿr:[2] شعله بر زد ز سینه آتش او
جانب کعبه شد عنان کش او[3]

از طوافش صفای سرمد یافت
وز قرانش وفای بی‌حد یافت[4]

Neşr:[5] Ṭoḳuz yüz elli beş senesinde Kaʿbe-i Şerīfe'de[6] maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye gelüp on beş aḳçe ʿulūfe taʿyīn olınduḳdan ṣoñra yigirmi aḳçe ile medrese ṣadaḳa olındı.

Hicret-i ḥażret-i cennet-ḫuḍretden ṭoḳuz yüz altmış dört senesinde medrese-i merḳūmede müderris iken buḳʿa-i beḳāya intiḳāl eyledi. Mūmā ileyh ʿulūm-ı meʾṣūre-i meşhūrede ḫuṣūṣen ʿilm-i fıḳh u ḥadīṣde ḥaẓẓ-ı vāfir-i vāfī ve sehm-i mütevāfir-i mütevāfīye dest-res bulup eḥādīṣ-i şerīfe ve tevārīḫ ü menāḳıb-ı ʿulemādan ḳıdḥ-ı muʿallāya vāṣıl u nāʾil idi. **[P2 406a]**

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Sineden onun ateşi yalazlandı. Ka'be tarafına yöneldi. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 156.
4 Onun tavafından ebedî bir safa buldu. Ona yakınlaşmaktan hesapsız vefalar elde etti.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 şerīfede R, P2 | şerīfeden T

Şiʿr:[1] عارف سر جمله فضایل تویی
فاضل و دانشور و کامل تویی[2]

[R 442a] Meẕāhib-i erbaʿada Şāfiʿī mezhebini iḫtiyār idüp ol meẕhebe ẕāhib idi. *Ḳaṣīde-i Bürde* nām ḳaṣīde-i muʿtebere-i muʿtevereye bir şerḥ-i laṭīf teʾlīf idüp ol kitāb-ı müsteṭābda kemāl-i ifāżeyle ifāże ve nihāyet-i ifādeyle ifāde eyledi. Ve ʿilm-i ādābda bir risāle-i maḳbūle[3] ibdāʿ idüp ol risālede muʿāraża vü münāḳażadan sālim taḥḳīḳāt-ı bedīʿa īrād eyledi. Bundan māʿadā baʿżı risāle-i laṭīfe[4] daḫi teʾlīf ü tedvīn eyledi. Raḥimehu'llāh.[5]

Efāżıl-ı Ẕevi'l-feżā'ilüñ Mümtāzı Mevlānā Mehdī-i Şīrāzī[6] [Mevlānā Figārī]

Mevlānā Figārī dimekle şöhret-yāftedür. Sādāt-ı ʿulemādan Mevlānā Ġıyāṣüddīn Manṣūr bin Mevlānā Ṣadrüddīn Ḥüseynī ḥażretlerinden Şīrāzʾda telemmüẕ idüp ʿulūm-ı ʿArabiyyeʾyi bi-esrihā taḥṣīl ü īḳān ve ʿilm-i manṭıḳ u kelām u ḥikmeti iḥkām u itḳān eyledükden ṣoñra bilād-ı Rūmʾa gelüp maḥrūsa-i **[P2 406b]** Ḳosṭanṭiniyyeʾde Mevlānā Muḥyiddīn Çelebi Efendiʾnüñ dānişmendi oldı. Şeref-i **[T 562b]** mülāzemetle şeref buldı. Maḥrūsa-i mezbūrede Ḫʷāce Ḫayrüddīn Medresesiʾnde ve Dimetoḳa Medresesiʾnde ve Silivriʾde Pīrī Paşa merḥūmuñ medresesinde ve Filibe Medresesiʾnde[7] müderris oldı. Medrese-i meẕkūrede sükkān-ı ḥucerāt-ı ṭalebe ifāde iderken ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫlerinde vefāt eyledi. Ol lebīb ü edīb ādāb-ı sütūde-i ḥamīde vü eḳānīm-i güzīde-i pesendīdeyle muttaṣıf olup kāffe-i evḳātını taḥṣīl-i ʿulūm ve tekmīl-i ẕāt itmege ṣarf eyledi. Ānā-yı ṣabāḥ u revāḥ ve eṭrāf-ı leyl ü nehārda taḳdīs-i ẕāt itmege

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Bütün faziletlerin ârifi sensin. Fâzıl, âlim ve kâmil olan sensin.
3 maḳbūle R, P2 | laṭīfe T
4 laṭīfe R, P2 | maḳbūle T
5 Raḥimehu'llāh T, P2 | -R
6 Efāżıl-ı Ẕevi'l-feżā'ilüñ Mümtāzı Mevlānā Mehdī-i Şīrāzī | Mevlānā Mehdī-i Şīrāzī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
7 ve Silivriʾde Pīrī Paşa … Filibe Medresesiʾnde R, T | -P2

kūşiş ü verziş idüp leylen ve nehāren sırren ve cihāren ʿilme meşġūl idi. ʿİlm-i belāġat ve ʿilm-i beyānda mahāret-i tāmmesi olup bu iki fenn-i bedīʿde meziyyet-i ʿāmmesi var-idi. Kütüb-i tefāsīrden *Keşşāf* ve *Ḳāḍī Beyżāvī*'ye ve fünūn-ı müteferriḳadan *Şerḥ-i Telḫīṣ* ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd* nām kitāblara taʿlīḳāt-ı bedāyiʿ-āyātı var-idi. Fenn-i inşāda yed-i ṭūlāsı olup ol faṣīḥ ü belīġüñ zebān-ı **[P2 407a]** Fārisī'de ve lisān-ı ʿArabī'de şiʿr dimekde[1] bāʿa-i ʿarīżası var-idi. Erbāb-ı naẓm ve aṣḥāb-ı şiʿr ortasında ʿarūż-ı ḳabūle muvāfıḳ ve mīzān-ı taḥsīne muṭābıḳ kelimāt-ı ṣanīʿa-i bedīʿa ibdāʿ eyledügi içün naẓmda kāmil olan ḫüsrevān-ı siḥr-āferīnān **[R 442b]** anuñ kātibi olmaġa rāġıblar idi. Eşʿār u ebyātı ʿālem-i maʿnīde pīrāye-i metānet ve zīver-i belāġat ü feṣāḥat ile pīrāste olup ẓāhirde daḫi muḥassināt-ı lafẓiyyeyle ārāsteydi. Ḫāme-i ʿAbbāsī-ʿimāmesinüñ elinden ẓuhūr eyleyen ḫuṭūṭ-ı maṣnūʿası maṭbūʿa olup ol kāmilüñ yazduġı ḫaṭṭ-ı bī-miṣāl ḥüsnde ber-kemāl idi.

Şiʿr:[2] شده در وی کمال و فضل موفور
کسی را نیست این مقدار مقدور

فزون است این سخن از حدّ انشا
مگر روح الامینش کرد املا

خطش بیرون ز وصف و آفرین است
مگر خطّ کراماً کاتبین است[3]

Neşr:[4] **[T 563a]** Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* bir ʿArabī ḳaṣīdesini bir vechle medḥ eyledi ki anuñ īrādı mūriṣ-i kelāl olduġı muḳarrerdür. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[5]

1 dimekde R, P2 | dimege T
2 Şiʿr R, P2 | MeşnevīT
3 Onda fazilet ve kemal çoğalmış, kimsede bu kadar kudret yoktur. Bu söz yazılamayacak kadar fazladır. Yoksa onu Hz. Cebrâil mi yazdı? Yazısı tahsin ve tavsiften ziyadedir. Yoksa Kirâmen Kâtibîn'in hattı mıdır?
4 Neşr: T | -R, -P2
5 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | -R, -P2

Mevlānā Saʿyī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1] {Saʿyī}

[P2 407b] İstanbullıdur. Ol ʿaṣruñ ʿulemāsından oḳıyup ʿulūm-ı lāzımetü't-taḥṣīli tekmīl ve fünūn-ı vācibetü't-tekmīli taḥṣīl eyledi. Pīrāye-i ẕāt-ı insān olan feżā'il-i kesbiyyeyi iktisāb idüp her ne maḳūle ḥilye-i celiyye-i ẕimmet-i himmet-i aṣḥāb-ı nühye-i behiyye var-ise cümlesiyle kendüyi taḥliye eyledi. Mevlānā Saʿyī kendünüñ saʿyi berekātında ʿilm-i ḥadīṯ ü tefsīrde üstād-ı esātiẕe olup bu iki fenn-i merġūbda ser-firāz u nāmdār oldı. Elsine-i ṣelāṣede muḥassināt-ı ṣınāʿāt-ı bedīʿa ile eşʿār ışdār idüp ziḥāfāt-ı maʿneviyyeden sālim enāşīd-i ṣanīʿa inşād eyledi. İnşā itdügi münşe'āt-ı belāġāt-āyāt-la ḫᵛāce-i cihānuñ inşālarını insā eyleyüp anuñ resā'il-i dürer-bārı ucından sevābıḳ-ı eyyāmda gelen münşī mensī oldı.

Şiʿr:[2]

آفرین بر کلك نقّاشی که داد
بکر انشا را چنین حسن جمیل

عقل در حسنش نمی‌یابد بدل
طبع در لطفش نمی‌یابد عدیل[3]

Neṯr:[4] ʿİffet ü ṣalāḥ u diyānet ile mevṣūf ve ḥüsn-i nādire ve luṭf-ı muḥāżara ile maʿrūf **[P2 408a]** olmaġın dārü's-saʿādeye ḫᵛāce naṣb olınup sarāy-ı hümāyūnda olan ġılmān-ı pākīze-sirişte muʿallim ḳılınmış idi. Ḫuṣūṣ-ı taʿlīmde muʿallim-i ṣānī kendü olup **[R 443a]** dāmān-ı aḥvāli gerd-i ḫıyānetden pāk olmaġın ḥarem-i ḫurrem-i muḥtereme idḫāl olınmış idi. Ẕikr olınan ġılmānuñ ḥaḳḳında temşiyet-i eştāt-ı esbāb-ı terbiyet eyleyüp nüzhet-serāy-ı derūnların gerd-i cehl ü taʿṭīlden rüfte itmiş-idi. Ẕāt-ı şeref-āyātı aḫlāḳ-ı ḥamīde vü meḥāmid-i sedīde-i ʿadīde ile maḥfūf olup edīb ü lebīb, **[T 563b]** ḥalīm ü kerīm idi. Selāṭīn-i māżiyeden Sulṭān Süleymān Ḫān-ı maġfiret-nişānuñ evā'il-i salṭanatında vefāt idüp Ebī Eyyūb Enṣārī'de defn olındı.

---

1 Mevlānā Saʿyī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R | Mevlānā Saʿyī Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

Bu zât R nüshasında "Seyfī" olarak kaydedilmiş ancak T nüshasında "Saʿyî" diye istinsah edilmiştir. Burada yer alan şiir örnekleri Âşık Çelebi, Kınalızâde Ḥasan Çelebi, Beyânî vs. gibi müelliflerin tezkirelerinde "Saʿyî" ye ait gösterilmiştir. Buna istinâden "Seyfî" adı "Saʿyî" olarak düzeltilmiştir. Fakat adı geçen tezkirelerde onun muallim olduğu bilgisi yer almakla birlikte "İstanbullu" değil "Prizrenli" olduğu belirtilmiştir.

2 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

3 İnşânın bâkir güzeline böyle güzel bir suret veren ressamın kalemine aferinler olsun! Akıl onun güzelliğine bedel bulamaz. İnsan tabiatı onun letafetine denk bulamaz.

4 Neşr: T | -R, -P2

Tezyîl: *Şaḳā'iḳ-ı Nuʿmāniyye*'nüñ baʿżı nüsḫasınuñ ḫāşiyesinde mesṭūr u muḳayyeddür ki Mevlānā Saʿyī'nüñ nāmı Muṣṭafā'dur. Ve silsilesi altıncı derecede Şeyḫ Saʿdī-i Şīrāzī ḥażretlerine müntemī olur.[1] Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* bu maʿnāya ṣoñradan vāṣıl olmaġın "İlḥāḳ olınmaġ-içün **[P2 408b]** taḫşiye eyledüm." didi. Bu maṭlaʿ-ı ġarrā ol şāʿir-i siḥr-āferīnüñdür:

Maṭlaʿ: Ben nice teşbīh idem şemʿa o ḫadd-i mehveşi
Şemʿ bir meftūl ser-ʿüryān ışıḳdur āteşi[2]

Maṭlaʿ:[3] Ṣūretüñ naḳşını yazınca göñül nāmesine
Ḳanlar aġlatdı gözüm kirpigümüñ ḫāmesine[4]

Dīger:[5] Şeref-i şemsde yazıldığıyiçün ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Nüsḫa-i mihr ü maḥabbet didiler nāmesine[6]

Neşr:[7] Şāʿir-i merḳūmuñ bu ġazeline merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri küllī iltifāt buyurmışlardur. Mervīdür ki evā'il-i aḥvālinde ticāret üzre olup kesb-i ḥelāl içün maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de mescid yapan Dülgerzāde'yle Üsküb'e gitdüginde merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān ḥażretleri daʿvet idüp şeref-i ḳudūmını ṭaleb itdükde icābet ṣudūr eylemedi. Ṣoñra merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri zamān-ı salṭanatlarında daʿvet idüp fermān-ı ḳażā-cereyān-ı ḳader-tüvān īrād eyleyüp[8] maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'ye getürdüginde oġlanlara ḫ̇ʿāce eyledi. Raḥimehu'llāh.[9] **[P2 409a]**

Mevlānā Ḳāsım Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[10]

Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī ḥażretlerinüñ ḳullarındandur. Raḳabe-i aḥvāl-i şeref-āmālinde ribḳa-i rıḳḳıyyet merbūṭ ve ḥabl-i metīn-i ʿubūdiyyet **[R 443b]** bestedür. Melekāt-ı melekiyye vü kemālāt-ı ünsiyyeyi[11] ol ʿaṣruñ ʿulemāsınuñ ḫıdmetlerinde taḥṣīl ü tekmīl

1 olur R, T | olup P2
2 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s. 428.
3 MaṭlaʿR, P2 | Dīger T
4 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 428.
5 Dīger T | -R, -P2
6 Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, s. 428.
7 Neşr: T | -R, -P2
8 eyleyüp R, P2 | eyledi T
9 Raḥimehu'llāh T | Raḥmetu'llāhi teʿālā P2, -R
10 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T
11 ünsiyyeyi R, P2 | ünsiyyei T

eyledükden ṣoñra Şeyḫ Vefā-zāde ḥażretlerinüñ ḫıdmet-i vālā-rütbetlerine mülāzemet ü münādemet idüp ẓāhiri gibi bāṭınını daḫi maʿmūr **[T 564a]** eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān (ṭābe ṣerāhu) ḥażretleri kendülerüñ maḳsem-i erzāḳ-ı ṭavā'if-i ʿālemiyān olan dār-ı saʿādetlerinde maḳām-ı ḫıdmetlerinde muḳām olan ḫuddām-ı sidre-iḥtirāma muʿallim eyleyüp ser-rişte-i taʿlīm ü terbiyeti anuñ yed-i iḳtidārına tefvīż ü teslīm eyledi. Ol ḳāsım-ı sihām-ı ʿulūm-ı muʿtebere-i muʿtevere ġulāmān-ı necābet-pervere enṣıbā-yı muḳaddere-i muḳarrerelerin ḳısmet idüp her birinüñ kısmet-i ezeliyyede farż u taḳdīr olınan sehm ü farżına göre ʿulūm-ı mevrūṣe-i me'ṣūreyi **[P2 409b]** baḫş eyledi. Enfās-ı müteberrikesi meymenetiyle ve ḥüsn-i terbiyeti muḳārenetiyle[1] zümre-i ḫuddāmdan çoḳ kimesne efnān-ı fünūndan behre-dār oldı.

Mūmā ileyh uzun boylu, güzel ṣūretlü, edīb ü lebīb, vaḳūr u ṣabūr, ḥalīm ü kerīm idi. Cemāl-i bā-kemāl-i ḳādir-i ẕü'l-celāle muṭahhar olup ṣūret-i cemīl ve sīret-i ḫūba mālik idi. Ḫüsn-i ḫaṭṭ ve sürʿat-i kitābetde naẓīri olmayup [2]﴿فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ﴾ maẓmūn-ı meymūnı üzre yed-i beyżāya ḳādir idi.

Şiʿr:[3] خط که از شایبهٔ حسن تهی است
بهرهٔ کاغد از او رو سیهی است

در کفت نغز خط خوب رقم
رزق را طرفه کلیدی است قلم[4]

Neşr:[5] Evṣāf-ı sürʿati efrād-ı beşerden her kimüñ bāb-ı semʿini[6] ḳarʿ eylese bu ḳażıyye-i maʿkūse-i maʿdūleyi taṣdīḳ rütbe-i taṣavvurdan ḫāricdür diyü inanmaz-idi. Nüzhet-serāy-ı dimāġ ve ṣuffa-i müteḫayyilesine idḫāl itmeyüp mesned-i ḳabūlde iclās itmemek muḳarrer idi. Merḥūm Sulṭān

1 ve ḥüsn-i terbiyeti muḳarenetiyle R, P2 | -T
2 "… Birdenbire o da seyredenlere bembeyaz görünüverdi." Aʿrâf (7), 108; Şuʿarâ (26), 33.
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Güzellikle hemhal olmamış yazı, kâğıdın nasibinde yüz karalığından başka bir şey değildir. Güzel yazı yazan elindeki kalem rızık için acayip bir anahtardır. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 689.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 semʿini R, T | semʿi P2

Süleymān Ḫān (ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān) **[P2 410a]** ḥażretlerinüñ zamān-ı salṭanatınuñ evā'ilinde vefāt eyledi. Raḥimehu'llāh.

Mevlānā Sürmeli-zāde Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1]

Mervīdür ki adı Meḥmed'dür. Nūr-ı çeşm-i enbiyā ḥażretleri kuḥl-ı ﴿مَا زَاغَ الْبَصَرُ﴾[2] ile mekḥūl olduġı gibi ol ʿayn-ı aʿyān-ı insānuñ ve merdüm-i insān-ı aʿyānuñ **[T 564b]** ʿayn-ı ʿaḳl ve çeşm-i idrāki **[R 444a]** kuḥl-ı cilāyı iʿtibārla mükeḥḥal idi. Ol merdüm-i dūr-bīn-i kemāl nebāhet ü nezāhet ile mükemmel-idi. Evā'il-i aḥvālinde kendü ʿaṣrınuñ ʿulemāsından taʿallüm idüp istiʿdādāt-ı vehbiyyesini ẓuhūra getürdükden ṣoñra

Mıṣraʿ: چو مردم چشم ادراکش گشاده[3]

baʿżı bilāda ḳāḍī olup ʿulūm-ı ʿArabiyye'de ve fünūn-ı ḳırā'atde mānend-i Cāḥıẓ ḥaẕẕ-ı vāfiri ḥā'iz olmaġın merḥūm Sulṭān Meḥmed Ḫān (ṭābe ṣerāhu) ḥażretlerinüñ cāmiʿ-i şerīfinde ḫaṭīb oldı. Pīrāye-i belāġat ile ārāste ḫuṭab-ı belīġa-i maṣnūʿa inşād u inşā eyleyüp her gün oḳuduġı ḫuṭbe-i bedāyiʿ-ṣanāyiʿ ile ārāste olmaġın feżā'il-i ʿilmiyyeyle ḫayli meşhūr oldı. Ṭanṭana-i **[P2 410b]** ḥüsn-i ḥāl ve faḍl-ı ẓāhir ve āvāze-i ʿaḳl-ı vāfir ü nübl-i bāhiri Ḫaṭīb-i Dımaşḳī'yi unutdurup cevāmiʿ-i ṣavāmiʿ-i ʿālemde mesāmiʿ-i mecāmiʿ-i ādemiyāna vāṣıl olan hāy u hūyını insā vü ibṭāl eyledi.

Şiʿr:[4] خوبئ صدایش به فلك بود رسیده
آوازۂ مدحش به ملك بود رسیده[5]

Neṣr:[6] Ruḥsāre-i aḥvāli gülgüne-i ʿilm ü ṣalāḥ ile zīb ü zīver bulduġı ecilden ḫavāṣṣ u ʿavām ve enām-ı eyyām añа iʿzāz u iʿẓām ve iḳbāl ü iḥtirām iderler idi. Cenāb-ı şerīfi kerīm ü ḥalīm, nīk-nefs ü selīm olup sīreti marżıyye ve ṭarīḳati merʿiyye bir kimesneydi. Sulṭān Süleymān Ḫān-ı maġfiret-nişānuñ zamān-ı salṭanat u āvān-ı ḫilāfetinüñ evā'ilinde vefāt eyledi.

---

1 Mevlānā Sürmeli-zāde Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Mevlānā Sürmelü-zāde Meḥmed Raḥmetu'llāhi ʿAleyh T
2 "Gözü kaymadı …" Necm (53), 17.
3 İnsanın gözbebeği gibi idraki açık.
4 Şiʿr R, P2 | Ferd T
5 Sesinin güzelliği feleklere ulaşmıştı. Methinin şöhreti meleklere varmıştı.
6 Neṣr: T | -R, -P2

Teẕyīl: Kendünüñ ve babasınuñ ve ceddinüñ ismleri Meḥmed'dür. Kendü ḫaṭṭıyla bulduġum kütüb-i muʿtebere-i müʾellefe vü resāʾil-i muʿtevere-i muṣannafasında "أمّا بعده فيقول العبد الواثق بالفرد الصّمد القوي محمد بن محمد بن محمد العمري العدوي"[1] **[P2 411a]** diyü yazmış-idi. Ve daḫi şeyḫ-i Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn ve müftī-i maḥalleyn-i muʿaẓẓameyn yaʿnī Şeyḫ Şāṭıbī ḥażretlerinüñ ḳırāʾāt-ı sebʿa ve şüyūḫ u rivāyeti beyānında *Tetimmetü'l-Ḥırz min Ḳurrāʾi E'immeti'l-Kenz* ismiyle müsemmā ḳaṣīdesine baḥrde ve ziḥāfda ve ḳāfiyede ve revīde muvāfıḳ bir ḳaṣīde diyüp ol ḳaṣīdeyi[2] şerḥ idüp ḳırāʾāt-ı sebʿa mülḥaḳ olan ḳırāʾāt-ı ṣelāṣe-i cemīleyi ve şüyūḫ u rivāyātını anda beyān eyledi. Emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīdden ṣoñra Sulṭān Selīm Ḫān-ı selīmü'ṣ-ṣadr zamānında ṭoḳuz yüz yigirminci senesinüñ şehr-i ẕilḥiccesinüñ ġurresinde ṣüleṣā güninde itmām-ı merām eyledi.

Rahmetu'llāhi ʿaleyh.[3] **[T 565a]**

ʿUrcūn-zāde Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Raḥimehu'llāh[4]

Vālid-i mācidi Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi aḥruf-ı sebʿa üzre ḳırāʾate ḳādir olduḳdan ġayrı ṭuruḳ-ı İlāhiyyeden bir ṭarīḳa intisāb itmiş-idi. Ammā kendüleri babası ḥayātında ʿulūm-ı ʿArabiyye'yi ve ʿulūm-ı **[P2 411b]** ḳırāʾāti tekmīl eyleyüp babasınıñ iṣrine gitmiş-idi. Ḥüsn-i ṣavt u elḥānla fi'l-meṣel Dāvūd-ı ṣānī olup ḫūbī-i āvāzda bī-miṣl ü bī-mānend idi. Fenn-i maʿhūdda bir maḳāma vāṣıl olmışdı ki edā-yı rūḥ-baḫşını Ḥicāz ve Iṣfahān'da istimāʿ eyleyen kūçek ü büzürg müteḥayyir olup ʿuşşāḳ-ı nevā-sāz gibi añа ḥayrān olurlar idi. **[R 444b]** Vādī-i ḥayretüñ maḳāmātınuñ[5] ḥüseynīsine vuṣūl[6] bulurlar-idi. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de olan Sulṭān Bāyezīd Ḫān Cāmiʿine ve Ayaṣofya Cāmiʿi'ne ḫaṭīb olup ḥüsn-i ṣavtla sāʾir ḫuṭebā-yı üdebadan mümtāz u ser-firāz idi. Aḫlāḳ-ı maḥmūde vü nuʿūt-ı sütūde ile mevṣūf olup ḥüsn-i muḥāżara ve ʿulüvv-i himmet ile ve cevdet-i ṭabīʿat ve selāmet-i ʿaḳl u ḫıred ile maʿrūf idi.

---

1 Kavî, Samed, Ferd ve Vâsık olan Allah'ın kulu el-ʿAmrî el-ʿAdevî Mehmed b. Mehmed b. Mehmed der ki…

2 ḳaṣīdeyi R, P2 | ḳaṣīdei T

3 Rahmetu'llāhi ʿaleyh R | Raḥimehu'llāh P2, -T

4 ʿUrcūn-zāde Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed Raḥimehu'llāh R, P2 | Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed ki ʿUrcūn-oġlı Dimekle Meşhūrdur T

5 maḳāmātınuñ R, P2 | maḳāmāt-ı T

6 vuṣūl R, T | vāṣıl P2

Mıṣraʿ: مقبول اکابر است و مطبوع جهان[1]

Cümle-i evḳātda kendü nefsine meşġūl olup ebnā-yı zamānuñ enbāsını söyleşmekden iʿrāż u imtināʿ üzre idi. Cām-ı İskender gibi **[P2 412a]** āyīne-i ʿibret-nümā-yı ʿālem olan Ayaṣofya Cāmiʿ-i Şerīfi'nde ḫaṭīb iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ[2] sekiz senesinde vefāt eyledi. Raḥimehu'llāh.[3]

Mevlānā Pīr Meḥmed Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'ṣ-Ṣamed[4] [Küçek Meḥmed]

Küçek Meḥmed dimekle meşhūrdur. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de ve ʿulūm-ı ḳırā'atde māhir olup ġāyet aʿlā mücevvid idi. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye-i seniyyede eʿācīb-i maṣnūʿayı cāmiʿ olan cāmiʿ-i[5] vālā-maḳām-ı sidre-iḥtirām ki Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī ḫażretleri binā eylemişdür, ol merd-i edīb ol cāmiʿde ḫaṭīb ve ol kāmil-i müteḥaddiṣ Mevlānā Gūrānī binā eyledügi dār-ı ḳurrāda müderris idi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ḳırḳ[6] iki senesinde diyār-ı vücūdı terk eyleyüp[7] **[T 565b]** vefāt itdi.[8] Bi-ʿināyeti'l-Meliki'l-Mennān īmānla Ḳur'ān'la gitdi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[9]

Mevlānā Ḥekīm Sinān Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Mennān[10]

Mebādī-i aʿmārında kendü ʿaṣruñuñ efāżıl-ı ʿāliyetü'ş-şu'ūnından telemmüẕ idüp **[P2 412b]** fünūn-ı sāmiyede bilmedügi bir fen ḳalmadı. Bu cümleden fenn-i ṭıbba artuḳ raġbet idüp anuñ tekmīlinüñ ölümlüsi oldı. Ṣanādīd-i eṭibbā-yı elibbādan Ḥekīm Muḥyiddīn ḫıdmetinde tekmīl-i kemālāt itmek

1 Büyük kimselerin teveccühünü ve bütün cihanın beğenisini kazandı.
2 ḳırḳ R, T | -P2
3 Raḥimehu'llāh R, P2 | Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġurefi'l-cināni fütūḥahu T
4 Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'ṣ-Ṣamed R, P2 | Raḥimehu'llāhu'ṣ-Ṣamed T
5 cāmiʿ-i R, T | -P2
6 ḳırḳ R, T | -P2
7 eyleyüp R, P2 | idüp T
8 itdi R, P2 | eyledi T
9 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | -R, -P2
10 Mevlānā Ḥekīm Sinān Raḥimehu'llāhu'l-Melikü'l-Mennān R, P2 | Mevlānā Ḥekīm Sinān Raḥimehu'llāhu'l-Mennān T

ḫuṣūṣında kūşiş ü verziş idüp ölüp[1] dirilüp ol ʿilmüñ maġz u lübbine vuṣūl buldı. Ol gürūh-ı saʿādet-şükūhuñ ortasında dā'ir olan menāṣıb-ı maʿhūdeden maḥmiyye-i Edirne Dārü'ş-şifāsı'nda ve maḥrūsa-i İstanbul Dārü'ş-şifāsı'nda re'īs olup merāsim-i levāzım-ı riyāseti başa çıḳardı. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel **[R 445a]** ḥażretleri Ṭrabuzan sancaġında iken añа ḫıdmet içün ṭabīb taʿyīn olınup ol kāmil-i rūḥ-baḫş daḫi hıdemāt-ı lāzımesini bī-ḳuṣūr īfā ider-iken mürūr-ı eyyāmla Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri taḫta cülūs eyleyüp dār-ı salṭanat-ı saʿādet-meknūna yaʿnī Sarāy-ı Hümāyūn'a anı ṭabīb eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh **[P2 413a]** Sulṭān Süleymān Ḫān zamānında ol ser-āmed-i rūzgār ve ser-firāz-ı ʿālem re'īs-i eṭibbā olup ḫıdemāt-ı riyāseti itmām üzre iken ṭoḳuz yüz elli bir senesinde vefāt eyledi.

Şiʿr:[2] بمیر ای دوست گر خواهی رهایی
که بی مردن نیابی آشنایی[3]

Neşr:[4] Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet eyledi ki zamān-ı vefātından[5] bir ay yā[6] iki ay muḳaddem müddet-i ʿömrinden su'āl idüp anuñ ʿaded-i sinninden istifsār itdügümde yā yüz yıldur yā iki yıl geçmişdür diyü cevāb eyledi. Ammā anuñ aṣlā ʿaḳlına iḫtilāl u iʿtilāl gelmeyüp binā-yı fehm ü idrākine zelzele-i żaʿf-ı bedenden tezelzül ʿārıż olmamış idi. Ancaḳ iki elinde raʿşe olup dest-i maraż-ı merḳūm[7] ol ser-firāz-ı ʿālemiyānuñ ḳuvāsına el ḳarmış-idi. Ṭabīb-i mezbūruñ elini alup bāġ-ı ṣıḥḥatden **[T 566a]** ṭaşra atmaḳ mertebesine varmış-idi.

Şiʿr:[8] دست دادست به او رعشه و درد
زآن سبب شد رخ گلگونش زرد[9]

1 ölüp R, T | -P2
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Ey dostum eğer kurtulmak istiyorsan öl! Çünkü ölmeden sevgiliyi elde edemezsin. Hüseyn Vâiz-i Kâşifî, *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336, s. 117.
4 Neşr: T | -R, -P2
5 vefātından R, T | vefātında P2
6 yā R, P2 | veyā T
7 merḳūm R, T | merḳūmı P2
8 Şiʿr R, P2 | Ferd T
9 Onda elem ve titreme meydana geldi. O yüzden al yanakları sarardı.

Neşr:[1] Bu marażuñ sebebinden su'āl eyledügümde **[P2 413b]** ḫilāf-ı ẓāhir bir söz söyleyüp żaʿf-ı dimāġdandur diyü cevāb virdi. Bu[2] cevābın ṣudūrından ḫande idüp ṭabīb-i mesfūruñ ẕāt-ı şerīfi kemāl-i ʿaḳl ve ḳuvvet-i idrākle mevṣūf iken żaʿf-ı dimāġı işʿār ider[3] kelimāt itdügine taʿaccüb eyledüm. Mümā ileyhüñ ʿaḳīdesi ṣaḥīḥa olup ṣalāḥ u diyāneti ḳuvvetde olmaġın muʿālecāt-ı marżāda iḫtiyāṭ idüp degme bir ḫasteye ʿilāca el urmaz-idi. Lākin nefesi mübārekliginden ḥüsn-i yümn-i himmetle bed' ü şürūʿ eyledükde maraż ol hastanuñ derūnında iki gün ṭurmazdı. Ẕāt-ı şerīfi maẓhar-ı feḥvā-yı ﴿وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا﴾[4] olup bir mertebeye vāṣıl idi ki enfās-ı ʿĪseviyye ve aḳdām-ı Müseviyyesiyle ḳanġı[5] ḫastayı teşrīf eylese ol ḫastanuñ devlet ayaġına gelüp kemāl-i ṣıḥḥat añа hem-dem ü hem-zānū olur-idi. **[R 445b] [P2 414a]**

Şiʿr:[6] آن که از روی لطافت به مداوای صحیح
در تن مرده دمد روح چو انفاس مسیح[7]

Ebnā-yı zamāneden iʿrāż üzre olup kendü ḥāline meşġūl idi. Ferd-i āferīdeyi sū'-i ḥālle ẕikr itmeyüp nīk-endīşlük üzre mecbūl idi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[8]

Ḥekīm ʿĪsā Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh[9]

Fātiḥa-i fā'iḥa-i şürūʿında rü'esā-yı ʿulemādan taʿallüm idüp tekmīl-i kemālāt eyledükden ṣoñra fenn-i ṭıbda ḳānūn-ı ḥikmet üzre mahāret taḥṣīl eyledi. Rūz u şeb ʿilm-i ṭıbba çalışup ol fennüñ mübtelāsı olmaġla müfredāt-ı emrāżı ve iḫtiyārāt-ı ḳavmi tamām żabṭ idüp cism-i ḳamerden behaḳı ve çeşm-i encümden seheri defʿ itmege miknet ve felek-i devvārdan sersām u düvārı refʿ eylemege ḳudret ḥāṣıl eyledi. Muʿālecāt-ı merżāda basṭ eyledügi mūcez ü müfīd kelimāt-ı nāfiʿası envāʿ-ı ḥikem-i İlāhiyyeyi şāmil olup **[T 566b]** her bir maḳāle-i şifā-baḫşı Ḥażret-i Şāfi'nüñ ʿināyetiyle kāfīdür.

1 Neşr: T | -R, -P2
2 cevāb virdi. Bu R, P2 | -T
3 ider R, P2 | idüp -P2
4 "… Kime hikmet verilirse, ona pek çok hayır verilmiş demektir …" Bakara (2), 269.
5 ḳanġı R, P2 | ḳanḳı T
6 Şiʿr R, P2 | Ferd T
7 O letafet ve doğru tedavi ile Hz. İsa'nın nefesi gibi ölü bedene ruh üfledi.
8 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, T | Raḥimehu'llāh P2
9 raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh R, P2 | raḥimehu'llāh T

Mıṣraʿ: در نسیم نطق تو پیدا خواصّ عیسوی[1]

[P2 414b] Ol devrde eṭibbā beyninde dā'ir olan merātib-i mürettebeden evvelā Edirne Bīmārḫānesi'ne baʿdehu İstanbul Bīmārḫānesi'ne ṭabīb naṣb olınduḳdan ṣoñra ḳapu ṭabīblerinden ḳılındı. Ṣalāḥ-ı nefs ve kerem-i şānla maʿrūf olup bu maḳūle evṣāf ile bilindi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli bir senesinde vefāt idüp dārü'ş-şifā-yı ceberūta vāṣıl u nā'il oldı.

Teẕyīl: Mūmā ileyh Ḥekīm ʿĪsā'nuñ babasınuñ adı Ḥamza'dur. Ḳocaili vilāyetinden İznīḳmīd nām ḳaṣabadandur. "Şeyḫ Aḳşemsüddīn Efendi'nüñ neseb-i şerīfine intisābum vardur" diyü daʿvī iderdi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[2]

Ḥekīm ʿOṯmān Çelebi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[3]

Vilāyet-i ʿAcem'den idi. Bilād-ı şeref-ābād-ı Rūm'a geldükde Sulṭān Selīm Ḫān-ı gītī-sitān ḥażretlerinüñ çeşm-i iltifātıyla manẓūr olup dār-ı salṭanata ḫıdmet içün taʿyīn olındı. Nūr-ı ṣalāḥ-ı ẓāhir ve nūr-ı **[P2 415a]** ṣafā-yı derūnla ʿadīl ʿOṯmān-ı Ẕinnūreyn dimege[4] ḳābil bir kāmil idi. Fünūn-ı feżā'il-nümūna mütefaṭṭın bir fāżıl-ı faṭın ve ṣāliḥ ü ʿafīf **[R 446a]** ve ḫayyir ü deyyin bir kāmil-i mütedeyyin idi.

Şiʿr:[5] تویی عاقل و خیّر و کاردان
عفیف و فصیح و ملیح البیان[6]

Neṯr:[7] Ṭoḳuz yüz elli senesinde vefāt idüp maḳarr-ı kevn ü fesāddan dāru'l-ḳarār-ı beḳāya irtiḥāl u intiḳāl[8] eyledi. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[9]

1 Senin konuşmanın esintisinde Hz. İsa'nın özellikleri görünmektedir.
2 Raḥimehu'llāhu teʿālā R, T | Raḥimehu'llāh T, P2
3 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāh T
4 dimege R, T | dimekle P2
5 Şiʿr R, P2 | Ferd T
6 Sen akıllı, hayırsever, iş bilir, iffet sahibi, fasih ve tatlı dillisin.
7 Neṯr: T | -R, -P2
8 u intiḳāl R, P2 | -T
9 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu T, Raḥimehu'llāh P2

Mevlānā Yaḥyā Çelebi ibn Emīn Ḥamza Nūreddīn Beg

Vilādetleri maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de oldı. Peder-i maġfiret-eṣeri[1] Devlet-i ʿOṯmāniyye'de ʿizz ü cāh u celālle ümerā-yı ʿOṯmāniyāndan-idi. Ammā kendüleri zamān-ı ṣıbāda nevāḥī-i Burūsa'da olup neş'e-i evveliyyesi ol menşe'-i leṭāfetde vāḳiʿ olmış-idi. Mehd-i ʿizz ü nāzda büyüyüp neşv ü nemāyı **[T 567a]** ol cāy-ı cennet-ābādda bulmış idi. Babası merḥūm ﴿إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَىٰ﴾[2] mażmūnınca cānib-i ġaybdan mübeşşer olup ʿālem-i miṣālde gūş-ı hūşına **[P2 415b]** bu maḳūle bir nidā yetişmiş-idi. Ḥubb-ı faẓl u kemāl cübb-i derūnında müteḥayyiz ü cāy-gīr olup vüfūd-ı cünūd-ı maḥabbet-i ʿilm anuñ ḳalbine istīlā itmegin ʿilme iştiġāl eyledi. ﴿يَا يَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا﴾[3] feḥvāsınca ḳuvvet-i istiʿdād-ı fiṭrīyle kitāb oḳumaġa şürūʿ idüp istiftāḥ-ı feżā'il-i beşeriyye ve istirbāḥ-ı melekāt-ı melekiyye eyledi.

Şiʿr:[4]

آدمی ز اصل فطرت آمد صاف
از صفا قابل همه اوصاف

گر به خوی فرشته آرد روی
زود گردد فرشته سیرت و خوی[5]

Āvān-ı şebāb-ı bā-şitābda cemāl-i kemāl-i cümāle maẓhar olup eṣtāt-ı esbāb-ı ḥüsn ve bahā-yı ẓāhir ü bāṭınla pīrāste vü ārāsteydi. Sevālif-i ẕevi'l-maʿālīden Mevlānā Müeyyed-zāde'den ve Mevlānā Kemāl Paşa-zāde'den ḳırā'at eyledi. Ve daḫi[6] ʿilm ü faẓl ile zühd ü taḳvā ile aġleb-i efāżıl u[7] züh-hād olan Mevlānā Müftī ʿAlī Çelebi Efendi'den müftīliği ḥālinde taʿallüm ü telemmüẕ idüp muʿīdi oldı. **[P2 416a]** Müdārese-i aṣḥāb-ı mümāreset içün mevżūʿ olan medāris-i ʿāliyeden Burūsa'da Ḳāsım Paşa Medresesi'nde ve

1 maġfiret-eşeri R, T | maġfiret P2
2 "… Biz sana bir oğul müjdeleriz ki, onun adı Yahya'dır …" Meryem (19), 7.
3 "'Ey Yahya! Kitab'a (Tevrat'a) var gücünle sarıl!' (dedik) ve henüz sabi iken ona (ilim ve) hikmet verdik." Meryem (19), 12.
4 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
5 Âdemoğlunun fıtratında saflık vardır. Safâ ile bütün vasıflara (erişmek) mümkündür. Eğer melekî ahlaka yönelirse çabucak huyu suyu melekleşir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 172.
6 ḳırā'at eyledi. Ve daḫi R, T | -P2
7 zühd ü taḳvā ile aġleb-i efāżıl u R, T | -P2

maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye'de İbrāhīm Paşa Medresesi'nde ve Çorlı Medresesi'nde ve maḥmiyye-i Edirne'de Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'nde ve Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde ve maḥrūsa-i Burūsa'da **[R 446b]** Murādiyye Medresesi'nde[1] ve Ayaṣofya Medresesi'nde[2] ve tekrār Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde müderris olduḳdan ṣoñra Baġdād ḳāḍīsı oldı. Bu minvāl üzre birḳaç māh u sāl mürūr u ʿubūr eyleyüp emr-i ḳażāyı merāsim-i ʿadl ü inṣāf üzre infāẕ eyledükden ṣoñra ʿazl olınup seksen aḳçe ile teḳāʿüd eyledi. Merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān-ı maġfiret-ʿunvān (ṭābe ṣerāhu) **[T 567b]** ḥażretleri ṭoḳuz yüz altmış dört senesinde yevmī yüz aḳçe ile kendüsi binā eyledükleri[3] Dāru'l-Ḥadīṯ Medresesi'ni añā ṣadaḳa eyledi. Medrese-i meẕkūrede fevā'id-i **[P2 416b]** ferā'id-i naḳliyye vü ʿaḳliyyeyi ve mevā'id-i ʿavā'id-i vehbiyye vü kesbiyyeyi ifāde iderken maʿzūl olup ṭoḳuz yüz altmış yedi senesinde berāziḫ-i nāsūtiyyeden maḳāmāt-ı lāhūtiyye-i ceberūtiyyeye vāṣıl oldı.

Mūmā ileyh ādāb-ı şerīʿat-i Muḥammediyye'yi bir vechle riʿāyet ider-idi ki erbāb-ı elbābdan ferd-i āferīde anuñ gibi riʿāyet itmege ḳādir degül idi. Ẕāt-ı sütūde-ṣıfātında olan edeb ü vaḳār u ʿiṣmet ġāyetde olup ḫulḳı mesāvīden imtināʿda añā müsāvī kimesne bulınmaz idi. Lisān-ı pāki levṯ-i kiẕb ü meynden ṭāhir olup sözlerinden rāyiḥa-i fuḥş ve şemme-i reyb-i menūn istişmām olınmaz idi. Eʿālī-i ahālī-i zamāneyle müddet-i ʿömr-i[4] fesīḥinde iḫṭilāt üzreyken hīç bir meclisde bir kerre ol kişiden kiẕb ṣādır olmayup ṭūl-i ṣıḥḥat ü ḫulṭa-i firāvānla lisānından fuḥş ṣudūr bulmadı.

Şiʿr:[5] از رایحهٔ فحش در او هیچ اثری نیست[6]

Cevāhir-i zevāhir-i **[P2 417a]** dürrehāt-ı kelimātı arasına şübeh-i lehv ü laġv ḳarışdırmayup ol ḫ̌āce-i bāzār-ı feżā'il-i kelām gevher-i intiẓāmına pīle-i kiẕb ü dürūġ ḫalṭ itmez-idi. Ẓāhir ü bāṭını yek-reng olup gül-i raʿnā gibi derūn u bīrūnı biri birine muḫālif degül idi. Lücce-i dil-i deryā-bārı ẓāhir-i ṭāhir ile yek-cihet ü yek-dil idi.

1 Medresesi'nde R, P2 | Medresesi'ne T
2 Medresesi'nde R, P2 | Medresesi'ne T
3 kendüsi binā eyledükleri R, P2 | kendüler binā eyledügi T
4 ʿömr-i R, T | -P2
5 Şiʿr R, P2 | Mışrāʿ T
6 Kötü sözün kokusundan onda hiç eser yoktu.

Şiʿr:[1] ای گرو کرده زبان را به دروغ
برده بهتان ز کلام تو فروغ

این نه شایستهٔ هر دیده‌ورست
که زبانت دگر و دل دگرست

از ره صدق و صفا زوری چند
دل قیری رخ کافوری چند[2]

Neṯr:[3] Zümre-i ʿulemā vü ṣuleḥā ve fırḳa-i ḫāʾife-i żuʿafā vü fuḳarāya maḥabbeti ġāyetde ve meveddeti nihāyetdeydi. **[R 447a]** ʿİlm-i tefsīrde ve uṣūl-ı fıḳh ve ʿulūm-ı edebiyyenüñ envāʿında üstād-ı naḳḳād idi. Lākin fünūn-ı ʿaḳliyyeye çendān iltifātı olmayup anuñ cānibinden **[T 568a]** aña çoḳluḳ raġbet sebḳat itmemişken yine anda daḫi aḳrān u emṯāli ḳadar ḳudreti var-idi. Fenn-i ḥadīṯ-i **[P2 417b]** şerīf ve ḳaṣāʾid-i ʿArabiyye'de ḫuṣūṣen İbn Fārıż ḳaṣidelerinde iḥāṭa-i tāmme ile mümtāz-ı aḳrān ve ser-firāz-ı[4] iḫvān idi. Eḥādīṯ-i Aḥmediyye-i Muḥammediyye'yi ṭaʿndan sālim żabṭ ile ḥıfẓ u[5] żabṭ idüp rüvāt-ı ṯiḳātuñ ʿanʿanesi kemā yenbaġī maḥfūẓı ve mażbūṭıydı. Rāviyān-ı rāviye-i rivāyetüñ meşhūrı olup ekābir-i muḥaddiṯīnden İbn Ḥacer'üñ ʿaynı ve ʿAynī'nüñ ṭıbḳıydı. Ḫāme-i iʿcāz-şiʿārından elfāẓ-ı faṣīḥa-i naḳīḥa ile taḥrīrāt-ı vāżıḥa-i lāʾiḥa ṣudūr idüp *Tefsīr-i Beyżāvī*'den baʿżı mevāżiʿde ve *Viḳāye*'den baʿżı mevāḳiʿde resāʾil-i ʿadīde-i ḥamīde taḥrīr ü tasṭīr eyledi. Lisān-ı ʿArabī'de ve lisān-ı Fārisī'de münşeʾāt-ı laṭīfe inşā eyledi ki ol münşeʾātı temāşā eyleyen kimesne bunun ḳāʾiline ḫʷāce-i cihān şāgird olımaz dir idi. Tevārīḫ ü menāḳıbda bī-nihāye leṭāʾif żabṭ idüp muḥāżarātdan çoḳ nesne bilür-idi. Mecālis ü meḥāfilde muḳteżā-yı maḳām üzre naḳl ḳılur-idi.

Şiʿr:[6] دست فیّاض او به رشحِ قلم
شُسته او حرف جهل از عالم

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Ey dilini yalana rehin bırakmış olan! İftira senin sözünün nurunu alıp götürmüş. Bu, basiret ehline yakışmaz. Çünkü dil başkadır, gönül başka. Ne zamana kadar doğruluk yolundan bu uzak kalış? Ne zamana kadar gönül katran (gibi siyah) ve yüz kâfûr (gibi beyaz kalacak)? Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 652.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 ʿArabiyyede ḫuṣūṣen İbn Fārıż ḳaṣīdelerinde iḥāṭa-i tāmme ile mümtāz-ı aḳrān ve ser-firāz-ı R, T | -P2
5 ḥıfẓ u R, T | -P2
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

[P2 418a] صورت كلك او كليد نجات
معنئ خطّ او كفيل حيات[1]

Teẕyīl: Mevlānā Yaḥyā Çelebi'nüñ vilādeti sekiz yüz ṭoḳsan iki senesinde olup [2]"عمّره الله تعالى" ana tārīḫ vāḳiʿ oldı. Ve daḫi;

Yaḥyā Çelebi gitdi şād ide Celīl anı

mışraʿı tārīḫ dinildi. Ve daḫi "رحمة الله رحمةً" kelāmını bir kimesne tārīḫ didi. Bu ḥisāb üzre müddet-i ʿömri yetmiş beş yıl olur. Kendünüñ mollāsı[3] Müftī ʿAlī Çelebi'nüñ ḳızını tezevvüc eyledi.

Ṣınfu'l-Meşāyīḫi'l-Kirām[4]

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAbdülkerīm el-Ḳādirī Raḥimehu'llāh[5] [Müftī Şeyḫ]

Müftī Şeyḫ dimekle maʿrūfdur. Mevlid-i aṣīl-i cezīl-i rāstı Kirmasti idi. **[T 568b]** Āvān-ı ṣıbāda maḥrūsa-i Burūsa'da Ḳur'ān-ı ʿaẓīmi fātiḥasından āḫirine degin iḫlāṣ u ṣıdḳla ḥıfẓ idüp tecvīd-i ḳırā'et ve tefḫīm-i tilāvet eyledükden ṣoñra Emīr Sulṭān ḥażretlerinüñ cāmiʿ-i şerīfinde **[R 447b]** devrḫ ʿān **[P2 418b]** olup eyyām-ı cumʿada maḥfilde ʿaṣr oḳur idi. Meṭālib-i me'ārib-i ʿilmiyyenüñ taḥṣīli ve maḳāṣıd-ı merāṣıd-ı melekāt-ı melekiyyenüñ tekmīli bābında beẕl-i maḳdūr u saʿy-i meşkūr idüp Mevlānā Ḳara Bālī'nüñ ḫıdmetinde[6] ḳuṣārā-yı ʿazemāt-ı ʿāliyeye vuṣūl üzre iken meslek-i taṣavvufa sülūk idüp İmām-zāde ʿunvānıyla muʿanven olan ʿazīzüñ şeref-i[7] ṣoḥbetiyle teşerrüf eyledi. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Küçük Ayaṣofya Zāviyesi'nde seccāde-i irşāda cülūs idüp zümre-i mutaṣavvıfa ve fırḳa-i müte'ellihenüñ irşād u imdādına iştiġāl eyledi. Ḳuvvet-i ḥāfıẓasınuñ sebebiyle mesā'il-i fıḳhı ḥıfẓ idüp [8]﴿أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ﴾ manṭūḳına maṣdūḳ

1 Onun feyz veren eli, kalemin sızıntısı ile dünyadan cehalet sözünü temizledi. Onun kaleminin şekli, kurtuluş anahtarıdır. Onun yazısının manası hayata kefildir.
2 Allah ona uzun ömür versin.
3 mollāsı R, P2 | monlāsı T
4 Ṣınfu'l-Meşāyīḫi'l-Kirām M | -R, -T, -P2
5 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAbdülkerīm el-Ḳādirī Raḥimehu'llāh R, P2 | Şeyḫ ʿAbdülkerīm el-Ḳādirī Raḥimehu'llāh T
6 ḫıdmetinde R, T | ḫıdmet P2
7 şeref-i R, P2 | -T
8 "… kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan …" İbrâhîm (14), 24.

olan efnān-ı fenn-i fürūʿuñ uṣūlini sāḥa-i bāḥa-i dilde bir vechle naṣb eyledi ki ʿavāṣıf-ı ẕühūl u nisyānla ber-kende olmaġa mecāl muḥāl idi. Fenn-i merḳūmda vüfūr-i mahāret ü mezīd-i mümāreset ile meşhūr-ı āfāḳ **[P2 419a]** olup merḥūm u maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ mesmūʿ u maʿlūmı olmaġın yevmī yüz aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyleyüp şeyḫülislām gibi ḫalḳa fetvā virmege ruḫṣat buyurdılar. Cevāmiʿ-i şerīfe ve mecāmiʿ-i[1] laṭīfede ḫalḳa vaʿẓ idüp aḥvāl-i pür-ehvāl-i ḳıyāmeti ve ālā-yı bī-intihā-yı dārü'n-naʿīm-i cenneti teẕkīr eyledükde ḳulūb-ı nāsa kelām-ı şerīfi kemāl-i te'ṯīr ile te'ṯīr ider idi.

[Mıṣra]ʿ: در کلامش کمال تأثیر است[2]

Kütüb-i muʿtebere-i muʿtevereden ʿadd ü iḥṣā olınmaz kütübe mālik olup evḳāt-ı şerīfede aña müṭālaʿa ve ol dürc-i pākde münderic[3] olan ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳı mülāḥaẓa ider idi. Ol ḳuṭb-ı aḳṭāb eṣnā-yı ḫalvetde **[T 569a]** riyāżet-i şedīde-i ḳaviyye ile murtāż olup şöyle riyāżet çeker idi ki ḳuvvet-i riyāżetden ḳuvāsına żaʿf-ı ḳavī müstevlī olup cümle-i ḥavāssı muʿaṭṭal olur-idi. [4]"مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا" ḥadīṯ-i şerīfinüñ mażmūn-ı meymūnına mā-ṣadaḳ olup **[P2 419b]** ölmedin cenāb-ı[5] cāvidānīye vāṣıl olduġını ḫalḳa iẓhār içün maḳbere gibi bir çuḳur ḳazdurur idi. Ḳırḳ gün tamām olıncaya degin evḳāt-ı ḫamseyi ol çuḳurda edā idüp rūz u şeb anda yatur ḳalur-idi. Cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'la tenhāca muʿāmeleden behresini alur-idi. Dār-ı dünyāda itdügi aʿmālüñ muḳābelesinde çuḳurında bulsun meṣeli üzre ol çuḳurda şiddet-i riyāżetle **[R 448a]** cānına ʿaẕāb idüp ʿaẕāb-ı ḳabr deñlü nefsine cezā vü cefā ider-idi. Ḫalvet-i erbāʿīniyye tamām olduḳda ol çāhdan ḫurūc idüp gelicek yıla degin ḫalḳa vaʿẓ u naṣīḥat ider-idi. Cibillet-i bī-ḥīleti ḫużūʿ u ḫuşūʿ üzre olup anuñ yanında ṣaġīr ü kebīr, ḥaḳīr ü ḫaṭīr berāber ve yeksān idi.

1 mecāmiʿ-i R, P2 | meḥāfil-i T
2 Onun sözünde ciddi bir tesir vardır.
3 münderic R, P2 | müdrec T
4 "Ölmeden önce ölünüz." Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2/291. bkz. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 128.
5 cenāb-ı R, P2 | ḥayāt-ı T

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet eyledi ki ol ḳuṭb-ı ʿālem bir gün nisyāndan şikāyet idüp duʿā istimdād itdügümde zevāl-i nisyān ve mezīd-i ḥıfẓ içün duʿā eyledi. Ol ʿazīzüñ duʿāsı **[P2 420a]** berekātında eski ḥālümden küllī[1] tefāvüt idüp ol an nisyān benden zā'il olup ẕühūl rücūʿ u ḳufūl eyledi. Mümā ileyhüñ kerāmāt-ı keşīre-i ġazīresi ḥadd-i beyāndan ḫāric olup müntehāsı ıṭnāb-ı mümill olmaġın tafṣīl ü taṭvīl olınmadı.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz elli bir senesinde vefāt idüp[2] medār-ı kevn ü fesād olan berzaḫ-ı vücūddan maḳarr-ı müstaḳarr-ı beḳāya rıḥlet eyledi.

Teẕyīl: Mümā ileyhüñ ḳabr-i şerīfi Kirmasti nām ḳaṣabadadur. Anuñ yanında bir cāmiʿ ve bir zāviye vardur. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[3] **[T 569b]**

Şeyḫ Maḥmūd Çelebi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[4]

Ol edīb ü erīb Mevlānā Ḳırımī'nüñ rebīb-i lebībi idi. Evā'il-i aḥvālinde ʿilme meşġūl olup maḳāṣıd-ı vehbiyye vü mevāḳıf-ı kesbiyyeye ḳāṣıd-ı rāṣıd iken ṭarīḳ-ı taṣavvufa ṭālib ü rāġıb olup maẓhar-ı maʿārif-i **[P2 420b]** Bārī Seyyid Aḥmed Buḫārī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine intisāb eyledi. O kāmil-i mükemmilüñ tekmīli berekātında ṭarīḳ-ı taṣavvufuñ melekāt-ı lāzımesini ḥadd-i kemāle irgürüp kemālāt-ı beşeriyyesini müntehā-yı merātibe īṣāl eyledi. Emīr Buḫārī ḥażretlerinüñ ḥāl-i ḥayātında duḫter-i nīk-aḫterini tezevvüc idüp mābeynlerinde ʿalāḳa-i ṣıhriyye vāḳiʿ olmaġın vefātından ṣoñra anı kendünüñ maḳāmına iḳāmet eyledi.

Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ḥikāyet eyledi ki ol ḳıdve-i ʿumde-i meşāyiḫüñ mübārek yüzlerinde nūr-ı ḥayā vü ʿiffet lāmiʿ u sāṭıʿ olup mihr-i fürūzende gibi naẓar ḳılduḳça münʿakis olmaġın güneş gibi anuñ yüzine bakmaġa ḳādir olımaz-idüm.

Mıṣraʿ: Baḳamaz kimse güneş yüzine gözler ḳamaşur

1 küllī R, T | -P2
2 idüp R, T | eyleyüp P2
3 Raḥimehu'llāhu teʿālā R | Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu T, Raḥimehu'llāh P2
4 Şeyḫ Maḥmūd Çelebi raḥmetu'llāhi ʿaleyh R, P2 | Şeyḫ Maḥmūd Çelebi ibn Ḥüsām raḥimehu'llāh T

Şiʿr:[1] لایح از روی او فروغ هُدی
فایح از خوی او شمیم وفا

طلعتش آفتاب و روز افروز
روشنای فزای و طلعت سوز[2]

Meclis-i kerāmet-celīsinde ḥāżır olup eyyām-ı muʿtādede evḳāt-ı şerīfe-i teşerrüf-intimāda **[R 448b] [P2 421a]** Monlā Ḫünkār'uñ *Meşnevī*'si oḳındukça ışṭılāḥāt-ı ṣūfiyye üzre taḥḳīḳ itdügi ḥaḳā'iḳ-ı ledünniyyeyi güş-ı hūş ve semʿ-i ḳabülle istimāʿ itdügümde anuñ ʿuẕūbet-i ḥüsn-i edāsına imrendügümden lübb-i ḫıred çāk olup yarılur idi. Ġonçe-i jāle-bār[3] gibi aġzum ṣulanup ol raṭbu'l-lisān u ʿaẕbü'l-beyānuñ ruṭūbet-i lisānından ġonçe-i ḳalbüm açılur-idi. Eşnā-yı muṣāḥabetde bir gün bańa; "Senüñ ṭā'ife-i ṣūfiyyeye dil-i deryā-bāruñda ḫār u ḫāşāk-ı inkār ve sū'-i ẓannuñ var mıdur?" diyü su'āl idüp **[T 570a]** ben daḫi; "Ol ṭā'ifeye inkār ider kimesne olur mı ki bu maḳūle nesneye[4] iḫtimāl virürsiz?" didügümde "Neʿam! Olur." diyü cevāb buyurdılar. Maḥmūd Çelebi bu muḳābelede bu ḳażıyyeyi naḳl eyledi ki Emīr Buḫārī ḥażretleri Buḫārā'da yaʿnī ol cāy-ı luṭf-iḫtivāda muʿāṣır olduġı ʿulemādan birinden telemmüẕ idüp müddet-i medīd istifāde eyledükden ṣoñra anı **[P2 421b]** terk idüp Şeyḫ İlāhī ḥażretlerinüñ ḫıdmetlerine ittiṣāl eyledi. İttifāḳ, ol ʿālim-i Rabbānīden Şeyḫ İlāhī ḥażretleri daḫi meger telemmüẕ idüp sevābıḳ-ı ezmānda anlardan oḳumış imiş. Bir gün Emīr Buḫārī, Şeyḫ İlāhī ile ol ʿālimi ziyārete varup muḥeyyā-yı maḫyā-baḫşlarına nāẕır ve cenāb-ı ni'me'l-me'āblarına ḥāżır olduḳlarında ol ʿālim Emīr Buḫārī'ye su'āl idüp "Ḥālā ne maḳūle kitāba meşġūlsın?" didükde Emīr Buḫārī ḥażretleri "Şimdiki ḥālde benüm ʿilme iştiġālüm yokdur. Terk ü ferāġ üzreyin." didi.

Şiʿr:[5] ترك فكر و مطالعه كردم
فارغم از ملاحظه وین دم

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
2 Hidayet nuru onun yüzünde belirmiştir. Vefanın güzel kokusu onun ahlâkında kokmaktadır. Yüzü günü aydınlatan ve parlaklık veren güneştir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 206.
3 jāle-bār R, T | jāle P2
4 nesneye T, P2 | nesne R
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

کرده‌ام عزلت از مقاصد علم
بوده‌ام فارغ از مراصد علم[1]

Neşr:[2] ʿĀlim-i mümā ileyh ibrām idüp Emīr Buḫārī'ye "Elbette neye meşġūlsın, ḫuṭūṭ-ı enẓār u rişte-i efkāruñ ne maḳūle kitāba maṣrūf u merbūṭdur? Anı bana dimek gereksin." diyicek Emīr Buḫārī Efendi cevāba müteṣaddī olup **[P2 422a]** "Mirṣād-ı maʿārif-i İlāhiyyeye ʿibādu'llāhı īṣāl eyleyen *Mirṣādu'l-ʿİbād* nām kitāb-ı müsteṭāba iştiġāl üzreyüz." didi. Ẕikr olınan ʿālim-i ʿāmil Emīr Buḫārī'ye "Sen niçün bu maḳūle mü'ellifi yāve-gūy olan kitāba çeşm-i ḳabūlle naẓar u iltifāt idersin? Ol kitābuñ ṣāḥibi aʿḳal-ı ʿuḳalāyı yaʿnī zümre-i ḥukemāyı ikfār idüp kitābında anlaruñ gibi muḥaḳḳıḳ ṭā'ifeyi muḥaḳḳaḳ kāfirdür, diyü kelimāt-ı nā-sezā söyledi. Bu maḳūle maḳālāt-ı müzaḫrafa-i **[R 449a]** mümevveheyi elsine-i aḳlāmla ṣaḥā'if-i derūndan ṣafā'iḥ-i kütübe naḳl idüp[3] **[T 570b]** taḳrīrden taḥrīre getüren kimesnenüñ ne sözine naẓar olınmaḳ gerekdür ve ne gūş-ı hūşa bu maḳūle türrehāt āvīze ḳılınmaḳ gerekdür." diyüp kendünüñ inkārını taḥḳīḳ eyledükden ṣoñra ġażaba gelüp Emīr Buḫārī'yi ve Şeyḫ İlāhī'yi meclisden ṭarḥ u ṭard idüp ikisini daḫi redd eyledi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* bu ḥikāyeti Şeyḫ Maḥmūd Çelebi'den bi't-tamām istimāʿ itdüginde aṣḥāb-ı enkār inkāra ibtilālarınuñ **[P2 422b]** belāsını çeküp mażārr u aḫṭārını görmeleri muḳarrerdür. Zīrā ol vażʿ-ı āyīnüñ te'ṣīrātı sebebiyle mir'āt-ı ṣafā-ṣıfāt-ı ḳalbleri jeng-beste olup şāhid-i maḳṣūd anda cilve-ger olmaz. Ammā ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye iʿtirāf üzreyken sülūk itmeyen ṭā'ifenüñ ḥālleri münkirlerüñ ḥāllerinden aḳbeḥdür. Anların bu ḫuṣūṣda re'y-i şerīfiñüz nicedür diyü bi-ṭarīḳi'l-istişkāl su'āl eyledi. Şeyḫ Maḥmūd Çelebi bu maḥalde iʿtirāfı inkārdan tercīḥ idüp muʿterif olanlar iʿtirāfı berekātında münceẓibi ila'llāh olup ʿāḳıbet Cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a vāṣıl olurlar didi. Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* ʿinān-ı kelāmı bu cānibe ṣarf eyledi ki "Kütüb-i taṣavvufda ẓāhir-i ṭāhir-i şerʿa muḫālif baʿżı nesneler buluruz. Ol maḳūlelere inkār eyleyelüm mi ne buyurursız?" diyü Şeyḫ Maḥmūd Çelebi'ye su'āl itdüginde buyurdılar ki "Şerʿ-i şerīfe muḫālif nesnelere ol ḥālete vāṣıl olıncaya degin inkār size lāzımdur. Ammā maḥż-ı feyż-i

1 Düşünmeyi ve mütalaa etmeyi bıraktım. Şimdi tefekkürden de el çektim. İlmin maksadını uzlet yaptım. İlim rasathanesinden feragat ettim.

2 Neşr: T | -R, -P2

3 idüp R, P2 | eyleyüp T

Sübḥānī'ye maẓhar olup perde-i inkār ortadan mürtefiʿ olduḳda **[P2 423a]** muḫālefet[1] ber-ṭaraf olup muvāfaḳat muḳarrer olur. Şāhid-i süḫan ṣūret-i ḥaḳda görinüp[2] ol zamānda bu iki nā-muvāfiḳ muṭābiḳ görilür."

Şiʿr:[3] هرچه شد ظاهرش مخالف شرع
نشده اصل را موافق فرع

آخر الامر باشدت ظاهر
از سر فیض حق شود باهر[4]

Neşr:[5] Mūmā ileyh Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz otuz sekiz senesinde **[T 571a]** vefāt idüp menāzil-i nāsūtdan merāḥil-i lāhūta vāṣıl oldı.

Teẕyīl: Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'nüñ ṭaşrasından Edirneḳapusı semtinde bir cāmiʿ ve bir zāviye binā idüp kendüyi anda defn itdürdi. Ḥālā ol cāmiʿ ve ol zāviye Emīr Buḫārī'ye intisābla şöhret bulup ʿulemā ve ṣuleḥā yataġı olmışdur. Eşrāf-ı eslāfdan **[R 449b]** cemʿ-i keşīr ve cemm-i ġafīr anda defn olınup mezārāt-ı müteberrikeyle ṭolmışdur. Ol ʿaṣruñ müverriḫlerinden biri[6] "قد دعاه ربه الحق إلى دار السلام" kelām-ı ilhām-ilmāmını aña tārīḫ didi. Baʿżı müverriḫler "Ey vāy şeyḫ" diyü tārīḫ didiler. **[P2 423b]**

Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu ve ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz.[7]

Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī Raḥimehu'llāhu Teʿālā[8]

Ḥamīd-ili vilāyetinde Egirdir nām ḳaṣabadandur. Mebādī-i aḥvālinde Emīr Buḫārī ḥażretleri ile muṣāḥabet idüp şeref-i ṣoḥbetleri berekātında taḥṣīl-i ṭarīḳat u tekmīl-i ḥaḳīḳat eyledi. Ol zümre-i mutaṣavvıfenüñ pīrī yaʿnī Bāyezīd-i Bisṭāmī'nüñ pīrī bu taḳrīb ile irşāda icāzet alup kendünüñ mavṭın-ı aṣlīsi Ḥamīd-ili'nde sākin oldı kaldı.[9]

1 muḫālefet R, T | muḫālif P2
2 görinüp R, P2 | görinür T
3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
4 Zâhiren şeriatın muhalifi olan her şeyin aslı fer'e muvafık düşmez. Sonuç olarak sana aşikâr olan, Allah'ın feyzi sayesinde aşikâr olur.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 Rabbi onu cennete davet etti.
7 Revveḥa'llāhu teʿālā rūḥahu ve ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz. T | -R, -P2
8 Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī raḥimehu'llāhu teʿālā R, P2 | Ḥamīdlü Pīrī Ḫalīfe raḥimehu'llāh T
9 Ḥamīd-ili vilāyetinde … sākin oldı kaldı. R, T | Ol zümre-i mutaṣavvıfenüñ pīrī yaʿnī Bāyezīd-i

Mümā ileyh ʿābid ü zāhid, murtāż u mücāhid olup żāhiren ve bāṭınen Cenāb-ı Ḥażret'e müteveccih ü münceẕib idi. Ḫalā'iḳ-ı ʿālemiyāndan bi'l-külliye münḳaṭıʿ olup lücce-i ʿummān-ı istiġrāḳda dā'imā ġarīḳ u müstaġraḳ idi. Gül-i raʿnā gibi derūnı ve bīrūnı biri birine muġāyir olmayup evrāḳ-ı eṭbāḳ-ı nāme gibi iki yüzlü degül idi. Derūn-ı pāki her ne rengde ise bīrūnı daḫi ol rengde idi.

Şiʿr:[1] روی در قاعدهٔ احسان کن
ظاهر و باطن خود یکسان کن

[P2 424a] یکدل و یکجهت و یکرو باش
وز دو رویان جهان یکسو باش[2]

Rivāyet olınur bir kimesne ol ʿazīz-i kerāmet-nişāna bir dāne cevz ihdā eyleyüp **[T 571b]** ʿizz-i ḥużūrlarına ḳabūl recāsıyla niṯār eyledükde şeyḫ ḥażretleri ol cevzi ḳabūl itmegi tecvīz eylemedi. Şeyḫ ḥażretleri şaḥṣ-ı mümā ileyhüñ bu hediyyesi ḳarīn-i ḳabūl olmaduġına mükedder olup perīşān-ḥāl olduġını teferrüs eyleyicek şeyḫ ḥażretleri iʿtiẕār idüp "Sen bu cevzüñ aġacını zevceñe mehrinden bedel baġışlamaduñ mı?" didükde ol kimesne bu ḥāle iʿtirāf idüp "Vāḳıʿā ben bunı ḥelālüme hibe eyledüm idi." didi. Ġayruñ mālını ihdā eylemek şerʿan cā'iz olmayup kendünüñ ḥelālinüñ mülki şeyḫe ḥarām olduġını fehm idicek şeyḫüñ anı ḳabūl itmedügine mütesellī oldı.

Şiʿr:[3] فکر کن در حقّ حرام و حلال
تو بیندیش از نکال و وبال

ممتنع باش از حقّ دیگران
تا نماند به تو حقوق کسان[4]

Bisṭāmī'nüñ pīrī bu taḳrīb ile Emīr Buḫārī ḥażretleri ile muṣāḥabet idüp şeref-i ṣoḥbetleri berekātında taḥṣīl-i ṭarīḳat ve tekmīl-i ḥaḳīḳat eyledi. Ḥamīd-ili vilāyetinde Egirdir nām ḳaṣabadandur. Mebādī-i aḥvālinde bu taḳrīb ile irşāda icāzet alup kendünüñ mavṭın-ı aṣlīsi Ḥamīd-ili'nde sākin oldı kaldı. P2

1 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

2 Yüzünü ihsan canibine yönelt! İçini dışını bir et! Her açıdan müstakim ol. Dünyanın iki yüzlülerinden uzak ol! Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 652.

3 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

4 Haram ve helal hakkında düşün. Vebali ve azabı tefekkür et. Başkalarının hakkından imtinâ et! Böylece diğer insanların hakkı sende kalmasın!

Hicret-i ḥażret-i cennet-ḫuḍretüñ ṭoḳuz yüz altmış iki senesinde vefāt idüp **[P2 424b]** diyār-ı beḳāya rıḥlet eyledi. **[R 450a]** Mezār-ı şerīfi kendü vilāyetinde müteyemmin ü müteberrik ittiḫāẕ olınup ziyaret-ile teberrük iderler.

Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġuref[i'l-cināni fütāḥahu].[1]

Menteşelü Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2]

Mebādī-i aʿmār ve evā'il-i aʿmālinde ṭālib-i ʿilm olup ẓāhir-i bāhirini ḥilye-i celiyye-i celā'il-i feżā'il ile pīrāste eyledükden ṣoñra ol ṭarīḳı terk idüp Şeyḫ Maḥmūd Çelebi merḥūmuñ ḫıdmet-i rifʿat-iktisābına intisāb eyledi. Ol maḥmūdu'ẕ-ẕāt ve mesʿūdu'ṣ-ṣıfātuñ şeref-i ṣoḥbeti berekātında ṭarīḳa-i taṣavvufı ikmāl idüp ẕāt-ı müheẕẕebe-i müẕehhebesini kemālāt-ı insāniyye-i nefsāniyye[3] ile tekmīl eyledükden ṣoñra rütbe-i istirşāddan mertebe-i irşāda vāṣıl olup bu ḫuṣūṣ-içün icāzet aldı.

Mıṣraʿ: اجازت گرفته به ارشاد و اسعاد[4]

Mūmā ileyh edīb ü vaḳūr, müteḥaṣṣiʿ u müteḥażżiʿ ve ṣabūr olup sīret-i marżıyyeye mālik bir sālik idi. Cümle-i evḳātında nās-ı nesnās-ı vesvāsdan münḳaṭıʿ **[T 572a] [P2 425a]** olup ṣabāḥ u mesāda zümre-i ṭālibīni irşād u imdāda ve ʿibādet-i Rabbü'l-ʿibād'a meşġūl idi. Her gice aḫşamdan ṣabāḥa degin ḳıbleye ḳarşu cülūs idüp zülf-i Leylī gibi dūr u dırāz-ı leyālde Cenāb-ı Rabbü'l-erbāb'a teveccüh ü iştiġālde idi. Sarāy-ı çeşm-i nüzhet-fezāsına düzd-i nevm ü sine yol bulmayup ġurūb-ı şemsden revzene-i fecr-i ṣādıḳ güşāde olıncaya degin uyumazdı. Hīç bir gice gözlerini yummaz-idi.

Şiʿr:[5] ای بسا نفخه آمد و تو به خواب
بر مشامت زد و تو مست خراب

می‌دهد بوی گل نسیم سحر
ليك از آن خفته را چه خبر

1 Revveḥa'llāhu rūḥahu ve zāde fī ġuref[i'l-cināni fütāḥahu] T | Raḥimehu'llāh P2, -R
2 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R | Raḥimehu'llāh T, Raḥimehu'llāhu ʿAleyh P2
3 insāniyye-i nefsāniyye R, T | insāniyye P2
4 İrşat etmek için icazet almış.
5 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

نفحه آمد نصیب بیداران
نفحه آمد طبیب بیماران[1]

Kelimāt-ı berāʿat-āyātı ḳulūb-ı pür-kürūba bir mertebe teʾṯīr ider-idi ki anuñla celīs ü ḳarīn olup maḳālāt-ı müʾeṯṯiresini istimāʿ eyleyen kimesnenüñ derūnı ḫavf u ḫaşyet ile ṭolar idi. Mervīdür ki günlerde bir gün ṣabāḥ namāzında ḳaṭırına binüp yanınca iki ṣūfī ile öte yaḳaya geçüp bu üç kişi zād u rāḥile ile[2] sefere **[P2 425b]** revāne oldılar. Āşinālarından ferd-i āferīde şeyḫüñ ḳande gitdügini bilmeyüp zevcesi daḫi bunuñ bu ḥālinden ḫaberdār degül idi. Rūz-be-rūz ṭomār-ı arżı ṭayy idüp buḳʿa-i mübāreke-i Ḥicāzʾa varduḳda ḥacc eyleyüp **[R 450b]** ziyāret-i Ḫatm-i Enbiyāʾyla (ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem) temettuʿ eyledükden ṣoñra birḳaç günün içinde ḫasta olup[3] vefāt idüp ol arż-ı arīż-i ḳuds-eşerde defn olındı.

Mıṣrāʿ: مردن به چنین جای حیات ابد است[4]

Revveḥa'llāhu rūḥahu.[5]

Simavlu Şeyḫ Bekr Ḫalīfe Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh[6]

Ṭālib-i ʿilm iken taṣavvufa rāġıb olup müşārün ileyh Ḥācī Ḫalīfeʾnüñ ḫıdmetine vāṣıl oldı. Ol ḥācc-ı maḳāṣıd-ı lāhūtiyyenüñ şeref**[T 572b]**-ḳırānı berekātında kerāmāt-ı ʿaliyye vü maḳāmāt-ı celiyye taḥṣīl idüp şeyḫüñ vefātından ṣoñra anuñ maḳāmında ḫāric-i Ḳosṭanṭiniyyeʾde olan zāviyede irşāda cülūs eyledi.

1 Nice defa sen uykuda iken o güzel koku geldi. Sen körkütük sarhoşken dimağına çarptı. Seher yeli gül kokusunu veriyor ama uyumuş kişi o kokudan ne anlar? O güzel koku uyanık olanların kısmeti oldu. O güzel koku hastaların doktoru oldu. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 195.

2 ile R, T | -P2

3 ḫasta olup R, P2 | -T

4 Böyle bir yerde ölmek ölümsüzlüktür.

5 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | -R, -P2

6 Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāhu ʿAleyh T

Şiʿr:[1] سنگ از پرتو خود گیرد تاب
گردد از صحبت گُل آب گلاب[2]

Neşr:[3] Cenāb-ı vālā-me'ābı **[P2 426a]** edīb ü vaḳūr, ḥalīm ü kerīm ü ṣabūr ve mütevāżıʿ u müteḫaşşiʿ ü şekūr olup muttaṣıl kendü nefsine müştaġil kimesne idi. Ebnā-yı zamāneden inḳıṭāʿ ve aña müteʿallıḳ enbādan iʿrāż u imtināʿ üzre olup ʿāfiyet-i ʿāḳıbet ü ḥüsn-i ḫātimet recāsına mütebettil ila'llāh idi.

Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış beş senesinde vefāt idüp civār-ı[4] raḥmet-i Raḥmān'a revāne oldı. Raḥimehu'llāhu teʿālā.[5]

Şeyḫ Sinān Erdebīlī Raḥimehu'llāhu Teʿālā[6]

Ekābir-i meşāyiḫden Şeyḫ Çelebi Ḫalīfe'nüñ[7] ḫıdmetinde ṭarīḳ-ı taṣavvufı taḥṣīl eyledi. Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de Ayaṣofya Cāmiʿ-i Şerīfi'nüñ[8] ḳurbında anlara intimāyla meşhūr olan zāviyede ölinceye degin ṭālibleri irşād idüp zühd ü ʿibādete ve ferāġ u riyāżete iştiġāl üzreydi. Sinn-i şerīfi yüz ʿadedden tecāvüz idüp saʿādet-i ṭūl-i ʿömr ile müstesʿid idi. Ṭoḳuz yüz elli birinde vefāt idüp dārü'n-naʿīm-i rıḍvān **[P2 426b]**-nişāne revāne oldı.

[Mıṣra]ʿ: رحمت ایزد به او بادا قرین[9]

Şeyḫ Ramażān Efendi Raḥimehu'llāh[10]

Meşāyiḫ-i sālifeden Şeyḫ Ḳāsım Çelebi merḥūmuñ ḫıdmetinde ṭarīḳa-i ṣūfiyyeyi[11] tekmīl eyledi. Maḥmiyye-i Ḳosṭanṭiniyye-i seniyyede Eski ʿAlī Paşa merḥūmuñ zāviyesinde şeyḫinüñ yirine ḫalīfe oldı. Fırḳa-i ṭālibīni

1 Şiʿr R, P2 | Ferd T
2 Taş kendi ışığı ile aydınlanır. Su, gül ile olan arkadaşlığından dolayı gülsuyu olur. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 673.
3 Neşr: T | -R, -P2
4 civār-ı T | -R, -P2
5 Raḥimehu'llāhu teʿālā T | Raḥimehu'llāh P2, -R
6 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R, T | Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
7 Şeyḫ Çelebi Ḫalīfe'nüñ R, P2 | Çelebi Ḫalīfe'nüñ T
8 Ayaṣofya Cāmiʿ-i Şerīfi'nüñ R, P2 | Ayaṣofya Cāmiʿi'nüñ T
9 Allah'ın rahmeti ona arkadaş olsun.
10 Raḥimehu'llāh R | Raḥimehu'llāhu Teʿālā T, Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
11 ṣūfiyyeyi R, T | taṣavvufiyyeyi P2

irşād u isʿād eyleyüp[1] müsterşidān-ı rāh-ı Ḥaḳḳ anuñ irşādıyla **[T 573a]** ġayrılardan **[R 451a]** mümtāz ve tāc u ḫırḳayla ser-firāz oldılar.

Mıṣraʿ: آن کس که تاج و خرقه گرفت امتیاز یافت[2]

Zümre-i müsterşidīnüñ āyīne-i miṣāl ve mir'āt-ı ḫayāllerinde ṣūret-peẕīr olan vāḳıʿāt-ı vāḳıʿanuñ taʿbīrinde ḥüsn-i taʿbīre mālik olup rü'yā-yı ṣālihayı ażġāṣ-ı aḥlāmdan temyīz itmekde māhir idi. Ol ʿābid ü zāhid, murtāż u mücāhid, ḫalḳdan münḳaṭıʿ olup kendü nefsine meşġūl ve mütemaḥḥiż kimesneydi. Ẕikr olınan Ramażān Efendi rūze-i riyāżet ve mücāhedesi berekātında ʿıyd-i saʿīd-i **[P2 427a]** āḫiretde ālā-yı lāhūtiyye vü naʿmā-yı ceberūtiyyeye vāṣıl u nā'il oldı. Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz.[3]

Ṣofyalu Şeyḫ Bālī Efendi Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[4]

Şeyḫ Ḳāsım Çelebi merḥūm efendinüñ[5] ḫulefāsındandur. Ḥudūd-ı nüzhet-nümūd-ı şerīʿati ḥāfıẓ u rāʿī ve ādāb-ı ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi mürāʿī olup ṭāʿāt u ʿibādāta müdāvim, ʿāmil ü ʿālim kimesneydi. Zümre-i fuḳarā-yı irādet-perver ü fırḳa-i mesākīn-i kerāmet-güsteri isʿād u imdād idüp ṭullāb-ı kemālāt-ı nefsāniyye-i insāniyyeyi ḳuṣārā-yı melekāt-ı nā'iyeye īṣāl ider-idi. Ḥüsn-i yümn-āṣār-ı ḫıdmeti berekātında anuñ ḫulefāsından çoḳ kāmil ü mükemmil kimesneler ẓuhūr eyleyüp bī-nihāye nāmdār ḫalīfeleri ḳalmış-idi. Tekmīl-i ḫala'iḳ içün eṭrāfa ḫalīfeler ṣalmış-idi. Ol şerīʿat-şiʿār-ı ʿazīz-i büzürgvārdan dest-i tevbe ile el alan ṭarīḳ-ı ḥaḳda yed-i beyżā iẓhār idüp bańa devlet el virdi diyü mesrūr olur-idi. **[P2 427b]**

Şiʿr:[6] خاصهٔ آدمی آمد توبه
مایهٔ خرّمی آمد توبه

گرت از نسبت آدم نه اباست
رَبَّنَا گو و ظَلَمنَات کجاست[7]

1 eyleyüp R, P2 | idüp T
2 Hırka ve tac alan kişi imtiyaz kazandı.
3 Ḳaddesa'llāhu sırrahu'l-ʿazīz T | -R, -P2
4 Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R, P2 | Raḥimehu'llāhu Teʿālā T
5 merḥūm efendinüñ R, P2 | merḥūmuñ T
6 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
7 Tövbe insanlara has bir özelliktir. Tövbe mutluluğun mayasıdır. Eğer senin insan olmaktan bir çekincen yoksa 'Rabbenâ' de, 'Zalemnâ'n nerede? Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 598.

Neşr:[1] Ol ser-i tāc-ı aṣḥāb-ı kerāmet ü re'īs-i rü'esā-yı erbāb-ı velāyetüñ dāl tācını başına alup añа ser-fürū eyleyenler dāl-i devlet-i dāreyne dest-res bulup tamām ʿizzet bulur-idi. **[T 573b]**

Şiʿr:[2] گر تو یابی از آن نمد کلهش
تاج سازی به فرق خاك رهش[3]

دست یابی به عزّت سرمد
می‌روی در ره رشاد ابد[4]

Neşr:[5] Rūmili şehrlerinden Ṣofya nām bī-miṣl ü bī-naẓīr şehr-i dil-peẕīr-de vefāt idüp ol cāy-ı cinān-mümāṣil ü cennet-ābāduñ ḳurbında Ṣalāḥiyye nām mevżiʿde defn olındı. **[R 451b]**

Teẕyīl: Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz altmış senesinüñ silkinde münselik olan şühūrdan ve kānūn-ı ṯānīnüñ on altısında şehr-i ṣafer-i muẓafferüñ āḫir cumʿası güninde cumʿa vaḳtinde[6] vefāt eyledi. Mevlānā ʿAlī Ḳuşī neslinden ʿAbdurraḥmān bin ʿAbdülʿazīz nām ḳāḍī anuñ üzerinde **[P2 428a]** bir cāmiʿ ve zāviye binā idüp ol yirleri iḥyā eyledi. Rüsūḫī Süleymān Ḫalīfe nām kimesneden mesmūʿumdur ki merḥūm Şeyḫ Bālī Efendi, Usturumca cāniblerinde ṭoġup büyüyüp Ṣofya'da tavaṭṭun u temekkün eyledi. ʿUlūm-ı ẓāhireyi taḥṣīl ü tekmīl ṣadedinde taṣfiye vü tezkiyeden ḫālī olmayup inşirāḥ-ı ṣadrı ucından ekṣer-i evḳātda nūr-ı şemʿ-i sīne-i pür-sekīnesiyle müṭālaʿa ider-idi. Bu ḳadar ḥāletle mütesellī olmayup Şeyḫ Ḳāsım Çelebi'den istirşād u istikmāl eyledi. Fi'l-vāḳiʿ kemālāt-ı beşeriyyede ġāyet-i ġāyāt-ı ḳāṣıye-i nā'iyeye nā'il ü vāṣıl olup melekāt-ı melekiyyenüñ aʿlā-yı vālā-yı ẕerā-yı ʿāliyesine ʿurūc u ṣuʿūd eyledi. Biḥār-ı teyyār-ı maʿārif-i ledünniyyeye müstaġraḳ olmaġın āṣār-ı cemīle ẓuhūra getürüp resā'il-i ʿacībe ibrāz u ışdār eyledi. Maʿārik-i ekābir-i eslāf-ı eşrāf olan ḳażā vü ḳader

1 Neşr: T | -R, -P2
2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
3 Eğer onun keçe külahından bulursan yolunun toprağını başına tac yaparsın. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 157.
4 Ebedî bir izzeti elde eder ve sonsuzluğun istikamet yolunda yürürsün.
5 Neşr: T | -R, -P2
6 cumʿa vaḳtinde R, P2 | -T

mes'elesine müteʿallıḳ bir risāle yazup maḳdūr-ı beşer olduġı ḳaderden bālāter taḥḳīḳ u tedḳīḳ idüp **[P2 428b]** Kemāl Paşa-zāde'nüñ risālesinde olan rüdūdı redd eyledi. Ve daḫi [1]"كُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا" ḥadīşinüñ ṭılısmāt-ı künūz-ı rümūzını feṭḥ idüp **[T 574a]** neffāṣāt-i aḳlām-ı müşkīn-erḳāmla ol bābda olan ʿakāyıḳ-ı ḥaḳā'iḳı iẓhār eyledi. Ve derāhim ü denānīrüñ vaḳfiyyetinüñ cevāzı ve ṣıḥḥatine müteʿallıḳ nuḳūd-ı ḥaḳā'iḳ-ı bāriʿayı şāmil mektūb irsāl eyledi. Bu mektūbda "mü'min ḳardaş" diyü Çivi-zāde Efendi'ye ḫiṭāben ol naḳḳād-ı ʿālem kelimāt-ı rāyiḥa-i müheẕẕebe vü maḳālāt-ı cā'ize-i müẕehhebe derc eyledi. Ve tefāsīr-i kelām-ı şerīfde mevāḳiʿ-i muʿḍile vü mevāżiʿ-i müşkilede risāleler taḥrīr ü tasṭīr eyledi. Ve daḫi *Fuṣūṣ* nām kitābı şerḥ eyleyüp sā'ir şürrāḥdan gūy-i fażīlet ü meziyyeti çaldı aldı. Güy-rübāyān-ı meydān meydān-ı feżā'il anuñ ardınca baḳdı ḳaldı. Ṣafā-yı meşreb ve naḳā-yı ẕevḳ u vicdān ṣāḥibi olup hem ehl-i ḳāl ve hem ehl-i ḥāl olmaġın **[R 452a]** ḳalʿ-ı şevk-i şükūk ve ḳaṭʿ-ı ʿurūḳ-ı **[P2 429a]** şübehāt idüp ol kitābuñ esrār u eşmārını bi-ṭarīḳi't-tedḳīḳ taḥḳīḳ eyledi. Bu ḥaḳīr ol ʿazīzüñ ekşer-i mü'ellefātına Ṣofya'da ẓafer bulup şeref-i müṭālaʿasıyla teşerrüf eyledüm.

Mervīdür ki Şeyḫ Bālī Efendi bir gün Şeyḫ Ḳāsım Çelebi'nüñ emriyle bāġlarınuñ tīmārına varup ḫayli kūşiş ü verziş üzreyken vāriş-i ʿilm-i nebī Yeşribī Şeyḫ Muḥyiddīn ʿArabī ḥażretleri mütemeşşil olup "Benüm *Fuṣūṣ* nām kitābımuñ müşkilātını ḥall eyle!" diyüp Şeyḫ Bālī Efendi'nüñ eline birḳaç varaḳ virüp onlar daḫi ḳabūl u ḳabż eyledükden ṣoñra aḫşam zamānında zāviyeye gelüp Şeyḫ Ḳāsım Çelebi'yle mülāḳī olup mükālemeye şürūʿ eylediler. Bu eşnāda Şeyḫ Ḳāsım Çelebi sırr-ı maʿhūddan āgāh olup[2] Şeyḫ Muḥyiddīn ʿArabī'nüñ Şeyḫ Bālī'yle muʿāmelesinden Sürūş-ı Ġayb'uñ ilḳāsıyla ḫaberdār olduġını işʿār u iʿlām eyledükden ṣoñra ḥikāyet eyledi ki "Bundan aḳdem ʿālem-i miṣālde Ḥażret-i Resūl-i Ekrem[3] (ṣalla'llāhu teʿālā **[T 574b]** ʿaleyhi ve sellem) maḥżarında Şeyḫ Muḥyiddīn ʿArabī ḥażretleri ekābir-i **[P2 429b]** ümmetüñden biri benüm kitābumı şerḥ idüp ḫucub-i şübehāt-ı muʿḍilesini defʿ ü refʿ eylemek recā iderin." didükde ben daḫi hemān Ḥażret-i Risālet-menzilete niyāz idüp

1 "Ben gizli bir hazineydim." Hadis. bkz. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 98.

2 Şeyḫ Ḳāsım Çelebi sırr-ı maʿhūddan āgāh olup R, T | -P2

3 Ḥażret-i Resūl-i Ekrem R, P2 | Resūl-i Ekrem T

"Bu saʿādet benüm ḫalīfelerimüñ birisine naṣīb olsun." diyü tażarruʿ itdügümde benüm bu mültemesüm ḳarīn-i ḳabūl olup ol şerḥüñ yazması sańa naṣīb olmaḳ muḳarrer olduġına işāret buyurıldı. "Bu maʿnā bizüm çoḳdan maʿlūmumuzdur. İmdi Allāh mübārek eylesün!" diyüp ḫatm-i kelām eyledi. Ve daḫi Şeyḫ Bālī Efendi'den gāh gāh eşʿār-ı dil-keş ṣudūr ider-idi. Bu maṭlaʿ anuñdur:

Maṭlaʿ: Çün naṣīb oldı ezel meyḫāne-i ʿaşḳuñ bańa
Geçmişem ḫavf u recādan māsivā n'eyler bańa

Bunun emṡāli eşʿār-ı bī-miṡāli bī-nihāyedür. Ve daḫi Sulṭān Süleymān Ḫān ile baʿżı seferlere varup evḳāt-ı mübārekede feṭḥ ü ẓafer içün duʿā[1] ider-idi. Revveḥa'llāhu rūḥahu.[2]

Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[3] [Merkez Muṣliḥüddīn]

[P2 430a] Merkez Muṣliḥüddīn dimekle maʿrūfdur. Evā'il-i aḥvālinde ṭālib-i ʿilm olup aṣḥāb-ı imdāddan istimdād ve erbāb-ı isʿāddan istisʿād üzreydi. Bu ṣadedde Mevlānā Ḫıżr Beg-zāde, **[R 452b]** Mevlānā Aḥmed Paşa'dan oḳuyup ʿilm-i ẓāhire müteʿallıḳ ḥurūf-ı ṣunūf-ı ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳı ṣafḥa-i müfekkiresinden ṡebt ü imlā ider-iken saʿādet-i ezeliyye iḳtiżāsıyla derūn-ı pākinde ṭarīḳa-i ṣūfiyyeye meyl ü velā peydā oldı. Bu dāʿiyeyle Şeyḫ Sünbül Sinān Efendi'nüñ ḫıdmetine vuṣūl buldı. Ḫākḳ-ı vasaṭ-ı dā'ire-i ṭalebde merkez gibi ṡābit-ḳadem olup noḳṭa-i ḳalbi medār-ı ḫuṭūṭ-ı maḥabbet-i İlāhiyye olmaġın kemālāt-ı felekiyye vü melekāt-ı melekiyyenüñ ġāyet-i ġāyāt-ı ḳāṣıye-i nā'iyesine vāṣıl oldı. Müddet-i ʿömrinde şerʿ-i şerīf-i şeref**[T 575a]**-şiʿārı kemā yenbaġī riʿāyet idüp ṭarīḳati vü ḥaḳīḳati kemā hüve ḥaḳḳuhu rāʿī idi. **[P2 430b]**

Şiʿr:[4] راعئ شرع نبی حامئ دین رسول
فارس میدان شرع هادئ اهل یقین

1 duʿā R, P2 | duʿālar T
2 Revveḥa'llāhu rūḥahu T | Raḥimehu'llāh P2, -R
3 Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh R | Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā el-Lazıḳī Raḥimehu'llāh T, Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2
4 Şiʿr R, P2 | Ḳıṭʿa T

كاشف سرّ ازل واقف حال ابد
حافظ اسرار دين سالك راه مبين[1]

Evḳāt-ı şeref-ġāyātı riyāżet ü mücāhedeye maṣrūf olup silāḥ-ı ṣalāḥla muḫālif-i ʿaḳl u hūş olan nefs-i vārūnla cihāddan ḫālī degül idi. Esbāb-ı eştāt-ı maʿāşdan maʿdūma müdāmī ʿıyş-ı dūn ile ḳanāʿat idüp evżāʿ u eṭvārında külfe-i tekellüfden ʿarī vü berīydi.

Şiʿr:[2] خشك نانى كه شب از دريوزه
به كف آرى و گشادى روزه

چربد از مائده‌اى كرده خمير
بر سر خوان شه از شكّر و شير[3]

Maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye'de emākin-i seniyyede ḫalḳa vaʿẓ u teẕkīr idüp Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ve Furḳān-ı kerīmi tefsīr ider-idi. Kütüb-i tefāsīrden *Ḳāḍī Beyżāvī Tefsīrī*'yle münāsebet-i tāmme idüp[4] anuñ muʿḍilāt-ı müşkilesini keşşāf-ı müşkilāt olan ṭabʿ-ı ṭayyibī-nihādıyla keşf ü fetḥde yed-i beyżāya ḳādir idi. Sinn-i şerīfi ṭoḳsandan **[P2 431a]** mütecāviz olup sinīn-i māżiyeden ṭoḳuz yüz elli ṭoḳuz senesine vāṣıl olduḳda vefāt eyledi.

Teẕyīl: Baʿżı şiḳāt-ı müderrisīnüñ ḫaṭṭından menḳūldür ki mūmā ileyh Merkez Efendi'nüñ ismi Mūsā bin Muṣliḥüddīn bin Ḳılıç'dur. Kütüb-i tevārīḫde böyle mesṭūr u muḳayyeddür.

Mervīdür ki Şeyḫ Sünbül Sinān Efendi'den irşāda icāzet alup şeyḫ vefāt itdüginde Muṣṭafā Paşa Zāviyesi'nde anuñ maḳāmına cülūs eyledi. Mezār-ı şerīfi ḫāric-i Ḳosṭanṭiniyye'de **[R 453a]** kendünüñ binā itdügi cāmiʿ ve zāviyededür. Ḫalḳ-ı ʿālem anuñ rūḥāniyyetinden istimdād idüp ḳabri üzre duʿāyla istisʿād iderler.

---

1 Peygamber şeriatının emîri, Resul'un dininin hâmisi; şeriat meydanının süvarisi, yakîn ehlinin yol göstericisi. Ezel sırrının kâşifi, sonsuzluk hâlinin vâkıfı; din sırlarının muhafızı, aşikâr yolun yolcusu.

2 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T

3 Geceleyin bir fakirden aldığın kuru ekmek ile orucunu açarsın. Somun ekmek sofrası ile padişahın sofrasına üstün gelir. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 608.

4 idüp R, P2 | eyleyüp T

Mervīdür ki ʿālem-i ṣıbādan ṣāḥib-tertīb olup müddet-i ʿömrinde bu tertībi bozmamış-idi. **[T 575b]** Ve daḫi kemāl-i ḥilm ü şefḳatinden nāgāh koñşılarımuzuñ fareleri bizden incineler[1] diyü evinde kedi beslemez idi. İḫtimāl-i eẕā vü cefā olan sözi söylemez-idi. **[P2 431b]**

Şiʿr:[2] گر بگویی سخن به لطف بگوی
تا نگردانم از جفای تو روی[3]

Raḥimehu'llāh.[4]

Şeyḫ Sinān Ḫalīfe Raḥimehu'llāhu Teʿālā[5]

Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe'nüñ şürefā-yı ḫulefāsındandur. Merḳūm Süleymān Ḫalīfe vefāt itdüginde cenāb-ı şerīflerine mensūb olan zāviyede ḳā'im-maḳām olup anuñ ʿaḳabinde seccāde-i irşāda cülūs eylediler. Ẓāhir-i ḥālde ümmī olup egerçi leṭā'if-i maʿārifle müteḥallī degül idi, lākin ceẕebāt-ı ʿaẕīme-i cesīme vü aḥvāl-i seniyye-i semiyye ṣāḥibi bir ʿazīz idi. Ol ʿārif-i pīr-perver ü kerāmet-güster muʿammer olup şeyḫūḫet ʿālemine vāṣıl olmış-idi. Müddet-i ʿömrinde ḫalḳdan münḳaṭıʿ olup cenāb-ı ʿizzete temaḥḥuż ile mütemettiʿ idi. Devḥa-i ẕāt-ı şerīfi eṣmār-ı tevāżuʿ u teḫaşşuʿ ile pīrāste olup fuḳarā ṭā'ifesine fevḳa'l-me'mūl riʿāyet ider-idi.

Şiʿr:[6] چون تکبّر ز لعین بر زد سر
شد لگد کوب "اَبی واستَکْبَر"

از تواضع به صفی داد خدا
مژدهٔ "تاب علیه و هَدی"[7]

[P2 432a]

1 incineler R, P2 | incine T
2 Şiʿr R, P2 | Ferd T
3 Senin zulmünden dolayı sırt çevirmemem için söz söyleyeceksen yumuşaklık ile söyle.
4 Raḥimehu'llāh P2 | -R, -T
5 Raḥimehu'llāhu Teʿālā R | Raḥimehu'llāh T, Raḥmetu'llāhi ʿAleyh P2
6 Şiʿr R, P2 | Meṣnevī T
7 Tekebbür şeytandan zuhur ettiği için 'Direndi ve büyüklendi.' ayetinin tekmesini yedi. Tevazu ile (yalvaran) Hz. Âdem'e Allah, 'Tövbesini kabul etti ve doğru yola yöneltti.' müjdesini verdi. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 664.

ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī Raḥimehu'llāhu Teʿālā[1]

Merḥūm Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī'nüñ ḫıdmetlerine vāṣıl olup anlaruñ meslegine sülūk eyledi. Mervīdür ki Ḥamā nām şehr-i merġūb-ı leṭāfet-şiʿār ki maṣdūḳ-ı manṭūḳ-ı ﴿جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَار﴾[2] dur, anuñ ḥimā ve nevāḥīsinde Şeyḫ ʿAlī-i ʿālī-rütbetle birḳaç kimesne yoldaş olup yollarına gider-iken bunlaruñ yolına bir şīr-i ġarīn-i pür-nefrīn gelüp reh-zenlük eyledi. Ol ḳāfilenüñ ḫalḳı Seyyid ʿAlī ḥażretlerine ol arslandan şikāyet idüp "Bizüm yolımuza geldi, geçüp **[T 576a]** gitmemüze mānīʿ-dür." diyü defʿ ü menʿ olınmaḳ bābında himmetlerini iltimās eylediler. Seyyid ʿAlī ḥażretleri "Ol arslana ḳarşu ezān oḳıyuñuz. **[R 453b]** İnşāʾllāhu teʿālā ezānı işitdükde gider." diyü buyurduḳlarında ezān oḳıdılar. Ol arslan ol ṭāʾifenüñ yollarından[3] gitmeyüp tekrār şikāyet eyledüklerinde "Yine ezān oḳıyuñuz." dimegin tekrār ezān oḳıdılar. **[P2 432b]** Ol müezzī yine yirinden gitmeyüp maḥall ü maḥarrında ṭurıcaḳ Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī ḥażretleri bī-iḫtiyār ilerü varup arṣlanuñ muḳābelesine ṭurduġı gibi arslan ol an ḫalḳuñ gözinden ġāʾib olup yir mi yutdı yoḫsa eridi gitdi mi aṣlā maʿlūm olmadı. Bu ḳażıyye Seyyid ʿAlī'nüñ maʿlūmları olıcaḳ iẓhār-ı kerāmāt ol kāmilüñ yanında ekber-i maʿāṣī olup bu maḳūle keşf-i rāz eyleyen kimesne mücrim ü ʿāṣī olmaġın Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī'ye muḥkem ġażab idüp "İẓhār-ı kerāmāt itmekle sen bizüm ṭarīḳatimüzi[4] ifşā eyledüñ." diyü ḫıdmetinden ṭarḥ u ṭard eyledi.

Şiʿr:[5] به پیش خلق اظهار کرامت
به پیش اهل عرفان بس وبال است[6]

---

1 ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī Raḥimehu'llāhu Teʿālā R | Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī Raḥimehu'llāh T, ʿĀrif Bi'llāh Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī Raḥmetu'llāhi Teʿālā ʿAleyh P2

2 "… altından ırmaklar akan cennetler …" Bakara (2), 25; Âl-i İmrân (3), 15; Âl-i İmrân (3), 136; Âl-i İmrân (3), 195; Âl-i İmrân (3), 198; Nisâ (4), 13; Nisâ (4), 57; Nisâ (4), 122; Mâide (5), 12; Mâide (5), 85; Mâide (5), 119; Tevbe (9), 72; Tevbe (9), 89; Tevbe (9), 100; İbrâhîm (14), 23; Hacc (22), 14; Hacc (22), 23; Furkân (25), 10; Muhammed (47), 12; Fetih (48), 5; Fetih (48), 17; Hadîd (57), 12; Mücâdele (58), 22; Saff (61), 12; Tegâbun (64), 9; Talâk (65), 11; Tahrîm (66), 8; Burûc (85), 11.

3 yollarından R, P2 | yolından T

4 ṭarīḳatimüzi R, P2 | ṭarīḳimüzi T

5 Şiʿr R, P2 | Ferd T

6 Halkın yanında keramet izhar etmek, ârifler katında büyük vebal demektir.

Neşr:[1] Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī, Seyyid ʿAlī kendüyi redd itdügi sebebden Seyyid ʿAlī'den[2] munfaṣıl olmaḳ tedārükini eyledükde Seyyid ʿAlī ḥażretlerinüñ bir miḳdār āteş-i ḥiddetleri sākin olup Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī'nüñ kendüden **[P2 433a]** ayrılması marżıyyesi olmaduġını iʿlām içün "Yā Kāzvānī gitme! Bu maḳūle iş itme. Ṣoñra nādim olursın ve āyīne-i dil-i ṣafā-peẕīrüñde reng-i jeng-i[3] nedāmet bulursın." didi. Şeyḫ Kāzvānī, Seyyid ʿAlī ḥażretlerine "Ben senden ayrılduġuma çoḳluḳ nādim olmazın, ammā benüm gitdügüme sen nādim olursın." didükde **[T 576b]** Seyyid ʿAlī ḥażretleri ġāyetle ġażaba gelüp "Fī laʿneti'llāh!" diyü ṣamīm-i dilden redd eyledi. Min baʿd, ol kişiyi ḳabūl itmeyüp vefāt idinceye degin yanına getürmedi. Şeyḫ Kāzvānī, Seyyid ʿAlī'nüñ ḫulefāsından her kimüñ ḫıdmetine varmaḳ istedükde ḳabūl itmeyüp "Şeyḫimüzüñ ṭarīḳına muḫālefet itmezüz." diyü cevāb virdiler. Bi'l-āḫire, Şeyḫ Kāzvānī bilād-ı ġarba varup Seyyid ʿAlī'nüñ kibār-ı ḫulefāsından Şeyḫ bin ʿArefe[4] ḥażretlerinden Seyyid ʿAlī'nüñ ḫulefāsına mektūb götürdi. Mażmūn-ı meymūnında "Cenāb-ı Kibriyā-intimā-yı Ḫudā-yı vāsiʿatü'l-ʿaẓametüñ ḳapusından ferd-i āferīde redd olınmaz. Nihāyet anuñ şeyḫi **[P2 433b]** teʾdīb ü ıṣlāḥ içün redd eyledi. Siz niçün ḳabūl itmezsüñüz?" diyü nuṣḥ u pend derc olınmış idi.

[Mıṣra]ʿ: مردود نشد از در حق مرد گنهکار[5]

[R 454a] Bu sebebden Seyyid ʿAlī'nüñ ḫulefāsından Şeyḫ ʿUlvān Ḥamevī, Şeyḫ Kāzvānī'yi[6] ḳabūl eyleyüp irşād eyledi. Şeyḫ ʿUlvān'uñ ḥüsn-i terbiyeti ḳarīn-i ḥāli olup irşād u isʿādı rehīn-i āmāli olmaġın merātib-i seniyye ve meʾārib-i semiyyeye vāṣıl[7] oldı.

Şiʿr:[8] جذبهٔ حق که از درون خیزد
به گریبان جان در آویزد

گرچه باشد ضعیف و زود زوال
یابد از تربیت جمال و کمال[9]

1 Neşr: | T, Başlık noksan. -R, -P2
2 Seyyid ʿAlī'den R, P2 | -T
3 jeng-i R, T | -P2
4 Şeyḫ bin ʿArefe R, P2 | Şeyḫ ʿArefe T
5 Günahkâr kişi Allah'ın kapısından geri çevrilmedi.
6 Şeyḫ Kāzvānī'yi R, P2 | -T
7 vāṣıl R, P2 | vāṣıl u nā'il T
8 Şiʿr R, P2 | Meşnevī T
9 Derûndan gelen İlâhî cezbe, can yakasına asılır. Her ne kadar zayıf ve kısa ömürlü olsa da terbiye ile

Bu minvāl üzre bir miḳdār müddet mürūr idüp çoḳ kimesne kendüden istifāde eyledükden ṣoñra bilād-ı Rūm'a gelüp Ḥacc-ı Şerīf içün Kaʿbe-i Münevvere'ye[1] varup ol medīne-i pür-sekīnede mücāvir oldı. Ṭoḳuz yüz elli iki tārīḫlerinde ḥācc-ı rūḥ-ı ʿazīzi maṭāf-ı kerrūbiyān olan Kaʿbe-i mele'-i aʿlāya nā'il olduḳda cesed-i şerīfi anda defn olındı. **[P2 434a]**

Mıṣraʿ: Raḥmet itsün aña Ḥayy u Raḥmān

Mūmā ileyh **[T 577a]** ṣāḥib-ceẕbe olup cenāb-ı niʿme'l-me'ābı vāḳıf-ı umūr-ı ġaybiyye olmaġın aḥvāl-i ḳulūb u ḫavāṭıra ıṭṭılāʿı var-idi.

Teẕyīl:[2] Mervīdür ki mūmā ileyh Şeyḫ Kāzvānī aḥvāl-i ṭarīḳati beyānda bir kitāb-ı laṭīf te'līf eyledi ki zümre-i mutaṣavvıfenüñ yanında ḫayli maḳbūl u muʿteberdür.

Mevlānā Aḥmed bin Muṣṭafā bin Ḫalīl [Ṭaşköprī-zāde] ʿAfa'llāhu ʿAnhum bi-Keremihi'l-Celīl ve Luṭfihi'l-Cezīl[3]

Ṭaşköprī-zāde dimekle maʿrūfdur. Ṭoḳuz yüz bir senesinüñ şühūrından şehr-i rebīʿü'l-evvelüñ on dördinci[4] gicesinde maṭmūre-i ʿademden memṭūre-i vücūda gelüp āb-ı ḥayātdan tecerruʿ eyledi. Peder-i necābet-eşerinden naḳl eyledi ki "Benüm dünyāya geldügümden bir ay muḳaddem babam ḥażretleri maḥmiyye-i Burūsa'dan Engüri'ye intiḳāl itmek istedügi günüñ gicesinde vāḳıʿasında bir ḫūb-ṣūret pīr aña **[P2 434b]** 'Senüñ bir oġluñ ẓuhūr itse gerekdür. Anuñ adını Aḥmed ḳoyasın.' diyü vaṣıyyet eyledi. Bu sebebden bañā Aḥmed ismiyle tesmiye eyledi." Mūmā ileyh birḳaç yıldan ṣoñra mertebe-i temyīze bāliġ olup ʿaḳl u ḫıred ile yār u hem-ser olduġında Engüri'ye intiḳāl u irtiḥāl idüp anda Ḳur'ān-ı ʿaẓīm oḳımaġa şürūʿ eyledi. Bu maḥalde vālid-i ʿazīzi anuñ laḳabını 'İṣāmüddīn ve künyesini Ebu'l-Ḫayr vaẓʿ eyledi. Ve daḥi ondan **[R 454b]** iki yaş büyük Meḥmed nām ḳarındaşına Niẓāmüddīn laḳab ve Ebū Saʿīd künyet vaẓʿ eyledi. Bu

cemal ve kemal kazanır. Molla Câmî, *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel*, (*Silsiletü'z-Zeheb*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyn Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâlaʿât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378, s. 156.

1 Münevvere'ye R, P2 | Müşerrefe'ye T
2 Teẕyīl R, P2 | -T
3 ve Luṭfihi'l-Cezīl R, P2 | -T
4 on dördinci R, P2 | dördinci T

birâderiyle ikisi Ḳur'ān-ı ʿaẓīmi ḫatm eyledüginde Burūsa'ya göçüp onda vālidinden luġāt-ı ʿArabiyye oḳıyup çoḳ nesne istifāde eyledi. Baʿdehu maḥrūsa-i İstanbul'a göçüp geldükde anı Mevlānā Yetīm dimekle meşhūr bir fāżıl-ı feżā'il-mevfūra teslīm eyledi. Ol daḫi ol fāżıldan fenn-i ṣarfdan *Maḳṣūd* ve *ʿİzzī* **[T 577b]** ve *Merāḥ* nām muḫtaṣarātı ve ʿilm-i naḥvden *ʿAvāmil* ve *Miṣbāḥ*'ı ve *Kāfiye*'yi bi't-tamām telemmüẕ eyledi. Bu cümleyi **[P2 435a]** birāderi ile ḥıfẓ idüp ol cevāhir-i zevāhiri ḫızāne-i ḥāfıẓada żabṭ eylediler. Baʿdehu *Kāfiye*'nüñ şürūḥından *Vāfiye*'yi merfūʿāta[1] degin oḳıduḳda ʿammisi[2] Mevlānā Ḳāsım maḥmiyye-i Burūsa'da Mollā Ḫüsrev Medresesi'ne müderris olup ondan mecrūrāta degin telemmüẕ eyledi. Ḥażret-i Rabb-i ʿizzetüñ emriyle birāderi maraż-ı müzmin[3] ile marīż olup ṣaġ olınca ya degin ondan tevaḳḳuf recā eyledi. Bu mābeynde ʿammisinden[4] fenn-i ṣarfdan *Hārūniyye*'yi ve ʿilm-i naḥvden *Elfiyye-i İbn Mālik*'i bā-şuḳḳa oḳıyup ḥıfẓ eyledi. Ṭoḳuz yüz on dört senesinde ḳarındaşı vefāt eyledükde ʿammisinden[5] *Żav'-ı Miṣbāḥ*'ı oḳıyup evvelinden āḫirine degin yazup ġāyet-i taṣḥīḥ ile taṣḥīḥ eyledi. Baʿdehu metn-i *Īsāġūcī*'yi Ḥüsām-ı Kātī'siyle[6] ve *Şerḥ-i Şemsiyye*'yi bir miḳdār telemmüẕ eyledi. Vālid-i ʿazīzi Amāsiyye'de Ḥüseyniyye Medresesi'ne müderris olup Burūsa'ya gelicek anuñla Amāsiyye'ye varup *Şerḥ-i Şemsiyye*'yi kūçek ḥāşiyeyle ikisini evvelinden āḫirine **[P2 435b]** degin ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'i Ḥayālī'siyle ve Mollā-zāde'yi[7] Ḫʿāce-zāde'siyle ve *Mesʿūd* nām kitābı ve *Şerḥ-i Iṣfahānī*'yi Seyyid'üñ ḥāşiyesiyle ve *Şerḥ-i Muṭavvel*'i Seyyid'üñ ḥāşiyesiyle ve[8] *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Meṭāliʿ*'üñ baʿżı mebāḥiṣini ḳırā'at idüp pederinden bunları taʿallüm ü telemmüẕ eyledi. Bu merām tamām olduḳda "Ẕimmet-i himmete lāzım olan ḥaḳḳ-ı übüvveti ben tamām eyledüm. Şimden ṣoñra tekmīl-i ẕāt u taḥṣīl-i kemālāt eylemek senüñ elüñdedür." didi. Bundan ṣoñra kendünüñ dayısından *Ḥāşiye-i Tecrīd*'i evvelinden vücūb-ı imkāna degin ve Fenārī Muḥyiddīn Çelebi'den *Şerḥ-i Miftāḥ*'ı mebāḥiṣ-i müsnedden āḫir-i faṣl u vaṣla degin ve Ḳocalu

1 merfūʿāta R, P2 | merfūʿātına T
2 ʿammisi R, P2 | ʿammūsı T
3 maraż-ı müzmin R, T | maraż P2
4 ʿammisinden R, P2 | ʿammūsından T
5 ʿammisinden R, P2 | ʿammūsından T
6 Hüsâmeddîn Ḥasan el-Kâtî.
7 Mollā-zāde'yi R, P2 | Monlā-zāde'yi T
8 *Şerḥ-i Muṭavvel*'i Seyyid'üñ ḥāşiyesiyle ve R, P2 | -T

Seydī Muḥyiddīn Efendi'den **[R 455a]** *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı ilāhiyyāt **[T 578a]** evvelinden nübüvvet mebḥaṣına degin ve *Sūre-i Nebe*'i *Keşşāf*dan ḳırā'at eyledi. Ve Mevlānā Mīrim Çelebi'den ʿAlī Ḳuşçı'nuñ ʿilm-i hey'etde *Fetḥiyye* nām kitābını oḳıyup Mīrim Çelebi añа şerḥ-i dil-peẕīr taḥrīr eyledi. Ol şerḥi Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel[1] ḥażretlerine ihdā vü itḥāf idüp Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri oldı. **[P2 436a]** Ve Mevlānā Şeyḫ Muḥammed Maġūşī'den *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'nüñ bir miḳdārını ve Ḳāḍī ʿİyāż'uñ *Şifā*'sınuñ bir miḳdārını ve ʿilm-i ḥilāf ve ʿilm-i cedeli ḳırā'at eyledi. Ve ʿulūm-ı ʿaḳliyye ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'de anuñla mübāḥeṯāt-ı keṯīre eyledi. Mevlānā Maġūşī ḥażretleri kendünüñ şeyḫi Şeyḫ Şiḥābüddīn Aḥmed Bekkī-i Maġribī'den onlar daḫi Mevlānā ḥāfıẓu'l-maşrıḳayn İbn Ḥacer'den[2] mücāz olduḳları ʿilm-i ḥadīṯ ve ʿilm-i tefsīrde ve rivāyeti ṣaḥīḥ olup mücāz olmaḳ cā'iz olduġı cümle-i ecille-i ʿulūmda Ṭaşköprī-zāde'ye icāzet virdi. Ve daḫi vālid-i ʿazīzi ʿilm-i tefsīr ü ḥadīṯde kendü babasından onlar daḫi Mevlānā Yegān'dan onlar daḫi Mevlānā Fenārī'den onlar daḫi Mevlānā Cemālüddīn-i Aḳsarāyī'den onlar daḫi Şeyḫ Ekmel'den mücāzdur. Bu[3] ḥayṣiyet ile mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'a babası icāzet virdi. Ve daḫi mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ[4] vālid-i ʿazīzi Mevlānā Ḫʷāce-zāde'den onlar daḫi Mevlānā Yegān'dan mücāzdur. Bu taḳrīble mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* kendü[5] **[P2 436b]** pederinden mücāzdur. Ve daḫi mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ[6] vālidi Mevlānā Ḫʷāce-zāde'den onlar daḫi Mevlānā Faḫrüddīn ʿAcemī'den[7] onlar daḫi Mevlānā Saʿdüddīn ḥażretlerinden mücāzdur.[8] Bu silsile ile mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* kendü[9] pederinden mücāzdur. Ve daḫi mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*[10] Mevlānā Ḳocavī Seydī Muḥammed'den onlar daḫi Fenārī Ḥasan Çelebi'den onlar daḫi telāmiẕe-i İbn Ḥacer'den mücāzdur. **[T 578b]** Mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* bu silsile ile daḫi[11] mücāzdur. Ve bi'l-cümle mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*

1 Mīrim Çelebi añа şerḥ-i dil-peẕīr taḥrīr eyledi. Ol şerḥi Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel R, T | -P2
2 İbn Ḥacer'den R, P2 | İbn Ḥacer ʿAsḳalānī-i Mıṣrī'den T
3 Bu R, T | diyü P2
4 mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ T, P2 | -R
5 kendü T | -R, -P2
6 mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ*'uñ T | -R, -P2
7 Mevlānā Faḫrüddīn ʿAcemī'den R, T | Faḫrüddīn ʿAcemī'den P2
8 Mevlānā Saʿdüddīn ḥażretlerinden mücāzdur R, P2 | Mevlānā Ḥayder-i Herevī'den onlar daḫi Mevlānā Saʿdüddīn-i Taftāzānī'den mücāzdur T
9 kendü T, P2 | -R
10 mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* T | -R, -P2
11 daḫi R, T | -P2

beş altı silsile ile mücāzdur. Ḳāʿide-i muḳarrere-i aḥrār u ebrār oldur ki aṣḥāb-ı ʿulūm-ı ʿāliye ve erbāb-ı kemālāt-ı sāmiye rütbe-i ifādeye vāṣıl olduḳda cāh u manṣıb ile tevḳīr olınup riʿāyet ü ḥimāyet olınur. Bu minvāl üzre Mevlānā ve evlānā Ṭaşköprī-zāde Efendi ṭoḳuz yüz otuz bir senesinde Dimetoḳa müderrisi olup ḳısm-ı beyān evvelinden istiʿāreye degin *Muṭavvel*'i daḫi[1] evvelinden umūr-ı ʿāmme āḫirine degin *Ḥāşiye-i Tecrīd*'i ve Seyyid Şerīf'üñ **[R 455b]** *Ferā'iż Şerḥi*'ni ders **[P2 437a]** ü taʿlīm idüp ṭullāb-ı kemāl-iktisāba ifāże eyledi. Ve ṭoḳuz yüz otuz üç senesinde İstanbul'da Ḥācī Ḥasan Medresesi'nde müderris olup evvelinden kitāb-ı beyʿa degin *Ṣadruş-Şerīʿa*'yı ve evvelinden mebāḥiṯ-i īcāz u ıṭnaba degin *Şerḥ-i Miftāḥ*'ı ve umūr-ı ʿāmmeden vücūb u imkāna degin *Ḥāşiye-i Tecrīd*'i ve evvelinden āḫirine degin *Meṣābīḥ*'i iki kerre zümre-i dānişmendāna oḳıdup ifāde eyledi. Ve daḫi ṭoḳuz yüz otuz beş senesinüñ şehr-i şevvālinüñ on ikinci güni ḍuḥā vaḳtinde babası vefāt idüp dār-ı āḫirete intiḳāl eyledi. Ve ṭoḳuz yüz otuz altı senesinüñ şehr-i ẕilhiccesinüñ evā'ilinde şehr-i Üsküb'de İsḥāḳ Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Ol medresede evvelinden[2] āḫirine degin *Meṣābīḥ*'i ve *Meşārıḳ*'ı bi't-tamām naḳl eyledi. Ve ʿilm-i uṣūlden *Tavżīḥ*'i evvelinden āḫirine degin ve *Ṣadruş-Şerīʿa*'yı kitāb-ı beyʿden āḫirine degin ve Seyyid Şerīf'üñ *Ferā'iż Şerḥi*'ni ve *Miftāḥ*'ı fenn-i beyāndan āḫirine degin müdārese eyledi. Ve daḫi ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki senesinüñ şehr-i şevvālinüñ on **[P2 437b]** yedisinde maḥrūsa-i İstanbul'da Ḳalenderḫāne Medresesi'nüñ müderrisi[3] olup *Meṣābīḥ*'i evvelinden kitāb-ı büyūʿa degin **[T 579a]** ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı mebāḥiṯ-i vücūb u imkāndan mebāḥiṯ-i aʿrāża degin ve *Ṣadruş-Şerīʿa*'nuñ bir miḳdār yirini ve *Şerḥ-i Miftāḥ*'uñ baʿżı yirlerini biṭarīḳi'd-ders ifāde eyledi. Ve daḫi ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört senesinüñ şehr-i rebīʿü'l-āḫirinüñ yigirmi birinde Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris olup kitāb-ı büyūʿdan āḫirine degin *Meṣābīḥ*'i naḳl eyledi. Ve daḫi evvelinden kitāb-ı zekāta degin *Hidāye* nām kitāb-ı müsteṭābı ve ilāhiyyātdan *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı ṭalebe zümresine ifāża[4] eyledi. Ve daḫi ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş senesinüñ şehr-i ẕilḳaʿdesinüñ dördinci güninde maḥrūsa-i Edirne'de Üç Şerefelü

1 daḫi R, P2 | -T
2 şehr-i Üsküb'de … medresede evvelinden R, T | -P2
3 Medresesi'nüñ müderrisi R, P2 | Medresesi'ne müderris T
4 ifāża R, P2 | ifāde T

Medreseleri'nüñ birisinde müderris olup *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'den bir cildini naḳl eyledi. Ve *Hidāye*'yi kitāb-ı zekātdan kitāb-ı ḥacc'uñ āḫirine degin ve *Telvīḥ*'i evvelinden taḳsīm-i evvele degin ol medresede ders virdi. **[P2 438a]** Ve daḫi ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı senesinüñ şehr-i rebīʿü'l-evvelinüñ yigirmi üçünci güninde Ṣemāniyye Medreseleri'nüñ birisinde[1] müderris oldı. Ol medresede *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'yi iki kerre tamām **[R 456a]** naḳl eyledi. Ve *Tefsīr-i Ḳāḍī*'den *Tefsīr-i Sūre-i Baḳara*'yı anda naḳl eyledi. Ve *Hidāye*'yi kitāb-ı nikāḥdan kitāb-ı büyūʿa degin ve *Telvīḥ*'i taḳsīm-i evvelden[2] mebāḥiṯ-i aḥkāma degin anda fırḳa-i ṭalebeyle müdārese eyledi. Ve ṭoḳuz yüz elli bir senesinüñ şehr-i şevvālinüñ on birinci güninde maḥrūsa-i Edirne'de Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne müderris olup *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'nüñ ṣülüṯü miḳdārını naḳl eyledi. Ve kitāb-ı *Hidāye*'yi kitāb-ı büyūʿdan kitāb-ı şufʿaya degin ve *Telvīḥ*'i mebāḥiṯ-i aḥkāmdan āḫirine degin ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı ve *Şerḥ-i Ferā'iż*'i mebāḥiṯ-i taṣḥīḥa degin dānişmendlere iḳrā eyledi. Ve daḫi ṭoḳuz yüz elli iki senesinüñ ramażānınuñ yigirmi altısında maḥrūsa-i Burūsa ḳāḍīsı olup iḥkām-ı aḥkām-ı **[T 579b]** şerīʿat-ı nebeviyye eyledi. Baʿdehu ʿazl olınup ṭoḳuz yüz elli dört **[P2 438b]** senesinüñ şehr-i recebinüñ on sekizinci güninde Ṣaḥn müderrisi olup *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'yi bi't-tamām naḳl eyledi. Ve kitāb-ı *Hidāye*'yi bāb-ı[3] şufʿadan āḫirine degin ve *Telvīḥ*'i evvelinden taḳsīm-i rābiʿa degin ve Seyyid Şerīf'üñ *Keşşāf*'a yazduġı ḥāşiyeyi bi-ṭarīḳi'd-ders müṭālaʿa vü mülāḥaẓa eyledi. Ve ṭoḳuz yüz elli sekiz senesinüñ şevvālinüñ on yedinci güninde maḥrūsa-i Ḳosṭanṭiniyye-i seniyye ḳāḍīsı olup merāsim-i levāzım-ı ḳażāyı tenfīẕ ü imżā üzreyken ṭoḳuz yüz altmış bir senesinüñ şehr-i rebīʿü'l-evvelinüñ on yedisinde ʿārıża-i remed ʿārıż olup emed-i medīd ü ʿahd-i baʿīd merdüm-i çeşmi ʿālemden maḥcūb oldı. Kemāl-i ıżṭırābından dünyāyı görecek gözleri ḳalmadı. Mūmā ileyh eṣnā-yı işti̇ġālinde[4] tefsīr-i şerīfde ve uṣūleynde ve ʿulūm-ı ʿArabiyye'de mükemmel teṣānīf-i bedīʿa tedvīn ü ibdāʿ idüp tevfīḳ-ı İlāhī'yle muvaffaḳ oldı. Ve baʿżı fünūn-ı ʿāliyeden mebāḥiṯ-i ġāmıża-i müşkilenüñ ḥalline ve meṭālib-i sāmiyenüñ taḥḳīḳına müteʿallıḳ otuzdan ziyāde risāleler **[P2 439a]** taḥrīr ü

1 birisinde R, P2 | birinde T
2 evvelden R, P2 | evvelinden T
3 bāb-ı R, T | -P2
4 işti̇ġālinde R, P2 | işti̇ġālde T

tasṭīr eyledi. Lākin ṣavārıf-ı eyyām beyāż itmege mānic olup cavā'ıḳ-ı rūzgār-ı zūrkār cā'ıḳ u ḥācib oldı. Eṣnā-yı ders ü ḳażā ve teżācīf-i iştiġālde levā'iḥ-i sevāniḥ-i ġaybiyyeyi taḥrīr ü tasṭīr bābında ifnā itdügi eṭbāḳ-ı evrāḳ-ı dīde **[R 456b]** ve sevād-ı cuyūn-ı ġam-dīde bīhūde olup cümle-i mü'ellefātı beyāża çıḳmadı. Her biri verā-yı perde-i kitmānde[1] mānde olup hīç bir risālesi ve kitābı minaṣṣa-i beyāżda cilve-ger olmadı. Ebkār-ı efkār-ı muḥadderāt-ı muḥarrerātı ẓuhūr bulmadı. Ancaḳ emed-i medīd ü cahd-i bacīdden berü[2] kelāl-i baṣar u kemāl-i ḥaṣar ile ve ḳıllet-i fiṭan u żīḳ-ı caṭan ile gūşe-i zāviye-i ḫumūl u ferāġatde ve peyġūle-i inḳıṭāc u cuzletde kūşiş ü verziş idüp imlāsında ve inşāsında beẕl-i maḳdūr u sacy-i meşkūr itdügi *Şaḳā'iḳ-ı Nucmāniyye*'yi **[T 580a]** ṭoḳuz yüz altmış beş senesinüñ şehr-i ramażānınuñ āḫir güni rūz-ı sebtde itmām eyledi.

1 kitmānde R, T | kitmāndan P2
2 berü R, T | -P2

Kütüb-i Muʿtebereden Maḥāll-i Muḫtelifeyi Tafṣīl İtdügine İʿtiẕārdur

[P2 439b] ʿUlūm-ı muʿtebere-i mütedāvile vü fünūn-ı muʿtevere-i mütenāvilenün her birisinde ifāde eyledügi[1] maḳāḍīr-i muḳarrereyi taʿyīn ü tebyīn idüp maẓhar olduġı naʿmā-yı Rabbāniyye ve ālā-yı Sübḥāniyye-yi vech-i meşrūḥ üzre tafṣīl itdüginden murādı ezel-i āzālde muḳadder ü muḳarrer olan istiʿdādāt-ı fıṭriyyesi[2] ve istiḥḳāḳāt-ı celiyyesi muḳteżāsınca kendüden ẓuhūr eyleyen maʿārif-i cemīle ve[3] feżā'il-i cezīleyi ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾[4] mūcebince iʿlām u ifhāmdur. Yoḫsa iddiʿā-yı faẓīlet ü meziyyet idüp aḳrān u emṣālden bāriʿ u fā'iḳ oldum diyü iddiʿā[5] degüldür.

Hicret-i Nebeviyye'nüñ ṭoḳuz yüz altmış sekiz senesinüñ receb-i mükerreminüñ selḫında leyle-i işneynde vefāt idüp menāzil-i lāhūtiyye-i ceberūtiyyeye nüzūl eyledi. Aṣḥāb-ı ṭabʿdan bir ehl-i dil, fāżıl-ı zekiyyü'l-me'āṣir[6] ﴿عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾ kelāmını tārīḫ didi. Ve bir şāʿir-i ḫūb-ṭabʿ bu mıṣraʿı tārīḫ didi:

[Mıṣra]ʿ:[7] Eyle İlāhī ḳabrini pür-nūr dā'imā

Bu ḥaḳīr terceme-i kitābı itmām itdügüm seneyi beyāndur

Bundan aḳdem evā'il-i şürūʿumda tekmīl-i melekāt-ı melekiyye eyleyüp celā'il-i feżā'il-i ḥamīde vü ecille-i maʿārif-i sütūdeyle ẕāt-ı ṣafā-ṣıfātumı **[P2 440a]** taḥliye eyledügümden ṣoñra *Şaḳā'iḳ-ı Nuʿmāniyye*'nün tercemesine ʿazīmet-i ṣārimeyle ʿāzim ü ḥāzim[8] olup bu emr-i ḫaṭīr-i celīlü'l-ḳadrüñ itmāmına himmet-i vālā-nehmeti maṣrūf u maʿṭūf eyledüm idi. Bu eṣnāda gāh emr-i ḳażāya müteʿallıḳ tekālīf-i şāḳḳa-i ʿasīr, müstevcib-i müsteclib-i te'ḫīr olup ʿavā'ıḳ-ı mekṣūre vü ṣavārıf-ı nā-maḥṣūre itmām-ı merām-ı mezbūre ṣārif oldı. Ve gāh ʿazl u mülāzemet evḳātınuñ ālām u şedā'id ü hümūm u

1 eyledügi R, T | itdügi P2
2 istiʿdādāt-ı fıṭriyyesi R, P2 | istiʿdādāt T
3 muḳadder ü muḳarrer olan istiʿdādāt-ı fıṭriyyesi ve istiḥḳāḳāt-ı celiyyesi muḳteżāsınca kendüden ẓuhūr eyleyen maʿārif-i cemīle ve R, T | -P2
4 "Ve Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an." Duhâ (93), 11.
5 iddiʿā R, P2 | daʿvā T
6 "Güçlü ve Yüce Allah'ın huzurunda …" Kamer (54), 55.
7 [Mıṣra]ʿ T | -R, -P2
8 ü ḥāzim R, T | -P2

ġumūmı meşāġil-i tercemeye ʿale'l-ittişāl iştiġālden şāġil[1] ve ol cānibe tevaġġul u temaḥḥużdan māniʿ u ḥā'il oldı. **[R 457a] [T 580b]** Re'y-i ibrām ile elf-i[2] cehd idüp çeşme-i mīm-i merāma vuṣūle her bār ki iḳdām eyledüm, ḳāf-ı maḳṣūduñ nihāyetine ḳadem başmaḳ müyesser olmayup rūzgār-ı nā-sāz-kāruñ ālām u şedā'idi sādd u ṣādd oldı. Baʿżı evḳātda rişte-i efkāre tāb virüp ḳaṭʿ-ı ʿalāḳa eylemedin itmām-ı merām itmege saʿy-ı cemīl ider-iken bir ʿuḳde peydā olup maḳāṣıduñ irtibaṭına māniʿ u dāfiʿ[3] olur-idi. Ve esb-i ḫıred-i çābük-bāz ʿarṣa-i fikretde tek ü tāz üzre olup **[P2 440b]** meydān almaḳ muḳarrer-iken bir ṭarafdan ayaġına seng-i miḥnet ṭoḳınup ser-menzil-i maḳṣūda vuṣūle birḳaç gün māniʿ olur-idi. Gāh gāh efkār-ı müteferriḳa vü ḫavāṭır-ı muḫtelife-i nā-mü'telife sebebiyle bańa ḥurūf-ı teheccī gibi tefriḳa-i ḫāṭır u perīşānī istīlā idüp iki ḥarfi bir yire getürmege ne bende ḳudret ü miknet ve ne ḳalem-i müşkīn-raḳamda istiṭāʿat olur-idi. Bu minvāl üzre çoḳ zamān güẕerān idüp Hicret-i Nebeviyye'den ṭoḳuz yüz ṭoḳsan beş senesine vuṣūl müyesser olduḳda bi-ʿināyeti'llāhi'l-Meliki'l-ʿAllām itmām-ı merām olup terceme-i kitāb nihāyetine vuṣūl buldı. Bunca demden berü bańa destyārluḳ eyleyen aḳlāmı ve sāʿid-i müsāʿadeyle temşiyet-i taḳviyet eyleyen ḫāme-i miskīn-erḳāmı āsūde-ḥāl u fāriġ-i bāl idüp eṭbāḳ-ı evrāḳuñ yazularında yazu yazmaḳdan ve ṣaḥrā-yı ṣaḥā'ifde tek ü pūy ḳılmaḳdan ġunūde vü āremīde eyledüm. Mütevaḳḳıʿdur ki aṣḥāb-ı ārā-yı feżā'il-pīrāy-ı maʿārif-ārāy ḥażretlerinüñ bu terceme manẓūrları olduḳda eger bir ḳuṣūra ʿubūr ve ʿaṣrete ʿuṣūr vāḳiʿ olup ṣā'ibe-i ṣāni'e-i **[P2 441a]** şekk ü reyb ile[4] bir ʿayb[5] ẓuhūr iderse,

Şiʿr: و خير خصال المرء ستر مَعَايب
و افضلُ اخلاقِ الرجال تسامح[6]

Neşr:[7] Mażmūnınca müsāmaḥa vü müsāheleden ḫālī olmayalar.

Beyt:[8] ديدهٔ انصاف چو بينا بود
دُر شمرد گرچه كه مينا بود[9]

1 şāġil R, T | -P2
2 elf-i R, T | -P2
3 vü dāfiʿR, T | -P2
4 şekk ü reyb ile R, P2 | şübheden T
5 bir ʿayb R, T | -P2
6 İnsanın en hayırlı hasleti ayıpları örtmektir. İnsandaki en güzel ahlak hoşgörüdür.
7 Neşr R, P2 | -T
8 Beyt R, P2 | Şiʿr T
9 İnsaf gözü açık olunca camı bile inci addeder.

﴿فَبَشِّرْ عِبَادِ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ﴾[1] āyetinüñ mefhūmı üzre ḳarʿ-ı esmāʿ u āẕān[2] eyleyen aḳvāli istimāʿ ve aḥsenine ittibāʿ eyleyüp **[T 581a]** beşīr-i ġaybuñ beşāretiyle mübeşşer olalar. Ve daḥi mü'ellif-i *Şaḳā'iḳ* gibi encām-ı merāmda ḥażret-i Seyyidü'l-enām'dan mervī olan edʿiye-i meʾṣūreden bu duʿāyla ḫatm-i kelām ḳılındı.[3]

اللّهمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تَحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتَكَ، وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا، ومَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا، وَأَبْصَارِنَا، وَقُوَّاتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا، وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا، وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا، وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا[4] [5]رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي، وَاغْسِلْ حَوْبَتِي، وَأَجِبْ دَعْوَتِي، وَثَبِّتْ حُجَّتِي، وَسَدِّدْ لِسَانِي، وَاهْدِ قَلْبِي، وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ صَدرِي[6] **[P2 441b]**

"سبحان الله و بحمده سبحان الله العظيم والحمدلله رب العالمين. وقد وقع الفراغ من تحرير هذا الكتاب فی شهر شعبان المعظم من شهور سنة خمس وتسعين وتسعمائة"[7][8]

---

1 "… (Ey Muhammed!) Dinleyip de sözün en güzeline uyan kullarımı müjdele. …" Zümer (39), 17-18.

2 u āẕān T | -R, -P2

3 ḳılındı R, P2 | olındı T

4 Ebû Îsâ Muhammed bin Îsâ b. Sevre et-Tirmizî, *el-Câmiʿu's-Sahîh*, c. V, haz. Beşşâr ʿAvvâd Maʿrûf, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut, 1996, s. 481.

5 Ebû Îsâ Muhammed bin Îsâ b. Sevre et-Tirmizî, *el-Câmiʿu's-Sahîh*, c. V, haz. Beşşâr ʿAvvâd Maʿrûf, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut, 1996, s. 518.

6 "Allah'ım, bize, bizimle günahlar arasına girecek korkunu, cennetine ulaştıracak itaatini, dünya musibetlerini kaldırmamızı sağlayacak inancını ver. Allah'ım! Bizi yaşattığın sürece kulaklarımızla, gözlerimizle, güç ve kuvvetimizle bizi nimetlendir. Onları bize vâris eyle. İntikam duygumuzu bize zulmedenlere yönelt. Bize düşmanlık edenlere karşı bize zafer ver. Dinimiz konusunda bizi zarara uğratma. Dünyayı en büyük gayretimiz ve ilmimizin hedefi eyleme. Bize acımayacak olanları bize musallat eyleme. Rabbim, pişmanlığımı kabul et, ruhumu arındır, duamı kabul buyur. Rabbim, delilimi sağlam kıl, dilimi zaptet, kalbime yol göster, gönlümdeki günah perdelerini kapat." Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nuʿmâniyye fi Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye - Osmanlı Âlimleri*, haz. Muhammet Hekimoğlu, ed. Derya Örs, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019, s. 864.

7 -R, -T, -P2 | Nişīmen-i süḫanverān-ı ehl-i inşānuñ dānişmendi ve ḥadāʾiḳ-ı feṣāḥat-ārā-yı feraḥ-fezānuñ ṭuṭī-i meẕāḳ-ı belāġat-ḳandi Edirnevī Mevlānā Meḥmed Mecdī Efendi cenāblarınuñ nūk-i ḫāme-i belāġat-ʿalāmeleriyle lisān-ı feṣāḥat-ʿunvān-ı ʿArabīden zebān-ı ʿuẕūbet-beyān-ı Türkīye naḳl u terceme eyledügi *Ḥadāʾiḳu'ş-Şaḳāʾiḳ* nām eşer-i cemīlü'l-meʾāṣirüñ Dārü'ṭ-Ṭıbāʿati'l-ʿĀmire'de ṭabʿ u temṣīli Dārā-miknet, İskender-menḳabet, Ferīdūn-şān, Keyḳubād-ʿunvān pādişāh-ı cihān es-sulṭān ibnü's-sulṭān es-sulṭān ʿAbdülmecīd Ḫān ḥażretlerinüñ zamān-ı yümn-iḳtirānlarında eṭmaʿu'l-ibād ilā vedādi Rabbihi'l-Bārī Meḥmed Recāʾnüñ maʿrifet ü neẕāretiyle biñ iki yüz altmış ṭoḳuz muḥarremü'l-ḥarāmı evāsıṭında ḫitām-peẕīr oldı. Ḥamdu'llāhi ʿalā tevfīḳihi. M

8 Azîm olan Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim ve hamd yalnızca âlemlerin rabbi olan Allah'ındır. Bu kitabın yazımı 995 yılının Şaban ayında [1587] vuku bulmuştur.

LUGATÇE

A‘bā’ (Ar.) : 1. Yükler. 2. Sorumluluklar.
Ābād kerden (Far.) : 1. Yapmak, inşa etmek. 2. Asayişi sağlamak. 3. Şad etmek.
‘Abādile (Ar.) : Abdullah ismini taşıyan kişiler.
‘Aberāt (Ar.) : Göz yaşları.
Ābgīne (Far.) : Ayna, kristal, billur, şişe, cam.
Āb-ı siyah (Far.) : 1. Cehennem. 2. Ateş yalazı, ateş.
Ābī (Ar.) : 1. Kaçınan, çekinen, uzak duran. 2. Tiksinen.
‘Abīd (Ar.) : 1. Kullar. 2. Köleler.
‘Abīr (Ar.) : 1. Amber. 2. Koku.
Ablaḳ (Ar.) : Alaca bacaklı at.
Āb u dāne (Far.) : Tayin edilmiş rızık.
Āb u gil (Far.) : Hâne, bina.
Āb u reng (Far.) : 1. Renk. 2. Tarâvet.
‘Acā’iz (Ar.) : Kocakarılar.
A‘cem (Ar.) : Dili tutuk.
‘Adīl (Ar.) : Benzer, denk, eşit, gibi.
‘Afāf (Ar.) : İffet; kabahatten ve haramdan kaçınmak.
Āfāḳ (Ar.) : Dünyanın etrafı, çevresi.
‘Afārīt (Ar.) : 1. İfritler, şeytanlar. 2. Kötü insanlar, düzenbazlar.
Āferīdgār (Far.) : Yaratıcı, Allah.
Āftābe (Far.) : İbrik.
Aġarr (Ar.) : Ak yüzlü, iyi adam.
Aġlāṭ (Ar.) : Hatalar, yanlışlar.
Aḥbār (Ar.) : Büyük din âlimleri.
Āheng kerden (Far.) : Niyet etmek.
Aḫfeş (Ar.) : 1. Yarasa. 2. Küçük gözlü.
Aḫger (Far.) : 1. Kor, ateş parçası. 2. Kıvılcım.
Aḥḳāb (Ar.) : Uzun devirler, vakitler.
Aḫlāf (Ar.) : Halefler, sonra gelenler.
Aḫlaṣ (Ar.) : En içten, en samimi.
Aḥmāl (Ar.) : 1. Yükler. 2. Eşyalar.
Aḥruf (Ar.) : 1. Sınırlar, eşikler, kenarlar. 2. Bir dilin ağız ve şiveleri.
Aḥsāb (Ar.) : Akraba.
Aḫṣar (Ar.) : Daha kısa, pek kısa.
Āḫşīc (Far.) : 1. Unsur, eleman. 2. Zıt, karşıt. 3. Dört unsurdan biri.
Āḫşīk (Far.) : bk. Āḫşīc.

Aḫṭār (Ar.) : 1. Belalar. 2. Güçlükler. 3. Büyük ve önemli işler.
Āhū (Far.) : 1. Kusur, noksan, ayıp. 2. Kötü, çirkin.
Aḫyār (Ar.) : Seçkin kimseler.
'Aḳā'iḳ (Ar.) : Akik taşları.
'Akd besten (Far.) : 1. Nikâh kıymak. 2. Nikâhlanmak.
'Ākif (Ar.) : Sebatlı.
Aḳżā (Ar.) : Kadılıkta öne çıkmış olan.
Alarga (İtal.) : Açıkta, sahilden uzakta.
'Alef (Ar.) : Ot.
'Ale'l-ıṭlāḳ (Ar.) : Bir kayıt ile mukayyet olmamak üzere.
'Alem zeden (Far.) : Sancak dikmek.
'Ālemiyān (Far.) : İnsanlar.
Ālūdegī (Far.) : Kirlilik.
A'mār (Ar.) : Ömürler.
Āmūzgār (Far.) : Rehber, yol gösteren.
A'nān (Ar.) : Ağacın ucu. Âfâk manasındadır.
Ānçonān ki (Far.) : -dığı gibi, -cek şekilde, öyle ki.
'Arā'ik (Ar.) : 'Arîkeler; nefs ve zâtlar, tabiatlar ve ahlak.
A'rāḳ (Ar.) : Asıllar, atalar.
Ārāmgeh (Far.) : 1. Dinlenme yeri. 2. Ev. 3. Mezar, türbe.
'Arec (Ar.) : Topallık.
Āremīde (Far.) : Dinlenmiş, rahat.
'Arīb (Ar.) : Kişi, şahıs. (Mâ bi'd-dâr 'arîbün: Evde hiç kimse yoktur.)
'Arīke (Ar.) : 1. Huy, âdet. 2. Yaratılış, tabiat.
Arīż (Ar.) : Geniş, ferah.
'Arīż-i arīż (Ar.) : Çok geniş, engin.
'Arşiyān (Far.) : Gökyüzündeki melekler.
'Arūż (Far.) : Kenar, yan.
Āṣāl (Ar.) : 1. Asiller, soylular. 2. Dar ikindi.
As'ase (Ar.) : 1. Sular kararmak. 2. Gidip gelmek.
Āsāyīden (Far.) : Dinlenmek.
'Aṣerāt (Ar.) : Hatalar ve yanlışlar, ayak kaymaları.
'Āṣıf (Ar.) : 1. Sert, çetin, şiddetli. 2. Fırtına.
'Aṣīde (Ar.) : Yağ ve undan yapılan bir çeşit helva.
'Asīr (Ar.) : Güç, müşkil.
'Aṣret (Ar.) : Hata ve günah.
Āstān (Far.) : 1. Eşik. 2. Huzur, kat.
Āstīn (Far.) : 1. Yen, elbise kolu. 2. Etek. 3. Yol.

Āstīn efşānden (Far.) : Bir köşeye çekilmek, dünyadan vazgeçmek.
'Aşāyir (Ar.) : Aşiretler.
Āşinā (Far.) : 1. Tanıdık. 2. Sevgili.
'Aşiyyāt (Ar.) : Akşamlar.
A'ṭāf (Ar.) : Şefkatler.
'Aṭan (Ar.) : Birinin asıl yurdu, yatağı olan mahal.
'Atebe (Ar.) : Azarlamak, ayıplamak.
A'tebe (Ar.) : 1. Gönlünü aldı. 2. Vazgeçti. 3. Yüz çevirdi.
Āteş efgenden (Far.) : Ateş düşürmek, ateş salmak.
'Atīd (Ar.) : 1. Hazır. 2. İri yarı.
'Āṭıf (Ar.) : Şefkatli, mihriban.
'Āṭır (Ar.) : Hoş kokulu.
Aṭlāl (Ar.) : 1. Harabeler, yıkıntılar, viraneler. 2. Şekiller, biçimler, bedenler.
Aṭlas (Ar.) : 1. Dazlak kafa. 2. Eski, yıpranmış.
Aṭnāb (Ar.) : İpler, çadır ipleri.
Aṭyeb (Ar.) : Daha pak, daha hoş, güzel.
'Avā'id (Ar.) : Kazançlar.
'Avālī (Ar.) : Yüce şeyler.
'Avālī-penāh (Far.) : Namlı, meşhur.
'Avālim (Ar.) : Âlemler.
A'vān (Ar.) : 1. Dostlar. 2. Yardımcılar.
'Avār (Ar.) : 1. Kusur, ayıp, noksan. 2. Eski püskü, eprimiş, yırtık.
'Avārī (Ar.) : Âriyet'in cem'i.
'Avārif (Ar.) : İyilikler, keremler, ihsanlar.
'Avārıż (Ar.) : Olaylar.
'Avcā' (Ar.) : Ahlâksız, ahlâkı bozuk.
Āvine (Ar.) : Vakitler.
Āvīze (Far.) : Küpe.
'Avl (Ar.) : Doğru yoldan ayrılıp zulmetmek.
'Avrā' (Ar.) : Çirkin söz.
A'yā' (Ar.) : İşinden gücünden geri kalmış kimse.
A'yād (Ar.) : Bayramlar.
Āyīn (Far.) : 1. Kanun. 2. Görkem.
'Ayş-ı raġīd (Far.) : Ferah ve huzurlu hayat.
Āzāde (Far.) : 1. Soylu, asil. 2. Helâlzâde. 3. Mütevazi. 4. Huzurlu.
Āzāl (Ar.) : Ezeller.
Āzār (Far.) : 1. İşkence, azap. 2. Sıkıntı. 3. Kin, düşmanlık. 4. İncitme.

ʻAẓāyim (Ar.) : Büyükler, ulular.
ʻAzāyim (Ar.) : Efsunlar, sihirler, dualar.
ʻĀżıd (Ar.) : 1. Yardım eden. 2. Hayvanların yanına giden.
ʻAzme (Ar.) : Hak ve vacip olan nesne. c. ʻAzemât.
Āzerm (Far.) : 1. Utanma. 2. Hayâ, âr.
Aẓlāl (Ar.) : Gölgeler.
Ażrār (Ar.) : Zararlar.
Bā (Far.) : 1. Yanında. 2. Hakkında. 3. Rağmen, karşın.
Bāʻ (Ar.) : Kulaç.
Bāʻa (Ar.) : 1. Evin ortası, sahanlık. 2. Evin çatısındaki oluk.
Bād dāden (Far.) : 1. Harman savurmak. 2. Yok etmek. 3. Tahrik etmek.
Bād-ı hevā (Far.) : Boşuna, beyhude.
Bādām (Far.) : Badem şeklinde göz.
Baġıyye(t) (Ar.) : Arzu edilen şey, istek, ihtiyaç.
Baġle (Ar.) : Dişi katır.
Baġżā' (Ar.) : 1. Düşmanlık. 2. Kin. 3. Nefret.
Bāḥa (Ar.) : Suyun geniş ve engin ve derin yeri; hane havlusu ve meydanı.
Bāhī (Ar.) : Boş ev veya hâne.
Baḥt (Ar.) : 1. Sade, saf. 2. Özel.
Bāḫten (Far.) : 1. Yitirmek. 2. Gözden çıkarmak, feda etmek.
Baḳıyyet (Ar.) : Mecazen en iyi ve en yüksek olan.
Bākūre (Ar.) : 1. Başlangıç. 2. Taze meyve.
Bāl per keşīden (Far.) : Uçmak.
Bālā (Far.) : Üzeri, üzerinde.
Bālīden (Far.) : 1. Övünmek. 2. İftihar etmek. 3. Büyümek, yetişmek.
Bāliş (Far.) : 1. Yastık. 2. Minder.
Bāng ber zeden (Far.) : Bağırmak.
Bār borden (Far.) : 1. Yük taşımak, yük çekmek. 2. Güçlüğe katlanmak.
Bārıḳ (Ar.) : Parlayan.
Bārid (Ar.) : 1. Soğuk. 2. Hoşa gitmeyen, nahoş. 3. Zevksiz.
Bārr (Ar.) : İyilik ve ihsan edici; müşfik ve çok hayır yapan kimse.
Baṭş (Ar.) : 1. Hamle, hücum. 2. Gazaplanma.
Be-der reften (Far.) : Çıkmak, uzaklaşmak.
Be-manẓūr-ı īn ki (Far.) : Amacıyla, maksadıyla.
Be-pāy ber āmeden (Far.) : Ayağa kalkmak, yerinden doğrulmak.
Be-rāh āverden (Far.) : Yola getirmek, boyun eğdirmek, itaat ettirmek.
Be-ser āverden (Far.) : Sona erdirmek.

Be-ṭūl (Far.) : Uzunlamasına, boylamasına.
Be-tūn (Far.) : Cehennemde; cehenneme kadar.
Bed-gümān (Far.) : Kötü düşünceli.
Bed-sāz (Far.) : Geçimsiz, uyumsuz, huysuz.
Bedāyi' (Ar.) : 1. Yenilikler. 2. İlginç güzellikler.
Bedel (Ar.) : 1. Bedel. 2. Halef.
Bedī' (Ar.) : 1. Yeni. 2. Orijinal. 3. Acayip, garip. 4. Uzak, ırak.
Bedīl (Ar.) : Bedel, başkasının yerine geçen.
Beh (Far.) : Ne güzel, ne iyi.
Beḥābiḥ (Ar.) : Evlerin avluları, sahanlıkları, ortaları. Bk. Buhbûha.
Behcet (Ar.) : 1. Sevinme, sevinç. 2. Neşe. 3. Güzellik.
Bellaġa's-seylü zübāh (Ar.) : 1. Bıçak kemiğe dayandı. 2. İş işten geçti.
Benāt-ı na'ş (Ar.) : Dübb-i Ekber'i meydana getiren yıldızlar.
Ber āmeden (Far.) : 1. Yükselmek. 2. Başlamak. 3. Çıkmak. 4. Ortaya çıkmak. 5. Belirmek. 6. Doğmak. 7. Uzamak. 8. Geçinmek, idare etmek. 9. (Zaman) geçmek.
Ber āsūden (Far.) : Dinlenmek, istirahat etmek.
Ber āverden (Far.) : 1. Yerine getirmek. 2. Çıkarmak.
Ber besten (Far.) : 1. Bağlamak. 2. Nispet etmek.
Ber cesten (Far.) : 1. Sıçramak. 2. Atlamak. 3. Zıplamak.
Ber efrāḫ̲ten (Far.) : Büyütmek.
Ber efrāşten (Far.) : 1. Yükseltmek, kaldırmak. 2. Açmak (bayrak).
Ber efrūḫ̲ten (Far.) : 1. Yakmak. 2. Yanmak. 3. Kızmak, küplere binmek. 4. Parlamak.
Ber endīşīden (Far.) : Düşünmek, kurmak.
Ber fürūḫ̲ten (Far.) : 1. Alevlenmek. 2. Yakmak.
Ber güẕeşten (Far.) : Geçmek, geçip gitmek.
Ber ḫ̲orden (Far.) : Faydalanmak.
Ber keşīden (Far.) : 1. Yukarı çekmek. 2. Dışarı çıkarmak. 3. Kırıştırmak. 4. Eğitmek.
Ber şoden (Far.) : 1. Yükselmek. 2. Yukarı çıkmak.
Ber-şüref-i /der-şüref-i (Far.): Hemen hemen, yakında.
Ber (Far.) : İndinde, katında, -e göre.
Berā'at (Ar.) : 1. Olgunlaşma. 2. Üstünlük.
Berāḳı' (Ar.) : Peçeler, örtüler.
Berārī (Ar.) : Karalar.
Berāzende (Far.) : 1. Lâyık. 2. Yakışan.
Bercīs (Ar.) : Müşteri yıldızı.

Berere (Ar.) : Hayır ve hasenat sahipleri.
Berhem zeden (Far.) : 1. Karıştırmak. 2. Perişan etmek. 3. Menetmek. 4. Ters çevirmek, baş aşağı etmek.
Be's (Ar.) : Zarar, fenalık, mahzur.
Be'sâ' (Ar.) : Zorluk, belâ.
Besān-i (Far.) : 1. Gibi, benzeri. 2. Misli.
Besī (Far.) : Çok, birçok, pek.
Besten (Far.) : 1. İliklemek. 2. Sarmak. 3. Büyü yapmak. 4. Yenmek. 5. Donmak.
Bevādī (Ar.) : Kırlar, ovalar.
Bevādıḳ (Ar.) : Potalar.
Bevārıḳ (Ar.) : Parıldayan şeyler.
Bevdaḳa (Ar.) : Pota.
Bevn (Ar.) : Mesafe, iki şey arasındaki açıklık.
Beydā' (Ar.) : Çorak arazi; çöl.
Beyyin (Ar.) : Açık seçik.
Beẓāyi' (Ar.) : Sermayeler.
Beẕele (Ar.) : Harcamak, bol bol bahşetmek.
Bī-dirīġ (Far.) : 1. Esirgemeden. 2. Çekinmeden.
Bi-ḥaẕāfīrihi (Ar.) : Büsbütün, bilcümle.
Bī-mecāl (Far.) : Takatsiz, mecalsiz.
Bī-māyegī (Far.) : 1. Bilgisizlik. 2. Liyakatsizlik, meziyetsizlik.
Bi-rümmetihā (Ar.) : Hepsi, tamamı.
Biḳā' (Ar.) : 1. Evler, saraylar. 2. Topraklar.
Biḳā' u ḳılā' (Ar.) : Kaleler ve binalar; bir ülkenin tamamı.
Bīkār (Far.) : 1. İşsiz. 2. Avare, derbeder.
Bikr (Ar.) : 1. Bâkir, yepyeni, bikr. 2. Kızlık, bekâret.
Bināmīzed (Far.) : be-nâmîzed; benâm-ı Îzed; Maşallah.
Birk (Ar.) : Havuz.
Birūn āmeden (Far.) : Çıkmak, terk etmek.
Borden (Far.) : Uzatmak.
Buḫl (Ar.) : Eli sıkılık, cimrilik.
Buḫt (Ar.) : (buhtî) Bir deve cinsi.
Buḥūr (Ar.) : 1. Denizler. 2. Aruz bahirleri.
Būteḳa (Ar.) : Farsça "būte" kelimesinin muarrebidir. Kuyumcu potası anlamına gelir.
Buṭū' (Ar.) : Yavaşlık, âhestelik.
Būy (Far.) : Nasip, kısmet.

Būy borden (Far.) : Nasip almak.
Bülbüle (Far.) : 1. Şarap testisi. 2. İbrik. 3. Kahve cezvesi.
Büṭūn (Ar.) : 1. Gizlenme. 2. Batınlar. 3. Karınlar. 4. İçler.
Büyū'-ı fāside (Far.) : İptali mümkün meseleler.
Büyū' (Ar.) : Satışlar.
Cā (Far.) : 1. Güç, kuvvet. 2. Cür'et.
Ca'be (Ar.) : 1. Kutu. 2. Sandık. 3. Mücevher kutusu. 4. Okluk.
Ca'd (Ar.) : 1. Kıvrım, büklüm. 2. Kıvır kıvır saç.
Cāde (Ar.) : Yağmur bol yağmak.
Caḥd (Ar.) : Göz göre göre inkâr, bile bile inkâr.
Cāme-ḫ̮ʷāb (Far.) : 1. Pijama, gecelik. 2. Yatak.
Cān giriften (Far.) : 1. Hastalıktan sonra iyileşip güç kazanmak. 2. Toparlanmak, kendine gelmek.
Cān kāsten (Far.) : Cana sıkıntı vermek ve yıpratmak.
Cedāvil (Ar.) : Küçük nehirler.
Cedd (Ar.) : 1. Baht, talih. 2. Nasip. 3. Rızık. 4. Büyüklük.
Cedī (Ar.) : Oğlak.
Cehānīden (Far.) : 1. Sıçratmak. 2. Atlatmak.
Celācil (Ar.) : Çıngıraklar.
Celā'il (Ar.) : 1. Yüceler, ulular. 2. Yücelikler.
Celvet (Ar.) : 1. Açıklama, ortaya çıkma. 2. Açık. 3. Gurbete gitme, yerinden yurdundan ayrılış.
Cemceme (Ar.) : Öldürmek, yok etmek.
Cem'-i uḫ̮teyn (Far.) : Biri öldükten sonra diğerini nikâhlamak suretiyle iki kız kardeşle evlenme.
Cem'iyyet (Ar.) : İnsanın dış dünya ile ilgisini keserek sadece Allah ile alakadar olması.
Cenāb (Ar.) : 1. Dergâh, eşik, huzur. 2. Tapu, kat.
Cenībe (Ar.) : Yedek binek hayvanı.
Cenībe-keş (Far.) : Yedek binek hayvanı çeken.
Cerrār (Ar.) : 1. Sayısız, çok fazla. 2. Tam donanımlı ordu.
Cerre (Ar.) : Toprak testi.
Cev (Far.) : 1. Arpa. 2. Bir arpa ağırlığında ölçü birimi.
Cevād (Ar.) : Küheylan, soylu at.
Cevāmi'ü'l-kelim (Ar.) : Hz. Peygamber'in veciz sözlerini ve kendisinin veciz konuşma özelliğini ifade eden bir tabir.
Cevān-baḫ̮t (Far.) : Talihli genç.
Cevārī (Ar.) : Büyük gemiler.

Cevdet (Ar.) : 1. Kusursuzluk. 2. Büyüklük.
Cevelān (Ar.) : Dolaşma, gezinti.
Ceyb (Ar.) : Yaka.
Ceyrān (T.) : Âhû, gazâl, ceylan.
Cezāhullāhu teʿālā (Ar.) : Allah onu hayırla mükâfatlandırsın.
Cezālet (Ar.) : 1. Sağlamlık, metanet. 2. Sağlam konuşma.
Cezīl (Ar.) : 1. Sağlam. 2. Fasih.
Cezl (Ar.) : 1. Sağlam. 2. Büyük, çok, pek çok. 3. Fasih söz.
Cezm (Ar.) : Bir şey hakkında kesin hüküm vermek.
Cīd (Ar.) : Boyun.
Cīrān (Ar.) : 1. Komşular. 2. Etraftakiler.
Cihāren (Ar.) : Apaçık, açık.
Cilf (Ar.) : 1. Aptal, salak, beyinsiz. 2. Ayak takımı, serseri.
Cinsiyyet (Ar.) : Hemcins olmak.
Civār (Ar.) : Komşuluk, yakınlık.
Coft kerden (Far.) : 1. Çiftleştirmek. 2. Eş tayin etmek.
Comcome (Ar.) : Kafatası.
Costen (Far.) : 1. Aramak. 2. İstemek.
Cudrān (Ar.) : Duvarlar.
Cullāh (Ar.) : Çulhacı, dokumacı.
Cumaʿ (Ar.) : Cumalar.
Cumān (Ar.) : İri inci, dürr-i şehvâr.
Cūş zeden (Far.) : 1. Kaynamak. 2. Köpürmek, sinirlenmek.
Cübb (Ar.) : Kuyu.
Cüḥūd (Ar.) : Cahd, bilerek inkâr etmek.
Cümāl (Ar.) : Güzel yüzlü ve iyi huylu.
Cüşmān (Ar.) : Beden, cüsse, şahıs, ten, cisim.
Çāşnī (Far.) : 1. Çeşni, tat, lezzet. 2. Örnek.
Çāvīden (Far.) : 1. İnlemek. 2. Serenat yapmak.
Çavuş (T.) : 1. (ask.) Öncü. 2. Kervanbaşı. 3. Perdedâr. 4. Yol gösteren.
Çe (Far.) : 1. Niçin, ne diye. 2. Nasıl. 3. Nasıl da.
Çehār-bāliş (Far.) : 1. Yastık. 2. Divan. 3. Dünya.
Çend (Far.) : Ne zamana kadar, ne zamana dek.
Çendān (Far.) : 1. Misli, katı. 2. O kadar, o denli, pek de.
Çeng (Far.) : Pençe.
Çerāġ (Far.) : 1. Lamba. 2. Kandil. 3. Işık. 4. Ocak.
Çerb-zebān (Far.) : 1. Yağcı, dalkavuk. 2. Tatlı dilli, güzel konuşan.

Çerbīden (Far.) : 1. Üstün gelmek. 2. Ağır gelmek. 3. Galebe çalmak, fazla gelmek.
Çerde (Far.) : 1. Renk. 2. Beniz, yüz rengi.
Çerermek/çelermek (T.) : Göz açılıp parlamak.
Çerīden (Far.) : 1. Otlamak, yem yemek. 2. Feyiz almak.
Çeşme (Far.) : Pınar, menba, kaynak.
Çeşm-ḫāne (Far.) : Göz çukuru, göz yuvası.
Çetr (Far.) : 1. Gölgelik, güneşlik. 2. Şemsiye.
Çost (Far.) : Çevik, atik, kıvrak, çabuk; muhkem ve sağlam.
Çü (Far.) : Mademki, -e göre, -diğine göre.
Da'at (Ar.) : Rahat, asayiş, sükûnet.
Da'vī (Ar.) : 1. İsteme. 2. Kavga.
Dābir (Ar.) : Mâzî; kuyruk; arkadan gelen; bir şeyin sonu.
Dād-ger (Far.) : 1. Âdil. 2. Yargıç, hâkim. 3. Allah.
Daġal (Ar.) : 1. Hile, düzen. 2. Dalavereci.
Dāġ-dār (Far.) : Acılı, matemli.
Dāhiye (Ar.) : Belâ, musibet.
Ḍaḥve (Ar.) : Kuşluk vakti.
Ḍalī' (Ar.) : At.
Ḍāli' (Ar.) : 1. Sitemkâr, zâlim. 2. Meyl eden. 3. Yedi yaşındaki deve.
Ḍālle (Ar.) : 1. Yoldan çıkmış, sapkın. 2. Günahkâr.
Dāmen dāmen (Far.) : Dolu dolu.
Dāmen dāmen eşk (Far.) : Çok fazla göz yaşı, ağlama.
Dāmen efşānden (Far.) : Terketmek.
Dāmen ferāhem giriften (Far.) : Yüz çevirmek; dostluğu kesmek.
Dāmen keşīden (Far.) : 1. Kaçınmak, uzak durmak. 2. Terk etmek.
Dānisten (Far.) : 1. Bilmek. 2. Kabul etmek, görmek. 3. Muktedir olmak, yapabilmek.
Dānişver (Far.) : Bilgin.
Ḍarā'at (Ar.) : Alçakgönüllülük, tevazu.
Dārü's-selām (Ar.) : Cennet.
Dāver (Far.) : Âdil hükümdar.
Ḍayġam (Ar.) : Aslan.
Ḍaym (Ar.) : Zulüm.
De'āyim (Ar.) : 1. Sütunlar. 2. Bir kavmin ileri gelenleri.
De'em (Ar.) : 1. Duvara sütun koymak. 2. Duvarın yüksekliği. 3. Yükseltmek.
Deffe (Ar.) : Yan, yüz; kitap cildinin iki cihetinden her biri hakkında kullanılır.

Deffetey (Ar.) : Deffeteyn.
Deffeteyn (Ar.) : Cildin iki ciheti. Beyne'd-deffeteyn.
Deġā (Far.) : 1. Doğru olmayan. 2. Haramzade. 3. Hile, dalavare.
Dem (Far.) : 1. Soluk, nefes. 2. (tas.) Evliya nefesi. 3. Âh, inilti. 4. Hile. 5. Aldanma. 6. Ses.
Demā' (Ar.) : Suhûnet, sıcaklık.
Demāme (Ar.) : Kös, nekkâre.
Demdeme (Ar.) : 1. Gürültü. 2. Konuşma. 3. Ses. 4. Ün, şöhret. 5. Davul.
Deme (Far.) : Rüzgar, kar ve soğuk.
Demīden (Far.) : 1. Şişmek. 2. Esmek. 3. Bitmek, yeşermek. 4. Doğmak. 5. Üflemek.
Demīme (Ar.) : Çirkin yüzlü ve aşağılık kadın.
Dendāne (Far.) : 1. Dişli, çark dişi. 2. Tarak dişi.
Denn (Ar.) : Küp, büyük küp.
Der āmeden (Far.) : 1. İçeri girmek, girmek. 2. Başlamak.
Der āvīḫten (Far.) : 1. Savaşmak, mücadele etmek. 2. Darağacına çekmek, asmak.
Der bāḫten (Far.) : 1. Bağışlamak. 2. Yitirmek, kaybetmek.
Der ḫorden (Far.) : Lâyık olmak, yaraşmak, uygun olmak.
Der keşīden (Far.) : 1. Yutmak. 2. Aşağı çekmek. 3. Hareket etmek. 4. Cezbetmek, kendine çekmek. 5. Yok etmek.
Der meḥāḳ üftāden (Far.) : Darlığa ve karanlığa tutulmak.
Der resīden (Far.) : Gelmek, çıkagelmek.
Der şoden (Far.) : 1. İçeri girmek. 2. İlişmek.
Der-ṭayy-ı (Far.) : Süresinde, zarfında, içinde.
Der' (Ar.) : Bir şeyi uzaklaştırmak.
Derārī (Ar.) : Büyük ve parlak yıldızlar.
Derb (Ar.) : 1. Şehir ve kale kapısı. 2. Patika yol.
Derdā (Far.) : Ne yazık.
Dergeh (Far.) : 1. Saray. 2. Kat, huzur. 3. Eşik. 4. Kapı.
Derīs (Ar.) : Eski kıyafet.
Ders (Ar.) : Yok etmek.
Deryūze (Far.) : 1. Yoksul, fakir. 2. Dilenci.
Dest (Far.) : 1. İmkân. 2. Kudret.
Dest borden (Far.) : 1. Gâlip olmak. 2. Fethetmek. 3. Elini uzatmak, elini götürmek.
Dest dāden (Far.) : 1. Elvermek, meydana gelmek. 2. El sıkışmak, tokalaşmak. 3. Biat etmek. 4. Anlaşma yapmak.

Dest efşānden (Far.) : Raksetmek, oynamak, dansetmek.
Dest güşāden (Far.) : 1. Kesenin ağzını açmak. 2. Cömertlikte bulunmak.
Dest kerden (Far.) : El uzatmak, elini sokmak.
Dest şosten (Far.) : Vazgeçmek, terk etmek.
Dest yāften (Far.) : Elde etmek, erişmek.
Dest-res (Far.) : Güç, kuvvet.
Dest-res dāşten (Far.) : Vâkıf olmak, âşinâ olmak.
Destān (Far.) : 1. Şarkı. 2. Hile.
Devā'ī (Ar.) : Dâiyeler, sebepler, mucipler.
Devām (Ar.) : 1. Kalıcılık. 2. Dayanma.
Devānīden (Far.) : Koşturmak.
Devlet-iyāb (Far.) : Kendisine devletin döndüğü, devletme'ab.
Devrān (Ar.) : Felek, devran.
Deyācīr (Ar.) : Karanlıklar.
Deyden (Ar.) : Huy, âdet.
Deydene (Ar.) : Âdet, töre, gelenek.
Deydene-i Dīrīne (Far.) : Eski gelenek.
Deyr (Ar.) : 1. Kilise, manastır. 2. Meyhane.
Deyyin (Ar.) : Mütedeyyin, dindar.
Dībā (Far.) : 1. İpek 2. Güzel yüz.
Dīde-ver (Far.) : İşleri anlayan.
Dijem (Far.) : 1. Üzgün, kederli. 2. Öfkeli.
Dil-āvīz (Far.) : 1. Matlûb, beğenilen. 2. Güzel, kokulu.
Dil-dāde (Far.) : Âşık, gönül vermiş.
Dil-fürūz (Far.) : Gönül aydınlatan, sevindiren.
Dil-ḫaste (Far.) : Üzgün, kırgın.
Dil-ḫoş (Far.) : Memnun, razı.
Dil-nüvāz (Far.) : Sevgili.
Dil-teng (Far.) : Sıkıntılı, üzgün.
Dillemek (T.) : Bir kimse hakkında dedikodu yapmak, çekiştirmek, zemmetmek.
Dimā' (Ar.) : Kanlar.
Dirāset (Ar.) : Ders çalışma; öğrenim.
Direm (Far.) : 1. Balık pulu. (peşîze). 2. Dirhem.
Dufa' (Ar.) : 1. Sağanak yağmurları. 2. Boca edilen sular.
Dü rengī (Far.) : 1. Alacalık. 2. İkiyüzlülük.
Dü-esbe (Far.) : 1. İki atlı araba. 2. Palas, pandıras, alelacele.
Dürc (Ar.) : 1. Mücevher kutusu. 2. Küçük sandık.

Dürre (Ar.) : Büyük inci.
Dürrī (Ar.) : Aydınlık, parlak, ışıltılı.
Dürr-i ḫoşāb (Far.) : İnci, gevher.
Düzd-i bī-müzd (Far.) : Rezil hırsız.
E'ālī (Ar.) : Yüce kişiler.
Eben 'an ceddin (Ar.) : Kuşaktan kuşağa, nesilden nesle.
Eberr (Ar.) : En hayırlı, en şerefli.
Ebġaż (Ar.) : En çok hınç duyulan.
Ebkār (Ar.) : Bâkireler, kızoğlan kızlar.
Ebrāc (Ar.) : Burçlar.
Ebreş (Ar.) : Alacalı at.
Ebṣār (Ar.) : 1. Gözler. 2. Görüşler.
Ecell (Ar.) : En ulu, en büyük, en üstün.
Ecillâ' (Ar.) : Yüceler, büyükler.
Ecnād (Ar.) : Askerler.
Ecrām (Ar.) : Gök cisimleri.
Ecvād (Ar.) : Cömertlikler.
Ecvāf (Ar.) : 1. İçler. 2. Karın. 3. Boşluklar, oyuklar.
Ecvef (Ar.) : 1. Kof, içi boş. 2. Anlamsız. 3. Beyinsiz, câhil.
Ecyād (Ar.) : 1. Güzel koşan atlar. 2. Uzun boyunlar.
Eczel (Ar.) : Daha çok; büyük ve güçlü.
Edānī (Ar.) : 1. Avâm. 2. En alçaklar, en soysuzlar. 3. Yakınlar.
Edhem (Ar.) : Kara donlu yağız at.
Efāḫım (Ar.) : Ulu kişiler.
Efānīn (Ar.) : 1. Koşullar. 2. Durumlar.
Efḍāl (Ar.) : Üstünlükler, erdemler.
Efḥaş (Ar.) : En fâhiş.
Efkenden (Far.) : Yok etmek.
Efnān (Ar.) : 1. Dallar. 2. Türler, çeşitler.
Efrāşten (Far.) : 1. Yükseltmek. 2. Yukarı çekmek.
Efsūs (Far.) : 1. Üzüntü. 2. Alay. 3. Zulüm.
Eġarr (Ar.) : İyi insan.
Eḥāsin (Ar.) : En güzeller.
Ehl-i nühye (Ar.) : Makul insan.
Eḳānīm (Ar.) : Asıllar, temeller.
Ekārim (Ar.) : Cömertler, kerem sahipleri.
Ekāṣī (Ar.) : En uzaklar, en uzakta bulunanlar.
Ekbād (Ar.) : Karaciğerler.

Ekfā (Ar.) : Birbirine denk ve eşit olanlar.
Ekrem (Ar.) : En saygın.
Elḥāẓ (Ar.) : Göz ucuyla bakışlar.
Elibbā (Ar.) : Akıllılar.
Elmi'a (Ar.) : Ziyalar, ışıklar.
Emālī (Ar.) : İmlâ'nın cem'i. Üstatların takrirlerini öğrencileri yazar. Bunlara "emâlî" denir.
Emānī (Ar.) : Dilekler, maksatlar.
Emāret (Ar.) : Emirlik, prenslik.
Emāṣil (Ar.) : 1. Seçkinler, daha iyiler. 2. Saygın kişiler.
Emdād (Ar.) : Müddet ve meded kelimelerinin cem'i.
Emdād (Ar.) : Yârân.
Emed (Ar.) : 1. Son. 2. Ecel.
Emedd (Ar.) : En uzun.
Emṣel (Ar.) : En çok benzeyen.
Enāmil (Ar.) : 1. Parmak uçları. 2. Parmaklar.
Enāşīd (Ar.) : Unşûde'nin cem'i, neşîdeler.
Enbā (Ar.) : Peygamberler.
Enbā' (Ar.) : 1. Haberler. 2. Öyküler.
Encād (Ar.) : Yiğit ve başarılı kimseler.
Encās (Ar.) : Pislikler, kirler.
Endāḫten (Far.) : Düşürmek.
Endiye (Ar.) : 1. Nemli topraklar. 2. Şebnemler.
Endūḫten (Far.) : 1. Biriktirmek. 2. Tasarruf etmek.
Endūz (Far.) : 1. Kazanan. 2. Biriktiren, toplayan.
Engīḫten (Far.) : 1. Coşturmak. 2. Koparmak. 3. Yerinden oynatmak.
Engīz (Far.) : 1. Hareket ettiren, oynatan. 2. Kışkırtan, kışkırtıcı. 3. Koparan. 4. Karıştıran.
Enḥā' (Ar.) : 1. Yollar. 2. Metotlar, yöntemler.
Enḥas (Ar.) : En uğursuz.
Enḥās (Ar.) : Uğursuzlar.
Enīn (Ar.) : İnleyiş, inilti.
Eniyyet (Ar.) : Benlik, kişilik.
Enniyyet (Ar.) : Varlık, vücut.
Ensāb (Ar.) : Yakınlar.
Enṣıbā' (Ar.) : Nasipler, kısmetler.
Erbā' (Ar.) : 1. İlkbahar evleri. 2. Çeyrekler.
Erbāḥ (Ar.) : 1. Faizler. 2. Kazançlar.

Ercā' (Ar.) : 1. Kıyılar, köşeler. 2. Yönler.
Ercās (Ar.) : Pislikler, günahlar.
Ereb (Ar.) : 1. Amaç. 2. Bir şeye meftun olmak. 3. Bir işte becerikli olmak.
Erīb (Ar.) : 1. Akıllı. 2. Bilgin.
Erkān (Ar.) : 1. Asıllar, esaslar. 2. Direkler, sütunlar.
Erūme (Ar.) : 1. Kök. 2. Asıl. 3. Nesil.
Erva' (Ar.) : 1. Gözüpek. 2. Yakışıklı genç.
Erzān (Far.) : 1. Ucuz, ehven. 2. Lâyık, değer. 3. Düşkün.
Eṣ'ab (Ar.) : En zor.
Esāṭīn (Ar.) : Direkler, silindirler.
Esbāb (Ar.) : 1. Eşya. 2. Mallar.
Esbaġa (Ar.) : Bir işin tam hakkını vermek; tamamlamak, ikmal etmek.
Eṣbāt (Ar.) : Güvenilir insanlar.
Eṣer kerden (Far.) : 1. Etkilemek. 2. Tesir etmek, işlemek. 3. Kabul olmak.
Esfār (Ar.) : Büyük kitaplar, ciltli kitaplar.
Esfere 'an (Ar.) : Sebep olmak, yol açmak.
Eṣīḳa (Ar.) : Güvenilir.
Eṣīr (Ar.) : 1. Atmosfer, hava, gökyüzü. 2. Yüce, yüksek. 3. Evreni dolduran gözle görülmez akışkan cisim.
Eṣīre (Ar.) : Sonuç.
Eṣīrī (Ar.) : 1. Atmosferik. 2. Hafif ve her tarafa yayılan.
Esīs (Ar.) : 1. Bedel, karşılık. 2. Her şeyin aslı.
Esinne (Ar.) : 1. Dişler. 2. Mızrak uçları. 3. Kılıçlar. 4. Süngüler.
Esmār (Ar.) : 1. Masallar. 2. Hikâyeler.
Esnā (Ar.) : Daha yüksek ve yüce olan.
Eṣ'ar (Ar.) : En güzel şiir söyleyen.
Eşbāḥ (Ar.) : 1. Bedenler. 2. Hayaletler. 3. Büyük kapılar.
Eşbāh (Ar.) : Benzerler.
Eşemm (Ar.) : Burnu yüksek, burnaz.
Eşhā (Ar.) : En çok beğenilen.
Eştāt (Ar.) : 1. Takımlar. 2. Türler.
Eşyā' (Ar.) : Takipçiler, dostlar.
Etbā' (Ar.) : Hizmetçiler, uşaklar.
Eṭbāḳ (Ar.) : Tabakalar.
Eṭḳane (Ar.) : Becermek, üstesinden gelmek.
Ev'iye (Ar.) : 1. Damarlar. 2. Kaplar.
Evābid (Ar.) : Âbideler, anıtlar.

Evcāt (Ar.) : Doruklar, zirveler.
Evdiye (Ar.) : 1. Vadiler. 2. Dereler.
Evraʿ (Ar.) : Çok dindar, daha fazla takva sahibi.
Evtād (Ar.) : Tarikat pirleri.
Evṭār (Ar.) : 1. İhtiyaçlar. 2. Dilekler.
Ey besī (Far.) : Nice.
Eyādī (Ar.) : 1. Eller. 2. Nimetler. 3. İyilikler.
Eymen (Ar.) : Güven içinde.
Eyyām (Ar.) : Zamâne, devran.
Ez (Far.) : İndinde, katında, bakımından, açısından.
Ez-ān sān (Far.) : Z'ânsân, hemân gûne, öyle ki.
Ez-bes ki (Far.) : O kadar ki.
Ez-çı (Far.) : Niçin.
Ez-pāy efgenden (Far.) : Öldürmek.
Ez-pey-i (Far.) : Ardından, peşinden.
Ez-ser-i (Far.) : İle, -den dolayı.
Ezāḥīf (Ar.) : Şiir bahirlerinin rükünlerini değiştirme.
Eẕfer (Ar.) : Güzel kokulu.
Eẕẖār (Ar.) : Zuhrlar, zahîreler.
Ezraḳ (Ar.) : 1. Mavi, gök mavisi. 2. Mor. 3. Gökyüzü. 4. (mec.) Dünya. 5. Duru su.
Ezvāc (Ar.) : Eşler, evli çiftler.
Fāḫire (Ar.) : Her şeyin en iyisi; pahalı, kıymetli.
Faḥl (Ar.) : 1. Güçlü. 2. İleri gelen, tanınmış, kalburüstü.
Faḫm (Ar.) : Kıymeti ve kadri yüksek olan kişi.
Faḥm (Ar.) : Kömür.
Fā'iḥ (Ar.) : Koku, çiçek kokusu.
Fārid (Ar.) : Yegâne.
Fāriġ şoden (Far.) : 1. Vazgeçmek. 2. Geri durmak.
Fāsıl (Ar.) : Ayıran, bölen.
Faṣlu'l-ḫiṭāb (Ar.) : Konuya giriş kısmı, sadede giriş kısmı.
Fātir (Ar.) : Gevşek; yenilmiş.
Fāyiḥ (Ar.) : Hoş koku.
Fażalāt (Ar.) : 1. Dışkılar. 2. Pislikler, çirkinlikler.
Fazīḥa (Ar.) : Çirkinlik, rezillik, rezâlet.
Febihā (Ar.) : Ne iyi, ne güzel.
Feḥāvī (Ar.) : İçerikler.
Felaḳ (Ar.) : 1. Şafak vakti, tan vakti. 2. Yarık. 3. Vadi.

Felek-i Eflāk (Far.) : Göğün en son katı.
Ferā'id (Ar.) : 1. Değerli mücevherler. 2. Eşsizler, benzersizler.
Feraḥ (Ar.) : Sevinç.
Ferāḫ-destī (Far.) : Eliaçıklık, bonkörlük.
Ferāḫte (Far.) : Yükseltilmiş, yukarı çekilmiş.
Feraḳ (Ar.) : Tan vakti, sabah.
Feres (Ar.) : At.
Ferḫār (Far.) : Puthane.
Ferḥat (Ar.) : Genişlik, ferahlık.
Ferheng (Far.) : 1. İlim, marifet. 2. Akıl.
Ferḳad (Ar.) : Kutup yıldızı.
Fermān-dihī (Far.) : Komutanlık.
Ferruḫ-fāl (Far.) : 1. Kutlu fal, iyi fal. 2. Falı uğurlu, falı kutlu.
Fersūden (Far.) : 1. Aşınmak, eskimek, pörsümek. 2. Solmak. 3. Bitkin düşmek. 4. Âciz kalmak. 5. Yok olmak.
Ferş (Far.) : 1. Döşetme. 2. Döşeme, yayma. 3. Halı. 4. Yaygı. 5. Kır.
Ferūḫten (Far.) : Yakmak.
Ferzān (Far.) : Ferzân, vezir.
Ferzīn (Far.) : Satrançta vezir.
Fevāḫir (Ar.) : 1. Onurlular. 2. Değerliler, kıymetliler.
Fevāyiḥ (Ar.) : 1. Çiçek kokuları. 2. Meyve kokuları.
Fevāżıl (Ar.) : Büyük insanlar, bilginler.
Fevc (Ar.) : Alay, cemaat.
Feveḥāt (Ar.) : Hoş kokular.
Fevt (Ar.) : 1. Ölüm. 2. Geçip gitme.
Feyāfī (Ar.) : Çöller, bozkırlar.
Feyḥā' (Ar.) : Geniş alan.
Feżā (Ar.) : 1. Boşluk, alan. 2. Ortam.
Fezāḥat (Ar.) : Rezillik, skandal, rüsvalık.
Feẕālik (Ar.) : Öyle ki; hâsıl-ı kelâm.
Fīrūz (Far.) : Uğurlu, kutlu, talihli.
Fiḥāl (Ar.) : Saygın kişiler.
Firāz geşten (Far.) : 1. Kapanmak. 2. Açılmak.
Fişorden (Far.) : 1. Sıkmak. 2. Bastırmak.
Fiṭan (Ar.) : Yaratılış.
Fuḥūl (Ar.) : Şiirde ve şiir rivayetinde üstün olanlar.
Fużūl (Ar.) : 1. Atık. 2. Pislik. 3. Saçmalama. 4. Boşboğaz, densiz.
Fürū besten (Far.) : 1. Bağlamak. 2. Kapamak, sed çekmek.

Fürū giriften (Far.) : 1. Aşağı indirmek. 2. Göz yaşını silmek.
Fürū ḫ̬ānden (Far.) : Okumak.
Fürū-mānde (Far.) : 1. Yorgun, bitkin. 2. Âciz. 3. Düşkün.
Fürū mānden (Far.) : 1. Yorgun düşmek. 2. Âciz kalmak.
Fürū rīḫ̬ten (Far.) : 1. Yıkılmak. 2. Boşalmak.
Fürū şosten (Far.) : Yıkamak.
Fürūd āmeden (Far.) : 1. İnmek. 2. İnişe geçmek. 3. Konmak.
Fürūzān (Far.) : 1. Yakan. 2. Yanan.
Fürüş (Ar.) : Firâş'ın cem'i.
Füsḥ̣at (Ar.) : 1. Genişlik. 2. Açıklık. 3. Kapasite.
Fütūr (Ar.) : 1. Gevşeme, gevşeklik, zayıflık. 2. Umutsuzluğa kapılma.
Fütūr (Ar.) : Yeis, ümitsizlik.
Füzūden (Far.) : Artmak.
Ġābir (Ar.) : 1. Kalıcı. 2. Geçmiş.
Ġādī (Ar.) : Orman aslanı.
Ġalaḳ̣ (Ar.) : 1. Kapatmak. 2. Kapıyı kapayacak mandal, sürgü ve kilit.
Ġālī (Ar.) : 1. Halı. 2. Değerli. 3. Pahalı nesne. 4. Haddini aşan, haddini bilmez.
Ġalīl (Ar.) : 1. Susuzluk, susamışlık. 2. İç yangısı, hararet.
Ġāliye (Ar.) : 1. Pahalı. 2. Abartılı, mübâlağalı. 3. Eskiden yapılan, misk ve amber karıştırılmış siyah saç boyası.
Gām (Far.) : 1. Adım. 2. Ağır ağır yürüme. 3. Ayak.
Ġamġame (Ar.) : 1. Böğürtü. 2. Savaş sesi. 3. Savaşçı.
Ġam-güsār (Far.) : 1. Dert ortağı. 2. Gerçek dost.
Ġāmir (Ar.) : 1. Çorak arazi. 2. Harabe, virane. 3. Issız.
Ġamz (Ar.) : Laf taşıma, gammazlık etme.
Ġarāmet (Ar.) : 1. Pişmanlık. 2. Borç ödeme. 3. Tazminat. 4. Azap.
Ġarīm (Ar.) : 1. Alacaklı. 2. Borçlu. 3. Rakip.
Ġarīn (Ar.) : Sazlık, kamışlık. 'Arîn.
Garīv / gırīv (Far.) : 1. Feryat, çığlık. 2. Gürültü.
Ġarrāre (Ar.) : Gururlu, kendini beğenmiş.
Ġasaḳ̣ (Ar.) : Kararma, hava kararması, akşam karanlığı.
Ġass (Ar.) : 1. Cılız, zayıf. 2. İnce.
Ġāşiye (Ar.) : 1. Zar. 2. Perde. 3. Kıyamet. 4. Eyer altı örtüsü.
Ġavānī (Ar.) : 1. Güzel kadınlar. 2. Şarkıcı kadınlar. 3. Zenginler.
Ġavāşī (Ar.) : 1. Zarlar. 2. Perdeler. 3. Örtüler.
Ġavāyet (Ar.) : 1. Sapıtma, yoldan çıkma, azgınlık. 2. Yolunu kaybetme.
Ġavī (Ar.) : Sapık, tamamen yoldan çıkmış, ıslah olamayacak derecede azgın.

Ġayāhib (Ar.) : Gece karanlıkları.
Ġazāret (Ar.) : Bolluk, çokluk.
Ġazīr (Ar.) : 1. Çok, bol, fazla. 2. Bereketli.
Genc-i revān (Far.) : Kârûn'un hazinesinin ismi. Daima yer altında hareket halinde olduğu rivayet olunur.
Germ-rev (Far.) : Hızlı giden, koşarak yürüyen.
Gezīden (Far.) : 1. Isırmak. 2. Sokmak. 3. Dişlemek. 4. Zarar vermek.
Ġırre, **ġarre** (Ar.) : Mağrur.
Gīv (Far.) : İran mitolojisinde Rüstem'in üvey oğlu olan yiğit.
Ġıyāż (Ar.) : Bataklıktaki ağaç topluluğu.
Girān kerden (Far.) : 1. Ağırlaştırmak. 2. Güçleştirmek. 3. Fiyat yükseltmek.
Gird-ā-gird (Far.) : Etraf, çevre, yöre.
Gird-i çīzī-rā fürū giriften (Far.): Muhâsara etmek.
Girde (Far.) : 1. Yuvarlak. 2. Yuvarlak yastık. 3. Yuvarlak somun ekmek. 4. Tümü, hepsi.
Girev (Far.) : 1. Rehin, ipotek. 2. İpotekli.
Girevīden (Far.) : İnanmak, iman etmek, kabul etmek.
Giriften (Far.) : 1. Kabul etmek. 2. Seçmek. 3. Düzeltmek.
Girov kerden (Far.) : Rehin bırakmak, ipotek etmek.
Girü (T.) : Öteki, başka, diğer.
Ġoronbīden (Far.) : 1. Gürlemek. 2. Gürültü patırtı etmek. 3. Hırlamak.
Gosilīden (Far.) : 1. Ayrılmak. 2. Parçalanmak.
Gosterden (Far.) : 1. Yaymak. 2. Sermek. 3. Şāyi' olmak.
Goẓeşten (Far.) : Olup bitmek, meydana gelmek.
Götürü (T.) : Bütün, toptan, büsbütün.
Ġuduvv (Ar.) : Sabahleyin, sabahları.
Ġufūl (Ar.) : Gafletler.
Gūl (Far.) : 1. Ebleh, salak, bön. 2. Cahil. 3. Şeytan.
Ġull (Ar.) : Suçluların boyunlarına ve bileklerine geçirilen zincir, pranga, demir halka.
Ġummet (Ar.) : 1. Zorluk. 2. Keder, üzüntü.
Ġuref (Ar.) : Köşkler, cumbalar.
Ġurer (Ar.) : 1. Aklıklar. 2. Seçkinler.
Ġurre (Ar.) : 1. Baş, başlangıç, ilk devre. 2. Aklık. 3. Akıtma.
Gūy (Far.) : Düğme.
Gūy borden (Far.) : Üstün gelmek, gâlip olmak.
Gūy rübūden (Far.) : Gâlip gelmek, üstün gelmek, öne geçmek.

Gülbün (Far.) : Gül ağacı, gül fidanı, gül ocağı.
Gülgüne (Far.) : Pembe allık.
Güşād (Far.) : 1. Hoşluk. 2. Serbestlik. 3. Siftah. 4. Bol, ferah.
Güẕer (Far.) : 1. Yol. 2. Geçit.
Ḫˇâb kerden (Far.) : Uyku çekmek.
Ḥabeş (Ar.) : 1. Pislik, kirlilik, çirkef. 2. Cürüf.
Ḥabeşe (Ar.) : Habeşistan halkı, habeşistan memleketi.
Ḫabī' (Ar.) : Gizlenmiş, saklı.
Ḥabīr (Ar.) : İçindeki suyun çokluğundan alaca renkli olmuş bulut.
Ḥabr (Ar.) : Âlim, bilge.
Ḥacb (Ar.) : 1. Örtme, gizleme. 2. Alıkoyma, engel olma.
Ḥacc (Ar.) : Kasıt, niyet.
Ḥacce (Ar.) : Hüccetle galip gelmek.
Ḥacī (Ar.) : Akıl, idrâk.
Ḥācib (Ar.) : 1. Kaş. 2. Engel.
Ḥaciyy (Ar.) : Lâyık, revâ.
Ḥāciz (Ar.) : Engel.
Ḫaclet-zede (Far.) : 1. Utanmış. 2. Utanarak.
Ḥacr (Ar.) : Kucak. Hıcr da lügattir.
Ḫaḍa'a (Ar.) : 1. Eğilmek. 2. Alçakgönüllülük etmek, tevazu göstermek.
Ḥadeṣāt (Ar.) : Talihsiz olaylar.
Hādir (Ar.) : Düşkün ve itibarsız şey.
Ḥads (Ar.) : 1. Sezgi. 2. Tahmin.
Ḥāfid (Ar.) : Torun, mahdum.
Ḥāfil (Ar.) : Çok sütü olan koyunun sıfatı.
Ḫafż (Ar.) : Allah'ın kâfiri zelil kılması.
Ḥaḳ-güzār (Far.) : 1. Âdil, adaletli. 2. Kadirşinas, haktanır.
Ḥākī (Ar.) : Hikâye eden. c. hukât.
Ḥaḳīḳ (Ar.) : Lâyık, yaraşır.
Ḥāḳḳ (Ar.) : Bir nesnenin tam ortasına denilir. Mürüvvet, insaniyet veya cesarette kâmil adam.
Ḫalā' (Ar.) : İnsanın halvette kalması.
Ḫalāḳat (Ar.) : Güzel huyluluk, halûkluk.
Ḥālī (Ar.) : Zînet eşyası ile süslenmiş.
Ḥalīḳ (Ar.) : Tıraş olmuş olan.
Ḥālik (Ar.) : Kapkara, simsiyah.
Ḫalīḳa (Ar.) : 1. Yaratılış, tabiat, huy. 2. Yaratık. 3. İnsanlar.
Ḥalye (Ar.) : Süs, zinet eşyası; mücevher.

Ḥamā (Ar.) : Başkalarının giremediği yer, halvet yeri.
Ḥamā (Ar.) : Sıhriyet yolu ile akraba olunan erkek.
Ḥamel (Ar.) : 1. Koç burcu. 2. Kuzu.
Ḥamīd (Ar.) : Beğenilmiş, övgüye lâyık.
Ḫamīs (Ar.) : Ordu, asker; mukaddime, kalb, meymene, meysere, sâka.
Ḫāne (Far.) : Saray.
Ḥanīn (Ar.) : Şevk ve arzudan dolayı ağlamak; şevk, arzu.
Ḫ'âr (Far.) : Zelil, hakir, itibarsız.
Ḫār ü ḫas (Far.) : Çalı çırpı.
Ḫarāyid (Ar.) : 1. Delinmemiş inciler. 2. Mahcup kadınlar.
Ḥarec (Ar.) : 1. Darlık. 2. Dar yer. 3. Günah, suç.
Ḫarīde (Far.) : Satın alınmış.
Ḥarīf (Ar.) : Rakip.
Ḥarīm (Ar.) : 1. Harem, yabancının giremeyeceği yer. 2. Kutsal ve koruma altındaki mekân. 3. Sır.
Ḥarīm şikesten (Far.) : Sırrını söylemek.
Ḫarīṭa (Ar.) : Torba, dağarcık.
Ḫarīṭa-keş (Far.) : Araç gereçleri torbasında taşıyan kişi.
Ḫārpuşt (Far.) : Kirpi.
Ḥarūr (Ar.) : 1. Sıcaklık. 2. Sıcak rüzgâr. 3. Ateş.
Ḫas (Far.) : Aşağılık kişi.
Ḫasā'is (Ar.) : Aşağılık ve basit şeyler.
Ḫasāset (Ar.) : 1. Pintilik, cimrilik. 2. Âdilik.
Ḫaṣāyiṣ (Ar.) : Özellikler, hususiyetler.
Ḥaseb (Ar.) : 1. Şeref. 2. Değer.
Ḥaṣīn (Ar.) : 1. Müstahkem yer. 2. Kale.
Ḥaṣr (Ar.) : Sayma.
Ḫāsten (Far.) : 1. Ayağa kalkmak. 2. Ortaya çıkmak, doğmak, meydana gelmek.
Hāşā (Ar.) : Asla.
Ḥaşem (Ar.) : Maiyetteki uşak ve hizmetkârlar.
Ḫaşen (Ar.) : Kaba, haşin; dervişlerin kendisinden elbise yaptıkları bir çeşit saz bitkisi.
Ḫaşen-pūş (Far.) : Mürâ'î, münafık.
Ḫaşḫaşe (Ar.) : Hışırtı.
Ḥaşmet (Ar.) : 1. Görkem. 2. Utanma, haya.
Ḫaṭā vü zelel (Ar.) : Hata yapma ve sürçme.
Ḫātem (Ar.) : 1. Yüzük. 2. Mühür.

Hāteyke (Ar.) : O ve bu.
Ḥatf (Ar.) : Ölüm.
Ḫāṭır-nişān (Far.) : Hatırda kalan, daima hatırlanan, unutulmayan.
Hātif (Ar.) : 1. Seslenen. 2. Gaipten seslenen.
Ḫāṭif (Ar.) : Göz çeken.
Ḥātif (Ar.) : Öldüren.
Ḫaṭīr (Ar.) : Büyük, âlî, yüksek.
Ḥaṭṭ (Ar.) : 1. Aşağı indirme, aşağı bırakma. 2. Değerini düşürme.
Haṭṭāf (Ar.) : 1. Hırsız. 2. Kırlangıç.
Ḥavā (Ar.) : İçermek, kapsamak, cem' etmek.
Ḥavāşī (Ar.) : 1. Kenarlar. 2. Haşiyeler. 3. Aile, çoluk çocuk. 4. Hizmetçiler, uşaklar.
Ḥavāyic (Ar.) : 1. İhtiyaçlar, gereksinimler. 2. Mutfak malzemeleri.
Ḫavd (Ar.) : Güzel endamlı ve iyi huylu genç kadın.
Hāviye (Ar.) : 1. Cehennem. 2. Cehennemin dibi.
Ḥavme (Ar.) : Bir şehrin havalisi, çevresi.
Ḥavme-nişīn (Far.) : Şehrin etrafında oturan kişi.
Ḫaybet (Ar.) : 1. Umudunu yitirme. 2. Zarar görme. 3. Kâfir olma.
Ḥayf (Ar.) : Zulüm, işkence.
Ḫāyik (Ar.) : Dokuyucu, dokuyan.
Ḫāyiż (Ar.) : Çöken, batan, aşağı inen.
Ḥayn (Ar.) : Ölüm, helâk.
Ḫayret (Ar.) : Hayır, iyilik.
Ḫayriyyet (Ar.) : 1. İyilik, hayır. 2. Âfiyet, selamet, kurtuluş.
Ḫayt (Ar.) : Dizi; iplik, tel.
Ḥayy (Ar.) : Kabile.
Ḫayyir (Ar.) : Hayırsever, iyiliksever.
Ḥaẕāfīr (Ar.) : 1. Bir şeyin kenarları. 2. Bir şeyin tamamı.
Ḥaẕāmīr (Ar.) : Hazâfîr; tümü, hepsi.
Ḫāze (Ar.) : Elde etmek, sahip olmak.
Ḥaẕer (Ar.) : 1. Sakınma, çekinme. 2. Korkma, irkilme.
Ḫażīb (Ar.) : Kınalı, boyalı, renkli.
Ḥazm (Ar.) : 1. Basiret ve ihtiyat ile işleri yürütme. 2. Sağlamlaştırma; ileri görüş. Dikkat, ihtiyat, sebat.
Hefevāt (Ar.) : Hatalar, sürçmeler.
Hefve (Ar.) : Hata, yanılma, sürçme.
Ḫelā' (Ar.) : 1. Boşalma. 2. Boşluk, boş yer. 3. Hela, tuvalet.
Hem-āvāz (Far.) : Uyumlu, âhenkli.

Hem-cinsī (Far.) : 1. Aynı cinsten olma. 2. Uyum.
Hem-çünān (Far.) : 1. Öyle, öylece, o şekilde, onun gibi. 2. Aynı şekilde, olduğu gibi, yine.
Hem-nefes (Far.) : Yakın arkadaş.
Hem-reng (Far.) : Uyum sağlayan.
Hem-seng (Far.) : 1. Aynı ağırlıkta. 2. Eşit, aynı.
Hember (Far.) : 1. Arkadaş. 2. Benzer. 3. Eşit, denk. 4. Yol arkadaşı.
Hemḫāne (Far.) : 1. Ev halkı. 2. Dost, arkadaş.
Hemīn (Far.) : 1. Ta kendisi, aynısı. 2. Bu, sadece bu, bir bu, işte bu.
Hemsāye (Far.) : Komşu.
Hencār (Sans.) : 1. Yol, cadde. 2. Tarz, biçim, yöntem.
Henī (Ar.) : Lezzetli, hazmı kolay, sıhhate muvafık.
Herze-gerd (Far.) : Âvâre, derbeder.
Hevācis (Ar.) : Nefis istekleri.
Hevān (Ar.) : Zillet, düşkünlük.
Hevdec (Ar.) : Tahtırevan, mahfe.
Heyemān (Ar.) : Âşık olmak; aşk.
Heymān (Ar.) : 1. Susamış (deve) 2. Kötü sudan dolayı hastalanmış kişi.
Hezāhiz (Ar.) : Fitne, beliyye ve ceng makûlesi halkı derya gibi oynatıp tahrik etmek.
Ḥıḳd (Ar.) : Kin, garaz.
Ḫıll (Ar.) : Samimi dost.
Ḥırmān (Ar.) : Ümitsizlik.
Ḥırz (Ar.) : 1. Sağlam yer, emin yer, tekin yer. 2. Sığınak. 3. Nazar muskası.
Ḥırz-ı Yemānī (Far.) : Nazar duası.
Ḫıyār (Peh.) : Salatalık, badem.
Ḫıyār (Ar.) : 1. Seçme hakkı. 2. Seçkin.
Ḥıyāż (Ar.) : Havuzlar, su havuzları.
Ḫıżāb (Ar.) : Kına, saç sakal boyası.
Ḫızāne (Ar.) : Hazine.
Ḥibā' (Ar.) : Bahşiş, ihsan.
Ḥibr, ḥabr (Ar.) : 1. Yazı yazacak mürekkep. 2. Âlim, dânâ.
Ḥicā (Ar.) : Akıl.
Hicā' (Ar.) : Hece.
Hicdeh, hijdeh (Far.) : On sekiz.
Ḥīlet (Ar.) : 1. Hile, düzen. 2. Çare. 3. Mahâret. 4. Güç, kudret.
Ḥilye (Ar.) : 1. Süs. 2. Süsleme. 3. Güzel sıfatlar.

Ḥimā (Ar.) : Koruma, muhafaza etme, savunma; kamuya kapalı muhafazalı alan.
Ḥimām (Ar.) : Ölüm.
Hīn (Far.) : Peki.
Hindūbār (Far.) : Hindistan.
Ḫing (Far.) : Kır at.
Ḥirāṣet (Ar.) : Çiftçilik, ziraat.
Ḥirmān (Ar.) : 1. Mahrumiyet. 2. Nasipsizlik.
Ḥisān (Ar.) : Güzeller.
Ḥīṭān (Ar.) : Duvarlar.
Hiżāb (Ar.) : Dağlar ve tepeler.
Ḥizām (Ar.) : 1. Anayol. 2. Kuşak.
Ḫīzān (Far.) : Dalga.
Hizzet (Ar.) : 1. Sevinç. 2. Kaynama sesi. 3. Kımıldama.
Ḫodāyigān (Far.) : 1. Allah, tanrı. 2. Kudretli padişah. 3. Büyük efendi.
Ḫonek-cān (Far.) : 1. Aşksız. 2. İntikamcı. 3. Namuslu.
Ḫonek (Far.) : 1. Serin. 2. İyi, güzel. 3. Taze. 4. Ne güzel.
Ḫonekā (Far.) : 1. Serinlik. 2. Ne güzel.
Ḫorde (Far.) : 1. Küçük, ufak. 2. Döküntü, moloz.
Ḫoş (Far.) : 1. İyi, güzel. 2. Ne mutlu.
Ḫubr (Ar.) : Muttali', haberdâr, vâkıf, dânâ.
Ḫuceste (Far.) : 1. Kutlu, mübarek. 2. İyi, hoş.
Ḥucr (Ar.) : Akıl.
Ḥucub (Ar.) : Örtüler, perdeler.
Ḫuda' (Ar.) : Hud'anın cem'i.
Ḫuḍret (Ar.) : Yeşillik.
Ḫudūd (Ar.) : Yanaklar; yüzler.
Ḫudūr (Ar.) : Kızların ardına oturdukları ve namahremden gizlendikleri perdeler.
Ḥulā (Ar.) : Hilye'nin cem'i.
Ḫulāṣatu'l-ḫāṣṣa (Ar.) : Seçilmişlerin seçilmişi.
Ḥulel (Ar.) : Süsler.
Ḥuliyy (Ar.) : Süsler, zinetler.
Ḫulṭa (Ar.) : Karışma, kaynaşma, dostluk kurma.
Ḥumāt (Ar.) : Hâmî'nin cem'i.
Ḫumūl (Ar.) : Adı sanı batma, güm-nām olma.
Hūr (Far.) : 1. Güneş. 2. Yıldız.
Ḥūr (Ar.) : 1. Huri, cennet kızı. 2. Siyah gözlü kadın.

Ḥūrā (Ar.) : Huri; sevgili.
Ḫurrem (Far.) : Ne mutlu, ne kutlu.
Hurūf-ı teheccī (Far.) : Alfabe harfleri.
Ḫusūf (Ar.) : Ay tutulması.
Ḥuṣūn (Ar.) : Kaleler.
Ḫūşe-çīn (Far.) : Kendisi için her yerden maddî, manevî bir şeyler alabilen.
Ḫuşk u ter (Far.) : Hâl-i hâzırda yenebilecek şeyler.
Ḫuṭab (Ar.) : Söylevler, hutbeler.
Ḫużret (Ar.) : 1. Yeşillik. 2. Sebze.
Hübūt kerden (Far.) : 1. İnmek, düşmek. 2. Alçalmak.
Hülk (Ar.) : 1. Ölmek ve yok olmak. 2. Yokluk.
Hümām (Ar.) : 1. Ulu padişah. 2. Yiğit, cesur. 3. Arslan.
Hümūl (Ar.) : Aralıksız yağmur yağması.
Ḥüssāb (Ar.) : Hesap ediciler.
'Iḳd (Ar.) : Kolye, gerdanlık.
'Iḳyān (Ar.) : Doğal saf altın.
Iṣbāḥ (Ar.) : Sabah vakti, fecr-i sâdık.
Iṭfāḥ (Ar.) : Dopdolu göstermek.
Iṭlāl (Ar.) : 1. Vakit öldürme. 2. Yüklenme. (Itlâl-ı vakt).
Iṭmā' (Ar.) : Tamahlandırma.
'Iṭr-sā(y) (Far.) : Koku süren.
'Iyār (Ar.) : 1. Ayar, ölçü. 2. Mihenk taşı.
Iżmār (Ar.) : Gizleme, saklama.
Iżrām (Ar.) : Ateşi harlandırma, ateşi alevlendirme.
Iżrār (Ar.) : Zarara sokma, zarar verdirme.
'İbād (Ar.) : Kullar, abdler.
İbdā' (Ar.) : Var etme, icat etme, yeni bir şey yaratma.
İbhām (Ar.) : Baş parmak.
İbrāḳ (Ar.) : Birinin üzerine yıldırım düşmesi; güzellikteki parıldama.
İbṣār (Ar.) : Görme, dikkatle bakma.
İbtiġā' (Ar.) : 1. İstek. 2. Amaç.
İ'cāb (Ar.) : Hoşa gitme.
İcāde (Ar.) : İyi yapma, hakkıyla yerine getirme.
İcāle (Ar.) : 1. Dolaştırma, gezdirme. 2. Dolaştırılma, gezdirilme. İcâle-i kalem: Kalem oynatma.
'İcāleten (Ar.) : Acele ile, hemen, şimdi.
İ'cām (Ar.) : Noktalama, nokta koyma.

İcḥāf (Ar.) : Zulüm ve gadretmek.
İclāl (Ar.) : Büyüklük, yücelik.
İ'dād (Ar.) : 1. Hazırlama. 2. Hazırlanılma. 3. Geliştirme. 4. Geliştirilme.
İ'ḍāl (Ar.) : İşin bir kişi için zor ve müşkil olması.
İdālet (Ar.) : Galip etmek, kazandırmak; ikbal vermek.
İfāża (Ar.) : 1. Söze girme. 2. Feyiz verme. 3. Bereketlendirme.
İfḥām (Ar.) : 1. Ağız açtırmama, susturma. 2. Cevap veremeyecek hale sokma.
İġlāṭ (Ar.) : Yanlışa düşürme, hata ettirme.
İġtirāb (Ar.) : Gurbete düşme, gurbete gitme.
İġtirāf (Ar.) : Avuçla su içme.
İġtirār (Ar.) : Gururlanma.
İġżāb (Ar.) : Hınçlandırma, gazaplandırma, öfkelendirme.
İḥcām (Ar.) : 1. Cayma, vazgeçme. 2. Engellenme.
İḥḳāk-ı ḥaḳ (Far.) : Haklının hakkını vermek.
İḥkām (Ar.) : Sağlamlaştırma.
İḥrām besten (Far.) : Niyet etmek.
İḫtirām (Ar.) : Yok etme, öldürme.
İḥtisāb (Ar.) : Sayma, hesaplama.
İḫtiyār (Ar.) : Muhtar, seçilmiş olan.
İhtizāz (Ar.) : 1. Sevinme. 2. Sevinç.
'İḳāl (Ar.) : 1. Bağ. 2. Köstek, ayak bağı, pranga.
İḳbāl (Ar.) : Yönelme, ilerleme.
İḳbās (Ar.) : 1. Birine ilim öğretmek. 2. Ateş vermek.
İḳrā' (Ar.) : Okutma.
İkrām (Ar.) : Saygı gösterme.
İkṯār (Ar.) : Çoğaltma, artırma.
İḳtinā' (Ar.) : 1. Çalışıp kazanma. 2. Meslek edinme. 3. Biriktirme. 4. Tuzakla avlama.
İlcā' (Ar.) : Zorlama, zorunda bırakma.
İlmām (Ar.) : 1. Yakışık alma, yakışma. 2. Konma.
İlti'ām (Ar.) : Parçaların bir araya gelmesi, bitişmesi.
İltibās (Ar.) : Birbiriyle karıştırılacak derecede iki şey arasındaki benzerlik.
İltiḳā' (Ar.) : Buluşma, bir araya gelme.
İltiyā' (Ar.) : Heyecanlanma.
İltiyām-peẕīr (Far.) : İyileşebilir.

İltiẕāẕ (Ar.) : 1. Lezzet alma. 2. Hoşlanma, zevk alma.
İmāret (Ar.) : 1. Emirlik. 2. Komutanlık.
İmātet (Ar.) : Öldürme.
İmsāk (Ar.) : Pintilik, eli sıkılık.
İmtirā (Ar.) : 1. Kuşkulanma. 2. Kararsızlık.
İmżā' (Ar.) : Yapmak, yerine getirmek, tamamlamak, icrâ etmek.
'İnān tāften (Far.) : 1. Geri dönmek. 2. Yüz çevirmek. 3. Güçsüz kalmak.
'İnān-keş (Far.) : 1. Dizgin çeken. 2. Kontrollü hareket eden, kendine hâkim olan.
'İnān-tāb (Far.) : Dizgini çeviren, geri dönen.
'İnān-zenān (Far.) : Alelacele, aceleyle.
İnbā' (Ar.) : Haber verme.
İncāḥ (Ar.) : 1. İşi bitirme. 2. İsteğine kavuşma.
İnhā' (Ar.) : Yetiştirme, ulaştırma.
İnḳā' (Ar.) : Telkin.
İnkisāf (Ar.) : 1. Güneş tutulması, tutulma. 2. Sönme.
İnniyyāt (Ar.) : Enniyyet'in cem'i.
İnsā' (Ar.) : 1. Unutturma. 2. Unutturulma.
İnṣāf dāden (Far.) : Haklıya hakkını vermek.
İntifāḫ (Ar.) : 1. Şişme, kabarma. 2. Organ büyümesi.
İntihāc (Ar.) : Yol bulma.
İntiḳāż (Ar.) : Bozulma.
İntimā' (Ar.) : 1. Birine nispet etme. 2. Mensubiyet, bağlılık.
İnṭimās (Ar.) : Görünmez olma, yok olma.
İ'rāb (Ar.) : 1. Ortaya çıkarma. 2. Fasih söyleme.
İrādet (Ar.) : 1. İsteme. 2. İstek. 3. Kazâ ve kader.
İrāḳa-i dem (Far.) : Kan dökme.
İrāḳat (Ar.) : 1. Sıvıyı dökme. 2. İdrar yapma.
İrāḳat-i ḫūn (Far.) : Kan dökme.
'İrāṣ (Ar.) : Arsalar.
İrb (Ar.) : 1. Akıl. 2. Akıllılık.
İrdāf (Ar.) : Yanına alma, yanına katma.
İrġām (Ar.) : Burnunu sürtme, ezme.
İrtiḳā' (Ar.) : Mevki bakımından yükselme.
İrtiyāż (Ar.) : Öğrenme.
İrvā' (Ar.) : Suya kandırma.
İs'ād (Ar.) : Mesut etme.
İs'āf (Ar.) : 1. Yerine getirme. 2. Kolaylık gösterme.

İsār (Ar.) : Tutsaklık.
'İṣār (Ar.) : Tökezleyerek yere kapanma.
Īṣār kerden (Far.) : Saçmak, dağıtmak, bağışlamak.
İsfār (Ar.) : Şafak sökmesi.
İshāb (Ar.) : 1. Haddini aşma. 2. Gevezelik, çok konuşma. 3. Çok tamah etme.
İsmā' (Ar.) : Duyurma, işittirme.
İsti'bād (Ar.) : Köle alma.
İstib'ād (Ar.) : Uzak görme, ihtimal vermeme.
İstidrār (Ar.) : Süt ve bevl gibi şeyleri bevl etmek.
İstiḫlāṣ (Ar.) : 1. Kurtarma. 2. Kurtulmak isteme. 3. Tasarruf.
İstiḥżār (Ar.) : 1. Hatırlama. 2. Önceden hazırlanma.
İstikānet (Ar.) : Alçakgönüllülük.
İstiḳṣā' (Ar.) : Derinlemesine araştırma.
İstiḳżā' (Ar.) : Bir hükme varmak için başkasının görüşüne başvurma.
İstimtā' (Ar.) : Yararlanma.
İstimṭār (Ar.) : Yağmur duasına çıkma, yağmur yağmasını isteme.
İstirbāḥ (Ar.) : Parayı faize koyma.
İstīṣā' (Ar.) : Nasihat almak.
İstisḳā' (Ar.) : Siroz hastalığı, vücudun su toplaması.
İstiṭlā' (Ar.) : Bilgi isteme, sorma.
İstiẓlāl (Ar.) : 1. Gölgeye girme. 2. Sığınma.
İşhād (Ar.) : Tanık getirme, tanık gösterme.
İşkāl (Ar.) : Sorun, güçlük, zorluk.
İşrāḳ (Ar.) : 1. Parlama. 2. Aydınlatma.
İ'tibār yāften (Far.) : İtibar kazanmak.
İ'tibārāt (Ar.) : Değer vermeler.
İ'tiḳāl (Ar.) : Dil tutukluğu.
İ'tilāl (Ar.) : 1. Bir işle meşgul olma. 2. Birini işinden alıkoymak. 3. Hastalanma. 4. İllet.
İ'tināḳ (Ar.) : Boğuşma; kucaklama.
İ'tisāf (Ar.) : 1. Zulmetme. 2. Hak yeme, yoldan sapma.
İtḳān (Ar.) : İşi sağlam ve muhkem yapmak.
İttiḳā' (Ar.) : 1. Sakınma. 2. Günahtan uzak durma.
'İvec (Ar.) : Eğrilik.
İzāḥa (Ar.) : Ayırma, uzaklaştırma.
İẕāḳa (Ar.) : Tattırma.

İzālet (Ar.) : Ram etmek; zayıflatmak.
İzān (Ar.) : Bir şeye gönül vermek.
İzhān (Ar.) : Meşgul etmek.
İżmār (Ar.) : Gizleme, saklama.
Jende (Far.) : Yamalı hırka, eski hırka.
Ḳabāle (Ar.) : 1. Senet 2. Tapu. 3. Hüccet.
Ka'beteyn (Ar.) : Tavla zarları.
Kābīn (Far.) : Mehir, nikah akçesi, damat tarafından geline verilen ağırlık.
Kābiren 'an kābirin (Ar.) : Büyükten büyüğe.
Ḳādāt (Ar.) : Kâdde'nin cem'i. Kâ'idler, seraskerler.
Ḳaddāḥe (Ar.) : Çakmak taşı.
Ḳadeḥ (Ar.) : Sufilerce "vakit" demektir.
Ḳadem der nihāden (Far.) : Ayak basmak.
Ḳadem zeden (Far.) : 1. Yürümek. 2. Adımlamak. 3. Gezinmek.
Ḳadem-rence (Far.) : 1. Gitme, zahmet edip gitme. 2. Lütfen kabul etme.
Ḳāf-tā-ḳāf (Far.) : Dünyanın tamamı.
Ḳafā (Ar.) : 1. Sırt. 2. Pes, art, geri.
Ḳahr kerden (Far.) : Galip gelmek.
Ḳā'ime (Ar.) : 1. Dik açı. 2. Dik. 3. Duran. 4. Kabza. 5. Kitap yaprağı. 6. Ferman.
Ḳāḳum (Ar.) : 1. Kakım. 2. (kin.) gündüz.
Ḳāl (Ar.) : Kâl potası.
Ḳalaḳ (Ar.) : Huzursuzluk, ıztırap, gönül darlığı.
Ḳālıb (Ar.) : Beden, kalıp.
Ḳallemā (Ar.) : Nadiren, bazen, seyrek, az olur ki.
Kām (Far.) : 1. Damak. 2. Ağız içi, ağız.
Ḳamr (Ar.) : Mürâhene ve kumar oynamak.
Ḳamrā' (Ar.) : Akmer'in müennesi. Mehtap.
Kām-zen (Far.) : Muradına ermiş kişi.
Kār-sāz (Far.) : 1. İş yapan. 2. Etken. 3. İşlerini yoluna koyan. 4. Uygun.
Ḳar' (Ar.) : Vurma, çalma.
Ḳarā'iḥ (Ar.) : Zihinsel güçler.
Kārgāh (Far.) : Köşk.
Ḳarīḥa (Ar.) : 1. Zihin gücü, düşünce gücü. 2. Kavrayış. 3. Tabiat.
Ḳaṣab (Ar.) : İnce dokumalı keten.
Ḳaṣabu'l-hind (Ar.) : Hint kumaşı.

Ḳaṣabu's-sebaḳ (Ar.) : Ödül.
Kāsid (Ar.) : Kıymetsiz, revaçsız.
Kāsten (Far.) : 1. Eksiltmek, azaltmak. 2. Çıkarmak, çıkarma yapmak.
Kāşiḥ (Ar.) : Gizli düşmanlık.
Ḳavāri' (Ar.) : 1. Fırtınalar. 2. Anî gelen musibetler. 3. Kıyametler.
Ḳavīm (Ar.) : Sağlam, dayanıklı, ayakta.
Ḳayl (Ar.) : Ulu ve büyük. Akyâlü'l-yemen.
Ḳayrevān (Ar.) : 1. Batı. 2. Kervan.
Ḳażā-rā (Far.) : 1. Tesadüfen, rastlantı eseri. 2. İstemeyerek, yanlışlıkla.
Ḳażīb (Ar.) : 1. Dal, dal budak. 2. Kamçı.
Kebve (Ar.) : Yere kapaklanma.
Kedūret (Ar.) : 1. Kırgınlık. 2. Bulanıklık. 3. Karanlık. 4. Sıkıntı.
Kef zeden (Far.) : Alkışlamak.
Kefāf (Ar.) : 1. Yaşayacak kadar. 2. Yetinme.
Keff (Ar.) : 1. El. 2. El ayası.
Kehf (Ar.) : 1. Mağara. 2. Sığınak.
Kelāġ (Far.) : Karga, kara karga.
Kelāl (Ar.) : 1. Yorgunluk, bitkinlik. 2. Bezginlik, bıkkınlık.
Kelān (Far.) : 1. Büyük. 2. İri yarı. 3. İleri gelen.
Kelel (Ar.) : 1. Hile, düzen. 2. Mangal. 3. Neşter.
Kelīl (Ar.) : Gözü zayıf, gözleri iyi göremeyen.
Kem (Ar.) : Eleğin çemberi.
Kemer kerden (Far.) : Kemer gibi bir şeyi kuşatmak.
Kemerbend (Far.) : 1. Hizmetçi. 2. Sevgili. 3. Derviş. 4. Bir işe hazır.
Kenden (Far.) : 1. Kazmak. 2. Kazımak. 3. Açmak. 4. Kökünden sökmek. 5. Harap etmek.
Kenef (Ar.) : 1. Himaye, sığınma. 2. Taraf, yöre. 3. Sığınma yeri, sığınak.
Kenūd (Ar.) : 1. Nankör, alçak yaratılışlı. 2. Âsî. 3. Pinti. 4. Nâ-münbit toprak: arz-ı kenûd.
Ker u fer (Far.) : Görkem, azamet.
Kerāyim (Ar.) : Değerli şeyler.
Kerem (Ar.) : Asalet, soyluluk.
Kernā (Far.) : Borazan.
Kes düşmek (T.) : Mahcup olmak, rezil olmak.
Keslānī (Ar.) : Halsizlik, keyifsizlik, uyuşukluk.
Keṣure (Ar.) : Çoğalmak, artmak.
K'eş (Far.) : Ki-eş; ki o, ki ona, ki onu, ki onun.

Kevā'ib (Ar.) : Tomurcuk memeli kızlar.
Key (Far.) : 1. Ne zaman, ne vakit. 2. Nasıl.
Keyān (Far.) : 1. Padişah. 2. Önderler.
Keyānī (Far.) : 1. Şahlık. 2. Saltanat.
K'ez (Far.) : Ki -den, ki -den beri.
Ḳıdāḥ (Ar.) : Nasipler.
Ḳıdḥ (Ar.) : Tıraş edilip yelek takılmamış ok; kumar oku.
Ḳımeṭre (Ar.) : Itriyat kokusu.
Ḳıṣār (Ar.) : 1. Kısa. 2. Kısa boylular.
Ḳıṭa' (Ar.) : Gecenin bir kısmı.
Ḳıvām (Ar.) : 1. Direk, sütun. 2. Nizam, intizam.
Ki (Far.) : -ınca, ince; -dığı zaman; çünkü.
Kifāt (Ar.) : 1. Denkler. 2. Akranlar, arkadaşlar.
Kinişt (Far.) : Kilise, mabet.
Kirde, **girde** (Far.) : Bir çeşit ekmek.
Kirişme kerden (Far.) : Kaş göz işareti yapmak.
Kirişme (Far.) : İşveli göz kırpış.
Kişten (Far.) : Ekmek, dikmek, tarım yapmak.
Kivāre (Ar.) : Petek. Kuvâre.
Kiyāset (Ar.) : Uyanıklık, zeyreklik, kıvrak zekâlılık.
Kocā (Far.) : Nasıl.
Koştī-gīr (Far.) : Güreşçi, pehlivan.
Ḳuble (Ar.) : Öpücük, bûse.
Ḳuble-gāh (Far.) : Öpülecek yer.
Ḳuds (Ar.) : 1. Kutsallık. 2. Temizlik. 3. Cennet. 4. Cebrail.
Kudūret (Ar.) : 1. Kırgınlık. 2. Bulanıklık. 3. Karanlık. 4. Sıkıntı.
Ḳufūl (Ar.) : Yolculuktan dönme, geri dönme.
Kulūḫ (Far.) : 1. Kesek. 2. Sıva parçası. 3. Yontulmamış, kalas, odun, hırt.
Ḳunne (Ar.) : Dağın tepesi.
Ḳurāże (Ar.) : 1. Yonga, talaş. 2. Altın ve gümüş kırıntısı. 3. Külüstür, işe yaramaz.
Kūre (Far.) : 1. Ocak, ateş ocağı, fırın. 2. Pota (kâl).
Ḳurṣ (Ar.) : Bir gezegenin görünen yüzü.
Ḳurūḥ (Ar.) : Yaralar.
Ḳurūm (Ar.) : Değerli insanlar.
Ḳuṣārā (Ar.) : 1. Gâyet. 2. Cehd ü gâyet ve âhirü'l-emr.
Kūtāh/kūteh-dest (Far.) : 1. Muradına erememiş, muratsız. 2. Eli kısa. 3. Pinti, cimri.

Kūz-ı şebeh (Far.) : Pirinç testi.
Küfāt (Ar.) : Yeterliler.
Külāh (Far.) : Taç.
Külāh-dārī (Far.) : Padişahlık.
Külāle (Ar.) : 1. Kıvırcık saç. 2. Çiçek destesi.
Kümāt (Ar.) : Yiğitler.
Kümūn (Ar.) : 1. Gizlenme, pusuya yatma. 2. İç, batın.
Küngüre (Far.) : 1. Şerefe. 2. Hisar şerefesi. 3. Kubbenin ucu. 4. Burç.
Künh (Ar.) : 1. Son. 2. Asıl, öz.
Künyet (Ar.) : Künye.
Kürāse (Ar.) : Fasikül, cüz', defter, sekiz sayfalık el yazması kitap forması.
Küsūf (Ar.) : Güneş tutulması.
Lāġ (Ar.) : Alay, şaka.
Lāġıyye (Ar.) : Saçma, zırva, bātıl.
Laġv (Ar.) : 1. Boş, saçma. 2. Saçmalama. 3. Hata yapma.
Lālā (Far.) : 1. Parlak, parlayan. 2. Hizmetkâr.
Lāzib (Ar.) : Sabit, devamlı.
Le'ālī (Ar.) : İnciler.
Le'īm (Ar.) : Aşağılık kimse, cimri.
Leb gezīden (Far.) : Dudağını ısırmak; üzülmek.
Lebbeyk zeden (Far.) : Lebbeyk demek, cevap vermek.
Leclāc (Ar.) : 1. Tutuk konuşan. 2. Kumarda varını yoğunu kaybeden meşhur bir kumarbaz.
Lehb (Ar.) : Yalaz.
Lemḥa (Ar.) : 1. Kısa bir bakış. 2. Göz ucuyla bakış. 3. Parıltı, parlaklık.
Lenger (Far.) : Vakar, temkin, ağırbaşlılık.
Levāmi' (Ar.) : Parlayanlar.
Levlev : Düşüncesiz ve hafifmeşrep adam.
Lillāhi derruhu (Ar.) : Aşk olsun, âferin.
Liṣām (Ar.) : 1. Ağız örten bez. 2. Peçe.
Loḳma (Ar.) : Yiyecek.
Lu'āb (Ar.) : 1. Salya. 2. Tükürük. 3. Sıvı.
Lu'bet (Ar.) : 1. Sevgili. 2. Put. 3. Kukla.
Lūlī (Far.) : 1. Yakışıklı ve sarhoş delikanlı. 2. Şarkıcı. 3. Çalgıcı.
Lūlū (Far.) : Öcü.
Lübāb (Ar.) : Öz, seçilmiş, süzülmüş.
Lübb (Ar.) : 1. Öz, hâlis. 2. Gönül, kalp.

Lücce (Ar.) : Denizin en derin yeri.
Lücec (Ar.) : Engin denizler.
Lüknet (Ar.) : Dil tutukluğu, kekemelik.
Mā vü men (Far.) : Kibir, kendini beğenmişlik.
Ma'ālim (Ar.) : 1. İşaretler. 2. Yol işaretleri.
Ma'āric (Ar.) : Basamaklar, merdivenler.
Ma'āşir (Ar.) : Topluluklar.
Maḍrib (Ar.) : Darp edecek yer.
Maġmūr (Ar.) : 1. Yıkık, harap. 2. Adı sanı silik.
Maġz (Ar.) : 1. Beyin. 2. İç, öz. 3. Çekirdek. 4. Burun. 5. Cevher.
Maġzā (Ar.) : Kasıt, meram, fehvâ.
Maḥacce (Ar.) : 1. Delil ile ortaya konmuş şey. 2. Yol, rota.
Maḥārīb (Ar.) : Mihraplar.
Maḥārim (Ar.) : Mahremler, yakınlar.
Maḫarr (Ar.) : Olay yeri, oluş yeri.
Maḫarr-ı 'acā'ib (Far.) : Harikulade şeylerin olduğu yer.
Maḥaṭṭ-ı riḥāl (Far.) : Yüklerin indirildiği yer; ihtiyaç sahiplerinin inip konakladığı yer.
Maḥāvīc (Ar.) : İhtiyaç sahipleri.
Maḫāyil (Ar.) : 1. Alâmetler. 2. Yağmur bulutları. 3. Hayal ürünleri.
Maḫbūn (Ar.) : 1. Kıtlıkta saklanan şey. 2. Koltuk altında ya da elbisenin yeninde saklanan el.
Maḥcūr (Ar.) : Hacir altına alınan, kullanılması yasaklanmış.
Maḥfūf (Ar.) : Sarılı, bükülü.
Maḫfūż (Ar.) : Alçalmış.
Maḥḥā' (Ar.) : Yok edici.
Maḥḳ (Ar.) : 1. Mahvetme. 2. Temizleme. 3. Eksiltme.
Maḥkī (Ar.) : Hikâye edilmiş.
Maḫlaṣ (Ar.) : 1. Kurtuluş yeri. 2. Kaçış yeri. 3. Kurtuluş.
Maḥlūl (Ar.) : Çözülmüş, dağılmış.
Maḥmil (Ar.) : 1. Mahmil, mahfe. 2. (gr.) Kelime veya cümlenin anlamı. 3. Hac kafilesi ile her yıl Haremeyn'e gönderilen hediyeler.
Maḥmil ber besten (Far.) : Hareket etmek.
Maḥmil besten (Far.) : Hareket etmek.
Maḥmil güşāden (Far.) : İkâmet etmek, yerleşmek.
Maḥmil keşīden (Far.) : Mahmil götürmek, göçmek.
Maḥmūd (Ar.) : Beğenilmiş, övülmüş.

Maḥnūn (Ar.) : Delirmiş olan, mecnun.
Maḥtid (Ar.) : Asıl, nesep, soy.
Maḥtūm (Ar.) : Kesin, vacip, lâzım.
Maḫṭūr (Ar.) : Tehlikeli, tehlikeye yakın.
Maḥvī (Ar.) : Muhteva, içerik.
Maḥyā (Ar.) : Hayat.
Maḫzūl (Ar.) : Beli kırılmış, yenik.
Maḫzūn (Ar.) : Hazinede saklanılan.
Maḳdūr (Ar.) : 1. Takdir edilmiş. 2. Elden gelen. 3. Mümkün. 4. Güç ve kuvvet.
Maḳṭū' (Ar.) : Sabit, kesin.
Ma'lem (Ar.) : İz, nişan.
Ma'mūl (Ar.) : Mütedavil, rayiç, her zamanki.
Mancūḳ (Ar.) : 1. Gönderlerin üstüne takılan hilâl. 2. Şemsiye. 3. Sancak.
Mānden (Far.) : Geride kalmak, geride bırakmak; yorulmak.
Mānevī (Far.) : Nakkaş Mânî'ye mensup olan kişi.
Mānīden (Far.) : 1. Kalmak, geri bırakmak. 2. Bırakmak.
Mānīden (Far.) : Benzemek.
Manṣūṣ (Ar.) : 1. Araştırılmış. 2. Kur'ân'da hakkında ayet bulunan. 3. Tayin edilmiş.
Manẓūr (Ar.) : 1. Maksat, amaç. 2. Makbul, beğenilmiş. 3. Amaç edilen.
Māristān (Far.) : Bimaristan=Hastane.
Mārru'ẕ-ẕikr (Ar.) : Yukarıda zikri geçen.
Marżā (Ar.) : Hastalar.
Marżāt (Ar.) : Razılık, memnunluk, hoşnutluk.
Maṣā'id (Ar.) : Çıkış yerleri, yükseliş yerleri.
Ma'seret (Ar.) : Güçlük, zorluk.
Maṣīf (Ar.) : Yazlık, sayfiye yeri.
Maṣīr (Ar.) : 1. Karargâh. 2. Süre giden.
Maṣlaḥat (Ar.) : Barış, huzur, dirlik, düzenlik.
Māşiṭā (Ar.) : Gelin süsleyen, meşşâta.
Maşrıḳ-zemīn (Far.) : Doğu.
Maṭ'ūn (Ar.) : 1. Kınanmış. 2. Mızraklanmış. 3. Vebalı.
Maṭ'am (Ar.) : Yiyecek.
Maṭbū'-ı kesī vāḳi' şoden (Far.): Beğenmek, hoşuna gitmek.
Maṭmūre (Ar.) : 1. Zindan. 2. Mezar.
Maṭraḥ (Ar.) : Yaygı.

Maṭvī (Ar.) : Dürülü, bükülü.
Māye (Far.) : 1. Asıl, esas. 2. Sebep, neden. 3. Miktar, kadar. 4. Mal, servet.
Maẕīḳ (Ar.) : 1. Dar yer. 2. Güç iş, sorun.
Ma'ūnet (Ar.) : 1. Yardım. 2. Yol azığı. 3. Harcamalar.
Me'ārib (Ar.) : 1. İstekler, dilekler. 2. Hizmetler.
Me'āṣim (Ar.) : Günahlar.
Me'āẕ (Ar.) : 1. Sığınma. 2. Sığınak.
Mebādā (Far.) : Sakın, aman ha.
Mebānī (Ar.) : 1. Temeller, esaslar. 2. Mazmunlar. 3. Yapılar, binalar.
Mebārıḳ (Ar.) : Mebrak'ın cem'i. Sabahın parladığı vakit.
Meberrāt (Ar.) : İyilikler, hayırlar, bağışlar, hayrat.
Mebrez (Ar.) : 1. Savaş meydanı. 2. Temaşa yeri.
Mebrūṣ (Ar.) : Baras hastası.
Mecā'at (Ar.) : 1. Açlık. 2. Acıkma.
Mecānīn (Ar.) : 1. Mecnunlar. 2. Deliler.
Meczūm (Ar.) : Kesin karar verilmiş.
Medār (Ar.) : 1. Yörünge. 2. Dönence. 3. Dönme.
Meder (Ar.) : 1. Kerpiç. 2. Kuru balçık.
Medrek (Ar.) : 1. Belge. 2. Kanıt, delil. 3. İdrak yeri.
Mefrūż (Ar.) : Boynunun borcu olmuş.
Meftūl (Ar.) : 1. Kalın tel. 2. İnce tel. 3. Bükülmüş, bükülü.
Meġānī (Ar.) : 1. Menziller, konaklar. 2. Şarkıcı kadınlar. 3. Evler.
Meğer (Far.) : 1. Acaba. 2. Belki. 3. Sadece, yalnız. 4. Ancak. 5. Yoksa.
Meḥābīb (Ar.) : Sevilenler.
Meḥāḳ, **miḥāḳ** (Ar.) : Arap aylarının son üç gecesi.
Mehān (Ar.) : Küçümsenmiş.
Meḥāsin (Ar.) : 1. İyilikler, güzellikler. 2. Bıyık ve sakal.
Mehīb (Ar.) : 1. Görkemli. 2. Korkunç.
Mehleke (Ar.) : 1. Tehlikeli yer. 2. Tehlike. 3. Tehlikeli iş.
Mehmūm (Ar.) : Üzüntülü, kederli.
Mekārih (Ar.) : Tiksinilen şeyler, iğrenç şeyler.
Mekfūf (Ar.) : 1. Yasaklanmış, menedilmiş, alıkonmuş. 2. Kör.
Mekmen (Ar.) : Pusu.
Mekmūn (Ar.) : 1. Gizli, saklı. 2. Dizili.
Meknūn (Ar.) : Dizilmiş, dizili.
Mekrūb (Ar.) : Üzüntülü, tasalı.
Mekrümet (Ar.) : Cömertlik, kerem sahipliği, yücelik, büyüklük.

Melāhī (Ar.) : 1. Oyuncaklar. 2. Eğlenceler, oyunlar.
Melāḥide (Ar.) : Dinsizler, mülhitler.
Melā'ine (Ar.) : Melunlar.
Melālet (Ar.) : Hüzün, sıkıntı; usanç.
Mel'ān (Ar.) : Dolu, taşkın.
Melāẕ (Ar.) : 1. Sığınak, sığınacak yer. 2. Kale.
Melhūf (Ar.) : 1. Üzgün, gamlı. 2. Mazlum.
Melī (Ar.) : 1. Zengin. 2. Çevik.
Melsā' (Ar.) : 1. Düz arazi, düz mekân, kıraç ve kaygan düzlük. 2. Şarap.
Memālīk (Ar.) : Köleler, kullar, memlûkler.
Me'men (Ar.) : Sığınak, sığınacak yer.
Memerr (Ar.) : Geçit, geçiş yeri.
Memṭūr (Ar.) : Yağmur yağmış.
Menā (Ar.) : Açıklık, ferahlık.
Menāhī (Ar.) : Dince yasaklanmış şeyler.
Menāşīr (Ar.) : Vezirlik ve müşirlik fermanları.
Menbit (Ar.) : 1. Bitme yeri. 2. Otlak.
Mencā (Ar.) : Kurtuluş yeri.
Mendūb (Ar.) : Şeriatçe yapılması uygun olan.
Menhel (Ar.) : 1. Suvak, hayvan suvarılan yer. 2. Sulak, konak yeri.
Menḥūs (Ar.) : Uğursuz, şom.
Meniyye (Ar.) : Mevt, ölüm.
Menşūr (Ar.) : 1. Delinmiş inci. 2. Dağınık.
Merā'ī (Ar.) : Aynalar.
Merābi' (Ar.) : Baharda oturulacak yerler, ilkbahar evleri.
Merād (Ar.) : Geçit, kıstak.
Merāḥ (Ar.) : 1. Rahatlama yeri. 2. Yer.
Merāḳıb (Ar.) : Bakışlar, görüş tarzları.
Merāḳī (Ar.) : 1. Basamaklar. 2. Dereceler.
Merāsıd (Ar.) : Gözlemevleri, gözlem yerleri.
Merāti' (Ar.) : Otlaklar, meralar.
Merāżī (Ar.) : Marzât'ın cem'i. Memnuniyetler, hoşnutluklar.
Merbū' (Ar.) : Köle, kul.
Merġzār (Far.) : Çayır, çayırlık, çimenlik.
Mersūm (Ar.) : Vali tarafından gönderilen ferman.
Mertebet (Ar.) : 1. Mertebe. 2. Miktar.
Merūm (Ar.) : Arzu edilen.
Meṣābīḥ (Ar.) : 1. Lambalar. 2. Kandiller. 3. Işıklar.

Meṣāḥif (Ar.) : 1. Kitaplar. 2. Kur'ân-ı Kerîm mushafları.
Meṣālib (Ar.) : Kusurlar, eksiklikler.
Mesāmmāt (Ar.) : Gözenekler.
Meṣānī (Ar.) : Tekrar edilmiş.
Mesārī (Ar.) : Yollar.
Mesāriḥ (Ar.) : Çayırlar, geniş otlaklar.
Mesārr (Ar.) : Sevinçler.
Mesās (Ar.) : Asıl, kök, esas.
Mesīḥā (Ar.) : 1. Hz. İsa'ya ait. 2. Hz. İsa Mesih.
Mesīr (Ar.) : 1. Seyir, gidiş. 2. Güzergâh.
Meslūb (Ar.) : 1. Alınmış, çalınmış. 2. Soyulmuş. 3. Giderilmiş.
Mesmaḥ (Ar.) : Genişlik, ferahlık.
Mesraḥ (Ar.) : Seyir yeri.
Me'ṣūre (Ar.) : Rivayet yolu ile öğrenilen haberler.
Meṣvā (Ar.) : Ev, konut, mesken.
Meş'ūf (Ar.) : 1. Memnun, sevinçli. 2. Âşık, tutkun.
Meşārıḳ (Ar.) : Doğular, maşrıklar.
Meşīb (Ar.) : Yaşlılık, ihtiyarlık.
Meşḳ kerden (Far.) : Meşk etmek, çalışmak.
Meşmūl (Ar.) : 1. Kapsama giren. 2. Kaplı, çevrili.
Meşra' (Ar.) : 1. Yol. 2. Oluk.
Metā'ib (Ar.) : Yorgunluklar, sıkıntılar.
Meṭāriḥ (Ar.) : 1. Atma yerleri. 2. Görüşme yerleri.
Meṭāvī (Ar.) : 1. Bükülmüş şeyler, dürülmüş şeyler. 2. Kıvrımlar.
Me'ūnet (Ar.) : 1. Geçimlik. 2. Masraf. 3. Yük. 4. Meşakkat.
Me'vā (Ar.) : 1. Mesken, konut, yer. 2. Sığınak.
Mev'il (Ar.) : 1. Sığınak. 2. Sel sularının biriktiği yer.
Mevā'īd (Ar.) : Vaat olunmuş yer veya zamanlar.
Mevācīd (Ar.) : İşitilen nağmeler tesiriyle sufilerde görülen haller ve tavırlar.
Mevīz (Ar.) : 1. İri kuru üzüm. 2. Bir çeşit üzüm.
Meyāmin (Ar.) : Uğurlar, bereketler.
Meyāmīn (Ar.) : 1. Uğurlular. 2. Kutlular.
Meyn (Ar.) : Yalan.
Meysūr (Ar.) : 1. Kolay mümkün. 2. Kolaylanmış.
Meẓālim (Ar.) : Zulümler.
Meżāmīr (Ar.) : At meydanları, koşu meydanları.
Meżārr (Ar.) : 1. Zararlar. 2. Eziyetler.
Meżāyıḳ (Ar.) : 1. Kasvet verici yerler, dar yerler. 2. Zorluklar, güçlükler.

Mi'cer (Ar.) : Başörtüsü.
Micle' (Ar.) : Cilalama aleti, parlatma aleti.
Midād (Ar.) : Kalem.
Mihād (Ar.) : 1. Yatak. 2. Beşik. 3. Alçak zemin.
Mikdaḥ (Ar.) : Çakmak demiri.
Miknese (Ar.) : Süpürge.
Milāḥ (Ar.) : Melîhler; güzeller.
Milāḥ (Ar.) : Tuzlar.
Mīm (Ar.) : 1. Kuyu. 2. Makat.
Mīnā (Far.) : Şarap kadehi.
Mīnā-reng (Far.) : Mine rengi, gök mavisi.
Minaṣṣa (Ar.) : Tecelli yeri, zuhur mekânı.
Minṭaḳa (Ar.) : Kemer.
Mirṣad (Ar.) : Gözlemevi, gözlem yeri.
Misās (Ar.) : Dokunma, el sürme.
Miṣḳal (Ar.) : 1. Cilalama aleti. 2. Usta hatip.
Mişkāt (Ar.) : 1. Fanus, lambalık. 2. Duvarda açılmış kandil hücresi. 3. Kandil.
Mīṭān (Ar.) : 1. Gayet. 2. Meydan.
Miyān besten (Far.) : 1. Bel bağlamak. 2. Hazır olmak.
Miyān-beste (Far.) : Hazır, âmâde.
Mu'addel (Ar.) : 1. Doğrulanmış. 2. Tadil edilmiş.
Mu'addil (Ar.) : Denkleştiren.
Mu'ānedet (Ar.) : Mücadele.
Mu'āraża (Ar.) : Kavga, mücadele, çatışma.
Mu'āṣī (Ar.) : İsyancı, asi, itaatsiz.
Mu'avvel (Ar.) : 1. Güvenilmiş, güvenilir, sağlam. 2. Güven.
Mu'āżedet (Ar.) : Yardım, destek.
Mubaḫḫar (Ar.) : 1. Buhar olmuş, buharlaşmış. 2. Tütsülenmiş.
Mu'ciz (Ar.) : Mucize.
Mūda' (Ar.) : Kendisine emanet bırakılmış.
Muḍille (Ar.) : Azdıran, yoldan çıkaran.
Muġīṯ (Ar.) : Yardımcı, yardım eden.
Muġnā (Ar.) : Bir şeye ihtiyacı olmayan.
Muḥācif (Ar.) : Kalkanlı savaşçı.
Muḫaḍḍara (Ar.) : Yeşile boyalı; yeşil renk verilmiş.
Muḫadderāt (Ar.) : Örtülü kadınlar.
Muḥāfe (Ar.) : Mahfe.

Muḥallā (Ar.) : Süslü, donanımlı.
Muḥassenāt (Ar.) : 1. Hayırlı işler, yararlı işler. 2. Üstünlük sebepleri.
Muḥaşşā (Ar.) : Haşiye yazılmış olan.
Muḥayyā (Ar.) : Yüz, çehre.
Muḫayyem (Ar.) : 1. Çadırlık alan. 2. Ordugâh.
Muḥāżarāt (Ar.) : Hatırda tutulan yararlı bilgiler.
Muḥāẕī (Ar.) : Bir hizada, karşı, mukabil bulunan.
Muḥaẕẕir (Ar.) : Sakındıran, çekindiren.
Muḥiḳḳ (Ar.) : 1. Haklı. 2. Hakkı yerine getiren.
Muḥṣanāt (Ar.) : Güzel, temiz ve iffetli kadınlar.
Muḫtār (Ar.) : Seçkin, seçilmiş.
Muḥtaẓī (Ar.) : İtibar ve izzet sahibi.
Muḥtecib (Ar.) : 1. Gizlenen. 2. Gizli, örtülü. 3. Münzevi.
Muḫtelefun-fîh (Ar.) : Hakkında ihtilaf bulunan şey.
Muḳalled (Ar.) : Müçtehit.
Muḳallid (Ar.) : Müçtehide uyan.
Muḳām (Ar.) : İkâmet etmiş.
Muḳāmir (Ar.) : Kumarbaz.
Muḳanṭarāt (Ar.) : 1. Kemerli yapılar. 2. Köprüler.
Muḳāra'a (Ar.) : Kazanca ortak olmak ve zararı sermayeden karşılanmak üzere verilen sermaye.
Muḳle (Ar.) : 1. Göz yuvarı. 2. Göz siyahlığı veya göz aklığı.
Muḳrī (Ar.) : 1. Kıraat öğretmeni. 2. Kur'ân okuyan.
Muḳteżeyāt (Ar.) : Gerekenler, gerekler.
Mu'lem (Ar.) : Belirtilmiş.
Munṣabb (Ar.) : Dökülen, karışan.
Munṣıf (Ar.) : 1. İnsaflı, vicdan sahibi. 2. Kötülükte ileri gitmeyen.
Muntaẓam (Ar.) : Dizili inci.
Mur (Ar.) : Acı.
Muraṣṣa' (Ar.) : Bir yazı stili.
Mu'reb (Ar.) : 1. Açıklanmış. 2. Açık, âşikâr.
Murtāż (Ar.) : Riyazet eden kişi.
Musārre (Ar.) : Birisine sırrını söylemek.
Muṣliḥ (Ar.) : Güzel davranışlı.
Mustaṭraf (Ar.) : Yepyeni bir şey olarak görülmüş.
Muṭālebāt (Ar.) : İstekler, talepler.
Muṭāraḥa (Ar.) : Karşılıklı konuşma.
Muṭarrā (Ar.) : Taze, tazeliği üstünde.

Mu'teḳadāt (Ar.) : inançlar, inanılanlar.
Mu'tekif (Ar.) : 1. İbadethanelerde ibadete çekilen. 2. Köşeye çekilen, münzevi.
Mu'temer (Ar.) : 1. Toplantı yeri. 2. Konferans.
Mu'terek (Ar.) : Saha, meydan, alan.
Mu'terik (Ar.) : Savaş meydanında toplanan.
Mu'tevir (Ar.) : Elden ele dolaştıran.
Muvāḫāt (Ar.) : Kardeşlik.
Muvālāt (Ar.) : Dostluk.
Muvāzere (Ar.) : Birine yardım etmek, destek çıkmak.
Müye (Far.) : 1. Ağıt. 2. İnleme, inilti.
Muẕ (Ar.) : -den beri.
Mu'ẓam (Ar.) : 1. Büyük, ulu, azametli. 2. Daha çoğu.
Mu'ẓamāt-ı Bilād (Far.) : Büyük ve önemli şehirler.
Muẓahher (Ar.) : Arkası güçlü kimse.
Mużāhī (Ar.) : Benzeyen.
Muż'ıf (Ar.) : Zayıflatan.
Mużmer (Ar.) : Gizli, saklı, örtülü.
Mużmir (Ar.) : Saklayan, gizleyen, içinde saklayan.
Mużṭaci'an (Ar.) : Yana yatarak.
Mübāḥāt (Ar.) : Sevap ya da günah olmayan şeyler.
Mübde'āt (Ar.) : Yeni zuhur etmiş şeyler; yaratılmışlar.
Müberred (Ar.) : Soğutulmuş.
Mübīd (Ar.) : Helâk eden, yok eden.
Mübteda' (Ar.) : Yeni zuhur etmiş şey; yaratılmış.
Mücāhāt (Ar.) : Karşılıklı olarak böbürlenmek.
Mücāhiz (Ar.) : 1. Teçhiz eden, donatan. 2. Zengin tacir.
Mücānib (Ar.) : Uzaklaşan.
Mücedvel (Ar.) : Cetvel çekilmiş, cedvelli.
Mücevvid (Ar.) : Tecvid bilen, Kur'ân'ı usûlüne göre okuyan.
Müdā'abe (Ar.) : Şakalaşma.
Müdāmī (Ar.) : Daim, daimi.
Müdānī (Ar.) : Benzer, eş.
Müdārese (Ar.) : Ders verme.
Müdbir (Ar.) : 1. Asi. 2. Talihsiz.
Müdd (Ar.) : Hicazlılarca bir ratl ve bir sülüsten ibaret ölçü birimi.
Müdebbir (Ar.) : 1. Tedbirli. 2. Müşavir.
Müded (Ar.) : Müddet'in cem'i.

Müdġam (Ar.) : Daima, sürekli.
Müdmec (Ar.) : İç içe sokulmuş.
Müdrec (Ar.) : İçine konmuş, yerleştirilmiş.
Müdrik (Ar.) : Anlayan, aklı eren.
Mü'ellef (Ar.) : Kitap.
Müfākehe (Ar.) : Şakalaşma.
Müfāvaża (Ar.) : 1. Sohbet, söyleşi. 2. Katılma.
Müferraġ (Ar.) : Dökülmüş, kalıba dökülmüş.
Müfliḥ (Ar.) : 1. Kurtulan. 2. Galip olan.
Mühān (Ar.) : Zelil, hakir.
Mühennā (Ar.) : 1. Lezzetli, leziz. 2. Zahmetsiz. 3. Kutlanmış.
Müheyyā (Ar.) : İstidatlı, yetenekli.
Müheẕẕeb (Ar.) : 1. Temizlenmiş. 2. Eğitimli, terbiyeli.
Mühre (Ar.) : Her nev' yuvarlak şey. Topçuk.
Mülābese (Ar.) : 1. Karışma, karıştırma, benzeşme. 2. Üstüne alma.
Mülāzım (Ar.) : Bağlı, bir yerden ayrılmayıp bağlı kalan.
Mülimmāt (Ar.) : Belalar, musibetler; zorluklar.
Mülimme (Ar.) : Bela, musibet.
Mülte'im (Ar.) : İyileşen, iyiye giden.
Mülteṣem (Ar.) : Öpülen, öpülür.
Mümāzaḥa (Ar.) : Şakalaşma, birbirine mizah yapma.
Mümehhed (Ar.) : 1. Hazır. 2. Düzenlenmiş.
Mümtāz kerden (Far.) : Seçmek, seçkin kılmak, ayrıcalıklı kılmak.
Münā (Ar.) : Arzu edilen, istenilen.
Münādemet (Ar.) : Birlikte konuşup eğlenme.
Münāfī (Ar.) : 1. Yok edici. 2. Zıt, karşıt, aykırı.
Münākere (Ar.) : Kavga.
Müneccez (Ar.) : 1. Dileği yerine gelmiş. 2. Vaatte durulmuş.
Münfetiḥ (Ar.) : Açılmış, açılan.
Münḥarif (Ar.) : 1. Sapmış, sapan. 2. Sağlam olmayan.
Münḫasif (Ar.) : (Ay için) Tutulmuş; parlaklığı az olan, sönük.
Münḥaṭṭ (Ar.) : Çöken, alçalan.
Münmeḥī (Ar.) : Mahvedilmiş olan, temizlenmiş olan.
Münşa'ib (Ar.) : 1. Şubeli, dallı. 2. Ayrılan, ayrılmış.
Münṭamis (Ar.) : 1. Sönen. 2. Sönen yıldız. 3. Yok olan.
Müntefeṣ (Ar.) : Büyü ile yapılmış olan.
Müntefī' (Ar.) : 1. Yok olan, ortadan kalkan, uzaklaşan. 2. Kovulan, çıkarılan.

Münteḳā (Ar.) : Seçkin, güzide.
Münteḳaş (Ar.) : Nakşolunmuş.
Müntemī (Ar.) : İlgi duyan, yakınlık duyan.
Münteza' (Ar.) : 1. Koparılmış. 2. Kazınmış.
Münye (Ar.) : İstenilen, arzu edilen, temenni edilen.
Mürsile (Ar.) : Gerdanlık.
Mürtaḳī (Ar.) : 1. Yükselen. 2. İlerleyen.
Mürteḳā (Ar.) : Yükselme yeri.
Müṯāb (Ar.) : 1. Ödüllendirilmiş. 2. Sevap kazanmış.
Müsāheme (Ar.) : Kura çekme.
Müsāhim (Ar.) : 1. Kura çeken. 2. Ortak, şerik.
Müsāmit (Ar.) : Yüz yüze ve karşılıklı olan.
Müsānehe (Ar.) : Yıllık iş görme.
Müṯebbet (Ar.) : Tespit edilmiş, sabitleştirilmiş.
Müsellem (Ar.) : 1. Sabit, kesin, tartışılmaz. 2. Güvenilir. 3. Uygun, reva.
Müselsel (Ar.) : Bir yazı stili.
Müsri' (Ar.) : Hızlı giden haberci, kâsıd.
Müsta'liye (Ar.) : Yükselen, yücelen, üste çıkan.
Müsta'ẕeb (Ar.) : 1. Lezzetli. 2. Beğenilen.
Müstaḥlib (Ar.) : Sağıcı, sağan.
Müstaḳarr (Ar.) : 1. Yerleşim yeri, durma yeri. 2. Karargâh.
Müstaḳirr (Ar.) : Yerleşik, yerleşmiş.
Müstaḳṣī (Ar.) : 1. Eni konu araştıran. 2. Sona varmak isteyen.
Müstaṣfā (Ar.) : Saflaştırılmış.
Müstaṣfī (Ar.) : Saf olanını isteyen, saf olanını alan.
Müstaṣveb (Ar.) : Doğru görülmüş, onaylanmış.
Müstaẓıll (Ar.) : 1. Gölgede oturan. 2. Birinin himayesinde bulunan.
Müstebidd (Ar.) : Bir işi bitirinceye kadar elini ondan çekmeyen kişi.
Müstehill (Ar.) : Hilâl şeklinde görünür olan ve yeni ayı gözleyip gören ve yeni doğup ağlamağa ve çağırmağa başlayan.
Müstekinn (Ar.) : Gizlenen, saklanan.
Müstenkir (Ar.) : Yadsıyan, inkâr eden.
Müstenşıḳḳ (Ar.) : Burnuna su çeken.
Müstetbi' (Ar.) : Birinin ardından ve peşinden gitmek isteyen.
Müstevcib (Ar.) : Lâyık, yaraşır; gereken.
Müstev'ib (Ar.) : Kapsayan.
Müşeẕẕeb (Ar.) : 1. Budanmış. 2. Uzun boylu ve güzel ahlaklı iyi insan; süslenmiş ve zinetlenmiş kişi.

Müşgīn (Far.) : Siyah.
Müşīr (Ar.) : Müşavir, danışman.
Müşt (Far.) : 1. Avuç. 2. Yumruk.
Müştehir (Ar.) : Meşhur, tanınmış.
Müşterī (Ar.) : Jüpiter, Erendiz.
Müte'alliḳāt (Ar.) : Yakınlar, akraba.
Müte'āref (Ar.) : Herkesin bildiği, maruf, meşhur.
Müte'āvin (Ar.) : Yardımlaşan.
Müte'āżıd (Ar.) : Yardım eden, elinden tutan, destek veren.
Mütebettil (Ar.) : Tanrı'ya yönelen.
Mütecerri' (Ar.) : Yudumlayan, yudumlayarak içen.
Müte'ellihīn (Ar.) : Tanrı'nın birliğine inananlar.
Müte'eẕẕī (Ar.) : Mazlum, eziyet çeken.
Mütefaṭṭın (Ar.) : Kıvrak zekâlı, çabuk kavrayan.
Müteḫālife (Ar.) : Birbirine aykırı.
Müteḫaşşi' (Ar.) : Derin bir saygı ile eğilen, alçak gönüllü.
Müteḥattem, **müteḥattim** (Ar.): Vacip ve lâzım.
Mütehellil (Ar.) : Mutluluktan yüzü aydınlanmış olan.
Müteheyyic (Ar.) : Heyecanlı, coşkulu.
Müteḳarrir (Ar.) : 1. Yerleşerek kuvvet alan. 2. Kararlaşan, karar bulan.
Müteḳāżī (Ar.) : 1. Dileyen, isteyen, rica eden. 2. Borçluyu sıkıştıran.
Mütelaḳḳī (Ar.) : Telakki eden, değerlendiren.
Mütelālī (Ar.) : Parıldayan, çakan, ışıldayan.
Mü'telif şoden (Far.) : Birlik olmak, uzlaşmak.
Mütemaḥḥiż (Ar.) : Hâlis niyet ile gayret eden, çalışan.
Mütemehhir (Ar.) : Temehhür eden, mahir olan, kesb-i maharet eden.
Mütemellıḳ (Ar.) : Hatırşinas, uygun ve munis.
Mütemenni' (Ar.) : Engelleyen, mâni olan kişi.
Mütemeṣṣil (Ar.) : 1. Örnek getiren. 2. Taklitçi.
Mütemeşşī şoden (Far.) : Yürümek.
Mütenessib (Ar.) : Filanın nesebinden ve soyundanım diye iddia eden.
Müteṣallib (Ar.) : Din işlerinde çaba gösteren.
Müteṭā'ir (Ar.) : Dağılmış olan, perakende.
Müteṭarrıḳ (Ar.) : Yol bulan.
Müteṭāyir (Ar.) : Dağınık, perişan.
Mütevaḳḳıd (Ar.) : Yanan, tutuşup yanan; zeki.
Müteżāyıḳ (Ar.) : Dar olan, daracık.
Müvedda' (Ar.) : Emanet edilmiş olan.

Müyesser şoden (Ar.) : Mümkün olmak.
Müyūn (Ar.) : Yalanlar.
Müzaḫrefe (Ar.) : 1. Boş, lüzumsuz, saçma. 2. Göz boyayıcı sahte şeylerle süslü.
Müzdecir (Ar.) : Yasaklara uyan.
Müzehher (Ar.) : Çiçek açmış.
Müzehhere (Ar.) : 1. Çiçekli. 2. Çiçek açmış.
Müzekkā (Ar.) : Aklanmış, arınmış, kusursuz.
Müzeyyefe (Ar.) : Çürük, saçma sapan, temelsiz.
Müzn / Müzne (Ar.) : Bulut.
Nābeḫıred (Far.) : Cahil, akılsız.
Nābiġa (Ar.) : 1. Dâhi. 2. Yüksek dereceli, yüksek rütbeli. 3. İyi şair.
Nādī (Ar.) : Meclis.
Naḥārīr (Ar.) : Bilgili kişiler, erdemli kişiler.
Naḥb (Ar.) : 1. Âheng. 2. Himmet. 3. Burhan, hacet. 4. Uyku. 5. Gün. 6. Ölüm.
Nāhic (Ar.) : Bir yolda, bir istikamette giden.
Nāhīd (Ar.) : Venüs, Zühre, Çulpan yıldızı.
Naḥīf (Ar.) : Cılız, zayıf, çelimsiz.
Nāhik (Ar.) : Her işte abartıya kaçan.
Nāhil (Ar.) : Susuz, kıraç.
Naḫl (Ar.) : Ağaç, hurma ağacı.
Naḥl (Ar.) : Bal arısı.
Naḥr (Ar.) : Boğaz.
Naḥs (Ar.) : Uğursuz, talihsiz.
Nā'ī (Ar.) : Kara haber getiren.
Nā'ibāt (Ar.) : Felâketler.
Nā'ibe (Ar.) : Felaket, bela.
Na'īm (Ar.) : 1. Nimet, bolluk. 2. Cennette bir yer. 3. Mal. 4. Geçim. 5. Bol.
Naḳâ' (Ar.) : Temizlenme.
Naḳam (Ar.) : Ayıplama, öç alma.
Naḳd (Ar.) : Altın ve gümüş gibi paralar.
Nāḳıd (Ar.) : 1. Kalp para ile gerçek parayı ayıran. 2. İyi ile kötüyü ayıran. 3. Dirhem, dinar.
Naḳıyye (Ar.) : Temiz.
Naḳmet, **nıḳmet** (Ar.) : 1. Azarlama. 2. İntikam. 3. Cezalandırma.
Naḳş (Ar.) : Şekil.

Naḳş keşīden (Far.) : Resim çizmek.
Naḳş şoden (Far.) : Nakşedilmek, işlenmek.
Naḳş-perdāz (Far.) : 1. Desen ustası, nakışçı. 2. Ressam.
Nāl (Far.) : 1. Kamış. 2. Kamış kalem. 3. Şeker kamışı.
Na'leyn (Ar.) : 1. Bir çift terlik. 2. Nalın.
Nāliş (Far.) : 1. İnleme, inilti. 2. Sızlanma.
Na'mā' (Ar.) : Nimet, iyilik, ihsan.
Nāmī (Far.) : 1. Ünlü, namlı, meşhur. 2. Aziz, değerli, sevgili.
Nāmūs (Far.) : 1. Ses. 2. Şöhret. 3. Kibir. 4. İffet. 5. Şeref.
Nā-sāzgār (Far.) : 1. Uyumsuz. 2. Liyakatsiz. 3. Yetersiz. 4. Muzır.
Nāṣıye (Ar.) : Yüz, çehre.
Nāsī (Ar.) : Unutkan, unutan.
Naṭ' (Ar.) : 1. Meşin sofra. 2. Satranç tahtası.
Nāz kerden (Far.) : 1. Gururlanmak. 2. Övünmek, caka satmak. 3. İşve yapmak, cilve yapmak.
Naẓar endāḫten (Far.) : Bakmak, göz atmak, göz gezdirmek.
Nāżır (Ar.) : Parlak ve canlı yüz.
Nāżıra (Ar.) : Parlak, ışıltılı.
Nāzi' (Ar.) : Çeken, uzaklaştıran. c. Nevâzi'.
Nāzīden (Far.) : 1. Nazlanmak. 2. Salınmak. 3. Övünmek. 4. Gururlanmak. 5. Yalvarmak.
Nāziḥ (Ar.) : Kaçkın, göç eden.
Nażīr (Ar.) : 1. Altın. 2. Taze, körpe.
Nażret (Ar.) : Tazelik, parlaklık.
Nebāh (Ar.) : Yücelmeye ve yükselmeye amade olan.
Nebālet (Ar.) : Soyluluk, asillik.
Nebāt (Ar.) : Nöbet şekeri.
Nebīh (Ar.) : Namlı, meşhur.
Necb (Ar.) : Cömert ve eli açık kişi.
Necī (Ar.) : 1. Sırdaş. 2. Yakın.
Nedā (Ar.) : 1. Nihai hedef. 2. Vergi, ihsan.
Nedā (Ar.) : 1. Çiğ. 2. Nem.
Neḍāret (Ar.) : 1. Mutluluk, saadet. 2. Parlaklık, tazelik.
Nediyy (Ar.) : Çağıran, seslenen.
Nefāẕ (Ar.) : 1. İşleme, nüfuz etme. 2. Yürürlükte olma. 3. Sözü geçme.
Nefes ber āverden (Far.) : Söz söylemek, konuşmaya başlamak.
Neffāṣ (Ar.) : 1. Üfleyen. 2. Nefheden. 3. Büyücü, büyü yapan.
Nefḥa (Ar.) : 1. Esinti. 2. Koku yayılması. 3. Bağış. 4. Güzel koku. 5. Üfleme, üfürme.

Nefîr (Ar.) : Feryat.
Nefret (Ar.) : Ürkerek kaçmak.
Nefrīn (Ar.) : Lanet, beddua, ilenme.
Nefṣ (Ar.) : Tükürükle üfleme.
Nefs-i fākire (Far.) : Nefs-i âkile.
Nefṣü'd-dem (Ar.) : Kan tükürme.
Neḥāfet (Ar.) : Cılızlık, zayıflık.
Nehc (Ar.) : 1. Yol, yöntem. 2. Düz yol, doğru yol.
Nehīb (Ar.) : Yağmacı, talancı.
Nehmet (Ar.) : 1. İstek, hacet, niyaz. 2. Şiddetli arzu. 3. Yüce himmet.
Nekāl (Ar.) : İşkence, azap, şiddetli ceza.
Nekāl kerden (Far.) : Cezalandırmak.
Nem (Far.) : 1. Damla. 2. Az su. 3. Gözyaşı.
Nemaṭ (Ar.) : 1. Yöntem, tarz. 2. Örtü. 3. Keçe. 4. İhram.
Nemed (Ar.) : Keçe.
Nemmām (Ar.) : Laf taşıyan, arabozucu.
Neng (Far.) : 1. Ar, haya. 2. Yüzsuyu. 3. Şöhret, ün.
Neng dāşten (Far.) : Utanmak.
Nerd (Ar.) : 1. Tavla. 2. Tavla oyunu.
Nerrād (Ar.) : Usta tavlacı.
Nesā'ic (Ar.) : Nazmedilmiş, söylenmiş; eşsiz âlimler.
Nes'e (Ar.) : Veresiye almak. (Kesre ile de lügattir.)
Neseb (Ar.) : 1. Soy, nesep. 2. Kadın, eş.
Nesem (Ar.) : Esinti.
Nesnās (Ar.) : 1. Goril. 2. Orangutan. 3. Laf anlamaz kötü insan. 4. Bedeninin yarısı insan olan efsanevi yaratık.
Nesr (Ar.) : 1. Akbaba. 2. Kartal.
Neṣre (Ar.) : Bir yıldız.
Neṣṣ (Ar.) : Bir haberi yaymak, ifşa etmek; sözün zuhur etmesi, aşikâr olması. Beṣṣ ü neṣṣ.
Neşāṭ kerden (Far.) : Heveslenmek, istek duymak, neşe bulmak.
Nevā (Far.) : 1. Geçim, maişet. 2. Azık, yiyecek. 3. Zenginlik. 4. Nasip.
Nevādī (Ar.) : Toplantılar.
Nevāhī (Ar.) : Yasaklar, haramlar.
Nevāhid (Ar.) : Yuvarlak ve derli toplu memesi olanlar.
Nevāhiż (Ar.) : 1. Büyük ve güçlü develer. 2. Arzular, istekler.
Nevāl (Ar.) : 1. Nasip. 2. Bağış, hediye.

Nevān (Far.) : 1. Hareket ederek, kımıldayarak. 2. Salınarak. 3. Titreyerek. 4. Cılız, sıska.
Nevāṣī (Ar.) : 1. Alınlar. 2. Yüce kişiler, ileri gelenler.
Nev-bāve (Far.) : Turfanda; hediye.
Neverd (Far.) : 1. Kırışık. 2. Silindir, merdane. 3. Beğenilmiş, güzel.
Ney (Far.) : 1. Kamış. 2. Şeker kamışı. 3. Kalem. 4. Ney. 5. Marpuç.
Nıḥr (Ar.) : Bilge, tecrübeli.
Nibāl (Ar.) : Oklar.
Nibişten (Far.) : Yazmak.
Nicād (Ar.) : Kılıç bağı. Tavîlü'n-nicâd.
Nigāh dāşten (Far.) : Sahip çıkmak.
Nigār (Far.) : 1. Sevgili. 2. Resim, desen, nakış. 3. Put.
Nigāşten (Far.) : 1. Resmetmek. 2. Yazmak. 3. Bina etmek, yapmak.
Nigerīsten (Far.) : 1. Bakmak. 2. Dikkat etmek. 3. Düşünmek.
Nigīn (Far.) : 1. Yüzük kaşı. 2. Yüzük. 3. Şah mührü.
Nigīn-i Süleymān (Far.) : Süleyman'ın mührü.
Nigūn-sār (Far.) : 1. Baş aşağı, ters dönmüş, devrik. 2. Eğri.
Nihā' (Ar.) : 1. Nihayet, son. 2. Şişe.
Nīk (Far.) : 1. Tam, tamamen. 2. İyice.
Nikābet (Ar.) : Rüzgârın ters yönden esişi.
Niḳāt (Ar.) : Bir şeyin en iyisi.
Nīk-nāmī (Far.) : İyi ünlülük.
Nīkū (Far.) : 1. Değer, lâyık. 2. Çok.
Nikūhīde (Far.) : Kınanmış, kötü, ayıplanmış.
Nīkū-reviş (Far.) : İyi ve doğru ahlaklı, davranışlı.
Nīl (Far.) : 1. Çivit. 2. Çivit rengi. 3. Lâcivert.
Nīlī (Far.) : 1. Lacivert, çivit rengi. 2. Mavi.
Ni'me (Ar.) : Ne iyi, ne hoş, ne güzel.
Nīrencāt (Ar.) : Bir nevi sihir, büyü.
Niṣāb (Ar.) : Yeter derecede, istenilen oran, kıvam.
Niṣāl (Ar.) : Temrenler.
Niṣār (Ar.) : 1. Hediye. 2. Kurbanlık.
Nīş zeden (Far.) : 1. Sokmak. 2. İğnelemek. 3. Saplamak.
Nişīmen (Far.) : Ev, yuva, ikametgâh.
Niyūş (Far.) : Dinle.
Niyūşīden (Far.) : Kulak misafiri olmak, dinlemek, kulak vermek.
Noḫostīn (Far.) : -dığı zaman, -ınca -ince.

Nuḥūr (Ar.) : 1. Kurbanlar. 2. Boğazlar.
Nuḳāve (Ar.) : İyi, kaliteli.
Nūn (Ar.) : Devat, mürekkep.
Nūş (Far.) : 1. İçme. 2. İçen. 3. Leziz. 4. Bal. 5. İçki. 6. Panzehir.
Nuẓẓār (Ar.) : Seyirciler, bakanlar.
Nübl (Ar.) : 1. Asillik. 2. Ululuk. 3. Erdem, fazilet. 4. Zekâ.
Nühā' (Ar.) : Akıllar.
Nühye (Ar.) : Akıl.
Nükūl (Ar.) : 1. Yüz çevirme, dönme. 2. Kaçınma.
Nümūd (Far.) : Görünüm.
Nümūdār (Far.) : 1. Açık, aşikâr. 2. Görülen. 3. Meşhur, tanınmış. 4. Delil. 5. Alâmet.
Nümūdār şoden (Far.) : Görünmek.
Nümūden (Far.) : 1. Bitirmek. 2. Yapmak, etmek. 3. Açıklamak.
Nüşūr (Ar.) : 1. Neşirler, dağıtmalar, yaymalar. 2. Öldükten sonra dirilmeler. (yevm-i nüşûr).
Nüzhet (Ar.) : 1. Temizlik. 2. İffet. 3. Gönül ferahlığı. 4. Tazelik.
Nüzl (Ar.) : 1. Rızık. 2. Yemek. 3. Konaklama yeri (nüzul emini).
'Öşr-i 'aşīr (Far.) : Onda bir.
Pāk (Far.) : Tamamen, hepten, iyiden iyiye.
Pākīze (Far.) : 1. Hâlis. 2. Kusursuz. 3. Namuslu. 4. Mukaddes.
Pāyīden (Far.) : 1. Durmak. 2. Beklemek. 3. Kalmak.
Pedīd āverden (Far.) : 1. Ortaya çıkarmak, meydana getirmek. 2. Kurmak. 3. Mümtaz kılmak.
Pehn sāḫten (Far.) : 1. Genişletmek, en kazandırmak. 2. Yaymak.
Pehn-güş (Far.) : Kepçe kulaklı.
Peleng (Far.) : 1. Pars, panter. 2. Kaplan.
Perākende (Far.) : 1. Şuursuz. 2. Deli. 3. Kayıtsız.
Perçem (Far.) : 1. Bayrak. 2. Sancak. 3. Ateş yalazı.
Perdāḫten (Far.) : 1. Girişmek. 2. El atmak. 3. Yapmak. 4. İlgilenmek.
Perend (Far.) : 1. İpek, saf ipek. 2. Desenli ipek. 3. Kılıç.
Pervāz dâden (Far.) : Uçurmak.
Perve (Far.) : Pervin, Ülker, Süreyya.
Perverden (Far.) : 1. Hazırlamak. 2. Eğitmek. 3. Koymak. 4. Beslemek.
Pervīn (Far.) : Ülker yıldızı.
Pervīz (Far.) : Kalbur, elek.
Pervīzen (Far.) : Elek, kalbur.
Pest (Far.) : 1. Aşağı. 2. Alçak. 3. Harap. 4. Değersiz. 5. Zayıf, gevşek.

Peşmîne-pūş (Far.) : Yoksul, softan yapılmış sade elbise giyen, sofu, derviş.
Pey (Far.) : Defa, kez, kere.
Pey-i (Far.) : 1. İçin. 2. Ardından, peşinden. 3. Yerine.
Pey-siper (Far.) : Çiğnenmiş, ayak altında kalmış.
Peyvend kerden (Far.) : 1. Birleştirmek. 2. Tertip etmek. 3. Yamamak.
Pīç ü tāb (Far.) : 1. Büklüm. 2. Kıvrım. 3. Kıvranma.
Pīle (Far.) : 1. Koza. 2. İpek kozası. 3. Torba, file. 4. İpek böceği.
Pīle (Far.) : Kin, düşmanlık.
Pīlever (Far.) : Seyyar satıcı, gezginci esnaf, çerçi.
Pīse (Far.) : Alaca lekeler, abraşlık.
Pīş (Far.) : 1. Yanına, yanında. 2. Karşı, karşısı. 3. Öncelikle.
Pīş āverden (Far.) : 1. Dikkate almak. 2. Başlamak. 3. İcat etmek. 4. Faydalanmak. 5. Huzura getirmek, huzura çıkarmak.
Pīş āverden-i suhan (Far.) : Arz etmek, söylemek.
Pīş dāşten (Far.) : Takdim etmek, sunmak.
Pīşānī kerden (Far.) : Utanmazlık etmek, diklenmek.
Pīş-bīn (Far.) : 1. İleri gören. 2. İhtiyatlı. 3. Kâhin, gaipten haber veren.
Pīşe (Far.) : 1. Sanat. 2. Meslek. 3. Huy, adet, alışkanlık.
Pīşter (Far.) : Daha önce, önceden, akdem, esbak.
Poşt (Far.) : Hâmî; yardımcı.
Puşmak / buşmak (T.) : Kızmak, öfkelenmek.
Rā (Far.) : Aşkına (yemin).
Rāh dāden (Far.) : Giriş çıkış izni vermek.
Rāh gosilīden (Far.) : Yol almak.
Raḥamūt (Ar.) : Büyük rahmet.
Rāḥat (Ar.) : 1. Huzur. 2. Huzurlu.
Raḥīb (Ar.) : Ferah, geniş, enli, bol.
Raḫīṣ (Ar.) : Ucuz.
Raḫt (Far.) : 1. Giysi, elbise. 2. Ev eşyası. 3. Yol levazımı, yolculuk eşyası.
Raḫt nihāden (Far.) : Yerleşmek.
Raḫuṣe (Ar.) : Ucuzlamak.
Rā'ī (Ar.) : 1. Çoban, sığırtmaç. 2. Otlatan, yayan. 3. Emir, vali. 4. Kır şiiri, pastoral şiir.
Rā'id (Ar.) : 1. Haberci, elçi. 2. Casus. 3. Arayıcı.
Raḳabe (Ar.) : 1. Boyun. 2. Kul. 3. Köle.
Raḳam zeden (Far.) : 1. Yazmak. 2. Resmetmek. 3. Söz etmek. 4. Üstünü çizmek, silmek.

Raḳāyiḳ (Ar.) : İnce şeyler, nazik şeyler.
Raḳī' (Ar.) : Birinci gökyüzü veya diğer semalar.
Raḳḳ (Ar.) : Kâğıda bedel üzerine yazı yazılan deri; beyaz sayfa.
Rānden (Far.) : Çıkarmak.
Rāsiḫ (Ar.) : 1. Bilgili. 2. Din bilgisi, sağlam.
Rāst (Far.) : 1. Doğru, dürüst. 2. Sağlam. 3. Aynen.
Rātib (Ar.) : Sürekli, devamlı.
Rāviye (Ar.) : 1. Su dağarcığı. 2. Büyük su kovası.
Ravż (Ar.) : Bahçeler, çimenlikler.
Rāy (Far.) : Raca, Hint hükümdarı.
Rāy zeden (Far.) : Uğramak.
Rāygān (Far.) : 1. Çok, bol. 2. Beyhude. 3. Çekinmeden. 4. Esirgemeden. 5. Bedava, karşılıksız.
Re'y (Ar.) : Tedbir.
Rebāyib (Ar.) : Üvey kız evlatlar. Rebîb, rebîbe.
Recāḥat (Ar.) : 1. Fazlalık. 2. Üstünlük.
Red' (Ar.) : 1. Alıkoyma. 2. Menetme.
Refāġat (Ar.) : Bolluk içinde yaşama, rahat geçim.
Reften (Far.) : Yüz tutmak.
Reġā'ib (Ar.) : 1. Rağbet edilenler. 2. Hediyeler.
Reh (Far.) : Defa, kez, kere.
Reḫā' (Ar.) : Hayatın ferahlığı ve bolluğu.
Rehā kerden (Far.) : 1. Kurtarmak, serbest bırakmak. 2. Bırakmak.
Reḥābet (Ar.) : Geniş ve enli olma.
Rehebūt (Ar.) : Büyük korku.
Remīm (Ar.) : Çürük, bozuk.
Rence (Far.) : 1. Sıkıntılı. 2. Dertli, hasta. 3. Üzgün, kırgın.
Rencīden ez-kesī (Far.) : Birine gücenmek.
Reng (Far.) : 1. Fayda. 2. Nasip.
Rengīn (Far.) : 1. Renkli. 2. Güzel, hoş. 3. Süslü.
Reṣaf (Ar.) : 1. Kaldırım. 2. Döşeme.
Resīs (Ar.) : Sabit ve sağlam.
Resm (Ar.) : İz, işaret, alâmet.
Restḫīz (Far.) : 1. Ayağa kalkma. 2. Mahşer, dirilme.
Reşḥ, reşḥa (Ar.) : 1. Sızıntı. 2. Terleme.
Reşīḳ (Ar.) : Uzun boylu, boylu poslu.
Reşḳ (Ar.) : Ok atma.
Reşşiyye (Ar.) : Çisenti.

Retḳ (Ar.) : 1. Onarım. 2. Yama.
Revāḥ (Ar.) : 1. Gün batımı ile gece arasındaki zaman. 2. Şarap.
Revān (Far.) : 1. Hemen, çabuk. 2. Rayiç, revaçta.
Revān sāḫten (Far.) : 1. Göndermek, yollamak. 2. Akıtmak, dökmek.
Revāyiḥ (Ar.) : Kokular, güzel kokular, rayihalar.
Revḥ (Ar.) : 1. Rahatlık, huzur. 2. Rahmet. 3. Meltem serinliği.
Reviş (Far.) : Gidiş, yürüyüş.
Reviyyet (Ar.) : 1. Enikonu düşünme. 2. Düşünerek şiir söyleme.
Reybü'l-menūn (Ar.) : Hadiseler, olaylar; devran.
Reye'ān (Ar.) : 1. Başlangıç. 2. En güzel zaman.
Reyn (Ar.) : 1. Kir, pas. 2. Küfür engeli. 3. Sıkıntı.
Reyyān (Ar.) : Terütaze.
Rezānet (Ar.) : Ağırbaşlılık, metanet.
Reziyye (Ar.) : 1. Eksiklik. 2. Kusur.
Reẕl (Ar.) : Rezil, alçak.
Rıḳḳ (Ar.) : 1. Kulluk. 2. Kölelik. 3. İnce. 4. Üstüne yazı yazılan ince deri. 5. Ağaç yaprağı.
Ribā' (Ar.) : Ribâ, faiz almak.
Ribā' (Ar.) : 1. Bahçelievler. 2. Barınaklar, barınma yerleri. 3. Araziler.
Ribāḥ (Ar.) : Kârlar, kazançlar.
Ribāḳ (Ar.) : Kementler, ip düğümleri.
Ribāṭ (Ar.) : Han, kervansaray.
Rihān (Ar.) : Yarış atları.
Rīḫten (Far.) : 1. Boşaltmak, boca etmek. 2. Dağıtmak. 3. Yaymak.
Riḳā' (Ar.) : 1. Mektuplar. 2. Parçalar. 3. Pusulalar, notlar.
Riḳāb (Ar.) : 1. Boyunlar. 2. Enseler.
Rişte (Far.) : Zincir.
Rivā (Ar.) : Suya kananlar, kana kana su içenler.
Rivāḳ (Ar.) : 1. Önü açık mekân. 2. Çardak. 3. Süzülmüş.
Ru'bet (Ar.) : Korku.
Ruḫ (Far.) : 1. Taç. 2. Satrançta kale.
Ruḫā' (Ar.) : Yumuşak rüzgâr.
Rūḥu'l-Emīn (Ar.) : Hz. Cebrail.
Rūḥu'l-Ḳuds (Ar.) : Hz. Cebrail.
Ru'ūnet (Ar.) : 1. Akılsızlık. 2. İnat. 3. Cahillik, bönlük.
Rūy gerdānīden (Far.) : Yüz çevirmek, sırt çevirmek.
Rūy kerden (Far.) : Dönmek, yönelmek.
Ruẕāl (Ar.) : Nekes, aşağılık kimse.

Rübū' (Ar.) : 1. Bahçeli evler. 2. Barınaklar. 3. Araziler.
Rübūden (Far.) : 1. Çalmak. 2. Kapmak. 3. Cezbetmek. 4. Kaçırmak.
Rüdūd (Ar.) : Retler.
Rükbe (Ar.) : 1. Diz. 2. Diz kapağı.
Rümḥ (Ar.) : 1. Mızrak. 2. Süngü.
Rüsūm (Ar.) : Âdetler, kurallar.
Ṣā' (Ar.) : Kile denen ölçek.
Sa'ādet-ḳarīn (Far.) : Saadete ermiş.
Ṣabā (Ar.) : Gençlik cahilliğinde meyletmek.
Ṣabāḥat (Ar.) : Güzel yüzlülük, yüz güzelliği.
Sābiġa (Ar.) : Ayrıntılı.
Ṣabvet (Ar.) : Çocukluk, çocuk olma hali.
Sa'd (Ar.) : 1. Kutlu, uğurlu. 2. Kutluluk. 3. Uğur.
Sa'd-ı Aṣġar (Far.) : Venüs (Zühre, Nâhid) gezegeni.
Sa'd-ı Ekber (Far.) : Jüpiter (Müşteri) gezegeni.
Ṣadā (Ar.) : Yankı.
Ṣadā' (Ar.) : Pas.
Ṣādd (Ar.) : Engelleyen.
Ṣadūḳ (Ar.) : 1. Doğru söyleyen, doğrucu. 2. Dost.
Ṣaf zeden (Far.) : Saf olmak.
Ṣafā (Ar.) : 1. Temizlik, arılık, saflık. 2. Samimiyet.
Ṣafā'iḥ (Ar.) : 1. Madeni levhalar. 2. Düz nesneler.
Ṣaġr (Ar.) : 1. Ön diş. 2. Ağız. 3. Sınır.
Ṣaḥā'if (Ar.) : Sayfalar.
Sāḥat (Ar.) : 1. Meydan, saha, alan. 2. Dergâh.
Saḫaṭ (Ar.) : 1. Öfke. 2. Dargınlık. 3. İğrenme.
Saḫt kerden (Far.) : Zorlaştırmak, güçleştirmek.
Sāḫt (Ar.) : 1. Yapım. 2. Yapılmış ürün. 3. Yapı, bünye.
Sāḫt-ı Dāḫilī (Far.) : İç yapı.
Sa'īd (Ar.) : Kutlu, uğurlu.
Sāḳ (Ar.) : Kenar.
Saḳf (Ar.) : 1. Tavan. 2. Çatı. 3. Limit.
Ṣakk (Ar.) : Şer'î mahkeme vesikası.
Ṣaḳr (Ar.) : Avcı kuş, tepeli doğan.
Ṣalā dāden (Far.) : Seslenmek, davet etmek.
Ṣalā zeden (Far.) : Davet etmek.
Ṣalābet (Ar.) : Sertlik.
Ṣalāḥ (Ar.) : 1. Barış. 2. Sağlık. 3. İyilik. 4. Doğru yol.

Ṣalef (Ar.) : Böbürlenmek, kibirlenmek, şişinmek.
Ṣāliḥ (Ar.) : Yarar, elverişli.
Ṣamem (Ar.) : Sağırlık.
Ṣammâ' (Ar.) : 1. Sağır ve dilsiz. 2. Sert kaya bloğu. 3. Sert, katı, sağlam.
Ṣamt (Ar.) : Sessizlik, suskunluk.
Ṣanī'a (Ar.) : 1. Hüner, meslek, iş. 2. İhsan, iyilik.
Ṣarāmet (Ar.) : 1. Keskinlik. 2. Cesurluk, yiğitlik.
Ṣarāyim (Ar.) : Arap anlatılarında bir mekan adı.
Sāriḥ (Ar.) : 1. Otlayan davar, hayvan. 2. Deve, koyun gibi hayvan.
Ṣārim (Ar.) : 1. Kesici, keskin. 2. Cesur.
Ṣarīme (Ar.) : Azimet.
Saṭevāt (Ar.) : 1. Zorluklar, güçlükler. 2. Atılmalar, saldırılar.
Sāṭı' (Ar.) : 1. Aydınlık, parlak. 2. Aşikâr, açık.
Ṣavādī (Ar.) : Susuzlar, susamışlar.
Ṣavārif (Ar.) : Değişimler, değişiklikler.
Ṣavārim (Ar.) : Keskin kılıçlar.
Ṣavl (Ar.) : Atılma, hücum, hamle.
Ṣavlecān (Ar.) : 1. Çevgen, polo sopası. 2. Baston, asa.
Ṣayārife (Ar.) : Sarraflar, kuyumcular.
Ṣayḥa (Ar.) : Nara, feryat, haykırış.
Sāyīden (Far.) : 1. Sürtmek. 2. Dokunmak.
Ṣayḳal (Ar.) : Cila.
Ṣayrafî (Ar.) : 1. İş bilir. 2. Kurnaz. 3. Sarraf.
Ṣayrūret (Ar.) : 1. Kılınma, yapılma, edilme. 2. Bir halden başka bir hale geçme. 3. Olma.
Sāz (Far.) : Düzen, sistem.
Sāz kerden (Far.) : 1. Hazırlamak. 2. Düzenlemek. 3. Niyetlenmek. 4. Başlamak, girişmek.
Se'āmet (Ar.) : Bıkmak, usanmak, canı burnuna gelmek.
Sebb (Ar.) : Sövme, küfretme.
Sebbābe (Ar.) : İşaret parmağı.
Sebbūre (Ar.) : Yazı tahtası; yapboz tahtası.
Sebze (Far.) : 1. Ot, bitki, yeşillik. 2. Çimen, çimenlik.
Secāḥat (Ar.) : Yumuşak huyluluk.
Sedīd (Ar.) : 1. Doğru, isabetli. 2. Sağlam.
Seffūr (Ar.) : Yazboz tahtası. Sebbûr.
Seffūr(e) (Ar.) : Yazboz tahtası. Sebbûre.
Sefîh (Ar.) : Akılsız, sersem.

Seg-zen (Far.) : Temreni keskin ve ince bir çeşit ok.
Sehm (Far.) : Korku, dehşet.
Selāḳat (Ar.) : Konuşmanın etkileyiciliği, isabetli oluşu ve keskinliği.
Selvet (Ar.) : 1. Sevinç, mutluluk. 2. Huzur, gönül huzuru.
Semā' (Ar.) : Rivayet, söylenti.
Semāḥ (Ar.) : Eli açık ve cömert olmak.
Semī (Ar.) : 1. Yüce, yüksek. 2. Adaş.
Semmiyyet (Ar.) : Zehirlilik.
Semt (Ar.) : Sûret, hey'et.
Semūm (Ar.) : Sam yeli.
Senām (Ar.) : 1. Hörgüç, deve hörgücü. 2. Her nesnenin a'lâsı.
Senāmu'n-nāḳa (Ar.) : Deve hörgücü.
Sencīden (Far.) : 1. Değerlendirmek. 2. Karşılaştırmak, denkleştirmek.
Seng (Far.) : 1. İtibar. 2. Vakar, ağırbaşlılık.
Senī (Ar.) : Yüksek, yüce.
Sepīd (Far.) : Aydınlık.
Ser āmeden (Far.) : Sona ermek, bitmek, tamamlanmak.
Ser āverden (Far.) : Sona erdirmek, bitirmek, tamamlamak.
Ser ber āverden (Far.) : 1. İsyan etmek. 2. Başını kaldırmak. 3. Zuhur etmek.
Ser ber efrāḫten (Far.) : Övünmek.
Ser giriften (Far.) : Başlamak.
Ser keşīden (Far.) : Yükselmek, çıkmak.
Ser ü pā (Far.) : Tertip, düzen, nizam.
Ser-cümle (Far.) : 1. Tümü, hepsi. 2. Öz, hülâsa, en iyisi.
Ser-defter (Far.) : Önde bulunan, ileri geçen.
Ser-efgende (Far.) : Başı önde, başı eğik.
Ser-efgendegī (Far.) : 1. Utanç. 2. Tevazu.
Ser-firāz (Far.) : 1. Başı yüce. 2. Kıvançlı, onurlu.
Ser-gele (Far.) : Sürünün lideri.
Ser-geşte (Far.) : 1. Şaşkın, avare. 2. Perişan.
Ser-girān kerden (Far.) : 1. Surat asmak. 2. Yüz vermemek, iltifat etmemek.
Ser-girān (Far.) : 1. Öfkeli. 2. Mağrur. 3. Rızasız, mutsuz. 4. Sarhoş.
Ser-kār (Far.) : 1. Zatıalileri, sayın. 2. Nezaretçi.
Ser-pā (Far.) : Ayak üstü.
Ser pīçīden (Far.) : Başkaldırmak, itaatsizlik etmek.
Ser-sebz (Far.) : 1. Taze, taptaze. 2. Yemyeşil. 3. Sevinçli, mutlu.
Serā (Far.) : 1. Ev. 2. Saray. 3. Köşk, konak.
Serā (Ar.) : Geçti, geçip gitti.

Ṣerâ' (Ar.) : Güçlülük, zenginlik.
Seraḳ (Ar.) : Hırsızlık yapmak.
Serbār (Far.) : 1. Deve yükü. 2. Parazit insan, tufeyli. 3. Zahmet veren.
Sereyān (Ar.) : Dağılma, yayılma, bulaşma.
Seriḳa (Ar.) : Çalınmış, çalıntı.
Sevād (Ar.) : 1. Yazı. 2. Kopya.
Sevād kerden (Far.) : Yazmak.
Sevākin (Ar.) : Sakinler, oturanlar.
Sevālif (Ar.) : Eskiler, eski insanlar, geçmişler.
Ṣevānī (Ar.) : 1. Saniyeler. 2. İkinci derecedekiler.
Sevāniḥ (Ar.) : 1. Kazalar, felaketler. 2. Olaylar. 3. Kalbe doğanlar.
Sevāṭı' (Ar.) : Yüksek şeyler.
Sevret (Ar.) : 1. Şiddet. 2. Tesir, etki. 3. Heybet.
Seyl (Ar.) : 1. Sel. 2. Şiddetle gelen şey.
Ṣı'āb (Ar.) : Güç şeyler.
Ṣıbāh (Ar.) : Güzeller.
Ṣıġar (Ar.) : 1. Küçüklük. 2. Hakirlik. 3. Çocukluk.
Ṣılāt (Ar.) : Caizeler, atiyeler.
Ṣıyāṣ (Ar.) : 1. Kaleler. 2. Köşkler. 3. Sığınacak yerler.
Ṣıyāṣī (Ar.) : 1. Kaleler. 2. Köşkler. 3. Sığınacak yerler.
Si'at (Ar.) : Genişlik, ferahlık.
Sicāl (Ar.) : Su dolu kovalar.
Ṣiḳal (Ar.) : Ağırlık.
Sikke (Ar.) : Madeni para üstündeki damga.
Sikkīn (Ar.) : 1. Bıçak. 2. Kalemtıraş.
Simāt (Ar.) : Alâmetler, işaretler.
Sīme (Ar.) : Alâmet-i fârika.
Simet (Ar.) : 1. Alâmet, iz, işaret. 2. Unvan. 3. Makam.
Sincāb (Ar.) : 1. Sincap. 2. (kin.) Gece.
Siporden (Far.) : 1. Yol almak. 2. Ayak altına almak, çiğnemek. 3. Emanet etmek, teslim etmek.
Sīrāb (Far.) : Parlak.
Sitīzīden (Far.) : 1. Çekişmek, mücadele etmek. 2. İnatlaşmak.
Sitorden (Far.) : 1. Kazımak. 2. Temizlemek. 3. Silmek. 4. Yok etmek.
Ṣoḥbet (Ar.) : Arkadaşlık.
Sost kerden (Far.) : Gevşetmek.
Sotorg (Far.) : Büyük, ulu.
Subḥ-ḫīz (Far.) : Sabah erkenden kalkan, seher vakti ibadete kalkan.

Suḫan-dānī (Far.) : Güzel konuşma.
Suḫriyye (Ar.) : Alay, istihza.
Ṣuḥuf (Ar.) : 1. Sayfalar. 2. Levhalar. 3. Kitaplar. 4. Kutsal kitapçıklar.
Ṣulb (Ar.) : 1. Kuvvetli. 2. Sağlam. 3. Katı.
Ṣuleṣā' (Ar.) : Salı.
Sumūm (Ar.) : Zehirler.
Suṭū' (Ar.) : Yükseliş, yükselme, çıkma.
Su'ūd (Ar.) : 1. Bahtiyarlık. 2. Kutluluk. 3. Kutsal olduğu varsayılan yıldızlar.
Sūzān (Far.) : Yanıp yakılan.
Sübūġ (Ar.) : Bir nesne yere doğru uzayıp gitmek; maaş ve nimet bol olmak; bir adam bir semte azmedip varmak.
Ṣülme (Ar.) : 1. Gedik, yarık. 2. Çatlak.
Sümā (Ar.) : Hayırlı ve iyi ses.
Sümūt (Ar.) : Semtler; yollar.
Sündüs (Ar.) : Sırmalı ve desenli ipek kumaş.
Sürādiḳāt (Ar.) : 1. Otağlar. 2. Saray perdeleri.
Sürḫ-rūy (Far.) : Seçkin; gururlu; mutlu; râzı.
Sürre (Ar.) : Göbek.
Sürūc (Ar.) : 1. Kandiller. 2. Mumlar.
Sürūş, **sürūşe** (Far.) : 1. Melek. 2. Cebrail.
Sütūr (Ar.) : 1. Perdeler. 2. Örtüler.
Şâ'ibe (Ar.) : 1. Karışıklık. 2. Karışma.
Şa'īr (Ar.) : Arpa.
Şām (Far.) : 1. Akşam. 2. Gece. 3. Akşam yemeği.
Şāme (Far.) : Başörtüsü.
Şāme (Ar.) : Ben.
Şāmiḫ (Ar.) : 1. Yüce, yüksek. 2. Görkemli, azametli.
Şa'r (Ar.) : Saç, tüy, kıl.
Şa'rā (Ar.) : Büyük köpek burcunda iki yıldız.
Şāri' (Ar.) : 1. Hz. Muhammed. 2. Kanun koyucu. 3. Ana yol.
Şārid (Ar.) : İtaatsiz, serkeş.
Şaṭr (Ar.) : 1. Parça, cüz. 2. Yarım. 3. Taraf, semt.
Şāyıḳ (Ar.) : Arzulu, şevkli.
Şebeh (Ar.) : Benzerlik.
Şebeh (Far.) : Sarı bakır.
Şebistān (Far.) : 1. Yatakhane, yatak odası. 2. Haremlik. 3. Gece ibadet edilen oda.

Şecen (Ar.) : 1. Keder, üzüntü. 2. Dal, şube.
Şeġab (Ar.) : Karışıklık, fesat.
Şehāmet (Ar.) : Korkusuzluk, yüreklilik.
Şekā' (Ar.) : 1. Bedbahtlık, talihsizlik. 2. Zorbalık.
Şeker-bār (Far.) : Tatlı.
Şeker-ḫand (Far.) : Gülümseme, tebessüm.
Şemā'im (Ar.) : Kokular.
Şemāyil (Ar.) : 1. Huylar. 2. Yüzler.
Şemīm (Ar.) : 1. Hoş koku. 2. Yüksek, yüce, ulu. 3. Güzel kokulu.
Şemle (Ar.) : Araplara mahsus bir nev'i örtü, ihrâm.
Şenşene (Ar.) : Tabiat, usul, âdet.
Şerā'if (Ar.) : Kutlular, şerefliler.
Şerār (Ar.) : Kıvılcım.
Şerāyi' (Ar.) : Şeriatlar.
Şerī'at (Ar.) : 1. Yol. 2. Su içilecek yer.
Şe'v (Ar.) : Gaye, hedef, erek, amaç.
Şevārıḳ (Ar.) : Aydınlıklar.
Şevārid (Ar.) : 1. Dağınık şeyler. 2. Ürkek ve kaçan dişi aslanlar.
Şeybe (Ar.) : Sakal.
Şeybet (Ar.) : 1. Sakal. 2. Yaşlılık.
Şeyn (Ar.) : 1. Kusur. 2. Ayıp.
Şi'āb (Ar.) : Patikalar, keçi yolları.
Şi'ār (Ar.) : 1. Alâmet, işaret. 2. Gelenek. 3. İyi.
Şi'ār (Ar.) : Kıllar.
Şibāk (Ar.) : Şebekeler, balık ağları, tuzaklar ve kafesler.
Şibh (Ar.) : Benzeyen, benzeri, gibi.
Şibl (Ar.) : Aslan yavrusu.
Şinşine (Ar.) : Âdet, tabiat, huy.
Şi'rā (Ar.) : Büyük köpek burcundaki iki yıldız.
Şir'a (Ar.) : 1. Su içilecek yer. 2. Su kabı. 3. Konak, yer. 4. Nasip, kısmet.
Şir'a, **şir'at** (Ar.) : 1. Şeriat, din. 2. Âdet. 3. Gibi, benzeri. 4. Yol.
Şirār (Ar.) : Kıvılcımlar.
Şīrīn (Far.) : 1. Tam. 2. Revaç.
Şomorden (Far.) : Addetmek, kabul etmek, saymak.
Şūlīden (Far.) : 1. Karışmak. 2. Bitkin olmak. 3. Hayran olmak.
Şūr (Far.) : Istırap, feryat.
Şübbāk (Ar.) : Pencere, pencere demiri.

Şübühāt, **şübehāt** (Ar.) : Şüpheler.
Şücūn (Ar.) : 1. Kederler, hüzünler. 2. Dallar, şubeler. *Emr-i şücûn*: Mühim ve büyük iş.
Şükūk (Ar.) : Şüpheler, kuşkular.
Şünūf (Ar.) : Kulağın üst tarafına takılan küpe ve takılar.
Şüref (Ar.) : Şerefeler.
Şürefā' (Ar.) : Şerifler, soylular, asiller.
Şürefāt (Ar.) : Şerefeler.
Şürrāḥ (Ar.) : Şerh edenler.
Şürūr (Ar.) : 1. Kötü kişiler, şirretler, şer insanlar. 2. Kötülükler, fenalıklar.
Şü'ūn (Ar.) : Şeyler, haller, şartlar.
Tā (Far.) : 1. Boyunca. 2. Böylece, bu suretle, ta ki. 3. Sonunda, nihâyet.
Ta'ammüd (Ar.) : Bilerek bir işe başlama.
Ta'assüfāt (Ar.) : 1. Haksızlıklar. 2. Doğru yoldan çıkmalar.
Ṭab' (Ar.) : Şiir gücü.
Tāb giriften (Far.) : 1. Yolunu sapıtmak. 2. Işık almak, birinin ışığı ile aydınlanmak.
Ṭāba' (Ar.) : Yüzük.
Ṭabaḳ (Ar.) : 1. Kap, tabak. 2. Sini. 3. Yeryüzü. 4. Derece.
Ṭābıḳu'n-na'li bi'n-na'l (Ar.) : Birebir aynısı.
Ta'biye kerden (Far.) : Hazırlamak ve süslemek.
Tāfte (Far.) : 1. Isınmış, sıcak. 2. Üzüntülü, kederli.
Tāften (Far.) : 1. Parlamak, ışığı vurmak. 2. Doğmak. 3. Işık saçmak.
Taḥabbür (Ar.) : Teklif tekellüfe düşkün olup süslenme.
Taḥaddüs (Ar.) : Sezme, sezgi.
Taḥallī (Ar.) : 1. Süslenme, donatma. 2. Süslenme.
Taḥbīr (Ar.) : 1. İyi hâle getirmek. 2. Yazıyı ve şiiri süslü hâle getirmek.
Taḥlīf (Ar.) : Yemin verme, ant içme.
Taḫlīf (Ar.) : 1. Halife tayin etme. 2. Geride bırakma.
Taḫta (Far.) : Musalla taşı, cenaze.
Ṭāḳ (Far.) : 1. Tâk, revân, eyvan. 2. Gökyüzü. 3. Kemer. 4. Bir tür giysi.
Ṭāḳ (Far.) : Tek.
Taḳarruṭ (Ar.) : Küpe takınmak.
Taḳayyüd (Ar.) : Bağlanma, bağlılık.

Taḳṣīr (Ar.) : Suç, kabahat, kusur.
Ṭalel (Ar.) : Harabe, yıkıntı, virane.
Ṭāli' (Ar.) : Talih.
Ṭalī'a (Ar.) : 1. Öncü. 2. Başlangıç.
Ṭāliḥ (Ar.) : 1. Huzursuz insan. 2. Kötü İnsan. 3. Yararsız.
Ṭalḳ (Ar.) : 1. Boşanma. 2. Dert.
Ṭama' dâşten (Far.) : 1. Tamah etmek. 2. Umutlu olmak. 3. Ummak.
Tamāmī (Ar.) : 1. Olgunluk, tamlık. 2. Tüm, bütün, hepsi.
Ṭāmiḥ (Ar.) : Yüce.
Ṭanīn (Ar.) : Yankılanma, uğuldanma.
Tanṣīṣ (Ar.) : Gereği gibi tetkik etmek.
Ṭapānçe zeden (Far.) : Tokat atmak.
Tārāc kerden (Far.) : Yağmalamak, talan etmek.
Ṭaraḥ (Ar.) : Uzak yer.
Ṭarāyif (Ar.) : 1. Güzel şeyler. 2. Nadide eşyalar.
Ṭāriḥ (Ar.) : Çıkaran.
Tarṣīf (Ar.) : Birbirine bitiştirerek sağlamlaştırma, kenetleme.
Ṭarūb (Ar.) : Daima sevinçli ve neşeli adam.
Taṣalluf (Ar.) : 1. Saçmalama. 2. Dalkavukluk. 3. Övünme.
Taṣallufât (Ar.) : Övünmeler, bilgiçlikler, şişinmeler.
Taṣḥīf (Ar.) : 1. Yanlış okuma. 2. ed. Yazıda hata yapma, söz ve anlamı değiştirme.
Taṭallu' (Ar.) : 1. Bir nesneye muntazır olmak, gözlemek. 2. Bir nesneye tekellüfle vâkıf olmak.
Taṭallub (Ar.) : Defe'âtle talep etmek.
Taṭavvu' (Ar.) : 1. İtaat, boyun eğme. 2. İbadet ve iyiliğe çalışma.
Ṭavāġīt (Ar.) : 1. Tağutlar. 2. Puthaneler.
Ṭavārıḳ (Ar.) : Geceleyin gelen belalar.
Ṭavd (Ar.) : Uludağ.
Ṭavīlü'l-bā' (Ar.) : 1. Güç ve yetenek sahibi olan. 2. Çok cömert.
Ṭavl (Ar.) : 1. Fazlalık. 2. Boy. 3. Güçlülük.
Ṭayerān (Ar.) : Uçuş, uçma.
Ṭayy (Ar.) : 1. Kat etme, yol alma, geride bırakma. 2. Yapma, icra etme.
Tebaḫtur (Ar.) : 1. Çalımla yürüme. 2. Çalım satma.
Tebār (Ar.) : Bitiş, tükeniş, yok oluş.
Tebdī' (Ar.) : Birini bid'at ile suçlama, din değiştirmekle suçlama.
Tebe'āt (Ar.) : Takipçiler; bir şeyin lâzımları.

Te'bīd (Ar.) : Ebedî kılma.
Tecliye (Ar.) : Aydınlatma, parlatma.
Tedennüs (Ar.) : 1. Çirkinleşmek; ayıplı hale gelmek. 2. Kir peyda etmek, kirlenmek.
Tederrub (Ar.) : 1. Alışma. 2. Öğrenme.
Te'errub (Ar.) : Tekellüfle kendini zeki göstermek, zekâ-fürûşluk etmek.
Tef (Far.) : 1. Isı, hararet. 2. Aydınlık.
Tefaḍḍul kerden (Far.) : 1. Lütfetmek, iyilik etmek. 2. Fazilet iddiasında bulunmak.
Tefaṭṭun (Ar.) : Fetanetle idrak edip farkına varmak.
Tefeccür (Ar.) : Akma, akış.
Tefevvüh (Ar.) : Konuşmak, dile getirmek.
Tefḥīm (Ar.) : Kömürle karartmak.
Tefḫīm (Ar.) : 1. Büyütme. 2. Harfî imalesiz okuma.
Tehānī (Ar.) : Tebrikler, kutlamalar.
Tehāvī (Ar.) : Bir topluluğun birbiri ardınca helâke sürüklenmesi.
Teḥāyā (Ar.) : 1. Uzun ömür dilemeler. 2. Hayır dua etmeler.
Teheccī (Ar.) : Heceleme.
Teḳāṭur (Ar.) : Damla damla akmak, aralıksız damlamak.
Tekāver (Far.) : 1. Koşan. 2. Tez ayak. 3. Çok hızlı koşan at ve deve.
Telāḥuḳ (Ar.) : Kavuşma, katılma, buluşma.
Telaḳḳun (Ar.) : Öğrenme.
Telāṣuḳ (Ar.) : Yapışma, ulaşma, birbirine bitişik olma.
Telemmuẕ (Ar.) : Öğrencilik, ders alma.
Telfīḳ (Ar.) : Hep bir yere getirmek, birbirine zamm ve ilhak etmek, ilave eylemek.
Telife (Ar.) : Nesne mahv ve helâk oldu.
Telyīn (Ar.) : Yumuşatma.
Temehhür (Ar.) : Mahir olmak, kesb-i mahâret etmek.
Temennā (Ar.) : 1. Temenni, istek, rica. 2. Minnet.
Temennā kerden (Far.) : Temenni etmek, arzu etmek.
Temerrud (Ar.) : Başkaldırı, isyan, itaatsizlik.
Temhīd (Ar.) : 1. Döşeme. 2. Kolaylaştırma. 3. Giriş yapma. 4. Düzeltme.
Temīm (Ar.) : 1. Tamam. 2. Sağlam.
Temīz (Ar.) : Ayırt etme, ayırma.
Temlīḥ (Ar.) : 1. Tuz dökme. 2. Yumuşak söz söyleme.
Temşiyet (Ar.) : 1. Yürütme, ilerletme. 2. Düzene koyma.

Temtī' (Ar.) : Faydalandırmak.
Temvīh (Ar.) : 1. Göz boyama, sahtekârlık. 2. Yaldızlama.
Tenekkur (Ar.) : Daha kötü hâle düşme.
Tenessük (Ar.) : Dindarlık.
Tenessüm (Ar.) : 1. Arama, araştırma. 2. Nefes verme.
Tenfīẕ kerden (Far.) : 1. Uygulamak. 2. Teyit etmek.
Teng-çeşm (Far.) : Açgözlü.
Teng-dil (Far.) : Üzgün, küskün.
Tenmiye (Ar.) : 1. Gelişme, büyüme. 2. Gelişim, olgunluk.
Tenūr (Ar.) : Tandır.
Ter (Far.) : 1. Taze, yeni. 2. Nemli, ıslak. 3. (kin.) Bozguncu. 4. Latif ve selim.
Terā'e (Ar.) : Aynaya baktı.
Terādüf (Ar.) : 1. Aynı sırada olma. 2. Birbirini izleme.
Terāşe (Far.) : 1. Tıraşlı, tıraşlanmış. 2. Yonga. 3. Talaş. 4. Dilim (Kavun, karpuz).
Terebbī (Ar.) : Beslenmek, terbiye olunmak.
Terfīh (Ar.) : Refah vermek, refaha kavuşturmak.
Terk goften (Far.) : Terk etmek, ayrılmak, bırakmak.
Terşīḥ (Ar.) : Hazırlama, eğitme.
Tervīḥ (Ar.) : Huzur verme, rahatlatma.
Teṣārīf (Ar.) : Allah'ın iradesi.
Tesdīd (Ar.) : Sağlamlaştırma.
Teshīl (Ar.) : Kolaylaştırma.
Tesrīh (Ar.) : Şairin kendi mısralarını tashih etmesi.
Teşaḫḫus (Ar.) : Ayrı ve seçkin olmak.
Teşemmür (Ar.) : Bir işe hazırlanmak.
Teşnīf (Ar.) : Birinin kulağına küpe takmak.
Teşe"üm (Ar.) : Kötü fal tutmak, saymak; bir şeyi uğursuz saymak.
Teşvīr (Ar.) : 1. İşaret etme. 2. Utandırma. 3. Telaş.
Teşvīr ḫorden (Far.) : Utanmak, hicap etmek.
Teşyīd (Ar.) : Sağlamlaştırma, takviye.
Tevābi' (Ar.) : 1. Hizmetçiler. 2. Tâbi'ler, uyanlar.
Tevaġġur (Ar.) : Hışım ve kinden ateş kesilmek.
Tevālīf (Ar.) : Telifler.
Tevān (Far.) : Güç, kudret.
Tevātür (Ar.) : Birbirini izleme.
Tevellī (Ar.) : 1. Dostluk kurma. 2. Dostluk.

Tev'em (Ar.) : 1. İkiz. 2. Çift (karı-koca). 3. Birlikte.
Tevfiye (Ar.) : Tamam etmek, tamamlamak.
Tevḳī' (Ar.) : 1. İşaret koyma. 2. Mektup veya ferman imzalama. 3. Ferman, tuğra, tevkī.
Tevsen (Far.) : Serkeş at.
Tevsīd (Ar.) : Bir şeyi yastık etmek, yastık haline getirmek.
Teyyār (Ar.) : Denizdeki dalga.
Teżā'üf (Ar.) : Bir şeyin iki misline çıkması, katlanması.
Tezāvüc (Ar.) : Birbirine girmek, birbirine karışmak.
Teẕerv (Ar.) : Sülün.
Tezyīf (Ar.) : Yanlış okuma, hatalı okuma.
Ṭıbāḳ (Ar.) : 1. Uygunluk, uyum. 2. Uygun.
Ṭıbāḳ (Ar.) : Tabakalar.
Ṭılāl (Ar.) : Çisentiler, ince yağmurlar.
Ṭılḳ (Ar.) : 1. Helal, reva. 2. Hâlis. 3. Özgü. 4. Mecazen şarap manasında olmak üzere şarâb-ı müsellesten kinayedir.
Ṭırāz (Ar.) : 1. Kenar süsü. 2. Ziynet.
Ṭıvāl (Ar.) : Uzunlar, uzun olanlar.
Ṭıybet (Ar.) : 1. İyi huy. 2. Helal, reva. 3. Net, halis.
Tilḳā' (Ar.) : Görüşme, karşılaşma.
Tīmār (Far.) : 1. Bakım, hizmet. 2. Düşünce, fikir.
Tīr (Far.) : Çubuk.
Tīr (Far.) : Utârid.
Tīr-bārān (Far.) : Ok yağmuru.
Tīşe (Far.) : Keser, marangoz keseri.
Tīz-'inān (Far.) : Hızlı giden, koşan.
Tīz-bāzār (Far.) : Çok müşterisi olan ve hareketli pazar.
Ṭufeyl (Ar.) : 1. Davetsiz misafir. 2. Parazit.
Tuḳāt (Ar.) : Takva, sakınma, perhizkârlık.
Ṭuma'nīnet (Ar.) : vulg. *tumânînet*. Sükûnet-i kalb, itmînân.
Tūn (Far.) : 1. Külhan. 2. Halı dokusu. 3. Halıları ile meşhur şehir.
Tūn-tāb (Far.) : Ateşçi, külhan.
Ṭuref (Ar.) : Yeni şeyler.
Ṭurfe (Ar.) : 1. Hoşa giden ve yeni şey. 2. Garip şey. 3. Sevgili. 4. Hokkabaz.
Tutuḳ (Ar.) : 1. Çadır. 2. Soğan zarı.
Tünd (Far.) : Keskin; çevik.
'Ubbād (Ar.) : Âbidler.

'Ucāletün (Ar.) : Alelacele hazırlanan.
'Udāt (Ar.) : Düşmanlar.
'Udūl (Ar.) : Âdiller.
Ufnūn (Ar.) : Tür, çeşit.
Ūftāden (Far.) : 1. Düşmek. 2. Olmak.
Uġlūṭāt (Ar.) : Bulmacalar, bilmeceler.
Uḳnūm (Ar.) : Temel, asıl.
'Uḳūd (Ar.) : Gerdanlıklar, kolyeler.
'Ulā-'alā (Ar.) : Büyüklük ve yücelik.
'Ulvān (Ar.) : 1. Mektubun, risalenin dibacesi. 2. Edâ, tefahür, gösteriş.
Umāc (Far.) : Amaç, hedef.
'Unnet (Ar.) : İktidarsızlık.
Uns (Ar.) : 1. Dostluk. 2. Huzur.
'Urā (Ar.) : Çıplaklık.
Urūme (Ar.) : 1. Ağaç kökü. 2. Asıl, temel. 3. Nesil, aile, hanedan.
'Urūż (Ar.) : Ârız olmak, zuhur etmek.
'Urvetu'l-vüṣḳā (Ar.) : 1. Sağlam kulp. 2. Müslümanlık.
'Urża (Ar.) : 1. Liyakat. 2. Hedef.
'Uṣfūr (Ar.) : Serçe.
Usṭuḳus (Ar.) : Dört elementten her biri.
'Uṣūr (Ar.) : 1. Bir şeyi görmek, fark etmek. 2. Kaymak, yüzüstü düşmek. 3. Bir şeye göz kulak olmak, gözcü olmak.
'Uteḳā' (Ar.) : Azat edilmiş köleler.
'Uṭlet (Ar.) : 1. Süssüz olma. 2. İşsizlik.
Uvel (Ar.) : Ûlâ'nın cem'i. Birinciler.
'Uẕūbet (Ar.) : 1. Tatlılık. 2. Şirinlik.
Ümmü'l-veled (Ar.) : Esir edilmiş kadın.
Ümniyye, ümniyyet (Ar.) : 1. Umut. 2. İstek, niyet. 3. Kuruntu.
Vā giriften (Far.) : Menetmek.
Vā ḫorde (Far.) : 1. Yenik. 2. Reddedilmiş. 3. Üzgün.
Vā yāften (Far.) : İdrak etmek, anlamak.
Vādıḳ (Ar.) : Demir; keskin.
Vāhī (Ar.) : 1. Asılsız. 2. Anlamsız. 3. Gevşek. 4. Köhne.
Vaḥşet-ābād (Far.) : Issız ve korkunç yer.
Vaḥşet-engīz (Far.) : Korkunç, ürküntü veren.
Vājgūn (Far.) : 1. Uğursuz. 2. Talihsiz.
Vaḳ' (Ar.) : 1. Şeref, itibar. 2. Görkem.
Vāḳı'āt (Ar.) : Olaylar.

Vaḳī‘ (Ar.) : Yüce, yüksek.
Vaḳḳād (Ar.) : 1. İçi, aydın 2. Parlak.
Varḳā' (Ar.) : Yaban güvercini, üveyik.
Vāṯıḳ (Ar.) : Güvenen.
Vaṣmet (Ar.) : 1. Ayıp, eksiklik, kusur. 2. Halsizlik, kırıklık.
Vaṭar (Ar.) : Hâcet.
Vaṭb (Ar.) : Süt kabı ve içine süt koydukları tulum. c. *vitâb*.
Vāye (Far.) : Kısmet, nasip.
Vecāzet (Ar.) : Sözdeki özlülük.
Vecenāt (Ar.) : Yüzdeki elmacık kemiklerinin bulunduğu kısım, yüz, ruhsâre. *Safahât-ı vecenât*.
Vecīh (Ar.) : Bir kavmin efendisi, önderi.
Veḳāḥet (Ar.) : 1. Çirkinlik, kabalık. 2. Utanmazlık, hayasızlık.
Velā' (Ar.) : Sevgi, dostluk.
Ver (Far.) : Ve eğer, eğer.
Vesā'id (Ar.) : 1. Yastıklar. 2. Şilteler, döşekler.
Veṯīḳ (Ar.) : Çok sağlam, kuvvetli, güvenilir.
Vesīm (Ar.) : 1. Güzel yüzlü. 2. Yakışıklı. 3. Damgalı.
Vesvās (Ar.) : 1. Kuruntular, vesveseler. 2. Kuşku. 3. Şeytan.
Veżżāḥ (Ar.) : Apaçık, aşikâr.
Vicāh (Ar.) : Bir kavmin ileri gelenleri, efendileri.
Vicāh (Ar.) : Yüzleşme.
Viṭāb (Ar.) : Süt kapları, süt tulumları.
Vizr (Ar.) : 1. Günah, suç. 2. Ağırlık. 3. Vebal.
Vüṯūḳ (Ar.) : 1. Sağlamlık. 2. Güvenme, inanma, itimat etme.
Yād āmeden (Far.) : 1. Hatırlanmak. 2. Anılmak. 3. Hatıra gelmek.
Yaḳīn (Ar.) : Kuşkusuz, mutlaka.
Yalmanmak (T.) : Yalanmak, yalanıp yiyecek şey aramak.
Yāre (Far.) : 1. Bilezik. 2. Dayanma gücü. 3. Haraç.
Yāristen (Far.) : 1. Güçlü olmak, muktedir olmak. 2. Sarkıntılık etmek, zorbalık etmek.
Yek-ā-yek (Far.) : 1. Bir bir, birer birer, tek tek. 2. Birdenbire, ansızın.
Yek-bāre (Far.) : 1. Bir kez, bir defa. 2. Birdenbire.
Yekbāregī (Far.) : 1. Ansızın. 2. Tamamen.
Yek-cihet (Far.) : 1. Uyumlu. 2. Bir yönlü. 3. Hemfikir.
Yeksān (Far.) : 1. Benzer. 2. Aynı şekilde, eşit. 3. Biteviye, tekdüze.
Yelma‘ī (Far.) : Zeki, serî‘ü'l-intikal adam.
Yenābi‘ (Ar.) : Pınarlar.

Yereḳān (Ar.) : 1. Sarılık hastalığı. 2. Sam hastalığı (ekinler için).
Yesr (Ar.) : Bir şeyin zor olmayıp yavaş ve kolay olması.
Yubs (Ar.) : 1. Kuru. 2. Kuruluk.
Z'ānki (Far.) : İçin, diye, çünkü.
Żābıṭa (Ar.) : Kaide, kural.
Zāden (Far.) : Ortaya çıkmak.
Ẓafer yāften (Far.) : Muradına ermek, başarmak.
Zaġan (Ar.) : Çaylak.
Zahāhu (Ar.) : Ona benzedi.
Zāhī (Ar.) : Güzel ve parlak şeylerin yüzü.
Zāḫir (Ar.) : Coşkun.
Zāhir (Ar.) : Parlak, aydınlık.
Ẓahr (Ar.) : 1. Sırt, arka. 2. Arka yüz.
Zāl (Far.) : Ak saçlı ihtiyar.
Ẓalām (Ar.) : 1. Karanlık. 2. Haksızlık.
Żamān (Ar.) : 1. Kefillik. 2. Garanti. 3. Taahhüt.
Żamīn (Ar.) : Kefil.
Żamme (Ar.) : Katmak, eklemek, ilâve etmek.
Ẓāyi' (Ar.) : Açık, aşikâr.
Zebād (Ar.) : Bir çeşit güzel koku.
Zebān-āver (Far.) : 1. Hoşsohbet. 2. Şair.
Zebān-ver (Far.) : 1. Fasîh. 2. Şair.
Zebīb (Ar.) : 1. Kuru üzüm. 2. Kuru incir. 3. Kuru hurma.
Zebr (Ar.) : Kitap, kitap sayfası.
Zeferāt (Ar.) : Soluklar; bağırmalar.
Ẓehāb (Ar.) : Kaynak, menba.
Zeḫārif (Ar.) : Ivır zıvır kıymetsiz şeyler.
Zehre (Far.) : Cesurluk, yiğitlik, yüreklilik.
Zehr-ḫand (Far.) : Öfkeli gülümseyiş, acı gülüş.
Ẓelc (Ar.) : Yudumlamak, yudumlayarak içmek.
Zelel (Ar.) : Günah ve noksan.
Zellāt (Ar.) : Yanılmalar, hata yapmalar.
Zellet (Ar.) : 1. Kayma, sürçme. 2. Hata. 3. Günah.
Ẓemā'im (Ar.) : Kötü davranışlar, kötü haller.
Ẓemīm (Ar.) : Kötü, çirkin.
Zend (Ar.) : 1. Çakmak. 2. Çakmak demiri.
Zendeḳa (Ar.) : Haşri, âhireti, Allah'ı inkâr etme, dinsizlik.
Zeneḫdān (Far.) : Çene.

Zengār (Far.) : Pas.
Ẕerā (Ar.) : Sığınacak yer; makam, mertebe.
Ẕerī' (Ar.) : Şefaatçi.
Ẕerī'a (Ar.) : Vesile, bahane.
Zevācir (Ar.) : Engel olanlar, önleyenler, yasaklayanlar.
Zevāde (Ar.) : Azıklar, azık deposu.
Zevāhir (Ar.) : 1. Aydınlıklar. 2. Parlak yıldızlar.
Ẕevārif (Ar.) : Cari olan, akan sular.
Ẕevāyib (Ar.) : 1. Alınlar. 2. Zülüfler.
Ẕevebān (Ar.) : Erime.
Zeyġ (Ar.) : Doğru yoldan sapma.
Zi-bes (Far.) : O kadar çok, o denli, o kadar.
Zih (Far.) : (müz.) Saz teli.
Zih (Far.) : 1. Doğum. 2. Çocuk. 3. Sızıntı.
Zih (Ar.) : 1. Kiriş, kaytan. 2. Yay kirişi.
Zih (Far.) : Aferin, yaşa, ne mutlu.
Ẕihāb (Ar.) : Aşırı yağmur.
Zihī (Far.) : Aferin, bravo, çok yaşa.
Zināḍ (Ar.) : Çakmaklar.
Zinhār (Far.) : Sığınma, iltica.
Zīnsān (Far.) : 1. Bu denli. 2. Bunun gibi, böylesine.
Zīrek (Far.) : Kıvrak zekâlı, uyanık.
Zīver besten (Far.) : Süslenmek, takıp takıştırmak.
Żucret (Ar.) : Yürek sıkıntısı, iç daralması.
Zuhr (Ar.) : Parlak beyaz olanlar.
Zuḫūr (Ar.) : Deniz yahut ırmak sularının çoğalıp etrafa dağılması.
Ẓuhūr (Ar.) : Görünürde olanlar.
Zübūr (Ar.) : 1. Mektuplar. 2. Kitaplar.
Zübür (Ar.) : Kitaplar.
Zühūr (Ar.) : Parıldama, ışıldama.
Ẕükā (Ar.) : 1. Güneş. 2. Hararet.

BİYOGRAFYA DİZİNİ-1[1]

A

Abdāl Murād, 156
Abdulfettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil, 1184
Abdulḥalīm bin ʿAlī {Ḥalīmī}, 1014,
Abdullāh bin Şeyḫ İbrāhīm Şebüsterī {Niyāzī}, 1192
Abdullāh bin Şeyḫ Kemāl [Şeyḫ-zāde], 1327
Abdullāh Çelebi ibn Yaʿḳūb, 1214
Abdullāh Efendi [Amāsiyyelü ʿAbdullāh Efendi], 618
Abdullāh Ḫˇāce, 1097
Abdullāh-ı İlāhī [Şeyḫ ʿAbdullāh-ı İlāhī] {İlāhī}, 707
Abdullaṭīf [Pamuḳ Ḳāḍī], 1203
Abdullaṭīf [Şeyḫ ʿAbdullaṭīf], 1134
Abdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr {Vāsiʿī}, 1034
Abdulvehhāb bin ʿAbdülkerīm {Ḥayālī}, 886
Abdurraḥīm [Şeyḫ ʿAbdurraḥīm, Mışrī-oġlı], 668
Abdurraḥīm ʿAlāüddin ʿArabī [Bebek Çelebi], 846
Abdurraḥīm el-Müeyyedī [Şeyḫ ʿAbdurraḥīm el-Müeyyedī, Ḥācī Çelebi], 1117
Abdurraḥmān [Ṣūfī-zāde Şeyḫ ʿAbdurraḥmān, Ṣūfī-oġlı], 949,
Abdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed [Amāsiyyelü ʿAbdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed, Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān] {Ḥātemī}, 824
Abdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿAlī bin Aḥmed [Şeyḫ ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿAlī bin Aḥmed], 234
Abdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Ḥalebī [Ḥalebī-zāde ʿAbdurraḥmān], 885
Abdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī [Taşköprī-zāde'nüñ dayısı], 1039
Abdurraḥmān bin Yūnus, 1319
Abdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn [Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn, Gümüşlü-oġlı] {Ḥüsāmī}, 297
Abdurraḥmān-ı Erzincānī [Şeyḫ ʿAbdurraḥmān-ı Erzincānī, Şeyḫ Ṣafiyyüddīn-i Erdebilī ḥażretlerinüñ ḫulefāsından], 258
Abdülʿazīz [Ümmü Veled'in torunu], 1067
Abdülʿazīz bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī [ʿĀbid Çelebi, Taşköprī-zāde'nüñ dayısı], 1038
Abdülevvel bin Ḥüseyn [Ümmü Veled-zāde], 914
Abdülḥamīd bin Eşref [Eşref-zāde], 1089
Abdülḥayy bin ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed, 1332

---

1 **NOT:** Bu eser için üç adet dizin oluşturulmuştur. Bunların ikisi eserdeki biyografi maddelerinin başlıklarıyla sınırlıyken üçüncüsü eserdeki bütün özel isimleri kapsamaktadır.

Biyografya Dizini-1, "İsim (Nisbe) {mahlas}" şeklinde tanzim edilmiştir. Örnek: "Aḥmed Paşa (Veliyyüddīn-zāde, şāʿir) {Aḥmed}. Bu dizinde bazı maddelerde parantez içinde şahıs hakkında ilave bilgiler de eklenmiştir. İsmin bulunmadığı maddelerde nisbe veya mahlastan mevcut olanlar verilmiştir.

Önemli Uyarı: Muḥyiddīn Meḥemmed, Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, Şemsüddīn Aḥmed, Bedrüddīn Maḥmūd, Alā'üddīn Alī, Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn, Sinānüddīn Yūsuf, Tācüddīn İbrāhīm, Ḫayrüddīn Ḫalīl (veya Ḫıżr) gibi ikili (çift) isme sahip olan şahıslar için her iki isme de bakılmalıdır. Örneğin Maḥmūd maddesinde bulunamayan bir isim, Bedrü'd-dīn Maḥmūd'da aranmalıdır. (Osmanlı ikili isimlerinde yukardaki örneklerde yer alan ikililer, hemen hemen her zaman birlikte kullanılmaktadır.)

Biyografya Dizini-2, nisbeye göre düzenlenmiş olup, sayfa numaraları için birinci dizine gönderme yapmaktadır. İkili isimler nisbe olarak değerlendirilmemiştir.

Özel İsimler Dizini, metnin içinde geçen tüm şahıs, yerleşim yeri (şehir, kasaba, köy), mimari yapı (medrese, cami, zaviye), coğrafi bölge, vb. özel isimleri kapsamaktadır. Dizinler hakkında ilave açıklamalar için Özel İsimler Dizini'ne bakınız.

Abdülḳādir [Manav ʿAbdī], 1309
Abdülḳādir [Sulṭān II. Meḥmed ḫᵛācesi], 549
Abdülkerīm [Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ümerāsından Meḥmed Aġa'nuñ ḳullarından], 496
Abdülkerīm [Vizelü ʿAbdülkerīm], 1320
Abdülkerīm bin ʿAbdülvehhāb bin ʿAbdülkerīm [Bursa Müftī Aḥmed Paşa Medresesi müderrisi], 1345
Abdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed, 1334
Abdülkerīm el-Ḳādirī [Şeyḫ ʿAbdülkerīm el-Ḳādirī, Müftī Şeyḫ], 1363
Abdüllaṭīf [Ḳāḍī-i Balaṭ], 368
Abdüllaṭīf-i Maḳdisī [Şeyḫ ʿAbdüllaṭīf-i Maḳdisī, ʿAbdüllaṭīf bin ʿAbdurraḥmān bin Aḥmed bin ʿAlī bin Ġānim el-Ḳudsī el-Enṣārī], 280
Abdülmecīd bin ʿAbdüllaṭīf bin Melek, 234
Abdülmuʿṭī [Şeyḫ ʿAbdülmuʿṭī, Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḥāfī'nüñ ḫulefāsından], 287
Abdülmuḥsin-i Ḳayṣerī, 149
Abdülmü'min [Şeyḫ ʿAbdülmü'min], 998
Abdülvācid bin Muḥammed [Kütāhiyye'de Monlā Vācid Medresesi müderrisi], 231
Abdürraḥīm ibn Emīr ʿAzīz-i Merzifonī [Şeyḫ ʿAbdürraḥīm ibn Emīr ʿAzīz-i Merzifonī], 285
Ābid Çelebi [Monlā Ḫünkār'uñ neslinden], 972
Aḫī Yūsuf bin Cüneyd-i Toḳatī [Aḫī Çelebi], 785
Aḥmed [Ḳaraca Aḥmed], 154
Aḥmed [Şeyḫ Aḥmed, Yazıcı-zāde Şeyḫ Muḥammed'üñ ḳarındaşı, Envārü'l-ʿĀşıḳīn müellifi], 378
Aḥmed bin İsmāʿīl-i Gürānī [Şemsü'l-milleti ve'd-dīn Aḥmed bin İsmāʿīl-i Gürānī, Mollā Gürānī], 316
Aḥmed bin Muḥammed bin ʿArabşāh-i Ḥanefī [İbn ʿArabşāh], 248
Aḥmed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ evlādından], 222
Aḥmed bin Muṣṭafā bin Ḫalīl [ʿİṣāmüddīn, Ebu'l-ḫayr, Ṭaşköprī-zāde], 1381
Aḥmed bin Şeyḫ Merkez [Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez], 1139
Aḥmed Çelebi [Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi], 1045
Aḥmed Çelebi Efendi [Pīr Aḥmed Çelebi Efendi], 1259
Aḥmed Çelebi ibn Nūreddīn Ḥamza bin ʿAlī [Pīr Aḥmed Çelebi ibn Nūreddīn Ḥamza bin ʿAlī, Leys-zāde], 1063
Aḥmed Paşa [Müftī Aḥmed Paşa], 546
Aḥmed Paşa bin Veliyüddīn Ḥüseynī [Şāʿir Aḥmed Paşa] {Aḥmed}, 597
Aḥmedī [Germiyānlı, şāʿir]{Aḥmedī}, 239
Aḫī Evrān [Şeyḫ Aḫī Evrān], 155
Aḳbıyıḳ Sulṭān [Şeyḫ Aḳbıyıḳ Sulṭān], 374
Alāüddīn [Yetīm ʿAlāüddīn], 917
Alāüddīn ʿAlī bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī [Zenbilli ʿAlī Efendi], 808
Alāüddīn ʿAlī bin Ḥasan bin ʿAlī [Çercīn], 1210
Alāüddīn ʿAlī bin Mecdüddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Mesʿūd bin Maḥmūd bin Muḥammed bin Muḥammed bin ʿÖmer Şāhrūdī-i Bisṭāmī-i Herevī-i Rāzī-i ʿÖmerī-i Bekrī [Muṣannifek], 517
Alāüddīn ʿAlī bin Muḥammed Ḳuşcı [ʿAlī Ḳuşcı], 506
Alāüddīn ʿAlī bin Ṣāliḥ [Hümāyūn-nāme müellifi], 1279
Alāüddīn ʿAlī bin Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Müeyyedī [Ḥācī Çelebi Şeyḫ ʿAbdürraḥīm Müeyyedī'nüñ oġlı], 1290
Alāüddīn ʿAlī bin Yūsuf bin Mevlānā Şemsüddīn Fenārī [ʿAlāüddīn ʿAlī-i Fenārī], 553
Alāüddīn ʿAlī Fenārī [Bursa ḳāḍīsı Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri], 622
Alāüddīn ʿAlī-i ʿArabī, 488
Alāüddīn ʿAlī-i Ḳoçḥiṣārī [Şemsüddīn Muḥammed bin ʿAlī], 367
Alāüddīn ʿAlī-i Semerḳandī [Seyyid ʿAlāüddīn ʿAlī-i Semerḳandī], 315
Alāüddīn bin ʿAlī Aydınī, 1338
Alāüddīn Esved [Ḳara Ḫᵛāce], 145
Alāüddīn Ḫalīfe [Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe], 977
Alāüddīn Ḫalvetī [Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalvetī], 756
Alāüddīn Ḳasṭamonī, 923

Alâüddīn Ṭūsī [Ṭūsī], 352
Alâüddīn Yegānī [ʿAlâüddīn ʿAlī Yegānī], 792
Alâüddīn-i Rūmī [ʿAlī bin Musliḥuddīn Mūsā bin İbrāhīm eş-Şeyḫ ʿAlâüddīn er-Rūmī el-Ḥanefī], 237
Alī [Amāsiyyelü ʿAlī, ʿAlâüddīn ʿAlī el-Amāsī], 860
Alī [Şeyḫ Ḳara ʿAlī, Şeyḫ ʿAlâüddīn ʿAlī Esved], 944
Alī Dede Ḥalīfe [Şeyḫ ʿAlī Dede Ḥalīfe], 944
Alī Kāzvānī [Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī], 1379
Alīm-i Buḫārī [Şerīf Mīr ʿAlīm-i Buḫārī], 1346
Altuncı-zāde [Altunī-zāde, İbnü'ẕ-Ẕehebī], 652
Arab [Ḥekīm ʿArab], 651
Āşıḳ Paşa [Şeyḫ ʿĀşıḳ Paşa, Şeyḫ Muḫliṣ Baba'nuñ oġlı] {ʿĀşıḳ}, 132
Atāullāh ʿAcemī [Ḫᵛāce ʿAtāullāh ʿAcemī], 644
Ayas [Mollā Ayas], 528

B

Baba İlyās-ı ʿAcem [Babalı], 135
Bahāüddīn ʿÖmer bin Mevlānā Ḳuṭbuddīn-i Ḥanefī, 213
Bahāüddīn bin Şeyḫ Luṭfullāh, 587
Bahāüddīn Naḳşbendī [Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbendī, Ḫᵛāce Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī], 713
Baḫşī Ḥalīfe [Amāsiyyelü Baḫşī Ḥalīfe], 1078
Baḫşī Ḥalīfe [Baḳır Küreli], 1341
Bālī Aydınī, 844
Bālī Efendi [Şeyḫ Bālī Efendi, Ṣofyalu Şeyḫ Bālī Efendi, Şeyḫ Ḳāsım Çelebi ḫulefāsından], 1373
Bāyezīd [Sulṭān Bāyezīd, Sulṭān II. Bāyezīd], 779
Bāyezīd Ḥalīfe [Şeyḫ Bāyezīd Ḥalīfe, Bāyezīd-i Rūmī, Dervīş Bāyezīd], 981
Bāyezīd-i Ṣūfī, 274
Bedrüddīn [Şeyḫ Bedrüddīn, Bedrüddīn Baba], 976
Bedrüddīn [Şeyḫ Bedrüddīn], 299
Bedrüddīn [Ṭabīb Bedrüddīn Efendi, Hüdhüd Bedrüddīn Efendi], 1112
Bedrüddīn Maḥmūd [Aydınlu Bedrüddīn Maḥmūd], 1337
Bedrüddīn Maḥmūd [Kūçek Bedrüddīn], 1052
Bedrüddīn Maḥmūd [Mevlānā Celālüddīn-i Rūmī'nüñ neslinden], 1223
Bedrüddīn Maḥmūd bin ʿAbdullāh [Ġulām Bedrüddīn, Ḫādım ʿAlī Paşa'nuñ ʿuteḳāsından], 1224
Bedrüddīn Maḥmūd bin İsrāīl bin ʿAbdülʿazīz [Şeyḫ Bedrüddīn Maḥmūd bin İsrāīl bin ʿAbdülʿazīz, İbn Ḳāḍī-i Simavna, Sulṭān ʿAlâüddīn-i Selçuḳī'nüñ ḳarındaşı oġlı], 243
Bedrüddīn Maḥmūd bin Şeyḫ Muḥammed [Ḳāḍī Maḥmūd, *Maḥmūdiyye* müellifi], 862
Bedrüddīn-i Aḥmer [Şeyḫ Bedrüddīn-i Aḥmer], 300
Bekr Ḥalīfe [Şeyḫ Bekr Ḥalīfe, Simavlu Şeyḫ Bekr Ḥalīfe], 1371
Bürhānüddīn Aḥmed [Ḳāḍī-i Erzincānī, Ḳāḍī Bürhānüddīn], 172
Bürhānüddīn Ḥayder bin Muḥammed-i Herevī [Saʿdüddīn-i Taftāzānī'nüñ telāmiẕesinden], 271

C

Caʿfer Çelebi [Burūsalu Caʿfer Çelebi] {Nihālī}, 1241
Caʿfer Çelebi [Menteşelü Caʿfer Çelebi, Sulṭān Bāyezīd Ḫᵛācesi], 1341
Candarlu Ḫalīl [Candarlu Ḳara Ḫalīl], 147
Cāzim Ḫayrüddīn [Ḳasṭamonılı, Şehzāde Cihāngīr'ün ḫᵛācesi], 1340
Celālüddīn [Ḳāḍī Celālüddīn], 1219
Cemālüddīn Ḳaramanī [Şeyḫ Cemālüddīn Ḳaramanī, Cemāl Ḥalīfe], 985
Cemālüddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin İmām Faḫrüddīn-i Rāzī [Şeyḫ Cemālüddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin İmām Faḫrüddīn-i Rāzī, İmām Faḫr-i Rāzī neslinden], 166

D

Dāvūd [Şeyḫ Dāvūd], 989
Dāvūd bin Maḥmūd bin Muḥammed Ḳayṣerī-i Ḳaramanī [Dāvūd-ı Ḳayṣerī], 139

Dedecik-oġlı [Ladikli], 1098
Düġlu Baba, 156

E

Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd-ı Rūmī-i Ḥanefī [Kāfiyeci Muḥyiddīn], 275
Ebü'l-leyṯ [Żamīrī'nüñ muʿīdi], 1283
Edebālī [Şeyḫ Edebālī], 127
Emīr ʿAlī bin Emīr Ḥasan [Seyyid Celālüddīn-i Kürlānī'nüñ neslinden], 1128
Emīr Ḥasan Çelebi ibn Seyyid ʿAlī Çelebi, 1311
Emīr Ḥasan-i Rūmī, 1253
Emrullāh bin Şeyḫ Akşemsüddīn [Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ oġlı], 675

F

Faḫrüddīn İsrāfīl [İsrāfīl-zāde], 1248
Faḫrüddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb [Faḫrī Çelebi] {Faḫrī}, 1284
Faḫrüddīn-i ʿAcemī, 266
Faḫrüddīn-i Rūmī [Şeyḫ Faḫrüddīn-i Rūmī], 238
Faḳīh Baḫşāyiş, 368
Fażlullāh [Gebze ḳāḍīsı], 274
Fażlullāh bin Şeyḫ Akşemsüddīn [Şeyḫ Fażlullāh bin Şeyḫ Akşemsüddīn, Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ oġlı], 675
Fenārī Ḥasan Çelebi ibn Meḥmed Şāh Fenārī, 566
Feraḥ Efendi [Ḳaramanlu Feraḥ Efendi], 1315
Fetḥullāh Şīrvānī, 370

G

Geyiklü Baba, 150
Ġıyāṯüddīn Paşa Çelebi [Paşa Çelebi, Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ birāder-zādesi] {Ḳuṭbī}, 903

H

Ḥabīb ʿÖmerī Ḳaramanī [Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī Ḳaramanī], 759
Ḥācī [Ḥekīm Ḥācī], 926
Ḥācī ʿAbdullāh [Şeyḫ Ḥācī ʿAbdullāh, Ḥācī Ḫalīfe], 687
Ḥācī Baba-i Ṭūsī, 618
Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī [Şeyḫ Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī, Ḥācī Bayrām-ı Velī], 257
Ḥācī Bektaş-ı Velī [Şeyḫ Ḥācī Bektaş-ı Velī], 175
Ḥācī Ḫalīfe [Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe, Menteşelü Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe], 1370
Ḥācī Paşa, 249
Ḥācī Ramażān [Şeyḫ Ḥācī Ramażān], 1135
Ḥāfıẓüddīn Muḥammed bin Muḥammed-i Kerderī [İbn Bezzāzī, Fetāvā-yı Bezzāziyye müellifi], 197
Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin ʿĀdil Çelebi [Ḥāfıẓ-ı ʿAcem] {Ḥāfıẓ}, 1175
Ḫalīl [Germiyānlu Ḫalīlī], 863
Ḥamdullāh ibn Akşemsüddīn [Ḥamdullāh Ḥamdī, Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ en küçük oġlı] {Ḥamdī}, 677
Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayşerī [Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayşerī, Somuncu Baba], 250
Ḥamīdüddīn bin Efḍalüddīn Ḥüseynī [Edirne ḳāḍīsı], 532
Ḥamza [Şeyḫ Ḥamza, Şeyḫ Şāmī], 673
Ḥamza Nūreddīn [Żamīrī Ḥamza Nūreddīn] {Żamīrī}, 922
Ḥamza-i Ḳaramanī, 360
Ḥasan bin ʿAbduṣṣamed-i Samsunī [Üveys-i Ḳarenī neslinden], 501
Ḥasan bin Emīr ʿAlī, 373
Ḥasan Çelebi [Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi, Ḥasan Çelebi], 1195
Ḥasan Çelebi [Ḳaraman Begşehrili], 1329
Ḥasan Çelebi [Şeyḫ Ḥasan Çelebi, Aḫī Ḥasan], 134
Ḥasan Ḫᵛāce [Şeyḫ Ḥasan Ḫᵛāce], 388
Ḥasan Paşa ibn Mevlānā ʿAlāüddīn-i Esved ['Alāüddīn-i Esved'üñ oġlı], 204
Ḥaṭṭāb Bin Ebī Ḳāsım-ı Ḳaraḥiṣārī, 131
Ḥaydar [Ḳara Ḥaydar], 1212
Ḥaydar bin Maḥmūd [Mevlānā Ḫayālī'nüñ ḳarındaşı oġlı], 1105
Ḥaydar Semerḳandī [Baba Ḥaydar Semerḳandī], 1138
Ḫayrüddīn [Ḫᵛāce Ḫayrüddīn], 531
Ḫayrüddīn [Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ ḫᵛācesi, Ḳasṭamonı Ṭaṭaylı], 1147

Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafā, 404
Ḫayrüddīn Ḫıżr, 1301
Ḫayrüddīn Ḫıżr [Kūçek Ḫayrüddīn], 1327
Ḫayrüddīn Ḫıżr bin Maḥmūd bin ʿÖmer Ḳasṭamonī [Mevlānā ʿAṭūfī], 1088
Ḥekīm-zāde [Ḥekīm Muḥyiddīn'üñ oġlı], 1331
Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn [Naṣruddīn Ḫʷāce'nüñ torunu] {Ḫıżrī}, 336
Ḫıżr Beg ibn Mevlānā Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg, 1129
Ḫıżr Şāh [Menteşeli], 348
Ḫıżr Şāh bin Meḥmed bin Ḥācī Ḥasan [Müftī ʿAlī Çelebi Cemālī'nüñ muʿīdi], 1107
Hidāyetullāh bin Mevlānā Yār ʿAlī ʿAcemī [Hidāyetullāh-ı ʿAcemī], 1302
Ḥüsām [Dellāk-oġlı, Dellāk-zāde], 925
Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi [Ḳareşilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi], 1252
Ḥüsāmüddīn Ḥasan Tālişī, 1347
Ḥüsāmüddīn Ḥüsām [Gedik Ḥüsām], 1216
Ḥüsāmüddīn Ḥüseyin Çelebi ibn Muḥammed [Ḳaresilü Ḥasan Çelebi'nüñ birāderi], 1310
Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin ʿAbdurraḥmān, 1028
Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid-i Tebrīzī [Ümmü Veled Efendi], 581
Ḥüsāmüddīn Toḳatī, 364
Ḫüsrev [Mollā Ḫüsrev, Ferāmurz, Muḥammed], 394

İ

İbn Temcīd, 361
İbrāhīm [Ḫaṭīb-zāde'nüñ birāderi], 912
İbrāhīm bin Ḥüseyn-i Ṣarrāf [Şeyḫ İbrāhīm bin Ḥüseyn-i Ṣarrāf], 669
İbrāhīm bin Muḥammed-i Ḥanefī [Edirne ḳāḍīsı], 213
İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī [Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī, ʿArab İmām Efendi], 1295
İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa bin İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa [Edirne ḳāḍīsı], 604
ʿİbrī-zāde [İbnü'l-ʿİbrī], 883
İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī [İdrīs-i Bidlisī, Nişāncı] {İdrīs}, 871
İlyās [Şeyḫ Pīr İlyās], 294
İlyās [Şücāʿüddīn], 791
İlyās bin İbrāhīm Sinabī, 365
İlyās bin Yaḥyā bin Ḥamza-i Rūmī, 366
İlyās Ḥanefī, 372
İmām-zāde [Şeyḫ İmām-zāde], 980
ʿĪsā [ʿĪsā bin Ḥamza, Ḥekīm ʿĪsā], 1358
ʿĪsā Ḫalīfe, 1090
ʿĪsā Paşa ibn İbrāhīm Paşa, 1102
İsḥaḳ Çelebi ibn İbrāhīm Üskübī [Üsküblü İsḥaḳ] {İsḥaḳ}, 1226
İsmāʿīl Şirvānī [Şeyḫ İsmāʿīl Şirvānī], 951
ʿİzzüddīn ʿAbdüllaṭīf bin Melek, 232

K

Ḳāḍī Maḥmūd [Ḳoca Efendi, Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ babası], 159
Ḳadrī Çelebi {Ḳadrī}, 1150
Ḳara Dāvūd bin Kemāl [Ḳara Dāvūd bin Kemāl, Dāvūd el-Ḳocavī], 1051
Ḳāsım [Işıḳ Ḳāsım], 1245
Ḳāsım [Ḳāḍī-zāde, Ḳasṭamonı ḳāḍīsı], 573
Ḳāsım [Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ḳullarından], 1352
Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī [Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī, Şāh Ḳāsım], 1187
Ḳāsım bin Yaʿḳūb [Ḫaṭīb Ḳāsım], 787
Ḳāsım Çelebi [Şeyḫ Ḳāsım Çelebi], 992
Ḳāsım Germiyanī [Mevlānā ʿİẕārī, Şeyḫī'nüñ ḳız ḳarındaşı oġlı] {ʿİẕārī}, 804
Kemāl [Ṭabīb Kemāl, Kemālüddīn], 1108
Kemāl Çelebi [Ḥüsām Çelebi'nüñ muʿīdi], 1310
Kemālüddīn İsmāʿīl [Ḳaramanlu Kemālüddīn İsmāʿīl], 913
Ketḫüdā-zāde [Germiyanlu Ketḫüdā-zāde], 1222
Ḳıvāmüddīn Ḳāsım bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī, 807
Ḳıvāmüddīn Ḳāsım ibn Ḫalīl [Taşköprī-zāde'nüñ amcası], 1032
Ḳıvāmüddīn Yūsuf [Baġdād Ḳāḍīsı], 870
Kilīdci-zāde [Sinoblu], 1098
Ḳuṭbuddīn ʿAcemī [Ḥekīm Ḳuṭbuddīn ʿAcemī, Aḥmed, Ḥekīm Nefīs Kirmānī'nüñ oġlı], 642
Ḳuṭbuddīn Merzifonī, 1258

Ḳuṭbuddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī, 899
Ḳuṭbuddīn-i İznīḳī [Şeyḫ Ḳuṭbuddīn-i İznīḳī], 210

L

Lārī ʿAcemī [Ḥekīm Lārī ʿAcemī], 650
Luṭfullāh [Şeyḫ Luṭfullāh, İsfendiyār Beg neslinden], 301
Luṭfullāh [Şeyḫ Luṭfullāh], 1127
Luṭfullāh Toḳatī [Mollā Luṭfī, Sarı Luṭfī, Deli Luṭfī, Maḳtūl Luṭfī], 793
Luṭfullāh Üskübī [Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī], 974

M

Maḥmūd bin ʿOṣmān bin ʿAlī [Şeyḫ Maḥmūd bin ʿOṣmān bin ʿAlī, Lāmiʿī Çelebi, Naḳḳāş ʿAlī oġlı] {Lāmiʿī}, 1130
Maḥmūd bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī [Mīrim Çelebi], 900
Maḥmūd Çelebi [Şeyḫ Maḥmūd Çelebi], 1365
Manastırlı Çelebi, 1294
Mecdüddīn Ebū Ṭāhir Muḥammed bin Yaʿḳūb ibn Muḥammed-i Şīrāzī-i Fīrūzābādī [*Ḳāmūsu'l-Muḥīṭ* müellifi], 199
Mehdī-i Şīrāzī [Mevlānā Figārī], 1349
Meḥmed [Delü Birāder] {Ġazālī}, 1233
Meḥmed [Dervīş Meḥmed], 1343
Meḥmed [Pīr Meḥmed, Küçek Meḥmed], 1356
Meḥmed [Şeyḫ Meḥmed, Acı Şurba], 1114
Meḥmed [Şeyḫ Meḥmed, Ebī Şāme, Beñli Muḥyiddīn], 1116
Meḥmed bin Beglik [Muḥyiddīn Meḥmed bin Beglik, Mevlānā Vildān], 593
Meḥmed bin Ḳāḍī-i Ayaṣuluġ [Ayaṣuluġ Çelebisi], 351
Meḥmed bin Kemāl [Aḥī Çelebi, Ṭabīb Kemāl'üñ oġlı], 1108
Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn İznīḳī, 368
Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed [Sürmeli-zāde], 1354
Meḥmed bin Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan, 1099
Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan {Vaḥīdī}, 504
Meḥmed Cemālī [Pīr Meḥmed Cemālī, Pīr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlānā Cemāleddīn Meḥmed Aḳsarāyī] {Remzī}, 864
Meḥmed Cemālī [Şeyḫ Meḥmed Cemālī, Çelebi Ḫalīfe], 762
Meḥmed Çelebi [Zeyrek-zāde Meḥmed Çelebi], 1066
Meḥmed Çelebi ibn Sinān Paşa, 593
Meḥmed Ḫān [Ebu'l-fütūḥāt, Sulṭān Meḥmed Ḫān, Sulṭān II. Meḥmed], 391
Meḥmed Paşa [Muʿarrif-zāde'nüñ aḥfādı], 1100
Meḥmed Şāh bin Mevlānā Şemsüddīn Yegānī [Eyyühüm-zāde] {Riyāżī}, 1254
Meḥmed Şāh ibn Mevlānā Meḥmed bin Ḥācī el-Ḥāc Ḥasan, 1027
Melīḥī [Şāʿir Tokatlı Melīḥī] {Melīḥī}, 634
Mesʿūd [Şeyḫ Mesʿūd], 761
Mollā Mecdüddīn [Ḳāḍī-ʿasker], 336
Muʿīd-zāde [Amāsiyyelü Muʿīd-zāde], 1097
Muʿīd-zāde [İbnü'l- Muʿīd, Üsküb'de müderris], 883
Muʿarrif-zāde [Sulṭān II. Bāyezīd ḫ͘ācesi], 585
Muḥammed [Şeyḫ Muḥammed, Şeyḫī Çelebi], 1287
Muḥammed [Şeyḫ Muḥammed, Yazıcı-oġlı, *Muḥammediyye* müellifi], 376
Muḥammed ʿIrāḳī-zāde [Şeyḫ Muḥammed ʿIrāḳī-zāde], 947
Muḥammed Aṣġar bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [İbnü'l- Cezerī'nüñ küçük oġlı, Ebü'l-ḫayr], 221
Muḥammed Bedaḫşī [Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī], 955
Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi [Dervīş Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi] {Dervīş}, 1220
Muḥammed bin ʿAbdülḳādir [Maʿlūl Emīr], 1272
Muḥammed bin ʿAbdüllaṭīf ibn Melek, 233
Muḥammed bin ʿÖmer bin Ḥamza [Mollā ʿArab], 1079

Muḥammed bin Armaġān bin Ḫalīl [Mollā Yegān], 307
Muḥammed bin Beşīr, 311
Muḥammed bin Ḳāḍī-i Manyas [Ḳāḍī-i Manyas-oġlı], 366
Muḥammed bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī [Pīr Muḥammed bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī, Pīrī Çelebi], 1278
Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī [Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī, İbnü'l-Cezerī, Ebu'l-ḫayr], 214
Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd [Ḫᵛāce Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd Ḥāfiẓī-i Buḫārī], 722
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [Muḥammed Ekber Ebü'l-fetḥ-i Şāfiʿī, İbnü'l-Cezerī'nüñ oġlı], 220
Muḥammed Küşterī [Şeyḫ Muḥammed Küşterī], 176
Muḥammed Şāh bin Mevlānā Yegān [Bursa Sulṭān Medresesi müderrisi, Bursa ḳāḍīsı], 310
Muḥammed Şāh ibn Mevlānā Şemsüddīn-i Fenārī [Mollā Fenārī'nüñ oġlı], 206
Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī [Şeyḫ Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī], 1181
Muḥammed Zeyrek [Mollā Zeyrek], 412
Muḫliş Baba [Şeyḫ Muḫliş Baba, Şeyḫ Baba İlyās Ḫorāsānī'nüñ oġlı], 132
Muḥyiddīn [Amāsiyyelü Şeyḫ Muḥyiddīn, Muḥyiddīn Muḥammed el-Amāsī], 1093
Muḥyiddīn [Ḳocalu Şeyḫ Muḥyiddīn, Ḳocalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn Efendi'nüñ oġlı], 705
Muḥyiddīn [Küpelüoġlı Muḥyiddīn Meḥmed], 592
Muḥyiddīn ʿAcemī [Mevlānā Gūrānī'nüñ telāmiẕesinden], 850
Muḥyiddīn bin Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn Meḥmed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī, 1172
Muḥyiddīn bin Muḥammed [Aḫaveyn], 573
Muḥyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī [Şeyḫ Muḥyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī, Ḳocalu Şeyḫ Muḥyiddīn'üñ dāmādı], 1069
Muḥyiddīn Çelebi ibn Meḥmed bin ʿAlī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī [Fenārī-zāde Muḥyiddīn Çelebi] {Muḥyī}, 1019
Muḥyiddīn Dervīş Meḥmed bin Ḫıżr Şāh [Bursa Sulṭān Medresesi müderrisi], 526
Muḥyiddīn Esved [Şeyḫ Muḥyiddīn Esved, Ḳara Muḥyiddīn], 1127
Muḥyiddīn İskilibī [Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī, Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed İskilibī], 927
Muḥyiddīn Meḥmed [Miʿmār-zāde], 1206
Muḥyiddīn Meḥmed bin Tācüddīn İbrāhīm [Ḫaṭīb-zāde], 472
Muḥyiddīn Meḥmed Şāh ibn Mevlānā ʿAlī bin Mevlānā Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn el-Fenārī [Fenārī Şāh Meḥmed Çelebi], 1016
Muḥyiddīn Muḥammed [ʿUrcūn-zāde], 1355
Muḥyiddīn Muḥammed [Eşref-zāde Muḥyiddīn Muḥammed], 616
Muḥyiddīn Muḥammed [Ḳūṭās-zāde], 1217
Muḥyiddīn Muḥammed [Maġnisa-zāde], 575
Muḥyiddīn Muḥammed [Muḥyiddīn Muḥammed Samsūnī], 832
Muḥyiddīn Muḥammed [Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed, Bolulı Çelebi], 940
Muḥyiddīn Muḥammed [Şeyḫ Ṣāẕelü], 1061
Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī [Ṣaçlu Emīr Efendi], 1266
Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdullāh [Muḥammed Beg], 1291
Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAlāüddīn ʿAlī el-Cemālī [Monlā Çelebi], 1024
Muḥyiddīn Muḥammed bin Aydınī [Ehlice Muḥyiddīn], 1308
Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn [Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn], 1119
Muḥyiddīn Muḥammed bin el-Vezīr Muṣṭafā Paşa [İbnü'l-Vezīr Muṣṭafā Paşa], 1312

Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī [Ḫaṭīb-zāde, İbnü'l-Ḫaṭīb, Ḫaṭīb Ḳāsımoġlı], 1046
Muḥyiddīn Muḥammed bin İbrāhīm bin Ḥasan Niksarī, 781
Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḫayrüddīn, 1313
Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn {Hicrī}, 1304
Muḥyiddīn Muḥammed bin Muḥammed Berdaʿī, 1056
Muḥyiddīn Muḥammed bin Pīr Muḥammed Paşa Cemālī {Rāzī}, 1199
Muḥyiddīn Muḥammed bin Şeyḫ Bedrüddīn Maḥmūd Muġlavī-i Vefâyī, 1261
Muḥyiddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb [Ece-zāde], 1059
Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi [Merḥabā Çelebi], 1276
Muḥyiddīn Muḥammed Ḥüseynī, 1299
Muḥyiddīn Muḥammed Ḳarabaġī, 1191
Muḥyiddīn Muḥammed Ḳaramanī [Hevāyī], 916
Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī [Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī, Muḥyiddīnü'l-Esved], 1300
Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabīb [Ṭabīb Muḥyiddīn Muḥammed], 925
Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabl-bāzī [Ṭabl-bāz], 911
Muḥyiddīn Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī, 841
Muḥyiddīn Şeyḫ Meḥmed bin İlyās [Çivi-zāde], 1165
Murād-ı Ṣānī [Sulṭān Murād-ı Ṣānī, Sulṭān II. Murād], 305
Mūsā Abdāl, 155
Mūsā Paşa bin Muḥammed bin Maḥmūd [Ḳāḍī-zāde-i Rūmī], 160
Muṣliḥuddīn [Şeyḫ Muṣliḥuddīn, ʿAṭṭār-oġlı], 673
Muṣliḥuddīn [Şeyḫ Muṣliḥuddīn, Debbāġlar İmāmı], 382
Muṣliḥuddīn bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn, 571
Muṣliḥuddīn Ḫalīfe [Şeyḫ Muṣliḥuddīn Ḫalīfe], 300
Muṣliḥuddīn Muṣṭafā bin Yūsuf bin Ṣāliḥ [Ḫᵛāce-zāde], 419
Muṣliḥüddīn [İpṣalalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn, Küçük Müderris], 704
Muṣlihüddīn [Ḳocalu Şeyḫ Muṣlihüddīn], 701
Muṣliḥüddīn [Menteşeli], 1186
Muṣliḥüddīn [Şeyḫ Muṣliḥüddīn, Mevlānā Ḫᵛāce-zāde Efendi müntesibi], 1124
Muṣliḥüddīn [Şeyḫ Muṣliḥüddīn, Muʿallim-zāde], 1125
Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī [Menteşelü Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī, Menteşelü Ayı Seydī'nüñ oġlı], 1343
Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā [Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā, Ḥāfıẓ-ı Kütüb], 1094
Muṣliḥüddīn el-İmām [Şeyḫ Muṣliḥüddīn el-İmām], 1113
Muṣlihüddīn Ḳastallānī [Muṣlihüddīn Muṣṭafā bin Muḥammed Kestelī], 459
Muṣliḥüddīn Lazıḳī [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī, Mūsā bin Muṣliḥüddīn bin Ḳılıç, Merkez Muṣliḥüddīn], 1376
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Berīkī-zāde], 831
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Bursa Murādiyye Medresesi müderrisi], 624
Muṣlihüddīn Muṣṭafā [Ḳızıl Ḳaṭır], 628
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Maṣdar Muṣliḥüddīn], 1286
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, İbnü'l-Vefā, Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrī el-Konevī] {Vefā}, 679
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Evḥadüddīn Yarḥiṣārī, 611
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Ḫalīl [Taşköprī-zāde'nüñ babası], 1030
Muṣliḥüddīn Sirozī [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī], 933
Muṣliḥüddīn-i Ṭavīl [Şeyḫ Muṣliḥüddīn-i Ṭavīl], 967
Muṣṭafā [Yegānī Paşa Çelebi, Paşa Çelebi el-Yegānī], 1064
Muṣṭafā bin Muḥammed [Edirne ḳāḍīsı], 927
Muṣṭafā bin Zekeriyyā bin Ayṭoġmış-ı Ḳaramanī, 624

Muẓafferüddīn ʿAlī Şīrāzī [Şeyḫ Muẓafferüddīn ʿAlī Şīrāzī], 904
Muẓafferüddīn-i Lārendī [Şeyḫ Muẓafferüddīn-i Lārendī], 299

N

Naṣūḥ [Ṭosyalu Şeyḫ Naṣūḥ] {Naṣūḥī}, 1112
Nebī Ḫalīfe [Şeyḫ Nebī Ḫalīfe], 1126
Necmüddīn-i Ḥanefī, 213
Neḫḥāsī-i Anḳaravī [Şeyḫ Baba Neḫḥāsī-i Anḳaravī], 300
Niʿmetullāh [Şeyḫ Baba Niʿmetullāh], 952
Nihānī [Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi müderrisi] {Nihānī}, 1103
Niẓāmī ibn Veliyyüddīn Ḳaramanī [Ḳaramanlı Şāʿir Niẓāmī] {Niẓāmī}, 620
Nūreddīn ʿAbdurraḥmān ibn Aḥmed ibn Muḥammed Deştī [Mollā Cāmī] {Cāmī}, 739
Nūreddīn Efendi [Ḳaraşilü Nūreddīn Efendi], 839
Nūreddīn Ḥamza [Leys Çelebi], 875
Nūreddīn Ḥamza [Üçbaş], 1053

O

Oşmān Çelebi [Ḥekīm ʿOşmān Çelebi], 1359

Ö

Ömer [Aydınī Dede ʿÖmer, Dede ʿÖmer Rūşenī] {Rūşenī}, 757
Ömer Dede, 301
Ömer Ḳasṭamonī, 923
Ömer-zāde [İbn ʿÖmer, ʿÖmer Ḳasṭamonī'nüñ oġlı], 924

P

Paşa Çelebi [Zeyrek-zāde Paşa Çelebi, Paşa Çelebi İbn Zeyrek], 1065
Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī [Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī], 384, 1368
Postīn-püş [Mecẕūb Postīn-püş], 177

R

Ramażān [Şeyḫ Ramażān, Ḳāḍī-ʿasker], 239
Ramażān Efendi [Şeyḫ Ramażān Efendi], 1372
Ramażān Ḫalīfe [Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe], 993
Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed [Zeyrek-zāde], 868
Rüstem Ḫalīfe [Bursevī Şeyḫ Rüstem Ḫalīfe], 942

S

Saʿdī Çelebī ibn Şeyḫ Tāc Aḥmed Akşehrī, 1325
Saʿdullāh [Şāẕelī-zāde Mevlānā Saʿdullāh], 1344
Saʿdullāh bin ʿĪsā bin Emīr Ḫān [Müftī Saʿdī Çelebi] {Saʿdī}, 1157
Saʿdüddīn-i Taftāzānī, 171
Saʿyī [İstanbullı] {Saʿyī}, 1351
Ṣādıḳ Ḫalīfe [Maġnisalu Ṣādıḳ Ḫalīfe], 1098
Saʿdüddīn bin Akşemsüddīn [Şeyḫ Saʿdüddīn bin Akşemsüddīn, Akşemsüddīn'in en büyük oğlu], 674
Ṣafer Ṣāh, 205
Ṣafiyyüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Ṣafiyyüddīn Muṣṭafā], 941
Ṣalāḥüddīn [Bolulu Şeyḫ Ṣalāḥüddīn], 301
Ṣalāḥüddīn [Sulṭān II. Bāyezīd ḫ ʷācesi], 548
Ṣalāḥüddīn İznīḳī [Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī], 981
Ṣalāḥüddīn Mūsā ibn Ḫamīdüddīn ibn Efḍalüddīn-i Ḥüseynī, 848
Ṣālih [Ḳara Ṣālih, Ṣālih el-Esved], 1282
Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, Şeyḫ Aḥmed Buḫārī'nüñ ḫulefāsından], 1141
Selīm Ḫān [Sulṭān Selīm Ḫān, Sulṭān I. Selīm, Yavuz Sulṭān Selīm Ḫān], 1000
Sevindik [Şeyḫ Sevindik, Ḳoġacı Dede], 979
Seydī ʿAlī-i ʿAcemī, 362
Seydī Aḥmed bin ʿAbdullāh-ı Ḳırımī, 312
Seydī bin Ḥācī Maḥmūd [Mücellid-oğlı], 1057
Seydī Efendi [Ayı Seydī], 1211
Seydī Efendi [Ḳaramanlu Seydī Efendi], 837
Seydī Efendi İbn İsḥāḳ [Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ, Ḳara Seydī] {Seydī}, 835
Seydī Ḫalīfe [Amāsiyyelü Seydī Ḫalīfe], 1133
Seydī Ḫalīfe [Şeyḫ Seydī Ḫalīfe, Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe], 978

Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī-i Endülīsī [Şeyḫ Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī-i Endülīsī], 945
Seyyid ʿAlī Ḳomanātī, 363
Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī [Şeyḫ Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī, Emīr Buḫārī], 960
Seyyid İbrāhīm, 852
Seyyid Maḥmūd, 909
Seyyid Şerīf Cürcānī [*Şerḥ-i Miftāḥ, Şerḥ-i Mevāḳıf, Şerḥ-i Ferā'iż, Şerḥ-i Çaġmīnī, Ḥāşiye-i Muṭavvel, Ḥāşiye-i Tecrīd, Ḥāşiye-i Kūçek* müellifi], 169
Seyyid Velāyet [Seyyid Velāyet ibn Seyyid Aḥmed bin Seyyid İsḥāḳ bin Seyyid ʿAlāüddīn bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Cihāngīr ibn Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḥayyāt bin Seyyid Rıża bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Mūsā bin Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Süleymān bin Seyyid Faż̈l bin Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḥüseyn ibn Seyyid İmām Muḥammed Bāḳır bin İmām Zeynelʿābidīn bin İmām Ḥüseyn bin İmām ʿAlī bin Ebī Ṭālib], 934
Sinān [Ferelü Şeyḫ Sinān], 697
Sinān [Ḥekīm Sinān], 1356
Sinān [Şāʿir Sinān] {Sinān}, 789
Sinān [Şeyḫ Sinān, Sūḫte Sinān], 1137
Sinān [Şeyḫ Sinān], 767
Sinān [Şeyḫī, Germiyān] {Şeyḫī}, 379
Sinān Erdebīlī [Şeyḫ Sinān Erdebīlī], 1372
Sinān Ḫalīfe [Şeyḫ Sinān Ḫalīfe, Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe'nüñ ḫulefāsından], 1378
Sinānüddīn [Şeyḫ Sinānüddīn, Sünbül Sinān], 983
Sinānüddīn Yūsuf [Ḳara Sinān], 623
Sinānüddīn Yūsuf [Köpricük-zāde], 1288
Sinānüddīn Yūsuf [Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī'nüñ vüzerāsından birinüñ ḳullarından], 787
Sinānüddīn Yūsuf ʿAcemī, 851
Sinānüddīn Yūsuf bin Aḫī [Aḫī-zāde], 1218
Sinānüddīn Yūsuf bin Mevlānā Ḫıżr Beg bin Celālüddīn [Sinān Paşa, Ḫᵛāce Paşa, Ḫıżr Beg'üñ oġlı, *Tażarruʿ-nāme* müellifi], 538
Sinānüddīn Yūsuf bin Mollā Yegānī [Yegān-zāde Mollā Sinān], 1061
Sinānüddīn Yūsuf Çelebi [Ḳaraşili Sinānüddīn Yūsuf Çelebi], 1335
Sirāc Ḫaṭīb [Fatih Cāmiʿi ḫaṭībi], 640
Sirācüddīn [Sirāc bin Saʿüddīn, Edirne ḳāḍīsı], 589
Sirācüddīn Muḥammed bin ʿÖmer Ḥalebī, 524
Sulṭān ʿOṩmān Ḫān-ı Ġāzī [ʿOṩmān Ġāzī], 123
Sulṭān Meḥmed Ḫān ibn Yıldırım Bāyezīd Ḫān [Çelebi Meḥmed, I. Meḥmed], 263
Sulṭān Murād bin Sulṭān Orḫān bin Sulṭān ʿOṩmān [Sulṭān I. Murād], 157
Sulṭān Orḫān Ḫān bin Sulṭān ʿOṩmān Ḫān [Orḫān Ġāzī], 137
Süleymān [Sulṭān Süleymān, Ḳānūnī Sulṭān Süleymān, Sulṭān I. Süleymān], 1143
Süleymān Çelebi [Rūmī Süleymān Çelebi], 1256
Süleymān Çelebi ibn Ḫalīl Paşa, 372
Süleymān Ḫalīfe [Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe], 706

Ş

Şāh Muḥammed Ḳazvīnī, 907
Şemsüddīn [Şāʿir Naḫīfī] {Naḫīfī}, 631
Şemsüddīn Aḥmed [Diṅḳoz], 626
Şemsüddīn Aḥmed [Ḳaraca Aḥmed], 625
Şemsüddīn Aḥmed [Kireççi-zāde], 1208
Şemsüddīn Aḥmed [Mevlānā Māşī], 915
Şemsüddīn Aḥmed [Varaḳ Şemsüddīn], 1265
Şemsüddīn Aḥmed bin ʿAbdullāh [Ġulām Şemsüddīn, Amāsiyyelü İbrāhīm'üñ ʿuteḳāsından], 1250
Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza [ʿArab Çelebi], 1263
Şemsüddīn Aḥmed bin Mūsā {Ḫayālī}, 451
Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā [Ḳāf Aḥmed Çelebi], 1323
Şemsüddīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa [İbn Kemāl, Kemāl Paşa-zāde], 1002
Şemsüddīn Aḥmed Bursevī, 1318
Şemsüddīn Aḥmed Germiyānī [Kūçek Şems], 1316

Şemsüddīn Aḥmed Yegānī [Eyyühüm, Mevlānā Yūsuf Bālī bin Molla Yegān'uñ oġlı], 884
Şemsüddīn Muḥammed bin ʿAlī Ḥüseynī-i Buḫārī [Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin ʿAlī Ḥüseynī-i Buḫārī], 253
Şemsüddīn Muḥammed bin ʿÖmer bin Emru'llāh bin Şeyḫ Akşemsüddīn, 1339
Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza [Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza, Akşemsüddīn], 653
Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza bin Muḥammed el-Fenārī [Mollā Fenārī], 181
Şerefüddīn bin Kemāl-i Ḳırımī, 311
Şerīf ʿAbdurraḥīm bin ʿAbdurraḥmān bin Aḥmed ʿAbbāsī-i Şāfiʿī, 1074
Şeyḫ [Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'nde müderris], 920
Şihābüddīn-i Sivāsī [Şeyḫ Şihābüddīn-i Sivāsī], 202
Şuʿayb [Mevlānā Türābī], 1092
Şücāʿüddīn [Şeyḫ Şücāʿüddīn, Bursalı Niyāzī] {Niyāzī}, 940
Şücāʿüddīn İlyās, 876
Şücāʿüddīn İlyās [Müfred Şücāʿ, Üsküb Şeyḫi], 371
Şücāʿüddīn İlyās Rūmī, 878
Şücāʿüddīn-i Ḳaramanī [Şeyḫ Şücāʿüddīn-i Ḳaramanī], 298
Şücāüddīn İlyās [Uşlı Şücāʿ], 790
Şükrullāh [Şükrullāh bin Aḥmed, *Menhecü'r-Reşād* müellifi], 344
Şükrullāh Şīrvānī [Ḥekīm Şükrullāh Şīrvānī, Muḥammed], 643

T

Tācī Beg-zāde Caʿfer Çelebi [Tācī-zāde Caʿfer Çelebi] {Caʿfer}, 891
Tācī Beg-zāde Saʿdī Çelebi [Tācī-zāde Saʿdī Çelebi, Tācī-zāde Caʿfer Çelebi'nüñ birāderi] {Saʿdī}, 896
Tācüddīn İbrāhīm [Ḫaṭīb-oġlı], 346
Tācüddīn İbrāhīm [Üstād-oġlı], 881
Tācüddīn İbrāhīm Yaḫşi Faḳīh, 385
Tācüddīn-i Kürdī, 141
Ṭapduḳ Emre [Şeyḫ Ṭapduḳ Emre], 260
Ṭaşġun Ḫalīfe, 627
Toḳatī Çelebi [Amāsiyye'de müderris], 1094
Ṭursun Faḳīh [Şeyḫ Edebālī'nüñ dāmādı], 131

U

Ubeydullāh bin Ḫᵛāce Maḥmūd Şāşī ibn Ḫᵛāce Şihābüddīn Ḫᵛāce Muḥammed Nāmī [Ḫᵛāce ʿUbeydullāh bin Ḫᵛāce Maḥmūd Şāşī ibn Ḫᵛāce Şihābüddīn Ḫᵛāce Muḥammed Nāmī], 726
Ulvān Çelebi [Şeyḫ ʿUlvān Çelebi, ʿĀşıḳ Paşa'nuñ oġlı], 134
Ulvan Ḫamevī [Şeyḫ ʿUlvan Ḫamevī, ʿAliye bin ʿAṭiyye], 946

V

Velī Şemsüddīn [Şeyḫ Velī Şemsüddīn], 389
Veliyüddīn bin İlyās Ḥüseynī [Şāʿir Aḥmed Paşa'nuñ babası, Sulṭān II. Murād ḳāḍī-ʿaskerlerinden], 596
Veliyyüddīn [Veliyyüddīn Ḳaramanī, Ḳaramanlı Niẓāmī'nüñ babası], 619

Y

Yaʿḳūb [Ḫamīdlü Yaʿḳūb, Ece Ḫalīfe], 1205
Yaʿḳūb [Ḳaramanlu Ṣarı Yaʿḳūb], 272
Yaʿḳūb bin İdrīs bin ʿAbdullāh-ı Hanefī [Ḳara Yaʿḳūb bin İdrīs bin ʿAbdullāh-ı Hanefī, Ḳara Yaʿḳūb], 273
Yaʿḳūb bin Seydī ʿAlī, 874
Yaʿḳūb Paşa ibn Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn [Ḫıżr Beg'üñ oġlı], 545
Yaḥyā bin Baḫşī [Şeyḫ Yaḥyā bin Baḫşī], 913
Yaḥyā Çelebi ibn Emīn Ḥamza Nūreddīn Beg, 1360
Yaḥyā Şirvānī [Şeyḫ Seyyid Yaḥyā Şirvānī, Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Bahāüddīn Şirvānī], 768
Yaʿḳūb Ḥekīm [Yaʿḳūb Paşa, Sulṭān II. Meḥmed vezīrlerinden], 645
Yār ʿAlī-i Şīrāzī [Şeyḫ Yār ʿAlī-i Şīrāzī], 214

Yaraluca Muḥyiddīn [Yaraluca, Edirne ḳāḍīsı, Sulṭān II. Bāyezīd ḫˇācesi], 586
Yıldırım Bāyezīd Ḫān ibn Sulṭān Murād Ḫān-ı Evvel [Yıldırım Bāyezīd Ḫān, Yıldırım Bāyezīd, I. Bāyezīd], 179
Yūnus Emre [Şeyḫ Yūnus Emre]{Yūnus Emre}, 260
Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn-i Fenārī [Mollā Fenārī'nüñ oġlı], 209
Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Yegān, 310
Yūsuf bin Hüseyn Kirmastī, 614
Yūsuf Ḥamīdī [Şeyḫ Sinān], 889
Yūsuf Seferiḥiṣārī [Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī] {Yūsuf, İbn Şeyḫ, Şeyḫoġlı}, 995

Z

Zekeriyyā-yı Ḫalvetī [Şeyḫ Zekeriyyā-yı Ḫalvetī, Şeyḫ Pīr İlyās ḥażretlerinüñ aṣḥābından], 296
Zeynüddīn Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed-i Ḥˇāfī [Şeyḫ Zeynüddīn Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed-i Ḥˇāfī, Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḥāfī], 289
Zeynüddīn Muḥammed bin Meḥmed Şāh el-Fenārī, 1049

BİYOGRAFYA DİZİNİ 2[1]

A

Abdüllaṭīf bin ʿAbdurraḥmān bin Aḥmed bin ʿAlī bin Ġānim el-Ḳudsī el-Enṣārī, bk. ʿAbdüllaṭīf-i Maḳdisī [Şeyḫ ʿAbdüllaṭīf-i Maḳdisī]

Ābid Çelebi, bk. ʿAbdülʿazīz bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī [Taşköprī-zāde'nüñ dayısı]

Acı Şurba, bk. Meḥmed [Şeyḫ Meḥmed]

Aḫaveyn, bk. Muḥyiddīn bin Muḥammed

Aḫī Çelebi, bk. Aḫī Yūsuf bin Cüneyd-i Toḳatī

Aḫī Çelebi, bk. Meḥmed bin Kemāl [Ṭabīb Kemāl'üñ oġlı

Aḫī Ḥasan, bk. Ḥasan Çelebi [Şeyḫ Ḥasan Çelebi]

Aḫī-zāde, bk. Sinānüddīn Yūsuf bin Aḫī

Aḥmed, bk. Aḥmed Paşa bin Veliyüddīn Ḥüseynī, [Şāʿir Aḥmed Paşa]

Aḥmed, bk. Ḳuṭbuddīn ʿAcemī [Ḥekīm Ḳuṭbuddīn ʿAcemī, Ḥekīm Nefīs Kirmānī'nüñ oġlı]

Aḥmedī, bk. Germiyānlı, şāʾir]{Aḥmedī}

Aḳşemsüddīn, bk. Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza [Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza]

Alāüddīn ʿAlī el-Amāsī, bk. ʿAlī [Amāsiyyelü ʿAlī]

Alāüddīn ʿAlī Yegānī, bk. ʿAlāüddīn Yegānī

Alāüddīn ʿAlī-i Fenārī, bk. ʿAlāüddīn ʿAlī bin Yūsuf bin Mevlānā Şemsüddīn Fenārī

Alī bin Musliḥuddīn Mūsā bin İbrāhīm eş-Şeyḫ ʿAlāüddīn er-Rūmī el-Ḥanefī, bk. ʿAlāüddīn-i Rūmī

Alī Ḳuşcı, bk. ʿAlāüddīn ʿAlī bin Muḥammed Ḳuşcı

Aliye bin ʿAṭiyye, bk. ʿUlvan Ḥamevī [Şeyḫ ʿUlvan Ḥamevī]

Altunī-zāde, bk. Altuncı-zāde [İbnü'ẕ-Ẕehebī]

Amāsiyyelü ʿAbdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed, bk. ʿAbdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed [Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān] {Ḥātemī}

Amāsiyyelü ʿAlī, bk. ʿAlī [ʿAlāüddīn ʿAlī el-Amāsī]

Amāsiyyelü ʿAbdullāh Efendi, bk. ʿAbdullāh Efendi

Amāsiyyelü Baḫşī Ḫalīfe, bk. Baḫşī Ḫalīfe

Amāsiyyelü Muʿīd-zāde, bk. Muʿīd-zāde

Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā, bk. Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā [Ḥāfıẓ-ı Kütüb]

Amāsiyyelü Seydī Ḫalīfe, bk. Seydī Ḫalīfe

Amāsiyyelü Şeyḫ Muḥyiddīn, bk. Muḥyiddīn [Muḥyiddīn Muḥammed el-Amāsī]

Arab Çelebi, bk. Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza

Arab İmām Efendi, bk. İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī [Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī]

Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi, bk. Ḥasan Çelebi [Ḥasan Çelebi]

Āşıḳ, bk. ʿĀşıḳ Paşa [Şeyḫ ʿĀşıḳ Paşa, Şeyḫ Muḫliş Baba'nuñ oġlı]

Aṭṭār-oġlı, bk. Muṣliḥuddīn [Şeyḫ Muṣliḥuddīn]

Ayaşuluġ Çelebisi, bk. Meḥmed bin Ḳāḍī-i Ayaşuluġ

Aydınī Dede ʿÖmer, bk. ʿÖmer [Dede ʿÖmer Rūşenī] {Rūşenī}

Aydınlu Bedrüddīn Maḥmūd, bk. Bedrüddīn Maḥmūd

Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi, bk. Aḥmed Çelebi

Ayı Seydī, bk. Seydī Efendi

B

Baba Ḥaydar Semerḳandī, bk. Ḥaydar Semerḳandī

Babalı, bk. Baba İlyās-ı ʿAcem

Baġdād Ḳāḍīsı, bk. Ḳıvāmüddīn Yūsuf

Bāyezīd-i Rūmī, bk. Bāyezīd Ḫalīfe [Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe, Dervīş Bāyezīd]

1 Bu dizin nisbeye göre düzenlenmiş olup, sayfa numaraları için birinci dizine (Biyografya Dizini-1) gönderme yapmaktadır. İkili İsimler (Sinānüddīn Yūsuf gibi) nisbe olarak değerlendirilmemiştir. Bunlar ilk dizinde (her iki maddede) aranmalıdır. İlave açıklamalar için bkz. Biyografya Dizini-1.

Bebek Çelebi, bk. ʿAbdurraḥīm ʿAlāüddin ʿArabī
Bedrüddīn Baba, bk. Bedrüddīn [Şeyḫ Bedrüddīn]
Beńli Muḥyiddīn, bk. Meḥmed [Şeyḫ Meḥmed, Ebī Şāme]
Berīkī-zāde, bk. Muṣliḥüddīn Muṣṭafā
Bolulı Çelebi, bk. Muḥyiddīn Muḥammed [Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed]
Bolulu Şeyḫ Ṣalāḥüddīn, bk. Ṣalāḥüddīn
Bursalı Niyāzī, bk. Şücāʿüddīn [Şeyḫ Şücāʿüddīn] {Niyāzī}
Bursevī Şeyḫ Rüstem Ḫalīfe bk. Rüstem Ḫalīfe
Burūsalu Caʿfer Çelebi, bk. Caʿfer Çelebi {Nihālī}

C

Caʿfer, bk. Tācī Beg-zāde Caʿfer Çelebi [Tācī-zāde Caʿfer Çelebi]
Cāmī, bk. Nūreddīn ʿAbdurraḥmān ibn Aḥmed ibn Muḥammed Deştī [Mollā Cāmī]
Candarlu Ḳara Ḫalīl, bk. Candarlu Ḫalīl
Cemāl Ḫalīfe, bk. Cemālüddīn Ḳaramanī [Şeyḫ Cemālüddīn Ḳaramanī]

Ç

Çelebi Ḫalīfe, bk. Meḥmed Cemālī [Şeyḫ Meḥmed Cemālī]
Çelebi Meḥmed, bk. Sulṭān Meḥmed Ḫān ibn Yıldırım Bāyezīd Ḫān [I. Meḥmed]
Çercīn, bk. ʿAlāüddīn ʿAlī bin Ḥasan bin ʿAlī
Çivi-zāde, bk. Muḥyiddīn Şeyḫ Meḥmed bin İlyās

D

Dāvūd el-Ḳocavī, bk. Ḳara Dāvūd bin Kemāl [Ḳara Dāvūd bin Kemāl]
Dāvūd-ı Ḳayṣerī, bk. Dāvūd bin Maḥmūd bin Muḥammed Ḳayṣerī-i Ḳaramanī
Debbāġlar İmāmı, bk. Şeyḫ Muṣliḥuddīn [Şeyḫ Muṣliḥuddīn]
Dede ʿÖmer Rūşenī, bk. ʿÖmer [Aydınī Dede ʿÖmer] {Rūşenī}
Deli Luṭfī, bk. Luṭfullāh Toḳatī [Mollā Luṭfī, Sarı Luṭfī, Maḳtūl Luṭfī]
Dellāk-oġlı, bk. Ḥüsām [Dellāk-zāde]
Dellāk-zāde, bk. Ḥüsām [Dellāk-oġlı]
Delü Birāder, bk. Meḥmed, {Ġazālī}
Dervīş Bāyezīd, bk. Bāyezīd Ḫalīfe [Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe, Bāyezīd-i Rūmī]
Dervīş Meḥmed, bk. Meḥmed
Dervīş Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi, bk. Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi {Dervīş}
Dervīş, bk. Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi [Dervīş Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi]
Dińḳoz, bk. Şemsüddīn Aḥmed

E

Ebī Şāme, bk. Meḥmed [Şeyḫ Meḥmed, Beńli Muḥyiddīn]
Ebu'l-fütūḥāt, Sulṭān Meḥmed Ḫān, bk. Meḥmed Ḫān [Sulṭān II. Meḥmed]
Ebu'l-ḫayr, bk. Aḥmed bin Muṣṭafā bin Ḫalīl [ʿİṣāmüddīn, Ṭaşköprī-zāde]
Ebu'l-ḫayr, bk. Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī [Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī, İbnü'l-Cezerī,]
Ebü'l-ḫayr, bk. Muḥammed Aṣġar bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [İbnü'l-Cezerī'nüñ küçük oġlı]
Ece Ḫalīfe, bk. Yaʿḳūb [Ḫamīdlü Yaʿḳūb]
Ece-zāde, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb
Edirne ḳāḍīsı, bk. Muṣṭafā bin Muḥammed
Ehlice Muḥyiddīn, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin Aydınī
Emīr Buḫārī, bk. Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī [Şeyḫ Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī]
Eşref-zāde Muḥyiddīn Muḥammed, bk. Muḥyiddīn Muḥammed
Eşref-zāde, bk. ʿAbdülḥamīd bin Eşref
Eyyühüm, bk. Şemsüddīn Aḥmed Yegānī
Eyyühüm-zāde, bk. Meḥmed Şāh bin

Mevlānā Şemsüddīn Yegānī, {Riyāżī}

F

Faḫrī Çelebi, bk. Faḫrüddīn Muḥammed bin Ya'ḳūb {Faḫrī}
Faḫrī, bk. Faḫrüddīn Muḥammed bin Ya'ḳūb [Faḫrī Çelebi]
Fenārī Şāh Meḥmed Çelebi, bk. Muḥyiddīn Meḥmed Şāh ibn Mevlānā 'Alī bin Mevlānā Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn el-Fenārī
Fenārī-zāde Muḥyiddīn Çelebi, bk. Muḥyiddīn Çelebi ibn Meḥmed bin 'Alī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī {Muḥyī}
Ferāmurz, Ḫüsrev [Mollā Ḫüsrev, Muḥammed]
Ferelü Şeyḫ Sinān, bk. Sinān

G

Ġazālī, bk. Meḥmed, [Delü Birāder]
Gedik Ḫüsām, bk. Ḫüsāmüddīn Ḫüsām
Germiyānlı Şeyḫī, bk. Sinān [Şeyḫī, Germiyān] {Şeyḫī}
Germiyānlu Ḫalīlī, bk. Ḫalīl
Germiyanlu Ketḫüdā-zāde, bk. Ketḫüdā-zād
Ġulām Bedrüddīn, bk. Bedrüddīn Maḥmūd bin 'Abdullāh [Ḫādım 'Alī Paşa'nuñ 'uteḳāsından]
Ġulām Şemsüddīn, bk. Şemsüddīn Aḥmed bin 'Abdullāh [Amāsiyyelü İbrāhīm'üñ 'uteḳāsından]
Gümüşlü-oġlı, bk. 'Abdurraḥmān Çelebi ibn Ḫüsāmüddīn [Şeyḫ 'Abdurraḥmān Çelebi ibn Ḫüsāmüddīn] {Ḫüsāmī}

H

Ḥācī Bayrām-ı Velī, bk. Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī [Şeyḫ Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī]
Ḥācī Çelebi, bk. 'Abdurraḥīm el-Müeyyedī [Şeyḫ 'Abdurraḥīm el-Müeyyedī]
Ḥācī Ḫalīfe, bk. Ḥācī 'Abdullāh [Şeyḫ Ḥācī 'Abdullāh]
Ḥāfıẓ, bk. Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin 'Ādil Çelebi [Ḥāfıẓ-ı 'Acem]
Ḥāfıẓ-ı 'Acem, bk. Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin 'Ādil Çelebi {Ḥāfıẓ}
Ḥāfıẓ-ı Kütüb, bk. Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā [Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā]
Ḥalebī-zāde 'Abdurraḥmān, bk. 'Abdurraḥmān bin Muḥammed bin 'Ömer Ḥalebī
Ḥalīmī, bk. 'Abdulḥalīm bin 'Alī
Ḥamdī, bk. Ḥamdullāh ibn Akşemsüddīn [Ḥamdullāh Ḥamdī, Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ en küçük oġlı]
Ḥamdullāh Ḥamdī, bk. Ḥamdullāh ibn Akşemsüddīn [Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ en küçük oġlı] {Ḥamdī}
Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ, bk. Seydī Efendi İbn İsḥāḳ [Ḳara Seydī] {Seydī}
Ḥamīdlü Ya'ḳūb, bk. Ya'ḳūb [Ece Ḫalīfe]
Ḥasan Çelebi, bk. Ḥasan Çelebi [Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi]
Ḥātemī, bk. 'Abdurraḥmān 'Alī bin Müeyyed [Amāsiyyelü 'Abdurraḥmān 'Alī bin Müeyyed, Müeyyed-zāde 'Abdurraḥmān]
Ḥaṭīb Ḳāsım, bk. Ḳāsım bin Ya'ḳūb
Ḥaṭīb Ḳāsımoġlı, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḥaṭīb Ḳāsım bin Ya'ḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr 'Alī [Ḫaṭīb-zāde, İbnü'l-Ḫaṭīb]
Ḫaṭīb-oġlı, bk. Tācüddīn İbrāhīm
Ḫaṭīb-zāde, bk. Muḥyiddīn Meḥmed bin Tācüddīn İbrāhīm
Ḫaṭīb-zāde, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Ya'ḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr 'Alī [İbnü'l-Ḫaṭīb, Ḫaṭīb Ḳāsımoġlı]
Ḫayālī, bk. 'Abdulvehhāb bin 'Abdülkerīm
Ḥekīm 'Arab, bk. 'Arab
Ḥekīm 'Īsā, bk. 'Īsā ['Īsā bin Ḥamza]
Ḥekīm 'Oşmān Çelebi, bk. 'Oşmān Çelebi
Ḥekīm Ḥācī, bk. Ḥācī
Ḥekīm Ḳuṭbuddīn 'Acemī, bk. Ḳuṭbuddīn 'Acemī [Aḥmed, Ḥekīm Nefīs Kirmānī'nüñ oġlı]
Ḥekīm Lārī 'Acemī, bk. Lārī 'Acemī
Ḥekīm Sinān, bk. Sinān

Ḥekīm Şükrullāh Şīrvānī, bk. Şükrullāh Şīrvānī [Muḥammed]
Hevāyī, bk. Muḥyiddīn Muḥammed Ḳaramanī
Ḫıżrī, bk. Ḫıżr Beg ibn Celâlüddīn [Naṣruddīn Ḫᵛāce'nüñ torunu]
Hicrī, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlânā Ḥüsāmüddīn
Hidāyetullāh-ı ʿAcemī, bk. Hidāyetullāh bin Mevlânā Yār ʿAlī ʿAcemī
Hüdhüd Bedrüddīn Efendi, bk. Bedrüddīn [Ṭabīb Bedrüddīn Efendi]
Ḥüsāmī, bk. ʿAbdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn [Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn, Gümüşlü-oġlı]
Ḫᵛāce ʿAtāullāh ʿAcemī, bk. ʿAtāullāh ʿAcemī
Ḫᵛāce ʿUbeydullāh bin Ḫᵛāce Maḥmūd Şāşī ibn Ḫᵛāce Şihābüddīn Ḫᵛāce Muḥammed Nāmī, bk. ʿUbeydullāh bin Ḫᵛāce Maḥmūd Şāşī ibn Ḫᵛāce Şihābüddīn Ḫᵛāce Muḥammed Nāmī
Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbendī, bk. Bahāüddīn Naḳşbendī [Ḫᵛāce Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī]
Ḫᵛāce Ḫayrüddīn, bk. Ḫayrüddīn
Ḫᵛāce Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd Ḥāfıẓī-i Buḫārī, bk. Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd
Ḫᵛāce Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī, bk. Bahāüddīn Naḳşbendī [Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbendī]
Ḫᵛāce Paşa, bk. Sinānüddīn Yūsuf bin Mevlânā Ḫıżr Beg bin Celâlüddīn [Sinān Paşa, Ḫıżr Beg'üñ oġlı, *Tażarruʿ-nāme* müellifi]
Ḫᵛāce-zāde, bk. Muṣliḥuddīn Muṣṭafā bin Yūsuf bin Ṣāliḥ

I

I. Bāyezīd, bk. Yıldırım Bāyezīd Ḫān ibn Sulṭān Murād Ḫān-ı Evvel [Yıldırım Bāyezīd Ḫān, Yıldırım Bāyezīd]
I. Meḥmed, bk. Sulṭān Meḥmed Ḫān ibn Yıldırım Bāyezīd Ḫān [Çelebi Meḥmed]
Işıḳ Ḳāsım, bk. Ḳāsım

İ

İbn ʿArabşāh, bk. Aḥmed bin Muḥammed bin ʿArabşāh-i Ḥanefī
İbn ʿÖmer, bk. ʿÖmer-zāde
İbn Bezzāzī, bk. Ḥāfıẓüddīn Muḥammed bin Muḥammed-i Kerderī [*Fetāvā-yı Bezzāziyye* müellifi]
İbn Ḳāḍī-i Simavna, bk. Bedrüddīn Maḥmūd bin İsrāīl bin ʿAbdülʿazīz [Şeyḫ Bedrüddīn Maḥmūd bin
İbn Ḳāḍī-i Simavna, bk. Sulṭān ʿAlāüddīn-i Selçuḳī'nüñ ḳarındaşı oġlı
İbn Kemāl, bk. Şemsüddīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa [Kemāl Paşa-zāde]
İbn Şeyḫ, bk. Yūsuf Seferiḥişārī [Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥişārī] {Yūsuf, Şeyḫoġlı}
İbnü'l- Muʿīd, bk. Muʿīd-zāde [Üsküb'de müderris]
İbnü'l-ʿİbrī, bk. ʿİbrī-zāde
İbnü'l-Ḫaṭīb, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī [Ḫaṭīb-zāde, Ḫaṭīb Ḳāsımoġlı]
İbnü'l-Vefā, bk. Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrī el-Konevī] {Vefā}
İbnü'l-Vezīr Muṣṭafā Paşa, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin el-Vezīr Muṣṭafā Paşa
İbnü'l- Cezerī, bk. Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī [Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī, Ebu'l-ḫayr]
İbnü'ẕ-Ẕehebī, bk. Altuncı-zāde [Altunī-zāde]
İdrīs, bk. İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī [İdrīs-i Bidlisī, Nişāncı]
İdrīs-i Bidlisī, bk. İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī [Nişāncı] {İdrīs}
İlāhī, bk. ʿAbdullāh-ı İlāhī, [Şeyḫ ʿAbdullāh-ı İlāhī]
İpṣalalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn, bk. Muṣliḥüddīn [Küçük Müderris]
İsā bin Ḥamza, bk. ʿİsā [Ḥekīm ʿİsā]
İṣāmüddīn, bk. Aḥmed bin Muṣṭafā bin Ḫalīl [Ebu'l-ḫayr, Ṭaşköprī-zāde]
İsḥaḳ, bk. İsḥaḳ Çelebi ibn İbrāhīm Üskübī

[Üsküblü İsḥaḳ]
İsrāfīl-zāde, bk. Faḫrüddīn İsrāfīl
İsrāīl bin ʿAbdülʿazīz, Sulṭān ʿAlāüddīn-i Selçuḳī'nüñ ḳarındaşı oġlı]
İẕārī, bk. Ḳāsım Germiyanī [Mevlānā ʿİẕārī, Şeyḫ'nüñ ḳız ḳarındaşı oġlı]

K

Ḳāḍī Bürhānüddīn, bk. Bürhānüddīn Aḥmed [Ḳāḍī-i Erzincānī]
Ḳādī Celālüddīn, bk. Celālüddīn
Ḳāḍī Maḥmūd, bk. Bedrüddīn Maḥmūd bin Şeyḫ Muḥammed [Ḳāḍī Maḥmūd, *Maḥmūdiyye* müellifi]
Ḳāḍī-ʿasker, bk. Ramażān [Şeyḫ Ramażān]
Ḳāḍī-i Balaṭ, bk. ʿAbdüllaṭīf
Ḳāḍī-i Erzincānī, bk. Bürhānüddīn Aḥmed [Ḳāḍī Bürhānüddīn]
Ḳāḍī-i Manyas-oġlı, bk. Muḥammed bin Ḳāḍī-i Manyas
Ḳāḍī-zāde, bk. Ḳāsım [Ḳāḍī-zāde, Ḳasṭamonı ḳāḍīsı]
Ḳāḍī-zāde-i Rūmī, bk. Mūsā Paşa bin Muḥammed bin Maḥmūd
Ḳadrī, bk. Ḳadrī Çelebi
Ḳāf Aḥmed Çelebi, bk. Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā
Kāfiyeci Muḥyiddīn, bk. Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd-ı Rūmī-i Ḥanefī
Ḳānūnī Sulṭān Süleymān, bk. Süleymān [Sulṭān Süleymān, Sulṭān I. Süleymān]
Ḳara Dāvūd bin Kemāl, bk. Ḳara Dāvūd bin Kemāl [Dāvūd el-Ḳocavī]
Ḳara Ḥaydar, bk. Ḥaydar
Ḳara Ḫʷāce, bk. ʿAlāüddīn Esved
Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī, bk. Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī [Muḥyiddīnü'l-Esved]
Ḳara Muḥyiddīn, bk. Muḥyiddīn Esved [Şeyḫ Muḥyiddīn Esved]
Ḳara Ṣālih, bk. Ṣālih [Ṣālih el-Esved]
Ḳara Seydī, bk. Seydī Efendi İbn İsḥāḳ [Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ] {Seydī}
Ḳara Sinān, bk. Sinānüddīn Yūsuf
Ḳara Yaʿḳūb bin İdrīs bin ʿAbdullāh-ı Hanefī, bk. Yaʿḳūb bin İdrīs bin ʿAbdullāh-ı Hanefī [Ḳara Yaʿḳūb]
Ḳara Yaʿḳūb, bk. Yaʿḳūb bin İdrīs bin ʿAbdullāh-ı Hanefī [Ḳara Yaʿḳūb bin İdrīs bin ʿAbdullāh-ı Hanefī]
Ḳaraca Aḥmed, bk. Aḥmed
Ḳaraca Aḥmed, bk. Şemsüddīn Aḥmed
Ḳaramanlı Şāʿir Niẕāmī, bk. Niẕāmī ibn Veliyyüddīn Ḳaramanī {Niẕāmī}
Ḳaramanlu Feraḥ Efendi, bk. Feraḥ Efendi
Ḳaramanlu Kemālüddīn İsmāʿīl, bk. Kemālüddīn İsmāʿīl
Ḳaramanlu Şarı Yaʿḳūb, bk. Yaʿḳūb
Ḳaramanlu Seydī Efendi, bk. Seydī Efendi
Ḳaraşili Sinānüddīn Yūsuf Çelebi, bk. Sinānüddīn Yūsuf Çelebi
Ḳaraşilü Nūreddīn Efendi, bk. Nūreddīn Efendi
Ḳareşilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi, bk. Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi
Kemāl Paşa-zāde, bk. Şemsüddīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa [İbn Kemāl]
Kemālüddīn, bk. Kemāl [Ṭabīb Kemāl]
Ḳızıl Ḳaṭır, bk. Muṣliḥüddīn Muṣṭafā
Kireççi-zāde, bk. Şemsüddīn Aḥmed
Ḳoca Efendi, bk. Ḳāḍī Maḥmūd [Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ babası]
Ḳocalu Şeyḫ Muḥyiddīn, bk. Muḥyiddīn [Ḳocalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn Efendi'nüñ oġlı]
Ḳocalu Şeyḫ Muṣlihüddīn, bk. Muṣlihüddīn
Ḳoġacı Dede, bk. Sevindik [Şeyḫ Sevindik]
Köpricük-zāde, bk. Sinānüddīn Yūsuf
Küçek Bedrüddīn, bk. Bedrüddīn Maḥmūd
Küçek Ḫayrüddīn, bk. Ḫayrüddīn Ḫıżr
Küçek Meḥmed, bk. Meḥmed [Pīr Meḥmed]
Küçek Şems, bk. Şemsüddīn Aḥmed Germiyānī
Ḳūṭās-zāde, bk. Muḥyiddīn Muḥammed
Ḳuṭbī, bk. Ġıyāṣüddīn Paşa Çelebi [Paşa Çelebi, Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ birāder-zādesi]
Küçük Müderris, bk. Muṣliḥüddīn [İpṣalalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn]
Küpelüoġlı Muḥyiddīn Meḥmed, bk. Muḥyiddīn

L

Lāmiʿī Çelebi, bk. Maḥmūd bin ʿOṣmān bin

ʿAlī [Şeyḫ Maḥmūd bin ʿOs̱mān bin ʿAlī, Naḳḳāş̱ ʿAlī oġlı] {Lāmiʿī}
Lāmiʿī, bk. Maḥmūd bin ʿOs̱mān bin ʿAlī [Şeyḫ Maḥmūd bin ʿOs̱mān bin ʿAlī, Lāmiʿī Çelebi, Naḳḳāş̱ ʿAlī oġlı]
Leys Çelebi, bk. Nūreddīn Ḥamza
Leys-zāde, bk. Aḥmed Çelebi ibn Nūreddīn Ḥamza bin ʿAlī [Pīr Aḥmed Çelebi ibn Nūreddīn Ḥamza bin ʿAlī]

M

Maʿlūl Emīr, bk. Muḥammed bin ʿAbdülḳādir
Maġnisalu Ṣādıḳ Ḫalīfe, bk. Ṣādıḳ Ḫalīfe
Maġnisa-zāde, bk. Muḥyiddīn Muḥammed
Maḳtūl Luṭfī, bk. Luṭfullāh Toḳatī [Mollā Luṭfī, Sarı Luṭfī, Deli Luṭfī]
Manav ʿAbdī, bk. ʿAbdülḳādir
Maṣdar Muṣliḥüddīn, bk. Muṣliḥüddīn Muṣṭafā
Mecẓūb Postīn-pūş, bk. Postīn-pūş
Menteşeli, bk. Muṣliḥüddīn
Menteşelü Caʿfer Çelebi, bk. Caʿfer Çelebi [Sulṭān Bāyezīd Ḫ̔ācesi]
Menteşelü Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī, bk. Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī [Menteşelü Ayı Seydī'nüñ oġlı]
Menteşelü Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe, bk. Ḥācī Ḫalīfe [Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe]
Merḥabā Çelebi, bk. Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi
Merkez Muṣliḥüddīn, bk. Muṣliḥüddīn Lazıḳī [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī, Mūsā bin Muṣliḥüddīn bin Ḳılıç]
Mevlānā ʿAṭūfī, bk. Ḫayrüddīn Ḫıżr bin Maḥmūd bin ʿÖmer Ḳasṭamonī
Mevlānā Figārī, bk. Mehdī-i Şīrāzī
Mevlānā Māşī, bk. Şemsüddīn Aḥmed
Mevlānā Türābī, bk. Şuʿayb
Mevlānā Vildān, bk. Meḥmed bin Beglik [Muḥyiddīn Meḥmed bin Beglik]
Mışrī-oġlı, bk. ʿAbdurraḥīm [Şeyḫ ʿAbdurraḥīm]
Miʿmār-zāde, bk. Muḥyiddīn Meḥmed
Mīrim Çelebi, bk. Maḥmūd bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī
Mollā ʿArab, bk. Muḥammed bin ʿÖmer bin Ḥamza
Mollā Ayas, bk. Ayas
Mollā Cāmī, bk. Nūreddīn ʿAbdurraḥmān ibn Aḥmed ibn Muḥammed Deşţī {Cāmī}
Mollā Gūrānī, bk. Aḥmed bin İsmāʿīl-i Gūrānī [Şemsü'l-milleti ve'd-dīn Aḥmed bin İsmāʿīl-i Gūrānī]
Mollā Ḫüsrev, Ḫüsrev [Ferāmurz, Muḥammed]
Mollā Luṭfī, bk. Luṭfullāh Toḳatī [Sarı Luṭfī, Deli Luṭfī, Maḳtūl Luṭfī]
Mollā Yegān, bk. Muḥammed bin Armaġān bin Ḫalīl
Mollā Zeyrek, bk. Muḥammed Zeyrek
Monlā Çelebi, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAlāüddīn ʿAlī el-Cemālī
Muʿallim-zāde, bk. Muṣliḥüddīn [Şeyḫ Muṣliḥüddīn]
Muḥammed Beg, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdullāh
Muḥammed Ekber Ebü'l-feṯḥ-i Şāfiʿī, bk. Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [İbnü'l-Cezerī'nüñ oġlı]
Muḥammed, bk. Şükrullāh Şīrvānī [Ḥekīm Şükrullāh Şīrvānī]
Muḥammed, Ḫüsrev [Mollā Ḫüsrev, Ferāmurz]
Muḥyī, bk. Muḥyiddīn Çelebi ibn Meḥmed bin ʿAlī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī [Fenārī-zāde Muḥyiddīn Çelebi]
Muḥyiddīn Meḥmed bin Beglik, bk. Meḥmed bin Beglik [Mevlānā Vildān]
Muḥyiddīn Muḥammed el-Amāsī, bk. Muḥyiddīn [Amāsiyyelü Şeyḫ Muḥyiddīn]
Muḥyiddīn Muḥammed Samsūnī, bk. Muḥyiddīn Muḥammed
Muḥyiddīnü'l-Esved, bk. Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī [Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī]
Mūsā bin Muṣliḥüddīn bin Ḳılıç, bk. Muṣliḥüddīn Lazıḳī [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī, Merkez Muṣliḥüddīn]
Muṣannifek, bk. ʿAlāüddīn ʿAlī bin Mecdüddīn Muḥammed bin

Muḥammed bin Mes'ûd bin Maḥmûd bin Muḥammed bin Muḥammed bin 'Ömer Şâhrûdî-i Bisṭâmî-i Herevî-i Râzî-i 'Ömerî-i Bekrî
Muṣlihüddîn Muṣṭafâ bin Muḥammed Kestelî, bk. Muṣlihüddîn Ḳastallânî
Muṣṭafâ bin Aḥmed eş-Ṣadrî el-Konevî, bk. Muṣliḥüddîn Muṣṭafâ [Şeyḫ Muṣliḥüddîn Muṣṭafâ, İbnü'l-Vefâ] {Vefâ}
Mücellid-oġlı, bk. Seydî bin Ḥâcî Maḥmûd
Müeyyed-zâde 'Abdurraḥmân, bk. 'Abdurraḥmân 'Alî bin Müeyyed [Amâsiyyelü 'Abdurraḥmân 'Alî bin Müeyyed] {Ḥâtemî}
Müfred Şücâ', bk. Şücâ'üddîn İlyâs [Üsküb Şeyḫi]
Müftî Aḥmed Paşa, bk. Aḥmed Paşa
Müftî Sa'dî Çelebi, bk. Sa'dullâh bin 'Îsâ bin Emîr Ḫân {Sa'dî}
Müftî Şeyḫ, bk. 'Abdülkerîm el-Ḳâdirî [Şeyḫ 'Abdülkerîm el-Ḳâdirî]

N

Naḫîfî, bk. Şemsüddîn [Şâ'ir Naḫîfî]
Naḳḳâş 'Alî oġlı, bk. Maḥmûd bin 'Oṣmân bin 'Alî [Şeyḫ Maḥmûd bin 'Oṣmân bin 'Alî, Lâmi'î Çelebi,] {Lâmi'î}
Naṣûḥî, bk. Naṣûḥ [Ṭosyalu Şeyḫ Naṣûḥ]
Nihâlî, bk. Ca'fer Çelebi [Burûsalu Ca'fer Çelebi]
Nihânî, bk. Nihânî [Ḥâcî Ḥasan-zâde Medresesi müderrisi]
Nişâncı, bk. İdrîs bin Ḥüsâmüddîn Bidlisî [İdrîs-i Bidlisî] {İdrîs}
Niyâzî, bk. 'Abdullâh bin Şeyḫ İbrâhîm Şebüsterî
Niyâzî, bk. Şücâ'üddîn [Şeyḫ Şücâ'üddîn, Bursalı Niyâzî]
Niẓâmî, bk. Niẓâmî ibn Veliyyüddîn Ḳaramanî [Ḳaramanlı Şâ'ir Niẓâmî]

O

Orḫân Ġâzî, bk. Sulṭân Orḫân Ḫân bin Sulṭân 'Oṣmân Ḫân
Oṣmân Ġâzî, bk. Sulṭân 'Oṣmân Ḫân-ı Ġâzî

P

Pamuḳ Ḳâḍî, bk. 'Abdullaṭîf
Paşa Çelebi el-Yegânî, bk. Muṣṭafâ [Yegânî Paşa Çelebi]
Paşa Çelebi İbn Zeyrek, bk. Paşa Çelebi [Zeyrek-zâde Paşa Çelebi]
Paşa Çelebi, bk. Ġıyâṣüddîn Paşa Çelebi [Şeyḫ Aḳşemsüddîn'üñ birâder-zâdesi] {Ḳuṭbî}
Pîr Aḥmed Çelebi Efendi, bk. Aḥmed Çelebi Efendi
Pîr Aḥmed Çelebi ibn Nûreddîn Ḥamza bin 'Alî, bk. Aḥmed Çelebi ibn Nûreddîn Ḥamza bin 'Alî [Leys-zâde]
Pîr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlânâ Cemâlüddîn Meḥmed Aḳsarâyî, bk. Meḥmed Cemâlî [Pîr Meḥmed Cemâlî] {Remzî}
Pîr Meḥmed Cemâlî, bk. Meḥmed Cemâlî [Pîr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlânâ Cemâlüddîn Meḥmed Aḳsarâyî] {Remzî}
Pîr Meḥmed, bk. Meḥmed [Küçek Meḥmed]
Pîr Muḥammed bin Mevlânâ 'Alâüddîn 'Alî Fenârî, bk. Pîr Muḥammed bin Mevlânâ 'Alâüddîn 'Alî Fenârî [Pîrî Çelebi]
Pîrî Çelebi, bk. Pîr Muḥammed bin Mevlânâ 'Alâüddîn 'Alî Fenârî [Pîr Muḥammed bin Mevlânâ 'Alâüddîn 'Alî Fenârî]

R

Râzî, bk. Muḥyiddîn Muḥammed bin Pîr Muḥammed Paşa Cemâlî
Remzî, bk. Meḥmed Cemâlî [Pîr Meḥmed Cemâlî, Pîr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlânâ Cemâlüddîn Meḥmed Aḳsarâyî]
Riyâżî, bk. Meḥmed Şâh bin Mevlânâ Şemsüddîn Yegânî [Eyyühüm-zâde]
Rûmî Süleymân Çelebi, bk. Süleymân Çelebi
Rûşenî, bk. 'Ömer [Aydınî Dede 'Ömer, Dede 'Ömer Rûşenî]

S

Sa'dî, bk. Sa'dullâh bin 'Îsâ bin Emîr Ḫân [Müftî Sa'dî Çelebi]
Sa'dî, bk. Tâcî Beg-zâde Sa'dî Çelebi [Tâcî-

zāde Saʿdī Çelebi, Tācī-zāde Caʿfer Çelebi'nüñ birāderi]
Saʿyī, bk. [İstanbullı] {Saʿyī}
Şaçlu Emīr Efendi, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī
Ṣālih el-Esved, bk. Ṣālih [Ḳara Ṣālih]
Sarı Luṭfī, bk. Luṭfullāh Toḳatī [Mollā Luṭfī, Deli Luṭfī, Maḳtūl Luṭfī]
Seydī, bk. Seydī Efendi İbn İsḥāḳ [Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ, Ḳara Seydī]
Seyyid ʿAlāüddīn ʿAlī-i Semerḳandī, bk. ʿAlāüddīn ʿAlī-i Semerḳandī
Seyyid Velāyet ibn Seyyid Aḥmed bin Seyyid İsḥāḳ bin Seyyid ʿAlāüddīn bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Cihāngīr ibn Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḥayyāt bin Seyyid Rıża bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Mūsā bin Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Süleymān bin Seyyid Fażl bin Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḥüseyn ibn Seyyid İmām Muḥammed Bāḳır bin İmām Zeynelʿābidīn bin İmām Ḥüseyn bin İmām ʿAlī bin Ebī Ṭālib, bk. Seyyid Velāyet
Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Bahāüddīn Şirvānī, bk. Yaḥyā Şirvānī [Şeyḫ Seyyid Yaḥyā Şirvānī]
Simavlu Şeyḫ Bekr Ḫalīfe, bk. Bekr Ḫalīfe [Şeyḫ Bekr Ḫalīfe]
Sinān Paşa, bk. Sinānüddīn Yūsuf bin Mevlānā Ḫıżr Beg bin Celālüddīn [Ḫʷāce Paşa, Ḫıżr Beg'üñ oġlı, *Tażarruʿ-nāme* müellifi]
Sinān, bk. [Ṣāʿir Sinān] {Sinān}
Sirāc bin Saʿdüddīn, bk. Sirācüddīn [Edirne ḳāḍīsı]
Ṣofyalu Şeyḫ Bālī Efendi, bk. Bālī Efendi [Şeyḫ Bālī Efendi, Şeyḫ Ḳāsım Çelebi ḫulefāsından]
Somuncu Baba, bk. Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayşerī [Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayşerī, Somuncu Baba]
Ṣūfī-oġlı, bk. ʿAbdurraḥmān [Ṣūfī-zāde Şeyḫ ʿAbdurraḥmān]
Ṣūfī-zāde Şeyḫ ʿAbdurraḥmān, bk. ʿAbdurraḥmān [Ṣūfī-oġlı]
Sūḫte Sinān, bk. Sinān [Şeyḫ Sinān]
Sulṭān Bāyezīd, bk. Bāyezīd [Sulṭān II. Bāyezīd]
Sulṭān I. Murād, bk. Sulṭān Murād bin Sulṭān Orḫān bin Sulṭān ʿOṣmān
Sulṭān I. Selīm, bk. Selīm Ḫān [Sulṭān Selīm Ḫān, Yavuz Sulṭān Selīm Ḫān]
Sulṭān I. Süleymān, bk. Süleymān [Sulṭān Süleymān, Ḳānūnī Sulṭān Süleymān]
Sulṭān II. Bāyezīd, bk. Bāyezīd [Sulṭān Bāyezīd]
Sulṭān II. Meḥmed, bk. Meḥmed Ḫān [Ebu'l-fütūḥāt, Sulṭān Meḥmed Ḫān]
Sulṭān II. Murād, bk. Murād-ı Ṣānī [Sulṭān Murād-ı Ṣānī]
Sulṭān Murād-ı Ṣānī, bk. Murād-ı Ṣānī [Sulṭān II. Murād]
Sulṭān Selīm Ḫān, bk. Selīm Ḫān [Sulṭān I. Selīm, Yavuz Sulṭān Selīm Ḫān]
Sulṭān Süleymān, bk. Süleymān [Ḳānūnī Sulṭān Süleymān, Sulṭān I. Süleymān]
Sünbül Sinān, bk. Sinānüddīn [Şeyḫ Sinānüddīn]
Sürmeli-zāde, bk. Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed

Ş

Ṣāʿir Sinān, bk. Sinān {Sinān}
Ṣāh Ḳāsım, bk. Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī [Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī]
Ṣāʿir Aḥmed Paşa, bk. Aḥmed Paşa bin Veliyüddīn Ḥüseynī, {Aḥmed}
Ṣāʿir Naḥīfī, bk. Şemsüddīn {Naḥīfī}
Ṣāʿir Tokatlı Melīḥī, bk. Melīḥī [Ṣāʿir Tokatlı Melīḥī]
Ṣāẕelī-zāde Mevlānā Saʿdullāh, bk. Saʿdullāh
Şemsü'l-milleti ve'd-dīn Aḥmed bin İsmāʿīl-i Gūrānī, bk. Aḥmed bin İsmāʿīl-i Gūrānī [Mollā Gūrānī]
Şemsüddīn Muḥammed bin ʿAlī, bk. ʿAlāüddīn ʿAlī-i Ḳoçḥiṣārī
Şerīf Cürcānī, bk. Seyyid Şerīf Cürcānī [*Şerḥ-i Miftāḥ, Şerḥ-i Mevāḳıf, Şerḥ-i Ferā'iż, Şerḥ-i Çaġminī, Ḥāşiye-i Muṭavvel, Ḥāşiye-i Tecrīd, Ḥāşiye-i Kūçek* müellifi]
Şerīf Mīr ʿAlīm-i Buḫārī, bk. ʿAlīm-i Buḫārī
Şeyḫ ʿAbdullāh-ı İlāhī, bk. ʿAbdullāh-ı İlāhī {İlāhī}
Şeyḫ ʿAbdullaṭīf, bk. ʿAbdullaṭīf

Şeyḫ ʿAbdurraḥīm el-Müeyyedī, bk. ʿAbdurraḥīm el-Müeyyedī [Ḥācī Çelebi]
Şeyḫ ʿAbdurraḥīm, bk. ʿAbdurraḥīm [Mışrī-oġlı]
Şeyḫ ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿAlī bin Aḥmed, bk. ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿAlī bin Aḥmed
Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn, bk. ʿAbdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn [Gümüşlü-oġlı] {Ḥüsāmī}
Şeyḫ ʿAbdurraḥmān-ı Erzincānī, bk. ʿAbdurraḥmān-ı Erzincānī [Şeyḫ Ṣafiyyüddīn-i Erdebilī ḥażretlerinüñ ḫulefāsından]
Şeyḫ ʿAbdülkerīm el-Ḳādirī, bk. ʿAbdülkerīm el-Ḳādirī [Müftī Şeyḫ]
Şeyḫ ʿAbdüllaṭīf-i Maḳdisī, bk. ʿAbdüllaṭīf-i Maḳdisī [ʿAbdüllaṭīf bin ʿAbdurraḥmān bin Aḥmed bin ʿAlī bin Ġānim el-Ḳudsī el-Enṣārī]
Şeyḫ ʿAbdülmuʿṭī, bk. ʿAbdülmuʿṭī [Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḥāfī'nüñ ḫulefāsından]
Şeyḫ ʿAbdülmü'min, bk. ʿAbdülmü'min
Şeyḫ ʿAbdürraḥīm ibn Emīr ʿAzīz-i Merzifonī, bk. ʿAbdürraḥīm ibn Emīr ʿAzīz-i Merzifonī
Şeyḫ ʿAlāüddīn ʿAlī Esved, bk. ʿAlī [Şeyḫ Ḳara ʿAlī]
Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe, bk. ʿAlāüddīn Ḫalīfe
Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalvetī, bk. ʿAlāüddīn Ḫalvetī
Şeyḫ ʿAlī Dede Ḫalīfe, bk. ʿAlī Dede Ḫalīfe
Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī, bk. ʿAlī Kāzvānī
Şeyḫ ʿĀşıḳ Paşa, bk. ʿĀşıḳ Paşa [Şeyḫ Muḫliş Baba'nuñ oġlı] {ʿĀşıḳ}
Şeyḫ ʿUlvān Çelebi, bk. ʿUlvān Çelebi [ʿĀşıḳ Paşa'nuñ oġlı]
Şeyḫ ʿUlvan Ḫamevī, bk. ʿUlvan Ḫamevī [ʿAliye bin ʿAṭiyye]
Şeyḫ Aḫī Evrān, bk. Aḫī Evrān
Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez, bk. Aḥmed bin Şeyḫ Merkez
Şeyḫ Aḥmed, bk. Aḥmed [Yazıcı-zāde Şeyḫ Muḥammed'üñ ḳarındaşı, *Envārü'l-ʿĀşıḳīn* müellifi]
Şeyḫ Aḳbıyıḳ Sulṭān, bk. Aḳbıyıḳ Sulṭān
Şeyḫ Baba Neḫḥāsī-i Anḳaravī, bk. Neḫḥāsī-i Anḳaravī
Şeyḫ Baba Ni'metullāh, bk. Ni'metullāh
Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥişārī, bk. Yūsuf Seferiḥişārī {Yūsuf, İbn Şeyḫ, Şeyḫoġlı}
Şeyḫ Bālī Efendi, bk. Bālī Efendi [Ṣofyalu Şeyḫ Bālī Efendi, Şeyḫ Ḳāsım Çelebi ḫulefāsından]
Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe, bk. Bāyezīd Ḫalīfe [Bāyezīd-i Rūmī, Dervīş Bāyezīd]
Şeyḫ Bedrüddīn Maḥmūd bin İsrāīl bin ʿAbdülʿazīz, bk. Bedrüddīn Maḥmūd bin İsrāīl bin ʿAbdülʿazīz
Şeyḫ Bedrüddīn, bk. Bedrüddīn
Şeyḫ Bedrüddīn, bk. Bedrüddīn [Bedrüddīn Baba]
Şeyḫ Bedrüddīn-i Aḥmer, bk. Bedrüddīn-i Aḥmer
Şeyḫ Bekr Ḫalīfe, bk. Bekr Ḫalīfe [Simavlu Şeyḫ Bekr Ḫalīfe]
Şeyḫ Cemālüddīn Ḳaramanī, bk. Cemālüddīn Ḳaramanī [Cemāl Ḫalīfe]
Şeyḫ Cemālüddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin İmām Faḫrüddīn-i Rāzī, bk. Cemālüddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin İmām Faḫrüddīn-i Rāzī [İmām Faḫr-i Rāzī neslinden]
Şeyḫ Dāvūd, bk. Dāvūd
Şeyḫ Edebālī, bk. Edebālī
Şeyḫ Faḫrüddīn-i Rūmī, bk. Faḫrüddīn-i Rūmī
Şeyḫ Fażlullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn, bk. Fażlullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn [Şeyḫ Aḳşemsüddīn'üñ oġlı]
Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī Ḳaramanī, bk. Ḥabīb ʿÖmerī Ḳaramanī
Şeyḫ Ḥācī ʿAbdullāh, bk. Ḥācī ʿAbdullāh [Ḥācī Ḫalīfe]
Şeyḫ Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī, bk. Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī [Ḥācī Bayrām-ı Velī]
Şeyḫ Ḥācī Bektaş-ı Velī, bk. Ḥācī Bektaş-ı Velī
Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe, bk. Ḥācī Ḫalīfe [Menteşelü Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe]
Şeyḫ Ḥācī Ramażān, bk. Ḥācī Ramażān

Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayṣerī, bk. Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayṣerī [Somuncu Baba]
Şeyḫ Ḥamza, bk. Ḥamza [Şeyḫ Şāmī]
Şeyḫ Ḥasan Çelebi, bk. Ḥasan Çelebi [Aḫī Ḥasan]
Şeyḫ Ḥasan Ḥᵛāce, bk. Ḥasan Ḥᵛāce
Şeyḫ İbrāhīm bin Ḥüseyn-i Şarrāf, bk. İbrāhīm bin Ḥüseyn-i Şarrāf
Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī, bk. İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī ['Arab İmām Efendi]
Şeyḫ İmām-zāde, bk. İmām-zāde
Şeyḫ Ismā'īl Şirvānī, bk. Ismā'īl Şirvānī
Şeyḫ Ḳara 'Alī, bk. 'Alī [Şeyḫ 'Alāüddīn 'Alī Esved]
Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī, bk. Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī [Şāh Ḳāsım]
Şeyḫ Ḳāsım Çelebi, bk. Ḳāsım Çelebi
Şeyḫ Ḳuṭbuddīn-i İznīḳī, bk. Ḳuṭbuddīn-i İznīḳī
Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī, bk. Luṭfullāh Üskübī
Şeyḫ Luṭfullāh, bk. Luṭfullāh
Şeyḫ Luṭfullāh, bk. Luṭfullāh [İsfendiyār Beg neslinden]
Şeyḫ Maḥmūd bin 'Oṯmān bin 'Alī, bk. Maḥmūd bin 'Oṯmān bin 'Alī [Lāmi'ī Çelebi, Naḳḳāş 'Alī oġlı] {Lāmi'ī}
Şeyḫ Maḥmūd Çelebi, bk. Maḥmūd Çelebi
Şeyḫ Meḥmed Cemālī, bk. Meḥmed Cemālī [Çelebi Ḫalīfe]
Şeyḫ Meḥmed, bk. Meḥmed [Acı Şurba]
Şeyḫ Meḥmed, bk. Meḥmed [Ebī Şāme, Beńli Muḥyiddīn]
Şeyḫ Mes'ūd, bk. Mes'ūd-zāde
Şeyḫ Muḥammed 'Irāḳī-zāde, bk. Muḥammed 'Irāḳī-zāde
Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī, bk. Muḥammed Bedaḫşī
Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī, bk. Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī [İbnü'l-Cezerī, Ebu'l-ḫayr]
Şeyḫ Muḥammed Küşterī, bk. Muḥammed Küşterī
Şeyḫ Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī, bk. Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī
Şeyḫ Muḥammed, bk. Muḥammed [Şeyḫī Çelebi]
Şeyḫ Muḥammed, bk. Muḥammed [Yazıcı-oġlı, *Muḥammediyye* müellifi]
Şeyḫ Muḫliṣ Baba, bk. Muḫliṣ Baba [Şeyḫ Baba İlyās Ḫorāsānī'nüñ oġlı]
Şeyḫ Muḥyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī, bk. Muḥyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī [Ḳocalu Şeyḫ Muḥyiddīn'üñ dāmādı]
Şeyḫ Muḥyiddīn Esved, Muḥyiddīn Esved [Ḳara Muḥyiddīn]
Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī, bk. Muḥyiddīn İskilibī [Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed İskilibī]
Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn, bk. Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn
Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed İskilibī, bk. Muḥyiddīn İskilibī [Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī]
Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed, bk. Muḥyiddīn Muḥammed [Bolulı Çelebi]
Şeyḫ Muṣliḥuddīn Ḫalīfe, bk. Muṣliḥuddīn Ḫalīfe
Şeyḫ Muṣliḥuddīn, bk. Muṣliḥuddīn ['Aṭṭār-oġlı]
Şeyḫ Muṣliḥuddīn, bk. Şeyḫ Muṣliḥuddīn [Debbāġlar İmāmı]
Şeyḫ Muṣliḥüddīn el-İmām, bk. Muṣliḥüddīn el-İmām
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī, bk. Muṣliḥüddīn Lazıḳī [Mūsā bin Muṣliḥüddīn bin Ḳılıç, Merkez Muṣliḥüddīn]
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, İbnü'l-Vefā, bk. Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [İbnü'l-Vefā, Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrī el-Konevī] {Vefā}
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī, bk. Muṣliḥüddīn Sirozī
Şeyḫ Muṣliḥüddīn, bk. Muṣliḥüddīn [Mevlānā Ḥᵛāce-zāde Efendi müntesibi]
Şeyḫ Muṣliḥüddīn, bk. Muṣliḥüddīn [Mu'allim-zāde]
Şeyḫ Muṣliḥüddīn-i Ṭavīl, bk. Muṣliḥüddīn-i Ṭavīl
Şeyḫ Muẓafferüddīn 'Alī Şīrāzī, bk. Muẓafferüddīn 'Alī Şīrāzī

Şeyḫ Muẓafferüddīn-i Lārendī, bk. Muẓafferüddīn-i Lārendī
Şeyḫ Nebī Ḫalīfe, bk. Nebī Ḫalīfe
Şeyḫ Pīr İlyās, bk. İlyās
Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī, bk. Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī
Şeyḫ Ramażān Efendi, bk. Ramażān Efendi
Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe, bk. Ramażān Ḫalīfe
Şeyḫ Ramażān, bk. Ramażān [Ḳāḍī-ʿasker]
Şeyḫ Rüstem Ḫalīfe, bk. Rüstem Ḫalīfe
Şeyḫ Saʿdüddīn bin Aḳşemsüddīn, bk. Saʿdüddīn bin Aḳşemsüddīn [Aḳşemsüddīn'in en büyük oğlu]
Şeyḫ Ṣafiyyüddīn Muṣṭafā, bk. Ṣafiyyüddīn Muṣṭafā
Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī, bk. Ṣalāḥüddīn İznīḳī
Şeyḫ Ṣalāḥüddīn, bk. Ṣalāḥüddīn
Şeyḫ Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, bk. Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Aḥmed Buḫārī'nüñ ḫulefāsından]
Şeyḫ Sevindik, bk. Sevindik [Ḳoġacı Dede]
Şeyḫ Seydī Ḫalīfe, bk. Seydī Ḫalīfe [Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe]
Şeyḫ Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī-i Endülīsī, bk. Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī-i Endülīsī
Şeyḫ Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī, bk. Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī [Emīr Buḫārī]
Şeyḫ Seyyid Yaḥyā Şirvānī, bk. Yaḥyā Şirvānī [Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Bahāüddīn Şirvānī]
Şeyḫ Sinān Erdebīlī, bk. Sinān Erdebīlī
Şeyḫ Sinān Ḫalīfe, bk. Sinān Ḫalīfe
Şeyḫ Sinān, bk. Sinān
Şeyḫ Sinān, bk. Sinān [Sūḫte Sinān]
Şeyḫ Sinān, bk. Yūsuf Ḥamīdī
Şeyḫ Sinānüddīn, bk. Sinānüddīn [Sünbül Sinān]
Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe, bk. Seydī Ḫalīfe [Şeyḫ Seydī Ḫalīfe]
Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe, bk. Süleymān Ḫalīfe
Şeyḫ Şāmī, bk. Ḥamza [Şeyḫ Ḥamza]
Şeyḫ Şāẕelü, bk. Muḥyiddīn Muḥammed
Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin ʿAlī Ḥüseynī-i Buḫārī, bk. Şemsüddīn Muḥammed bin ʿAlī Ḥüseynī-i Buḫārī
Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza, bk. Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza [Aḳşemsüddīn]
Şeyḫ Şihābüddīn-i Sivāsī, bk. Şihābüddīn-i Sivāsī
Şeyḫ Şücāʿüddīn, bk. Şücāʿüddīn [Bursalı Niyāzī] {Niyāzī}
Şeyḫ Şücāʿüddīn-i Ḳaramanī, bk. Şücāʿüddīn-i Ḳaramanī
Şeyḫ Ṭapduḳ Emre, bk. Ṭapduḳ Emre
Şeyḫ Velī Şemsüddīn, bk. Velī Şemsüddīn
Şeyḫ Yaḥyā bin Baḫşī, bk. Yaḥyā bin Baḫşī
Şeyḫ Yār ʿAlī-i Şīrāzī, bk. Yār ʿAlī-i Şīrāzī
Şeyḫ Yūnus Emre, bk. Yūnus Emre {Yūnus Emre}
Şeyḫ Zekeriyyā-yı Ḫalvetī, bk. Zekeriyyā-yı Ḫalvetī [Şeyḫ Pīr İlyās ḥażretlerinüñ aṣḥābından]
Şeyḫ Zeynüddīn Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed-i Ḫʿāfī, Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḫāfī, bk. Zeynüddīn Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed-i Ḫʿāfī
Şeyḫī Çelebi, bk. Muḥammed [Şeyḫ Muḥammed]
Şeyḫī, bk. Sinān [Şeyḫī, Germiyān] {Şeyḫī}
Şeyḫoġlı, bk. Yūsuf Seferiḥiṣārī [Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī] {Yūsuf, İbn Şeyḫ}
Şeyḫ-zāde, bk. ʿAbdullāh bin Şeyḫ Kemāl
Şücāʿüddīn, bk. İlyās
Şükrullāh bin Aḥmed, bk. Şükrullāh [*Menhecü'r-Reşād* müellifi]

T

Ṭabīb Bedrüddīn Efendi, bk. Bedrüddīn [Hüdhüd Bedrüddīn Efendi]
Ṭabīb Kemāl, bk. Kemāl [Kemālüddīn]
Ṭabīb Muḥyiddīn Muḥammed, bk. Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabīb
Ṭabl-bāz, bk. Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabl-bāzī
Tācī-zāde Caʿfer Çelebi, bk. Tācī Beg-zāde Caʿfer Çelebi {Caʿfer}
Tācī-zāde Saʿdī Çelebi, bk. Tācī Beg-zāde Saʿdī Çelebi [Tācī-zāde Caʿfer Çelebi'nüñ birāderi] {Saʿdī}
Ṭaşköprī-zāde, bk. Aḥmed bin Muṣṭafā bin Ḫalīl [ʿİṣāmüddīn, Ebu'l-ḫayr]

Tokatlı Melîḥî, bk. Melîḥî {Melîḥî}
Ṭosyalu Şeyḫ Naṣūḥ, bk. Naṣūḥ {Naṣūḥî}
Ṭūsī, bk. ʿAlāüddīn Ṭūsī

U

Urcūn-zāde, bk. Muḥyiddīn Muḥammed
Uṣlı Şücāʿ, bk. Şücāüddīn İlyās

Ü

Üçbaş, bk. Nūreddīn Ḥamza
Ümmü Veled Efendi, bk. Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid-i Tebrīzī
Ümmü Veled-zāde, bk. ʿAbdülevvel bin Ḥüseyn
Üsküb Şeyḫi, bk. Şücāʿüddīn İlyās [Müfred Şücāʿ]
Üsküblü İsḥaḳ, bk. İsḥaḳ Çelebi ibn İbrāhīm Üskübī {İsḥaḳ}
Üstād-oġlı, bk. Tācüddīn İbrāhīm

V

Vaḥīdī, bk. Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan
Varaḳ Şemsüddīn, bk. Şemsüddīn Aḥmed
Vāsiʿī, bk. ʿAbdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr
Vefā, bk. Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, İbnü'l-Vefā, Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrī el-Konevī]
Veliyyüddīn Ḳaramanī, bk. Veliyyüddīn [Ḳaramanlı Niẓāmī'nüñ babası]
Vizelü ʿAbdülkerīm, bk. ʿAbdülkerīm

Y

Yaʿḳūb Paşa, bk. Yaʿḳūb Ḥekīm [Sulṭān II. Meḥmed vezīrlerinden]
Yaraluca, bk. Yaraluca Muḥyiddīn [Edirne ḳāḍīsı, Sulṭān II. Bāyezīd ḥᵛācesi]
Yavuz Sulṭān Selīm Ḫān, bk. Selīm Ḫān [Sulṭān Selīm Ḫān, Sulṭān I. Selīm]
Yazıcı-oġlı, bk. Muḥammed [Şeyḫ Muḥammed, *Muḥammediyye* müellifi]
Yegānī Paşa Çelebi, bk. Muṣṭafā [Paşa Çelebi el-Yegānī]
Yegān-zāde Mollā Sinān, bk. Sinānüddīn Yūsuf bin Mollā Yegānī
Yetīm ʿAlāüddīn, bk. ʿAlāüddīn
Yıldırım Bāyezīd Ḫān, bk. Yıldırım Bāyezīd Ḫān ibn Sulṭān Murād Ḫān-ı Evvel [Yıldırım Bāyezīd, I. Bāyezīd]
Yıldırım Bāyezīd, bk. Yıldırım Bāyezīd Ḫān ibn Sulṭān Murād Ḫān-ı Evvel [Yıldırım Bāyezīd Ḫān, I. Bāyezīd]
Yūnus Emre, bk. Yūnus Emre [Şeyḫ Yūnus Emre]
Yūsuf, bk. Yūsuf Seferiḥiṣārī [Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī] {İbn Şeyḫ, Şeyḫoġlı}

Z

Żamīrī Ḥamza Nūreddīn, bk. Ḥamza Nūreddīn {Żamīrī}
Żamīrī, bk. Ḥamza Nūreddīn [Żamīrī Ḥamza Nūreddīn]
Zenbilli ʿAlī Efendi, bk. ʿAlāüddīn ʿAlī bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī
Zeyrek-zāde Meḥmed Çelebi, bk. Meḥmed Çelebi
Zeyrek-zāde Paşa Çelebi, bk. Paşa Çelebi [Paşa Çelebi İbn Zeyrek]
Zeyrek-zāde, bk. Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

A

Abādile 287
Abbās bin ʿAbdülmuṭṭalib 1326
Abbās (Ebü'l-Fazl el-Abbâs bin Abdilmuttalib bin Hâşim el-Kureşî el-Hâşimî) 724
Abbāsī 441, 887
Abbāsiyān 1326
Abdāl Murād 156
Abdī (Amāsiyye Medresesi müderrisi) 841
Abdulevvel bin Ḥüseyn (Ümmü Veled-zāde) 914
Abdulevvel (Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī) 1266
Abdulfettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil 1184
Abdulfettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa 1184
Abdulḥalīm bin Alī {Ḥalīmī} 1014, 1016
Abdulḫālıḳ Ġucduvānī 719
Abdullāh bin ʿÖmer bin Ḫattāb (Hz. Ömer) 726
Abdullāh bin Şeyḫ İbrāhīm Şebüsterī {Niyāzī} 1192
Abdullāh bin Şeyḫ Kemāl [Şeyḫ-zāde] 1327
Abdullāh Çelebi ibn Yaʿḳūb 1214
Abdullāh Efendi [Amāsiyyelü Abdullāh Efendi] 618
Abdullāh Ḫˇāce 1097
Abdullāh (Ḫˇāce-zāde'nüñ oġlı) 451
Abdullāh-ı İlāhī [Şeyḫ ʿAbdullāh-ı İlāhī] {İlāhī} 707
Abdullāh (Şebüsterī-zāde) 1194
Abdullaṭīf (Balaṭ ḳāḍīsı) 350, 368
Abdullaṭīf bin ʿAbdurraḥmān bin Aḥmed bin ʿAlī bin Ġānim el-Ḳudsī el-Enṣārī (Şeyḫ ʿAbdullaṭīf-i Maḳdisī) 280
Abdullaṭīf Efendi (Pamuḳ Ḳāḍī) 1205, 1340
Abdullaṭīf Efendi (Şeyḫ ʿAbdullaṭīf-i Ḳudsī) 699
Abdullaṭīf-i Ḳudsī (Şeyḫ ʿAbdullaṭīf-i Maḳdisī) 195, 284, 680
Abdullaṭīf-i Maḳdisī [Şeyḫ Abdullaṭīf-i Maḳdisī, Abdullaṭīf bin Abdurraḥmān bin Aḥmed bin Alī bin Ġānim el-Ḳudsī el-Enṣārī] 280
Abdullaṭīf (Pamuḳ Ḳāḍī) 1203, 1205
Abdullaṭīf [Şeyḫ ʿAbdullaṭīf] 1134
Abdulvāsiʿ (Abdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr) 1035
Abdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr {Vāsiʿī} 1034
Abdulvāsiʿ Çelebi 1153
Abdulvāsiʿ Efendi (Abdulvāsiʿ bin Ḫayrüddīn Ḫıżr) 1037, 1163, 1279
Abdulvehhāb bin Abdülkerīm {Ḫayālī} 886
Abdurraḥīm Alāüddin Arabī (Bebek Çelebi) 846
Abdurraḥīm el-Müeyyedī [Şeyḫ ʿAbdurraḥīm el-Müeyyedī, Ḥācī Çelebi] 1117
Abdürraḥīm ibn Emīr Azīz-i Merzifonī [Şeyḫ Abdürraḥīm ibn Emīr Azīz-i Merzifonī] 285
Abdurraḥīm [Şeyḫ ʿAbdurraḥīm, Mışrī-oġlı] 656, 668
Abdurraḥmān (Abdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī [Taşköprī-zāde'nüñ dayısı]) 560, 561, 562, 564, 1041, 1042, 1043
Abdurraḥmān (Abdurraḥmān Müeyyedī) 932
Abdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed [Amāsiyyelü ʿAbdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed, Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān] {Ḫātemī} 824
Abdurraḥmān bin ʿAbdülʿazīz 1374
Abdurraḥmān bin ʿAlī bin Müeyyed Amāsī (Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān) 824
Abdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿAlī bin Aḥmed [Şeyḫ ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿAlī bin Aḥmed] 234
Abdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Ḥalebī [Ḥalebī-zāde ʿAbdurraḥmān] 885
Abdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥasan Ḥüseynī 698
Abdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī (Taşköprī-zāde'nüñ dayısı) 560, 1039
Abdurraḥmān bin Yūnus 1319
Abdurraḥmān Cāmī (Mollā Cāmī) 635, 749
Abdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn

[Şeyḫ ʿAbdurraḥmān Çelebi ibn Ḥüsāmüddīn, Gümüşlü-oġlı] {Ḥüsāmī} 297
Abdurraḥmān Efendi (Abdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī) 1340
Abdurraḥmān Efendi (Abdurraḥmān Müeyyedī) 932
Abdurraḥmān Efendi (Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān Efendi) 1175
Abdurraḥmān Ḥüseynī (Abdurraḥmān bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī) 561
Abdurraḥmān-ı Erzincānī [Şeyḫ ʿAbdurraḥmān-ı Erzincānī, Şeyḫ Ṣafiyyüddīn-i Erdebilī ḥażretlerinüñ ḫulefāsından] 258
Abdurraḥmān-ı Şerbīnī 284
Abdurraḥmān Müeyyedī 931
Abdurraḥmān (Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān) 825
Abdurraḥmān [Ṣūfī-zāde Şeyḫ ʿAbdurraḥmān, Ṣūfī-oġlı] 949
Abduṣṣamed (Ḥasan bin ʿAbduṣṣamed-i Samsunī) 503
Abdülʿazīz bin Aḥmed bin ʿAbdülʿazīz Ebherī 521
Abdülʿazīz bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī [Ābid Çelebi, Taşköprī-zāde'nüñ dayısı] 1038
Abdülʿazīz Ebherī (Abdülʿazīz bin Aḥmed bin ʿAbdülʿazīz Ebherī) 521
Abdülʿazīz (Ümmü Veled'in torunu) 1067, 1068
Abdülbāḳī Çelebi 838
Abdülḥamīd bin Eşref (Eşref-zāde) 1089
Abdülḥayy (Abdülḥayy bin ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed) 1333, 1334
Abdülḥayy bin ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed 1332
Abdülḳādir 634
Abdülḳādir bin Muḥammed 1150
Abdülḳādir-i Gīlānī 946
Abdülḳādir (Manav ʿAbdī) 1309
Abdülḳādir (Sulṭān II. Meḥmed ḫᵛācesi) 549, 550, 551, 552, 553
Abdülkerīm 353
Abdülkerīm (Abdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed) 1334
Abdülkerīm (Abdulvehhāb bin Abdülkerīm) 887
Abdülkerīm bin ʿAbdülvehhāb bin ʿAbdülkerīm [Bursa Müftī Aḥmed Paşa Medresesi müderrisi] 1345
Abdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed 1334
Abdulkerīm bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī ʿArabī 1252
Abdülkerīm Çelebi (Vizelü ʿAbdülkerīm) 1322, 1323
Abdülkerīm Efendi 499, 624, 1245
Abdülkerīm el-Ḳādirī [Şeyḫ ʿAbdülkerīm el-Ḳādirī, Müftī Şeyḫ] 1363
Abdülkerīm [Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ümerāsından Meḥmed Aġa'nuñ ḳullarından] 496
Abdülkerīm [Vizelü ʿAbdülkerīm] 1320
Abdülkerīm-zāde 1232
Abdülkerīm-zāde Efendi 1322
Abdülmecīd bin ʿAbdüllaṭīf bin Melek 234
Abdülmuḥsin-i Ḳayṣerī 149, 150
Abdülmü'min [Şeyḫ ʿAbdülmü'min] 998
Abdülmuʿṭī [Şeyḫ ʿAbdülmuʿṭī, Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḥāfī'nüñ ḫulefāsından] 287
Abdülvācid bin Muḥammed [Kütāhiyye'de Monlā Vācid Medresesi müderrisi] 231
Abdünnebī (Mollā ʿArab'uñ oġlı) 495
Ābid Çelebi (Abdülʿazīz bin Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn Ḥüseynī, Taşköprī-zāde'nüñ dayısı) 1038
Ābid Çelebi (Monlā Ḫünkār'uñ neslinden) 711, 713, 972, 973
Acāyibü'l-Maḳdūr fī Nevāyibi Timur 249
Acem 102, 145, 154, 160, 166, 176, 177, 224, 227, 230, 231, 238, 263, 266, 275, 348, 352, 356, 367, 387, 404, 447, 448, 451, 480, 503, 512, 514, 521, 554, 561, 603, 631, 634, 635, 640, 642, 644, 650, 678, 707, 755, 757, 803, 825, 826, 852, 870, 871, 875, 904, 906, 908, 1009, 1014, 1015, 1035, 1079, 1094, 1151, 1175, 1191, 1192, 1217, 1218, 1222, 1268, 1278, 1359

Acem Fetḥi 1099
Acem Sinān 497
Acı Şurba (Şeyḫ Meḥmed) 1114
Acı Şurba (Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi) 1136
Ādāb-ı Baḥṣ 1057
Ādem [Hz. Âdem] 89, 91
Aġrasī Medresesi 1238
Aġras Medresesi 351, 422, 1205
Aḫaveyn (Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḳāsım) 573, 795, 796, 1046, 1130, 1147
Aḫfeş 95
Aḫī (Aḫī Yūsuf bin Cüneyd-i Toḳatī, Aḫī Çelebi) 786, 787
Aḫī Çelebi 1038
Aḫī Çelebi Ḥammāmı 1111
Aḫī Çelebi (Meḥmed bin Kemāl) 1108, 1110, 1111
Aḫī Çelebi Mezra'ası 1111
Aḫī Evrān [Şeyḫ Aḫī Evrān] 155
Aḫī Ḥasan 135
Aḫī (Meḥmed bin Kemāl) 1111
Aḫī Yūsuf bin Cüneyd-i Toḳatī [Aḫī Çelebi] 785
Aḫī-zāde (Sinānüddīn Yūsuf bin Aḫī) 1218
Aḥkām-ı Selāṭīn 871
Aḥmed bin İsmā'īl-i Gūrānī [Şemsü'l-milleti ve'd-dīn Aḥmed bin İsmā'īl-i Gūrānī, Mollā Gūrānī] 316
Aḥmed bin Muḥammed bin 'Arabşāh-i Ḥanefī [İbn 'Arabşāh] 248
Aḥmed bin Muḥammed bin Maḥmūd İmāmī 521
Aḥmed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ evlādından] 222
Aḥmed bin Muṣṭafā bin Ḫalīl ['İṣāmüddīn, Ebu'l-ḫayr, Ṭaşköprī-zāde] 1381
Aḥmed bin Şeyḫ Merkez [Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez] 1139
Aḥmed Çelebi [Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi] 1045
Aḥmed Çelebi Efendi [Pīr Aḥmed Çelebi Efendi] 1259
Aḥmed Çelebi ibn Nūreddīn Ḥamza bin 'Alī [Pīr Aḥmed Çelebi ibn Nūreddīn Ḥamza bin 'Alī, Leys-zāde] 1063
Aḥmed Çelebi (Kemāl Paşa-zāde) 592
Aḥmed Çelebi (Medīne ḳāḍīsı) 1163
Aḥmed el-Lāzıḳī (Kūçek Şems) 1316
Aḥmed (Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafa'nuñ oġlı) 404
Aḥmed (Ḥekīm Nefīs Kirmānī'nüñ oġlı) 643
Aḥmed (Hz. Muhammed) 1010
Aḥmedī [Germiyānlı, şā'ir]{Aḥmedī} 196, 239, 240, 242, 379
Aḥmed-i Bīcān 378
Aḥmed-i Ġazzālī 284
Aḥmediyye 88
Aḥmed [Ḳaraca Aḥmed] 154
Aḥmed (Kemāl Paşa-zāde) 1012
Aḥmed Paşa 256, 600, 604, 621, 662, 663, 1129, 1376
Aḥmed Paşa bin Mevlānā Veliyüddīn Ḥüseynī 597
Aḥmed Paşa bin Veliyüddīn Ḥüseynī [Şā'ir Aḥmed Paşa] {Aḥmed} 597
Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫızır Beg 1129
Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Veliyüddīn Ḥüseynī 597
Aḥmed Paşa (Müftī Aḥmed Paşa ibn Ḫızır Beg ibn Celālüddīn [Ḫızır Beg'üñ oġlı]) 546
Aḥmed [Şeyḫ Aḥmed, Yazıcı-zāde Şeyḫ Muḥammed'üñ ḳarındaşı, Envārü'l-'Āşıḳīn müellifi] 378
Aḥmed (Şükrullāh bin Aḥmed'in babası) 345
Aḥmed (Ṭaşköprī-zāde) 1381
Ā'işe (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ ḳızı) 220
Aḳā'id 470
Aḳā'id-i Nesefiyye 784, 898, 909
Aḳbıyıḳ (Aḳbıyıḳ Sulṭān) 375
Aḳbıyıḳ Sulṭān (Şeyḫ Aḳbıyıḳ Sulṭān) 374, 375, 657
Aḳçaköy 1140
Aḳḥiṣār 154
Aḳlef Sinān 1248
Aḳ Medrese 860, 881, 1031
Aḳsarāy 167, 251, 253
Aḳşehir 954, 1325

Akşehir Medresesi 1205, 1234
Akşemsüddîn Efendi (Şeyḫ Şemsüddîn Muḥammed bin Ḥamza) 664, 675
Akşemsüddîn (Şeyḫ Şemsüddîn Muḥammed bin Ḥamza) 653, 654, 655, 666, 669, 670, 760, 838, 924
Akṣu 166
A'lâmu'l-Hüdâ 286
Alaşehir Medresesi 1209
Alâüddîn (Alâüddîn Alî-i Fenârî) 558, 561, 748
Alâüddîn (Alâüddîn-i 'Arabî) 584
Alâüddîn (Alâüddîn-i Esved) 147
Alâüddîn (Alâüddîn-i Rûmî) 238
Alâüddîn 'Alî 'Arabî 832, 837
Alâüddîn 'Alî bin Aḥmed bin Meḥmed Cemâlî (Zenbilli 'Alî Efendi) 808
Alâüddîn 'Alî bin Ḥasan bin 'Alî (Çercîn) 1210
Alâüddîn 'Alî bin Mecdüddîn Muḥammed bin Muḥammed bin Mes'ûd bin Maḥmûd bin Muḥammed bin Muḥammed bin 'Ömer Şâhrûdî-i Bisṭâmî-i Herevî-i Râzî-i 'Ömerî-i Bekrî (Muṣannifek) 517
Alâüddîn 'Alî bin Muḥammed Ḳuşcı [Alî Ḳuşcı] 506
Alâüddîn 'Alî bin Ṣâliḥ [Hümâyûn-nâme müellifi] 1279
Alâüddîn 'Alî bin Şeyḫ 'Abdurraḥmân Müeyyedî (Ḥâcî Çelebi Şeyḫ 'Abdürraḥîm Müeyyedî'nüñ oġlı) 1290
Alâüddîn Alî bin Yûsuf bin Mevlânâ Şemsüddîn Fenârî [Alâüddîn Alî-i Fenârî] 553
Alâüddîn 'Alî Fenârî (Bursa ḳâḍîsı Anaṭolı ḳâḍî-'askeri) 561, 622, 640, 835, 1128
Alâüddîn 'Alî-i 'Arabî 381, 482, 486
Alâüddîn (Alî-i 'Arabî) 493, 756
Alâüddîn Alî-i Ḳoçḥiṣârî [Şemsüddîn Muḥammed bin 'Alî] 367
Alâüddîn 'Alî-i Rûmî 592
Alâüddîn 'Alî-i Semerḳandî (Seyyid 'Alâüddîn 'Alî-i Semerḳandî) 315
Alâüddîn 'Alî Ḳasṭamonî 923
Alâüddîn 'Alî Ṭûsî 352
Alâüddîn 'Alî Yegân 792
Alâüddîn bin 'Alî Aydınî 1338
Alâüddîn Fenârî (Alâüddîn Alî-i Fenârî) 554, 555, 556, 689, 1049
Alâüddîn Ḫalîfe [Şeyḫ 'Alâüddîn Ḫalîfe] 977
Alâüddîn Ḫalvetî (Şeyḫ 'Alâüddîn Ḫalvetî) 756, 1326
Alâüddîn-i 'Arabî 478, 487, 584, 1014, 1092
Alâüddîn-i Esved (Ḳara Ḫᵛâce) 145, 147, 148, 181, 193
Alâüddîn-i Ḫalvetî 487
Alâüddîn-i Rûmî [Alî bin Musliḥuddîn Mûsâ bin İbrâhîm eş-Şeyḫ 'Alâüddîn er-Rûmî el-Ḥanefî] 237
Alâüddîn Ḳasṭamonî 923
Alâüddîn (Şeyḫ 'Alâüddîn Ḫalvetî) 761
Alâüddîn Ṭûsî (Ṭûsî) 352
Alâüddîn Yegânî (Alâüddîn 'Alî Yegânî) 792
Alâüddîn [Yetîm 'Alâüddîn] 620, 917
Alî (Alâüddîn 'Alî Çelebi) 110
Alî [Amâsiyyelü 'Alî, 'Alâüddîn 'Alî el-Amâsî] 860
Alî 'Arabî 914
Alî (Âṣıḳ Paşa) 133
Alî Beg Medresesi 809, 900, 1004, 1203, 1241
Alî bin Ebî Ṭâlib (Hz. Ali) 871
Alî bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Buḫârî 196
Alî bin Muḥammed Ḳuşçı 807, 899
Alî bin Musliḥuddîn Mûsâ bin İbrâhîm eş-Şeyḫ 'Alâüddîn er-Rûmî el-Ḥanefî 237
Alî bin Yûsuf bin Şemsüddîn-i Fenârî (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alî bin Yûsuf-ı Cezerî'nüñ oġlı) 227
Alî bin Yûsuf Fenârî 1038
Alî Çelebi Efendi (Eyyûb 'Alîsi) 1119
Alî Çelebi Efendi (Zenbilli 'Alî Efendi) 814
Alî Çelebi (Zenbilli 'Alî Efendi) 808, 809, 812, 813, 814, 815
Alî Dede 944
Alî Dede Ḫalîfe [Şeyḫ 'Alî Dede Ḫalîfe] 944, 1134
Alî Fenârî (Alâüddîn Alî-i Fenârî) 559, 560, 562, 1039

Alī-i ʿArabī 339, 375, 470, 482, 487, 488, 489, 490, 491, 495, 756
Alī ibn Ebī Ṭālib 798
Alī-i Fenārī (Alāüddīn Alī-i Fenārī) 564, 566, 567, 749
Alī Ḳasṭamonī 924
Alī Kāzvānī [Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī] 1379
Alī Ḳuşcı 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 540, 793, 900
Alī Ḳuşçı 165, 787, 788, 902, 927, 928, 933, 1172, 1383
Alī Ḳuşī 1374
Alī (Lāmiʿī Çelebi'nin dedesi) 1130
Alīm-i Buḫārī [Şerīf Mīr ʿAlīm-i Buḫārī] 1346
Alī (Mollā Ḫüsrev'in dedesi) 394
Āl-i ʿOṣmān 243
Alī Paşa Medresesi 844, 896, 1019, 1165, 1180, 1256
Alī Paşa Zāviyesi 992
Āl-i Resūl 904
Alī Rūmī 402
Āl-i Selçuḳ 125, 126, 243
Alī (Şeyḫ Abdurraḥīm Merzifonī ḫulefāsından) 410
Alī [Şeyḫ Ḳara ʿAlī, Şeyḫ ʿAlāüddīn ʿAlī Esved] 944
Alī Ṭūsī 353, 472
Aliye bin ʿAṭiyye (Şeyḫ ʿUlvan Ḥamevī) 947
Alī Yegānī 1039
Alī-yi Murtażā (Hz. Ali) 814
Alī (Zenbilli ʿAlī Efendi) 813
Allāme ʿAḍudüddīn 1057, 1347
Allāme Beyżāvī [Nâsırüddîn Ebû Saîd (Ebû Muhammed) Abdullâh b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî] 360, 361, 506, 1057, 1177, 1182, 1192
Allāme Devvānī (Celālüddīn-i Devvānī) 448, 506, 908, 1192, 1222, 1347
Allāme Işfahānī 1182
Allāme Rāzī (Faḫrüddīn-i Rāzī) 250
Allāme Taftāzānī (Saʿdüddīn-i Taftāzānī) 229, 237, 314, 366, 367, 442, 513, 515, 519, 520, 521, 552, 587, 834, 879, 890, 1079, 1177
Allāme Zemaḫşerī (Ebü'l-Kāsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî) 1049
Altuncı-zāde (Altunī-zāde, İbnü'ẕ-Ẕehebī) 652
Amāsiyye 132, 134, 135, 242, 258, 294, 295, 296, 298, 608, 609, 610, 618, 761, 766, 780, 787, 804, 811, 812, 824, 825, 826, 831, 851, 852, 853, 856, 860, 869, 883, 884, 887, 891, 893, 903, 915, 928, 1000, 1029, 1031, 1046, 1047, 1049, 1053, 1061, 1067, 1094, 1095, 1133, 1180, 1234, 1250, 1289, 1305, 1325, 1332, 1333, 1382
Amāsiyyelü ʿAlī 860
Amāsiyyelü ʿAbdullāh Efendi 618
Amāsiyyelü İbrāhīm 1250
Amāsiyyelü Mevlānā ʿAbdī 1088
Amāsiyyelü Mevlānā ʿAbdurraḥmān ʿAlī bin Müeyyed (Müeyyed-zāde ʿAbdurraḥmān) 824
Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā (Ḥāfıẓ-ı Kütüb) 1094
Amāsiyyelü Seyyid İbrāhīm 650
Amāsiyye Medreseleri 882
Amāsiyye Medresesi 618, 787, 841
Āmid 1079, 1333
Anaṭolı 154, 461, 463, 505, 594, 622, 634, 826, 837, 840, 842, 861, 862, 869, 880, 893, 901, 933, 934, 942, 1005, 1010, 1013, 1017, 1019, 1024, 1036, 1039, 1098, 1100, 1111, 1149, 1153, 1166, 1172, 1203, 1214, 1238, 1270, 1273, 1276, 1327, 1383
Anṭakiyye 184, 234, 1079, 1226
Arab 102
Arab Çelebi (Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza) 1263, 1300
Arab [Ḥekīm ʿArab] 651
Arabī (Alī-i ʿArabī) 488, 491, 492
Arab İmām Efendi (Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī) 1298
Arab-zāde 351, 367, 899, 976
Arab-zāde Efendi 874, 880, 989, 1013, 1279
Arafāt 529, 530, 937
Arefe 814
Aşcı-zāde (Ḥasan Çelebi) 1198

Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi 838, 1195, 1311
Aṣḥāb-ı Kehf 1115
Āşıḳ Çelebi 343, 604, 1160
Āşıḳī Çelebi 604
Āşıḳ Paşa 133, 134, 934. Bakın *Dīvān-ı ʿĀşıḳ Paşa*
Āşıḳ Paşa [Şeyḫ ʿĀşıḳ Paşa, Şeyḫ Muḫliṣ Baba'nuñ oġlı] {Āşıḳ} 132
Ata Beg Medresesi 1061, 1259, 1289
Atāullāh ʿAcemī [Ḫˇāce ʿAtāullāh ʿAcemī] 644
Atıcılar 121
At Meydānı 797
Aṭṭār-oġlı (Şeyḫ Muṣliḥuddīn) 673
Aṭūfī (Ḫayrüddīn Ḫıżr bin Maḥmūd bin ʿÖmer Ḳasṭamonī) 1088
Avāmil 618, 1382
Avāmil-i Mi'e 364
Avārifü'l-Maʿārif 286
Ayas (Mollā Ayas) 496, 528, 529, 530, 937
Ayaṣofya 399, 410, 516, 585
Ayaṣofya Cāmiʿi 783, 1047, 1052, 1355, 1372
Ayaṣofya Cāmiʿ-i Şerīfi 1356, 1372
Ayaṣofya Medresesi 399, 512, 575, 585, 1177, 1289, 1305, 1311, 1361
Ayas Paşa 1022
Ayaşuluġ 202
Ayaşuluġ Çelebisi (Meḥmed bin Ḳāḍī-i Ayaşuluġ) 351
Ayaşuluġī Aḥmed Çelebi 699
Aydın 202, 232, 249, 307, 309, 631, 757, 760, 874, 875, 917, 980, 1023, 1218
Aydınlu ʿAlāüddīn ʿAlī (Yetīm) 917
Aydınlu Bālī Efendi 1299
Aydınlu Mevlānā Bālī 844
Aydınlu Pīr Aḥmed Çelebi 1045
Aydın-oġlı 202
Aydın-oġlı Meḥmed Beg 232, 250
Ayı Seydī (Seydī Efendi) 1211, 1343
Aynī 169, 1362
Āzerbāycān 120, 125, 151, 551, 957, 1187, 1266
Azrā'īl 938

B

Baba Ḥaydar Semerḳandī 1139
Baba İlyās 135, 152
Baba İlyās-ı ʿAcem [Babalı] 135
Babalı (Baba İlyās-ı ʿAcem) 135
Baba Niʿmetullāh 954
Baba Yūsuf Seferiḥişārī 995
Baba Yūsuf (Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥişārī) 995
Bāb-ı Şehīd 851
Baġdād 291, 292, 803, 870, 1311, 1361
Baġdādī-zāde 871
Baġdād Ḳāḍīsı (Ḳıvāmüddīn Yūsuf) 870
Bahāristān 112, 331
Bahāüddīn (Bahāüddīn bin Şeyḫ Luṭfullāh) 587, 589
Bahāüddīn bin Şeyḫ Luṭfullāh 587
Bahāüddīn Naḳşbendī [Ḫˇāce Bahāüddīn Naḳşbendī, Ḫˇāce Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī] 713
Bahāüddīn ʿÖmer bin Mevlānā Ḳuṭbuddīn-i Ḥanefī 213
Bahāüddīn-zāde 1124
Baḫīl Ṣāliḥ 457
Baḥr-i Hürmüz 513
Baḥr-i Sefīd 246, 1229
Baḥrü'l-Ġarā'ib 1016
Baḫş-i Cüz'-i Lā Yetecezzā 831
Baḫşī (Baḫşī Ḫalīfe) 1341
Baḫşī Ḫalīfe (Amāsiyyelü Baḫşī Ḫalīfe) 1078, 1088
Baḫşī Ḫalīfe [Baḳır Küreli] 1341
Bāḳıl 440
Bāḳılī 1269
Baḳır Küresi 405, 406, 408, 967, 969, 970, 1341
Bakü 757, 771, 772
Balaṭ 350, 893
Balaṭ Medresesi 348, 1245
Bālī Aydınī 844
Bālī Efendi [Şeyḫ Bālī Efendi, Ṣofyalu Şeyḫ Bālī Efendi, Şeyḫ Ḳāsım Çelebi ḫulefāsından] 1373
Balıkesri 301, 303, 504, 585, 588, 841, 949, 1052, 1120
Bānet Su'ād (Kasîde-i Bürde) 531
Başçı İbrāhīm Medresesi 1158
Bāyezīd Ḫalīfe [Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe, Bāyezīd-i Rūmī, Dervīş Bāyezīd] 981

Bāyezīd Ḫān (II. Bāyezīd) 1109
Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī (I. Bāyezīd) 255
Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi 1279
Bāyezīd-i Bisṭāmī 252, 1368, 1369
Bāyezīd-i Ṣānī (Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe) 981
Bāyezīd-i Ṣūfī 274
Bāyezīd Paşa Medresesi 1234, 1279
Bāyezīd (Sulṭān Bāyezīd, Sulṭān II. Bāyezīd) 779, 996
Bayrāmī 100, 258, 587
Bayrāmiyye 258
Bebek Çelebi 846
Bedī'-i Hemedānī 829, 1269
Bedī'üzzamān Mīrzā 957
Bedrüddīn Baba 976
Bedrüddīn Baba (Şeyḫ Bedrüddīn) 976
Bedrüddīn (Bedrüddīn Maḥmūd bin 'Abdullāh) 1226
Bedrüddīn Efendi (Bedrüddīn Maḥmūd bin 'Abdullāh) 1226
Bedrüddīn-i Aḥmer [Şeyḫ Bedrüddīn-i Aḥmer] 300
Bedrüddīn Maḥmūd [Aydınlu Bedrüddīn Maḥmūd] 1337
Bedrüddīn Maḥmūd bin 'Abdullāh 1224
Bedrüddīn Maḥmūd bin 'Abdullāh [Ġulām Bedrüddīn, Ḫādım 'Alī Paşa'nuñ 'uteḳāsından] 1224
Bedrüddīn Maḥmūd bin İsrāīl bin 'Abdül'azīz [Şeyḫ Bedrüddīn Maḥmūd bin İsrāīl bin 'Abdül'azīz, İbn Ḳāḍī-i Simavna, Sulṭān 'Alāüddīn-i Selçuḳī'nüñ ḳarındaşı oġlı] 243
Bedrüddīn Maḥmūd bin Şeyḫ Muḥammed [Ḳāḍī Maḥmūd, Maḥmūdiyye müellifi] 862
Bedrüddīn Maḥmūd (Kūçek Bedrüddīn) 1052
Bedrüddīn Maḥmūd [Mevlānā Celālüddīn-i Rūmī'nüñ neslinden] 1223
Bedrüddīn (Şeyḫ Bedrüddīn) 244, 299
Bedrüddīn [Şeyḫ Bedrüddīn, Bedrüddīn Baba] 976
Bedrüddīn [Ṭabīb Bedrüddīn Efendi, Hüdhüd Bedrüddīn Efendi] 1112
Begbāzārı Medresesi 903
Beglerbegi Medresesi 1165, 1253
Begşehri 1329
Bekr Ḫalīfe [Şeyḫ Bekr Ḫalīfe, Simavlu Şeyḫ Bekr Ḫalīfe] 1371
Belḫ 723
Belḳīs 1036
Benī İsrā'īl 725
Benī Ümeyye Cāmi'i 702
Beńli Muḥyiddīn Efendi (Şeyḫ Meḥmed, Ebī Şāme) 1117
Beńli Muḥyiddīn (Şeyḫ Meḥmed, Ebī Şāme) 1116
Berda'ī 1175
Berde'a 757
Berġama 275, 504
Berḥ-i Esved 725
Berḫıyā (Âsaf bin Berahyâ) 722
Berḫıyān (Üveysiyān) 725
Berīkī Muṣliḥüddīn Efendi 1148
Berīkī-zāde Muṣliḥüddīn Efendi 1218, 1220, 1299
Berīkī-zāde (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā) 831, 909
Berīkī-zāde Muṣliḥüddīn Muṣṭafā 831
Beşikṭaşı 1235, 1238
Beşīroġlı 405
Beyānü'l-Ḥikme 141
Beyt-i Ḥarām 251
Beyt-i Ma'mūr 626
Beyt-i Şerīf 287, 1022, 1110, 1239
Beytü'l-ḥarām 658
Beytullāh 214, 945, 962, 1166, 1223, 1248
Beyżāvī 952
Beyżāvī [Nâsırüddîn Ebû Saîd (Ebû Muhammed) Abdullâh b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî] 96, 324, 1158, 1311, 1336
Bidlis 245
Bilecik 148
Bisṭām 517, 518
Bisṭāmī (Bāyezīd-i Bisṭāmī) 234
Bisṭāmī (Muṣannifek) 517
Bolu 260, 998
Bolulı Çelebi (Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed) 940
Bosna 1084
Bostān Çelebi Efendi 1270

Boyabad 1327, 1328
Bozöyük 1261
Bozṭaġ 488
Bū ʿAlī (İbn Sînâ) 1307
Buḫārā 254, 366, 554, 603, 708, 714, 729, 960, 1278, 1279, 1346, 1366
Buḫārī 267, 725, 798, 803, 952, 1028, 1075, 1279
Buḫārī Şerḥi 1077
Bū Leheb (Ebû Leheb) 117
Bursa 419, 598
Bursalu Ṣafā 596
Bursalu Ṣafī 596
Burūsa 69, 134, 145, 148, 151, 153, 155, 156, 159, 176, 177, 182, 186, 189, 206, 209, 210, 215, 223, 224, 234, 236, 251, 254, 255, 256, 266, 272, 283, 285, 301, 307, 309, 310, 311, 317, 321, 324, 339, 343, 348, 352, 362, 365, 376, 386, 387, 388, 395, 400, 401, 405, 412, 413, 414, 418, 419, 421, 422, 423, 427, 429, 445, 449, 450, 451, 459, 460, 482, 486, 504, 526, 528, 529, 530, 533, 545, 546, 547, 549, 555, 556, 568, 574, 588, 594, 598, 606, 607, 614, 626, 627, 630, 632, 640, 676, 692, 697, 699, 700, 701, 731, 756, 757, 759, 785, 787, 788, 792, 794, 800, 808, 811, 833, 835, 837, 839, 844, 851, 854, 860, 862, 868, 869, 871, 874, 875, 876, 879, 889, 890, 896, 900, 903, 905, 911, 912, 917, 918, 937, 941, 943, 945, 950, 951, 972, 997, 998, 999, 1017, 1019, 1027, 1028, 1029, 1030, 1031, 1033, 1035, 1036, 1038, 1039, 1040, 1043, 1044, 1046, 1049, 1051, 1056, 1057, 1060, 1061, 1062, 1064, 1065, 1066, 1067, 1081, 1085, 1106, 1113, 1122, 1127, 1128, 1129, 1130, 1131, 1150, 1153, 1154, 1165, 1170, 1172, 1185, 1195, 1206, 1209, 1210, 1212, 1216, 1218, 1224, 1231, 1233, 1234, 1241, 1248, 1252, 1259, 1261, 1272, 1276, 1279, 1285, 1287, 1289, 1292, 1300, 1305, 1308, 1309, 1310, 1313, 1316, 1320, 1326, 1329, 1330, 1339, 1345, 1360, 1361, 1363, 1381, 1382, 1385
Bürde (Kasîde-i Bürde) 531
Bürhān 277
Bürhānüddīn Aḥmed [Ḳāḍī-i Erzincānī, Ḳāḍī Bürhānüddīn] 172
Bürhānüddīn Ḥayder bin Muḥammed-i Herevī (Saʿdüddīn-i Taftāzānī'nüñ telāmiẕesinden) 271
Bürhānüddīn Ḥayder (Bürhānüddīn Ḥayder bin Muḥammed-i Herevī) 275
Bürhānüddīn Ḥayder Herevī 395
Bürhānüddīn (Ḳāḍī Bürhānüddīn) 174, 248

C

Caʿfer Çelebi 933, 1248
Caʿfer Çelebi [Burūsalu Caʿfer Çelebi] {Nihālī} 1241
Caʿfer Çelebi [Menteşelü Caʿfer Çelebi, Sulṭān Bāyezīd Ḫˇācesi] 1342
Caʿfer Çelebi (Tācī Beg-zāde Caʿfer Çelebi) 895, 896, 899
Caʿfer (İzzüddīn ʿAbdüllaṭīf bin Melek'üñ oġlı) 233
Cāḥıẓ 483, 1192, 1354
Cālibü's-Sürūr 1192
Cām 282, 742
Cām-ı İskender 1356
Cāmiʿ-i Cedīd (Edirne) 457
Cāmiʿ-i Kebīr (Bursa Ulu Camii) 223, 251, 546
Cāmiʿ-i Sulṭān Meḥmed Ḫān 1300
Cāmī (Mollā Cāmī) 678, 740, 741, 742, 746, 748, 749, 750, 755, 982, 1132
Cāmiʿu'l-Fuṣūleyn 247
Cāmiʿu'l-Ḥikāyāt 249
Candarlu Ḫalīl [Candarlu Ḳara Ḫalīl] 147
Candarlu Ḳara Ḫalīl 147
Cāzim Ḫayrüddīn [Ḳasṭamonılı, Şehzāde Cihāngīr'üñ ḫˇācesi] 1340
Celāl (Celālüddīn-i Devvānī) 1267, 1348
Celāl Devvānī (Celālüddīn-i Devvānī) 904, 907, 951, 1018
Celāl-i Bulḳīnī 277

Celâl-i Kürlânî 1128
Celâlüddîn bin Muḥammed bin ʻAbdurraḥmân Ḳazvînî (Ḳāḍî-i Balaṭ'ın babası) 368
Celâlüddîn (Celâlüddîn-i Devvânî) 448
Celâlüddîn (Celâlüddîn Yûsuf Evbehî) 521
Celâlüddîn el-Ḳādî 1219
Celâlüddîn-i Devvânî 447, 480, 825, 904, 905, 1218, 1222, 1266
Celâlüddîn-i Kürlânî 1128
Celâlüddîn-i Rûmî (Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî) 711, 1223
Celâlüddîn [Ḳādî Celâlüddîn] 1219
Celâlüddîn (Mollâ Ḫüsrev'üñ oġlu) 394
Celâlüddîn Yûsuf Evbehî 521
Celâl-zâde (Ṣâliḥ Çelebi) 1300
Cem 413, 637
Cemâl Çelebi (Zenbilli ʻAlî Efendi'nüñ oġlı) 824
Cemâl Efendi (Şeyḫ Cemâl Efendi) 939
Cemâl Ḫalîfe (Şeyḫ Cemâlüddîn Ḳaramanî) 985
Cemâlî Mevlânâ ʻAlâüddîn (Zenbilli ʻAlî Efendi) 813
Cemâlüddîn-i Aḳsarâyî 146, 1383
Cemâlüddîn Ḳaramanî [Şeyḫ Cemâlüddîn Ḳaramanî, Cemâl Ḫalîfe] 985
Cemâlüddîn Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin İmâm Faḫrüddîn-i Râzî [Şeyḫ Cemâlüddîn Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin İmâm Faḫrüddîn-i Râzî, İmâm Faḫr-i Râzî neslinden] 166
Cemşîd 872, 1156
Cenâb-ı Risâlet (Hz. Muhammed) 228, 272, 377, 696, 857, 1073
Cengiz Ḫân 126, 132, 404
Cerrâḥ-zâde Muṣṭafâ Çelebi 299
Cerr-nâme 1238
Cevhere 218, 222
Ceyḫûn 1037
Cezerî (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʻAlî bin Yûsuf-ı Cezerî) 218, 225, 245, 248
Cüneyd-i Baġdâdî 284
Cüneydiyye 977
Cürcân 169

Ç

Çaġmînî 162, 540, 623
Çaldıran 827
Çâvuş Beg Mescidi 870
Çeh 120
Çekmece Medresesi 1282, 1319
Çelebi Ḫalîfe (Şeyḫ Meḥmed Cemâlî) 762, 763, 764, 765, 766, 1372
Çelebi Medresesi 396
Çelebi Sulṭân (I. Meḥmed) 264
Çelebi Sulṭân Meḥmed Ḫân 246, 249
Çelebi Sulṭân Meḥmed (I. Meḥmed) 265, 306
Çenârlu Medrese 835
Çendik Medresesi 451, 1033, 1039, 1046, 1224, 1276, 1317
Çerâkise 173, 825, 947, 1082
Çercîn (Alâüddîn ʻAlî bin Ḥasan bin ʻAlî) 1210
Çîn 119, 142, 684, 1015, 1130
Çivi-zâde Efendi (Muḥyiddîn Şeyḫ Meḥmed bin İlyâs) 1165, 1232, 1249, 1375
Çivi-zâde (Muḥyiddîn Şeyḫ Meḥmed bin İlyâs) 1165, 1171, 1231
Çoban Köprüsi 828
Çorlı 1111
Çorlı Medresesi 1165, 1211, 1265, 1305, 1315, 1320, 1327, 1361
Çorum 860
Çubuḳ 882
Çubuḳ Ṣuyı 257

D

Dâfi'ü'l-Ġumûm Râfi'ü'l-Hümûm 1240
Daḳâ'iḳu'l-Ḥaḳâ'iḳ 1009
Dârâ 319, 872, 1143, 1389
Dâr-ı Ḥadîṯ (Dâru'l-Ḥadîs Medresesi) 803
Dâru'l-Ḥadîṯ Câmi'i (Edirne) 271, 1200
Dâru'l-Ḥadîṯ (Dâru'l-Ḥadîṯ Medresesi) 803, 1231, 1232
Dâru'l-Ḥadîṯ Medresesi 271, 486, 539, 542, 794, 803, 839, 841, 915, 1004, 1005, 1013, 1045, 1052, 1063, 1064, 1067, 1105, 1170, 1172, 1212, 1227, 1231, 1232, 1253, 1361
Dârü's-saʻâde 135, 326

Dārü's-salṭanat 153
Dārü's-selām 658, 780
Dārü'ṭ-Ṭıbā'ati'l-'Āmire 1389
Dāvūd bin Maḥmūd bin Muḥammed Ḳayṣerī-i Ḳaramanī [Dāvūd-ı Ḳayṣerī] 139
Dāvūd (Hz. Dâvûd) 1355
Dāvūd-ı Ḳayṣerī-i Ḳaramanī 141
Dāvūd Paşa 333, 334, 594
Dāvūd Paşa Medresesi 1024, 1027, 1067, 1102, 1253, 1255, 1259, 1284, 1290, 1311, 1323
Dāvūd [Şeyḫ Dāvūd] 989
Debbāġlar İmāmı (Şeyḫ Muṣliḥüddīn) 382, 679, 704
Debbāġlar Maḥallesi 299
Dedecik-oġlı [Ladikli] 1098
Dellāk-oġlı (Ḥüsām) 925
Delü Birāder 1233, 1234, 1237, 1238, 1239, 1240
Delü Birāder Efendi 1238
Demürḳapu 120
Dervīşābād 293
Dervīş (Dervīş Muḥammed bin 'Abdurraḥmān bin Muḥammed bin 'Ömer Çelebi) 1221
Dervīş Meḥmed 526, 527, 528
Dervīş Meḥmed bin Ḫıżr Şāh 566, 869, 1030
Dervīş Meḥmed Efendi 526
Dervīş Meḥmed (Seyyid Velāyet'in oğlu) 935
Dervīş Muḥammed bin 'Abdurraḥmān bin Muḥammed bin 'Ömer Çelebi 1220
Dervīş Muḥammed (Menteşeli Ḫıżr Şāh'uñ oġlı) 349
Deşt-i 'Abbās 732
Deşt-i Ḳıpçaḳ 248
Devlet-i 'Oṣmāniyye 102, 138, 142, 153, 180, 264, 320, 461, 604, 1360
Dımaşḳ 222, 653, 959, 1015, 1248
Dımaşḳ-ı Şām 214, 220, 221, 224, 249, 252, 282, 702, 955, 1049, 1062, 1248, 1251, 1268, 1276, 1283, 1292
Dībāce Şerḥi 874
Dībāce-i Uṣūl-i Pezdevī 196
Dimetoḳa 459, 866, 878, 940, 1034, 1036, 1111
Dimetoḳa (Dimetoḳa Medresesi) 1034, 1384
Dimetoḳa Medresesi 504, 1203, 1220, 1290, 1325, 1349
Diñḳoz (Şemsüddīn Aḥmed) 626
Dīvān (Dīvān-ı Aḥmedī) 241
Dīvān (Necātī) 831
Dīvān (Şeyḫ Şücā'üddīn, Bursalı Niyāzī) 941
Dīvān (Şeyḫī) 380
Dīvān (Ulvān Çelebi) 134
Dīvān-ı 'Āṣıḳ Paşa 133
Dīvān-ı 'Oṣmānī 464
Dūġlu Baba 156
Dülger-zāde Meḥmed Çelebi 803
Dülgerzāde Mescidi 1352
Dürer 401
Dürer-i Ġurer 218, 394
Dürer-i Kāmine fi'l-Mi'eti'ṣ-Ṣāmine 173
Dürer ü Ġurer 503

E

Ebī 'Alī 284
Ebī Bekr Aḥmed (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ ḳarındaşı) 222
Ebī Bekr-i Ṣıddīḳ (Hz. Ebu Bekir) 519
Ebī Eyyūb Cāmi'i 1171
Ebī Eyyūb Enṣārī 503, 516, 545, 582, 645, 650, 797, 804, 828, 856, 874, 933, 988, 997, 1021, 1047, 1049, 1053, 1089, 1118, 1139, 1149, 1214, 1264, 1265, 1283, 1351
Ebī Eyyūb Enṣārī Cāmi'i 643, 859
Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi 856, 1251, 1265, 1287, 1290
Ebī Ḥanīfe 521
Ebī Temmām 1068
Ebū 'Abdullāh Muḥammed bin Süleymān bin Sa'd bin Mes'ūd-ı Rūmī-i Ḥanefī [Kāfiyeci Muḥyiddīn] 275
Ebū 'Alī bin Sīnā 519
Ebū 'Alī-i Kātib 284
Ebū 'Alī-i Rūdbārī 284
Ebū Bekr Aḥmed (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oġlı) 220, 223, 224
Ebū Bekr Çelebi (Veliyüddīn-oġlı Aḥmed Paşa'nuñ ḳarındaşı oġlı) 451

Ebū Bekr-i Ṣıddīḳ 199
Ebū Bekr Muḥammed bin İsmā'īl Ḳaffāl Şāşī 726
Ebū Cehl 1010
Ebū Ḥāmid (Şücā'üddīn İlyās Rūmī'nin oğlu) 880
Ebū Ḥanīfe 399
Ebū Ḥanīfe-i Kūfī 197
Ebu'l-'abbās Tūnusī 946
Ebu'l-'alā Ma'arrī 1228
Ebu'l-beḳā İsmā'īl (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oğlı) 220
Ebu'l-faẕl İsḥāḳ (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oğlı) 220
Ebu'l-fetḥ Ġāzī (II. Mehmed) 1199
Ebu'l-fetḥ-i Şāfi'ī (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oğlı) 221, 222, 224
Ebu'l-fetḥ (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oğlı) 223
Ebu'l-ḫayr (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī) 214
Ebu'l-ḫayr (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oğlı) 221
Ebu'l-ḫayr (Ṭaşköprī-zāde) 1381
Ebu'l-leyṣ 624, 1283
Ebu'l-leyṣ-i Şānī 1283
Ebu'l-leyṣ [Żamīrī'nüñ mu'īdi] 1283
Ebū 'Oṣmān-ı Maġribī 284
Ebū Sa'īd (Ṭaşköprī-zāde'nin ağabeyi) 1381
Ebussu'ūd 1271, 1307
Ebussu'ūd Efendi 933, 1167, 1174, 1270, 1271, 1322, 1345
Ece Ḫalīfe (Ḥamīdlü Ya'ḳūb) 1205
Ece-zāde (Muḥyiddīn Muḥammed bin Ya'ḳūb) 1059
Ecvibe 402, 871, 875
Edebālī (Şeyḫ Edebālī) 127, 129, 131, 141, 147
Edirne 213, 246, 269, 270, 271, 298, 299, 312, 355, 362, 367, 373, 382, 384, 395, 396, 403, 405, 422, 427, 457, 460, 486, 501, 520, 524, 538, 539, 542, 543, 545, 547, 566, 586, 592, 594, 596, 597, 600, 604, 605, 612, 630, 631, 650, 656, 704, 762, 785, 794, 809, 818, 820, 826, 831, 833, 837, 839, 841, 844, 850, 863, 869, 870, 874, 876, 878, 879, 887, 900, 901, 903, 911, 913, 915, 916, 927, 932, 976, 981, 993, 994, 1002, 1004, 1005, 1010, 1013, 1017, 1019, 1024, 1025, 1027, 1029, 1031, 1033, 1034, 1035, 1036, 1045, 1047, 1051, 1052, 1053, 1056, 1061, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1092, 1100, 1102, 1105, 1111, 1158, 1165, 1170, 1172, 1195, 1200, 1203, 1205, 1206, 1209, 1212, 1218, 1224, 1225, 1226, 1227, 1231, 1232, 1243, 1245, 1246, 1248, 1252, 1253, 1255, 1276, 1278, 1279, 1284, 1290, 1292, 1294, 1302, 1304, 1305, 1310, 1315, 1323, 1336, 1343, 1344, 1361, 1384, 1385
Edirne Bīmārḫānesi 1359
Edirne Dārü'ş-şifâsı 1357
Edirneḳapusı 534, 910, 1276, 1368
Edirneli Nāẓır Çelebi (Aḥmed Paşa'nuñ 'ammi-zādesi) 604
Edirnevī Meḥmed Mecdī Efendi 1389
Efḍalüddīn 795, 796
Efdalüddîn oğlu Hamîdüddîn el-Hüseynî 538
Efḍal-zāde 441, 442, 443, 475, 476, 533, 534, 535, 536, 537, 826, 979, 983, 1019, 1028, 1034, 1069, 1088, 1090, 1095, 1212, 1263
Efḍal-zāde Efendi 475
Efḍal-zāde Ḫamīdüddīn Efendi 1300
Efḍal-zāde Medresesi 880, 1272, 1284, 1302, 1317
Efḍal-zāde Mevlānā Ḥamīdüddīn 813
Efḍal-zāde Mūsa Çelebi 949
Eflāṭūn-oğlı 446
Eflaṭun-oğlı Meḥmed 598
Egirdir 384, 1368, 1369

Eḥādīṣ-i Erba'īn 989
Ehl-i Beyt 1231
Ehlice (Muḥyiddīn Muḥammed bin Aydınī) 999
Ehlice Muḥyiddīn (Muḥyiddīn Muḥammed bin Aydınī) 999, 1308
el-'Amrî el-'Adevî Mehmed b. Mehmed b. Mehmed (Sürmeli-zāde) 1355
el-Fevā'iḥi'l-Miskiyye fi'l-Fevātiḥi'l-Mekkiyye 235
Elfiyye 221
Elfiyye-i İbn Mālik 221, 1382
Emetullāh (Bursalı Niyāzî'nin torunu) 941
Emīnüddīn Aḳsarāyī 1074
Emīn-zāde Ḳorḳud Meḥmed Çelebi 941
Emīr 'Alī bin Emīr Ḥasan (Seyyid Celālüddīn-i Kürlānî'nüñ neslinden) 1128
Emīr 'Alī (Emīr 'Alī bin Emīr Ḥasan) 1128
Emīr Buḫārī 548, 960, 963, 964, 967, 1130, 1211, 1298, 1366, 1367, 1368, 1369
Emīr Buḫārī Efendi 1367
Emīr Buḫārī Naḳşbendī 760
Emīr Bürhānüddīn (Ḳāḍī Bürhānüddīn) 173, 174
Emīr (Emīr Timur) 242
Emīr Ḥasan 1128
Emīr Ḥasan Çelebi ibn Seyyid 'Alī Çelebi 1311
Emīr Ḥasan-ı Rūmī 1253, 1254
Emīr Ḫüsrev ḳayını (Mollā Ḫüsrev) 395
Emīr İsfendiyār 246, 248
Emīr İsmā'īl Beg 362, 370, 1108
Emīr Külāl 714, 717
Emīr Meḥmed Beg 197
Emīr Sulṭān Cāmi'i 1279
Emīr Sulṭān Cāmi'-i Şerīfi 1363
Emīr Sulṭān (Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin 'Alī Ḥüseynī-i Buḫārī) 254, 256, 388, 389, 420, 421, 546, 676, 997, 1043, 1128
Emīr Timur 171, 200, 210, 211, 216, 221, 227, 228, 229, 230, 241, 242, 294, 329, 1130
Emīr Uluġ Beg 164, 507, 508, 509
Emrullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn [Şeyḫ Aḳşemsüddīn'üñ oġlı] 675
Emrullāh (Emrullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn) 676
Engüri (Ankara) 257, 258, 301, 303, 598, 654, 655, 760, 860, 881, 903, 997, 1031, 1299, 1327, 1381
Engüri Medresesi 1176, 1256, 1299
en-Neşr fi'l-Ḳırā'āti'l-'Aşr 217
Envār-ı Süheylī 110
Envāru'l-Aḥdāḳ 520
Envārü'l-'Āşıḳīn 378, 379
Enverī 1162
Erdebiliyye 259, 669, 1083
Erṭuġrul (Ertuğrul Gâzî) 126
Erzincān 173, 764
Esās-ı Taṣrīf 196
Esbābu Ḳavsi Ḳuzaḥ 364
Esediyye (Esediyye Medresesi) 423, 425
Esediyye Medresesi 422, 1030, 1033
Eski Alī Paşa Medresesi 1172, 1177, 1224, 1276
Eski Alī Paşa Zāviyesi 1372
Eski Cāmi' Medresesi 612
Eski İbrāhīm Paşa Medresesi 1203
Eskişehir 131
Eski Zaġra 1140
Esterābād 169
Esvile 402, 838, 871, 875
Eşkāl-i Te'sīs 162
Eşref Barsbāy (Mışr sulṭānı) 275
Eşrefiyye-i Cedīde 238
Eşref-zāde 616, 617, 878
Eşref-zāde Mevlānā Meḥmed 878
Eşref-zāde Muḥyiddīn Muḥammed 616
Evā'il-i Ḥāşiye-i Meṭāli' 1018
Evrād-ı Zeyniyye 368, 370
Evrenos Beg-oġlı Aḥmed Beg 1002
Evrenos-oġlı Aḥmed Beg 709
Eyyūb 'Alīsi (Alī Çelebi Efendi) 1118
Eyyūb Enṣārī 516, 933, 1149
Eyyūb Enṣārī Medresesi 1290

F

Faḫr-i 'Acemī 269, 270, 271
Faḫrī Çelebi (Faḫrüddīn Muḥammed bin Ya'ḳūb) 1285
Faḫr-i Rāzī (İmām Faḫrüddīn-i Rāzī) 167, 517

Faḫrüddīn (Faḫr-i ʿAcemī) 268, 269, 270
Faḫrüddīn-i ʿAcemī 207, 266, 405, 486, 498, 577, 581, 1383
Faḫrüddīn-i Rūmī [Şeyḫ Faḫrüddīn-i Rūmī] 238
Faḫrüddīn İsrāfīl [İsrāfīl-zāde] 1248
Faḫrüddīn Lūristānī 741
Faḫrüddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb [Faḫrī Çelebi] {Faḫrī} 1284
Faḫrü'l-İslām İmām Pezdevī 520
Faḫrü'l-İslām Pezdevī 402
Faḳīh Baḫşāyiş 368
Faṣl-ı Ḫiṭāb 366
Fāṭıma (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ ḳızı) 220
Fātiḥatü'ş-Şebāb 751
Fātiḥ-i Ḳosṭanṭiniyye (II. Meḥmed) 391
Fāżıl Çelebi (Zenbilli ʿAlī Efendi'nüñ oġlı) 824
Fāżıl-ı ʿAcemī 268
Faźl-ı Tebrīzī 267
Faźlullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn [Şeyḫ Faźlullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn, Şeyḫ Aḳşemsüddīn'üñ oġlı] 675
Faźlullāh Efendi (Şeyḫ Aḳşemsüddīn'üñ oġlı) 1114
Faźlullāh (Faźlullāh-ı Tebrīzī) 244
Faźlullāh [Gebze ḳāḍīsı] 274
Faźlullāh-ı Tebrīzī 233
Fenārī 554, 555, 622, 1105, 1214
Fenārī Ḥasan Çelebi 522, 528, 1383
Fenārī Ḥasan Çelebi ibn Meḥmed Şāh Fenārī 566
Fenārī Meḥmed Şāh Efendi 577
Fenārī (Mollā Fenārī) 166, 167, 168, 181, 182, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 204, 239, 240, 254, 308, 309, 336, 368, 369, 1127, 1325, 1383
Fenārī Muḥyiddīn Çelebi 537, 1165, 1272, 1287, 1292, 1382
Fenārī Muḥyiddīn Çelebi Efendi 1201, 1270
Fenārī Muḥyiddīn Efendi 1339
Fenārī Şāh Meḥmed Çelebi 1018
Fenārī (Şemsüddīn-i Fenārī) 146
Feraḥ Efendi [Ḳaramanlu Feraḥ Efendi] 1315
Ferā'iż 851, 1049, 1254
Ferā'iż-i Sirāciyye 186, 271, 1071
Ferā'iż Şerḥi 1384
Ferāmurz (Mollā Ḫüsrev'üñ babası) 394, 395
Fere 700
Ferec Baʿde'ş-Şidde 803
Ferecik 697, 699, 700
Ferhād 1008
Ferhādiyye Medresesi 1165, 1261, 1279, 1309
Ferhād Paşa 1226
Ferhād u Şīrīn 1132
Ferīdūn 1143, 1389
Ferişteh-oġlı 275
Ferruḫ 1143
Fetāvā-yı Bezzāziyye 197, 364
Fetḥiyye 512, 515, 902, 1383
Fetḥullāh Şīrvānī 162, 172, 370, 371, 782
Fettāḥī (Fettâḥî-i Nîşâbûrî) 1131, 1132
Fevā'id-i Ġıyāṣiyye 196, 1347
Fevā'iḥ-i Miskiyye 236
Fevrī Efendi 1324
Feyżullāh 244
Fıḳh-ı Ekber 365, 1121
Figārī (Mehdī-i Şīrāzī) 1349
Fihristü'l-ʿUlūm 1178
Filibe 451, 794, 880, 1056, 1060, 1259, 1267, 1325, 1330
Filibe (Filibe Medresesi) 1002
Filibe Medresesi 1092, 1210, 1349
Filorina 1330
Firāḳ-nāme 863
Firdevs 933
Firʿavn 682
Françe 120, 394
Fuḍayl Çelebi Efendi (Zenbilli ʿAlī Efendi'nüñ büyük oġlı) 824
Furāt 1037
Furḳān 200, 214, 220, 234, 319, 333, 678, 783, 958, 1026, 1086, 1098, 1112, 1125, 1182, 1214, 1338, 1377
Furḳāniyye 96, 184, 1338
Fuṣūl-i Bedāyiʿ 187
Fuṣūl-i Sitte 366

Fuṣūlü'l-Bedāyi' fī Uṣūli'ş-Şerāyi' 184
Fuṣūṣ 139, 378, 521, 1375

G

Ġalaṭa 399, 865, 1242, 1244, 1329, 1330
Gavīṣātu'l-Efkār fī İḫtiyāri Uli'l-Ebṣār 196
Ġāyetü'l-Beyān 150
Ġāyetü'l-Emānī fī Tefsīri's-Seb'a'l-Mesānī 324
Ġāyetü'l-Ḳuṣvā 169
Ġāyetü'l-Mehere fi'ẕ-Ẕiyādeti 'ale'l-'Aşere 218
Ġazālī (Delü Birāder) 1233, 1236, 1238
Ġāzī Ḫudāvendigār (I. Murād) 243
Ġāzī Ḫünkār (I. Murād) 158
Ġāzī Murād bin Meḥemmed (II. Murād) 459
Gedik Ḥüsām (Ḥüsāmüddīn Ḥüsām) 1216, 1311
Gegibuze (Gebze) 1252, 1268
Gegivize [Gebze] 274
Gelibolı 376, 378, 379, 451, 504, 545, 593, 613, 700, 1195
Gelibolı Medresesi 900, 1038, 1195
Gence 757, 851
Germiyān 151, 239, 379, 707, 789, 863, 896, 1316
Germiyanlu Ketḫüdā-zāde 1222
Germiyānlu Sinān Çelebi 971
Germiyanlu Ya'ḳūb Efendi 984
Germiyān-oġlı 159, 240
Germiyān-oġlı Medresesi 869
Geyiklü Baba 150, 155, 156, 1238
Geyiklü Baba Zāviyesi 1238
Ġıyāṣüddīn Cemşīd 165, 510
Ġıyāṣüddīn (Ġıyāṣüddīn Paşa Çelebi) 903
Ġıyāṣüddīn Manṣūr 1347
Ġıyāṣüddīn Manṣūr bin Ṣadrüddīn Ḥüseynī 1347, 1349
Ġıyāṣüddīn Paşa Çelebi [Paşa Çelebi, Şeyḫ Aḳşemsüddīn'üñ birāder-zādesi] {Ḳuṭbī} 903, 1117
Gīv 660
Gökdere Medresesi 1330
Göynük 653, 667, 679, 942
Ġubārī 1164
Ġucduvān 171
Ġunyetü'l-Mütemellī 1298
Gūrānī (Mollā Gūrānī) 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 325, 327, 328, 329, 332, 333, 334, 335, 336, 342, 400, 472, 482, 486, 544, 554, 555, 596, 643, 850, 1356
Ġurer 401
Gülistān 112, 331, 875, 1009, 1233
Gülşen-i Rāz 112, 332, 954
Gülşen-i Tevḥīd 990
Gülzār 673
Gümüş 297, 860
Gümüşlü-oġlı (Şeyḫ 'Abdurraḥmān Çelebi ibn Mevlānā Ḥüsāmüddīn) 297
Gürz Seydī Efendi 838
Güzelceḥiṣār 1218

H

Ḥabeş 119
Ḥabīb-i Neccār 1226
Ḥabīb 'Ömerī Ḳaramanī [Şeyḫ Ḥabīb 'Ömerī Ḳaramanī] 759
Ḥabīşī 915
Ḫᵛāce 'Abdülevvel 248
Ḫᵛāce 'Abdülhādī 733
Ḫᵛāce 'Abdulḫālıḳ Ġucduvānī 714
Ḫᵛāce 'Alāüddīn-i 'Aṭṭār 170, 722
Ḫᵛāce 'Alī-i Erdebilī 252
Ḫᵛāce 'Alī Rāmītenī 714
Ḫᵛāce 'Ārif Rīvgerī 714
Ḫᵛāce Bahāüddīn (Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbendī) 714, 715, 717, 721, 725, 962
Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbend 708, 722
Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbendī 713, 714, 722, 726
Ḫᵛāce Baḫşāyiş (Acem bāzirgānı) 387
Ḫᵛāce Dāvūd bin Ḫāvend Tahūr bin 'Ömer Bāġbānī 726
Ḫᵛācegān-ı Naḳşbendiyye 101
Ḫᵛāce Ḥāfıẓ-ı Şīrāzī 622
Ḫᵛāce Ḥasan 389
Ḫᵛāce Ḥasan (Mollā Zeyrek'in komşusu) 418
Ḫᵛāce Ḫayrüddīn 441, 442
Ḫᵛāce Ḫayrüddīn Efendi 1316
Ḫᵛāce Ḫayrüddīn Medresesi 1069, 1349
Ḫᵛāce (Ḫᵛāce 'Ubeydullāh Semerḳandī) 288
Ḫᵛāce 'İṣāmüddīn 248

Ḫᵛāce İsḥaḳ-ı Ḫatlānī 256
Ḫᵛāce Maḥmūd Encīr Faġnevī 714
Ḫᵛāce Muḥammed Baba Semmāsī 714
Ḫᵛāce Muḥammed Buḫārī 725
Ḫᵛāce Muḥammed Ḳāsım 732, 733, 957
Ḫᵛāce Muḥammed Ḳāsım bin Ḫᵛāce ʿAbdulhādī bin Ḫᵛāce Muḥammed ʿAbdullāh bin Ḫᵛāce ʿUbeydullāh 726
Ḫᵛāce Muḥammed Nāmī 726
Ḫᵛāce Muḥammed Pārsā (Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd Ḥāfıẓī-i Buḫārī) 366, 722, 723, 724, 725
Ḫᵛāce Pārsā (Ḫᵛāce Muḥammed Pārsā, Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd Ḥāfıẓī-i Buḫārī) 722
Ḫᵛāce Paşa (Sinān Paşa) 544
Ḫacer-i Esved 753
Ḫacerü'l-Esved 996, 1241
Ḫᵛāce Rüstem 387
Ḫᵛāce ʿUbeydullāh (Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Semerḳandī) 288, 708, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 738, 959
Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Naḳşbendī 359, 747, 952, 955
Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Semerḳandī 287, 289, 708, 951, 957, 960, 1138
Ḫᵛāce ʿUbeydullāh Semerḳandī Naḳşbendī 1138
Ḫᵛāce Yūsuf 419, 420, 427
Ḫᵛāce-zāde 267, 339, 351, 353, 355, 356, 411, 414, 416, 417, 418, 419, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 451, 456, 457, 459, 468, 470, 473, 480, 498, 513, 514, 528, 553, 571, 588, 589, 590, 591, 600, 611, 614, 616, 825, 839, 855, 868, 875, 876, 880, 889, 891, 899, 900, 903, 1007, 1028, 1088, 1117, 1172, 1262, 1382, 1383
Ḫᵛāce-zāde Efendi 420, 422, 424, 428, 434, 446, 450, 469, 516, 600, 1124
Ḥācī ʿAbdullāh [Şeyḫ Ḥācī ʿAbdullāh, Ḥācī Ḫalīfe] 687
Ḥācī Baba-i Ṭūsī 618
Ḥācī Bayrām 258, 301, 412, 413
Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī [Şeyḫ Ḥācī Bayrām-ı Anḳaravī, Ḥācī Bayrām-ı Velī] 257
Ḥācī Bayrām Sulṭān 190, 258, 300, 301, 302, 374, 375, 376, 378, 379, 412, 587, 654, 655, 760, 860, 993, 995, 997
Ḥācī Bektaş-ı Velī [Şeyḫ Ḥācī Bektaş-ı Velī] 175
Ḥācī Çelebi (Şeyḫ ʿAbdürraḥīm Müeyyedī) 1290
Ḥācī Efendi (Abdülḥayy bin ʿAbdülkerīm bin ʿAlī bin el-Müeyyed'in ammisi) 1333
Ḥācī Ḫalīfe 941, 1015, 1127, 1371
Ḥācī Ḫalīfe (Şeyḫ Ḥācī ʿAbdullāh) 687, 697, 698
Ḥācī Ḫalīfe (Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe) 944, 1126
Ḥācī Ḫalīfe [Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe, Menteşelü Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe] 1370
Ḥācī Ḥamza 759
Ḥācī Ḥasan Medresesi 1384
Ḥācī Ḥasan (Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan'uñ dedesi) 504
Ḥācī Ḥasan-oġlı Medresesi 1153, 1172, 1210, 1283
Ḥācī Ḥasan-zāde 461, 463, 464, 495, 505, 826, 829, 891, 1010, 1051, 1103, 1130, 1216, 1217, 1219, 1308
Ḥācī Ḥasan-zāde Efendi 464, 830, 1206
Ḥācī Ḥasan-zāde (Gelibolı ḳāḍīsı) 452
Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi 1103, 1105, 1210, 1219, 1290, 1327, 1344
Ḥācī Ḥasan-zāde Muḥammed Şāh Efendi 1340
Ḥācī [Ḥekīm Ḥācī] 926
Ḥācī ʿİzzüddīn Ḫalvetī 769
Ḥācī Paşa 196, 239, 240, 249, 250
Ḥācī Ramażān [Şeyḫ Ḥācī Ramażān] 1135
Ḥācī Ṣafā (Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafā'nuñ oġlı) 404
Ḥadā'iḳ-ı Şaḳā'iḳ-ı Ḥaḳā'iḳ 114
Ḥadā'iḳu'l-Īmān 520
Ḥadā'iḳu'ş-Şaḳā'iḳ 110, 111, 112, 1389
Ḫādım ʿAlī Paşa 1018, 1224, 1226, 1267

Ḥāf 285, 289
Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin ʻĀdil Çelebi [Ḥāfıẓ-ı ʻAcem] {Ḥāfıẓ} 1175
Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin ʻĀdil Paşa Çelebi (Ḥāfıẓ-ı ʻAcem) 1175
Hāfız (Ḥāfıẓ-ı ʻAcem) 1175
Ḥāfıẓ-ı ʻAcem (Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Aḥmed bin ʻĀdil Çelebi) 1175, 1176, 1180
Ḥāfıẓ-ı Kütüb (Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā) 1094
Ḥāfiẓüddīn ibn Bezzāzī (Ḥāfıẓüddīn Muḥammed bin Muḥammed-i Kerderī) 275, 311
Ḥāfiẓüddīn Muḥammed bin Muḥammed-i Kerderī [İbn Bezzāzī, Fetāvā-yı Bezzāziyye müellifi] 197
Haḳā'iḳ-ı Şaḳā'iḳ-ı Nu'māniyye 111
Ḥāḳān (Hâkânî-i Şîrvânî) 118, 1190
Ḥāḳānī (Hâkânî-i Şîrvânî) 602, 904, 1147
Ḥaleb 173, 245, 482, 524, 654, 825, 1031, 1049, 1067, 1079, 1082, 1172, 1207, 1208, 1212, 1214, 1225, 1244, 1259, 1268, 1283, 1286, 1287, 1295, 1296, 1309
Ḥalebī Medresesi 395, 396, 405, 524, 566, 879, 903, 1004, 1031, 1045, 1061, 1063, 1064, 1092, 1218, 1279, 1284, 1290, 1294
Ḫalīl 395
Ḫalīl (Germiyānlu Ḫalīlī) 863
Ḫalīl (Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafā) 395, 404, 405, 532
Ḫalīl (Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafā'nuñ torununun oġlı) 404
Ḫalīlī (Germiyānlu Ḫalīlī) 863
Ḫalīlī (Şā'ir Ḫalīlī, Firāḳ-nāme müellifi) 863
Ḫalīl Paşa 149, 604, 608, 609, 656
Ḥalīmī (Abdulḥalīm bin Alī) 1014, 1015
Ḥalīmī Çelebi 1188
Ḥalīmī Çelebi (Abdulḥalīm bin Alī) 1015, 1016
Ḥalīmī (Luṭfullāh bin Yūsuf Ḥalīmī) 1016
Ḥallāc-ı Manṣūr 682
Ḥalvetī 100, 989
Ḫalvetī Şeyḫ Sinān 977
Ḫalvetiyye 100, 711, 977, 980, 988, 1326
Ḥamā 1379
Ḥamdī (Ḥamdullāh Ḥamdī) 677, 678, 679
Ḥamdullāh ibn Akşemsüddīn [Ḥamdullāh Ḥamdī, Şeyḫ Akşemsüddīn'üñ en küçük oġlı] {Ḥamdī} 677
Ḥamīd 549
Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayşerī [Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayşerī, Somuncu Baba] 250
Ḥamīdī Ḳara Seydī 813
Ḥamīdī Ḳara Seydī Efendi 1329
Ḥamīd-ili 1113, 1212, 1368, 1369
Ḥamīdī Seydī Efendi 845, 1150
Ḥamīdī Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe 705
Ḥamīdler Maḥallesi 1287
Ḥamīdlü Ḳara Seydī 843
Ḥamīdlü Pīrī Ḫalīfe 1368
Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ 835
Ḥamīdlü Seydī (Ḥamīdī Ḳara Seydī) 841
Ḥamīdlü Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe 384
Ḥamīdlü Ya'ḳūb (Ece Ḫalīfe) 1205
Ḥamīdüddīn bin Efḍalüddīn Ḥüseynī [Edirne ḳāḍīsı] 532
Ḥamīdüddīn (Ḥamīdüddīn bin Efḍalüddīn Ḥüseynī) 538
Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn 979
Ḫamşe-i Niẓāmī 872, 1155
Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn 739
Ḥamza Beg Medresesi 874, 1128
Ḥamza (Ḥekīm 'Īsā'nın babası) 1359
Ḥamza-i Ḳaramanī 360
Ḥamza Nūreddīn [Żamīrī Ḥamza Nūreddīn] {Żamīrī} 922, 923
Ḥamza [Şeyḫ Ḥamza, Şeyḫ Şāmī] 673
Ḥanbelī-zāde 1208, 1287
Ḫançerlü Medresesi 1339
Ḥanefī 234, 316, 1266
Ḥanefiyye 198, 239, 1006, 1298, 1340
Ḥanefiyye-i Nu'māniyye 104
Ḫarcird Cām 740
Ḥarem 287, 288, 686, 735, 928, 1020, 1103
Ḥaremeyn-i Muḥteremeyn 1355
Ḫāricī 943
Ḥarīrī 1068, 1269
Hārūniyye 1382

Ḥarżeme Şücā‘ 1017, 1253
Ḥasan bin ‘Abduṣṣamed-i Samsunī [Üveys-i Ḳarenī neslinden] 501
Ḥasan bin ‘Alī bin Ebī Ṭālib 946
Ḥasan bin Emīr ‘Alī 373
Ḥasan Çelebi 449, 546, 566, 1330
Ḥasan Çelebi [Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi, Ḥasan Çelebi] 1195, 1198
Ḥasan Çelebi (Fenārī Ḥasan Çelebi ibn Meḥmed Şāh Fenārī) 522, 523, 566, 567, 568, 569, 570, 841
Ḥasan Çelebi [Ḳaraman Begşehrili] 1329
Ḥasan Çelebi (Ḳareṣilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi) 1252, 1253
Ḥasan Çelebi [Şeyḫ Ḥasan Çelebi, Aḫī Ḥasan] 134
Ḥasan Ḫˇāce [Şeyḫ Ḥasan Ḫˇāce] 388
Ḥasan-ı Şemşīrī 284
Ḥasan Paşa (Ḥasan Paşa ibn Mevlānā ‘Alāüddīn-i Esved 204
Ḥasan Paşa ibn Mevlānā ‘Alāüddīn-i Esved [Alāüddīn-i Esved'üñ oġlı] 204
Ḥasan Samsunī 495
Ḥasan Tālişī (Ḥüsāmüddīn Ḥasan Tālişī) 1348
Ḫāṣekī Sulṭān Medresesi 1311
Ḥasenī 946
Ḥassān (Hassân bin Sâbit) 894, 1190
Ḥāşiye 196
Ḥāşiye-i ‘Aḍud 353, 402, 458, 471
Ḥāşiye-i ‘Aḍudī 1035
Ḥāşiye-i Kūçek 169
Ḥāşiye-i Meṭāli‘ 250, 486, 501
Ḥāşiye-i Miftāḥ 367
Ḥāşiye-i Muḫtaṣar 443, 503
Ḥāşiye-i Muṭavvel 169
Ḥāşiye-i Şemsiyye 362
Ḥāşiye-i Şerḥ-i ‘Aḍud 879
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Meṭāli‘ 362, 886, 1382
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Şemsiyye 626, 879
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd 852, 883, 1057, 1350
Ḥāşiye-i Şer‘-i Meṭāli‘ 801
Ḥāşiye-i Tecrīd 169, 447, 458, 480, 1018, 1263, 1382, 1384
Ḥāşiye-i Tecrīdiyye 912
Ḥāşiye-i Telvīḥ 449
Ḥātem-i Ṭāī 1152
Ḥātem-i Ṭayy 1015, 1100
Ḥaṭīb-i Dımaşḳī (Ḳāḍī-i Balaṭ'ın babası) 368, 1354
Ḥaṭīb Ḳāsım (Ḳāsım bin Ya‘ḳūb) 787
Ḥaṭīb Ḳāsım-oġlı 410, 1047, 1089
Ḥaṭīb-oġlı (Tācüddīn İbrāhīm) 346
Ḥaṭīb-zāde 187, 432, 434, 435, 447, 448, 453, 468, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 480, 482, 495, 577, 641, 795, 798, 826, 839, 844, 846, 852, 868, 883, 886, 891, 912, 1004, 1017, 1019, 1033, 1059, 1119, 1222
Ḥaṭīb-zāde Mevlānā Tācüddīn 452
Ḥaṭīb-zāde (Muḥyiddīn Meḥmed bin Tācüddīn İbrāhīm) 472
Ḥātimetü'l-Ḥayāt 751
Ḥatm-i Enbiyā (Hz. Muhammed) 1371
Ḥatm-i Rüsül (Hz. Muhammed) 274
Ḥaṭṭāb Bin Ebī Ḳāsım-ı Ḳaraḥiṣārī 131
Ḥavāṣṣ 399
Ḥavāşī 314, 315, 324
Ḥavāşī-i Şerḥ-i Meṭāli‘ 515, 906
Ḥavāşī-i Şerḥ-i Şemsiyye 365
Ḥavāşī-i Tecrīdiyye 906
Ḥāvend Tahūr 729
Ḥāverī Efendi 1239
Ḥayālī 1105, 1269, 1382
Ḥayālī (Abdulvehhāb bin Abdülkerīm) 888
Ḥayālī Beg 888
Ḥayālī Çelebi 549, 879, 880, 903, 913, 914
Ḥayālī Çelebi (Şemsüddīn Aḥmed bin Mūsā) 452, 457, 459
Ḥayālī (Ḥayālī Çelebi) 879
Ḥayālī (Şemsüddīn Aḥmed bin Mūsā) 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457
Ḥayātü'l-Ḥayevān 908
Ḥaydar bin Maḥmūd [Mevlānā Ḥayālī'nüñ ḳarındaşı oġlı] 1105
Ḥaydar (Ḥaydar bin Maḥmūd) 1105
Ḥaydar-ı ‘Acemī 247
Ḥaydar [Ḳara Ḥaydar] 1212
Ḥaydar Semerḳandī [Baba Ḥaydar Semerḳandī] 1138
Ḥayder-i Herevī 267, 1383
Ḥayrabolı 1111
Ḥayr Beg 1082
Ḫayrüddīn Efendi 1272, 1276, 1282, 1310, 1313, 1315, 1325

Ḫayrüddīn Evḥad (Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ ḫᵛācesi) 1147
Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafā 404
Ḫayrüddīn (Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafā) 308, 404
Ḫayrüddīn Ḫıżr 1301
Ḫayrüddīn Ḫıżr bin Maḥmūd bin 'Ömer Ḳasṭamonī (Aṭūfī) 1088
Ḫayrüddīn Ḫıżr (Kūçek Ḫayrüddīn) 1327
Ḫayrüddīn [Ḫᵛāce Ḫayrüddīn] 531
Ḫayrüddīn (Ḳāḍī Ḫayrüddīn) 141
Ḫayrüddīn Paşa Ḥammāmı 845
Ḫayrüddīn Paşa (Ḳāḍī Ḫayrüddīn) 142, 149
Ḫayrüddīn (Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ ḫᵛācesi) 1147
Ḫayrüddīn (Sulṭān Süleymān Ḫān'uñ ḫᵛācesi, Ḳasṭamonı Ṭaṭaylı) 1147
Ḥażret-i Ādem 90, 274
Ḥażret-i 'Alī 799
Ḥażret-i 'Alī-yi Murteżā 1180
Ḥażret-i Ebī Bekr-i Ṣıddīḳ 864
Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī 471, 481, 521, 664, 903
Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi 921, 1203
Hazret-i Eyyūb Enṣārī 534
Ḥażret-i Ḥabīb-i Neccār 1226
Ḥażret-i Ḫıżr 252, 759, 942, 1088
Ḥażret-i 'Īsā 890, 1196
Ḥażret-i Mevlānā 966, 1007
Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā 520
Ḥażret-i Mūsā 725
Ḥażret-i Nebiyy-i Ekrem (Hz. Muhammed) 1276
Ḥażret-i Resūl (Hz. Muhammed) 1190
Ḥażret-i Resūl-i Ekrem (Hz. Muhammed) 295, 691, 694, 1122, 1375
Ḥażret-i Risālet (Hz. Muhammed) 97, 197, 295, 695, 723, 938, 943, 969, 997, 1000, 1081, 1288, 1340, 1375
Ḥażret-i Süleymān 822
Ḥażret-i Ya'ḳūb 1206
Ḥażret-i Yūsuf 1230
Hediyyetü'l-Mehdiyyīn 785
Heft-[E]vreng 751
Heft-Evreng-i Cāmī 872, 1155
Ḥekīm Altuncı-zāde 1109
Ḥekīm 'Arab 651
Ḥekīm Ḥācī 926
Ḥekīm 'Īsā 1359
Ḥekīm Ḳuṭbuddīn 1109
Ḥekīm Lārī 646
Ḥekīm Muḥyiddīn 1112, 1331, 1356
Ḥekīm Nefīs Kirmānī 643
Ḥekīm Şāh Muḥammed Ḳazvīnī 907
Ḥekīm Sinān 1356
Ḥekīm Ya'ḳūb (Ya'ḳūb Paşa) 646, 647, 648, 649
Ḥekīm-zāde [Ḥekīm Muḥyiddīn'üñ oġlı] 1331
Hemedān 748
Herāt 171, 217, 294, 483, 484, 517, 518, 519, 520, 554, 708, 723, 754, 1035, 1056
Herevī (Muṣannifek) 517, 521
Heşt Bihişt 596, 872
Hevāyī (Muḥyiddīn Muḥammed Ḳaramanī) 916
Heves-nāme 506, 894
Ḥınnālu-zāde 'Alī Çelebi 549
Ḥışn-ı Keyf 1079
Ḥışnu'l-Ḥaşīn 219
Ḫıtā 1015
Ḫıżr Beg 338, 339, 342, 422, 458, 459, 472, 528, 600
Ḫıżr Beg Çelebi 451, 967
Ḫıżr Beg Çelebi (Müftī Aḥmed Paşa'nuñ oġlı) 548
Ḫıżr Beg Efendi 338, 339, 399
Ḫıżr Beg ibn Celāl 225, 422
Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn 486, 531, 573, 585
Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn [Naṣruddīn Ḫᵛāce'nüñ torunu] {Ḫıżrī} 336
Ḫıżr Beg ibn Mevlānā Aḥmed Paşa ibn Ḫıżr Beg 1129
Ḫıżr Beg ibn Mevlānā Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg 1129
Ḫıżr Beg-zāde 1376
Ḫıżr (Dede 'Ömer Rūşenī'nin Bursa'da iken âşık olduğu kişi) 759
Ḫıżr (Hz. Hızır) 378, 548, 759, 895, 1041, 1307
Ḫıżrī (Ḫıżr Beg Çelebi, Müftī Aḥmed Paşa'nuñ oġlı) 548

Ḫızırī (Ḫızır Beg ibn Celâlüddīn) 343
Ḫızır Şâh 348
Ḫızır Şâh bin Meḥmed bin Ḥâcī Ḥasan (Müftī 'Alī Çelebi Cemālī'nüñ mu'īdi) 1107
Ḫızır Şâh bin Meḥmed bin Muṣṭafâ bin Ḥâcī Ḥasan (Müftī 'Alī Çelebi Cemālī'nüñ mu'īdi) 1107
Ḫızır Şâh Efendi 349, 412
Ḫızır Şâh (Menteşeli) 348, 350
Ḥicāz 263, 289, 608, 632, 641, 702, 875, 961, 1355, 1371
Hicret-i Nebeviyye 104, 126, 130, 132, 138, 146, 149, 162, 169, 173, 174, 181, 183, 199, 203, 209, 220, 236, 238, 242, 256, 265, 285, 330, 339, 349, 360, 363, 370, 388, 401, 409, 471, 482, 492, 503, 520, 521, 545, 573, 589, 598, 610, 613, 615, 633, 673, 676, 679, 687, 696, 709, 721, 723, 754, 758, 761, 772, 781, 783, 792, 804, 822, 826, 832, 856, 867, 869, 874, 876, 877, 889, 897, 905, 910, 920, 922, 927, 932, 933, 935, 940, 941, 943, 944, 951, 1001, 1011, 1017, 1021, 1025, 1027, 1030, 1033, 1037, 1038, 1044, 1045, 1046, 1047, 1051, 1052, 1054, 1057, 1063, 1067, 1074, 1075, 1079, 1085, 1089, 1101, 1104, 1110, 1112, 1113, 1118, 1123, 1125, 1127, 1128, 1129, 1131, 1140, 1141, 1149, 1154, 1160, 1171, 1174, 1185, 1187, 1189, 1195, 1200, 1203, 1206, 1207, 1210, 1214, 1218, 1227, 1240, 1242, 1245, 1252, 1260, 1264, 1265, 1268, 1274, 1278, 1301, 1311, 1314, 1327, 1328, 1331, 1337, 1338, 1341, 1342, 1345, 1356, 1359, 1365, 1368, 1372, 1374, 1387, 1388
Hicret-i Nebeviyye-i Muṣṭafâviyye 171
Hicrī (Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn) 1306
Hidâye 199, 248, 274, 351, 520, 534, 822, 1006, 1018, 1020, 1026, 1128, 1171, 1177, 1192, 1231, 1262, 1278, 1298, 1300, 1384, 1385
Hidâyet 299
Hidâyetullāh bin Mevlānā Yâr 'Alī 'Acemī [Hidâyetullāh-ı 'Acemī] 1302
Hidâyetü'l-Ḥikme 166, 450
Hidâyetü'l-Ḥikmet 880
Ḥikmet 1262
Hind 119
Ḫorāsān 120, 125, 161, 217, 289, 291, 295, 444, 517, 554, 708, 740, 748, 755, 1035
Ḫorāsānī 444, 445
Ḫoy 151
Ḫuandī Ḫatun Medresesi 669
Ḫulefâ-yı Râşidīn 377
Ḥurūfiyye 233
Hūşeng 660, 1143
Ḥüccetü'l-İslām Ebū Ḥāmid Muḥammed bin Muḥammed Ġazzālī 355
Hüdhüd (Ṭabīb Bedrüddīn Efendi) 1112
Hümâyūn-nâme 110, 1281
Ḥüsām Çelebi 364, 1031, 1272, 1309, 1310
Ḥüsām (Dellāk-oġlı, Dellāk-zāde) 925
Ḥüsām Efendi 1308
Ḥüsāmī (Şeyḫ 'Abdurraḥmān Çelebi ibn Mevlānā Ḥüsāmüddīn) 298
Ḥüsāmiyye Medresesi 903
Ḥüsām-ı Kātī 1382
Ḥüsāmüddīn Efendi 1308
Ḥüsāmüddīn (Gedik Ḥüsām) 1216
Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi Aşcı-zāde 1195
Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi [Ḳareṣilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi] 1252
Ḥüsāmüddīn Ḥasan (Ḳıvāmüddīn Yūsuf'un büyük oġlı) 871
Ḥüsāmüddīn Ḥasan Tālişī 1347
Ḥüsāmüddīn Ḥüsām (Gedik Ḥüsām) 1216
Ḥüsāmüddīn (Ḥüsāmüddīn Şâşī) 729
Ḥüsāmüddīn Ḥüseyin Çelebi ibn Muḥammed [Ḳaresilü Ḥasan Çelebi'nüñ birāderi] 1310
Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin 'Abdurraḥmān 1028
Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid et-Tebrīzī (Ümmü Veled) 581

Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid-i Tebrīzī (Ümmü Veled) 581
Ḥüsāmüddīn Kātibī 626
Ḥüsāmüddīn Şāşī 729, 730
Ḥüsāmüddīn Toḳatī 364
Ḥüsām-zāde 1024, 1092
Ḥüsām-zāde Efendi 808
Ḥüseyn bin Manṣūr Ḥallāc 738
Ḥüseyniyye Medresesi 882, 883, 1031, 1234, 1250, 1305, 1382
Ḥüsn ü Dil 1131, 1132
Ḫüsrev 395
Ḫüsrev (Emîr Hüsrev-i Dihlevî) 118, 1147
Ḫüsrev-i Rūm (Aḥmed Paşa) 602
Ḫüsrev (Mollā Ḫüsrev) 271, 328, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 403, 405, 414, 417, 418, 502, 503, 575, 576, 577, 592, 785, 789, 808, 833, 913, 914
Ḫüsrev (Mollā Ḫüsrev, Ferāmurz, Muḥammed) 394
Ḫüsrev ü Şīrīn 380, 789, 804

I

Iraḳ 125, 263, 289, 512, 742, 875
Iraḳ-ı ʿAcem 511
Iraḳ-ı Arab 875
Işfahān 217, 263, 608, 641, 1355
Işlāḥ-ı Miftāḥ 1007
Işlāḥ u Īżāḥ 1006
Isparta 549

İ

İbn ʿAbdüsselām 215
İbn ʿĀdil 1190
İbn ʿArabşāh 242, 248
İbn ʿArabşāh-ı Ḥanefī 196
İbn Bezzāzī (Ḥāfıẓüddīn Muḥammed bin Muḥammed-i Kerderī) 197, 199, 248
İbn Fārıż 1362
İbn Ḥacer 171, 181, 316, 324, 567, 947, 1190, 1362, 1383
İbn Ḥacer ʿAsḳalānī-i Mışrī 1383
İbn Ḥācib 752, 915, 1030, 1192
İbn Ḥasan (Ḥācī Ḥasan-zāde) 1010
İbn Hümām 276, 1298
İbn Ḥüsām 1155
İbn Ḥüsāmüddīn 541
İbn Ḳāḍī-i Simavna 248
İbn Kemāl Paşa (Kemāl Paşa-zāde) 1012
İbn Maġnisa (Muḥyiddīn Muḥammed) 591
İbn Meddās (Ḥüsāmüddīn Toḳatī) 364
İbn Melek Medresesi 874, 1045
İbn Nübāte 242, 829, 1269
İbn Sāʿātī 351
İbn Sīnā 468
İbn Temcīd 361
İbnü'l-Ḥaṭīb (İbrāhīm) 912
İbn Vefā (Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā) 679
İbn Yemīn 1155
İbrāhīm bin Ḫalīl Paşa 644
İbrāhīm bin Ḥüseyn-i Ṣarrāf [Şeyḫ İbrāhīm bin Ḥüseyn-i Ṣarrāf] 669
İbrāhīm bin Muḥammed-i Ḥanefī [Edirne ḳāḍīsı] 213
İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī [Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī, Arab İmām Efendi] 1295
İbrāhīm (Ḥaṭīb-zāde'nüñ birāderi) 912
İbrāhīm (Ḥekīm Şükrullāh Şīrvānī'nin babası) 644
İbrāhīm ibn Ḫalīl Paşa ibn İbrāhīm Paşa ibn Ḫalīl Paşa 604
İbrāhīm (İbnü'l-Ḥaṭīb) 912
İbrāhīm (İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa) 607, 608, 609, 610
İbrāhīm Paşa 1055, 1123, 1238, 1239, 1285
İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa 604
İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa bin İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa 604
İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa bin İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa [Edirne ḳāḍīsı] 604
İbrāhīm Paşa ibn Ḫalīl Paşa 465, 1002
İbrāhīm Paşa (İbrāhīm Paşa bin Ḫalīl Paşa) 604, 605, 606, 608, 609, 614
İbrāhīm Paşa Medresesi 841, 842, 1185, 1227, 1253, 1255, 1325, 1361
İbrāhīm Paşa (Vezīr) 479, 480
İbrāhīm (Seyyid İbrāhīm) 856
İbrī-zāde (İbnü'l-ʿİbrī) 883, 884
İdrīs bin Ḥüsāmüddīn Bidlisī [İdrīs-i Bidlisī, Nişāncı] {İdrīs} 871

İdrîs (İdrîs-i Bidlisî) 643
İdrîs Köşki 874
İdrîs (Muṣliḥüddîn Muṣṭafâ, Maṣdar Muṣliḥüddîn'in babası) 1287
İftitâḥ 205
İksîrü's-Sa'âde 175
İlm Ṭaġarcıġı (Ḫızır Beg ibn Celâlüddîn) 339
İlyâs bin Ḥamza Yaḥyâ bin er-Rûmî 366
İlyâs bin İbrâhîm Sinabî 365
İlyâs bin Yaḥyâ bin Ḥamza-i Rûmî 366
İlyâs Ḥanefî 372
İlyâs (Hz. İlyas) 378
İlyâs (Şeyḫ Pîr İlyâs) 294, 295
İlyâs (Şücâ'üddîn İlyâs) 791
İmâdüddîn (Mollâ Câmî) 739
İmâm 'Alî (Amâsiyyelü 'Alî) 862
İmâm 'Alî bin Mûsâ er-Rıżâ 284
İmâm 'Alî ibn Ebî Ṭâlib 285
İmâm Beġavî 520, 829
İmâm Beyżâvî [Nâsıruddîn Ebû Saîd (Ebû Muhammed) Abdullâh b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî] 169
İmâm Bürhânüddîn-i Enbâşî 221
İmâm Ca'fer-i Ṣâdıḳ 284
İmâm Cezerî (Şeyḫ Şemsüddîn Muḥammed bin Muḥammed Cezerî) 725
İmâm Ebherî 1030
İmâm Ebu'l-leyṣ 1190
İmâm Faḫr-i Râzî 351, 518, 519
İmâm Faḫrüddîn-i Râzî 517
İmâm Faṣîḥüddîn Muḥammed bin Muḥammed 'Allâvî 521
İmâm Ḥüseyn bin 'Alî 284
İmâm İsḥaḳ-ı Şîrâzî 221
İmâm-ı A'ẓam 197, 198, 399, 1121
İmâm Muḥammed Bâḳır 284
İmâm Muḥammed bin Ḥasan bin 'Abdullâh bin Ṭâvus ibn Hürmüz Şeybânî 740
İmâm Muḥammed bin Muḥammed Ġazzâlî 274
İmâm Muḥammed Cezerî (Şeyḫ Şemsüddîn Muḥammed bin Muḥammed Cezerî) 725
İmâm Mûsâ Kâẓım 284
İmâm Râġıb 1030
İmâm Ṣâġânî 232
İmâm Ṣa'lebî 1190
İmâm Şâfi'î 1110, 1184
İmâm Şeyḫ Maḥmûd 1203
İmâm-zâde [Şeyḫ İmâm-zâde] 980
İmâm Zemaḫşerî (Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî) 520, 825
İmâm Zerkeşî 277
İmâm Zeynel'âbidîn 284
İmâm Züfer 309
İmriü'l-Ḳays 898, 1228
İnâye 363, 364
İnecik 1052
İnegöl 152, 556, 800
İnegöl Medresesi 869, 1061, 1245, 1318
İpṣala 704
İpṣala Câmi'i 704
İpṣalalu Şeyḫ Muṣliḥüddîn 704
İran 516
İrşâd 170, 519
İrşâd-nâme 384
Îsâ Beg ibn İshâk Beg 651
Îsâ Beg (Îsâ Beg ibn İshâk Beg) 651
Îsâ Beg Medresesi 1318
Îsâ Faḳîh 826
Îsâġûcî 908, 1382
Îsâ Ḫalîfe 1090
Îsâ (Hz. İsa) 249, 648, 1041
Îsâ ['Îsâ bin Ḥamza, Ḥekîm 'Îsâ] 1358
İṣâmüddîn Aḥmed Ṭaşköprî-zâde 1300
İṣâmüddîn (Ṭaşköprî-zâde) 1381
Îsâ Paşa ibn İbrâhîm Paşa 1102
İsfendiyâr Beg 301
İsḥâḳ Çelebi Efendi (Üsküblü İsḥaḳ) 1170, 1232, 1249
İsḥâḳ Çelebi ibn İbrâhîm Üskübî (Üsküblü İsḥaḳ) 1226
İsḥâḳ Çelebi ibn İbrâhîm Üskübî [Üsküblü İsḥaḳ] {İsḥaḳ} 1226
İsḥâḳ Çelebi (Üsküblü İsḥaḳ) 1231, 1244, 1283
İsḥâḳ Efendi (Üsküblü İsḥaḳ) 1232
İsḥâkiyye (İsḥâkiyye Medresesi) 371
İsḥâḳ Paşa Medresesi 1004, 1010, 1031, 1033, 1103, 1217, 1218, 1384
İsḥâḳ (Üsküblü İsḥaḳ) 1232
İskender 365, 415, 1035, 1143, 1389

İskenderiyye 215
İskender-nâme 196, 241, 242
İskilib 673, 932
İskilibî Şeyḫ Muḥyiddîn Efendi 1118
İslâmbul 1270
İslâmiyye 115
İsmâ'îl Beg 405, 781, 1108
İsmâ'îl Beg Medresesi 781
İsmâ'îl (İsmâ'îl Şîrvânî) 958, 959
İsmâ'îl (Ḳaramanlu Kemâlüddîn İsmâ'îl) 914
İsmâ'îl Şîrvânî 957, 958
İsmâ'îl Şirvânî [Şeyḫ İsmâ'îl Şirvânî] 951
İspâniyye 120
İsrâfîl-zâde 1232
İsrâfîl-zâde Efendi 1232, 1251, 1339
İsrâfîl-zâde Mevlânâ Faḫrüddîn Çelebi 1170
İstanbul 5, 400, 422, 427, 432, 463, 785, 826, 836, 841, 865, 1066, 1172, 1205, 1244, 1271, 1289, 1382, 1384
İstanbul Bîmârḫânesi 1359
İstanbul Dârü'ş-şifâsı 1357
İşkâlât 838
İşrâku't-Tevârîḫ 274
İvaż Paşa 192
Îżâḥ 167, 168, 271
İẕârî 795, 802, 886, 1033, 1034, 1052, 1210, 1211, 1222, 1223
İẕârî (Ḳâsım Germiyanî) 804, 805
İẕârî (Mollâ 'İẕârî) 471
İzmir 887, 1338
İznîḳ 140, 142, 146, 148, 149, 210, 212, 246, 247, 346, 348, 370, 431, 432, 434, 435, 459, 472, 541, 811, 833, 835, 841, 863, 1191
İznîḳ Medresesi 141, 145, 346, 432, 452, 456, 472, 568, 851, 855, 869, 876, 912, 1053, 1059, 1061, 1172, 1177, 1195, 1209, 1227, 1259, 1310
İznîḳmîd 1359
İzzî 1382
İzzüddîn 'Abdüllaṭîf bin Melek 232
İzzüddîn-i Erzincânî 426

K

Ka'b bin Züheyr 531
Ka'be 153, 308, 567, 766, 1241, 1381
Ka'be-i Münevvere 1001, 1381
Ka'be-i Müşerrefe 281, 937
Ka'be-i Şerîf 1348
Ka'be-i Şerîfe 182, 183, 217, 224, 287, 288, 316, 511, 529, 530, 686, 735, 766, 786, 813, 814, 842, 901, 935, 937, 946, 952, 985, 996, 1020, 1037, 1042, 1239, 1286, 1340, 1348
Ḳâḍî 914, 1013, 1190
Ḳâḍî 'Abdülkerîm Çelebi 1330
Ḳâḍî 'Aḍud 1182
Ḳâḍî 'Alâüddîn (Ḳara Ḳâḍî) 1208
Ḳâḍî-'asker Ḳadrî Çelebi Efendi 1180
Ḳâḍî Ayaṣuluġ-oġlı 422
Ḳâḍî Baġdâdî 871
Ḳâḍî Beyżâvî 1350
Ḳâḍî Beyżâvî [Nâsırüddîn Ebû Saîd (Ebû Muhammed) Abdullâh b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî] 401, 1071
Ḳâḍî Beyżâvî Tefsîri 1377
Ḳâḍî Bozan 1244
Ḳâdî Celâlüddîn 1219
Ḳâḍî Ḫayrüddîn 141
Ḳâḍî-i Balaṭ (Abdüllaṭîf) 368
Ḳâḍî-i Manyas-oġlı (Muḥammed bin Ḳâḍî-i Manyas) 366
Ḳâḍî 'İyâż 1181, 1383
Ḳâḍî Maḥmûd (Ḳoca Efendi, Ḳâḍî-zâde-i Rûmî'nüñ babası) 159, 160
Ḳâdirî Çelebi 1020
Ḳâḍî-zâde 568, 692, 696, 831, 889, 896, 918, 985, 1030, 1045
Ḳâḍî-zâde Efendi 1322
Ḳâḍî-zâde Efendi (Ḳâḍî-zâde-i Rûmî) 467
Ḳâḍî-zâde-i Rûmî 159, 160, 161, 165, 370, 465, 507, 510, 516, 540, 782, 1038, 1088, 1172
Ḳâḍî-zâde (Ḳâḍî-zâde-i Rûmî) 163, 164, 165, 465, 466, 507
Ḳâḍî-zâde (Mevlânâ Ḳâsım) 573, 574
Ḳadrî Çelebi 1150, 1238, 1323
Ḳadrî Çelebi Efendi 1024, 1201, 1311, 1339, 1342
Ḳadrî Çelebi {Ḳadrî} 1150
Ḳâf 393, 421, 455, 1324, 1325
Ḳâf Aḥmed Çelebi (Şemsüddîn Aḥmed bin Muṣṭafâ) 1323

Ḳāf Efendi (Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā) 1324
Kāfī 199
Kāfiye 275, 516, 525, 558, 618, 752, 908, 915, 922, 1013, 1174, 1193, 1382
Kāfiyeci Muḥyiddīn (Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd-ı Rūmī-i Ḥanefī) 275
Kāfiyeci (Muḥyiddīn Kāfiyeci, Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd-ı Rūmī-i Ḥanefī) 279
Ḳāhire 238, 316, 624, 877
Ḳāhire-i Mıṣr 139, 182, 183, 234, 237, 238, 239, 244, 249, 276, 291, 316, 724, 945, 1205, 1263
Ḳahramān 424, 657, 1143
Ḳalʿa-i Rodos 1193
Ḳalenderḫāne Medresesi 593, 785, 804, 826, 837, 886, 915, 1052, 1100, 1165, 1203, 1255, 1265, 1315, 1384
Ḳalenderiyye 617
Ḳalender (Şeyṭān Ḳulı) 943
Ḳāmūs 801, 1140
Ḳāmūs-ı Muḥīṭ 201
Ḳāmūs (Ḳāmūsu'l-Muḥīṭ) 199, 202
Ḳandī 1085, 1160, 1330
Kanḳırı 759, 941
Ḳānūn 468
Ḳānūn-ı Şifā 240, 241, 469, 646
Ḳapluca (Ḳapluca Medresesi) 756, 836
Ḳapluca Medresesi 317, 486, 533, 548, 811, 1028, 1051, 1064, 1129, 1227, 1279, 1300
Ḳara ʿAbdurraḥmān Efendi 1322
Ḳaraaġac 757
Ḳara ʿAlāüddīn bin ʿÖmer 146
Ḳara ʿAlī (Şeyḫ ʿAlāüddīn ʿAlī Esved) 944
Ḳarabaġī (Muḥyiddīn Muḥammed Ḳarabaġī) 1192
Ḳara Bālī 1165, 1226, 1287, 1363
Ḳara Bālī Efendi 1165
Ḳaraca 759
Ḳaraca Aḥmed (Şemsüddīn Aḥmed) 625
Ḳara Dāvūd bin Ḳara Kemāl Ḳocavī 1051
Ḳara Dāvūd bin Kemāl (Ḳara Dāvūd bin Kemāl, Dāvūd el-Ḳocavī) 1051
Ḳara Dāvūd Efendi 1272
Ḳaradeñiz 1229
Ḳaraferye 827
Ḳara Ḫˇāce (Alāüddīn Esved) 145, 1041
Ḳara Ḫalīl 147, 148
Ḳaraḥiṣār 126, 131, 668
Ḳaraḥiṣār Medresesi 856, 1212, 1276, 1309
Ḳara İlig bin Ṭūr ʿAlī 174
Ḳara Ḳāḍī (Ḳāḍī ʿAlāüddīn) 1208
Ḳaraman 127, 131, 132, 167, 168, 189, 190, 197, 273, 757, 759, 760, 762, 765, 954, 985, 986, 991, 1023, 1329
Ḳaraman (Baba İlyās'uñ sūfīlerinden Nūreddīn adlu sūfīnüñ oġlı) 135
Ḳaramanī Gürz Seydī 1195
Ḳaramanī Gürz Seydī Efendi 1261, 1294
Ḳaramanī Meḥmed Paşa 431, 461, 650, 676, 764, 765, 809, 856
Ḳaramanī Mevlānā Ḥamza 344
Ḳaramanlu Feraḥ Efendi 1315
Ḳaramanlu Mevlānā Ḥamza 808
Ḳaramanlu Seydī Efendi 837
Ḳaraman-oġlı 344, 345
Ḳaraman-oġlı İbrāhīm Beg 344, 686
Ḳara Medrese 257
Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī (Muḥyiddīni'l-Esved) 1300
Ḳara Muḥyiddīn (Şeyḫ Muḥyiddīn Esved) 1127
Ḳara Seydī (Ḥamīdī Ḳara Seydī) 813, 814, 836, 838, 871, 875, 1288
Ḳaraşi 388, 504, 913, 1052, 1335
Ḳaraşilü Mevlānā Nūreddīn bin Yūsuf 839
Ḳaraşilü Nūreddīn Efendi 839
Ḳara Yaʿḳūb (Ḳara Yaʿḳūb bin İdrīs bin ʿAbdullāh-ı Hanefī) 190, 273
Ḳaresilü Ḥasan Çelebi 1310
Ḳaresilü Ḥüsāmüddīn Ḥasan Çelebi 1252
Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī [Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī, Şāh Ḳāsım] 1187
Ḳāsım bin Yaʿḳūb [Ḫaṭīb Ḳāsım] 787
Ḳāsım Çelebi [Şeyḫ Ḳāsım Çelebi] 992
Ḳāsım Çelebi (Taşköprî-zâde Ebü'l-hayr İsâmüddîn Ahmed Efendi'nin amcası) 631
Ḳāsım Germiyanī [Mevlānā ʿİẕārī, Şeyḫī'nüñ ḳız ḳarındaşı oġlı] {İẕārī} 804

Ḳāsım (Ḫayrüddīn Ḫalīl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafā'nuñ torunu) 404
Ḳāsım [Işıḳ Ḳāsım] 1245
Ḳāsım [Ḳāḍī-zāde, Ḳasṭamonı ḳāḍīsı] 573, 831, 896
Ḳāsım Paşa 538, 1264
Ḳāsım Paşa Cāmi'i 850, 901, 933, 1203
Ḳāsım Paşa (Ḳāsım Paşa Medresesi) 933
Ḳāsım Paşa Medresesi 1051, 1216, 1261, 1272, 1360
Ḳāsım [Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī'nüñ ḳullarından] 1352
Ḳāsım (Ṭaşköprī-zāde'nin amcası) 579, 1382
Ḳaṣīde-i Bürde 519, 1071, 1216, 1349
Ḳaṣīde-i Nūniyye (Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn) 340
Ḳaṣīde-i Rūḥiyye 519
Ḳaṣīde-i Ṣarṣar (Aḥmedī) 242
Ḳaṣīde-i Ṣāṭıbiyye 324
Ḳaṣīde-i Tā'iyye-i İbn Fāriż 141
Ḳaṣr-ı 'Ārifān 714, 721
Ḳaṣr-ı Şeddādī 538
Ḳasṭamonī 1016
Ḳasṭamonı 362, 370, 404, 405, 573, 631, 687, 781, 876, 967, 1014, 1061, 1089, 1090, 1108, 1116, 1135, 1147, 1157, 1203, 1216, 1259, 1289, 1340
Ḳavā'id-i İ'rāb 618
Ḳaydefā 241
Ḳayıtbay (Sulṭān Ḳayıtbay) 1080
Ḳayṣeriyye 250, 258, 669, 670, 672, 673, 1123
Ḳays-ı 'Amirī 898
Kazasker İlyas oğlu Veliyyüddin 596
Kāzerūn 199
Kāzvānī (Şeyḫ 'Alī Kāzvānī) 1380
Kefe 1038, 1144, 1221, 1285, 1288
Kegbüveyze [Gebze] 1252, 1268
Kelām-ı Ḳadīm 1182
Kelīle ve Dimne 1281
Kemāl Çelebi [Ḥüsām Çelebi'nüñ mu'īdi] 1310
Kemāl (Kemāl Paşa-zāde) 1012
Kemāl Paşa 470
Kemāl Paşa-zāde 592, 1002, 1003, 1005, 1010, 1011, 1012, 1017, 1047, 1049, 1158, 1198, 1199, 1270, 1272, 1292, 1320, 1343, 1344, 1360, 1375
Kemāl Paşa-zāde Efendi 1302
Kemāl (Ṭabīb Kemāl, Kemālüddīn) 1108
Kemālüddīn (Aḫī Çelebi) 1108
Kemālüddīn İsmā'īl [Ḳaramanlu Kemālüddīn İsmā'īl] 913
Kemālüddīn (Ṭabīb Kemāl) 1108
Kenīsā Cāmi'i 1066
Kenz 199
Kenzü'd-Daḳā'iḳ 368
Kerem Ḳaṣīdesi (Aḥmed Paşa) 604
Kesāī 1098
Keskin Zāviyesi 534
Kestelī 422, 464, 465, 589, 590, 610, 880, 886, 891, 985, 1004
Kestelī (Muṣlihüddīn Muṣṭafā bin Muḥammed Kestelī) 459, 460, 461, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 495
Keşfü'l-Meşārıḳ 1089
Keşfü'r-Rümūz 368
Keşiş Ṭağı 564, 607
Keşşâf 167, 271, 359, 361, 362, 481, 501, 515, 520, 630, 914, 1006, 1013, 1177, 1182, 1190, 1192, 1350, 1383, 1385
Keşşāf-ı Seydī 838
Ketḫüdā-zāde (Germiyanlu Ketḫüdā-zāde) 1222, 1223
Kevser-i Cārī 'alā Riyāżi'l-Buḫārī 324
Keyḳubād 1389
Keyvān 431, 872, 1143
Ḳırım 311, 312
Ḳırımī (Şerefüddīn bin Kemāl-i Ḳırımī) 312
Ḳırımī (Seydī Aḥmed Ḳırımī) 396
Ḳırḳkilīsā 870
Ḳırşehri 132
Ḳıvāmüddīn Ḳāsım 799, 804
Ḳıvāmüddīn Ḳāsım bin Aḥmed bin Meḥmed Cemālī 807
Ḳıvāmüddīn Ḳāsım bin Ḫalīl (Taşköprī-zāde'nüñ amcası) 1032
Ḳıvāmüddīn Ḳāsım ibn Ḫalīl (Taşköprī-zāde'nüñ amcası) 1032

Ḳıvamüddīn (Ḳıvāmüddīn Ḳāsım ibn Ḫalīl [Taşköprī-zāde'nüñ amcası]) 1033
Ḳıvāmüddīn Yūsuf 870
Ḳıvāmüddīn Yūsuf [Baġdād Ḳāḍīsı] 870
Ḳıvāmüddīn Yūsuf bin Ḥasan bin İsḥāḳ bin Aḥmed Ḥüseynī 870
Ḳıyāfet-nāme 679
Ḳıyāsī 1325
Ḳızıl Aḥmed (Şeyḫ Dāvūd) 989
Ḳızılbaş 755, 872, 943, 1083, 1199
Ḳızılbaş Seferi 827, 957, 1083, 1187
Ḳızılca Ṭuzla Medresesi 913
Ḳızıl Ḳaṭır (Muṣlihüddīn Muṣṭafā) 628, 1033
Kifāye 1128
Kilīdci-zāde [Sinoblu] 1098
Kireççi-zāde (Şemsüddīn Aḥmed) 1208, 1248
Kirmān 508, 707
Kirmānī 324
Kirmānī Şerḥi 1105
Kirmasti 145, 934, 1363
Kirmastī 610, 614, 615, 979, 980, 1092
Kirmāstī (Mollā Kirmāstī) 606
Kiş 216, 222
Kitāb-ı Buḫārī 798
Kitāb-ı Keşşāf 1088
Kitāb-ı Siyer 1018
Kitāb-ı Şifā 196
Kitābullāh 228
Kite 451
Ḳoca Efendi (Ḳāḍī Maḥmūd, Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ babası) 159, 160
Ḳocaili 925, 1057, 1359
Ḳocalı 1051
Ḳocalu Mevlānā Muṣliḥüddīn 843
Ḳocalu Seydī Çelebi 1172
Ḳocalu Seydī Muḥyiddīn Efendi 1319, 1382
Ḳocalu Şeyḫ Muḥyiddīn 1069
Ḳocalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn Efendi 705
Ḳocavī Seydī Muḥammed 1383
Ḳocavī Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi 685
Ḳoġacı Dede Efendi (Şeyḫ Sevindik) 980
Ḳoġacı Dede (Şeyḫ Sevindik) 979, 980
Ḳonya 243, 245, 282, 283, 384, 386, 521, 551, 619, 669, 1205
Ḳorḳud Meḥmed 941
Ḳosṭanṭiniyye 71, 74, 312, 314, 315, 324, 331, 332, 339, 352, 361, 399, 401, 406, 407, 410, 411, 412, 422, 430, 431, 434, 435, 454, 460, 465, 470, 497, 498, 502, 505, 512, 513, 521, 531, 533, 534, 536, 541, 545, 564, 573, 577, 582, 588, 593, 595, 605, 608, 610, 611, 612, 613, 614, 620, 634, 636, 640, 657, 658, 664, 666, 667, 685, 686, 703, 705, 706, 707, 709, 757, 766, 767, 785, 807, 808, 812, 813, 818, 826, 828, 833, 835, 837, 840, 841, 842, 843, 844, 846, 849, 855, 856, 861, 864, 867, 869, 884, 891, 896, 903, 905, 907, 915, 916, 918, 921, 925, 929, 934, 935, 936, 939, 963, 964, 973, 974, 977, 978, 979, 980, 984, 985, 986, 988, 992, 995, 996, 997, 1011, 1017, 1019, 1024, 1026, 1027, 1030, 1035, 1036, 1045, 1046, 1047, 1052, 1063, 1064, 1067, 1068, 1069, 1075, 1081, 1082, 1090, 1091, 1099, 1100, 1102, 1103, 1107, 1108, 1109, 1111, 1117, 1120, 1129, 1137, 1138, 1141, 1153, 1154, 1157, 1158, 1160, 1172, 1174, 1177, 1181, 1185, 1188, 1200, 1203, 1206, 1208, 1211, 1213, 1217, 1221, 1223, 1224, 1235, 1241, 1242, 1252, 1253, 1255, 1256, 1259, 1268, 1270, 1272, 1276, 1278, 1286, 1289, 1292, 1293, 1296, 1298, 1302, 1303, 1305, 1308, 1313, 1314, 1318, 1323, 1325, 1330, 1332, 1336, 1337, 1346, 1348, 1349, 1352, 1355, 1356, 1360, 1361, 1363, 1368, 1371, 1372, 1377, 1385
Köpricek 1097
Köpricük-zāde (Sinānüddīn Yūsuf) 1288
Köprücek 1097
Körfüs 1163
Körfüz 1163
Körfüz [Korfu] Seferi 1022, 1163

Küçek Bedrüddîn (Bedrüddîn Maḥmūd) 1052
Küçek Ḥāşiye 880, 1052
Küçek Ḫayrüddîn (Ḫayrüddîn Ḫıżr) 1327
Küçek Ḳarâfe 1184
Küçek Meḥmed (Pîr Meḥmed) 1356
Küçek Şems (Şemsüddîn Aḥmed Germiyânî) 1316
Ḳuds-i Şerîf 962, 1079, 1125
Ḳuds-i Şerîf Medresesi 903
Ḳuds (Kudüs) 182, 184, 273, 280, 281, 651, 701, 1080, 1184
Ḳudûrî 199
Kūfî 98, 197
Ḳumla 1276
Ḳur'ân 96, 97, 200, 214, 220, 222, 234, 243, 316, 317, 318, 319, 325, 333, 365, 390, 391, 410, 516, 528, 580, 583, 652, 678, 752, 783, 785, 908, 915, 924, 925, 953, 958, 984, 1026, 1079, 1086, 1087, 1090, 1091, 1098, 1112, 1125, 1182, 1214, 1217, 1338, 1355, 1356, 1363, 1377, 1381, 1382
Ḳur'âniyye 184, 783
Ḳurşunlu 759
Ḳurşunlu Türbe 470
Ḳuşcı (Alî Ḳuşcı) 506
Ḳuşçı Seydî (Mevlânâ Muḥyiddîn) 569
Ḳūṭâs-zâde (Muḥyiddîn Muḥammed) 1217
Ḳuṭb Çelebi (Ḳuṭbuddîn Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳāḍî-zâde-i Rūmî) 900
Ḳuṭbî (Ġıyâṣüddîn Paşa Çelebi) 904
Ḳuṭbuddîn 'Acemî [Ḥekîm Ḳuṭbuddîn 'Acemî, Aḥmed, Ḥekîm Nefîs Kirmânî'nüñ oġlı] 642
Ḳuṭbuddîn-i İznîḳî [Şeyḫ Ḳuṭbuddîn-i İznîḳî] 210, 212
Ḳuṭbuddîn-i Râzî 196, 959, 1182
Ḳuṭbuddîn (Ḳāḍî-zâde-i Rūmî'nüñ ḥâfidi) 1038, 1039
Ḳuṭbuddîn (Ḳuṭbuddîn-i Şîrâzî) 514
Ḳuṭbuddîn Meḥmed Çelebi 1172
Ḳuṭbuddîn Meḥmed (Ḳāḍî-zâde-i Rūmî'nüñ ḥâfidi) 1088
Ḳuṭbuddîn Merzifonî 1258
Ḳutbuddîn Muḥammed 516
Ḳuṭbuddîn Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳāḍî-zâde-i Rūmî 899
Ḳuṭbuddîn Muḥammed-i Nikîdî 212
Ḳuṭbuddîn Şîrâzî 483, 485
Ḳuṭbuddîn-zâde (Meḥmed bin Ḳuṭbuddîn İznîḳî) 369
Ḳuṭbuddîn-zâde Muḥyiddîn Efendi 370
Küçük Ayaṣofya Zâviyesi 1363
Küçük Ḥâşiye 362
Küçük Medrese 472
Küçük Müderris (İpṣalalu Şeyḫ Muṣliḥüddîn) 704
Kükürdli 1218
Küpelüoġlı Muḥyiddîn 592
Küpelüoġlı Muḥyiddîn Meḥmed 592
Küremidlü 373
Kürkçibaşı Medresesi 1259, 1308
Kütâhiyye 231, 379, 863, 869, 886, 1028, 1066, 1099, 1223, 1261, 1293, 1305
Kütâhiyye Medresesi 1211, 1216, 1261, 1283
Kütüb-i Sitte 725, 801

L

Ladiḳ 1098
Lâmi'î Çelebi 943, 1130, 1195
Lâmi'î (Lâmi'î Çelebi) 1130, 1131
Lârende 273, 315, 757
Lârî 'Acemî [Ḥekîm Lârî 'Acemî] 650
Lârî (Ḥekîm Lârî) 646
Laṭîfî 343, 1179, 1241, 1256
Lâzıḳ 1316
Leclâc 1143
Leh 120
Leṭa'ifu'l-İşâre 247
Leṭâ'ifü'l-Kitâbi'l-'Azîz 200
Levâmi' 752
Levḥ-i Maḥfûẓ 694
Leylî vü Mecnûn 678, 679, 888
Leys Çelebi (Nûreddîn Ḥamza) 361, 875
Leysî Çelebi 803
Leys-zâde Efendi (Pîr Aḥmed Çelebi ibn Nûreddîn Ḥamza bin 'Alî) 1064
Leys-zâde (Pîr Aḥmed Çelebi ibn Nûreddîn Ḥamza bin 'Alî) 1063
Lisânü'l-Ḥikme 1279

Lisânü'l-Ḥikmet 1279
Loḳmân Ḥekîm 771
Loḳmân (Lokmân Hekîm) 656
Luṭfî 800, 886, 909, 1033, 1051, 1052, 1210, 1211, 1224
Luṭfî (Luṭfî-i Toḳatî) 468, 540
Luṭfî (Mollā Luṭfî) 793, 794, 795, 797, 798, 799, 801, 803, 805
Luṭfullāh bin Yūsuf Ḥalîmî 1016
Luṭfullāh Efendi (Şeyḫ Luṭfullāh) 301
Luṭfullāh (Şeyḫ Luṭfullāh) 302, 1127
Luṭfullāh [Şeyḫ Luṭfullāh, İsfendiyār Beg neslinden] 301
Luṭfullāh (Şücā'üddīn İlyās Rūmî'nin oğlu) 880
Luṭfullāh Toḳatî [Mollā Luṭfî, Sarı Luṭfî, Deli Luṭfî, Maḳtūl Luṭfî] 793
Luṭfullāh Üskübî [Şeyḫ Luṭfullāh Üskübî] 974
Lübāb 519
Lübbü'l-Elbāb 314

M

Ma'ārif-nāme 133
Ma'arrī 1030
Maġnisa 317, 398, 487, 488, 1068, 1125, 1205, 1237, 1282, 1286, 1287, 1305, 1309, 1310, 1321
Maġnisalu Ṣādıḳ Ḫalîfe 1098
Maġnisa Medresesi 491, 1053, 1203, 1268
Maġnisa-zāde (Muḥyiddīn Muḥammed) 465, 466, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 588, 1030, 1033
Maġrib 945
Maġribī 567
Maġūşī (Şeyḫ Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī) 1181, 1184, 1383
Maḥbūbu'l-Ḥamā'il 515
Maḥkeme-i Bursa 598
Maḥmūd bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī [Mīrim Çelebi] 900
Maḥmūd bin 'Oṯmān bin 'Alī [Şeyḫ Maḥmūd bin 'Oṯmān bin 'Alī, Lāmi'ī Çelebi, Naḳḳāş 'Alī oğlı] {Lāmi'ī} 1130
Maḥmūd Çelebi 966, 1298
Maḥmūd Çelebi (Defterdār) 797
Maḥmūd Çelebi (Şeyḫ Maḥmūd Çelebi) 1365, 1366
Maḥmūd Çelebi Zāviyesi 1011
Maḥmūd (Faḫr-i Rāzî'nüñ oğlu) 518
Maḥmūd (Germiyānlu Ḫalîlî'nin babası) 863
Maḥmūd (Ḫayrüddīn Ḫalîl bin Ḳāsım bin Ḥācī Ṣafa'nuñ oğlı) 404
Maḥmūd-ı Ekrem (Hz. Muhammed) 678
Maḥmūd-ı Işfahānī 284
Maḥmūd Paşa 268, 269, 313, 314, 353, 414, 416, 423, 426, 451, 452, 454, 455, 470, 496, 497, 498, 504, 520, 521, 522, 526, 549, 550, 577, 592, 593, 621
Maḥmūd Paşa Çārsūsı 1108
Maḥmūd Paşa 'İmāreti 1181
Maḥmūd Paşa (Maḥmūd Paşa Medresesi) 1243
Maḥmūd Paşa Medresesi 593, 785, 833, 848, 849, 891, 1035, 1099, 1158, 1165, 1203, 1206, 1217, 1272, 1283, 1317
Maḥmūdiyye 862
Maḥṣūl-i İmām-ı Rāzī 184
Maḥzenü'l-Fıḳh 1094, 1096
Maḳāmāt-ı Evliyā 667
Maḳām-ı İbrāhīm 288
Maḳāṣıd 171
Maḳāṣıd Şerḥi 171
Maḳṣūd 247, 627, 630, 1382
Maḳtūl Ḳaramanlu Meḥmed Paşa 1304
Maḳtūl Maḥmūd Paşa 545
Mālikī 201, 287, 946
Mālik-i Dīnār 663, 977
Mālîn 293
Ma'lūl Efendi (Muḥammed bin 'Abdülḳādir) 1270
Ma'lūl Emīr Efendi (Muḥammed bin 'Abdülḳādir) 1149
Ma'lūl Emīr (Muḥammed bin 'Abdülḳādir) 1272
Manastır 1294
Manastırlı Çelebi 1294
Manastırlu Çelebi 838
Manastır Medresesi 186, 555, 630, 788, 900, 1017, 1033, 1038, 1061, 1065,

1067, 1206, 1212, 1216, 1248, 1259, 1302, 1305, 1308
Manav ʿAbdī (Mevlānā ʿAbdülḳādir) 1309
Manavġat 385, 1283
Mānī 331, 1155
Manṭıḳu'ṭ-Ṭayr 112, 332
Manẓūme-i Hidāye 220
Manẓūme (Manẓūme-i Ömer Nesefī) 131
Maʿrūf-ı Kerḫī 284
Maṣdar Efendi (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, Maṣdar Muṣliḥüddīn) 1287
Maṣdar Muṣliḥüddīn (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā) 1286
Maṣdar (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, Maṣdar Muṣliḥüddīn) 1287
Māverāünnehr 102, 161, 216, 217, 218, 221, 222, 227, 230, 359, 506, 524, 724, 1079, 1130
Meʿāhid-i Tanṣīṣ 1077
Meʾālī (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Evḥadüddīn Yarḥiṣārī'nüñ oġlı) 613
Meʿārikü'l-Ketāʾib 1178
Mecdī (Edirneli Mecdī) 1325
Mecdüddīn Ebū Ṭāhir Muḥammed bin Yaʿḳūb ibn Muḥammed-i Şīrāzī-i Fīrūzābādī [Ḳāmūsu'l-Muḥīṭ müellifi] 199
Mecdüddīn-i Ḳayṣerī 149
Mecdüddīn-i Ṣıddīḳī (Mecdüddīn Ebū Ṭāhir Muḥammed bin Yaʿḳūb ibn Muḥammed-i Şīrāzī-i Fīrūzābādī) 199
Mecdüddīn Muḥammed (Faḫr-i Rāzī'nüñ oġlu, Muṣannifek'üñ babası) 519
Mecmaʿ 168, 275, 351
Mecmaʿu'l-Baḥreyn 232
Mecmūʿa-i Gül-i Ṣad-berg 114
Mecnūn 1222, 1233
Medāris-i Şemān 353, 355, 406, 459, 505, 573, 582, 584, 589, 612, 622, 785, 826, 831, 837, 840, 844, 877, 896, 912, 917, 918, 922, 923, 949, 1024, 1029, 1035, 1051, 1062, 1122, 1153, 1158, 1200, 1203, 1207, 1209, 1224, 1227, 1251, 1252, 1255, 1265, 1268, 1276, 1278, 1279, 1283, 1286, 1290, 1305, 1311, 1323
Medāris-i Şemāniyye 547, 574, 584, 1025, 1167, 1170, 1310, 1315
Medīne 724
Medīne-i Münevvere 217, 723, 871, 949, 997, 1111, 1122, 1287, 1331
Medīne-i Münevvere-i Muṭahhara 1331
Medīne-i Muṭahhara 1001
Medīnetü'l-ʿİlm 1177
Medrese-i Cedīde 630, 1047
Medrese-i Seyfiyye 1031
Medrese-i Sulṭāniyye 789
Meġāribü'z-Zamān 378
Mehdī-i Şīrāzī (Mevlānā Figārī) 1349
Mehdiyye 1084
Meḥmed 765, 766
Meḥmed Aġa 496
Meḥmed Beg (Meḥmed Şāh Efendi'nüñ oġlı) 1105
Meḥmed bin Beglik [Muḥyiddīn Meḥmed bin Beglik, Mevlānā Vildān] 593
Meḥmed bin Eflāṭūn 445
Meḥmed bin Ḥācī Ḥasan-zāde 896
Meḥmed bin Ḳāḍī-i Ayaṣuluġ [Ayaṣuluġ Çelebisi] 351
Meḥmed bin Kemāl [Aḫī Çelebi, Ṭabīb Kemāl'üñ oġlı] 1108
Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn İznīḳī 368
Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn Meḥmed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī 1172
Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed [Sürmeli-zāde] 1354
Meḥmed bin Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan 1099
Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan {Vaḥīdī} 504
Meḥmed Çelebi (Bursalı Niyāzī'nin oğlu) 941
Meḥmed Çelebi ibn Sinān Paşa 593
Meḥmed Çelebi (Sinān Paşa'nuñ oġlı) 592, 593
Meḥmed Çelebi [Zeyrek-zāde Meḥmed Çelebi] 1066
Meḥmed Cemālī [Pīr Meḥmed Cemālī, Pīr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlānā Cemāleddīn Meḥmed Aḳsarāyī] {Remzī} 762, 864
Meḥmed [Delü Birāder] {Ġazālī} 1233

Meḥmed [Dervīş Meḥmed] 1343
Meḥmed Ḫān [Ebu'l-fütūḥāt, Sulṭān Meḥmed Ḫān, Sulṭān II. Meḥmed] 391
Meḥmed Ḫān (II. Meḥmed) 604
Meḥmed (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Evḥadüddīn Yarḥiṣārī'nüñ oġlı) 613
Meḥmed Niksarī 1030
Meḥmed Paşa 1101, 1165, 1337
Meḥmed Paşa 'imāreti 761
Meḥmed Paşa (Ḳaramanī Meḥmed Paşa) 432, 433, 434, 435, 441, 442, 444, 463, 464, 646, 765, 766, 810
Meḥmed Paşa [Mu'arrif-zāde'nüñ aḥfādı] 1100
Meḥmed Paşa-yı Ḳaramanī 645
Meḥmed [Pīr Meḥmed, Kūçek Meḥmed] 1356
Meḥmed Recāī 1389
Meḥmed Şāh bin Mevlānā Şemsüddīn Yegānī [Eyyühüm-zāde] {Riyāżī} 1254
Meḥmed Şāh Efendi 1105
Meḥmed Şāh Efendi (Mollā Fenārī'nüñ oġlı) 266
Meḥmed Şāh Efendi (Zenbilli 'Alī Efendi'nin büyük oğlu) 814
Meḥmed Şāh Fenārī 841
Meḥmed Şāh ibn Mevlānā Meḥmed bin el-Ḥāc Ḥasan 1027
Meḥmed Şāh ibn Mevlānā Meḥmed bin Ḥācī el-Ḥāc Ḥasan 1027
Meḥmed [Şeyḫ Meḥmed, Acı Şurba] 1114
Meḥmed [Şeyḫ Meḥmed, Ebī Şāme, Beñli Muḥyiddīn] 1116
Meḥmed (Sürmeli-zāde) 1354
Meḥmed (Sürmeli-zāde'nin babası) 1355
Meḥmed (Ṭaşköprī-zāde'nin ağabeyi) 1381
Mekke-i Mükerreme 1104, 1138
Mekke-i Müşerrefe 244, 288, 330, 346, 480, 703, 735, 812, 813, 907, 962, 996, 1079, 1236, 1239, 1303, 1309
Melīḥī [Şā'ir Tokatlı Melīḥī] {Melīḥī} 634, 635, 636, 637, 638, 639
Melik Barsbāy (Mışr sulṭānı) 276
Melike Ḫatun 257
Melik Ṭāhir Berḳūḳ 173
Melik Ṭāhir (Melik Ṭāhir Berḳūḳ) 174
Menār 184, 312
Menāru'l-Envār 232
Menhec 221
Menhecü'r-Reşād 345
Menteşe 348, 1165, 1186, 1343
Menteşelü Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī 1343
Merāḥ 205, 627, 1382
Merāḥu'l-Ervāḥ 623
Merḥabā Çelebi Efendi 1149
Merḥabā Çelebi (Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi) 1276
Merḥabā (Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi) 1277
Merkez Efendi (Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez) 1140
Merkez Efendi (Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī) 1377
Merkezlü 1140
Merkez Muṣliḥüddīn (Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī) 1376
Merve 766
Merzifon 285, 286, 785, 1301
Merzifonī Şeyḫ-zāde 'Abdurraḥmān Efendi 933
Merzifon Medresesi 312, 618, 841, 856, 1176, 1299, 1328
Meşābīḥ 212, 218, 274, 520, 1384
Mescid-i Aḳṣā 183
Meserretü'l-Ḳulūb 247
Meserretü'l-Ḳulūb fī Def'i'l-Kürūb 516
Mes'ūd-ı Rūmī 627
Mesīḥā (Hz. İsa) 1307
Meşnevī 520, 961, 962
Meşnevī (Meşnevī-i Ma'nevī) 1366
Mes'ūd 1382
Mes'ūd Edīb Muḥammed (Faḫr-i Rāzī'nüñ oġlu) 519
Mes'ūd (Faḫr-i Rāzī'nüñ oġlu) 518
Mes'ūd-ı Rūmī 1254
Mes'ūd [Şeyḫ Mes'ūd] 761
Meşārıḳ 200, 232, 1088, 1089, 1384
Meşārıḳ-ı Envār 1013
Meşārıḳu'l-Envār 232
Meşşāiyyūn 167
Meṭālī' 141
Meṭālib-i 'Āliye 566

Mevâḳıf 470, 481
Mevâḳi'-i 'Ulūm 277
Mevlānā 'Abdülkerīm 248, 354, 496, 497, 498, 500, 501, 804
Mevlānā 'Aḍud 171
Mevlānā 'Arabī (Muḥammed bin 'Ömer bin Ḥamza) 1081
Mevlānā 'Arab (Muḥammed bin 'Ömer bin Ḥamza) 1079, 1081, 1082, 1085
Mevlānā Ayaşuluġī 528
Mevlānā Bahāüddīn 432, 450, 841, 1030
Mevlānā Celāl (Celālüddīn-i Devvānī) 825
Mevlānā Ebu'l-faẓl 1194
Mevlānā Fahrüddīn 267
Mevlānā Fenārī 'Alīsi 691, 1205
Mevlānā Ġıyāşüddīn 456
Mevlānā Gūranī Medresesi 903
Mevlānā Ḥalebī 525
Mevlānā Ḫalīl (Ṭaşköprī-zāde'nüñ dedesi) 1032
Mevlānā Ḥamza (Ḳaramanī Mevlānā Ḥamza) 186, 344
Mevlānā Ḥayālī 339, 340, 675
Mevlānā Ḫayrüddīn 406, 411, 441, 442, 532
Mevlānā Hümām 1270
Mevlānā Ḫüsrev Medresesi 785, 833, 851, 1033, 1038, 1287
Mevlānā Işfahānī 538
Mevlānā İbrāhīm (Mollā Yegān'uñ babası) 346
Mevlānā İbrāhīm (Vezīr) 596
Mevlānā İlyās 365
Mevlānā 'İmād 880
Mevlānā İmām 'Alī 826
Mevlānā İsnevī 215
Mevlānā 'İẕārī 430
Mevlānā Ḳāsım 568
Mevlānā Kestelī 339
Mevlānā Kestelī Cāmi'i 315
Mevlānā Ḳırımī 1365
Mevlānā Ḳuṭb 171
Mevlānā Māşī (Şemsüddīn Aḥmed) 915
Mevlānā Muḥyiddīn (Seydī Aḥmed bin 'Abdullāh-ı Ḳırımī'nüñ oġlı) 315
Mevlānā Münşī 480
Mevlānā Mürīd 1175
Mevlānā Muşliḥüddīn 808
Mevlānā Muşliḥüddīn Ḳasṭallānī 985
Mevlānā Nūreddīn (Leys Çelebi) 361
Mevlānā Ṣadruşşerī'a 546, 623
Mevlānā Sirācüddīn 432, 525, 578
Mevlānā Şāhidī 243
Mevlānā Şeyḫ 920
Mevlānā Şücā' 1284
Mevlānā Türābī (Şu'ayb) 1092
Mevlānā Ṭūsī 270
Mevlānā Vācid Medresesi 1028
Mevlānā Ya'ḳūb 669
Mevlānā Yegān Medresesi 1185
Mevlānā-yı 'Acemī (Seydī 'Alī-i 'Acemī) 362
Mevlānā Yūsuf 243
Mevlāyī (Mevlāyī Şeyḫ) 732
Mevlāyī Şeyḫ 732
Mevlevī 99
Mevleviyān 99, 101
Meydān Medresesi 1061
Mıġalḳara (Malkara) Medresesi 504, 841
Mışr 119, 168, 173, 182, 196, 214, 215, 220, 221, 222, 223, 224, 238, 239, 240, 243, 244, 245, 249, 273, 275, 276, 278, 285, 291, 316, 317, 322, 348, 483, 484, 485, 566, 603, 643, 812, 842, 860, 877, 934, 984, 1005, 1011, 1015, 1063, 1064, 1074, 1080, 1105, 1110, 1166, 1184, 1238, 1270, 1273, 1275, 1292, 1293, 1296, 1303, 1307, 1309, 1311, 1346
Mışrī-oġlı (Şeyḫ 'Abdurraḥīm) 656, 668
Mışr Seferi 1198, 1226
Mışr u Şām Seferi 392
Midilli 1330
Miftāḥ 1384
Miftāḥ-ı 'Ulūm 618
Miftāḥu'l-Ġayb 186, 254, 369
Miftāḥu'l-'Ulūm 623, 1071, 1218
Miḫāloġlı Meḥmed Beg 1243
Miḳyās 1018
Mi'mār-zāde (Muḥyiddīn Meḥmed) 1206, 1208, 1311
Minhāc-ı Beyżāvī 221
Minūçihr 1143
Mīr 'Alī Şīr (Ali Şîr Nevâî) 739, 756, 894

Mir'âtü'l-Uṣûl 402
Mir'âtü'r-Rü'yâ 1089
Mîr Câ'ir-i Câbir 216
Mîrek (Ümerâ-yı Terâkimeden) 731
Mîr Ḫüseyin Yezdî 1347
Mîr Ḫüsrev Dihlevî 742, 751
Mîrim Çelebi 1036, 1203, 1276, 1383
Mîrim Çelebi (Maḥmûd bin Muḥammed bin Ḳâḍî-zâde-i Rûmî) 900
Mîrim Efendi 516, 1174
Mîrim Kösesi (Muḥyiddîn bin Meḥmed bin Ḳuṭbuddîn Meḥmed bin Ḳâḍî-zâde-i Rûmî) 1174, 1273
Mirḳâtü'l-Vuṣûl 402
Mîr Ṣadr 506, 906
Mîr Ṣadrüddîn Şîrâzî 904
Mirṣâdu'l-'İbâd 1367
Mîr Ṣâhî 894, 1229
Mîr Şerîf Mu'ammâyî 731
Mîr Şerîf (Şerîf Mîr 'Alîm-i Buḫârî) 1346, 1347
Mîr Timur 211, 221, 229, 245, 329, 513, 524
Miṣbâḥ 205, 519, 618, 624, 1382
Mîzân-ı Taṣrîf 506
Mollâ Aḫî 789
Mollâ 'Alî-i 'Arabî 471
Mollâ 'Arab 471, 495, 988
Mollâ 'Arab (Muḥammed bin 'Ömer bin Ḥamza) 1082
Mollâ Ayas 252, 351
Mollâ Câmî 634, 636, 678, 738, 983
Mollâ Celâl (Celâlüddîn-i Devvânî) 906
Mollâ Çelebi (Meḥmed Şâh Efendi, Zenbilli 'Alî Efendi'nin büyük oğlu) 814
Mollâ Fenârî 167, 248, 266
Mollâ Fenârî Câmi'i 1106
Mollâ Gürânî-zâde 546
Mollâ Ḫalebî Medresesi 1290
Mollâ Ḫalîl 406, 407, 408, 409, 411
Mollâ Ḫalîlî (Germiyânlu Ḫalîlî) 863
Mollâ Ḫalîlî (Şâ'ir Ḫalîlî, *Firâḳ-nâme* müellifi) 863
Mollâ Ḫüsrev 394, 395, 403, 427, 576, 604, 914
Mollâ Ḫüsrev Medresesi 1309, 1382
Mollâ İdrîs (İdrîs-i Bidlisî) 873, 1010
Mollâ 'İẕârî 471
Mollâ Ḳâsım (Aḫaveyn) 573
Mollâ (Kemâl Paşa-zâde) 1012
Mollâ Kestelî 470, 590
Mollâ Kirmastî 610
Mollâ Luṭfî 468, 793, 1002, 1004
Mollâ Mecdüddîn (Ḳâḍî-'asker) 336
Mollâ Muḥammed (Alî Ḳuşcı'nuñ babası) 506
Mollâ Sirâcüddîn (Sirâc bin Sa'düddîn) 590
Mollâ Şücâ' (Şücâ'üddîn İlyâs) 371
Mollâ Tâcüddîn (Tâcüddîn İbrâhîm) 472
Mollâ Vildân 498, 501, 593, 594, 595, 596, 940
Mollâ Yegân 307
Mollâ Yegân Medresesi 1210
Mollâ-zâde 166, 350, 450, 549, 880, 1262, 1278, 1382
Mollâ Zeyrek 371, 430
Monlâ Çelebi (Muḥyiddîn Muḥammed bin 'Alâüddîn 'Alî el-Cemâlî) 1025
Monlâ Fenârî 166
Monlâ Ḫˇâce-zâde 416
Monlâ Ḥasan (Ḥasan Çelebi) 1331
Monlâ Ḫünkâr (Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî) 972, 1366
Monlâ Ḫüsrev Medresesi 1309
Monlâ Ḳırımî (Seydî Aḥmed bin 'Abdullâh-ı Ḳırımî) 315
Monlâ (Müftî Sa'dî Çelebi) 1160
Monlâ Vâcid Medresesi 231
Monlâ Yegân Medresesi 1210
Monlâ-zâde 1262, 1382
Moton 1082
Moton Seferi 1081
Mu'allâ 1300
Mu'allim-zâde (Şeyḫ Muṣliḥüddîn) 1125
Mu'ammâyî 1232
Mu'arrif-zâde 862, 1004, 1017, 1038, 1049, 1052, 1053, 1100, 1112, 1119, 1210, 1211
Mûcez 167, 908
Mudurnı 459, 989
Mudurnu 238, 239
Mufaṣṣal 825, 1264
Muġnî 146, 181
Muġni'l-Lebîb 566, 567

Muḥākemāt-ı Tecrīdiyye 1177
Muḥammed 160
Muḥammed (Abdullāh Çelebi ibn Yaʿḳūb) 1214
Muḥammed (Alāüddīn Alī-i Ḳoçḥiṣārī) 367
Muḥammed Aṣġar bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [İbnü'l-Cezerī'nüñ küçük oġlı, Ebü'l-ḫayr] 221
Muḥammed Aṣġar Ebu'l-ḫayr (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oġlı) 225
Muḥammed Aṣġar (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oġlı) 220, 222
Muḥammed Bedaḫşī (Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī) 955
Muḥammed Beg (Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdullāh) 1291
Muḥammed bin ʿAbdülḳādir [Maʿlūl Emīr] 1272
Muḥammed bin ʿAbdüllaṭīf ibn Melek 233
Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi [Dervīş Muḥammed bin ʿAbdurraḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer Çelebi] {Dervīş} 1220
Muḥammed bin Armaġān bin Ḫalīl [Mollā Yegān] 307
Muḥammed bin Bāyezīd 927
Muḥammed bin Beşīr 311
Muḥammed bin Ferāmurz bin ʿAlī (Mollā Ḫüsrev) 394
Muḥammed bin Ḥācī Ḥasan 1128
Muḥammed bin Ḥasan Samsunī 1327
Muḥammed bin İbrāhīm Niksarī 364
Muḥammed bin İsmāʿīl Buḫārī 1279
Muḥammed bin İsmāʿīl (Muḥammed bin İsmāʿīl Buḫārī) 1279
Muḥammed bin Ḳāḍī-i Manyas [Ḳāḍī-i Manyas-oġlı] 366
Muḥammed bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī [Pīr Muḥammed bin Mevlānā ʿAlāüddīn ʿAlī Fenārī, Pīrī Çelebi] 1278
Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī [Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī, İbnü'l- Cezerī, Ebu'l-ḫayr] 214
Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd Ḥāfiẓī-i Buḫārī (Ḫᵛāce Muḥammed Pārsā) 366
Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd [Ḫᵛāce Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd Ḥāfiẓī-i Buḫārī] 722
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed-i Cezerī [Muḥammed Ekber Ebü'l-feṯḥ-i Şāfiʿī, İbnü'l- Cezerī'nüñ oġlı] 220
Muḥammed bin ʿÖmer bin Ḥamza (Mollā ʿArab) 1079
Muḥammed bin Yaʿḳūb bin Muḥammed bin İbrāhīm bin ʿÖmer bin Aḥmed bin Maḥmūd bin İdrīs bin Faẓlu'llāh bin Şeyḫ Ebī İsḥaḳ-ı Şīrāzī 199
Muḥammed Çelebi ibn Yaʿḳūb 1285
Muḥammed Deştī 740
Muḥammed Efendi (Mollā Fenārī'nüñ oġlı) 185
Muḥammed Ekber Ebü'l-feṯḥ-i Şāfiʿī (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oġlı) 220
Muḥammed Ekber (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oġlı) 220
Muḥammed (Faḫr-i Rāzī'nüñ oġlu) 517, 519
Muḥammed (Ḥekīm Şükrullāh Şīrvānī) 644
Muḥammed (Ḫᵛāce ʿAtāullāh ʿAcemī'nin babası) 644
Muḥammed (Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbendī) 714
Muḥammed (Ḫᵛāce Bahāüddīn Naḳşbendī'nin babası) 714
Muḥammed ʿIrāḳī-zāde [Şeyḫ Muḥammed ʿIrāḳī-zāde] 947
Muḥammedī 88
Muḥammed ibn el-Ḥācī Ḥasan 342
Muḥammed-i Cezerī (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī) 220
Muḥammed-i Niksarī 162

Muḥammed-i Ṣānī (Faḫr-i Rāzī'nüñ oġlu) 517
Muḥammediyye 88, 197, 213, 376, 377, 378, 679, 862
Muḥammediyye (Alī Ḳuşcı) 512, 515
Muḥammed (İzzüddīn 'Abdüllaṭīf bin Melek'üñ oġlı) 233
Muḥammed (Ḳāḍī Maḥmūd'uñ oġlı) 160
Muḥammed Kāfiyeci 271
Muḥammed Ḳocavī 1299
Muḥammed Küşterī [Şeyḫ Muḥammed Küşterī] 176
Muḥammed (Mollā Ḫüsrev) 394, 395
Muḥammed (Muḥammed bin 'Ömer bin Ḥamza, Mollā 'Arab) 1079
Muḥammed Niksarī 371, 631, 1032
Muḥammed Şāh bin Mevlānā Yegān (Bursa Sulṭān Medresesi müderrisi, Bursa ḳāḍīsı) 310
Muḥammed Şāh Efendi (Ḥācī Ḥasan-zāde'nüñ oġlı) 1308
Muḥammed Şāh Efendi (Mollā Fenārī'nüñ oġlı) 185, 196, 206, 207, 209, 231
Muḥammed Şāh ibn Mevlānā Şemsüddīn-i Fenārī [Mollā Fenārī'nüñ oġlı] 206
Muḥammed Şāh ibn Yegān (Bursa Sulṭān Medresesi müderrisi, Bursa ḳāḍīsı) 310
Muḥammed Samsunī 1039, 1157, 1288
Muḥammed Şeybānī 1167
Muḥammed [Şeyḫ Muḥammed, Şeyḫī Çelebi] 1287
Muḥammed [Şeyḫ Muḥammed, Yazıcı-oġlı, Muḥammediyye müellifi] 376
Muḥammed (Seyyid Şerīf Cürcānī'nüñ oġlı) 170
Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī [Şeyḫ Muḥammed Tūnusī-i Maġūşī] 1181
Muḥammed Zeyrek [Mollā Zeyrek] 412
Muḥarrem Ḫalīfe 1117
Muḥibbüddīn-i Ḥanefī 1074
Muḥīṭü'l-Luġat 1013
Muḫliş Baba 132
Muḫliş Baba [Şeyḫ Muḫliş Baba, Şeyḫ Baba İlyās Ḫorāsānī'nüñ oġlı] 132
Muḫtārāt 822
Muḫtaṣar 171, 359, 762
Muḫtaṣarāt-ı Kāfiye 567
Muḫtaṣar-ı İbn Ḥācib 184, 1182
Muḫtaṣar-ı Ḳudūrī 365, 1028
Muḫtaṣar-ı Taḳrīb 218
Muḫyiddīn 'Acemī [Mevlānā Gūrānī'nüñ telāmiẕesinden] 850, 1234
Muḫyiddīn [Amāsiyyelü Şeyḫ Muḫyiddīn, Muḫyiddīn Muḥammed el- Amāsī] 1093
Muḫyiddīn bin 'Alāüddīn 'Alī-i Fenārī 748
Muḫyiddīn bin Meḥmed bin Ḳuṭbuddīn Meḥmed bin Ḳāḍī-zāde-i Rūmī 1172
Muḫyiddīn bin Muḥammed (Aḫaveyn) 573
Muḫyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī [Şeyḫ Muḫyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī, Ḳocalu Şeyḫ Muḫyiddīn'üñ dāmādı] 1069
Muḫyiddīn Çelebi 474, 476, 477, 1153, 1302
Muḫyiddīn Çelebi bin Meḥmed bin 'Alī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī 1019
Muḫyiddīn Çelebi Efendi 1325, 1349
Muḫyiddīn Çelebi Efendi (Fenārī-zāde Muḫyiddīn Çelebi) 1024
Muḫyiddīn Çelebi (Fenārī-zāde Muḫyiddīn Çelebi) 1022
Muḫyiddīn Çelebi ibn Meḥmed bin 'Alī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī 1019
Muḫyiddīn Çelebi ibn Meḥmed bin 'Alī bin Yūsuf Bālī ibn Şemsüddīn el-Fenārī [Fenārī-zāde Muḫyiddīn Çelebi] {Muḫyī} 1019
Muḫyiddīn Dervīş Meḥmed bin Ḫıżr Şāh [Bursa Sulṭān Medresesi müderrisi] 526
Muḫyiddīn Efendi (Fenārī-zāde Muḫyiddīn Çelebi) 1022
Muḫyiddīn Esved [Şeyḫ Muḫyiddīn Esved, Ḳara Muḫyiddīn] 1127
Muḫyiddīn Fenārī (Muḫyiddīn bin 'Alāüddīn 'Alī-i Fenārī) 750
Muḫyiddīn (Ḫaṭīb Ḳāsım-oġlı) 410
Muḫyiddīn İskilibī [Şeyḫ Muḫyiddīn İskilibī, Şeyḫ Muḫyiddīn Muḥammed İskilibī] 927

Muḥyiddīn Kāfiyeci (Ebū ʿAbdullāh Muḥammed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd-ı Rūmī-i Ḥanefī) 181, 276, 277, 279, 1074
Muḥyiddīn [Ḳocalu Şeyḫ Muḥyiddīn, Ḳocalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn Efendi'nüñ oġlı] 705
Muḥyiddīn [Küpelüoġlı Muḥyiddīn Meḥmed] 592
Muḥyiddīn (Ḳuşçı Seydī) 569
Muḥyiddīn Meḥmed bin Tācüddīn İbrāhīm [Ḫaṭīb-zāde] 472
Muḥyiddīn Meḥmed (Miʿmār-zāde) 1206
Muḥyiddīn Meḥmed Şāh bin ʿAlī bin Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn el-Fenārī 1016
Muḥyiddīn Meḥmed Şāh ibn Mevlānā ʿAlī bin Mevlānā Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn el-Fenārī [Fenārī Şāh Meḥmed Çelebi] 1016
Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī [Ṣaçlu Emīr Efendi] 1266
Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdullāh [Muḥammed Beg] 1291
Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAlāüddīn ʿAlī el-Cemālī [Monlā Çelebi] 1024
Muḥyiddīn Muḥammed bin Aydınī [Ehlice Muḥyiddīn] 1308
Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn [Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn] 1119
Muḥyiddīn Muḥammed bin el-Vezīr Muṣṭafā Paşa (İbnü'l-Vezīr Muṣṭafā Paşa) 1312
Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḥasan Samsūnī 832
Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb bin Aḥmed bin Maḥmūd bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī 1046
Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī 1046
Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb ibn Aḥmed bin Muḥammed bin Ebī Bekr bin el-Ḥāc Emīr ʿAlī [Ḫaṭīb-zāde, İbnü'l-Ḫaṭīb, Ḫaṭīb Ḳāsımoġlı] 1046
Muḥyiddīn Muḥammed bin İbrāhīm bin Ḥasan Niksarī 781
Muḥyiddīn Muḥammed bin Ḳāsım (Aḥaveyn) 573
Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḫayrüddīn 1313
Muḥyiddīn Muḥammed bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn {Hicrī} 1304
Muḥyiddīn Muḥammed bin Muḥammed Berdaʿī 1056
Muḥyiddīn Muḥammed bin Pīr Muḥammed Paşa Cemālī {Rāzī} 1199
Muḥyiddīn Muḥammed bin Şeyḫ Bedrüddīn Maḥmūd Muġlavī-i Vefāyī 1261
Muḥyiddīn Muḥammed bin Yaʿḳūb (Ece-zāde) 1059
Muḥyiddīn Muḥammed Çelebi (Merḥabā Çelebi) 1276
Muḥyiddīn Muḥammed [Eşref-zāde Muḥyiddīn Muḥammed] 616
Muḥyiddīn Muḥammed Ḥüseynī 1299
Muḥyiddīn Muḥammed Ḳarabaġī 1191
Muḥyiddīn Muḥammed Ḳaramanī (Hevāyī) 916
Muḥyiddīn Muḥammed (Ḳocalu Şeyḫ Muṣlihüddīn'ün oğlu) 702
Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī [Ḳara Muḥyiddīn Muḥammed Ḳocavī, Muḥyiddīnü'l-Esved] 1300
Muḥyiddīn Muḥammed [Ḳūṭās-zāde] 1217
Muḥyiddīn Muḥammed [Maġnisa-zāde] 575
Muḥyiddīn Muḥammed [Muḥyiddīn Muḥammed Samsūnī] 832
Muḥyiddīn Muḥammed Samsūnī 832
Muḥyiddīn Muḥammed [Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed, Bolulı Çelebi] 940
Muḥyiddīn Muḥammed [Şeyḫ Şāẕelü] 1061
Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabīb (Ṭabīb Muḥyiddīn Muḥammed) 925
Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabl-bāzī [Ṭabl-bāz] 911
Muḥyiddīn Muḥammed ʿUrcūn-oġlı 1355
Muḥyiddīn Muḥammed [ʿUrcūn-zāde] 1355
Muḥyiddīn Samsunī 1038
Muḥyiddīn Şems Aḥmed (Kireççi-zāde) 1208

Muḥyiddīn Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī 841
Muḥyiddīn Şeyḫ Meḥmed bin İlyās (Çivizāde) 1165
Muḥyiddīn (Tācüddīn İbrāhīm-Ḫaṭīb-oġlı'nuñ oğlu) 346
Muḥyī (Fenārī-zāde Muḥyiddīn Çelebi) 1023
Muḥyī-i Dīn (Fenārī-zāde Muḥyiddīn Çelebi) 1022
Mu'arrif-zāde (Sulṭān II. Bāyezīd ḫ'ācesi) 585
Mu'īd-zāde [Amāsiyyelü Mu'īd-zāde] 1097
Mu'īd-zāde (İbnü'l-Mu'īd, Üsküb'de müderris) 883
Muḳaddemāt-ı Erba'a 481
Muḳaddime 196, 210, 218, 222, 624
Muḳaddime-i Manẓūme 224
Muḳaddime-i Tecvīd 224
Murādiyye 299, 870
Murādiyye Cāmi'i 596
Murādiyye Medresesi 451, 504, 624, 787, 869, 1027, 1172, 1248, 1259, 1289, 1305, 1309, 1310, 1326, 1361
Murādiyye tevliyeti 598
Murād-ı Sānī [Sulṭān Murād-ı Sānī, Sulṭān II. Murād] 305
Murād Paşa Cāmi'i 980, 1157
Murād Paşa Medresesi 1024, 1218, 1241, 1244, 1255
Murād Paşa (Murād Paşa Medresesi) 432
Murtażā 841
Mūsā Abdāl 155, 156
Mūsā (Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā) 1094
Mūsā (Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn Mūsā'nın babası) 1094
Mūsā Baba 1154
Mūsā bin Muṣliḥüddīn bin Ḳılıç (Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī) 1377
Mūsā Çelebi (Efḍal-zāde'nüñ oğlı) 1263
Mūsā Çelebi (Ṣalāḥüddīn Mūsā ibn Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn-i Ḥüseynī) 849
Mūsā Çelebi (Yıldırım Bāyezīd'üñ oğlı) 246, 265
Mūsā (Hz. Musa) 156, 648
Muṣallā 294
Muṣannifek (Alāüddīn 'Alī bin Mecdüddīn Muḥammed bin Muḥammed bin Mes'ūd bin Maḥmūd bin Muḥammed bin Muḥammed bin 'Ömer Şāhrūdī-i Bisṭāmī-i Herevī-i Rāzī-i 'Ömerī-i Bekrī) 465, 517, 519, 520, 521, 522, 523
Mūsā Paşa 160, 161
Mūsā Paşa bin Muḥammed bin Maḥmūd [Ḳāḍī-zāde-i Rūmī] 160
Mūsā peyġamber 822
Muṣḥaf 985, 986
Muṣḥaf-ı Şerīf 961, 962, 985
Muṣliḥüddīn bin Ḥüsām 808
Muṣliḥuddīn bin Mevlānā Ḥüsāmüddīn 571
Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī [Menteşelü Muṣliḥüddīn bin Mevlānā Seydī, Menteşelü Ayı Seydī'nüñ oğlı] 1343
Muṣliḥüddīn bin Muḥammed Ḳasṭallānī (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Muḥammed Kestelī) 459
Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā [Amāsiyyelü Muṣliḥüddīn bin Mūsā bin Mūsā, Ḥāfiẓ-ı Kütüb] 1094
Muṣliḥüddīn el-İmām [Şeyḫ Muṣliḥüddīn el-İmām] 1113
Muṣliḥuddīn Ḫalīfe [Şeyḫ Muṣliḥuddīn Ḫalīfe] 300
Muṣliḥüddīn [İpṣalalu Şeyḫ Muṣliḥüddīn, Küçük Müderris] 704
Muṣliḥüddīn-i Ṭavīl [Şeyḫ Muṣliḥüddīn-i Ṭavīl] 967
Muslihuddīn-i Yarḥiṣarī 432
Muṣliḥüddīn Ḳasṭallānī (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Muḥammed Kestelī) 459, 826, 1119
Muṣliḥüddīn (Ḳızıl Ḳatır) 1033
Muṣlihüddīn [Ḳocalu Şeyḫ Muṣlihüddīn] 701
Muṣliḥüddīn Lazıḳī [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī, Mūsā bin Muṣliḥüddīn bin Ḳılıç, Merkez Muṣliḥüddīn] 1376
Muṣliḥüddīn [Menteşeli] 1186
Muṣliḥüddīn (Muṣlihüddīn Muṣṭafā) 630, 631

Muṣliḥüddīn (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Ḫalīl [Ṭaşköprī-zāde'nüñ babası]) 532, 781, 914, 1030, 1031, 1032, 1033
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā (Berīkī-zāde) 831
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Evḥadüddīn (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Evḥadüddīn Yarḥiṣārī) 611
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Evḥadüddīn Yarḥiṣārī 611
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā bin Ḫalīl [Ṭaşköprī-zāde'nüñ babası] 1030
Muṣliḥuddīn Muṣṭafā bin Yūsuf bin Ṣāliḥ [Ḫᵛāce-zāde] 419
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Bursa Murādiyye Medresesi müderrisi] 624
Muṣlihüddīn Muṣṭafā [Ḳızıl Ḳaṭır] 628
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Maṣdar Muṣliḥüddīn] 1286
Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, İbnü'l-Vefā, Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrī el-Konevī] {Vefā} 679
Muṣliḥuddīn [Şeyḫ Muṣliḥuddīn, 'Aṭṭār-oġlı] 673
Muṣliḥuddīn [Şeyḫ Muṣliḥuddīn, Debbāġlar İmāmı] 382
Muṣliḥüddīn [Şeyḫ Muṣliḥüddīn, Mevlānā Ḫᵛāce-zāde Efendi müntesibi] 1124
Muṣliḥüddīn [Şeyḫ Muṣliḥüddīn, Mu'allim-zāde] 1125
Muṣliḥüddīn (Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī) 933
Muṣliḥüddīn Sirozī [Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī] 933
Muṣliḥüddīn Yārḥiṣārī 1203, 1214
Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrī el-Konevī 679
Muṣṭafā bin Muḥammed 927
Muṣṭafā bin Muḥammed (Edirne ḳāḍīsı) 927
Muṣṭafā bin Zekeriyyā bin Ayṭoġmış-ı Ḳaramanī 624
Muṣṭafā (Ḫᵛāce-zāde'nüñ oġlı) 420
Muṣṭafā (Hz. Muhammed) 498
Muṣṭafā (Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, Maṣdar Muṣliḥüddīn'in oğlu) 1287
Muṣṭafā Paşa 1312
Muṣṭafā Paşa Medresesi 841, 842, 856, 905, 1046, 1047, 1052, 1063, 1103, 1200, 1210, 1224, 1242, 1252, 1268, 1278, 1292, 1311, 1314, 1323, 1332, 1384
Muṣṭafā Paşa Zāviyesi 984, 1377
Muṣṭafā (Sa'yī) 1352
Muṣṭafā (Yegānī Paşa Çelebi) 1064
Muṣṭafā (Yegānī Paşa Çelebi, Paşa Çelebi el-Yegānī) 1064
Muṣṭafā-yı Müctebā-yı Mükerrem (Hz. Muhammed) 678
Mutavassıṭ 170, 525, 922
Muṭavvel 171, 395, 560, 568, 1034, 1105, 1182, 1263, 1384
Muẓafferüddīn 'Alī Şīrāzī [Şeyḫ Muẓafferüddīn 'Alī Şīrāzī] 904
Muẓafferüddīn-i Lārendī [Şeyḫ Muẓafferüddīn-i Lārendī] 299
Muẓafferüddīn Medresesi 405, 407
Muẓafferüddīn (Şeyḫ Muẓafferüddīn 'Alī Şīrāzī) 906
Mübārekşāh-ı Manṭıḳī 244, 249, 482, 483, 485, 486
Mübārekşāh (Mübārekşāh-ı Manṭıḳī) 244, 484, 485
Mücellid-oġlı (Seydī bin Ḥācī Maḥmūd) 1057
Müderris Köyi 353
Mü'ellif-i Şaḳā'iḳ (Taşköprî-zâde Ebü'l-hayr İsâmüddîn Ahmed Efendi) 102, 103, 104, 109, 127, 134, 146, 151, 162, 181, 184, 186, 198, 204, 206, 218, 228, 231, 233, 236, 237, 267, 272, 279, 308, 311, 350, 351, 361, 362, 364, 365, 368, 369, 370, 371, 375, 380, 381, 390, 395, 404, 409, 410, 411, 418, 429, 432, 437, 439, 445, 447, 451, 457, 465, 467, 474, 482, 493, 495, 498, 525, 526, 529, 532, 537, 546, 558, 560, 563, 564, 569, 574, 579, 580, 582, 584, 589, 591, 596, 600, 613, 617, 620, 629, 631, 635, 641, 643, 645, 650, 652, 668, 697, 698, 704, 750, 784, 788, 798, 801, 804, 805, 808, 822, 825, 854, 859, 880, 890, 897, 906, 914, 920, 927, 930, 937, 938, 939, 944,

968, 986, 987, 990, 1002, 1030, 1032, 1034, 1038, 1039, 1040, 1071, 1072, 1104, 1107, 1117, 1122, 1127, 1147, 1181, 1193, 1216, 1234, 1263, 1266, 1284, 1302, 1304, 1311, 1320, 1339, 1340, 1341, 1344, 1350, 1352, 1357, 1365, 1367, 1383, 1389
Mü'ennesāt-ı Semā'iyye 899
Müeyyed bin 'Abdülmü'min 243
Müeyyed-zāde 448, 449, 825, 827, 829, 831, 905, 907, 913, 914, 922, 1024, 1028, 1033, 1051, 1064, 1067, 1075, 1118, 1172, 1177, 1184, 1208, 1210, 1217, 1224, 1243, 1267, 1360
Müeyyed-zāde 'Abdurraḥmān Efendi 1175
Müeyyed-zāde Efendi 913, 1010
Müfred Şücā' (Şücā'üddīn İlyās) 371
Müftī Aḥmed Paşa ibn Mevlānā Ḫıżr Beg 1220, 1259
Müftī Aḥmed Paşa Medresesi 1345
Müftī Aḥmed Paşa (Müftī Aḥmed Paşa ibn Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn [Ḫıżr Beg'üñ oġlı]) 546, 547, 967
Müftī 'Alī Çelebi 938, 1363
Müftī 'Alī Çelebi Cemālī 935, 1107, 1254
Müftī 'Alī Çelebi Efendi 1005, 1121, 1200, 1258, 1279, 1318, 1360
Müftī 'Alī Çelebi Efendi (Zenbilli 'Alī Efendi) 817, 819, 822, 824
Müftī 'Alī Çelebi-i Cemālī 1200
Müftī 'Alī-i 'Arabī 534
Müftī Efendi (Zenbilli 'Alī Efendi) 818
Müftī Ḫammāmı 1330
Müftī Kemāl Paşa-zāde 1201
Müftī Medresesi 546
Müftī Mollā 'Arab-oġlı 'Abdülbāḳī Çelebi 838
Müftī (Müftī Sa'dī Çelebi) 1160
Müftī Sa'dī Çelebi Efendi 1341
Müftī Şeyḫ (Şeyḫ 'Abdülkerīm el-Ḳādirī) 1363
Müfti's-şaḳaleyn (Kemāl Paşa-zāde) 1005
Mühimmāt 1013
Mülaḫḫaṣ 623
Mülteḳa'l-Ebḥur 1298, 1300
Münācāt-nāme 544
Münyetü'l-Muṣallī 1298, 1300

N

Naḥīfī (Şā'ir Naḥīfī) 634
Naḳşbendī 713
Naḳşbendiyye 101, 170, 713, 717, 951, 960, 1089
Na'leynci Medresesi 1205
Nāmūs-ı Ekber 345, 370, 493, 750, 1027, 1112, 1116
Nāṣır Ferec bin Berḳūḳ (Mıṣr sulṭānı) 223
Naṣruddīn Ḫ̔āce 336
Naṣūḥ [Ṭosyalu Şeyḫ Naṣūḥ] {Naṣūḥī} 1112
Naẓmī (Edirneli Naẓmī) 868, 1012, 1022, 1124, 1160
Nebī Ḫalīfe [Şeyḫ Nebī Ḫalīfe] 1126
Necātī Beg 679
Necātī (Şâir Necâtî) 340, 545
Necātü'l-Ervāḥ 713
Necīb-i Sühreverdī 284
Necmī Çelebi 934
Necmüddīn-i Ḥanefī 213
Necmüddīn-i Kübrā 256
Nefaḥātü'l-Üns 751, 1132
Nefeḥāt 170
Nefṣetü'l-Maṣdūr 1180
Nehc-i Belāġa 871
Neḫḥāsī-i Anḳaravī [Şeyḫ Baba Neḫḥāsī-i Anḳaravī] 300
Nerīmān 143, 319, 424, 657
Neṣāyiḥ-i Mülūk 871
Nesef 723
Neşr 223
Neşre 1106, 1131
Nessāc Ebī 'Alī-i Gürgān 284
Nevāī 908, 1155
Nigāristān 1009, 1013
Nigde 273, 759
Nihālī (Burūsalu Ca'fer Çelebi) 1241, 1242, 1244
Nihānī [Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi müderrisi] {Nihānī} 1103, 1105
Nihāye 1080, 1085
Niksārī (Muḥammed Niksarī) 783
Nīl 322
Ni'metullāh Naḳşbendī 758

Ni'metullāh [Şeyḫ Baba Ni'metullāh] 952
Nişāncı (İdrīs-i Bidlisī) 871
Nişāncı Paşa (Tācī Beg-zāde Ca'fer Çelebi) 895
Niyāzī (Şebüsterī-zāde) 1194
Niyāzī (Şeyḫ Şücā'üddīn, Bursalı Niyāzī) 940
Niẓām Ḫāmūş (Niẓāmüddīn Ḫāmūş) 728, 729
Niẓāmī ibn Veliyyüddīn Ḳaramanī [Ḳaramanlı Şā'ir Niẓāmī] {Niẓāmī} 620
Niẓāmī-i Ḳaramanī 360
Niẓāmī (Ḳaramanlı Niẓāmī) 619, 620, 621, 622
Niẓāmī (Nizâmî-i Gencevî) 1190
Niẓāmī (Niẓāmüddīn Ḫāmūş) 728
Niẓāmiyye Medresesi 742
Niẓāmüddīn Ḫāmūş 170, 727, 728, 729
Niẓāmüddīn (Niẓāmüddīn Ḫāmūş) 727
Niẓāmüddīn (Ṭaşköprī-zāde'nin ağabeyi) 1381
Nizārī-zāde 955
Noḳṭatu'l-'İlm 1178
Nuḳāye 231
Nu'mān bin Sābit-i Kūfī 98
Nu'mānī 906
Nu'māniyye 1143
Nu'māniyye (Nu'mân bin Sâbit) 88, 98
Nu'mānüddīn-i Ḫᵛārezmī 229
Nūniyye (Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn) 342
Nūr-baḫşī 256
Nūreddīn 'Abdurraḥmān ibn Aḥmed ibn Muḥammed Deştī [Mollā Cāmī] {Cāmī} 739
Nūreddīn (Baba İlyās'uñ sūfilerinden) 135
Nūreddīn Efendi 1272
Nūreddīn Efendi [Ḳaraṣılü Nūreddīn Efendi] 839
Nūreddīn Ḫalīfe 711
Nūreddīn Ḥamza [Leys Çelebi] 875
Nūreddīn Ḥamza [Üçbaş] 1053
Nūreddīn-i Naṭanzī 284
Nūreddīn (Mollā Cāmī) 739
Nūrulhüdā (Akşemsüddīn'in oğlu) 667
Nuṣūṣ 369, 521, 983
Nücūmu Zāhire fi Aḥvāli'l-Mıṣrı'l-Ḳāḥire 1013
Nücūm-ı Zāhire 1198
Nüzhetü'n-Naẓar fi'l-Farḳi Beyne'l-İnşāi ve'l-Ḫaber 196

O

Orḫān tevliyeti 598
Ortaköy (Niğde) 759
Oruç Paşa Medresesi 459, 879
Oşmān Çelebi [Ḥekīm 'Oşmān Çelebi] 1359
Oşmāncıġ 655
Oşmāncıḳ Medresesi 653
Oşmān-ı Ẕinnūreyn (Hz. Osman) 1359
Oşmān Ġāzī 151
Oşmānī 148, 398, 422, 435, 492, 781, 957, 1014, 1130
Oşmāniyān 104, 127, 148, 180, 357, 393, 528, 657, 818, 839, 893, 1001, 1146, 1360
Oşmāniyye 102, 103, 123, 125, 140, 151, 160, 182, 186, 216, 246, 255, 274, 289, 307, 344, 362, 363, 382, 395, 396, 410, 480, 496, 497, 521, 541, 667, 757, 832, 893, 955, 992, 993, 1000, 1001, 1002, 1034, 1102, 1106, 1144, 1291, 1332, 1348
Oşmān (Lāmi'ī Çelebi'nin babası) 1130

Ö

Öḳlides 906
Ömer (Alāüddīn Esved'üñ babası) 146
Ömer [Aydınī Dede 'Ömer, Dede 'Ömer Rūşenī] {Rūşenī} 757
Ömer bin Ḫaṭṭāb (Hz. Ömer) 519
Ömer Dede 301
Ömer-i Aḫlaṭī 196
Ömer-i Sühreverdī 284
Ömer Ḳasṭamonī 923
Ömer Nesefī 131, 470
Ömer-zāde (İbn 'Ömer, Ömer Ḳasṭamonī'nüñ oġlı) 924

P

Pārsā (Ḫᵛāce Muḥammed Pārsā, Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd Ḥāfıẓī-i Buḫārī) 725

Paşa Çelebi (Ġıyāsüddīn Paşa Çelebi) 903
Paşa Çelebi (Zeyrek-zāde Paşa Çelebi, Paşa Çelebi İbn Zeyrek) 1065, 1066
Pervīn 1008
Pezdevī 184
Pīr Aḥmed Çelebi 1302, 1308
Pīr Aḥmed Çelebi Efendi 1045
Pīrī Çelebi (Pīr Muḥammed bin Mevlānā 'Alāüddīn 'Alī Fenārī) 1279
Pīrī Efendi (Pīrī Ḫalīfe) 386
Pīrī Ḫalīfe 385, 386
Pīrī Ḫalīfe (Ḥamīdī Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe) 705
Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī 384
Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī (Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī) 1368
Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī [Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī] 384
Pīr İlyās 296
Pīrī Paşa Medresesi 1308, 1317, 1349
Pīrī Paşa (Pīr Meḥmed Cemālī) 866, 868, 939, 986, 1138
Pīrī (Şeyḫ Pīrī Erzincānī) 764
Pīr-i Tāc-ı Geylānī 292
Pīr Meḥmed bin Meḥmed bin Meḥmed bin Mevlānā Cemālüddīn Meḥmed Aḳsarāyī 864
Pīr Meḥmed Cemālī 864
Pīr Meḥmed (Pīr Meḥmed Cemālī) 866
Pīr Muḥammed bin Mevlānā 'Alāüddīn 'Alī Fenārī (Pīrī Çelebi) 1278
Pīr Muḥammed (Vālī-i Şīrāz) 217
Pīr-zāde (Ḥācī 'İzzüddīn Ḫalvetī'nüñ oġlı) 769
Plevne 1241
Postīn-pūş [Mecẓūb Postīn-pūş] 177

R

Rābi'a bint Şeyḫ Aḥmed 935
Rā'iyye 220, 222
Ramażān Efendi (Şeyḫ Ramażān Efendi) 1372, 1373
Ramażān Ḫalīfe [Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe] 993
Ramażān [Şeyḫ Ramażān, Ḳāḍī-'asker] 239
Ravżatü'l-Muttaḳīn 233
Ravżü'l-Aḥyār 1048
Ravżu'l-Ezhār 1263
Rāzī (İmām Faḫrüddīn-i Rāzī) 517
Rāzī (Muḥyiddīn Muḥammed bin Pīr Muḥammed Paşa Cemālī) 1202
Rebī'ü'l-Ebrār 1049
Remzī (Pīr Meḥmed Cemālī) 868
Reşeḥāt 170, 717, 753
Reşḥu'l-Bāl 740
Resūl-i Ekrem (Hz. Muhammed) 175, 197, 228, 273, 519, 530, 695, 696, 720, 969, 1079, 1375
Resūl-i Emīn (Hz. Muhammed) 377
Resūl-i Mükerrem (Hz. Muhammed) 1073
Resūlullāh (Hz. Muhammed) 857
Revāḳıyyūn 167
Revān 120
Rıḍvān 933, 1089
Risāle-i Aşīriyye 626
Risāle-i Esīre 185
Risāle-i Fetḥiyye 788
Risāle-i Nūr 667
Risāle-i Şevḳiyye 572
Risāle-i Vaż'iyye 516
Risāletü'n-Necāt min Şerri'ş-Şıfāt 203
Riyāżī (Eyyühüm-zāde) 1255
Rodos 1163, 1192
Rodos Fetḥi 1194
Rodos Ḳal'ası 686
Rodos Seferi 866
Rūḥu'l-ḳuds 89
Rūm 103, 108, 126, 132, 145, 151, 154, 168, 176, 182, 191, 198, 199, 210, 215, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 231, 232, 238, 241, 243, 248, 249, 254, 258, 266, 287, 289, 308, 311, 312, 315, 316, 323, 336, 337, 344, 348, 352, 356, 362, 367, 370, 396, 404, 447, 448, 459, 471, 480, 482, 502, 511, 514, 520, 521, 524, 540, 555, 573, 577, 621, 624, 631, 632, 635, 640, 642, 643, 644, 650, 651, 653, 678, 707, 708, 733, 748, 750, 760, 764, 766, 793, 808, 826, 851, 852, 862, 870, 872, 881, 900, 905, 908, 952, 960, 997, 1009, 1015, 1023, 1035, 1081, 1083, 1095, 1106, 1108, 1130, 1138, 1175, 1184, 1191, 1192, 1217, 1218, 1222, 1236, 1238, 1239, 1241,

1244, 1264, 1267, 1268, 1272, 1278, 1290, 1296, 1320, 1346, 1348, 1349, 1359, 1381
Rūmili 246, 461, 463, 505, 556, 578, 596, 610, 709, 826, 827, 837, 840, 864, 869, 932, 1010, 1017, 1019, 1022, 1033, 1036, 1167, 1270, 1374
Rūmī (Şeyḫ Abdürraḥīm ibn Emīr Azīz-i Merzifonī) 287
Rūmiyān 1148
Rūmiyye 395, 626
Rūşenī (Dede ʿÖmer Rūşenī) 757
Rücūʿuş-Şeyḫ ilā Ṣıbāḥ 1013, 1198
Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed (Zeyrek-zāde) 868
Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed Zeyrek (Zeyrek-zāde) 868
Rüknüddīn (Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed) 868, 870
Rüstem Ḫalīfe [Bursevī Şeyḫ Rüstem Ḫalīfe] 942
Rüstem-i Zāl 731
Rüstem (Rüstem-i Zâl) 230
Rüsūḫī Süleymān Ḫalīfe 1374

S

Ṣaçlu Emīr Efendi (Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī) 1270, 1271
Ṣaçlu Emīr (Muḥyiddīn Muḥammed bin ʿAbdulevvel Tebrīzī) 1272
Saʿdī Çelebi Efendi 1296, 1345
Saʿdī Çelebī ibn Şeyḫ Tāc Aḥmed Akşehrī 1325
Saʿdī Çelebi (Müftī Saʿdī Çelebi) 1163
Saʿdī Efendi (Müftī Saʿdī Çelebi) 1161, 1166
Saʿdī-i Şīrāz 1162
Ṣādıḳ Ḫalīfe [Mağnisalu Ṣādıḳ Ḫalīfe] 1098
Ṣadruʾş-Şerīʿa 458, 481, 520, 566, 572, 784, 785, 789, 851, 913, 914, 941, 1018, 1020, 1029, 1032, 1038, 1049, 1068, 1176, 1192, 1259, 1265, 1300, 1384
Ṣadruşşerīʿa 898
Ṣadruşşerīʿa (Ṣadruşşerīʿa ʿUbeydullāh bin Maḥmūd bin Muḥammed Bürhānī) 470
Ṣadruşşerīʿa ʿUbeydullāh bin Maḥmūd bin Muḥammed Bürhānī 366
Saʿduʾllāh bin ʿĪsā bin Emīr Çelebi 1157
Saʿduʾllāh bin ʿĪsā bin Emīr Ḫān 1157
Saʿdullāh bin ʿĪsā bin Emīr Ḫān [Müftī Saʿdī Çelebi] {Saʿdī} 1157
Saʿdullāh [Ṣāẕelī-zāde Mevlānā Saʿdullāh] 1344
Saʿdüddīn et-Taftāzānī 228
Saʿdüddīn-i Taftāzānī 171, 267, 271, 329, 359, 365, 367, 395, 742, 1034, 1035, 1383
Saʿdüddīn Kaşġarī 746, 754
Saʿdüddīn (Saʿdüddīn-i Taftāzānī) 169, 172, 229, 271, 329, 330, 470, 879, 1007, 1383
Saʿdüddīn bin Akşemsüddīn [Şeyḫ Saʿdüddīn bin Akşemsüddīn, Akşemsüddīn'in en büyük oğlu] 674
Saʿdüddīn-i Taftāzānī 626
Ṣafer Şāh 205
Ṣafiyyüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Ṣafiyyüddīn Muṣṭafā] 941
Saḥbān 894
Ṣaḥīḥ-i Buḫārī 200, 222, 223, 316, 324, 567, 800, 1013, 1105, 1181, 1383, 1385
Ṣaḥn 432, 534, 590, 611, 785, 786, 813, 836, 838, 844, 1165, 1232, 1243, 1316, 1345
Ṣaḥn-ı Şemāniyye 801
Ṣaḥn Medreseleri 523, 791, 839, 848, 1172, 1195, 1207, 1289
Ṣaḥn Medresesi 473, 502, 573, 575, 614, 704, 786, 803, 1031, 1066, 1177, 1195, 1210, 1231, 1265, 1273, 1285
Ṣaḳarya 260
Saḳız (Sakız Adası) 246
Ṣalāḥüddīn [Bolulu Şeyḫ Ṣalāḥüddīn] 301
Ṣalāḥüddīn İznīḳī [Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī] 981
Ṣalāḥüddīn Mūsā bin Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn-i Ḥüseynī 848
Ṣalāḥüddīn Mūsā ibn Ḥamīdüddīn ibn Efḍalüddīn-i Ḥüseynī 848
Ṣalāḥüddīn (Sulṭān II. Bāyezīd ḫ̲ān-ı ʿācesi) 548, 549, 785

Ṣāliḥ Çelebi (Celāl-zāde) 1300
Ṣāliḥ-i Baḫīl 457
Ṣālih [Ḳara Ṣālih, Ṣālih el-Esved] 1282
Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā [Şeyḫ Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā, Şeyḫ Aḥmed Buḫārī'nüñ ḫulefāsından] 1141
Ṣamaḳov 246
Sām Mīrzā 740
Samsun 503
Samsunī Ḥasan 696
Samsunī Ḥasan Efendi 855
Samsunī (Samsunī Ḥasan) 696
Samsunī-zāde 1270
Sarāy 1084
Sarāy-ı 'Āmire 1112
Sarāy-ı Hümāyūn 1357
Ṣarı Ya'ḳūb (Ḳaramanlu Ṣarı Ya'ḳūb) 190, 272
Ṣaruḫān 488, 1023
Sa'yī [Muṣṭafā, İstanbullı] {Sa'yī} 1351, 1352
Seb'a-i Seyyāre 1178
Seb'-i Şidād 393, 658, 662, 751, 796, 802, 805, 867, 872, 990
Secencelü'l-Ervāḥ 983
Seferiḥişār 541, 542, 794, 839, 996
Seferiḥişār Medresesi 1234
Sekkākī [Ebû Ya'kūb Sirâcüddîn Yûsuf b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Alî el-Hârizmî es-Sekkâkî] 95, 1071, 1176, 1218
Selanik 1060, 1329, 1330
Selçuḳ Ḫatun 757
Selīm Ḫān [Sulṭān Selīm Ḫān, Sulṭān I. Selīm, Yavuz Sulṭān Selīm Ḫān] 1000
Selmā (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin 'Alī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ ḳızı) 220
Şemān 1310
Şemāniyye 391, 472, 547, 590, 790, 792, 911, 1310
Şemāniyye Medreseleri 412, 545, 568, 579, 630, 788, 789, 804, 807, 812, 833, 835, 837, 841, 842, 844, 846, 850, 863, 870, 874, 879, 903, 905, 1004, 1017, 1019, 1027, 1029, 1030, 1031, 1033, 1038, 1045, 1047, 1052, 1063, 1165, 1210, 1221, 1263, 1272, 1282, 1284, 1287, 1305, 1310, 1311, 1317, 1325, 1361, 1385
Şemāniyye Medresesi 491, 879, 1158
Semerḳand 161, 162, 164, 165, 171, 172, 216, 228, 248, 288, 360, 370, 507, 508, 509, 553, 554, 603, 708, 724, 726, 727, 728, 730, 732, 735, 1278, 1346
Şemūd 660
Seriyy-i Saḳaṭī 284
Serrāclar Mescidi 296
Sevādiyye 296
Sevindik [Şeyḫ Sevindik, Ḳoġacı Dede] 979
Seydī 838
Seydī Aḥmed bin 'Abdullāh-ı Ḳırımī 312
Seydī Aḥmed Ḳırımī 395, 396, 785, 787
Seydī Aḥmed (Seydī Aḥmed bin 'Abdullāh-ı Ḳırımī) 312, 313
Seydī 'Alī 423, 424
Seydī 'Alī-i 'Acemī 362
Seydī 'Alī-zāde 874, 1325
Seydī 'Alī-zāde Mevlānā Ya'ḳūb Efendi 1172
Seydī bin Ḥācī Maḥmūd [Mücellid-oġlı] 1057
Seydī Çelebi 1284
Seydī Efendi [Ayı Seydī] 1211
Seydī Efendi İbn İsḥāḳ [Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ, Ḳara Seydī] {Seydī} 835
Seydī Efendi [Ḳaramanlu Seydī Efendi] 837
Seydī Ḫalīfe (Amāsiyyelü Seydī Ḫalīfe) 1133
Seydī Ḫalīfe [Şeyḫ Seydī Ḫalīfe, Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe] 978
Seydī (Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ) 836
Seydī-i Ḥamīdī (Ḥamīdlü Seydī Efendi İbn İsḥāḳ) 835
Seydī-i Ḳaramanī Seydī bin Üveys bin Aḥmed 837
Seydī Maḥmūd Ḳocavī 1327
Seydī Meḥmed Ḳocavī 1105
Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī 841
Seydī Muḥammed Ḳocavī 1299

Seydī (Ṣūfī-zāde Şeyḫ ʿAbdurraḥmān'ın babası) 949
Seyfiyye (Medrese-i Seyfiyye) 1031
Seyfiyye Medresesi 903
Seyyid ʿAbdullāh 314
Seyyid Aḥmed 530, 935
Seyyid Aḥmed Buḫārī 960, 1129, 1130, 1365
Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī [Şeyḫ Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḥüseynī, Emīr Buḫārī] 960
Seyyid ʿAlāüddīn ʿAlī-i Semerḳandī 315
Seyyid ʿAlī 1379, 1380
Seyyid ʿAlī bin Meymūn 947
Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī 998, 1286, 1379
Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī-i Endülīsī [Şeyḫ Seyyid ʿAlī bin Meymūn Maġribī-i Endülīsī] 945
Seyyid ʿAlī-i Buḫārī 256
Seyyid Alī-i Hemedānī 256
Seyyid ʿAlī Ḳomanātī 363
Seyyid ʿAlī Maġribī 946, 947
Seyyid Bahāüddīn 770
Seyyid Buḫārī 450, 1058
Seyyid Celālüddīn-i Kürlānī 1128
Seyyid Cürcānī 247
Seyyid Emīr Buḫārī 1186
Seyyid Emīr Külāl 714, 729
Seyyid Ḫalīfe (Amāsiyyelü Seydī Ḫalīfe) 1133
Seyyid Ḥamza 729
Seyyid Ḥüseyn bin Seyyid ʿAlī Ḳomanātī 364
Seyyid Ḥüseyn-i Aḫlaṭī 244
Seyyid İbrāhīm 852, 854, 855, 857, 859
Seyyid ʿİbrī 525
Seyyid Ḳāsım-ı Envārī 287
Seyyid Külāl (Seyyid Emīr Külāl) 714
Seyyid Maḥmūd 909, 910
Seyyid Maḥmūd bin ʿAbdullāh 909
Seyyid Muḥammed bin ʿAlī Ḥüseynī-i Buḫārī (Emīr Sulṭān) 388
Seyyid Şemsüddīn Ebū Meḥmed Aḥmed 1300
Seyyid Şerīf 163, 168, 170, 186, 196, 228, 229, 230, 244, 271, 364, 365, 402, 438, 439, 441, 442, 445, 480, 481, 482, 483, 485, 486, 501, 513, 515, 520, 538, 542, 573, 626, 851, 852, 879, 914, 1013, 1018, 1020, 1033, 1035, 1049, 1052, 1057, 1065, 1176, 1177, 1182, 1254, 1259, 1384, 1385
Seyyid Şerīf Cürcānī 167, 237, 244, 248, 250, 266, 311, 353, 359, 362, 367, 370, 413, 437, 439, 442, 482, 484, 485, 486, 503, 513, 552, 623, 789, 802, 808, 834, 875, 879, 898, 1062, 1177, 1193, 1263
Seyyid Şerīf Cürcānī [*Şerḥ-i Miftāḥ, Şerḥ-i Mevāḳıf, Şerḥ-i Ferā'iż, Şerḥ-i Çaġminī, Ḥāşiye-i Muṭavvel, Ḥāşiye-i Tecrīd, Ḥāşiye-i Kūçek* müellifi] 169
Seyyid Şerīf-i Ṣānī (Şerīf ʿAbdurraḥīm bin ʿAbdurraḥmān bin Aḥmed ʿAbbāsī-i Ṣafī'ī) 1075
Seyyid Velāyet 934, 935, 936, 937, 938, 939
Seyyid Velāyet bin Seyyid Aḥmed 529
Seyyid Velāyet Efendi 939
Seyyid Velāyet ibn Seyyid Aḥmed bin Seyyid İsḥāḳ bin Seyyid ʿAlāüddīn bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Cihāngīr ibn Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḫayyāt bin Seyyid Rıża bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Mūsā bin Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Süleymān bin Seyyid Faẕl bin Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḥüseyn ibn Seyyid İmām Muḥammed Bāḳır bin İmām Zeynel'ābidīn bin İmām Ḥüseyn bin İmām ʿAlī bin Ebī Ṭālib 934
Seyyid Velāyet [Seyyid Velāyet ibn Seyyid Aḥmed bin Seyyid İsḥāḳ bin Seyyid ʿAlāüddīn bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Cihāngīr ibn Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḫayyāt bin Seyyid Rıża bin Seyyid Ḫalīl bin Seyyid Mūsā bin Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Süleymān bin Seyyid Faẕl bin Seyyid Muḥammed bin Seyyid Ḥüseyn ibn Seyyid İmām Muḥammed Bāḳır bin İmām Zeynel'ābidīn bin İmām Ḥüseyn bin İmām ʿAlī bin Ebī Ṭālib] 934

Seyyid Yaḥyā bin Seyyid Bahāüddīn Şīrvānī 768
Seyyid Yaḥyā (Seyyid Yaḥyā Şīrvānī) 756, 759, 760, 764, 768, 769, 770, 771, 772, 989
Seyyid Yaḥyā Şīrvānī 757, 768
Ṣıfāhān (Isfahan) 723
Ṣıḥāḥ-ı Cevherī 167, 635, 801
Ṣıḥāḥ-ı Sitte 1263
Ṣıḥaḥu'l-Luġa 502
Sırr-ı Cānān 983
Sidre 387
Silivri 593, 644, 865, 867, 914, 1349
Silkü'l-'Ayn li-İẕhābi'l-Ġayn 947
Simav 707, 708, 896, 960, 963, 964
Simavna 243
Sinān Çelebi 1279
Sinān Çelebi Efendi 1149, 1271
Sinān Çelebi (Germiyānlu Sinān Çelebi) 971
Sinān Erdebīlī [Şeyḫ Sinān Erdebīlī] 1372
Sinān [Ferelü Şeyḫ Sinān] 697
Sinān Ḫalīfe [Şeyḫ Sinān Ḫalīfe, Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe'nüñ ḫulefāsından] 1378
Sinān [Ḥekīm Sinān] 1356
Sinān Paşa 435, 467, 468, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 547, 592, 682, 696, 793, 794, 809, 810, 839, 844, 868, 878, 881, 882, 885, 900, 1046, 1117, 1343
Sinān Paşa (Sinān Paşa ibn Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn [Ḫıżr Beg'üñ oġlı]) 546
Sinān Paşa-zāde 880
Sinān Paşa-zāde Aḥmed Çelebi 593
Sinān [Ṣā'ir Sinān] {Sinān} 789
Sinān [Şeyḫī, Germiyān] {Şeyḫī} 379
Sinān [Şeyḫ Sinān] 767
Sinān [Şeyḫ Sinān, Sūḫte Sinān] 1137
Sinānüddīn [Şeyḫ Sinānüddīn, Sünbül Sinān] 983
Sinānüddīn Yūsuf 'Acemī 851
Sinānüddīn Yūsuf bin Aḫī [Aḫī-zāde] 1218
Sinānüddīn Yūsuf bin Mevlānā 'Alī Yegānī (Yegān-zāde Mollā Sinān) 1061
Sinānüddīn Yūsuf bin Mevlānā Ḫıżr Beg bin Celālüddīn [Sinān Paşa, Ḫ'āce Paşa, Ḫıżr Beg'üñ oġlı, *Taẕarru'-nāme* müellifi] 538
Sinānüddīn Yūsuf bin Mollā Yegānī (Yegān-zāde Mollā Sinān) 1061
Sinānüddīn Yūsuf Çelebi (Ḳaraşili Sinānüddīn Yūsuf Çelebi) 1335
Sinānüddīn Yūsuf [Ḳara Sinān] 623
Sinānüddīn Yūsuf [Köpricük-zāde] 1288
Sinānüddīn Yūsuf [Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī'nüñ vüzerāsından birinüñ ḳullarından] 787
Sinob 1098
Sirāc bin Sa'düddīn 592
Sirāc Ḫaṭīb [Fatih Cāmi'i ḫaṭībi] 640
Sirāc (Sirāc bin Sa'düddīn) 592
Sirāc (Sirāc Ḫaṭīb) 640, 641
Sirācüddīn-i Urmevī 141
Sirācüddīn Muḥammed bin 'Ömer Ḫalebī 524
Sirācüddīn (Sirāc bin Sa'düddīn) 590, 591
Sirācüddīn [Sirāc bin Sa'düddīn, Edirne ḳāḍīsı] 589
Sirācüddīn (Sirāc Ḫaṭīb) 641
Siroz 247, 1022, 1267
Sivas 202, 394
Sivas Medresesi 835
Sivriḥiṣār 336
Sivriḥiṣār Medresesi 338, 1234
Ṣofya 865, 1374, 1375
Solfasol 257
Sögüdcük 138
Sūdān 116
Ṣūfī-oġlı (Ṣūfī-zāde Şeyḫ 'Abdurraḥmān) 949
Ṣūfī-zāde (Ṣūfī-zāde Şeyḫ 'Abdurraḥmān) 949, 950, 998
Sūḫte Efendi (Şeyḫ Sinān) 1138
Sūḫte Sinān (Şeyḫ Sinān) 1137
Sulṭān 'Abdullāh 882
Sulṭān 'Abdülmecīd Ḫān 1389
Sulṭān Aḥmed 608
Sulṭān Aḥmed (Şehzāde Sulṭān Aḥmed) 811
Sulṭān Aḥmed (Semerkand valisi) 730, 731
Sulṭān 'Alāüddīn (Alâüddîn Keykubâd) 126
Sulṭān 'Alāüddīn-i Selçuḳī 243
Sulṭān 'Alāüddīn Keyḳubād bin Keyḫüsrev 126

Sulṭān Bāyezīd Ḫān Cāmi'i 1355
Sulṭān Bāyezīd Ḫān (I. Bāyezīd) 223
Sulṭān Bāyezīd Ḫān (II. Bāyezīd) 326, 335, 435, 436, 444, 449, 465, 474, 478, 492, 501, 505, 547, 549, 556, 567, 579, 585, 586, 596, 608, 610, 612, 615, 628, 630, 681, 733, 748, 765, 766, 784, 787, 803, 809, 811, 813, 824, 825, 830, 831, 837, 842, 851, 853, 860, 862, 863, 865, 869, 870, 872, 874, 876, 882, 891, 892, 901, 902, 905, 907, 909, 915, 925, 926, 936, 969, 995, 996, 1004, 1005, 1017, 1031, 1047, 1049, 1060, 1075, 1081, 1088, 1094, 1100, 1212, 1263, 1267, 1292, 1352, 1353
Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī (I. Bāyezīd) 223, 251, 274
Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī (II. Bāyezīd) 481, 498, 536, 542, 564, 568, 575, 585, 588, 596, 612, 622, 683, 764, 765, 783, 785, 793, 794, 796, 810, 811, 854, 860, 876, 922, 952, 994, 1002, 1016, 1034, 1035, 1038, 1047, 1053, 1075, 1081, 1092, 1108, 1119, 1176, 1291, 1305, 1356
Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi 311, 794, 874, 1005, 1029, 1047
Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi 839, 856, 879, 1035, 1195, 1203, 1304, 1323, 1385
Sulṭān Bāyezīd Ḫān (Yıldırım Bāyezīd) 159
Sulṭān Bāyezīd (I. Bāyezīd) 189
Sulṭān Bāyezīd-i Ḫān-ı Ġāzī (II. Bāyezīd) 1348
Sulṭān Bāyezīd (II. Bayezīd) 856
Sulṭān Bāyezīd (II. Bāyezīd) 476, 549, 594, 598, 609, 618, 644, 645, 679, 681, 780, 812, 824, 836, 839, 872, 894, 925, 926, 928, 945, 993, 1081, 1110, 1111, 1342, 1348
Sulṭān Bāyezīd Medresesi 838, 874, 1205
Sulṭān Bāyezīd Yıldırım Ḫān 189
Sulṭān Cāmi'i (Edirne) 501, 887
Sulṭān Cem 764, 765
Sulṭān Ebū Sa'īd Timur Uzun Ḥasan Beg 643
Sulṭān Eşref Ebu'n-naṣr Barsbay Daḳmaḳī-i Ẓāhirī (Mışr sulṭānı) 224
Sulṭān Ferec bin Sulṭān Berḳūḳ (Mışr sulṭānı) 244
Sulṭān Ġavrī 869, 1075
Sulṭān Ġıyāṣüddīn 126
Sulṭān Ġıyāṣüddīn bin Sulṭān 'Alāüddīn 135
Sulṭān Ḥācī Bayrām 301
Sulṭān Ḫalīl 772
Sulṭān Ḥasan (Sulṭān Uzun Ḥasan) 511
Sulṭān Ḥażretleri Medresesi 1309
Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara 753, 957
Sulṭān Ḥüseyn bin Bayḳara 444
Sulṭān Ḳayıtbay 1080
Sulṭān Ḳayıtbay (Mışr sulṭānı) 322, 323, 860
Sulṭān Ḳorḳud 829, 856, 861, 1237, 1238, 1240
Sulṭān Maḥmūd (Semerkand valisi Sultân Ahmed'in kardeşi) 730, 731
Sulṭān Medresesi 206, 266, 310, 339, 352, 365, 395, 405, 412, 414, 429, 436, 459, 526, 528, 545, 549, 571, 577, 785, 788, 792, 808, 812, 835, 837, 868, 869, 870, 874, 903, 912, 1019, 1028, 1029, 1030, 1031, 1153, 1158, 1170, 1205, 1209, 1210, 1231, 1248, 1272, 1282, 1286, 1292, 1305, 1308, 1309, 1310, 1313, 1317
Sulṭān Meḥmed bin Murād Ḫān (II. Meḥmed) 225
Sulṭān Meḥmed Ḫān Cāmi'i 1160
Sulṭān Meḥmed Ḫān ibn Murād Ḫān (II. Meḥmed) 267
Sulṭān Meḥmed Ḫān ibn Yıldırım Bāyezīd Ḫān [Çelebi Meḥmed, I. Meḥmed] 263
Sulṭān Meḥmed Ḫān (II. Meḥmed) 312, 313, 314, 317, 319, 322, 323, 327, 329, 330, 336, 337, 339, 344, 345, 348, 351, 352, 355, 356, 357, 361, 362, 371, 391, 392, 393, 397, 398, 399, 400, 405, 406, 412, 413, 418, 422, 430, 431, 432, 435, 441, 451,

452, 454, 455, 459, 460, 463, 473, 478, 487, 491, 496, 497, 498, 502, 504, 505, 511, 512, 514, 520, 521, 524, 525, 526, 528, 531, 532, 533, 534, 539, 540, 544, 547, 549, 552, 560, 566, 567, 573, 577, 579, 582, 584, 588, 589, 591, 592, 595, 596, 597, 603, 604, 608, 609, 620, 621, 630, 632, 634, 637, 638, 640, 642, 643, 644, 645, 646, 650, 651, 652, 657, 663, 664, 667, 681, 701, 709, 732, 733, 734, 748, 749, 756, 762, 764, 766, 780, 783, 824, 856, 860, 864, 865, 868, 885, 917, 918, 921, 935, 1007, 1030, 1091, 1106, 1109, 1234, 1295, 1354
Sulṭān Meḥmed Ḫān (I. Meḥmed) 246, 274
Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Evvel (I. Meḥmed) 604
Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī 149, 187
Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ġāzī (II. Meḥmed) 345, 353, 643, 750, 801, 810, 925, 978, 985, 1016, 1108, 1304, 1352
Sulṭān Meḥmed Ḫān (Şehzāde Sulṭān Meḥmed Ḫān) 1325
Sulṭān Meḥmed (II. Meḥmed) 342, 353, 516, 541, 554, 603, 607, 615, 732, 843, 914, 1101
Sulṭān Müeyyed (Mışr sulṭānı) 183
Sulṭān Murād bin Sulṭān Orḫān bin Sulṭān ʻOṯmān [Sulṭān I. Murād] 157
Sulṭān Murād Ḫān (II. Murād) 306, 308, 312, 316, 317, 344, 368, 372, 397, 422, 459, 496, 524, 604, 676, 789, 874, 876, 917, 920
Sulṭān Murād Ḫān (I. Murād) 148, 159, 177
Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī 149, 159
Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī (II. Murād) 266, 286, 348, 352, 355, 362, 403, 412, 486, 496, 533, 596, 597, 604, 656, 787, 794, 896
Sulṭān Murād Ḫān-ı Gāzī Medresesi 835
Sulṭān Murād Ḫān-ı Ġāzī Medresesi 794, 912
Sulṭān Murād Ḫān-ı Ṯānī 298, 306
Sulṭān Murād Ḫān Medresesi 534, 811
Sulṭān Murād (II. Murād) 343, 345, 398
Sulṭān Murād (I. Murād) 159
Sulṭān Murād (Şehzāde Sulṭān Aḥmed'in oğlu) 811
Sulṭān Muṣṭafā bin Sulṭān Meḥmed Ḫān 488
Sulṭān Muṣṭafā (Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā) 1201
Sulṭānöñi 159
Sulṭān Orḫān Ġāzī 141, 142, 146, 147, 151, 152, 156, 811, 1049
Sulṭān Orḫān Ġāzī Medresesi 833, 835, 841
Sulṭān Orḫān Ḫān 138, 147
Sulṭān Orḫān Ḫān bin Sulṭān ʻOṯmān Ḫān [Orḫān Ġāzī] 137
Sulṭān Orḫān Ḫān-ı Ġāzī 140, 148
Sulṭān Orḫān ʻimāreti 1106
Sulṭān Orḫān Medresesi 370, 1191
Sulṭān Orḫān (Orḫān Ġāzī) 129, 148, 151, 152, 153, 155, 156, 158, 160
Sulṭān Oṯmān 872
Sulṭān ʻOṯmān bin Erṭuġrul (Osman Gâzî) 125
Sulṭān ʻOṯmān Ġāzī 123, 126, 128, 129, 130
Sulṭān ʻOṯmān Ḫān 131, 138
Sulṭān ʻOṯmān Ḫān-ı Ġāzī 123, 132, 148
Sulṭān ʻOṯmān (Osmān Ġāzī) 126, 131, 137
Sulṭān Selīm Ḫān Cāmiʻi 980
Sulṭān Selīm Ḫān (I. Selīm) 548, 815, 817, 818, 820, 827, 830, 833, 837, 840, 842, 866, 869, 870, 887, 892, 893, 901, 905, 907, 908, 916, 922, 936, 937, 1000, 1005, 1017, 1031, 1035, 1047, 1060, 1065, 1066, 1110, 1144, 1180, 1194, 1226, 1238, 1244, 1285, 1339, 1352, 1355, 1357, 1359
Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel 1383
Sulṭān Selīm Ḫān-ı Evvel (I. Selīm) 465, 935, 955, 992, 1060, 1230, 1357, 1383
Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ġāzī (I. Selīm) 832, 840, 856, 931, 997, 1014, 1056, 1058, 1083, 1099, 1100, 1106, 1138, 1187, 1189, 1192, 1278, 1339

Sulṭān Selīm Ḫān-ı Sānī (II. Selīm) 1341
Sulṭān Selīm (I. Selīm) 593, 820, 864, 894, 932, 936, 1010, 1015, 1016, 1062, 1110, 1132, 1199, 1330
Sulṭān Selīm Medresesi 1317
Sulṭān Süleymān 1143, 1144, 1146, 1165, 1271, 1285, 1313, 1325
Sulṭān Süleymān Ḫān 299, 866, 873, 887, 908, 1005, 1031, 1047, 1060, 1085, 1135, 1143, 1147, 1148, 1163, 1181, 1189, 1201, 1242, 1256, 1267, 1272, 1276, 1285, 1300, 1301, 1310, 1315, 1318, 1341, 1351, 1354, 1357, 1361, 1364, 1376
Sulṭān Süleymān Ḫān-ı Ġāzī 1035, 1055, 1094, 1110, 1138, 1282, 1292, 1299, 1325, 1342, 1346
Sulṭān (Sulṭān Medresesi) 422, 451, 808, 1231
Sulṭān Uzun Ḥasan 511, 512, 526
Sulṭān Ya'ḳūb 757
Sulṭān Yıldırım Bāyezīd 246
Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān 199, 239, 240
Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī 1049
Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān-ı Ġāzī Medresesi 911
Sulṭān Yıldırım Ḫān 190
Sūre-i 'Ādiyāt 958
Sūre-i Āl-i 'İmrān 361
Sūre-i Duḫān 784
Sūre-i En'ām 402, 506
Sūre-i Fātiḥa 184, 983
Sūre-i Feṯḥ 908
Sūre-i Ḳadr 832
Sūre-i Mücādele 315, 989
Sūre-i Nebe 1383
Sūre-i Nūr 325
Sūre-i Ṭāhā 197
Sūre-i Ve'd-Ḍuḥā 1263
Sūre-i Yāsīn 972
Suyūṭī 169, 171, 181, 196, 238, 275, 276, 278, 1080
Ṣübūtī 1171
Südlice 988
Sühā 452
Süheyl-i Yemānī 1280
Süleymān 1035, 1143
Süleymān [Sulṭān Süleymān, Ḳānūnī Sulṭān Süleymān, Sulṭān I. Süleymān] 1143
Süleymān Çelebi ibn Ḫalīl Paşa 372
Süleymān Çelebi ibn Kemāl Paşa-zāde 592
Süleymān Çelebi (Kemāl Paşa-zāde'nin babası) 592
Süleymān Çelebi [Rūmī Süleymān Çelebi] 1256
Süleymān Çelebi (Süleymān Çelebi ibn Ḫalīl Paşa) 373, 656
Süleymān Ḫalīfe (Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe) 706, 1378
Süleymān (Hz. Süleymān) 750
Süleymān (Sulṭān Süleymān) 1146
Süleymān Çelebi 240
Sünbül Efendi (Sünbül Sinān) 939
Sünbül Sinān 939, 983
Şüreyyā 1008, 1106, 1131
Sürūrī Çelebi 1105
Sürūş-ı Ġayb 392, 493, 895, 1375
Sürūş-ı Peygamber 345

Ş

Şāfi'ī 168, 201, 521, 946, 1349
Şāfiye 516, 623
Şāh Çelebi (Muḥyiddīn Çelebi'nüñ birāderi) 474, 477
Şāh Efendi (Fenārī Şāh Meḥmed Çelebi) 1018
Şāhīn Lala 142, 143, 145
Şāh İsmā'īl Bahādır 827
Şāh İsmā'īl bin Erdebīl 1175
Şāh İsmā'īl-i Erdebīlī 870
Şāh Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī 1187
Şāh Ḳāsım (Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī) 1189
Şāh Melek Beg Medresesi 592
Şāh Melek Medresesi 395
Şāh Muḥammed Ḳazvīnī 907, 908
Şāhrūd 517
Şāhrūdī (Muṣannifek) 517
Şāhruḫ Mīrzā 553
Şāhruḫ Mīrzā (Emīr Timur'uñ oġlı) 329, 330
Ṣā'ir Sinān 789

Şaḳâ'iḳ 106, 110, 196, 213, 364, 373, 402, 403, 458, 538, 545, 558, 781, 910, 927, 1043, 1074, 1183, 1300, 1316
Şaḳâ'iḳ-ı Nu'mâniyye [*eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî 'Ulemâi'd-Devleti'l-'Osmâniyye*] 104, 108, 109, 110, 111, 592, 1352, 1386, 1387
Şām 127, 131, 149, 215, 221, 234, 248, 273, 945, 946, 950, 976, 1015, 1102, 1209, 1227, 1232, 1283, 1305, 1323
Şamaḫı 768, 771
Şāmāt 102, 119
Şāriḥ-i Şir'a (Ya'ḳūb bin Seydī 'Alī) 874
Şebüsterī-zāde (Abdullāh bin Şeyḫ İbrāhīm Şebüsterī) 1194
Şāṭıbiyye 220, 222
Şāş 726
Şehzāde Sulṭān Aḥmed 787, 811, 831, 936, 1047
Şehzāde Sulṭān Cihāngīr 1341
Şehzāde Sulṭān Ḳorḳud 1237
Şehzāde Sulṭān Meḥmed 1299
Şehzāde Sulṭān Meḥmed Ḫān 1325
Şehzāde Sulṭān Meḥmed Ḫān Cāmi'i 1336
Şehzāde Sulṭān Muṣṭafā 1300, 1301
Şemsi'l-Aṣġar (Şemsüddīn Aḥmed Germiyānī) 1316
Şems-i Tebrīzī [Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Melikdâd Tebrîzî] 102
Şemsiyye 520
Şemsüddīn Aḥmed (Arab Çelebi) 1300
Şemsüddīn Aḥmed bin 'Abdullāh [Ġulām Şemsüddīn, Amāsiyyelü İbrāhīm'üñ 'uteḳāsından] 1250
Şemsüddīn Aḥmed bin Mevlānā Ḳāḍī Ḥamza [Arab Çelebi] 1263
Şemsüddīn Aḥmed bin Mūsā {Ḫayālī} 451
Şemsüddīn Aḥmed bin Muṣṭafā (Ḳāf Aḥmed Çelebi) 1323
Şemsüddīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa (İbn Kemāl, Kemāl Paşa-zāde) 1002
Şemsüddīn Aḥmed Bursevī 1318
Şemsüddīn Aḥmed [Diñḳoz] 626
Şemsüddīn Aḥmed Germiyānī (Küçek Şems) 1316
Şemsüddīn Aḥmed [Ḳaraca Aḥmed] 625
Şemsüddīn Aḥmed [Kireççi-zāde] 1208
Şemsüddīn Aḥmed (Ḳıvāmüddīn Yūsuf'un küçük oġlı) 871
Şemsüddīn Aḥmed [Mevlānā Māşī] 915
Şemsüddīn Aḥmed [Varaḳ Şemsüddīn] 1265
Şemsüddīn Aḥmed Yegānī (Eyyühüm, Mevlānā Yūsuf Bālī bin Molla Yegān'uñ oġlı) 884
Şemsüddīn-i Fenārī (Mollā Fenārī) 146, 201, 204, 205, 206, 207, 234, 251, 254, 275, 307, 724
Şemsüddīn Muḥammed bin 'Alī (Alāüddīn Alī-i Ḳoçḥiṣārī) 367
Şemsüddīn Muḥammed bin 'Alī Ḥüseynī-i Buḫārī [Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin 'Alī Ḥüseynī-i Buḫārī] 253
Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza bin Muḥammed el-Fenārī [Mollā Fenārī] 181
Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza [Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza, Aḳşemsüddīn] 653
Şemsüddīn Muḥammed bin 'Ömer bin Emrullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn 1339
Şemsü'l-milleti ve'd-dīn Aḥmed bin İsmā'īl-i Gūrānī 316
Şemsüddīn [Şā'ir Naḥīfī] {Naḥīfī} 631
Şemsü'l-Āfâḳ fi 'İlmi'l-Ḥurūf ve'l-Evfâḳ 235
Şemsüddīn Muḥammed (Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ oġlı) 516
Şerbetçi-oġlı 667
Şerefüddīn bin Kemāl-i Ḳırımī 311
Şerefüddīn-i Ḳırımī 312
Şerefüddīn (Şerefüddīn bin Kemāl-i Ḳırımī) 311, 312
Şerefüddīn Yezdī 1180
Şerḥ-i Âdāb-ı Baḥṣ 880
Şerḥ-i 'Aḍud 359
Şerḥ-i 'Aḳā'id 171, 314, 366, 454, 520, 587, 626, 759, 879, 880, 890, 1382
Şerḥ-i 'Aḳā'id-i Nesefî 486
Şerḥ-i 'Aḳā'id-i Nesefiyye 457, 914
Şerḥ-i Ca'berī 196, 324

Şerḥ-i Çaġminī 169, 370, 371
Şerḥ-i Eşkāl-i Tešīs 370
Şerḥ-i Ferā'iż 169, 808, 875, 1385
Şerḥ-i Ferā'iż-i Sirācī 1018
Şerḥ-i Hidāye 451
Şerḥ-i Isfahānī 1382
Şerḥ-i Keşşāf 172
Şerḥ-i Maḳāṣıd 365, 458
Şerḥ-i Meṭāli' 212, 250, 311, 359, 482, 483, 485, 520, 879, 1004, 1052, 1182, 1193
Şerḥ-i Mevāḳıf 163, 169, 186, 350, 359, 362, 370, 371, 400, 422, 442, 443, 449, 450, 503, 532, 542, 546, 568, 574, 805, 831, 836, 852, 871, 909, 914, 1018, 1029, 1062, 1171, 1177, 1182, 1231, 1383, 1384, 1385
Şerḥ-i Miftāḥ 169, 171, 196, 230, 367, 402, 519, 520, 802, 831, 834, 836, 838, 875, 890, 898, 1007, 1013, 1020, 1032, 1065, 1176, 1259, 1382, 1384
Şerḥ-i Muḫtaṣar 437, 442, 444, 481, 538
Şerḥ-i Muṭavvel 401, 519, 615, 1382
Şerḥ-i Muṭavvel Ḥāşiyesi 519
Şerḥ-i Şemsiyye 196, 626, 959, 1302, 1382
Şerḥ-i Taftāzānī 196
Şerḥ-i Ṭavāli'-i Isfahānī 1018
Şerḥ-i Tecrīd 364, 508, 573, 834, 879, 1029
Şerḥ-i Telḫīṣ 1350
Şerḥ-i Viḳāye 520
Şerīf 'Abdurraḥīm bin 'Abdurraḥmān bin Aḥmed 'Abbāsī-i Şāfi'ī 1074
Şerīf Mīr 'Alīm-i Buḫārī 1346
Şevāhid-i Telḫīṣ 1077
Şevāhidü'n-Nübüvve 751, 1132
Şeyḫ Abdāl 'Alāüddīn 977
Şeyḫ 'Abdül'azīz 280, 285
Şeyḫ 'Abdulḫālıḳ Ġucduvānī 714
Şeyḫ 'Abdülḳādir Ṣafedī 946, 947
Şeyḫ 'Abdülḳāhir Cürcānī 364
Şeyḫ 'Abdülkerīm el-Ḳādirī (Müftī Şeyḫ) 1363
Şeyḫ 'Abdullāh 762, 763
Şeyḫ 'Abdullāh-ı Ḳudsī 699
Şeyḫ 'Abdullāh (Şeyḫ 'Abdullāh-ı İlāhī) 707
Şeyḫ 'Abdüllaṭīf-i Ḳudsī 193, 281, 283, 285, 383, 384, 385, 386, 529, 699, 701
Şeyḫ 'Abdullaṭīf (Şeyḫ 'Abdüllaṭīf-i Ḳudsī) 282, 386, 387, 388, 699, 700
Şeyḫ 'Abdüllaṭīf (Şeyḫ 'Abdüllaṭīf-i Maḳdisī) 280, 281, 282, 283, 285, 287
Şeyḫ 'Abdülmü'min 998, 999
Şeyḫ 'Abdulmu'ṭī 287, 288, 289, 935, 946
Şeyḫ 'Abdulmu'ṭī (Şeyḫü'l-ḥarem) 734
Şeyḫ 'Abdulmu'ṭī Zeynī 760
Şeyḫ 'Abdürraḥīm-i Merzifonī 410, 457
Şeyḫ 'Abdurraḥīm Müeyyedī 931, 1120
Şeyḫ 'Abdürraḥīm Müeyyedī (Ḥācī Çelebi) 1290
Şeyḫ 'Abdürraḥīm (Şeyḫ Abdürraḥīm ibn Emīr Azīz-i Merzifonī) 286, 287
Şeyḫ 'Abdurraḥmān Cāmī (Mollā Cāmī) 708
Şeyḫ 'Abdurraḥmān Çelebi 297
Şeyḫ 'Abdurraḥmān Çelebi ibn Mevlānā Ḥüsāmüddīn 297
Şeyḫ 'Abdurraḥmān Efendi (Ṣūfi-zāde Şeyḫ 'Abdurraḥmān) 949
Şeyḫ 'Abdurraḥmān-ı Erzincānī 258, 410, 411
Şeyḫ 'Abdurraḥmān-ı Mışrī 290, 291, 292
Şeyḫ 'Abdurraḥmān (Şeyḫ Abdurraḥmān-ı Erzincānī) 411
Şeyḫ 'Abdurraḥmān (Ṣūfi-zāde Şeyḫ 'Abdurraḥmān) 950, 951, 998
Şeyḫ 'Ābid (Ābid Çelebi, Monlā Ḫünkār'uñ neslinden) 712
Şeyḫ Aḫlatī 245
Şeyḫ Aḥmed 378, 529, 530, 937, 938, 1079
Şeyḫ Aḥmed (Aḥmed-i Bīcān) 379
Şeyḫ Aḥmed (Amāsiyyelü 'Alī'nin babası) 860
Şeyḫ Aḥmed (Āşıḳ Paşa evlādından) 934
Şeyḫ Aḥmed bin Şeyḫ Merkez 1139
Şeyḫ Aḥmed Buḫārī 1141
Şeyḫ Aḥmed Çelebi (Ayaşuluġī Aḥmed Çelebi) 699
Şeyḫ Aḥmed-i Nāsıfī-i Cāmī 282
Şeyḫ Aḳbıyıḳ Sulṭān 374, 660
Şeyḫ Aḳşemsüddīn Efendi (Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza) 657, 661, 1114, 1359
Şeyḫ Aḳşemsüddīn (Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin Ḥamza) 660, 668, 669, 671, 672, 673, 675, 677, 903, 924

Şeyḫ ʿAlāüddīn Abdāl 977
Şeyḫ ʿAlāüddīn 487
Şeyḫ ʿAlāüddīn (Alī-i ʿArabī) 757
Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe 977
Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalvetī 757, 762
Şeyḫ ʿAlāüddīn (Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalīfe) 978
Şeyḫ ʿAlāüddīn (Şeyḫ ʿAlāüddīn Ḫalvetī) 762, 763
Şeyḫ ʿAlī 948
Şeyḫ ʿAlī bin Meymūn bin Ebī Bekr bin ʿAṭāullāh bin Ḫayyūn bin Süleymān bin Yaḥyā bin Naṣr bin Yūsuf bin ʿAbdülḥamīd bin Yeltin bin Fāzerrūḳ bin Deskūr bin ʿArab bin Hilāl bin Muḥammed bin Aḥmed bin İdrīs bin ʿAbdullāh bin Ḥasan bin Ḥüseyn bin ʿAlī bin Ebī Ṭālib 946
Şeyḫ ʿAlī Dede 944, 1135
Şeyḫ ʿAlī Dede Ḫalīfe 944
Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī 1379, 1380
Şeyḫ ʿAlī (Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī) 1379
Şeyḫ Ayas 1113
Şeyḫ Baba İlyās Ḫorāsānī 132
Şeyḫ Baba Neḫḫāsī-i Anḳaravī 300
Şeyḫ Baba Niʿmetullāh 952
Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥiṣārī 995
Şeyḫ Bahāüddīn 770, 1121
Şeyḫ Bahāüddīn-zāde 1121
Şeyḫ Bahāüddīn-zāde Efendi 1123
Şeyḫ Bālī 1375
Şeyḫ Bālī Efendi 1374, 1375, 1376
Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe 981
Şeyḫ Bedaḫşī 958
Şeyḫ Bedrüddīn 243, 244, 245, 246, 249, 299, 976
Şeyḫ Bedrüddīn Baba 976
Şeyḫ Bedrüddīn bin Ḳāḍī-i Simavna 489
Şeyḫ Bedrüddīn-i Aḥmer 300
Şeyḫ Bedrüddīn-i Raḳīḳ 299
Şeyḫ Bedrüddīn (Şeyḫ Bedrüddīn-i Aḥmer) 300
Şeyḫ bin ʿArefe 1380
Şeyḫ Bolulı Çelebi 941
Şeyḫ Celālüddīn-i Belhī (Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî) 282
Şeyḫ Cemāl Efendi 939, 986, 988
Şeyḫ Cemāl Ḫalīfe 989
Şeyḫ Cemāl Ḫalīfe Efendi 985
Şeyḫ Cemālüddīn 168, 204, 205
Şeyḫ Cemālüddīn-i Aḳsarāyī 181, 204, 762, 864
Şeyḫ Cemālüddīn İsḥāḳ Ḳaramanī 985
Şeyḫ Cemālüddīn Ḳaramanī 985
Şeyḫ Cezerī (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī) 228
Şeyḫ Çelebi Ḫalīfe (Şeyḫ Meḥmed Cemālī) 765, 983, 984, 1372
Şeyḫ Dāvūd-ı Ḳayṣerī 140
Şeyḫ Dāvūd (Ḳızıl Aḥmed) 989, 990, 992
Şeyḫ Debbāsī 945
Şeyḫ Dimyāṭī 215
Şeyḫ Eberḳūhī 215
Şeyḫ [Ebī Eyyūb Enṣārī Medresesi'nde müderris] 920
Şeyḫ Ebī Ṭāhir bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed ibn Ḥasan bin ʿAlī Ṭāhirī 366
Şeyḫ Ebī Ṭāhir (Şeyḫ Ebī Ṭāhir bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed ibn Ḥasan bin ʿAlī Ṭāhirī) 366
Şeyḫ Ebū ʿAbdullāh bin ʿArefe 201
Şeyḫ Ebū Bekr Aḥmed (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ ḳarındaşı) 223
Şeyḫ Ebū Bekr Aḥmed (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī'nüñ oġlı) 223, 224
Şeyḫ Ebū İsḥaḳ-ı Şīrāzī 199
Şeyḫ Ebü'l-Vefā-yı Baġdādī 152
Şeyḫ Ekmel 168, 244, 1383
Şeyḫ Ekmelüddīn 182, 249, 534
Şeyḫ Emīr Buḫarī 966
Şeyḫ Emīr Külāl 717
Şeyḫ Endelīsī 150
Şeyḫ Fażlullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn 675
Şeyḫ Fażlullāh (Şeyḫ Fażlullāh bin Şeyḫ Aḳşemsüddīn) 675
Şeyḫ Gülşenī 1205
Şeyḫ Ḥabīb 1133
Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī (Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī Ḳaramanī) 986
Şeyḫ Ḥabīb (Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī Ḳaramanī) 759, 760, 761, 986, 989

Şeyḫ Ḥācī Bayrām 299, 303
Şeyḫ Ḥācī Efendi 361, 608
Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe 558, 607, 940, 941, 942, 944, 1124, 1125, 1126, 1127
Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe Efendi 607
Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe (Şeyḫ Ḥācī ʿAbdullāh) 689, 697, 698
Şeyḫ Ḥācī Ramażān 1135
Şeyḫ Ḥācī Ramażān Efendi 1137
Şeyḫ Ḥāfıẓ-ı ʿIrākī 223
Şeyḫ Ḫalīfe (Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe) 981, 992
Şeyḫ Ḥāmid-i Ḳayṣerī (Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayṣerī, Somuncu Baba) 298, 299, 301
Şeyḫ Ḥāmid-i Ḳayṣerī Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayṣerī, Somuncu Baba 258
Şeyḫ Ḥāmid (Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayṣerī, Somuncu Baba) 251, 257, 258, 259
Şeyḫ Ḥamīdüddīn-i Ḳayṣerī (Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā-yı Ḳayṣerī, Somuncu Baba) 252
Şeyḫ Ḥamīdüddīn-i Ḳayṣerī (Somuncu Baba) 190
Şeyḫ Ḥasan 1079
Şeyḫ Ḥasan Ḫˇāce 421
Şeyḫ Ḥaydar 260
Şeyḫ Ḥaydar (Baba Ḥaydar Semerḳandī) 1138
Şeyḫ Ḥüseyn-i Aḫlaṭī 245
Şeyḫ ʿIrāḳī 221
Şeyḫ ʿIrāḳī-zāde (Şeyḫ Muḥammed ʿIrāḳī-zāde) 948, 949
Şeyḫī 379, 381, 382, 789, 804
Şeyḫ ibn ʿArefe 945
Şeyḫ İbn Ṭāhir 763
Şeyḫ ibn Vefā 328, 544, 593, 596, 644, 685, 711, 765, 766, 783, 944, 1125, 1134
Şeyḫ ibn Vefâ-zāde 944
Şeyḫ ibn Vefā Zāviyesi 545
Şeyḫ İbrāhīm 928, 1205
Şeyḫ İbrāhīm el-Ḥalebī 1300
Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī ʿArab İmām 1295
Şeyḫ İbrāhīm Ḥalebī-i Ḥanefī (Arab İmām Efendi) 1295
Şeyḫ İbrāhīm Ḳayṣerī 760, 928, 1124
Şeyḫ İbrāhīm (Şebüsterī-zāde'nin babası) 1194
Şeyḫ İbrāhīm (Şeyḫ İbrāhīm bin Ḥüseyn-i Ṣarrāf) 669, 670, 672, 673
Şeyḫ İlāhī 356, 357, 358, 960, 961, 963, 964, 968, 973, 974, 976, 1366, 1367
Şeyḫ İlāhī (Şeyḫ ʿAbdullāh-ı İlāhī) 708, 710, 711, 713
Şeyḫ İlyās (Şeyḫ Pīr İlyās) 295
Şeyḫ İmām-zāde 980
Şeyḫ İskilibī (Şeyḫ Muḥammed İskilibī) 1120
Şeyḫ İskilibī (Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi) 1118
Şeyḫ İsmāʿīl 201
Şeyḫ İsmāʿīl (Şeyḫ İsmāʿīl Şirvānī) 952
Şeyḫ İsmāʿīl Şirvānī 951
Şeyḫ Ḳāsım bin Şeyḫ Maḥdūmī 1187
Şeyḫ Ḳāsım Çelebi 967, 992, 1372, 1373, 1374, 1375
Şeyḫ Kāzvānī (Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī) 1380, 1381
Şeyḫ Kemālüddīn bin Hümām 196
Şeyḫ Ḳoġacı Dede (Şeyḫ Sevindik) 979
Şeyḫ Ḳudsī (Şeyḫ ʿAbdullaṭīf-i Ḳudsī) 386, 700
Şeyḫ Ḳuṭbuddīn 721
Şeyḫ Ḳuṭbuddīn Efendi 904
Şeyḫ Ḳuṭbuddīn (Şeyḫ Ḳuṭbuddīn-i İznīḳī) 211
Şeyḫ Luṭfī (Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī) 974
Şeyḫ Luṭfullāh 301, 302, 303
Şeyḫ Luṭfullāh Efendi 302, 587
Şeyḫ Luṭfullāh Üskübī 974
Şeyḫ Maḥdūmī 1014, 1015
Şeyḫ Maḥmūd 245
Şeyḫ Maḥmūd Çelebi 1365, 1367, 1370
Şeyḫ Maḥmūd Çelebi ibn Ḥüsām 1365
Şeyḫ Maḥmūd Efendi 1214
Şeyḫ Maḥmūd-ı Sindī 288
Şeyḫ Mecdüddīn-i Şīrāzī 201
Şeyḫ Meḥmed Acı Çorba 1114
Şeyḫ Meḥmed Acı Şurba 1114
Şeyḫ Meḥmed bin İlyās (Çivi-zāde) 1165
Şeyḫ Meḥmed Cemālī 1186
Şeyḫ Meḥmed Cemālī (Çelebi Ḫalīfe) 762, 763, 764

Şeyḫ Meḥmed Cemālī (Zenbilli ʿAlī Efendi) 811
Şeyḫ Meḥmed (Ḫˇāce-zāde'nüñ oġlı) 451
Şeyḫ Meḥmed Şurba 1114
Şeyḫ Mesʿūd 978
Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī 958, 959
Şeyh Muhammed b. İbrahim et-Tabîb, eş-Şirvânî 644
Şeyḫ Muḥammed bin Ḫˇāce-zāde 689, 1033
Şeyḫ Muḥammed Buḫārī (Emīr Sulṭān) 1128
Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī (Şeyḫ Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf-ı Cezerī) 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228
Şeyḫ Muḥammed ʿIrāḳī-zāde 947
Şeyḫ Muḥammed İskilibī 1119
Şeyḫ Muḥammed Maġūşī 1383
Şeyḫ Muḥammed (Şeyḫ Muḥammed bin Ḫˇāce-zāde) 689
Şeyḫ Muḥammed (Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḫāfī'nüñ ḫulefāsından) 202
Şeyḫ Muḥammed Tācüddīn Ḥamevī-i Şafiʿī Şāẕeli 947
Şeyḫ Muḥammed Tācüddīn Ḥamevī-i Şafiʿī Şāẕeli (Şeyḫ ʿUlvan Ḥamevī'nin oğlu) 947
Şeyḫ Muḥammed Tācüddīn Şafiʿī Şāẕeli 947
Şeyḫ Muḥammed Yazıcı-oğlı 376
Şeyḫ Muḥammed Yazıcı-zāde 376
Şeyḫ Muḫliṣ Baba 135
Şeyḫ Muḥyiddīn 685
Şeyḫ Muḥyiddīn ʿArabī 1375
Şeyḫ Muḥyiddīn bin Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī 1069
Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi 685
Şeyḫ Muḥyiddīn Efendi (Acı Şurba) 1136, 1137
Şeyḫ Muḥyiddīn-i ʿArabī 139, 378, 682
Şeyḫ Muḥyiddīn İskilibī 713, 927, 933, 1118, 1184
Şeyḫ Muḥyiddīn Ḳocavī 683, 799, 944
Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Bahāüddīn 1119
Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Muṣliḥüddīn Ḳocavī 1069
Şeyḫ Muḥyiddīn Muḥammed bin Muṣṭafā bin ʿİmādu'l-ʿİmādiyy li-İskilibī 927
Şeyḫ Muḥyiddīn (Muḥyiddīn Seydī Muḥammed bin Muḥammed Ḳocavī) 843
Şeyḫ Muḥyiddīn Vefāyī 1263
Şeyḫ Muṣliḥüddīn 382, 704
Şeyḫ Muṣliḥüddīn bin Vefā 810
Şeyḫ Muṣliḥüddīn (Debbāġlar İmāmı) 679, 704
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Efendi (Debbāġlar İmāmı) 384
Şeyḫ Muṣliḥüddīn el-İmām 1113
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḫalīfe 300
Şeyḫ Muṣliḥüddīn (Ḳocalu Şeyḫ Muṣlihüddīn) 702
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Ḳocavī 928
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Lazıḳī 1376
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Muṣṭafā el-Lazıḳī 1376
Şeyḫ Muṣliḥüddīn Sirozī 933, 1118
Şeyḫ Muẓaffer-i Şīrāzī 905
Şeyḫ Muẓafferüddīn ʿAcemī 1292
Şeyḫ Muẓafferüddīn ʿAlī Şīrāzī 904
Şeyḫ Muẓafferüddīn-i ʿAcem 1172
Şeyḫ Muẓafferüddīn Şirvānī 1348
Şeyḫ Naṣūḥ Efendi 1125
Şeyḫ Naṣūḥ (Ṭosyalu Şeyḫ Naṣūḥ) 1128
Şeyḫ Nebī Ḫalīfe 1126
Şeyḫ Nebī (Şeyḫ Nebī Ḫalīfe) 1126
Şeyḫ Niyāzī (Şeyḫ Şücāʿüddīn, Bursalı Niyāzī) 941
Şeyḫ Niẓāmī-i Niẓām (Niẓāmüddīn Ḫāmūş) 751
Şeyḫ Nūreddīn ʿAbdurraḥmān-ı Mışrī 290
Şeyḫ Pīrī Erzincānī 764
Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe 384
Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī 384
Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī (Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe-i Ḥamīdī) 1368
Şeyḫ Pīr İlyās 295, 296, 297
Şeyḫ Pirī-zāde 771
Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe 993
Şeyḫ Rūşenī (Dede ʿÖmer Rūşenī) 757
Şeyḫ Saʿdī-i Şīrāzī 875, 1352
Şeyḫ Saʿdī (Saʿdî-i Şîrâzî) 1009
Şeyḫ Ṣadrüddīn Ḫalvetī 769
Şeyḫ Ṣadrüddīn-i Ḳonevī 186, 254, 283, 369
Şeyḫ Ṣadrüddīn-i Şīrvānī 294, 295

Şeyḫ Ṣadrüddīn (Şeyḫ Ṣadrüddīn Ḫalvetī) 769, 770, 771
Şeyḫ Ṣadrüddīn (Şeyḫ Ṣadrüddīn-i Ḳonevī) 283
Şeyḫ Ṣadrüddīn (Şeyḫ Ṣadrüddīn-i Şirvānī) 295
Şeyḫ Ṣafiyyüddīn 1113, 1124
Şeyḫ Ṣafiyyüddīn-i Erdebilī 258
Şeyḫ Sa'dullāh (Akşemsüddīn'in oğlu) 666
Şeyḫ Ṣalāḥüddīn İznīḳī 981
Şeyḫ Ṣālih Muṣliḥüddīn Muṣṭafā 1141
Şeyḫ Ṣāliḥ Necmüddīn Ṣaḥrāvī 1074
Şeyḫ Seḫāvī 643
Şeyḫ Sevindik (Ḳoğacı Dede) 979
Şeyḫ Seydī Ḫalīfe 978
Şeyḫ Seyyid Aḥmed bin Muḥammed Buḫārī Ḫüseynī 960
Şeyḫ Seyyid Aḥmed Buḫārī Ḫüseynī 960
Şeyḫ Seyyid 'Alī 949
Şeyḫ Seyyid 'Alī bin Meymūn Maġribī 946, 949
Şeyḫ Seyyid 'Alī Maġribī 950, 951
Şeyḫ Seyyid Vefā ibn Seyyid Ebī Bekr 934
Şeyḫ Seyyid Yaḥyā Şīrvānī 768
Şeyḫ Sinān 767, 854, 855
Şeyḫ Sinān Efendi (Ferelü Şeyḫ Sinān) 699, 700, 701
Şeyḫ Sinān (Ferelü Şeyḫ Sinān) 697, 698, 699, 700
Şeyḫ Sinān Köyi 767
Şeyḫ Sinānüddīn (Sünbül Sinān) 983
Şeyḫ Sinānüddīn Yūsuf (Sünbül Sinān) 983
Şeyḫ Sinān (Yūsuf Ḫamīdī) 889
Şeyḫ Sirācüddīn ibn Mülaḳḳın 201
Şeyḫ Sirācüddīn-i Bulḳīnī 201
Şeyḫ Süleymān 992
Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe 706, 707, 978, 1138, 1378
Şeyḫ Sünbül Sinān Efendi 1376, 1377
Şeyḫ Şāmī (Şeyḫ Ḥamza) 673, 675
Şeyḫ Şāṭıbī 1355
Şeyḫ Şāẕelü (Muḥyiddīn Muḥammed) 1061
Şeyḫ Şemsüddīn (Akşemsüddīn) 672
Şeyḫ Şemsüddīn Efendi (Akşemsüddīn) 655
Şeyḫ Şemsüddīn-i Cezerī 248
Şeyḫ Şemsüddīn-i Tebrīzī (Şems-i Tebrīzī) 283
Şeyḫ Şemsüddīn Muḥammed bin Muḥammed Cezerī 724
Şeyḫ Şihābüddīn-i Sühreverdī 285, 653
Şeyḫ Şihābüddīn bin Ḥacer 173
Şeyḫ Şiḫābüddīn Aḥmed Bekkī-i Maġribī 1383
Şeyḫ Şücā'-ı Ḳaramanī 258, 299
Şeyḫ Şücā' (Şeyḫ Şücā'-ı Ḳaramanī) 258, 299
Şeyḫ Şücā' Zāviyesi 382
Şeyḫ Tācüddīn 529, 1128, 1327
Şeyḫ Tācüddīn Efendi 972
Şeyḫ Tācüddīn Efendi (Şeyḫ Tācüddīn İbrāhīm bin Yaḫşi Faḳīh) 387, 697
Şeyḫ Tācüddīn İbrāhīm bin Yaḫşi Faḳīh 687
Şeyḫ Tācüddīn Ḳaramanī 1113
Şeyḫ Tācüddīn (Şeyḫ Tācüddīn İbrāhīm bin Yaḫşi Faḳīh) 386, 688, 692, 697, 706, 707
Şeyḫ Tācüddīn Vaḳfı 361
Şeyḫ Ṭāhir-zāde 763, 764
Şeyḫü'l-ḥarem (Şeyḫ 'Abdulmu'ṭī) 287, 734
Şeyḫülislām Aḥmed Cām 740
Şeyḫülislām Ebü'l-fidā İsmā'īl bin Kesīr 215
Şeyḫülislām İmām Bulḳīnī 221
Şeyḫülislām Mevlānā Bulḳīnī 215
Şeyḫ 'Ulvān Ḫamevī 1380
Şeyḫ 'Ulvān (Şeyḫ 'Ulvān Ḫamevī) 1380
Şeyḫūniyye 276
Şeyḫ Uzun Muṣliḥüddīn 711
Şeyḫ Vefā 328, 340
Şeyḫ Vefā Cāmi'i 923
Şeyḫ Vefā-zāde 384, 800, 944, 963, 1353
Şeyḫ Vefā-zāde Zāviyesi 963
Şeyḫ Velī Şemsüddīn 420, 421, 429
Şeyḫ Velī (Şeyḫ Velī Şemsüddīn) 389, 390, 421
Şeyḫ Veliyüddīn 685
Şeyḫ Yaḥyā (Seyyid Yaḥyā Şīrvānī) 759
Şeyḫ-zāde 843
Şeyḫ-zāde (Abdullāh bin Şeyḫ Kemāl) 1327
Şeyḫ-zāde Efendi 1072
Şeyḫ Zekeriyyā (Şeyḫ Zekeriyyā-yı Ḫalvetī) 296, 297
Şeyḫ Zekeriyyā-yı Ḫalvetī 296
Şeyḫ Zeyla'ī 244
Şeyḫ Zeyn-i Külāl 170
Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḥāfī 202, 280, 281, 282, 285, 287, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 457, 654, 724

Şeyḫ Zeynüddīn-i ʻIrākī 201
Şeyḫ Zeynüddīn (Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḥāfī) 281, 282, 654
Şeyḫ Żiyāüddīn 215
Şeyṭān Ḳulı 709, 943
Şibli 1111
Şifā 250, 469, 1181, 1383
Şihāb Manṣūr 279
Şihābüddīn-i Sivāsī [Şeyḫ Şihābüddīn-i Sivāsī] 202
Şihābüddīn Paşa Medresesi 794, 879, 880, 1056, 1259, 1325
Şir'a 913, 1191, 1348
Şi'rā 745, 1008, 1106
Şir'atü'l-İslām 874, 913, 1325
Şīrāz 217, 218, 221, 222, 230, 870, 904, 1349
Şīrāzī 603
Şīrvān 120, 294, 295, 757, 764, 768, 771
Şu'ayb (Mevlānā Türābī) 1092
Şükrullāh [Şükrullāh bin Aḥmed, *Menhecü'r-Reşād* müellifi] 344, 345
Şükrullāh Şīrvānī [Ḥekīm Şükrullāh Şīrvānī, Muḥammed] 643
Şücā'-ı Rūmī 1224
Şücā' (Şücā'üddīn İlyās) 371
Şücā' (Şücā'üddīn İlyās Rūmī) 878, 879, 880
Şücā'üddīn Efendi 1341
Şücā'üddīn-i Ḳaramanī [Şeyḫ Şücā'üddīn-i Ḳaramanī] 298
Şücā'üddīn (İlyās) 791
Şücā'üddīn İlyās 791, 876
Şücā'üddīn İlyās er-Rūmī 878
Şücā'üddīn İlyās [Müfred Şücā', Üsküb Şeyḫi] 371
Şücā'üddīn İlyās Rūmī 878
Şücāüddīn İlyās [Uşlı Şücā'] 790
Şücā'üddīn-i Rūmī 1034
Şücā'üddīn [Şeyḫ Şücā'üddīn, Bursalı Niyāzī] {Niyāzī} 940

T

Ṭabaḳāt-i Ḳurrā 218
Ṭabaḳāt-ı Nuḥāt 169, 199, 237, 238, 271, 275, 276
Ṭabaḳāt (Suyūṭī) 196
Ṭabīb Ḳuṭbuddīn Mektebi 1214
Ṭabl-bāz (Muḥyiddīn Muḥammed Ṭabl-bāzī) 911
Tāc Aḥmed (Sa'dī Çelebī ibn Şeyḫ Tāc Aḥmed Akşehrī'nin babası) 1326
Tācī Beg-zāde 1100
Tācī Beg-zāde Ca'fer Çelebi [Tācī-zāde Ca'fer Çelebi] {Ca'fer} 891
Tācī Beg-zāde Sa'dī Çelebi 896
Tācī Beg-zāde Sa'dī Çelebi [Tācī-zāde Sa'dī Çelebi, Tācī-zāde Ca'fer Çelebi'nüñ birāderi] {Sa'dī} 896
Tācī-zāde Ca'fer Çelebi 506, 1243
Tācī-zāde Sa'dī Çelebi 1165
Tācī-zāde Sa'dī Efendi 1327
Tācüddīn İbrāhīm 881
Tācüddīn İbrāhīm [Ḫaṭīb-oġlı] 346
Tācüddīn İbrāhīm [Üstād-oġlı] 881
Tācüddīn İbrāhīm Yaḫşi Faḳīh 385
Tācüddīn-i Kürdī 141, 145
Tācüddīn Ḳaramanī (Tācüddīn İbrāhīm Yaḫşi Faḳīh) 385
Tācüddīn (Tācüddīn İbrāhīm, Ḫaṭīb-oġlı) 346, 347
Tācüddīn (Tācüddīn İbrāhīm Yaḫşi Faḳīh) 387
Tācüddīn (Tācüddīn-i Kürdī) 141
Taftāzānī (Sa'düddīn-i Taftāzānī) 191
Taġyīr ü Tenḳīḥ 1007
Taḥbīrü't-Teysīr fi Ḳıra'āti'l-'Aşere 218
Ta'iyye-i İbn Fārıż 947
Ta'iyye Ḳaṣīdesi (Ḫıżr Beg ibn Celālüddīn) 340
Ṭāk-ı Kisrā 119
Takşīrü't-Tefsīr fi't-Teysīr ve't-Tesyīr 361
Tālişī (Ḥüsāmüddīn Ḥasan Tālişī) 1347
Ṭapduḳ Emre [Şeyḫ Ṭapduḳ Emre] 260
Ṭarab-efzūn Medresesi 1067, 1210
Ṭarab-efzūn [Trabzon] 1060
Ṭarabuzan 1216, 1218
Ṭarabuzan Medresesi 1216
Tārīḫ-i Kübrā 218
Tārīḫ-i Mu'cem 1190
Tārīḫ-i Suġrā 218
Ṭaşġun Ḫalīfe 627
Ṭaşġun Ṣūfī Maḥallesi 627
Ṭaşkend 726, 727, 728

Ṭaşköpri 405, 411, 1030
Ṭaşköprī-zāde 1381, 1383
Ṭaşköprī-zāde Efendi 1384
Ṭaşlıḳ Medresesi 785, 810, 833, 1004, 1035, 1158, 1245
Ṭaşluḳ Zāviyesi 1141
Ṭaşlu Zāviyesi 1141
Taṣrīf-i Zencānī 171
Tatar 275
Ṭaṭay 1147, 1157
Ṭavāli' 451, 538, 912
Ṭavāli'-i Beyżāvī 250
Ṭāvus-ı Aḥḍar 750, 1112, 1116
Tavżīḥ 432, 506, 624, 1231, 1384
Ṭayyibe 223, 224
Ṭayyibetü'n-Neşr fi'l-Ḳıra'eti'l-'Aşr 218
Taẕarru'-nāme 542
Tebrīz 120, 244, 245, 356, 394, 511, 708, 757, 758, 957, 1079, 1108, 1175, 1187, 1266, 1347
Tebrīzlü Mevlānā Mezīd 1079
Tecrīd 350, 515, 870, 1177
Tecvīd-i Tecrīd 1007
Tefsīr-i Beyżāvī 315, 788, 959, 1032, 1122, 1160, 1264, 1328, 1362
Tefsīr-i Ebü'l-Leyṣ 249
Tefsīr-i Ḳāḍī 212, 458, 784, 871, 913, 954, 989, 1385
Tefsīr-i Kebīr 351
Tefsīr-i Şerīf 360, 506, 954, 1057, 1071
Tefsīr-i Şeyḫ 203
Tefsīr-i Sūre-i Baḳara 1385
Tefsīr-i Sūre-i Fātiḥa 196
Tehāfüt 430, 448, 450, 1007
Tehāfüt-i Felāsife 355
Tehẕībü'l-Kāfiye 1262
Tehẕībü'ş-Şemā'il 1081, 1085
Tekellüf 707
Tekmile 801
Telfīḳāt 212
Telḫīṣ 402, 762, 1182, 1263
Telḫīṣ-i Cāmi' (Ömer-i Aḫlaṭī) 196
Telḫīṣ-i Miftāḥ 171, 221, 368, 803
Telvīḥ 171, 173, 272, 310, 314, 350, 359, 370, 401, 451, 457, 458, 493, 498, 501, 516, 519, 561, 567, 568, 572, 871, 1007, 1057, 1171, 1182, 1192, 1231, 1254, 1385
Telvīḥ-i Ḥāşiye 834
Tenbīh 199, 221
Tenvīrü'ḍ-Ḍuḥā 1263
Tercīḥ 173
Teshīl 247, 250
Tetimmetü'l-Ḥırz min Ḳurrā'i E'immeti'l-Kenz 1355
Tevābi'-i Ṣarf 989
Tevārīḫ-i Āl-i 'Osmān 643, 1009, 1010, 1189
Tevārīḫ-i Ḥaleb 1208, 1287
Tevārīḫ-i 'Osmāniyān 596
Tevārīḫ-i İbn Yāfi'ī 875
Tevārīḫ-i 'Osmāniyye 1026
Teysīr 277
Teẕkiretü'ş-Şu'arā (Laṭīfī) 343, 506, 613, 904, 1179, 1256
Timur (Emīr Timur) 216, 223, 256, 330
Timur Ḫān 218, 222, 223, 227, 255, 256
Timurleng 169, 248, 249
Timur-nāme 1180
Tire 232, 245, 917, 918, 1045, 1049, 1067, 1187
Tire Medresesi 573, 918, 1186, 1305
Tirmid 723
Toḳat 363, 394, 789
Toḳatī Çelebi [Amāsiyye'de müderris] 1094
Toḳatī Mevlānā Laṭīf 467
Ṭoḳatlu Mevlānā Ḥüsām Çelebi 781
Toḳat Medresesi 837, 1195, 1256, 1299
Ṭosya 1259
Ṭosyalu Naṣūḥ Ḫalīfe 1124
Ṭosyalu Şeyḫ Naṣūḥ 1128
Ṭrablus 1329
Ṭrabuzan 1014, 1210, 1285, 1357
Ṭrabuzan Medresesi 1051, 1259, 1287
Ṭrabuzon Medresesi 1252, 1287
Tuḥfe 285, 740
Tuḥfe-i Maḥmūdiyye 520
Tuḥfetü'l-'Uşşāḳ 679
Tuḥfetü's-Selāṭīn 520
Tūnus 1181
Ṭūr 386, 1137
Ṭurġud Alp 151
Ṭurġud-ili 152
Ṭurmuş (Delü Birāder'in babası) 1233
Ṭursun Faḳīh [Şeyḫ Edebālī'nüñ dāmādı] 126, 131

Ṭūru Sīnā 983
Ṭūsī 348, 431, 497, 514, 549, 566, 616, 622, 674, 707, 708, 878, 1007
Ṭūsī (Alāüddīn ʿAlī Ṭūsī) 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360
Ṭūṭī Ḳadın (Aḥmed Paşa'nuñ eşi) 604
Türbe-i Muṭahhara 996, 997
Türk-i Çigil 108
Türkistān 125, 171
Türkmān 175
Türkmānī 731

U

Ubeyd (Ḫˇāce ʿUbeydullāh) 729
Ubeydullāh bin Ḫˇāce Maḥmūd Şāşī ibn Ḫˇāce Şihābüddīn Ḫˇāce Muḥammed Nāmī [Ḫˇāce ʿUbeydullāh bin Ḫˇāce Maḥmūd Şāşī ibn Ḫˇāce Şihābüddīn Ḫˇāce Muḥammed Nāmī] 726
Ubeydullāh Çelebi ibn Yaʿḳūb 1214
Ucāletü Leyleteyn 342, 343
Uḳūdü'n-Naṣīḥa 242
Uluġ Beg 165, 506, 508
Uluġ Beg ibn Şāhruḫ Mīrzā 161
Uluġ Beg Medresesi 726
Uluġ Beg Mīrzā 724
Ulvān 134
Ulvān Çelebi [Şeyḫ Ulvān Çelebi, Āşıḳ Paşa'nuñ oġlı] 134
Ulvan Ḥamevī [Şeyḫ ʿUlvan Ḥamevī, ʿAliye bin ʿAṭiyye] 946
Un Ḳabbānı (Unkapanı) 1111
Unḳapanı Medresesi 531
Unḳūdü'l-Cevāhir 247
Unḳūdu'n-Naṣīḥa 248, 249
Unḳūdu'z-Zevāhir 515
Urcūn-zāde Mevlānā Muḥyiddīn Muḥammed 1355
Uṣlı Şücāʿ(Şücāüddīn İlyās) 790, 801
Usturumca 1374
Uṣūl 402, 520
Uyūnü't-Tefāsīr 203
Uzun Ḥasan 551, 758, 787, 1101
Uzun Muṣliḥüddīn 711, 1089, 1090
Uzun Muṣliḥüddīn (Şeyḫ Uzun Muṣliḥüddīn) 711

Ü

Üçbaş Mescidi 534
Üçbaş (Nūreddīn Ḥamza) 1053, 1056
Üç Şerefelü 870
Üç Şerefelü Cāmiʿi (Edirne) 269, 271, 1336
Üç Şerefelü Medreseleri 547, 630, 804, 833, 844, 876, 879, 911, 916, 1004, 1027, 1033, 1035, 1047, 1051, 1053, 1056, 1065, 1100, 1102, 1195, 1203, 1206, 1209, 1224, 1226, 1253, 1256, 1276, 1278, 1279, 1284, 1292, 1302, 1310, 1315, 1323, 1344, 1384
Üç Şerefelü Medresesi 355, 356, 1066, 1165, 1255, 1343
Üç Şerefelü (Üç Şerefelü Medresesi) 1231
Ümmet-i Muḥammediyye 725
Ümmü Veled Efendi (Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid-i Tebrīzī) 581
Ümmü Veled (Ḥüsāmüddīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid-i Tebrīzī) 583, 584, 585, 914, 1067
Ümmü Veled-zāde (Abdülevvel bin Ḥüseyn) 914
Ünmūzecü'l-ʿUlūm 184
Üsküb 371, 651, 883, 975, 1004, 1010, 1013, 1031, 1063, 1084, 1103, 1217, 1218, 1330, 1352, 1384
Üsküb Medresesi 547, 839, 1063, 1065, 1206, 1227, 1252, 1327
Üsküblü Şeydā Efendi 838
Üsküb Şeyḫi (Şücāʿüddīn İlyās) 371
Üsküdar 392, 399, 1286
Üstād-oġlı (Tācüddīn İbrāhīm) 881
Üveysī 252
Üveys-i Ḳarenī 503, 725
Üveysiyān 725
Üveysiyye 942

V

Vācid Medresesi 231
Vācid (Mollā Vācid) 275
Vāfī 199
Vāfiye 752, 1382
Vaḥdet-nāme 668
Vaḥīdī (Meḥmed bin Muṣṭafā bin Ḥācī Ḥasan) 506

Vâʿiẓiyye Medresesi 868
Vakf-nâme 923
Vâḳıʿât 1307
Varaḳ Şemsüddîn (Şemsüddîn Aḥmed) 1265
Vardar Medresesi 1308
Vardar Yeñicesi 1330
Vâridât 247, 489, 933
Varsaḳ 394
Varṭar Yeñicesi 709
Vâsiʿî (Abdulvâsiʿ bin Ḫayrüddîn Ḫıżr) 1037
Vâsıṭatu'l-ʿIḳd 751
Vaṣṣâf 1190
Vecîz 615
Vefâlu Aḥmed Çelebi 531
Vefâ (Şeyḫ Muṣliḥüddîn Muṣṭafâ) 679
Vefâ (Şeyḫ Muṣliḥüddîn Muṣṭafâ'nın vâlidesi) 679
Velî Şemsüddîn [Şeyḫ Velî Şemsüddîn] 389
Veliyüddîn bin İlyâs Ḥüseynî [Şâʿir Aḥmed Paşa'nuñ babası, Sulṭân II. Murâd ḳâḍî-ʿaskerlerinden] 596
Veliyüddîn Dede 685
Veliyüddîn-oġlı Aḥmed Paşa 451, 659
Veliyüddîn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi 889, 1046, 1061, 1165, 1172
Veliyüddîn (Veliyüddîn bin İlyâs Ḥüseynî) 596
Veliyüddîn-zâde Aḥmed Paşa Medresesi 1056
Veliyyüddîn Dede 685
Veliyyüddîn-oġlı Aḥmed Paşa Medresesi 1185, 1287
Veliyyüddîn [Veliyyüddîn Ḳaramanî, Ḳaramanlı Niẓâmî'nüñ babası] 619
Veliyyüddîn-zâde Medresesi 1300
Veṣâyâ-yı Ḳudsiyye 285
Veyse vü Râmîn 1132
Viḳâye 146, 181, 233, 363, 458, 481, 520, 546, 615, 623, 784, 789, 898, 914, 1018, 1028, 1038, 1071, 1362

Y

Yaḥyâ 1198
Yaḥyâ bin Baḫşî [Şeyḫ Yaḥyâ bin Baḫşî] 913
Yaḥyâ Çelebi ibn Emîn Ḥamza Nûreddîn Beg 1360
Yaḥyâ Çelebi (Yaḥyâ Çelebi ibn Emîn Ḥamza Nûreddîn Beg) 1363
Yaḥyâ Şîrvânî [Şeyḫ Seyyid Yaḥyâ Şîrvânî, Seyyid Yaḥyâ bin Seyyid Bahâüddîn Şîrvânî] 768
Yaʿḳûb Ḥekîm [Yaʿḳûb Paşa, Sulṭân II. Meḥmed vezîrlerinden] 645
Yaʿḳûb Paşa 645
Yaʿḳûb bin İdrîs bin ʿAbdullâh-ı Hanefî [Ḳara Yaʿḳûb bin İdrîs bin ʿAbdullâh-ı Hanefî, Ḳara Yaʿḳûb] 273
Yaʿḳûb bin Seydî ʿAlî 874, 1191
Yaʿḳûb bin Seyyid ʿAlî 1348
Yaʿḳûb [Ḥamîdlü Yaʿḳûb, Ece Ḫalîfe] 1205
Yaʿḳûb-ı Çerḫî 726
Yaʿḳûb-ı Ḥamîdî Ḥamîdlü Yaʿḳûb 1205
Yaʿḳûb (Ḳaramanlu Ṣarı Yaʿḳûb) 272, 273
Yaʿḳûb Paşa ibn Ḫıżr Beg ibn Celâlüddîn [Ḫıżr Beg'üñ oġlı] 545
Yaʿḳûb Paşa (Yaʿḳûb Paşa ibn Ḫıżr Beg ibn Celâlüddîn [Ḫıżr Beg'üñ oġlı]) 545, 546
Yaʿḳûb Paşa Zâviyesi 298
Yâḳût (Ebü'l-Mecd Cemâlüddîn Yâḳût bin Abdillâh el-Müstaʿsımî) 1077
Yanbolı 1330
Yâr ʿAlî-i Şîrâzî [Şeyḫ Yâr ʿAlî-i Şîrâzî] 214
Yaraluca Muḥyiddîn [Yaraluca, Edirne ḳâḍîsı, Sulṭân II. Bâyezîd ḫ̔âcesi] 586
Yaraluca (Yaraluca Muḥyiddîn) 586
Yârḥiṣârî (Muṣliḥüddîn Yârḥiṣârî) 1216
Yarḥiṣarî-zâde (Muṣliḥüddîn Muṣṭafâ bin Evḥadüddîn Yarḥiṣârî) 612
Yaşıl ʿİmâret 1036
Yazıcı-zâde 613
Yazıcı-zâde Efendi 377
Yazıcı-zâde Şeyḫ Muḥammed 378
Yazıc'oġlı (Yazıcı-oġlı) 378
Ye'cûc 120, 461
Yegân (Mollâ Yegân) 272, 308, 309, 310, 316, 317, 336, 337, 346, 347, 351, 405, 504, 533, 781, 1383
Yemen 199, 201
Yemiş İskelesi 1111
Yeñice 852
Yeñişehir 177

Yesribī Şeyḫ Muḥyiddīn ʿArabī 1375
Yetīm (Aydınlu ʿAlaüddīn ʿAlī) 917, 918, 920, 1382
Yetīme (Şāʿir Naḥīfī'nin kızı) 633
Yetīm (Mevlānā ʿAlāüddīn) 620
Yezd 217
Yıldırım Bāyezīd Ḫān 180, 248, 264
Yıldırım Bāyezīd Ḫān evḳāfı 606
Yıldırım Bāyezīd Ḫān ibn Sulṭān Murād Ḫān-ı Evvel [Yıldırım Bāyezīd Ḫān, Yıldırım Bāyezīd, I. Bāyezīd] 179
Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi 588, 1028, 1061, 1172, 1211, 1224, 1248, 1252, 1320
Yıldırım Cāmiʿi 1066
Yıldırım Ḫān Cāmiʿi 1066
Yıldırım Ḫān (I. Bāyezīd) 192
Yıldırım Ḫān Medresesi 362, 1062, 1209, 1309
Yıldırım Medresesi 317, 482, 588, 625, 626, 1309
Yıldırım mütevelliligi 610
Yıldırım Sulṭān Bāyezīd 869
Yıldırım (Yıldırım Medresesi) 836
Yunan 135
Yūnus Emre [Şeyḫ Yūnus Emre]{Yūnus Emre} 260
Yūsuf 209
Yūsuf Bālī bin Molla Yegān 884
Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Fenārī 395, 405
Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Şemsüddīn-i Fenārī [Mollā Fenārī'nüñ oġlı] 209
Yūsuf Bālī ibn Mevlānā Yegān 310
Yūsuf Bālī ibn Muḥammed Fenarī 781
Yūsuf Bālī (Mollā Fenārī'nüñ oġlı) 209
Yūsuf bin Hüseyn Kirmastī 614
Yūsuf Germiyānī 1299
Yūsuf Ḫamīdī (Şeyḫ Sinān) 889
Yūsuf Hüseyn Kirmastī 614
Yūsuf (Hz. Yûsuf) 1206
Yūsuf-ı ʿAcemī 284
Yūsuf-ı Mıṣr 492
Yūsuf (Ḳaraşilü Nūreddīn Efendi'nin babası) 841
Yūsuf peyġamber 678
Yūsuf Seferiḥişārī [Şeyḫ Baba Yūsuf Seferiḥişārī] {Yūsuf, İbn Şeyḫ, Şeyḫoġlı} 995
Yūsuf (Şücāʿüddīn İlyās'ın oğlu) 877
Yūsuf u Zelīḫā 679
Yūsuf u Züleyḫā 1009

Z

Zādü'l-Müştāḳīn 713
Zaġra 246
Zāhid Efendi 1140
Ẓaḫīretü'l-ʿUḳbā 785
Żamīrī (Ḥamza Nūreddīn) 922, 1283
Ẓātī 679
Żav' 624
Zāviye-i Bāyezīdiyye 252
Zāviye-i İbn Vefā 1135
Zāviye-i Zeyniyye 1125, 1128
Żav'-ı Miṣbāḥ 368, 1382
Zebīd 201
Zekeriyyā-yı Ḫalvetī [Şeyḫ Zekeriyyā-yı Ḫalvetī, Şeyḫ Pīr İlyās ḥażretlerinüñ aṣḥābından] 296
Ẓelīhā 678
Zemaḫşerī (Ebü'l-Kāsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî) 324, 630, 1264
Zemzem 1241
Zencīrliḳuyu 1276
Zencīrlü Medrese 167
Zengbār 116
Zengbārān 119
Zeynelʿābidīn (Ümmü Veled'in oğlu) 1067
Zeynelʿābidīn (Ümmü Veled'in oğu) 1067
Zeynī Ḫācī Ḫalīfe 451
Zeynīler Tekyesi 1195
Zeyniyye 101, 285, 287, 290, 528, 1015, 1044, 1113, 1327
Zeyniyye-i Vefâiyye 1261
Zeynī Zāviyesi 566
Zeynüddīn Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed-i Ḥ̌āfī [Şeyḫ Zeynüddīn Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed-i Ḥ̌āfī, Şeyḫ Zeynüddīn-i Ḥāfī] 289
Zeynüddīn-i Ḥāfī 284, 292, 522, 934
Zeynüddīn Muḥammed bin Meḥmed Şāh el-Fenārī 1049
Zeynüddīn Muḥammed bin Meḥmed Şāh Fenārī 1049

Zeynüddīn Muḥammed (Menteşeli Ḫıżr Şāh'uñ torunu) 349
Zeyrek 416, 824, 845
Zeyrek Cāmi'i 353, 706, 709, 711, 974
Zeyrek Medresesi 707
Zeyrek (Mollā Zeyrek) 412, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 423, 424, 425
Zeyrek Yoḳuşı 413
Zeyrek-zāde 1017
Zeyrek-zāde Mevlānā Rüknüddīn Efendi 1150
Zeyrek-zāde Paşa Çelebi 1253
Zeyrek-zāde Rüknüddīn 371
Zeyrek-zāde (Rüknüddīn bin Mevlānā Muḥammed) 868
Zeyrek-zāde Rüknüddīn Efendi 1276
Zīc-i Şāmil 363
Zīc-i Uluġ Beg 510, 902
Zihniyye Zāviyesi 573
Ẓuḫr 355
Ẓuḫru'l-'Ābidīn 233
Ẓüheyr (Ka'b bin Ẓüheyr) 1307
Ẓünnūn Çelebi 1060

KAYNAKÇA

_____, *Hadislerle İslâm*, c. 1-6, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020.

Abdurrahman Hibrî, *Enîsü'l-Müsâmirîn (Edirne Tarihi 1360-1650)*, çev. Ratip Kazancıgil, Edirne Valiliği Yayınları, İstanbul, 1999.

Abdülgafûr-ı Lârî: *Tekmile-i Nefehâtü'l-Üns*, haz. Mahmûd 'Âbidî, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1396.

Abdülkerîm b. Muhammed er-Râfi'î el-Kazvînî: *et-Tedvîn fî Ahbâri Kazvîn*, c. I, haz. Azîzullâh el-Utâridî, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1987.

Ahmed Bâdî Efendi: *Riyâz-ı Belde-i Edirne – 20. Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne'si*, c. 2/1, haz. Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu, Trakya Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014.

Ahmed Vefik Paşa: *Lehce-i Osmânî*, Mahmûd Bey Matbaası, Dersaadet, 1306.

Ahterî Mustafa Muslihiddin el-Karahisari: *Ahterî-i Kebîr*, haz. H. Ahmet Kırkkılıç, Yusuf Sancak, TDK Yayınları, Ankara, 2009.

Akay, Ali: "Kur'ân-ı Kerîm'in Kitabeti Bağlamında Hat Sanatında İcâzet ve Bir Hat İcâzetnâmesi Örneği", *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, nr. XII, 2014.

Aksu, Cemal: "Hanif'in Manzum Kırk Hadis Tercümesi Şerhi", *İlmî Araştırmalar*, nr. 17, İstanbul, 2004.

Akyüz, Hüseyin: "Âlimler Peygamberlerin Varisleridir" Hadisinin İsnad Açısından Tenkid ve Tahlili, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 11, nr. 22, 2012.

Ali Seydi: *Resimli Kâmûs-ı Osmânî*, Mihran Matbaası, Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye, 1330.

Ali Şîr Nevâyî: *Dîvân-ı Emîr Nizâmüddîn Alî Şîr Nevâî (Fânî)*, haz. Rükneddîn Hümâyûn-ferruh, Tahrân: İntişârât-ı Kitâbhâne-i İbn-i Sînâ, 1342.

Aslan, Rumeysa Keskin: "Şem'iyye Risâlesi (Mecdî)", *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/sem-iyye-risalesi-mecdi. [Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2022].

Atmaca, Veli: "Hadisleri Bakımından Cevahiru'l-Ebrar Min Emvaci'l-Bihar (Yesevi Menakıbnamesi) Üzerine Bir İnceleme", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 11, nr. 2, Elazığ, 2001.

Attâr-ı Nîşâbûrî: *Esrâr-nâme*, haz. Sâdık Gevherîn, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1361.

Attâr-ı Nîşâbûrî: *Hüsrev-nâme*, haz. Ahmed Süheylî Hânsârî, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1355.

Attâr-ı Nîşâbûrî: *Musîbet-nâme*, haz. Muhammed Rıza Şefi'î Kedkenî, Tahrân: İntişârât-ı Sühan, 1386.

Attâr-ı Nîşâbûrî: *Pend-nâme*, haz. Ahmed Hoş-nüvîs, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1362.

Aydemir, Semra: *Dede Ömer Rûşenî (Hayâtı, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkîdli Metni)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1990.

Ayverdi, İlhan: *Misalli Büyük Türkçe Sözlük - Kubbealtı Lugatı*, bs. 2, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2011.

Babaarslan, Giyasi: "Câmi'ü'n-Nezâ'ir (Mecdî)". Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/cami-u-n-neza-ir-mecdi. [Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2022].

Beyânî: *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

Bilge, Kaya: *Hisâlî, Hayatı-Eserleri ve Metâliü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin),* c. I, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2003.

Buhtürî: *Dîvânu'l-Buhtürî*, c. I, haz. Hasan Kâmil es-Sayrafî, Kâhire: Dârü'l-ma'ârif, ts.

Burmaoğlu, Hamit Bilen: *Lâmi'î Çelebi Dîvânı (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni)*, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (Doktora Tezi), Erzurum, 1983.

Bursalı Mehmed Tahir: *Osmanlı Müellifleri*, c. 3, haz. Mehmet Ali Yekta Saraç, TÜBA Yayınları, Ankara, 2016.

Câhız: *el-Mehâsin ve'l-Ezdâd*, Mü'essesetü Hindâvî, 2017.

Câhız: "Şi'rü'l-Câhız", *el-Mevrid*, c. III, haz. Muhammed Cebbâr el-Mu'aybed, Bağdâd: Dârü'l-Harbe li't-Tıbâ'a, 1974.

Camgöz, Burcu: "Mecdî Mehmed Efendi Hadâiku'ş-Şakâik (2-142 sayfalar arası), (İnceleme-Çeviri Yazı)", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2016.

Canım, Rıdvan: *Edirne Şâirleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995.

Cemâleddin Muhammed bin es-Sıddîk el-Hâs el-Hanefî el-Yemenî ez-Zebîdî: *Menâkıb-ı Üveys el-Karenî – el-Mevâhibü'l-İlâhiyye fi'l-Menâkıbi'l-Kareniyye*, çev. Ohrili Hüseyin Mazhar, haz. Bilal Alpaydın, Yunus Emre Varol, Buhara Yayınları, İstanbul, 2020.

Çağbayır, Yaşar: *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2007.

Devellioğlu, Ferit: *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, bs. 16, haz. Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1999.

Ebû Îsâ Muhammed bin Îsâ b. Sevre et-Tirmizî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, c. V, haz. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut, 1996.

Ebû Mansûr Se'âlibî: *Tahsînü'l-Kabîh ve Takbîhü'l-Hasen*, haz. Şâkir el-'Âşûr, Bağdâd: Vezâretü'l-Evkâf ve'ş-Şu'ûnu'd-Dîniyye, 1981.

Ebû Nüvâs: *Dîvânu Ebî Nüvâs*, haz. Ahmed Abdülmecîd el-Gazâlî, Kâhire: Matba'atu Mısr, 1953.

Ebû Sa'îd-i Ebû'l-Hayr: *Sohanân-ı Manzûm-ı Ebû Sa'îd-i Ebu'l-Hayr*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâî, ts.

Ebû Temmâm: *Dîvânu Ebî Temmâm bi-Şerhi el-Hatîb et-Tebrîzî*, c. I, haz. Muhammed 'Abduh 'Azzâm, Dârü'l-Ma'ârif, 2009.

Ebu'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ el-Hüseynî ez-Zebîdî: *Tâcu'l-'Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*, haz. Dr. Abdülmün'im Halil İbrahim, Üstad Kerîm Seyyid Muhammed Mahmûd, Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1971.

Ebü'l-Feth el-Büstî: *Dîvânu Ebi'l-Feth el-Büstî*, haz. Dürriyye el-Hatîb-Lütfî es-Sakkâl, Dımaşk: Matbû'âti Mecma'i'l-Lügati'l-'Arabiyye, 1989.

Edirneli Mecdî: *Dîvân*, haz. Muzaffer Kılıç, DBY Yayınları, İstanbul, 2022.

Edirneli Nazmî: *Edirneli Nazmî Divanı*, haz. Dr. Sibel Üst, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018.

Emîn-i Ahmed-i Râzî: *Heft İklîm*, haz. Cevâd Fâzıl, Tahrân: Kitâbfürûşî-i Ali Ekber, ts.

Emîn-i Ahmed-i Râzî: *Tezkire-i Heft İklîm*, haz. Seyyid Muhammed Rızâ Tâhirî, Tahrân: İntişârât-ı Sürûş, 1378.

Emîr Hüsrev-i Dihlevî: *Mecnûn u Leylî*, haz. Muhsin-i Bâğbânî, Kum: İntişârât-ı Zafer, 1380.

Emîr Hüsrev-i Dihlevî: *Dîvân-ı Kâmil-i Emîr Hüsrev-i Dihlevî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Câvîdân, 1361.

Emîr Mu'izzî: *Külliyât-ı Dîvân-ı Emîr Mu'izzî*, haz. Nâsır Heyyirî, Tahrân: Neşr-i Merzbân, 1362.

Enverî: *Dîvân-ı Enverî,* c. II, haz. Müderris-i Razavî, Tahrân: Bongâh-ı Terceme ve Neşr-i Kitâb, 1340.

Enverî: *Dîvân-ı Enverî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Müessese-i İntişârât-ı Sikke - Pîrûz, 1364.

Erünsal, İsmail E.: *The Life and Works of Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, with a Critical Edition of His Dîvân*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1983.

Eskimen, Ayşe Derya: "16. Yüzyıl Divan Edebiyatında Çok Yönlü Bir İsim: Mecdî Mehmed Efendi", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, nr. 24, Kütahya, 2009,

Eskimen, Ayşe Derya: "Mecdi Mehmed Efendi'nin Gazelleri (Metin-İnceleme)", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2008.

Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi: *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018.

Evhadüddîn-i Merâgî: *Külliyât-ı Evhadî-i Isfahânî Ma'rûf be-Merâgî*, (*Dîvân*, *Mantıku'l-'Uşşâk*, *Câm-ı Cem*), haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1340.

Ezrakî-i Herevî: *Dîvân-ı Ezrakî-i Herevî*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâb-fürûşî-i Züvvâr, 1336.

Fahreddîn Alî: *Reşehâtu 'Ayni'l-Hayât*, haz. Ali Asgar Mu'înîyân, Tahrân: İntişârât-ı Bünyâd-ı Nîkûkârî-i Nûriyânî, 1356.

Fahreddîn Es'ad-ı Gürgânî: *Vîs ü Râmîn*, haz. Muhammed Rûşen, Tahrân: Sadâ-yı Mu'âsır, 1377.

Fahrî-i Herevî: *Ravzatu's-Selâtîn*, haz. 'Abdurresûl Hayyâmpûr, Tebrîz: İntişârât-ı Müessese-i Târîh u Ferheng-i Îrân, 1345.

Filibeli Alâaddîn Ali Çelebi: *Hümâyûn-nâme*, haz. Tuncay Bülbül, Ankara: TÜBA, 2017.

Firdevsî: *Şâhnâme-i Firdevsî*, c. I, haz. E. E. Bertels, Moskova: Akademî-i 'Ulûm-ı İttihâd-ı Şoravî, 1960.

Firdevsî: *Şâhnâme-i Firdevsî*, c. I, haz. Muhammed Ramazânî, Tahrân: Külâle-i Hâver, 1365.

Gönül, Behcet: "İstanbul Kütüphânelerinde al-Şakâik al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri", *Türkiyat Mecmuası*, c. VII-VIII, İstanbul, 1945,

Hâcû-yı Kirmânî: *Dîvân-ı Kâmil-i Hâcû-yı Kirmânî*, haz. Sa'îd Kâni'î, Tahrân: İntişârât-ı Behzâd, 1374.

Hâcû-yı Kirmânî: *Hamse-i Hâcû-yı Kirmânî (Ravzatu'l-Envâr, Hümây u Hümâyûn)*, haz. Sa'îd Niyâz-ı Kirmânî, Kirmân: İntişârât-ı Dânişgâh-ı Şehîd Bâhoner-i Kirmân, 1370.

Hâfız-ı Şîrâzî: *Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî,* Hattat Mustafa Eşrefî, Tahrân: Peyâm-ı Adâlet, 1392.

Hâkânî-i Şirvânî: *Dîvân-ı Hâkânî-i Şirvânî*, haz. Cihângîr Mansûr, Tahrân: Neşr-i Gül-ârâ, 1379.

Hallâc-ı Mansûr: *Eş'âr-ı Hallâc*, ter. Bîjen-i İlâhî, Tahrân: İntişârât-ı Encümen-i Şâhenşâhî-i Felsefe-i Îrân, 1354.

Hândmîr: *Habîbü's-Siyer fî Ahbâri Efrâdi Beşer*, c. IV, haz. Muhammed Debîr-i Siyâkî, Tahrân: İntişârât-ı Hayyâm, 1380.

Hândmîr: *Me'âsirü'l-Mülûk – Hâtime-i Hulâsatu'l-Ahbâr fî Ahvâli'l-Ahyâr – Kânûn-ı Hümâyûnî*, haz. Mîr Hâşim Muhaddis, Tahrân: Müessese-i Hıdemât-ı Ferhengî Resâ, 1372.

Hanzâde: *Minhâcü'l-Yakîn Şerhu Edebi'd-Dünyâ ve'd-Dîn*, Darü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, Beyrut, 1971.

Hasan-ı Rûmlû: *Ahsenü't-Tevârîh*, haz. 'Abdülhüseyn-i Nevâ'î, Tahrân: İntişârât-ı Bâbek, 1357.

Hâtifî: *Timur-nâme*, haz. Ebû Hâşim Seyyid Yûşa', Madras: Madras University İslamic Series, 1958.

Hilâlî-i Çağatayî: *Dîvân-ı Hilâlî-i Çağatayî bâ Şâh u Dervîş u Sıfâtu'l-'Âşıkîn-i Û*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1337.

Hutay'e: *Dîvânu'l-Hutay'e bi-Rivâyeti ve Şerhi İbni's-Sikkît*, haz. Müfîd Muhammed Kamîha, Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1993.

Hüseyn Vâiz-i Kâşifî: *Ahlâk-ı Muhsinî – Kâşifî'nin Ahlak Kitabı*, haz. Murat Demirkol, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019.

Hümâm-ı Tebrîzî: *Dîvân-ı Hümâm-ı Tebrîzî*, haz. Reşîd Ayvazî, Tebriz: İntişârât-ı Mü'essese-i Târîh u Ferheng-i Îrân, 1351.

Hüsâmeddîn-i Hoyî: *Mecmû'a-i Âsâr-ı Hüsâmeddîn-i Hoyî, (Nüzhetü'l-Küttâb u Tuhfetu'l-Ahbâb)*, haz. Suğrâ Abbâs-zâde, Tahrân: Merkez-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1379.

Hüseyin Remzi: *Lugât-ı Remzî*, Matbaa-i Hüseyin Remzi, 1887.

Hüseyin Vâiz-i Kâşifî: *Envâr-ı Süheylî*, Tahrân: Mü'essese-i İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1336.

Hüseyin Vâiz-i Kâşifî: *Ravzatu'ş-Şühedâ*, haz. Hasan-ı Zülfikârî, Ali Tesnîmî, Sabâ Vâsıfî, Tahrân: İntişârât-ı Mu'în, 1390.

İbn Câbir: *Şi'ru İbni Câbiri'l-Endülüsî*, haz. Ahmed Fevzî Elheyb, Dımaşk: Dâru Sa'diddîn, 2007.

İbn Hacer el-Askalânî: *Metâlibü'l-Âliye fî Zevâidi'l-Mesânîdi's-Semâniye*, (2/1368), Ocak Yayıncılık, İstanbul, 2012.

İbn Nübâte el-Mısrî: *Dîvânu İbni Nübâte el-Mısrî*, haz. Muhammed el-Kalkîlî, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-'Arabî, ts.

İbn Yemîn-i Tuğrâî: *Dîvân-ı Eş'âr-ı İbn Yemîn-i Feryûmedî*, haz. Hüseyin Ali Bâstânîrâd, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâî, 1344.

İbnu'r-Rûmî: *Dîvânu İbni'r-Rûmî*, c. I, haz. Hüseyin Nassâr, Kâhire: Dârü'l-Kütüb ve'l-Vesâ'ikı'l-Kavmiyye, 2003.

İbnü'l-Mu'tez: *Dîvânu İbni'l-Mu'tez*, haz. Kerem el-Bostânî, Beyrut: Dâru Sâdır, ts.

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî: *Tercüme-i Şakâik-i Nu'mâniyye - Amâsî'nin Şakâik Tercümesi*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2021.

İbrahim Cûdî Efendi, *Lügat-ı Cûdî*: haz. İsmail Parlatır, Belgin Tezcan Aksu, Nicolai Tufar, TDK Yayınları, Ankara, 2006.

İmâm Şâfi'î: *Dîvânu'l-İmâm eş-Şâfi'î*, haz. İ. Bedî' Ya'kûb, Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1996.

İmâmî-i Herevî: *Dîvân-ı İmâmî-i Herevî*, haz. İsmet Hûyînî, Tahrân: Merkez-i Pijûhişî-i Mîrâs-ı Mektûb, 1394.

İman Muhammed İssa: *Müstakim-zâde Süleymân Sa'dü'd-dîn Efendi Mecelletü'n-Nisâb (Kişi, Eser, Yer Adlarının Açıklamalı Dizini)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ensitüsü, Ankara, 1995.

İpekten, Halûk vd.: *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.

İsen, Mustafa: *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî: *Keşfü'l-Hafâ*, c. 1-4, Beka Yayınları, İstanbul, 2019.

Kanar, Mehmet: *Arapça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul, 2012.

Kanar, Mehmet: *Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul, 2010.

Karahan, Abdülkadir: "Kırk Hadis", *DİA*, c. 25, Ankara, 2022.

Kartal, Alparslan: "Baba Nimetullah Nahcivanî'nin Hidayetu'l-İhvan Adlı Eserinde İşârî Hadis Yorumları", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, nr. 25, 2020.

Kâsım-ı Envâr: *Külliyât-ı Kâsım-ı Envâr*, haz. Sa'îd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâî, 1337.

Kayabaşı, Bekir: *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1997.

Kemâleddîn-i Isfahânî: *Dîvân-ı Hallâku'l-Ma'ânî Ebu'l-Fazl Kemâlüddîn İsmâ'îl-i Isfahânî*, haz. Hüseyin Bahru'l-'Ulûmî, Tahrân: İntişârât-ı Kitâbfürûşî-i Dehhodâ, 1348.

Kemâl-i Hucendî: *Dîvân-ı Kemâl-i Hucendî*, haz. Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1372.

Kınalızâde Hasan Çelebi: *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

Koca, Ferhat: "Molla Hüsrev", *DİA*, c. 30, Ankara, 2020.

Latîfî: *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

Mâverdî: *Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1971.

Mecd-i Hemger: *Dîvân-ı Mecd-i Hemger*, haz. Ahmed Keremî, Tahrân: İntişârât-ı Mâ, 1375.

Mecdî Mehmed Efendi: *Şakâik-ı Nu'mâniyye ve Zeyilleri - Hadâiku'ş-Şakâik*, haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989.

Mecdî: *Hadâiku'ş-Şakâik*, Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1269.

Mecdî-i Edirnevî: *Risâle-i Seyfiyye*, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Esad Efendi nr. 3415/5.

Mehmed Süreyya: *Sicill-i Osmanî*, c. 3, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996,

Mes'ûd-ı Sa'd-ı Selmân: *Dîvân-ı Mes'ûd-ı Sa'd*, (*Cild-i Evvel, Cild-i Dovvom*), haz. Mehdî Nûriyân, Isfahân: İntişârât-ı Kemâl, 1364.

Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî: *Külliyyât-ı Dîvân-ı Şems*, haz. Bedî'üzzamân Fürûzânfer, Tahrân: Neşr-i Râd, 1375.

Mevlânâ Celâleddîn Muhammed-i Belhî: *Mesnevî-i Ma'nevî*, haz. Reynold Nicholson, Tahrân: Mâh-reng, 1388.

Mevlânâ Şevkî: *Dîvân-ı Eş'âr-ı Mensûb be-Hazret-i Emîrü'l-Mü'minîn Ali A.S.*, haz. Dr. Seyyide Meryem Ravzatiyân, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383.

Mevlevî Muhammed Muzaffer Hüseyin Sabâ: *Tezkire-i Rûz-ı Rûşen*, haz. Muhammed Hüseyin Rükn-zâde Âdemiyyet, Tahrân: Kitâbhâne-i Râzî, 1343.

Mîr Takıyyüddîn-i Kâşânî: *Hulâsatu'l-Eş'âr u Zübdetü'l-Efkâr*, *(Bahş-ı Kâşân)*, haz. 'Abdülalî Edîb-i Berûmend-Muhammed Hüseyn-i Nasîrî Kehnümûyî, Tahrân: Merkez-i Pijûhişî-i Mîrâs-ı Mektûb, 1384.

Mîrzâ Muhammed Ali Müderris: *Reyhânetu'l-Edeb*, c. I, Tahrân: İntişârât-ı Hayyâm, 1374.

Molla Câmî: *Bahâristân*, haz. İsmâ'îl Hâkimî, Tahrân: İntişârât-ı Ittılâ'ât, 1371.

Molla Câmî: *Dîvân-ı Câmî Cild-i Dovvom Vâsıtatu'l-'Ikd – Hâtimetü'l-Hayât*, haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378.

Molla Câmî: *Dîvân-ı Câmî Cild-i Evvel Fâtihatu'ş-Şebâb*, haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378.

Molla Câmî: *Dîvân-ı Kâmil-i Câmî*, haz. Hâşim Razî, Tahrân: Çâp-ı Pîrûz, 1356.

Molla Câmî: *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Dovvom*, (*Yûsuf u Züleyhâ, Leylî vü Mecnûn ve Hırednâme-i İskenderî*), haz. A'lâ Hân Efsahzâd, Hüseyin Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378.

Molla Câmî: *Mesnevî Heft Evreng Cild-i Evvel,* (*Silsiletü'z-Zeheb, Salâmân u Absâl, Tuhfetu'l-Ahrâr ve Sübhatu'l-Ebrâr*), haz. Câbulkâ Dâd Alişâh, Asgar Cânfedâ, Zâhir Ahrârî ve Hüseyin Ahmed Terbiyet, Tahrân: Merkez-i Mutâla'ât-ı Îrânî-Defter-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378.

Molla Câmî: *Nâme-hâ vü Münşe'ât-ı Câmî*, haz. İsâmüddîn Orunbayef-Esrâr Rahmânof, Tahrân: Merkez-i Neşr-i Mîrâs-ı Mektûb, 1378.

Molla Câmî: *Nefehâtü'l-Üns min Hazarâti'l-Kuds*, haz. Mehdî Tevhîdîpûr, Tahrân: Kitâbfürûşî-i Mahmûdî, ts.

Muallim Nâcî: *Lugat-ı Nâcî*, Asır Matbaası, İstanbul, 1317.

Muhammed b. Ali b. Süleymân-ı Râvendî: *Râhatu's-Sudûr u Âyetü's-Sürûr*, haz. Muhammed İkbâl, Tahrân: İntişârât-ı Esâtîr, 1385.

Muhammed b. Ali ez-Zahîrî es-Semerkandî: *Sindbâdnâme*, haz. Ahmed Ateş, İstanbul: Çâphâne-i Vezâret-i Ferheng, 1948.

Muhammed b. Ebî Tâlib Mecdî: *Zînetü'l-Mecâlis*, haz. Seyyid Ahmed Ahmedî, Tahrân: Kitâbhâne-i Senâyî, 1962.

Muhammed b. Mes'ûd et-Tarnabâtî: *Bülûğu Aksa'l-Merâm İlim ve Eğitim Ahlâkı*, çev. Muhammet Şevki Aydın, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019.

Muhammedyâr b. Arab Katağan: *Musahhirü'l-Bilâd*, haz. Nâdire-i Celâlî, Tahrân: Merkez-i Pijuhişî-i Mîrâs-ı Mektûb, 1385.

Muhyî (Fenarîzade Muhyiddin Çelebi): *Dîvân*, haz. Mustafa Arslan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2020.

Muhyiddin en-Nevevî: *Riyâzü's-Sâlihîn –Metin ve Çeviri–* çev. M. Emin Özafşar, Bünyamin Erul, c. I-II, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Muslihüddîn Muhammed-i Lârî: *Mir'âtu'l-Edvâr u Mirkâtu'l-Ahbâr*, c. II, haz. Seyyid Celîl Sâgarvâniyân, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1397.

Mühellebî: "Şi'ru'l-Vezîri'l-Mühellebî"*, el-Mevrid*, c. II, haz. Câbir 'Abdülhamîd el-Hâkânî, Bağdad, 1974.

Mütenebbî: *Dîvânü'l-Mütenebbî*, Beyrût: Dâru Beyrût, 1983.

Mütercim Âsım Efendi: *Burhân-ı Katı*, haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs, TDK Yayınları, Ankara, 2000.

Mütercim Âsım Efendi: *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît Tercümesi*, c. 1-6, haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2013-2014.

Nev'îzâde Atâyî: *Hadâiku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâik - Nev'îzâde Atâyî'nin Şakâik Zeyli*, haz. Suat Donuk, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2017.

Nizâmî-i Gencevî: *Hamse-i Nizâmî-i Genceî*, (*Heft Peyker)*, *Mahzenü'l-Esrâr*, *Hüsrev ü Şîrîn*, *Leylî vü Mecnûn*, *Şeref-nâme*, *İkbâl-nâme*, haz. Saîd Hamîdiyân, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381.

Ömer Hayyâm: *Rubâ'iyyât-ı Hakîm 'Ömer Hayyâm (bâ-Terceme be-Şi'r-i İncilizî ez-Edward Fitzgerald)*, haz. Yûsuf Cemşîdîpûr, Tahrân: Kitâbfürûşî-i Fürûgî, 1343.

Ömer Hayyâm: *Rubâ'iyyât-ı Hakîm Hayyâm-ı Nîşâbûrî*, haz. Muhammed Ali Fürûğî-Doktor Kâsım-ı Ganî, Tahrân: İntişârât-ı 'Ârif, 1372.

Özcan, Abdülkadir: "eş-Şekâiku'n-Nu'mâniyye", *DİA*, c. 38, İstanbul, 2010,

Özcan, Abdülkadir: "Mecdî, Mehmed", *DİA*, c. 28, Ankara, 2003.

Peremeci, Osman Nuri: *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, İstanbul, 1939.

Redhouse, Sir James W.: *A Turkish and English Lexicon*, (Tıpkıbasım), Librairie du Liban, Beyrut, 1987.

Reschideddin Watwat: *Matlûbü Külli Tâlib min Kelâmi Emîri'l-Mü'minîn 'Alî bin Ebî Tâlib - Ali's Hundert Sprüche*, haz. M. Heinrich Leberecht Fleischer, Leipzig, 1837.

Reşîdüddîn Fazlullah-ı Hemedânî: *Câmi'ü't-Tevârîh (Târîh-i Îrân u İslâm)*, c. I, haz. Muhammed Rûşen, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1392.

Reşîdüddîn Fazlullah-ı Hemedânî: *Câmi'ü't-Tevârîh (Târîh-i Mübârek-i Gâzânî)*, c. I, haz. Muhammed Rûşen-Mustafa Mûsevî, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1394.

Reşîdüddîn Vatvât: *Dîvân-ı Reşîdüddîn Vatvât*, haz. Saîd-i Nefîsî, Tahrân: Kitâbhâne-i Bârânî, 1339.

Rızâkulı Hân Hidâyet: *Tezkire-i Riyâzü'l-'Ârifîn*, haz. Mihralî Gorgânî, Kitâbfürûşî-i Mahmûdî, 1344.

Riyâzî Muhammed Efendi: *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, haz. Namık Açıkgöz, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

Sa'dî-i Şîrâzî: *Külliyât-ı Sa'dî*, (*Gülistân*), (*Bûstân*), haz. Muhammed Ali Fürûğî, Tahrân: Emîr-i Kebîr, 1372.

Saraç, M. A. Yekta: *Kemâl Paşazâde - Dîvân ve Diğer Şiirler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2021.

Saraç, Mehmet A. Yekta: *Emrî Dîvânı*, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, t.y.

Sehâbî Hüsâmü'd-dîn bin Hüseyn: *Sehâbî Dîvânı – İnceleme-Metin*, haz. Cemal Bayak, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

Sehî Beg: *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.

Selmân-ı Sâvecî: *Cemşîd ü Hurşîd*, haz. F. Vahman – J. P. Asmussen, Tahrân: B.T.N.K., 1969.

Selmân-ı Sâvecî: *Dîvân-ı Selmân-ı Sâvecî*, haz. Ebu'l-Kâsım Hâlet – Ahmed Keremî, Silsile-i Neşriyyât-ı Mâ, 1371.

Senâî: *Hadîkatu'l-Hakîka ve Şerî'atu't-Tarîka*, haz. Müderris-i Razavî, Tahrân: Çâphâne-i Sipihr, 1329.

Senâî-i Gaznevî: *Dîvân-ı Hakîm Ebu'l-mecd Mecdûd b. Âdem*, haz. Müderris Razavî, Tahrân: Senâyî, 1362.

Seyyid Mahmûd Şükrî el-Alûsî: *Bulûğu'l-Ereb fî Ma'rifeti Ahvâli'l-'Arab*, c. I, Kâhire: Dârü'l-Kitâbi'l-Mısrî, ts.

Sinanoğlu, Abdülhamit: "İbn Sînâ'nın Felak Sûresini Tefsiri Bağlamında İlk Yaratılış Düşüncesine Teolojik Bir Yaklaşım", *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, c. 7, nr. 2, 2009.

Solmaz, Süleyman: *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme-Metin)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018.

Sûdî-i Bosnevî: *Şerh-i Dîvân-ı Hâfız - Sûdî'nin Hâfız Dîvânı Şerhi*, c. III, haz. İbrahim Kaya, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2020.

Süleyman Fehîm: *Sefînetü'ş-Şu'arâ*, İstanbul: Tab'-hâne-i 'Âmire, 1259.

Şemseddin Sâmî: *Kâmûs-ı Türkî*, haz. Raşit Gündoğdu, Niyazi Adıgüzel, Ebul Faruk Önal, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Şerefüddîn Fazlullâh-ı Kazvînî: *el-Mu'cem fî Âsâri Mülûki'l-'Acem*, haz. Ahmed Futûhî-neseb, Tahrân: Encümen-i Âsâr u Mefâhir-i Ferhengî, 1383.

Şeyh Âzerî-i İsferâyinî: *Dîvân-ı Âzerî-i İsferâyinî*, haz. Muhsin-i Keyânî - Seyyid Abbâs-ı Restâhîz, Tahrân: Kitâbhâne-i Meclis-i Şûrâ-yı İslâmî, 1390.

Şeyhî: *Şeyhî Dîvânı*, haz. Halit Biltekin, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018.

Şükûn, Ziya: *Gencîne-i Güftâr / Ferheng-i Ziyâ*, c. I-III, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.

Takî-i Evhadî: *Arafâtu'l-Âşıkîn ve Arasâtu'l-Ârifîn*, c. VI, haz. Zebîhullah Sâhibkârî-Âmine Fahrahmed, Tahrân: Mîrâs-ı Mektûb, 1389.

Tarlan, Ali Nihat: *Ahmet Paşa Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

Tarlan, Ali Nihat: *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1945.

Tarlan, Ali Nihat: *Necati Beg Divanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1997.

Taşköprülüzâde Ahmed Efendi: *eş-Şakâiku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye - Osmanlı Âlimleri*, haz. Muhammet Hekimoğlu, ed. Derya Örs, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2019.

Taşköprülüzâde: *Osmanlı Bilginleri - eş-Şakâiku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*, çev. Muharrem Tan, İz Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Temizel, Ali: *Mevlana Çevresindekiler, Mevlevilik ve Eserleriyle İlgili Eski Harfli Türkçe Eserler*, Konya: S.Ü. Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2009.

Tuğrâ'î: *Dîvânu't-Tuğrâ'î*, haz. Ali Cevâd et-Tâhir - Yahyâ el-Cebûrî, Katar: Matâbi'ü'd-Devhati'l-Hadîse, 1986.

Tulum, Mertol: *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013.

Tulum, Mertol: *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, TDK Yayınları, Ankara, 2011.

Turpcu, Fuat: "Karamanlı Nizâmî Divanı'nın Yeni Bir Nüshası (Metin-Nesre Çeviri-Tıpkıbasım)", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2016.

Uğur, Ahmet: "Mecdî Mehmed Efendi, Hadâiku'ş-Şakâik (290-430 Sayfalar Arası), (İnceleme-Çeviri Yazı)", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2014.

Uşşâkîzâde İbrâhîm Hasîb Efendi: *Zeyl-i Şakâik - Uşşâkîzâde'nin Şakâik Zeyli*, haz. Ramazan Ekinci, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2017.

Ünver, İsmail: "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi*, c. XI, sy. 1, Ankara, 1993.

Üsküblü İshak Çelebi: *Dîvan – Tenkidli Basım*, haz. Mehmed Çavuşoğlu, M. Ali Tanyeri, Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1989.

Yâkût el-Hamevî: *Mu'cemü'l-Üdebâ*, c. III, haz. Dr. İhsan Abbâs, Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, 1993.

Yavuz, Yusuf Şevki: "Taşköprizâde Ahmed Efendi", *DİA*, c. 40, İstanbul, 2011, s. 151-152.

Yeter, Nejat: *Şakâiku'n-Nu'mâniyye ve Zeylindeki Şâ'irlerin Biyografileri İnceleme-Metin-İndeks*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991.

Yılmaz, Mehmet: *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 117.

Zahîr-i Fâryâbî: *Dîvân-ı Zahîrüddîn-i Fâryâbî*, haz. Emîr Hasan-ı Yezdgerdî, Tahrân: Neşr-i Katre, 1381.

Züheyr b. Ebî Sülmâ: *Dîvânu Züheyr b. Ebî Sülmâ*, haz. Ali Hasan Fâ'ûr, Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-'İlmiyye, 1988.

http://data.onb.ac.at/rec/AC14391477 Erişim Tarihi: 01.09.2022.

http://data.onb.ac.at/rec/AC14405166 Erişim Tarihi: 01.09.2022.

http://yazmalar.gov.tr/eser/had%C3%AEkatuş-şakaik/109686
Erişim Tarihi: 01.09.2022.

http://yazmalar.gov.tr/eser/had%C3%AEkatuş-şakaik/109687
Erişim Tarihi: 01.09.2022.

http://yazmalar.gov.tr/eser/had%C3%AEkatuş-şakaik/121924
Erişim Tarihi: 01.09.2022.

http://yazmalar.gov.tr/eser/had%C3%AEkatuş-şakaik/121925
Erişim Tarihi: 01.09.2022.

http://yazmalar.gov.tr/eser/had%C3%AEkatuş-şakaik/121926
Erişim Tarihi: 01.09.2022.

http://yazmalar.gov.tr/eser/hadaikul-hakaik-f%C3%AE-tekm%C3%AElatiss-şakaik/90270 Erişim Tarihi: 01.09.2022.

EKLER

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم الهمنا حقائق حدائق شقائق الشئون بلا ريب ولا منون
ونور قلوبنا بشقائق حدائق حقائق سرك المكنون
في كل باد ومكمون انك تعلم ما يسرون وما يعلنون
وصل وسلم على من يستشفع به العالمون في يوم يبعثون
وعلى اله واصحابه الذين هم عن اللغو معرضون ما صلى
المصلون فاتحة فاتحة ايات بينات حمد وثنا وسبع المثاني
اخلاص مباني منتهاى بي منتها كه بلبلان حدائق حقائق
قدسيه وطوطيان سخن سرايان دقائق انسيه انك
نواى اداسنده سبحانك ما عرفنا حق معرفتك كلامنى
كويا ومتكلم ولا احصى ثناء عليك كما اثنيت على نفسك
بيامنى ناطق ومترنم اولورلر شعر
اعتصام الورى بمغفرتك عجز الواصفون عن صفتك
تب علينا فاننا بشر ما عرفناك حق معرفتك

نظم

باحدوث سمات ونقص جهات كى توان كفت نعت ذات وصفات
اوزان برترست وعاليتر كه بوصفش نطق زنند بشر

اول

Ek 1: *Hadâikü-ş-Şakâik*'in Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Pertevniyal 858 numaradaki nüshasının başı.

Ek 2: *Hadâikü-ş-Şakâik*'in Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ragıp Paşa 1000 numaradaki nüshasının başı.

Ek 3: *Hadâikü-ş-Şakâik*'in Topkapı Sarayı Yazma Eser Kütüphanesi, III. Ahmed Kitaplığı A. 1596 numaradaki nüshasının başı.

Ek 4: Sultan Orhan, Alaaddin el-Esved ile medresede sohbet ederken. TSMK H 1263

Ek 5: Yıldırım Bayezid Molla Fenari'ye danışırken.
TSMK H 1263

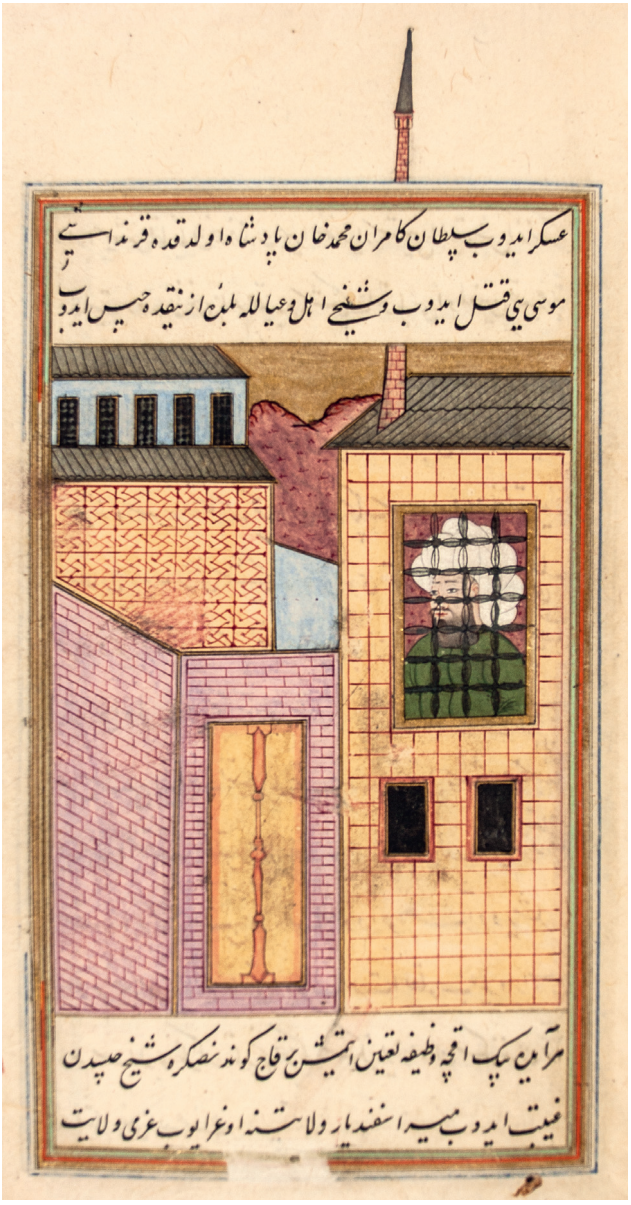

Ek 6: Şeyh Bedreddin İznik'te Çelebi Sultan Mehmed'in emri üzerine gözetim altındayken. TSMK H 1263

Ek 7: Abdürrahim-i Merzifonî kitap telif ederken.
TSMK H 1263

Ek 8: Gümüşlüoğlu olarak şöhret bulan Şeyh Hüsâmî Abdurrahmân Efendi. TSMK H 1263

Ek 9: Şehzade II. Mehmed (Fatih), hocası Molla Gürânî'nin huzurunda. TSMK H 1263

Ek 10: Fatih Sultan Mehmed'in huzurunda Molla Zeyrek ve Hocazâde'nin münazarası. TSMK H 1263

Ek 11: Ali Kuşçu matematiğe dair *Muhammediyye* adlı eserini Fatih Sultan Mehmed'e takdim ederken. TSMK H 1263

Ek 12: Yavuz Sultan Selim devri şeyhülislâmı Zenbilli Alî Cemâlî Efendi'nin halktan sualleri zembil ile toplaması. TSMK H 1263

Ek 13: Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî dönemi âlimlerinden Kemâlpaşazâde'nin tasviri. TSMK H 1263

Ek 14: Kanûnî Sultan Süleyman tasviri. TSMK H 1263